Alap mo Ol Ëse, zëre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena

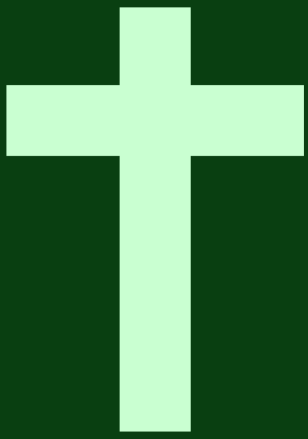

Orya: Alap mo Ol Ëse, zëre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena (New Testament)

Alap mo Ol Ëse, zëre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena

Orya: Alap mo Ol Ëse, zëre mo zi niban de ol ziaha-en gu hup dena (New Testament)

copyright © 2005, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Orya)

Contributor: Pioneer Bible Translators

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c93f518f-565f-570c-87e7-50d54e5ff0f6

Contents

Matius 1
Markus 86
Lukas 137
Yohanis 221
Dua-blas enkam de zi hip de aïsïl 282
Roma 353
1 Korintus 392
2 Korintus 427
Galatia 452
Efesus 466
Pilipi 478
Kolose 487
1 Tesalonika 496
2 Tesalonika 503
1 Timotius 508
2 Timotius 520
Titus 528
Pilemon 533
Ibrani 535
Yakobus 565
1 Petrus 575
2 Petrus 586
1 Yohanis 592
2 Yohanis 602
3 Yohannis 604
Yudas 606
Hamal hap de ol 609

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Matius ale gulkuke

Yesus mo auyan-aza mo bosem-sena an zen:

1 Kristus Yesus, Zen teipsïn zini Daud Bak mo Auyan-tane.* Zëno auyan-
aza mo ausuna, zen Abraham Bak onakon de aïtbinkim kon gwesibir
hanankam:
2 Abraham Isaksa wë taka.
Isak hwëna Yakobsa wë taka. Zen hwëna beyana dua-blas enkam wei-wik
gulku.
Ahana bosena Yehuda,
3 zen hwëna Peres ne Zera neka wë soka– wenya bosena Tamar hon.
Hwëna Peres zep Hezronsa wë taka.
Zen hwëna Ramsa wë taka.
4 Ram hwëna Aminadabsa wë taka.
Zen hwëna Nahasonsa wë taka.
Zen hwëna Salmonsa wë taka.
5 Salmon hwëna Boassa wë taka– Rahab hon.
Boas hwëna Obedsa wë taka– Rut hon.
Zen hwëna Isaesa wë taka.
6 Isai hwëna teipsïn zini Daud Baksa wë taka.

Teipsïn zini Daud Bak onakon hëndep in kim Israel mo auyan-azasa Babel
san dep asaskam kap nulhak– zao de lowehe gwen hap, zëno mae
mo bosem-sesa de aïtbinni an zen:
Daud Salomosa wë taka– Uria mo we nala Batsyeba hon.
7 Salomo hwëna Rehabeyamsa wë taka.
Zen hwëna Abiasa wë taka.
Abia hwëna Asa Baksa wë taka.
8 Zen hwëna Yosafatsa wë taka.
Hwëna Yosafat Yoramsa wë taka.
Zen hwëna Uzia Baksa wë taka.
9 Uzia hwëna Yotamsa wë taka.
Zen hwëna Ahas Baksa wë taka.
Ahas hwëna Hiskiasa wë taka.
10 Zen hwëna Manasyesa wë taka.
Manasye hwëna Amon Baksa wë taka.
Zen hwëna Yosia Baksa wë taka.
11 Yosia hwëna nonol Yekonyasa wë taka. Zao zep hen etan oso wal zemka
wei-wik gulku. Israelk de zini kim holokam Alapsa hli dak, dekam
zep Babelk de jana nabare zini teipsïn zini Yekonyasa zëre mae mo
lang san dep nërhak, hen Israelk de zini beya tangankam asaskam
zao kang nuk.

* **1:1 1:1** Matius kim ayatnak awe Yesussu “Daud Bak mo Auyan-tane”kam gubluka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denaka hom. Yesus de hatan srëmnak, tïngare Yahudi zini Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa “Daud mo Auyan-tane”kam nen gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen guk gweblak, “Teipsïn zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

12 Yekonya hwëna Babelk zep Sealtielsa wë taka. Zao kim 70 tahun enkam
lowehek, ki zep etan tapbla nuk.
Sealtiel hwëna Zerubabelsa zep wë taka.
13 Zerubabel hwëna Abihudsu zep wë taka.
Zen hwëna Elyakimsi zep wë taka.
Elyakim hwëna Azor Baksa zep wë taka.
14 Zen hwëna Zadoksa zep wë taka.
Zadok hwëna Akimsi zep wë taka.
Zen hwëna Eliudsu zep wë taka.
15 Eliud hwëna Eleazarsa zep wë taka.
Zen hwëna Matansa zep wë taka.
Matan hwëna aha zini Yakobsa zep wë taka.
16 Yakob hwëna Maria mo zini Yusupsu zep wë taka. Maria zep Yesussu
wë tak- Insa "Kristus"kum en gweblananke. †
17 Zep Abraham onakon de auyan-azasa aïtbir hankam Daud osan dep
beyana kïtak empat-blas enkam. Hen Daud onakon de aïtbir hankam
Israelsa de asaskam Babelk kang gun sun dep, beyana hen empat-blas
enkam. Hen dekon de etan lwan dahal zannak Kristus Yesussu de jaha
gwen san dep aïtbir hankam, beyana hen empat-blas enkam.

Yesussu kim Maria jaha gwekke:

18 Kristus Yesussu de jaha gwenna in, zen ausuna a kirekam mo lwakye:
An zem in Maria, zen Yusup hup de golgu gweblanna. Hwëna nama de
gon srëmnak zep u gwek. Hwëna Yusup hom anakan tame gu'unka, "Zen
Alap mo Enho mo sosonkam u gwe'an."
19 Yusup man tangan Musa mo tïtï tabin ola blikip gwesïk gwibirki,
zep Mariasa zë-en enlala gwibi'inka, "Ëe molyë gok, sap zen malinkim
u gwe'an." Zen dekam zep enlala gwe'anka, "Damnak de kira gwenkam,
ki Maria mo bosena sa karek gwer. Zep sowëkam asa gubir, 'Ëe ama emsa
baes gwibi'in.' "
20 Zen kim dam gulsuku, "Asa ki Mariasa baes gwibir," hwëna dekam
zep ni tannak eisirkim Alap mo dam taha nakore zini gublu zaka, "Yusup,
Daud Bak mo auyan-tane, bahem Mariasa de gon hap baes gwen. Sap
Walasna insa u gwe'an, Zen Alap mo Enho mo sosonkam dena.
21 Zen zi walassa sa jaha gwer. Em Yesuskum bose ta, sap Zen in Zen sa
zëre mo hlï irin zini ngaya tabiri- zëno mae mo karek-kareksa de ngan
gulsuzimdinkim."‡
22 An kïtak Alap Zën ki syal gwibirki- zëre mo ol ayang gul gwen zini
Yesaya mo alenak dikim zaun hup, mensa Zëna anakan gu-gublukake,
23 "Zi niban de gaïng ën srëm wenam seiwiri sa u gwer, hëndep zi
walassa sa jaha gwer. Walasna in 'Imanuel'kam sa bose dal."*
Yesaya insa "Imanuel"kam gubluka, zen Ibrani olkam. Zëno enlalana,
"Alap Zën nësa golëlowehe gwe'ara."
24-25 Ni tan nakon kim luweka, hëndep in kirekam Alap mo dam taha
nakore zini in tonblaka, desan zep ki hëndep ang gweka. Hwëna Maria

† **1:16 1:16** Kristus zen bosesa hom. Zen Yesus mo syal hap de bose- men ki Camat ahaksa Gubernor, zen hen ki kirekam syal hap de bosena. Bosena Kristus mo enlalana, "Alap mo Dam Tasïnnï, zisi de ngaya tabin hip Dena." Zen Yunani olkam de bose, hen zëno enlalana apdenak- men kirekam hen Ibrani olkam "Mesias"kam nen gweblananye. ‡ **1:21 1:21** 'Yesus'kum de bosena, zen hen Ibrani olkam enlala naban. Zëno enlalana "Bian (Alap) ngaya tabi'ira." Zep bosena in man tangan dakastï'ïn- men kirekam Alap mo dam taha nakore zini in hamal hap Yusup hup srip gulsublukaye. * **1:23 1:23** Yes. 7:14

kim jaha gwe srëm gwe'ak, zen hom dekam nini apdekam la'ak. Walasna insa kim jaha gwek, Yusup dekam zep “Yesus”kum bose taka.

2

Yakla hata sezan nakon kim keis nikon de dam gulsuk gwen zini yaïng gwe zakke:

1 Yesussu kim Yerusalem mo langnak de ëna Betlehemk jaha gwek,
dekam teipsïnkïm Herodes ïrïk gïlkï. Hwëna dekam zep keis nikon de
dam gulsuk gwen zini Yerusalemk yaïng gwezak. Zini in Israel kore naka
hom. Zëno mae mo langna yakla hata sezan san dekam.
2 Zen zao zep ëtakensïzïk, “Yahudisa de teipsïnkïm ïrïk gïn hïp de
walasna in, endawe nër hom jaha gwek? Ëe keissië yakla hata sezan san
hla la gwe'an– dekon de dam tasïn hïpye. Zen in zebë yaïng gwezal–
walasna insa de bokle kom tablan naban isrip-sri gweblan hap.”
3 Teipsïn zini Herodes kim kirekam salka, ausa zep hloka. Hen tïngare
Yerusalemk de zini kim kirekam ësaladak ausa zep ëhlondak.
4 Herodes dekam zep Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna
hen Musa mo olsa de tawa ta gwïbin wenya zëbon de tagal gwen hap
gubiridaka. Zao zep takensibiridaka, “Alap mo hamal hap de ola kon, nësa
de ngaya tabin hip de Teipsïn Zini, Zen endawe sa an zem jaha gwer?”
5 Ki zep ding nulblik, “Sap diki Yerusalem mo langna Betlehemk de jaha
gwen hap, sap Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alenak man lwak,
6 ‘Yehuda mo auyan-aza mo ëna in, Betlehem,
zen ëna sap betekna– tïngare Yehuda mo langnak de ë-ë nakonye.
Hwëna lamkam zëno bosena sa tangan yawal gwera,
sap ano hlïl irin wenya Israelsa de zaho ta gwïbin hip de Zini,
Zen zëwe sa zëre mae mo ngïrïn klesnak jaha gwer.’ ”*
7 Herodes kim kirekam zëbon mae salka, dekam zep yakla hata
sezan nakore keis nikon de dam gulsuk gwen zini insa sowëkam gu
sonebiridaka– zëbon de yaïng gwezan hap. Zao zep takensibiridaka,
“Keisni in bawalkame nonol hla lak?”
8 Kim takensibiridasïkï, ki zep gubiridaka, “Emki Betlehem san sek
gwen. Zao walas tola insa dawem enkam lëblak. Zao de hla tankam,
asa etan en gublu kïnzïk– ëe akakim hen song gwek, bokle kom soblan
naban de hen isrip-sri gweblan hap.”
9-10 Ki zep hëndep sek gwek, ki zep hen keisni mensa yakla hata sezan
san nonol hla dak, etan hla dak. Dekam tangan zep ëisrip-sri gwe'ak, sap
keisni in man ngeirbirida'anka. Hëndep walas tola in zao gola ta'anka,
zao en zep keisni in mo ngatanna zïlsï'ïnka.
11 Gola iwe kim bïtï gwek, zao zep walas tola insa an zem Maria han
nake'ak. Zao zep hëndep ëutuk gwe hezan naban boklena kom dablazak.
Dekam zep zëre mae mo honnak de kire-kire bïtï tahal zanna zëbe hap
deisweblak, hëndep dekam zep zëbe hap kap dablak– emasna, ir ase
dawem nabare te kïlï, hen ahana obat hap de te kïl dawemsa.
12 Hwëna hla tan srëmnak Alap mes eisirkim anakan enlala sobiridaka,
“Herodes osan bahem etan lwan dahan.” Zep hëndep aha ora san zëre
mae mo lang san dep lwan dahak.

Yusup ne Maria ne kim Yesus hun Mesir sin dep ërheya gwekke:

13 Keis nikon de dam gulsuk gwen wenya in kim lwan dahak, Alap mo
dam taha nakore zini ki zep eisirkim Yusup hon hata zaka. Zao zep

* **2:6 2:6** Mik. 5:2; 2Sam. 5:2

gubluka, “Em luwen. Herodes man angkam eno nik mo walasna ansa tan hap de tëblan hap kalang gwe'ara. Walas tola insa em Mesir sin dep ërheya gwen. Zao holokam ërgwë. Etan aen asa ebon hatazal– dekam de emsa anakan guzimdin hip, ‘Angkam sap esa etan ërlwa hala.’ ”

14 Yusup kim luwe zaka, dekam zep hëndep kam ërheya gwek.

15 Zao zep ërgwë gwek, hëndep Herodes tïlkï. Zen kïtak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak– Alap mo ol ayang gul gwen zini men kirekam Yesus hup dena hamal hap anakan ayang gulkuke,

“Ëe asa etan ëre mo Walasna Mesir kon kwang ta halzal.”*

Herodes kim Betlehemk de zi walassa de tameran hap gubiridakake:

16 Herodes kim sap keis nikon de dam gulsuk gwen wenya insa kara gwibiridaka, hen anakan kim tame gulku, “Zen hom asa nen gublu kïnzï'an. Man asa ahap da guk kïnzïk.” Dekam tangan zep jal gweka. Dekam zep zëre mo jana nabare zisi gubiridaka– Betlehemk hen zëno golek denak de ë-ë san de zi walassa tamerandan hap, dare tahun nakon olk san dep. Sap in kirekam keis nikon de dam gulsuk gwen zini in benna hen tahunna anakan nen gublu kïnzïkke, “Nonol tanganna dekam hata seka.”

17 Zen dekam zep zauk– Alap mo ol ayang gul gwen zini Yermia Bak men desa ola anakan ayang gulkuye,

18 “Langna Rama kon gona sa wet so gwer, hen kamana sa nawa gwibir. Ëe ama eisirkim Rahel Swesa hlauk. Ngein sin zen sa auyan-tane wal zemka hala-hla gwibiridal. Zen molya sëwehek, sap auyan-tane wal zemka kïtak tangan sa damerasïl.”*

Yusup ne Maria ne kim Yesus hun Mesir kon etan ërlwahal zakke:

19 Herodes kim tïlkï, Yusup ne dekam nama Mesirk ërgwë'ak. Dekam zep etan Alap mo dam taha nakore zini zëbon eisirkim hata zaka.

20 Zao zep gubluka, “Em luwen. Angkam sap esa walas om in han etan Israel san dep ërlwa hala. Sap teipsïn zini men zen eno nik mo walasna insa de tan hap golëalp gwe'anka, zen mes angkam tïlkï.”

21 Ki zep hëndep luweka, dekam zep hëndep etan Israel san dep ërlwahak.

22 Hwëna kim etan salka, “Angkam Yerusalem mo langnak Herodes mo tanena Arkelaus Bak bi zik mo weinak teipsïnkïm ïrïk gï'ïra,” dekam zep hwëna desan de etan ërsong gwen hap aïrï'anka. Hwëna Bian zep etan eisirkim gubluka, “Galilea san ërsong gwe.” Dekam zep desan ërsong gwek.

23 Zao zep ë bosena Nazaret ërgwë gwek. Zen kïtak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak– men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini orep zëbe hap dena ayang nul gwekke,

“Zen Nazaret walkam sa nen gweblal.”

3

Yohanis kim Yesus hup Israelsa hamal gulblukake:
(Mrk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Zao kim lwa se'ak, dekam zep baptis ta gwibin zini Yohanis Alap mo olsa de ayang gul gwenkam kon gwesïk hana'anka. Zen zi srëm nakon syal gwe'anka– Yerusalem mo aha ënak de eik nikon. Sane tan hap kim zë zini yaïng gwe-gwek, dekam zep ola ayang gul gwizimki,

* **2:15 2:15** Hos. 11:1 * **2:18 2:18** Yer. 31:15

2 “Ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen. Sap angkam Alap Zëna
man kon gwesïk hana'ara– teipsïnkïm de nësa ïrïk ginkimye.”
3 Yohanis zen orasa de sal tablan hap de zini men zëbe hap Yesaya Bak
Alap mo olak hamal hap anakan ale gulblukake,
“Zini sa zi srëm lang nakon taken gwera,
‘Haen, nëre mae mo Teipsïn Zi hip nen orasa hamal ta gublun!
Hen nen dam-dam ta gublun!’ ”*
4 Yohanis in Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim hen gwë
gweka, zep unta ala nakore bajuna zëno kim hen ala so gweka. Takna
hen Elia mo kim tweran sopkam denaka daul gweka. Tembanena hen
zëno kim tembane gwe-gweka, zep ëkasna twenblanda gweka, hen sobwal
hona otde gweka.*
5-6 Dekam zini zëbon dep beya tangan nik weyana Yordan san dep sek
gwe-gwek– tïngare Yerusalem mo lang nakon, hen weyana Yordan mo alp
san de ë-ë nakonye. Zëwe zen nonol zëre mae mo kirekam karek-kareksa
damnak ëkira-kla gwe-gwek. Ki zep hwëna Yohanis baptis ta gwibirki.
7 Farisikam de gubirida gwen wenya hen Sadukikam de wenya* zen hen
zëwe beyakam sane tan hap yaïng gwe-gwek. Hwëna Yohanis kim desa
hlauluda guku, dekam zep gu-gubiridaka, “Em an gwe makare enlalana!
Em ema ëenlala gwe'an, ‘Asa de baptis tabinkim Alap molya asa karek
tabirki.’ Hwëna em home ëhale'an. Alap mo jala kon molye ëheya-hya
gwek.
8 Zen in zep, em de Alap mo jala insa goltowen srëm hap, em ere mae
mo lowehen karekna insa wet gulsun– dekam de emsa anakan tame tabin
hipye, ‘Zen eiwa mes ëhaler.’
9 Em bahem anakan ëkïl gïl gwen, ‘Ëe an Abraham mo auyan-aza nakore
nakake, zep asa molya Alap karek tabirki.’ Sap Alap maka eno mae mo
weinak dep kaso-kasona ansa Abraham mo auyan-aza hap yang tabi'ira.
10 Sap Alap mo zer sonen Zini in Zen ano lure nakon hata'an zala, Zen
mes hlala hohle gulu– dekam de tesya lu ta gwen hapye. Tenya men zen
de eini ëtë srëm gwe'ak, desa sa ausu ennak lu tala, hëndep ki sa tïnsïk
gwen srëm syauk hï-hïtïnnïk yal ta sera.
11 Ëe weyakamë emsa baptis ta gwibi'in– dekam de em enaka anakan
golëtrë gwen hap, ‘Ëe mesë ëre mae mo karek-karek nakon ëhaler.’
Hwëna ano lun kon Zen hata'an zaka, Zen Alap mo Enhokam sa emsa
baptis ta gwibiri, hen syaukkum. Zen abon onakon teipsïn tanganna, zep
zëno sepatu maesa de einblihan mae hap, ëe hen toton bëjënë.
12 Zen joksa zirensï'ïra– dekam de lënsa lën hap. Dangnak dena, desa
yunak sa bïtï tala. Hwëna syaena men zen dang alp san altï'ïk, desa tïnsïn
srëm syauk bla san dep sa yal ta sera.” †

Yohanis kim Yesussu baptis takake:
(Mrk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

---

* **3:3 3:3** Yes. 40:3 * **3:4 3:4** 2Raj. 1:8; Mal. 4:5 * **3:7 3:7** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlïkna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, “Bahem gulmurun.” Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, “Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesï'ïn.” Zep zen hen man Yesussu baes nëblak– kim anakan hla dak, “Desa beyakam ang nëbla'an.” Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Sadukikam de gubiridan wenya, zen hen Yahudi mo aha hlïkna. Hwëna zëno mae mo tawa tabinkim, “Zini bëjen tïn nïkon etan ngaya gwen.” (Kis 23:6-8) † **3:12 3:12** Yohanis gandum nuban nyiru naban gulk sun de ol blaonzimdinkim gubiridaka. Zëno enlalana apdenak– lënsa de jokkam lën naye. Gandum sopna, zen san de syaena kiye.

13 Dekam zep hen Yesus Galilea kon weyana Yordan san dep song gwe
zaka, zao zep Yohanissi abe ta zaka, “Asa hen emki baptis tan.”
14 Hwëna Yohanis man baes gwe'anka– Yesussu de baptis tan hap. Man
zë gubluka, “Bian, diki dawemna Em de asa baptis tankam bap. Hwëna
Em ba habe abon hatanan zala?– ëe de Emsa baptis tan hapye!”
15 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Em sap esa angkam Asa baptis
tala. Sap zen dekam esa Alap mo dwam gwibinni kïtak su kul sonera.” Ki
zep hëndep baptis taka.
16 Yesus kim dekon zïl he'an zaka, mumuk ennak zep nglïna hlang në
hanak. Yesus ki zep Alap mo Enhona hlaul guku– kim mawana ohola mo
kim Zëbon dep ati gwe ine'an zaka.
17 Dekam zep hen Alap mo ola ësalsek,

“An ëre mo Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Ëe ama tangan
sam gwesïk gweblanan.”

4

Dowal mo kïgïna kim Yesussu akasïblïkake:
(Mrk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Alap mo Enhona ki zep Yesussu zi srëm lang san dep zersong gweka–
zëwe dikim dowal mo kïgï akasïblïn hap.
2 Yaklana empat-pulu enkam Yesus tembane gwen srëmkam zëwe gwë
gweka. Dekam usakna mes tangan sabak gweka.
3 Hwëna dowal mo kïgïna dekam zep zë gublu zaka, “Em san Alap mo
Tanesa hom?– zebe usak naban gwë'araye. Kasona ansa emki gublundan–
roti hap de ëjowen hap.”
4 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man lwak,
‘Zini tembane en nakon hom lowehe gwenan. Hwëna tïngare Alap mo
ola mensa ësane gwe-gwenan, zen dekon hen ki lowehe gwenan.’ ”*
5 Dekam zep hwëna dowal mo kïgïna in Yesussu owaskam Yerusalem
san dep zersong gweka– ëna mensa Alap orep Israelk de zi hip dam
tasizimki, zëre hap de gol yawalsa de zë taun hup. Zao zep dowal mo
kïgïna in Alap mo gol bolak drëne seka.
6 Dekon zep etan gubluka, “Em san Alap mo Tanesa hom?– ki emki heya
gwe inen. Sap Alap mo olak ebe hap dena anakan lwak,
‘Alap zëre mo dam taha nakore zisi sa emsa de dawem enkam kara ta
gwen hap gubiridala.
Zëno mae mo taha tere san esa tënda gwera, zep em molye ba karek maena
goltoweka.’*
Zep em san ema Alap mo ola insa taïblïbi'ira? Ki emki heya gwe inen.”
7 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man hen lwak,
‘Bian Alapsa totoresa bahem anakare hap akasïblïn, “Wëhë asa mas
gwebla'anka?” ’ ”*
8 Hwëna etan dekon ki zep Yesussu owaskam kwatap yawal san dep
zersong gweka. Dekon zep tïngare auhu-kamanak de ïrïk gïnnï ansa
goltrëblaka– hëndep zëwe de kire-kire dawem naban.
9 Zao zep etan gubluka, “Insa ki hlauluda, ëe asa ebe hap kïtak tapbla
gulblul– em de hwëna bi gwibin hip. Hwëna nonol bokle kom soblan
naban em asa boltere tan.”

---

* **4:4 4:4** Ul. 8:3 * **4:6 4:6** Mzm. 91:11-12 * **4:7 4:7** Ul. 6:16

10 Yesus ki zep jala ban ding gulbluka, “Zi Golliwe Bak, em song gwen!
Sap Alap mo olak man lwak,
‘Bian Alap ensa em boklena kom so gweblan,
hen Desa en em blikip gwesïk gweblan.’ ”*
11 Hëndep ki zep dowal mo kïgïna in Yesussu hli ta guk halka. Hwëna
Alap mo dam taha nakore zini dekam zep tembanekam mas nëblazak.

Yesus kim Galileak syala kon gwesibir hanakake:
(Mrk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12 Yesus kim salka, “Yohanissi mes bwinak se dyaink,” dekam zep Galilea
san ahulsuk halka.
13 Dekam Zen hom zëre mo ëna Nazaret gwëka. Zen hwëna Kaper-
naumk gwë gweka– Ho Gutuna Galilea mo alpnak, Zebulon ne Naftali nik
mo zi ausu mo langnak.
14 Yesus insa zao gwëka, zen Alap mo dwam gwibin sin ki lwak– dekam
de Yesaya Bak mo hamal hap de ol ayang gunnuk zaun hup, mensa anakan
ayang gulkuke,
15 “Em in zene Zebulon ne Naftali nik mo ausu nakore zini lowe he'an,
hen Ho Gutuna Galilea mo ora alp san de wenya,
sap weyana Yordan mo men eihyanak de wenya,
hëndep Yahudi srëm zi ausu nakore zini men zen langna Galileak hen
lowehe gwenan:
16 Em in zene angkam kawesïnnïk lowehe gwe'an,
hwëna em esa sërkam de ngatan yawalsa hla kul.
Em in zene juwen zi mo lang kawesïnnïk lowehe gwenan,
hwëna ebon mae onak sa ngatanna yakla nwe de hata sezan makan emsa
zïlsïbirida zala.”*
17 Zep Yesus in kim Kapernaumk gwë gweka, dekam zep zë hëndep tawa
tabinkim kon gwesibir hana'anka. Man zë gubirida gweka, “Ere mae mo
karek-karek nakon em ëhalen, sap Alap Zëna angkam man kon gwesïk
hana'ara– teipsïnkïm de nësa ïrïk gïnkïmye.”

Yesus kim hogwe tahyo gwen zini empat enkam zëre hon de ang ta gwen hap kwang guluda kïnïkake:
(Mrk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesus kim Ho Gutuna Galilea mo alp san gwë ha'anka, dekam zep
zë hogwe tahyo gwen zi darena ake'anka. Ahana Simon– men desa hen
“Petrus”kum nen gweblanan, oso zem Andreas han. Ho gutunak iwe
hogwesa jalakam zertahyo'anka.
19 Yesus ki zep zë guzim zika, “Asa em ang ëblan. Ëe asa emsa zisi de
hwëna lahyo gwen hap tawa sol.”
20 Dekam zep hëndep jalana insa hli koso guk halka– Yesussu dikim
hwëna ang ëblan hap.
21 Dekon kim deban zisong gweka, dekam zep etan aha zi darena
ake'anka. Zen hen oso zeban zergwë'anka. Zen Yakobus ne Yohanis
ne– Zebedeus Bak mo walas dare. Zen bi zik zëre mo bul tahannak
zinikin'inka, jalasa zë zioto tasibi'inka. Zao zep hen desa kirekam guzim
zika.
22 Zen hen zao zep hëndep bulu insa hli kulki, hen bi zemka zëwe hli
laka. Zëna dekam zep hen Yesussu ang ëblaka.

---

* **4:10 4:10** Ul. 6:13 * **4:16 4:16** Yes. 9:1,2

Yesus kim tawa tabir song gwekake hen zi sang-sangna kim dawem tabir song gwekake:
(Luk. 6:17-19)

23 Yesus dekam zep tïngare Galilea mo langnak de ë-ëna zëre hon de ang ta gwen wenya in han ziamjanbir song gweka, hen zëwe Yahudi mo but srëm gol-gol san tawa tabir song gweka. Zen Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ol dawemkam tawa tabir song gweka, hen kirekam-kirekam zi sang-sangsa dawem tabir song gweka.
24 Galilea kon kim Yesus hup de ola insa tïngare Siria mo lang san nol haladak, * dekam zep zi beyam-byana kirekam-kirekam sang-sang karek nabare wenya nolëyaïng gwe-gwezak. Sap dowal mo tïlbiridanna, hen ëtïlsïn-tïlsïn wenya, hen taha-tana teisya inen srëm wenya, desa kïtak nolëyaïng gwe-gwezak. Hen Yesus dekam zep kïtak dawem ta gwibirki.
25 Dekam zini beya tangan nik zep Yesussu ang në gweblak. Ahakon Galilea korena, ahakon lang bosena Ëna Dare Taha-tap korena, hen ahakon tïngare Yerusalem mo lang nakorena, hëndep ahakon weyana Yordan mo men eihya nakorena.

5

Yesus kim kwatapnak tawa tabirkike:
(Luk. 6:20-23)

1 Yesus kim zi beyam-byana insa hlauludaka, dekam zep kwatap tek san hata seka. Zao zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban zi trana insa zigolëteinikinki,
2 zao zep tawa tabi'inka,
3 “Men zen zëre mae mo tahalhana Alap en hon ëblol gwe-gwenan,
zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.
4 Hen men zen angkam enlalana ëdowe hana gwe'an,
zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap Alap sa zëno mae mo enlala dowe hananna insa isrip-sri hap li ta sonezimdi.
5 Enlala sae-sae wenya,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap Alap sa gubiridala– zen de hen okamana ansa bi gwibin hipye.
6 Men zen tïngare zi dikim enlala dam-dam enkam lowehe gwen hap ëdwam gwe tine gwenan,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap lamkam men zëwe enlala dam-dam wenya lowehe gwe'ak, desa hen sa Alap gubiridala– zëwe de hen bïtï gwen hapye.
7 Hen men zen wal bose wal zemka kwasang neibirida gwenan,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap kire zi hip Alap kwasang-kwasang zemka sa gol gwizimdi.*
8 Enho lalak wenya,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap zen zen sa Alapsa nërtower.
9 Hen zini men zen umlae enlalana nol halada gwenan,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an.
Kire zini Alap sa gubiridala, ‘An ëre mo walas tanganna zen.’

---

* **4:24 4:24** Siria mo langna in, zen langna Galilea kon utara san dep. Zen dekam Roma mo aha ïrïk gïn lang, hen Yahudi srëm zi ausuna zao hen lowehe gwek. * **5:7 5:7** Mat. 18:31-35

10 Dawemsa de syal gwibinnik men desa karek da gwibirin,
zen hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an,
sap zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.

11 Hen emsa kim abe hap de jal hap lamang da gwibi'ik, hen karek da
gwibi'ik, hen boton olkam blo-blo da gwibi'ik,
em hen dekam isrip-sri gwibinnik esa lowehe gwer.
12 Orep men zen Alap mo ola abare srëmnak ayang nul gwek, desa
hen kirekam karek da gwibik. Zep em de hen kire kareksa
goltowe gwenkam, em dawemkam ëisrip-sri gwe-gwen, sap ngein
sin dawemna Alap mam tangan naka ebe mae hap ngatan zi mo
langnak hamal gulzim'ira."

Yesus hon de ang ta gwen wenya zen diki okamanak hi makan zen ëdërek gwen, hen pelita makan zen ëngatan gwen.

13 "Em an zene Abon ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hwëna hina blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Dërekna in de hom gwenkam, dekam zini bëjen ba mae hap dwam gwibin. Zen dekam zalta dep de hiri gun en hap dena.
14 Hen em an okamanak san de tïngare zi hip de ngatanna kiye. Em hen dekam san de kwatap bolak de ëna kiye. Ëna in kore kam de ngatanna okama kawesïnnïk awe man zïl ine gwenan.
15 Zen zep ere mae mo ngatanna bahem aning gul gwen. Sap zini bëjen pelita ngatannak yuna utuk gul sonen. Zen diki mejanak de lonenkam– dekam de golak de lowehen wenya in ngatannak lowehen hap.
16 Zen in zep, eno mae mo lowe henna diki tïngare zi mo nwenak kirekam zen ngatan gwe-gwen– dekam deka eno mae mo lowehen dawemna insa hla nul gwek. Ki zen hen dekam sa ngatan zi mo langnak de Bian mo bosena teip nulsuk gweblal."

Yesus kim Musa mo tïtï tabin ol hap dena tawa tabirkike:

17 "Asa bahem anakan kïl tïn, 'Zen an Musa mo tïtï tabin olsa de wet gulsublun hap hata zaka,' ahaksa, 'Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olsa de wet gulsun hup.' Ëe wet gulsun hup homë hatazak. Ëe hwëna dawemkam de zëno ei nika ebe mae hap sul sonezimdin hibë hatazak.
18 Zen in zebë eiwa denaka emsa gubirida'an: Nglï naban kama naban de aumwa hap de yaklanak jek-jak nën srëmnak, dekam tïngare hamal hap de Alap mo ola sul sonen tangan nik sa lwal. Aha-ere ol-gun betek maena molya mae lwa kïnïk.
19 Zen in zep, men nara tïtï tabin ola insa aha-ere ol-gun maesa ngip gunnu, hen men zen de anakan tïtï da gwibi'ik, 'Ansa sap esa ngip ul gwer,' zen Alap mo ïrïk gïnnïk otde tangannak sa teinikin. Hwëna men zen de tïtï tabin ola in san ang ta gwe'ak, hen aha zisi desan de ang tan hap tïtï da gwibi'ik, zen Alap mo ïrïk gïnnïk teipsïn-teipsïnkïm sa lowehe gwer.
20 Zini sap man Farisikam de gubirida gwen zisi hen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zisi anakan kïl dï gwibirin, 'Zen dawemkam Musa mo tïtï tabin ol san ang ta gwenan.' Hwëna zëna desan zi mo nwe ennak ang ta gwenan. In zebë emsa gubirida'an: Em de zëno mae mo kim ëk enkam Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenkam, ki em molye Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek."

Wal bosyansa de jal gwibirida gwen srëm hap de ol:

21 “Ena dwan mes-eme ëtawa gwek: Musa Bak dwan mes-am anakare
ol jalse gwenna nëno mae mo auyan-aza hap ayang gulzimki,
‘Zisi bahem tan. Nara zisi tanna, desa hwëna em tok hap karek tan.’*
22 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara wal bose zemka
jal gweblanna, kire zini Alap sa lamkam karek tala. Hen men nara aha
zisi wakwak tanna, kire zini hen karek tan hap dena. Hen men nara wal
bose zemka gublunna, ‘Em in enlala joblo-topna,’ kire zini zen tïnsïn srëm
syauk bla san dep dena.
23 “Zen in zep, em de Alap hap kire-kiresa de golblan hap enlala gwenna,
hëndep em de Alap mo golak golhatankam, hwëna dekone etan enlala
gwe'anam, ‘O hare ano wal bosyanna man-am ëre mo karek nakon asa
gïl-gïl gwebla'ara,’
24 ki kire-kirena insa emki Alap hap de golblan srëmnak teksonnak iwe
hli yun. Nonol emki wal bose om in han eno karekna insa tap ulsun. Tap
ulsunnuk, dekam etan lwa halza– dekam de kire-kirena insa enlala dawem
naban Alap hap golblan hapye.
25 Zen in zep, ere mo karek nakon de wal bose uk emsa gïl-gïl gweblanna,
emki nabakam tap un. Tap un srëmkam, ki eno wal bosyanna in maka
emsa teipsïn zinik klak ta'ara. Teipsïn zini in hwëna dekam maka zëre mo
dam taha nakore jana zisi gubirida'ara– emsa de bwinak se tya irin hip.
26 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em bëjen em dekon wet son– te-
alana men ki en teipsïn zini in emsa gubluka, kire enkam de golblan
srëmkamye.”

Ëkahalo gwe-gwen srëm hap de ol:

27 “Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa ësane gwe-gwek,
‘Bahem ëkahalo gwen.’*
28 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara wesya swi enlala
naban ërtabinni, ki zen mes enlala nakon kahalo gwibirida.
29 Emsa de ere mo aha nwe tïtï da gwe'anam, ‘Haen, nen karekna wakinsa
karatda un,’ ki em nwena insa alsïn nïka hiri son. Sap eme dare nwe
naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tïnsïn srëm
syauknuk dep sa emsa hiri daser.
30 Hen kirekam, emsa de ere mo dam taha kareksa dikim gon hap tïtï
da gwe'anam, diki dawemna em blansïn. Sap eme dare taha naban
zigwë'anka, ki esa Asa hli tala. Ki hwëna tïnsïn srëm syauknuk esa hëndep
denaban gwë gwera.”

Wesya de baes gwibin srëm hap de ol:

31 Yesus ki zep etan gubiridaka,
“Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa ësane gwe-gwek,
‘Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwëna nonol baes gwibin hip
de suratsa de anakan ale gunkum, “Ëe mesë kire hap baes gwibik.” ’*
32 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara we zemka baes
gwibinni, wenya in de kahalo gwen srëmnak, ki hwëna dekam zen mes
aha zi de kahalo gun hup golgunda. Hen we baes gwibinni insa de ahanik
gonkam, zen hen Alap mo nwenak kahalonak gwë gwe'ara.”

Anakare hap de ol: Bahem anakan ëgu gwen, “Alap, mese ki asa hla tanda.”

---

* **5:21 5:21** Kel. 20:13; Ul. 5:17 * **5:27 5:27** Kel. 20:14; Ul. 5:18 * **5:31 5:31** Ul. 24:1

33 “Em dwan tawa nakake, orep Musa Bak nëno mae mo auyan-azasa ki
hen anakan jalse gwibirida gweka,
‘Bahem boton hap anakan ëgu gwen, “Alap, mese ki asa hla tanda.” ’
Hen zen man tïtï ta gwibirki,
‘Em de banakare mae hap Bian mo bose gubin niban gu-gunnu, hëndep
kire enkam emki syal gwe-gwibin. Kirekam de syal gwibin srëmkam, ki
Alap mo nwenak mese karek gwera.’*
34 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Bahem tangan Alap mo bose
gubin niban ere mae mo ola soson gul gwen. Hen Alap zëre mo bosesa de
gollëwen hap bahem hen anakan ëgu gwen, ‘Nglï, mese ki asa salblanda.’
Sap nglïna zen Alap zëre mo nikin gwenna zen– men dekon nësa tïngan
ïrïk gï'ïraye.
35 Anakan hen bahem Bian mo bosesa de gollëwen hap ëgu gwen, ‘Kama,
mese ki asa salblanda.’ Sap zen apdenak– anakan de gun nubanye, ‘Alap,
mese ki asa salblanda.’ Sap okamana an, zen Alap zëre mo tana ïk so sone
gwenna zen. Anakan hen bahem ëgu gwen, ‘Ëna Yerusalem, mese ki asa
hla tanda.’ Sap Yerusalem, zen Teipsïn Zini Alap zëre mo ë yawala zen.
36 Hen Alap zëre mo bosesa de gollëwen hap bahem hen anakan mae ëgu
gwen, ‘Ëre mo nol ala, mese ki asa hla tanda.’ Sap eno sosonna hom–
dekam de ere mo nol alana insa aha-ere sïhï mae naka anakan wet gulsun
hupye, ‘Ano nol alana an zen ngap-ngap gwen,’ ahaksa, ‘Zen kakak gwen.’
37 Diki Alap mo bosesa de gubin srëmkam em ëgu gwen, ‘Ëe eiwa denakaë
ton'an.’ Sap em de anakan ere mo olsa soson gul gwenkam, ‘Zen ki asa
salblanda,’ dekam hwëna em dowal mo kïgï mo dwam gwibin sine ang
gwe'ara.”

Hwë-hwëkam de nënaka karek ta gwibin srëm hap de ol:
(Luk. 6:29-30)

38 “Em dwan mes-eme Musa mo ol jalse gwenna ansa ësane gwe-gwek,
‘Zi de wal bose zik mo nwesa tobe ënkam haï soblankam, ki zini in
mo nwena emki hen haï soblan. Ahaksa ëk naka de tobe ënkam kam
tablankam, ki hwëna zini in mo ëk naka emki hen kam tablan.’*
39 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Zi jal-jal de emsa karek tanna,
bahem ere mo timsi goljalse gweblan. Emki hwëna sosok gulblun. Emsa
de zi i tranak lek tyankam, em etan eihya i trasa zitrëblan– zëwe deka hen
emsa lek tyaka.
40 Emsa de ahanik teipsïn zinik botonkam anakare ola ban klak tanna,
‘Zen mes ano kire-kirena totoresa kap taka,’ zen men desa em de hwëna
kap tablan hap dwam gwe'ara, emki hëndep kap tablan, hen dekon em
etan mas-mas tablan.
41 Emsa de jana zi zëno nihin dohon-honsa de aha-ere kilometer enkam
wë tablan hap tik-tik tanna, em hwëna dare kilometerkam em wë tabla
song gwen.
42 Zi de emsa banakare mae hap abe tanna, em hëndep golblan. Hen zi
de emsa ba maesa de bohë gulblun hap abe tanna, emki hëndep bohë
gulblun. Bahem salsïblïn.”

Ere mo jal zisi de kwasang gwibirida gwen hap de ol:
(Luk. 6:27-28,32-36)

43 “Musa mes dwan-am nësa anakan tïtï ta gwibiriki,
‘Wal bose wal en omka em kwasang gwibirida gwen.’*

* **5:33 5:33** Im. 19:12; Bil. 30:2; Ul. 23:21-23 * **5:38 5:38** Kel. 21:24; Im. 24:20; Ul. 19:21 * **5:43 5:43** Im. 19:18

Hwëna zëno olsa de tawa ta gwibin wenya zen anakan mas nul gwenan,
‘Nëre mae hap de jal zisi sap esa husus eibirida gwer.’
44 Hwëna angkam Ëe ama emsa gubirida'an: Ere mae hap de jal zini em
kwasang gwibirida gwen. Hen men zen emsa karek da gwibirin, zëbe
mae hap Alapsa em abe ta gwen– Zen dikim dawemsa zëbe mae hap gol
gwizimdin hipye.
45 Sap tïngare zisi de kwasang gwibirida gwenkam, zen dekam esa ngatan
zi mo langnak de Bian zëre mo bi gwibiridan walaskam loweher. Sap
Alap insa yaklana yang tasïkï, zen zi dawem-dawem ensa hom zïlbirida
ine gwenda. Zen hwëna karek-karek gol gwen wenyaka hen zïlbirida ine
gwenda. Hen ona insa ïl tï gwenda, zen dawemsa de syal gwe-gwibin
wenya kip, hen kareksa de syal gwe-gwibin wenya kip.
46 Zep em de enaka de kwasang gwe-gweblan zi ensa etan kwasang
gwibirida gwenkam, ki hwëna anakan bahem ëkïl gïl gwen, ‘Alap sa kire
hap asa sam gwesibiridala.’ Roma mo ïrïk gïnnïk dep de te-ala alal ta
gwen zini sap ki kire enkam ëgwë gwenan. Zen hen karek gol gwen bose
zemka hwë-hwëkam zënaka kwasang neibirida gwenan.
47 Hen em de zisi golëtowenkam, em de ere mo wal bose wal ensa dawem
ta guk gwibinkim, hwëna aha zisi hom, dekam bahem anakan ëkïl gïl
gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’ Alapsa de
tame tan srëm zini hen ki kire enkam hwë-hwëkam wal bose wal en zemka
dawem da guk gwibirin.
48 Sap nëno mae mo ngatan zi mo langnak de Bianna, zen sowehen
tangankam kïtak de zisi kwasang gwibirida gwenda– sap hen karek gol
gwen zi. Zep em hen kirekam em nëre mae mo Bian mo kim ëgwë gwen.”

6

Mae hap de ol: Alap hap de syala, zi dikim emsa boltere tan hap bahem gol gwen.

1 Yesus dekam zep etan tawa tabinni ayang gulzimki, “Em de Alap mo
bose hap tahalha zisi mas gwibirida gwenkam, ahaksa Alap hap de aha
syal maekam, zi mo nwenak bahem golada gwen– dekam de emsa gublun
hap, ‘Zen dawemna.’ Kirekam de syal gwenkam, ki hwëna ngatan zi mo
langnak de Bian molya syala in hap de dawemna ebe hap golblaka.
2 Zep em de tahalha zisi Bian mo bose hap mas gwibiridankam, bahem
aha zisi hamal hap gu-gubiridan– tagal gwennak de emsa hla tan hap.
Bahem but srëm golak ahaksa ëtagal gwen maenak anakan gubiridan,
‘Ëe kimë mas gwibiridan hap hata'ak, em dekam tërya ban asa hut lu ane
guk– dekakim zi beya asa hla dak, “Zen man angkam mas gwibiridan hap
hata'ara.” ’ Men zen ëk enkam Alap mo nwenak dikim ësam gwesïn hïp de
syala nol gwenan, zen kirekam ëgwë gwenan. Hwëna eiwa denakaë emsa
gubirida'an: Sap desa mes zëre mae mo tahalha zisi de mas gwibirida
gwen nakon boltere da gwibik, zep zëbe mae hap Bian Alap molya lamkam
zëre mae mo syala in hap de dawemna golzimki.
3 Hwëna em de tahalha zisi mas gwibirida gwenkam, sowëkam emki
mas gwibiridan– aha zi de emsa tawa gweblan srëmkam.
4 Aningkim em aha zi hip dawemna gol gwizimdin. Sap nëno mae mo
ngatan zi mo langnak de Bianna, Zen zi mo aning gun syala man hlaul
gwizimnira, hen Zen sa hwëna ebe mae hap dawemna gol gwizimdi.”
5 “Em de Alapsa gu sone gweblankam, zi mo nwenak bahem– zi de emsa
hla tan hapye. Men zen kire enlala naban nen sone gweblanan, zen zi beya
mo ngïrïn nïkon nen sone gweblanan– sap but srëm golak, hen sap ëtagal

gwen maenak. Men zen ëk enkam Alap mo nwenak dikim ësam gwesïn hïp de syala nol gwenan, zen kirekam ësam gwesïk gwenan. Hwëna eiwa denakaë emsa gubirida'an: Sap desa mes zëre mae mo Biansa de gu sone gweblan nakon boltere da gwibik, zep Bian Alap molya lamkam kire syal hap de dawemna golzimki.

6 Hwëna em de Alapsa gu soneblankam, gol mwanak em tïn, hen
lïlïkïnnï em solhlasïn. Dekon em aningkim gu soneblan. Sap nëno mae
mo Bian, hla ta gwen srëm Zini Alap, Zen zi mo aning gun syala man
hlaul gwizimnira, hen Zen dekam sa hwëna ebe mae hap dawemna gol
gwizimdi."

Yesus kim kirekam de Biansa gu sone gweblan hap tawa tabirkike: (Luk. 11:2-4)

7 "Em de Alapsa gu soneblankam, bahem aha-ere abena etan gollwa
halasen gwen– men kirekam Alapsa de tame tan srëm wenya ëgwë
gwenanye. Sap zen man ëkïl gïl gwenan, 'Abesa de mam blalkam gollwa
hala serankam, ki sa ano abena dokwak gulu.'

8 Hwëna kirekam waba hap. Zep em zëno mae mo kim bahem. Sap Bian
Zen mes eno dwam gwibinni tame gulku– em de nama abe tan srëmnak.

9 "Zep em a kirekam em gu sone gweblan:
Bian, ngatan zi mo langnak de Zini,
dikire eno bosena teip nulsuk gwek.
10 Diki okamanak awe Em hen ïrïk gïn–
in kirekam hen ngatan zi mo langnak ïrïk gï'ïrake.
11 Namen dep de tembanena ap golzim.
12 Ano mae mo karek-karekna ap tap gulsuk gwizim–
ëe men kirekamë hen aha zi mo karekna eititi ei gwibirin, men desa ap
nol gwizimninke.
13 Asa de akasibirida gwennak bahem nwe enkam asa kara ta gwibin.
Hwëna dowal mo kïgï mo taha nakon asa alal gul gwe." *

14 Etan ki zep gubiridaka, "Men nara wal bose zik mo zëbe hap de karek
golblansa eititi gwibir-blinkam, ki ngatan zi mo langnak de Bian sa hen
zëno karekna eititi gwibir-blira.

15 Hwëna em de wal bose uk mo ebe hap de karek golblansa eititi gwibin
srëmkam, ki Bian hen molya eno karek-karekna ep tap gulsubluka."

Bian hap de tembanesa ëlwa gwen hap de ol:

16 "Em de Biansa dikim enlala zon tasïblïn naban abe ta gwen hap
tembanesa ëlwa gwenkam, nwe-masena bahem ëdowe hana gwen. Sap
men zen ëk enkam Alap mo nwenak dikim ësam gwesïn hïp de syala
nol gwenan, zen kirekam ëgwë gwenan. Zen son maesa nawa gwibirin–
dekam de zi anakan tawa gwibiridan hap, 'Zen an Alap hap tembanesa
ëlwa'an.' Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Sap desa mes zëre mae mo
tembane lwan nakon boltere da gwibik, zep Bian Alap molya lamkam kire
syal hap de dawemna golzimki.

17 Hwëna em de Biansa dikim abe tan hap tembanesa lwankam, nwe-
masena em ngan tasïk gwibin hen nol alana em sisir ta gwibin.

18 Bap zen aha zi emsa anakan tame tabin, 'Zen Biansa dikim dawemkam
abe tan hap tembanesa ëlwa'an.' Sap nëno mae mo Bian, hla ta gwen

* **6:13 6:13** Dekon aha zi man lun mas gulku– men kirekam gerejanak aumwa topnak ëgu sone gwenanye. Zen a kirekam mo: "Sap Em en sosonna hen teipsïnnï. Zep dikire eno bosena hëndep denaban teip nulsuk gweblak. Amin."

srëm Zini Alap, Zen zi mo aning gun syala man hlaul gwizimnira, hen Zen dekam sa hwëna ebe mae hap dawemna gol gwizimdi.”

Ngatan zi mo langnak de kire-kiresa lam gun hup de ol:
(Luk. 12:33-34)

19 “Auhu-kama ennak awe bahem kire-kirena ëbeya gwen. Awe hwëna
sa ëkalse gwer hen winim sa blom da gwibir, hen sowë zi sa dekam de
kap tan hap eno gola insa dre dal.
20 Diki dawem tanganna ngatan zi mo langnak em kang ta gwen. Zëwe
molya ëkalse gwek, hen winimni molya zë blom dabik, hen sowë zini
banakan molya kap dak.
21 Sap men zëwe eno kire-kirena ërlwa gwenna, eno enlalana hen zëwe
sa lwa gwera.”

Enho nakon de ngatan gwen hap de ol:
(Luk. 11:34-36)

22 “Nwena zen tim hip de lïlïkïn– enho dikim ngatan gwen hap. Nwe
nik de lalak nënna, dekam enhona hen ngatanna. Eno gwë hanna dekam,
san de ngatan san de song gwenna.
23 Hwëna em de nwekam men-san an-sankam hir-hir gwe naserankam,
dekam bute hala seran makan esa gwë gwera. Hen eno nwe nik de haï
nënkam, dekam kawesïn tangannak esa gwë gwera.”*

Enlala beya gwen srëmkam de lowehe gwen hap de ol:
(Luk. 16:13; 12:22-31)

24 “Zini bëjen dare teipsïn zisi dawemkam babu gwizimdin. Zen hwëna
aha-en naka sa dawemkam kwasang gwe-gweblala hen blikip gwesïk
gweblala. Aha zini insa molya. Zep em hen kirekam: Em bëjen em syala
dan son– Alap mo syala ban, te-ala beya gwen hap de syala banye.
25 “Zen in zep, em bahem anakan ëngalap gwe-gwen, ‘Ëe banakan asa
gwër? Ëe basa asa twin gwibir hen otde gwibir? Hen ëe basa asa ala so
gwer?’ Emki ëenlala gwen: Eno gwënna zen tembane en nakon hom lwa
gwenan, hen timni ala so gwen hap de en nakon hom lwa gwenan.
26 Em ba hap de kirekam ëngalap gwe-gwen hap? Emki mawasa enlala
gwibiridan. Zen hom ba maena eiyas nïl gwenan, hen hom dan gwenan,
hen zëno mae mo gudangna hom– zëwe de tarankam ba maesa kang ta
gwen hapye. Hwëna zen mes ki tame nuk, ‘Ngatan zi mo langnak de
Bianna ki tembanena ap gol gwizimnira.’ Zep emki hen dam gulsuk gwen,
‘Ëe Bian mo nwenak mawa betek mo kim hom.’
27 Em de ere mo gwën hap ngalap gwenkam, san ha em emaka ere mo
gwënna insa engka en mae langa gulsu'ura? Bëjen.
28 “Zep em ba hap de anakare hap enlalana ëbeyam-bya gwen hap, ‘Ëe
basa asa ala so gwer?’ Emki sap sona ok ei'i enlala gwibiridan. Zen hom
syal ta gwenan, hen pakeanna hom dayal gwibirin.
29 Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Sap teipsïn zini Salomo Bak, zen
hwëna hom ok eis nwe-awes makare pakeanna akeka– desa de zëre mo
te-ala beyakam teisyan hapye.
30 Em in Biansa de taïblïblanna tawa naka hom! Ok eis mo ëhultunnu
tïhïs tanganna, sap zen namen de ënwe-awes gwenkam, hwëna ka'an
de ëjek-jak gwen. Zen sap eiwa kirekam, hwëna Alap ki desa kara ta
gwibirida. Zep emki Biansa anakan taïblï gweblan, ‘Zen molya asa ala so
gwen hap denakim da tasïkï.’

* **6:23 6:23** Tit. 1:15

31 “Zep em bahem anakare hap ëngalap gwe-gwen, ‘Ëe basa asa twin
gwibir hen otde gwibir? Hen ëe basa asa ala so gwer?’
32 Sap Alapsa de tame tan srëm zini zen kirekam ëngalap gwe-gwenan.
Hwëna nëno mae mo ngatan zi mo langnak de Bianna, Zen anakan
tawana, ‘Ano walasna an kiresa tahalha gwibi'ira.’
33 Hwëna kïtak ere mo tahalha gwibinni insa esa hla kul gwer- anakare
enlala de eno mae mo enhonak bol-zaun gwenkamye, ‘Diki Bian Zen
nabakam nësa ïrïk gïlzïn, hen ëe anik zëno dwam gwibin en san ang tak.’
34 Bahem ka'an dep dena kip anakan ëngalap gwe-gwen, ‘Ëe ka'an basa
asa jogwaher gul?’ Sap namen de tahalha hap dena, zen srën. Ka'an de
tahalha hap dena, zen hen srën. Bahem ka'an de tahalha hap dena namen
enlala gwibin. Dikire eno enlalana namen en dep dena kip lwak. Ngein
sin dep de tahalha hap bahem ëngalap gwe-gwen.”

7

Wal bose wal uk mo kareksa de hlaul gwizimdin srëm hap de ol:
(Luk. 6:37-38,41-42)

1 Yesus dekam zep etan tawa tabinni ayang gulzimki, “Wal bose
wal omka bahem gubirida gwen, ‘Zen karek tan hap man dakastï'ïra.’
Ki hwëna Alap sa hen emsa gublula, ‘Zëna hen karek tan hap man
dakastï'ïra.’
2 Sap em men kire enkame wal bose omka karek tan hap gublu'anka, ki
hwëna Alap hen kire enkam de emsa karek tan hap maka gublu'ara. Sap
eme aha zisi gublu'anam, ‘Zen kirekam ngip gulku,’ Alap dekam sa hen
emsa karatda tala- eno gwënsa de anakan hlaulblun hap, ‘San ha zëna
hen kirekam ngip gul gwenda?’
3 Hen em ba habe wal bose uk mo ngip gun betek tolsa hla kul
gwizimnin? Hwëna ere mo ngip gun yawala em desa de oto gulsun hup
ema baes ta gwenan.
4 Kirekam insa ëgwë gwenan, zen men kiye: Zi de wal bose zemka
gublunna, ‘Anik eno nwenak de te klana insa gulsuk,’ hwëna zëre mo
nwenak hen balok tek yawala ki lwa'an. Desa maka nonol gulsu'ura-
dekam de dawemkam wal bose zik moka hlaun hupye.
5 Em in Alapsa ëk enkame ang ë gweblanan. Diki nonol enaka emaka oto
lasïk gwibi'in. Ki esa dawemkam kara gwera- dekam de wal bose omka
halen ora san zerwet son hapye.”

Dawem enkam de Alap mo ïrïk gïn hïp denaka tawa ta gwibin hip de ol:

6 “Alap onakore ol dawemna bahem lwa makare enlala zi hip waba
hap tonbirida gwen. Zen sa hwëna jala ban ja-ja nul gwer hen emsa sa
naptabirida gwer. Hen Alap onakore ol dawemna bahem gwe makare
enlala zi hip gol gwizimdin. Ki hwëna zen sa zalta dep tanakam nyaubir.”

Kirekam de Alapsa abe ta gwen hap de ol:
(Luk. 11:9-13)

7 “Men kiresa ena dwam gwibinni, Alapsa em abe ta tine gwen. Ki Zen
sa hëndep kiresa ep gol gwizimdi. Em teibir tine gwen, dekam esa hëndep
Zëbon onakon hla kul gwer. Hen orasa em tëbla tine gwen. Zen dekam sa
ep zertrëblala.
8 Sap zini men zen abe ta gwenna, zen gul irinkim. Men zen tei
gwibinni, zen hlaunkum. Hen men zen orana të gweblanna, zëbe hap
zertrëblankam.

9 Ebon mae onakon san ha ki bi zem walas zikhip kasona golblaka?– zen
de roti hap abe tankamye.
10 Ahaksa wanyana san ha ki golblaka?– zen de hogwe hap abe
tankamye.
11 Em sap jal-jala, hwëna eno anakare kwasang enlalana hen ki, ‘Ëe anik
dawem naka ëre mo walas hap golblak.’ Nëno mae mo Bian, ngatan zi mo
langnak de Zini, Zen hwëna dawem tangankam nësa kwasang gwibirida
gwenda. Zep Zen hen Desa de abe ta gwenkam dawem kire-kiresa nëp gol
gwizimnira.”

Tïngare Alap mo tïtï tabin ola kon, bol-zaun wenya an zen tangan:

12 “Men kirekam ena dwam gwe'ara, zi de kirekam emsa gwë gweblan
hap, em hen ahasa kirekam em gweibirida gwen. Sap kirekam de enaka
golëlowehe gwen hap dena, zen zen ausuna– Musa mo tïtï tabin olak hen
Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olakye.”

Mae hap de ol: Ngatan zi mo lang san dep de orana eiwa klakatna.
(Luk. 13:24)

13 “Hëndep de ëngaya gwen hap de ëdwam gwenna, lïlïkïn klakat san
em bïtï gwen. Sap lïlïkïn yakna hen ora dak-dakna, zen syauk bla san dep
dena. Zen in zep zini desan beyakam ëgwahal gwenan.
14 Hwëna eiwa klakat tanganna– hëndep de ëngaya gwen hap de
lïlïkïnnï hen oranaye. Zep zini beyakam hom orana insa dam dasïk
gwenan.”

Nësa de yasik tabin hip de zisi de kire nakon dam tasibin hip de ol:
(Mat. 12:33-35; Luk. 6:43-44)

15 “Bira! Botonkam de tawa ta gwibin zini sa ebon mae yaïng gwe-
gwezal. Ol toran nakon esa kïl lï gwibir, ‘An hen nëban mae apdenak–
Alap mo hanan tabin walas.’ Hwëna zen in gwe tïhï jal-jal makarena. Zen
sa emsa hit di gwibir.
16 Em zëre mae mo lowehen nakon hen syala kon esa ki dam lasïk
gwibir. Kwiwe dansa bëjen lemo timnik taran. Hen dokot të ngï-ngïna
bëjen rambutan dankam tën.
17-18 Men kiye hen tenya: Zen zëre mo dan enkam ëtë gwenan. Tenya
men zen twin gwibin srëm tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twin
gwibin tetan dankam tën. Hen tenya men zen twin gwibin tetan dankam
ëtë gwenan, zen bëjen twinbin srëm tetan dankam tën.
19 Tïngare tenya men zen twinbin tetan dankam ëtë srëm gwe-gwenan,
zen lu tan en hap dena– desa de syauk blanak tru tasen hap.
20 Zen kirekam hen– botonkam de tawa ta gwibin zini inye. Em zëre
mae mo syala kon hen lowehen nakon esa ki tame la gwibir.”

Mae hap de ol: Zini men zen botonkam ëgu gwenan, “Ëe an Yesussu de
ang gweblan zi,” hwëna Alap sa desa karek tabiri.
(Luk. 6:46; 13:25-27)

21 “Tïngan men zen Asa anakan daken gweblanan, ‘Bian, Bian,’ hwëna
zen molya kïtak Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek. Diki men zen zëre mo
dwam gwibin sin syal ta gwenan, zen zen en sa zëre mo ïrïk gïnnïk bïtï
gwer.
22 Aumwa hap de zisi klis gunnuk, zini beya tangan nik sa Asa daken
gweblal, ‘Bian, Bian, ëe ere mo bosekamë hamal hap de ola ayang ul
gwizimk. Hen ëe eno bosekamë dowal-dowala olëalsa sone gwibik. Hen
owas-owasna eno bosekamë syal ei gwibik.’

23 Hwëna Ëe asa ding gulzim, ‘Em Abon dep denaka hom. An kon em hëndep sek gwen, sap em an zene karekna ol gwek.’ ”

Enlala blala ban de lowehe gwen hap de ol:
(Luk. 6:47-49)

24 “Zen in zep, zini men zen ano ola ësane gwe-gwenan hen desan ang ta gwenan, zen men kiye– enlala blala bare zini men zen gola moko dawem naban taukuke.
25 Kim o dïl gwek, ho namwa yawala dekam zep sap desan tïlzïk, hen asese yala dekam zep sap akabla zaka, sap zëno mokona olk san de hul-hul tanna.
26 Hwëna zini men zen ano ola sap ësane gwe-gwenan hwëna desan de ang tan srëmkam, zen men kiye– enlala joblo-top zini men zen moko srëmkam gola taukuke.
27 Hwëna kim o dïl gwek, hen ho namwa yala kim desan tïlzïk, hen asese yala kim taïlkï, dekam zep hëndep gola in mal heka, hëndep karek tangankam dreweka.”
28 Yesus kim kirekam tawa tasibirki, zi beyam-byana in zen zë sane da'ak man tangan denggwanblak.
29 Sap zëno tawa tabinni soson tanganna– san de teipsïn zi mo tawa tabinni kiye. Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi mo tawa tabin niban apdenak hom.

8

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:
(Mrk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesus kim kwatap tek nakon ati gwe zaka, zini beya tangan nik zep ang nëblazak.
2 Zao zep hen sop sang-sang karek nabare zini Yesus onak dep hata zaka, boklesa zep Yesus mo nwenak kom so zaka. Dekon zep abe ta seka, “Bian, Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara.”
3 Yesus ki zep towanblan naban ding gulbluka, * “Ëe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen.” Dekam zep hëndep sop sang-sangna in kon dawem gweka.
4 Zao zep etan gubluka, “Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiridan. Diki nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka zertrëbla. Zao gublu, ‘Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?’ Musa Bak mo tïtï tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena lwakke, zen kirekam em syal gwibin.* Zen dekam sa tïngan emsa anakan tame dal, ‘Zen eiwa mes tangan dawem gweka.’ ”

Yesus kim Kapernaumk jana nabare zi hon de babu gwen zini dawem takake:
(Luk. 7:1-10; Yoh. 4:43-54)

5 Yesus kim Kapernaumk hata onka, ki zep zë Roma mo jana zi mo mamna Zëbon onak dep hata zaka, zao zep Yesussu mas gweblan hap abe ta gwe'anka.
6 Man zë gubluka, “Bian, abon de babu gwe-gwen zini golak sang-sang sabak nik gwë'ara. Zen ni ensa ta gwe'ara. Luwen maena banakan dep.”

---

* **8:3 8:3** Musa mo tïtï tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tïn, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka. * **8:4 8:4** Im. 14:1-32

7 Yesus ki zep ding gulbluka, “Ëe asa desan dawem tan hap song gwer.”
8 Hwëna jana zi mo mamna in ki zep ding gulbluka, “Bahem, Bian. Ëe dawem naka hom, zep ëe ama saher gwe'an– em de ano golak hatan hapye. Hwëna anakan-en Em gun, ‘Zi sang-sangna in zen dawem gwen,’ dekam sa dawem gwera.
9 Sap ëe mesë Emsa taïblïblak, ‘Eno ol-gunnu bëjen kirekam lwa srëm gwen.’ Sap abon onakon de teipsïn zini ki. Ano otdenak dena hen ki. Ëyë ëre mo otdenak denaka gublu'anam, ‘Em song gwen,’ zen dekam maka song gwe'ara. Hen ahanakaë gublu'anam, ‘Haen,’ zen hen dekam maka song gwe'an zala. Ëyë ëre hon de babu gwen zisi gublu'anam, ‘A desa syal gwibir,’ zen dekam maka hëndep syal gwibi'ira. Ëe sap teipsïn tola, zep ano ol san kirekam ang ta gwenan. Hwëna Em in teipsïn tanganna, zep eno ol san sa ki kirekam lwal.”
10 Yesus man tangan tenggwanblaka– zëbon onakore olsa de kirekam sane gwenkam. Dekam zep zi trana in zen ang nëblan da'ak desa lero gwibiridaka hen gubiridaka, “Eiwa, zini in man Asa taïblïbla'ara. Ëe homë mae Israelk kirekam de sërkam Asa taïblïblan zini zertowek.
11 In zebë emsa gubirida'an: Yakla hata sezan nakon hen nikin anen nakon, Yahudi srëm zini beya tangan nik sa tagal gwer– Alap mo ïrïk gïn kon gwisibir hanan tembane yawalak de apdekam ëisrip-sri gwen hapye, Abraham, Isak, hen Yakob mae han.
12 Hwëna Yahudi zini, zen diki zen tangan– Alap mo ïrïk gïnnïk de sap bïtï gwen hap de wenyaye. Desa hwëna beyakam sa kawesïn sïn dep yal nulin– men dekon zi mo angna yusyustïn nïban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke.”
13 Hwëna Yesus ki zep etan jana zi mo mamna insa gubluka, “Angkam sap esa song gwera. In kirekam ena Asa taïblïblala, in zep sa ki kirekam lwal.” Zëre hon de babu gwe-gwen zini in hëndep dekam zep ki dawem gweka.

Yesus kim zi beyam-byana dawem tabirkike: (Mrk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesus ki zep Petrus mo gol san song gweka. Zëwe zep Petrus mo we marena hlau'un zaka. Ewen naban nisi ta'ak.
15 Zao zep wenya insa tahanak towanbir ineka. Ewenna in kon dekam zep hëndep sër gwek. Dekam zep hëndep luwek, hen dekam zep tembanekam mas gweblak.
16 Yaklana kim dum gwe heka, dekam zep zini dowal de tïlbiridan zi sang-sang beyam-bya naban Yesus onak dep nolëyaïng gwezak. Yesus ol-gun enkam zep dowal-dowala insa golëalsa sone gwe'anka, hen tïngare zi sang-sang beyana insa dawem ta gwibi'inka.
17 In kim kirekam syal gwibirki, dekam zep zauk– zëre hap dena mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak orep ayang gulzimkiye,
“Zen sa nëno mae mo karek-karekna hen sang-sangna mensa nihin makan wei kulsuk gwenan tonzim iri.”*

Mae hap de ol: Yesussu de ang gwe-gweblanna, zen dam-dam naka hom. (Luk. 9:57-62)

18 Yesus kim zi beyam-byana insa anakan hlauludaka, “Zen mes Asa dot dasïnïn,” dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Nen ho gutuna an mo men eihya san tablan gwe kïnïn.”

* **8:17 8:17** Yes. 53:4

19 Hwëna ki zep zë Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini Yesus hon dep
hata zaka. Zao zep gublu zaka, “Bian Guru, men desane ki të gwe'anka,
ë asa Emsa ang gweblanda gwer.”
20 Ki zep hwëna ding gulbluka, “Gwenya witir zem ki. Hen mawana zol
zem ki. Hwëna ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano ni ta gwen gola
hom.” †
21 Zi beyana in zen dekam ang nëblanda gwe'ak, etan ahanik zep hwëna
gubluka, “Bian, ë asa lamkam Emsa ang gweblanda gwer, hwëna nonol
ë san anik lwahak. Ëre mo bian de tïn hyanak asa Ebon dep hatazal.”
22 Hwëna Yesus ki zep ding gulbluka, “Em angkam emki hëndep Asa ang
gweblan. Eno bian de tïnkïm, dikire tok bose zik lo dasïk.”

Yesus kim ho ngëp naban asese naban jalse gwizimkike: (Mrk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Dekam zep hëndep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenya ban bulkum
men eihya san dep golësek gweka.
24 Mumuk ennak zep hwëna ho gutuna in mam enkam ngëp-ngep
gweka, hëndep bulu in dekam sek gwe'ak sop gun hup zep alp gwesï'ïk.
Hwëna Yesus Zëna dekam nama nisi mumukkum ta'anka.
25 Hwëna dekam zep anakare ola ban lï dak, “Bian, nënaka Em ngaya
tabin! Nen an em-am angkam juwe'an!”
26 Ki zep ding gulzimki, “Em ba habe ëaïrï'an? Em an eiwa home Asa
laïblïbla'an.” Ki zep hëndep luweka, dekam zep asese naban ho ngëp
naban jalse gwizimki. Dekam zep tangan hëndep së nëhek.
27 Zëre hon de ang ta gwen wenya in dekam zep tenggwaran naban
ëguk, “Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan asese naban ho ngëp
naban betek nëblanan!”

Yesus kim dowal-dowal mo bi gwizimdin zi darena dawem sokake: (Mrk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Ho gutu men eihyanak kim golëyaïng gwe naka, Gadara mo langnak,
zao zep dowal beyam-bya mo bi gwizimdin zi darena Yesus onak dep apta
zaka. Zi darena in zi tok lo tasïk gwibin kaso-hul kaso-hulak ënda gweka.
Zen sërkam de jal-jal darena, zep zini desan ëgwahal srëm gwe-gwek.
29 Zen dowal beyam-byana in mo hërhen ola ban wet oso zaka, “Alap
mo Tane, Em aban mae toton banakan de syal tan hap? Em san ere mo
yakla yawalak de zaun srëmnak de asa karek tabin hibe hata'ara?”
30 Zëno mae mo nwe kara gwen san zaho beyam-byana tembane hap
kwatap tïnï san ëhaka'ak.
31 Dowal-dowala in ki zep Yesussu aberbe da gwe'ak, “Em de zi darena
an kon wet so gwen hap asa gubiridankam, Em wëhë asa zaho trana
wakuwe de bïtï gwen hap gubirida'anka?”
32 Yesus ki zep gubiridaka, “Em sek gwen.” Dowal-dowala in dekam zep
hëndep zi darena in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zaho trana iwe
bïtï gwek. Zahona in dekam zep hëndep heya-hya gwenkam li san syalk
ta tinek, hëndep ho gutunak zep ëkei-king gwek.

† **8:20 8:20** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka “Anak Manusia”kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana “zi tangan.” Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka– mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam “zi tangan” makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka– Alap kim Desa Zen de kïtak teipsibiridan hap gublukake.

33 Zahona in zen kara da gwibik, dekam zep ë san dep heya-hya gwek,
hen ëaïsïl gwenak– tïngan in zen ki zë owasna lwakke, zahonak hen dowal
mo tïlzimdin zi darenak.
34 Dekam zep ëna iwe de zini kïtak sek gwek– Yesussu de zertowen hap.
Kim zë hla dak, zao zep blikip gwesïblïn naban abe dak– Zen de nabakam
zëno mae mo langna in kon song gwen hap.

9

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake:
(Mrk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Ki zep Yesus bulkum lwahal zaka– zëre mo gwë gwen ëna Kapernaum
sun dep. Zao zep etan zi beyam-byana tagam nëblazak.
2 Dekam zep hen zi sang-sangna taha-tana teisya ine gwen srëm naka
beryak de ziredan naka nërhatazak. Yesus kim anakan tame tabirki,
“Eiwa, zen man tangan Asa daïblïbla'an,” dekam zep zi sang-sangna insa
gubluka, “Tane tol, bahem ngalap gwen. Eno karek-karekna mesë ep tap
gulsublunan.”
3 Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini kim zë Yesussu kirekam
sane da'ak, dekam zep enlala ennak donsublu'ak, “Zi bose zik mo karekna
insa tap gulsublun hap gunda, zen man kïl gï'ïra, ‘Ëe an Alap han
apdenak.’ Kirekam insa gunda, zen Alapsa lamang tanda.”
4 Yesus hwëna mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep
gubiridaka, “Em in kirekame enlala ennak Asa lonsublu'an, zen ere mae
mo enhosae kim karek la'an!
5 Em ema ano ola husus eibir– anakan insa gublulye, ‘Eno karek-karekna
mesë ep tap gulsublunan.’ Hwëna anakan de gublunkam, ‘Em luwen,
hëndep song gwe,’ san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena in
apdenak– Alap mo sosonkam de gublun ol.
6 Hwëna angkam Ëe ama ebe mae hap goltreizim'in– em dikim Asa
anakan tame tan hap, ‘Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
abe hap sosonna golblaka– okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap
gulsuk gwizimdin hip denaye.’ ”
Ki zep hwëna etan zi sang-sangna insa gubluka, “Em luwen. Ere mo berya
insa teisya, ki gol san song gwe.”
7 Zi lekna in dekam zep hëndep luweka, ki zep hëndep zëre mo gol san
dep song gweka.
8 Zi beyam-byana in kim owasna insa hla nuk, dekam zep aïrïn nïban
Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, sap Zen dekam zëre mo soson
yawalsa Yesus osan okamanak de zi hip golzim'inka.

Yesus kim Matiu'u kwang ta kïnïkake:

9 Yesus kim dekon song gwe'anka, dekam zep Roma mo ïrïk gïnnïk dep
de pajak te-ala alal ta gwizimdin zini asa hla ta'anka. Ano bosena Matius.
Ëe ëre mo syal gwe-gwen teksonnakë nikin'ik. Zao zep asa gublu zaka,
“Haen. Asa em ang gweblan.” Ëe ki zebë luwek, ki zebë hëndep ang
gweblak. *

* **9:9 9:9** Matius Yunani olkam hom anakan ale gulku, “Ano bosena Matius.” Zen hwëna anakan ale gulku, “Zëno bosena Matius.” Zen man zëre mo bosena bukunak awe golzabe gweka– san de aha zi hip de ale gulblunna kiye, men kirekam hen Yohanis zëre mo Ol Dawem ale gunnuk zëre mo bosena ale gul srëm gwe-gwekake. Hwëna Orya ol zi de anakan tame gun hup, “Men zen ale gulku, zen hen zëwe ang gwe-gweka,” zep damkam zënaka de kira tan makan awe li nul sonek.

10 Yesus kim ano golak golëtembane ta'anka, dekam zep hen ahakore pajak te-ala alal tanda gwen wenya beya enkam yaïng gwezak. Hen ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenya man zë hen beyakam yaïng gwezak. Ki zep hëndep apdekam Yesus mae han tembane ta'ak– hen zëre hon de ang ta gwen wenya ban.
11 Farisikam de gubirida gwen zini kim zë hla nulidazak, dekam zep Yesus hon de ang ta gwen wenya insa nenbiridazak, “Eno mae mo guruna in ba hap tangan pajak te-ala alal tanda gwen zi niban apdekam golëtembane ta'ara?– hen ahakore karek-kareksa de gulin halasen gwen wenya banye! Zen in kwae nabanke!”
12 Yesus kim kirekam salbiridaka, ki zep ding gulzimki, “Zini, sang-sang srëm wenya, zen hom doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam në gweblanan.
13 Ano syalsa de dam gulsun hup, diki dawemna Alap mo ola ansa emaka klis u'in, Zen kim anakan Israelsa gubiridakake,

‘Ë e a kirekam de lowehe gwen habë mo emsa dwam gwibirida'anye: Bol-zaun tanganna, aha zi mo karek-kareksa kwasang naban em eititi gwe-gwibin. Ere mae mo karek-karek hap de kire-kiresa abe hap tru tasïk gweblansa, zen abe hap bol-zaun tangan naka hom.’*

Zep Ë e ansa okamanak hatazak, Ë e karek-karek gulin halasen gwen wenyaka de kwang guludan habë hatazak. Men zen zënaka tim di gwibirin, ‘Ë e an dawem-dawemna,’ Ë e desa de kwang guludan hap homë hatazak.”

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen wenya kire hap tembanena ëlwa srëm gwe-gwek.
(Mrk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Zao kim lwa se'ak, ki zep baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen wenya Yesus hon yaïng gwezak, ki zep zë dakensïblïk, “Ë e ama Alapsa dikim enlala zon tasïblïn naban abe ta gwen hap etan-etankam tembanena ëlwa gwenan. Farisikam de zini hen kirekam ëgwë gwenan. Hwëna ebon de ang ta gwen wenya ba hap kirekam syal neibir srëm gwe-gwenan?”
15 Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya kip man dakastïlzim'in– an kirekam tembanesa de ëlwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsïn zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen wenya dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal.” †
16 Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonzimdinni dan mas sozimki, “Zi mo baju kwang de hul nënkam, zen bëjen deyol sop ësekam makan tazimdin. Kirekam bëjen dakastïn. Sap ngan sosunkum deyol ësena in de yok gwe'ak, dekam sa baju ëpba hula in mam enkam etan kalk nër.
17 Hen kirekam, anggur ho ësesa bëjen kambing sopkam de botol ëpbanak yuren. Kirekam hom dakastï'ïn. Sap anggur ho ësesa de kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna taïl gï'ïk, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër, hen anggur hona in dekam sa zalta dep hlëweher. Anggur ho ësena zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam dakastï'ïn– apdenak dikim dawemkam nolan hapye.

---

* **9:13 9:13** Hos. 6:6 † **9:15 9:15** Mensa “teipsïn zisi de zergwën”kam awe li nul sonek, Yesus gulk sun de ol blaorankam “we ëse gon zisi de iye zik zergwën”kam aïsïl gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba lowehen san abarenak ang tan hap hom dakastï'ïn.”

Yesus kim but srëm golak de mam zi mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwe-gwen wenya kim dawem gulkuke:
(Mrk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesus kim nama baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen wenya ban ola golëton'anka, ki zep zë Yahudi mo but srëm golak de aha mamna hata zaka. Zao zep Yesus mo nwenak boklena kom so zaka, dekon zep gu seblaka, “Ano wenam tola nër hom tangan tïlïn. Hwëna nen ki song ën. Em de tahasa tehabir anenkam, zen sa etan ngaya gwer.”

19 Yesus ki zep hëndep luweka, dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya aban mae zini insa ziang gweblaka.

20-21 In kimë sek gwe'ak, wenya ki zep Yesussu tahan nakon golek de tazak. Wenya in man aura gwe-gwek. Tahunna mes dua-blas enkam altïlsibik– sang-sangna in han de gollwa gwennakye. Zen man enlala gwe'ak, “Baju mae ennakë towanbla'ak, ëe dekam asa dawem gwer.” Ki zep hëndep baju sïhï top nakon olk ta sonek. ‡

22 Yesus ki zep hëndep tahan san lero gweka, dekam zep wenya insa hlaulku, zao zep gubirki, “Anyan, bahem ngalap gwen. Em ema Asa taïblïblala, zebe dawem gwenda.” Wenya in hëndep dekam zep ki aurana in tewesibik.

23 But srëm golak de mam zini in mo golak kim asa golëyaïng gwe'anka, anakan zebë hla kulida'ak, “Zini beya nik ol mamkam gosa dabi'in, hen ahakon sulingkim sei go tërya da'an.”

24 Yesus ki zep zë gubirida kïnzïka, “Em kïtak wet so gwen. Wenam tola an hom tïl. Zen nisi am ta'an.” Zen hwëna man swrë da gwe'ak.

25 Ëe kimë kïtak olëalsa sonek, Zen ki zep hwëna teksonna in zao wenam tol tokna lwa'ak desan dep tïlkï. Taha nakon kim gul ineka, dekam zep hëndep wenam tol tokna in etan ngaya gwek, hëndep zauk.

26 In desa zë owasna kirekam syal gwibirki, dekam zep ki hëndep tïngare langna iwe de ë-ë san nol haladak.

Yesus kim zi nwe dïmïn darena dawem sokake:

27 Yesus kim dekon etan asa golësek gweka, ora nakon zep zi nwe dïmïn darena ërtro kïnzïka. Ki zep kon laken soneblaka, “Daud Bak mo Auyan-tane, § asa Em kwasang gwizimdin.”

28 Ëna iwe de golak kim asa golëbïtï gwe zaka, zi nwe dïmïn darena in ki zep zë hen lïl zïka. Yesus ki zep zë takensizimki, “Em san ema Asa anakan laïblïbla'ara?– ‘Zëbon sosonna ki– asa dikim dawem son hap denaye.’ ”

Ki zep ding ulblika, “In kirekam, Bian.”

29 Ki zep nwenak anakare ola ban towanzimki, “In kirekam ena Asa laïblïblala, in zep sa kirekam ebe nikip lwazim.”

---

‡ **9:20-21 9:20-21** Yahudi zini zen kïtak bajuna sïhïlhï naka alala da gwek. Emki hlaun pasal 23 mo ayat 5 mo olk kore alenak. § **9:27 9:27** Zi nwe dïmïn darena in kim Yesussu “Daud mo Auyan-tane”kam enblaka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denaka hom. Sap zëno hatan srëmnak, tïngare Yahudi zini “Daud mo Auyan-tane”kam Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa nen gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen guk gweblak, “Teipsïn zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.” Zen hen man Desa enlala në gweblak, “Zi sang-sang karekna sa hen dawem ta gwibiri, hen karekkam de lowehen nakon sa hïl tï sone gwibiri.” Zep zi nwe dïmïnnï in kirekam hen mes Yesussu dam lasïkï.

30 Dekam zep ki hëndep nwena kara ëka. Zao zep guzimki, “Owasna an
zen ki ebon nebon lwanan, bahem aha maesa lonbiridan.”
31 Hwëna zen kim kon song ëka, dekam zep ki hëndep tïngare langna
in san ol haladaka– Yesus insa owasna kirekam syal gwibir-zimkiye.

Yesus kim zi ol srëmna dawem takake:
32 Yesus kim asa etan dekon golësek gweka, dekam zep hen dowal mo
bi gweblan zi ol srëmna Yesus onak dep nërhatazak.
33 Yesus kim dowala insa zëbon onakon zeralsa soneka, dekam zep
hëndep ola tonka. Zi beyam-byana in man tangan denggwanblak, hen
man ëgu gwe'ak, “Nen homë mae Israelk awe kirekam de owasna aha-en
mae hla kuk.”
34 Hwëna Farisikam de gubirida gwen wenya man ëguk, “Zen dowal mo
kïgï sosonna golblaka– dekam de aha dowal-dowalsa golëalsa sone gwen
hap denaye.”

Yesus kim zi beyam-byana hlauludankam kwasang gwibiridakake:
35 Yesus ki zep langna iwe de tïngare ë-ë san zëre hon de ang ta gwen
wenya aban mae ziamjanbir song gweka, hen desan de but srëm gol-gol
san tawa tabir song gweka. Zen Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ol dawemkam
tawa tabir song gweka, hen men zen kirekam-kirekam sang-sang karek
naban nollwa gwek, desa man kïtak dawem tabir song gweka.
36 Yesus kim zi trana insa hlauluda song gweka, Zen man tangan
kwasang gwibirida gweka. Sap zen hom eiwa de orana tame da'ak, hen
mes tangan ësin-sin gwek– men kiye, bi srëm zahona.
37 Dekam zep abe mae en hap ola gulk sun blaonzimki, “Nga yala awe
de obwagana mes mamkam bïl gwera, hwëna men zen de taran hap dena
dan en tangan.
38 Zen in zep Nga Bi naka em abe ta gwen– Zen deka zisi nga yala awe
de syal ta gwen hap lup gul sone gweka.”

10

Yesus hon de ang ta gwen wenyik mo bosem-sena an zen:
(Mrk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)
1 Zao kim lwa se'ak, Yesus dekam zep dua-blaskam de zëre hon ang ta
gwen wenya asa tagal gulsuku, zao zep sosonna abe mae hap golzimki–
ëe dikim dowal-dowalsa golëalsa sone gwen hap, hen kirekam-kirekam
sang-sang karek gollwa gwen zisi dikim dawem ta gwibin hip.
2 Dua-blaskam de dam tasibin zini, ano mae mo bosem-sena,
nonol Simon– mensa hen “Petrus” kum nen gweblanan,
oso zem Andreas han.
Hen Zebedeus mo walas darena, Yakobus oso zem Yohanis hin.
3 Hen Pilipus ne Bartolomeus ne,
Tomas,
hen aena, Matius. Ëe menkam Roma mo ïrïk gïnnïk debë pajak te-alasa
alal ta gwek.
Hen ahana Alpeus Bak mo tanena Yakobus,
hen ahana Tadeus.
4 Hen ahana Simon– in zen nonol Israel dikim Roma mo ïrïk gïn nïkon
ëzë-en gwen hap de ëasas gwennak ang gwekake.
Hen ahana Kariot walya Yudas. In zen sa Yesussu zergulu.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya lup gul sonekake:
(Mrk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Dua-blaskam de wenya asa dekam zep anakare ol zïm-zïm nïban lup
gul soneka, “Yahudi srëm zi mo ë-ë san bahem sek gwen. Samaria mo ë-ë
san hen bahem.
6 Diki Israelk de zi ensa em amjanbin– sap zen san de bi srëm zahona
kiye.
7 A kirekam lonbirida song gwek: ‘Alap man angkam Zën de nësa
teipsïnkïm ïrïk gïnkïm kon gwesibir hana'ara.’
8 Zi sang-sangna dawem la gwibik. Hen tïnnï ngaya la gwibik. Hen sop
sang-sang karek nabare zini dawem la gwibik. Hen dowal-dowala olëalsa
sone gwek. Ëe asa kire hap de sosonsa ebe mae hap totoresa golzim, zep
em hen kirekam totoresa mas eibirida gwek.
9 Te-alana bahem mae lop tan– sap yawala, sap hen betek maena.
10 Ora san dep de tembane taïblïn honna bahem hen wëwek tan, hen
pakeanna timnik de enna kim sek gwek. Hen sepatuna ala son enna kim
emki sek gwen. Dutena hen bahem mae kap tan. Em in Alap mo syalsae
o'an, zep em men desae tawa la gwibi'ik, zen zen sa ebe mae hap tembane
maena nol gwizim– zao dikim lowehen hap denaye.
11 “Em de ënak yaïng gwe-gwennak, nonol mae hap em ëhakalsïk gwen,
‘Nara zi wëhë asa ëna an kon zer in'inka?’ Men zen emsa zer irinni, zëbon
en emki gwën, hëndep dekon en emki etan song gwen.
12 Golak de tïn nïkon, nonol anakan em ëgu kïnï gwen, ‘Dawem. Em
Alap mo taha terenake lowe he'an.’
13 Zao de Alap osan dep de hohle gwen nik gwë'anka, ki eiwa zao esa
Alap mo taha terenak dawemkam lowehe gwer. Kire nik de gwë srëm
gwe'anka, ki emki enbirida gukhan, ‘Ëe mensa nonol emsa enbiridal, Alap
mo taha terenak de sap lowehen hap dena, awe molya ki lwak.’
14 Hwëna men dekore ë nakon emsa anakare ola ban zer irin srëmna,
‘Em ba habe awe hata'an zala? Ëe ama emsa de salblanna baes ta'an,’
dekam em kon song gwen. Hen ere mo tana sonsa em zë taïk-tïk so
gukhan– zen dekakim anakan tame nuk, ‘Zen sap Alap onakore ol dawem
naban nëbe mae hap golhatazim zira, hwëna nen insa ër-in srëm gwenan
nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.’
15 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Aumwa hap de zisi klis gunnuk,
Alap ëna insa anakan sa enlala gweblala, ‘Zen orep de ëna Sodomk de
zisi ëkarek gwenkam man kwei-kwik nuk.’ Zep men kirekam Alap orep
Sodomk de zisi zëre mae mo karek-karek hap heip gulku, hwëna ano lup
gul sonen zini emsa de lup gul irin srëm zini, desa aumwa hap de klis
gunnuk sërkam tangan sa karek tabiri.”

Yesus hon de ang ta gwen wenyik de terya- tyakam lowehe gwen hap de ol:

(Mrk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Emki ëenlala gwen: Ëe domba makare soson srëm nakaë emsa lup
gul sone'an– gwe tïhï jal-jal ngïrïn sïn dep. Zen in zep terya-tyakam sek
gwek– men kiye, wanya de song gwenna. Hwëna sae-sae enlalakam em
sek gwen– men kiye, mawana ohola mo enlalana.
17 Zep terya-tyakam lowehe gwek, sap emsa sa Yahudi mo but srëm gol-
gol san dep dahyohal gwer. Hen zëwe de teipsïn-teipsïnnï sa emsa de
tangole gwibin hip nenbirida gwer.
18 Em an Asa de ang gwe-gweblanna, zep emsa sa pemerinta mo teipsïn-
teipsïn zi sin dep kap nulhal gwer. Zen kirekam Alap mo dwam gwibin
sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim– em dikim zë Yahudi mo teipsïn-teipsïn

nïka hen Yahudi srëm zi mo teipsïn-teipsïn nïka abe hap denaka tonbirida gwen hap.
19 Zep emsa de kap gulhal gwennak, em bahem anakare hap enlalana
ëbeya gwe-gwen, ‘Ëe banakarekam asa zë ding ul gwizim?’ Sap men
kirekam de ding gul gwizimdin hip dena, zen emsa de taken-taken gweblan
ennak sa ki Alap ebe mae hap gol gwizimdi.
20 Sap dekam em en molye ola lon gwibik. Hwëna ngatan zi mo langnak
de Bian mo Enho sa eno mae mo ëk tïhï san ding gul gwizimdi.
21-22 “Emsa sa tïngare zini husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang
gwe-gweblan wenya. Zep a kirekam sa ebe mae hap lwa gwizim: Emsa
ere mae mo aya-wal oso-wal tanganna sa tameran hap nolëgu gwer. Hen
emsa ere mae mo bi walya sa tameran hap nolëgu gwer. Hen ere mae mo
walasna sa emsa abe hap de jal hap nolëtobe gwe-gwer, hëndep tameran
hap sa hen emsa nolëgu gwer. Hwëna em in zene Asa de taïblïblannak
tatem ëzauk gwe'ak, hëndep aumwa hap denak de hata'ak, em esa ëngaya
gwer.
23 Zep emsa de aha ë maenak karek tabinkim, dekon aha ë san em heya-
hya gwen. Sap eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em de tïngare Israel mo
ë-ësa amjanbiridankam sul sonen srëmnak, ngatan zi mo lang nakore Zi
Tanganna Ëe dekam asa lwa halzal.
24-25 “Zep gulk sun de ol blaoranna ansa emki enlala gwe-gwibin: Sekola
walasna, zen mam naka hom– guru zem onakonye. Zep guru zemka de
aha zi lamang ta gwenkam, sekola walas zem insa hen sa kirekam lamang
da gwibir. Sekola walasna in sa sam gwesïlï– zen de guru zemka tana wei
san zertronkamye. Hen kirekam, zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen
zini, zen hen mam naka hom– zëre mo zi bina in onakonye. Ëe an sap
gol bi nikë awe gwë'an, hwëna Asa man lamang da gwenan, ‘In dowal mo
kïgï mo sosonkam syal gwe-gwe'ara.’ Zep em Abon de ang ta gwen wenya,
Asa de tana wei san zertronkam, emsa hen kirekam sa lamang da gwibir.”

Alap ensa de aïrï gweblan hap de ol:
(Luk. 12:2-7)

26 “Zen in zep, zi bose omka bahem aïrïbirida gwen. Sap karekna mensa
aningkim ebe mae hap nol gwizimnin, desa sa Alap lamkam golwet sola.
Hen kalangna mensa Alap aning gul gweka, desa sa hëndep tïngare zini
hla nul.
27 Ëe mensa kam golak emsa tonbirida gwe'an, em hwëna desa yaklam
neik tagal gwennak lonbirida gwek. Men desaë në-erenak emsa tonbirida
gwe'an, em hwëna desa ol mam-mamkam neik tagal gwennak lonbirida
gwek.
28 Zi bose omka bahem aïrïbirida gwen, sap zen auhu-kama tim en naka
damera gwenan. Hwëna zëno mae mo sosonna hom tangan– ang naka de
karek tan hap denaye. Diki Alap ensa em aïrï gweblan, sap Zen Zëbon en
sosonna– tim niban ang naban de syauk blanak karek son hap denaye.
29 “Emki mawana taïnïm bes-be'a enlala gwibiridan. Desa zini hom
te-alakam de kap gun hup dwam neibirida gwenan. Sap eiwa kirekam,
hwëna zen hen aha-en mae molya kama san zanka– nëno mae mo Bian
de kirekam dwam gweblan srëmkamye.
30 Hen kirekam, eno mae mo nol alana, Bian mes desa anakan tawa
gwibirki, ‘Beyana ki en.’
31 In zep ere mae mo tim hip dena bahem ëngalap gwe-gwen, sap em
Alap mo nwenak mawana taïnïm bes-bes naban apdenak hom.”

Zi beyanak de Yesus hup denaka golluwe gwen hap de ol:
(Luk. 12:8-9; 12:51-53; 14:26-27; Mrk. 9:41)

32 “Zen in zep, zini men zen aha zi hon zënaka anakan kira ta gwenna,
‘Ëe an Yesussu de ang gwe-gweblanna,’ kire zini Ëe asa hen ngatan zi mo
langnak de ëre mo Bian hon anakan kira tal, ‘Zen an hen eiwa Asa de ang
gwe-gweblanna.’
33 Hwëna men zen de Asa aha zi hon anakan nazabebla'ak, ‘Ëe Yesussu
de ang gwe-gweblan zisi hom,’ ki Ëe hen anakan asa desa kira tal, ‘Zini an
Asa de ang gwe-gweblan naka hom.’

34 “Bahem anakan Asa kïl tï gwen, ‘Zen an umlaesa de okamanak awe
golhatazan hap hata zaka.’ Ëe kire hap homë. Hwëna abe hap de jal hap
Asa de tame tan srëm wenya sa emsa tameran hap gïl-gïl neibirida gwer.
35 Ëe ansa hatazak, zen dekam sa ebon mae onak anakarekam lwa gwer:

‘Zi walasna zen bi wal zeban sa zënaka gïl-gïl neibirida gwer.
Wenam tol-tolkam dena, zen an wal zeban sa zënaka gïl-gïl neibirida gwer.
Hen we walya, zen aebo wal zeban sa zënaka gïl-gïl neibirida gwer.

36 Dekam ere mae mo iyena, zen zen sa ebe mae hap de jal zi hip ëjower.’*

37 “Men zen bi zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno
mae mo Asa de en lwablanna man lwala he'an, kirekam de zini zen
hom ësam gwesï'ïn– Abon de ang ta gwen hapye. Hen kirekam, men
zen an zemka, ahaksa walas zemka dawemkam enna nolabirida gwenan,
hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna man lwala he'an, zen hen hom
ëdakastï'ïn– Abon de ang ta gwen hapye.
38 Hen zi de zënaka anakan sosok tan srëmna, ‘Asa sap sa Yesus mo kim
te-lidak sonnak makan dain,’ zen hen hom Abon de ang ta gwen hap ësam
gwesï'ïn.
39 Sap men zen zëre mo auhu-kamanak de gwënsa anakan golaïrï'anka,
‘Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno
gwënna in sa jek-jak gweblal. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap
zëre mo gwënna sosok gu'unka, hëndep zao mae de tïn hïp, zen zen sa
hëndep denaban ngaya gwera.

40 “Men nara ano zer sonen zini emsa zer irinni, zen ki hen Ënaka zer
in'ira. Hen men zen Ënaka zer irinni, zen hen Bian, men Zen Asa zer sone
zaka, Desa hen zer in'ira.
41 Men nara Alap mo ol ayang gul gwen zisi zer irinni, anakare hap,
‘Zen an Alap mo olsa ayang gul gwe'ara,’ ki Alap sa hen enlala gweblala,
‘Zen hen syal bose zem.’ Zep Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de
dawemna, desa sa hen Alap zëbe hap lamkam golblala, sap zen kire zisi
mas gweblaka. Hen kirekam, men zen enlala dam-dam enkam de gwë
gwen zisi zer irinni, anakare hap, ‘Zen Alapsa betek gwe-gweblanda,’ ki
Alap sa hen zëbe hap dam-damkam de gwë gwen zi hip de dawemna
golblala.
42 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men nara aha-ere ho mok mae tolsa
bose srëm zi hip golblanna, anakare enlala naban, ‘Zini an hen Yesussu
ang gwe-gweblanda,’ ki Alap sa zëbe hap hen dawemna lamkam golblala.
Zen molya gulin srëm gweka.”

* **10:36 10:36** Mik. 7:6

11

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim zëre hon de ang ta gwen zini Yesussu de takensïblïn hap lup gul sonekake:
(Luk. 7:18-35)

1 Yesus kim dua-blaskam de ang ta gwen wenya asa en tawa tasibirki, ki
zep asa lup gul soneka– Zënaka de ngeirbli song gwen hap. Zëna lun zep
asa golëtro song gweka, hen ol dawemkam ë-ë san tawa tabir song gweka.
2 Baptis ta gwibin zini Yohanis kim bwi nakon anakan salka, "Nësa
de ngaya tabin hip de Zini men, Zen angkam man ë-ë san tawa tabirida
gwe'ara," dekam zep zëre hon de ang ta gwen zini lup gul soneka– Yesussu
de anakan takensïblïn hap,
3 "Bian, Em an san ha Zen tangan?– men Desa anakan nen guk
gweblakye, 'Israelsa de oto gulsun hup de Zini sa hata zala.' San ha ëe
asa etan ahanaka kara ëblal?"
4 Yesus ki zep ding gulzimki, "Sap esa etan Yohanis osan dep lwan dahal.
Mensa ki ena hla kul hen ësane gwer, desa anakan lonblak,
5 'Zi nwe dïmïnnï man ëkara gwe-gwe'ak.
Lek-lek wenya hen man sek gwe-gwe'ak.
Sop sang-sang karek nabare wenya man hen ëdawem gwe-gwe'ak.
I mat wenya hen man ësane gwe-gwe'ak.
Tok-tokna hen man ëngaya gwe-gwe'ak.
Hen Alap onakore ol dawemkam man tahalha wenyaka tawa ta gwibi'ira.'*
6 Hen anakan enblak, 'Abon onakon men zen ësyalhe srëm gwe-gwe'an,
hë'ho gwibinni zen zëbon mae lwa'an.' "
7 Baptis ta gwibin zini Yohanis mo zi lup gul sonenna in kim nama ëgwa
ha'ak, Yesus dekam zep hwëna Yohanis hip dena zi beyam-byana in hap
srip gulsuzim'inka. Man zë gubiridaka, "Yohanis kim zi ol srëm langnak
tawa ta gwibirki, em ba habe desan sek gwe-gwek? Basa de zë hlaun hup?
San ha ema ëtim gul gwek?– 'Ëe desan asyas habë sek gwe'an.'
8 Em ba habe desan sek gwe-gwek? San ha ema ëtim gul gwek?– 'Ëe
pakean dawem ala son nabare zisi de zë hla tan habë sek gwe'an.' Kire
hap desan bëjen. Sap kirekam de zini, zen diki teipsïn zi mo ë yawalak
lowehe gwenan. Zi srëm langnak bëjen.
9 Zep em ba habe zi srëm lang san dep sek gwe-gwek? Em sap diki
Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zisi de zë sane tan habe sek
gwe-gwek. Hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis Bak, zen Alap mo olsa de
ayang gul gwen zi nikon man tangan taman kïnïka.
10 Sap Yohanis in zen– mensa Alap mo olak hamal hap nen guk
gweblakye, Alap kim Tane zemka hamal hap anakan gu-gublukaye,
'Ëe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner–
zen de nonol ëre mo olsa ayang gul gwizimdin hip,
ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.'*
11 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Okamanak de zini, sap nonol lonesen
nakon hëndep angkam em an zene lowe he'an, Alap mo nwenak de
ëdakastïnnï, hom tangan ahana– Yohanissi de kwë ta sone kïnïn naye.
Hwëna sap kirekam, men zen angkam Alap mo ïrïk gïnnïk Asa de
taïblïblan nakon bïtï gwe-gwe'an, sap bose srëm wenya, zen diki zen–
Yohanissi de kwë ta sone kïnïn wenyaye.
12 "In kim Yohanis syala kon gwesibir hanaka hëndep angkam, Alap
zëre mo ïrïk gïn hïp de sosonna mamkam Abon onakon goltrei gwizim'ira.

* **11:5 11:5** Yes. 35:5-6; 29:18-19; 61:1 * **11:10 11:10** Mal. 3:1

Hwëna nol drak-drak wenya zen man Alap mo ïrïk gïnnï insa baes nei gwibi'in, zep hom gun hup ëasas gwe-gwe'an.
13 Sap Yohanis de hatan srëmnak, tïngare Alap mo ëpba ola mensa zini ano syal hap dena ayang nulzimnira gwek hen ale nul gwek, zen an dekam sa zëwe zaul.
14 Men kirekam Alap mo olak lwak,
‘Elia Bak sa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ngeirbli zala,’
hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis, in zen– Elia mo weinak dep de zi niye. Hwëna zini hom kirekam dam dasïk.
15 Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!
16 “Zep angkam de zini, em in men kiye– walasna. Walas tane-ne de pasarak teinikirinni, dekon de asyas bose zemka gubiridanna,
17 ‘Nen isrip-sri hap de tërya ban asyas tan.’ Hwëna zen maka ding nulzim'in, ‘Ëe ama baes ta'an.’ Dekam de sap etan gubiridanna, ‘Ki zi toksa de gwëblan makan nen asyas tan.’ Hwëna dekam hen maka ding nulzim'in, ‘Ëe ama kirekam hen baes ta'an.’ Angkam de zini em hen kirekam. Em ema kïtak Alap mo syala baes ei gwibirin.
18 Sap Alap kim baptis ta gwibin zini Yohanissi ebe mae hap zer sonezimki, zen Alap dikim sosonsa golblan hap man tembanena lwa gweka, hen angguru hom otde gweka. Hwëna em ema baes ë gweblak, hen anakane lonsuk gweblak, ‘Zen dowal bi gweblaka.’
19 Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zer sone zaka. Ëe hwëna homë tembane naban angguru ban lwa gwenan. Hwëna Asa hen ema baes ë gwebla'an, hen anakane Asa lonsuk gweblanan, ‘Zini insa emki hla tan! Tembane ngalap-ngalapna, hen anggur otden sosonna. Zëno wal bose walya Roma mo ïrïk gïnnïk dep te-alasa alal danda gwenan, hen ahakon enlala kwae naban!’ Hwëna Alap kirekam zëre mo enlala blalkam srën-srënkam de syal ta gwen hap lup gul sone gwenda. Zep men zen de Alap mo enlala blal san kirekam ang ta'ak, zen zen sa eiwa de ora san ëwet so kïnï gwer.”

Mae hap de ol: Ë-ëna men zen Yesussu daïblïbla srëm gwe'ak, zëbon mae a kirekam sa lwal.
(Luk. 10:13-15)
20 Yesus ki zep jala ban tonbiridaka– ë-ëna men zao sap Zëna owas-owasna beyakam syal gwe-gwibir-zimki. Sap zëwe de zini zëre mae mo karek-karek nakon de ëhalen hap man baes ta gwek. Zen in zep gubiridaka,
21 “Ëna Korazim hen Betsaidak de zi, em ëngalap gwen, sap Alap sa emsa sërkam karek tabiri. Ë darena Tirus hen Sidonk de zini insa Bian orep heip gulku, zen maka ëhalek– owas-owassa de hlaul gwenkamye, an kire owassaë eno mae mo ngïrïnnïk syal gwe-gwibi'inye. Tirus hen Sidonk de zini maka bunsu de awabin niban kaen karonsa darak dak– dekam de zënaka anakan golëtrën hap, ‘Ëe ama ëhale'an.’
22 Hwëna angkam de ë darena, Korazim hen Betsaidak de zini, em an bëjen em ëhalen! Zen in zep, Alap de aumwa hap zisi klis gunkum, eno mae mo angna sa tangan sërkam karek tabiri. Hwëna ëna Sidon hen Tirusk de zi mo angna, desa de etan karek tabin hip dena sa jahalha gwer, sap zëbe mae hap hom Alap golzimki– dekam de ano owas-owas syal gwibinsi hlaul gwen hap denaye.
23 Kapernaumk de zini, em hen kirekam. Em ema ëkïl gï'ïn, ‘Yesus owas-owasna beyakam nëno mae mo ënak syal gwe-gwibirida, zep nësa sa Alap

ngatan zi mo lang san dep dawemkam kang gul sera.’ Bëjen. Emsa hen syauk blanak sa yal gul sera. Ëna Sodomk de zini insa Alap orep timbwas tabirki, zen maka ëhalek hen zëno mae mo auyan-tane walya nama maka zë lowe he'an– zen de dekam owas-owassa hla nulinamye, men kirekamë Kapernaumk eno mae mo ngïrïnnïk syal gwe-gwibi'inye. Hwëna em home mae halen hap ëdwam gwe-gwe'an.

24 Zep aumwa hap de zisi klis gunnuk, Kapernaumk de zini, eno mae mo angna Alap sa sërkam karek tabiri. Sap Alap hom ëna Sodomk de zi hip ano owas-owassa de hlaul gwen hap dena golzimki. Zep desa de etan karek tabin hip dena sa ebon mae onakon lwalaher. Emsa sërkam tangan sa karek tabiri.”

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen nëno mae mo nihinni hlï tasïk gwizimnira.
(Luk. 10:21-22)

25 Yesus dekam zep Alap osan dep ola gu soneka, “Bian, Em in Zen nglï naban okama naban ïrïk so'arake. Ëe ama ep dawemsa golbla'an, sap Em ema ere mo ïrïk gïnsï de tame gun hup dena enlala blal wenya kip hen sekola sul sonen wenya kip aning gul gwizim'ira. Hwëna sekola srëm wenya kip hen enlala betek wenya kip ema goltrei gwizim'ira.

26 In eiwa, Bian, zen kire tangankam ere mo dwam gwibin sin ki lwa'an.”

27 Ki zep hwëna in zenë zë lowe he'ak asa gubiridaka, “Tïngare okamasa de bi gwibin hip de sosonna mes kïtak Bian abe hap golblaka. Zini toton bëjen Tane zem Asa tame tan. Zen diki ëre mo Bian en Asa tame ta gwe'ara. Hen ano Biansa nara dep?– tame tan naye. Zen diki A-enë tame ta gwe'an. Hen zini men zëbe mae habë dekam de ano Biansa tame tan hap dena gol gwizim'in, zen zen en angkam tame da gwe'an.”

28 Ki zep etan asa gubiridaka, “Men nara sang-sangsa ahaksa tahalhasa nihin dohon-hon yawal makan eisbinni, emki Abon onak golhatazan. Aban esa nihinni insa eirera. Em dekam esa jahalhana eisbiri. *

29 Abon onak ang gwe-gwe– ekakim ano gwënsa tame gul. Sap Ëe an sae-saena hen kwasang-kwasangna, hen Ëe molyë nihin dohon-honnak emsa kara tak. Aban de ënkam, zen dekam esa nihin jahalhakam gwë gwera.

30 Sap aban de ënkam, Ëe asa nihin dohon-honnak emsa mas gwe-gweblal. Hëndep em molye tangan sabak gwe-gweka, hwëna em dekam esa jahalhana eisbiri.”

12

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, “Diki Ëe an Zen tangan– Hari Sabat mo Nolaye.”
(Mrk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Hom holo gwe'ak aha Hari Sabatkam Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya aban mae gamdum tra san golëtaman gwe'anka. Ëe hwëna ama usak hap gandum danna insa kïlk lï-in kïnï gwe'ak– desa de twenblandan hap.

2 Hwëna Farisikam de gubirida gwen wenya kim asa hla nulidak, dekam zep Yesussu nenblak, “Em san home ere hon de ang ta gwen wenya insa

* **11:28 11:28** Ayatna 28 hëndep 30nak ansa Yesus “nihin”kim enlala gweblaka, zen zi mo kareksa hom enlala gwibirki. Kirekam maka nihinsi de wë tankam li nul sonek. Hwëna Yesus mensa nihinkim enlala gweblaka, tahalha, sang-sang, ahaksa hen Farisi zi mo tawa tabin donhon-honsa ki kirekam enlala gwibirki.

hlauluda'ara? Zen in nëre mae mo tïtï tabin olsa ngip nu'in– kirekam de Hari Sabatnak syal gwibinkimye.” *
3 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “Em bawalkam esa Alap mo ola an
mo eini dam ulsul?– men kim Daud Bak zëre hon de ang ta gwen wenya
ban golëusak gwe'ankaye.
4 Zen kim Alap mo golak tïl zïka, zen dekam Alap hap de roti loneblansa
gol kïnïka. Desa zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban zitwinbir song
gweka. Hwëna sap nëno mae mo tïtï tabin olak man lwak: Sap Daud
zëna hen zëbon de ang ta gwen wenya, zen bëjen Alap hap de rotina insa
twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap
eiwa kirekam, hwëna Daud hom Alap mo nwenak karek gweka– zen kim
usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an
kim usak hap kïlk dï-in kïnzïl, zen hom ëkarek gwer.
5 Hen em bawalkam esa Musa mo tïtï tabin ola an mo eini dam ulsul?
Tïngare Hari Sabat jamkam Alap mo golak de syal tan zini Bian mo golak
sap de syal ta gwen. Zen dekam man Hari Sabat hap de ol jalse gwenna
insa syal gwenkam nulmun gwenan, hwëna dekam Alap bëjen desa husus
gwibiridan, sap zen dekam zëre mo golak de syalsa kim su nul sone
gwenan.
6 Zen in zebë emsa gubirida'an: Sap sa Abon de ang ta gwen wenya an
hen kirekam Hari Sabat hap dena nulmun gwer, sap Ëe an Zen, bol zaun
tangan Zini. Sap Alap mo gola in Abon onakon man lwala he'an.
7 Sap Alap mo olak man lwak,

‘Ëe a kirekam de lowehe gwen habë mo emsa dwam gwibirida'anye:
Bol-zaun tanganna, aha zi mo karek-kareksa em kwasang tola ban eititi
gwe-gwibin. Ere mae mo karek-karek hap de otweransa abe hap tru tasïk
gweblanna, zen bol-zaun tangan naka hom.’*
Ëme kirekam de Alap mo ola insa dawemkam lik ei gwibi'inam, ki molye
Abon de ang ta gwen wenya ansa karek gon srëmnak jal eibiridananam.
8 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe an Zen tangan– Hari Sabat
mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, ‘Desa sap esa
Hari Sabatnak syal eibir,’ ahaksa, ‘Kirekam bahem,’ zen ano dena.”

Yesus kim zi taha sakna Hari Sabatkam dawem takake: (Mrk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesus kim dekon song gweka, dekam zep hwëna Yahudi mo aha but
srëm golak tïlkï.
10 Hwëna zini zao gwe'anka, eihya tahana mes sak gweblaka. Farisikam
de zini men zen Yesus mo kareksa de hlaulblun hap ëalp gwe'ak, ki zep
nenblak, “Em banakane Musa mo tïtï tabin ola dam gulsu'ura? Hari
Sabatkam san ha zi sang-sangsa sap de dawem tabinkim? San ha bëjen?”
11 Yesus ki zep ding gulzimki, “Eno mae mo domba zaho de ahanik Hari
Sabatkam kama dwraknak dum gwe he'anam, san ha em molye dekam ër
ane'anam?
12 Hwëna zini nen Alap mo nwenak domba naban apdenak hom. Zep
nen sap esa zi sang-sangna Hari Sabatkam dawem la gwibir.”
13 Ki zep hwëna Yesus zi taha sakna insa gubluka, “Tahana insa emki ïnïn
gïlsïn.” Ki zep hëndep ïnïn gïlsïkï, dekam zep hëndep dawem gweblak–
men kiye, eihya tahana.

---

* **12:2 12:2** Hwëna Musa sap hom jalse gwibiridaka– gandum dansa de kïlk tï-in kïnïn hapye. Zen diki anakare enkam jalse gwibiridaka, “Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen.” (Ul. 23:25) * **12:7 12:7** Hos. 6:6

14 Farisikam de zini in dekam zep but srëm gola in kon wet so gwek,
hwëna dekam zep Yesussu de tan hap ola aha-en nu'ik.

Mae hap de ol: Yesus Zen Alap zëre mo Dam Tasïnnï– men kirekam Yesaya Bak hamal hap ale gulblukake.

15 Yesus kim Farisikam de zini insa anakan tame tabirki, “Zen Asa de
tan hap olsa aha-en nu'in,” dekam zep kon song gweka. Hwëna zini beya
tangan nik ang nëblak. Zi sang-sangna hen man ang nëblak, dekam zep
zë kïtak dawem tabirki.
16 Hwëna man zë jalse gwibiridaka, “Bahem aha maesa anakan
gubiridan, ‘Asa Yesus dawem taka.’ ”
17 Zen dekam zep zauk– Alap mo ola mensa Yesaya Bak orep Yesus hup
dena anakan ayang gulkuye,
18 “An Zen tangan–
ëre mo dam tasïn Zini hen zer sonen Zi niye,
ëre mo dang tïnïnak de tanganna.
Ëe ama tangan sam gwesïk gweblanan.
Ëre mo Enhona zëbe hap asa kïtak hlë ta soneblal.
Zen Zen sa tïngare zi ausu hap anakan ayang gul gwizimdi,
‘Alap dam-dam enkam sa tïngan klis gulu.’
19 Zen molya darak ola gu gweka,
hen ol al hap ola molya zëno ëk tïhï nakon te so gwek.
Hen ora bol san molya ol mam-mamkam ton nasen gweka.
20 Zen enlala sae-sae enna,
zep Zen molya aptyo sin-sin makare wenya zalta dep gweibirida kïnïka.
Hen men zëno mae mo sosonna tap gwen hap golek de gwe'an, desa molya
da tasïk gwibirki.
Zen kirekam sa kara ta gwibiri,
hëndep Zen sa ano ïrïk gïnnï okamanak golhatala.
21 Tïngare ïrïk gïn langnak de zi ausuna
ëngaya gwen hap dena Zëbon en onak sa ëblol gwe-gwer.”*

Farisikam de gubirida gwen zini kim Yesussu nenblakke, “Zen dowal mo kïgï mo sosonkam syal gwe-gwe'ara.”
(Mrk. 3:20-30; Luk. 11:14-23; 12:10; Luk. 6:43-45)

22 Zao kim lwa se'ak, ki zep zini Yesus onak dep dowal mo bi gweblan zi
ol srëmna nërhatazak. Nwena hen man dïmïn nëblak. Yesus kim dawem
taka, dekam zep ola tonka hen nwena kara gweka.
23 Tïngare zini man tangan denggwanblak. Zep ëgu gwe'ak, “An san ha
Zen?– Daud Bak mo Auyan-tane naye, mensa anakan nen guk gweblakye,
‘Sa hatala.’ ”
24 Hwëna Farisikam de zini kim kirekam nasalbiridak, ki zep ding
nulzimk, “Kirekam hom. Zëbe hap mes dowal mo kïgï sosonna golblaka–
dekam de aha dowal-dowalsa golëalsa sone gwen hap denaye.”
25 Hwëna Yesus man zëno mae mo enlalana insa tame tazimki, zep gu-
biridaka, “Aha-ere ïrïk gïn nik de hlïk-hlïk gwe'anam, zën de ëeija'anam,
zen molya ëtatete gwe'anam. Nabakam maka zënaka timbwas nu'in. Hen
zënaka de gïl-gïl gwibiridan nakon de aha-ere golak dinik hlïwe'anam, zen
maka hëndep sekwak gwe'an.
26 Zep hen kirekam– dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nïye: Aha hlïkna bëjen
aha hlïk naka golëalsa sonen. Zep man dam gwesïnin: Dowal mo kïgï
bëjen abe hap sosonna golblan– dekam de zëre mo ïrïk gïnnïk de wenyaka

* **12:21 12:21** Yes. 42:1-4

karek tabin hipye. Ki hwëna zëno ïrïk gïnnï in de hlïk-hlïk gwenkam, bëjen tatete gwen, hwëna nabakam sa timbwas gwer.
27 Zep em insa Asa anakan enblal, ‘Zen dowal mo kïgï sosonna golblaka, dekam zep dowal-dowala golëalsa sone gwe'ara,’ ki hwëna em ema dekam ere mae mo aha hlïkna enbirida'an, ‘Zen hen dowal mo sosonkam syal ta'an.’ Sap zen hen man nakasïk gwibirin– dekam de dowal-dowalsa golëalsa sone gwibin hipye. Zep ere mae mo ahakorena in maka emsa anakan nenbirida'an, ‘Em ema ëkarek gwer– kirekam de Yesussu tonblankamye.’
28 Hwëna Ëe Alap mo Enho mo sosonkamë dowal-dowala golëalsa sone gwenan. Zen dekon zep anakan dam gwesï'ïn, ‘Alap Zën de ïrïk gïlzïn hap angkam man sap kon gwisibir hana'ara, hwëna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!’
29 Sap Ëe dowal mo kïgï mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam, zëbe hap de jal zini na-en molya tï'ïn zanam. Diki zini insa de nonol balk tankam hen tahalenkam, dekam zëno kire-kirena maka alal tabla'ara.
30 “Zini men zen Abon onakon srën gwë hanna, zen ki Asa husus gwebla'ara. Hen zini men zen Asa mas gweblan srëmna, zen ki ano syalsa dri yu'ura.
31 Zen in zebë emsa gubirida'an: Tïngare nwe-masekam de karek-karekna mensa zini em ulin halasen gwenan– hen sap Alapsa de lamang tanna, desa maka Zëna tap gulsuk gwizim'ira. Hwëna zëre mo Enhosa de lamang tankam, desa molya tangan tap gulsuzimki.
32 Hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa de ol lamangkam gublunkam, desa maka Alap tap gulsuk gwizim'ira. Hwëna Alap mo Enhosa de lamang tankam, desa Alap molya tangan tap gulsuzimki– sap angkam de okamanak awe, hen sap lamkam de okama ësenak.
33 “Nen tenya tën nakone tame ul gwenan. Tenya men zëno dan naka zini dwinbir srëm gwe-gwenan, zen bëjen twin gwibin tetan dankam tën. Tenya zen zëre mo dan enkam ëtë gwenan.
34 Zep Farisikam de zini, em hen kirekam. Em in jal-jal tanganna–wanyana kiye! Zep eno mae mo ol toranna banakan dep?– dawem gwen naye. Men zen eno mae mo ëk tïhï nakon wet so gwenan, zen zen eno mae mo enhonak suwek.
35 Enho dawem-dawem wenya, zëno mae mo ëk tïhï nakon dawem en nik wet so gwizimnin, sap zëno mae mo enhona mes dawem enlala enkam suweka. Hwëna enlala jal-jal wenya, zëno mae mo ëk tïhï nakon karek en nik zep wet so gwizimnin, sap zëno mae mo enhona mes jal-jal enlala enkam suweka.
36 Zep emki ëenlala gwen: Aumwa hap de yakla yawalak de Alap zisi klis gunnuk, tïngare zini zen zëre mae mo ol toran nakon sa Alap klis gulu– sap zëno mae mo aha zisi de tonsubirida gwen ol maena hëndep kïtak.
37 Sap dekam ere mae mo ol toran nakon sa Alap anakan klis gul gwera, ‘Zini an karekna,’ ahaksa, ‘An aïrïs.’ ”

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke: (Mrk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Zao kim lwa se'ak, dekam zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de zi niban Yesussu abe dak, “Bian guru, emki abe mae hap owassa syal gwibir-zimdin– ëe akakim emsa anakan dam lasïk, ‘An eiwa Alap zer soneka.’ ”

39 Hwëna Yesus ki zep ding gulzimki, “Em angkam de zini eiwa jal-jal
tanganna, hen Alapsa mese hli lak, hwëna Asae aberbe la gwe'an– owassa
de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hipye! Ëe angkam aha-en mae molyë
owasna ep syal gwibir-zimk. Hwëna ngein sin de yaklanak Ëe asa owasna
aha-en tangan ep syal gwibir-zim– men kirekam Alap mo ol ayang gul
gwen zini Yunus Bak hon lwakke.
40 Men kirekam Yunus Bak hogwe yawal ungala mwanak yaklana dan-
ahan gwëka, zen kirekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Abon
lwal. Ëe hwëna kama mwanak asa yaklana dan-ahan gwëon.
41 Alap de angkam de zini emsa klis gunnuk, dekam Niniwek de zi mo
angna sa olsa de mas gun hup ëzaul. Zen dekam sa emsa anakan swrë
dabir, ‘Yunus Bak kim ëhalen hap de ola ban golhata zaka, ëe dekam ama
ëhalek. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
ëhalen hap de ola ban golhata zaka, em hwëna ema ëhalen hap baes ta
gwek.’
42 Hen kirekam, Alap de emsa klis gunnuk, selatan kore teipsïnkïm de
wenya in, zen sa hen olsa de mas gun hup zaul– men zen orep teipsïn zini
Salomo Baksa duwebla zakke. Zen dekam sa anakan emsa swrë tabir, ‘Ëe
ama langa en nakon Salomo mo enlala blala kore olsa de sane gwen hap
hatak. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
hataka, em hwëna ema asalsïk gweblak.’ ”

Mae hap de ol: Bera! Aha-ere dowal de totoresa wet sonkam, zen hwëna beyakam etan bïtï gwe-gwenanzal.
(Luk. 11:24-26)

43 “Dowal de totoresa zi nikon wet sonna, dekam gwana-gwana san sa
hakalada gwera– zao de aha zi maenak tïn hïp. Hwëna aha maenak de
tïn srëmkam,
44 dekam sa dowala in enlala gwera, ‘Ëe asa etan ëre mo gol hli tan san
dep lwahal.’ Kim de lwa ha'an zaka, gola insa anakan sa hla ta zala, ‘Dan
en tangan nik zau'ura. Gol bina in mes tangan oto tasïkï hen ngan tasïkï.’
45 Dekam sa dowala in song gwera– aha dowalsa de zëre onakon de jal-
jal taman kïnïn tangan naka tuju enkam kwang guluda halzan hap. Deban
kim de zini iwe golëbïtï gwe'an zaka, zini in mo gwënna dekam sa tangan
karek gweblal– nonol gwën nakonye. Zen hen kirekam zep angkam de
zini eno mae mo jal-jala lwa gwe'an!”

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëblakke:
(Mrk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesus kim nama zi trana in han golëton'anka, an zem dekam zep oso
wal zeban golëyaïng gwezak. Zen ë nakon ëzau'uk. Man kon olsa de
zertoran hap nësbla'ak.
47 In deban mae golëton'anka ahanik zep gubluka, “Bian, emsa man eno
anena oso wal oban ë nakon ziësbla'anon– olsa de emsa zertoran hap.”
48 Yesus ki zep ding gulbluka, “Hwëna nonol Ëe anik emsa gubiridak–
ano anena hen oso-walya, zen diki a kirekam de zisi moye:”
49 Hwëna ki zep tahakam zëre hon de ang ta gwen wenya asa zi beyana
in han golëtrëka, deban guku, “Diki an zen lowe he'an, zen zen– ano anena
hen oso walyaye!
50 Sap tïngan men zen ano ngatan zi mo langnak de Bian mo dwam
gwibin sin ang ta gwenan, zen diki zen tangan– ano anena, oso walya hen
somol walyaye.”

13

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïnkïm ola gulk sun blaonzimkike:
(Mrk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yaklana inkam Yesus ki zep gola kon asa golëwet so gweka, ho gutu
alpnak zep nikin aneka.
2 Zao zep hwëna zi beyam-byana tagal nëblazak, hëndep man zë dot
dasïzïk. Dekam zep buluk sewe seka– dekon de nikirinkim tawa tabin
hip. Zi trana in hwëna ho alp san ki ëzaundak.
3 Zao zep Yesus gulk sun de ol blaon gwizimdinkim tawa ta gwibi'inka.
Nonol man zë gubiridaka, "Zini man orep gandum dansa de hlïng gïlsïn
hïp song gweka.
4 Kim hlïng gïlsïkï, hwëna ahakon oranak altïnk. Mawana ki zep zë
yaïng gwezak, zen zep hwëna gandum danna insa dwensïblïndak.
5 Ahakon kaso-kasonak altïnk– kama bëbeknak. Gandum danna in
nabakam zep sap ësïp gwek, sap kamana in bëbek tanganna.
6 Hwëna yaklana kim sal-sal gweka, sïpnï in dekam zep ëboneng gwek,
hëndep ësasan gwek, ki zep tol hëndep juwek. Sap sana ba san dep?– olk
san de ëhas gwesïn nïye.
7 Hen ahakon dokot të ngï-ngï ausunak altïnk. Kim sap tol ësaltïk,
hwëna dokot të ngï-ngïna in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep
dahalebik, hëndep eini hom tëka.
8 Hwëna ahakon kama dawemnak altïnk. Zen en dawemkam zep ësïp
gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tëka. Aha-
ere timni zëno dan beyana ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100
enkam."
9 Ola insa kim tonsuku, ki zep gubiridaka, "Em dwan i nibanke. Em ësal
gwen!"

Yesussu kim anakan dakensïblïkke, "Em ba habe ola gulk sun blaon gwizimnira?"
(Mrk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë ë-erenak lakensïblïk, "Bian,
em ba habe kirekam zi beya hap gulk sun ola blaon gwizimnira?"
11 Ki zep ap ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen wenya ebe mae hap
Alap mes golzimki– em dikim zëre mo ïrïk gïn hïp denaka tame gul gwen
hap denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira.
12 Sap men zen Alap mo ïrïk gïn nïka de tame gun hup ëhohle gwe'an,
zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala
sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle gwe srëm
gwe'an, zëbon mae men zen sap tame gun hup de enlalana betek enkam
lwazim'ira, desa sa hwëna Alap al tazimdi.
13 Zen in zebë zi beyam-bya naban de golëtorankam ola gulk sun blaon
gwizimnin, sap
'zen nwekam ki sap hla nul gwenan,
hwëna man ëgwë gwenan– san de hlaun srëmna.
Hen zen sap man ësane gwe-gwenan,
hwëna san de ësane gwen srëmna hen tame gun srëmna.'*
14 Zen in zep Alap mo olsa de ayang gul gwen zini Yesaya Bak orep ola
anakan ayang gulzimki,
'Alap man guku, "Zen sap sa ësane gwe tine gwer,
hwëna molya tame nul gwek.

---

* **13:13 13:13** Yes. 6:9

Hen sap sa karatda nul tine gwer,
hwëna anakan molya dam nulsuk gwek, ‘Kirekam sa lwal.’
15 Sap zëno mae mo enlalana mes tangan joblo-top gweka.
Zëre mae mo ini mes tangan mat dasibik.
Nwena hen mes dïmïn dabik.
Zen mae hap ki ëgwëk:
Dekam de nwekam hlaul gwen srëm hap,
ikim de ësal gwen srëm hap,
hen enlalakam de tame gul gwen srëm hap,
Abon osan dikim etan lwanda halzan srëm hap.
Diki zen de etan Abon osan dep lwanda ha'an zanam, ki Ëe amaka ngaya tabi'in.” ’ ”*
16 Yesus ki zep etan abe mae en hap ayang gulzimki, “Em an isrip-sri gwibinnike lowe he'an. Sap emsa ama golëtë gwenan, zebe nwekam dawemkam hla kul gwenan hen ikim ësane gwe-gwenan.
17 Emki sap ëenlala gwen: Abare srëmnak Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini hen Alapsa de betek gwe-gweblan zini beya nik sap hlaun hup sërkam ëdwam gwe-gwek– ano owas syal gwe-gwibinni ansa em angkam hlakul gwe'anye. Hwëna orep de zi dawem-dawemna in zen hom tangan hla nuk. Ësane gwen hap hen sërkam sap ëdwam gwe-gwek– em ansa angkam ësane gwe-gwe'anye. Hwëna zen hom mae ësane gwek.”

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïn hïp de ola insa srip gulsuzimkike: (Mrk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 Yesus ki zep etan asa gubiridaka, “Emki ësane gwen: Angkam ama ebe mae hap gandum dan hlïng gïlsïnkïm de ol blaonzimdinni insa srip gulsuzim'in.
19 Oranak de gandum dan altïrïnnï, zen zini men zen sap Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ola ësane gwe-gwenan, hwëna ola in mo eini hom tame nul gwenan. Dowal mo kïgïna dekam zep hata gwenan zala, insa ësane gwenna, desa de zëno mae mo enhonak al gul gwizimdin hip.
20 Men zen kaso-kasonak altïrïnnï, zen ahakon men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan. Zen nabakam zep sap enlala isrip-sri naban nulin gwenan.
21 Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen, zep bëjen zë holokam lwan. Zen kim de karek maena hla nu'ik, ahaksa ol dawemna in hap de jal hap karek dabi'ik, zen hëndep dekam sa Alapsa hli dal.
22 Men zen dokot të ngï-ngï ausunak altïrïnnï, zen zini men zen sap Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan, hwëna angkam de okamanak awe de anakare enlala naban siri nul gwenan, ‘Ëe babë tahalhakam gwë gwen,’ hen anakan de hole-hle gwe-gwen naban, ‘Diki te-ala beya naban amaka gwë gwe'an.’ Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zëno mae mo enhonak hule gwenan. Zep hëndep dawemkam eini ëtë srëm gwe-gwenan.
23 Hen men zen kama dawemnak altïrïnnï, zen zini men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenkam dawemkam lik nei gwibirin. Zen zen zep eini

* **13:15 13:15** Yes. 6:9-10

dawemkam ëtë gwenan. Zëno ei beyana, ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam.” *

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– gandum nuban de endang naban aha-erenak nasaltïn hïp dena.

24 Yesus in kim nama bulu kon tawa tabi'inka, zao zep etan zi beyam-byana in hap ola gulk sun blaonzimki, “Alap mo ïrïk gïn hïp dena, zen san de zi de nganak gandum dan dawem-dawemsa hlïng gïlsïnnï kiye.
25 Hwëna zëno kam, tïngare zi mo truwe guk hannak, dekam zep hwëna nganak iwe jal zi sowëkam endang dansa etan hlïng nïlsïk.
26 Gandum danna in kim ësïp gwe'ak, hëndep ëeis gwe'ak, endang sïpnï in dekam zep hen ëblal-blal gweka.
27 Zao zep hwëna nga bina in hon de syal ta gwen zini dakensïblïzak, ‘Bian, em dwan gandum dan dawem-dawem ensa em-am ap kap tazimki–nganak iwe de hlïng gïlsïn hïpye. An hwëna ba hap zë endangna hataka?’
28 “Nga bina in ki zep ding gulzimki, ‘In jal zi zë sowëkam hlïng gïlsïk gïk halka.’
“Hwëna ki zep etan dakensïblïk, ‘Bian, ëe wëhë endangna insa lamalsï'ik?’
29 “Hwëna man ding gulzimki, ‘Bëjen em tamalsïn, ki hwëna gandumnu in han esa apdenak lamalsïl.
30 Sap sa endangna in han apdenak ësaltïl– hëndep gamdumnu insa de taran hap denak de zau'uk. Ëe asa taran hap de zini insa gubiridal, “Nonol endangna insa blom lasïk, desa tagal tan naka tatak-tatak labik, desa de syauknuk tru tasïn hïp. Ki hwëna gandum danna insa gamdum dan kang ta gwen golak tagal lasibik.” ’ ”

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrïk gïnnï, zen rica dan makan, hen ragi makan:
(Mrk. 4:30-32; Luk. 13:18-21)

31 Yesus ki zep etan zi beyam-byana in hap ola gulk sun blaonzimki, “Alap mo ïrïk gïnnï an kirekamë ola ebe mae hap blaonzim'in: Zini man rica dansa nganak eiyas taka.
32 Rica danna in tïngare tetan dan nakon, zen zen– betek tangan wenyaye. Hwëna kim ësaltïl gwenan, dekam zep tïngare obwaga nakon ëblal-blal gwe-gwenan, hëndep te makan ëmam-mam gwe-gwenan. Mawana zao zep yaïng gwe-gwenanzal– zëno hli-hlinak de golsa tauk gweblan hapye.”
33 Ki zep hen etan ahana mas gulzimki, “Alap mo ïrïk gïnnï, zen a kirekam moye: Zen ragi makan. Wenya man tepungna aha-ere sak naka mang-mang guk. Zao zep ragisa betekkam mas guk. Ragina in sap betek tanganna, hwëna dekam zep rotina in dawemkam hop gwek.”

Yesus mae hap gulk sun de ol blaonzimdinkim tawa ta gwibirki:
(Mrk. 4:33-34)

34 Yesus kirekam-kirekam gulk sun de ol blaonzimdinkim tawa tabirida gweka. Zëno tawa tabinni hom– gulk sun de blaon gwizimdin srëmkamye.

* **13:23 13:23** Yesus kim dansa de tën hap dena ol aïsïlïk awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taïblïblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tën mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5–7) Ahaksa nëno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesïk gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan– san de dansa de tënna kiye.

35 Kirekam kim tawa ta gwibirki, zen dekam zep zauk– men kirekam
Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesus hup de ola hamal hap anakan ale
gulkuye,
“Ëe gulk sun de ol blaon gwizimdinkim asa aïsïl gwibirida gwer.
Hen mensa auhu-kamana ansa de yang gulsun nukon tawa neibir srëm
gwek,
zen dekam asa tawa ta gwibir.”*

Yesus kim gandum nuban endang naban de aha-erenak nasaltïn hïp dena insa srip gulsuzimkike:

36 Yesus kim zi beyam-byana insa hli yuludaka, ki zep gol san song
gweka. Hwëna ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë zë du këblazak,
zao zebë lakensïblïzak, “Bian, abe mae hap emki srip gulsuzimdin– insa
gandum nuban de endang naban aha-erenak nasaltïn hïp dena ap gulk
sun blaonzimdike.”
37 Yesus ki zep ding gulzimki, “Gandum dan dawemna men Zen hlïng
gïlsïkï, Zen Ëe an Zen– ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan naye.
38 Hwëna ngana, zen auhu-kama yawala an zenke. Gandum dan dawem-
dawemna, zen zini men zen Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwe'anke. Hwëna
endangna, zen zini men zen dowal mo kïgï hon bïtï gwe'anke.
39 Jal zini men zen endangna insa sowëkam eiyas ta gwenda, zen dowal
mo kïgï. Taran hap de zaunnu, zen Bian mo klis gun hup de yaklanak de
zaun hup dena. Taran hap de zini, zen Alap mo dam taha nakore zi.
40 “Zep in kirekam endangsa de tagal tan naka syauknuk tru ta senkam
lwak, zen kirekam sa hen lwal– Bian mo klis gun hup de yaklanak de
zaunkumye.
41 Dekam ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe asa ëre mo dam taha
nakore zisi desa de tïngan tagal gulsun hup gubiridal– men zen aha zisi
karek san dep tïtï da gwibirin, hen men zen karekna syal nei gwibirinke.
42 Desa sa syauk bla hï-hïtïnnïk yal nulser– men dekon zi mo angna
yusyustïn nïban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk
da gwibirinke.
43 Hwëna zini men zen enlala dam-dam enkam lowehe gwenan, zen Alap
mo ïrïk gïn kama ësenak sa zëre mae mo Bian hon lowehe gwer, hen zen
zao sa yakla mo kim ëzïl ane gwer. Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!”

Dawem yawalsa de goltowen hap kim ola gulk sun blaonzimkike:

44 “Alap mo ïrïk gïnnïk de tïn hïp dena, zen a kirekam moye: Zini man
song gweka, zao zep aha zi mo kamanak emas yawalsa hlaulku. Kama
hulak lwa'ak, hen yawal tanganna. Zen zep hwëna kama hula insa ber-
ber gulku. Zëna dekam zep isrip-sri naban zëre mo golak de kire-kirena
kïtak tangan te-ala hap lirak tabirki. Te-alana dekam zep kamana insa
golka– hëndep emas aning gunnu in han.
45 “Alap mo ïrïk gïnnïk de tïn hïp dena, zen hen a kirekam moye:
Kire-kire beya zini man gwë gweka. Zen te-alakam kire-kirena lirak
ta gwibirki. Hwëna mensa tangan dwam-dwam gwe-gwibirki, zen kaso
lïlïngtïn yawalsa.†
46 Zen kim sërkam de dawem tangan wenyaka hlaulku, zen dekam zep
zëre mo golak de bi gwibin kire-kirena kïtak te-ala hap lirak tabirki, dekam
zep hwëna kaso lïlïngtïn yala insa golka.”

---

* **13:35 13:35** Mzm. 78:2 † **13:45 13:45** Kaso lïlïngtïnnï, desa “mutiara”kam Amber olkam li nul sone gwenan.

Hogwesa de klis gun hup kim ola gulk sun blaonzimkike:

47 “Alap Zën de ïrïk gïn hïp dena, zen hen a kirekam moye: Zini man
hinak jaringkim kirekam-kirekam nwe-mase hogwesa dahyok.
48 Hëndep kim jaringni in suwek, dekam zep zini in ho alp san dep ïl
nïlhak. Zao zep hwëna teinikirinkim hogwena insa hlï nïk– dan nabare
hogwena srën, ei hogwena srën. Dawem-dawemna, zen honnak bïtï dak.
Karek-karekna, desa man yal dak.
49 Zen kirekam sa hen lwal– Alap mo yakla yawalak de zaunkumye. Zëre
mo dam taha nakore zini dekam sa hen yaïng gwezal– dekam de dawem
gol gwen zi nikon karek-karek gol gwen zisi hlïl irin hipye.
50 Zen dekam sa karek-karek gol gwen wenya insa kals yalak de syauk
blanak yal nulser– men dekon zi mo angna yusyustïn nïban gona ta
gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk da gwibirinke.”
51 Ki zep hwëna asa takensibiridaka, “Em san mese kïtak dam ulsul?–
ola insa gulk sun blaon gwizim sinye.”

Ëe dekam zebë ding ulblik, “Ëe mesë, Bian.”

52 Ki zep hwëna etan asa gubiridaka, “Zep Alap mo olsa de tawa tabin hip
de zi dawemna, zen diki zen Alap mo ïrïk gïn hïp de ëpba ola ban hen ano
ol ësena an han tame son. Zëno tawa tabinni dekam sa lwa gwer– san de
gol bi nik de gola kon zëre mo kire-kiresa aha zi hip golëtrei gwizimdinni
kiye, ëpba ërlwa gwen wenya ban, ëse kap tan wenya ban.”

Yesussu kim Nazaret kon baes nëblakke:
(Mrk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesus kim kirekam de gulk sun ol blaon gwizimdinkim hya gwesibiri-
daka, dekam zep kon dua-blaskam de zini asa en golëlwanda halka–
54 zëre mo ëna Nazaret san dep. Zëwe but srëm golak zep tawa tabi'inka.
Zini men zen zë sane da'ak, man tangan denggwanbla'ak. Zep zë hwëna
donsublu'ak, “Zini an endawe sekola gweka?– zep kïl gï'ïra, ‘Ëe asa tawa
tabir.’ Hen owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de sosonna endawe sa gul
iri?
55 Zen dwan gol syal gwe-gweblan zini Yusup Swe mo tane sake! An zem
Maria. Oso wal zem, zen Yakobus, Yusup, Simon, hen Yudas. Zen kïtak
awe de zi sike!
56 Somol wal zem awe am hen tïngan lowehe gwe'an. Zep zini an ba
hap kïl gï'ïra?– ‘Ëe asa Nazaretsa tawa ta gwibir.’ ”
57 Sap zen mes kirekam tame dak, zep baes nëblak.

Ki zep hwëna gubiridaka, “Zini kirekam ëgwë gwenan: Men-kore men-
kore ë nakon, Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man blikip neisibirida
gwenan. Hwëna zëre mo iye, ahaksa zëre mo ë nakore nik de kirekam
ayang gul gwizimdinkim, desa hom tangan blikip neisibirida gwenan.”
58 Zen in zep Yesus zëwe owas-owasna beyakam syal gwibir-zim srëm
gweka, sap zen hom daïblïblak.

14

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim dakke:
(Mrk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)
(Ayat 1-12)

1 Dekam Galilea mo langnak Herodes Bak teipsïnkïm ïrïk gïlkï.

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:
(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

2-4 Herodes Bak kim zëre mo osona Pilipus mo wenya Herodiana Baksa
al gulbluka, dekam zep baptis ta gwibin zini Yohanis damnak anakan
jalse gweblaka, “Musa mo tïtï tabin ola kon, em sap diki bëjen em oso
uk mo wenya gon.” Herodes dekam zep hwëna Yohanissi de balk tan hap
gubiridaka– tahalen naka de bwinak se tya irin hip.
5 Zen sap dekam de zë hëndep tan hap dwam gwebla'anka, hwëna zi
beyam-byasa zë mae hap aïrïbirida'anka, “Zen sa hwëna asa jal nëblal.”
Sap dekam zi beyam-byana in man Yohanissi enlala në gwebla'ak, “Zen
eiwa Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi.”
6 Hwëna Herodes kim zënaka de jaha gweblan yaklanak tembane
yawala zisyal gwibirki, Herodiana mo wenam seiwiri dekam zep zë
Herodes mo nwenak zisyak– hen tïngare zini men zen zë tagal gwek, zëno
mae mo nwenak. Herodes zëna man tangan sam gwesibirki,
7 zep wenam seiwiri insa anakan gu-guk gwibi'inka, “Men desae ki ena
abe gwibi'inka, zen desa asa ki hëndep ebe hap golbir. Nglï naban kama
naban mes asa nasalblanan.”
8 Hwëna an zem Herodiana mes hen wenam zem insa hamal hap anakan
gu-gubik, “Kire hap abe gwe.” Zen in zep anakan ding gulbluk, “Ëe baptis
ta gwibin zini Yohanis mo nolakaë abe gwibi'in– angkam de hëndep ap
piring niban lonebir anezan hap, dekam de ëe anakan taïblïn hap, ‘Eiwa
mes tangan tïlï.’ ”
9 Herodes kim kirekam zëno abena salka, enlalana man tangan dowebla
hanaka. Hwëna zen mes ki kirekam zi beyam-bya mo inik etan-etankam
gu-guk gwibi'inka, zep ki hëndep ein gubiridaka– Yohanis mo nolsa de
golbin hip, zëre mo gu-gubinni insa dikim sul sonen hap.
10 Dekam zep hëndep zëre mo jana nabare zini bwinak Yohanis mo nola
nablonblin hanak.
11 Desa zep hëndep piring niban wenam seiwiri in hap nolbirzik.
Wenam seiwiri in zep hwëna an zikhip golbirhak.
12 Yohanis zëre hon de ang ta gwen wenya ki zep hwëna tokna lo tasïn
hïp nërhak. Lo tasïn hyanak zep Yesus osan dep sek gwek– in zen ki zë
lwak, desa de gublun hapye.
[1b] Hwëna Herodes Bak kim otan Yesus mo owas syal gwe-gwibinni
salka, [2] dekam zep zëre mo taha trï so gweblan zini gubiridaka, “An
baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes yap etan ngaya gweka. Zen hwëna
bosena Yesuskum li yul soneka. In zep zëbon owas-owassa dikim syal
gwe-gwibin hip de sosonna lwa'an.”

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike: (Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesus kim Yohanissi de tan ola insa asa golësalka, dekam zep
asa bulkum zi srëm lang san dep golësesek gweka– zao de zë-en asa
golëlowehen hap. Hwëna zi trana in kim kirekam nasalblak, dekam zep
zëre mae mo ë-ëna hli dandak– Yesussu dikim eik ora san hles tyablan
hap.
14 Bulu kon kim asa golëatiti gwe'anka, dekam zebë zi beyam-byana
insa hla kulida kïnïk. Yesus hwëna man tangan zë kwasang gwibiridaka.
Sang-sang nabare wenya men zen zë lowe he'ak, dekam zep zë dawem
tabirki.
15 Kim kam-en gwe'ak, dekam zebë enblak, “Bian, angkam man kam-en
gwe'an, hen langna an tahalha tanganna. Diki dawemna zini an Emaka
enbirida'an– zën de golek de ë-ëna an san te-alakam tembane hap ëhakan
hap.”

16 Hwëna man ap ding gulzimki, “Zen ba hap de tembane hap sek gwen
hap? Amki em tembanena zëbe mae hap hen olzimk.”
17 Ëe hwëna ama ding ulblik, “Kina ki zini an da-en! Nëno mae mo rotina
aha-ere taha-tapkamke. Hen hogwena dan-dan en tolke. Molya sowehek.”
18 Ki zep asa gubiridaka, “An san emki teisya halzan.”
19 Ki zep hwëna zi beyam-byana insa gubiridaka– so trana iwe de
teinikin niran hap. Zëna ki zep aha-ere taha-tapkam de rotina insa hogwe
darena in han teisyaka, dekam zep nglï san de kara gwesen naban Alap
hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rotina insa ahap tabirki, desa zep
abe mae hap kap tazimki– ëe de hwëna zi beyam-byana in hap kae gwebla-
zimdin hipye.
20 Kim dwenblandak, zen man tangan ëïtrï gwek. Ki zebë hwëna dua-
blaskam de wenya ëe tembane mosrona tagal lasïk. Yuna dua-blas enkam
zep ësuwek.
21 In zen dekam tembane tak, zëno beyana, zi ensa de aïtbinkim, san ha
lima ribu enkam mes yap– we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus kim weya tatek tahan san song gwe'an zakake:
(Mrk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Kimë tembane tasïk, Yesus hëndep dekam zep dua-blaskam de wenya
asa bulkum de Zënaka Galilea mo men eihya san dep ngeir gublun
hap gubiridaka. Ëe kimë sek gwek, ki zep hwëna zi beyam-byana insa
gubiridaka– zen de hen sekwak gwen hapye.
23 Zi beyam-byana in kim hen sekwak gwe'ak, Yesus Zëna dekam zep zë-
en kwatap tek san hata seka– dekon de Alapsa gu soneblan hap. Hëndep
zao zep zë-erenak kawesïblïk.
24 Dekam ëe in zenë bulkum teingir gwe guk, mesë bulu ban ho gutu
ngïrïnnïk olzau'uk. Hwëna ho ngëpna man bulu insa karekkam golwale
gwe song gwe'ak, sap asesena bulu in mo ngein nikon taï'ïnka.
25 Oho-bung gun nuban zep hwëna Yesus Zëna abon mae onak hata'an
zaka– ho gutu tatek tahanna in san de song gwe zankam.
26 Hwëna ëe kimë hla la guk, ausa zebë ohlo gubluk– anakan de ëhërhen
naban, “Hobwem dowala i!”
27 Hwëna nabakam zep asa gubirida kïnzïka, “Em ësëwehen! Bahem
ëaïrïn. Ëe an Ëe.”
28 Petrus zep hwëna ding gulbluka, “Bian, sap Em eiwa Yesus, ki asa em
gublu irin– ëe de emsa duweblazan hap, ho tatek tahan san de hen song
gwe zankam.”
29 Yesus ki zep ding gulbluka, “Haen. Emki song gwezan.”
Petrus dekam zep bulu kon ati gweka, ki zep hëndep Yesus osan dep ho
gutu tahan san song gwe'anka.
30 Hwëna ho gutu yawala insa kim asesena mamkam ngëp-ngep ta'anka,
desa kim hlaulku, dekam zep zë aïrïn hïp keing gwe'anka. Dekon zep
Yesussu hërheblaka, “Bian, asa Em ngaya tan!”
31 Yesus hëndep dekam zep tahakam zer aneka, ki zep zë gubluka, “Eno
eini mam naka hom. Em ba habe Asa taïblïbla srëm gwera?”
32 Buluk kim zersewe seka, dekam zep hëndep asesena in sëwe heka.
33 Ëe dekam zebë zë boklena kom lablak, hen anakanë enblak, “Bian,
Em an eiwa tangan Alap mo Tane.”

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana Genesaret dawem tabirkike:
(Mrk. 6:53-56)

34 Ho gutu men eihyanak kimë yaïng gwek, ëna Genesaret zep bulu insa
lei kuk.
35 Zëwe de zini kim anakan hla dak, “An Yesus am hatanda,” dekam
zep Yesus mo hatan ola insa nol haladak– tïngare ëna in mo golek de ë-
ë san dep. Dekam zep tïngare zi sang-sangna Yesus onak dep nolëyaïng
gwe-gwe'anzak.
36 Zao zep abe da gwe'ak, “Bian, zi sang-sangna an wëhë baju top en
mae nakon Emsa olk ta'anka?– dekakim tol dawem gweka.” Tïngan men
zen olk da gwe'ak, zen dekam zep hëndep ëdawem gwe-gwe'ak. *

15

Mae hap de ol: Auyan-aza mo tïtï ta gwibin ola ban Alap mo ola ban man ïlman në gwenan.
(Mrk. 7:1-13)

1 Aha yaklakam Farisikam de gubirida gwen wenya Musa mo olsa de
tawa ta gwibin wenya ban Yerusalem kon Yesus onak dep yaïng gwezak.
Zao zep dakensïblïzak,
2 “Ebon de ang ta gwen wenya ba hap nëno mae mo auyan-aza mo ëpba
ola nulmun gwe'an?– tembane dëre ta gunnuk de nonol tahasa hokam hlë
tazimdin srëmkam de tembane ta gwenkamye.”
3 Ki zep ding gulzimki, “Ki em hen ba habe Alap mo ol tanganna ulmun
gwe'an?– hwëna auyan-aza mo ëpba ol en sane ang ta gwe'an. *
4 Sap Alap man guku,
‘Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin.’
Hen anakan mas gulku,
‘Men nara an-bi zemka lamang sonna, zen hëndep tok hap em karek
tan.’*
5 Hwëna em an ema anakan tawa la gwibirin, ‘Ane-bia mo ol san sap esa
ang ta srëm gwe-gwer– anakan mae de lwankamye: Ane-bia de tahalha
ënnak, em sap esa anakan enbirida gwer, “Angkam ëe molyë emsa mas
gwizimk, sap ano te-alana an lamkam de Alap hap kap tablan habë lam
ta'an.” ’
6 Ebon mae onakon, kirekam de an-bi zemka blikip gwizimdin srëm zini
man sam gwesï'ïra. Zep ere mae mo auyan-aza mo ëpba tawa tabinni in,
zen hwëna ebe mae hap lwazim'in– san de Alap mo ol. Hwëna dekam
ema Alap mo ol tanganna insa hli ku'in.
7 Em an eiwa ëk enkame ëgu gwenan, ‘Ëe an Alapsa de betek gweblanna.’
Eiwa, Yesaya Bak mo ola man ebe mae hap dakastïlzim'in– zen insa Alap
mo ola anakan ayang gulkuye,
8 ‘Zini in ëk enkam Asa betek në gweblanan,
hwëna zëno mae mo enhona Abon onakon langa tangannak.
9 Zen waba hap Asa boklena kom da gweblanan,
sap zen zi zëre mae mo tïtï tabin olkam tawa da gwibirin–
san de ano olkam de tawa tabinni kiye.’ ”*

---

* **14:36 14:36** “Baju top,” desa Matius “baju sïhï”kam ale gulku, sap Yahudi zini sïhïlhï nabare baju ensa alala da gwek. Emki pasal 23 mo ayat 5nak de olk kore alesa hen karatda gun. * **15:3 15:3** “Alap mo ol tanganna” mensa Yesus awe enlala gwibirki, zen Musa mo tïtï tabin ol, sap Musa Bak desa Alap onakon gul inki. Hwëna Yahudi mo auyan-azana man etan dekon tïtï tabin ola mas-mas nul gwek, hen Yesus man awe anakan tawa tabirki, “Ere mae mo auyan-aza mo tïtï tabin ol mas-mas gulzimdinni in, ahakon man Alap mo nonol ol tanganna in kon ngip gu'un.” * **15:4 15:4** Kel. 20:12; Ul. 5:16; Kel. 21:17; Im. 20:9 * **15:9 15:9** Yes. 29:13

Mae hap de ol: Zini an dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.
(Mrk. 7:14-23)

10 Hwëna ki zep Yesus zi trana tagal gwen hap gubiridaka. Kim tagal
gwek, zao zep gubiridaka, “Emki ësane gwen ekakim tame uk.
11 Mensa ëk tïhï san zini ing nul gwenan, dekon hom Alap mo nwenak
ëkun gwe-gwenan. Diki men zen zi mo ëk tïhï nakon wet so gwenan, zen
diki dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.”
12 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë hwëna hyanak lakensïblïk,
“Bian, em san home Farisikam de zini insa tame tabiri? Zen man eno ola
insa husus neibirsin– em kim kirekam srip gulsuzim siraye.”
13 Hwëna man ap ding gulzimki, “Tïngare nganak de otanena, ngatan zi
mo langnak de Bian de eiyas gïn srëm wenya, zen kïtak tamalsïn en hap
dena.
14 Farisikam de gubirida gwen wenya insa nwe enkam emki kara ta
gwibin. Zen in nwe dïmïn nik tawa da gwibi'in– nwe dïmïn nik de nwe
dïmïn bose zemka ïrïk ta han makan. Zi nwe dïmïn de nwe dïmïn bose
zemka ïrïk ta hanna, zen apdekam sa ho dwrak san laman anera.”
15 Petrus ki zep gubluka, “Bian, kun gwen hap de ola insa gulk sun
blaonnara, emki abe mae hap srip gulsuzimdin.”
16 Ki zep hwëna kïtak asa gubiridaka, “Ki san em hen nama home tangan
tame u'in?
17 Em san home tame ul gwenan? Men desa ëk san olgwen gwibirin, zen
hëndep ulpnuk hata gwenan. Hwëna ki zebe etan ukum ana gwibirin.
18 Hwëna men zen ëk tïhï nakon wet so gwenan, zen enho nakon hatase
gwenan. Zen diki dekon zini Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.
19 Sap zen enho nakon anakare enlala karekna hatase gwenda:
Zisi de tan hap dena,
zi nibare nik de kahalo gwen hap dena,
hen seiwirik de kahalo gwen hap dena,
sowë hap dena,
boton olsa de gol hala seran hap dena,
hen ol lamang hap denaye.
20 Kirekam-kirekam enlala karekna in, zen diki dekon zini ëkun gwe-
gwenan. Taha hlë tazimdin srëmkam de tembane gwen nakon hom.”

Yesus kim Yahudi srëm we mo eini hlaulbirkike:
(Mrk. 7:24-30)

21 Yesus kim langna in kon asa golësek gweka, dekam zep ë darena Tirus
hen Sidon mo langnak asa golëyaïng gweka.
22 Dekam zep hwëna langna iwe de Yahudi srëm wenya Yesus onak dep
hatazak. † Lure nakon zep anakan taken sone gwebla'ak, “Bian, Daud
Bak mo Auyan-tane, asa Em kwasang gwibin. Ano wenam tola dowal bi
gwibirki. Man tangan karek gul gwe'ara.”
23 Hwëna Yesus hom mae zëno ola ding gul gwibi'inka. Ëe zëre hon de
ang ta gwen wenya ki zebë enblak, “Bian, wenya insa em jalse gwibin–
dekakim song gwek. Nëno mae mo lure nakon hwëna ena gwen da'an.”
24 Yesus ki zep wenya insa hëndep aban mae ding gulzimki, “Asa Alap
Israel zi en hap zer soneka, sap zen san de bi srëm domba zahona kiye.”

† **15:22 15:22** Yunani olkam Matius anakan ale gulku, langna “Kanaan we”kam. Zëno dam gulsunnu– zi ausuna men zen orep Israel mo langnak lowehe gwekke. Israel kim nolëeija gwek, dekam zep ahakore Kanaan zini in ëna Tirus hen Sidon mo lang san dep ëheya-hya gwezak. Zep wenya in Yahudi srëm we.

25 Hwëna wenya in dekam tangan zep Yesus mo nwenak utuk gwehen
naban boklena kom soblazak, dekon zep etan abe tak, “Bian, asa mas
gwibir.”
26 Hwëna man ding gulbirki, “Hom sam gwesï'ïn– walas zikhip de
tembanesa de lwa hap yal tazimdin niye.”
27 Wenya in ki zep hwëna ding gulbluk, “Bian, sap eiwa kirekam. Hwëna
lwa bi nik mo meja nakon de tembane lau altïrïnnï, desa hen ki am lwana
dwenblanda gwenan.”
28 Yesus dekam zep ding gulbirki, “Anyan, eiwa em ema tangan Asa
taïblïbla'ara. In kire habe dwam gwe'ara, sap sa kirekam hëndep angkam
lwal.”
Dekam zep ki hëndep wenya in mo wenamna in dawem gwek.

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana dawem tabirkike:

29 Yesus dekon kim asa golësek gweka, Ho Gutuna Galilea mo alp en
san zep asa golëtine gweka. Dekon zebë hwëna kwatap tek tolak yaïng
gwesek, zao zebë teinikin'ik.
30 Hwëna ki zep zi beyam-byana zi sang-sangna Zëbon dep nolëyaïng
gwe-gwe'anzak– lek-lekna, nwe dïmïnnï, taha-tana ësak gwenna, hen ol
srëm mae naka. Aha sang-sang nabarena hen beya tanganna. Zen zi sang-
sangna insa Yesus mo dang gwën nakon kang nul gwe'anzak. Zao zep
Yesus dawem ta gwibi'inka.
31 Zi trana in man tangan ëtenggwan gwe'ak– anakan kim zë hla nulida
gwe'akye, “Ol srëm wenya zen mes ola donbirin. Taha-tana ësak gwen
wenya, zen mes ëdawem gwenan. Lek-lek wenya zen man ëtë nasen'an.
Hen nwe dïmïn wenya, zen mes ëkara gwenan.” Dekam zep Israelsa de
bi gwibin Zini Alapsa boltere da'ak.

Yesus kim empat ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:
(Mrk. 8:1-10)

32 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa tagal gulsuku, zao zep
asa gubiridaka, “Ëe ama zi trana ansa dawemkam kwasang gwibirida'an,
sap zen mes dan-ahare yaklakam awe Asa nërgwëk, hëndep angkam zëno
mae mo tembanena mes tangan tap gwizimdi. Ëe homë ki dwam gwe'an–
zen de usak naban sek gwen hapye. Ki zen sa hwëna usak hap ora san
ëtïlsïk song gwer.”
33 Dekam hwëna ama lakensïblïk, “Nen endawe esa tembanena kap lal?–
kirekam de zi beyam-byana an hapye. Langna an dwan tahalha tangan
nakake.”
34 Ki zep hwëna asa takensibiridaka, “Eno mae mo rotina banaka'en?”
Ki zebë ding ulblik, “Tuju enkam. Hogwe tane-nena hen ki tol.”
35 Yesus ki zep zi beyam-byana insa teinikin niran hap gubiridaka.
36 Ki zep tujukam de rotina insa kap taka– hogwe tane-nena in han, ki
zep Alap hap dawemna golblaka. Dekam zep rotina insa ahap tabirki, hen
hogwena insa kwa-kwak tabirki. Desa zep dua-blaskam de zini abe mae
hap etan-etankam kap ta gwizim'inka. Ëe dekam zebë zi beyam-byana in
hap kae ëblazimk.
37 Zi trana in kim dwenblandak, kïtak man tangan ëïtrï gwek. Ëe dua-
blaskam de wenya ama dekam tembane mosrona insa tagam lak. Yu
yawal-yawala tuju enkam zep ësuwek.
38 In zen tembane tak, zi ensa de aïtbinni, zëno beyana empat ribu
enkam– we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

39 Hyanak Yesus ki zep hwëna zi beyam-byana insa sekwak gwen
hap gubiridaka. Zëna ki zep bulkum asa ho gutu men eihya san dep
ngeirbiridaka– langna Magadan san dep.

16

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke:
(Mrk. 8:11-13; Luk. 12:54-56; Mrk. 8:14-21)

1 Dekam zep Farisikam de zi niban Sadukikam de zi niban Yesus onak
dep yaïng gwezak– zao de akasïblïn hap. Ki zep zë nenblak, “Emki abe
mae hap nglï nakore owassa syal gwibir-zimdin– ëe akakim emsa anakan
dam lasïk, ‘An eiwa Alap onakon hata zaka.’ ”
2 Ki zep ding gulzimki, “Yaklana nikin anennak de kal-kal gwenkam,
dekam anakane ëgu gwenan, ‘Langna sa sasa gwer.’
3 Hen kirekam, kaknak de okawen kakaksa hla tankam, dekam ema dam
ulsuk gwenan, ‘Namen sa ona ïl tïla.’ O de ïl tï gwen hap dena hen sasa
gwen hap dena, em desa en ema dam ulsuk gwenan, hwëna owas-owasna
men kirekam angkam jowe gwe'an, desa home dam ulsuk gwe'an.
4 Em an eiwa angkam de zini jal-jal tanganna, hen Alapsa mese hli lak,
in zebe Asa abe lal– ebe mae hap de owassa syal gwibir-zimdin hipye.
Hwëna Ëe molyë owasna ebe mae hap syal gwibir-zimk. Diki ngein sin de
yaklanak asa aha-en syal gwibir-zim: Men kirekam Alap mo ol ayang gul
gwen zini Yunus Bak hon lwakke, kirekam sa etan lwal.”* Kirekam kim
gubiridaka, zao zep hli yuludaka.

Yesus kim gubiridakake, “Dawem. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ulinnink.”
(Mrk. 8:14-21)

5 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya kimë hen men eihyanak yaïng
gwenak, ëe ama hwëna rotisa de lop tanna ëeititi gwek.
6 Hwëna dekam zep asa gubirida'anka, “Dawem. Terya-tyakam lowehek.
Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ing ulink.”*
7 Hwëna ëe kimë kirekam asalblak, dekam zebë ënaka lonbirida'ak,
“Ragi hap in mae hap ki nësa gubiridala: Rotina insa bïtï laza srëm
gwerke!”
8 Hwëna Yesus mes asa tawa gwibiridaka– ëe insa ëton'akye, ki zep asa
gubiridaka, “Em ba habe roti bïtï tazan srëm hap enaka lonbirida'an? Em
an home eiwakam Asa laïblï gwebla'an!
9 Em ba hap tangane dam ulsuk srëm gwer? Em san home enlala
eibi'in?– limakam de rotina mensaë lima ribukam de zi hip ahap tabir-
zimkye. Dekam mosrona mensa ena tagal lak, yuna banaka'en ësuwek?
10 Hen kirekam, men dekamë tujukam de rotina empat ribukam de zi hip
ahap tabir-zimk, zëwe hen tembane mosrona yu yawal-yawala banaka'en
ësuwek?
11 Diki em emaka dam ulsul, ‘Zen roti bïtï tazan srëm hap hom ki nësa
gubiridala.’ Hwëna Ëe mae habë ki emsa gubiridal, ‘Dawem. Farisi hen
Sadukikam de zi mo ragisa ema ing ulink.’ ”

---

* **16:4 16:4** Mat. 12:39-40; Luk. 11:29-30 * **16:6 16:6** Yahudi zi mo gulk sun de ol blaon gwizimdinkim, zen ragisa anakan enlala nei gwibik, “Zen san de zi mo karek-karekna kiye.” Sap ragina roti mang-mang gunnu man hop gul gwenan. Zep zen san de zi mo karek-karek de aha zi sin dep hlimin song gwe-gwenna kiye. Emki hlaun 1Kor. 5:6-8, hen Gal. 5:9nak.

12 Dekam zebë anakan dam ulsuk, “Hare Zen ragi tangan hap hom am
ki nësa gubiridala– mensa rotisa de syal gwibinnik mas ul gwenanke. Zen
diki Farisi hen Sadukikam de zi mo tawa tabin karek san de ang ta gwen
srëm hap am ki nësa gubiridala.”

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Em in Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsïn nïye, Ngaya Zini Alap mo Tane.”
(Mrk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesus kim ë bosena Kaesarea-Pilipi golek denak asa golëyaïng gweka,
zao zep asa takensibiridaka, “Zi mo dam tasïnkïm, ngatan zi mo lang
nakore Zi Tanganna Ëe an nara mo weinak debë hatazak?”

14 Ëe ki zebë ding ulblik, “Ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In baptis
ta gwibin zini Yohanis Swe tïn nïkon etan ngaya gweka. In zen hwëna
Yesuskum bosena li yul soneka.’ Hen ahakon man emsa nen gweblanan,
‘In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.’ Hen ahakon
man emsa nen gweblanan, ‘In Yermia Bak mo weinak dep dena.’ Hen
ahakon man emsa enlala në gweblanan, ‘Zen diki ahanik mo weinak dep
jowe zaka– orep men zen Alap mo ola ayang nul gwekke.’ ”

15 Ki zep etan asa takensibiridaka, “Hwëna ere mae mo Asa de dam
tasïnkïm, Ëe an diki nara mo weinak dep dena?”

16 Simon Bak, aha bosena Petrus, ki zep ding gulbluka, “Bian, Em in Zen–
Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsïn nïye, Ngaya Zini Alap mo Tane.”

17 Dekam zep ding gulbluka, “Simon, Yohanis Bak mo tane, em isrip-sri
gwibinnike gwë gwe'ara. Sap em in zi mo dam gulsun nukore naka home
kirekam kira gwenda. Hwëna ngatan zi mo langnak de Bian Zën ki emsa
enlala soblala– kirekam de dam gulsun hupye.

18 Zep Ëe ama emsa gublu'an: Em in Petrus– kaso drak-drak makare
zini. † Ebon onak sa ano jematna tatem ëzauk gwer– kaso yawalak de
golsa tauk anen makan. Ano jematna in sap sa Juwen Zi Bak dri yulsun
hup akabiri.

19 Ëe asa ebe hap Alap mo ïrïk gïnnïk dep de kuncina zerblal. Em esa
Bian Alap mo enlala san ngatan zi mo lang san dep de lïlïkïnnï okamanak
de zi hip gulhlusuk gwizimdi hen talusuk gwizimdi.”

20 Ki zep hwëna asa jalse gwibiridaka, “Asa insa kirekam dam lasïnïn,
aha maesa hwëna bahem anakan gubiridan, ‘In Zen tangan– Israelsa de
ngaya tabin hip de Teipsïn nïye.’ ”

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gu-gubiridakake:
(Mrk. 8:31–9:1; Luk. 9:22-27)

21 Yaklana in dekam zep Yesus kon gwisibir hanaka– zëre hon de ang ta
gwen wenya asa de damnak anakan gubirida gwen naye, “Alap mo dwam
gwibin sin de syal gwibin hip, Ëe asa Yerusalem san song gwer. Zao Yahudi
mo nol-nola, Alap mo golak de mam-mamna, hen Musa mo olsa de tawa ta
gwibin zini sa Asa sërkam karek da gwer. Zen sa hëndep Asa dal. Hwëna
yaklana dan-ahan, ki sa Bian tïn nïkon etan Asa ngaya tala.” ‡

22 Petrus ki zep hwëna Yesussu gubluka ora nakon de asyal hehan hap,
zao zep anakan jalse gwebla'anka, “Em bap kirekam gulu! Diki Alap Zen

† **16:18 16:18** Petrus mo aha bosena, zëno aukuna man golek de në'an– Yunani olkam de ol-gunnu “petra” naban. Zëno enlalana “kaso. ‡ **16:21 16:21** Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yaklana dan-ahan”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yaklana dan-dan”kam. Sap Yesus Jumatkam tïlkï, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

langa gulsun– kirekam de Emsa gwëblan hap dena in saye. Bian, diki Ebon bap zen kirekam lwan."

23 Yesus hwëna ki zep Petrussu lero gweblaka, zao zep gubluka, "Em in dowal mo kïgï! Ki lun em gwën! Em ba habe Asa tru-tru gulblu'ara? Eno kirekam de enlalana in, Alap mo dwam gwibin sin denaka hom. Zen auhu-kama zi mo dena."

24 Ki zep hwëna tïngare zëre hon de ang ta gwen wenya asa gubiridaka, "Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwënna zen eititi gwibin– dekam de zëre hap de te-lidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, 'Ëe sap asa Yesus hun apdenak lïl.'

25 Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwënna anakan nolaïrï gwe'ak, 'Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,' ki zëno mae mo gwënna in sa jek-jak gwer. Diki men zen de zëre mae mo gwënna Asa de ang gwe-gweblan hap sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tïn hïp, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.

26 San ha dawemna?– em de sërkam te-ala beya gwenkam hëndep kïtak de okamana ansa bi gwibinkim, hwëna dekam de ere mo gwënsa tïhïs gïn hïp. Kirekam dawem naka hom! Tïnkïm san ha emaka Alap hap ba maesa golbla'ara?– dekam de etan ngaya gwen hapye. Kina ki bëjen.

27 Sap molya holo gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe dekam asa apdekam ëre mo dam taha nakore zi niban Bian mo sosonna zigolhatazal. Zen diki dekam asa hwëna tïngare zi hip aha-en aha-enkam klïs gul gwizim– dekam de zëre mae mo syal eisi golzimdin hip.

28 Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek, ki esa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa hla lase gul– Ëe kimë teipsïnkïm de ïrïk gïnkïm kon gwesïk hana'akye."

17

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:
(Mrk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Yaklana kim enam enkam damank, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya Petrus, Yakobus, hen zëno osona Yohanis mae en han zë-en kwatap yawal san dep golësek gweka.

2 Hwëna dan-ahare zini in mo nwenak zep timni liwe heblak. Zëno nwe-masena yakla ngatan mo kim ngatan gweblaka. Pakeanna man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen man nalïlïngtïlblï'ak.

3 Mumuk ennak zep zë Musa Bak ne Elia Bak ne jo kë zaka, hen Yesus hon de ang tan dan-ahare zini in ki zep nakek– zen kim Yesus hun ëraïsïl gwe'anka.

4 Petrus ki zep hwëna Yesussu gubluka, "Bian, man tangan sam gwesï'ïn–nen de awe lowehe gwen hapye. Zep Bian, Em de dwam gwenkam, ki ëe asa gol kluksa dan-ahan syal gweblandal– ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap."

5 Petrus in kim nama kirekam tonbla'anka, hwëna ngatan nabare butna ki zep ati gwezak, hëndep zao zep wale tabirzik. Hwëna butna iwe zep ola anakan ësak,

"An ano Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Ama tangan sam gwesïk gweblanan. Desa em sal gweblan."

6 Dan-ahare zini in kim ola insa kirekam ësalsek, dekam zep aïrïn hïp ëïk gwehek.

7 Hwëna Yesus kim zë hata zaka, anakare ola ban zep towanbirida ine
zaka, “Em ëluk tan. Bahem ëaïrïn.”
8 Zen kim nola kap da inek, dekam hwëna Yesus Zëna en naka zep zë
hla dak. Aha maena hom zao gwë'anka.
9 Kwatapna in kon kim etan golëtinja gwe'anka, zao zep gubiridaka, “In
desa ki ena hla kul, etan aha maesa bahem gubiridan– ngatan zi mo lang
nakore Zi Tanganna Ëe de nama tïn nïkon ngaya gwen srëmnakye.”
10 Dekam zep hwëna dan-ahare zini in dakensïblïk, “Elia Bak mes-am
lwa hala. Ëe hwëna ama tim ul, ‘Zen sa Emsa ngeirbli zala.’ Sap Musa
mo olsa de tawa ta gwibin hip de zini kirekam am ëgu gwenan, ‘Zen diki
nonol Elia Bak sa etan lwahal zankam ngeirbli zala, ki sa hwëna nësa de
ngaya tabin hip de Zini hata zala.’ ”*
11 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “In sap eiwa kirekamke. Elia zen
sap kirekam-kirekamsa de nonol sul sone gun hup de zini– Israelsa de
ngaya tabin hip de Zini Ëe de hwëna kirenak hatazan hap.
12 Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Elia zen sap mes eiwa Asa ngeirbli
zaka, hwëna zini hom desa tame dak. Zep hwëna zëre mae mo dwam
gwibin sin kirekam-kirekam karek-karek ensa nol gweblak. Hen molya
holo gwek, ki sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa kirekam hen
nëblal.”
13 Dan-ahare zini in dekam zep anakan dam nulsuk, “O hare Yohanis
Swe am Elia mo weinak syal gweka.”

Yesus kim dowal mo tïlblïn wal seiwir tola dawem takake: (Mrk. 9:14-29; Luk. 9:37-43)

14 Yesus kim etan zëre hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han zi
tranak hëndep abon mae onak golëyaïng gwe'an zaka, zini hen ki zep zë
hata zaka, zao zep Yesussu boklena kom sobla zaka.
15 Dekon zep abe ta seka, “Bian, ano walasna kwasang gwebla. Zen
karekkam tïlsïk-tïlsïk gwe-gwenda, hen sang-sangna sabak tanganna. Zen
etan-etankam syauk bla mae san zannara gwenda, hen ho maenak keing
gwenda-gwenda.
16 Ëe mesë sap ere hon de ang ta gwen zi sin dep zersong gwezal. Hwëna
man sap nakablal.”
17 Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom
tangan! Em in nol drak-drak enna. Ëe san ëse nakaë sap emsa golëlowehe
gwek! Ëe ama bae– eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san
emki walasna insa zerhalzan.”
18 Yesus dekam zep dowala insa jala ban zëbon onakon de wet son hap
gubluka. Hëndep dowala in dekam zep kon wet soka. Walas tola in dekam
zep hëndep dawem gweka.
19 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë hwëna zë-erenak du
këblazak, zao zebë lakensïblïk, “Bian, ëe ba hap tanganë dowala insa
ëralsa sone srëm gwer?”
20-21 Ki zep asa ding gulzimki, “Sap em home dawemkam Asa
laïblïbla'an. Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eno mae mo Asa de
taïblïblan de betek mae nik lwa'anam– sap rica dan betek makare nik,
dekam eme kwatapsa anakan enbla'anam, ‘Wakin san dep em al gwen,’

* **17:10 17:10** Mal. 4:5

zen dekam maka ki hëndep al gwe'ara. Dekam banakare maena hom– em de desa syal gwibin srëm hap denaye.” *

Yesus kim etan Zënaka de karek tan hap dena tawa tabirkike:
(Mrk. 9:30-32; Luk. 9:43-45)

22 Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya asa Galileak golëlowe he'anka, zao zep etan asa gubiridaka, “Molya holo gwek ki sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim.

23 Zen sa Asa dal, hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian Alap etan Asa ngaya tala.” Ëe kimë kirekam asalblak, ano mae mo enlalana man tangan ëdowe hanak.

Yesus kim anakarekam Petrus hup goltrëblakake, “Men zen Yesus zëre hon ang ta gwenan, zen Alap mo walaskam de enlala gwibiridan.”

24 Yesus kim aban Kapernaumk golëyaïng gweka, hwëna Alap mo golak dep de te-ala alal ta gwen zini ki zep Petrus hon yaïng gwezak, zao zep dakensïblïzak, “Eno mae mo guruna in wëhë Alap mo golak dep de te-alana tahun jamkam gol gwizimnira? San ha hom?” †

25 Petrus ki zep ding gulzimki, “In kike.”

Zen kim etan lwahal zaka– Yesus men zao gola gwë'anka, zen de nama ol toran srëmnak Yesus zep nonol takensïblïka, “Simon, eno tame gun nukon banakan? Auhu-kamanak awe de teipsïn-teipsïn wenya, zen san ha iye zem onakon pajak te-alana alal danda gwenan? San ha aha zi en nakon alal danda gwenan?”

26 Petrus ki zep ding gulbluka, “Zen dwan aha zi en nakon am alal danda gwenan.”

Yesus ki zep ding gulbluka, “Zep Bian Alap mo walasna, nen sap esa Alap hap dena insa ing ul srëm gwe-gwer.

27 Hwëna nene te-alasa olzim srëm gwe'anka, zen sa nësa husus neizim. Zep emki ho gutu san yal ta nubin hip song gwen. Hogwena mensa nonol gul ine'anka, zëno ëk mwannak esa te-ala kasona sowe henkam hlaulu–nen de desa olzimdin hip denaye. Desa emki zëbe mae hap nëre nik mo bose hap golzimdin.”

18

Walas betek mo kim de ëliwehen hap de ol, hen karek san dep de zertoran srëm hap de ol:
(Mrk. 9:33-37; Luk. 9:46-48; Mrk. 9:42-48; Luk. 17:1-7)

1 Zao kim Yesus asa golëlowe he'anka, ëe dua-blaskam de wenya dekam zebë zë lakensïblïzak, “Alap mo ïrïk gïnnïk, abon mae onakon nara sa teipsïlï?”

2 Yesus dekam zep walas tola haen gweblaka, ki zep ano mae mo nwenak de zaun hup gubluka,

3 ki zep hwëna asa gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em de ere mae mo gwënsa wet gulsun srëmkam dekam de walas bete-tek mo kim lowehen hap, em molye Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.

---

* **17:20-21 17:20-21** In kim orep Matius mo alena ansa etan ale nul gwek, aha zi lun ayat 21na mas gulku. Zen zëwe Markus mo Ol Dawem nakore naka (Mrk. 9:29) anakan mas gulku: “Kirekam de dowala, toton banakare aha maekam bëjen zeralsa sonen. Zen tembane lwan naban de Alapsa abe ta gwen enkam de zeralsa sonen.” † **17:24 17:24** Musa man Israel mo zi aususa gubiridaka–te-alana insa de Alap mo golak de syal hap ing gul gwen hap. (Kel. 30:12-16)

4 Zini men zen zëre mo enlalana walas betekna an mo kim betek ta'anka,
zen zen sa Alap mo ïrïk gïnnïk teipsïlï.
5 Hen zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'anka– sap
anakare walas tol maesa, Ëe asa desa enlala gweblal, ‘Zen Asa mas
gwebla'ara.’
6 “Men nara Asa de taïblïblan zisi, sap hen anakare walas betek maesa,
karek san dep zertoranna, zen dikim hwëna Asa hli tan hap, kire zini Alap
sërkam tangan sa karek tala. Diki dawemna, zen maka zertoran srëmnak
karekkam de tïnsï hlaulku. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan
naban de hi tateknak keing gwen maekam, ki Alap molya karek ta'anam.
7 Kareksa de gon hap de enlalana eiwa ki okamanak awe hata
gwizimnira, hen zini zep Asa de taïblïblan nakon ëaltïl gwenan. Zen zep
sa lamkam tïngare zi mo karek-karek hap okamana ansa Alap olo gulu.
Hwëna zini men zen zi bose zemka Asa dikim hli tan hap nolëton gwenan,
zen zen sa sërkam de karekna noltower.
8 “Emsa de ere mo aha taha ahaksa tana anakan tïtï da gwe'anam, ‘Haen,
karekna ansa nen on,’ diki dawemna em blansïn nïka hiri son. Sap eme
dare taha naban ahaksa tana naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli
tala. Ki hwëna tïnsïn srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Blansïnkïm
ki emaka sam gwesï'ïra– aha-ere taha naban ahaksa tana naban de Alap
onak gwë gwen hapye.
9 Hen kirekam, emsa de ere mo aha nwe tïtï ta gwenna, ‘Haen, nen
karekna wakinsa karatda un,’ ki em nwena insa alsïn nïka hiri son. Sap
eme dare nwe naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna
tïnsïn srëm syauknuk esa hëndep denaban gwë gwera. Alsïnkïm emaka
sam gwesï'ïra– aha-ere nwe naban de Alap onak gwë gwen hapye.
10-11 “Bahem Asa de taïblïblan anakare walas bete-tekna anakan enlala
gwibirida gwen, ‘Zen aban apdenak hom.’ Emki sap ëenlala gwen: Alap
mo dam taha nakore zini man kire walasna aha-en aha-enkam kara da
gwibirin, hen walas zem in de kareksa goltowenkam, dekam man Alapsa
dang nïtïl gweblanan. *
12 “Zep ansa emki ësane gwen. Em wëhë dam ulsu'uk? Ebon mae
onakon, ahanik mo domba zaho de 100 enkam lowe he'anam, hwëna aha
tolik de jek-jak gwebla'anam, zen banakan maka gwë'ara? Zen 99kam
dena insa kwatapnak maka sonak hli yuluda'ara– dekam de jek-jak gwen
zini insa tëblan hap.
13 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zen kim de dombana insa hla
ta'anka, zëno zëbe hap de isrip-srina sa tangan taman kïnïl. 99kam de
wenya in hap de isrip-srina sa Iwalaher.
14 Zen hen kirekam– ere mae mo ngatan zi mo langnak de Bian naye.
Zen hom dwam gwe'ara– aha mae nik de hëndep de ëgwë gwen san dep
de ora nakon syalhen hapye, sap anakare walas betek.”

Wal bose uk de emsa karek tankam de kirekam syal gwibin hip de ol: (Luk. 17:3)

15 “Asa de taïblïblan zi bose uk de ebe hap kareksa golblanna, emki
zëbon osan song gwen– dekam de zë-erenak anakan gublun hap, ‘Em ema
anakan asa karek taka.’ Sowëkam em e-en tap ulsun– aha de emsa tawa
gwizimdin srëmkam. Zen de emsa salblankam, anakan de emsa gublun

* **18:10-11 18:10-11** Orep tangan, in kim Matius mo ola ansa etan ale nul gwek, aha zi man Lukas 19:10 nakore naka awe mas gulku. Desa zep lun ayat seblaskam naït gwibik. Zen anakan: “Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kire zisi de hakalbiridan habë hatazak– men zen ora dawem nakon ësyal hekke, desa dikim ngaya tabin hip.”

naban, ‘Bahem ano karekna insa enlala gwibin,’ ki mese etan umlae ëndasan de ere mo iyena kiye.
16 Hwëna zen de kirekam emsa salblan srëmna, emki ahanaka kwang tan, ahaksa dan kwang son- deban mae de tap gulsun hup. Sap Alap mo olak man lwak:
‘Bahem zini na-en karek tan- aha-ere zi de anakan gublunkamye, “Zen man karek gweka.” Diki zini dan, ahaksa dan-ahare zi de kirekam gublunkam, “Zen man eiwa karek gweka,” dekam karek gwen zini insa em karek tan.’*
Zep aha zisi em kwang son- zen de tap gunnuk ang ën hap hen eno olsa soson un hip.
17 Hwëna emsa de karek tan zini in de nama eno mae mo olsa san srëmkam, dekam jematnak de tagal gwennak em zëno karekna insa kira gulblun. Hen zini in de etan jemat mo dwam gwibin sin ang gwen srëmkam, dekam tangan tïngare jematna em zini insa langa tasïn- men kirekam Israel zini Alapsa de tame tan srëm zini neibirida gwenanke. Dekam sap esa zini insa langa lasïl- men kirekam Israel zini pajak te-ala alal ta gwen zisi neibirida gwenanke.
18 “Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em Abon de bïtï gwen wenya, em esa ngatan zi mo langnak de Bian mo dwam gwibin sin okamanak de zi hip anakarekam klis ul gwizim, ‘Kirekam de ëgwënna zen Alap mo nwenak karek,’ hen ‘Kirekam de ëgwënna zen Alap mo nwenak kareksa hom.’*
19 “Hen Ëe ama etan emsa gubirida'an: Ebon mae onakon de aha dare nik okamanak awe olsa anakan aha-en u'inam, ‘Nen kirekam esa Alapsa abe la gwera,’ ano Bian sa kirekam de abena dokwak gul gwera, hen sa kirekam syal gwe-gwibir-zimdi.
20 Sap em men zëwe ano bose hap dan-dan, ahaksa dan-ahare zi mae tagal gwenna, Ëe dekam hen asa eno mae mo ngïrïn klesnak dum gwehe gwezal.”

Wal bose zik mo kareksa de eititi gwibir-blin srëm hap de gulk sun de ol blaoran:
21 Petrus ki zep Yesussu takensïblï zaka, “Bian, ano wal bose de abe hap etan-etankam kareksa gol gwebla'anam, beyana banakare ennak de zaunnuk amaka eititi gwibir-bli zahe'an? San ha tuju ennak amaka golzausu'un? Dekorena molyë eititi gwibir-blik.”
22 Yesus ki zep ding gulbluka, “Tuju ennak bahem. Diki 700 ennak zen hëndep zaun- emsa de karek ta tine gwen naye. †
23 Sap Alap zëre mo ïrïk gïnnï zen gulk sun de ol blaoranna an kiye: Teipsïn zini man zëre mo te-alana aïtblïka. Dekam te-alana mensa zëre mo taha trï so gweblan zi hip bohë tazimnira gweka, desa man etan dwam gweblaka. Ki zep gubiridaka, ‘Ap etan kap lablak.’
24 Dekam zep jana zi zem ahanaka nër halzak- men zëno bonna miliarmiliarkam lwablakake.
25 Hwëna zen man teipsïn zini insa gubluka, ‘Ano te-alana hom sowe he'ara- desa de etan sowe henkam ebe hap zerblan hapye.’ Dekam zep hwëna teipsïn zini in jana zi zemka gubiridaka, ‘Dekam balk lak. We wal walas zemka hen lahyok. Te-ala hap zëno mae mo timsi lirak labik.

---

* **18:16 18:16** Ul. 19:15 * **18:18 18:18** Yoh. 20:23 † **18:22 18:22** Yunani olkam Yesus man anakan ding gulbluka, “70 kali 7kam de eititi gwe-gwibir-blin.” Zëno beyana diki 490 enkam. Hwëna enlalana diki “Bahem aïtbir-blin- wal bose uk mo ebe hap de karek gol gweblanna in saye.”

Zen dikire aha zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwek. Hen zëno gola hen zëwe de kire-kirena kïtak te-ala hap lirak labik. Te-alana desa abe hap kap lablak– zëno bon yala insa dikim ber-ber gun hupye.'

26 "Zini in kim kirekam salblaka, dekam zep teipsïn zini in mo nwenak ïk gwehe zaka, dekon zep anakan abe ta seka, 'Bian, sap ki asa eissïblï. Ëe asa kïtak hëndep ep golblal.'

27 Teipsïn zini in dekam zep dawemkam kwasang gweblaka. Dekam zep jana zi zemka gubiridaka, 'Bahem banakan mae gwëblan.' Hen anakan gubluka, 'Ëe mesë kïtak eno bon yala insa ep eititi gwibir-blinan.'

28 "Hwëna teipsïn zini in mo gola kon kim te soka, zen hwëna dekam zep wal bose zemka zertowe'anka. Zini in hen teipsïn zini in hon de syal gwe-gwenna. Zen hwëna mes zëbon 900 ribu enkam bohë taka. Zen hwëna man tol wal bose zem insa balk taka, hen holenak jak tasïkï, deban zep gubluka, 'Mensa abon te-alana bohë taka, angkam em hëndep ap zerblan.'

29 Wal bose zem in sap ki zëno nwenak anakare ola ban ïk gwe heka, 'Sap ki asa eissïblï. Ëe asa kïtak hëndep ep golblal.'

30 Hwëna wal bose zem in man eissïnkïm dep baes gweka. Zen zep hwëna jana zinik klak taka. Zen zep bwinak tak daink, hen anakan zëno ola ayang nulblik, 'Kim de te-alana etan zëbe hap golbla'anka, yaklana dekam esa wet sola.'

31 "Teipsïn tangan zini in hon de syal ta gwen bose wal zem kim kirekam ësak, zen man tangan enlalana ëdowe hanak. Dekam zep zen teipsïn tangan zini insa anakan nenblak, 'Wal bose zik desa kirekam karek ta'ara.'

32 Teipsïn zini in dekam zep gubiridaka– zëre mo taha trï son zi jal-jala insa de etan kwang ta halzan hap, wal bose zem insa klak takake. Kim nër halzak, zao zep gubluka, 'Em an jal-jal tanganna! Em kime eissïn hïp asa abe taka, ëe ama hwëna eno bon yawal tanganna insa kïtak ep ngan gulsubluk.

33 Ki em san ha bëjen em wal bose omka kirekam kwasang gweblan?– men kirekamë ëe emsa kwasang gweblakye.'

34 Teipsïn zini in man tangan jal gweblaka, zep jana zi zemka bwinak de tak ta irin hip anakare ola ban gubiridaka, 'Emki mwin-mwankam lek-lek ta gwen– hëndep de ano te-alana mensa bohë taka ap kïtak zerblak.' "

35 Yesus dekam zep aïsïlï insa anakan ap waulsuzimki: "Ngatan zi mo langnak de ano Bianna hen kirekam sa emsa karek tabiri– em de wal bose wal uk mo kareksa enho nakon eititi gwe-gwibir-zimdin srëmkamye."

19

Yesus kim wesya de baes gwibin srëm hap dena tawa tabirkike: (Mrk. 10:1-12)

1 Yesus kim tawa tabinni insa hya gwesibiridaka, dekam zep asa langna Galilea kon Yerusalem mo aha lang tek san dep golëgwë halka– weyana Yordan mo men eihya san dep.

2 Zini hen beya tangan nik ang nëblak, hen zao zep sang-sang nabare wenyaka dawem ta gwibirki.

3 Hwëna Farisikam de zini ki zep zë hen Yesussu de akasïblïn hap yaïng gwezak. Zen man zë dakensïblïzak, "Em banakane Musa mo tïtï tabin ola dam gulsu'ura? San ha zini sap de we zemka baes gwibinkim?– banakare mae nakonye. San ha bëjen?"

4 Yesus ki zep ding gulzimki, "Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– men zen anakarekam lwakye,

‘Alap nonol tanganna zi niban wenya ban yang sosuku.’*
5 Hen Zen dekam anakan guku,
‘Zini an-bi zemka hli sonkam– dekam de we zeban aha-en ën hapye. We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye.’*
6 In zebë emsa gubirida'an: Alap mo nwenak we-zi darena zen dan hom. Zen hwëna aha-en. Zen in zep, Alap mensa aha-en sonna, zi bap zen etan kles son.”
7 Farisikam de zini in ki zep etan dakensïblïk, “Ki Musa Bak ba hap anakan tïtï tabirki?–
‘Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwëna nonol baes gwibin hip de suratsa de anakan ale gunkum, “Ëe mesë kire hap baes gwibik.” ’ ”*
8 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Musa Bak in mae hap kirekam ein emsa gubiridaka: Sap em in kïtak kwasang enlalana tawa naka hom. Hwëna nonol lonesen nakon, Alap sap hom kirekam dwam gweka.
9 Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Men nara we zemka zen de kahalo gwen srëmnak baes gwibinni, hwëna ahanaka de etan gonkam, ki zini in Alap mo nwenak kahalonak gwë gwe'ara. Kahalo gwennak de baes gwibinni, desa Ëe homë jalse gwibirida'an.”
10 Hwëna ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë hen Yesussu enblak, “Hare orana aha-enke– Alap mo dwam gwibin sin de we zemka baes gwibin hip denaye. Kirekam de lwankam, ki zini bap zen wenya kap ta gwen.”
11 Yesus ki zep asa ding gulzimki, “Hwëna kirekam de we gon srëmkam lowehe gwen hap dena, kïtak de zini molya desa dwam neibik. Diki men zëbe mae en hap Alap golzim'inka, zen en sa desan ang ta gwer.
12 Sap zini ahakon mae hap we walya kap da srëm gwe-gwenan: Timni mes ki jaha gwen nakon karek gweblak. Ahakon hwëna aha zi zëno mae mo timni eirim karek nul gwizimnin, kire nakon kap da srëm gwe-gwenan.
* Ahakon hwëna Alap mo dwam gwibin sin de syal gwen hap sa we gon srëmkam lowehe gwer. Zen in zep, men nara anakan eisbinni, ‘Alap mes ki kirekam asa gubluka,’ zen dikire we gon srëmkam lowehe gwek.”

Yesus kim walas tane-ne hap dawemna golzimkike: (Mrk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Zini ki zep walas tane-nena Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak– Zen de taha tehabirida inen naban Alapsa anakan gu soneblan hap, “Emki walasna an hap dawemsa gol gwizimdin.” Hwëna zëre hon de ang tan wenya ëyë anakan jalse eibirida gwe'ak, “Bahem Gurusa blos tablan.”
14 Hwëna Zën zep asa gubiridaka, “Dikire Abon nolëyaïng gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenya, zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.”
15 Dekam zep hëndep Alapsa de gu sone gweblan naban tahana tehabirida ine gwe'anka. Kim hya gwesibiridaka, ki zep kon etan asa golësek gweka.

---

* **19:4 19:4** Kej. 1:27; 5:2 * **19:5 19:5** Kej. 2:24 * **19:7 19:7** Ul. 24:1; Mat. 5:31 * **19:12 19:12** Mensa Yesus zi mo timsi de eirim karek gulzimdin hip dena ayatnak awe enlala gwibirki, zen men kirekam teipsïn zini dekam zëre mo tana ïltïkïnnïk de zisi neibirida gwekke. Dekam teipsïn zi de dwam gwenkam, zëre mo tana ïltïkïnnïk de zi walasna, desa sap de bol sikni ek sosublun– men kirekam gwe zahona neibirida gwenanke. Kire zini zep wenya kap da srëm gwe-gwek, hen zep aha-ere enlalakam zi bina insa babu neibirida gwek.

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hata zakake:
(Mrk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Aha yaklakam ki zep zini– zise gwen srëm nik, Yesussu takensïblï
zaka, "Bian Guru, ëe banakare syal dawemsa asa gol?– dekam de Alap
mo nwenak sërkam sam gwesïn hïp, Zen dekakim hëndep de gwën hap
denaka abe hap golblaka."
17 Yesus ki zep ding gulbluka, "Em dwan ene maka dam gulsu'ura– Alap
mo nwenak dikim 'sam gwesïn hïp' denaye. Hëndep de ngaya gwen hap
de sam gwesïn Zini, Zen diki aha-en– Alap Zë-en. Hwëna em de hëndep
de ngaya gwen hap dwam gwenna, Musa mo tïtï tabin ol san em ang gwe-
gwen."
18 Zini in ki zep etan takensïblïka, "Ki banakare wenyak asa ang gwe-
gwer?"
Yesus ki zep ding gulbluka, "Zen dwan anakanke,
'Zini bahem tan.
Bahem kahalo gwen.
Bahem sowë gwen.
Zisi bahem boton hap klak tan hen boton olsa bahem gol hala seran.
19 Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin.'
Hen,
'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang
gweblanna kiye.' "*
20 Hwëna zini in ki zep ding gulbluka, "Ëe mesë kïtak desan ang gwek.
Hwëna aha syala san ha ki?– desa de syal gwibinkim de ëe ngaya gwen
hap denaye?"
21 Yesus ki zep gubluka, "Em de dwam gwenna dawemkam tangan de
Alap mo nwenak sam gwesïn hïp, em song gwen, ere mo kire-kirena kïtak
tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim.
Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa
beyakam lam ta'ara. Ena dekam etan hataza– Asa dikim ang gweblan
hapye."
22 Kirekam kim salblaka, dekam zep kon enlala dowe hanan naban song
gweka– mae hap: Sap zëno kire-kirena beya tanganna.
23 Ki zep hwëna asa gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eiwa,
dam-dam naka hom– te-ala beya zi de Alap mo ïrïk gïnnïk hatan hapye.
24 Ama etan emsa gubirida'an: Te-ala beya zi de Alap mo ïrïk gïnnïk tïn
hïp dena, zen men kiye– unta yawal de jaron hul betek san tïnnï. Kire
otweran yawala toton bëjen tïn."
25 Ëe kimë kirekam asalblak, ëe ama tangan ëtenggwank. Ki zebë ëguk,
"Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwëna endan nik sa ëngaya gwer?
Toton nara molya."
26 Hwëna Yesus ki zep nwekam de amjanbin niban asa gubiridaka,
"Eiwa, auhu-kama zini zëre mae mo sosonkam bëjen zënaka ngaya tabin.
Hwëna Alap de zi hip syal gwibir-zimdin srëm hap dena, aha-en mae hom
tanganke."
27 Petrus ki zep gubluka, "Ki hwëna abe mae hap dena bankarekam
sa lwal? Sap ëe mesë ëre mae mo tïngare bi gwibinni Emsa de ang
gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ëe basa asa lamkam ulin?"
28 Ki zep hwëna ding gulbluka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ngatan
zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë okama ësenak Alap onakore
ngatan nabare komal tumnak teipsïnkïm nikin'ik, em Abon de ang ta gwen

* **19:19 19:19** Kel. 20:12-16; Im. 19:18; Ul. 5:16-20

wenya dekam esa hen ere mae hap de dua-blaskam de komal tumnak teinikin– dekon de dua-blaskam de Israel Bak onakore zi aususa ïrïk gïn hïpye.

29 Hen zini men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hli nulida gwe'ak– gol zem, aya-wal oso-wal zem, somol wal zem, an-bi zem, walas zem, ahaksa nga zem– zëbe mae hap hwëna Alap sabak tangankam sa etan kiresa kap gul gwizimdi– sap iyekam de gubirida gwen wenya, gol, hen nga maena. Hen zen hëndep de ëngaya gwen hap denaka sa nulin. †

30 Hwëna beyana men zen sap angkam bose naban lowehe gwe'an, zen zen sa hwëna lamkam lure san ëgwër. Hen men zen angkam bose srëm wenya lowehe gwe'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin ëgwër.”

20

Anggur nganak de syal tan zi hip de gulk sun de ol blaoran:

1 “Sap lamkam dep dena insa emsa gubiridanan, * Alap kim de kïtak ïrïk gï'ïnka, zen mae makan: Nga yawal mo bi nik de kak tangannak zi hip hakanna kiye– zëre mo anggur ngasa de syal gweblan hap.

2 Kim ola anakan ziaha-en gulku, ‘Aha-ere yakla blalkam de syal hap, ëe asa te-alana aha-ere-ala aha-ere-ala enkam ebe mae hap lop tazim,’ dekam zep syal tan hap sek gwek.

3 Jam sembilankam zep nga bina in etan song gweka, dekam zep ahakore zini syal srëm naka etan hlauluda'anka. Pasarak ëwal-wale gwe'ak.

4 Zao zep gubiridaka, ‘Em ano anggur nganak de syal tan hap sek gwen. Ëe asa ebe mae hap te-alasa ere mo syal jam enkam golzim.’

5 Zen hen dekam zep hëndep sek gwek. Yakla bolak denaban hen jam tigakam nga bina in kire enkam ahakore naka hen kwang guluda gwe'anka.

6 Jam limakam kim etan song gweka, etan dekam zep zini syal srëm naka hlauluda'anka, nama ësa nyaublu'ak. Zao zep takensibiridaka, ‘Em ba habe yakla blala an yaublu tiner– ba maesa de syal gwibin srëmkamye?’

7 “Zini in ki zep ding nulblik, ‘Abe mae hap hom am mae zini syal maena nolzim– zao de syal tan hapye.’

“Nga bina in ki zep gubiridaka, ‘Ki ano anggur nganak de syal tan hap em sek gwen.’

8 “Nga bina in dapse gwesïn nïban zep zëre mo irgwa tahana kore zini gubluka, ‘Dekam syal zini insa tagam gul. Zao te-alana kae gwebla-zim. Nonol aumwa hap de syal tan wenya kon kon gwesibir hana, hëndep aumwa hap nonol syal tan wenya kip golzim.’

9 Dekam zep jam limakam de syal tan wenyik nonol yaïng gwezak. Zëbe mae hap te-alana aha-ere ala enkam zep kae gwebla-zimki.

10 Aumwa hap zep hwëna kak tangannak de syal tan wenya yaïng gwezak. Zen man ëkïl gï'ïk, ‘Abe mae hap mam tolkam sa kae gwebla-zimdi,’ hwëna zëbe mae hap hen kire enkam kae gwebla-zimki.

11 Kim ki te-alana insa kap daink, dekam zep nga bina insa jala ban donbla'ak,

12 ‘Aumwanak in zen syal tal, zen aha-ere jam enkam syal tal. Ëe hwëna yakla langasaë syal ta tiner. Em hwëna apde enkam te-alana abe mae hap golzimdi, hwëna ëe yakla sal-sal yawalakë waba hap syal ta tiner!’

---

† **19:29 19:29** “Sabak tangankam,” zen Yunani olkam “seratus kali lipatkam.” * **20:1 20:1** Ol gulk sun de blaoranna an, Yesus dekam man srip gulsuzimki– insa nër hom gubiridaka, Mat. 19:30nak.

13 “Nga bina in ki zep ahanaka ding gulbluka, ‘Ano wal bose, ëe homë
emsa karek tabir. Ki san ha nen home ola aha-en ul?– te-alana ebe mae hap
aha-ere ala enkam de golzimdin hipye, aha-ere yaklakam de syal hapye.
14 Zep ebe mae hap dena in desa emki kap ta irin, deban sek gwek. Sap
emsa ëe kirekamë dwam gwibirida'an– aumwanak in zen hen mas tal
zëbe mae hap hen kire enkam de kap tazimdin hip.
15 San ha ebon mae onakon ëe kirekam babë ëre mo enlalakam syal
gwen– ëre mo te-alakamye? San ha ëe de aha zi hip kirekam kae-kae
gwen hap em ema asa husus ëbla'an?’ ”
16 Yesus ki zep etan asa gubiridaka, “Zen lamkam kirekam sa hen lwal:
Men zen angkam bose srëm wenya ëgwë'an, zen zen sa hwëna lamkam
ngein sin loweher. Hwëna men zen angkam bose naban lowehe gwe'an,
zen hwëna lamkam zen sa lure san ëgwër.”

Yesus kim etan anakan gubiridakake, “Asa sa dal.”
(Mrk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesus kim zi beyam-bya naban Yerusalem san asa golësek gwe'anka,
oranak zep dua-blaskam de zini asa en srën tagal gulsuku, zao zep asa
gubiridaka,
18 “Ola ansa emki ësan: Nen an angkam Yerusalemk debe yaïng gwe
se'an. Zëwe ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa tapbla dazim–
Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam wenya kip, hen Musa mo olsa
de tawa ta gwibin wenya kip. Zen sa hwëna Asa de tan hap ola aha-en
nul,
19 hëndep Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa
hwëna Asa lamang da gwer, hen dangole gwer. Hëndep te-lidak sonnak sa
Asa makan dain. Hwëna yaklana dan-ahan, ki sa etan Alap tïn nïkon Asa
ngaya tala.”

Yakobus ne Yohanis nik mo anena kim Yesussu abe ta zakke:
(Mrk. 10:35-45)

20 Zebedeus Bak mo wenya ki zep walas dare zem Yakobus ne Yohanis
neban Yesus onak zihatazak. Yesus mo nwenak zep boklena kom sozak–
dekam de abe tan srëmnak blikip gwesïblïn hap.
21 Yesus ki zep zë takensibirki, “Em basae dwam gwibi'ira?– desa de ebe
hap golbin hipye.”

Wenya in ki zep ding gulbluk, “Ëe mae habë dwam gwe'an: Em kime
teipsïnkïm ïrïk gï'inka, ano walas darena an dikire hen teipsïnkïm eno alp
nakon inikink– ahana eno dam taha nakon, ahana irgwa taha nakon.”
22 Yesus ki zep gubiridaka, “Hwëna ena home tame u'in– in zebe ëabe
gwenanye.” Ki zep hwëna walas dare zem insa guzimki, “Karek yawala
men desaë goltowe'ak, em wëhë desa de oltowen hap hen hohle ë'ara?”

Ki zep ding ulblika, “Ëe ama hen hohle ë'an.”

23 Zao zep etan guzimki, “Eiwa, em hen esa tol oltowera– Ëe men kiresaë
goltowe'akye. Hwëna men zen de ano irgwa taha nakon hen dam taha
nakon inikin'inka, desa Ëe bëjënë dam sosun. Zëwe de inikirin hip dena,
zen diki ano Bian Zëna mensa dam sosuku, zen diki zen sa zë inikiri.”
24 Hwëna ëe dare taha-tapkam de ahakore ang ta gwen wenya kimë zëno
nik mo abe lan ola insa ësak, ëe dekam zebë mae hap sïsngïn eizim'ik,
“Zen bap zen de mam ën hap abe lala!”
25 Dekam zep Yesus asa kïtak tagal gulsuku, zao zep asa gubiridaka,
“Ena dwan tawa nakake: Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men
zen teipsïn-teipsïnkïm teinikin gwenan, zen man zëre kore naka jap nul
sonenda gwenan hen nyaubirida gwenan.

26 Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen mam
gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tïngare zi mo babu gwen zi makan zen
gwën.
27 Hen ebon mae onakon men zen teipsïn hïp dwam gwe'ara, zen diki
tïngare zi mo tana ïltïkïnnïk zen nikirin.
28 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe an zi de Asa babu
gweblan hap homë hatazak. Zep em hen ano tana wei san emki Asa
zertro gwen. Sap Ëe tïngare zi mo tana ïltïkïnnïk de nikirin hibë hatazak–
hëndep ëre mo angsa de tïngare zisi dikim hïl tï sonebin hip sosok
tazimdin hip."

Yesus kim zi nwe dïmïn darena dawem sokake:
(Mrk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesus kim ë yala Yerikosa asa zihli ta'anka, zini beyam-bya tangan nik
zep ang nëblak.
30 Hwëna zi nwe dïmïn darena ora alpnak inikin'inka. Kim anakan
asalka, "In Yesus man-am taman'an zala," ki zep ahërhe hana gwe'anka,
"Daud Bak mo Auyan-tane, ano nik mo Teipsïnnï, asa Em kwasang
gwizimdin."
31 Zi beyam-byana in zep jalse neizimk, "Balkkam!" Hwëna zen dekam
tangan zep mam tangankam ahërhe hana gwe'anka, "Daud Bak mo Auyan-
tane, ano nik mo Teipsïnnï, asa tol Emki kwasang gwizimdin!"
32 Yesus ki zep zausuku, ki zep takenzimki, "Em basae dwam eibi'ira–
Ëe de desa ebe nikip syal gwibir-zimdin hipye?"
33 Ki zep ding ulblika, "Bian, ëe nwesa de kara ën habë dwam ë'an."
34 Yesus zao zep dawemkam kwasang gwizimki, ki zep zëno nik mo
nwena insa olk sozimki. Hëndep dekam zep ki nwena kara ëka. Dekon
hëndep Yesussu zep ang ëblaka.

21

Yesussu kim teipsïn zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:
(Mrk. 11:1-11; Luk. 19:28-38; Yoh. 12:12-19)

1 Yesus kim asa Yerusalemk golëgolek de gwe'anka, dekam zebë ëna
Betfagek yaïng gwek– zaitun tra nabare kwatap teknak. Dekon zep dua-
blaskam de zini abon mae onakon dan-dan guzimki– zen de angir gun
hup.
2 Zao zep aïsïl soka, "Em ëna wakin san song ën. Ë topnak kime lï'ïnka,
zao esa keledai wenya da tabin nika tane zeban akera. Desa abe hap
leisyabla halza.
3 Zi de emsa takensizimdinkim, 'Em ba habe leisya ha'ara?'– a kirekam
ding ulzim, 'Bian dwam gwizim'ira. Zen sa etan nabakam teisya sone
zala.' "
4 Zen mae hap ki kirekam lwak: Zakaria Bak mensa Alap mo ola orep
ayang gulkuke– zëwe dikim zaun hup. Zen man ale gulku,
5 "Ëna Yerusalemk de zini enbiridak,
'Eno mae mo teipsïnnï man angkam ebon mae onak dep hata'ara.
Zen enlala sae-sae enna.
Zen in zep keledai tane tahannak nikin aneha'an zala.' " *

* **21:5 21:5** Zakaria man Yerusalem mo aha bosena "Sion"kam ale gulku. Israel zi mo dam gulsunkum, teipsïn zi de keledai tahannak nikin anehal zankam, zëno enlalana, "Zen umlae enlala naban hata'ara." Hwëna kuda tahannak de nikin anehal zankam, zëno dam gulsunnu, "Zen eijan hap hata'ara." (Yes. 62:11; Zak. 9:9)

6 Zëre hon de ang ta gwen zi darena in ki zep hëndep song ëka. Hëndep
Yesus men kirekam aïsïl soka, kirekam zep ki hëndep syal ëka.
7 Hëndep keledaina insa tane zem in han zep isong gwe zaka. Kim abon
mae ihata zaka, keledai tanena in mo tahan dannak ëre mae mo tahan
bajusa zebë kang lasek. Yesus zao zep hwëna sewe seka.
8 Zi trana men zen nangirblin da'ak, zëre mae mo tahan bajusa zep ora
san dëre dahal gwe'ak– desan de keledaina in zersong gwen hap. Hen
ahakon yera ala makare naka nublun gwe'ak, desa zep hen ora san dëre
dahal gwe'ak.
9 Zini beya tangan nik lure nakon ang nëblan da'ak, hen beya tangan
nik nangirblin da'ak. Zen zep ëtaken gwe'ak,
"Hë'ho, hë'ho! Are Daud Bak mo Auyan-tane!
An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara.
Hë'ho! Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan!
Hë'ho! Nen kïtak teipsïn tangan Zini Alapsa boltere tan!" †
10 Yerusalemk kim hëndep Yesus hata haka, zi beyam-byana men zen
ang nëblazak mam enkam zep ëisrip-sri gwek, hëndep tïngare ë yala
iwe de zini dekam zep ësaladak. Ki zep ëtakensïk gwe'anzak, "Zen nara
hata'ara?"
11 In zen ang nëblan da'ak zen zep ding nul gwizim'ik, "An Alap mo
ol ayang gul gwen zini Yesus suke– langna Galilea mo ëna Nazaret wal."
Kirekam de ëton gwen ol aukuna in zep mam gwek.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake: (Mrk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesus kim Alap mo golak tïl zïka, dekam zep kon golëalsa soneka–
men zen te-ala hap Alap hap de golblan kire-kirena lirak da gwibik.
Meja-mejana men zao te-alana lirak da gwibik, hen komal-tum komal-tum
maena men dekon mawa oholana lirak da gwibik, desa man yal tazimki.
13 Ki zep hwëna gubiridaka, "Alap mo olak man lwak,
'Ano gola sa nen gwibir, "An Biansa dekon gu sone gweblan hap de gol." '
Em an hwëna
'sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.' "*
14 Hwëna ki zep zë hen zi nwe dïmïnnï hen lekna Alap mo gola iwe Yesus
onak dep yaïng gwezak. Zao zep dawem tabirki.
15 Hwëna Alap mo golak de mam-mam wenya hen Musa mo olsa de tawa
ta gwibin hip de wenya, zen dekam zep ëjal tak– mae hap: Zen kim Yesus
mo owas syal gwibinni insa hla nuk, hen walas tane-nena insa anakan
Alap mo gola kon ëtaken gwe'akke, "Hë'ho, hë'ho! Daud Bak mo Auyan-
tane!" ‡
16 Mam-mam wenya in dekam zep hwëna Yesussu dakensïblïk, "Em
wëhë walasna insa salbirida gwe'ara? Em balk tasïn hïp gubiridan."

Ki zep hwëna ding gulzimki, "Ëe kië salbirida gwe'an. Hwëna em
bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– Daud Bak kim anakan
Alapsa gublukake:
'Walas tane-ne hap hen wal baïzïl hïp

† **21:9 21:9** Mensa awe "Hë'ho"kam li nul sonek, Matius "Hosana"kam ale gulku. Ibrani olkam zëno enlalana, "Emki asa ngaya tabin." Hwëna holo gwennak zëno enlalana man liwehek, zep zëno aha enlalana anakan, "Alapsa nen isrip-sri gweblan." Zëno enlalana zep "hë'ho" naban golek de gwe'an. (Mzm. 118:25-26) * **21:13 21:13** Yes. 56:7; Yer. 7:11 ‡ **21:15 21:15** Yesus de hatan srëmnak, Yahudi zini kirekam Israelsa de ngaya tabin hip de Zisi anakan nen guk gweblak, "Daud mo Auyan-tane"kam.

Em mese Enaka de boltere tan hap de tërya zëbe mae hap hamal
tazimki.' " §
17 Yesus ki zep zë hli yuludaka. Ë yala in kon ki zep hëndep dua-blaskam
de zini asa golësek gweka. Ëna Betaniak zep asa golëtruweka.

Yesus kim tenya arana heip gulkuke:
(Mrk. 11:12-14,20-24)

18 Ka'an kim kak tangannak zëre hon de ang tan wenya asa etan
Yerusalem san dep golëlwanda ha'an zaka, oranak zep usak gwe'anka.
19 Ki zep hwëna tenya arana hlaulku. Ora alpnak zau'uk. Ki zep zëno
ei nika de oran hap syal hebirki. Hwëna eini aha-en mae hom hlaulku.
Ala enna. Dekam zep arana insa gubirki, "Em molye eini angkam hëndep
tëka." Arana in dekam zep ki hëndep boneng gwek.
20 Ëe kimë owasna insa hla kuk, ëe ama tangan ëtenggwank, hëndep
ëe ki zebë ëguk, "Hare, tenya ara yala an mes-am kïtak tangan boneng
gwenan!"
21-22 Yesus ki zep asa ding gulzimki, "Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an:
Eme Alap ensa tïngare enho naban anakan laïblï gwebla'ak, 'Zen sa
kirekam abe hap syal gwibir-blira,' ki em hen esa sërkam de owasna
syal ei gwibir– an kirekamë tenya arana ansa gweibirinye. Kire enkam
denaka molye syal ei gwibik, hwëna em esa ano syala insa kwei kul gwer.
Eme dekam Alapsa abe la gwe'ak, 'Kwatap tekna an zen hinak zënaka ter
sonen,' zen hëndep kirekam maka Alap ebe mae hap syal gwibir-bli'ara–
em de taïblïblankamye. Dekam em de ba mae hap abe tankam, em esa
ulin gwer."

Yesussu kim anakan dakensïblïkke, "Emsa an nara trï ta se'ara?"
(Mrk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesus kim etan Alap mo gol san dep lwahal zaka, kim zë tawa tabi'inka,
Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna Yahudi mo nol-nola ban
ki zep hen yaïng gwezak. Zao zep dakensïblïk, "Emsa an nara gubluka,
hen nara emsa trï tase gwe'ara?– dekam de kirekam-kirekamna insa syal
gwe-gwibin hipye."
24-25 Ki zep ding gulzimki, "Ki Ëe asa hen nonol emsa takensibiridal.
Baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap trï ta seka? San ha zen
zëre en mo sosonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak,
ki Ëe asa hen emsa gubiridal, 'Asa Zen trï ta se'ara, zebë kirekam syal
gwe-gwe'an.' "
Dekam zep zë-en anakan donbi'ik, "Bëjen nen anakan ding gulblun,
'Alap trï ta seka,' ki hwëna zen sa nësa gubiridala, 'Ki em ba habe desa
laïblïbla srëm gwek?'
26 Hwëna anakane ding ulbli'ak, 'Yohanis zen zëre en mo sosonkam syal
gweka,' ki hwëna zi trana an sa nësa karek dabir, sap zen Yohanissi mes-
am anakan daïblïblak, 'Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.' "
27 Anakan zep hëndep ding nulblik, "Ëe homë dam ulsu'un, 'Yohanissi
zen trï tase gweka.' "
Ki zep hwëna ding gulzimki, "Ki Ëe hen molyë emsa gubiridak, 'Ëe an
zëno syalsaë gol gwe'an, hen Zen Asa trï tase gwe'ara.' "

Yesus kim Yahudi mo mam-mam wenya kip ola gulk sun anakan
blaonzimkike "Em in walas de bi zik mo ol san ang gwen srëmna kiye."

§ **21:16 21:16** Yunani olkam de Mzm. 8:3 kirekam lwak.

28 Yesus ki zep etan Yahudi mo mam-mamna in hap ayang gulzimki,
“Hwëna ena banakan wëhë ola ansa dam ulsu'uk? Zini ki, zëno zi walasna
dan-dan. Bi zem in ki zep oso zemka gublu zaka, ‘Ano walas, em namen
anggur nga syal gweblan hap em song gwen.’
29 Hwëna tane zem in man ding gulbluka, ‘Ëe ama baes gwe'an.’ Hwëna
hyanak zep enlalana wet tyasïkï, ki zep hëndep anggur ngana iwe de syal
gwen hap song gweka.
30 Hwëna bi zem in dekam zep hen aya zebon dep song gweka. Desa
hen zëwe de syal hap gubluka. Zen hwëna man sap ding gulbluka, ‘Ëe
asa.’ Hwëna zen hom song gweka.
31 “Zep eno mae mo dam gulsunkum, walas dare zem in, nara bi zik mo
ol san ang gweka?”
Mam-mam wenya in ki zep ding nulblik, “oso zik.”
Yesus ki zep hwëna gubiridaka, “Zep eiwa denakaë emsa gubirida'an:
Anakare karek gol gwen wenya– sap pajak te-ala alal tanda gwen wenya,
hen swi golak de lowehe gwen we walya, zen en hwëna man Alap mo ïrïk
gïnnïk angkam bïtï gwe-gwe'an. Em hwëna home. Lïlïkïn en nakone aha
ensa bïtï gwennak kara la sone gwibi'in.
32 Sap baptis ta gwibin zini Yohanis in zen nonol hata zaka, zen sap
Bian mo dwam gwibin sin de lowehen hap denaka ebe mae hap goltrei
gwizimki. Hwëna em home zëno ol san ang tak. Hwëna karek gol gwen
wenya in, zen en man owas hap Yohanis mo ol san ang tak, hëndep ëhalek.
Hwëna em kime kirekam hla kulidak, em dekam home mae enlalana wet
yasïk– dekam mae de hen Yohanis osan ang tan hapye.”

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– Zënaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:
(Mrk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 “Gulk sun de ol blaoranna ansa emki ahana etan ësane gwen: Zini
kama bina, zen anggur ngasa eiyas tablaka. Alp san kolkam wale tablaka.
Zao zep hen kasona hul gulku– anggur danna insa de zë tanakam it ta sone
gwen hap. Hen gut de gola zao zep hen tauku– dekon de ngana insa kara ta
ine gwen hap. Ki zep hwëna ngana insa te-alakam nga syal gwe-gweblan
zi hip bohë ta guzim halka. Zëna dekam zep aha lang san holokam de zë
gwën hap song gweka.
34 Anggur dan bïl gwen tamlenak kim zauk, dekam zep nga bina in zëre
hon de babu gwen zini dan-ahan lup gul soneka– in zen nga zem insa te-
alakam bohë dak, zëbon mae osan dep, ngana in kore te-ala hlïksa de zëre
hap zer soneblan hap.
35 Hwëna zini in zen ngana insa bohë dak, zen hwëna man nga bi nik
mo zi lup gul sonenna insa dahyok. Ahana man dangolek, ahana man tol
dak, hen ahana kasokam tok hap nïrïblak.
36 Nga bina in ki zep ahakore babu gwen zini beyakam etan kap gul
soneka. Nonol lup gul sonen nakon man taman kïnïk. Hwëna desa
kirekam tol hen neibiridak.
37 Nga bina in dekam zep enlala gweka, ‘Ëre mo walas tangansa anik ki
zer sonek. Desa sa blikip neisïblïl.’
38 Hwëna nga bohë tan zini in kim hla da guk, dekam zep anakan ëguk,
‘Wakin angkam zëre mo walas tangan hata'ara. Bi zik de tïnkïm, an zen
sa hwëna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nën bi ëblak!’
39 Dekam zep hen tane zem insa balk dak. Ngana in kon ë san zep hiri
dak, zao zep tol hëndep dak.”

40 Yesus ki zep takensibiridaka, “Zep anggur nga bina in de lwahal
zankam, zen banakan sa gweibirida zala– nga bohë tan zini in saye?”
41 Zi trana in ki zep Yahudi mo mam-mamna in han ding nulblik, “Zen
sa zi jal-jala insa timbwas tabir zira. Ki sa hwëna zëre mo taïblïbiridan
wenya kip anggur ngana insa bohë tazimdi– zen de bïl gwen tamlenak
ngana in kore te-ala hlïksa zëre hap zer gweblan hap.”
42-43 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “In sap eiwa. Zen in zebë hwëna
emsa gubirida'an: Hë'ho gwibin langna men zëwe dep sap Alap nonol
emsa kalang gwibiridaka, hwëna zëre mo taïblïbiridan zi hip sa li yul
sonezimdi– men zen diki zëre mo syal eini nol gweblananke. Hwëna em
bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?–
‘Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,
hwëna Bian Alap zep desa bolak ïk gïlkï.
Zen diki Bian zëre mo syal,
hen nëno mae mo nwenak zen owas tangan.
[
44 Zep zini men zen de gol tenya iwe ëtïsïk gwe'anzak,
zao sa hëndep ëtimbwas gwe-gwer.
Hen gol tenya in men zëbon mae de zan ine'ak,
zen sa hëndep ëïls gwer.]’ ” *
45 Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna hen Farisikam
de wenya in kim kirekam Yesus mo gulk sun de ol blaoranna insa ësane
gwe'ak, dekam zep anakan dam nulsuk, “O zëno ola an nëbon mae am
tï'ïn.”
46 Dekam zep sap balk tan hap dwam nëbla'ak, hwëna zi beyam-
byana insa naïrïbiridak. Sap zi beyam-byana in Yesussu man enlala në
gwebla'ak, “An Alap mo ol ayang gul gwen zi sike.”

22

Gulk sun de ol blaoranna an, Alap mo ïrïk gïn kon gwesibir hanannak de tembane yawalak de yaïng gwen hap dena:
(Luk. 14:15-24)

1 Yesus ki zep etan Yahudi mo mam-mam zini insa gulk sun de ol
blaonzimdinkim aïsïl gwibiridaka,
2 “Alap zëre mo ïrïk gïnnï, zen gulk sun de ol blaonzimdinni an kiye: Zen
san de teipsïn zi de tane zikhip de we oto gulblunnak tembane yawalsa
syal gwibinni.
3 Teipsïn zini in hamal hap mes nonol gubirida guku– men desa zëna
dwam gwibiridakaye, tembane yawala iwe de ang tan hap. Tembanena
kim sowe heka, ki zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zini lup gul sonen
daka– zen de zini insa kwang guluda naseran hap. Hwëna hamal hap de
gubiridan wenya in man yaïng gwen hap baes tak.
4 Teipsïn zini in ki zep ahakore naka etan lup gul soneka. Zen man
gubiridaka, ‘Zini insa anakan enbiridak, “Tembanena mes dë danan. Sapi
zirya hen tane-nena hanapna tangan naka mes beyakam taïblïn dabir.
Kïtak mes hohle danan. Angkam dekam de tembane yala awe dep yaïng
gwezak.” ’

* **21:44 21:44** Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngïrïn gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, “Bol-zaun tangan wenya,” zep kirekam li nul sonek. Tïngare Alap mo ol tatakna awe, anakare kurungsu de hlaunnu [ ], zëno dam gulsunnu anakan, “Orep kim Alap mo ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ayatna ansa ale nul gwek.”

5 Hwëna men desa sap kwang nulidak, zen man nasalsibiridak. Zen
hwëna zëre mae mo syal san dep sekwak gwendak– ahakon nga san,
ahakon hen zëre mae mo syal bete-tek san.
6 Hen ahakorena teipsïn zini in hon de ëbabu gwe-gwen zini insa
dahyok, zao zep ol lamang naban dangolebik, hëndep damerak.
7 Teipsïn zini in kim kirekam salka, zen man tangan jal gweka. Dekam
zep zëre mo jana nabare zini lup gul soneka– zen de hwëna desa tameran
hap, in zen damerakke, hen zëno mae mo ësa de ang tan hap.
8 "Dekam zep etan ëbabu gwe-gwen zini insa tagal gulsuku, zao zep
gubiridaka, 'We oto gublun tembane yawala an mes hohle danan. Hwëna
mensa sap gu sonebiridak, zen hom ang tan hap ëdakastïk.
9 Zep emki angkam sek gwen– ora bol yawal-yawal san. Mensa ki
olëtowe gwek, zen desa kïtak tembane yawala awe dep kwang ulidahal
gwezak.'
10 Babu zem in ki zep hëndep sek gwek– ora-bol ora-bol san. Zini men
desa ki nolëtowe gwe'ak, desa zep tïngan kwang nulida halzak. Ahakon
dawem-dawem naka, ahakon karek-karek naka. Hëndep tembane yawal
hap de teksonna in dekam zep zikim sowehek.
11 "Hwëna teipsïn zini in ki zep tïl zïka– in zen yaïng gwek, desa de
hlauludan hap. Hwëna dekam zep ahana hla taka. Zen hom tembane
yawala iwe dikim ang gwen hap de bajuna ala so'anka, hwëna totore
bajusa ala soka.*
12 Zao zep takensïblïka, 'Wal bosyan, em banakan tangane awe tïl zïla?–
tembane yawala awe dikim ang tan hap de baju ala son srëmkamye.' Zini
in hwëna hom mae banakan mae ding gulbluka.
13 Teipsïn zini in dekam zep zëre mo irgwa taha nakore zini gubiridaka,
'Dekam taha-tana tahalebir-blin naka kawesïn sïn dep hiri lak– men dekon
zi mo angna yusyustïn nïban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna
ngalk-ngalk da gwibirinke.' "
14 Zao zep Yesus gulk sun de ol blaonzimdinni insa anakare ola ban
golzausuku, "Sap eiwa, kïtak de kwang gulu dankam, hwëna eiwakam de
hlïl irin wenya kïtak hom."

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaïng gwe zakke, "Roma mo ïrïk gïnnï wëhë ol lamangkam gubi'inka?"
(Mrk. 12:13-17; Luk. 20:18-26)

15 Dekam zep Farisikam de gubirida gwen zini zë-en nonol ola anakan
aha-en nuk, "Nen banakare u siwen olkam esa taken-taken ëblal?– dekam
de zëno karekkam de ding gun nukon karek tan hapye."
16 Ki zep zëre mae hon de ang ta gwen zisi hen teipsïn zini Herodes
mo hlïknak de bïtï gwen zi niban Yesus osan dep lup nul sonek. Zen zep
Yesussu nenblak, "Bian Guru, ëe mesë emsa tawa ëblak: Em in dam-dam
enkame gwë gwenda. Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa
ta gwibirida, sap zi mo husus gwibin maena damnake gollëwen srëmkam
tonbirida gwenda. Sap em zi mo bosesa home kara gul gwizimnira.
17 Zen in zebë emsa lakensïblï'an: Em banakane Musa mo tïtï tabin ola
dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo ïrïk gïnnïk dep pajak te-alana
ol gwizim? San ha bap nen?"
18 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlala jal-jal aning tanna insa
tame tazimki. Zep gubiridaka, "Em in eiwa de ora nakon mese
tangan syan nahlak, zebe u siweblan hap de enlala naban kirekam Asa
lakensïblïnanzal.

* **22:11 22:11** Why. 19:7-8

19 Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan.”
Dekam zep ahanaka nolblak.
20 Ki zep zë takensibiridaka, “Te-ala kasonak, an nara mo nwe-masesa
zë yang dasïk? Hen nara mo bosesa zë ale nuk?”
21 Ki zep ding nulblik, “Roma mo teipsïn zi mo denakake.”
Ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki Roma mo teipsïn zini in mo bi gwibin
kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi
gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak.”
22 Kirekam de srip gulsizimdinnik kim sane da'ak, zen man tangan
denggwanblak, ki zep hëndep hli dak.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tïn nïkon de etan ëngaya gwen hap dena dakensïblïkke:
(Mrk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Yaklana dekam zep Sadukikam de gubirida gwen zini u siwen ola ban
hen Yesus onak dep yaïng gwezak. Zen Yahudi mo aha hlïkna– men zen
anakan tawa da gwibirinke, “Zini bëjen tïn nïkon etan ngaya gwen.”
24 Zen ki zep hen dakensïblïk, “Bian Guru, Musa Bak mo tïtï tabin olak
a kirekam mo lwakye,
‘Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tïnkïm hli yunnu, zen oso zik de
etan gonkam– zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen
kirekam, oso zik de tïnkïm, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.’*
25 Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik
zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tïlkï. We nal
zem insa hwëna oso zik zep etan golka.
26 Zen hen walas wë lan srëmnak zep tïlkï. Zao hen etan dan-ahan nik etan
golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tïlkï. Hëndep tujukam de aya-wal
oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak
zep juwe gwek.
27 Wenya in hwëna aumwa hap zep tïk.
28 Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da
gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de
zini in mes desa kïtak nol gwek.”
29 Yesus ki zep ding gulzimki, “Em in ema ëbute gwe'an, sap em home
Alap mo ola ban zëno soson naban tame oso'an.
30 Sap tïn nïkon de etan ëngaya gwenkam, dekam molya etan zënaka
kap da gwek– men kirekam hen Alap mo dam taha nakore zini zënaka de
kap tan srëmkam lowehe gwenanke.
31 Hwëna em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– tïn
nïkon de ngaya gwen hap dena mensa gukuye. Zen man-am Yahudi zini
emsa gubiridaka,
32 ‘Ëe an eno auyan wal mo Alap– Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.’*
Zep Zen tïn zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap.”
33 Zi trana in kim Yesussu kirekam de srip gulsuzimdinnik sane da'ak,
zen man tangan denggwanblak.

Yesus kim Alap mo tïtï tabin ola, bol-zaun tangan wenya, gubiridakake:
(Mrk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Farisikam de gubirida gwen zini kim anakan ësak, “Sadukikam de
gubirida gwen zini etan banakarekam dep?– Yesus mo olsa de ding gulblun
naye,” dekam zep hen yaïng gwezak.

---

* **22:24 22:24** Ul. 25:5-6 * **22:32 22:32** Kel. 3:6

35 Zëno mae mo ahana, zen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibinni.
Zen zep Yesussu de akasïblïn hap takensïblïka,
36 “Bian Guru, nëno mae mo tïtï tabin ola kon, bol-zaun tanganna enda
zen moye?– desan de nen dawemkam ang ta gwen hapye.”
37 Ki zep ding gulbluka, “Zen a zen moye:
‘Bian Alapsa em ensa lwa gweblan–
tïngare enho naban, enlala naban, hen tim niban.’*
38 Zen zen– nonol wenya hen bol-zaun tangan wenyaye.
39 Ahana hen ki– deban de apde nën makare naye. Zen a kirekam moye:
‘Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang
gweblanna kiye.’*
40 Tïngare tïtï tabin ola mensa Musa Bak ayang gul gwizimki, hen Alap mo
ola mensa aha zi ayang nul gwizimk, zen ausuna kïtak dare tïtï tabin ola
in zëwe.”

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasïn hïp dena goltreizimkike:
(Mrk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Farisikam de zini in kim zë nama lowe he'ak, Yesus ki zep takensibiri-
daka,
42 “Eno mae mo tame gun nukon, Israelsa de ngaya tabin hip de Zi hip
dena banakan? Zen nara mo auyan-tanekam sa hata zala?”
Ki zep ding nulblik, “Zen Daud Bak mo auyan-tanekam sa hata zala.”
43 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki hwëna Daud Bak zëna ba hap Israelsa
de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsïn Zi’kim gubluka?– Alap mo Enhona
kim bi gweblakaye. Sap zen dekam anakan am guku,
44 ‘Bian Alap man ano Teipsïnnï gubluka,
“Ëre mo dam taha nakon emki nikirin– dekon de hen teipsïnkïm ïrïk gïn
hïp.
Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltïkïnnïk sisik gulin.” ’*
45 Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsïn Zi’kim
gubluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?”
46 Hwëna Yesussu de ding gulblun hap man topse nëblak. Dekam etan
hom mae Yesus hon takensiblïn mae hap yaïng gwek. Saher hap baes tak.

23

Yesus kim jalse gwibiridakake– men zen ëk enkam Alap hap de syalsa
nol gwekke:
(Mrk. 12:38-40; Luk. 11:37-52; Luk. 20:45-47)

1 Yesus ki zep zi beyam-byana in han zëre hon de ang ta gwen wenya
aban mae gubiridaka,
2 “Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida
gwen zi niban, zen sap Musa mo weinak zëno ol san de lowehen hap emsa
tïtï da gwibirin.
3 Zen in zep zëno mae mo ola in san emki ang ta gwen. Hwëna zëno mae
mo lowehen san bahem ang ta gwen. Sap zen in dekam tawa da gwibirin,
deban hom apde në gwenan.
4 Zep zëno mae mo emsa de tïtï ta gwibinni man nwe-mase gwe-gwenan–
san de zi de aha zi hon nihin dohon-honsa mam enkam wëwek ta sone
gwizimdinni kiye. Sap zen in dekam tawa da gwibirin, zen hwëna Musa

* **22:37 22:37** Ul. 6:5 * **22:39 22:39** Im. 19:18 * **22:44 22:44** Mzm. 110:1

mo tïtï tabin olak etan zën aha tïtï tabinsi mas-mas nul gwenan, zep tangan hëndep dohon-hon gwe-gwenan. Hwëna zëna hom desan ang ta gwenan.
5 "Zëno mae mo Alap hap de syala, zen hwëna kïtak zi dikim hlauludan en hap syal ta gwenan. Zen in zep hen Alap mo ola bare kertas dak-dakna zëre mae mo mirenak hen tahanak bubuk dasïk gwenan, hen bajuna zep blal-blalkam sïhïlhï da gwibirin– desa de alala ta gwen hapye. *
6 Zen zep tembane yawal-yawalak hen but srëm gol-golak ngeinnik de komal tum dawemnak de teinikirin hip ëdwam gwe-gwenan.
7 Zen hen zi de tagal gwen maenak anakan de gubiridan hap ëdwam gwe-gwenan, 'Dawem, bian guru.'
8 "Hwëna emsa bap zen gubirida gwen 'bian guru'kam. Sap eno mae mo Guru tanganna, Zen sap diki aha-en. Hen em diki aya-wal oso-wal makane lowehe gwenan.
9 Bahem auhu-kamanak awe zini 'bian'kam gubirida gwen. Sap eno mae mo Bianna aha-en– in Zen ngatan zi mo langnak gwë gwendaye.
10 Hen bap zen emsa 'teipsïn zi'kim gubirida gwen. Sap eno mae mo Teipsïnnï Zen aha-en. Israelsa de ngaya tabin hip de Zini Ëe an Zen.
11 Hen zini men zen ebon mae onakon mam gwenna, zen diki zen gwë gwen– san de eno mae mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen zi.
12 Sap tïngare zini men zen mam gwen hap ëdwam gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut de tangannak sa kang gul sera.
13-14 "Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de gubirida gwen wenya, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Men zen sap Alap mo nwenak dikim ësam gwesïn hip ëalp gwe-gwenan, hwëna eme zëbe mae hap orana layalsïk gwizimnin– ere mae mo aha tïtï tabin olsa de mas-mas gul gwizimdinkim. Ena mese sap orana dam lasïk, hwëna desan home ang ta gwenan. Hen men zen sap ang tan hap ëhohle gwe-gwe'an, eme hwëna zëbe mae hap layalsïk gwizimnin. †
15 Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em in ëk enkame Alapsa ang ë gweblanan. Em ema anakan ëgwë gwenan: Ere mae mo hlïknak dep de zisi kwang guludan hap em ema men-san an-sankam ëhakalada gwenan– sap hi san, hen eik sin. Sap ebon mae osan de ang tan hap man sap baes ta gwenan. Hwëna zao de langanak aha-en aha-enkam hlauluda gwenkam, desa zebe hwëna dowal mo kïgï mo walas hap li la sone gwibirin. Zen zep

* **23:5 23:5** Yahudi zini dekam Musa mo ol san ale nabare mire sigi makare naka mirenak hen tahanak bubuk dasïk gwek– Musa mo tïtï tabin ola bare naka. (Kel. 13:9; Ul. 6:6-9; 11:18) Zen hen Musa mo ol san bajuna sïhïlhï da gwibik. (Bil. 15:37-40; Ul. 22:12) Yesus hen kirekam de bajusa ala so gweka. (Mat. 9:20; 14:36) Hwëna Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zini hen Farisikam de zini sërkam tangan sïhïlhï da gwibik, hen kertasna insa dak-dak naka alala da gwek– dekam de anakan zënaka boltere ta gwibin hip, "Ëe an sërkamë Musa mo ol san ang ta gwenan." Hwëna kirekam karek. (Mat. 6:1) † **23:13-14 23:13-14** In kim orep Matius mo ola ansa etan ale nul gwek, dekam aha zi Markus 12:40 nakore naka awe mas gulku. Desa zep ayat 14kam lun naït gwibik. Zen anakan: "Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya! Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Em ema hen we sem-semna boton la gwibirin, 'Ëe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasibir.' Hwëna dekam zebe zëno mae mo kire-kirena sowëkam hlï la-in gwenan, hëndep ema tap lasïk gwizimnin. Hwëna karekna insa dikim ber-ber gun hup, em ema Alapsa but srëm gola kon mam blalkam en sone gweblanan– dekam de emsa zi kïl tïbin hip, 'Zini an aïrïs.' Hwëna zen zep esa lamkam karekna mam tangan wenya Alap onakon hla kul."

hëndep zëno mae mo jal-jala ere mae onakon sërkam tangan taman kïnï gwenan.

16-22 “Kwasang tol, em in zene Musa mo ola tawa la gwibirinke, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in nwe dïmïnnï, hwëna ema tim ul gwenan, ‘Ëe asa aha zisi dawem san dep olësek gwe-gwer.’‡ Em in zebe zisi anakan tïtï la gwibirin, ‘Nen sap esa nëre mae mo ol gu-gunsu anakan soson ul gwer, “Nglï, mese ki asa salblanda.” ’ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Bahem nglïsa, ahaksa ngatan zi mo langsa de gublun naban ere mae mo ola soson gul gwen. Sap Alap Zen dekon nësa kïtak ïrïk gï'ïra. Hen kirekam de gunkum, zen apdenak– anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Zep em de Alap mo bosesa de gollëwen hap nglï maesa kirekam gublunna, Alap dekon sa lamkam emsa anakare hap karek tala, ‘Em dekam ba habe Asa blikip gwesïblï srëm gweka.’ 21 Hen anakan bahem ëgu gwen, ‘Alap mo gol, mese ki asa salblanda,’ sap zen apdenak– anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Sap zëre mo gola, Zen zao Zëna gwë gwenda. 16b Em zebe hen karekkam tawa la gwibirin, ‘Nëre mae mo olsa de soson gul gwen hap, bap nen anakan ëgu gwen, “Alap mo golak de emas, mese ki asa salblanda,” hwëna sap esa Alap mo gol ensa kirekam en gwibir.’ 17 Em in enlala joblo-topna hen nwe dïmïnnï! Em emaka dam ulsuk: Alap zëre mo nwenak bol-zaun tangan wenya diki zëre mo gol. Sap zini kim emassa Alap mo golak nonne gwenan, dekam man nwe-mase gwe-gwenan, ‘An Alap zëre en hap dena.’ 18 Anakan hen ema tawa la gwibirin, ‘Bap nen anakan ëgu gwen, “Alap hap de tweran nin ang gulsublun, mese ki asa salblanda,” hwëna sap esa Alap mo golak de kals ensa kirekam en gwibir.’ 19 Em in eiwa nwe dïmïn tanganna! Em emaka dam ulsuk: Bian zëre mo nwenak bol-zaun tangan wenya diki zëbe hap de kals. Sap tweran ninni insa de kalsnak iwe tru tasïn hïp kang ta senkam, zen dekam zep nwe-mase gwe-gwenan, ‘An Alap zëre en hap dena.’ 20 Zen in zep, zi de anakan zëre mo olsa soson gunnu, ‘Alap mo golak de kals, mese ki asa salblanda,’ zen apdenak– anakan de gun nubanye, ‘Alap mo kalsnak de tweran nin, mese ki asa salblanda.’ Hen zen apdenak– anakan de gun nubanye, ‘Alap, mese ki asa salblanda.’ Alap dekon sa lamkam emsa anakare hap karek tala, ‘Em dekam ba habe Asa blikip gwesïblï srëm gweka.’

23 “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em karekna mam naka esa hla kul. Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Alap mo olak men zen tangan bol-zaun gwek, desa de syal gwibin hip em ema baes ta gwenan. Hwëna banakare Alap hap de syal bete-tek enna, desa en ema syal ei gwibirin. Zep em anakane ëgwë gwenan: Banakare nganak de obwaga betek maesa de gola danna– sap kumli ala maesa, em desa sap ema Bian Alap hap de hlïkna ol gweblanan. § Hwëna Alap mo olak men zen tangan bol-zaun gwek, desa home syal ei gwibirin– anakare saye:

Zisi bahem totoresa karek tan.
Wal bosyansa em kwasang gwibirida gwen.
Hen mensa anakan zi bosyansa gu-gublunna, ‘Ëe asa kirekam syal gwibir,’
desa em hëndep sul sonen.

---

‡ **23:16-22 23:16-22** Ayat 16-22na ansa de dawemkam tame gun hup, emki nonol Mat 5:33-37 naka baca gun. § **23:23 23:23** Yahudi zini man Musa mo tïtï tabinni Imamat 27:30nak ang ta gwek. Zen zep Alap hap “sepersepulu”kam nol gweblak. Zep 10 ribusa de gul irinni, seribu ensa de Alap hap golblan. 100 ribusa de gul irinni, dekam 10 ribusa de Alap hap golblan. Aha kire-kirena hen man Alap hap aha hlïkna nol gweblak– sap nga nakore kire-kire betek.

Zen diki bol-zaun tangan wenya zen– desa de nonol syal gwe-gwibin hip denaye. Hwëna syal bete-tekna insa lun em mas gul gwen.
24 Em an nwe haïna, hwëna ema tim ul gwenan, ‘Ëe asa aha zisi dawem san dep olësek gwe-gwer.’ Eno mae mo syala in man nwe-mase gwe-gwenan– san de mok honak de aïlsïkan tok ing gwe henna kiye. Desa em ema eirsïk gwenan. Hwëna wanya yawal de zë ing gwe henkam, deban hwëna ema otde gwibirin. *
25 “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em in ëk enkame Alapsa ang ë gweblanan. Eno mae mo lowe henna a kirekam mo nwe-mase gwe'anye: San de zi de piring-moksa ë-en nakon ngan tasïk gwibinni, hwëna olk san bëjen. Ere mae mo timni hen kirekam: Em sap ema tahan sopna ngan lasïk gwibirin, hwëna olk kon eno mae mo enhona mes beya gweka– kire-kire beya gwen hap de enlalakam, hen ere mae en mo timsi de ngalap gwe-gwibin hip de enlalakam. Em ema desa de hen ngan tasïn hïp baes ta'an!
26 Farisi zi nwe haï! Em nonol ere mae mo enhosa em olk san ngan tasibin. Dekam esa tangan tim niban enho naban ëngan gweher.
27 “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em in ëk enkame Bian Alapsa ang ë gweblanan. Em in san de zi tok drë nwanun golsa de nwe awes tangankam taunnu kiye. Hwëna olk kon zi tok hanan ase nabarena zëwe.
28 Zep em in hen kirena. Zi de emsa hlauludankam, em dawem-dawem tanganna. Hwëna enhonak kirekam-kirekam karek enlalasae ënne gwenan, zen in zebe zi tok ase karek makan ëju gwe'an.
29-31 “Kwasang tol, Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Farisikam de wenya, em ëngalap gwen! Em in ëk enkame Alapsa ang ë gweblanan. Em in zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Eno auyan-azana Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini man damera gwek. Em hwëna angkam desa de lo tasïk gwibin golsae sam-sam la gwibir-zim'in, hen ëk enkame anakan ëgu gwe'an, ‘Kwasang tol! Ëyë dekam hen lowe henanam, ëe molyë ëre mae mo auyan-azana insa mas eibiridananam– zen kim zi dawem-dawemna insa damera gwekye.’ Hwëna kirekam de ëgunkum, ema kim anakan ëkira gwe-gwe'an, ‘Ëe an zen– zi tamera gwen zini in mo walas naye.’
32 Kirekam de lwankam, ki amki ere mae mo auyan-aza mo zi tamera gwen syala insa ayang uk!
33 Em jal-jal tanganna, zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Zep em toton banakan molye Alap mo jal hïl gïn nïkon ëasendak.
34 “Zep emki ësane gwen: Sap em kirekame ëre mo olsa de ayang gul gwen zisi lamera gwenan, Ëe in zep asa ebon mae osan dep etan ahakorena lup gul sone gwer. Enlala blal wenya hen ëre mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya, desa asa hen ebon mae osan dep lup gul sone gwer. Hwëna em esa hen desa lamera gwer, hen ahakorena esa te-lidak sonnak makan labirin gwer, hen ahakorena esa but srëm gol-golak langole gwibir, hen ahakorena ë-ë san esa olëgwa halada gwer.

* **23:24 23:24** Wanya hap dena, Yesus “unta”kam anakan gubiridaka, “Em unta mo tim niban otde gwibirin.” Untana hen sap wanyana bëjen ala gwibin, hen kire otweran nabare hona bëjen otdebin. Zep Yesus mo enlalana, “Em Alap mo bol-zaunkum de olsae eititi ei gwibirin– san de unta yawalsa de hla tan srëmna kiye. Hwëna ol bete-tek ensae syal ei gwibirin– men kiye, kumli alasa de Alap hap golblanna.” Zep ayat 24 mo enlalana man ayat 23 naban apde në'an.

35 Zen in zep sa Alap angkam de zini ebe mae hap karekna sërkam golzimdi– kïtak de zëno ol ayang gul gwen zisi de tamera gwen hap de karekna, nonol lonesen nakon hëndep angkam dena. Nonol lonesen nakon kim Kaen Bak Habelsa karek gon srëmnak taka, dekon hëndep eno auyan-azana Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini damera gwek, hëndep aumwa hap kim Berekia Bak mo tanena Zakaria Baksa dak. Zen Alapsa de aïrïblan srëmkam Alap hap de tweran nin ang gulsuk gweblan kals alpnak dak.†
36 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Kïtak de zi tamera gwen karekna insa Alap mes lam gulku– dekam de otan ere mae hap ngëro gulzimdin hip!
37 "Yerusalemk de zi, em mese Alap mo ol ayang gul gwen zini beyakam lamera gwek, hen Alap mo lup gul sonen zini kasokame tok hap ï lïbirida gwek. Ëe ama sap emsa kwasang gwibirida gwek, zebë sap emsa Ëre osan dep de tagal gulsun hup akabirida gwek– san de we ayang de tane-ne zemka sï alakam obon gun makan de gweibiridan hap. Hwëna em ema baes ta gwek.
38 Yerusalemk de zi, zen in zep Alap angkam emsa da tasibi'ira.
39 Zep angkam em molye etan Asa hla la gwek. Hwëna em kime lamkam Asa hut lu ane gu'uk, zen dekam en esa Asa hla lal. Dekam hwëna anakare ola ban esa Asa hut lu ane gul,
'Hë'ho! An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara.
Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan!' "*

24

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."
(Mrk. 13:1-27; Luk. 21:5-28)
1 Yesus kim Alap mo gola kon wet soka, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë ërtro kïnïk. Zao zebë enblaonk, "Alap mo gol yala an wehasa hom dawem tangankam dauk! Man tangan kwa nuk."
2 Ki zep asa ding gulzimki, "Eiwa, emki gol yala ansa kara gun. Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tïngan tangan sa dri nulsul."
3 Yerusalem kon kim wet soka, zaitun tra nabare kwatap teknak zep nikin'inka. Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ki zebë zë du këblahak–zao de ë-erenak anakan takensiblïn hap, "Asa en emki gubiridan: Alap mo gola insa dri yulsun hup gubiri, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?– dekam de anakan dam gulsun hupye, 'Aumwa hap de yaklana, Em de lwa halzan hap dena, angkam man tangan golek de gwe'an.' "
4 Yesus ki zep asa ding gulzimki, "Salok-salokkam lowehe gwek. Emsa mana yasik da gwibirink.
5 Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-gwezal, 'Ëe an Zen– Yesusye, emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.' Hëndep zen sa zini beya tangankam yasik da gwibir.

† **23:35 23:35** Zakaria mensa Yesus awe enlala gweblaka, zen baptis ta gwibin zini Yohanis mo biasa hom. Zen apde bose zemka– men zen Alap mo ola de ayang gul gwizimkike. Zen diki desa orep Alap mo golak de kals alpnak dak. Yahudi zi mo Ibrani olkam de Alkitabnak, nonol tangan Habelsa aya zik taka (Kej. 4:8), hwëna zëno mae mo aumwa hap de bukunak Zakaria in desa dak. (2Taw. 24:20-22)
* **23:39 23:39** Mzm. 118:26

6 Em anakare olsa esa ësane gwe-gwer, ‘Zëwe man ëeija'an,’ hen
anakan, ‘Awe hen sa ëeijazal,’ hwëna em dekam bahem ëaïrï gwen. Sap
zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam
bahem ëkïl gïl gwen, ‘An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.’
7 Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ëeija gwer, hen aha ïrïk
gïnnï aha ïrïk gïn nïban sa ëeija gwer. Lang yala an san usak yala sa
hatanda gwer, hen jïngïlï mam enkam sa taïlïda gwera.
8 Zen kirekam sa karekna nonol lone sennak lwa gwer. Zen men kiye:
We de jaha gwen hap eisbir anensa sëwehe kïnïnna. Zen dekon sa ki
hëndep sang-sangna dohonse gwe song gwer.
9 “Emsa sa ahakon dahyo gwer, hëndep emsa sa karek da gwibir, hëndep
emsa hen sa damera gwer. Tïngare langnak de zini sa emsa husus
neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya.
10 Dekam Asa de taïblïblan nakon beya nik sa etan lwan dahal gwer, hen
zen sa hwëna nama de taïblïblan wenyaka husus neibirida gwer, hëndep
tameran hap sa nolëgu gwer.
11 Dekam yasik ta gwibin hip zini beya nik sa anakare ola ban yaïng
gwe-gwezal, ‘Ëe an Alap mo olsaë ebe mae hap ayang gulzim'in.’ Hen zen
zen sa boton san dep zini beyakam sïl dïbirhal gwer.
12 Dekam jal-jal enkam sa lowehe gwer, hëndep beya nik sa kwasang
enlalana eititi neibir.
13 Hwëna men zen de Asa de taïblïblannak tatem ëzauk gwe'ak, hëndep
aumwa hap de yaklanak de zau'uk, zen zen sa ëngaya gwer.
14 Hwëna Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ol dawemna insa kim de tïngare
lang san nolhala da'ak, tïngare zi ausu dikim ësane gwen hap, zen dekam
tangan sa aumwa hap denak zaul.

15 “Ëe ol tan-tanna ansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa teipsïn zisi hla
lal– Alapsa de lamang tan hap de karek yawalsa de Alap mo golak goltïl
zïnnak, men kirekam orep Alap mo ol ayang gul gwen zini Daniel Bak
gubiridakake. Zen dekam esa anakan tame ul, ‘Angkam aumwa hap de
yaklanak man zau'un.’ ”*

Hwëna ëe, Matius, ama Yesus mo ola in hap emsa gubirida'an: Em in
zen bukuna ansa aha zi hip baca ul gwizimk, dawem enkam srip ulsuk
gwizimk. Yesus dekon anakan ayang gulku,
16 “Dekam Yerusalem mo langnak de zini em kwatap san dep ëheya-hya
gwek.
17 Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan
gol mwa san ba maesa de gon hap bïtï gwehan.
18 Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol san dep lwan
dahan– baju sal-sal maesa de teisyan hapye.
19 Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam
taïzï gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak.
20 Zep Alapsa emki anakan abe ta gwen, ‘Karek yala in bap zen o dïl
gwennak ahaksa Hari Sabatnak jowen.’
21 Kirekam abe la gwek, sap Alap kim lang yawala ansa syal gwibirki,
hëndep sërkam de karek yala an de jowenkam, kirekam de lang dohon-
hon gwenna hom mae jowek. Hen zëno hyanak etan molya kirekam
okamanak jowek.*

* **24:15 24:15** Dan. 9:27; 11:31; 12:11 * **24:21 24:21** Dan. 12:1

22 Hwëna sap Alap man zëre mo hlïl irin zisi kwasang gwibiridaka, Zen
zep anakan hamal hap guku, ‘Karek yawala in bap zen tangan holo gwen.
Ki hwëna zini kïtak tangan sa juwer.’
23 “Dekam zi de anakan emsa gubiridanna, ‘Nësa de ngaya tabin hip
de Zini men angkam awe gwë'ara,’ ahaksa, ‘Zëwe gwë'ara,’ em bahem
taïblïbirida gwen.
24 Sap dekam yasik ta gwibin hip de zini beyakam sa yaïng gwe-gwer,
hen zen owas-owasna sërkam de tenggwanbin tangan naka sa syal nei
gwibir– anakan dikim emsa boton ta gwibin hip, ‘Ëe an Zen– emsa de
ngaya tabin hip de Zi niye.’ Ahaksa anakan de emsa boton ta gwibin hip,
‘Ëe an Alap mo olsaë ep ayang gulzim'in.’ Zep hëndep Alap mo hlïl irin
zini hen desa de taïblïbiridan hap sa hen ëalp gwesïl.
25 Zen in zebë kirekam de lwan srëmnak hamal hap emsa tawa ta
gubirin– em de desa enlala gwe-gwibin hip.
26 Zep emsa de zi anakan gubirida gwenkam, ‘Nen ki hla tan. Zen zi
ol srëm langna zëwe gwë'ara,’ em bahem dekam desan sek gwe-gwen.
Ahaksa anakan de emsa gubiridankam, ‘Zen awe aning gwe'ara,’ em
bahem taïblïbirida gwen.
27 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, ano hata zanna, kïtak
ngatansa sa hla nulser– men kirekam nglï ang yala hla nulse gwenanke.
28 Zep ano hatan hap dena, kïtak de zini sa dam nulsul– men kirekam
hen hi agohe de ëwale gwezan hap dena dam nulsuk gwenanke.” *

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwa halzan hap de ol:
(Luk. 21:25-28; Mrk. 13:24-27)

29 “Lang dohon-honna in kim de hya gwesï'ïk, zen hëndep dekam sa
‘yakla nwena kawesïlï.
Benna hen molya ngatan gwek.
Hen keisni sa nglï nakon ëlan nahlala.
Hen nglïnak de teipsïn-teipsïn dowla-dowala sërkam sa ëïlman gwe nasen
gwer.’*
30 Hëndep dekam zep sa tïngare langnak de zini nglïnak de owasna hla
nulser– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ënaka de enlala gweblan
hap de tan-tanna. Dekam tïngare zi ausuna ngalap gosa sa tal– zen kim
butnak Asa hla dase gu'ukye, Ëre mo soson naban ngatan yawala ban de
ziati gwe zannak.*
31 Zen dekam sa sramin auku yawalsa nasalbir– Ëe kimë ëre mo dam taha
nakore zini lup gul sone'ak, zen de ëre mo hlïl irin zisi tïngan en tangan
de tagal gulsun hupye, sap yakla hata sezan nakorena, hëndep nikin anen
nakorena, hëndep eihya-lip eihya-lip nakorena.”

Aumwa hap de yaklasa de kirekam dam gulsun hup de ol:
(Mrk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Zep aumwa hap de yaklasa de dam gulsunnu, zen tenya dëren nakon
de langsa dam gulsun makan. Em kime tenya dërenna anakan hla kul

---

* **24:28 24:28** Hi agohesa de aha-erenak de wale gwe-gwennak hla tanna, zen dekam zini dam nulsuk gwenan, “Tweran tokna man zë lwa'ara. Desa de twenblan hap zë wale gwe'ara.” Zep Yesus gulk sun de ol blaorankam hi agohesa gubluka– dekam de anakan dam gulsun hup, “Yesus mo hatazan hap dena, zen hen aningkim molya lwak. Hwëna kïtak sa zëno ngatanna hla nulser”– men kirekam ayat 27nak lwakke. (Luk. 17:37) * **24:29 24:29** Yes. 13:10; 34:4; Yl. 2:10 * **24:30 24:30** Dan. 7:13; Zak. 12:10-14; Why. 1:7

gwenan, ‘Man alsïk, hen angkam man etan ala gwe'an,’ zen dekame anakan tame ul gwenan, ‘Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.’
33 Zen hen kirekam: Tïngare kirekam-kirekam karek yala insa kime hla kul gwe'ak, zen dekam esa anakan dam ulsuk gwer, ‘Angkam Alap Zën de kïtak ïrïk gïlzïn hap denak man zau'un!’
34 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene angkam okamanak lowe he'an, molye kïtak juwek, zen dekam sa ki tïngan lwal. †
35 Nglï naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hëndep denaban sa lwa gwer.”

Mae hap de ol: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan mo lwa halzan hap de yaklana, zen sowë zi mo kim sa lwal.
(Mrk. 13:32-37; Luk. 17:26-30,34-36; 12:35-48)
36-37 “Hwëna zini molya ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano lwa halzan hap dena anakan tame nuk, ‘Yaklana’ ahaksa ‘Jamna dekam sa hata zala.’ Alap mo dam taha nakore zini hen molya. Tane zem Aena hen homë tame gu'un. Zen diki tawana Bian Zë-en. Sap ano lwa halzan hap dena, zen men kirekam orep lwak, Nuh Bak kim golëlowehe gwekake, zen kirekam sa etan lwal.
38 Sap dekam ho namwa yawala in kim hata srëm gwe'ak, zini dekam tembanekam ëmen-man gwenda gwek, hen we wal zi zënaka kap da gwek. Zen kire enkam ki mumukkum lowe henda gwek, hëndep yaklana in dekam Nuh Bak bul yawala iwe we wal walas zeban golësesek gwe seka.
39 Hwëna ho namwa yala in kim mumuk ennak lup gulsuk kïnzï'ak, dekam zep auna ëhlok, ‘Eiyë, an kirekam am lwa'an!’ Ëe de etan lwahal zannak zen kirekam sa hen auna ëhlol.
40 Dekam zi dare de nganak syal ë'anka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola zëwe sa hli dal.
41 Hen we dare de lënsa ale'ak, aha-en naka sa nul inehal, hwëna aha tola zëwe sa hli nul.
42 Zep salok-salokkam Asa kara ë gweblak. Sap em molye anakan Asa tawa ëblak, ‘Ano mae mo Teipsïnnï dekam sa etan lwahal zala.’
43 “Emki sap ëenlala gwen: Gol bi nik de anakan tawa gwe'anam, ‘Ano golak sowë zini namen mo kam sa tïl zïla,’ zen dekam molya nini ta'anam. Sowë zini in de tïlzïn srëm hap maka sale'ara.
44 Zen in zep, em hen kirekam salok-salokkam lowehe gwek, sap em home tame u'in– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de lwa halzan hap denaye.
45 “Ano lwa halzan hap dena, zen mae makan: Teipsïn nik de holokam langa san song gwe'anam. Zëre hon de babu gwe-gwen zini men zen de enlala blalkam gwë'anam hen taïblïblan nik, zen zëbe hap maka syala anakan wei yul sone gublu ha'ara, ‘Ano tim bwanak babu gwe-gwen bose omka em ïrïk gïl gwe. Zëbe mae hap tembanena hen sowe henkam gol gwizim.’
46 Teipsïn zini in de mumuk ennak lwahal zankam– zen de anakan hla ta'an zanam, ‘Zen dawemkam ano tim bwanak ïrïk gïl gweka,’ ki zen sa zëbe hap isrip-sri gwibin nika golblala.

† **24:34 24:34** Yesus mo ola an, san ha mae hap?– Zënaka de taïblïblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena hen Yerusalemsa de dre tan hap dena. (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24) Yerusalemsa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap hom.

47 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Teipsïn zini in dekam sa zëno bosena
esek gul seblala, hen zëre mo kire-kiresa de kïtak kara ta gwibin hip sa
gublula.
48 “Hwëna zini in de enlala nik karek gwe'anam, zen maka enlala
gwe'ara, ‘Ano teipsïnnï in na-en molya lwahal zaka.’
49 Zen sa hwëna ahakore babu gwen bose zemka tangole gwibiri, hen
teipsïn zini in mo te-alakam sa ho mamaksa otde gwibin soson zi bose
zeban ziotdeblanda gwera hen golëtembane ta gwera.
50 Ki sa hwëna mumuk ennak babu gwe-gwen zi karekna in mo tame
gun srëmnak teipsïn zini in hata zala.
51 Dekam sa tok hap zïp so zala. Hen zëno angna dekam sa syauk blanak
tak ta sera– men dekon ëk enkam de Biansa ang gwe-gweblan zi mo angna
yusyustïn nïban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna ngalk-ngalk
da gwibirinke.”

25

Gulk sun de ol blaoranna an, sepulukam de kwalbasa hap dena:

1 “Zep Ëe kimë Alap Zën de ïrïk gïn hïp denaban golhata'anzak, zen gulk
sun de ol blaoranna an kirekam sa lwal: San de sepulukam de kwalbasa
de we oto gulblun hap de zisi pelita ngatan naban hut tu ane gun hup de
ëhohle gwenna. Zen pelitana srën-srënkam deirensïk.
2 Hwëna sepulukam de kwalbasana in, aha-ere taha-tapkam enlala joblo-
topna, hen aha-ere taha-tapkam enlala blala.
3 Sap enlala joblo-top wenya in, zen pelita dang ennak dena kim sek
gwek. Tap gwennak de etan yuren hap dena hom kap dak.
4 Enlala blal wenya in zen en man minyakna hen kap dak– pelita
dangnak dinik de tap gwennak de etan yuren hap denaye.
5 Hwëna we oto gulblun hap de zini in na-en hom hata zaka. Kwalbasana
in zen nësblak zep hëndep nwe-alk hap truwek.
6 Hwëna ngïrïn tatem zep takeranna te sok, ‘Angkam man hata'ara– we
oto gulblun hap de zi niye! Haen, nen angkam hut tu ane gun.’
7 “Sepulukam de kwalbasana in ki zep luk tak, hëndep pelita-pelita
zemka ki zep ototo dabi'ïk, hen ki zep tom-tom dak.
8 Hwëna enlala joblo-top wenya in ki zep enlala blal wenya insa
nenbiridak, ‘Abe mae hap em tol minyaksa betek enkam hlë-hle tazimdin,
sap ano mae mo pelita-pelitana tïnsïn hïp ëalp gwesï'ïn.’
9 “Zen hwëna man ding nulzimk, ‘Bëjënë, ki hwëna ëre mae mo hen
molya ësowehek. Amki toko san sek gwek– te-alakam de zë teyïsïn hïp.’
10 “Hwëna enlala joblo-top wenya in kim toko san minyak teyïsïn hïp
sek gwe'ak, we oto gulblun hap de zini in ki zep hata zaka. Enlala blal
wenya in zen ëhohle gwek, desa en dekam zep we oto gulblun hap de
zini in tembane yawala iwe dep golëbïtï gweka. Lïlïkïnnï hen dekam zep
nayalsïkink.
11 Enlala joblo-top wenya in kim etan yaïng gwezak, dekam zep sap
ëtaken gwe'ak, ‘Bian, bian, abe mae hap em lïlïkïnsï talusuzimdin.’
12 “Hwëna zen man ding gulzimki, ‘Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe
homë emsa tame tabi'in.’
13 “Ëe in zebë hwëna emsa gubirida'an: Salok-salokkam em lowehe
gwen. Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano etan de lwa halzan
hap de yaklana em molye tawa ëblak.”

Dan-ahare babu gwen zi hip de gulk sun de ol blaoran:
(Luk. 19:11-27)

14 “Zep ano lwa halzan hap dena, zen hen gulk sun de ol blaoranna
an kirekam sa lwal: Te-ala beya zini man aha lang san dep holokam
de zë gwën hap song gweka. Nonol zëre hon de babu gwen zisi zep gu
sonebiridaka– zëbe mae hap de zëre mo kire-kiresa hli tanda guzimhan
hap, zen de dekam zëre mo timbwanak te-alasa mam tablan hap syal tan
hap.
15 Te-ala beya zini in hon men zen ëbabu gwek, zëbon mae onakon
dan-ahan en anakan dam tasibirki, ‘An syal-syal tanganna zen,’ ahaksa,
‘An hen kire tola.’ Zen zep srën-srënkam zëbe mae hap kap ta guzim
halka. Ahana kip emaskam de te-ala yuna aha-ere taha-tap enkam kap
tablaka. Ahana kip yuna dan-dan teisyablaka. Hen ahana kip aha-ere
yukam zerblaka. Zëna ki zep song gweka.
16 “In zëbe hap emaskam de te-alana aha-ere taha-tapkam de yukam
kap tablaka, zen hëndep dekam zep te-alana inkam kire-kiresa lirak ta
gwibirki, hëndep dekam aha-ere taha-tap yukam zep etan mas soka.
17 In zëbe hap dare yukam hen teisyablaka, zen hen kirekam kim syal
gweka, dekam etan dare yukam zep mas soka.
18 Hwëna in zëbe hap aha-ere yukam zerblaka, zen kamasa hul gulku,
zao zep te-alana insa aning taka.
19 “Lamkam kim zi yala in etan lwahal zaka, dekam zep etan te-alana
insa de apdenak ziaïtblïn hap gu sonebiridaka.
20 Aha-ere taha-tapkam de yukam men zëbe hap hli tablaka, zen ki zep
sepulukam de yukam kap tabla zaka. Zao zep gubluka, ‘Bian, em sap aha-
ere taha-tap yukame abe hap hli tablaka. Hwëna emki hla tan. Ëe kimë
dekam syal gwe-gwek, etan yuna aha-ere taha-tapkamë mas sok.’
21 Zi yala in ki zep ding gulbluka, ‘In aïrïs tangan! Em an abon de
babu gwen zini dawem tanganna hen taïblïblanna. Em mese betekkam
de zerblanna insa dawemkam ïrïk taka, zep ëe asa etan ebe hap mam
tangankam zerblal. Zep ano ïrïk gïlzïn hap de tembane yawalak awe emki
tïlzïn– ano alp nakon de hen isrip-sri gwe-gwen hap.’
22 “Ki zep hen in zëbe hap dare yukam teisyablaka hen hata zaka. Ki
zep gubluka, ‘Bian, em sap abe hap dare yukame hli soblaka. Hwëna emki
sap aken. Ëe hwëna dekam dare yukamë etan mas sok.’
23 Zi yala in dekam zep ding gulbluka, ‘In aïrïs tangan! Em an abon de
babu gwen zini dawem tanganna hen taïblïblanna. Em mese betekkam
de zerblanna insa dawemkam ïrïk taka, zep ëe asa etan ebe hap mam
tangankam zerblal. Zep ano ïrïk gïlzïn hap de tembane yawalak awe emki
tïlzïn– ano alp nakon de hen isrip-sri gwe-gwen hap.’
24 “Ki zep hen men zëbe hap aha-ere yukam hli tablaka hen hata zaka.
Ki zep gubluka, ‘Bian, ëe mesë emsa tame tak. Em in jal-jal enkame ïrïk gïl
gwenda. Sap em in ere en mo eiyas gïn nïkore ei nika home tan gwenda,
hwëna hen ebon de syal ta gwen wenyik mo irse gwen nakore nakae
mamkam ere hap gulin gwenda.
25 Ëe zebë emsa aïrï gweblak, zebë eno te-alana kamanak lo tasïk. Te-
alana in an dë.’
26 “Ki zep ding gulbluka, ‘Em in abon de babu gwen zini jal-jal tanganna
hen asang tamna! Ema eiwakam asa anakan tame taka: Ëe homë ëre en
mo eiyas gïn nukore ei nika tan gwenan, hwëna aha mo irse gwen nakore
ei nikaë gulin gwenan.

27 Em de kirekam asa tame tankam, ki emaka ano te-alana insa te-ala
lam ta gwen golak drë neka– aen de etan lwahal zankam de dekon ap
engka en mas gulblun hapye.’
28 Dekam zep ahakore babu zemka gubiridaka, ‘Emki zëbon onak de te-
alana insa al tablan. Hwëna men zëno yuna dare taha-tapkam lwa'ara,
zëbe hap hwëna ërblak.
29 Sap zini men zen ano kap tablanna kim syal-syal gwenna, zëbe hap
etan beya en tangankam asa kap ta gweblal– dekam de hëndep taha-taha
gweblan hap. Hwëna men zen ano kap tablan naka asang gweblanna,
men zen betek en maekam nama lwabla'anka, desa asa etan al tablal.
30 Babu gwen zi karekna insa em lang kawesïn sïn dep hiri tan– zini
men dekon yusyustïn nïban gona ta gwenanke, hen sang-sang hap ëkna
ngalk-ngalk da gwibirinke.’ ”

Aumwa hap de zisi klis gun hup de ol:

31 “Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de teipsïnkïm hata zankam,
ëre mo dam taha nakore zini sa tïngan Asa ngïrïn da halzal, hëndep
dekam Alap onakore ngatan nabare komal tumnak asa nikinzir.
32 Ëre mo dam taha nakore zini dekam sa tïngare langnak de zini ëre
onak dep tagal nulsul. Ëe dekam asa hlïl– san de otweran zaho ta gwibin
zi de zaho zemka hlïnnï kiye, kambingni srën de kang gun, dombana hen
srën.
33 Dekam dombakam de wenya asa ëre mo dam taha san de ëzaun hup
gubiridal. Kambingkim de wenya, desa irgwa taha san de ëzaun hup asa
gubiridal.
34 Ki asa hwëna dam taha san dekam de ëzaun wenya insa gubiridal,
‘Haen, nëre mae mo Bian dekakim zë dawemsa ebe mae hap golzimki.
Dekam bïtï gwezak– ere mae hap de ëhamal tazimdinni awe dep, mensa
orep okamana ansa de yang gulsun srëm nakon Bian ebe mae hap hamal
tazimkike.
35 Sap Ëe kimë usak naban gwë gwek, eme tembanena ap ol gweblak.
Kimë ho-hole gwe-gwek, eme ap hona ol gweblak. Ëe kimë aha lang nakon
hata gwezak, eme Asa gola kon eirin gwek.
36 Ëe kimë irkan gwë gwek, eme abe hap pakeanna kap la gweblak. Hen
Ëe kimë sang-sang gwe-gwek, eme Asa sam lasïk gwek. Hen bwinak kim
Asa se dyain gwek, eme zë Asa du kë gweblak.’
37 “Hwëna enlala dam-damkam de lowehe gwen zini in sa anakan Asa
ding nulblir, ‘Bian, ëe bawalkamë usak naban Emsa hla lak?– in dekamë
tembanena ebe hap olblakye. Hen bawalkamë ho-hole gwennak Emsa hla
lak?– in dekamë hona ebe hap olblakye.
38 Hen ëe bawalkamë Emsa aha langna kore zi mo kim hla lak?– in
dekamë gola kon Emsa eirinkye. Hen Bian, ëe bawalkamë irkan Emsa hla
lak?– in dekamë pakeanna ebe hap kap lablakye.
39 Hen ëe bawalkamë Emsa sang-sang naban hla lak?– hen bwinak de
se tya irinnikye, in dekamë Emsa du këblakye.’
40 “Ëe dekam asa hwëna ding gulzim, ‘Eiwa denakaë emsa gubirida'an:
Em kime kirekam syal ei gwibik, sap Asa de taïblïblan walas kwasap mae
hap, zen dekam Asae mas ë gweblak.’
41 “Ëe dekam hwëna irgwa taha san dekam de ëzaun wenyaka asa
gubiridal, ‘An kon em sek gwen. Em an zen– Alap onakore jalsa de hlaun
hup de wenya. Tïnsïn srëm syauk bla yala wakuwe em bïtï gwen– mensa

Alap dowal mo kïgï hap zëre mo taha trï so gweblan wenya ban dep hamal tazimkike.
42 Sap Ëe kimë usak naban gwë gwek, em home abe hap tembanena olblak. Hen Ëe kimë ho-hole naban gwë gwek, em home hona abe hap olblak.
43 Ëe kimë aha lang nakon hata gwezak, em home gola kon Asa eirink. Ëe kimë irkan gwë gwek, em home abe hap pakeanna kap lablak. Hen Ëe kimë sang-sang gwe-gwek, hen bwinak kim Asa se dyain gwek, em home dekam Asa mas ëblak.'
44 "Zen sa hwëna Asa ding nulblir, 'Bian, ëe bawalkamë usak naban emsa hla lak?– hen ho-hole gwennakye, hen aha lang nakon de hata zannak, hen irkan de gwënnak, hen sang-sang gwennak, ahaksa bwinak de gwënnakye, in dekamë Emsa mas ëbla srëm gwekye.'
45 "Hwëna Ëe dekam asa ding gulzim, 'Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Asa de taïblïblan walas kwasap maena men desae mas eibirida srëm gwe-gwek, zen dekam Asae mas ëbla srëm gwek.'
46 Zini in dekam sa syauk bla hï-hïtïnnïk bïtï gwer– hëndep denaban de zë lowehe gwen hapye. Hwëna enlala dam-dam enkam men zen lowehe gwek, zen zen sa hëndep de ëngaya gwen hap dena hla nul."

26

Yesussu de balk tan hap kim ëkalang gwekke:
(Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesus kim kirekam tawa tasibirki, ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya insa gubiridaka,
2 "Em tawana: Angkam yaklana dan– yakla yala Paskanak depye. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa dekam sa nërgul– te-lidak sonnak dikim Asa makan ta irin hipye." *
3 Hwëna Yesus in kim kirekam gubiridaka, dekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola Alap mo golak de teipsïn tangan zini Kayafas Bak mo golak tagal gwe'ak.
4 Zen Yesussu de sowëkam balk tan hap de olsa zë aha-en nu'ik– dekam de tan hap.
5 Hwëna zen man ëgu gwe'ak, "Yakla yalak awe bap nen balk tan, sap zini beya tangan nik dwam nëbla'an. Ki deban mae esa zë hwëna mamkam ëïlman gwer."

Yesussu kim wenya minyak irase dawemkam nola kon hlë tablakke:
(Mrk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6-7 Yesus dekam zep Betaniak tembane tan hap Simon Bak mo golak asa golëbïtï gweka. Simon Bak in, men zen orep kusta gwekake. Hwëna wenya dekam Yesus hup de kwasangsa goltrëblan hap hatazak. Zep te-ala mamkam de gon minyak, sërkam de irase dawem nabarena, golhatazak. Yesus kim zë asa golëtembane ta'anka, wenya in dekam zep minyakna inkam Yesussu nola kon hlë tablazak. †
8 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya kimë kirekam wenya insa hla kuk, ëe dekam zebë jakal eibik, hen anakanë zë lonsubi'ik, "Asya, zen ba hap kirekam tïngan tangan hlei yul soneblanan?!

---

* **26:2 26:2** Yakla yala Paska hap de ola, emki ayat 17 mo olk kore alenak hlaun. † **26:6-7 26:6-7** Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. (Mrk. 14:3)

9 Dawemna diki minyakna in te-ala hap de lirak gulunam, te-alana mam
tangan naka maka nëp zerzimnin. Desa emaka tahalha zi hip kae ë
gwebla-zim'in."
10 Yesus hwëna mes ano mae mo ola insa salka, dekam zep asa
gubiridaka, "Em ba habe wenya ansa lonsubi'in? Zen man tangan sam
gwesïl– kirekam de Asa gwëblankamye.
11 Sap tahalha wenya em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Hwëna
Asa em molye dakal hap ërgwë gwek.
12 Insa minyak irase dawemkam Asa hlë tablanan, zen hamal hap ki Asa
gwëblanan– deban de kaso hulak Asa drë nwanun hap.
13 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Tïngare lang san kim Alap onakore
ol dawemna nol halada gwe'ak, wenya ansa kirekam abe hap syal gwibir-
blinan, desa hen sa aïsïl nei gwibir. Hëndep wenya ansa zep sa eititi neibir
srëm gwer."

Yudas kim Yesussu zergukuke:
(Mrk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Dua-blaskam de wenya ano mae mo ahana, ëna Kariot walya Yudas
Bak dekam zep Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam san dep song
gweka,
15 zao zep gubiridaka, "Ëe de ebe mae hap zerguzimdinkim, em te-alana
banaka'en esa abe hap ërblal?" Dekam zep te-ala kasona tiga-pulu enkam
nërblak.*
16 Dekam zep hëndep Yudas Bak in orana tëbla'anka– Yesussu dikim
sowëkam balk tan hap denaye.

Yesus kim Paskanak dep de tembanena zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëtembane takake:
(Mrk. 14:12-21; Luk. 22:7-14,21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Dekam yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak– Alap men
dekam Mesir kon Israelsa gwis gwe sonekake. Paska yaklanak kim zauk,
zen dekam zep hen ëkon gwesïk hanak– aha-ere minggukam de ragi
srëmkam rotisa tru ta gwen naye. Dekam Yesus hon de ang ta gwen
wenya ëe ki zebë anakan lakensïblïzak, "Bian, endawe esa Paskanak dep
de tembanena aban mae zitwenblala?– ëe akakim zao hamal uk." ‡
18 Ki zep asa ding gulzimki, "Yerusalem walya, zëbon osan dep em sek
gwen. Zao anakan enblak, 'Bian Guru man emsa gublula, "Ano tïn hïp de
yaklanak mes zaul. Ëe zebë dwam gwe'an– eno golak de ëre hon de ang
ta gwen wenya ban Paskanak dep de tembanesa zitwenblan hap." ' "
19 Ëe dekam zebë hëndep zëwe hamal ul guk.
20-21 Kim kawesïk, dekam kim Yesus asa golëtembane ta'anka, zao zep
asa gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ebon mae onakon
ahanik sa Asa zertrëra– zao de Asa balk tan hapye."
22 Kirekam kimë asalblak, dekam zebë tangan enlalana ëdowe hanak.
Ëe dekam zebë aha-en aha-enkam lakensïk gwebla'ak, "Bian, san ha asa
tol home yap ki gublunda?"

---

* **26:15 26:15** Zak. 11:12 ‡ **26:17 26:17** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana "tamaran." Zen dekam de enlala gwibin hip– in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tïlïdan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsïnnï Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, "Dikire sek gwek." (Kel. 12:1-51) Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan– dekam de hop gwen hap. Musa man Yahudi zisi gubiridaka, "Paska yaklanak hen zao de minggunak, rotina dekam ragi srëmkam tru la gwek." (Ul. 16:1-8)

23 Ki zep ap ding gulzimki, “Nen an zene apdenak roti apna kolho honak
os-os la ine gwe'an, ahana sa Asa zertrëra– zao de Asa balk tan hapye.
24 Men kirekam Alap mo olak ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
abe hap dena lwak, zen hëndep kirekam asa tïl. Hwëna kwasang tol, zini
men zen Asa dikim zë balk tan hap zertrë'ara, zen karekna mam tangan
wenyaka sa Alap onakon hlaulu. Zen an zik de jaha gweblan srëmkam
maka sam gwesïkï, sap dekam zen molya karekna mam tangan wenya
insa goltowe'anam.”
25 Kariot walya Yudas in zen zertreizimdin hip ola ziaha-en gulku ki zep
gubluka, “Guru, san ha asa tol home yap ki gublula?”
Ki zep ding gulbluka, “Eno ola sap eiwa kirekam.”

Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golzimkike:
(Mrk. 14:22-26; Luk. 22:14-23; 1Kor. 11:23-25)
26 Kimë tembane ta'ak, Yesus ki zep rotina ahanaka gul ineka, dekam
zep dawemsa Alap hap rotina in hap golblaka, ki zep ahap gul guku. Desa
zep abe mae hap anakare ola ban kap tazimki, “Em twenblandan. An ano
timni.”
27 Ki zep hwëna anggur ho nabare mokna zer ineka, dekam zep etan
Alap hap dawemna golblaka, ki zep hwëna abe mae hap anakare ola ban
zerzimki, “Emki kïtak otdebin.
28 Sap an ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol– Alap mo zi niban
de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye. Zep zini beya tangankam
sa ano kala kon Alap mo nwenak ëdakastïl gwer.
29 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe molyë na-en etan anakare anggur
hona otdek. Hwëna ano Bian mo ïrïk gïnnïk kim de hata'ak, zen diki
dekam asa etan eban mae apdenak ziotdebir.”
30 Ki zebë hwëna Alap hap de tërya apdekam lak. Kimë lasïk, ki zep asa
zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka.

Petrussu kim damnak gublukake, “Em esa Asa zabeblala.”
(Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)
31 Zao zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa gubiridaka, “Em namen
Asa de karek tannak hla tankam kïtak esa aïrïn hip Asa hli la gukhal. Sap
Alap mo olak man lwak,
‘Ëe asa zaho ta gwibin zini insa karek tal.
Zaho zem dekam sa men-san an-sankam heya-hya gwer.’*
32 Hwëna Bian kim de etan Asa ngaya ta'anka, Ëe asa dekam emsa Galilea
san dep ngeirbiridal.”
33 Hwëna Petrus ki zep ding gulbluka, “Bian, ahakore wenya an sap sa
Emsa hli dasïl. Aena tangan molyë Emsa hli tak!”
34 Yesus ki zep ding gulbluka, “Eiwa denakaë emsa gublu'an: Namen
nonol ayang de gun srëmnak, em dekam esa anakan de Asa zabeblanna
dan-ahan soblala, ‘Zini in ëe homë tame ta'an.’ ”
35 Petrus ki zep etan ding gulbluka, “Bian, ëe apdenak asa Eban lïl. Ëe
molyë tangan Emsa zabeblak.” Ëe kïtak kirekam zebë sap ëgu anek.

Yesus kim Getsemani kon Alapsa gu soneblakake:
(Mrk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)
36 Yesus kim asa Getsemanik golëyaïng gweka, zao zep asa gubiridaka,
“An zao teinikin guk. Ëe Alapsa ë-ere nakon gu sonebla'an.”

* **26:31 26:31** Zak. 13:7

37 Hwëna Petrus hen Zebedeus mo walas darena, desa en zep gubiridaka– zen de ang gweblan hap. Hwëna zao zep enlalana dowebla hanaka, hëndep hlik gwebla hanan hap alp gwesïblïka.
38 Dekam zep zëre hon de dan-ahare ang ta gwen wenya insa gubiridaka, “Ano enlalana sërkam tangan dowe hananda, hëndep tïn hïbë alp gwesï'ïn. Em awe Asa ërgwëk, hen enlala naban esa loweher– Alapsa de abe ta tinen naban.”
39 Zëbon mae onakon kim engka en langa gwe halka, zao zep kamanak ïk gwe heka, dekon zep Alapsa gu soneblaka, “Bian, karek yawala ansa Ëe goltowe'an, diki Em Abon onakon langa gulsun. Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan.”
40 Kim Alapsa de abe ta gwenna hya gwesïkï, dekam zep etan dan-ahare zini in osan dep lwahal zaka. Hwëna ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Petrussu zep zë gublu zaka, “Em san bëjen-em engka en mae Asa zersalen!
41 Enlalakam lowehek. Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altïlïnk. Sap eno mae mo enho enna dawemsa de sap syal gwibin hip dwam gwe-gwenda, hwëna eno mae mo timni in tatete naka hom.”
42 Etan ki zep song gweka– dekon de etan Alapsa abe tan hap. Ki zep kon gu soneblaka, “Bian, Em san ha home ki dwam gwe'ara– karek yala ansa de Abon onakon langa gulsun hupye? Ki sap asa goltower. Hwëna diki ere mo dwam gwibin en san zen lwan.”
43 Kim hya gwesïkï, dekam etan ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Sap zëno mae mo nwena man tangan nwe-alk hap ëdohon-hon gwek.
44 Dekam hen ki zep etan dan-ahan naka hli yuludaka. Etan ki zep kire enkam Alapsa gu soneblaka.
45 Etan kim lwahal zaka, dekam zep gubirida zaka, “Em san namae ni truwen hap ëdwam gwe tine'an? Emki sap ëkara gwen. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa angkam man karek-karek gol gwen zi mo tahanak dep tapbla dazim'in.
46 Dekam luk tak. Nen sek gwen. Emki hla tan. Asa de zergun hup de zini angkam man hata'ara.”

Yesussu kim balk dakke:
(Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesus in kim nama ton'anka, dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya ano mae mo ahana Yudas Bak dekam zep zi beyam-bya naban golëyaïng gwe'anka– nëbok te tek teiredan naban, mensa Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola nenbiridakke, Yesussu de balk tan hap.
48 Zen mes anakan ola ziaha-en gulku, “Ëe kirekam asa ebe mae hap zertreizim: Men desaë babang ta'ak, zen zen– zini inye. Zen dekam zë hëndep balk lak.”
49 Yudas kim golëyaïng gwe'an zaka, ki zep hëndep Yesussu babang tan naban gublu zaka, “Dawem, bian guru.”
50 Yesus ki zep ding gulbluka, “Wal bosyan, men kire hap hatanan zala, angkam dekam syal gwibir.” §
Zi beyam-byana in hëndep dekam zep balk dazak.
51 Hwëna ano mae mo wal bosena, men zenë ang ë gweblak, dekam zep nëbokna mol ineka. Dekam zep Alap mo golak de teipsïn tangan zi nik

§ **26:50 26:50** Yunani olkam, mensa Yesus Yudassa gubluka, aha dam gulsunnu hen anakarekam: “Wal bosyan, em ba habe awe hatanan zala?”

de babu gwe-gwen zini sap zïp soka. Hwëna ing ala en naka zep blansïblï kïnïka.
52 Hwëna Yesus ki zep zëre hon de ang gwe-gwen zini insa jalse
gweblaka, “Nëbokna insa em etan lïl sonen. Sap men nara nëboksa darak
hap gwire danna, desa nëbokkam sa damera gwer.
53 Emki ëenlala gwen: Ëe ëre mo Biansa abe ta'anam, Zen maka zëre
mo dam taha nakore jana zisi dua-blas batalyonkam lup gul sone'ara.
54 Hwëna kirekam de lwa'anam, ki hwëna mensa Alap mo olsa de ayang
gul gwen zini abe hap dena ale nul gwek molya kirekam lwa'anam.”
55 Ki zep hwëna Yesus zi beyam-byana insa gubiridaka, “Em san Asa jal
zisie hla lal?– zebe Asa de balk tan hap nëbok te tek teiredan naban yaïng
gwenan zalye! Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik!
Dekam ba habe zë Asa balk la srëm gwek?
56 Hwëna an desae angkam syal eibi'in, zen men desa orep Alap mo
ol ayang gul gwen zini abe hap dena ale nukke. Zao dikim zaun hube
kirekam syal eibi'in. Ena hwëna home tame u'in.”

Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë kïtak heya-hya gwenkam hli lak.

Yahudi mo teipsïn sinodenak kim nërtrëkke:
(Mrk. 14:53-65; Luk. 22:54-55,63-71; Yoh. 18:13-14,19-24)

57 Yesussu in zen balk dak, ki zep nërhak– Alap mo golak de teipsïn
tangan zini Kayafas Bak mo golak dep. Zëwe Musa mo olsa de tawa ta
gwibin wenya hen Yahudi mo nol-nola mes tagal gwesïk gïk.
58 Petrus zen lun sap-sap gwen dankam Yesussu ang gwebla song gweka,
hëndep zen hen hata zaka– teipsïn tangan zini in mo gol tëmnak. Kol
sonna iwe kim tïl zïka, zao zep teipsïn zini insa de kara ta gwen hap
de jana nabare zini hlauluda'anka. Zao zep hen nikin'in zaka. Zen man
anakan de tawa gweblan hap dwam gwe'anka, “Banakan wëhë nëbla'ak?”
59 Alap mo golak de mam-mam wenya hen tïngare teipsïn sinodenak de
wenya zen orasa dëbla'ak– dekam de Yesus hup boton ol blo-blosa mam
gulblun hap, dekam de tan hap.
60 Beya nik blo-blo tan ola ban sap nolluwe gwe'ak, hwëna zëno mae mo
ola in hom mae apde nëk, zep bëjen dekon karek tan. Aumwa hap zep
etan zi darena anakan olluweka,
61 “Zini an man guku, ‘Ëe asa Alap mo gol yawala ansa dri yulsul, hwëna
yaklana dan-ahan ki asa hwëna owas hap etan syal gwibinkim sul soner.’ ”
62 Alap mo golak de teipsïn tangan zini in ki zep luweka, ki zep Yesussu
gubluka, “Em san ha molye mae ding gulzimki?– insa eno karekna kira
nul gwe'an zalye.”
63 Yesus hwëna balk enkam salsïblïka. Ki zep etan gubluka, “Ngaya
Zini Alap mo bose gubin niban emki asa gubiridan: Em san ha eiwa Zen
tangan?– Alap mo Tanena, Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”
64 Yesus ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke.
Hwëna Ëe hen ama emsa gubirida'an: Em esa nabakam ngatan zi mo
lang nakore Zi Tanganna Asa hla laser– Teipsïn Zini Alap mo dam taha
nakon de nikirinnik. Hen dekon kimë etan lwa ha'anzak butnak esa Asa
hla laser.”*
65 Alap mo golak de teipsïn tangan zini in, kirekam de gunnuk kim
salblaka, dekam zep baju ala son zemka Yesus hup de u sïsngïn hïp kalk-
kalk soka, deban zep guku, “Zen Alapsa lamang tanda. Nen ba hap de

* **26:64 26:64** Mzm. 110:1; Dan. 7:13; Mat. 24:30

etan zëno kareksa de kira gulblun hap zini teibiridan hap? Nën mes em-
am kïtak Alapsa de lamang tannak asalblanan!
66 Zep angkam ebon mae onakon banakan?" *
Ki zep ding nulblik, "An tok hap de karek tan hap man sam gwesï'ïra!"
67 Dekam zep oltepkam nwe-masenak hol-hol da gwe'ak, hen deban zep
dangole gwe'ak. Ahakon taha dak-dakkam itranak lek dya gwe'ak,
68 deban dakensïk gwebla'ak, "Em wëhë tame tanda? Nara emsa lek
tyanda? Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwë'anam– Israelsa de ngaya
tabin hip, ki emaka asa gubirida gwe'ara, 'Zi bosena zen asa lek tyanda.' "

Petrus kim Yesussu zabeblakake:
(Mrk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18,25-27)
69 In kim kirekam lwa se'ak, Petrus dekam gol tëmnak nikin'inka. Zëwe
de babu gwe-gwen wenya ki zep zë hata'anzak, zao zep Petrussu gubluzak,
"Em an hen zenke– men zen Galilea walya Yesus mae han apdenak ëtë
gwekye."
70 Petrus hwëna man zabeka– in zen zë lowe he'ak, zëno mae mo inik.
Zep wenya insa anakan ding gulbirki, "Ëe homë tame gu'un– insa em
gundaye."
71 Dekon hwëna kol son lïlïkïn alpnak zep zau'un naka. Zëwe zep etan
ahanik zëwe de babu gwe-gwen wenya hla tazak. Dekam zep zëwe in zen
lowe he'ak desa gubiridak, "Zini an hen menkam Nazaret walya Yesus hun
apdekam ë gweka."
72 Petrus ki zep etan ding gulbirki, "Ëe eiwa hom tanganë zini insa tame
ta'an. Nglïnak de Zini, mese asa salblanda."
73 Zëwe hom holo gwe'ak, dekam zep zini men zen zë ëzau'uk etan
Petrussu nenblazak, "Em an hen zëno mae mo ahanakake, sap eno ola
in Galilea wal mo ol hanu."
74 Petrus dekam zep ol drakkam gu ane gwe'anka, "Ëe hom tangan am
zini insa tame tak. Nglïnak de Zini Alap, mese ki asa salblanda!"
Kirekam kim gu gwe'anka, ayangna ahana hen dekam zep gu aneka.
75 Hwëna Petrus dekam zep enlala gwibirki– Yesus mo ola mensa anakan
gu-gublukaye, "Ayang de gun srëmnak, em dan-ahan sonkam esa Asa
zabeblala." Dekam zep hëndep wet soka. Gosa zep kon yusyustïn nïban
gwë song gweka.

27

Pilatus Bak hap kim nërtrëblakke:
(Mrk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)
1 Kak tangannak zep tïngare Alap mo golak de syal tan zi mo mam-
mamna hen Yahudi mo nol-nola ban etan tagal gwesïk, hen dekam zep
ola Yesussu de tan hap dena zïm-zïm nïk.
2 Dekam zep tahalen naka Roma mo bosekam de gubernor gwen zini
Pilatus Bak osan dep nërhak.

Yudas kim zënaka tok hap buk tusuk sonekake:
(Kis. 1:18-19)
3 Yudas in zen zerguku, kim anakan sane gweka, "Hare ano zergun
nukon sa dal," dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka. Dekam zep
30kam de te-ala kasona men dekam zerguzimki, desa Alap mo golak de
mam-mam wenya kip hen Yahudi mo nol-nola kip etan zerzim halka.

* **26:66 26:66** Musa mo tïtï tabin ola kon, Alapsa de lamang tan zini desa tankam. Emki Im. 24:16nak hlaun.

4 Zao zep gubiridaka, “Ëe mesë karek gwek– karek gon srëm zini insa
zergukye. Zep hëndep da'an.”
Hwëna zen man ding nulblik, “Asa ba habe desa etan gubiridala? Zen
ere en mo syal sake.”
5 Yudas dekam zep te-alana insa Alap mo gol mwa san dep hiri ta inki.
Zëna ki zep song gweka, dekam zep zënaka tenya kon holenak buk tusuk
soneka.
6 Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in ki zep te-alana insa
tagal dasïk, ki zep ëguk, “Te-alana an, zisi de tan hap zergun te-ala, zep
bëjen Alap hap ing tablan. Sap Musa mo tïtï tabin olak man anakan lwak,
‘Kire te-alasa bëjen Alap hap zerblan.’ ”
7 Zen kim te-alana in hap ola aha-en nuk, dekam zep te-alana inkam
kama ngatdarak syal gwe-gwibin zi mo ngana nëk– aha lang nakon de
yaïng gwe-gwezan zi tok-toksa de zë kang gulne gwen hap.
8 In zep hëndep angkam kamana insa nen gwibirin, “Zi Kal Kama.” *
9 Zen dekam zep zauk– mensa orep Yermia Bak hamal hap Alap mo ola
anakan ayang gulkuye,
“Zen sa 30kam de te-ala kasosa nulin– Israel zi zëre mae mo ol aha-en
gun sun de zergun te-alana in saye.
10 Dekam sa hwëna kama ngatdarak syal gwe-gwibin zi mo ngasa nër–
men kirekam Alap hamal hap asa gublukake.”*

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:
(Mrk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Roma mo bosekam de gubernor gwen zini Pilatus Bak onak kim
nërhatazak, zao zep takensïblïka, “Em an san ha eiwa zen– Yahudi mo
teipsïn nïye?”
Ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke.”
12 Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Yahudi mo
nol-nola in dekam zep Yesus mo karekna Pilatus hup kira nul gwebla'ak,
hwëna Yesus hom mae ding gul gwizim'inka.
13 Dekam zep Pilatus takensïblïka, “Em san ini hom?– zebe ding gul
gwizim srëm gwe'araye. Zëno mae mo eno kareksa de kira gul gweblanna
mes-am beya gwenan.”
14 Hwëna Yesus man tangan ding gulzimdin hip baes gweka. Hëndep
Pilatus man tangan tenggwanblaka.

Anakan kim ëasas gwekke, “Te-lidak sonnak makan laink!”
(Mrk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39–19:16)

15 Yakla yala Paska jamkam kim Israelk de zini ëtagal gwe-gwek, dekam
man zëno mae mo gubernora bwinak de zini aha-en aha-enkam nëser
sone gwizimk– tïngare zi tra mo anakan de gun sun, “Desa ap zeser
sonezim.”
16 Dekam zëwe bwinak zini ki, bose teipsïblïnna, Roma mo ïrïk gïn nïkon
dikim wet so gwen hap de asas gwe-gwen zi, bosena Barabas Bak. Zëno
aha bosena hen ki Yesus mo bose naban apdenak.
17 Zep zi beyam-byana in kim Pilatus mo gol homannak tagal gwesïzïk,
dekam zep Pilatus takensibiridaka, “Em narasae namen dwam ëbla'an?–
desa de ëe ebe mae hap tapbla tazimdin hipye. San ha Barabas Baksa?

---

* **27:8 27:8** Zen mae hap “Zi Kal Kama”kam kamana insa bose nuk: Insa “zergun te-ala”na Yudas onakon neirink (ayat 6), zëre mae mo olkam man kirekam de te-alana nen gweblak “zi kal te-ala.” Zen zep kamana insa bose nuk “Zi Kal Kama”kamye. * **27:10 27:10** Zak. 11:12-13

San ha Yesussu?– mensa hen nen gweblananke, Israelsa de ngaya tabin hip de Zini."
18 Zen mae hap ki kirekam takensibiridaka: Sap zen mes anakan tame gulku, "Zi beyam-byana man Yesussu menkam ang në gweblak, zep Yahudi mo mam-mamna husus në gweblak, hëndep zep angkam tan hap asas nëbla'an."
19 Pilatus dekam teipsïn zi hip de komal tum yalak nikin'inka– zisi dekon klis gul gwen hap de komal tumnak. Zi beyana insa kim kirekam takensibiridaka, hwëna dekam zep we zik mo ola nolhatablazak. We zem man anakan gu soneblak, "Em bahem mas gwen– karek gon srëm zini insa de karek tannakye, sap ëe eisiri namen husus gwibin tangan nakaë tal–zëbe hap denaye."
20 Hwëna Pilatus kim we zik mo ola insa sane gwe'anka, hwëna dekam Alap mo golak de mam-mam wenya hen Yahudi mo nol-nola in zi beyam-byana insa nolëton gwe'ak– zen de anakan abe ta gwen hap, "Barabassa ap hïl tï sonezim. Yesussu lak."
21 Zep kim Pilatus etan takensibiridaka, "Zi darena an kon, em narasae dwam ëbla'an?– desa de ebe mae hap zeser sonezimdin hipye."
Dekam zep ding nulblik, "Barabassa."
22 Hwëna dekam zep etan takensibiridaka, "Ki hwëna ëe banakan asa Yesussu gwëblal?– insa ahakon ena en gweblananye, 'Israelsa de ngaya tabin hip de Zi'kim."
Ki zep ding nulblik, "Desa te-lidak sonnak makan laink."
23 Dekam zep hwëna takensibiridaka, "Hwëna zen banakan karek gweka?"
Hwëna dekam tangan zep mam en tangankam ëgu ane gwe'ak, "Desa te-lidak sonnak makan laink!"
24 Pilatus dekam zep enlalana anakan topse gwibirida'anka, "Ëe an etan banakan asa zi trana ansa gweibiridal?" Hen anakan tame tabirki, "Zen ëïlman gwen hap ëalp gwesï'ïn." Dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zisi gubiridaka– hosa de golbla halzan hap. Zao zep zi beyam-byana in mo nwenak tahana ngan sosu'unka. Dekon zep gubiridaka, "Ëe homë zini ansa de tan hap de ola mas gu'un. Alap molya zëno kala abe hap ngëro gulbluka. Sap an e-ene la'an."
25 Dekam zep tïngare zi beyam-byana in ding nulblik, "Zëno kala zen sap sa abon mae onak ngëro gwer– hen ano mae mo auyan-aza onakye."
26 Dekam zep Pilatus Barabassa zeser sonezimki. Hwëna Yesussu zep jana nabare zi hip tapbla tazimki– zen de hwëna tangolen naka te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe'akke: (Mrk. 15:16-21; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:2-3)

27 Dekam zep Pilatus mo jana nabare zini Yesussu nërtïlzïk– zëre mae mo batalyonnak de gol yalak. Zen zëre mae mo ahakorena kïtak de tagal gulsun hup nenbiridak, hëndep Yesussu man dot dasïzïk.
28 Ki zep hëndep irkare dak, hwëna teipsïn zi hip de baju kwang kal-kalsa zep ala nosoblak– teipsïn zi makan zau de swrë tan hap.
29 Hen nolak de ala gulblun hap, dokot të ngï-ngïsa mlin-mlin nuk–teipsïn zi hip de emaskam weir gulsublun makan. Ki zep hen dutena dam tahanak nolblak. † Zëna dekam zep botonkam zëno nwenak boklena kom

† **27:29 27:29** Teipsïn tangan zini dekam emaskam de mlin makare naka nolak ala nul gwek, hen teipsïn zi hip de dutesa nurensïk gwek. Zen zep jana nabare zini in kiresa etan botonkam syal neizimk– dekam de Yesussu swrë tan hap.

da gwebla'anzak– anakan dikim zë lamang tan hap, “Dawem, bian. Em in zen– Yahudi mo teipsïn nïye.”
30 Zao zep oltepkam hol-hol da gwe'ak, hen dutena insa zëno tahanak etan nulink, dekam zep nolak lek dya gwe'ak.
31 Lamang tanna kim hya neisïblïk, dekam zep etan baju kal-kala insa nalsïblïk, dekam zep etan zëre mo bajuna ala nosoblak. Ki zep hwëna nërwet sok– dekam de te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:
(Mrk. 15:22-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)
32 In kim Yesussu te-lidak sonnak de makan ta irin hip nërsong gwe'ak, oranak Kirene walya Simonsa zep nërtowe'ak. Zao zep Yesus hup de te-lidak soblanna insa de wë soblahan hap tik-tik dak.
33 Ki zep hëndep kwatap tek bosena Golgotak yaïng gwesek. Bosena in mo enlalana, “zi nol swra.”
34 Zëwe zep Yesus hup anggur ho enenna nolblak– desa de otden hap. Hwëna kim sap akasibirki, dekam zep baes gwibirki.*
35 Te-lidak sonnak kim makan daink, dekam zep zëno pakeanna zëre mae hap dobe abu mo kim de zënaka dam tasïk gwibinkim kae nëblandak.*
36 Zëna zao zep teinikin'ik– dekon de kara tan hap.
37 Nol bol tahan nakon ol alesa zë makan nulink– dekam de tïngare zi anakan tame gun hup, “Zen kire jal hap da'an.” Zep anakan ale nuk, “An Yesus– Yahudi mo teipsïnnï.”
38 Zen sowë zi dare naban Yesus mae han apdekam te-lidak sonnak makan dabirink– ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san dekam.
39 Zini men zen desan taman gwe-gwe'anzak, zen nol ëwak gun nuban ol mamkam anakan lamang da kïnï nasen gwe'ak,*
40 “Em an zen eme guku, ‘Alap mo gola asa dri yulsul, hwëna dan-ahare yaklakam asa etan syal gwibin kim sul soner.’ Ki em san Alap mo Tanesa hom?! Te-lidak sonna in kon em enaka de ngaya tan hap ati gwezan.”*
41 Hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mam wenya hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de wenya hen Yahudi mo nol-nolkam de wenya, zen hen man Yesussu anakan lamang da gwe'ak,
42 “Zen aha zi ensa man ngaya ta gwibirki, hwëna zënaka hom tol ngaya ta'ara! Zen de eiwa Israel mo teipsïnkïm gwë'anam, dikire te-lidak sonna in kon ati gwezak. Ki amaka laïblïbla'an.
43 Zen Alapsa taïblïblaka hen man zënaka gu gweblaka, ‘Ëe an Alap mo Tane.’ Ki Alap de eiwa dwam gweblankam, dikire ngaya tak.”*
44 Sowë zi darena insa Yesus mae han makan dabirink, zen hen kirekam lamang laka.

Yesus kim tïlsïkïke:
(Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)
45 Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tïngare langna owas hap kawesïk. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan hleng gwek.

---

* **27:34 27:34** Mzm. 69:22 * **27:35 27:35** Mzm. 22:19 * **27:39 27:39** Mzm. 22:8; 109:25
* **27:40 27:40** Mat. 26:61; Yoh. 2:19 * **27:43 27:43** Mzm. 22:9

46 Yesus dekam zep Ibrani olkam ol mamkam hërheka, “Eli, Eli, lama sabakhtani?” Nëre mae mo olkam Zen anakan hërheka, “Are ano Alap, ano Alap, Em ba habe Asa da tasï'ïra?”*
47 Hwëna in zen zë kara da'ak, ahakon hom dawemkam nasalblak, zep zënaka nenbiridak, “In Elia Baksa hërheblanda.”
48 Dekam zep ahanik nabalba enkam hluweka, yera jaubum makare naka zep gol hanaka, desa zep anggur ho enennak os gul ineka. Desa zep te tek gwënnak de kyaon sonen naka mipnak goltrë seblaka– desa de kwlem gun hup.*
49 Hwëna ahakon man nenblak, “Dikire gwëk. Elia Bak wëhë yap ngaya ta'an zaka?”
50 Yesus ki zep etan ol mamkam hërhe hanaka. Dekam zep hëndep tïlsïkï.
51 Alap mo gol mwanak de kaen lïlïkïn glaïng-glïng yawala dekam zep owas hap kalk neisïk sonek. Jïngïl yawala hen dekam zep gwëka. Hen zëwe de kaso nabare kwatap-tek kwatap-tekna ahakon hëndep man ëhlang-hlang gwek.
52 Zi tok-tok kang gulne gwen kaso lïlïkïnnï man ëtalusundak, hen Alap mo hlïl irin wenya men zen orep juwe gwek man beyakam ëngaya gwendak.
53 Yesus kim tïn nïkon ngaya gweka, dekam zep zen hen zi lo tasibin kamana in kon sek gwek, hëndep dekam zep Yerusalemk bïtï gwezak. Zëwe zini beya nik nolëtowe gwe'ak.
54 Jana nabare zi mo mamna in zen apdenak zëre mo ahakore naban zikara ta'anka, dekam tangan zep sërkam golëaïrï'anka– jïngïl yala in kim gwëka, hen tïngare owas-owasna insa kim hla nukke. Dekam zep ëguk, “Zini an eiwa Alap mo Tane!”
55 We walya hen beya nik langa nakon kara da'ak. Zen men zen hëndep Galilea kon mas gwe-gweblan hap ang nëbla song gwe zakke.
56 Ahana Yakobus ne Yusup nik mo anena Maria– men zen hen zëno nik mo ayana Yesussu wë takke, ahana bose apde zem Magdala kore wenya Maria, hen ahana Zebedeus Bak mo we.*

Yesussu kim lo dasïkke:
(Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Kim kam-en gwe'ak, dekam zep te-ala beya zini Arimatea walya Yusup hata zaka. Zen hen Yesussu de ang gwe-gweblanna.
58 Zen dekam zep Pilatus Bak osan dep song gweka– Yesus mo tok naka dikim lo tasïn hïp de abe tan hap. Pilatus dekam zep jana nabare zisi gubiridaka– Yesus mo tok naka de Yusup hup zergublun hap.
59 Yusup dekam zep hëndep Yesus mo tokna insa zizeryahe halka. Kaen ëse ngap-ngapkam zep zitahaleka.
60 Dekam zep Yusup zëre hap de hamal gulblun kaso hulak Yesus mo tokna insa zidrë neka. Lïlïkïnnï kaso yawalkam zep nulhlusukink. Zëna ki zep sek gwek.
61 In kim Yusup golësyal ta'anka, Magdala kore wenya Maria apde bose zem Maria han dekam zao hen inikin'ik. Dangna kim kaso hula in san ëk.

Pilatus Baksa kim Yesussu de drënen kaso hulsa de jana nabare zi kara gun hup abe dakke:

* **27:46 27:46** Mzm. 22:2 * **27:48 27:48** Mzm. 69:22 * **27:56 27:56** Mat. 13:55; Yoh. 19:25

62 Zao de yaklana dekam Hari Sabat yawal– Paska hap de yakla
tangannak. Dekam zep Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna
hen Farisikam de zi niban apdekam Pilatus osan dep sek gwek.
63 Zao zep nenblak, “Bian, ëe ama ëenlala gwer, zisi de yasik ta gwibin
zini Yesus in kim nama gwë'anka, zen man anakan gu gweka, ‘Yaklana
kim de dan-ahannak zau'uk, dekam asa etan tïn nïkon ngaya gwer.’
64 Zen in zebë emsa abe la'an: Emki ere mo jana nabare zisi gubiridan–
zen deka dawem enkam kara nuk, in zao ir lo dasïkke. Zëre hon de
ang ta gwen wenyik mana zëno tok naka sowëkam nër halank. Hwëna
zen dekam sa zisi ahap da gwibir, ‘Zen mes etan ngaya gweka.’ Hwëna
kirekam de ëboton gwenkam, zen dekam tangan sa botonna mam nulsuk
song gwer.”
65 Pilatus ki zep ding gulzimki, “Jana nabare zini ansa ama ebe mae hap
lup gulzim'in. Emki desan dep zon guludan– dawem en tangankam deka
kara nuk.”
66 Desan kim sek gwek, dawemkam zep Yesussu de drënen kaso lïlïkïnnï
insa sip dabik. Jana zini in zëwe zep kara nul gwe'ak– zi de zëwe mae
ëgolek de gwezan srëm hap.

28

Yesus kim ngaya gwekake:
(Mrk. 16:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Hari Sabat hyanak, kak tangannak zep we darena song ëk– Magdala
kore wenya Maria bose apde zem Maria han, Yesussu de drënen kaso hula
insa de etan hla kun hip.
2 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini kim ngatan zi mo lang nakon ati
gwe zaka, jïngïl yala dekam zep hëndep gwëka. Hwëna dam taha nakore
zini in zep drënen kaso lïlïkïnnï insa irhi gul zuka. Zëna hwëna zao zep
nikin ane'anka.
3 Zëno nwe-masena san de nglï angna kiye, hen zëno bajuna ngap-ngap
tanganna– but ngap-ngapna kiye.
4 Jana nabare zini in zen kaso hula insa kara nu'ik, karekkam aïrïn hïp
ëyal-yal gwek, hëndep tok-tok makan zep zë altïnk.
5 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep wenya insa guzimki,
“Bahem aïrïn. Em an Yesussue lëbla'an zala– te-lidak sonnak insa makan
da inkke.
6 Zen awe hom. Bian Alap mes tïn nïkon ngaya tala– men kirekam Yesus
Zëna hamal hap emsa gubirida guk gwekake. Haen, emki sap hla kulzin–
men zao sap nën nekke.
7 Nabakam emki olahan. Zëbon de ang ta gwen wenya anakan
enbirida, ‘Zen mes ngaya gwera. Angkam Zen mes emsa Galilea san dep
ngeirbiridala. Em zao esa ërtower.’ In sya. Asa Alap zer sone zala– ebe
mae hap de kirekam ayang gulzimdin hip.”
8 Dekam zep we darena in nabalba enkam olahak. Zen man sap aïrï'ak,
hwëna dawemkam hen isrip-sri ë'ak. Hlu kënkam zep song ë'ak– dekam
de nabakam Yesus zëre hon de ang ta gwen wenya insa enbiridan hap.
9 Hwëna kim song ë'ak, zao zep mumuk ennak Yesus Zënaka zertreiz-
imki. Zen kim anakan guzimki, “Dawem,” dekam zep hëndep golek
de lazak. Zao zep hëndep bokle kom osoblan naban tanana babang
osoblazak, deban isrip-sri ëbla'ak.
10 Hwëna man guzimki, “Bahem aïrïn. Hwëna ano oso walkam de
gubirida gwen wenyaka em anakan enbiridan– zen deka Galilea san sek
gwek. Zen zao sa Asa nërtower.”

Jana nabare zini in kim Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna insa anakan nenbiridakke, “Yesus mes ngaya gwera.”

11 We darena in kim song ë'ak, hwëna jana nabare zini in zen drënen kaso hula insa kara nu'ik, zëbon mae onakon ahakore nik zep lwan dahak-
zen de Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna insa gubiridan hap, kïtak in zen ki zë jowekke.
12 Alap mo golak de mam-mam wenya in dekam zep Yahudi mo nol-
nola ban ola aha-en nuk- dekam de jana nabare zini in hap te-alasa mam enkam zerzimdin hip.
13 Zao zep nenbiridak, “Em anakan ëgu gwek: ‘Zen zëre hon de ang ta gwen wenyik Yesus mo tokna sowëkam nërhak- ëe kimë truwe guk hakke.’
14 Hwëna gubernor de emsa ni truwenkam salbirdankam, zen ëe asa deban dawem enkam ëraïsïl gwer- emsa de kire hap karek tabin srëm hapye.”
15 Hëndep jana nabare zini in zep Yesus mo ngaya gwen ola insa dikim ber-ber gun hup de te-alana insa neirink. Hëndep Yahudi zini anakare olsa zep nol halasenk, “Zen eiwa zëre hon de ang ta gwen wenyik kam sowëkam nërhak.” Hëndep angkam mae kirekam zep ëgu gwenan.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya kip Zënaka zertreizimkike: (Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Kis. 1:6-8)

16 Seblaskam de zëre hon de ang ta gwen wenya ëe dekam zebë Galileak de kwatapna in san dep sek gwek- men kirekam Yesus Zëna asa gubirida gwekake.
17 Zao kimë Yesussu hla la'ak, zao zebë bokle kom tablan naban isrip-sri ëblak. Hwëna abon mae onakon aha korenak anakare enlala hatazimki, “An san ha auna?”
18 Hwëna Yesus dekam zep asa golek de tabir zika, zao zep asa gubiridaka, “Tïngare sosonna ngatan zi mo langnak dena hen auhu-
kamanak dena, Bian mes abe hap kïtak tapbla gulbluka.
19 Zen in zep tïngare lang san em sek gwen, zëwe kïtak de zi ausuna Asa de ang gweblan hap tïtï labir song gwek, deban baptis la gwibik- ëre mo Bian mo bosekam, Tane zem ano bosekam, hen Alap mo Enho mo bosekam.
20 Men desaë emsa desan de ang tan hap tïtï ta gwibik, em hen desan de kïtak ang tan hap tawa la gwibik. Hen emki ansa enlala gwe-gwibin: Aena asa emsa yakla jamkam kara tabirida gwer- hëndep aumwa hap de yaklanak de zau'uk.”

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Markus ale gulkuke

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim Yesus hup orana hamal ta gublukake:
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Ol Dawemna an Alap mo Tanena Kristus Yesus hup dena.

2 Zëno ausuna, men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak
Alap mo ola orep ale gulkuke. Zen mae hap denaka ale gulku: Alap kim
Tane zemka hamal hap anakan gu-gublukake,

“Ëe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner–
zen de nonol ëre mo olsa ayang gul gwizimdin hip,
ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.*

3 Zi zer sonenna in, zen zi srëm lang nakon sa anakan taken gwera,
‘Haen, nëre mae mo Teipsïn Zi hip nen orasa hamal ta gublun!
Hen nen dam-dam ta gublun!’ ”*

4 Yesaya in kirekam ale gulku, kirekam zep ki hëndep holo gwesïk hannak
Alap mo zer sonen zini in zi srëm langnak hata zaka. Zëno bosena Yohanis.
Zen zëwe zini baptis ta gwibirki, hen anakan tïtï ta gwibirki, “Ere mae
mo karek-karek nakon em ëhalen. Alap dekam sa eno mae mo karek-
karekna tap gulsuzimdi. Em dikim enaka anakan golëtrë gwen hap, ‘Ëe
ama angkam Alapsa ang gwebla'an,’ ëe ki asa hwëna emsa baptis tabir.”

5 Dekam zini beya tangaran nik Yohanis onak dep tïngare Yerusalem mo
lang nakon weyana Yordan san dep sek gwe-gwek. Zëwe zep zëre mae mo
kirekam karek-karekna damnak ëkira-kla gwe-gwek. Ki zep hwëna baptis
ta gwibirki.

6 Yohanis in Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mo kim hen gwë
gweka, zep unta ala nakore bajuna zëno kim hen ala so gweka. Takna
hen Elia mo kim tweran sopkam denaka daul gweka. Tembanena hen
zëno kim tembane gwe-gweka, zep ëkasna twenblanda gweka, hen sobwal
hona otde gweka.

7 Zen hen man zë anakan tonbirida gweka, “Ano lure nakon sa ahana
hata zala– abon onakon de Teipsïn Tangan Zi niye. Ëe dawem naka hom–
Zëbon onak de babu gwen hap, hen sap zëno tana maesa de ngan sosublun
hapye.

8 Ëe weyakamë emsa baptis ta gwibi'in. Zen hwëna Alap mo Enhokam
sa emsa baptis ta gwibiri.”

Yohanis kim Yesussu baptis takake:
(Mat. 3:13-17; Luk. 3:21-22)

9 Zao kim lwa se'ak, Yesus hen dekam zep Galilea mo langna Nazaret
kon hata zaka. Desa hen dekam zep Yohanis weyana Yordankam baptis
taka.

10 Ho nakon kim etan zïl he'an zaka, ki zep gulk sun ake seka. Nglïna
dekam zep hëndep hlang në hanak. Alap mo Enhona dekam zep hen
mawana ohola mo kim Yesus onak dep ati gwe ine zaka.

11 Ki zep hwëna Alap mo ola ësalsek,

---

* **1:2 1:2** Mal. 3:1 * **1:3 1:3** Yes. 40:3

“Em in ëre mo Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Ëe ama tangan Emsa sam gwesïk gweblanan.”

Dowal mo kïgïna kim Yesussu akasïk gwebla'ankake:
(Mat. 4:1-11; Luk. 4:1-13)

12 Alap mo Enhona dekam zep hëndep Yesussu zi srëm lang san dep zersong gweka.
13 Orapna empat-pulu enkam zë zë-en gwë gweka, hwëna dowal mo kïgïna zao zep akasïk gwebla zaka. Langna iwe hen kirekam-kirekam otweran jal-jala beya tanganna. Hwëna Alap mo dam taha nakore zi zë mas në gweblak.

Yesus kim Galileak syala kon gwesibir hanakake:
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohanissi kim bwinak tak daink, Yesus dekam zep langna Galilea san song gweka. Desan zep Alap onakore ol dawemkam tonbirida song gweka.
15 Zen man gubirida gweka, “Alap Zën de ïrïk gïn hïp dena mensa kara ei gwibik angkam mes hatal! Zen angkam man kon gwesïk hana'ara–teipsïnkïm de nësa ïrïk gïnkïmye! Zep ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen, hen Alap onakore ol dawemna ansa em taïblïbin.”
16 Yesus kim Ho Gutuna Galilea mo alp san song gweka, zao zep hogwe tahyo gwen zi darena ake'anka– Simon Baksa oso zem Andreas han. Jalakam hogwesa lahyo'anka.
17 Yesus ki zep zë guzim zika, “Asa em ang ëblan. Ëe asa emsa zisi de hwëna lahyo gwen hap tawa sol.”
18 Dekam zep hëndep jalana insa hli koso guk halka– Yesussu dikim hwëna ang ëblan hap.
19 Dekon kim deban engka en zisong gwe'anka, zao zep etan zi darena ake'anka– Zebedeus mo walas darena, Yakobus ne Yohanis neka. Bul mwanak zëre nik mo jalasa sam ososu'unka.
20 Yesus zao zep hen desa kirekam guzim zika. Zen hen dekam zep Yesussu de ang ëblan hap bi zem Zebedeussu bul mwanak hli laka–hëndep zëbon de te-ala hap syal ta gwen zi niban.

Yesus kim zi nikon dowala zeralsa sonekake:
(Luk. 4:31-37)

21 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban Kapernaumk golëyaïng gweka. Hari Sabatnak kim hatak, dekam zëwe de but srëm golak zep golëbïtï gweka. Dekam Zen zep kïtak tawa tabirki.
22 In desa tawa tabi'inka, man tangan denggwanbla'ak. Sap zëno ola soson tanganna– san de teipsïn zi mo tawa tabinni kiye. Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi mo tawa tabin niban apdenak hom.
23 Hwëna dowal mo bi gweblan zini ki zep hen zë tïl zïka, zao zep hërhe zaka,
24 “Wëo, Nazaret walya Yesus! Em aban mae ba olsa de ëtoran hap? Em san asa de tameran habe hata zala? Ëe mesë emsa tame tal! Em in Alap mo zer sonen Zi Lalakna.”
25 Yesus ki zep zëbon de dowala insa jala ban gubluka, “Balkkam! Zini in kon em wet son!”
26 Hwëna dowala in ki zep zini insa nonol mam en tangankam tïtïkïn taka, ki zep hwëna mam enkam de hërhen naban zini in kon wet soka.
27 Tïngare zini sërkam tangan denggwanblak, zep zënaka anakan donbirida nasen'ak, “Ha! Zëno ola wehasa hom! Orep hom– kirekam de tawa tabin niye. Zëno ola soson tanganna– san de teipsïn zi mo ola

kiye. Zëno dowal-dowalsa de golëalsa sonenna, hëndep dekam de wet so gwenkam!”
28 Hëndep dekam zep nabakam Yesus hup de ola tïngare Galilea mo lang san nol haladak.

Yesus kim etan zi beyam-byana dawem tabirkike:
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)
29 Yesus kim zëre hon de nonol ang ta gwen wenya in han but srëm gola in kon golëwet so gwe'anka, ki zep hëndep Simon ne Andreas nik mo golak golëbïtï gweka. Yakobus ne Yohanis ne hen man ang ëka.
30 Yesus in kim golëbïtï gwe zaka, ki zep zë nenblak, “Simon mo we marena ewen naban tumnak nisi ta'an.”
31 Ki zep hëndep desan dep song gwe zaka, ki zep Simon mo marena insa taha nakon gul ineka. Ewenna in kon dekam zep hëndep sër gwek. Wenya in dekam zep hen tembanekam mas gwibiridak.
32 Yaklana kim dum gwe he'anka, dekam zep Yesus onak dep tïngare kirekam-kirekam zi sang-sangna nolëyaïng gwezak, hen dowal mo tïlbiridan mae naka.
33 Ëna iwe de zini tïngan tangan zep Simon mo gol sïnak tagal gwesïk.
34 Zao zep kirekam-kirekam sang-sang nabare zi beyam-byana insa dawem tabirki, hen dowal-dowala beya naka zeralsa sonebirki. Zen man dowal-dowala insa zen de olsa ëtoran hap jalse gwibiridaka, sap dowal-dowala in mes tame dak.

Yesus kim Galilea mo lang san tawa tabir song gwekake:
(Luk. 4:42-44)
35 Ka'ankam hom tangan lïtï'ïk, Yesus dekam zep luweka, hëndep ki zep gola kon zi srëm san dep song gweka. Dekon zep Biansa gu soneblaka.
36 Hwëna kim nohwensïblïk, Simon Bak dekam zep wal bose wal zeban lun zitëbla song gweka.
37 Kim zihla taka, zao zep nenblak, “Haen. Tïngare zini man emsa dëbla'an.”
38 Hwëna man ding gulzimki, “Bëjen. Nen hëndep langna an mo aha ë-ë san dep sek gwe song gwen. Sap Ëe an kire habë hatazak– desan de hen Alap mo olsa tawa tabir song gwen hap.”
39 Zen in zep Yesus tïngare Galilea mo lang san ziamjanbir song gweka– desan de hen zëwe de Yahudi mo but srëm gol-gol san tawa tabir song gwen hap. Zen dekam hen dowal-dowalsa zeralsa sone gwibirki.

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake:
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)
40 Dekam zep hen sop sang-sang karek mo hla tan zini Yesus onak dep hata zaka, zao zep zëno nwenak boklena kom so zaka. Dekon zep abe ta seka, “Eme dwam gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara.”
41 Yesus hwëna man tangan zini insa dawemkam embwan gweblaka. Dekam zep towanblan naban ding gulbluka, “Ëe ama dwam gwe'an. Em dawem gwen.” *
42 Dekam zep hëndep sop sang-sang karekna in hli tak.
43 Yesus ki zep ol drakkam anakan gubluka, “Dekam song gwe.

---

* **1:41 1:41** Musa mo tïtï tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tïn, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka.

44 Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa tonbiridan. Diki nonol
Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka zertrëbla. Zao gublu,
‘Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?’ Musa Bak mo tïtï tabin
olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem gwennak dep dena
lwakke, zen kirekam em syal gwibin. Zen dekam sa tïngan emsa anakan
tame dal, ‘Zen eiwa mes tangan dawem gweka.’ ”*
45 Hwëna zini in man men-san an-sankam tonbirida song gweka. Yesus
zep hëndep langna iwe de ë-ënak damkam hata srëm gweka. Eiknik zep
zi srëm langnak zëre hon de ang tan wenya ban golëgwë gweka. Hwëna
zini man zë tïngare ë-ë nakon Zëbon onak dep yaïng gwe-gwezak.

2

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake:
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Zao hom tangan holo gwe'ak, Yesus ki zep Kapernaum sun dep lwa
halka. Dekam zep hëndep ola anakan nol haladak, “Yesus mes etan
hatanda.”
2 Zi beyam-byana dekam zep Zëbon onak dep tagal gwesïzïk, hëndep
man kyang gwesïk. Lïlïkïn mae san ëzaundak. Yesus zao zep Alap mo
olkam tawa tabirki.
3 In kim tonbirida'anka, dan-nër dan-nërkam de zini dekam zep taha-
tana teisya ine gwen srëm zi sang-sangna Yesus onak dep neiren halzak.
4 Hwëna zëwe zini beya tangan nik zë lowe he'ak, zep Yesussu ba nakon
dep?– golek de tan naye. Zep hëndep gola insa gulk kon dre dasïk anehak–
men dekon en Yesus gwë'ankake. Desan zep berya ban nër dwanuk.
5 Yesus kim anakan tame tabirki, “Eiwa, zen man tangan Asa
daïblïbla'an,” dekam zep zi sang-sangna insa gubluka, “Tane tol, eno
karek-karekna mesë ep tap gulsublunan.”
6 Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin wenya men zen zë teinikin'ik,
dekam zep enlala ennak donsublu'ak,
7 “Zini an zëno ola bolte-bolte tanganna! Zen bap kirekam Alapsa
lamang tanda! Zi bëjen zi bose zik mo karek-karekna tap gulsublun. Diki
Bian Alap bap.”
8 Yesus hwëna dekam zep hëndep zëno mae mo enlalana insa tame
tazimki, dekam zep jalse gwibiridaka, “Em bap kirekam enlala ennak Asa
lonsublu'an!
9 Em ema ano ola husus eibir– anakan insa gublulye, ‘Eno karek-karekna
mesë ep tap gulsublunan.’ Hwëna anakan de gublunkam, ‘Em luwen. Ere
mo berya insa teisyahal,’ san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena
in apdenak– Alap mo sosonkam de gublun ol.
10 Hwëna angkam Ëe ama ebe mae hap goltreizim'in– em dikim Asa
anakan tame tan hap, ‘Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
abe hap sosonna golblaka– okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap
gulsuk gwizimdin hip denaye.’ ” * Ki zep hwëna etan zi sang-sangna insa
gubluka,

---

* **1:44 1:44** Im. 14:1-32 * **2:10 2:10** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka “Anak Manusia”kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana “zi tangan.” Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka– mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam “zi tangan” makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka– Alap kim Desa Zen de kïtak teipsibiridan hap gublukake.

11 “Ëe ama emsa gublu'an: Em luwen. Ere mo berya insa teisya, ki gol
san song gwe.”
12 Dekam zep hëndep luweka, ki zep hëndep ber zem insa teisyaka, ki
zep hëndep tïngare zi mo nwenak song gweka. Zi trana in man tangan
ëtenggwank. Dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak, hen
man ëgu gwe'ak, “Hom tangane kirekam de owasna hla kuk– an kirekam
lwananye!”

Yesus kim Lewisa kwang ta kïnïkake:
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesus kim etan Ho Gutuna Galilea mo alp san dep lwa ha'an zaka, zi
beyam-byana zao zep Zëbon onak dep yaïng gwezak. Zao zep tawa tabirki.
14 Dekon kim song gwe'anka, dekam zep Roma mo ïrïk gïnnïk dep de
pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini Alpeus mo tanena Lewi Baksa
hla ta'anka. Zen zëre mo syal gwe-gwen teksonnak nikin'inka. Zao zep
gublu zaka, “Haen. Asa em ang gweblan.” Lewi dekam zep luweka, dekam
zep hëndep ang gweblaka. †
15 Yesus kim Lewi mo golak golëtembane ta'anka, dekam zep hen
ahakore pajak te-ala alal tanda gwen wenya beyakam yaïng gwezak. Hen
ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenya, zen hen beyakam yaïng
gwezak. Dekam kirekam de enlala karek-karek nabare zini Yesussu beya
nik sap ang në gwebla'ak. Deban mae zep apdekam golëtembane ta'anka,
hen zëre hon de ang ta gwen wenya ban.
16 Hwëna Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin wenya men zen
hen Farisi hon bïtï gwek, ‡ zen kim anakan hla nulidak, “Yesus Roma hap
de pajak te-ala alal ta gwizimdin zi niban apdenak golëtembane ta'ara,
hen ahakore karek-karek gulin halasen gwen wenya ban,” zen dekam zep
husus nëbla'ak. Dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka nenbiridak,
“Yesus in ba hap tangan pajak te-ala alal tanda gwen wenya ban apdenak
golëtembane ta'ara, hen karek-karek gulin halasen gwen zi nibanye! Zen
in kwae nabanke!”
17 Yesus kim kirekam salbiridaka ki zep ding gulzimki, “Zini, sang-sang
srëm wenya, zen hom doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang
en dwam në gweblanan. Ëe an dokter makanë hatazak– zi enlala karek-
kareksa de dawem san dep kwang guludan hap. Hwëna men zen zënaka
tim di gwibirin, ‘Ëe an dawem-dawemna,’ Ëe desa de kwang guludan hap
homë hatazak.”

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen wenya kire hap tembanena
ëlwa srëm gwe-gwek.
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Aha yaklanak kim zauk, baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta
gwen wenya man tembanesa ëlwak– men kirekam Yahudi zi mo auyan-
azana ëgwë gwekke, Alapsa dikim enlala zon tasïblïnkam abe ta gwen
hap. Hen Farisikam de gubirida gwen wenya dekam zep hen kire hap

† **2:14 2:14** Lewi mo aha bosena Matius. ‡ **2:16 2:16** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlïkna,hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, “Bahem gulmurun.” Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, “Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesï'ïn.” Zep zen hen man Yesussu baes në gweblak– kim anakan hla da gwek, “Desa en beyakam ang në gwebla'an.” Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Tïngare Yahudi zini man Roma hap de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini husus neibirida gwek, sap zen mamkam abe da gwibik– dekam de aha hlïk naka zëre mae hap kap ta-in gwen hap. Hen Roma mo ïrïk gïnnï insa hom dwam nei gwibik, zep tïngan men zen Roma hon syal ta gwek desa husus neibirida gwek.

ëlwak. Ki zep hwëna zini Yesussu dakensïblïzak, “Yohanis hon de ang ta gwen wenya hen Farisikam de gubirida gwen wenya, zen man tembanena ëlwa gwenan, hwëna ebon de ang ta gwen wenya ba hap ëlwa srëm gwe-gwenan?”

19 Yesus ki zep ding gulzimki, “Abon de ang ta gwen wenya kip man dakastïlzim'in– an kirekam tembanesa de ëlwan srëmkam lowehe gwe'anye. Sap zen angkam teipsïn zisi de zergwën makan Asa nërgwë gwe'an. Zep Ëe kimë nama golëlowehe gwe'an, zen bëjen tembanesa ëlwan. §

20 Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen wenya yaklana dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal.”

21 Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonzimdinni dan mas sozimki, “Zep hen kirekam, zi mo baju kwang de hul nënkam, zen bëjen deyol sop ësekam makan tazimdin. Kirekam bëjen dakastïn. Sap ngan sosunkum deyol ësena in de yok gwe'ak, dekam sa baju ëpba hula in mam enkam etan kalk nër.

22 Hen kirekam, anggur ho ësesa bëjen kambing sopkam de botol ëpbanak yuren. Kirekam hom dakastï'ïn. Sap anggur ho ësesa de kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna taïl gï'ïk, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër. Hëndep anggur ho naban kambing sop botola ban sa karek nër. Anggur ho ësena zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam dakastï'ïn. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba lowehen san abärenak ang tan hap hom dakastï'ïn.”

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, “Diki Ëe an Zen tangan– Hari Sabat mo Nolaye.”
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Aha Hari Sabatnak kim zauk– Israelk de zi mo syal tan srëm yaklanak, Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban gandum tra san golëtaman gwe'anka. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zep usak hap gandum danna insa kïlk dï-in kïnï gwe'ak. *

24 Hwëna Farisikam de gubirida gwen wenya kim hla nulidak, dekam zep Yesussu nenblak, “Em san home ere hon de ang ta gwen wenya insa hlauluda'ara? Zen in nëre mae mo tïtï tabin olsa ngip nu'in– kirekam de Hari Sabatnak syal gwibinkimye.”

25 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– men kim Daud Bak zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëusak gwe'ankaye.

26 Abayatar Bak men dekam Alap mo golak teipsïnkïm ïrïk gïlkïke, Daud Bak dekam Alap mo golak tïlki, zao zep Abayatar Baksa abe taka– Alap hap de roti loneblanna insa de golblan hap. Kim golblaka, desa zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban zitwinbir song gweka. Hwëna sap nëno mae mo tïtï tabin olak man lwak: Sap Daud zëna hen zëbon de ang ta gwen wenya, zen bëjen Alap hap de rotina insa twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap eiwa kirekam, hwëna Daud hom

---

§ **2:19 2:19** Mensa ayat 19 naban 20 naban “teipsïn zisi de zergwën”kam awe li nul sonek, Yesus gulk sun de ol blaorankam “we ëse gon zisi de iye zik zergwën”kam aïsïl gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

* **2:23 2:23** Tahakam de gandum dansa kïlk tï-in kïnïnna, zen sowësa hom. Nëbokkam de gandum dansa taranna, zen diki zen sowë naye. Musa hom jalse gwibiridaka– gandum dansa de kïlk tï-in kïnïn hapye, hwëna zen man anakan jalse gwibiridaka, “Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen.” (Ul. 23:25)

Alap mo nwenak karek gweka– zen kim usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an, zen kim usak hap kïlk dï-in kïnzïl, zen hom ëkarek gwer.”*

27 Yesus ki zep Hari Sabat hap dena insa waulsuzimki, “Alap zini Hari Sabatsa de blikip gwibin hip hom yang tabirki. Alap mo nwenak bol-zaun tanganna, zen diki zi. Hari Sabatna in hwëna zini emsa dikim oto tasïk gwibin hip mas gulzimki.

28 Zep ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe an Zen tangan– Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul gwizimdin hip dena, ‘Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,’ ahaksa, ‘Kirekam bahem,’ zen ano dena.”

3

Yesus kim Hari Sabatkam zi taha sakna dawem takake:
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban etan but srëm golak golëbïtï gwe zaka, hwëna zini hen zao gwë'anka. Aha tahana mes sak gweblaka.

2 Hwëna Yesus mo kareksa de hlaulblun hap de zini hen zëwe lowe he'ak. Zep kara da'ak, “Zen wëhë nëno mae mo syal tan srëm yaklana an hap dena ngip gu'unka– zisi de dawem tankamye?”

3 Yesus ki zep taha sak zini insa gubluka, “Haen, ano mae mo dang gwënna a dekon emki zauzun.”

4 Ki zep hwëna takensibiridaka, “Musa mo tïtï tabin olak, nen basa de Hari Sabatkam gol gwen? Hari Sabatkam san ha nen kareksa zi hip gol gwizimdin? San ha dawemsa nen gol gwizimdin? Hari Sabatkam san ha nen zisi ngaya ta gwibin? San ha nen tamera gwen?”

Hwëna zen man nasalsïblïk.

5 Yesus ki zep jala ban nwekam amjanbirki, hwëna man hen kwasang gwibiridaka, sap zen nol drak-drak enna. Ki zep hwëna zi taha sakna insa gubluka, “Tahana insa emki ïnïn gïlsin.” Ki zep hëndep ïnïn gïlsïki, dekam zep hëndep tahana in etan dawem gweblak.

6 Farisikam de gubirida gwen zini in ki zep hëndep but srëm gola in kon te so gwek, hëndep dekam zep Raja Herodes hon de bïtï gwen zi niban tagal gwesïk. Man zë olsa aha'en nu'ik– Yesussu de tan hap denaka.

Yesus kim zi trana ho gutu alpnak dawem tabirkike:

7-8 Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban Ho Gutuna Galilea san golësek gweka, zi trana lun kon zep nërtrozak– langna Galilea kore zini hen tïngare Yerusalem mo lang nakore zini. Ahakon Idumea mo lang nakon, hen weyana Yordan mo yakla hatase gwezan nakon, hen ë darena Tirus hen Sidon mo lang nakon. Zen kïtak Yesus onak dep yaïng gwezak, sap zen mes zëbe hap dena ësane gwe-gwek– Zen mensa syal gwe-gwekaye.

9 Zini in beya tanganna. Yesus zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Ap bulu hamal ulblik– zëwe aka sewesek, dekon aka tawa tabik. Kama nakon Asa sa klasam dasïl.”

10 Sap yaklana inkam Zen mes zi sang-sangna beyakam dawem tabirki, zen in zep hwëna ahakore zi sang-sangna atata da gwibi'inzak– dekam de Yesussu golek de tan hap hen olk tan hap.

* **2:26 2:26** Im. 24:9; 1Sam. 21:1-6

11 Hen dowal-dowal mo tïlbiridan wenya Yesussu de hla tankam zep ëïk
gwehe gwe'anzak, dekon zep anakan ëhërhese gwe'ak, “Em in Alap mo
Tane.”
12 Hwëna Yesus ki zep jala ban dowal-dowala insa gubiridaka, “Asa
bahem kira tan. Balkkam em sek gwen.”

Yesus kim zini dua-blas enkam zëre hon de ang ta gwen hap dam tasibirkike:
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)
13-14 Yesus ki zep kwatap teknak hata seka, dekon zep hwëna zini mensa
dua-blas enkam Zëna dwam gwibiridaka, desa en gu sonebiridaka. Kim
yaïng gwezak, zao zep zëre hon de ang ta gwen hap anakare ola ban
gubiridaka, “Ëe ansa emsa gu sonebiridal, em eka Asa ang ë gweblak, hen
emsa aka gubirida gwek– ano olsa de gol halada gwen hap.
15 Hen Ëe asa ebe mae hap ëre mo sosonsa golzim– em ekakim dowal-
dowalsa olëalsa sone gwibik.”
16 Dua-blas enkam de zini in mo bosem-sena an zen:
Simon– mensa hen Yesus “Petrus”kum bose taka.
17 Hen Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohanis ne. Desa hen Yesus
zëre mae mo olkam “Boanerges”kam bose soka. Zëno enlalana,
zëno nik mo ola jal ënkam yawala– nglï glung makan.
18 Ahana Andreas,
Pilipus, Bartolomeus,
Matius, Tomas,
Yakobus– zen Alpeus mo tane,
Tadeus,
hen ahana Simon Bak– men zen nonol Israel dikim Roma mo ïrïk gïn nïkon
ëzë-en gwen hap de ëasas gwennak ang gwekake,
19 hen Kariot walya Yudas Bak– men zen hëndep Yesussu zergukuke.

Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini kim Yesussu nenblakke, “Zen dowal mo kïgï mo sosonkam syal gwe-gwe'ara.”
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)
20 Yesus ki zep zëre mo gwë gwen san dep lwa halka, hwëna zi trana ki
zep etan yaïng gwezak, zep Yesus hëndep zëre hon de ang ta gwen wenya
ban bawalkam dep?– golëtembane tan naye.
21 Hen ahakon dekam man Yesussu nen gwebla'ak, “Zen mes mamak
gwera.” Iye zem kim kirekam ësak, dekam zep yaïng gwezak– kwang
tahan hap.
22 Hwëna Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini mes hen
Yerusalem kon yaïng gwezak, hen zen man anakan nen gwebla'ak, “In
dowal mo kïgïna Beelzebul Bak bi gweblaka. In zep zëno sosonkam syal
gwe-gwe'ara– dekam de aha dowal-dowalsa zeralsa sone gwibin hipye.”
23 In zep Yesus zi beyam-byana insa kwang guludan hap gubiridaka,
dekam zep anakan ola gulk sun blaonzimki, “San ha dowal mo kïgï mo
aha hlïkna maka dowal bose zemka nolëalsa sone gwibi'in? Kina ki bëjen.
24 Hen kirekam, aha ïrïk gïn nik de hlïwe'anam, etan zën de eijan hap,
dekam ïrïk gïnnï in molya etan ëtatete gwe'anam. Maka hëndep ësekwak
gwe'an.
25 Hen kirekam, zënaka de gïl-gïl gwibiridan nakon de aha-ere golak
dinik hlïwe'anam, zen maka hëndep sekwak gwe'an.
26 Zep hen kirekam, dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nik de hlïwe'anam, etan
zënaka de golëeijan hap, zen molya ëholo gwe'anam. Nabakam maka

hëndep denaban altï'ïn. Zep dowal mo kïgï mo aha hlïkna, zen molya zënaka nolëalsa sone gwibi'inam.

27 “Sap Ëe dowal mo kïgï mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam, zëbe hap de jal zini na-en molya tï'ïn zanam. Diki zini insa de nonol balk tankam hen tahalenkam, dekam zëno kire-kirena maka alal tabla'ara.

28 “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Alap maka zi mo kirekam-kirekam karekna tïngan tap gulsuk gwizim'ira, hen sap Zënaka de lamang tanna, desa hen maka tap gulsuk gwizim'ira. Diki aha-en:

29 Zi de Alap mo Enhosa lamang tankam, desa Alap bëjen tangan tap gulsublun. Kirekam de karekna zen mes hëndep denaban makan gweblanan.”

30 Yesus mae hap ki kirekam gubiridaka: Insa Zënaka nenblakke, “In dowal tïlblïka.”

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëbla'akke:
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Yesus mo anena ki zep oso wal zeban Yesussu de zertoran hap golëyaïng gwezak. Zisi zep nenbiridak– zen de Yesussu gublun hap. Zëna ë nakon nësbla'ak.

32 Hwëna Zen zi ngïrïnnïk nikin'inka. Zao zep nenblak, “Bian, eno anena oso wal oban ë nakon emsa ziësbla'anon. Zen man ëdwam gwe'an– emsa de zertowen hap.”

33 Yesus ki zep ding gulzimki, “Hwëna nonol Ëe anik emsa gubiridak, ano anena hen oso-walya, zen diki a kirekam de zisi moye:”

34 Ki zep hwëna zini men zen zëre mo alp nakon teinikin'ik, desa nwekam amjanbirki, ki zep hwëna gubiridaka, “Diki an zen lowe he'an, zen zen– ano anena hen oso walyaye!

35 Sap Alap mo ol san men zen ang ta gwenan, zen diki zen tangan– ano anena, oso walya hen somol walyaye.”

4

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïnkïm ola gulk sun blaonzimkike:
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesus kim etan Ho Gutuna Galileak tawa tabirki, zini beya tangankam tagal nëblak, hëndep man tangan dot dasïk. Yesus hëndep buluk zep sewe seka, zao zep nikinki– dekon de tawa tabin hip. Bulu in engka en weya ngïrïn sïn dep esek nul kïnïk, hwëna zi beyam-byana in ho gutu alp san teinikin sonek.

2 Zao zep Yesus gulk sun de ol blaon gwizimdinkim tawa ta gwibi'inka. Nonol man zë gubiridaka,

3 “Ansa emki ësane gwen! Zini man orep gandum dansa de hlïng gïlsïn hïp song gweka.

4 Kim hlïng gïlsïkï, hwëna ahakon oranak altïnk. Mawana ki zep zë yaïng gwezak, zen zep hwëna gandum danna insa dwensïblïndak.

5 Ahakon kaso-kasonak altïnk– kama bëbeknak. Gandum danna in nabakam zep sap ësïp gwek, sap kamana in bëbek tanganna.

6 Hwëna yaklana kim sal-sal gweka, sïpnï in dekam zep ëboneng gwek, hëndep ësasan gwek, ki zep tol hëndep juwek. Sap sana ba san dep?– olk san de ëhas gwesïn nïye.

7 Hen ahakon dokot të ngï-ngï ausunak altïnk. Kim sap tol ësaltïk, hwëna dokot të ngï-ngïna in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep dahalebik, hëndep eini hom tëka.

8 Hwëna ahakon kama dawemnak altïnk. Zen en dawemkam zep ësïp
gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tëka. Aha-
ere timni zëno dan beyana ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100
enkam."
9 Ola insa kim tonsuku, ki zep gubiridaka, "Em dwan i nibanke. Em ësal
gwen!"

Yesussu kim anakan dakensïblïkke, "Bian, em insa gulk sun ola blaon gwizim sira, ëe homë dam ulsul."
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesus kim zë-en gwë'anka, dekam zep ahakon in zen zëno tawa
tabinni insa ësane gwek, dua-blaskam de ang ta gwen wenya ban
dakensïblïzak, "Bian, em insa gulk sun ola blaon gwizim sira, ëe homë
dam ulsul."
11 Ki zep ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen wenya ebe mae hap Alap
mes golzimki– em dikim zëre mo ïrïk gïn hïp denaka tame gul gwen hap
denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira. Ëe in zebë zëbe mae
hap gulk en san ola blaon gwizimnin.
12 Sap Alap man desa dwam gwibirida'ara– men kirekam zëre mo olak
lwakke, kirekam de hëndep zëbe mae hap anakan lwa gwizimdin hip,
'Zen sap sa hla nul gwer,
hwëna san de hlaun srëmna.
Hen sap sa ësane gwe-gwer,
hwëna zen molya tol dam nulsuk gwek.
Diki zen de etan Abon osan dep lwanda ha'an zanam,
ki Ëe amaka zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim'in.' "*

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïn hïp de ola insa srip gulsuzimkike:
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Yesus ki zep gubiridaka, "Em ba hap tangane tame ul srëm gwer? Ki
hen ahanakaë gulk sun blaonzim'ik, desa hen molye tame uk.
14 Zini men zen gandum danna hlïng gïlsïkï, zen san de men kiye– men
zen Alap mo ola tawa da gwibirinke.
15 Gandum dan de oranak altïrïnnï, zen zini men zen Alap mo ola
ësane gwe-gwenan. Hwëna dowal mo kïgïna dekam zep desa de al gul
gwizimdin hip zëno mae mo enhonak hata gwenan zala.
16 Hen men zen kaso-kasonak altïrïnnï, zen ahakon men zen Alap mo
ola insa ësane gwe-gwenan. Zen nabakam zep sap enlala isrip-sri naban
nulin gwenan.
17 Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen, zep bëjen zë
holokam lwan. Sap zen kim de karek maena hla nu'ik, ahaksa ol dawemna
in hap de jal hap karek dabi'ik, zen hëndep dekam sa Alapsa hli dal.
18 Hen kirekam, men zen dokot të ngï-ngï ausunak altïrïnnï, zen zini
men zen Alap mo ola insa sap ësane gwe-gwenan.
19 Hwëna angkam de okamanak awe de kirekam-kirekam enlala ngalap
naban zë zëre mae mo enhonak siri nul gwenan– anakarekamye, 'Ëe
babë tahalha gwen,' hen anakan de hole-hle gwe-gwen naban, 'Diki te-
ala beya naban amaka gwë gwe'an.' Kirekam de enlalana in zep Alap
onakare ol dawemna insa zëno mae mo enhonak hule gwenan. Zep
hëndep dawemkam eini ëtë srëm gwe-gwenan.
20 Hwëna men zen kama dawemnak altïrïnni, zen zini men zen Alap
mo ola insa ësane gwe-gwenkam dawem enkam enhonak ing nul gwenan.

* **4:12 4:12** Yes. 6:9-10

Zen zep dawemkam eini ëtë gwenan. Zëno mae mo ei beyana, ahakon 30 enkam, 60 enkam, hen ahakon 100 enkam.” *

Yesus mo olsa dikim tame gun hup de ëhohle gwen hap de ol:
(Mat. 13:12; Luk. 8:16-18)

21 Etan ki zep Yesus gubiridaka, “Ano ola zen pelita makan. Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan– dekam de ngatanna insa aning gun hupye. Hen pelitana hom tum ïltïkïnnïk si nulin gwenan. Zen diki meja maenak de lonesen.

22 Hen kirekam, ola mensaë gulk sun de blaonzimdinkim zi beya hap aning gul gwizim'in, zen sa lamkam hataser. Hen ano enlala aning tanna, zen dekam sa ngatan gwera. Zen diki dekam sa zini dam nulsuk gwer.

23 Ëe in zebë emsa anakan gubiridal, ‘Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!’ ”

24 Etan ki zep Yesus gubiridaka, “Zen in zep ano ola mensa ena ësane gwe-gwe'an, dawem enkam emki enhonak lone gwen. Sap ena men kire enkame tame gun hup ëhohle gwe'an, zen kire enkam sa hen Alap ebe mae hap dekam de tame gun hup de enlala blala ing ta sone gwizimdi, hen zao sa etan mam ta gwizimdi.

25 Sap men zen Alap mo ïrïk gïn nïka de tame gun hup ëhohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle gwe srëm gwe'an, zëbon mae men zen sap tame gun hup de enlalana betek enkam lwazim'ira, desa sa hwëna Alap al tazimdi.”

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrïk gïn hïp dena, zen zi mo tame gun srëmkam zi mo enhonak saltïl gwenan.

26 Yesus in kim nama bulu kon tawa tabi'inka, zao zep etan zi beyambyana in hap ola gulk sun blaonzimki, “Alap mo ïrïk gïn hïp dena, zen san de zi de nganak gandum dansa hlïng gïlsïnnï kiye.

27 Zëna dekam totoresa de gwë gwen, hwëna gandum danna in dekam sa totoresa sïp gwera, hëndep saltïlï. Zini in sap de anakan tame gun, ‘Mes saltïlï,’ hwëna anakan bëjen dam gulsun, ‘Ba hap kirekam saltïl gwenda?’

28 Sap kama mwanak de gandum dan lwanna, zen totoresa dekam ësïp gwe-gwenda, hëndep ëtim gwe-gwenda, dekam zep hëndep ëwenam gwe-gwenda, hëndep danna dekam zep ëbeya gwe-gwenda.

29 Hwëna kim de bïl gwe'anka, hëndep dekam sa hwëna zini in nëbokkam blom tasïlï. Sap dekam taran hap denak mes zaunun.”

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrïk gïnnï, zen rica dan makan.
(Mat. 13:31-32,34; Luk. 13:18-19)

30 Yesus ki zep etan gubiridaka, “Ba naban esa apde osol?– dekam de Alap mo ïrïk gïn hïp denaka gulk sun blaonzimdin hipye. Alap mo ïrïk gïn nïban ba naban esa enlala eizim?– dekam de srip gulsuzimdin hipye.

31 Alap mo ïrïk gïnnï zen rica dan makan. Sap tïngare tetan dan nakon, rica danna, zen zen– betek tangan wenyaye.

---

* **4:20 4:20** Yesus kim dansa de tën hap dena ol aïsïlïk awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taïblïblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tën mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5–7) Ahaksa nëno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesïk gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan– san de dansa de tënna kiye.

32 Hwëna kim ësaltïl gwenan, dekam zep tïngare obwaga nakon ëblal-blal gwe-gwenan– hëndep hli-hli naban. Mawana zao zep yaïng gwe-gwenanzal– zëno hli-hlinak de golsa tauk gweblan hapye."
33 Yesus kirekam-kirekam gulk sun de blaonzimdin olkam tawa tabirida gweka. Men zao en zëno mae mo ësane gwen hap de sosonna zausuk gwizimk, dekon hom etan ayang gul gwizimki.
34 Zi beyana kim tawa ta gwibirki, Zen gulk sun de blaonzimdin enkam tawa ta gwibirki. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyaka de zë-erenak tawa tabinkim, Zen man tïngan srip gulsuk gwizimki.

Yesus kim asese yawala jalse gweblakake:
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Kam-en tangan zep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, "Haen, nen ho gutu men eihya san gweyo gwen."
36 Dekam zep hëndep zëre hon de ang ta gwen wenya in, bulu men dekon tawa tabi'inka, zëwe sesek gwe sezak. Zi beyana insa ho gutu alpna iwe zep hli nulidak. Ahakore bulu hen lun ang ta kïnïk.
37 Hwëna asese yala ki zep mumuk ennak hataka. Ho gutuna in dekam zep mam enkam ngëp-ngep gweka, hëndep buluk iwe suwehe kïnï gwe'anzak, hëndep beya gwesen hap alp gwesï'ïk.
38 Yesus Zëna bul ohwa nakon nisi ta'anka. Nola nol trï-trïnak dreini neka. Zëre hon de ang ta gwen wenya ki zep lï dak, zao zep nenblak, "Guru, em san nen de kïtak juwen hap ema dwam gwe'ara?"
39 Yesus ki zep luweka, ki zep asesena insa gubluka, "Em zausun!" Hen ho gutuna insa gubluka, "Em hen em sëwehen!"
Asesena dekam zep tap gweka. Ho gutuna in hen dekam zep tangan sëwe heka.
40 Ki zep hwëna gubiridaka, "Em bap ëaïrïl! Em san ki nama home Asa laïblïbla'an?"
41 Zen dekam zep sërkam ëaïrï'ak, ki zep zënaka nenbiridak, "Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan asese naban ho ngëp naban betek nëblanan!"

5

Yesus kim dowal-dowal mo bi gweblan zini dawem takake:
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Hëndep kim Ho Gutuna Galilea mo men eihyanak golëyaïng gwe naka, Gerasa mo langnak,
2-3 Yesus kim bulu kon ati gwe'anka, dekam zep hen dowal-dowal mo bi gweblan zini Zëbon osan dep song gwe'an zaka. Zen zi tok lo tasïk gwibin kaso-hul kaso-hulak gwënda gweka. Dekon te so'an zaka. Tahale gwenna mes topse nëblak. Besi dokot maekam sap naka gweblak.
4 Zen kim sap besikam de dokotkam taha-tanana tatak noso gweblak, zen hwëna nonol tahanak denaka blom ta sone gweka. Hen tananak dena, tanana kim ziheir gweka, dekam zep ësom gwe hana gwek. Sosonna sërkam tangan dowal-dowala in zëbe hap nol gweblak, zep hëndep toton nara dep?– balk tan naye.
5 Yaklam denaban kam denaban zen zi lo tasïk gwibin kaso-hul kaso-hul san gwënda gweka, hen kwatap bete-teksa hërhendan naban wale tanda gweka. Zëre mo timni kaso ben-benkam kalk-kalk guluda gweka.
6 Zen kim langa nakon Yesussu hla takïn zïka, ki zep hluwe zaka, zëno nwenak zep boklena kom so zaka.

7-8 Yesus ki zep zëbon de dowal-dowala insa gubiridaka, “Dowal-dowal, em zëbon onakon wet so gwen!” Zini in dekam zep mam enkam hërheka, “Yesus, Teipsïn Zini Alap mo Tane, Em aban toton banakan de syal ën hap? Alap mo nwenak Emki anakan asa gublun, ‘Ëe molyë emsa karek tak.’ ”

9 Yesus ki zep takensïblïka, “Eno bosena nara?”

Dowal-dowala in ki zep ding nulblik, “Zëno bosena Jal Zi Tra Bak, sap ëe an tra tangan nikë zëbon lowe he'an.”*

10 Zen man Yesussu aberbe da gwe'ak, “Asa bahem langna an kon golëalsa sonendan.”

11 Zëno mae mo nwe kara gwen san zahona beyam-bya tangan nik kwatap tïnï san tembane hap ëhaka'ak.

12 Dowal-dowala in ki zep Yesussu aberbe da'ak, “Em wëhë tol asa zaho trana wakuwe de bïtï gwen hap gubirida'anka?”

13 Yesus ki zep gubiridaka, “Dekam bïtï gwek.” Dekam zep dowal-dowala in zini in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zahona iwe bïtï gwek. Zaho trana in dekam zep heya-hya gwek, li san zep syalk ta tinek, hëndep ho gutunak zep ëkei-king gwek. Zahona in zëno beyana tïngan dua ribu enkam.

14 Zahona insa men zen kara da gwibik dekam zep zaho bi naka de gubiridan hap ë san dep hen ëna in mo golek denak de gol-gol san dep ëhlu-hluk gwek. Zëwe de zini in kim ësak, dekam zep hëndep nolësal kïnïk.

15 Yesus onak kim yaïng gwezak, zao zep hen dowala in desa bi nëblak desa hen hla dazak. Pakean naban zë nikin'inka. Enlalana hen mes sëwe heblaka. Dekam zep zë ëaïrï'ak.

16 Owasna insa men zen hla nuk, zen zep hwëna ahakore wenya insa donbiridak.

17 Kirekam kim ësak dekam zep Yesussu Zen de nabakam zëno mae mo langna in kon song gwen hap aberbe da gwe'ak.

18 Yesus kim buluk sewe seka, zini in desa dowal-dowala bi nëblak ki zep aberbe ta'anka, “Ëe wëhë tol Emsa ang gwebla'ak?”

19 Yesus hwëna man gubluka, “Bahem. Em gol san song gwen. Ere mo iyesa tonbirida– mensa Bian Alap dawemna ebe hap mamkam golblalake. Anakan gubirida, ‘Zen man tangan asa kwasang gweblaka.’ ”

20 Zini in dekam zep song gweka, hëndep Yesus insa zëre hap syal gwibirblika desa tonbirida song gweka– langna mensa anakan bose nukke, “Ëna Dare Taha-tap”kam. Kim sane da gwek, tïngare zini man tangan ëtenggwan gwek.

Yesus kim Yairus Bak mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwegwen wenya kim dawem gulkuke:
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesus kim etan bulkum ho gutu an eihya san dep lwahal zaka, zao zep zi beyam-byana ho gutu alpnak tagal nëblak.

22 Zao zep hen zi bosena Yairus hata zaka. Zen Yahudi mo zëwe de but srëm golak de aha mamna. Zen kim Yesussu hla ta zaka, ki zep zëno nwenak ïk gwehe zaka,

---

* **5:9 5:9** Zëno bosena Yunani mo olkam “Legion.” Amber olkam zëno enlalana “batalion.” Roma mo jana nabare zi mo “legion”kam de gubinni, zen zini beyana empat ribu enkam. Dekon hen beyana man esek gwe kïnï gwek.

23 dekon zep dawem enkam aberbe ta seka, “Bian, ano wenam tola tïn hïp alp gwesï'in. Em wëhë zë hata'anka?– tahasa eka zë tehabir ane, zen dekakim tol dawem gwek. Mana tol ap tïlblïnank.”

24 Dekam zep zëno gol san dep song ëka. Zini beya tangan nik ngïrïnnïk nëblahak, hëndep man tangan ngïltïtïk gwenkam kyang dasïk.

25 Dua-blas tahunkam de karekkam aura gwe-gwe wenya dekam zep hen ang gwese ha'ak.

26 Zëno te-alana mes tol tap gweka– dokter-dokter hap de sap kap ta gwizimdinkim. Hwëna hom tol kim dawem gwe-gwek, hwëna sang-sangna man kim tangan sabak gwe-gwek.

27 Wenya in mes beyakam Yesus hup dena sane gwe-gwek, zep zi tra ngïrïnnïk tahan nakon golek de tazak, zao zep hëndep baju ennak olk ta sonek.

28 Sap wenya in mes anakan taïblïblak, “Baju mae ennakë towanbla'ak, ëe dekam asa dawem gwer.”

29 Zen kim olk tak, hëndep dekam zep zëno kala in tewesibik. Dekam zep zëre mo timni anakan eisbik, “Ëe mesë dawem gwenan.”

30 Yesus dekam zep hëndep anakan eisbirki, “Zi sang-sangna mes Asa de olk tankam dawem gwenda.” Dekam zep zi tra mo ngïrïn nïkon lure san lero gweka, hen takensibirida gwe'anka, “Asa nara bajunak olk ta sonera?”

31 Zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zep nenblak, “Bian, zini an beya tangan nakake– an zen emsa dot dasïlye! Ba hap de waba hap takensibirida gwen hap, ‘Nara asa olk tala’?”

32 Hwëna Yesus nama ki nwekam tëblaka– men zen olk takake, desa de tawa gweblan hap.

33 Hwëna wenya in mes zënaka anakan eisbik, “Ëe mesë dawem gwenan.” Dekam zep aïrïn hïp yal-yala ban Yesus mo nwenak ïk gwe hezak, dekon zep zëre mo sang-sang hap dena kïtak ton seblak.

34 Yesus ki zep kwasang tola ban gubirki, “Anyan, em ema Asa taïblïblala, in zebe dawem gwenda. Aha-ere enlalakam song gwe. In eiwa, mese tangan dawem gwera.”

35 Yesus in kim nama ola ton'anka, zini dekam zep Yairus mo gola kon yaïng gwezak, ki zep zë nenblazak, “Eno wenamna mes tol tïlsïnïn. Bian Gurusa ba hap de waba hap blos tablan hap?”

36 Yesus man salsibiridaka in zen Yairus Baksa nenblazak, ki zep hwëna Yairu'u gubluka, “Bahem aïrïn. Asa em taïblïblan.”

37 Yesus dekam hom aha zi de ang gweblan hap gubiridaka– diki Petrus, Yakobus, oso zem Yohanis hin.

38 Yairus mo golak kim yaïng gwek, anakan zep hla nulida'ak, “Karekkam ena ta'an hen gona dabï'in.”

39 Yesus kim golak tïl zïka, ki zep gubirida zaka, “Em ba hap ena tal hen gona tal? Wenam tola in hom tïl. Zen nisi am ta'an.”

40 Zen hwëna man Yesussu swrë da'ak. Yesus ki zep wet so gwen hap gubiridaka. Kim wet so gwek, dekam zep zëre hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han hen wenam tola in mo ane-bia mae en naban golëbïtï gweka– teksonna men zao wenam tol tokna in lwa'akke.

41 Ki zep wenam tol tokna insa taha nakon gul ineka, ki zep zë zëre mae mo olkam anakan gubirki, “Talita kum.” Nëre mae mo olkam zëno enlalana anakan, “Timë, em luwen.”

42 Wenam tola in dekam zep hëndep luwek, hëndep të nasen'ak. Zëno tahunna dua-blas enkam. Dekam zep sërkam tangan ëtenggwank.

43 Hwëna Yesus man tangan jalse gwibiridaka, “Owasna an zen ki
lwanan, bahem ahasa tonbiridan.” An-bi zemka ki zep hen guzimki,
“Tembanesa em olbin.”

6

Yesussu kim Nazaret kon baes nëblakke:
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesus dekam zep dekon zëre hon de ang ta gwen wenya ban zëre mo
ëna Nazaret san dep golëlwanda halka.
2 Hari Sabatnak kim zauk, Yesus zep zëwe de but srëm golak tawa
tabirki. Zi beyam-byana men zen sane da'ak man tangan denggwanbla'ak.
Zep zë hwëna donsublu'ak, “Zini an endawe sekola gweka?– zep kïl gï'ïra,
‘Ëe asa tawa tabir.’ Hen owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de sosonna
endawe sa gul iri?
3 An dwan zenke– gol syal gwe-gweblan zi niye, Maria mo tane sake.
Zëno oso walya Yakobus, Yoses, Yudas, hen Simon. Hen zëno somol walya
awe am hen lowe he'an.” Sap zen mes kirekam tame dak, zep baes nëblak.
4 Hwëna man ding gulzimki, “Zini kirekam ëgwë gwenan: Men-kore
men-kore ë nakon, Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man blikip
neisibirida gwenan. Hwëna zëre mo iye, ahaksa zëre mo ë nakore nik
de kirekam ayang gul gwizimdinkim, desa hom tangan blikip neisibirida
gwenan.”
5 Zen in zep Yesus zëwe owas-owasna beyakam syal gwibir-zim srëm
gweka, sap zen hom daïblïblak. Hwëna zi sang-sang ensa zë dan en
dawem tabirki– tahasa de tehabirida ine gwenkam.
6 Sap zëre mo ënak de zini kirekam daïblïbla srëm gwek, zep tangan
tenggwanbiridaka.

Yesus kim dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya lup gul sonekake:
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Ki zep hwëna ë-ë san amjanbir song gweka hen desan tawa tabirida
gweka.
7 Ki zep hwëna dua-blaskam in zen ang në gweblak, desa kwang
guludaka, zao zep gubiridaka, “Em dan-dan dan-dankam ë-ë san sek gwen.
Ëe asa ëre mo sosonsa ebe mae hap golzim– dowal-dowalsa ekakim olëalsa
sone gwibik.
8 Bahem ba maena ora san dep lop tan. Dute ensa leirenk. Tembanena
hen bahem lop tan. Honna bahem wëwek tan, hen te-ala maena bahem
kap tan.
9 Sepatu enna amki alala lak, hen bajuna tim ennak dena kim sek gwek.
10 Gol karek mae nakon de emsa teisya irinni, ‘Haen, awe se këza,’ zen
zëwe en emki ën. Bahem dekon etan gol dawem san dep al ëhan.
11 Hwëna men dekore ë nakon emsa anakare ola ban teisya irin srëmna,
‘Em ba habe awe aptanan zala? Ëe ama emsa de salzimdinni baes ta'an,’
zen dekam em hëndep dekon song ën. Ë topnak em tana sonsa taïk-
tïk oso guk kïnïn– dekakim anakan tame nuk, ‘Zen sap Alap onakore ol
dawem naban nëbe mae hap olhatazim zira, hwëna nen insa lesya-in srëm
gwenan nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.’ ”
12 Zen dekam zep dan-dan dan-dankam sek gwek, hen anakan tawa
dabir-song gwek, “Ëre mae mo karek-karek nakon em ëhalen.”

13 Hen dowal-dowala beya tangan naka nolëalsa sone gwibik, hen
zi sang-sangna Yesus mo bosekam de minyak zaitunkum dra tabinkim
beyakam dawem da gwibik.

Baptis ta gwibin zini Yohanissi kim dakke:
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)
(Ayat 14-29)

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike:
(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

14-18 Galileak de teipsïn zini Herodes Bak kim zëre mo osona Pilipus mo
wenya Herodiana Baksa al gulbluka, hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis
zep damnak anakan jalse gweblaka, “Musa mo tïtï tabin ola kon, em sap
diki bëjen em oso uk mo wenya gon.” Hwëna Herodes dekam zep zëre
mo jana nabare zisi Yohanissi de bwinak tahalen naka tak ta irïn hip
gubiridaka.

19 We zem in, Herodiana Bak, zen hen man enlala ennak Yohanissi taïl
gïk gweblak. Zen man sap Yohanissi de tan hap enlala gwe-gwek, hwëna
Herodes de gubiridan srëmkam bëjen tan.

20 Sap Herodes hen man Yohanissi aïrï gweblaka, sap zen man enlala
gwe-gweblaka, “Yohanis zen zini dawemna. Alap zer soneka.” In zep tan
hap jalse gwibirida gweka. Herodes hen man zëno olsa de sane gwen
hap dwam gwe-gweka, hwëna hyanak zep etan zëno enlalana anakan
dowebla hana gweka, “Ëe banakan asa gwëblal? Zini an Alap mo zer
sonen nakake.”

21 Hwëna Herodes zënaka de jaha gweblan yaklanak kim hatak,
tembane yawalsa zep syal neibik. Tïngare ïrïk gïnnïk de mam-mamna
hen jana nabare zi mo mam-mamna, hen Galilea kore nol-nola, zen man
zë yaïng gwezak, zao zep apdekam tembane tak. Zen dekam zep zauk–
Herodiana mo baptis ta gwibin zini Yohanissi de taïl gïk gweblanna in
dikim jowen hap denakye.

22 Tembane tanna iwe, Herodiana mo wenam seiwiri man hen tïlzïk,
zao zep tïngare zi mo nwenak zisya gwe'ak. Herodes man tangan sam
gwesibirki, hen tïngare zi trana in man tangan sam neisibik. Herodes ki
zep wenam seiwiri insa gu-gubirki, “Men desae ki ena abe gwibi'inka, zen
desa asa ki hëndep ebe hap golbir.”

23 Zen kirekam wenam seiwiri insa tïngare zi mo inik gu-guk gwibi'inka,
“Nglï naban kama naban mes asa nasalblanan: Ëe asa eno abe gwibinni
insa ebe hap sul sonebir, hëndep ëre mo ïrïk gïn maena asa ep hlïlbir!”

24 Wenam seiwiri in dekam zep an zem Herodianasa de anakan
takensibin hip te sok, “Ëe basa asa dawem kire-kirena abe gwibir?”

Dekam zep ding gulbik, “Baptis ta gwibin zini Yohanis mo nolsa de
blaonin halzan hap em abe gwen– ëe akakim anakan tawa gwek, ‘Zen
eiwa mes tangan tïlï.’ ”

25 Wenam seiwiri in ki zep nabakam Herodes osan dep lwa halzak, ki
zep gubluzak, “Ëe baptis ta gwibin zini Yohanis mo nolakaë abe gwibi'in–
angkam de hëndep ap piring niban awe lonebir anezan hap.”

26 Herodes kim zëno abena insa salka dekam enlalana man tangan
dowebla hanaka. Hwëna etan bëjen zëno abena insa wet gulsubin, sap
zen mes ki zën zi tra mo inik kirekam etan-etankam gu-guk gwibi'inka.

27 Dekam zep hëndep zëre mo jana nabare zini gubluka, “Em bwinak
Yohanis mo nolsa ap blaonblin halzan.” Jana nabare zini in dekam zep
hëndep blaonblinhal zaka.

28 Piring niban zep golhal zaka, ki zep hëndep wenam seiwiri in hap golbir zika. Zen zep hwëna an zikhip golbirhak.
29 Yohanis hon de ang ta gwen wenya kim ësak, dekam zep tok naka de zerhan hap yaïng gwezak. Ki zep hëndep kaso hulak nënnek.
[14] Hwëna zao kim lwa se'ak, dekam zep hen etan Yesus hup de ola Herodes hon hatak, sap dekam mes Yesus mo syal hap dena ë-ë san ëtawa gwendak. Zep ahakon man ëgu gwek, “In eiwa, Yohanis Su Tabin Swe mes yap etan ngaya gweka. In zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka. In zep zëbon owas-owa'a dikim syal gwe-gwibin hip de sosonna lwa'an.”
[15] Hwëna ahakon man ëgu gwek, “In orep de Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak mes yap– men zen Alap osan dep sewe sekake. Zen hom tïlkï, in zep Yesuskum hwëna jowe zaka.” Ahakon hwëna man ëgu gwek, “Ki hom. Zen Alap ëse naka zer soneka– orep men kirekam hen lup gul sone gwekake.”
[16] Hwëna Herodes kim salka, dekam zep guku, “Aha hom. An Yohanis Su Tabin Swe. Ëe mes-am sap zëno nolsa de blaonsublun hap gubiridak. Hwëna in zen mes yap etan ngaya gweka!”

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike: (Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya– mensa zëna lup gul soneka, ki zep etan Yesus onak dep lwanda halzak. Zao zep donblazak– mensa zëna syal tandak hen tawa dabiridakye.
31 Hwëna zini hen beya tangan nik yaïng gwe-gwe'anzak, hëndep Yesus zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëhir-hir gwe'anka– hëndep golëtembane tan maena ba kon dep? Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya insa gubiridaka, “Haen, awe bëjen nen teinikirin. Nen në-en zi srëmnak de teinikirin hip sek gwen.”
32 Ki zep hëndep bulkum ëgwahak– zao de zë-en lowehen hap.
33 Hwëna zi beyam-byana in mes ëgwa hannak hla nulida sonek, hen zen mes anakan tame dabik, “O an Yesus maeke!” Zep ë-ë nakon beya enkam eik ora san ëhlu-hluk gwek, hëndep zen zep nonol yaïng gwek.
34 Yesus kim bulu kon ati gwe'anka, ki zep zi beyam-byana insa hlauluda kïnïka. Zen sërkam zë kwasang gwibiridaka, sap zen bi srëm zaho makan zë lowe he'ak. Zep zë mamkam tawa tabirki.
35 In kim tawa tabi'inka, zao zep hëndep kawe'ak. Dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya Yesussu nenblazak, “Angkam man kawe'an, hen langna an tahalha tanganna.
36 Diki dawemna zini an emaka zen de langna awe de golek de ë-ë san te-alakam tembane hap ëhakan hap enbirida'an.”
37 Hwëna Yesus ki zep ding gulzimki, “Amki em tembanena zëbe mae hap hen olzimk.”

Dekam zep ding nulblik, “Asya! Nen an san te-ala beya zi! * Ëe banakan de tembanena zëbe mae hap golzimdin hip?!”
38 Yesus ki zep etan takensibiridaka, “Eno mae mo rotina banaka'en? Emki hla tandan.”
Kim hla dandak, ki zep nenblak, “Rotina aha-ere taha-tap enkam. Hogwena dan-dan.”

---

* **6:37 6:37** “Te-ala beya”kam, Markus man ale gulku “200 dinar.” Dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso. Zen dekam anakarekam: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere perakkam de te-ala kasokam. Zep 200 dinara, zen te-alana mam tanganna–san de dua-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye.

39 Ki zep hwëna zi beyam-byana insa so trana iwe de hlïk-hlïkkam teinikirin hip gubiridaka.
40 Dekam zep kirekam ëteinikin nirak. Ahakore hlïk-hlïkna 100-100kum. Ahakorena 50-50kam.
41 Yesus ki zep aha-ere taha-tapkam de rotina insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep nglï san de kara gwesen naban Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rotina insa ahap tabirki, hen hogwe darena insa kwa-kwak soka. Desa zep dua-blaskam de zini in hap etan-etankam kap ta gwizim'inka– zen de hwëna zi trana in hap kae gwebla-zimdin hip.
42 Zi trana in kim dwenblandak, man tangan ëïtrï gwek.
43 Ki zep hwëna dua-blaskam de wenya in tembane mosrona insa tagam dak. Hëndep yuna dua-blas enkam zep ësuwek.
44 In zen rotina insa dwenblandak, zi ensa de aïtbinkim, beyana lima ribu enkam– we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus kim ho gutu tahan san song gwe'an zakake:
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Kim tembane tasïk, dekam zep hëndep dua-blaskam de ang ta gwen wenya insa bulkum de ho gutu men eihya san sek gwen hap gubiridaka– Zënaka de ëna Betsaida san dep ngeir gublun hap. Ki zep hen zi beyam-byana insa sekwak gwen hap gubiridaka.
46 Yesus kim zi beyam-byana insa hli yuludaka, ki zep zë-en kwatap tek san hata seka– dekon de Alapsa gu soneblan hap.
47 Kim kawesïk, zëre hon de ang ta gwen wenya bare bulu mes ho gutu ngïrïnnïk zauk, hwëna Yesus Zëna nama kwatapnak gwë'anka.
48 Dekon zep anakan kara tabir ane'anka, “Asesena ngein nikon mamkam taïlbirida'ara, zep karekkam ho ngëpna insa bulu inkam sap nakabi'in.” Zëna hwëna oho-bung gun nuban zep ho gutu tahan san de song gwe zankam gulmun nuran makan gweibiridaka.
49-50 Zen kim hla da sonek weya tahan san de song gwennak, ki zep au hloblankam ëhërhek, sap zen man kïl dïk, “Hobwem dowal!”

Hwëna ki zep gubirida kïnzïka, “Em ësëwehen! Bahem ëaïrïn. Ëe an Ëe.”
51 Ki zep hëndep zëno mae mo buluk iwe sewese zaka. Asesena in dekam zep hëndep sëwe heka. Zëre hon de ang ta gwen wenya in man tangan sërkam denggwanblak.
52 Sap zen aha-ere taha-tapkam de rotina mensa ahap tabir-zimki lima ribu enkam de zi hip, zen hom owasna desa tame nuk. Zëno mae mo nola dekam nama drak-drakna, zep zëbe mae hap man tangan gwa-gwa gwizimk– desa de tame gun hupye.

Yesus kim zi sang-sang beyam-byana Genesaret dawem ta gwibirkike:
(Mat. 14:34-36)

53 Genesaret kim bulkum yaïng gwek, ho gutu men eihyanak,
54 kim atiti gwek, zëwe de zini hëndep dekam zep Yesussu tame dazak, “O an zenke.”
55 Zen dekam zep tïngare langna iwe de ë-ë san gubiridan hap ëhlu-hluk gwe gu nusenk. Zen kim anakan nasal gwebla'ak, “Angkam Yesus zao gwë'ara,” dekam zep zi sang-sangna zato naban desan dep kap nulhal gwe'anzak.
56 Yesus men desan ki tënda gweka zi sang-sangna hen zëwe nolëyaïng gwenda gwek– sap ë yalak, sap ë bete-teknak, hen sap ora san de gol-gol mae san. Hen pasar maenak kang nul gwek, dekon zep Yesussu abe da

gwek, “Bian, zi sang-sangna an wëhë baju top en mae nakon Emsa olk ta'anka?– dekakim tol dawem gweka.” Tingan men zen olk da gwek, zen dekam zep hëndep ëdawem gwe-gwek.

7

Mae hap de ol: Auyan-aza mo tïtï ta gwibin ola ban man Alap mo ola ban ïlman në gwenan.
(Mat. 15:1-9)

1 Aha yaklakam Farisikam de gubirida gwen wenya Musa mo olsa de
tawa ta gwibin wenya ban Yerusalem kon Yesus onak dep yaïng gwezak.
2 Hwëna zen man Yesus hon de ang ta gwen wenyaka hla nulidak–
auyan-aza zik mo ëpba ol san de taha hlë tazimdin srëmkam tembane
tannak. Zen man dekam enlala neibiridak, “Zen an mes Alap mo nwenak
ëkun gwenan.”
3 Yahudi zini zen kirekam zëre mae mo orep de auyan-aza mo ëpba
ol san ang ta gwenan, hwëna Farisikam de gubirida gwen wenya, zen zen
tangan sërkam desa kyang-kyang nulsuk gwenan. Zen bëjen mae tembane
tan– zëre mae mo auyan-aza mo ëpba ol san de kire enkam tahasa hlë
tazimdin srëmkamye.
4 Ba maesa de pasarak gonna, zen bëjen hokam de su tabin srëmkam
twinbin. Hen beya tanganna zëre mae mo ëpba ola– zen men desa tangan
kyang-kyang nulsuk gwenan, mok, blang, cerek, [hen tum] maesa de su
tablanda gwen naye.
5 Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini in Farisikam de gubirida gwen
wenya ban dekam zep Yesussu dakensïblïk, “Ebon de ang ta gwen wenya
ba hap nëno mae mo auyan-aza mo ëpba ola nulmun gwe'an?– tembane
dëre ta gunnuk de tahasa nonol hokam hlë tazimdin srëmkam de tembane
ta gwenkamye. Zen mes Alap mo nwenak ëkun gwenan.”
6 Ki zep ding gulzimki, “Em an eiwa ëk enkame ëgu gwenan, ‘Ëe an
Alapsa de betek gweblanna.’ Eiwa, Yesaya Bak mo ola man ebe mae hap
dakastïlzim'in– zen insa Alap mo ola anakan ayang gulkuye,
‘Zini in ëk enkam Asa betek në gweblanan, hwëna zëno mae mo enhona
Abon onakon langa tangannak.
7 Zen waba hap Asa boklena kom da gweblanan, sap zen zi zëre mae
mo tïtï tabin olkam tawa da gwibirin– san de ano olkam de tawa tabinni
kiye.’ ”*
8 Anakan zep waulsuzimki, “Em Alap mo ola ema eibir kïnï gwenan,
hwëna zi mo olsae kyang-kyang ulsuk gwenan.”
9 Etan ki zep gubiridaka, “Em an eiwa tewesïn tanganna, zebe Alap mo
ola eibir kïnï gwenan, hwëna auyan-aza mo ëpba olsae kyang-kyang ulsuk
gwenan.
10 Sap Alap mes Musa Bak hap ola ansa golblaka:
‘Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin.’
Hen anakan mas gulku,
‘Men nara an-bi zemka lamang sonna, zen hëndep tok hap em karek
tan.’*
11 Hwëna em an ema anakan tawa la gwibirin, ‘Ane-bia mo ol san sap esa
ang ta srëm gwe-gwer– anakan mae de lwankamye: Ane-bia de tahalha
ënnak, em sap esa anakan enbirida gwer, “Angkam ëe molyë emsa mas

* **7:7 7:7** Yes. 29:13 * **7:10 7:10** Kel. 20:12; 21:17; Im. 20:9; Ul. 5:16

gwizimk, sap ano te-alana an lamkam de Alap hap kap tablan habë lam ta'an.” ’
12 Eno mae mo tawa tabinkim, kirekam de an bi zemka blikip gwizimdin srëm zini man sam gwesï'ïra. Zep eno mae mo tawa tabinni ema kim enbirida gwenan, ‘Bahem ane-biasa mas gwe-gwizimdin.’
13 Zep ere mae mo auyan-aza mo ëpba tawa tabinni insa de kyang-kyang gulsunkum, zen hwëna dekam Alap mo ol tanganna insae kim hli ku'in. Hen beya tanganna– em mensa kirekam ulin halasen gwenanye.”

Mae hap de ol: Zini an dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan. (Mat. 15:10-20)

14 Yesus ki zep etan zi beyana insa tagal gwen hap gubiridaka. Kim tagal gwek zao zep gubiridaka, “Kïtak Asa sane lak– ekakim tame uk.
15-16 Mensa ëk tïhï san zini ing nul gwenan, dekon hom Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan. Diki men zen zi mo ëk tïhï nakon wet so gwenan, zen diki dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.” *
17 Yesus ki zep zi beyana insa hli yuludaka, ki zep golak tïlkï. Zëre hon de ang ta gwen wenya ki zep du nëblazak, zao zep dakensïblïk, “Bian, kun gwen hap de ola insa gulk sun blaonnara, emki abe mae hap srip gulsuzimdin.”
18 Ki zep ding gulzimki, “Em san hen home tame ul? Ki em san hen zi trana in han apdenak?– enlala joblo-topna. Men desa ëk san olgwen gwibirin, zini dekon bëjen Alap mo nwenak kun gwen.
19 Sap zen hom enhonak tïl gwenan. Zen ulpnuk hata gwenan, hëndep ukum zebe ana gwibirin.”

Ëe an Markus. Ëe ama ola ansa ebe mae hap srip gulsuzim'in: Kirekam kim Yesus tawa tabirki, zëno dam gulsunnu a kirekam mo: Tïngare tembanena zen Alap mo nwenak dawemna. Tembane nakon bëjen Alap mo nwenak kun gwen. Dekam zep etan ayang gulzimki,
20 “Diki men zen zi mo enho nakon hatase gwenan, zen diki zini dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.
21 Sap zen zi mo enho nakon anakare kareksa de gon hap de enlala jal-jala hatase gwenda:
kahalo gwen hap dena,
sowë hap dena,
zisi de tan hap dena,
22 hen wesya de lirak oson hap dena,
te-alasa de hole-hle gwibin hip dena,
aha zisi de taïl gïblïn hap dena,
hen ahak-ahak tan hap dena,
zi bosyansa de tonsublun hap dena,
bola-bola gwen hap dena,
nol drak-drak gwen hap dena,
saher srëmkam de gwë gwen hap dena,
hen zi bose zemka de anakare hap husus gweblan hap dena, ‘Zen en dawemsa gul iri.’
23 Tïngare kirekam-kirekam karek enlalana in, zen enho nakon wet so gwenan. Zini zen diki dekon Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan.”

Yesus kim Yahudi srëm we mo eini hlaulbirkike: (Mat. 15:21-28)

---

* **7:15-16 7:15-16** Ahakon men zen orep Markus mo ola ansa etan ale nul gwek, ayat enam-blasna man mas nuk. Markus 4:23 nakore naka etan zao mas nuk.

24 Yesus dekam zep langna in kon zëre hon de ang tan wenya ban golësek gweka– ë darena Tirus hen Sidon mo lang san dep. Zëwe zi mo golak zep sowë enkam golëbïtï gweka– zi beya de anakan tawa gweblan srëm hap, “Zen mes awe hata zala.” Hwëna Zen toton banakan dep?– tawa gweblan srëmkam de hatan naye.

25-26 Zep Yesus hom zëwe holo gwe'anka, dekam zep hëndep wenya Zëbon hatazak. Wenya in Yahudi wesya hom. Zen Tirus mo lang nakorena, hen Yunani olsa de ton gwibinni. Zëno wenam tola mes dowal bi gwibirki, zep zen kim Yesussu anakan salblak, “Zen mes hatanda,” dekam zep hëndep zëno nwenak ïk gwe hezak. Dekon zep abe tasek, “Ano wenam tolsa emki dawem gun. Dowal mes tol bi gwibirki.”

27 Ki zep ding gulbirki, “Em Yahudi wesya hom! Ëe de emsa mas gwibinkim dekam sa hwëna nwe-mase gwer– san de Yahudi zi mo walas hap de tembanesa de lwa hap yal tazimdinni kiye.”

28 Ki zep hwëna ding gulbluk, “In eiwa, Bian. Dikire Yahudi walas tembane tak. Lwana hwëna meja ïltïkïnnïk sa teinikinser. Men zen walas ëk nakon altï'ïk, zen desa sa hwëna dwenblandal. Zep em de asa mas gwibinkim, ki Yahudi walasna molya ëusak gwek.”

29 Yesus ki zep ding gulbirki, “Sap kirekame dawemkam asa ding gulblunda, dowala in mes eno wenam tola kon wet sonda. Sap esa song gwera.”

30 Wenya in dekam zep gol san dep song gwek. Golak wenam zem insa anakan zep hlau'unzak, “Deyol dërenak sëwehen nik glang-glang gwe'an, hen eiwa dowala in mes tangan zëbon onakon wet sola.”

Yesus kim dawemkam de ol ton gwen srëm hen i srëm zini dawem takake:

31 Yesus kim etan Tirus mo langna in kon zëre hon de ang ta gwen wenya ban golësek gweka, dekam Sidon mo lang san zep tamanka, hëndep Ho Gutuna Galilea san tineka, hëndep lang bosena Ëna Dare Taha-tap hataka.

32 Zao zep zi i srëmna hen dawemkam de ol ton gwen srëmna Yesus onak dep nërhatazak, zao zep Yesussu abe dazak, “Bian, emki tahasa de tehabla inenkam dawem tan.”

33 Yesus dekam zep zini insa zi beyana in kon zë-ere san dep zer halka, zao zep zëre mo taha bolsa zini in mo inik se soblan daka. Hen zëre mo tahanak ol tepsa tïpsïkï. Ol tepna inkam zep zini in mo mahala dra tablaka.

34 Ki zep hwëna nglï san kara gwe seka, deban ensasana langa tasïkï, ki zep zini insa Ibrani zëre mae mo olkam gubluka, “Efata.” Efata mo enlalana, “Em yak nën.”

35 Zini in mo ini hëndep dekam zep yak nëblak. Mahala hen dekam zep jahalha gweblaka. Ola dekam zep hëndep dawemkam tonka.

36 Etan kim zi beyana in osan dep zon ta zaka, zao zep jalse gwibiridaka, “Ëe ansa zini dawem tanan, etan bahem mae ëton naseran.” Hwëna kirekam sap jalse gwibirida gweka, zen hwëna man kim tangan sërkam ëton nasen gwek.

37 Tïngan men zen ësane gwek, man tangan sërkam denggwanblak. Zen man ëgu gwe'ak, “Eiwa, zini an wehasa hom, in zep ki kirekam dawem tabirida gwenda. Sap i matna, zen hëndep dekam sa ki ësane gwer. Sap ol srëmna, zen hëndep dekam sa ola ëton!”

8

Yesus kim empat ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike: (Mat. 15:32-39)

1 Zao hom tangan holo gwe'ak, ki zep zi beyam-byana Yesus onak dep
tagal gwezak. Tembanena kim tap gwizimki, Yesus ki zep zëre hon de ang
ta gwen wenyaka haen gwibiridaka, zao zep gubiridaka,
2 “Ëe ama zi trana ansa dawemkam kwasang gwibirida'an, sap zen mes
dan-ahare yaklakam awe Asa nërgwëk, hëndep angkam zëno mae mo
tembanena mes tangan tap gwizimdi.
3 Ëe de usak naban de sek gwen hap gubiridankam, zen sa hwëna ora
san ëtïlsïk song gwer, sap ahakon an langa nakon yaïng gwezak.”
4 Zëre hon de ang ta gwen wenya in ki zep ding nulblik, “Zi srëm langna
awe, tembanena endawe esa ol?– dekam de zi beyam-byana ansa sul sonen
hapye.”
5 Ki zep hwëna takensibiridaka, “Eno mae mo rotina banaka'en?”
Ki zep ding nulblik, “Tuju enkam.”
6 Yesus ki zep zi beyam-byana insa teinikin niran hap gubiridaka. Ki zep
tujukam de rotina insa kap taka, dekam zep Alap hap dawemna golblaka,
ki zep hwëna ahap tabirki. Desa zep zëre hon de ang ta gwen wenya kip
etan-etankam kap ta gwizim'inka– zen dikim kae gwibin hip.
7 Hogwe bete-tekna hen da-en zë nola'ak. Yesus etan hogwena in hap
dawemsa Alap hap golblaka, ki zep hen gubiridaka– dekam de hen kae
gwibiridan hap.
8 Kim dwenblandak, zen man tangan ëïtrï gwek. Mosrona kim tagam
dak, yu yawal-yawala tuju enkam zep ësuwek.
9 In zen tembane tak beyana san ha empat ribu enkam mes yap. Yesus
ki zep sekwak gwen hap gubiridaka.
10 Zëna zëre hon de ang ta gwen wenya ban dekam zep hëndep
Dalmanuta mo lang san dep bulkum golësek gweka.

Yesussu kim owassa de syal gwibir-zimdin hip abe dakke: (Mat. 16:1-4)

11 Farisikam de gubirida gwen zini ki zep Yesus hun de ol zerkeisa-keisa
gwen hap yaïng gwezak. Zen dekam de akasïblïn hap anakan abe dak,
“Emki nglï nakore owassa ap syal gwibir-zimdin. Zen dekam asa emsa
anakan laïblïblal, ‘Zen eiwa Alap onakon hata zaka.’ ”
12 Yesus nonol enlala dowe hanan naban zep ensasana langa tasïkï, ki
zep gubiridaka, “Em bap auhu-kama enlala zini nglï nakore owassa de
ebe mae hap syal gwibir-zimdin hip Asa abe lal. Eiwa denakaë emsa
gubirida'an: Em makare zi hip Ëe bëjënë owassa syal gwibir-zimdin.”
13 Kirekam kim gubiridaka, ki zep zë hëndep hli yuluda guk halka. Bulkum
zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban men eihya san dep golëtablan
gwe kïnïka.

Yesus kim gubiridakake, “Dawem. Farisi hen Sadukikam de zi mo ragisa ema ulinnink.” (Mat. 16:5-12)

14 In kim bulkum sek gwek, Yesus hon de ang ta gwen wenya hwëna
hom tembanena sowe henkam kap dak. Rotina hwëna aha-en tol ing nuk.

15 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Dawem. Terya-tyakam
lowehek. Farisi zi mo ragisa ema ing ulink. Hen Herodes moka ema hen
ing ulink.” *
16 Zëre hon de ang ta gwen zini in hom anakan dam nulsuk, “Kire hap
ki asa gubiridala,” zep hwëna zënaka donbirida'ak, “Nen home rotina bïtï
lazal. In zep ki nësa gubiridala.”
17 Yesus hwëna mes tawa gwibiridaka– insa zënaka donbirida'ak, ki zep
gubiridaka, “Em ba habe roti bïtï tazan srëm hap enaka lonbirida'an? Em
ba hap tangane tame ul srëm gwe-gwe'an?! Em in eiwa enlala joblo-topna.
18 Em dwan nwena kike. Em ba habe hla kul srëm gwe-gwe'an? Em
dwan ini kike. Ba habe ëgwë gwe'an?– san de ësan srëmna.* Em san
home enlala eibi'in?
19 Mensa aha-ere taha-tapkam de rotina lima ribukam de zi hip ahap
tabir-zimk, dekam tembane mosrona kime tagam lasïk, yuna banaka'en
ësuwek?”
Ki zep ding nulblik, “Dua-blas enkam.”
20 “Hen mensa empat ribukam de zi hip tuju enkam de rotina ahap
tabir-zimk, dekam tembane mosrona kime tagam lasïk, yu yawal-yawala
banaka'en ësuwek?”
Etan ki zep ding nulblik, “Tuju enkamke.”
21 Dekam zep gubiridaka, “Ki em ba habe tame ul srëm gwer? Ëe san
rotisa de bïtï tazan srëm habë emsa gubiridal.” †

Yesus kim Betsaidak zi nwe dïmïnnï dawem takake:
22 Betsaidak kim yaïng gwek, zi nwe dïmïnnï ki zep Yesus onak dep nër
halzak, zao zep abe dazak, “Bian, emki zi nwe dïmïnnï ansa tahasa tehabla
inen– dekakim tol etan nwesa kara gweka.”
23 Yesus ki zep ëna in kon tahakam ïrïk ta halka, zao zep oltepkam
nwena insa dra soblaka, ki zep tahana nwenak tehabla ineka. Tahana
insa kim teisyasïkï, ki zep hwëna takensïblïka, “Em wëhë dawemkam
hlauluda'ara?”
24 Zini in dekam zep kara gweka, ki zep ding gulbluka, “Kië. Ëe kië zini
kara tabi'in, hwëna san de te de ëtë naseranna kiye.”
25 Yesus ki zep etan nwenak tahana tehabla ineka. Dekam tangan zep
dawemkam kara gwen hap alp gweka. Dekam zep hëndep nwena in
etan sërkam tangan dawem nëblak, hëndep lalak tangankam kïtak kara
gweka– men kiye, dïmïn nëblan srëmnak kim gwëkake.
26 Yesus dekam zep gubluka, “Dekam gol san song gwe. Hwëna ë san
bahem tamaran, ki sa anakan ëtawa gwer, ‘Zen mes dawem tala.’ ”

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Bian, Em an Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21; Yoh. 6:66-71)
27 Yesus ki zep zëre hon de ang tan wenya ban ë bosena Kaesarea-Pilipi
mo golek de san de ë-ë san golësek gweka. Oranak zep takensibiridaka,
“Zi mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an nara mo weinak debë hatazak?”
28 Ki zep ding nulblik, “Ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In baptis
ta gwibin zini Yohanis Swe tïn nïkon etan ngaya gweka. In zen hwëna

* **8:15 8:15** Yahudi zi mo gulk sun de ol blaon gwizimdinkim, zen ragisa enlala nei gwibik– zen san de zi mo karek-karekna kiye. Sap ragina, roti mang-mang gunnu man hop gul gwenan. Zep zen san de zi mo karek-karek de aha zi sin dep hlimin song gwe-gwenna kiye. Emki hlaun 1Kor. 5:6-8, hen Gal. 5:9nak. * **8:18 8:18** Yer. 5:21; Yeh. 12:2 † **8:21 8:21** Ayatnak awe Yesus mo olsa de dam gulsun hup, emki Mat. 16:12nak hlaun.

Yesuskum bosena li yul soneka.’ Hen ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.’ Hen ahakon man emsa enlala në gweblanan, ‘Zen diki ahanik mo weinak dep jowe zaka– men zen orep Alap mo ola ayang nul gwekke.’ ”

29 Ki zep etan takensibiridaka, “Hwëna ere mae mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an diki nara mo weinak dep dena?”

Petrus zep ding gulbluka, “Bian, Em in Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsïn nïye.”

30 Ki zep hwëna jalse gwibiridaka, “Asa insa kirekam dam lasïnïn, aha maesa hwëna bahem gubiridan.”

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gu-gubiridakake:
(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Yesus ki zep kon gwisibir hana'anka– zëre hon de ang ta gwen wenyaka de anakan tawa tabinkim, “Alap mo dwam gwibinni abe hap dena a kirekam sa lwal: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe karekna mam tangan naka asa goltower. Yahudi mo nol-nola ban, Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi niban sa Asa baes nëblal. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki asa etan tïn nïkon ngaya gwer.” ‡

32 Zen dam-dam enkam kirekam gubiridaka– zen de karekkam dam gulsun srëm hap. Petrus ki zep hwëna Yesussu ora nakon de asyal hehan hap gubluka, zao zep anakan jalse gwebla'anka, “Em bap kirekam gulu! Kina ki bëjen kirekam lwan.”

33 Hwëna Yesus ki zep lure san ahakore zëre hon de ang ta gwen wenyaka lero gwibiridaka, ki zep zëno mae mo inik Petrussu anakan jalse gweblaka, “Em in dowal mo kïgï! Ki lun em gwën. Eno kirekam de enlalana in Alap mo dwam gwibin sin denaka hom. Zen auhu-kama zi mo dena.”

34 Dekam zep Yesus zi trana insa hëndep zëre hon de ang ta gwen wenya ban haen gwibiridaka, ki zep zë gubiridaka, “Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwënna zen eititi gwibin–dekam de zëre hap de te-lidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, ‘Ëe sap asa Yesus hun apdenak lïl.’

35 Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwënna anakan nolaïrï gwe'ak, ‘Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno mae gwënna in sa jek-jak gwer. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hen abe hap de ol dawemsa de gol halada gwen hap zëre mae mo gwënna sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tïn hïp, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.

36 San ha dawemna?– em de sërkam te-ala beya gwenkam kïtak de okamana ansa bi gwibinni, dekam de hwëna ere mo gwënsa tïhïs gïn hïp. Kirekam dawem naka hom!

37 Tïnkïm san ha emaka te-ala beyana inkam ba maesa Alap hap golbla'ara?– dekam de etan ngaya gwen hapye. Kina ki bëjen.

38 “Auhu-kamanak de zini man Alapsa hli da gwenan– dekam de dowal-dowalsa ang gwibirida nasen gwen hap, hen kirekam-kirekam kareksa dikim gulin halasen gwen hap. Hwëna Abon de ang gwe-gwen zini em de

‡ **8:31 8:31** Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yaklana dan-ahan”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yaklana dan-dan”kam. Sap Yesus Jumatkam tïlkï, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

zëno mae mo ngïrïn nïkon anakan de gunsu saher gwenna, ‘Ëe Yesussu de ang gwe-gweblan zi,’ ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë Bian mo ngatan naban hen soson naban zëno dam taha nakore zi niban golëyaïng gwe'anzak, Ëe molyë hen emsa anakan kira tak, ‘Zini an eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.’ ”

9

1 Ki zep etan gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek– Alap mo yakla yalak de zaun srëmnakye. Em esa Asa hla lal– Ëe kimë zëre mo soson yawala ban zëre mo bosekam de ïrïk gïn hïp hata'an zakye.”

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Yaklana kim enam enkam damank, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya Petrus, Yakobus, hen Yohanis mae en han zë-en kwatap yawal san dep golësek gweka. Hwëna dan-ahare zini in mo nwenak zep Yesus mo timni liwe heblak.

3 Zëno pakeanna man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen man nalïlïngtïlblï'ak. Okamanak de ngap-ngap kire-kirena, men ki ogom ngap-ngapna, zen man kïtak lwala he'an– zëno ngap-ngap nakonye.

4 Ki zep hwëna Musa Bak ne Elia Bak ne mumuk ennak jo kë zaka, hen Yesus hon de ang tan dan-ahare zini in ki zep zë nakek– zen kim Yesus hun ëraïsïl gwe'anka.

5 Petrus ki zep hwëna Yesussu totoresa gubluka, “Bian, dawem tanganna– nen de awe lowehe gwen hapye. Zep ëe asa gol kluksa dan-ahan syal ëblandal– ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap.”

6 Hwëna Petrus insa kirekam gubluka, hyanak zëna man saher gwibi'inka, “O ëe an ba habë kirekam gublul!” Sap zen wal bose dare zem in han man sërkam ziaïrï'anka.

7 Hwëna butna ki zep zë wale tabirzik, hen butna iwe zep ola ësak, “An ano Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Desa em sal gweblan.”

8 Zen nabal-bakam zep sap men-san an-sankam ëkaratda gwendak, hwëna zi maena hom zë hla dak. Hwëna Yesus Zëna en naka zë hla dak.

9 Kwatapna in kon kim etan golëtine gwe'anka, zao zep gubiridaka, “In desa ki ena hla kul, etan aha maesa bahem gubiridan– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de nama tïn nïkon ngaya gwen srëmnakye.”

10 Zen man Yesus mo ol jalse gwibiridanna in san ang tak, hwëna zë-erenak zep zë-en anakan don gwibik, “ ‘Tïn nïkon de etan ngaya gwenna,’ zen banakarekam sa lwal? Nen home dam ulsu'un.”

11 Dan-ahare zini in dekam zep hwëna dakensïblïk, “Elia Bak mes-am lwa hala. Ëe hwëna ama tim ul, ‘Zen sa Emsa ngeirbli zala.’ Sap Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zini kirekam am ëgu gwenan, ‘Zen diki nonol Elia Bak sa etan lwahal zankam ngeirbli zala, ki sa hwëna nësa de ngaya tabin hip de Zini hata zala.’ ”*

12 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, “In sap eiwa kirekamke. Elia zen sap kirekam-kirekamsa de nonol sul sone gun hup de zini zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zini Ëe de hwëna kirenak hatazan hap. Hwëna Alap

* **9:11 9:11** Mal. 4:5

mo ola ahana hen ki, kirekam de hen Abon jowen hap dena– men zen anakan lwakye,
‘Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna sa baes nëblal, hen karekna mam tangan naka sa goltowe gwera.’*
13 Hwëna ëe ama emsa gubirida'an, Elia zen sap mes eiwa Asa ngeirbli zaka, hwëna zini zëre mae mo dwam gwibin sin kirekam-kirekam karek-karek ensa nol gweblak– men kirekam hen zëbe hap dena Alap mo olak hamal hap lwakke.”

Yesus kim dowal mo tïlblïn walas tola dawem takake:
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

14 Yesus kim etan zëre hon de ang ta gwen zi dan aharena in han golëlwandahal zaka– ahakore zëre hon de ang ta gwen wesyan dep, hwëna zi beyam-bya naban zep zë hla nulida'ak. Musa mo ol tawa ta gwibin wenyik zë Yesus hon de ang ta gwen wenya in han nolëol tetek gwe'ak.
15 Hwëna Yesus Zënaka kim hla da guk, ausa zep anakare hap nohlo gubluk, “Zëna man hata'ara.” Dekam zep hut tu ane gun hup ëhlu-hluk gwezak.
16 Yesus ki zep takensibiridaka, “Em ba habe ëol tetek gwesan?”
17 Hwëna zini ki zep zi trana in kon ding gulbluka, “Bian, ëe ëre mo walassaë ebon dep zer halzal. Dowal tïl gweblanda, zep tol ol srëm gweka.
18 Dowala in kim tïl gweblanda, dekam zep ëk tutum nuban kamanak zënaka zerheir isen gwenda. Ëkna dekam zep hen ngalk-ngalk so gwenda, hëndep dekam zep tïngare timni kyang-kyang gwe-gwenda. Ëe mesë sap ere hon de ang ta gwen wenya zeralsa sonen hap gubiridal. Hwëna man sap nakablal.”
19 Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom tangan! Ëe san ëse nakaë sap emsa golëlowehe gwek?! Ëe ama bae-eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san emki walasna insa zerhalzan.”
20 Ki zep nër halzak. Dowala in kim Yesussu hla taka, dekam zep walasna insa yal-yal taka, ki zep hëndep kamanak zerheirki, zao zep ëk tutum nuban ololo gwe'anka.
21 Yesus ki zep bi zemka takensïblïka, “Dowala in bawalkam kon gwesïblï hanaka– kirekam de gwë gweblan naye?”
Ki zep ding gulbluka, “In beteknak ki hëndep tïl gweblaka.
22 Dowala in syauknuk de zerheir gwenna mes beya taka– hen honak de keing ta gwen naye. Zen kire tangankam tan hap am ki gwëbla'ara. Hwëna eno soson de kirekam lwablankam, emki tol asa kwasang gwizimdin hen mas gwizimdin.”
23 Yesus ki zep hwëna jalse gweblaka, “Ha! Em bap kirekam Asa gublula, ‘eno soson de kirekam lwablan’kamye? Ki em home Asa taïblïbla'ara. Em de Asa taïblïblankam kina ki banakare maena man?– Ëe de ebe hap syal gwibir-blin srëm hap denaye!”
24 Bi zem in dekam zep hëndep ol mamkam gu aneka, “Ëe sap ama Emsa taïblïbla'an, hwëna sowehen tangankam homë. Emki ano Emsa de taïblïblansa ap esek gul seblan!”
25 Yesus kim hlauludaka, “Zini angkam man hlu-hluk gwe-gwe zankam Asa dot dasï'ïn,” ki zep dowala insa gubluka, “I srëm hen ol srëm dowal, walasna an kon em wet son. Bahem etan tïlblïn.”

* **9:12 9:12** Yes. 53:3-9

26 Dowala in ki zep hërheka, etan ki zep walasna insa karek tangankam
yal-yal taka, ki zep hëndep zëbon onakon wet soka. Walasna in tok makan
zep zë lwa'anka. Zi beyam-byana in dekam zep nenblak, “In mes tïlïda.”
27 Hwëna Yesus ki zep taha nakon de zer inenkam lï taka. Dekam zep
hëndep dawem gweka.
28 Yesus kim zë-en golak gwë'anka, zëre hon de ang ta gwen wenya
dekam zep zë-en du nëblazak. Zao zep dakensïblïk, “Bian, ëe ba hap
tanganë dowala insa ëralsa sone srëm gwer?”
29 Ki zep ding gulzimki, “Kirekam de dowala, toton banakare aha
maekam bëjen zeralsa sonen. Zen aha-en diki Alapsa de abe ta gwen
enkam de zeralsa sonen.”

Yesus kim etan Zën de tïn hïp dena tonbiridakake:
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya langna in kon
golësek gweka, Galilea san zep golëtaman gweka. Zen hom dwam gweka
zi de anakan tawa gweblan hap, “Yesus zëwe gwe'ara.”
31 Sap Zen dekam dua-blaskam de wenya in ensa tawa ta gwibi'inka.
Zen anakan tawa ta gwibi'inka, “Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
Asa sa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa hëndep Asa dal, hwëna
yaklana dan-ahan ki asa etan tïn nïkon ngaya gwer.”
32 Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya hom tame nul gwe'ak– insa
kirekam tawa ta gwibi'inkaye. Hwëna takensïblïn hap man naïrïblak.

Dua-blaskam de wenya kim mae hap ëol gwekke, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”
(Mat. 18:1-9; Luk. 9:46-50; 17:1-2)

33 Kapernaumk kim dua-blaskam de zini insa golëyaïng gweka, golak
kim golëbïtï gweka, zao zep takensibiridaka, “Em oranak basae ol eibir
sinzal?”
34 Zen hwëna man nasalsïblïk, sap oranak zen eiwa man mae hap ëol
gwezak, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”
35 Yesus ki zep tagal gwesïn hïp gubiridaka. Zëna dekam zep nikin
aneka– dekon de tawa tabin hip. Ki zep gubiridaka, “Kïtak ësane gwek. Zi
de Alap mo ïrïk gïnnïk mam gwen hap dwam gwenna, zen diki tïngare zi
mo babu gwen zi makan zen gwën. Zen dekam sa Alap mo nwenak mam
gwera.”
36 Ki zep hwëna walas tola haen gweblaka, dekam zep zëno mae mo
nwenak de zaun hup gubluka, zao zep babang tan naban gubiridaka,
37 “Zini men zen de ano bose hap aha zisi mas gwebla'anka– sap anakare
walas tol maesa, Ëe asa desa enlala gweblal, ‘Zen Asa mas gwebla'ara.’
Hen zi de Asa mas gweblanna, Alap men Zen Asa zer soneka, Zen sa desa
hen enlala gweblala, ‘Zen hen Asa dekam mas gwebla'ara.’ ”
38 Ki zep hwëna Yohanis gubluka, “Bian Guru, ëe zisië hla lak– eno
bosekam de dowalsa golëalsa sone gwennak. Ëe zebë jalse ëblak, sap
zen nëbon mae de ang gwe-gwen naka hom.”
39 Ki zep hwëna gubiridaka, “Em bap jalse ëblak, sap zi de ano bosekam
owassa syal gwibinni, kirekam de zini bëjen nabakam Asa lamang tan.
40 Sap zini men zen nësa baes neibirida srëm gwe'an, zen zen– nëbon
mae onak dep denaye.
41 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi de ano bose hap emsa mas
gwibiridanna– aha-ere ho mok mae tolsa de anakare enlala naban

golblankam, ‘Zen Kristussu de ang gwe-gweblanna,’ ki Alap sa zëbe hap hen dawemna lamkam golblala. Zen molya golbla srëm gweka.
42 “Men nara Asa de taïblïblan zisi, sap hen anakare walas betek maesa, karek san dep zertoranna, zen dikim hwëna Asa hli tan hap, kire zini Alap sërkam tangan sa karek tala. Diki dawemna, zen maka zertoran srëmnak karekkam de tïnsï hlaulku. Kaso dohon-honsa de holenak hule soneblan naban de hi tateknak hiri tan maekam, ki zen molya karek san dep zertonnanam, hen Alap molya karek ta'anam.
43-44 “Emsa de ere mo aha taha anakan tïtï da gwe'anam, ‘Haen, karekna ansa nen on,’ diki dawemna em blansïn. Sap eme dare taha naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tïnsïn srëm syauknuk esa hëndep denaban gwë gwera. Blansïnkïm ki emaka sam gwesï'ïra– aha-ere taha naban de Alap onak gwë gwen hapye. *
45-46 Hen kirekam, emsa de ere mo aha tana anakan tïtï da gwe'anam, ‘Kareksa de gon hap nen song ën,’ diki dawemna em blansïn. Sap eme dare tana naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tïnsïn srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Blansïnkïm ki emaka sam gwesï'ïra– aha-ere tana naban de Alap onak gwë gwen hapye.
47-48 Hen kirekam, emsa de ere mo aha nwe tïtï da gwe'anam, ‘Haen, nen karekna wakinsa karatda un,’ ki nwena insa em alsïn. Sap eme dare nwe naban zigwë'anka, ki esa hëndep Asa hli tala. Ki hwëna tïnsïn srëm syauknuk dep sa emsa hiri daser. Men zëwe kirekam de zini yal nulse gwenan,
‘zao blëna hëndep denaban zëno mae mo timni hlok dasïk gwibirin, hen zen man hëndep denaban syauk sal-sal ngïrïn nïkon sang-sangna neis gwibirin.’*
Alsïnkïm emaka sam gwesï'ïra– aha-ere nwe naban de Alap onak gwë gwen hap, Zen kim de kïtak ïrïk gï'ïnkaye.”
49 Yesus ki zep gulk sun de ol blaonzimdinni dan mas sozimki: “Zep zini tïngan syauk sal-sala sa neis gwibir. Ahakon okama ennak sa neis gwibir. Hwëna ahakon, zen hëndep de tangan naban sa neis gwibir.
50 “Em an zene Abon onak ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hina zen sap tembanesa de dërek gun hup dawemna. Hwëna blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Hwëna em bahem hi mo kim dërekna ëhom gwen. Ki hwëna em molye aha-ere enlalakam lowehe gwek.”

10

Yesus kim wesya de baes gwibin srëm hap dena tawa tabirkike: (Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesus dekon Yerusalem mo lang san zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban golësek gweka, hen weyana Yordan mo men eihya san de lang san dep golëtablan kïnïka. Zi beyam-byana zao zep etan Zëbon dep yaïng gwe-gwezak, zao zep etan tawa ta gwibirki– men kirekam gwë gwekake.
2 Farisikam de gubirida gwen zini hen man Yesussu de akasïblïn hap yaïng gwezak. Ki zep dakensïblïk, “Em banakane Musa mo tïtï tabin ola dam gulsu'ura? San ha zini we zemka sap de baes gwibinkim? San ha bëjen?”
3 Ki zep ding gulzimki, “Musa ki banakan kire hap nësa tïtï tabirki?”

* **9:43-44 9:43-44** Ahakorena men zen orep Markus mo ola ansa etan ale nul gwek, ayat 44na hen 46na man mas nuk. 48naka zë etan mas nuk. 48na, zen Yesaya 66:24 naban apdenak. * **9:47-48 9:47-48** Yes. 66:24

4 Ki zep ding nulblik, “Zen anakan tïtï tabirki,
‘Zini we zemka sap de baes gwibinkim, hwëna nonol baes gwibin hip de suratsa de anakan ale gunkum, “Ëe mesë kire hap baes gwibik.” ’ ”*
5 Ki zep hwëna gubiridaka, “Em in kïtak kwasang enlalana tawa naka hom, in zep Musa kirekam ein ebe mae hap ale gulzimki.
6 Hwëna diki Alap mo dwam gwibin tanganna, zen diki men kirekam okamana ansa de yang gulsun nukon lwakke,

‘Alap nonol tanganna zi niban wenya ban yang sosuku.’*
Hen Zen dekam anakan guku,
7 ‘Zini an-bi zemka hli sonkam– dekam de we zeban aha-en ën hapye.
8 We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye.’*
In zebë emsa gubirida'an: Alap mo nwenak we-zi darena zen dan hom. Zen hwëna aha-en.
9 Zen in zep, Alap mensa aha-en sonna, zi bap zen etan kles son.”
10 Golak kim golëbïtï gweka, zëre hon de ang ta gwen wenya zao zep etan we baes gwibin hip dena insa dakensïblïk.
11 Yesus ki zep ding gulzimki, “Zi de we zemka baes gwibinni, hwëna ahanaka de etan gonkam, dekam Alap mo nwenak zen mes nonol we zemka yane-ne gulku, hen zëna kahalonak gwë gwe'ara.
12 Hen kirekam, we de zi zemka baes gweblanna, hwëna ahanaka de etan zenkam, zen hen dekam Alap mo nwenak mes zi zemka yane-ne tak. Zëna kahalonak gwë gwe'an.”

Yesus kim anakan goltreizimkike, “Walasna an makare zini, zen zen Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwe'an.”
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Zini dekam man walas zemka Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak– Zen de tahasa tehabirida ine gwen hap. Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyik anakan jalse neibirida gwe'ak, “Walasna bahem an san kap gulhal gwezan. Bahem Gurusa blostablan.”
14 Hwëna Zëna kim hlauludaka, ki zep anakare ola ban jal gwibirida'anka, “Em bap jalse eibiridal. Dikire walasna Abon nolëyaïng gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenya, zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.
15 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen de walas bete-tekna an mo kim Alapsa anakan daïblïbla'ak, ‘Zen eiwa ano teipsïnnï,’ zen zen Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwe'an. Men zen de kirekam daïblïbla srëm gwe'ak, zen molya Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.”
16 Ki zep hwëna walas tane-nena insa babang tabin niban tahana tehabirida ine gwe'anka– anakan de Biansa abe ta gwen naban, “Bian, walasna an hap dawemna gol gwizim.”

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hatakake:
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesus kim etan dekon song gwe'anka, zini ki zep hwëna Zëbon osan dep hluwe zaka, zao zep zëno nwenak boklena kom so zaka, ki zep kon gu seblaka, “Bian Guru, em aïrïs. Ëe basa asa syal gwibir?– ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye.”
18 Ki zep ding gulbluka, “Diki aïrïs aha-en tangan Alap Zë-en. Zep em Asa banakane enlala gwebla'ara?

* **10:4 10:4** Ul. 24:1; Mat. 5:31-32 * **10:6 10:6** Kej. 1:27; 5:2 * **10:8 10:8** Kej. 2:24

19 Em dwan mes-eme sap Musa mo tïtï tabin ola tawa gwibirki– men zen
anakan lwakye:
‘Zini bahem tan.
Bahem kahalo gwen.
Bahem sowë gwen.
Zisi bahem boton hap klak tan hen boton olsa bahem gol hala seran.
Zisi bahem lwa tasïn.’
Hen,
‘Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin.’ ”*
20 Zini in ki zep ding gulbluka, “Guru, ëe beteknakë ki hëndep desan
ang gwe-gwek, hëndep angkam namaë desan ang gwe-gwe'an.”
21 Yesus hwëna embwan naban zep hla taka, deban zep gubluka,
“Hwëna aha-en tangan lwa kïnï'an– em de desan ang gwen hap denaye:
Em song gwen, ere mo kire-kirena kïtak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-
alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki
ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa beyakam lam ta'ara. Ena dekam
etan hataza– Asa dikim ang gweblan hapye.”
22 Kirekam kim salblaka, dekam zep kon enlala dowe hanan naban song
gweka– mae hap: Sap zëno kire-kirena beya tanganna.
23 Yesus ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya insa nwekam
amjanbirki, ki zep zë gubiridaka, “Eiwa, gwa-gwa tanganna– te-ala beya
zi de Alap mo ïrïk gïnnïk hatan hapye!”
24 Zëre hon de ang ta gwen wenya in man tangan Yesus mo ola insa
denggwanbi'ik. Dekam zep hwëna etan gubiridaka, “Ano walas, eiwa
dam-dam naka hom– Alap mo ïrïk gïnnïk de hatan hapye.
25 Te-ala beya zi de Alap mo ïrïk gïnnïk tïn hïp dena, zen men kiye– unta
yawal de jaron hul betek san tïnnï. Kire otweran yawala toton bëjen tïn.”
26 Kirekam de ësane gwenkam, zen man etan sërkam ëtenggwank,
dekam zep zënaka dakensibiridak, “Hare eiwa kire tangankamke! Ki
hwëna endan nik sa ëngaya gwer? Toton nara molya.”
27 Yesus ki zep hwëna nwekam de amjanbin niban ding gulzimki, “Eiwa,
auhu-kama zini zëre mae mo sosonkam bëjen zënaka ngaya tabin. Hwëna
Alap de zi hip syal gwibir-zimdin srëm hap dena, aha-en mae hom
tanganke.”
28 Petrus zep hwëna takensïblïka, “Ki hwëna abe mae hap dena
bankarekam sa lwal? Sap ëe mesë ëre mae mo tïngare bi gwibinni Emsa
de ang gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ëe basa asa lamkam ulin?”
29 Ki zep ding gulbluka, “Eiwa de tangan nakaë emsa gubirida'an: Zini
men zen Asa de ang gwe-gweblan hap hen Alap mo ol dawemsa de gol
halada gwen hap zëre mae mo bi gwibin kire-kirena hli nulida gwe'ak,
zëbe mae hap sa Alap mam en tangankam kap ta gwizimdi. Zen mensa
hli tandan naye– sap gol zem, aya-wal oso-wal zem, an-bi zem, walas zem,
hen sap nga maena,
30 zëbe mae hap sa Alap nama de okamanak lowehe gwennak sërkam de
beya tangankam hen hë'ho gwibin tangan wenyaka etan lup gul gwizimdi–
sap aya-wal oso-walkam de gubiridan wenya, ane-biakam dena, walaskam
dena, sap gola, hen nga maena. Hwëna kire zisi, zini hen sa abe hap de jal
hap karek da gwibir. Hwëna Alap kim de kïtak ïrïk gïnkïm kon gwesibir
hana'anka, Zen dekam sa hen zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap
dena golzimdi. *

* **10:19 10:19** Kel. 20:12-16; Ul. 5:16-20

* **10:30 10:30** “Sërkam de beya tangankam,” zen Yunani olkam “seratus kali lipatkam.”

31 Hwëna beyana men zen sap angkam bose naban lowehe gwe'an, zen
zen sa hwëna lamkam lure san ëgwër. Hen men zen angkam bose srëm
wenya lowehe gwe'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin ëgwër."

Yesus kim etan anakan gubiridakake, "Asa sa dal."
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban Yerusalem san dep
golëyaïng gwe se'anka, Zëna man ngeirki. Dua-blaskam de zëre hon ang
ta gwen wenya aïrïn hïp enlala nik ëbeya gwen da'ak– mae hap, "An
banakan wëhë Yesus hup de jal hap Yerusalemk lwa'ak?" Lun kon men
zen hen ang tan da'ak, zen hen aïrïn nïban ang tan da'ak. Yesus ki zep
dua-blaskam de wenya in ensa engka en golësyalhe halka, zao zep zëre
hap dena hamal hap anakan tonbirida'anka,
33 "Ola ansa emki ësan: Nen angkam Yerusalem san debe yaïng gwe
se'an. Zëwe sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa tapbla dazim–
Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam wenya kip, hen Musa mo olsa
de tawa ta gwibin wenya kip. Zen sa hwëna Asa de tan hap ola aha-en
nul, hëndep Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim.
34 Zen sa hwëna Asa lamang da gwer, hen oltepkam hol-hol da gwer, hen
sa Asa dangole gwer. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki
asa tïn nïkon etan ngaya gwer."

Yakobus ne Yohanis ne kim Yesussu abe lakake:
(Mat. 20:20-28)

35 Ki zep Zebedeus mo walas darena Yakobus ne Yohanis ne Yesus hon
apta zaka, ki zep zë enblaka, "Bian Guru, ano nik mo enlalana man
lwa'ara– em de kirekam abe nikip syal gwibir-zimdin hip."
36 Ki zep takensizimki, "Em basae dwam eibi'ira?– Ëe de desa ep syal
gwibir-zimdin hipye?"
37 Ki zep ding ulblika, "Em kime teipsïnkïm ïrïk gï'ïnka, ëe ama dwam
ë'an– eno dam-taha irgwa-taha nakon de hen teipsïnkïm inikirin hip."
38 Yesus ki zep ding gulzimki, "Hwëna ena home tame u'ira– in zebe abe
ëndaye. Karek yawala men desa Ëe goltowe'ak, em wëhë desa de hen
oltowen hap hohle ë'ara? Ëe men kire dohon-hon nakaë wei yu'uk, em
wëhë hen desa de hen wei kun hip hohle ë'ara?"
39 Ki zep ding ulblika, "Ëe ama hen hohle ë'an."

Zao zep etan guzimki, "Eiwa, em hen esa tol oltowera– Ëe men kiresaë
goltowe'akye. Hen Ëe men kire dohon-hon nakaë wei yu'uk, em hen kire
naka esa lamkam wei kuli.
40 Hwëna men zen de ano irgwa taha nakon hen dam taha nakon
inikin'inka, desa Ëe bëjënë dam sosun. Zëwe de inikirin hip dena, zen
diki ano Bian Zëna mensa dam sosuku, zen diki zen sa zë inikiri."
41 Hwëna dare taha-tapkam de ahakore ang ta gwen wenya in kim zëno
nik mo abe lan ola insa ësak, zen man tangan sïsngïn neizim'ik– mae hap,
"Zen bap zen de mam ën hap abe lala!"
42 Yesus ki zep tïngan tagal gulsuku, zao zep gubiridaka, "Ena dwan tawa
nakake, Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men zen anakan zënaka
tim di gwibirin, 'Ëe an teipsïnnï,' zen man zëre kore naka jap nul sonenda
gwenan hen nyaubirida gwenan.
43 Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen mam
gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tïngare zi mo babu gwen zi makan zen
gwën.

44 Hen ebon mae onakon men zen teipsïn hïp dwam gwe'ara, zen diki
tïngare zi mo tana ïltïkïnnïk zen nikirin.
45 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe an zi de Asa babu
gweblan hap homë hatazak. Zep em hen ano tana wei san emki Asa
zertro gwen. Sap Ëe tïngare zi mo tana ïltïkïnnïk de nikirin hibë hatazak–
hëndep ëre mo angsa de tïngare zisi dikim hïl tï sonebin hip sosok
tazimdin hip."

Yesus kim Bartimeus Bak, nwe dïmïnsï, dawem takake:
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban Yerikok golëyaïng
gweka, hen ahakore zi tra naban, dekon kim etan ëgwa ha'ak, hwëna zi
nwe dïmïnnï ora alpnak nikin'inka. Zëno bosena Bartimeus, Timeus Bak
mo tane. Zen te-ala hap kon aberbe ta sone gwibirki.
47 Zen kim salka, "In Nazaret walya men Yesus taman'ara," dekam
zep taken soneblaka, "Yesus, Daud Bak mo Auyan-tane, asa tol kwasang
gwebla." †
48 Hwëna zi beyana in jalse nëblak, "Balkkam." Hwëna zen mam
tangankam kim taken sone gwe'anka, "Daud Bak mo Auyan-tane, asa
kwasang gwebla!"
49 Yesus dekam zep zausuku, ki zep gubiridaka, "Em kwang tan."
Kim kwang da'ak, zao zep nenblak, "Em luwen, hen emki sëwehen!
Yesus man emsa gublunda– zëbon osan de song gwen hap."
50 Zi nwe dïmïnnï in dekam zep nabal-bakam de luwesïk ane kïnïnkam
deyol utuknu hiri gulin guk halka– Yesus osan dikim song gwen hap.
51 Yesus ki zep takensïblïka, "Em basae dwam gwibi'ira?– Ëe de desa
ebe hap syal gwibir-blin hapye."
Ki zep ding gulbluka, "Bian guru, ëe ama tangan nwesa de kara gwen
hap dwam gwe'an."
52 Ki zep ding gulbluka, "Angkam sap esa song gwera. Em mese Asa
taïblïblala, in zebe dawem gwenda."
Dekam zep ki hëndep nwena kara gweka, dekam zep ora san Yesussu
ang gwe sebla halka.

11

Yesussu kim teipsïn zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesus kim Yerusalemsa zigolek de ta'anka, nonol zaitun tra nabare
kwatap teknak de ë darena Betania hen Betfagek zep golëyaïng gwe'anka.
Dekon zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka dan-dan guzimki,
2 "Em ëna wakin san song ën. Kime apta'an haka, zao esa hëndep
keledai tanena da tablan naka hla lala– zi mo zersong gwen srëm naka.
Desa hïl lï-in halza.
3 Zi de emsa takensizimdinkim, 'Em ba habe hïl lï'ara?'– a kirekam ding
ulzim, 'Bian dwam gwebla'ara. Zen sa etan nabakam zer sone zala.' "

† **10:47 10:47** Bartimeus in kim Yesussu "Daud Bak mo Auyan-tane"kam taken soneblaka, zëno dam gulsunnu Yesus mo auyan-aza en hap denaka hom. Sap zëno hatan srëmnak, tïngare Yahudi zini "Daud mo Auyan-tane"kam Israelsa de ngaya tabin hip de Zini nen guk gweblak. Sap Alap mo olsa de ayang gul gwen zini zen kirekam nonol nen gweblak, "Teipsïn zini Daud Bak mo ausu nakon sa hatala– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye." Zen hen man Desa enlala në gweblak, "Zi sang-sang karekna sa hen dawem ta gwibiri, hen karekkam de lowehen nakon sa hïl tï sone gwibiri." Zep zi nwe dïmïnnï in kirekam hen mes Yesussu dam tasïkï.

4 Kim song ëka, ki zep hëndep keledai tanena insa hla laka– ora alpnak
da dablak, lïlïkïn golek denak. Zao zep hëndep hïl lï inki.
5 Zini men zen zao ëzau'uk ki zep dakensizimk, “Em ba habe hïl lï'ara?”
6 Yesus men kirekam guzimki, kire enkam zep ding ulzimki. Dekam zep
nenzimk, “Amki.”
7 Ki zep hëndep ërlwa halka. Kim ërhataka, keledai mo tahan dannak
zëre mae mo tahan bajusa zep kang dasek. Ki zep zë hwëna Yesus sewe
seka.
8 Hen zi beyam-byana in baju zemka ora san dëre dahak– desan de
keledai tanena in Yesussu zersong gwen hap. Hen ahakon yera ala makare
naka ora alp san nublun gwe'ak, desa zep hen ora san dëre dahal gwe'ak.
9 Zini men zen nangeirblin da'ak hen lun ang nëblan da'ak dekam zep
ëtaken gwe'ak,
“Hë'ho, hë'ho!
An Bian mo bosekam nësa dikim oto gulsun hup hata se'ara.
Hë'ho! Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.
10 Diki Alap Zen teipsïn zini Daud Bak mo Auyan-tanena ansa mas
gweblan–
Zen dekakim tatetekam ïrïk gïlkï.
Hë'ho! Nen kïtak teipsïn tangan Zini Alapsa boltere tan!”
11 Yesus kim hëndep Yerusalemk hata seka, Alap mo golak zep hëndep
tïlkï. Zao kim amjanbiri sen'anka, hwëna man zë nabakam kawe'ak.
Dekam zep kon etan dua-blaskam de ang ta gwen wenya ban Betania san
dep golësek gweka.

Yesus kim tenya arana heip gulkuke:
(Mat. 21:18-19)

12 Zao de yaklanak kim Betania kon etan Yerusalem san dep golëlwanda
ha'an zaka, Yesus dekam zep usak gwe'anka.
13 Langa nakon zep tenya arana hlaul inki. Alana bu-bung tangan nik
zau'uk. Dekam zep mae hap syal hebirki, “Eini wëhë.” Hwëna eini aha-en
mae hom hlaulku. Ala enna, sap tenya ara mo tën tamlenak hom dekam
zau'uk.
14 Ki zep arana insa anakan gubirki, “Eno eini angkam hëndep molya
dwinbik.” Zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zep nasalblak.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake:
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Yerusalemk kim etan yaïng gwek, Yesus Zëna dekam zep etan Alap
mo golak tïl zïka. Dekam zep kon men zen Alap mo gol tëmnak Alap hap
de golblan kire-kirena te-ala hap lirak da gwibik, desa golëalsa soneka.
Meja-mejana men zao te-alana lirak da gwibik, hen komal-tum komal-tum
maena men dekon mawa oholana lirak da gwibik, desa man kïtak yal
tazimki.
16 Tïngare zini dekam zep jalse gwibiridaka, “An orasa hom! Alap mo
gola an san bahem ba maesa de teiredan naban taman gwe-gwezan!”
17 Ki zep zë hwëna tawa tabirki, “Alap mo olak man lwak:
‘Ano gola sa nen gwibir, “An tïngare zi ausu dekon Biansa gu sone
gweblan hap de gol.” ’
Em an hwëna
‘sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.’ ”*
18 Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna hen Musa mo
olsa de tawa ta gwibin wenya kim Yesus mo kirekam de gweibiridanna

* **11:17 11:17** Yes. 56:7; Yer. 7:11

insa ësak, dekam zep tan hap orana dëbla'ak. Hwëna mae hap zë bung neisïblïk, “Zi trana an sa hwëna zerzaunkum nësa karek dabir.” Sap zi trana in man tangan Yesus mo tawa tabinni insa sam neisibir-blik, hen man tangan denggwanbik.

19 Kim kawe'ak, Yesus dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban Yerusalem kon etan golësek gweka.

Yesus kim zëre mo tenya ara heip gunnu in hap dena tawa tabirkike: (Mat. 21:20-22)

20 Ka'ankam kim etan kak tangannak ara ausuna in san golëtaman gwe'anka, dekam zep hla nuk, “Zen mes tangan hëndep sa nakon sasan gwesïkser.”

21 Petrus dekam zep enlala gwibirki– in zen ki ir jowek, dekam zep Yesussu gubluka, “Bian, emki hlaun! Em mensa arana ir heip gulku, zen mes tangan hëndep sasan gwer.”

22 Ki zep ding gulzimki, “Alapsa em taïblïblan.

23 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eme Alap ensa tïngare enho naban anakan laïblï gwebla'ak, ‘Zen sa kirekam abe hap syal gwibir-blira,’ ki em hen esa sërkam de owasna syal ei gwibir. Eme dekam Alapsa abe la gwe'ak, ‘Kwatap tekna an zen hinak zënaka ter sonen,’ zen hëndep kirekam maka Alap ebe mae hap syal gwibir-zim'ira– em de taïblïblankamye.

24 Zen in zebë emsa gubirida'an: Em de ba mae hap Biansa abe ta gwenkam, anakan em taïblï gweblan, ‘Zen mes ap golblanda.’ Zen dekam sa hëndep ep golblala.

25-26 Hen em de Alapsa abe tan hap enlala gwenkam, zi bose omka de taïl gïblïn naban bahem. Nonol em zi bose uk mo ep de karek golblanna insa eititi gwibir-blin. Ki ere mo ngatan zi mo langnak de Bian dekam sa hen eno karek-karekna ep tap gulsublula.” *

Yesussu kim anakan dakensïblïkke, “Emsa an nara trï ta se'ara?” (Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Yesus ki zep etan Yerusalem san dep golëlwanda halka. Alap mo gol tëmnak kim të nasen'anka, dekam zep hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola ban Zëbon onak dep yaïng gwezak.

28 Zao zep dakensïblïk, “Emsa an nara gubluka, hen nara emsa trï tase gwe'ara?– dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye.”

29-30 Ki zep ding gulzimki, “Ki Ëe asa hen nonol emsa takensibiridal: baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap trï ta seka? San ha zen zëre en mo sosonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ëe asa hen emsa gubiridal, ‘Asa Zen trï ta se'ara, zebë kirekam syal gwe-gwe'an.’ ”

31 Dekam zep zë-en anakan donbi'ik, “Bëjen nen anakan ding gulblun, ‘Alap trï ta seka,’ ki hwëna zen sa nësa gubiridala, ‘Ki em ba habe desa laïblïbla srëm gwek?’

32 Hwëna anakane ding ulbli'ak, ‘Yohanis zen zëre en mo sosonkam syal gweka,’ ki hwëna zi trana an sa nësa karek dabir, sap zen Yohanissi mes-am anakan daïblïblak, ‘Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.’ ”

---

* **11:25-26 11:25-26** Ayatna 26na Markus hom ale gulku. Hwëna aha zi Matius 6:15sa etan hyanak mas gulku. Zen a kirekam moye, “Em de aha zi mo karek-kareksa eititi gwibir-blin srëmkam, ki ere mo ngatan zi mo langnak de Bian hen molya eno karek-karekna ep tap gulsubluka.”

33 Anakan zep hëndep ding nulblik, “Ëe homë dam ulsu'un, ‘Yohanissi zen trï tase gweka.’ ”

Ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki Ëe hen molyë emsa gubiridak, ‘Ëe an zëno syalsaë gol gwe'an, hen Zen Asa trï tase gwe'ara.’ ”

12

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– Zënaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Yesus ki zep gulk sun de blaonzimdinkim Yahudi mo mam-mamna insa tonbiridaka, “Zini man anggur ngasa eiyas tablaka. Alp san kolkam wale tablaka. Zao zep hen kasona hul gulku– anggur danna insa de zë tanakam it ta sone gwen hap. Hen gut de gola zao zep hen tauku– dekon de ngana insa kara ta ine gwen hap. Ki zep hwëna ngana insa te-alakam nga syal gwe-gweblan zi hip bohë ta guzim halka. Zëna dekam zep aha lang san holokam de zë gwën hap song gweka.

2 Angguru in kim tëka, dekam zep zëre hon de babu gwen zisi zer soneka– zen de anggur dan te-ala hlïksa zëre hap zerbla halzan hap.

3 Hwëna zini in zen ngana insa bohë dak, ki zep karekkam dangolek, hëndep ki zep nenblak, ‘Wake, ki en lwahal!’

4 Anggur nga bina in ki zep etan ahanaka zer soneka. Desa hwëna man dësek, kire naka zep ol lamang naban nëralsa sonek.

5 Nga bina in dekam zep etan ahanaka zer soneka. Desa hwëna man nga bohë tan wenya in dak. Dekam zep hwëna ahakore babu gwen zini beyakam etan lup gul sone gweka, hwëna zini in kire enkam neibirida gwek. Ahakorena man dangole gwibik. Ahakorena man damera gwek.

6 Dekam etan nga bina in ba zisi dep?– zer sonen naye. Dekam zep guku, ‘An angkam ëre en mo dang tïnïnak de tane en am gwë'ara.’ Hwëna man enlala gweka, ‘Ëe sap asa ëre mo tane tanganna ansa zer soner. Desa sa blikip neisïblïl.’ Desa zep aumwa hap ein tangan zer soneka.

7 Hwëna desa kim hla da guk, ki zep nga bohë tan zini in zënaka nenbiridak, ‘Wakin angkam zëre mo walas tangan hata'ara. Bi zik de tïnkïm, an zen sa hwëna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nën bi ëblak!’

8 Dekam zep hëndep balk dak, zao zep tol hëndep dak. Tokna dekam zep ngana in kon ësan dep hiri dak.

9 “Zep nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa kirekam neibirida gwek, zep zen banakan sa gweibirida zala? Zen sa zini insa tamera zala. Ngana insa dekam sa hwëna aha zi hip bohë tazimdi– dekam de zen anggur dan te-ala hlïksa zëre hap zer gweblan hap.

10 “Ëe in zebë emsa gubirida'an: Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?—
‘Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,
hwëna Bian Alap zep desa bolak ïk gïlki.
11 Zen diki Bian zëre mo syal,
hen nëno mae mo nwenak zen owas tangan.’ ” *

12 Yahudi mo mam-mamna in kim kirekam Yesus mo gulk sun de ol blaoranna insa ësane gwe'ak, dekam zep anakan tame nuk, “O zëno ola

* **12:11 12:11** Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngïrïn gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, “Bol-zaun tangan wenya,” zep kirekam li nul sonek.

an nëbon mae am tï'ïn.” Dekam zep sap Yesussu de balk tan hap dwam nëbla'ak, hwëna zi beyam-byana insa naïrïbiridak, zep zë hli dak.

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaïng gwe zakke, “Roma mo ïrïk gïnnï wëhë ol lamangkam gubi'inka?”
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:18-26)

13 Yahudi mo mam-mamna in dekam zep Farisi zini teipsïn zini Herodes hon de bïtï gwen zi niban Yesus osan dep lup nul sonek– zen de Yesussu u nuka siweblan hap. Zen mes anakan ola aha-en nuk, “Yesus de anakan jalse gwenkam, ‘Bahem Roma mo ïrïk gïnnïk dep pajak te-alana kap ta gwizimdin,’ zen dekam esa Roma mo mam-mamnak klak lal.”
14 Zini in dekam zep Yesus onak yaïng gwezak, ki zep nenblak, “Bian Guru, ëe mesë emsa tawa ëblak: Em in dam-dam enkame gwë gwenda. Em Alap mo dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap ema hen zi mo husus gwibin maena damnake gollëwen srëmkam tonbirida gwenda. Sap em zi mo bosesa home kara gul gwizimnira. Zen in zebë emsa lakensïblï'an: Em banakane Musa mo tïtï tabin ola dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo ïrïk gïnnïk dep pajak te-alana ol gwizim? San ha bap nen?”
15 Hwëna Yesus mes tame tabirki, “An u siwen olkam ki Asa dakensïblïnan.” Ki zep ding gulzimki, “Em ba habe Asa balk la'an? Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan– Ëe aka ki hlauk.”
16 Dekam zep ahanaka nolblak. Ki zep hwëna gubiridaka, “Te-ala kasonak awe, an nara mo nwe-masesa zë yang dasïk? Hen nara mo bosesa zë ale nuk?”
Dekam zep ding nulblik, “Roma mo teipsïn zi mo denakake.”
17 Dekam zep hwëna ding gulzimki, “Ki Roma mo teipsïn zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak.”
Zao zep denggwanbla'ak.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tïn nïkon de etan ëngaya gwen hap dena dakensïblïkke:
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Ki zep hen Sadukikam de gubirida gwen zini Yesus onak u siweblan ola ban yaïng gwezak. Zen Yahudi mo aha hlïkna– men zen anakan tawa da gwibirinke, “Zini bëjen tïn nïkon etan ngaya gwen.”
19 Zen ki zep hen dakensïblïk, “Bian Guru, Musa Bak mo tïtï tabin olak a kirekam mo lwakye,
‘Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tïnkïm hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam– zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen kirekam, oso zik de tïnkïm, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.’*
20 Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tïlkï.
21 We nal zem insa hwëna oso zik zep etan golka. Zen hen walas wë lan srëmnak zep tïlkï. Zao hen etan dan-ahan nïk etan golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tïlkï.
22 Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwek. Wenya in hwëna aumwa hap zep tïk.

* **12:19 12:19** Ul. 25:5-6

23 Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da
gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de
zini in mes desa kïtak nol gwek."
24 Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in ema ëbute gwe'an, sap em home
Alap mo ola ban zëno soson naban tame oso'an.
25 Sap tïn nïkon de etan ëngaya gwenkam, dekam molya etan zënaka
kap da gwek– men kirekam hen Alap mo dam taha nakore zini zënaka de
kap tan srëmkam lowehe gwenanke.
26 Hwëna angkam tïn nïkon de ngaya gwen hap dena insaë emsa
gubirida'an: Em bawalkam esa Alap mo ola an mo eini dam ulsul?– Musa
kim syauk nubare te tyum-tyumnu insa hlaulkuke. Zao Alap man-am
Musasa gubluka,

'Ëe an eno auyan wal mo Alap– Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.'*
27 Zep Zen tïn zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap! Em in eiwa
ema tangan ëbute gwe'an."

Yesus kim Alap mo tïtï tabin ola bol-zaun tangan wenya gubiridakake:
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Yesus kim Sadukikam de gubirida gwen zi niban kirekam golëkeisa-
keisa gwe'anka, hwëna Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini ahana
dekam zep hen salbla zaka. Zen kim anakan dam gulsuku, "Yesus dawem
tangankam zëno mae mo ola ding gulzimnira," zen dekam zep hen anakan
takensïblïka, "Tïngare Musa mo tïtï tabin ola kon, bol-zaun tangan wenya
enda zen moye?– desan de nen dawemkam ang ta gwen hapye."
29 Yesus ki zep ding gulbluka, "Musa mo tïtï tabin ola kon, a zen tangan
mo bol-zaun gwe'anye:
'Israel Bak mo ausu nakore zi, em ësane gwen:
Nëno mae mo Teipsïnnï Bian Alap Zë-en. Ahana hom.
30 Bian Alapsa em ensa lwa gweblan–

tïngare enho naban, enlala naban, soson naban, hen tim niban.'*
31 Ahana zen a kirekam moye:
'Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang
gweblanna kiye.'

Ahana etan hom tangan– tïtï tabin ol darena insa de kwë son naye."*
32 Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini in dekam zep ding gulbluka, "In
eiwa tangan, bian guru!– in kirekame anakan gundaye, 'Bian Alap Zen Zen
en. Ahana hom.'
33 Hen anakan insa gunda, 'Alapsa de ensa lwa gweblanna, zen diki
tïngare enho naban, enlala naban, hen tïngare soson naban. Hen zi
bosyansa nen kwasang gwibirida gwen– san de nënaka de kwasang
gweblanna kiye.' Eiwa, Alap mo tïtï tabin ol darena in, zen tïngare nëno
mae mo aha tïtï tabin ola man tangan kwei-kwik gu'un. Sap anakarekam
dena, dombasa de Alap hap tru tase gweblanna, hen aha kire-kire maesa
de lop ta gweblanna, zen kïtak lwala henna."*
34 Yesus kim anakan salblaka, "Zen dawem tangankam enlala blala ban
Asa ding gulblunda," dekam zep hwëna ding gulbluka, "Em an angkam
ema tangan Alap mo ïrïk gïnnïk de tïn hïp golek de gwe'ara."
Dekam etan hom mae Yesus hon takensïblïn mae hap yaïng gwek. Saher
hap baes tak.

---

* **12:26 12:26** Kel. 3:6 * **12:30 12:30** Ul. 6:4-5 * **12:31 12:31** Im. 19:18 * **12:33 12:33** Hos. 6:6

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasïn hïp dena goltreizimkike:
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesus in kim nama Alap mo gol tëmnak tawa tabi'inka, zao zep hen takensibiridaka, “Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini ba hap anakan tawa da gwibirin, ‘Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen teipsïn zini Daud mo auyan-tanekam sa hata zala?’
36 Hwëna Alap mo Enhona kim Daud Baksa bi gweblaka, zen dekam man-am guku,
‘Bian Alap man ano Teipsïnnï gubluka,
“Ëre mo dam taha nakon emki nikirin–
dekon de hen teipsïnkïm ïrïk gïn hïp.
Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltïkïnnïk sisik gulin.” ’*
37 Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsïn Zi’kim gubluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?”
Zi trana in zen Yesussu sane dak man tangan zëno ola isrip-sri neibik.

Yesus kim anakan tawa tabirkike, “Bera, Musa mo ol tawa tabin zini in enlala kwae naban!”
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

38 Yesus in kim zë nama tawa tabi'inka, ki zep gubiridaka, “Bera, Musa mo ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban! Zëno mae mo kwaena in mana ebon mae hliminnink. Zen baju dawem-dawem alala tan naban zi nwe san zënaka nolëtrënda gwenan– zi dikim blikip gwesibirida gwen hap. Zen hen man ëdwam gwe-gwenan– dekam de aha zi tagal gwen maenak anakan gubirida gwen hap, ‘Dawem, bian guru.’
39 Zen hen but srëm golak ngeinnik de komal tumnak de teinikirin hip ëdwam gwe-gwenan– hen tembane yawal maenakye.
40 We wal sem-semna zen hen man anakan ahap da gwibirin, ‘Ëe asa tol eno zi swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasibir.’ Hwëna zen sowë enlala naban mas neibirida gwenan– dekam de zëre hap mamkam hlï tï irin hip. Hwëna zëre mae mo karekna insa dikim aha zi hlaulzimdin srëm hap, zep but srëm gola kon zi nwenak Alapsa mam blalkam nen sone gweblanan– dekam de zi kïl tïbin hip, ‘Zini an aïrïs.’ Hwëna dekam zënaka de karek tabin hip denaka kim mam nulsuk gwenan.”

We sem tahalhana kim te-ala wasngena Alap hap ing so sonebla zakke:
(Luk. 21:1-4)

41 Yesus kim nama Alap mo gol tëmnak nikin'inka, dangna kim Alap hap de te-ala kang ta gweblan peti san gwëka. Zen man kon kara tabi'inka– zi beyana men zen te-alana petina iwe Alap hap bïtï da sone gwebla'an zakke. Te-ala beya wenya dekam beyakam Alap hap bïtï da gwebla'ak.
42 Ki zep hwëna we sem tahalhana hen hatak. Zen dekam zep hen te-ala kaso dare tolsa ing so sonezak– sepulu rupia makare naka.
43 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka haen gwibiridaka, zao zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: We sem tahalhana an mes tïngare ahakore zini kwei-kwik gulun– men zen sap te-ala mam-mamna bïtï da sone gwesan zalye.
44 Sap ahakon in zen bïtï da gwe sanzal, zëre mae hap de hlïkna nama beya nik ërlwazim'in. Hwëna we sem tahalhana an mes tïngan ing gulun–zën dikim tol sap gwën hap denaka. Angkam zëre hap dena hom tangan.”

* **12:36 12:36** Mzm. 110:1

13

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."
(Mat. 24:1-44; Luk. 21:5-33)

1 Yesus kim Alap mo gola kon te soka, zëre hon de ang ta gwen wenyik zep ahanik gubluka, "Bian Guru, emki sap hlaun. Alap mo gol yala an wehasa hom. Man tangan kwa nuk. Hen zëno kaso kong ta zahenna nwe awes tanganna!"

2 Ki zep ding gulbluka, "Eiwa, emki gol yala ansa kara gun. Zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tïngan tangan sa dri nulsul."

3 Yesus ki zep kon zëre hon de ang ta gwen wenya ban zaitun tra nabare kwatap tek san dep golëyaïng gwe seka. Zëna nikirinkim Alap mo gola in san zep dangna gwë ine haka. Hwëna dekam zep Petrus, Yakobus, Yohanis, hen Andreas mae golek de dazak– olsa de zë zë-en takensïblïn hap.

4 Zao zep dakensïblïk, "Asa en emki gubiridan: Alap mo gola insa dri yulsun hup gubiri, zen bawalkam sa ki lwal? Hen banakare owassa asa hla kul gwer?– dekam de anakan dam gulsun hupye, 'Aumwa hap de yaklanak dep angkam man golek de gwe song gwe'an.'"

5 Yesus ki zep ding gulzimki, "Salok-salokkam lowehe gwek. Emsa mana yasik da gwibirink.

6 Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-gwezal, 'Ëe an Zen– Yesusye.' Hëndep zen sa zini beya tangankam yasik da gwibir.

7 Em de anakan ësane gwe-gwenkam, 'Zëwe man ëeija'an,' hen anakan, 'Awe hen sa ëeijazal,' hwëna em dekam bahem ëaïrï gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam bahem ëkïl gïl gwen, 'An aumwa hap denak mes zaul, zep ki lwa'an.'

8 Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ëeija gwer, hen aha ïrïk gïnnï aha ïrïk gïn nïban sa ëeija gwer. Lang yala an san jïngïli mam enkam sa taïlïda gwera, hen usak yala sa hatanda gwer. Zen kirekam sa karekna nonol lone sennak lwa gwer. Zen men kiye: We de jaha gwen hap eisbir anensa sëwehe kïnïnna. Zen dekon sa ki hëndep sang-sangna dohonse gwe song gwer.

9 "Em terya-tyakam lowehe gwek. Sap emsa sa dahyo gwer, hen but srëm gol-gol san sa emsa lup nulhal gwer. Zao sa emsa dangole gwibir. Hen emsa sa pemerinta mo teipsïn-teipsïn wenya kip anakan nolëtrei gwizim, 'An hen ahana Yesus hon de ang gwe-gwenna.' Hwëna zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa gwizim– em dikim zë abe hap denaka ëton gwen hap.

10 An na-en molya tap gwek. Diki nonol tïngare zi ausu hap sa ëngaya gwen hap de ol dawemsa nolzim halada gwer. Zen diki dekam sa aumwa hap denak zaul.

11 Men dekam de emsa dahyo gwe'ak hen lup nulhal gwe'ak, em bahem anakare hap enlalana ëbeya gwe-gwen, 'Ëe banakarekam asa zë ding gulzim?' Sap men kirekam de ding gul gwizimdin hip dena, zen emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap mo Enho ebe mae hap gol gwizimdi. Zen dekam em ding gul gwizimdin. Sap dekam Zen Alap mo Enho sa eno ëk tïhï san ding gul gwizimdi.

12-13 Emsa sa tïngare zini husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang gwe-gweblan wenya. Zep a kirekam sa ebe mae hap lwa gwizim: Emsa ere mae mo aya-wal oso-wal tanganna sa tameran hap nolëgu gwer. Hen emsa ere mae mo bi walya sa tameran hap nolëgu gwer. Hen ere mae mo walasna sa emsa abe hap de jal hap nolëtobe gwe-gwer, hëndep tameran

hap sa hen emsa nolëgu gwer. Hwëna em in zene Asa de taïblïblannak tatem ëzauk gwe'ak, hëndep aumwa hap denak de hata'ak, em esa ëngaya gwer.

14 “Ëe ol tan-tanna ansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa teipsïn zisi hla lal– Alapsa de lamang tan hap de karek yawalsa de Alap mo golak goltïl zïnnak, men kirekam orep Alap mo ol ayang gul gwen zini Daniel Bak gubiridakake. Zen dekam esa anakan tame ul, ‘Angkam aumwa hap de yaklanak man zau'un.’ Dekam Yerusalem mo langnak de zini em kwatap san dep ëheya-hya gwek.”*

Hwëna ëe, Markus, ama Yesus mo ola in hap emsa gubirida'an: Em in zen bukuna ansa aha zi hip baca ul gwizimk, dawem enkam srip ulsuk gwizimk. Yesus dekon anakan ayang gulku,

15 “Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bïtï gwehan.

16 Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol sandep lwan dahan– baju sal-sal maesa de teisyan hapye.

17 Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa momkam taïzï gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak.

18 Zep Alapsa anakan abe la gwek, ‘Karek yala in bap zen o dïl gwennak jowen.’

19 Kirekam abe la gwek, sap Alap kim nglï naban okama naban yang sosuku, hëndep sërkam de karek yala an de jowenkam, kirekam de lang dohon-hon gwenna hom mae jowek. Hen zëno hyanak etan molya kirekam okamanak jowek.*

20 Hwëna Alap man zëre mo hlïl irin zisi kwasang gwibiridaka, Zen zep anakan hamal hap guku, ‘Karek yawala in bap zen tangan holo gwen. Ki hwëna zini kïtak tangan sa juwer.’

21 “Dekam zi de anakan emsa gubiridanna, ‘Nësa de ngaya tabin hip de Zini men angkam awe gwë'ara,’ ahaksa, ‘Zëwe gwë'ara,’ em bahem taïblïbirida gwen.

22 Sap dekam yasik ta gwibin hip de zini beyakam sa yaïng gwe-gwer, hen zen sërkam de owas-owasna sa syal nei gwibir– anakan dikim emsa boton ta gwibin hip, ‘Ëe an Zen, emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.’ Ahaksa anakan de emsa boton ta gwibin hip, ‘Ëe an Alap mo olsaë ep ayang gulzim'in.’ Zep hëndep Alap mo hlïl irin zini hen desa de taïblïbiridan hap sa hen ëalp gwesïl.

23 Zep em terya-tyakam lowehe gwek. Zen in zebë kirekam de lwan srëmnak hamal hap emsa tawa ta gubirin.”

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwa halzan hap de ol: (Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Lang dohon-honna in kim de hya gwesï'ïk, zen hëndep dekam sa ‘yakla nwena kawesïlï.

Benna hen molya ngatan gwek.

25 Hen keisni sa nglï nakon ëlan nahla gwera,

hen nglïnak de teipsïn-teipsïn dowla-dowala sërkam sa ëïlman gwe nasen gwer.’*

---

* **13:14 13:14** Dan. 9:27; 11:31; 12:11 * **13:19 13:19** Dan. 12:1 * **13:25 13:25** Yes. 13:10; 34:14; Yeh. 32:7; Yl. 2:10; 2:31; 3:15

26 Zen diki dekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa but de
zerati gwe zannak hla dase gul. Zen dekam asa ëre mo soson naban ngatan
yawala ban ziati gwezal.*
27 Ki asa hwëna ëre mo dam taha nakore zini lup gul soner– zen de
ërе mo hlïl irin zisi tïngan en tangan tagal gulsun hup, sap yakla hata
sezan nakorena, hëndep nikin anen nakorena, hëndep eihya-lip eihya-lip
nakorena.
28 “Zep aumwa hap de yaklasa de dam gulsunnu, zen tenya dëren nakon
de langsa dam gulsun makan. Em kime tenya dërenna anakan hla kul
gwenan, ‘Man alsïk, hen angkam man etan ala gwe'an,’ zen dekame
anakan tame ul gwenan, ‘Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.’
29 Zen hen kirekam, kirekam-kirekam karek yala insa kime hla kul
gwe'ak, zen dekam esa anakan dam ulsuk gwer, ‘Angkam Alap Zën de
kïtak ïrïk gïlzïn hap denak man zau'un!’
30 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zen okamanak lowe he'an,
molye kïtak juwek, zen dekam sa ki tïngan lwal. *
31 Nglï naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hëndep
denaban sa lwa gwer.
32 “Hwëna zini molya ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano lwa
halzan hap dena anakan tame nuk, ‘Yaklana’ ahaksa ‘Jamna dekam sa
hata zala.’ Alap mo dam taha nakore zini hen molya. Tane zem Aena
homë hen tame gu'un. Zen diki tawana Bian Zë-en.
33 Zen in zep salok-salokkam terya-tya naban Asa kara ë gweblak. Sap
ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano etan de lwa halzan hap de
yaklana em molye tawa ëblak.
34 Zep zen mae mo kim lwa'an: San de kama bi nik de aha lang san
holokam song gwenna. Zëre hon de ëbabu gwe-gwen zi hip maka syalsa
anakan wei yul sone guzim ha'ara, ‘Em ano tim bwanak ansa syal gwe-
gwibir.’ ‘Em wakinsa syal gwe-gwibir.’ Ora top san de kara gwe-gwen hap
de zini, desa sa anakan gublula, ‘Em dawem enkam salok-salokkam asa
kara gwe-gwebla.’
35 Zep em hen kirekam salok-salokkam Asa kara ë gweblak. Sap em
molye anakan Asa tawa ëblak, ‘Ano mae mo Teipsïnnï dekam sa etan hata
zala. San ha kam-en? San ha ngïrïn tatem? San ha oho-bunggun nuban
sa, ahaksa kak tangannak?’
36 Anakan em ëalp gwe-gwen, ‘Bap Zen asa ni truwennak hlauludazan!’
37 Zep angkam en de Asa salblan wenya, em ensa homë ki gubirida'an.
An hwëna tïngare zisië hamal hap gubirida'an: Salok-salokkam em terya-
tya naban Asa kara gwe-gweblan!”

14

Yesussu de tan hap kim aningkim ola aha-en nukke:
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yaklana dekam dan nola kïnï'ak– Paskanak dikim zaun hupye. Paska
yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen ëkon gwesïk hanak– aha-ere

* **13:26 13:26** Dan. 7:13 * **13:30 13:30** Yesus mo ola an, san ha mae hap?– Zënaka de taïblïblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena hen Yerusalemsa de dre tan hap dena (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24). Yerusalemsa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap hom.

minggukam de ragi srëmkam rotisa tru ta gwen naye. * Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, zen hen dekam zep anakan orana dëbla'ak, “An banakarekam esa aningkim Yesussu tan hap dokwak lal?”

2 Hwëna man hen ëguk, “Yakla yalak awe bap nen balk tan, sap zini beya tangan nik dwam nëbla'an. Ki deban mae esa mamkam ëïlman gwer.”

Yesussu kim wenya irase dawem nabare minyakkam nola kon hlë tablakke:
(Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesus ki zep Betania san dep zëre hon de ang tan wenya ban golësek gweka. Zëwe Simon mo golak zep golëbïtï gweka. Simon in, men zen orep kusta gwekake. Yesus kim golëtembane ta'anka, hwëna wenya dekam zep zëbe hap de kwasangsa goltrëblan hap hatazak. Zep te-ala mamkam de gon minyak, sërkam de irase dawem nabarena, golhatazak. Kirekam de kaso botola bëjen mat-matna ulsun. † Zep kim golek de ta'anzak, dekam zep botola insa ëk tïhï nakon kam sok, dekam zep minyakna inkam Yesussu nola kon hlë tablak.

4 Hwëna ahakon men zen zë lowe he'ak, dekam zep husus neibi'ik, hen dekam zep donsubi'ik, “Zen ba hap minyakna insa kitak tangan zalta dep hlei yul soneblanan?

5 Dawemna diki minyakna in te-ala hap de lirak gulunam, te-alana mam tangan naka maka nëp zerzimnin. ‡ Desa emaka tahalha zi hip kae ë gwebla-zim'in.” Kirekam zep wenya insa jakal neibi'ik.

6 Hwëna Yesus dekam zep gubiridaka, “Dikire gwëk. Em ba habe wenya ansa lonsubi'in? Zen man tangan sam gwesïl– kirekam de Asa gwëblankamye.

7 Sap tahalha wenya em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Em de mas gwibirida gwen hap ëdwam gwe-gwenkam, em sap esa dekam mas eibirida gwer. Hwëna Asa em molye dakal hap ërgwë gwek.*

8 Insa irase dawem nabare minyakkam Asa hlë tablanan, zen hamal hap ki Asa gwëblanan– deban de Asa drë nwanun hap. Zen dekon etan banakan dep?– aha syal maesa de abe hap syal gwibir-blin hapye.

9 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Tïngare lang san kim Alap onakore ol dawemna nol halada gwe'ak, wenya ansa kirekam abe hap syal gwibir-blinan, desa hen sa aïsïl nei gwibir. Hëndep wenya ansa zep sa eititi neibir srëm gwer.”

Yudas kim Yesussu zergukuke:
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

---

* **14:1 14:1** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip– in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tïlïdan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsïnnï Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwek.” (Kel. 12:1-51) Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan– dekam de hop gwen hap. Musa man Yahudi zisi gubiridaka, “Paska yaklanak hen zao de minggunak, rotina ragi srëmkam tru la gwek.” (Ul. 16:1-8). † **14:3 14:3** Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. ‡ **14:5 14:5** Mensa Yohanis “te-alana mam tangan”kam ale gulku, desa Yunani olkam “300 dinar”kam ale gulku. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïtbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam. Zep 300 dinara, zen te-alana mam tanganna– san de tiga-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye. * **14:7 14:7** Ul. 15:11

10 Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenyik mo ahana, ëna Kariot
walya Yudas Bak dekam zep Alap mo golak de syal tan wenyik mo nol-nol
san dep song gweka– Yesussu de zëbe mae hap zerguzimdin hip.
11 Salblankam man tangan sam neisïblïk. Dekam zep nenblak, "Te-alasa
asa ebe hap ërblal." Dekam zep hëndep Yudas Bak in orana tëbla'anka–
Yesussu dikim sowëkam balk tan hap denaye.

Yesus kim Paskanak dep de tembanena zëre hon de ang ta gwen wenya ban golëtembane takake:
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14,21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Rotisa de ragi mas gun srëmkam tru tan hap de minggu mo nonol
yaklanak kim zauk– yaklana men dekam Paskanak dep de tembane
yawalak dep domba zahona Alap hap blom da gwibir-blikke, zëre hon
de ang ta gwen wenya in dekam zep Yesussu dakensïblïk, "Bian, endawe
esa Paskanak dep de tembanena aban mae zitwenblala?– ëe akakim zao
hamal uk."
13 Dekam zep dan-dan guzimki, "Em Yerusalem san song ën. Zëwe esa
zini ërtowera– kama ngatdarakkam de weya blome gwiren halzan naban.
Zen desa ang ëbla.
14 Gola men zao de tïk, em hen zao lïl. Zao gol bi naka enbla, 'Bian Yesus
man emsa takensïblïla, "Ëe teksonna enda zao asa ëre hon de ang ta gwen
wenya ban Paskanak de tembanena zitwenblal?" '
15 Zen sa ebe nikip gulk de tekson yawalsa zertreizimdi. Zëwe kire-
kirena mes ototo da guk, hen komal tum maena sowe henna. Zao hamal
ul guk."
16 Zi darena in dekam zep hëndep song ëka, zao zep hëndep oltoweka–
men kirekam Yesus guzimkiye. Zëwe zep hëndep tembanena hamal ul
guku.
17 Kim kawesïk, Yesus Zëna dekam zep sepulukam de ahakore zëre hon
ang ta gwen wenya ban golëyaïng gwe zaka.
18 Kim golëtembane ta'anka, zao zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa
gubirida'an: Em an zene aban ërtembane gwe'an, ahanik sa Asa zertrëra–
zao de Asa balk tan hapye."*
19 Kirekam de gubiridannak kim nasalblak, dekam zep enlalana ëdowe
hanak. Dekam zep aha-en aha-enkam dakensïk gwebla'ak, "San ha asa tol
home yap ki gublunda?"
20 Ki zep ding gulzimki, "Nen an zene apdenak roti apna kolho honak
os-os la ine gwe'an, ahana sa Asa zertrëra– zao de Asa balk tan hapye.
21 Men kirekam Alap mo olak ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
abe hap dena lwak, zen hëndep kirekam asa tïl. Hwëna kwasang tol,
zini men zen Asa dikim zë balk tan hap zertrë'ara, zen sa karekna mam
tangan naka Alap onakon hlaulu. Zen an zik de jaha gweblan srëmkam
maka sam gwesïkï, sap dekam zen molya karekna mam tangan wenya
insa goltowe'anam."

Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golzimkike:
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:15-20; 1Kor. 11:23-25)

22 Kim tembane ta'ak Yesus ki zep rotina gul ineka, ki zep Alap hap rotina
in hap dawemna golblaka, ki zep ahap gul guku. Dekam zep zëre hon de
ang ta gwen wenya in hap anakare ola ban kap tazimki, "Em twenblandan.
An ano timni."

---

* **14:18 14:18** Mzm. 41:10

23-24 Ki zep hwëna anggur ho nabare mokna zer ineka, dekam zep etan
Alap hap dawemna golblaka, ki zep hwëna zëbe mae hap anakare ola
ban zerzimki, “An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol– Alap mo
zi niban de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye. Zep zini beya
tangankam sa ano kala kon Alap mo nwenak ëdakastïl gwer.”* Dekam
zep tïngan notdebik.
25 Ki zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe angkam na-en
molyë anakare anggur hona etan otdek. Hwëna ano Bian mo ïrïk gïnnïk
kim de hata'ak, zen diki dekam asa anggur ësesa ziotdebir.”
26 Ki zep hwëna Alap hap de tërya dak. Kim dasïk, dekam zep hwëna
zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka.

Yesus kim Petrussu damnak gublukake: “Em esa Asa zabeblala.”
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya insa gubiridaka, “Em namen
kïtak esa aïrïn hïp Asa hli la gukhal. Sap Alap mo olak man lwak,

‘Ëe asa zaho ta gwibin zini insa karek tal.

Zaho zem dekam sa men-san an-sankam heya-hya gwer.’*

28 Hwëna Bian kim de etan Asa ngaya ta'anka, Ëe asa dekam emsa Galilea
san dep ngeirbiridal.”
29 Petrus dekam zep ding gulbluka, “Ahakorena an sap sa heya-hya
gwenkam Emsa hli dasïl. Aena tangan molyë Emsa hli tak!”
30 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Eiwa denakaë emsa gublu'an:
Namen ayang de gunsu dan son srëmnak, em dekam esa anakan de Asa
zabeblanna dan-ahan soblala, ‘Zini in ëe homë tame ta'an.’ ”
31 Petrus dekam zep udobe naban ding gulbluka, “Bian, ëe apdenak asa
Eban lïl. Ëe molyë tangan Emsa zabeblak.” Ahakore wenya kirekam zep
sap hen ëgu anek.

Yesus kim Getsemani kon Biansa gu soneblakake:
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Getsemanik kim golëyaïng gwe naka, zao zep gubiridaka, “Awe
teinikin guk. Ëe ama ë-en Biansa gu sonebla'an.”
33 Hwëna Petrus, Yakobus, hen Yohanis mae ensa zep gubiridaka– zen en
de ang gweblan hap. Hwëna zao zep enlalana sërkam tangan dowebla
hanaka, hëndep hlik gwebla hanan hap alp gwesïblïka.
34 Dekam zep gubiridaka, “Ano enlalana sërkam tangan dowe hananda,
hëndep tïn hïbë alp gwesï'ïn. Em awe Asa ërgwëk, hen enlala naban esa
loweher– Alapsa de abe ta tinen naban.”
35 Zëbon mae onakon kim engka en langa gwe halka, zao zep kamanak
ïk gwe heka. Dekon zep sap karek yala insa de wei yun srëm hap Alapsa
anakan abe taka,
36 “Bian, toton banakare maena hom– eno syal gwibin srëm hap denaye.
Karek yawala ansa Ëe goltowe'an, diki Em Abon onakon langa gulsun.
Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin
zen lwan.”
37 Alapsa de abe ta gwenna kim hya gwesïkï, dekam zep etan zi dan-
aharena in osan dep lwa halka. Hwëna ni truwennak zep hlauluda zaka.
Petrussu zep zë gublu zaka, “Simon, em san ema ta'ara? Ëm san bëjen em
engka en mae Asa zersalen!”

---

* **14:23-24 14:23-24** Kel. 24:8; Yer. 31:31-34 * **14:27 14:27** Zak. 13:7

38 Ki zep etan gubiridaka, “Enlalakam lowehek. Alapsa e-en e-enkam abe
la tinek. Kareknak ema altïlïnk. Sap eno mae mo enho enna dawemsa de
sap syal gwibin hip dwam gwe-gwenda, hwëna eno mae mo timni in tatete
naka hom.”
39 Zëna dekam zep etan gweyoka– men dekon Alapsa gu soneblaka,
desan dep. Dekon zep men kirekam nonol abe taka, kirekam etan abe
taka.
40 Kim hya gwesïkï, dekam etan ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Sap
zëno mae mo nwena man tangan nwe-alk hap ëdohon-hon gwek. Kim zë
jalse gwibirida zaka, balk enkam zep nasalsïblïk. Banakan dep?– ding
gulblun naye.
41 Dan-ahanna kim etan zëbon mae osan dep lwahal zaka, dekam zep
gubirida zaka, “Em san namae ni truwen hap ëdwam gwe tine'an? In
syake! Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa angkam man karek-
karek gol gwen zi mo tahanak dep tapbla dazim'in.
42 Dekam luk tak! Nen sek gwen. Emki hla tan. Asa de zergun hup de
zini angkam man hata'ara!”

Yesussu kim balk dakke:
(Mat. 26:47-53; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesus in kim nama ton'anka, Yudas, dua-blaskam de zëre hon ang ta
gwen wenyik mo ahana in, dekam zep zi beyam-bya naban Yesussu de
balk tan hap golëyaïng gwe'anka– nëbok te tek teiredan naban, mensa
Alap mo golak de mam-mamna hen Yahudi mo nol-nola nenbiridakke.
44 Zen mes hamal hap anakan gubiridaka, “Men desaë babang ta'ak, zen
zen– zini inye. Zen desa balk lahak, hen dawemkam kara lak.”
45 Yudas kim golëyaïng gwe'an zaka, ki zep hëndep Yesussu babang tan
naban gublu zaka, “Guru.”
46 Dekam zep hëndep balk dazak.
47 Hwëna ahana men zen zëwe zau'unka, dekam zep nëbokna mol
ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsïn tangan zi nik de babu gwe-
gwen zini sap zip soka. Hwëna ing ala en naka zep blansïblï kïnïka.
48 Dekam zep Yesus gubiridaka, “Em san Asa jal zisie hla lal?– zebe Asa
de balk tan hap nëbok te tek teiredan naban yaïng gwenan zalye!
49 Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba
habe zë Asa balk la srëm gwek? Hwëna an desae angkam syal eibi'in, zen
men desa orep Alap mo ol ayang gul gwen zini abe hap dena ale nukke.
Zao dikim zaun hube kirekam syal eibi'in. Ena hwëna home tame u'in.”
50 Zëre hon de ang ta gwen wenya in dekam zep kïtak heya-hya
gwenkam hli dak.
51 Ëe an Markus dekam walyak. Ëe kaen ala gun en nabanë sap ang
gwebla song gwe'ak. Hwëna asa hen maka balk dak.
52 Hwëna kaen enna in kon zep sap asa ïrïk dasïk. Zao zebë hëndep hli
yuk. Dekon irkan zebë heya gwek.

Yahudi mo teipsïn sinodenak kim nërhatakke:
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55,63-71; Yoh. 18:13-14,19-24)

53 Yesussu ki zep nërsong gwek– Alap mo golak de teipsïn tangan nik mo
gol san dep. Zëwe mes Yahudi zi mo teipsïn sinodenak dena kïtak ëtagal
gwesïk gïk. Zen ahakon Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna,
hen ahakon Yahudi mo nol-nola, hen ahakon Musa mo olsa de tawa ta
gwibin hip de wenya.
54 Petrus zen lun sap-sap gwen dankam Yesussu ang gwebla song gweka,
hëndep zen hen teipsïn tangan zini in mo gol tëmnak hata zaka. Kol sonna

iwe kim tïl zïka, zao zep teipsïn zini insa de kara ta gwen hap de jana nabare zini syauk tuwirinnik hlauluda'anka. Zen zao zep hen nikin'in zaka.

55-56 Alap mo golak de mam-mam wenya hen tïngare teipsïn sinodenak de wenya zen orasa dëbla'ak– dekam de Yesus hup boton ol blo-blosa mam gulblun hap, dekam de tan hap. Hwëna sap beya nik blo-blo tan ola ban nolluwe gwe'ak, hwëna zëno mae mo ola in hom mae apde nëk, zep dekon de karek tan hap dena hom dam nulsuk.

57 Dekam zep etan ahakore nik kire ola ban nolluwek,

58 "Zini an ëe kië asalblak. Zen man guku, 'Alap mo gola an mensa zini dauk, ëe asa dri yulsul. Hwëna yaklana dan-ahan ki asa hwëna owas hap syal gwibinkim etan sul soner– zi mo syal gwibin srëm naka.' "

59 Hwëna dekam hen nama bëjen karek tan, sap zëno mae mo ëkira-kla gwenna in hom ahanik mo ban apde në gwe'ak. Kïtak man ësrën-srën gwe-gwizim'ik.

60 Alap mo golak de teipsïn tangan zini in ki zep zëno mae mo ngïrïnnïk luweka, ki zep Yesussu gubluka, "Em san ha molye mae ding gulzimki?– insa eno karekna kira nul gwe'an zalye."

61 Yesus hwëna balk enkam salsïblïka.

Ki zep etan takensïblïka, "Em san ha eiwa Zen tangan?– Teipsïn Zini Alap mo Tane naye, Israelsa de ngaya tabin hip de Zini."

62 Dekam zep ding gulbluka, "Ëe an Zenke. Hwëna Ëe hen ama emsa gubirida'an: Em esa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa hla laser– Teipsïn Zini Alap mo dam taha nakon de nikirinnik. Hen dekon kimë etan lwa ha'anzak, butnak esa Asa hla laser."*

63 Dekam zep teipsïn tangan zini in Yesus hup de u sïsngïn hïp zëre mo timnik de bajuna kalk-kalk so'anka, dekon zep gubiridaka, "Nen ba hap de etan zëno kareksa de kira gulblun hap zini teibiridan hap?

64 Nën mes em-am kïtak Alapsa de lamang tannak asalblanan! Zep angkam ebon mae onakon banakan?" §

Dekam zep kïtak ding nulblik, "An tok hap de karek tan hap man sam gwesï'ïra!"

65 Dekam zep oltepkam nwe-masenak hol-hol da gwe'ak, hen nwena dekam zep nahaleblak. Kire naka zep lek-lek da gwe'ak, deban nen gwebla'ak, "Eme eiwa Alap mo zer sonen zi gwë'anam, emaka anakan asa gubirida gwe'ara, 'Zi bosena zen asa lek tyanda.' " Teipsïn zini insa de kara ta gwen wenya in dekam zep itra lwa soblan naka ë san dep ïrïk dahak.

Petrus kim Yesussu zabeblakake:
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:25-27)

66 Petrus in kim nama teipsïn tangan zini in mo gol tëmnak syauknu zituwin'inka, hwëna ki zep zë teipsïn zini in mo golak de babu gwe-gwen wenya hata'anzak.

67 Syauk ngatannak kim Petrussu dawemkam nwe-masenak hla tak, ki zep zë gubluk, "Em an hen zenke– men zen Nazaret walya Yesus mae han apdenak ëtë gwekye."

68 Hwëna Petrus ki zep ding gulbirki, "Ëe homë mae tame gu'un– insa em gundaye." Dekam hwëna kol son lïlïkïn alpnak zep zau'un naka. [Dekam hom hleng gwe'ak, hwëna ayangna ki zep hëndep nonola gu aneka.]

---

* **14:62 14:62** Mzm. 110:1; Dan. 7:13 § **14:64 14:64** Musa mo tïtï tabin ola kon, Alapsa de lamang tan zini, desa tankam. Emki Im. 24:16nak hlaun.

69 Wenya in zao zep etan Petrussu hla ta'anzak, ki zep zë etan ahakore
naka gubiridak, “Zini an hen zen– men zen Yesussu ang nëblanda
gwekye.”
70 Hwëna Petrus man etan ding gulbirki, “Ëe hom.”
Zao hom holo gwe'ak, ki zep etan men deban mae apdekam
golëzau'unka nenblak, “Em an hen zëno mae mo ahanakake, sap em an
hen Galilea wal.”
71 Dekam zep Alap mo bose gubin niban anakan guku, “Ëe hom tangan
am zini insa tame tak– insa en gwebla'anye.”
72 Kirekam kim guku dekam zep ayangna dan sonna gu aneka. Petrus
dekam zep ola mensa Yesus anakan hamal hap gubluka enlala gwibirki,
“Ayang de gunsu dan son srëmnak, em dekam dan-ahan sonkam esa Asa
zabeblala!” Dekam zep gona yusyustïnkïm mam enkam gwëka.

15

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:
(Mat. 27:1-2; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)
1 Kak tangannak zep nabal-bakam kïtak de teipsïn sinodenak dena tagal
gwesïk, ki zep ola aha-en nuk. Dekam zep tahalen naka teipsïn zini Pilatus
osan dep nërhak– zen de hwëna karek tan hap.
2 Pilatus ki zep takensïblïka, “Em an san ha eiwa zen– Yahudi mo teipsïn
nïye?”
Ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke.”
3 Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna dekam zep Pilatus
hup Yesus mo karek-karekna deiri nul guk gwebla'ak.
4 Dekam zep Pilatus gubluka, “Em san bëjen em ding gulzimdin? Zëno
mae en mo eno kareksa de deiri gul gu zunna mes-am beya gwenan.”
5 Hwëna Yesus man tangan ding gulzimdin hip baes gweka. Hëndep
Pilatus man tangan tenggwanblaka.

Pilatus kim Yesussu tan hap zerguzimkike:
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39–19:16)
6 Dekam tahun jamkam Paska yaklanak de zaunnuk, Israel mo guber-
nora man bwinak de zini aha-en aha-enkam tïngare zi mo ol-gun sun
nëser sone gwizimk– dekam de sam gwesïk gweblan hap.
7 Dekam bwinak zini ki ëgwë'ak– men zen Israel de Roma mo ïrïk gïn
nïkon dikim wet so gwen hap ëïlman gwenkam zini dakke. Men zen
golëïlman gweka, ahana bosena Barabas Bak.
8 Yesussu mes Pilatus mo golak nërhatazak, ki zep hwëna zi beyana
ahakore hlïkna yaïng gwezak. Zen hom anakan tame nuk, “Yesussu mes
hen nërhatazal.” Zen hwëna Pilatussu de anakan abe tan hap yaïng
gwezak, “Em wëhë etan yakla yala awe zini zeser sone'anka– men kirekam
ena aha-en aha-enkam gwiswe sone gwendaye?”
9 Dekam zep ding gulzimki, “San ha zini an zen zënaka tim ti'ara, ‘Ëe
an Yahudi mo teipsïnnï,’ san ha desa asa ebe mae hap zeser sonezim?”
10 Zen mae hap ki kirekam takensibiridaka: Sap zen mes anakan tame
gulku, “Zi beyam-byana man Yesussu menkam ang në gweblak, zep Alap
mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna husus në gweblak– hëndep
angkam zep tan hap asas nëbla'an.”
11 Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in dekam zep
zi trana insa anakan nolëtonk, “Nen kïtak Barabassa de zeser sonezimdin
hip nen abe tan! Yesus hup bahem.”

12 Dekam zep Pilatus gubiridaka, “Ki hwëna ansa ahakon ena ‘Yahudi
mo teipsïn zi’kim en gweblanan, ëe banakan asa desa gwëblal?”
13 Zen hwëna dekam zep ëtaken gwe'ak, “Desa te-lidak sonnak makan
laink!”
14 Pilatus dekam zep etan gubiridaka, “Hwëna zen banakan karek
gweka?”
Hwëna dekam tangan zep mam en tangankam ëgu ane gwe'ak, “Desa
te-lidak sonnak makan laink! Te-lidak sonnak makan laink!”
15 Pilatus man zi trana in de zënaka sam gwesïblïn hap dwam gwe'anka,
in zep hëndep zëre mae mo ol-gun sun Barabassa zeser sonezimki. Hwëna
Yesussu zep jana nabare zi hip tapbla tazimki– zen de hwëna tangolen
naka te-lidak sonnak makan ta irin hip.

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe'akke:
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Dekam zep Pilatus mo jana nabare zini Yesussu zëre mae mo
batalyonnak de gol yalak dep nërtïlzïk. Hen dekam zep zëre mae mo
ahakorena kïtak tagal nulsuk– apdekam de zë swrë tan hap.
17 Ki zep hwëna teipsïn zi hip de baju kwangna ala nosoblak– sam dan
kïl makare naka. Hen nolak de ala gul soneblan hap dokot të ngï-ngïsa
mlin-mlin nuk– teipsïn zi hip de emaskam de weir sosublun makare naka.
18-19 Deban zep hwëna lamang tan hap bokle kom tablan naban
botonkam blikip neisïk gwebla'ak anakare ola ban, “Dawem, bian. Em
in zen– Yahudi mo teipsïn nïye.” Dekam zep ahakon dutekam nolak lek
dya gwe'ak, hen ahakon ol tepkam hol-hol da gwe'ak.
20 Kim lamang tanna hya neisïblïk, bajuna insa ki zep etan nalsïblïk,
dekam zep zëre mo bajuna etan ala nosoblak. Ki zep hwëna nërwet sok–
te-lidak sonnak dikim makan ta irin hipye.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Yesussu in kim te-lidak sonnak de makan ta irin hip nërsong gwe'ak,
hwëna oranak zep Kirene walya Simonsa nërtowe'ak. Zen Aleksander ne
Rufus nik mo bian. Yerusalem san dep etan lwa ha'an zaka. Jana nabare
zini in zao zep desa tik-tik dak– Yesus hup de te-lidak soblanna insa de wë
soblahan hap.
22 Yesussu in desan dep nërsong gwe'ak, bosena Golgota. Bosena in mo
enlalana, “zi nol swra.”
23 Zao zep te bosena mur kïlï ban de blulsun anggur ho enenna nolblak.
Hwëna man baes gwibirki.
24 Ki zep hwëna te-lidak sonnak makan daink, hen dekam zep
“zëno pakeanna zëre mae hap dobe abu mo kim de zënaka dam tasïk
gwibinkim kae nëblandak”–
men kirekam Alap mo olak hamal hap Yesus hup dena lwakke.*
25 Zen kaknak yakla nwena sembilannak te-lidak sonnak makan daink.
26 Te-lidak sonna iwe nol bol tahan nakon man ol alena makan nulink–
tïngare zi dekon anakan tame gun hup, “Zen kire jal hap da'an.” Ola in a
kirekam mo ale nukye, “An zen– Yahudi mo teipsïn nïye.”
27 Zen sowë zi dare naban Yesus mae han apdekam te-lidak sonnak makan
dabirink– ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana irgwa taha san
dekam. [

* **15:24 15:24** Mzm. 22:19

28 Zen dekam zep zauk– Alap mo olak men kirekam Yesus hup dena hamal
hap ale nukye,
"Zen sa kïl dïl, 'An hen jal zi ahana.' "] *
29 Zini men zen desan taman gwe-gwe'anzak, zen nol ëwak gun nuban
ol mamkam anakan lamang da kïnï nasen gwe'ak, "Wëo, em an zen eme
guku, 'Alap mo gola asa dri yulsul, hwëna dan-ahare yaklakam asa etan
syal gwibinkim sul soner.'*
30 Ki emki enaka de ngaya tan hap te-lidak sonna in kon ati gwezan!"
31 Zen kirekam hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna Musa
mo ol tawa ta gwibin zi niban hen lamang da gwe'ak. Zen anakan zënaka
ol wehakam nenbirida gwe'ak, "Aha zi ensa man ngaya ta gwibirki, hwëna
zënaka hom tol ngaya ta'ara!
32 Zen de tangan eiwa Israel mo teipsïnkïm gwë'anam, zen maka te-lidak
sonna in kon ati gwe'an zala. Kirekam de hla tankam, ki emaka anakan
laïblïbla'an, 'An eiwa Zen tangan– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.' "
Zi darena in desa hen Yesus mae han makan dabirink, zen hen man
lamang laka.

Yesus kim tïlsïkïke:
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)
33-34 Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tïngare langna owas hap
kawesïk. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan
hleng gwek. Yesus dekam zep Ibrani olkam mamkam hërheka, "Eloi, Eloi,
lama sabakhtani?" Nëre mae mo olkam Zen anakan hërheka, "Are ano
Alap, ano Alap, Em ba habe Asa da tasï'ïra?"*
35 Hwëna in zen zë kara da'ak, ahakon hom dawemkam nasalblak, zep
zënaka nenbiridak, "Emki sane tan. Zen Elia Baksa hërheblanda!"
36 Dekam zep ahanik nabalba enkam hluweka, yera jaubum makare
naka zep nabal-bakam gol hanaka. Desa zep anggur ho enennak de os
gul inen naka te tek gwënnak kyaon soneka, desa zep Yesus hup mipnak
goltrë seblaka– desa de kwlem gun hup. Ki zep hwëna gubiridaka, "Nen
ki kara tan. Elia Bak wëhë yap ati gwe'an zaka?– zen de te-lidak sonna an
kon terahen hap."*
37 Yesus ki zep etan ol mamkam hërhe hanaka, ki zep hëndep tïlsïkï.
38 Alap mo gol mwanak de kaen lïlïkïn glaïng-glïng yawala dekam zep
owas hap kalk neisïk sonek.*
39 Jana nabare zi mo mamna in zen apdenak zëre mo ahakore naban
zikara ta'anka, dekam dangkam talsunubla'anka. Zen kim anakan Yesussu
hla taka, "Zen kirekam mo tïlïdaye," dekam zep gubiridaka, "Zini an eiwa
Alap mo Tane."
40 We walya hen beya nik langa nakon kara da'ak. Zëno mae mo bosem-
sena Salome, Magdala kore wenya Maria, hen bose apde zem Yakobus
Betek ne Yoses nïk mo anena Maria– men zen hen zëno nik mo ayana
Yesussu wë takke.
41 Zen men zen Yesussu Galileak de gwënnak mas në gweblakke. Hen
ahakore we walya beyanik zë ëgwë'ak– men deban mae Yesus mae han
apdenak Yerusalemk yaïng gwe zakke.

---

* **15:28 15:28** Tïngare Alap mo ol tataknak awe, anakare kurungsu de hlaunnu [ ], zëno dam gulsunnu anakan, "Orep kim Alap mo ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ayatna ansa ale nul gwek." Ayatna ansa aha zi mes yap orep tangan Yesaya 53:12 nakore naka de enlala gwibin niban mas gulku. * **15:29 15:29** Mzm. 22:8; 109:25 * **15:33-34 15:33-34** Mzm. 22:2 * **15:36 15:36** Mzm. 69:22 * **15:38 15:38** Kel. 26:31-33

Yesussu kim lo dasïkke:
(Mat. 27:57-61; Yoh. 19:38-42)

42-43 Kim kam-en gwe'ak, Arimatea walya Yusup ki zep hata zaka. Zen hen Yahudi mo teipsïn sinodenak de aha mamna, hen zen man tangan Alap de kïtak nabakam ïrïk gïlzïn hap hohle gwe'anka. Yesus in kim tïlkï, dekam Hari Jumat, yaklana men dekam Yahudi zini ka'an dep de Sabat hap ëtamal gwe-gwekke. † Hwëna Sabat hap de orapna dekam man tangan golek de gwe'ak. Zen in zep Yusup enlala tatete naban nabakam Pilatus osan dep song gweka– Yesus mo tok naka dikim lo tasïn hïp abe tan hapye.

44 Pilatus kim anakan salka, “Yesus mes tïlï,” man tangan tenggwanka. Sap zen mes-am tawa gweka, “Te-lidak sonnak de makan ta irin zini na-en hom juwe gwenan.” Dekam zep gubiridaka, “Jana nabare zi mo mamna men zen zikara ta sara emki desa kwang tan.” Kim hata zaka, dekam zep takensïblïka, “San ha eiwa mes tangan tïlï?”

45 Zëbon kim salka, “In eiwa mes tïlï,” dekam zep Yusupsu gubluka, “Amki zerhal.”

46 Yusup dekam zep kaen ngap-ngap blala te-alakam golka. Ki zep hwëna Yesus mo tokna te-lidak sonna iwe zizeryahe halka. Kaen ngap-ngapna inkam zep zitahaleka. Ki zep hwëna kaso hul gun hamalak zidrë neka. Lïlïkïnnï kaso yawalkam zep zigulhlu inki.

47 In kim ki zë golësyal ta'anka, Magdala kore wenya Maria, apde bose zem Yoses mo anena Maria han man zë kara labi'ik– in kim zidrëne'ankaye.

16

Yesus kim ngaya gwekake:
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1-2 Hari Sabatna kim tamank, we walya Yesussu de drënen kaso hula in san dep sek gwek– Magdala kore wenya Maria, apde bose zem Yakobus mo anena Maria, hen Salome. Zen mes irase dawem nabare minyakna te-alakam lop dak. In zep Minggukam orap tola ban Yesus mo tok naka de minyakna inkam hlë tablandan hap sek gwek.

3 Hwëna ora san zep zënaka dakensibirida song gwe'ak, “Nara sa lïlïkïn gulhlu irin kaso yawala insa nëp irhi gulzimdi?”

4 Hwëna kim zë yaïng gwe'ak, dekam zep hla nul kïnïk, “Lïlïkïn kaso yala in mes irhi nul kïnïl.”

5 Ki zep hëndep kaso hula iwe bïtï gwek. Hwëna wal seiwirsi zep zë hla da'ak. Baju ngap-ngap ala son naban dam taha san dekam nikin'inka. Ausa zep zë nohloblak.

6 Hwëna wal sewiri in zep gubiridaka, “Bahem ëaïrïn! Em an Nazaret walya Yesussue lëbla'an– te-lidak sonnak insa makan da inkke. Bian Alap mes tïn nïkon ngaya tala! Zen awe hom. Emki sap hlaun– an zao sap nën nekye.

7 Dekam sek gwek. Ola ansa zëre hon de ang ta gwen wenya kip olzimhak– hen nonol tanganna Petrus hup, ‘Yesus mes emsa Galilea san dep ngeirbiridala. Em zao esa ërtower– men kirekam Zëna emsa hamal hap gu-gubirida gwekake.’ ”

8 We walya in dekam zep au hlon hap hen aïrïn hïp yal-yala ban heya-hya gwek. Zep hëndep oranak men desa zini nolëtowe'ak, desa donbirida srëm gwek.

---

† **15:42-43 15:42-43** Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek.

MARKUS MO OLA ZAO-EN ZAUSUNUN*

Yesus kim zënaka zertrei gwizim'inkake:
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18; Luk. 24:13-35)

[
9 Yesus in kim tïlkï, hwëna zëno ka'ankam, Minggukam, zep etan ngaya gweka. Dekam zep kak tangannak nonol tanganna Magdala kore wenya Maria onak Zënaka zertrëka. Maria in, zen men zëbon onakon Yesus orep tujukam de dowala golëalsa sonekake.
10 Yesus kim hli yulku, Maria dekam zep song gwek– men zen Yesus hun nërgwë gwekke, desa de tonbiridan hap. Zen hwëna kwasang hap nama sei gosa dabla'ak.
11 Zen kim anakan ësak, “Yesus mes ngaya gwera. Ëe kië hla tal,” hwëna zen hom daïblïbik.
12 Zao hom holo gwe'ak, dekam zep etan aha nwe-masekam hwëna zi dare hap Zënaka zertreizimki. Zi darena in Yerusalem kon Yesus zëre hon de seblaskam ang ta gwen wenya ban de lowehen nakon aha ësan dep song ë'anka. Hwëna oranak zep Yesussu ërtowe'anka.
13 Zi darena in dekon zep etan ola halka– anakan de lonbiridan hap, “Ëe mese hen ërtowenan!” Hwëna Yesus hon de ang ta gwen wenya in desa hen hom daïblïzimk.
14 Zao hom holo gwe'ak, ki zep etan seblaskam de zëre hon ang ta gwen wenyak tembane tannak Zënaka zertreizimki. Dekam zep nol drak-drak hap jal gwibiridaka, sap men zen tïn hyanak hla da gwe'ak, desa de salbiridankam hom mae daïblïbirida gwe'ak.
15 Ki zep hwëna gubiridaka, “Dekam sek gwek. Abe hap de ol dawemna tïngare lang san kïtak de zi ausu hap olzim halada gwek.
16 Tïngare zini men zen de Asa daïblï gwebla'ak, hen zëre mae mo Asa de taïblïblanna insa de baptis gwenkam noltrë gwe'ak, zen zen sa ëngaya gwer. Hwëna Asa de taïblïblan srëm wenya, desa Alap sa karek tabiri.
17 Men zen de Asa daïblï gwebla'ak, zen zen sa hwëna owas-owasna aha zi dikim Asa taïblï gweblan hap dena syal neibir-zimnira gwer. Zen zep sa dowal-dowala ano bosekam nolëalsa sone gwibir. Hen zëre mae mo tame gun srëm olkam sa owas hap ëton gwer.
18 Zen hen sap sa wanya jal-jala tahakam deirensïk gwibir. Hen zen sap sa hasom nabare hona notde gwibir. Zen molya kim juwe gwek. Zen de zi sang-sang hap tahasa tehabirida ine gwenkam, zen dekam sa ëdawem gwe-gwer.”

Yesus kim ngatan zi mo lang san dep sewe sekake:
(Luk. 24:50-53; Kis. 1:9-11)
19 Bian Yesus in kim kirekam tonbiridasïkï, ki zep hwëna Alap ngatan zi mo lang san dep zer ine halka– zao de zëre mo dam taha nakon teipsïnkïm nikirin hip.
20 Zëre hon de ang ta gwen wenya in dekam zep hwëna ol dawemna insa tïngare lang san dep nol halada gwek. In desan ki nol halada gwek, Bian Zëna man zë mas gwibirida gweka, hen sosonna owas-owassa dikim syal gwe-gwibir-zimdin hip dena man mam gul gwizimki– zëno mae mo olsa dikim taïblï gwibin hip.]

---

* **16:8 16:9-19** Markus mo Ol Dawemna an, zëno aumwa topnak de ola, zen zën hom ale gulku. Hwëna aha zi hyanak dekam de Markus mo ola insa sul sonen hap mas nuk.

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Lukas ale gulkuke

1-2 Dawem Bian Teopilus Bak, *
Lukas onakon:
Alap mensa orep nësa gu-gubirida gweka– zëre mo Walassa de nëp zer sonezimdin hip dena, Zen mes ki hëndep nër hom nëno mae mo ngïrïnnïk kirekam syal gwibirki. Zëno awe de gwën hap dena angkam aïsïlï an desaë kon gwisibir hana'an. Zini men zen nonol kon gwisibir hanan nakon zëre mae mo nwekam hla nul gwek, zen zep aïsïlï ansa zi-ë zi-ë san dep nol halada gwek. Dekam zini beya nik sap dawem enkam de aïsïlï ansa ale gun hup ëakasïk gwek.

3 Ëe hwëna men zen nonola kon hla nul gwek, ëe ama desa dawem enkam takensibirida gwek. Hen zen men desa ale nul gwek, ëe ama desa baca gul gwek. Zen zebë hëndep anakan enlala gwibik, "Aïsïlï an ëe asa Bian Teopilus hup dam-dam enkam ale gulblul– aha-en mae de hli yul guk kïnïn srëmkam."
4 Ëe mae habë ansa ebe hap ale gulbluk: Em ekakim anakan tawa gwe, "Nonol men desa emsa tawa da gwek, zen eiwa de tanganna."

Alap mo dam taha nakore zini kim baptis ta gwibin zini Yohanissi de jaha gwen hap dena gubiridakake:

5 Herodes in kim teipsïnkïm Yerusalem mo langnak ïrïk gïlkï, Alap mo golak de syal gwe-gwen zini bosena Zakaria, zen hen dekam zëwe. Zakaria, orep de Alap mo golak de syal gwe-gwen zini Abia Swe mo hlïknak hen syal gwe-gweka. We zem bosena Elisabet. We zik mo auyan-azana hen Alap mo golak de syal ta gwen zi.
6 We-zi darena in man tangan Alap mo nwenak oto eisïk. Hen zen aha-ere enlalakam tïngare Alap mo ol san hen tïtï tabin sin ang ë gwek.
7 Zen hwëna hom walasna wë lak. Zen Alap ki kirekam Elisabetsa enlala gwibirki. Zep hëndep walas srëmkam bogol ëk.
8 Abia mo hlïknak dinik dikim Alap mo golak syal tan hap denak kim zauk, zao de yaklanak dekam zep Zakariasa zen de syal gwen hap dam dasïk.
9 Men kirekam Alap mo golak de syal ta gwen zini zisi dam dasïk gwibirin, zen kirekam Zakariasa dam dasïk. Zen mae hap dam dasïk: Zen de zë-en Alap zëre en hap de teksonnak tïn hïp– irase dawem nabare te kïlsï de zë Alap hap ang gulsublun hap.
10 In kim ki kiresa de syal gwibin hip denak zau'uk, zi beyana dekam zep eihya lip nakore tekson nakon Biansa nen sonebla'ak.
11 Kim zëwe irase dawem nabare te kïlï insa ang gulsu'unka, ki zep hwëna Alap mo dam taha nakore zini ang gul gwen hap de meja alpnak zau'un zaka– Zakaria mo dam taha san dekam.
12 Zakaria kim hla taka, ki zep auna hloblaka, hëndep man zë aïrïblaka.
13 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubluka, "Zakaria, bahem asa aïrïblan. Alap mes eno ol gu sonenna salka. We om Elisabet zi walassa sa ebe hap wë tablal. Yohaniskim bose ta.

* **1:1-2 1:1-2** Teopilus Bak mo bosena in enlala naban. Enlalana, "Alapsa de ensa lwa gweblan zi." San ha Lukas kire bose nabare zi hip ale gulbluka? San ha tïngare zini men zen Alapsa enna nola gweblananke, zëbe mae hap ale gulzimki? Nen angkam tawa naka hom.

14 Kim de jaha gwe'ak, em dekam esa tangan sam gwesïk gweblala,
hëndep esa isrip-sri gwe-gweblala. Aha zi hen beya nik sa isrip-sri në
gweblal.
15 Zen Bian mo nwenak zi yawal hap sa jowera. Alap mo Enhona jaha
gwen nakon sa ki hëndep bi gweblala. Zep angguru ban ho jal-jala ban
bap zen otde gwen.
16 Zen Zen sa Israelk de zini beyakam Bian osan dep kwang guludahal
zala– zëre mae mo Alap hon depye.
17 Hen Zen Zen sa Biansa ngeirbli zala. Zëno tahana Alap mo ol ayang
gul gwen zini Elia Bak mo kim sa soson nëblal, hen zëno enhona zëno
kim sa lwablala. Hen Israelk de zini men zen iye zeban zënaka gïl-gïl
neibirida gwenan, zen zen sa desa siri gulsulu. Hen srë de ora san de
ëgwahan wenya, zen zen sa desa eiwa de ora san dep kwang guludahal
zala. Zen kirekam sa zi beyana Bian de hata zannak dep hamal gulu."*
18 Zakaria ki zep takensïblïka, "Banakarekam asa tawa gwer?– eiwa diki
lwankam. Sap ëe mesë bogol gwek, hen ano wenya mes-am tangan bogol
gwek."
19 Ki zep ding gulbluka, "Ëe an Gabriel. Bian mo dang nakonë zauk
gwenan. Zen zep asa emsa de ol dawemna ansa tawa tan hap zer sonera.
20 Insa ki emsa gublunan, Alap sa ki hëndep kirekam ebe hap syal
gwibir-blira. Hwëna em home asa taïblïblanda. Zep hëndep angkam em
molye ola tonka. Em esa ol srëm gwera, hëndep mes ki lwanan."
21 Kim nësbla tinek, ki zep hëndep denggwanbla'ak, "Zen ba hap kire
tangankam holo gwe'an ora?"
22 Kim kon wet so zaka, zen banakan dep?– ol tonbiridanna. Taha enkam
zep akan-akan gwibirida'anka, sap zen mes ol srëm gweka. Zi beyana in
dekam zep anakan tame dak, "O an nwe nik zë lirisin nëblaon."
23 Zakaria Bak mo Alap mo golak de syala kim tap gweblak, dekam zep
zëre mo gol san dep song gweka.
24 Hom holo gwe'ak, dekam zep hëndep we zem Elisabet u gwe'ak.
Dekam zep saher hap gol ennak gwë gwek– holona benna aha-ere taha-tap
enkam.
25 Zen man enlala gwe-gwek, "Na-en babë tawa tabin. Dikire tïngan
anakan asa tame nuk, 'In Bian kwasang gwibirki.' Ëe an sap bogola,
hwëna ano walas wë tan srëm hap de sahera zi nwenak Bian Zën ap ngan
gulsubi'ira."

Mariasa kim Yesussu de jaha gwen hap dena hamal hap tawa gulkuke:

26 Elisabet kim benna enam enkam u nuban gwë'ak, Alap ki zep zëre mo
dam taha nakore zini Gabrielsa etan Galilea mo langnak de ëna Nazaret
san dep zer soneka.
27 Gabriel ki zep kwalbasa lam gunnu Maria osan dep song gweka. Zen
Yusup hup de golgu gweblanna. Yusup mo auyan-azana teipsïn zini Daud
onakon.
28 Alap mo dam taha nakore zini in ki zep Maria hon hataka, zao zep
gubir zika, "Dawem! Em Alap mo kwasang-kwasangnake gwë'ara! Bian
man emsa dawem tangankam kara gul gwenda!"
29 Zëno ola insa de sankam, Maria ki zep auna hlok, dekam zep zënaka
enlala ennak mae hap takensibik, "An ba hap ki kirekam asa gubirida?"
30 Hwëna ki zep etan gubirki, "Bahem aïrïn, Maria, sap em ema Alap
mo nwenak sam gwesï'ïra.

---

* **1:17 1:17** Mal. 4:5-6; Mat. 11:14; 17:11-13

31 Em esa u gwera. Zi walassa esa jaha gwera. Yesuskum bose ta. †
32 Zen sa teipsïlï, hëndep dekam sa nen gweblal, ‘Alap Teipsïn Zi nik mo
Tane.’ Bian Alap sa Desa gublula– Zen de Israelsa bi gwibin hip, zëre mo
auyanna Daud Bak mo kim.
33 Zen Zen sa hëndep denaban kïtak Yakob mo auyan-azana ïrïk gïlï.
Zëno ïrïk gïnnï in molya tap gwek.”*
34 Maria ki zep gubluk, “Hwëna ë an homë zi mae naban gaïng ë'an.
Ë banakan asa walas gwer?”
35 Ki zep ding gulbirki, “Alap mo Enho sa ebon ing gwehe zala, hen Alap
mo soson sa emsa bi gwibiri. Zen zep sa walas tola insa nen gweblal, ‘Zen
Alap mo Tane– enho lalak enna.’
36 An kirekamë emsa gubirin, zen mes ki iye om Elisabet hon kirekam
lwak. Zen mes u gwek– benna angkam enam enkam. Zen sap bogola, hen
zini mes anakan nenbik, ‘An Alap ki walas srëm gulku.’
37 Hwëna zen angkam u nuban gwë'an. Sap Alap hap hom– banakare
maena, Zen de syal gwibin srëm hap denaye.”
38 Maria ki zep ding gulbluk, “Ë an Bian mo tana ïltïkïnnïk de gwë
gwen wesyake. Sap sa ki kirekam abon onak lwal– in kirekam em asa
gubiridaye.” Alap mo dam taha nakore zini in ki zep hli yulku.

Maria kim Elisabetsa zïnï gïkke:

39 Alap mo dam taha nakore zini in kim hli yulku, holo gwehan srëmnak
Maria dekam zep hen soson tola ban Yerusalem mo kwatap lang san dep
song gwek– Zakaria ne Elisabet nik mo ë san dep.
40 Zakaria mo golak kim hatak, ki zep Elisabetsa dawem gul kïnïk.
41 Elisabet kim Maria mo dawemna insa salbik, ungala mwanak de
walasna in dekam zep soson gweka. Alap mo Enhona dekam zep
Elisabetsa ing gwe hebirki,
42 ki zep Mariasa ol mamkam gubik, “Em ene tïngare we walya kon
dawemna hlau'ura! Hen Alap eno walasna in hap dawemsa sa golblala.
43 Ë an betekna, hwëna em in Teipsïn Zini Bian mo anee ano golak
hatanda!
44 Ë kimë eno dawemna sal, ano ungala mwanak de walasna dekam
zep isrip-sri naban soson gwera.
45 Ebe hap Bian hë'ho gwibin tangan naka golbi'ira, sap men zen ebon
onak Bian mo ola hatak, em ema taïblïbirki, hen zen kirekam sa ki lwal!”

Maria kim Alapsa tërya ban isrip-sri gweblakke:
(1Sam. 2:1-10)

46 Maria ki zep guk,
“Ë ama Bian Alapsa boltere ta'an,
47 hen ano enhona man isrip-sri gwebla'ara,
sap Zen Zen sa asa ngaya gulu.
48 Zen man asa enlala gwibirki,
hwëna ë an Zëbon de babu gwe-gwen we– bose srëm tola.
Hwëna angkam tïngare zi ausuna hëndep denaban sa asa nen gwibir,
‘Hë'ho gwibin tanganna zen zen hlauk.’
49 Sap soson Zini Alap, Zen eiwa lalak tanganna,
hwëna Zen man kirekam-kirekam yawala abe hap syal gwe-gwibir-bi'ira.

---

† **1:31 1:31** “Yesus”kum de bosena, zen enlala naban. Zëno enlalana, “Zisi de ngaya tabin hip de Zi.” (Mat. 1:21) * **1:33 1:33** 2Sam. 7:12-16; Yes. 7:14; 9:6-7

50 Auyan-aza nakon hëndep auyan-azana,
Zënaka de aïrïblan zi hip
Zen man zëre mo kwasangna gol gwizimnira.*
51 Bian men kirekam orep zëre mo sosonna goltrei gwizimki,
Zen kirekam etan angkam goltreizim'ira:
Zen orep zi zëna-zënana man sekwak gulsuk gweka,
hen zëno mae mo kalang karekna man blaonsuk gwizimki.
52 Zen hen orep teipsïn-teipsïn wenyaka
zëre mae mo teinikin gwen nakon man yal gul sone gweka,
hwëna bose srëm wenyaka zep kang gulse gweka.
53 Usak nabare wenya desa man dërek-dërekna kim ïtrï ta gwibirki.
Hwëna men zen nonol tahalha srëmkam lowehe gwek,
desa man gubirida gweka, ‘Usak naban sekwak gwek.’*
Hwëna angkam Alap etan kirekam nëbe mae hap syal gwibir-zim'ira.
54-55 Nëno mae mo auyanna Abrahamsa hen zëno auyan-tane walya men
kirekam gu-gubirida gweka,
Zen angkam kirekam Israelsa mas gwibirida'ara.
Zen man anakan gu-gubirida gweka,
‘Ano ebe mae hap de kwasang-kwasangna hëndep denaban sa lwa gwer.
Ëe molyë golzausuk gwek.’*
Zen desa angkam enlala gwibi'ira.”
56 Maria Elisabet han san ha dan-ahare benkam ëk, ki zep etan zëre mo
ë san dep lwahak.

Baptis ta gwibin zini Yohanissi kim jaha gwekke:

57 Elisabet de jaha gwen hap denak kim zauk, zi walassa zep jaha gwek.
58 Gol golek dena hen iye zem kim anakan ësak, “Bian mes Elisabet hap
kwasangna mamkam golbiri,” dekam zep tagal neisibirzik, hen dekam zep
zë apdekam ëisrip-sri gwek.
59 Walasna in kim mingguna aha-en gweblak, ki zep etan tagal nëblak-
to mip naka dikim blaonsublun hap.* Zen man ëkïl gï'ïk, “An zëre mo
Bian mo bosekam esa bose lal- ‘Zakaria’kam.”
60 Hwëna an zik zep gubiridak, “Kirekam bëjen nen bose tan! An
‘Yohanis’kim esa bose lal.”
61 Dekam zep denggwanbi'ik, “Iye wal om hom tanganke- kire bose
naye!”
62 Ki zep tahakam Zakariasa akan-akan nëblak- anakan de takensïblïn
hap, “Ena banakan de bose tan habe dwam gwebla'ara?”
63 Zakaria hom nama dekam ola ton'anka. Ki zep te hlang hap abe
gweka, dekam zep zë ale gulku, “An bosena Yohanis.” Dekam zep tïngan
denggwanblak.
64 Dekam zep hëndep ola etan tonka. Alap mo bose ensa zep ïlman gul
tineka.
65 Zëno gol golek denak dena dekam zep sërkam denggwanbla'ak, hen
tïngare Yerusalem mo kwatap lang san de lowe hendan wenya desa man
donbirida gwek.
66 Tïngare zini men zen ësak, ki zep enlala ennak ëenlala gwe-gwe'ak,
“Walasna in banakare zi hip wëhë yap jowe'anka?” Zen mae hap ki
kirekam ëgu gwek: Sap Bian mo sosonna man Zëbon lwa gwe'ak.

---

* **1:50 1:50** Mzm. 103:17 * **1:53 1:53** Mzm. 107:9 * **1:54-55 1:54-55** Kej. 17:7; 22:17; Mzm. 111:9 * **1:59 1:59** Kej. 17:12; Im. 12:3

Zakaria kim hamal hap de ola tonbiridakake:

67 Walas zemka in kim "Yohanis"kim bose dak, dekam zep Alap mo
Enhona Zakariasa bi gweblaka, dekam zep Alap onakore hamal hap de
ola tonbiridaka,
68 "Bian en hap nen dawemsa golbla tine gwen–
Israel mo Alap hap.
Zen mes hatala–
zëre kore naka de kwasang gwibiridan hap,
hen dekam de dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nïkon gwiswe sonen hap.
69 Zen mes nëbe mae hap Zi sosonna zer sonezimki–
nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,
teipsïn zini Daud Bak, men zen Alap mo dwam gwibin sin ang gwe-
gwekake,
zëno auyan-aza nakore naka. ‡
70 Alap mo ol ayang gul gwen zini orep tangan mes anakan ëgu-guk gwek,
71 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa hatala–
Zen de nësa jal zi mo taha nakon alal gul gwen hap.'
72 Hen anakan mes gu-gubirida gweka,
'Ëe asa Ëre mo ebe mae hap de ol gu-gubiridanna enlala gwibir, zep asa
hëndep emsa kwasang gwibiridal.'
73 Alap mes nëno mae mo auyanna Abrahamsa anakan gu-gubluka,
74 'Emsa de tamera gwen zi mo taha nakon Ëe asa emsa al gul halzal.
Zen dekam esa aïrïn srëmkam Asa betek ë gweblal.'*
75 Zep nen enho lalakkam esa Alap en hon ëtal gwesïl,
hen zëno nwe kara gwennak esa hëndep denaban lowehe gwer."
76 Zakaria ki zep hwëna tane zikhip dena aïsïl gwenkam ayang gulku,
"Em, ano walas, emsa sa nen gweblal,
'Alap Teipsïn Zi nik mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini.'
Em esa Biansa ngeirblira– zëbe hap de orasa sal tablan hap,*
77 hen Bian mo hlïl irin wenyaka esa anakan tawa ta gwibiri,
'Alap sa emsa eno mae mo karek-kareksa de tap gulsuzimdinkim ngaya
tabiri.'
78 Sap nëno mae mo Alapna Zen kae-kaena hen kwasang-kwasang enna.
Zen zep sa nësa de ngatan tabin hip de Zini insa zer sonera.
Zen ngatan zi mo lang nakon kaknak de yakla hata sezan mo kim sa zïlsï
zïla.
79 Zen dekam sa tïngare zi ausuna ngatan tabir zira hen ngaya tabiri,
sap zen tïngan kawesïnnïk lowe he'an,
hen tïn hïp ëaïrï gwenan.
Zen Zëbon onakon esa Alap han ërumlae gwer, hen zi bosyan naban
ëumlae gwer."*
80 Zakaria mo tanena Yohanis in kim mam gwe'anka, Alap osan dep de
enlalana hen dekam zep mam gwebla'anka. Zen zi srëm langnak gwë
gweka– hëndep yaklana mensa Bian Alap dam tasïblïka. Zao kim hatak,
zen dekam zep tïngare Israelk de zi hip zënaka zertreizimki.

---

‡ **1:69 1:69** Zakaria mo ola an, zen Yohani'i de enlala gweblan hap hom. Zen hwëna Yesussu enlala gweblaka, sap Yesus Zen Zen– Raja Daud mo auyan-aza nakore naye. Sap Zakaria zëna tane zem Yohanis hin, zen Harun Bak mo ausu nakorena. * **1:74 1:74** Kej. 17:7; 22:16-17; Mzm. 105:8-11 * **1:76 1:76** Yes. 40:3; Mal. 3:1 * **1:79 1:79** Yes. 9:2; 60:1-2

2

Yesussu kim jaha gwekke:
(Mat. 1:18-25)

1 Dekam teipsïn tangan zini ki, zen langna beya en tangan naka Roma
kon ïrïk gïlkï. Zen dekam zep tïngare zisi de zëre mo ïrïk gïn nïka aïtbin
hip gubiridaka. *
2 An nonol aïtbinni– Kirenius men kim Siria mo langnak gubernor
gwekake. †
3 Tïngare zini dekam zep zëre mae mo auyan-aza mo ë-ë san dep sek
gwendak– zëno mae mo bosem-sesa dikim zë ale tabir-zimdin hip.
4-5 Yusup ne Maria ne dekam zep hen kire hap Galilea mo langnak de
ëna Nazaret kon Yerusalem mo langnak de aha ëna Betlehem san dep song
ëk– teipsïn zini Daudsa men zao orep jaha gwekke. Sap Yusup mo auyan-
azana Daud onakon. Zëbe hap de golgu gweblan wenya Maria in dekam
u nuban gwë'ak.
6-7 Betlehemk hom tangan holo ë'ak, Maria ki zep zi walassa jaha gwek–
nonol walassa. Kaen hak-haknak zep tahalek, desa zep domba-sapi mo
tembane ta gwen kolho makarenak drënek. Sap kïtak de gol-gola mes zi
enkam ëbeya gwek.

Domba zaho ta gwibin zinik kim Alap mo dam tahana kore zini ëjowe zakke:

8 Langna iwe dekam domba zaho ta gwibin wenya man kam domba zaho
zemka sonak kara dabi'ik.
9 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini ki zep zëbon mae onak jowe ane
zaka, hen Bian mo ngatanna man zë zïlbirida anezak. Karekkam zep zë
ëaïrï'ak.
10 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep gubiridaka, “Bahem
ëaïrïn, sap ëe an ol dawemsaë ebe mae hap golhatazimninzal. Ola ansa
de ësankam, tïngare zini sërkam tangan sa ëisrip-sri gwer.
11 Namen, Daud mo ënak, wenya man jaha gwer– emsa de ngaya tabin
hip de Teipsïn nïka, Alap mensa dam tasïkïke.
12 Ol tan-tansaë ebe mae hap golzim'in: Em esa walas tolsa deyol hak-
hakkam de tahalen naka hla lal. Domba mo tembane ta gwennak ta'ara.
Zen dekam esa anakan dam lasïl, ‘An Zen.’ ”
13 Ki zep hwëna mumuk ennak ahakore Alap mo dam taha nakore zini
beya en tangankam ëjowezak, ki zep zë Alapsa isrip-sri nëbla'ak,
14 “Alap Em eiwa teipsïn tanganna!
Eno bosena dikire kïtak teip nulsuk gweblak.
Sap angkam ema okamanak de zi niban golësësek gwe'ara–
ere mo nwenak men zen oto gwesï'ïnye.”
15 Alap mo dam taha nakore zini in kim etan ngatan zi mo lang san dep
sesek gwesek, zini in dekam zep ëguk, “Nen ki nabakam Betlehem san
dep gweyo gwen– eka ki zë hla kuk, in desa Bian nësa gubiridandake.”
16 Ki zep hëndep sek gwek. Dekam zep hëndep Yusup ne Maria neka
nakek, hen walas tola insa dekam zep hla dak– domba mo tembane ta
gwen kolho makarenak de tannak.

---

* **2:1 2:1** Mae hap zënaka naïtbik: Pajak te-alasa dikim Roma mo ïrïk gïnnï kip sowe henkam gol gwizimdin hip. Romak de teipsïnnï maekam nen gweblak, “Kaesar Agustus”kum, hwëna zen zëno bose tangansa hom. Men zen dekam ïrïk gïlkï, zëno bosena Gaius Oktafius. “Kaesar”kam de gublunna, zen syal bose. Enlalana, “Teipsïn zini.” † **2:2 2:2** Siriasa hen Roma ïrïk nïk.

17 In kim hla dak, dekam zep kïtak donbiridak– walas tola in hap dena,
men desa Alap mo dam tahana kore zini in tonbiridakaye.
18 Ola insa de ësane gwenkam, tïngare zini man tangan ëtenggwank.
19 Hwëna Maria zëna, in zen ki zë lwa gwe'ak, desa kïtak enlala ennak
lam gul gwe'ak hen enlala gwe-gwibi'ik.
20 Zini in ki zep etan Alapsa de tërya ban boltere tan naban lwan dahak.
Sap tïngan mensa ësane gwek hen hla nuk, zen hëndep men kirekam Alap
mo dam tahana kore zini in gubiridakake.

Yesussu kim bose dakke, hen Alap mo golak kim ërtrëkke:

21 Walas tola insa kim mingguna aha-en tap gweblak, dekam zep to
mipna nablonsubluk, hen dekam zep "Yesus"kum bose dak– men kirekam
Alap mo dam taha nakore zini Mariasa u gwen srëmnak gubirkike.
22 Musa Bak men desa nonol zi walas wë tan hap dena zëre mo tïtï tabin
olak ale gulku, Maria ne Yusup ne man desan ang ëk. Zen nonol Maria
de sasa gwesïnnïk dep orapna empat-pulu enkam eissïk, dekam zep walas
tola insa Yerusalem san ërzahek– Alap hap dikim ërtrëblan hap.*
23 Mae hap ërtrëblak: Sap Musa mes ki zëre mo tïtï tabin olak anakan
ale gulku,
"Tïngare nonol zi walas wë tanna, zen Alap zëre hap dena. Zep emki
zëre hap zertrë gweblan."*
24 Zen hen man ang ëk– mawasa de dan-dan Alap hap teisyablanna, desa
de Alap mo golak de syal tan zi ang sosublun hap. Sap Musa mo tïtï tabin
olak nonol walas wë tansa de Alap hap zertrëblan hap dena kirekam hen
lwak.*
25 Dekam Yerusalemk, zini bosena Simeon. Zini in enho dam-damkam
gwë gweka hen Alap hon mes tangan tal gwesïkï. Zen man Alapsa Israelsa
de dawem gun hup kara ta gweka, hen Alap mo Enho zergwë gweka.
26 Alap mo Enhona mes hamal hap gu-gubluka, "Em molye na-en tïlkï–
Teipsïn Zini insa de hla tan srëmnakye, Ëe Mensa Israelsa de ngaya tabin
hip dam tasïkye."
27 Dekam zep hen Simeonsa Alap mo Enhona anakan gubluka, "Emki
Alap mo golak de teksonna iwe tïn." Hwëna Maria ne Yusup ne dekam
zep hen Yesussu Alap hap de zertrëblan hap ërtï'ïnzak– Musa mo ola in
san de ang ën hap.
28 Simeon dekam zep hëndep walas tola insa zer inki, ki zep dawemna
Alap hap golblaka,
29 "Teipsïn Zini Bian,
angkam Eno asa de gu-guk gweblanna mese eiwa de guluda.
Ema asa sam tanda.
Zep ere hon de babu gwen zini ëe angkam
mesë auhu-kamana ansa de hli yun hup hohle gwenan.
30 Sap angkam ëe mesë ëre mo nwekam hla tanan– ere mo zisi de ngaya
tabin hip de Zi zer sonen naye,
31 men Desa Ena tïngare zi dikim tame tan hap hamal takaye.
32 Zen Zen sa ngatanna golzimdi–
tïngare zi ausu mo enlalasa dikim ngatan tazimdin hipye.
Hen zen Zëbon onakon sa Israel mo bosena dawem gwer."*

---

* **2:22 2:22** Im. 12:1-8 * **2:23 2:23** Kel. 13:2; 13:11-15 * **2:24 2:24** Im. 12:6-8 * **2:32 2:32** Yes. 42:6; 49:6; 52:10; Yoh. 8:12

33 An-bi zem man tangan lenggwan'ak– Simeon mo ola insa kim zëre
nik mo walasna in hap dena sane ë'akye.
34 Simeon ki zep guzimki, “Bian sa ep dawemna golzimdi.” Hen Mariasa
ki zep gubirki, “Walas tola an mes Alap dam tasïkï– Zen de Israelk de zisi
klis gun hup. Dawem gol gwen wenya, desa Alap zëre hap sa kang gul
seblala. Hwëna karek gol gwen wenya, desa hëndep kareknak sa kang
gulu. Sap An Alap mo dam tasïn Zi, zep sa hen zini beya nik lamang da
gwer.*
35 Alap insa kirekam syal gwibi'ira, zini zen dekam sa zëre mae mo
enlala aning tanna nërtrë gwer. Hwëna Maria, eno enhonak enlwan yawal
sa hen nëbok ben-ben makan tïsïl.”
36 We sem bogola Hana Bak dekam zao hen gwë'ak. Zen Alap mo hamal
hap de olsa de ayang gul gwen hap de we. Zëno biana Panuel– Asyer Bak
mo auyan-aza nakorena. Wenya in zi zeban tuju tahun enkam ëk,
37 dekam hwëna sem nik zep zë-en holokam gwë gwek. Hëndep in kim
Yesussu ërtïlzïk, zëno tahuna dekam 84 enkam. Zen hom tangan Alap mo
gola langa gulsuk gwek. Yaklam denaban kam denaban zen dekon Alapsa
isrip-sri gwebla tine gwek hen gu sonebla tine gwek– tembane lwa gwen
naban.
38 Zen dekam zep hen hatazak, dekam zep Alap hap dawemsa golblak.
Hen men zen zë lowe he'ak, dekam zep desa anakan tonbirida'ak,
“Walasna an Zen Zen sa jal zi mo ïrïk gïn nïkon nësa gwiswe sonera.”
‡
39 Yusup ne Maria ne in kim zë Musa mo tïtï tabin ola insa syal eisibik–
nonol walas wë tan hap dena, dekam zep etan zëre nik mo ëna Nazaret
san dep ërlwahak– Galilea mo langnak dep.*
40 Walas tola in ki zep hëndep mam gwe'anka, hen sosonna mam
gwebla'ak, hen enlala blala dekam zep tangan mam gwebla'anka. Hen
Alap mo kwasang-kwasangna Zëbon lwa gwe'ak.

Yesus kim Alap mo golak gwëkake:

41 Tahunna men kiye, Yesus mo ane-biana man yakla yala Paskanak dep
Yerusalem san dep yahe gwek. §
42 Yesus mo tahunna kim dua-blas gwek, ki zep etan kire san dep sek
gwek– men kirekam Israelk de zini ëgwë gwekke.
43 Kim ëhya gwesïk, ki zep etan lwan dahak, hwëna Yesus man
Yerusalemk gwëka. Hwëna an-bi zem hom anakan tawa ëblak, “Zen man
gwëra.”
44 Zen zi beya hap tim uk, “Zen hen mes ang gwe zala.” Hwëna hom.
In kim song ëk, truwe guk gwennak kim kam-en yaïng gwek, dekam zep
ohwensïblïk. Dekam zep iye zem osan hen wal bose wal zem osan lëblak.
45 Hwëna hom hla lak. Ka'an zep kaknak etan Yerusalem san dep
olahak– zëwe de lëblan hap.

---

* **2:34 2:34** Yes. 8:14; 1Kor. 1:23; 1Ptr. 2:7-8 ‡ **2:38 2:38** Yunani olkam Lukas Yerusalemsa de gwiswe sonen hap awe ale gulku. Yerusalem zen Israel mo ë yawal. Zep enlalana awe, tïngare Israelsa de gwiswe sonen hap. * **2:39 2:39** Mat. 2:23 § **2:41 2:41** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip– in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tïlïdan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaukum, dekam zep Mesir mo teipsïnnï Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwek.” (Kel. 12:1-51; Ul. 16:1-8)

46 Yaklana dan-ahanna kim zep hla lak. Zen Alap mo golak nikin'inka,
Alap mo olsa de tawa ta gwibin wenyaka sane tabi'inka, hen man
takensibirida gwe'anka.
47 Tïngare zini men zen sane da gwe'ak, zëno enlala blala man anakan
denggwan gwebla'ak, “Owas, zen en ba hap dam gulsuk gwe'ara?”
48 An-bi zem hen man tangan zao de hla lankam lenggwanblak. An zem
ki zep gubluk, “Temlan, em ba habe kirekam asa gweizimki? Ëe bia han
ngalap nabanë emsa ahakalblal!”
49 Ki zep ding gulbirki, “Em ba habe srën san Asa ahakalblaka? Zen
emaka enlala ëka, ‘Zen Bi zik mo golak gwë'ara.’ ”
50 Hwëna zen hom zëno ding gulzimdinni insa tame ulblik.
51 Dekam zep etan Nazaret san dep ang gwizimki, hen dekam man zë
betek gwe-gwizimki. Maria kirekam-kirekamna insa tane zikhip dena
hlaul gwek, desa enlala ennak lam gul gwek.
52 Yesus kim mam gwe'anka, enlala blala dekam zep hen mam
gwebla'anka. Zen man tangan Alap mo nwenak hen tïngare zi mo nwenak
oto gwesïkï.

3

Baptis ta gwibin zini Yohanis mo ol:
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Roma mo teipsïn tangan zini Tiberius Bak, zëno ïrïk gïn tahunna kim
lima-blas gwek, Alap dekam zep syala Yohanis hip wei yul soneblaka.
Dekam men zen Roma mo teipsïn tangan zini in mo alp nakon ïrïk nïk,
Pontius Pilatus Bak dekam Yerusalem mo langnak ïrïk gïlkï,
Herodes dekam Galileak ïrïk gïlkï.
Herodes mo ayana Pilipus Bak dekam Itureak hen Trakonitisk ïrïk gïlkï,
hen Lisanias Bak dekam Abilenek ïrïk gïlkï.
2 Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï dekam Hanas han Kayafas
han. Hwëna dekam zep zi srëm langnak Alap mo ola Zakaria mo tanena
Yohanis hon hatak.
3 Yohanis dekam zep Alap onakore olkam Yordan mo lang san kïtak tïtï
tabir song gweka, “Ere mae mo karek-karek nakon em ëhalen. Alap
dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi. Em dikim enaka
anakan golëtrën hap, ‘Ëe ama angkam Alapsa ang gwebla'an,’ ëe ki asa
hwëna emsa baptis tabir.”*
4 Yohanis zen orasa de sal tablan hap de zini men zëbe hap Yesaya Bak
Alap mo olak hamal hap anakan ale gulblukake,
“Zini sa zi srëm lang nakon taken gwera,
‘Haen, nëre mae mo Teipsïn Zi hip nen orasa hamal ta gublun!
Hen nen dam-dam ta gublun!
5 Tïngare dwrak-dwraknak kamasa nen bwang gun,
hen tïngare kwatapna betekna hen yawala nen talen– dekam de sësek
gwen hap.
Ora gwa-gwana nen dam-dam tasïn.
Tung-tungna hen nen sësek tandan.
6 Tïngare auhu-kamanak de zini esa hla lal–
Alap onakore emsa de ngaya tabin hip de Zi niye.’ ”*
7 Zini beya tangan nik zep Yohanis hon baptis tabin hip yaïng gwe-gwek.
Hwëna Yohanis zao zep gubirida gweka, “Em an gwe makare enlalana! Em

* **3:3 3:3** Kis. 13:24-25; 19:4 * **3:6 3:6** Yes. 40:3-5

ema ëenlala gwe'an, ‘Asa de baptis tankam Alap molya asa karek tabirki.’ Hwëna em home ëhale'an. Alap mo jala kon molye ëheya-hya gwek.

8 Zen in zep, em de Alap mo jala insa goltowen srëm hap, emsa de baptis tan srëmnak em nonol ere mae mo lowehen karekna insa wet gulsun- dekam de emsa anakan tame tabin hip, ‘Zen mes ëhaler.’ Em bahem anakan ëkïl gïl gwen, ‘Ëe an Abraham mo auyan-aza nakore nakake. Zep asa molya Alap karek tabirki.’ Sap Alap maka eno mae mo weinak dep kaso-kasona ansa Abraham mo auyan-aza hap yang tabi'ira.

9 Sap Alap mo zer sonen Zini in Zen ano lure nakon hata'an zala, Zen mes hlala hohle gulu- dekam de tesya lu ta gwen hapye. Tenya men zen de eini ëtë srëm gwe'ak, desa sa ausu ennak lu tala, hëndep ki sa tïnsïk gwen srëm syauk hï-hïtïnnïk yal ta sera.”

10 Zen hwëna man dakensïk gweblak, “Ki ëe basa asa syal eibir- ëe dikim Alap mo jala insa goltowen srëm hapye?”

11 Anakan zep ding gul gwizimki, “Eno baju de dan nënna, ahana kip em teisyablan- baju srëmna kip. Eno tembane de lwanna, em tahalha wenya kip kae gwebla-zimdin.”

12 Roma mo ïrïk gïnnïk dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hen man baptis tabin hip yaïng gwe-gwezak. Zen man dakensïk gweblak, “Bian, ëe basa asa syal eibir?”

13 Desa man ding gul gwizimki, “Te-alana bahem mamkam alal ta gwizimdin- aha hlïk naka dikim ere mae hap kap ta-in gwen hapye. Diki Roma mo teipsïn zini men kire enkam de alal ta gwen hap emsa gubiridaka, zen kire enkam em alal ta gwizimdin.”

14 Jana nabare wenya man hen dakensïk gweblak, “Zep abe mae hap hen banakan? Ëe hen banakan asa syal eibir?”

Yohanis man ding gul gwizimki, “Em bahem jala ban tik-tik ta gwibin- te-alasa dikim alal tazimdin hipye. Hen anakan bahem gubirida gwen, ‘Ëe asa emsa klak tal’- ep dikim te-alasa zerzimdin hipye. Ere en mo te-alakam em lowehe gwen.”

15 Yohanis hon de ësane gwenkam, zep zënaka nenbirida gwe'ak, “Eiwa, nësa de ngaya tabin hip Dinik bae ki hata'an zala! San ha diki an Zen mes yap?”

16 Hwëna ki zep gubiridaka, “Ëe weyakamë emsa baptis ta gwibi'in. Hwëna abon onakon de Teipsïn Zini sa hata zala. Ëe dawem naka hom- dekam de Zëbon onak babu gwen mae hapye. Sap zëno tana maesa de ngan sosublun hap, ëe bëjënë. Zen diki Zen sa Alap mo Enhokam emsa baptis ta gwibiri, hen syaukkum.*

17 Zen joksa zirensï'ïra- dekam de lënsa lën hap. Dangnak dena, desa yunak sa bïtï tala. Hwëna syaena men zen dang alp san altï'ïk, desa tïnsïn srëm syauk bla san dep sa yal ta sera.” †

18 Zen kirekam-kirekam ol zïm-zïmsï zë mas gul gwizimki- dekam de Alap onakore ol dawem san dep tïtï tabin hip.

---

* **3:16 3:16** Yohanis mo ola awe srën-srënkam dam nulsuk gwenan. Syauknu, san ha men kirekam nol bol tahannak mawa mo kim ëzauk ine gwe'anzak?- in kim Alap mo Enhona nonol tanganna Kristen zisi bi gwibiridakake. (Kis. 2) San ha dam gulsunnu anakan?- “Zen sa ahakon ebe mae hap Alap mo Enhosa hlë ta sone gwizimdi, hwëna ahakon syauknuk sa yal gulse gwera.” Dekam enlalana man ayat 17 naban apde në'an. † **3:17 3:17** Yohanis gandum nuban nyiru naban ol gulk sun blaonzimdinkim gubiridaka. Zëno enlalana apdenak- lënsa de lën hap hen joksa de zirensïn nïbanye.

19 Hwëna zen hen Galilea mo teipsïnnï, Herode'a, damnak anakan jalse
gweblaka, “Em bap ere mo oso mo wenya Herodianasa al gulbluka! Hen
eno aha karek-karek gulin hala seranna hen beyana!”
20 Hwëna Herodes dekam zep jal gweblaka. Zen dekam zep Alap mo
nwenak zëre hap de karekna etan mam gulsuku– Yohanissi kim bwinak
tak ta inkiye.

Yohanis kim Yesussu baptis takake:
(Mat. 3:13-17; Mrk. 1:9-11; Luk. 9:35; Yoh. 1:32-34)

21 Hwëna bwinak kim nama dayalsïk srëm gwe'ak, zi beyana insa kim
baptis tabirida'anka, Yesussu hen dekam zep baptis taka. Yesus kim kon
ola gu sone'anka, nglïna dekam zep hlang në hanak.
22 Alap mo Enhona dekam zep mawana ohola mo nwe-masekam Zëbon
onak dep ati gwe ine zaka. Ngatan zi mo lang nakon dekam zep hen ola
anakan wet sohak,
“Em in ëre mo Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Ëe ama tangan
Emsa sam gwesïk gweblanan.”

An Yesus mo auyan-aza aïtbinni:
(Mat. 1:1-17)

23 Yesus kim syala kon gwisibir hana'anka, zëno gwën tahunna san ha
tiga-pulukam mes yap. Zini dekam man tim di gwek, “Zëno biana Yusup,”
zep zëno auyan-aza mo bosem-sena, diki an zen:
Yesus mo auyanna Eli, ‡
24 Eli mo biana Matat,
Matat mo biana Lewi, Lewi mo biana Malki,
Malki mo biana Yanai, Yanai mo biana Yusup,
25 Yusup mo biana Matica, Matica mo biana Amos,
Amos mo biana Nahum, Nahum mo biana Hesli,
Hesli mo biana Nagai,
26 Nagai mo biana Maat,
Maat mo biana Matica, Matica mo biana Simei,
Simei mo biana Yosek, Yosek mo biana Yoda,
27 Yoda mo biana Yohanan, Yohanan mo biana Resa,
Resa mo biana Zerubabel,
Zerubabel mo biana Sealtiel, Sealtiel mo biana Neri,
28 Neri mo biana Malki, Malki mo biana Adi,
Adi mo biana Kosam, Kosam mo biana Elmadam,
Elmadam mo biana Er,
29 Er mo biana Yesua,
Yesua mo biana Eliezer, Eliezer mo biana Yorim,
Yorim mo biana Matat, Matat mo biana Lewi,
30 Lewi mo biana Simeon, Simeon mo biana Yehuda,
Yehuda mo biana Yusup, Yusup mo biana Yonam,
Yonam mo biana Elyakim,
31 Elyakim mo biana Melea, Melea mo biana Mina,
Mina mo biana Matata, Matata mo biana Natan,
Natan mo biana Daud,
32 Daud mo biana Isai,
Isai mo biana Obed, Obed mo biana Boas,
Boas mo biana Salmon, Salmon mo biana Nahason,

‡ **3:23 3:23** Yesus mo auyan-aza aïtbinni ansa srën-srënkam dam nulsuk gwenan. San ha Lukas Maria mo auyan-azasa ale gulku? San ha Yusup moka? Sap bosem-sena hom apde në'an– Matius mo ale naban. (Mat. 1:1-17)

33 Nahason mo biana Aminadab,
Aminadab mo biana Admin, Admin mo biana Arni,
Arni mo biana Hezron, Hezron mo biana Peres,
Peres mo biana Yehuda,
34 Yehuda mo biana Yakob,
Yakob mo biana Isak, Isak mo biana Abraham,
Abraham mo biana Tera, Tera mo biana Nahor,
35 Nahor mo biana Serug, Serug mo biana Rehu,
Rehu mo biana Peleg, Peleg mo biana Eber,
Eber mo biana Salmon,
36 Salmon mo biana Kenan,
Kenan mo biana Arpaksad, Arpaksad mo biana Sem,
Sem mo biana Nuh, Nuh mo biana Lamek,
37 Lamek mo biana Metusalah,
Metusalah mo biana Hanok, Hanok mo biana Yared,
Yared mo biana Mahalalel,
Mahalalel mo biana Kenan,
38 Kenan mo biana Enos,
Enos mo biana Set, Set mo biana Adam,
hen Adam mo biana Alap.

4

Yesussu kim dowal mo kïgïna akasïblïkake:
(Mat. 4:1-11; Mrk. 1:12-13)

1 Yesus in kim Yordan kon lwahal zaka, Alap mo Enhona dekam mes bi gweblaka. Dekam zep zi srëm lang san dep zersong gweka.

2 Zëwe zep dowal mo kïgïna akasïk gwebla zaka– hëndep orapna man empat-pulu gwek. In kim zë gwë gweka, Zen tembanesa lwa gweka. Hëndep aumwa hap denak usakna mes sabak gweka.

3 Zao zep dowal mo kïgïna in gublu zaka, “Em san Alap mo Tanesa hom?– zebe usak naban gwë'araye. Kasona ansa emki gubin– roti hap de jowen hap.”

4 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Alap mo olak man lwak,

‘Zini tembane en nakon hom lowehe gwenan.’ ” *

5 Dowal mo kïgïna in ki zep kon kwatap yawal san dep zersong gweka, ki zep tïngare auhu-kamanak de ïrïk gïnnï ansa hluwesïk kïnzïnnak goltrëblaka.

6-7 Ki zep gubluka, “Alap mes tïngare ïrïk gïnnï insa abe hap golblaka, hen zëwe de kire-kire dawemna hëndep kïtak– ëe de hwëna ahana kip golblan hap, mensa Aena enlala gwebla'akye. Hwëna eme bokle kom soblan naban asa boltere ta'anka, ki ebe hap asa kïtak golblal.”

8 Yesus ki zep ding gulbluka, “Alap mo olak man lwak,
‘Bian Alap ensa em boklena kom so gweblan,
hen Desa en em blikip gwesïk gweblan.’ ”*

9 Hwëna ki zep kon etan owaskam Yerusalem san zersong gweka, Alap mo gol bolak zep drëne seka. Ki zep zë gubluka, “Em san Alap mo Tanesa hom?– ki emki heya gwe inen.

10 Sap Alap mo olak ebe hap dena anakan lwak,

---

* **4:4 4:4** Buku Ulangan nakore ayatna in mo ayang gunnu: “Hwëna tïngare Alap mo ola mensa ësane gwe-gwenan, zen dekon hen ki lowehe gwenan.” (Ul. 8:3; Mat. 4:4) * **4:8 4:8** Ul. 6:13-14

‘Alap zëre mo dam taha nakore wenyaka sa emsa de dawem enkam kara
ta gwen hap gubiridala.
11 Zëno mae mo taha tere san esa tënda gwera, zep em molye ba karek
maena goltoweka.’*
Zep em san ema Alap mo ola insa taïblïbi'ira? Ki emki heya gwe inen.”
12 Yesus ki zep ding gulbluka, “Alap mo olak man hen ale nuk,
‘Bian Alapsa totoresa bahem anakare hap akasïblïn, “Wëhë asa mas
gwebla'anka?” ’ ”*
13 Dowal mo kïgïna in kim akasïk gweblanna hya gwesïblïka, ki zep zë
hli taka, hwëna dekam zep etan de akasïblïn hap eissïblïka.*

Yesus kim Galileak syala kon gwisibir hanakake:
(Mat. 4:12-17; Mrk. 1:14-15)

14 Yesus ki zep langna Galilea san dep lwa halka, hen Alap mo Enho
nakore sosonna Zëbon lwa gwek, hëndep ki zep zëbe hap de ola tïngare
ë-ë san ëtawa gwendak.
15 Zen dekam zep but srëm gol-gol san tawa tabirida gweka. Tïngare
zini man nen gweblak, “Zini in dawem tanganna.”

Yesussu kim Nazaret kon baes nëblakke:
(Mat. 13:53-58; Mrk. 6:1-6)

16 Yesus ki zep etan Nazaret san dep lwa halka– men zëwe Zëna mam
gwekake. Hari Sabatkam ki zep but srëm gol san dep song gweka– men
kirekam Zëna gwë gwekake. † Ki zep zë Desa dam dasïk– Zen de ngein
nikon Alap mo olsa baca gulzimdin hip.
17 Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak mo ol tataksa zep nolblak,
ki zep er gulsuku, hëndep hlaulku– men desa baca gulzimdin hip dwam
gwibirkike. Ki zep hëndep anakan baca gulzimki,
18 “Bian mo Enhona man asa bi gweblaka,
sap Zen mes asa dam tasïkï–
ol dawemsa de tahalha wenya kip gol gwizimdin hip,
hen bwinak de wenyaka dikim anakan tonbirida gwen hap, ‘Bian sa emsa
gwis gwe sonera,’
hen zi nwe dïmïn dikim nwe nik ëkara gwen hap,
jap gul sonen wenyik dikim luk tan hap,
19 hen ol dawemna ansa dikim anakan tonbirida gwen hap, ‘Angkam mes
hatanan– Bian de nësa dawem gun hup denaye.’ ”*
20 Yesus ki zep etan bukuna insa obon gul kïnïka, ki zep etan, men zen
zëwe syal gwe-gweka, zëbe hap golblaka. Zëna ki zep nikin aneka. Dekam
tïngare zini nwena Zëbon en lwazim'inka– dekam de dawem enkam zëno
tawa tabinni insa ësane gwen hap. ‡
21 Zen dekam zep gubiridaka, “Alap mo ola insa ësane gwenan mes ki
abe hap dakastïlblïnan.”
22 Zen man zënaka don sonebirida gwe'ak, “O zëno ola dawem tanganna,
hen zini in dawem tanganna.” Dekam zep tenggwanblan hap ëguk, “O san
ha man zënaka kïl tï'ara, ‘Ëe an Alap mo dam tasïn zi?’ An Yusup mo tane
sake!”

---

* **4:11 4:11** Mzm. 91:11-12 * **4:12 4:12** Ul. 6:16; Kel. 17:1-7 * **4:13 4:13** Ibr. 2:18; 4:15 † **4:16 4:16** Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek. * **4:19 4:19** Yes. 61:1-2 ‡ **4:20 4:20** Yesus mae hap nikin aneka: Sap Yahudi zini nikirinkim but srëm golak srip nulsuk gwizimk. In zep Zëbon en nwena lwazim'inka.

23 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep
gubiridaka, “Ëe tawana: Ëpba gulk sun de ol blaoranna em anakan esa Asa
enblal, ‘Eme eiwa dokter gwe'anam, ere mo timni emaka dawem gu'ura.’
Zep esa Asa anakan jakal ëblal, ‘Ëe an ere mo tim makan am lowe he'an.
Bahem asa da tasibin.’ Zep anakan esa Asa en gweblal, ‘Ëe ama ësak– em
Kapernaumk owas-owassae syal gwe-gwibir-zimki. Aha zi mo lang ennak
bahem kirekam syal gwe-gwibin. Diki ere mo ëna awe em hen ap syal
gwe-gwibir-zimdin.’
24 Hwëna Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini hom zëre kore wal
de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zini nasal gweblanan. Zep
em molye Asa asal gweblak.
25 Emki ësan: Alap mo ol ayang gul gwen zini Elia Bak hen kirekam
gwëka. Zen kim gwë gweka, ona hom ïl tï gweka– holona tahunna dan-
ahan, ahana ngïrïn ngam sonnak zauk. Tïngare Israel mo langna dekam
sasan gwek, dekam zep mamkam ëusak gwek. Dekam we wal sem-semna
beya tangan nik Israelk awe ëtahalha gwek.*
26 Hwëna Alap hom Eliasa zer soneka– awe de aha we sem maesa de
mas gwibin hip. Hwëna aha zi mo langnak Sarfat de we sem san dep zer
soneka– Sidon mo langnak.
27 Hen kirekam– Alap mo ol ayang gul gwen zini Elisa Bak kim gwëkaye.
Dekam Israelk awe de zini beya nik sop sang-sang karek naban nollwa
gwek, hwëna hom aha-en mae dawem taka. Hwëna aha zi ausu nakore
wal ensa dawem taka– Siria walya Naaman Bak ensa.”*
28 Kim anakan zëno ola kon dam nulsuk, “Zen molya nëbe mae hap
owasna syal gwibir-zimki,” dekam zep but srëm golak de zini in sërkam
jal nëblak.
29 Dekam zep luk tak, ki zep hëndep Yesussu ëna in kon ïrïk ta hankam
nërwet sok. Ëna in kwatapnak, in zep li san de ak tasïk irin hip ïrïk da
ha'ak.
30 Hwëna Yesus ki zep zëno mae mo ngïrïn kles san song gweka.

Yesus kim zi nikon dowala zeralsa sonekake:
(Mrk. 1:21-28)

31 Ki zep Yesus tineka Galilea mo langnak de ëna Kapernaum sun dep.
Hari Sabatkam zao zep tawa tabirki.
32 In desa tawa tabi'inka, man tangan denggwanbla'ak. Sap zëno ola
soson tanganna– san de teipsïn zi mo tawa tabinni kiye.
33 But srëm golak iwe zini hen ki gwë'anka– dowal mo bi gweblanna.
Zen ki zep mam enkam hërhe hanaka,
34 “Wëo, Nazaret walya Yesus! Em aban mae ba olsa de ëtoran hap? Em
san asa de tameran habe hata zala? Ëe mesë emsa tame tal! Em in Alap
mo zer sonen Zi Lalakna.”
35 Yesus ki zep zëbon de dowala insa jala ban gubluka, “Balkkam! Zini in
kon em wet son!” Dowala in dekam zep zini insa zëno mae mo ngïrïnnïk
zerheir guk halka. Hëndep sang-sang maena hom hli yulbluka.
36 Tïngare zini sërkam tangan denggwanblak, dekam zep zënaka
donbirida nasen'ak, “Ha! Zëno ola wehasa hom– soson tanganna, san de
teipsïn zi mo ola kiye! Zëno dowal-dowalsa de golëalsa sonenna, hëndep
dekam de wet so gwenkam!”

---

* **4:25 4:25** 1Raj. 17:1–18:1 * **4:27 4:27** 2Raj. 5:1-15

37 Hëndep dekam zep nabakam Yesus hup de ola tïngare zëwe de langna
in san nol haladak.

Yesus kim zi beyam-byana dawem tabirkike:
(Mat. 8:14-17; Mrk. 1:29-34)

38 Yesus kim but srëm gola in kon wet soka, ki zep Simon mo golak
golëbïtï gweka. Simon mo we marena man sërkam ewek, zep Yesussu
dawem gun hup abe dak.
39 Tum alp nakon zep zau'un zaka, dekon zep ewenna insa gubirki,
“Wenya ansa em hli yun.” Ewenna in dekam zep tapbla guk– Simon
mo marena insa. Dekam zep hëndep luwek, hen tembanekam mas
gwibiridak.
40 Hwëna yaklana kim dum gwe heka, dekam zep Yesus hon dep
kïtak men zen kirekam-kirekam sang-sang naban nolgwëk desa nolëyaïng
gwezak. Yesus ki zep tahasa de tehabirida ane gwenkam kïtak dawem
tabirki.
41 Hen dowal-dowala dekam zep zini in kon anakare hërhen naban wet
so gwe-gwe'ak, “Em in Alap mo Tane!”
Hwëna Yesus ki zep jala ban jalse gwibiridaka, ki zep zë hëndep ol srëm
tabirki. Sap zen mes tame dak, “An Zen– Alap mo dam tasïn Zi niye, zisi
de ngaya tabin hip Denaye.”

Yesus kim tawa tabir song gwekake:
(Mrk. 1:35-39)

42 Yaklana kim hata se'an zaka, Yesus ki zep ëna insa hli taka, dekam
zep zi srëm san dep song gweka. Kim nohwensïblïk, dekam zep hëndep
dëblak, hëndep ki zep hla dak. Zao zep desa de hli yuludan srëm hap
nërtonk.
43 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Alap Zën de tïngan ïrïk gïlzïn hap de ol
dawemna an, zen tïngare ë-ë san de tawa tabirida gwen hap dena. Asa
Zen kire hap zer soneka.”
44 Yesus dekam zep hwëna tïngare Yahudi mo langnak de but srëm gol-
gol san tawa tabir song gweka.

5

Yesus kim nonol tanganna zëre hon de ang ta gwen wenya tagal gulkuke:
(Mat. 4:18-22; Mrk. 1:16-20)

1 Aha yaklanak kim zauk, Yesus Ho Gutuna Galilea mo alpnak zau'unka.
* Zi beyana ki zep zë dot dasïk– Alap mo olsa dikim ësane gwen hap.
2 Yesus ki zep zëwe hisglimnik bul darena akeka, hwëna buluk iwe de
syal ta gwen wenya in mes atiti gwek. Zëre mae mo jaringnik men zen
desyana ëtëhekke, desa kap dasï'ïk.
3 Yesus ki zep aha buluk sewe seka– Simon mo buluk. Ki zep gubluka,
“Simon, bulu ansa em ata gun– engka en deka esek gwehak. Man asa dot
dasï'ïn.” Bul mwanak zep Yesus nikinki, dekon zep zi beyana insa tawa
tabirki– men zen ho alp san teinikin sonekye.
4 Kim tawa tasibirki, Zën hom bulu in kon ati gweka, hwëna ki zep
Simonsa gubluka, “Emki tatek san dep golsong gwen. Em jaringsi ahakore
naban zitol sonen– hogwesa ekakim lahyok.”

---

* **5:1** Lukas Ho Gutuna Galilea mo aha bosekam ale gulku– “Genesaret”kam. Ho gutunak de ëna hen ki “Genesaret”kam de bose naye– ho gutuna in mo yakla dum gwehen san dekam.

5 Simon ki zep ding gulbluka, “Bian, kam blal ëe ama syal ta tiner, hwëna
hogwe maena homë balk ul. Hwëna mese ki asa gublunda, ëe asa ki etan
otol soner.”
6 Kim notol sonek, beya en tangankam zep ëtëhek, hëndep jaringni in
kalk-kalk gwen hap alp gwesïk.
7 Dekam zep aha buluk de wenya kip tahana walap nulsubirida gwe'ak-
zen de mas gwibiridazan hap. Kim yaïng gwezak, dekam zep apdekam
nul inek. Bul darena insa kim hogwena inkam bïtï dazimk, hëndep man
su nëk, hëndep keing nën hap alp neisï'ïk.
8 Simon Petrus kim kirekam hlaulku, ki zep Yesus mo nwenak utuk
gwehe zaka, ki zep kon gu seblaka, “Asa hli ta, Bian, sap ëe an kirekam-
kirekam karek naban.”
9 Simon in mae hap ki gubluka, sap zen hen tïngare wal bose wal zeban
man sërkam denggwanblak- insa kirekam beya tangankam dahyokke.
10 Hen kirekam- Simon mo syal bosena, Zebedeus mo walas darena
Yakobus ne Yohanis ne.
Yesus ki zep Simon maesa gubiridaka, “Bahem ëaïrïn. Angkam hwëna
zisi esa lahyo gwer.”
11 Ki zep bulu insa hisglim sin dep ata nosok, zao zep hëndep tïngan hli
dandak. Hwëna Yesussu zep kon ang nëblak.

Yesus kim sop sang-sang karek nabare zini dawem takake: (Mat. 8:1-4; Mrk. 1:40-45)

12 Aha yaklanak Yesus man aha ënak gwë'anka. Zao zini ki- sop sang-
sang karek de tïngare tim sin hla tanna. Zini in kim Yesussu hla taka, ki
zep zëno nwenak ïk gwehe zaka, dekon zep abe ta seka, “Bian, Eme dwam
gwe'anam, Em emaka asa dawem ta'ara.”
13 Yesus ki zep towanblan naban ding gulbluka, † “Ëe ama dwam gwe'an.
Em dawem gwen!” Dekam zep hëndep sop sang-sang karekna in hli tak.
14 Zao zep gubluka, “Insa emsa dawem tanan, bahem mae ahasa
tonbiridan. Diki nonol Alap mo golak de syal tan zi hip ahana kip enaka
zertrëbla. Zao gublu, ‘Emki asa hla tan. Ëe san ha mesë dawem gwer?’
Musa Bak mo tïtï tabin olak men kirekam sop sang-sang karek zi de dawem
gwennak dep dena lwakke, zen kirekam em syal gwibin. Zen dekam sa
tïngan emsa anakan tame dal, ‘Zen eiwa mes tangan dawem gweka.’ ”*
15 Sap man Yesus tonbiridan hap jalse gwibirida gweka, hwëna zëre
hap de ola man etan langa gwesïk haladak. Ki zep zini etan beya tangan
nik yaïng gwe-gwezak- sane tan hap, hen sang-sang nakon de dawem ta
gwibin hip.
16 Yesus dekam otan-otankam zi srëm san dep song gwe-gweka- dekon
de zë-ere nakon Biansa gu sone gweblan hap.

Yesus kim taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dawem takake: (Mat. 9:1-8; Mrk. 2:1-12)

17 Aha yaklakam, Yesus man zi beyasa tawa tabi'inka. Hwëna Farisikam
de gubirida gwen zi niban, Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin hip de

† **5:13 5:13** Musa mo tïtï tabin olak, sop sang-sang karek zini bëjen ënak gwën, hen but srëm golak bëjen tïn, hen aha zi bëjen desa golek de tan, ahaksa towanblan. Hwëna ayatnak awe Yesus man towanblaka. * **5:14 5:14** Im. 14:1-32

zi niban zao hen lowe he'ak. ‡ Zen tïngare ë-ë nakon mes ëtagal gwek–
Galilea mo lang nakon, hen tïngare Yerusalem mo lang nakon. Dekam
Bian onakore sosonna, zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip dena,
Yesus hon lwa'ak.
18 Dekam zep hen taha-tana teisya ine gwen srëm zi sang-sangna berya
ban neiren halzak. Zen sap Yesus osan dep nër halzak,
19 hwëna ba san dep?– Zëbon osan dep de zertïlzïn naye. Sap zini mes
tangan kyang gwesïk. Gol bol san zep nërsewek, dekon zep dre dasïk
anehak, desan zep berya ban Yesus osan dep nër dwanuk.
20 Yesus kim anakan tame tabirki, “Eiwa, zen man tangan Asa
daïblïbla'an,” ki zep zi sang-sangna insa gubluka, “Tane tol, eno karek-
karekna mesë ep tap gulsublunan.”
21 Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi niban Farisikam de gubirida gwen
zi niban enlala ennak zep anakan donsublu'ak, “Zini an zëno ola bolte-
bolte tanganna! Zen bap kirekam Alapsa lamang tanda! Zi bëjen zi bose
zik mo karek-karekna tap gulsublun. Diki Bian Alap bap.”
22 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana insa tame tazimki, dekam
zep gubiridaka, “Em bap kirekam enlala ennak Asa lonsublu'an!
23 Em ema ano ola husus eibir– anakan insa gublulye, ‘Eno karek-
karekna mesë ep tap gulsublunan.’ Hwëna anakan de gublunkam, ‘Em
luwen, hëndep song gwe,’ san esa hen etan husus eibir? Sap ol-gun darena
in apdenak– Alap mo sosonkam de gublun ol.
24 Hwëna angkam Ëe ama ebe mae hap goltreizim'in– em dikim Asa
anakan tame tan hap, ‘Alap mes ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
abe hap sosonna golblaka– okamanak awe dikim zi mo karek-kareksa tap
gulsuk gwizimdin hip denaye.’ ” § Ki zep hwëna etan zi sang-sangna insa
gubluka, “Ëe ama emsa gublu'an: Em luwen. Ere mo berya insa teisya, ki
gol san song gwe.”
25 Hëndep ki zep zëno mae mo nwenak luweka, berya insa man einki,
ki zep song gweka. Dekam Alapsa man isrip-sri gwebla song gweka.
26 Tïngare zini sërkam ëtenggwank, dekam zep Alap mo bosena teip
nulsuk gwebla'ak, hen aïrïn nïban ëgu gwe'ak, “Namen eiwa owas hap ki
kirekam lwanan!”

Yesus kim Lewisa kwang ta kïnïkake:
(Mat. 9:9-13; Mrk. 2:13-17)

27 Yesus kim hyanak gola in kon wet so zaka, dekam zep Roma mo ïrïk
gïnnïk dep de pajak te-ala alal ta gwizimdin hip de zini hla ta'anka, bosena
Lewi. Zen zëre mo syal gwe-gwen teksonnak nikin'inka. Yesus ki zep zë
gublu zaka, “Haen. Asa em ang gweblan.”
28 Lewi ki zep hëndep luweka, zao zep zëre mo teksonnak de kire-kirena
tïngan hli tan daka, ki zep Yesussu ang gweblaka. *

---

‡ **5:17 5:17** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlïkna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, “Bahem gulmurun.” Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, “Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesï'ïn.” Zep zen hen man Yesussu baes nëblak– kim anakan hla dak, “Desa beyakam ang nëbla'an.” Sap Yesus Zen Farisi walsya hom.

§ **5:24 5:24** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka “Anak Manusia”kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana “zi tangan.” Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka– mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam “zi tangan” makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka– Alap kim Desa Zen de kïtak teipsibiridan hap gublukake.

* **5:28 5:28** Lewi mo aha bosena Matius.

29 Dekam zep Lewi zëre mo golak tembane yawalsa golzimki– zao de
Yesussu zertreizimdin hip. Zini beya tangan nik yaïng gwezak. Ahakore
pajak te-ala alal tanda gwen zini man hen yaïng gwezak.
30 Farisikam de gubirida gwen zini man zë hen hla nulidazak. Zen ë-
en nakon ëzau'uk. Hom bïtï gwek. Ahakore Farisikam de zini in, Musa
mo tïtï tabin olsa de tawa tabin hip dena. Zen Yesus hon de ang ta gwen
wenyaka anakan jal neibirida'ak, "Em ba hap tangan tembane tal– pajak
te-ala alal tanda gwen zi nibanye, hen aha zi enlala karek-karek naban!
Zen in kwae nabanke!"
31 Yesus ki zep ding gulzimki, "Zini, sang-sang srëm wenya, zen hom
doktersa dwam në gweblanan. Zen diki zi sang-sang en dwam në
gweblanan.
32 Ëe an dokter makanë hatazak– zi enlala karek-kareksa de dawem san
dep kwang guludan hap, zen dekakim ëhalek. Hwëna men zen zënaka
tim di gwibirin, 'Ëe an dawem-dawemna,' Ëe desa de kwang guludan hap
homë hatazak."

Mae hap de ol: Yesus hon de ang ta gwen wenya kire hap tembanena ëlwa srëm gwek.
(Mat. 9:14-17; Mrk. 2:18-22)

33 Zini ki zep Yesussu dakensïblïk, "Yohanis hon de ang ta gwen wenya
zen etan-etankam tembanesa ëlwa gwenan– Biansa dikim enlala zon
tasïblïn naban abe ta gwen hapye. Farisikam de gubirida gwen wenya
hen kirekam. Hwëna ebon de ang ta gwen wenya, zen hwëna tembanena
sërkam dwenblanda gwenan, hen hona notdeblanda gwenan."
34 Yesus ki zep ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen wenya kip
man dakastïlzim'in– an kirekam tembanesa de ëlwan srëmkam lowehe
gwe'anye. Sap zen angkam teipsïn zisi de zergwën makan Asa nërgwë
gwe'an. †
35 Hwëna jal zini kim de Asa jek-jak da'ak, Abon de ang ta gwen wenya
dekam molya tembane tak. Embwan hap sa baes tal."

36 Etan ki zep kire hap gulk sun de ol blaonzimdinni dan mas sozimki,
"Baju ësena bëjen kalk so irin– baju ëpba kalknak de yal irin hipye. Zini
hom kirekam nei gwizimnin, sap zen dekam de hwëna baju ësena insa
kalk son, hen ëpba wenya in han ëse kalk naban bëjen nadakastïn.
37 Hen kirekam, anggur ho ësesa bëjen kambing sopkam de botol
ëpbanak yuren. Kirekam hom dakastï'ïn. Sap anggur ho ësesa de
kambing sop botol ëpbanak yurenkam, anggur hona in kim de nopna taïl
gï'ïk, kambing sopkam de botola in dekam sa kalk nër. Anggur hona in
dekam sa hen hlëweher.
38 Anggur ho ësena zen diki kambing sop botol ësenak de yurenkam
dakastï'ïn. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenyik de etan ëpba
lowehen san abarenak ang tan hap hom dakastï'ïn."

39 Aumwa hap ki zep etan gulk sun ola blaonzimki: "Zi de anggur ëpbasa
otdenna, zen bëjen ësena dwam gwibin. Zen sa gulu, 'Ëpba wenya, zen
zen– dawem tangan wenyaye. Zen zen tangan abe hap sam gwesïblï'an.' "

† **5:34 5:34** Mensa ayat 34 naban 35 naban "teipsïn zisi de zergwën"kam awe li nul sonek, Yesus gulk sun de ol blaorankam "we ëse gon zisi de iye zik zergwën"kam aïsïl gwibiridaka. Dam gulsunnu apdenak: Zen dekam bëjen tembane srëmkam lowehen.

6

Yesus kim Hari Sabat hap dena anakan gubiridakake, "Diki Ëe an Zen tangan– Hari Sabat mo Nolaye."
(Mat. 12:1-8; Mrk. 2:23-28)

1 Aha Hari Sabatnak kim zauk– Israelk de zi mo syal tan srëm yaklanak,
Yesus ki zep gandum tra san golëtaman gwe'anka. Hwëna zëre hon de ang
ta gwen wenya zen gandum dansa kïlk dï-in kïnï gwe'ak, ki zep tahakam
legek da gwibi'ik– dekam de sop nik ëbatralhen hap, ki zep dwenblandak.*
2 Farisikam de zini kim hla nulidak, ki zep jalse neibiridak, "Em ba habe
Musa mo tïtï tabin ola ngip u'in? Kirekam em ema hwëna Hari Sabatnak
syal ta'an!"
3 Yesus ki zep hwëna ding gulzimki, "Em bawalkam esa Alap mo ola an
mo eini dam ulsul?– men kim Daud Bak zëre hon de ang ta gwen wenya
ban golëusak gwe'ankaye.
4 Zen kim Alap mo golak tïl zïka, zen dekam Alap hap de roti loneblansa
gol kinïka. Desa zep zëre hon de ang ta gwen wenya ban zitwinbir song
gweka. Hwëna sap nëno mae mo tïtï tabin olak man lwak: Sap Daud
zëna hen zëbon de ang ta gwen wenya, zen bëjen Alap hap de rotina insa
twinbin. Zen diki Alap mo golak de syal ta gwen zi en dwin gwibirin. Sap
eiwa kirekam, hwëna Daud hom Alap mo nwenak karek gweka– zen kim
usak hap zitwinbirkiye. Zep hen kirekam, Abon de ang ta gwen wenya an
kim usak hap kïlk dï-in kïnzïl, zen hom ëkarek gwer."*
5 Ki zep Yesus waulsuzimki, "Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna,
Ëe an Zen tangan– Hari Sabat mo Nolaye. Zep anakarekam de klis gul
gwizimdin hip dena, 'Desa sap esa Hari Sabatnak syal eibir,' ahaksa,
'Kirekam bahem,' zen ano dena."

Yesus kim zi taha sakna Hari Sabatkam dawem takake:
(Mat. 12:9-14; Mrk. 3:1-6)

6 Aha Hari Sabatnak kim hatak, Yesus dekam etan but srëm golak tawa
tabirki. Hwëna zao zini ki. Dam taha nik sak gweblaka.
7 Hwëna Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban
Farisikam de gubirida gwen zi niban man Yesus mo kareksa de hlaulblun
hap ëalp gwe'ak. Zep kara da'ak, "Zen wëhë nëno mae mo syal tan srëm
yaklana an hap dena ngip gu'unka– zisi de dawem tankamye?"
8 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep hëndep
zini in zen tahana sak gweblaka desa gubluka, "Haen, ano mae mo dang
gwënna a dekon emki zauzun."
Zini in dekam zep zë zau zuka.
9 Ki zep Yesus takensibiridaka, "Musa mo tïtï tabin olak, nen basa de
Hari Sabatkam gol gwen? Hari Sabatkam san ha nen kareksa zi hip gol
gwizimdin? San ha dawemsa nen gol gwizimdin? Hari Sabatkam san ha
nen zisi ngaya ta gwibin? San ha nen tamera gwen?"
10 Yesus ki zep tïngan nwekam amjanbirki, ki zep hwëna zi taha sakna
insa gubluka, "Tahana insa emki ïnïn gïlsïn."
Ki zep hëndep ïnïn gïlsïki, dekam zep hëndep tahana in etan dawem
gweblak.

---

* **6:1 6:1** Musa Bak sap hom jalse gwibiridaka– gandum dansa de kïlk tï-in kïnïn hapye. Zen diki anakare enkam jalse gwibiridaka, "Ere mo gandum tranak bahem Hari Sabatkam syal ta gwen." (Ul. 23:25) * **6:4 6:4** 1Sam. 21:1-6; Im. 24:9

11 Hwëna Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini Farisikam de zi
niban man tangan Yesussu daïl gïblï'ak. Dekam zep enlalasa dëbla'ak, “An
banakan esa ëblal?”

Yesus kim zini dua-blas enkam zëre hon de ang ta gwen hap dam tasibirkike:
(Mat. 10:1-4; Mrk. 3:13-19)

12 Zao kim lwa se'ak, Yesus ki zep kwatap teknak hata seka, dekon zep
kam blal Alapsa gu sone gwebla'anka.
13 Kim lïtïk, ki zep zëre hon men zen beyakam ang ta gwek, desa gu
sonebiridaka, zao zep hwëna dua-blas enkam dam tasibirki– zen de zëre
mo olsa gol halada gwen hap.
14 Ahana Simon– men desa hen Yesus “Petrus”kum bose takake,
hen oso zem, Andreas.
Ahana Yakobus, Yohanis,
Pilipus, Bartolomeus,
15 Matius, Tomas,
hen Alpeus mo tanena Yakobus,
hen Simon– men zen nonol Israel dikim Roma mo ïrïk gïn nïkon ëzë-en
gwen hap de ëasas gwennak ang gwekake.
16 Ahana Yakobus mo tanena Yudas,
hen aha zini Yudas– ëna Kariot wal. Zen men zen hëndep Yesussu
zergukuke.

Yesus kim zini tawa tabirki hen dawem tabirkike:
(Mat. 4:23-25)

17 Yesus ki zep dua-blaskam de zini in han etan golëhut gwehe tinjaka,
ki zep hëndep sëseknak golëzau zuka. Zëre hon de ang ta gwen wenya
aha hlïkna zëwe beya nik ëtagal gwe'ak, hen ahakore zini beya tangan
nik mes yaïng gwezak– sap Yerusalem kon, hen tïngare Yahudi mo lang
nakon, hëndep hi alpnak de ë darena Tirus hen Sidon kon.
18 Zen Yesussu de sane tan hap hen zëre mae mo sang-sang nakon dikim
ëdawem gwen hap yaïng gwezak. Dowal mo tïlbiridan wenya dekam zep
ëdawem gwek.
19 Dekam tïngare zini man sap Yesussu de olk tan hap ëakasïk gwe'ak.
Sap zëno tim nikon man sosonna wet so gwe'ak, zep zi sang-sangna dekam
kïtak ëdawem gwe-gwe'ak.

Anakare hap de ol: “Enda zen sa hë'ho gwibinni nulin? Hen enda zen sa karekna nulin?”
(Mat. 5:1-12)

20 Yesus ki zep zi beyana in zen zëre hon ang ta gwek karatda tabi'inka,
ki zep zë gubiridaka,
“Tahalha wenya,
hë'ho gwrbinni ebon mae onak lwa'an,
sap em makare zini, zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.
21 Angkam em in zene usak naban lowe he'an,
hë'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an,
sap em esa lamkam ëïtrï gwer.
Angkam em in zene go naban lowe he'an,
hë'ho gwibinni ebon mae onak lwa'an,
sap em esa lamkam ënga-ngol gwer.*

* **6:21 6:21** Why. 7:16-17; Mzm. 126:5-6; Yes. 61:3

22 Hen emsa kim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap de jal
hap daïl gïbirida gwe'ak, hen baes neibirida gwe'ak, hen lamang da
gwibi'ik, ahaksa bosena gwa-tek gwa-tek da gwibi'ik, dekam hë'ho
gwibinni ebon mae onak mamkam lwa'an.*
23 Kirekam de emsa gweibirida gwenna, em dekam isrip-sri naban ëtasya
gwek, sap ebe mae hap de dawemna ngatan zi mo langnak yawal
tangan nik lwazim'in. Sap zini men zen angkam emsa kirekam
neibirida gwe'an, auyan-aza zem hen kirekam orep Alap mo olsa
de ayang gul gwen hap de zini neibirida gwek.

24 “Hwëna kwasang tol, em in zene angkam
te-ala naban lowehe gwe'an,
em ëngalap gwen,
sap eno hë'ho gwibinni mes lwak.
25 Kwasang tol, em in zene angkam ïtrï naban lowehe gwe'an,
em ëngalap gwen,
sap em in zen esa lamkam ëusak gwer.
Kwasang tol, em in zene angkam nga-ngola ban lowehe gwe'an,
em ëngalap gwen,
sap em in zen esa lamkam gona ta tine gwer.
26 Kwasang tol, em in zene angkam
bose dawem naban lowehe gwe'an,
em ëngalap gwen.
Zini men zen angkam eno bosena nurensï'ïn, auyan-aza zem kirekam hen
orep yasik tabin hip de zi mo bosem-sena nurensïk gwizimk, men
zen dekam anakan ëboton gwe-gwek, ‘Ëe an Alap mo olsa de ebe
mae hap ayang gul gwizimdin hip de zi.’ ”

Ere mo jal zi hip de kwasangsa gol gwizimdin hip de ol:
(Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 “Hwëna angkam em an zene asa sane la'an, an desaë ep golzim'in:
Ere mae hap de jal zini em kwasang gwibirida gwen. Zen de emsa taïl gïk
gweblanna, zëbe mae hap hwëna dawemsa em goltrei gwizimdin.
28 Zen de emsa lamang tanna, ahaksa karek tanna, em hwëna Biansa em
zëbe mae hap gu sone gweblan– Zen deka dawemsa golzimki.
29 Zi de emsa itranak tahakam lek tyanna, eihya itrasa em zitrëblan– zao
de hen emsa lek tyan hap. Zi de eno tahan bajusa al sonna, etan de eno
olk de bajusa al soblan hap bahem jalse gweblan. Em zëbe hap alblan.*
30 Ebon de ahanik ba maesa abe gwibinni, em hëndep golblan. Ahanik
de eno ba maesa al gunnu, etan bahem ebe hap de golblan hap abe tan.*
31 “Men kirekam ena dwam gwe'ara, zi de kirekam emsa gwë gweblan
hap, em hen ahasa kirekam em gweibirida gwen.
32 “Em de enaka de kwasang gwe-gweblan zi ensa etan kwasang
gwibirida gwenkam, ki hwëna anakan bahem ëkïl gïl gwen, ‘Alap sa
dekam asa sam gwesibiridala.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki
kire enkam kwasang neibirida gwenan– zini men zen zënaka kwasang
neibirida gwenanye.
33 Hen em de dawemsa goltrei gwizimdinni men zen en ebe hap hen
dawemna noltrë gweblanan, hwëna aha zi hip hom, dekam toton bahem

* **6:22 6:22** Yoh. 15:19; 16:2; 1Ptr. 4:14 * **6:29 6:29** Rom. 12:19-21 * **6:30 6:30** 1Ptr. 2:21-24

ëkïl gïl gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki kire enkam ëgwë gwenan.
34 Hen em de te-alasa bohë gul gwizimdinni men zen en ebe hap etan lop da gweblanan, hwëna aha zi hip hom, dekam toton bahem ëkïl gïl gwen, ‘Ano bosena dekam sa Alap mo nwenak dawem gwer.’ Sap kareksa de gol gwen zini hen ki bohë nulzimnira gwenan– karek gol gwen bose zikhipye, men zen hen kire enkam etan lop dazimnira gwenanye.
35 Hwëna em jal zi omka em kwasang gwibirida gwen, hen dawemsa em goltrei gwizimdin. Em totoresa bohë gul gwizimdin, hwëna bahem lun kon etan anakan ëenlala gwe-gwen, ‘Etan sa ap golblala.’ Dekam sa eno bosena ngatan zi mo langnak dawem gwer, hen Teipsïn Zini Alap sa emsa gublula, ‘An ano bi gweblan walas ahana.’ Sap Alap mo kwasangna zen zi dawem en hap hom. Hwëna Zen man hen kwasang gwibirida gwenda– kareksa de gol gwen zini, hen zini men zen dawemna zëbe hap nolbla srëm gwe-gwenanye.
36 In zep, men kirekam Bian om zi karek-karekna enlwan gwibirida gwenda, em hen kirekam em zi bose omka enna lwabirida gwen.”

Zi bose uk en mo kareksa de hlaul gwen srëm hap de ol: (Mat. 7:1-5)

37 “Bahem zi bose omka enlala gwibirida gwen, ‘Zini in karekna.’ Ki hwëna Alap hen sa kirekam emsa enlala gweblala, ‘Zëna hen karekna.’ Bahem gubirida gwen, ‘Zini in karek tan hap man dakastï'ïra,’ ki hwëna Alap sa kirekam hen emsa gublula. Karekna mensa aha zi ebe hap nol gwizimnin, desa em eititi gwibir-zimdin. Ki sa Alap hen eno karek-karekna ep tap gulsublula.
38 Em aha zi hip dawemsa gol gwizimdin, dekam sa Alap ebe hap hen dawemna gol gweblala. Dekam taha dohon naban sa ebe hap lop ta gweblala. Lau-lau kire-kirena, Zen sa etan ebe hap inik gul sone gweblala, sa ebe hap taïk-tïk gïlsïk sone gweblala. Ho nabare kire-kirena zen sa hëndep ësuwehe kïnï gwer. Aha kire-kirena zen esa taha-taha gweblala, hëndep esa dangnak yaïng tahal gwera. Em de yunak aha zi hip bïtï tablanna, ki Alap sa etan yunak ebe hap beya enkam bïtï tablala.”
39 Zëwe zep Yesus ola gulk sun de blaonzimdinni dan-dan mas sozimki: “Zi nwe haïna bëjen nwe haï bose zemka ïrïk tahan. Ki hwëna apdenak sa ho dwrak san laman anera.
40 “Zi mo nwenak mam-mamna nara? San ha guru? San ha sekola walas? Zen diki guruke. Hwëna walasna in, sekola zemka kim sul sonenna, zen diki dekam sa guru zeban apde ëra.*
41 “Hen em ba habe wal bose uk mo ngip gun betek tolsa hla kul gwizimnin? Hwëna ere mo ngip gun yawala em desa de oto gulsun hup ema baes ta gwenan.
42 Kirekam de lwankam, em kïtak men kiye: Zi de wal bose zemka gublunna, ‘Anik eno nwenak de te klana insa gulsuk,’ hwëna zëre mo nwenak balok tek yawala hen ki lwa'an. Zen maka desa nonol mulsu'ura– dekam de wal bose zik moka hlaun hupye. Em in Alapsa ëk enkame ang ë gweblanan. Diki nonol emaka aha-en-aha-enkam ere mae mo karek yala insa ngan ulsu’un. Ki esa dawemkam nwekam ëkara gwer– dekam de betekkam de ngip gun wal bose wal omka halen ora san golëwet so gwen hapye.”

Zisi de zëre mo gwën nakon kirekam dam tasïk gwibin hip de ol: (Mat. 7:16-20; 12:33-35)

* **6:40 6:40** Mat. 10:24-25; Yoh. 13:16; 15:20

43 “Men kiye hen tenya: Zen zëre mo dan enkam ëtë gwenan. Tenya men
zen twin gwibin srëm tetan dankam ëtë gwenan, zen bëjen twin gwibin
tetan dankam tën. Hen tenya men zen twin gwibin tetan dankam ëtë
gwenan, zen bëjen twinbin srëm tetan dankam tën.
44 Tïngare tenya zen tën nakon tame nul gwenan. Kwiwe dansa bëjen
lemo timnik taran. Hen dokot të ngï-ngïna bëjen rambutan dankam tën.
45 Hen kirekam, zi enlala dawemna, zen enhonak dawemsa ing nul
gwenan. Zen desa zep aha zi hip noltrei gwizimnin. Zi enlala karekna, zen
enhonak kareksa ing nul gwenan. Zen hen desa zep noltrei gwizimnin.
Zep men zen zi mo enhonak beya gwe-gwenan, zen zep nopna sewe
gwenan– ëk tïhï san de wet son hapye.”

Dawemkam de i-san i-san gwen hap de ol:
(Mat. 7:24-27)

46 “Em ba habe waba hap Asa laken gweblanan?– ‘Bian, Bian’, hwëna
em home ano ol san ang ta gwenan.
47 Hwëna men zen eiwakam Abon yaïng gwe-gwenanzal, hen ano ola
ësal gwenan hen desan ang ta gwenan, zen men kiye–
48 zi de golsa moko dawem naban taunnu. Zen nonola kamasa de olk en
san hul-hul gun, kire drak-drak tenya eiyas tan. † Ho namwa gwenkam,
gola in san de ho namwa tïl zïnna, gola in bëjen ëwak gwen, sap zen
dawemkam de moko tanna.
49 “Hwëna men zen ano ola sap ësane gwe-gwenan, hwëna desan
hom ang ta gwenan, zen men kiye– zi de golsa moko srëmkam taunnu.
Ho namwa de desan tïl zïnna, zen sa nabakam mirsïk kïnïla, hëndep
karekkam sa drewera.”

7

Yesus kim jana nabare zi hon de babu gwen zini dawem takake:
(Mat. 8:5-13; Yoh. 4:46-53)

1 Yesus kim tawa tasibirki, ki zep Kapernaum sun dep song gweka.
2 Zao Roma mo jana nabare zi mo mamna ki. Zëbon de babu gwen zini
man sërkam sang-sang gweka, hëndep tïn hïp alp gwesï'ïnka. Jana nabare
zini in man tangan anakarekam ngalap gwebla'anka, “Bap zen tol tïn.”
3 Zen kim salblaka, “Yesus awe gwë'ara,” zen dekam zep Yahudi zi mo
mam-mam naka gubiridaka– zen de Yesussu abe tan hap, Yesus de zi sang-
sangna insa dawem tazan hap.
4 Zini in kim zëno abe naban Yesus hon yaïng gwezak, dawem enkam
zep anakan abe dak, “Jana nabare zi mo mamna in dawemna. Emki mas
gweblan.
5 Zen sap aha zi wal, hwëna zen man nëre korena ansa kwasang
gwibirida gwenda, hen zen mes te-alana zerzimki– nëno mae mo but srëm
golsa dikim taun hupye.”
6 Yesus ki zep zëbon mae onak ang gweka. Golak dep kim golëgolek de
gwe'anka, jana nabare zi mo mamna in ki zep ahakore naka gubiridaka–
Yesus hup dikim zëno olsa anakan ayang gulblun hap, “Zen man emsa
gublula, ‘Bian, Em bahem Enaka karek tan– ano golak de hatankamye. Ëe
ama Em de ano golak sewen hap saher gwe'an.

† **6:48 6:48** Awe de zini, gola te drak-drakkam moko da gwibirin, zep kirekam ansa li nul sonek. Yesus mo gulk sun de ol blaonzimdinni an, Zen kasokam de moko tan hap aïsïl gwibiridaka, sap Israelk de zini kirekam gola dauk gweblak.

7 In zebë baes gwer– aen de Ebon hatazan naye. Hwëna anakan-en Em
gun, “Zi sang-sangna in zen dawem gwen,” dekam sa dawem gwera.
8 Sap ëe mesë Emsa taïblïblak, “Eno ol-gunnu bëjen kirekam lwa srëm
gwen.” Sap abon onakon de teipsïn zini ki. Ano otdenak dena hen ki. Ëyë
ëre mo otdenak denaka gublu'anam, “Em song gwen,” zen dekam maka
song gwe'ara. Hen ahanakaë gublu'anam, “Haen,” zen hen dekam maka
song gwe'an zala. Ëyë ëre hon de babu gwen zisi gublu'anam, “A desa
syal gwibir,” zen dekam maka hëndep syal gwibi'ira. Ëe sap teipsïn tola,
zep ano ol san kirekam ang ta gwenan. Hwëna Em in teipsïn tanganna,
zep eno ol san sa ki kirekam lwal.’ ”
9 Yesus man tangan tenggwanblaka– zëbon onakore olsa de kirekam
sane gwenkam. Dekam zep zi trana in zen ang nëblan da'ak, desa lero
gwibiridaka hen gubiridaka, “Eiwa, zini in man Asa taïblïbla'ara. Ëe homë
mae Israelk kirekam de sërkam Asa taïblïblan zini zertowek.”
10 Zen kim etan jana nabare zini in mo golak dep lwanda halzak, dekam
zep babu gwen zini insa hla dak, “Eiwa, zen mes tangan dawem gwenda.”

Yesus kim we sem mo tanena ngaya takake:

11 Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ëna Naen san dep song gweka.
Zëre hon de ang ta gwen wenya hen aha zini beya nik ang nëblak.
12 Yesus kim ë top wet so kïnïnnak golek de gwe'anka, zao zep
golëtowe'anka– zi beyana kim wal seiwir tokna berya ban drë nwanun
hap nërte so'anzak. Wal seiwiri in zen tïlkï, zëno anena semna, hen zëno
walasna ahana hom.
13 Bian Yesus kim we semna insa hlaulku, Zen man tangan kwasang
gwibirki, ki zep gubirki, “Anyan, bahem gona gwëblan!”
14 Ki zep berya insa golek de so zaka, ki zep olk soka. Men zen neiren
ha'anzak dekam zep nërzausuk. Yesus dekam zep walas tokna insa
gubluka, “Tane tol, Ëe ama emsa gublu'an, em luwen!”
15 Wal seiwir tokna in ki zep luweka, hëndep nikin'inka, dekam zep
hëndep ola ton'anka. Yesus ki zep an zemka gubirki, “An dë– eno walas
naye.”
16 Dekam zep tïngare zinik aïrïnnï hatazimzik, hen dekam zep anakan
Alapsa boltere da'ak, “Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi
yawala an mes nëno mae mo ngïrïnnïk hata zala! Alap angkam man kon
gwisibir hana'ara– zëre mo hlïl irin zisi de oto gulsunkumye!”
17 Yesus hup de ola dekam zep etan langa gwesïk haladak– tïngare
Yahudi mo lang san hen zëno alpnak de lang san.

Yesus hon kim baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ta gwen zi darena apta zakake:
(Mat. 11:2-19)

18 Tïngan in desa ki Yesus syal gwe-gwibirki Yohanis hon de ang ta gwen
wenya dekam zep Yohanissi bwinak nen gublu hana gwek. Dekam zep
hëndep etan dan-dan de aptazan hap gu soneka.
19 Desa zep guzimki– Yesussu de anakan lakensïblïn hap, “Bian, Em an
san ha Zen tangan?– men Desa anakan nen guk gweblakye, ‘Israelsa de
oto gulsun hup de Zini sa hata zala.’ San ha ëe asa etan ahanaka kara
ëblal?”
20 Yesus hon kim apta zaka, ki zep enblaka, “Asa baptis ta gwibin zini
Yohanis emsa de anakan lakensïblïn hap guzimki, ‘Em an san ha Zen
tangane ki hata zaka? San ha ëe asa ahanaka kara ëblal?’ ”

21 Dekam Yesus zi sang-sangna beya naka dawem ta gwibi'inka. Sap
dowal de tïlblïnna, hen nwe dïmïnnï, Zen tïngan dawem ta gwibi'inka.
22 Yesus ki zep ding gulzimki, “Sap esa etan Yohanis osan dep olahala.
Mensa ki ena sane ëra hen hla kuli, desa anakan enbla,
‘Zi nwe dïmïnnï man ëkara gwe-gwe'ak.
Lek-lek wenya hen man sek gwe-gwe'ak.
Sop sang-sang karek nabare wenya man hen ëdawem gwe-gwe'ak.
I mat wenya hen man ësane gwe-gwe'ak.
Tok-tokna hen man ëngaya gwe-gwe'ak.
Hen Alap onakore ol dawemkam man tahalha wenyaka tawa ta gwibi'ira.’*
23 Hen anakan enbla, ‘Abon onakon men zen ësyalhe srëm gwe-gwe'an,
zen hë'ho gwibinni zëbon mae lwa'an.’ ”
24 Baptis ta gwibin zini Yohanis hon de ang ë gwen zi darena in kim
nama ëha'anka, Yesus dekam zep hwëna Yohanis hip dena zi beyam-byana
in hap srip gulsuzim'inka. Man zë gubiridaka, “Yohanis kim zi ol srëm
langnak tawa ta gwibirki, em ba habe desan sek gwe-gwek? Basa de zë
hlaun hup? San ha ema ëtim gul gwek?– ‘Ëe desan asyas habë sek gwe'an.’
25 Em ba habe desan sek gwe-gwek? San ha ema ëtim gul gwek?– ‘Ëe
pakean dawem ala son nabare zisi de zë hla tan habë sek gwe'an.’ Kire
hap desan bëjen. Sap kirekam de zini– men zen tahalha srëmkam lowehe
gwenan, zen zi srëm langnak hom. Zen diki teipsïn zi mo ë yawalak lowehe
gwenan. Zi srëm langnak bëjen.
26 Zep em ba habe zi srëm lang san dep sek gwe-gwek? Em sap diki
Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zisi de zë sane tan habe sek
gwe-gwek. Hwëna baptis ta gwibin zini Yohanis in, zen Alap mo olsa de
ayang gul gwen zi nikon man tangan taman kïnïka.
27 Sap Yohanis in zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zisi de ngeirblizan
zi niye. Sap Alap man ngaya tabin hip de Zini insa hamal hap anakan
gu-gubluka,
‘Ëe asa Emsa de ngeir gublun hap zisi zer soner–
zen de nonol ëre mo olsa ayang gul gwizimdin hip,
ebe hap dikim orasa sal ta gublun hap.’ ”*
28 Etan ki zep gubiridaka, “Eiwa, okamanak de zini, sap nonol lonesen
nakon hëndep angkam em an zene lowe he'an, Alap mo nwenak de
ëdakastïnnï, hom tangan ahana– Yohanissi de kwë ta sone kïnïn naye.
Hwëna sap kirekam, men zen angkam Alap mo ïrïk gïnnïk Asa de
taïblïblan nakon bïtï gwe-gwe'an, sap bose srëm wenya, zen diki zen–
Yohanissi de kwë ta sone kïnïn wenyaye.”
29 Yesus mo ola insa de ësankam, tïngare zini, hen sap Roma mo ïrïk
gïnnïk dep de pajak te-ala alal tanda gwen wenya, man ëisrip-sri gwek, “O
hare Alap eiwa zëre mo dwam gwibin sin am kirekam Yohanis hon syal
gweka.” Sap zen man Alap mo zëbe mae hap de dwam gwibin sin ang
tak– zen kim Yohanis mo baptis tabinnik ang takye.
30 Hwëna Farisikam de zini hen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin
hip de zini, zen man Alap mo zëbe mae hap de dwam gwibinni baes neibik,
sap zen man Yohanis mo baptis tabinni ja nuk.
31 Etan ki zep Yesus ola gulk sun blaonzimki, “Angkam de zini, em in
men kiye– walasna.
32 Walas tane-ne de pasarak teinikirinni, dekon de asyas bose zemka
gubiridanna, ‘Nen isrip-sri hap de tërya ban asyas tan.’ Hwëna zen maka

* **7:22 7:22** Yes. 35:5-6; 61:1-2 * **7:27 7:27** Mal. 3:1; Luk. 3:2-6

ding nulzim'in, ‘Ëe ama baes ta'an.’ Dekam de sap etan gubiridanna, ‘Ki zi toksa de gwëblan makan nen asyas tan.’ Hwëna dekam hen maka ding nulzim'in, ‘Ëe ama kirekam hen baes ta'an.’ Angkam de zini em hen kirekam. Em ema kïtak Alap mo syala baes ei gwibirin.

33 Sap Alap kim baptis ta gwibin zini Yohanissi ebe mae hap zer sonezimki, zen Alap dikim sosonsa golblan hap man tembanena lwa gweka, hen angguru hom otde gweka. Hwëna em ema baes ë gweblak, hen anakane lonsuk gweblak, ‘Zen dowal bi gweblaka.’

34 Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zer sone zaka. Ëe hwëna homë tembane naban angguru ban lwa gwenan. Hwëna Asa hen ema baes ë gwebla'an, hen anakane Asa lonsuk gweblanan, ‘Zini insa emki hla tan! Tembane ngalap-ngalapna hen anggur otdebin sosonna. Zëno wal bose walya Roma mo ïrïk gïnnïk dep te-alasa alal danda gwenan, hen ahakon enlala kwae naban!’

35 Hwëna Alap kirekam zëre mo enlala blalkam srën-srënkam de syal ta gwen hap lup gul sone gwenda. Zep men zen de Alap mo enlala blal san kirekam ang ta'ak, zen zen sa eiwa de ora san ëwet so kïnï gwer.”

Karek gol gwen wenya kim irase dawem nabare minyakkam Yesus mo tanana hlë tazim-blikke:

36 Farisi walya bosena Simon, zen man Yesussu zëno golak de golëtembane tan hap gubluka. Yesus ki zep zë golëteinikin'inka.

37 Hwëna ëna iwe, kahalo soson wenya hen ki. Zen kim sak, “Yesus zëno golak tembane gwe'ara,” zen dekam zep sërkam de irase dawem nabare minyak botol aban golhatazak– Yesussu dikim hlë tablan hap. *

38 Zen sërkam tangan Yesus hup kwasangna goltrëblak. Nonol zen zëno tana gwë sonen nakon zau'unzak. Dekon gosa gwë'ak. Hëndep nwe go-hokam Yesus mo tanasa blëble so'ak. Zëre mo nol ala blal-blalkam zep etan sasa soblak, deban bolk-bolk soblak, dekam zep zë hwëna minyakna inkam hlë tazim-blik. †

39 Simon kim hlaulku, zen ki zep enlala ennak Yesussu tonsublu'anka, “Zini an eiwa de Alap zer sonenanam, zen maka anakan tawa gwibi'ira, ‘Wenya an zen asa olk ta'an, zen kahalo sosonna.’ Maka anakan jalse gwibi'ira, ‘Bahem asa olk tan.’ ”

40 Yesus ki zep Simonsa gubluka, “Simon, ola sap ki– Ëe de desa emsa gublun hap denaye.”

Simon ki zep ding gulbluka, “In aïrïs, bian, sap esa asa gublula.”

41 Yesus ki zep gubluka, “Zini dan te-ala beya nabare zi nik man te-alasa bohë laka, ahana lima-pulu jutakam, ahana lima jutakam. ‡

42 Hwëna zi darena in etan bëjen mae olblan. Te-ala beya zini in ki zep guzimki, ‘Ëe homë eno nik mo te-ala bohë unni insa enlala gwibi'in.’ Hwëna zi darena in kon, nara wëhë te-ala beya zini insa mamkam kwasang gwebla'anka? San ha betekkam de bohë tan zini? San ha mamkam de bohë tan zini?”

43 Simon ki zep ding gulbluka, “Ëe ama enlala gwe'an, men zëbe hap te-alana mamkam tap tasïblïka, zen zen sa sërkam kwasang gweblala.”

---

* **7:37 7:37** Minyak nabare botola mensa golhatazak, zen hen kaso nwe-aweskam de syal gwibinni. (Mrk. 14:3) † **7:38 7:38** Yesus kim gwëka, zini ëglang gwe kïnïnkam tembane ta gwek– irgwa tahasa de ïk so sonenkam. Zep wenya in Yesus mo tahan nakon zauk. ‡ **7:41 7:41** Awe “lima-pulu juta” hen “lima juta”kam, Yesus Yahudi zi mo te-ala kaso hap guku– “500 dinar” hen “50 dinar”kamye. “Dinara” zen perak tangankam de te-ala kaso. Zen aha-ere syal tan zi mo gaji makan– aha-ere yakla blalkam de syal gwen hap denaka.

Dekam zep Yesus gubluka, “In eiwa.”
44 Ki zep hwëna wenya insa lero gwibirki, ki zep hen Simonsa gubluka,
“Wenya ansa wëhë hlaulu? Ëe sap eno golakë hatal, hwëna em home hona
hamal gulu– ano tanasa dikim ngan sosun hupye. Hwëna wenya an mes
zëre mo nwe go hokam ano tanana ngan sosul, deban mes zëre mo nol
alakam sasa sol.
45 Em home asa babang tala– ëe kimë awe tïl zïlye. Hwëna wenya an,
Ëe kimë awe hatazal, zen man ano tanana bolk-bolk so tiner.
46 Em home ano nola minyak zaitunkam draulu– Asa de dokwak ta gun
hupye. Hwëna wenya an mes irase nabare minyakkam ano tanana hlë
tazim.
47 Zebë emsa gublu'an: Wenya an mae hap kwasangna mamkam abe
hap goltrëblal: Sap zen mes anakan tame gul, ‘Ano karek-karek beyana
mes namen ap tap gulsubirida.’ Hwëna zini men zëno mae mo betekkam
de ngip gul gwensa tap gulsuzimdinni, zen betek enkam sa ap kwasangna
noltrë gweblal.”
48 Yesus dekam zep wenya insa gubirki, “Eno karek-karekna mesë ep tap
gulsubirin.”
49 Ahakon men zen zëwe teinikin'ik dekam zep enlala ennak Yesussu
donsublu'ak, “Zëno karekna insa tap gulsubin hip gunda, zen man kïl
gï'ïra, ‘Ëe an Alap han apdenak.’ Kirekam insa gunda, zen Alapsa lamang
tanda.”
50 Hwëna Yesus ki zep wenya insa gubirki, “Em mese Asa taïblïblanda,
em zebe ngaya gwenda. Wake, amki aha-ere enlalakam song gwe.”

8

An we wal bosem-sena men zen Yesussu mas në gweblakke:

1 Zao hom holo gwe'ak, Yesus ki zep ë-ë san amjanbir song gweka. Desan
Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ol dawemna goltën daka. Dua-blas enkam de
zëre hon ang ta gwen wenya man ang nëblanda gwek.
2 Hen we walya mensa dowal de tïlbiridan nakon hen sang-sang nakon
dawem tabirki man hen ang tanda gwek. Ahana Maria– mensa nen gwibik
Magdala kore we. Zëbon onakon dowala tuju enkam mes golëalsa soneka.
3 Ahana Kuza Bak mo wenya Yohana. Kuza zen teipsïn zini Herodes mo
golak de aha mamna. Ahana Sosana, hen ahakore we walya beya nik ang
ta gwek. We walya in hen man Yesus maesa zëre hon de ang ta gwen
wenya ban zëre mae mo te-alakam mas neibirida gwek.

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïnkïm ola gulk sun blaonzimkike:
(Mat. 13:1-9; Mrk. 4:1-9)

4 Zi beyana ki zep etan Yesus hon dep zi-ë zi-ë nakon yaïng gwe-
gwe'anzak. Yesus ki zep zë ola gulk sun blaonzimki,
5 “Zini man orep gandum dansa de hlïng gïlsïn hïp song gweka. Kim
hlïng gïlsïkï, hwëna ahakon oranak altïnk. Zi zep zë nyaublunda gwek,
hen ahakon mawa zë dwensïblïndak.
6 Hen ahakon kaso-kasonak altïnk. Kim sap ësïp gwek, hwëna ki zep tol
ëboneng gwek, sap kasona in sal-sala.
7 Hen ahakon dokot të ngï-ngï ausunak altïnk. Kim sap tol ësaltïk,
hwëna dokot të ngï-ngïna in zep nabakam ëblal-blal gwek. Zen zep
dahalebik, hëndep eini hom tëka.

8 Hwëna ahakon hen kama dawemnak altïnk. Zen dawemkam zep ësïp gwek, hëndep dawemkam zep hataka, hëndep dawemkam tëka. Aha-ere timni, zëno dan beyana seratus maenak zep hata gwe'ak."

Ola insa kim tonsuku, ki zep hwëna ol mamkam gubiridaka, "Em dwan i nibanke. Em ësal gwen!"

Yesussu kim anakan nenblakke, "Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin."
(Mat. 13:10-17; Mrk. 4:10-12)

9 Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in ki zep nenblak, "Bian, gulk sun de ol blaoranna insa emki ap srip gulsuzimdin."

10 Yesus ki zep ding gulzimki, "Abon de ang ta gwen wenya ebe mae hap Alap mes golzimki– em dikim zëre mo ïrïk gïn hïp denaka tame gul gwen hap denaye. Hwëna aha zi hip hom kirekam golzim'ira. Ëe in zebë zëbe mae hap gulk en san ola blaon gwizimnin. Sap Alap man desa dwam gwibirida'ara– men kirekam zëre mo olak lwakke, kirekam de hëndep zëbe mae hap anakan lwa gwizimdin hip,

'Zen sap sa hla nul gwer,
hwëna san de hlaun srëmna.
Hen sap sa ësane gwe-gwer,
hwëna zen molya tol dam nulsuk gwek.' "*

Yesus kim gandum dan hlïng gïlsïn hïp de ola insa srip gulsuzimkike:
(Mat. 13:18-23; Mrk. 4:13-20)

11 "Ola insa gulk sun blaonzim, dam gulsunnu a kirekam moye: Gandum danna, zen Alap mo ol.

12 Gandum dan de oranak altïrïnnï, zen men kiye: Zini men zen Alap mo ola insa ësane gwe-gwenan, hwëna dowal mo kïgïna dekam zep hata gwenan zala– ola insa de zëno mae mo enhonak alal gul gwizimdin hip. Mae hap ki kirekam gweibirida gwenda: Zen dikim ëei gwen srëm hap, hen ëngaya gwen srëm hap.

13 Gandum danna men zen kaso-kasonak altïrïnnï, zen men kiye– zini men zen sap ësane gwenkam isrip-sri naban dokwak nul gwenanke. Hwëna ola in bëjen zëno mae mo enhonak sa gwen. Zen dekam en de sap ëei gwen, hwëna kim karekna noltowe gwenan, zen dekam zep Alapsa hli da gwenan.

14 Gandum danna men zen dokot të ngï-ngï ausunak altïrïnnï, zen men kiye– zini men zen sap ola insa ësane gwe-gwenan, hwëna enlala ngalapna man zëno mae mo enhonak ëbeya gwe-gwenan– te-ala beya gwen hap dena, hen syan-syan en hap dena. Kirekam de enlalana in zep Alap onakare ol dawemna insa zëno mae mo enhonak hule gwenan, hëndep eini bëjen dawemkam bïl gwen.

15 Gandum danna men zen kama dawemnak altïrïnnï, zen san de men kiye– zi enlala dam-damna hen enho dawemna. Zen kim ola insa ësane gwe-gwenan, zen dawemkam ing nul gwenan, hen tatem zëwe ëzauk gwenan, hëndep dawemkam eini ëtë gwenan." *

---

* **8:10 8:10** Yes. 6:9-10 * **8:15 8:15** Yesus kim dansa de tën hap dena ol aïsïlïk awe gubiridaka, zen ei gwen, ahaksa Alapsa de taïblïblan en hap hom enlala gwibirki. Dansa de tën mo dam gulsunnu, zen hen Alap mo ol san de dam-dam enkam lowehe gwen hap. (Mat. 5–7) Ahaksa nëno mae mo ol toran de Alap mo nwenak sam gwesïk gwen hap. (Mat. 12:31-37) Ahana hen, zisi de halen ta gwibin hip. (Yoh. 15:16) Kirekam de lowe henna, zen zen Alap mo nwenak nwe-mase gwe-gwenan– san de dansa de tënna kiye.

Yesus mo olsa dikim tame gun hup de ëhohle gwen hap de ol:
(Mat. 13:12; Mrk. 4:21-25)

16 “Zini hom pelita ngatannak yuna utuk nul sone gwenan– dekam de
ngatanna insa aning gun hupye. Hen pelitana hom tum ïltïkïnnïk si nulin
gwenan. Zen diki meja maenak nonne gwenan– dekam de ngatannak zïnï
zi niban golëteinikirin hipye.
17 Hen kirekam, ola mensaë gulk sun de blaonzimdinkim zi beya hap
aning gul gwizim'in, zen sa lamkam wet sol. Hen ano enlala aning tanna
dekam sa tawa nëblal. Zen diki dekam sa zini dam nulsuk gwer.
18 Zen in zep ano ola mensa ena ësane gwe-gwe'an, dawem enkam emki
enhonak lone gwen. Sap men zen Alap mo ïrïk gïn nïka de tame gun hup
ëhohle gwe'an, zëbe mae en hap sa etan Alap dekam de tame gun hup de
enlala blala sowe henkam ing ta sone gwizimdi. Hwëna men zen ëhohle
gwe srëm gwe'an, tame gun hup de enlalana men zen betek enkam nama
lwazim'ira, mensa zëna enlala në gweblanan, ‘Abon ki lwa'ara,’ desa sa
hwëna Alap al tazimdi.”*

Yesussu kim an zem oso wal zeban zitëblakke:
(Mat. 12:46-50; Mrk. 3:31-35)

19 Yesus mo anena ki zep oso wal zeban Yesussu de zertoran hap
golëyaïng gwezak. Hwëna golek de tanna ba kon dep? Sap zi trana dekam
mes ëkyang gwesïk.
20 Dekam zep ahanik Yesussu gubluka, “Bian, eno anena oso wal oban ë
nakon emsa ziësbla'anon. Man eban de zertowen hap ëdwam gwe'an.”
21 Yesus ki zep ding gulzimki, “Tïngan men zen Alap mo ola ësane
gwe-gwenan hen desan ang ta gwenan, zen diki zen– ano anena hen oso
walyaye.”*

Yesus kim asese yawala së ta sonekake:
(Mat. 8:23-27; Mrk. 4:35-41)

22 Aha yaklakam, ki zep Yesus zëre hon de ang ta gwen wenyaka
gubiridaka, “Nen ho gutu men eihya san gweyo gwen.” Dekam zep hëndep
bulkum sek gwek.
23 Yesus hwëna nisi zë taka. Mumuk ennak zep asese yawala hataka.
Hona dekam zep buluk hlëwehe kïnzï gwe'ak, hëndep bulu in keing gwen
hap alp gwesï'ïk.
24 Dekam zep lï dak, ki zep nenblak, “Bian, Bian, nen an em-am angkam
juwe'an!”
Yesus kim luweka, ki zep asesena insa sërkam de ho ngëpna in han jalse
gwizimki. Dekam zep tangan hëndep së nëhek.
25 Yesus ki zep gubiridaka, “Ki san em home Asa laïblïbla'an?”
Dekam zep aïrïn nïban denggwanbla'ak. Ki zep zënaka nenbiridak,
“Eiwa, zini an wehasa hom! Ba hap tangan zëno jalse gwizimdin enkam
asese naban ho ngëp naban nyausunun?!”

Yesus kim dowal-dowal mo bi gweblan zini dawem takake:
(Mat. 8:28-34; Mrk. 5:1-20)

26 Dekon zep hëndep bulkum sek gwek– hëndep Gerasa mo langnak, Ho
Gutuna Galilea mo men eihya san.
27 Yesus kim ho alpnak ati gwe ineka, zao zep dowal mo bi gweblan zi
niban zertowe'anka. Zen sap orep ënak gwë gweka, hwëna dowal-dowala
kim bi nëblak, dekam zep irkan gwë gweka. Hen golak de gwë gwen

* **8:18 8:18** Mat. 25:20-29 * **8:21 8:21** Luk. 11:27-28; Yoh. 1:11-13

hap man baes gwe-gweka. Hwëna zi lo tasïk gwibin kaso-hul kaso-hul en san gwënda gweka. Zini in mes tangan holo gweka– kirekam de gwënda gwenna.

28-29 Bwi maenak sap taha-tana naka besi dokotkam de tatak soblan naka tak da-in gwek. Hwëna dowala in hen-henkam napta gweblak, zep soson gwenkam besi dokotna insa blom tabir inhal gweka. Dekam zep dowala in zi srëm lang san dep nërhal gwek. Zen kim Yesussu hla taka, ki zep hërheka, deban Yesus mo nwenak ïk gwehe zaka. Yesus ki zep dowala insa gubluka, “Dowal, em zëbon onakon wet son!”

Ki zep etan mamkam hërheka, “Yesus, Teipsïn Zini Alap mo Tane! Em aban toton banakan de syal ën hap? Ëe ama Emsa abe ta'an: Bahem asa karek tan!”

30 Yesus ki zep takensïblïka, “Eno bosena nara?”

Ki zep ding gulbluka, “Ano bosena Jal Zi Tra Bak.” † Zen mae hap ki kirekam ding gulbluka: Sap zëbon dowal-dowala tra tangan nik lowehe gwek.

31 Dowal-dowala in ki zep Yesussu etan-etankam aberbe da'ak, “Asa bahem gubiridan– juwen zi mo bwi kawesïnnïk dep de atiti gwe inen hapye.”

32 Zëno mae mo nwe kara gwen san zahona beya tangan nik tembane hap kwatap tïnï san ëhaka'ak. Dowal-dowala in man aberbe da'ak, “Em wëhë tol asa gubirida'anka?– zaho trana wakuwe de bïtï gwen hapye.”

Yesus ki zep gubiridaka, “Dekam bïtï gwek.”

33 Dowal-dowala in kim zini in kon wet so gwek, dekam zep hwëna zahona iwe bïtï gwek. Zaho trana in dekam zep heya-hya gwek, li san zep hëndep ësyalk tak, hëndep ho gutunak zep ëkei-king gwek.

34 Zahona insa men zen dekam kara dabi'ik, kirekam kim hla nulidak, dekam zep zaho bi naka de gubiridan hap ë san dep hen ëna in mo golek denak de gol-gol san dep ëhlu-hluk gwek.

35 Zëwe de zini kim ësak, dekam zep hëndep nolësal kïnïk. Yesus hon kim yaïng gwezak, zao zep hla dazak– zini insa dowal-dowala tapbla dakye. Zen Yesus mo tana alp nakon pakean naban nikin'inka, hen enlalana mes sëwe heblaka. Dekam zep zë ëaïrï'ak.

36 In zen hla nuk, zen zep ë nakon in zen yaïng gwezak desa donbirida'ak, “Zini ansa kirekam dawem tala.”

37 Dekam zep tangan sërkam ëaïrïk, dekam zep tïngan Yesussu abe dak– Zen de nabakam dekon song gwen hap.

38 Zini in desa dowal-dowala tapbla dak ki zep Yesussu aberbe ta'anka, “Ëe wëhë tol Emsa ang gwebla'ak?”

Hwëna man gubluka,

39 “Em gol san song gwe hen tawa tabir– mensa Alap dawemna ebe hap mamkam golblalake.”

Dekam zep Yesus hli yuludaka.

Zini in ki zep song gweka, ë yala iwe de zini kïtak tangan tonbirida gweka– Yesus mensa zëbe hap dawemna mamkam golblakake.

Yesus kim Yairus Bak mo wenam tol tokna ngaya gulkuke, hen aura gwe-gwen wenya kim dawem gulkuke:
(Mat. 9:18-26; Mrk. 5:21-43)

† **8:30 8:30** Zëno bosena Yunani mo olkam “Legion.” Amber olkam zëno enlalana “batalion.” Roma mo jana nabare zi mo “legion”kam de gubinni, zen zini beyana 4.000 enkam. Dekon hen beyana man esek gwe kïnï gwek.

40 Yesus kim etan lwahal zaka– Ho Gutuna Galilea mo an eihya san dep,
dekam zep zi trana dawem enkam dokwak dak, sap zen man nësbla'ak.
41 Zao zep hen zi bosena Yairus hata zaka. Zen Yahudi mo zëwe de but
srëm golak de aha mamna. Zen ki zep Yesus mo nwenak ïk gwehe zaka,
dekon zep aberbe ta seka– zëno golak de hatan hap.
42 Sap zëno wenam tol aha-erena man tïn hïp alp gwesï'ïk– dua-blas
tahun nik.
Yairus mo gol san kim song gwe'anka, zi trana in man ngïrïnnïk
nëblahak, hëndep man ëngïltïtïk gwe-gwe'ak.
43 Wenya hen dekam man ang gwese ha'ak. Zen dua-blas tahunkam
karekkam aura gwe-gwek. Zini man sap dawem gun hup naka gwibik,
hwëna hom kim mae dawem gwe-gwek.
44 Wenya in ki zep Yesussu tahan nakon golek de tazak, zao zep baju sïhï
top nakon olk ta sonek. Dekam zep hëndep kala in tewesibik.
45 Yesus ki zep takensibiridaka, "Asa an nara olk tanda?"
Tïngan man ëguk, "Ëe homë." Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, zini
an beya tangan nakake! Man-am emsa dot dasïl."
46 Hwëna Yesus ki zep gubiridaka, "Hwëna ahana man asa olk tala, sap
Ëe ama anakan eisbirin, 'Zini man Asa de olk tankam dawem gwenda.' "
47 Wenya in dekam zep enlala gwek, "O hare mes-am asa dam gulsunda!"
Zen dekam zep yal-yala ban Yesus mo nwenak ïk gwe hezak, dekon zep
tïngare zi mo ngïrïnnïk iwe ton seblak, "Ëe dawem gwen habë dwam
gwer, zebë Emsa olk tal. Ano kala dekam zep hëndep tewesïnïn."
48 Yesus ki zep kwasang tola ban gubirki, "Anyan, em ema Asa
taïblïblala, in zebe dawem gwenda. Aha-ere enlalakam song gwe."
49 Yesus in kim nama ola ton'anka, Yairus mo gola kon ki zep zini hata
zaka, ki zep Yairu'u gublu zaka, "Eno wenamna mes tol tïlsïnïn. Bahem
etan Bian Gurusa blostablan."
50 Hwëna Yesus kim kirekam salka, dekam zep Yairu'u gubluka, "Bahem
aïrïn. Asa em taïblïblan, zen dekam sa eno wenamna ngaya gwer."
51 Golak kim golëyaïng gweka, Yesus dekam hom aha zi niban de golëbïtï
gwen hap gubiridaka, diki Petrus, Yohanis, Yakobus, hen wenam tola in mo
ane-bia ensa.
52 Zëwe tïngare zini wenam tola insa gosa dabi'ik, hwëna Yesus zep
gubiridaka, "Gona olzausuk. Wenam tola in hom tïl. Zen nisi am ta'an."
53 Hwëna man swrë da'ak, sap zen mes wenam tola insa tame nuk, "An
mes-am tangan tïlke."
54 Hwëna Yesus wenam tola in mo aha taha naka zep teisyabir ineka,
deban zep gubirki, "Timë, em luwen!"
55 Wenam tola in mo maumnu dekam zep etan hata zaka, hëndep dekam
zep luwek. An-bi zemka dekam zep tembanesa de olbin hip guzimki.
56 Zëno ane-biana man tangan lenggwanblak. Hwëna Yesus man jalse
gwizimki, "Owasna an zen ki lwanan, bahem ahasa lonbiridan."

9

Yesus kim dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya lup gul sonekake:
(Mat. 10:5-15; Mrk. 6:7-13)

1 Yesus ki zep dua-blas enkam in zen zëre hon ang ta gwek tagal gulsuku,
ki zep zë gubiridaka, "Ëe asa ërë mo sosonsa ebe mae hap golzim– em
ekakim kïtak de dowal-dowalsa olëalsa sone gwibik, hen zi sang-sangsa
ekakim dawem labir song gwek."

2 Ki zep zë etan gubiridaka, “Dekam sek gwek. Zi sang-sangsa dawem
labir song gwek, hen deban anakare ola ol haladak, ‘Alap Zën de nësa ïrïk
gïn hïp denak angkam man golek de gwe'an.’
3 Bahem ba maena ora san dep lop tan– sap dutena hen hon maena
bahem. Tembanena bahem hen lop tan, hen te-ala maena. Timnik de
baju ala son enkam emki sek gwen.
4 Gol karek mae nakon de emsa zer irinni, zen zëwe en emki gwën.
Bahem dekon gol dawem san dep al gwehan.
5 Hwëna men dekore ë nakon emsa zer irin srëmna, ki zao em tana
sonna taïk-tïk so gukhan– zen dekakim anakan tame nuk, ‘Zen sap Alap
onakore ol dawem naban nëbe mae hap golhatazim zira, hwëna nen insa
ër-in srëm gwenan nëre mae hap de kareksae kim mam ulin.’ ”
6 Dua-blaskam de zini in ki zep ë-ë san zë-en zë-enkam sek gwendak.
Zen Alap onakore ol dawemsa nolhaladak, hen zi sang-sangsa dawem
dabir song gwek.

Herodes mo enlalana kim topse gweblakake: (Mat. 14:1-12; Mrk. 6:14-29)

7 Dekam teipsïn zini Herodes Galilea mo langnak ïrïk gï'ïnka. Zen kim
tïngare owas-owasna in hap dena salka, dekam zep tangan enlalana topse
gwebla'anka. Sap ahakon anakan ëgu gwe'ak, “Baptis ta gwibin zini
Yohanis Swe mes etan ngaya gweka. In zen hwëna bosena Yesuskum li
yul soneka.”
8 Hen ahakon man ëgu gwe'ak, “Elia Bak Swe mes yap etan ngatan zi mo
lang nakon jowe zaka.” Hen ahakon ëgu gwe'ak, “In orep men zen Alap
mo ola ayang nul gwekke, zen mes yap ahanik etan tïn nïkon de ngaya
gwenkam bosena Yesuskum li yul sone zaka.”
9 Herodes dekam zep hwëna guku, “Ëe mes-am gubiridak– Yohanis mo
nolsa de blaonsublun hapye. Zep an hwëna nara zi zë etan jowe'an zala?
Ëe mesë zini in hap de ola beyakam sane gwe-gwek.” Zen dekam zep sap
dwam gwe-gwe'anka– Yesussu de hen hla tan hapye.

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike: (Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Dua-blaskam de zini in kim etan lwanda halzak, ki zep Yesussu
donblazak– tïngan mensa ki zëna syal tan dakke. Dekam zep kon hwëna
Zën etan golësek gweka– ëna Betsaida mo lang san dep, zao de zë-en
golëgwë inendan hap.
11 Hwëna zini kim ësak, “Yesus desan song gwenda,” lun kon zep
nërtrok. Yesus kim hlauludaka, ki zep haen gwibiridaka. Zao zep Alap
Zën de ïrïk gïn hïp denaka tawa tabirki, hen zi sang-sangsa zë dawem ta
gwibi'inka.
12 Zao zep hëndep dapse gwesï'ïk. Dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen
wenya in ki zep nenblazak, “Bian, langna an dwan tahalha tangan nakake.
Dawemna zi beyam-byana ansa Em gubiridan– dekakim tembane hap hen
ni tan gol-gol hap ëhakalsïndak.”
13 Yesus hwëna man ding gulzimki, “Amki em tembanena zëbe mae hap
hen olzimk.”
Ki zep ding nulblik, “Nëno mae mo rotina aha-ere taha-tap enkamke,
hen hogwena dan-dan en. Kina ki nëno mae mo te-alana man– dekam de
tokonak tembanesa zi trana an hap lop tazimdin hipye!”
14 Sap dekam in zen zë lowe he'ak, zi enna san ha lima ribu enkam mes
yap– we wal walassa de aïtbin srëmkamye.

Yesus ki zep gubiridaka, “Em gubiridan– hlïk-hlïkkam de teinikirin hip. Aha-ere hlïkna 50-50kam de teinikink.”
15 Kirekam de teinikirin hip zep nenbiridak.
16 Ki zep roti aha-ere taha-tapna insa hogwe darena in han teisyaka, dekam zep nglï san de kara gwesen naban Alap hap dawemna golblaka. Ki zep hwëna rotina insa ahap tabirki, hen hogwe darena insa kwa-kwak soka. Dekam zep dua-blaskam de zini in hap etan-etankam kap ta gwizim'inka– zen dikim hwëna zi beyam-byana in hap kae gwebla-zimdin hip.
17 Kim dwenblandak, hëndep kïtak man ëïtrï gwek. Dua-blaskam de zini in dekam zep etan tembane mosrona insa tagam dasïk. Yuna dua-blas enkam zep ësuwek.

Petrus kim Yesussu anakan kira takake, “Bian, Em an Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”
(Mat. 16:13-20; Mrk. 8:27-30)
18 Aha yaklanak, Yesus zë-en de gwën nakon Biansa abe ta'anka, hen zëre hon de ang ta gwen wenya zëwe lowe he'ak. Zao zep takensibiridaka, “Zi mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an nara mo weinak debë hatazak?”
19 Ki zep ding nulblik, “Ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In baptis ta gwibin zini Yohanis Swe etan tïn nïkon ngaya gweka. In zen hwëna Yesuskum bosena li yul soneka.’ Hen ahakon man emsa nen gweblanan, ‘In Elia Bak mo weinak Alap mo olsa ayang gul gwizim'ira.’ Hen ahakon man emsa enlala në gweblanan, ‘Zen diki ahakon men zen orep Alap mo ola ayang nul gwek, zen mes yap ahanik etan ngaya gweka. Zen hwëna bosena Yesuskum li yul soneka.’ ”
20 Ki zep etan takensibiridaka, “Hwëna ere mae mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an diki nara mo weinak dep dena?”
Petrus zep ding gulbluka, “Bian, Em an Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye, Alap men Desa dam tasïkïye.”
21 Ki zep hwëna gubiridaka, “Insa kirekam Asa dam lasïnïn, aha maesa hwëna bahem gubiridan.”

Yesus kim nonol tanganna Zën de kareksa goltowen hap dena hamal hap gu-gubiridakake:
(Mat. 16:21-28; Mrk. 8:31–9:1)
22 Etan ki zep gubiridaka, “Alap mo dwam gwibinni abe hap dena a kirekam sa lwal: Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe karekna mam tangan naka asa goltowe gwer. Hen Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de mam-mam wenya, hen Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya sa Asa baes nëblal, hëndep sa Asa dal. Hwëna yaklana dan-ahan, ki sa Bian tïn nïkon etan Asa ngaya tala.” *
23 Yesus hen man zi beyasa gubirida gweka, “Men nara Abon de ang gwe-gwen hap dwam gwenna, zen diki zëre mo gwënna zen eititi gwibin– dekam de zëre hap de te-lidak son wë son naban Asa zertronda gwen hapye, anakare enlala naban, ‘Ëe sap asa Yesus hun apdenak lïl.’
24 Sap men zen de zëre mae mo auhu-kamanak de gwënna anakan nolaïrï gwe'ak, ‘Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno mae gwënna in sa jek-jak gwer. Diki men zen Asa de ang

* **9:22 9:22** Yesus Yahudi mo aïtbinkim “yaklana dan-ahan”kam guku. Nëno mae mo aïtbinkim, Zen “zëno ka'an”kam maka guku, ahaksa, “yaklana dan-dan”kam. Sap Yesus Jumatkam tïlkï, hwëna Minggukam zep ngaya gweka.

gwe-gweblan hap zëre mae mo gwënna sosok nul gwe'ak, hëndep zao mae de tïn hïp, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer.
25 San ha dawemna?– em de sërkam te-ala beya gwenkam hëndep kïtak de okamana ansa bi gwibinkim, hwëna dekam de ere mo gwënsa tïhïs gïnkïm. Kirekam dawem naka hom!
26 Zi de anakan de gunsu saher gwenna, ‘Ëe Yesussu de ang gwe-gweblan zi,’ ki ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë Bian mo ngatan naban hen soson naban zëno dam taha nakore zi niban golëyaïng gwe'anzak, Ëe molyë hen desa anakan kira tak, ‘Zini an eiwa Asa de ang gwe-gweblanna.’
27 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene awe lowe he'an, em molye ahakon na-en juwek– Alap mo yakla yalak de zaun srëmnakye. Em esa Asa hla lal– Ëe kimë zëre mo bose hap de ïrïk gïn hïp hata'an zakye.”

Yesus kim aha nwe-mase gwekake:
(Mat. 17:1-8; Mrk. 9:2-8)

28 Zënaka de karek tan hap dena in kim tawa tabirki, zao san ha mingguna aha-en tamank, ki zep kwatap san dep golësek gweka– Petrus, Yohanis, hen Yakobus mae en han, Alapsa de dekon gu soneblan hap.
29 Kim kon ola gu sone'anka, nwe-masena dekam zep hwëna liwe heblaka, hen pakean zem man tangan sërkam ngap-ngap nëblak hen nglï ang makan nalïlïngtïlblï'ak.
30-31 Mumuk ennak zep Musa ne Elia ne ngatan zi mo lang nakore ngatan naban oljowe zaka. Ki zep zë Yesus hun ërton'anka– Zën de Yerusalemk tïn hïp denaka, men kirekam Alap gu-gublukake.
32 Petrus dekam wal bose wal zeban totokkam nisi golëtruwe'anka. Mumuk ennak zep luk ta'anzak, dekam zep Yesussu hla dak– ngatan zi mo lang nakore ngatannak kim zi darena in ërzau'unka.
33 Zi darena in kim Yesussu hli la'anka, Petrus ki zep totoresa gubluka, “Bian, dawem tanganna– nen de awe lowehe gwen naye. Zep ëe asa gol kluksa dan-ahan syal ëblandal– ahana Bian ere hap, ahana Musa Bak hap, hen ahana Elia Bak hap.” Hwëna Petrus insa kirekam gubluka, hyanak zëna man saher gwibi'inka, “O ëe an ba habë kirekam gublul!”
34 Petrus kim nama kirekam ola tonbla'anka, butna ki zep ati gwezak, hëndep man zë wale tabirzik. Dekam zep ëaïrï'ak.
35 Ki zep hwëna butna iwe ola ësak,
“An ano Tane, ëre mo Dam Tasïnnï. Desa em sal gweblan.”
36 Ola in kim zausuk, dekam hwëna Yesus ensa zë hla dak. Owasna insa ki zë hla nuk, zen hom mae aha maesa donbiridak– Yesus kim nama golëlowe he'ankaye.

Dowal mo tïlblïn walasna kim dawem takake:
(Mat. 17:14-21; Mrk. 9:14-29)

37 Kaknak zep Yesus zëre hon de ang ta gwen zi dan-aharena in han kwatapna in kon golëtine gweka. Hwëna ki zep zë zi beyam-byana hla nulida'anonk. Man kon nësbla'ak.
38 Ki zep kon ahanik ol mamkam gu hanaka, “Bian, ëe ama emsa abe ta'an: Ano walassa emki mas gweblan, sap ano walasna ahana hom.
39 Dowala kim tïl gweblanda, hëndep dekam zep hërhen naban zënaka zerheirisen gwenda– ëk tutum nuban. Kire enkam ki karek tanda gwenda. Hom holokam hli ta sehal gwenda.
40 Mesë sap ere hon de ang ta gwen wenyaka zen de dowala insa zeralsa sonen hap gubiridal. Hwëna man sap nakablal.”

41 Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa, angkam de zini em ei nibarena hom
tangan! Em in nol drak-drak enna. Ëe san ëse nakaë sap emsa golëlowehe
gwek! Ëe ama bae- eban mae de holokam golëlowehe gwen naye. An san
emki walasna insa zer halzan.”
42 Walas tola in kim song gwe'an zaka, zao zep dowala in karekkam
zerheirki, dekon zep yal-yal gwe se'anka. Yesus ki zep jala ban zëbon
onakon de wet son hap gubluka, dekam zep hëndep dawem gweka. Ki
zep hwëna bi zem insa gubluka, “An dë- eno walas naye. Mes dawem
gwenda.”
43 Zi trana in man tangan ëtenggwank, hen man ëguk, “Eiwa, Alap mo
sosonna mam tanganna!”

Yesus kim etan Zën de tïn hïp dena tonbiridakake:
(Mat. 17:22-23; Mrk. 9:30-32)

In kim zini nama Yesus mo owas syal gwe-gwibin hip ëtenggwan tine'ak,
ki zep hwëna dua-blaskam de zini insa gubiridaka,
44 “Ola an ing uk. Bahem awe hli yun: Ngatan zi mo lang nakore Zi
Tanganna Asa sa jal zi mo tahanak dep tapbla dazim.”
45 Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in hom tame nuk. Banakan
mes yap zë gweibiridaka, zep tame nul srëm gwek. Man sap tame gun hup
dei gwibik, hwëna takensïblïn hap man naïrïblak.

Dua-blaskam de wenya kim mae hap ëol gwekke, “Diki ëe amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”
(Mat. 18:1-5; Mrk. 9:33-37)

46 Dua-blaskam de wenya ki zep zën mae hap ëol tetek gwe'ak, “Diki ëe
amaka nëre mae onakon mam gwe'an.”
47 Hwëna Yesus mes zëno mae mo ëol gwenna insa tame gulku, zep
walas tola zerhal zaka. Ki zep zëre mo alp nakon zaun hup gubluka.
48 Ki zep hwëna gubiridaka, “Zini men zen de ano bose hap aha zisi mas
gwebla'anka- sap anakare walas tol maesa, Ëe asa desa enlala gweblal,
‘Zen Asa mas gwebla'ara.’ Hen zi de Asa mas gweblanna, Alap men
Zen Asa zer soneka, Zen sa zini insa enlala gweblala, ‘Zen hen Asa mas
gwebla'ara.’ Zep zini men zen ebon mae onakon babu gwen zi mo kim
lowehe gwenan, ki zen zen Alap mo nwenak ëmam gwe'an.”
49 Ki zep hwëna Yohanis gubluka, “Bian, ëe ama zisi hla lak- eno
bosekam de dowalsa golëalsa sone gwennak. Ëe zebë jalse ëblak, sap
zen nëbon mae de ang gwe-gwen naka hom.”
50 Yesus ki zep ding gulbluka, “Em bap jalse ëblak, sap zini men zen
emsa baes gwibiridan srëmna, zen zen- ebon mae onak dep denaye.”*

Yesussu kim langna Samaria mo ë nakon baes nëblakke:

51 Mes golek de gwe'ak- Yesus dikim okamana ansa hli yun hup,
dekam zep Yerusalem san dep golësek gwe'anka. Zini sap zë tru-tru nul
gwebla'ak, “Yerusalem san bahem song gwen.” Hwëna hom salbiridaka.
52 Dekam zep zini lup gul soneka- Zënaka de langna Samaria mo ë san
dep ngeirblin hap, zao de zisi de takensibiridan hap, “Nara wëhë gola kon
Yesussu zer in'inka?”

* **9:50 9:50** Mrk. 9:38-40

53 Hwëna ëna iwe de zini Yesussu de zer irin hip man baes tak, sap zen
mes anakan tawa nëblak, “An Yerusalem san dep song gwe'ara.” †
54 Kirekam kim ësak, Yakobus ne Yohanis ne ki zep enblaka, “Bian, em
wëhë dwam gwe'ara?– nen syauksu nglï nakon de ati gwezan hap abe
gwibin– zao deka zini in ëhwasdek.”*
55 Hwëna Yesus dekam zep lero gwizimki, ki zep jal gwizimki.
56 Dekam zep kon aha ë san dep sek gwek.

Anakare hap de ol: Zini kire hap Yesussu ang nëbla srëm gwek.
(Mat. 8:19-22)

57 In kim nama golëtën da'anka, zini ki zep Yesussu gublu zaka, “Bian,
men desane ki të gwe'anka, ëe asa Emsa ang gweblanda gwer.”
58 Ki zep ding gulbluka, “Gwenya witir zem ki. Hen mawana zol zem ki.
Hwëna ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano ni ta gwen gola hom.”
59 Hwëna ahanaka zep sap gubluka, “Em Asa ang gwebla.”
Hwëna zini in man ding gulbluka, “Bian, ëe asa hëndep. Ki ano bian de
tïnkïm, nara molya drë nwanuka.”
60 Yesus ki zep ding gulbluka, “Zen zi tokna dikire zi tok bose zik kang
nulne gwek. Em hwëna dekam ola ansa anakan gol halada, ‘Angkam Alap
man nësa de ïrïk gïnkïm kon gwisibir hana'ara.’ ”
61 Ahana hen zini ki zep Yesussu gublu zaka, “Bian, ëe ama Emsa de ang
gwe-gweblan hap dwam gwe'an. Hwëna nonol ëre mo iye osan dep anik
song gwek– aumwa olsa de hli yulzimdin hip.”
62 Ki zep ding gulbluka, “Zi de Alap mo nganak syalsa kon gwesibir
hananna, hwëna zen de lure san denaka lero gwesibir kïnï gwenna, zen
hom dakastï'ïra– Alap mo ïrïk gïnnïk de syalak de mas gwen hapye.”

10

Yesus kim zini tuju-pulu enkam dam tasibirkike:
(Mat. 10:1-14; Mrk. 6:7-11; Luk. 9:1-5)

1 Bian Yesus ki zep etan ahakore zisi dam tasibirki– tuju-pulu enkam,
ki zep gubiridaka– dan-dan dan-dankam de ë-ë san Zënaka ngeirblindan
hap, Zëna men desan amjanbiridan hap kalang gwekake.
2 Ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Nga yala awe de obwagana mes
mamkam bïl gwera, hwëna men zen de taran hap dena dan en tangan.
In zep Nga Bi naka em abe ta gwen– Zen deka zisi ngana awe de syal ta
gwen hap lup gul sone gweka.
3 Dekam sek gwek. Emki ëenlala gwen: Ëe domba makare soson srëm
nakaë emsa lup gul sone'an– gwe tïhï jal-jal ngïrïn sïn dep.
4 Dompetna bahem bïtï tan. Honna hen bahem wëwek tan. Sepatuna
ala son enna kim em sek gwen. Aha maena bahem kap tan. Men zao debë
emsa teisya sone'an, bahem oranak yausuk song gwen– aha zi maesa de
zertowenkamye.
5 “Men zao gola lï'ïnka, nonol em en kïnïn, ‘Dawem. Em Alap mo taha
terenake lowe he'an.’
6 Zao de Alap osan dep de hohle gwen nik gwë'anka, ki eiwa zao esa Alap
mo taha terenak dawemkam lowehe gwer. Kire nik de gwën srëmkam, ki

† **9:53 9:53** Samariak de zini, zen Yahudi tangansa hom. Zen men zen orep aha zi ausu naban ësiri gwekke, zep Yahudi tangan han man zënaka ngïl-ngïl neibirida gwek. (Yoh. 4:9) Yesus Yerusalem san dep golësek gwe'anka, zep man dam dasïk, “An Yahudi wal.” * **9:54 9:54** 2Raj. 1:9-15

emki enbirida gukhan, ‘Ëe mensa nonol emsa enbiridanan, Alap mo taha terenak de sap lowehen hap dena, ki awe molya ki lwak.’
7 Men zao gola lïnnï, zao en em ën. Tembanena mensa ep golzimdinni, desa en emki olgwenblandan. Sap tembanena in, zen eno nik mo tawa tabin hip de tembane. Ëna iwe de nama ënnak, dekon bahem etan aha zi mo gol dawem san dep al ëhan.
8 Em de ënak aptankam, dekon de emsa dawemkam teisya irinni, mensa ep tembanena taïblïn gïlzimdinni, emki olgwenblandan.*
9 Hen zëwe de zi sang-sang ëgwënna, emki dawem labin. Deban hen emki anakan aïsïl eibiridan, ‘Alap angkam man kon gwesïk hana'ara- teipsïnkïm de nësa ïrïk gïnkïmye.’
10 Hwëna aha ënak de aptanna, zao de zi de emsa baes gwizimdinni, ora bol san em wet oson, dekon em enbirida gukhan,
11 ‘Eno mae mo ëna awe de sonna men zen ano nik mo tana ulpnuk makan gwer, ëe ama desa etan taïk-tïk oso guk halan- em dikim anakan tame gun hup, “Alap angkam man sap kon gwesïk hana'ara- teipsïnkïm de nësa ïrïk gïnkïmye. Hwëna em ema desan de ang tan hap baes ta'an!” ’ ”
12 Yesus ki zep waulsuzimki, “Ëe ama emsa gubirida'an: Aumwa hap de zisi klis gunnuk, Alap ëna insa anakan sa enlala gweblala, ‘Zen orep de ëna Sodomk de zisi ëkarek gwenkam man kwei-kwik nuk.’ Zep men kirekam Alap orep Sodomk de zisi zëre mae mo karek-karek hap heip gulku, hwëna ano lup gul sonen zini emsa de lup gul irin srëm zini, desa aumwa hap de klis gunnuk sërkam tangan sa karek tabiri.”*

Mae hap de ol: Ë-ëna men zen Yesussu daïblïbla srëm gwe'ak, zëbon mae a kirekam sa lwal.
(Mat. 11:20-24)

13 “Ëna Korazim hen Betsaidak de zi, em ëngalap gwen, sap Alap sa emsa sërkam karek tabiri. Ë darena Tirus hen Sidonk de zini insa Bian orep heip gulku, zen maka ëhalek- owas-owassa de hlaul gwenkamye, an kire owa'aë eno mae mo ngïrïnnïk syal gwe-gwibi'inye. Tirus hen Sidonk de zini maka bunsu de awabin niban kaen karonsa darak dak- dekam de zënaka anakan golëtrën hap, ‘Ëe ama ëhale'an.’*
14 Hwëna angkam de ë darena, Korazim hen Betsaidak de zini, em an bëjen em ëhalen! Zen in zep, Alap de aumwa hap zisi klis gunkum, eno mae mo angna sa tangan sërkam karek tabiri. Hwëna ëna Sidon hen Tirusk de zi mo angna, desa de etan karek tabin hip dena sa jahalha gwer, sap zëbe mae hap hom Alap golzimki- dekam de ano owas-owas syal gwibinsi hlaul gwen hap denaye.
15 Kapernaumk de zini, em hen kirekam. Em ema ëkïl gï'ïn, ‘Sap Yesus owas-owasna beyakam nëno mae mo ënak syal gwe-gwibirida, zep nësa sa Alap ngatan zi mo lang san dep dawemkam kang gul sera.’ Bëjen. Emsa hen syauk blanak sa yal gul sera, sap em home Asa laïblïbla'an.”
16 Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Zini men zen emsa salbiridanna, zen hen dekam Asa nasalbla'an. Zini men zen emsa baes gwibiridanna, zen hen dekam Asa baes nëbla'an. Hen zini men zen Asa baes gweblanna, zen hen Bian Alap, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen baes nëbla'an.”*

* **10:8 10:7-8** 1Kor. 9:7-9; 9:14; 10:25-27; 1Tim. 4:3-5; 5:18 * **10:12 10:12** Kej. 19:24-28 * **10:13 10:13** Yes. 23:1-18; Yeh. 26:1–28:26; Yl. 3:4-8; Am. 1:9-10; Zak. 9:2-4 * **10:16 10:16** Mat. 10:40; Mrk. 9:37; Luk. 9:48; Yoh. 13:20

Tuju-pulukam de lup gul sonen zini in kim etan lwan dahal zakke:

17 Tuju-pulukam insa zini lup gul soneka isrip-sri tangan naban lwanda halzak, ki zep Yesussu nenblazak, “Bian, sap dowal-dowal maena, eno bosekamë olëalsa sone gwibik!”

18 Ki zep ding gulzimki, “Em kime kirekam syal ta'ak, Ëe ama dowal mo kïgïsa hla tak. Alap desa man kama san dep hiri ta ineka, dekam zep nglï ang tasïk kïnïn makan zan zaka.*

19 Emki ësane gwen! Ëe mesë ebe mae hap sosonna golzimk– em dikim wanyasa zaubin hip hen dare-ëksa. Ëe hen mesë ebe mae hap sosonna golzimk– em dikim nëno mae mo jal zini dowal mo kïgïsa zauk gublu kïnïn hap. Zep angkam bana hom– emsa de zen karek tabin hip denaye.*

20 Hwëna bahem anakan ëisrip-sri gwen, ‘Dowal-dowala man asa betek neibirida'an.’ Diki mae hap em ëisrip-sri gwen: Eno mae mo bosem-sena mes ngatan zi mo langnak ale nuk.”*

Yesus kim isrip-sri gwekake:
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Dekam zep Alap mo Enhona Yesussu isrip-srikam ing gwe heblaka, ki zep Alapsa gu soneblaka, “Bian, Em in Zen nglï naban okama naban ïrïk so'arake. Ëe ama ep dawemsa golbla'an, sap Em ema ere mo ïrïk gïnsï de tame gun hup dena enlala blal wenya kip hen sekola sul sonen wenya kip aning gul gwizim'ira. Hwëna sekola srëm wenya kip hen enlala betek wenya kip ema goltrei gwizim'ira. In eiwa, Bian, zen kire tangankam ere mo dwam gwibin sin ki lwa'an.”

22 Bian Yesus Zen hen dekam dua-blaskam de zini anakan tawa tabirki, “Tïngare okamasa de bi gwibin hip de sosonna mes kïtak Bian abe hap golblaka. Zini toton bëjen Tane zem Asa tame tan. Zen diki ëre mo Bian en Asa tame ta gwe'ara. Hen ano Biansa nara dep?– tame tan naye. Zen diki A enë tame ta gwe'an. Hen zini men zëbe mae habë dekam de ano Biansa tame tan hap dena gol gwizim'in, zen zen en angkam tame da gwe'an.”

23 Aha yaklakam kim zi beya naban golëlowe he'anka, dekam zep dua-blas enkam de zini lero gwibiridaka, ki zep desa en gubiridaka, “Em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an, sap em ema ano syala ansa hla kul gwenan.

24 Ëe ama emsa gubirida'an: Abare srëmnak Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini hen orep de teipsïn-teipsïn wenya beya nik sap hlaun hup ëdwam gwe-gwek– em an desae hla kul gwe'anye. Hwëna zen hom tol hla nul gwek. Zen man sap ësane gwen hap ëdwam gwe-gwek– em an desae ësane gwe-gwe'anye. Hwëna zen hom tol ësane gwe-gwek. Zep em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an.”*

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, Samaria walya in zen wal bose zemka kwasang gweblakake:
(Mat. 22:35-40; Mrk. 12:28-34)

25 Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini ki zep Yesussu de akasïblïn hap hata zaka, ki zep takensïblïka, “Bian, ëe basa asa syal gwibir?– ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye.”

26 Yesus ki zep hwëna takensïblïka, “Mensa Musa zëre mo tïtï tabin olak ale gulku, em banakarekame desa dam gulsu'ura?”

27 Zini in ki zep ding gulbluka,

---

* **10:18 10:18** Yes. 14:12; Why. 12:7-9 * **10:19 10:19** Mzm. 91:13; Yoh. 10:27-28; Rom. 8:28-39
* **10:20 10:20** Why. 3:5; 20:12 * **10:24 10:24** 1Ptr. 1:10-12

“ ‘Bian Alapsa em ensa lwa gweblan–
tïngare enho naban, enlala naban, soson naban, hen tim niban.’
Ahana hen,
‘Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang gweblanna kiye.’ ”*

28 Yesus ki zep ding gulbluka, “In eiwakame ding guluda. Zen kire enkam syal gwe-gwe, dekam esa hëndep denaban gwë gwera.”*

29 Hwëna zini in man dwam gwe'anka– dekam de aha zi gublun hap, “Zini in eiwa aïrïs.” In zep etan Yesussu takensïblïka, “Ki ano wal bose walya endanna– ëe de desa en ensa lwabirida gwen hapye?”

30 Yesus dekam zep desa de goltrëblan hap ola gulk sun blaonblaka, “Yahudi walya man Yerusalem kon Yeriko san dep tine'anka, hwëna oranak zep te-ala hap de ëasas-asas gwe-gwen zi karek dak. Kire-kirena man kïtak alal dablak– hëndep pakean mae naban, zao zep dangolek, hëndep sap-sap naka zep zë hli dak.

31 Hwëna ki zep hen Alap mo golak de syal gwe-gwen zini orana in san taman'an zaka. Zao zep zini insa hla ta zaka, hwëna alp san lë tabla ine kïnïka.

32 Etan ahana zini orana in desan song gwe'an zaka– Lewi Bak mo ausu nakorena. Zi ausuna in sap hen Alap mo golak de syalak mas ta gwenan, hwëna kim zini insa hla ta zaka, ki zep hen alp san lë tabla ine kïnïka.

33 Hwëna Samaria walya ki zep hen desan taman'an zaka. Zen sap Yahudi walsya hom,* hwëna kim zë zini insa hla ta'an zaka, mam tangankam kwasang gweblaka.

34 Ki zep golek de ta zaka, wei-weina anggur hokam ngan tasibir-blin daka, hen minyakkam dra tan daka. Ki zep tahalebir-blika. Dekam zep zëre mo keledainak drëne seka, ki zep te-alakam de bohë ta gwen ni tan gol san dep zersong gweka– zëwe de etan mas gweblan hap.

35 Ka'ankam zep gol bina in hap te-alana seratus ribu enkam golblaka, hen deban gubluka, ‘An dekam mas gwebla. Hen an de sowehen srëmkam, ëe asa lwahal zankam ep mas gulblul.’ ”

36 Yesus ki zep Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini insa takensïblïka, “Eno dam gulsunkum, zi dan-aharena in kon, nara wal bose zem makan enna lwablaka– zini in zen oranak karekna goltowekaye?”

37 Ki zep ding gulbluka, “Zini in zen kwasang tola ban mas gweblaka, zen zen.”

Yesus ki zep ding gulbluka, “In eiwa. Zep em hen kirekam syal gwe-gwe.”

Yesus kim Marta ne Maria nebon zïnï gwekake:

38-39 Yesus dekon kim zëre hon de ang ta gwen wenya ban golësek gweka, ënak zep yaïng gwek. Zao wenya bosena Marta oso zem Maria han Yesussu zëre nik mo gola kon eirink. Maria zen Yesus mo alp nakon nikin'ik– dekon de zëno tawa tabinsi sane gwen hap.

40 Hwëna aya zem Marta man tangan syala taha-taha gwibi'ik– tembane maesa de syal gwibir-zimdinkim. Ki zep Yesussu gubluzak, “Bian, em ba habe zë Mariasa kara gu'ura? Ëe an zebë a-en hwëna syala taha-taha gwibi'in. Em gubin– asa deka mas gwibirzik.”

41 Bian ki zep ding gulbirki, “Marta, Marta, em ema enlalana men-san an-sankam beya gwe'ara.

* **10:27 10:27** Ul. 6:5; Im. 19:18 * **10:28 10:28** Im. 18:5 * **10:33 10:33** Emki Luk. 9:52-53nak hlaun, hen zëwe de otde ale naban.

42 Hwëna sap dwam gwibin tanganna aha-en. Maria mes zën dawem wenyaka ïtï-tï gïlsïl, zep Ëe molyë gubik- desa de hli yun hupye."

11

Yesus kim ol gu sonenna tawa tabirkike:
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Aha yaklakam Yesus Biansa gu soneblaka. Kim hya gwesïkï, ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in ahanik gubluka, "Bian, asa Emki hen ol gu sonensa tawa tabin- men kirekam baptis ta gwibin zini Yohanis Swe zëre hon de ang ta gwen wenya tawa ta gwibirkike."

2 Yesus ki zep ding gulzimki, "A kirekam em ëgu sone gwen:
Bian, dikire eno bosena teip nulsuk gwek.
Diki okamana awe Em hen ïrïk gïlzïn.
3 Abe mae hap tembanena mwin-mwankam gol gwizim.
4 Ano mae mo karek-karekna ap tap gulsuzim,
sap karek-karekna mensa aha zi abe mae hap nol gwizimnin, ëe ama desa eititi ei gwibirin.
Hen asa de akasibiridannak bahem nwe enkam asa kara ta gwibin."

5 Ki zep etan Yesus ayang gulzimki, "Hwëna emki ëenlala gwen: Eme ki ahanik wal bose uk mo gol san ngïrïn tatem song gwe'anam- zao de abe tan hap, 'Wal bose, abe hap tol tembanena golbla.
6 Ano aha ë nakore wal bosena nër hom ano golak tïlïn zala, hwëna ano tembanena hom- zëbe hap de desa golblan hapye.'
7 Hwëna wal bose om in maka ep ding gulblu'ara, 'Bahem asa blostablan. Lïlïkïnnï mesë solhlasïndal, hen ëe ama walas naban nisi golëtruwe'an. Ëe molyë luwek- ebe hap de tembanesa golblan hapye.'
8 "Ëe ama emsa gubirida'an: Zini in sap hom anakan dwam gwe'ara, 'Zen ano dokot. Ëe anik mas gweblak,' hwëna eme saher ing gul sonen srëmkam aberbe ta tine'anam, zen hëndep dekam maka luwe'ara. Em men desae zëbon dwam gwibi'inam, hëndep dekam maka ebe hap golbla'ara.
9 Zen in zebë emsa gubirida'an: Em Alapsa aberbe ta tine gwen, dekam sa ep golzimdi. Em teibir tine gwen, dekam esa hëndep hla kul. Lïlïkïnsï em ga'ga so tine gwen, dekam sa ebe hap lïlïkïnnï talusuk gwizimdi.
10 Sap zini men zen abe gwe-gwenna, zen gul irinkim. Men zen tei gwibinni, zen hlaunkum. Hen men zen lïlïkïnnï ga'ga so gwenna, zëbe hap talusublunkam.
11 Ere mo tane de emsa hogwe hap abe ta'anam, san ha emaka wanyana golbla'ara?
12 Ayang sik hip de emsa abe ta'anam, san ha emaka dare ëksa golbla'ara?
13 Em sap jal-jala, hwëna eno anakare kwasang enlalana hen ki, 'Ëe anik dawem naka ëre mo walas hap golblak.' Hen kirekam- nëre mae mo Bianna ngatan zi mo langnak de Zini: Desa de abe tankam Zen dawem naka gol gwizimnira, hëndep zëre mo Enhosa hen hlë ta sone gwizimnira."

Farisikam de gubirida gwen zini kim Yesussu zi tra mo inik anakan donsublu'akke, "In dowal mo sosonkam syal gwe-gwe'ara."
(Mat. 12:22-30; Mrk. 3:22-27)

14 Aha yaklakam, Yesus ol ton gwen srëm zi nikon dowalsa zeralsa soneka. Dowala in kim wet soka, zini in dekam zep ola tonka. Zi trana in zen zao lowe he'ak man tangan denggwanbla'ak.

15 Hwëna Farisikam de zini ki zep zi trana in mo inik ëton'anzak, “Zëbe
hap mes dowal mo kïgïna Beelzebul Bak sosonna golblaka, in zep zëno
sosonkam aha dowal-dowala zeralsa sone gwibi'ira.”
16 Hen ahakon, men zen Yesussu saher tan hap dwam nëbla'ak, zao hen
lowe he'ak. Zen zep abe dak, “Emki nglï nakore owassa ap syal gwibir-
zimdin– ëe akakim emsa dam lasïk, ‘An eiwa Alap zer soneka.’ ”
17 Hwëna Yesus mes zëno mae mo enlalana tame tazimki, ki zep ola
gulk sun blaonzimki, “Aha-ere ïrïk gïn nik de hlïk-hlïk gwe'anam, zën
de ëeija'anam, zen molya ëtatete gwe'anam. Nabakam maka zënaka
timbwas nu'in. Hen zënaka de gïl-gïl gwibiridan nakon de aha-ere golak
dinik hlïwe'anam, zen maka hëndep sekwak gwe'an.
18 Zep hen kirekam, dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nik de hlïwe'anam,
etan zënaka de golëeijan hap, zen molya ëholo gwe'anam. Zep Ëe dowal
mo sosonkam homë dowal-dowala zeralsa sone gwibi'in– in kirekame asa
lonsublu sanye.
19 Ki ahakore Farisikam de zini zen hwëna nara mo sosonkam nakasïk
gwibirin?– dekam de dowal-dowalsa golëalsa sonebin hipye. Zep ere mae
mo ahakorena in maka emsa anakan nenbirida'an, ‘Em ema ëkarek gwer–
kirekam de Yesussu tonsublunkamye.’
20 Hwëna Ëe dowala Alap mo sosonkamë zeralsa sone gwibi'in. Zen
dekon zep anakan dam gwesï'ïn, ‘Alap Zën de ïrïk gïlzïn hap angkam man
sap kon gwisibir hana'ara, hwëna em ema desan de ang tan hap baes
ta'an!’
21 “Sap Ëe dowal mo kïgï mo bi gwibin kire-kire dawemsaë jal zi mo kim
alal ta gwebla'an. Zi jal-jal de zëre mo golsa kara ta'anam– gwetap tangal
inen naban, zëbe hap de jal zini na-en molya tï'ïn zanam.
22 Zini in dekam maka zënaka anakan enlala gwebla'ara, ‘Jana ngï
ben-ben hap sa asa aïrïblala.’ Hwëna zëno jal zi mo soson de taman
kïnï'anam, zen maka golak tïlblï'an zala, hen maka zëno jana tanena insa
alal tabla'ara. Dekam sa jal zini in zëno kire-kirena alal tablala, hen dekam
sa zëre korena kip kae gwebla-zimdi. Ëe hen kirekamë jal zi mo kim awe
gwë'an, zebë dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nïkon zisi alal gul gwe'an.
23 Hwëna em de Asa zerzaun srëmkam, em ema aban ërdarak gwe'an.
Hen em de Asa mas gweblan srëmkam, em ema ano syala tru-tru u'in.”

Dowal de etan lwa halzan hap de ol: (Mat. 12:43-45)

24 Yesus ki zep tawa tabirki, “Dowal de totoresa zi nikon wet sonna,
dekam gwana-gwana san sa hakalada gwera– zao de aha zi maenak tïn
hïp. Hwëna aha maenak de tïn srëmkam, dekam sa dowala in enlala
gwera, ‘Ëe asa etan ëre mo gol hli tan san dep lwahal.’
25 Kim de lwa ha'an zaka, gola insa anakan sa hla ta zala, ‘O ano ëpba
gol gwë gwenna mes tangan gol bina oto tasïkï hen ngan tasïkï.’
26 Dekam sa dowala in song gwera– aha dowalsa de zëre onakon de jal-
jal taman kïnïn tangan naka tuju enkam kwang guluda halzan hap. Deban
kim de zini iwe golëbïtï gwe'an zaka, zini in mo gwënna dekam tangan sa
karek gweblal– nonol gwën nakonye.”

Mae hap de ol: An zen hë'ho gwibinnik lowehe gwenan.

27 Yesus kim kirekam gubiridaka, wenya ki zep mamkam gu anek,
“Wenya men zen emsa jaha gwek hen momkam taïzï gwek, zen eiwa hë'ho
gwibin nika hlauk.”

28 Ki zep ding gulbirki, “Sap eiwa, hwëna diki zini men zen Alap mo ola
ësane gwe-gwenan hen syal nei gwibirin, zen zen hë'ho gwibinnik lowehe
gwenan!”

*Mae hap de ol jalse gwen: Sap Yesussu mes owassa de syal gwibir-zimdin
hip abe dak.*
(Mat. 12:38-42; 16:4; Mrk. 8:12)
29 Zi trana kim etan ëmas-mas gwe-gwe'anzak, ki zep etan ayang
gulzimki, “Angkam de zini em eiwa jal-jal tanganna. Em hwëna owassa
de ebe mae hap syal gwibir-zimdin hibe Asa aberbe la gwenan. Hwëna
angkam bëjënë syal gwibir-zimdin. Diki ngein sin de yaklanak asa aha-en
syal gwibir-zim: Men kirekam Yunus hon lwakke.
30 In kirekam owasna ë yala Niniwek de zi hip Yunus Bak hon lwakke,
orapna dan-ahan de hogwe ungala mwanak gwënkam, ngatan zi mo lang
nakore Zi Tanganna Abon hen kirekam sa owasna lwal– angkam de zini
em de hen hlaun hupye.
31 Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk, selatan kore
teipsïnkim de wenya in, zen sa hen olsa de mas gun hup zaul– men zen
orep teipsïn zini Salomo Baksa duwebla zakke. Zen dekam sa anakan
emsa swrë tabir, ‘Ëe ama langa en nakon Salomo mo enlala blala kore
olsa de sane gwen hap hatak. Hwëna ebon mae onak kim ngatan zi mo
lang nakore Zi Tanganna hataka, em hwëna ema asalsïk gweblak.’
32 Hen kirekam, Alap de aumwa hap angkam de zini emsa klis gunnuk,
dekam Niniwek de zi mo angna sa olsa de mas gun hup ëzaul. Zen dekam
sa emsa anakan swë dabir, ‘Yunus Bak kim ëhalen hap de ola ban abon
mae golhataka, ëe dekam ama ëhalek. Hwëna ebon mae onak kim ngatan
zi mo lang nakore Zi Tanganna ëhalen hap de ola ban golhata zaka, em
hwëna ema ëhalen hap baes tak.’ ”

Enho nik de kawesïk gwen srëm hap kim ola gulk sun blaonzimkike:
33 Yesus Zen kirekam ola gulk sun blaon gwizimki, “Zini hom pelita
ngatannak yuna utuk nul sone gwenan– dekam de ngatanna insa aning
gun hupye. Zen diki meja maenak nonne gwenan– dekam de ngatannak
zïnï zi niban golëteinikirin hipye.
34 Nwena zen tim hip de lïlïkïn– enho dikim ngatan gwen hap. Nwe
nik de lalak nënna, dekam enhona hen ngatanna. Hwëna nwe nik de haï
nënna, enhona hen kawesïn tanganna.
35 In zep nwekam dawem enkam em ëkara gwe-gwen. Eno mae mo
ngatanna in mana kawesïn hïp jowenank.
36 Enlala kawesïn srëmkam de enho ngatan gwenna, eno gwëhan san
dekam ngatan en sa lwa gwer– lampu de zïl inen makan.”

Farisikam de zi hip de ol jalse gwen:
(Mat. 23:1-36)
37 Yesus kim aïsïl tonbiridanna golzausuku, Farisi walya ki zep zëno
golak de golëtembane tan hap abe taka. Yesus ki zep golëbïtï gweka– zao
de tembane tan hap.
38 Farisi walya in man zë Yesussu tenggwanbla'anka, sap Zen hom
tembane gwen hap de nonol tahasa su tazimdin sin ang gwe'anka– men
kirekam Yahudi mo auyan-aza mo ëpba olak lwakye.*
39 Hwëna Bian Yesus zep ding gulbluka, “Eiwa, em an Farisikam de zini
eno mae mo lowe henna mae makan: San de zi de piring-moksa ë-en
nakon ngan tasïk gwibinni, hwëna olk san bëjen. Ere mae mo timni hen

* **11:38 11:38** Mrk. 7:2-4

kirekam. Em sap ema tahan sopna ngan lasïk gwibirin, hwëna olk kon eno mae mo enhona mes beya gweka– kire-kire beya gwen hap de hole-hle enlalakam hen jal-jal enlalakam. Em ema desa de hen ngan tasïn hïp baes ta'an!

40 Em an eiwa enlala joblo-top tanganna! Alap mes ki syal gwibirki–tahan nakon dep dena insaye. Hen olk kon dep dena mes syal gwibirki. Desa hen man kara gulzim'ira.

41 In zen eno mae mo enhonak kire-kire beya gwen hap dena lwa'an, desa eititi eibik. Dekam ere mae mo kire-kirena tahalha wenyaka kim kae eibiridak. Zen dekam sa eno mae mo timni hëndep enho naban Alap mo nwenak ëngan gweher.

42 "Farisi zi, kwasang tol! Em ëngalap gwen, sap em karekna mam wenyaka esa oltower. Em sap ema nganak de kire-kire betekna Alap hap de hlïkna ol gweblanan, hwëna Alapsa de ensa lwablanna hen zi bose omka de dawemkam golëlowe henna, desa ema eititi ei gwibirin. Zen diki zen– bol-zaun tangan wenyaye. Zen diki nonol desa emaka syal ei gwibirin. Zao etan nganak de kire-kirena insa lun em hen mas gul gweblan.*

43 Farisi zi, kwasang tol! Em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul. Em but srëm gol-golak ngeinnik de komal tum dawemnak de teinikirin hibe ëdwam gwe-gwenan. Hen em ema ëdwam gwe-gwenan–zi de tagal gwen maenak anakan emsa gubirida gwen hap, 'Dawem, bian guru.'

44 Em karekna mam naka esa hla kul. Em in men kiye– gol taublun srëmkam de zi tok drë nwanunna. Desan de zi song gwenna, dekam bëjen tame gun, 'Ëe zi tok tahan sanë zauk ane kïnïl.' Zep em hen kirekam. Zini man emsa tim di gwibirin, 'Zini an dawemna,' hwëna enhona ase naban."

Musa mo olsa de tawa ta gwibin zi hip de ol jalse gwen: (Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40; Luk. 20:45-47)

45 Dekam zep hwëna Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zini gubluka, "Bian, insa kirekam Farisikam de wenya jalse gwibiridala, in asae hen lamang tabirida!"

46 Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, "Kwasang tol, em hen Musa mo tïtï tabin ol tawa ta gwibin zini! Em ëngalap gwen, sap em hen karekna mam naka esa oltower. Eno mae mo tawa tabinni man nwe-mase gwe-gwenan–san de zi de aha zi hip nihin dohon-honsa mam enkam wëwek ta sone gwizimdinni kiye. Sap em ema Musa mo tïtï tabin olak etan ere mae mo aha tïtï tabinsi mas-mas ul zahe gwenan, zep tangane hëndep dohon-hon la gwibirin. Ena hwëna home desan ang ta gwenan.

47 Em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul. Sap em in zi tamera gwen zi mo wei-wik gun walas! Eno auyan-azana Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini man damera gwek. Em hwëna angkam desa de lo tasïk gwibin golsae sam-sam la gwibir-zim'in.

48 Hwëna em insa kirekam syal ta gwe'an, zen man nwe-mase gwe-gwe'an– san de auyan-aza oban de anakan enlalasa siri tanna kiye, 'Em sap esa lamera gwer. Ëe asa hwëna lo lasïk gwibir.'

49 Zen in zep Alap zëre mo enlala blalkam guku, 'Ëe asa ëre mo olsa de ayang gul gwen hap de zisi lup gul sone gwizim. Ahakon sa karek da gwibir, hen ahakorena sa damera gwer.'

50-51 Zen in zep sa Alap angkam de zini ebe mae hap karekna sërkam golzimdi– kïtak de zëno ol ayang gul gwen zisi de tamera gwen hap

* **11:42 11:42** Im. 27:30

de karekna, nonol lonesen nakon hëndep angkam dena. Nonol lonesen nakon kim Kaen Bak Habelsa taka, dekon hëndep eno auyan-azana Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini man damera gwek, hëndep aumwa hap Zakaria Baksa Alap mo gol mwanak dak. Zen Alapsa de aïrïblan srëmkam Alap hap de tweran nin ang gulsuk gweblan kals alpnak dak. Ëe ama emsa gubirida'an: Kïtak de zi tamera gwen karekna insa Alap mes lam gulku- dekam de otan ere mae hap ngëro gulzimdin hip! *

52 "Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini, em ëngalap gwen, sap em karekna mam naka esa hla kul! Em sap Alap mo nwenak dikim ësam gwesïn hïp de orana tawana, hwëna em home desan ang ta gwenan. Hen zini men zen sap desan de ang tan hap ëdwam gwe-gwenan, hwëna eme zëbe mae hap orana layalsïk gwizimnin." †

53 Hëndep dekon, in kim lwasek, dekam zep Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban Farisikam de gubirida gwen zi niban zi tra mo inik Yesussu sërkam donsuk gwebla'ak. Hen dekam zep u siweblan hap dakensïblï tine gwek-

54 anakare enlala naban, "Zëno ol-gun mae de karek gwe'ak, dekam esa klak lal."

12

Ëk enkam de syal gwe-gwen srëm hap de ol:
(Mat. 10:26,27)

1 Dekam zini mes ribu-ribukam Yesussu tagal nëblazak hen ngïrïn da'ak, hëndep man zë zënaka nyaubirida gwe'ak. Dekam zep nonol zëre hon de ang ta gwen zi ensa gubiridaka, "Dawem. Ema Farisi zi mo ëk enkam de tawa tabin sin ang tanank. Zëno mae mo karekna in, zen ragi makan mam gwe-gwenan. *

2 Mensa zini ber-ber nul gwenan, zen sa lamkam wet sol. Mensa enlalana aning da gwenan, zen sa lamkam tame dal.

3 Em mensa angkam kawesïnnïk lon gwibi'in, zen hwëna lamkam yaklam sa ësane gwe-gwer. Hen mensa gol mwanak i mwa ennak lon sonebirida gwe'an, zen hwëna lamkam ënak sa ol mam-mamkam donbirisen gwer."

Mae hap de ol: Alap ensa em aïrï gweblan.
(Mat. 10:28-31)

4 "Wal bose wal, zi bose omka bahem aïrïbirida gwen, sap zen auhu-kama tim en naka damera gwenan. Hwëna tan hyanak bëjen emsa etan karek tan.

5 Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Diki Alap ensa em aïrï gweblan. Sap zen zëno dena- tan hyanak de syauk blanak emsa tak ta irin hip denaye. Zep eiwa, zen diki Desa en em aïrï gweblan.

---

* **11:50-51** **11:50-51** Zakariasa men desa Yesus awe gubluka, zen baptis ta gwibin zini Yohanis mo biasa hom enlala gweblaka. Zen hwëna apde bose zem- Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi. Zen diki desa orep Alap mo golak de kals alpnak dak. Yahudi zi mo Ibrani olkam de Alkitabnak, nonol tangan Habelsa aya zik taka (Kej. 4:8), hwëna zëno mae mo aumwa hap de bukunak Zakariasa dak. (2Taw. 24:20-22) † **11:52** **11:52** Musa mo olsa de tawa ta gwibin zini maekam Bian osan dep de orana dayalsïk gwizimk: Zen auyan-aza zik mo tïtï tabin ola mamkam aha zi hip wei nul sone gwizimk, hen zëre mae mo enlala nakore naka mas nul gwizimk- men kirekam ayat 46nak Yesus jalse gwibiridakake. * **12:1** **12:1** Ragina desa man betekkam rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan, hwëna dekam zep mamkam hop gwe-gwenan hen bwap-bwap gwe-gwenan. Rotina ragi srëmkam bëjen hop gwen. Dekam drak-drakna.

6 Emki mawana taïnïm bes-bessa enlala gwibiridan. Desa zini hom te-
alakam de kap tan hap dwam neibirida gwenan. Sap eiwa kirekam, hwëna
Alap bëjen aha-en mae desa hen eititi gwibiridan.
7 Hen kirekam, eno mae mo nol alana, Bian Alap mes desa anakan
tawa gwibirki, 'Beyana ki en.' In zep ere mae mo tim hip dena bahem
ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawana taïnïm bes-bes
naban apdenak hom."

Kristussu de aha zi hon kira tan hap de ol:
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20; Mrk. 3:29)

8 "Ëe ama emsa gubirida'an: Zini men zen aha zi hon zënaka anakan
kira ta gwenna, 'Ëe an Yesussu de ang gwe-gweblanna,' kire zini Ëe asa
hen Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, 'Zen an hen eiwa Asa
de ang gwe-gweblanna.'
9 Hwëna zi de aha zi hon Asa anakan nazabebla'ak, 'Ëe Yesussu de ang
gwe-gweblan zisi hom,' ki Ëe asa desa hen aumwa hap de zisi klis gunnuk
Alap mo dam taha nakore zinik anakan kira tal, 'Zini an Asa de ang gwe-
gweblan zisi hom.'
10 Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa de zi lamang ta'anka,
karekna insa Alap maka zëbe hap tap gulsublu'ara. Hwëna zi de Alap
mo Enhosa lamang tankam, desa Alap bëjen tangan tap gulsublun.
11 "Emsa sa dahyo gwer– Yahudi mo but srëm golak de mam-mam
wenya kip de golëtrei gwizimdin hip, hen auhu-kamanak de teipsïn-
teipsïn wenya kip. Anakan sa emsa nolëtrei gwizim, 'An Yesus hon de ang
ta gwen zi.' Kirekam de ebon mae lwankam, dekam bahem anakare hap
enlalana ëbeya gwe-gwen, 'Ëe banakarekam asa zë ton hen ding gulzim?'
12 Sap emsa de taken-taken gweblan ennak sa ki Alap mo Enho ebe mae
hap gol gwizimdi– em de kirekam ëton gwen hap denaye."*

Yesus kim te-ala beya zi enlala joblo-top hap ola gulk sun blaonzimkike:

13 Ki zep zi beyana in kon ahanik Yesussu gubluka, "Bian, emki ano
ayasa gublun– zen de bian swe mo kire-kire hli tan dansa abe hap hlï
tablan hap."
14 Yesus ki zep ding gulbluka, "Asa hom ki nenblak– mam zi mo kim de
bian swe uk mo kire-kiresa ep klis gulzimdin hipye."
15 Ki zep etan tïngare zi hip ayang gulzimki, "Dawem. Banakare kire-
kiresa de hole gwibinni, zen zen sa emsa karek tabir. Sap eno mae mo
lowe henna, zen kire-kire beya ennak hom lwa gwenan."*
16 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, "Orep ki zini gwë gweka. Zëno
kire-kirena beya tanganna. Zëno kamanak mulkwan maena dawemkam
hata gweka.
17 Ki zep zëre en hap enlala gweka, 'Ano nga nakore kire-kire kang ta
gwen gol-gola an yak-yak naka hom– dekam de ëre mo mulkwan maesa
zë kang ta gwen hapye. Ëe banakan asa syal gwibir?'
18 Ki zep etan enlala gweka, 'O angkam mesë dam gulsunun. Ëe asa ëre
hon de syal ta gwen wenyaka gubiridal– kire-kire kang ta gwen gol-gola
ansa de wet tyasibin hip. Dekam ahasa sa mam-mamkam daublul– zëwe
de kang ta gwen hap.'

* **12:12 12:12** Mat. 10:19-20; Mrk. 13:11; Luk. 21:14-15 * **12:15 12:15** 1Tim. 6:9-10

19 Zen dekam asa enlala gwer, ‘Ëe an hë'ho gwibin nika de goltowe gwen
zi. Ëe dekam na-en molyë tahalha gwek. Angkam sap asa sëwe henkam
gwë gwer. Tembane dërek-dëreksa asa twin gwibir, hen ho dëreksa asa
otde gwer, hen ëre mo gwënna asa nga-ngol gwibir.’
20 “Hwëna Alap dekam zep gubluka, ‘Em enlala joblo-topna! Namen mo
kam dekam Ëe asa hwëna eno angna zersïl. Hwëna dekam eno kire-kirena
mensa ere en hap lam taka, aha zi sa bi nëblandal.’ ”
21 Ki zep etan Yesus aumwa hap gubiridaka, “In kirekam sa lwa gwer–
zini men zen auhu-kamanak zëre en hap kire-kirena kang da gwenanye,
hwëna zen hom hëndep de gwën hap de kire-kire dikim Alap mo nwenak
ëbeya gwen hap syal ta gwenan.”*

Alap en hon de yaïng gwe kïnï gwen hap de ol:
(Mat. 6:25-34; 6:19-21)

22 Yesus ki zep hwëna dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in
en hap ayang gulzimki, “Zen in zebë emsa gubirida'an: Bahem anakan
ëngalap gwe-gwen, ‘Ëe banakan asa gwër? Ëe basa asa twin gwibir? Hen
ëe basa asa ala so gwer?’
23 Sap eno gwënna zen tembane en nakon hom lwa gwenan, hen timni
ala so gwen hap de en nakon hom lwa gwenan.
24 Emki mawana blensa enlala gwibiridan. Zen hom ba maena eiyas nïl
gwenan, hen hom dan gwenan. Hen zëno mae mo tembane kang gul gwen
gola hom. Hwëna Alap ki zëbe mae hap tembanena gol gwizimnira! Zep
em bahem ëngalap gwe-gwen, sap em Alap mo nwenak mawa mo kim
hom.
25 Em de ere mo gwën hap ngalap gwenkam, san ha em emaka ere mo
gwënna insa engka en mae langa gulsu'ura? Bëjen.
26 Em de enlala nik ëbeya gwe-gwenkam molye ere mo gwënna betek
en maekam ayang ul ine gwek. Ki ba hap de enlalana beyam-bya gwen
hap?– ala son hap de kire-kire hap, hen tembane mae hapye.
27 Emki sap sona ok eissi enlala gwibiridan. Zen hom syal ta gwenan,
hen pakeanna hom dayal gwibirin. Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an:
Sap teipsïn zini Salomo Bak, zen hwëna hom ok eis nwe-awes makare
pakeanna akeka– desa de zëre mo te-ala beyakam teisyan hapye.
28 Em in Biansa de taïblïblanna tawa naka hom! Ok eis mo ëhultunnu
tïhïs tanganna, sap zen namen de ënwe-awes gwenkam, hwëna ka'an
de ëjek-jak gwen. Zen sap eiwa kirekam, hwëna Alap ki desa kara ta
gwibirida. Zep emki Biansa anakan taïblï gweblan, ‘Zen molya asa ala so
gwen hap denakim da tasïkï.’
29 “Zep bahem anakan enlalana ëbeya gwe-gwen, ‘Ëe basa asa twin
gwibir hen otde gwibir?’ Bahem banakare mae hap ëngalap gwe-gwen.
30 Sap Alapsa de tame tan srëm zini zen kirekam ëngalap gwe-gwenan.
Hwëna nëno mae mo Bianna Zen anakan tawana, ‘Ano walasna kire hap
ëtahalha gwe'an.’
31 Hwëna em Alap de nabakam ïrïk gïlzïn hap denaka em syal gwe-
gwibin, ki Zen sa hen ebe mae hap eno tahalha gwibinni gol gwizimdi.
32 “Em in zen dan en Abon ang ta gwe'an, bahem ëaïrïn, sap eno mae
mo Bianna man emsa sam gwesibirida'ara– em de zëno ïrïk gïnnïk bïtï
gwen hapye.
33 Ere mo bi gwibin kire-kirena te-ala hap em lirak tabin. Te-alana desa
tahalha zi hip em kae gwebla-zimdin. Dekam em dakal hap de kire-kiresae

* **12:21 12:21** Yak. 4:13-15; Mat. 6:19-21

lam ta'ara, hen kire-kirena in molya ep ëjek-jak gweblak. Ngatan zi mo langnak em lam tan, sap zëwe sowë zi molya kap dak, hen winimni molya dwenblandak.
34 Sap men zëwe eno kire-kirena ërlwa gwenna, eno enlalana hen zëwe sa lwa gwera."

Salok-salokkam de lowehe gwen hap de ol, sap Yesus sa etan lwahal zala: (Mat. 25:1-13; Mrk. 13:34-36; Mat. 24:43-51)

35 "Em salok-salokkam em lowehe gwen– Asa de hut tu ane gun hupye. Em zep em pakean alala tan naban hen syauk ngatan naban Asa kara gwe-gweblan.
36 Men kirekam babu gwen zini mam zemka kara në gweblananke, zen de we-zi daresa de oto son nakon lwahal zannak, em hen kirekam em lowehe gwen. Mam zini in kim de hata'an zaka, lïlïkïnsï sa ga'-ga so zala. Dekam sa hëndep dalusublul.
37 Zen de babu zem insa nama de salok-salokkam de ës gweblannak hlauluda zankam, dekam sa tangan sam gwesibiridala. Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Mam zini in dekam sa babu gwen zi makan zënaka gwëblala. Dekam sa zën zëbe mae hap tembane dëreksa syal gwibir-zimdi. Ki sa teinikirin hip gubiridala– zao de golzimdin hip.
38 Zen de ngïrïn anen mae hatankam, nama de salok-salokkam de ësblannak hlauluda zankam, ki zëre hon de babu gwen zini in hë'ho gwibin tangan naka sa hla nul.
39 Emki sap ëenlala gwen: Gol bi nik de anakan tawa gwe'anam, 'Ano golak sowë zini namen mo kam sa tïl zïla,' zen dekam molya nini ta'anam. Sowë zini in de tïlzïn srëm hap maka sale'ara.
40 Zen in zep, em hen kirekam salok-salokkam lowehe gwek, sap em home tame u'in– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe de lwa halzan hap denaye."
41 Petrus ki zep takensïblïka, "Bian, ola insa gulk sun blaonzimdi, san ha abe mae en hap? San ha hen tïngare zi hip?"
42 Ki zep ding gulbluka, "Ebe mae hap dena, zen aïsïlï a kirekam sa lwal: Teipsïn zi nik de holokam langa san song gwe'anam, zëre hon de babu gwe-gwen zini men zen de enlala blalkam gwë'anam hen taïblïblan nik, zen zëbe hap maka syala anakan wei yul sone gublu ha'ara, 'Ano tim bwanak babu gwe-gwen bose omka em ïrïk gïl gwe. Zëbe mae hap tembanena hen sowe henkam gol gwizim.'
43 Teipsïn zini in de mumuk ennak lwahal zankam, zen de anakan hla ta'an zanam, 'Zen dawemkam ano tim bwanak ïrïk gïl gweka,' ki zen sa zëbe hap isrip-sri gwibin nika golblala.
44 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Teipsïn zini in dekam sa zëno bosena esek gul seblala, hen zëre mo kire-kiresa de kïtak kara ta gwibin hip sa gublula.
45 "Hwëna babu gwen zini in de anakan enlala gwe'anam, 'Ano teipsïnnï in na-en molya lwahal zaka,' zen sa hwëna ahakore babu gwen bose zemka tangole gwibiri– sap zi, sap we. Hen zi bina in mo te-alakam zë-en sa tembane gwe-gwera, hen ho mamaksa sa kim otdeblanda gwera, dekam sa hëndep mamak gwera.
46 Ki sa hwëna mumuk ennak babu gwe-gwen zi karekna in mo tame gun srëmnak teipsïn zini in hata zala. Dekam sa tok hap zïp so zala. Hen zëno angna dekam sa tak ta iri– men zëwe Biansa de taïblïblan srëm wenyik mo angna lowehe gwe'anke.

47 “Babu gwe-gwen zini men zen mam zik mo dwam gwibin sin anakan
tame gunnu, ‘An ano syala zen,’ hwëna zen de zënaka hohle tan srëmkam
hen syal gwibin srëmkam, ki mam zini in de hatankam desa sa mamkam
de lek-lek tan hap gubiridala.
48 Hwëna babu gwe-gwen zini men zen mam zik mo dwam gwibinsi
tame gun srëmna, desa betekkam de lek-lek tan hap sa gubiridala. Ebe hap
de mamkam hli tablankam, zen hen aumwa hap mamkam de goltrëblan
hap sa emsa gublula. Ep de beyakam hli tablan dankam, ki hen beyakam
de goltrëblan hap sa emsa gublula.”

Yesus kim anakan tawa tabirkike, “Abon onakon esa enaka gïl-gïl eibirida gwer.”
(Mat. 10:34-36)

49 “Ëe an okamanak de zisi de klis gun hubë hatazak. Ano klis gunnu zen
syauk makan sa tïngare zini neisbir. Hen Ëe ama dwam gwe'an, nabakam
bae ki syauknu in hïtï'ïnam!
50 Hwëna nonol Aen asa karek yawala goltower. Ëe dohon tangan nakaë
eis gwibi'in– desa de goltowen hapye.
51 Bahem anakan Asa kïl tï gwen, ‘Zen an umlaesa de okamanak awe
golhatazan hap hata zaka.’ Ëe kire hap homë. Hwëna abe hap de jal hap
Asa de tame tan srëm wenya sa emsa gïl-gïl neibirida gwer.
52 Zep angkam ebon mae a kirekam sa lwa song gwer: Aha-ere golak
de zi aha-ere taha-tapkam lowe he'anam, hwëna Abon onakon esa enaka
gïl-gïl eibirida gwer. Anakarekam sa lwa song gwer: Dan-ahan men zen
Abon ang ta srëm gwe-gwe'an, zen hwëna dan-dan dena emsa sa gïl-gïl
nei gwizim.
53 Ebon mae onakon, abe hap de jal hap walas oban esa enaka gïl-
gïl eibirida gwer– sap zikim dena hen wekam dena, hen sap aebo wal
maekam dena.”

Mae hap de ol jalse gwen: Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tangansa hom tame dak.
(Mat. 16:2-3; 5:25-26)

54 Yesus ki zep gubiridaka, “Yakla de kaknak sal-sal gwe zanna, dekam
ema dam ulsuk gwenan, ‘Sa o dïl gwer.’ Hëndep kirekam sa ki lwal.
55 Yakla de but-som but-som gwe zanna, dekam ema dam ulsuk gwenan,
‘Sa sasa gwer.’ Hëndep kirekam sa ki lwal.
56 O de ïl tï gwen hap dena hen sasa gwen hap dena, em desa en ema
dam ulsuk gwenan. Zep em ba habe ano owas-owas syal gwe-gwibinni
dam ulsuk srëm gwe-gwe'an? Em in eiwa enlala joblo-top tanganna.
57 “Em ba habe anakan dam ulsuk srëm gwe'an?– ‘Diki angkam ëe
amaka kirekam syal eibi'in.’
58 Eme mamkam te-ala beya zi nik bon gwe'anam, hwëna otan de desa
ber-ber gun srëmkam, zen hwëna emsa de balk tahan hap maka jana
nabare wenyak zergu'ura– zen de teipsïn zi sin dep emsa zerhan hap.
Diki dawemna, zen de nama emsa teipsïn zinik zerhatan srëmnak, emki
anakan de zersësek gwen hap akasïblïn, ‘Bahem na-en asa zertrëblan. Ëe
basa asa ep golblal?– dekam de eban sësek ën hapye.’ Kire srëmkam, ki
zen sa hëndep teipsïn zini in hap emsa zertrëblala. Hen teipsïn zini in sa
zëre mo jana nabare zi hip emsa zerzimdi– zen de hwëna bwinak emsa
tayalsïn hïp.
59 Ëe ama emsa gubirida'an: Em bëjen em dekon wet son– bonna insa
de tïngan ber-ber gun srëmkamye.”

13

Halen hap de ol:

1 Zao kim nama lowe he'ak, ki zep Yesussu donbla'ak, “Teipsïn zini
Pilatus man zëre mo jana nabare zisi gubiridaka– Galilea kore zisi de
tameran hap. Hëndep Alap mo golak zep damerak. Maenak damerak:
Zen kim dombana Alap hap blom dabir-bli'akke. Hëndep zëno mae mo
kala domba kala in han zep siri nëk.”
2 Yesus ki zep ding gulzimki, “Sap Galilea kore zini in kirekam karek
yawala noltowek, em san ema kïl lïbi'in?– ‘Zëno mae mo karekna man
tangan taman kïnïk– ahakore Galilea kore zi nikonye. In zep Alap kirekam
de karek tabin hip gubiridaka.’
3 Hwëna kirekam hom. Ëe ama emsa gubirida'an: Em de ëhalen
srëmkam, em hen zëno mae mo kim de juwensa esa hla kul.
4 Hen kirekam, in kim delapan-blaskam de zini klibu nabare gola
Siloamk kei-king gulku, em san ema desa hen kïl lïbik?– ‘Zëno mae mo
karekna man tangan taman kïnïk– tïngare ahakore Yerusalemk de lowehe
gwen wenya konye. In zep Alap kirekam de karek tabin hip gubiridaka.’
*
5 Hwëna kirekam hom. Em de ëhalen srëmkam, em hen zëno mae mo
kim de juwensa esa hla kul.”

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– tenya kwiwe de tën srëm hap dena:

6 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Zini zëno anggur ngana ki. Zao
hen kwiwena man saltïk. Ki zep song gweka– kwiwe dansa de taran hap.
Hwëna eini aha-en mae hom hlaulku. †
7 Ki zep nga syal gwe-gweblan zini insa gubluka, ‘Ëe mesë tahunna
dan-ahan gwek– sap de duwe gwibir zinna. Hwëna homë mae ei niban
hlaulzuk. Ëm lwin. Waba hap bap zen zë zaun. Ahasa neik zë etan ïk ïk.’
8 Hwëna ki zep nga syal gwe-gweblan zini in ding gulbluka, ‘Dikire
tahunna an ensa zauk. Ëe asa zëno alp nakon kamasa tri yul, zao asa
te bitriskim yaïng tabir.
9 Dekam wëhë ngein sin de tahunkam të'ak. Tën srëmkam dekam neik
ulek.’ ”

Yesus kim Hari Sabatkam we tahan tïkna dawem gulkuke:

10 Aha Hari Sabatnak kim zauk, dekam zep Yesus Yahudi mo aha but
srëm golak tawa tabirki.
11 Zao wenya ki, dowal mes sang-sangna golbirki– tahunna delapan-blas
enkam. Dam-damkam bëjen zaun. Tahanna mes tïwehek.
12 Yesus kim hlaulku ki zep takenbirki, “Anyan, haen. Ëe ama emsa
sang-sangna in kon hïl gïl sone'an.”
13 Ki zep tahana tehabir aneka, hëndep dekam zep dam-dam gwesek,
dekam zep Alap hap dawemna golbla tine'ak.
14 Zëwe de but srëm golak de mamna ki zep jal gweblaka, sap Zen Hari
Sabatkam dawem gulku. Ki zep gubiridaka, “Yaklana enam enkam– syal
tan hap denaye. Zen dekam yaïng gwe-gwezak– zi sang-sangsa dikim
dawem ta gwibin hipye. Hari Sabatkam bahem.”
15 Bian Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Em Alap mo bosena ëk
enkame zigwiren gwe'ara! Em kïtak Hari Sabatkam sapi zahona kie hïl lï

---

* **13:4 13:4** Siloam, zen Yerusalemk de aïlï ho bose. † **13:6 13:6** Kwiwena, Lukas man ale gulku tenya “ara”kam.

sone gwibirin– weyasa dikim otdebin hipye. Keledai zahona hen kirekame eibirida gwenan.
16 An hwëna zahosa hom. An hwëna Abraham mo auyan-tane sake. Desa mes delapan-blas tahunkam dowal mo kïgïna huleka. Ëe sap asa Hari Sabatkam hïl gïl soner!”
17 Yesus insa kirekam ding gulbluka, men zen Zënaka jal nëbla'ak dekam zep tangan ësaher gwek. Hwëna tïngare ahakore zini man tangan ëisrip-sri gwek– insa kirekam owas-owasna syal gwe-gwibirkike.

Gulk sun de ol blaonzimdinni an mae hap: Alap mo ïrïk gïnnï, zen rica dan makan, hen ragi makan:
(Mat. 13:31-33; Mrk. 4:30-32)
18 Yesus a kirekam mo ola gulk sun blaon gwizimki, “Ba naban esa apde osol?– dekam de Alap mo ïrïk gïn hïp denaka gulk sun blaonzimdin hipye. Alap mo ïrïk gïn nïban ba naban esa enlala eizim?– dekam de srip gulsuzimdin hipye.
19 Alap mo ïrïk gïn nïka de srip gulsuzimdin hip, zen a kirekam moye: Zen rica dan makan. Zen sap betek tanganna, hwëna zini kim desa nganak ïk nïl gwenan, dekon zep ësaltïl gwenan, hëndep te makan zep ëmam-mam gwe-gwenan. Mawana zao zep zëno hli-hlinak gola dauk gweblanan.”
20-21 Aha gulk sun de ol blaonzimdinni hen anakan, “Alap mo ïrïk gïnnï, zen ragi makan. Wenya man tepungna aha-ere sak naka mang-mang guk. Zao zep ragisa betekkam mas guk. Ragina in sap betek tanganna, hwëna dekam zep rotina in dawemkam hop gwek.”

Lïlïkïn klakat hap de ol:
(Mat. 7:13-14,21-23)
22 Yesus kim Yerusalem san song gwe'anka, Zen man ë-ë san tawa tabir song gweka.
23 Kim zë tawa tabi'inka, ahanik zep takensïblïka, “Bian, san ha zini dan en sa ëngaya gwer?”
Yesus ki zep ding gulbluka,
24 “Emki lïlïkïn klakat san de bïtï gwen hap ëalp gwen, sap zen zen– ëngaya gwen hap de ora naye. Yak zini zen desan dep denaka hom. Ëe ama emsa gubirida'an: Zini beya nik sa sap Alap mo ïrïk gïn kon gwisibir hanan tembane yala iwe dep ora yakna in san ëalp gwe-gwer. Hwëna desan molya zëwe dep bïtï gwek.
25 Ang tan wenya kim de sowe he'ak, Gol Bina in dekam sa lïlïkïnnï sohlasïk iri. Ë en nakon esa tol ëzaul. Sap esa ga'ga oso gwer– anakare ola ban, ‘Gol Bina, abe mae hap tol Emki lïlïkïnnï ansa talusuzimdin.’ Hwëna Zen sa emsa gubiridala, ‘Ëe homë emsa tame tabi'in. Em in enda kore zisi mes yap?’
26 “Hwëna em esa ding ulblir, ‘Hwëna ëe mesë eban ërtembane gwe-gwek hen em mes em-am ano mae mo ënak tawa ta gwibirki.’
27 “Hwëna Gol Bina in sa etan ding gulzimdi, ‘Ëe homë emsa tawa gwibirida'an– em enda kone yaïng gwezal. Em sek gwen. Em in zene karekna ol gwenan.’
28 “Em kime anakan hla kulida'ak– Abraham, Isak, Yakob, hen tïngare Alap mo olsa de ayang gul gwen zini, ‘Zen Alap mo ïrïk gïnnïk lowe he'an, hwëna asa mes ë san yal nulin,’– em dekam esa yusyustïn nïban gona tal, hen ëkna dekam esa ngalap hap ngalk-ngalk la gwibir.

29 Sap dekam zini yakla hata sezan nakon sa yaïng gwer- hen nikin anen
nakon, hen eihya-lip eihya-lip nakon, Alap mo ïrïk gïn kon gwisibir hanan
tembane yawalak de apdekam ëisrip-sri gwen hap.
30 Hwëna emki ëenlala gwe-gwen: Men zen angkam bose srëm wenya
ëgwë'an, zen zen sa hwëna lamkam ngein sin loweher. Hwëna men zen
angkam bose naban lowehe gwe'an, zen hwëna lamkam zen sa lure san
ëgwër."

Yesus kim Yerusalemsa kwasang gweblakake:
(Mat. 23:37-39)

31 In kim lwa se'ak, ki zep Farisikam de zini Yesussu nenblazak, "An kon
song gwe. Herodes man emsa tan hap dwam gwebla'ara."
32 Yesus ki zep ding gulzimki, "Em sek gwen. Anakan wanya jal-jala insa
enblak, 'Zen man guku, "Ëe nama dowalsa golëalsa sone gwe'an, hen zi
sang-sangsa dawem ta gwibi'in. Hwëna molya holo gwek, ki asa ëre mo
syala ansa tap gul soner." '
33 Sap Ëe molyë awe holo gwek. Sap hom dakastï'ïn Asa de aha ënak
tankamye, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini zen Yerusalemk
en damera gwenan."
34 Yesus hen anakan guku, "Yerusalemk de zi, em mese Alap mo ol ayang
gul gwen zini beyakam lamera gwek, hen Alap mo lup gul sonen zini
kasokame ï lïbirida gwek- hëndep tok hap. Ëe ama sap emsa kwasang
gwibirida gwek, zebë sap emsa Ëre osan dep de tagal gulsun hup akabirida
gwek- san de we ayang de tane-ne zemka sï alakam obon gun makan de
gweibiridan hap. Hwëna em ema baes ta gwek.
35 Yerusalemk de zi, zen in zep Alap angkam emsa da tasibi'ira. Ëe ama
emsa gubirida'an: Em molye na-en Asa tame lak. Hwëna kime Asa hut
lu ane gu'uk, zen dekam en esa sap Asa tame lal. Dekam sap anakare ola
ban esa Asa hut lu ane gul, 'Hë'ho! An Bian mo bosekam nësa dikim oto
gulsun hup hata se'ara. Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.' "

14

Yesus kim sërkam de tese-tese gwen zini dawem takake:

1 Aha Hari Sabatnak kim zauk, ki zep Farisi walya teipsïn tolik Yesussu
gubluka- zëno golak de golëtembane tan hap. Hwëna zen mes ahakore
Farisi zi niban hen Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban ola ziaha-en gulku-
zao de dawemkam Yesussu anakan karatda tan hap, "Zen wëhë nëno mae
mo Hari Sabat hap denaka gulmun'unka?"
2 Zen in zep sërkam de tese-tese nabare zini hen nenblak- zen de hen
ang gwen hap. Hëndep zen Yesus mo dang gwën nakon zep nikin'inka.
3 Yesus ki zep hwëna kïtak takensibiridaka, "Em banakane Musa mo
tïtï tabin ola dam ulsu'un? Hari Sabatkam san ha zi sang-sangsa sap de
dawem tabinkim? San ha bëjen?"
4 Hwëna man nasalsïblïk. Ki zep hwëna tese-tese nabare zini insa ïrïk
tasïkï, hëndep ki zep zë dawem taka. Zao zep gubluka, "Sap esa angkam
song gwera."
5 Ki zep hwëna gubiridaka, "Eno walas ahaksa sapi zaho de Hari
Sabatkam aïlï honak dum gwe he'anam, em san ha molye dekam ër
ane'anam?"
6 Zini in sap man Yesus mo ola insa husus neibi'ik, hwëna hom dam
nulsuk- kirekam de ding gulblun hapye.

Bosesa de betek gun hup de ol:

7 Nama kim tembane yala iwe lowe he'ak, Yesus ki zep hlauludaka,
ahakon bose bete-tek nik ngein nikore komal tum dawemsa teinikirinkim
alt dasibik. Ki zep zëbe mae hap ola gulk sun blaonzimki,
8 “Zi de we-zi daresa de oto sonnak de tembane yawala kon emsa ang
gwen hap gublunkam, em bahem na-en ngeinnik de komal tum dawemna
al sosun. San ha zen mes yap hen aha zisi, ebon onakon de bose nik
teipsïblïn naka, ang gwen hap gublula?
9 Ki hwëna zen de hatankam, gol bina in sa emsa gublula, ‘Em aes
gwesïblïn.’ Hwëna em dekam saher tola ban esa lun tangan nikiri.
10 Diki em de hatankam, nonol lure tangannak em nikirin. Zen diki gol bi
nik sa emsa gublula, ‘Haen, ano wal bose, ngeinni an kon em hen nikirin.’
Dekam eno bosena sa dawem gwer- tïngare zi mo nwenakye.*
11 Sap tïngare zini men zen mam gwen hap ëdwam gwe-gwenan, Alap
sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak
lowehe gwenan, desa hwëna gut de tangannak sa kang gul sera.”
12 Ki zep gol bina insa gubluka, “Em de tembane yawalsa syal gwe-
gwibinni, bahem dekon zi dawem ensa gubirida gwen- men kiye, wal
bose wal om, iye om, oso wal om, hen sowe tane wal om, ahaksa gol
golek denak de te-ala beya zisi. Ki zen sa emsa nërhwë-hwë gwer. Dekam
mensae golzim'inka, kiresa sa hwëna ebe hap nol gweblal.
13 Diki em de tembane yawalsa syal gwe-gwibinni, zen tahalha zisi em
kon gubirida gwen- sap zi tim karek, sap zi lek, hen zi nwe dïmïn maesa.
14 Kirekam Alap sa ebe hap hë'ho gwibin nika golblala. Sap kirekam
de zini bëjen emsa zerhwë-hwë gwen. Alap hwëna sa ebe hap dawemsa
golblala- yaklana in dekam zi dawem-dawemna tïn nïkon luk ta'akye.”

Gulk sun de ol blaoranna an, Alap mo ïrïk gïn kon gwesibir hanannak de tembane yawalak de yaïng gwen hap dena:
(Mat. 22:1-10)

15 Yesus kim tonsuku, dekam zep ahanik gu aneka, “Alap mo ïrïk gïn
kon gwisibir hanan tembane yawalak men zen ang ta'ak, zen hë'ho gwibin
tangan naka sa hla nul!”
16 Yesus ki zep zëno ola insa de ding gulblun hap gulk sun ola
blaonzimki, “Zini ki tembanesa yawal tangankam syal gwibirki, hen zini
beya tangankam hamal hap gubirida guku- tembane tanna iwe de ang tan
hapye.
17 Tembanena insa kim taïblïn nïlsïk, ki zep babu zemka ahanaka
gubluka, ‘Em anakan taken naseran, “Haen. Tembanena angkam mes dë
danan!” ’
18 “Hwëna men desa sap hamal hap gubiridaka, zen kïtak man hwëna
babu zem insa anakan nen gwebla'ak, ‘Ëe molyë hatak.’ Ahana man
gubluka, ‘Ëe mesë ngasa zer. Ëe zebë karatda tan hap song gwe'an.
Anakan gublu, “Bap zen asa jakal gweblan.” ’
19 “Ahana hen man gubluka, ‘Ëe nër homë sapisa dare taha-tap enkam
kap guk. Ëe zebë song gwe'an- anakan de akasibiridan hap, “Wëhë
apdekam syal ta'ak?” Anakan gublu, “Zen molya hataka. Man gulu, Bap
zen asa jakal gweblan.” ’
20 “Ahana hen man gubluka, ‘Ëe nër homë wenya gok, zep ëe molyë
hatak.’
21 “Babu zem in ki zep zë-en lwa halka, ki zep tonbla zaka- men kirekam
ding nul gwebla'akye. Gol bina in dekam man tangan jal gwibiridaka. Ki

* **14:10 14:10** Ams. 25:6-7

zep gubluka, ‘Em hëndep nabakam etan song gwen– ë yala awe de ora-ora san. Dekam kwang guluda halza– sap te-ala srëm zi, sap zi karek, zi lek, hen nwe dïmïn mae naka.’ Ki zep kwang guludahal zaka.

22 “Kim lwa halka, ki zep gublu zaka, ‘Mesë kire naka kwang guluda halanzal, hwëna komal tum jam en hom.’

23 “Ki zep etan gubluka, ‘Em etan song gwen– sap eik sin de ora bete-tek mae san. Desan ang tan hap wan-wan tabir song gwe– hëndep ano golak awe de ëbeya gwezak.

24 Ëe ama emsa gublu'an: Mensa sap nongka hamal hap gubiridak, zen molya lun etan yaïng gwezak– tembanena ansa de akasïblïndan mae hapye.’ ”

Anakare hap de ol: “Ëe wëhë Yesussu de ang gweblan hap dakastï'ïn?”

25 In kim sap zini beya tangan nik Yesus hon ang ta'ak, ki zep lero gwibiridan naban gubiridaka,

26 “Zini men zen an-bi zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, kirekam de zini zen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, men zen we zemka, walas zemka, ahaksa aya-wal oso-wal zemka dawemkam enna nolabirida gwenan, hwëna zëno mae mo Asa de en lwablanna lwala henna, zen hen bap zen Asa ang gweblan. Hen kirekam, zi de Abon onakon zëre mo gwënsa dawemkam ensa lwabinni, zen hen bap zen Asa ang gweblan.*

27 Hen zi de zënaka anakan sosok tan srëmna, ‘Asa sap sa Yesus mo kim te-lidak sonnak makan dain,’ zen bap zen hen Asa ang gweblan.*

28 “Ebon mae onakon ahanik de klibu nabare gol syal gweblan hap enlala gwe'anam, zen nongka maka nikin'ira– zëre mo te-alasa de aïtblïn hap, mae hap, ‘Wëhë sowe he'anka?– gola ansa dikim so ta sonen hapye.’

29 Sap sowehen srëmkam, ki hwëna ei-te en naka de eiyas tannak sa te-alana topse gwera. Dekam tïngan men zen gol ïk sosunnu insa hla da'ak anakan sa swrë dal,

30 ‘Zen man tim gulku, “Ëe asa tap ta soner,” hwëna hom tol!’

31 “Hen kirekam, teipsïn zi de zëno jana nabare zi sepulu ribu enkam lowe heblanna, hwëna zen de sane gwe'anka, ‘Aha teipsïnnï zëno jana nabare zini dua-pulu ribu enkam man emsa de hatabin hip sek gwe'anzal,’ zen maka enlala gwe'ara, ‘Ano an wëhë sowe he'ak?– deban mae de eijan hapye.’

32 Anakan de enlala gwe'anka, ‘Ano molya sowehek,’ dekam ahanaka maka zer sone'ara– zen de nama ëgolek de gwezan srëmnak, anakare ola ban, ‘Ëe basa asa ebe hap golblal– dekam de nen ëeijan srëm hapye?’

33 “Zen in zep, em hen kirekam. Em de ere mo gwënsa kïtak tapbla gun srëmkam, em molye Abon osan ang gweka.

34-35 “Em an zene Abon onak ang ta gwe'an, em okamanak san de hina kiye. Hina zen sap tembanesa de dërek gun hup dawemna. Hwëna blëble gwenkam, dekam tembanesa dikim dërek gun hup dena man hom gwe-gwenan. Dërekna in de hom gwenkam, dekam zini bëjen ba mae hap dwam gwibin. Dekam zalta dep de kama san hiri gun en hap dena.* Zen in zep, em dwan i nibanke! Emki ësal gwen.”

---

* **14:26 14:26** Mat. 10:37-38 * **14:27 14:27** Mat. 16:24; Mrk. 8:34; Luk. 9:23 * **14:34-35 14:34-35** Mat. 5:13; Mrk. 9:50

15

Gulk sun de ol blaoranna an, domba zaho de jek-jak gwen hap dena: (Mat. 18:12-14)

1 Dekam karek gol gwen zini hen-henkam yaïng gwe-gwezak– Yesussu
de hen sane ta gwen hap. Zen ahakon Roma mo ïrïk gïnnïk dep de te-ala
alal tanda gwen zi.
2 Hwëna Farisikam de zi niban Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban man
anakan ëtonsuk gwe'ak, “Wëo, zini an ba hap enlala karek-karek zi niban
golësiri gwe-gwe'ara? Hëndep man golëtembane ta gwe'ara!”
3 Dekam zep Yesus ola gulk sun blaonzimki,
4 “Zi de ebon mae onakon zëno domba zaho 100 enkam lowe he'anam,
hwëna ahanik de jek-jak gwebla'anam, zen banakan maka gwë'ara? Zen
maka 99kam dena insa so tranak hli yuluda'ara, ki maka jek-jak gwen zini
insa tëbla'ara. Hla tan srëmkam molya tëblanna baes gwe'anam.
5 Kim de hla ta'anam, dekam isrip-sri naban maka ngaïrïnak ziren ha'an
zala.
6 Golak, wal bose wal zemka maka tagal gu'ura, hen gol golek de bose
zemka– anakare ola ban, ‘Nen ëisrip-sri gwen! Ano domba zahona men
zen jek-jak gwera, mesë etan hla tanan!’
7 Hen kirekam, ngatan zi mo langnak isrip-srina mam tanganna– aha-
ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halenkamye. Hwëna men zen
99kam de zini ëenlala gwenna, ‘Ëe homë halen hap dwam gwe'an. Abon
hom– karek naye,’ kirekam de zi hip ngatan zi mo langnak isrip-srina
betek tanganna.”

Gulk sun de ol blaoranna an, te-ala de jek-jak gwen hap dena:

8 “Hen kirekam– we de zëno te-ala dare taha-tap enkam lwabi'inam.
Hwëna aha ala nik de jek-jak gwe'anam, zen dekam banakan maka
gwë'an? Zen maka pelitasa tum gu'un, ki maka gola insa teibiri seran
hap jïlk gïlsï'ïn– hëndep de hlau'unam.
9 In kim hlaunnu, dekam maka we wal bose zemka tagal gulu sen'an–
hen gol golek de bose zemka, anakare ola ban, ‘Nen apdekam ëisrip-sri
gwen. Ëe mesë ëre mo te-ala jek-jak gwenna hlaulun.’
10 “Zen kirekam hen Alap zëre mo dam taha nakore zi niban golëisrip-sri
gwe-gwenda– aha-ere zi de zëre mo karek gol gwen nakon halen naye.”

Gulk sun de ol blaoranna an, walas de jek-jak gwen hap dena:

11 Yesus ki zep etan ayang gulzimki, “Zini ki, zëno zi walasna dan-dan.
12 Oso zik zep bi zemka gubluka, ‘Bian, eno kire-kirena mensa em de
tïnkïm ëe de hlï lan hap dena, abe hap de hlïkna angkam ap kap tabla–
em de tïn srëmnak.’ Dekam zep walas dare zem in hap hlï tazimki.
13 “Hom holo gwe'ak, oso zem in ki zep zëre hap de hlïkna insa te-ala
hap lirak tabirki. Te-alana deban zep aha zi mo lang san zerhas gwesïkï.
Zao zep twensïblïka– totore kirekam karek-kareknak.
14 Kim te-alana insa tap tasïkï, ki zep hwëna usak yala langna iwe hatak.
Dekam zep tangan tahalha gwe'anka.
15 Ki zep syal hap hakal gweka, hëndep ahanik zep zëwe de zi gubluka,
‘Ano gwe zahosa neik nganak taïzï gwibir.’
16 Hwëna man tangan usakna sabak gwe'anka, sap tembane maena hom
nol gweblak. Ki zep zë hole gwibi'inka– zaho hap de tembanena insa de
twinbin hip.

17 “Ki zep enlala dawemna hatablaka, ‘O ano bian hon de babu gwen
zini, zëno tembanena dawemkam. Ëe hwëna aweë usak hap tï'ïn!
18 Ëe anik bian osan dep lwahak. Hatankam asa gublul, “Bian, ëe mesë
karek gwek– Alap mo nwenak hen eno nwenakye.
19 Ëe angkam dawem naka hom– eno tanekam de gublun hapye. Asa
em gwëblan– men kiye, ebon de babu gwen zini.” ’
20 “Dekam zep bi zem osan dep lwa halka. Golak hom golek de gwe'anka,
bi zem ki zep langa ennak hla ta guku. Zao zep dawemkam kwasang
gweblaka, ki zep hluweblaka. Zao zep babang taka.
21 “Tane zem in ki zep gubluka, ‘Bian, ëe mesë karek gwek– Alap mo
nwenak hen eno nwenakye. Ëe angkam dawem naka hom– eno tanekam
de gublun hapye.’
22 “Hwëna bi zem in ki zep zëre hon de babu gwen zini takenbiridaka,
‘Emki nabakam ëre mo pakean sam-samsa ala soblan, hen tahanak
cincinsi ala lablak, hen sepatusa ala osoblak.
23 Sapi lam tanna insa em tan. Namen tembane yawalsa esa syal eibir,
hen esa isrip-sri ëblal!
24 Sap walasna an mes tïn makan gwëka, hwëna angkam mes ngaya
gwera. Zen mes jek-jak gweka, hwëna namene hla lanan.’ Ki zep hëndep
tembane yawala syal neibik.
25 “In kim zë kirekam lwa'ak, aya zem dekam nganak gwë'anka. Kim
golak golek de gwe'an zaka, dekon zep tërya sane gwe'an zaka. Dekam
zep enlala gweka, ‘Ba hap sya'an?’
26 Ki zep bi zebon de babu gwen zisi ahanaka takensïblïka, ‘In ba hap
ki lwa'an?’
27 “Ki zep ding gulbluka, ‘Oso om mes hatala. Bia om man asa
gubiridala– sapi lam tansa de tan hap. Sap zen mes etan tane zemka
dawemkam zertowera.’
28 “Aya zem in dekam sërkam jal gwe'anka, hëndep golak de tïlzïn hap
man baes gweka. Dekam zep bi zem te sobla zaka, ki zep tïlzïn hap wan-
wan taka.
29 Hwëna zen jala ban ding gulbluka, ‘Ëe mesë tahunna beya gwek– ebon
de syal gwe tine gwenna, hen homë mae ebon onakon drak gwe inehak.
Hwëna em home ba maena abe hap golblaka. Sap kambing maena home
tol abe hap zerblaka– ëre mo wal bose walya ban dikim tembane yawalsa
zisyal gwibin mae hapye.
30 Hwëna eno walas karekna in zen eno kire-kirena swi golak tap tasïkï,
zen kim hata zala, em hwëna sapi lam tansae tablanda!’
31 “Bi zem in ki zep ding gulbluka, ‘Emsa awe dwan-am apdenak zergwë
gwenan, hen ano kire-kirena kïtak ebe hap denakake.
32 Hwëna diki namen de yaklana an, zen tembane yawalsa de syal
gwibin hip dena. Sap eno osona tïn makan gwëka, hwëna zen mes ngaya
gwera. Zen mes jek-jak gweka, hwëna namen tole ërtowera.’ ”

16

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– te-ala beya zi mo irgwa taha nakore zi enlala ahak-ahak hap dena:

1 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Zini ki,
zëno te-alana beya tanganna. Zëno irgwa taha nakore zini hen ki. Zen
zen zëno kire-kirena kara ta gwibir-blika. Hwëna te-ala beya zini insa

man aha zi anakan nenblak, ‘Eno irgwa taha nakore zini in man eno te-alana twen gwebla'ara.’
2 Dekam zep kwang taka, zao zep gubluka, ‘Zini man eno karekna asa don gweblanan. Em mensa ano kire-kirena kara ta gwe'ara, bukuna men zao aïtbinkim ale gul gwenda, desa em ap golblan. Em molye etan kara ta gweka. Em esa syala in kon wet sola.’
3 “Kim nama bon aït gwibin bukuna insa golbla srëm gwe'anka, ki zep enlala gweka, ‘Ëe an banakan asa gwër? Ëe asa ëre mo syal dawemna an kon wet sol. Hwëna ëe soson naka hom– dekam de kamasa lwi gwen hapye. Hen wagam hap de hakalasen gwenna, zen saherak asa kim ënaka drêne gwer.
4 O ëe mesë dam gulsunun! Ëe asa aha te-ala beya zi niban golëdokot gwer. Ëe de wet sonkam, zen sa asa zëre mae mo gola kon kwang da gwer.’
5 “Dekam zep irgwa taha nakore zi ahak-ahakna in sowëkam kwang guluda gweka– zini men zen te-ala beya zini in hon ëbon gwekke. Nonol zen hata zaka, ki zep desa takensïblïka, ‘Em banaka'ene bon gweka– ano mam mo kire-kirena kim kap takaye?’
6 “Ki zep ding gulbluka, ‘Tembane taïblïn gïn hïp de minyak dremna dua-pulu enkam.’
“Dekam zep irgwa taha nakore zini in gubluka, ‘Dokot, emki nabakam ere mo bon alena ansa wet gulsun. Anakan hwëna ale gul, “Sepulu enkamë lop tak.” ’
7 “Ki zep etan aha zini hata zaka, desa ki zep takensïblïka, ‘Em banaka'ene bon gweka– ano mam mo gandumnu kim lop takaye?’
“Ki zep ding gulbluka, ‘Gandum sakna 1.000 enkam.’
“Ki zep hwëna ding gulbluka, ‘An dë– kire hap de suratna, men zao ere mo bosena ale gulkuye. Dokot, 800 enkam wet gulsuk.’ Hwëna mam zem in hom anakan tame gulku, ‘Zen abon de bonna totoresa wet gulsuk gwe'ara.’
8 “Aumwa hap kim te-ala beya zini in tame gulku, ‘O zen man etan asa sërkam ahak-ahak taka,’ dekam zep guku, ‘Ëiwa, zen nwe hleng gwen tanganna.’ ”
Ki zep Yesus ayang gulzimki, “Men zen auhu-kama ennak dep de enlala naban lowehe gwenan, zen hwëna dawemkam ngein sin dep anakan ëkalang gwe-gwe'an, ‘Ëe kirekam asa golëdokot gwer– te-ala beya zi nibanye.’ Men zen ngatan zi mo lang nakore ngatan naban lowehe gwenan, zen hom kirekam ëtewesïk gwenan.
9 Zep Ëe ama emsa gubirida'an: Auhu-kamanak de te-alakam diki Alap han em zerdokot gwen. Eno auhu-kamanak de te-alana insa kime tïnkïm hli ta'anka, Alap Zen Zen sa emsa kwang tala– hëndep de gwën hap de gola kon.
10 “Teipsïn zi de babu zikhip banakare beteksa bohë gulblunna– zen de jek-jak gun srëmkam, ki hen yawal kire-kirena maka zëbe hap bohë gulblu'ara. Dekam mes taïblïblaka, ‘Zen aïrïs.’ Hwëna zen de banakare betek maesa jek-jak gu'unam, ki yawal kire-kirena maka hen jek-jak gu'ura.
11 Zep emsa de auhu-kamanak de kire-kire hap taïblïblan srëmkam, ki hen molya Alap wakuwe emsa taïblïblaka– dakal hap de ëlwa gwen kire-kire hapye.
12 Hen bohë gulblun kire-kire hap de emsa taïblïblan srëmkam, ki hen Alap molya wakuwe ebe hap lop tablaka– dakal hap de ëlwa gwen kire-kire naye, mensa sap menkam ebe hap hamal gulblukaye.”

13 Ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Zini bëjen dare teipsïn zisi
dawemkam babu gwizimdin. Zen hwëna aha-en naka sa dawemkam
kwasang gwe-gweblala hen blikip gwesïk gweblala. Aha zini insa molya.
Zep em hen kirekam: Em bëjen em syala dan son– Alap mo syala ban,
te-ala beya gwen hap de syala banye.”
14 Farisikam de zini in kim Yesussu kirekam sane da'ak, dekam zep swrë
da'ak, sap zen te-alasa ensa nola gweblak.
15 Yesus ki zep gubiridaka, “Em in zene ere mae mo bosena teip ulsuk
gwenan– aha zi dikim emsa kïl tïbin hip, ‘An eiwa Alap mo nwenak
dawem-dawemna.’ Hwëna Alap tawana eno mae mo enhona. Men desa
auhu-kama zini teip nulsuk gwenan, zen Alap mo nwenak san de blë
nabare kire-kirena kiye.”

Musa mo tïtï tabin ol san de ang ta gwen hap de ol:

16 Yesus hen dekam anakan tawa tabirki, “Musa mo tïtï tabin ola, hen
hamal hap de ola mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nul gwek,
desan en de ang ta gwen hap dena, zen mes Yohanis hon zausuk. Hwëna
angkam Ëe an desaë Ëre hon de ang ta gwen wenya ban zigol halada
gwe'an, zen Alap Zën de ïrïk gïn hïp de ol dawem saye. Zep Ëe ama emsa
gubirida'an: Zen desan em kïtak ang tan.
17 Nglï naban kama naban zen maka jek-jak në'an, hwëna Musa mo tïtï
tabin ola, sap aha-ere huruf mae, molya jek-jak gwek.
18 Zi de wesya baes gwibinni, hwëna ahanaka de etan gonkam, zen
kahalo. Hen kirekam, zi de gonna zi mo we baes gwibinsi, zen hen
kahalo.”*

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, te-ala beya zi niban tahalha zini Lazarus nikip dena:

19 Yesus anakarekam ola gulk sun blaonzimki, “Orep ki zini, zëno
kire-kirena beya tanganna. Zëno pakeanna sërkam de dawem-dawem
tanganna, hen mwin-mwankam tembane dërek-dëreksa twin gwibirki.
20 Zëwe hen ki zini, bosena Lazarus. Zen tahalha tanganna, hen kwatyal-
kwatyala man timni sul soneblak. Desa man te-ala beya zini in mo te so
kïnï gwennak dëra guk gwezak–
21 tembane lausa de dekon twenblanda gwen hap, in zen te-ala beya
zini in mo meja nakon altïl gwekke. Hen lwana man yaïng gwe-gwezak–
dekam de zëno kwatyal sussu kwlem gul gweblan hap.
22 Tahalha zini in ki zep tol tïlkï, dekam zep Alap mo dam taha nakore
zini neir inehak– Abraham Bak mo dang gwën nakon de hë'ho gwibinnik
drënen hap.
“Hwëna dekam zep te-ala beya zini in hen tïlkï, ki zep nër dwanuk.
23 Zen hwëna syauk bla sal-salak karekkam de sang-sangsa golgwë onka.
Dekon zep Abrahamsa langa ennak kara ta se'anka. Lazarus zëno alp
nakon nikin'inka.
24 Ki zep hërhe seblaka, ‘Auyan Abraham, asa kwasang gwebla.
Lazarussu gublu– zen deka honak taha bolsa os taka, dekam de ano
mahalsa blëble tazan hap. Sap ëe an syauk bla sal-sal kareknakë gwë'an.’
25 “Hwëna Abraham man ding gulbluka, ‘Ano walas, emki enlala gwen:
Em kime auhu-kamanak gwëka, em dawem ensae goltowe gweka. Hwëna
Lazarus an karek ensa goltowe gweka. Zep zen mes angkam awe sam
gwesïlï, hwëna em sang-sang nabane kareknak gwë gwe'ara.

* **16:18 16:18** Mat. 5:32; 1Kor. 7:10-11

26 Zen toton molya hata zaka, sap ngïrïnnïk dwrakna mam tanganna.
An kon bëjen in san dep ati gwe inezan, hen in kon bëjen an san dep ta
gwe sezan.’
27 “Te-ala beya zini in ki zep gubluka, ‘Auyan Abraham, ki emki
Lazarussu ano bian mo gol san dep zer sonen.
28 Ano oso walya zao aha-ere taha-tapkam lowe he'an– zen deka zëbe
mae hap ol zïm-zïmsï golzimki. Zen mana hen sang-sang kareksa awe ëre
mo kim hla nul inzak.’
29 “Hwëna Abraham ki zep ding gulbluka, ‘Zëbon mae onak ki– Musa
mo ol ale gunnu, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alena. Zen dikire
desan ang tak.’
30 “Hwëna ki zep ding gulbluka, ‘Auyan Abraham, kirekam hom sowe
he'an. Diki zi zen tïn nïkon ngaya gwen– zen de zëbon mae hatan hap.
Dekam maka ëhale'an– zëre mae mo karek-karek nakonye.’
31 “Hwëna ki zep ding gulbluka, ‘Zen de Musa mo olsa hen Alap mo ol
ayang gul gwen hap de zi mo olsa i-san i-san gwe-gwibin srëmkam, zen
hen molya ëtaïblïk– zi de tïn nïkon ngaya gwen maekamye.’ ”

17

Karek san dep de zertoran srëm hap de ol:
(Mat. 18:6,7; Mrk. 9:42)

1 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Okamanak
awe de lowe henkam, banakare jal-jal hen hole-hle enlalana sa hata gwera.
Hwëna zi de Asa de taïblïblan walassa karek san dep zertoranna, zen
dikim Asa hli tan hap, kire zini zen ngalap gwe-gwen. Sap Alap sa desa
sërkam karek tala.
2 Zen maka sam gwesïkï– wal bose zemka de zertoran srëmnak de tïnnï,
karekkam de tïnsï de goltowen maekam. Kaso dohon-honsa de holenak
hule soneblan naban de hi tateknak hiri tan maekam, ki molya wal bose
zemka zertonnanam, hen Alap molya kire hap karek ta'anam. Eiwa, bap
zen Asa de taïblïblan walassa karek san dep zertoran– sap walas betek!
3 Zen in zep, bahem kirekam ëgwë gwen.”

Zi bose uk mo kareksa de eititi gwe-gwibir-blin hap de ol:
(Mat. 18:15-22)

“Zi bose uk de ep kareksa golblanna, emki jalse gweblan. Zen de
halenkam, zëno karekna insa emki eititi gwibir-blin.
4 Zen de emsa aha-ere yaklanak beyana tuju enkam karek ta gwenna,
hwëna zen de etan emsa tuju enkam gu gwebla zanna, ‘Bahem enlala
gwibin. Angkam mesë halenan,’ em hen dekam em hëndep eititi gwibir-
blin. Bahem etan enlalanak lam gun.”*

Alapsa de mamkam taïblïblan hap de ol:

5 Ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya abe dak, “Asa Em mas
gwibiridan– ëe akakim sërkam Alapsa laïblïblak.”
6 Ki zep ding gulzimki, “Eno mae mo Biansa de taïblïblan de betek mae
nik lwa'anam, sap rica dan betek makare nik, dekam eme tenya jowenna
ansa gubi'inam, ‘Hinak em zaunun,’ dekam hëndep maka zë zau'unnal.”

Nen de babu gwen zi mo kim enlala betekkam lowehen hap de ol:

7 An ahana Yesus mo tawa tabin: “Ebon de babu gwen zi gwë'anam, zen
ebe hap maka ngasa deng tya gwebla'ara, hen domba zahosa maka kara

* **17:4 17:4** Mat. 18:21-35

ta gwibir-bli'ara. Zen de syala kon lwahal zankam, em molye gublu'anam, ‘Haen, em nongka tembane gwe.’
8 Zen emaka gublu'ara, ‘Abe hap tembanesa nongka hamal gulblu, ki pakean dawemna ala so– dekam de tembanesa ap dëre ta gubluzan hapye. Ena lun kon neik tembane gwe.’
9 Sap esa gublu srëm gwera, ‘Em asa sam tanda,’ sap zen ere hon de babu gwe-gwen zi.
10 Em hen kirekam. Em de Alap mo ere hap de syalsa sul sonenkam, dekam emki enaka enlala betekkam gublun, ‘Ba hap de ano syala kon abe hap dawemsa golblan hap? Sap ëe an Zëbon de babu gwen zi sike.’ ”

Yesus kim dare taha-tapkam de sop sang-sang karek nabare zi sang-sangna dawem tabirkike:

11 Yesus kim Yerusalem san dep golësek gwe'anka, kim langna Galilea hen Samaria mo lang hlik sonnak yaïng gwek,
12 ki zep ë beteknak golëyaïng gwe'anka. Zao zep zini dare taha-tap enkam golëtowe'anka– sop sang-sang karek de hlauludan naka. Zen langa nakon ëtaken gwe'ak,*
13 “Bian Yesus, asa kwasang gwibirida.”
14 Kim hlauludaka, ki zep gubiridaka, “Em Alap mo golak de syal ta gwen zi sin dep sek gwen– zëbe mae hap de enaka golëtreizimdin hip.” Kim kire hap sek gwe'ak, dekam zep kïtak ëdawem gwek. *
15 Aha-enna kim zënaka tame taka, “O hare ëe mes-am dawem gwenan,” zen dekam zep etan Yesus osan dep lwahal zaka. Ol mamkam zep Alap hap dawemna golbla song gwe'an zaka.
16 Yesus onak kim hata zaka, zëno nwenak zep ïk gwehe zaka, dekon zep dawemna golblaka. Zini in sap Yahudi walsya hom. Zen Samaria wal.
17 Yesus dekam zep guku, “San ha dare taha-tapkam homë dawem tabir? An hwëna aha-ere tolïk lwa halan zala.
18 Aha lang nakore zi en lwahal zala– Alap hap de dawemsa golblan hapye.”
19 Yesus ki zep zini insa gubluka, “Em luwen. Sap esa song gwera. Em ema Asa taïblïblala, zebe dawem gwenda.”

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de lwa halzan hap de ol:
(Mat. 24:23-28,37-41)

20 Aha yaklakam, ki zep Farisikam de gubirida gwen zini Yesussu dakensïblïk, “Alap bawalkam sa Israel nësa ïrïk gïnkïm kon gwesibir hanala?”
Ki zep ding gulzimki, “Zëno emsa de ïrïk gïnnï, em molye nwekam hla kuk.*
21 Em molye anakan ësane gwe-gwek, ‘Zen zëwe ïrïk gï'ïra,’ ahaksa, ‘Zen awe ïrïk gï'ïra.’ Sap zëno ïrïk gïnnï, zen angkam ki eno mae mo ngïrïnnïk lwa'an.”
22 Ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenyaka gubiridaka, “Em esa ngein sin anakan dwam ei gwibir, ‘Diki namen de ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan lwa ha'an zanam bap.’ Hwëna em molye na-en Asa hla lak.

---

* **17:12 17:12** Im. 13:45-46 * **17:14 17:14** Yesus kirekam zini insa gubiridaka, sap Musa mo olak man lwak, “Sop sang-sang karek mo hla tan zi de dawem gwenna, zen diki Alap mo golak de syal tan zi nik de zënaka zertrën, hen Alap hap de zen otweransa teisyablan.” (Im. 14:1-32) * **17:20 17:20** Yoh. 3:3; 18:36

23 Zini sa emsa boton da gwibir, ‘Zen hale san gwë'ara,’ ahaksa, ‘Zen ana san gwë'ara.’ Hwëna bahem zëbon mae osan ang ta gwen– Asa de waba hap hakalblan hapye.
24 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kimë hata'ak, dekam ano tim nikon sa ngatanna wet so gwer– men kiye, nglï de mamkam ang tasïk kïnï gwenna. Desa kïtak man hla nulse gwenan. Zen kirekam sa hen lwal– Ëe de hatankamye. Molye Asa hla la srëm gwek.
25 Hwëna nongka angkam de zini sa Asa baes nëblal, hëndep ki asa sërkam de karek yawala goltower.
26 “Yaklana men dekam ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe hata'ak, zen orep men kirekam lwak, Nuh Bak kim golëlowehe gwekake, zen kirekam sa etan lwal.*
27 Sap zen dekam tembanekam man ëmen-man gwenda gwek, hen wezi daresa zënaka oto da gwibik. Zen kire enkam ki totoresa mumukkum lowe henda gwek, hëndep ki zep yaklana in dekam Nuh Bak bul yawala iwe we wal walas zeban golësesek gwe seka. Zen ki zep hwëna ho namwa yala insa auna nohlo gubik. Zen zep kïtak timbwas tabik.
28 “Lot kim gwëka hen kirekam ëgwë gwek: Zen dekam tembanekam hen ëmen-man gwe-gwek, banakare maesa lirak da gwibik, ngasa deng dya gwek, hen golsa daublunda gwek.
29 Hwëna ki zep yaklanak hatak, Lot dekam Sodom kon heya gweka, dekam zep auna ëhlok– Alap kim sërkam de syauk sal-sala insa hiri gulzim ineka. Hëndep tïngan tangan zep ëtimbwas gwek.*
30 Zen kirekam sa hen auna ëhlol– yaklana men dekamë Ënaka zertrë'akye.
31 “Dekam zini men zen de gol homan nakon lowe he'ak, zen bap zen etan gol mwa san ba maesa de gon hap bïtï gwehan. Hen nganak de syal tandan wenya, zen bap zen etan gol san dep lwan dahan.
32 Emki enlala gwibin: Lot mo wenya zen banakan gwëk?! *
33 “Sap zini men zen zëre mo auhu-kamanak de gwënsa anakan golaïrï'anka, ‘Ëe babë Yesussu de ang gwe-gweblannak karekna goltowe gwen,’ ki zëno gwënna in sa jek-jak gweblal. Diki men zen Asa de ang gwe-gweblan hap zëre mo gwënna sosok gu'unka, hëndep zao mae de tïn hïp, zen zen sa hëndep denaban ngaya gwera.*
34 Emki ëenlala gwen: Ano hata zannak, dekam a kirekam sa lwal: Zi de dan-dan aha-ere tumnak la'anka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola sa hli dal.
35-36 Hen we dare de lënsa ale'ak, desa hen aha-en naka sa nul inehal. Aha tola sa hli nul.” †
37 Ki zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in dakensïblïk, “Bian, kirekam de zisi de klis gun hup dena in, endawe sa ki lwal?”
Ki zep ding gulzimki, “Men kirekam zini nen gwibirin, ‘Men zao tweran tokna lwanna, mawana hi agohena zao sa ëwale gwe-gwezal.’ Zep hen kirekam, em de owas-owasna insa hlaunnu, dekam esa dam ulsuk gwer, ‘Aumwa hap de yaklanak angkam man tangan golek de gwe'an.’ ”

---

* **17:26 17:26** Kej. 6:5-8 * **17:29 17:29** Kej. 18:20–19:26 * **17:32 17:32** Kej. 19:26 * **17:33 17:33** Mat. 10:39; 16:25; Mrk. 8:35; Luk. 9:24; Yoh. 12:25 † **17:35-36 17:35-36** Ayat 36na awe, Lukas hom ale gulku. Zen aha zi lun mas gulku– Matius mo ale nakore naka. (Mat. 24:40) Matius man zëwe ale gulku: “Dekam zi dare de nganak syal ë'anka, aha-en naka sa ëre mo dam taha nakore zini neir inehal. Hwëna aha tola zëwe sa hli dal.” (Mat. 25:1-13; 1Tes. 4:17; Why. 14:17-20)

18

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, nen dikim enlala nik de ëtopse gwen srëmkam Alapsa abe ta gwen hap dena:

1 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki– nen de enlala nik ëtopse gwen
srëmkam Alapsa abe ta gwen hap:
2 “Orep ë yalak zini ki, teipsïnnï. Zen hom Alapsa aïrï gweblaka, hen
aha zisi hom blikip gwesibirida gweka.
3 Zao hen we nala ki. Zen mwin-mwan enkam teipsïn zini insa anakan
abe ta gwezak, ‘Asa tol mas gwibir. Zini man asa karek gul gwe'ara.’
4 “Teipsïn zini in sap hom mas gwibin hip dwam gweka. Hwëna etan-
etankam hata gwek. Ki zep hëndep enlala gweka, ‘Ëe sap homë Alapsa
aïrï gweblanan, hen aha zisi homë blikip gwesibirida gwenan,
5 hwëna wenya an man tangan asa blostabla tine gwe'an, hëndep asa
tangan blalen gwer. Diki anik mas gwibik– zini insa de gublunkam,
“Bahem kirekam karek gul gwen”, abon de hata gwensa dekakim
zausuk.’ ”
6 Ki zep Bian srip gulsuzimki, “Mese ki ësane gwenan– insa ki teipsïn zi
karekna in enlala gwekaye.
7 San ha Alap maka teipsïn zi karek mo kim salsibirida'ara?– zëre mo
hlïl irin walasna men zen kam denaban yaklam denaban nen sonebla tine
gwenanye. San ha Zen maka esek gul gwe'ara?– dekam de mas gwibiridan
hapye. Zen kirekam bëjen.
8 Ëe ama emsa gubirida'an: Zen dekam nabakam mas gwibirida gwenda.
Hwëna sap kirekam, Ëe ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de etan lwahal
zankam, Ëe anakare enlala naban asa hatazal, ‘Asa de taïblïblan wenya
san ha nama tol? San ha hom tangan?’ ”

Gulk sun de ol blaonzimdinni an, zi dare de Alapsa abe lan hap dena:

9 Aha yaklakam Yesus ki zep gulk sun de ol blaorankam tonbiridaka– zi
de anakan zënaka boltere ta gwibin srëm hap denaka, “Ëe ama sërkam
Alap mo nwenak dakastï'ïn.” Sap zen kire nakon zënaka anakan husus
neibirida gwenan, “Zen aban apdenak hom.” Zen in zep gulk sun ola
anakan blaonzimki,
10 “Farisi walya man Alap mo gol san song gweka– dekon de Alapsa gu
soneblan hap. Hwëna zao kim gwë'anka, Roma mo ïrïk gïnnïk dep de
pajak te-ala alal tanda gwen zini dekam zep hen kire hap hata zaka.
11 Farisi walya in dekam zep zëbon onakon langa gwesïk hankam
zau'unka, hen zëre en mo bosesa de mam gun hup denaka Alapsa anakan
gu sonebla'anka, ‘Alap, ëe ep dawemsa golbla'an, sap ëe aha zi niban
apdenak hom, hen zi karekna wakin mo kim hom. Ëe te-ala hole gwibinni
tawa naka hom, ahak-ahakna tawa naka hom, hen kahalo gwenna– men
kirekam ahakore zini kïtak ëgwë gwenanye.
12 Ëe minggu-jamkam dare yaklakamë tembanena lwa gweblanan–
Emsa dikim gu sonebla tine gwen hap. Hen ëe de dare taha-tapkam ba
maesa gul irinni, ëe homë Emsa te tya sone gwenan. Ahana ama ebe hap
gol gweblanan.’*
13 “Hwëna Roma mo ïrïk gïnnïk dep de te-ala alal tanda gwen hap
de zini in langa nakon zau'unka. Dekon zep nglï san de kara gwesen

* **18:12 18:12** Mat. 23:23-28

srëmkam huwe henkam nwe go-ho naban gu sonebla'anka, ‘Are Alap, asa tol kwasang gwebla. Sap ëe an karek gulin hana gwen zi.’ ” *

14 Yesus ki zep etan gubiridaka, “Ëe ama emsa gubirida'an: Kim ola halka, te-ala alal tanda gwen zini in, zen zen en Alap mo nwenak sam gwesïkï. Farisi walya in hom. Sap tïngare zini men zen mam gwen hap ëalp gwe-gwenan, Alap sa hwëna otde tangannak kang gulu. Hwëna men zen otde tangannak lowehe gwenan, desa hwëna gut denak sa kang gul sera.”

Yesus kim walas tane-ne hap dawemna golzimkike:
(Mat. 19:13-15; Mrk. 10:13-16)

15 Aha yaklakam ki zep zini walas tane-nena hen wal baïzïlï Yesus onak dep kap nulhal gwe'anzak– Zen de tahasa tehabirida ine gwen hap. Hwëna dua-blaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in kim hla nulidak, zen zep hwëna anakan jalse neibirida gwe'ak, “Bahem walasna an san kap gulhal gwezan. Bahem Gurusa blostablan.”

16 Yesus hwëna ki zep walas tane-nena insa haen gwibiridaka, ki zep zë gubiridaka, “Dikire walasna Abon nolëyaïng gwe-gwezak. Bahem jalse gwibiridan. Sap walasna an makare wenya, zen zen Alap mo ïrïk gïnnï bi neibi'in.

17 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men nara walas betek mo kim Alapsa anakan daïblïbla'ak, ‘Zen eiwa ano teipsïnnï,’ zen zen Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwe'an. Men zen de kirekam daïblïbla srëm gwe'ak, zen molya Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.”

Te-ala beya nabare zini kim Yesus hon hata zakake:
(Mat. 19:16-30; Mrk. 10:17-31)

18 Aha yaklakam, ki zep Yahudi kore teipsïn tola Yesus hon hata zaka, zao zep gublu zaka, “Bian Guru, em aïrïs. Ëe basa asa syal gwibir?– ëe dikim hëndep de gwën hap denaka gul irin hipye.”

19 Ki zep ding gulbluka, “Diki aïrïs aha-en tangan, Alap Zë-en. Zep em Asa banakane enlala gwebla'ara?

20 Em dwan mes-eme sap Musa mo tïtï tabin ola tawa gwibirki– men zen anakan lwakye:
‘Bahem kahalo gwen.
Zisi bahem tan.
Bahem sowë gwen.
Zisi bahem boton hap klak tan.’
Hen,
‘Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin.’ ”*

21 Ki zep ding gulbluka, “Kïtak insae aïtbirida, ëe betek nakonë ki hëndep desan ang gwek, hëndep angkam nama.”

22 Kirekam kim salblaka ki zep ding gulbluka, “Hwëna aha-en tangan lwa kïnï'an– em de desan ang gwen hap denaye: Em song gwen, ere mo kire-kirena kïtak tangan te-ala hap lirak tabir. Te-alana desa tahalha zi hip kae gwebla-zim. Kirekame syal gwibi'inka, ki ngatan zi mo langnake hëndep de te-alasa beyakam lam ta'ara. Ena dekam etan hataza– Asa dikim ang gweblan hapye.”

23 Zini in kim kirekam Yesussu salblaka, dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka, sap zëno kire-kirena beya tanganna.

---

* **18:13 18:13** Yahudi zini zen Alapsa nglï san de kara gwesen naban abe da gwek– taha teisya inen naban. Hwëna te-ala alal tanda gwen zini in saher hap kirekam gwë srëm gweka. * **18:20 18:20** Kel. 20:12-16; Ul. 5:16-20

24 Yesus hwëna man zë karatda taka, deban guku, “Eiwa, dam-dam naka
hom– te-ala beya zi de Alap mo ïrïk gïnnïk hatan hapye.
25 Te-ala beya zi de Alap mo ïrïk gïnnïk hatan hap dena, zen men kiye–
unta yawal de jaron hul betek san tïnnï. Kire otweran yawala toton bëjen
tïn.”
26 Men zen Yesussu kirekam sane da'ak, man denggwanblak, dekam
zep dakensïblïk, “Hare eiwa kire tangankamke! Ki hwëna endan nik sa
ëngaya gwer? Toton nara molya.”
27 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Eiwa, auhu-kama zini zëre mae mo
sosonkam bëjen zënaka ngaya tabin. Hwëna Alap de zi hip syal gwibir-
zimdin srëm hap dena, aha-en mae hom tanganke.”
28 Hwëna Petrus ki zep ding gubluka, “Ki hwëna abe mae hap dena
bankarekam sa lwal? Sap ëe mesë ëre mae mo tïngare bi gwibinni Emsa
de ang gweblanda gwen hap hli kulidak. Zep ëe basa asa lamkam ulin?”
29 Yesus ki zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen
de Alap mo ïrïk gïn hïp de syal hap hli nulida gwe'ak– we wal walas zem,
aya-wal oso-wal zem, an-bi zem, hen gol zem–
30 zëbe mae hap Alap sa mamkam kap gul gwizimdi. Men kiresa hli
yuludanna, desa sa angkam okamanak sabakkam kap ta gwizimdi. Hwëna
Zën kim de kïtak ïrïk gïnkïm kon gwesibir hana'anka, Zen dekam sa hen
zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap dena golzimdi.”

Yesus kim etan anakan gubiridakake, “Asa sa dal.”
(Mat. 20:17-19; Mrk. 10:32-34)

31 Yesus ki zep dua-blaskam de ang ta gwen wenya insa tagal gulsuku,
ki zep zë gubiridaka, “Emki ësane gwen. Nen an angkam Yerusalem san
debe yaïng gwe se'an. Zëwe kïtak men kirekam Alap mo ol ayang gul
gwen zini ale nul gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna abe hap
dena, zen kire enkam sa ki hëndep lwal.
32 Asa sa Yahudi srëm zi mo tahanak dep tapbla dazim. Zen sa hwëna
Asa lamang tan naban swrë da gwer, hen oltepkam sa Asa hol-hol da gwer,
33 hen zen sa Asa dangole gwer. Ki sa hëndep Asa dal. Hwëna yaklana
dan-ahan, ki asa etan tïn nïkon ngaya gwer.”
34 Hwëna dua-blaskam de zini in, hom mae engka en mae tame nuk.
Banakan mes yap zë gweibiridaka, zep anakan hom dam nulsuk, “An kire
hap ki gulu.”

Yesus kim zi nwe dïmïnnï dawem takake:
(Mat. 20:29-34; Mrk. 10:46-52)

35 Yesus kim Yerikok golëyaïng gwe se'an zaka, zi nwe dïmïnnï ora
alpnak nikin'inka. Zen te-ala hap kon aberbe ta sone gwibirki.
36 Zen kim Yesus maesa sasak-sasakna sane ta gubi'inka, ki zep tame
gulku, “O an zi beyam-bya am taman gwe'an.” Dekam zep takensïk
soneka, “Em ba hap?”
37 Ki zep nenblak, “In Yesus taman'ara– Nazaret walya men.”
38 Dekam zep taken sone gwebla'anka, “Yesus, Daud Bak mo Auyan-tane,
asa tol kwasang gwebla!” †
39 Men zen teingiri da'ak ki zep jalse nëblak, “Balkkam!” Hwëna zen
dekam mam enkam etan taken sone gwebla'anka, “Daud Bak mo Auyan-
tane, asa tol kwasang gwebla!”

† **18:38 18:38** Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, desa “Daud mo Auyan-tane”kam nen gweblak, sap Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini kirekam nen gubirida gwek, “Zen teipsïn zini Daud mo ausu nakon sa saltïlï.”

40 Yesus dekam zep zausuku, ki zep waulblu halzan hap gubiridaka. Kim
nërhatazak, zao zep takensïblïka,
41 “Em basae dwam gwibi'ira?– Ëe de desa ebe hap syal gwibir-blin
hapye.”
Ki zep ding gulbluka, “Bian, ë ama nwesa de kara gwen hap dwam
gwe'an.”
42 Yesus ki zep gubluka, “Ki em kara gwen. Em mese asa taïblïblala,
zebe dawem gwenda.”
43 Dekam zep ki hëndep kara gweka, dekam zep Yesussu ang gwe sebla
halka– Alap hap de dawemsa gol gweblan naban. Zi trana in kim owasna
insa hla nuk, dekam zep kïtak Alap mo bosena teip nulsublu'ak.

19

Zakeus Bak kim halekake:
1 Yesus kim nama Yerusalem san dep golësek gwe'anka, ki zep Yerikosa
golëtaman gwe'anka.
2 Hwëna Roma mo ïrïk gïnnïk dep te-ala alal tanda gwen nik mo nola
zëwe gwë gweka, bosena Zakeus. Zëno kire-kirena beya tanganna.
3 Zen man tangan Yesussu de hla tan hap dwam gwe'anka, hwëna zini
beya tanganna. Zep zen ba kon dep?– hla tan naye. Sap zini in tïhïs
tanganna.
4 Ngein sin zep tenya aranak de sewen hap hles tyaka– dekon de
tamarannak hla ta sonen hap.
5 Yesus kim te ausuna iwe hata zaka, ki zep gulk sun kara gwe seka, zao
zep gu seblaka, “Zakeus Bak, em nabakam ati gwezan, sap Alap mo abe
hap de dwam gwibir-blinna, Ëe namen aha golak molya tak. Ëe eno golak
asa tal.”
6 Zakeus ki zep nabal-bakam ati gwe zaka, ki zep hëndep Yesussu zëre
mo gol san dep isrip-sri naban ngeirbline halka.
7 Tïngare zini kim kirekam Yesussu hla dak, dekam zep jakal nëbla'ak.
Man ëguk, “Wëo, zen ba hap zi karek mo golak de tan hap gunda?!”
8 Golak kim lowe he'ak, Zakeus ki zep luweka, ki zep Yesussu gubluka,
“Bian, ë ama angkam hale'an. Ano kire-kirena 50 persenkam ë asa
tahalha zi hip kae gwebla-zim. Hen men zëno mae mo pajaksaë aen dikim
aha hlïk naka twenblan hap mamkam de ing gun hup gubirida gwek, ë
asa hwëna angkam etan mamkam kap tazim: 100 ribukam de ahap tan zi
hip, ë asa hwëna 400 ribukam golblal. 10 ribukam de ahap tan zi hip, 40
ribukam asa golblal.”*
9 Ki zep hwëna zëno ola insa ding gulku, “Namen de yaklana awe,
zini an hëndep we wal walas zeban, Alap mes ngaya tabin hip denaka
golhatazimnira, sap zen hen Abraham Bak mo auyan-tane wal.
10 Sap ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe kire zisi de hakalbiridan
habë hatazak– men zen ora dawem nakon ësyal hekke, desa dikim ngaya
tabin hip.”

*Yesus kim Zënaka de baes gweblan hap de ola gulk sun blaonzimkike,
hen aumwa hap de zisi klis gunnuk de zëre mae mo syal ei nika goltrëblan
hap dena:*
(Mat. 25:14-30)
11 Yesus kim nama kirekam tonbirida'anka, Zen gulk sun de ol
blaonzimdinkim ayang gulzim'inka. Sap dekam Zen mes Yerusalemk

* **19:8 19:8** Kel. 22:1; Bil. 5:6-7

golëgolek de gwe'anka, hen dekam zini man kïl dï gwe'ak, “Yerusalemk kim golëyaïng gwe'anka, Zen dekam sa nësa Alap mo bosekam ïrïk gïlï, hen nen dekam esa Roma mo ïrïk gïn nïkon wet so gwer.”

12 Ki zep gubiridaka, “Orep zini ki, bose teipsïblïnna. Ki zep hwëna teipsïn tangan zi nik aha lang nakon gu soneblaka– zao de bose naka etan esek gul seblan hap, lwahal zankam de zen langna iwe ïrïk gïlzïn hap.

13 Hwëna kim teipsïn tol zini in song gwe srëm gwe'anka, zen zëre hon de babu gwen zisi dare taha-tapkam kwang guludaka. Zao zep te-alana kae gwebla-zimki– seratus-juta seratus-jutakam. Zao zep gubiridaka, ‘Te-alana an ano tim bwanak em dekam kire-kirena lirak la gwibik.’

14 “Hwëna zao de zini ahakon man tangan husus nëblak– zen de teipsïn hïpye. Zep zëna kim song gweka, dekam zep zisi kap nul sonek– zen de teipsïn tangan zini insa anakan gublun hap, ‘Zini in ëe homë ki dwam ëbla'an– zen de asa teipsibiridan hapye.’

15 “Hwëna zen hom zëno mae mo ol san ang gweka. Zen hwëna desa teipsïn taka. Ki zep hëndep zëre mo lang san dep lwahal zaka. Hëndep dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zini insa tagal gulsuku– dekam de zë anakan tawa gwibiridan hap, ‘Zëno mae mo te-alakam de eini angkam banaka'en?’

16 “Nonol zen hata zaka, ki zep gubluka, ‘Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes satu meliarak hataka. An zen– te-alana inye.’

17 “Ki zep gubluka, ‘Aïrïs! Em abon de babu gwen zini dawem tanganna! Em mese betekkam de zerblan naka dawemkam ïrïk taka, zebë angkam mam naka ep we yul sonebla'an. Zep angkam em sepulukam de ësa esa ïrïk gïlï.’

18 “Zao zen hata zaka ki zep gubluka, ‘Bian, seratus jutakam mensa ap zerblaka, angkam mes lima-ratus jutanak zaulu.’

19 “Desa hen ki zep gubluka, ‘Em ëna lima enkam esa ïrïk gïlï.’

20 “Ahana zen hata zaka, zen hen ki zep gublu zaka, ‘Bian, eno te-alana men, a. Ëe ama kaen haknak de tahalen naka ep aning tablak.

21 Ëe ama emsa aïrï gweblak, sap em in jal-jal enkame ïrïk gïl gwenda. Sap em ere en mo eiyas gïn nïkore ei nika home tan gwenda, hwëna hen ebon de syal ta gwen wenyik mo irse gwen nakore nakae mamkam ere hap gulin gwenda.’

22 “Ki zep ding gulbluka, ‘Em abon de babu gwen zini karek tanganna! Em eiwakam asa anakan tame taka: Ëe jal-jalkamë ïrïk gïl gwenan, hen ëre en mo eiyas gïn nïkore ei nika homë tan gwenan, hwëna aha mo irse gwen nakore ei nikaë gulin gwenan. In zep ere mo ol toranna in kon asa emsa karek tal.

23 Zep em ba habe ano te-alana insa te-ala lam ta gwen golak drëne srëm gweka? Ki zao maka etan lwahal zannak betek maekam ap mas nulblik.’

24 “Zini men zen zë lowe he'ak desa zep gubiridaka, ‘Te-alana insa em al tablan. Satu meliarkam men zen ap zertrëblala, zëbe hap hwëna mas lablak.’

25 “Hwëna zini man zë denggwanbla'ak, ki zep nenblak, ‘Asya, Bian, zëno mes-am satu meliar gweka!’

26 “Ki zep ding gulzimki, ‘Zini men zen ano kap tablanna kim syal-syal gwenna, zëbe hap etan asa kap ta gweblal. Hwëna men zen ano kap tablan naka asang gweblanna, men zen betek en maekam nama lwabla'anka, desa asa etan al tablal.

27 Hwëna men zen ëe de teipsïn hïp baes tak, desa lahyo halzak– ëre mo nwenak de tameran hap.’ ”

Yesussu kim teipsïn zi mo kim Yerusalem kon hut du ane gukke:
(Mat. 21:1-9; Mrk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 In kim kirekam tonsuku, dekon kim Yerusalemk golëyaïng gwe se'anka, Yesus Zëna ngeinnik gwëka.
29 Zaitun tra nabare kwatap teknak de ë darena Betania hen Betfagek kim golëyaïng gwe'anka, dekon zep zëre hon de ang ta gwen wenyaka dan-dan guzimki,
30 “Em ëna wakin san song ën. Kime apta'an haka, zao esa hëndep keledai tanena da tablan naka hla lala– zi mo zersong gwen srëm naka. Desa hïl lï-in halza.
31 Zi de emsa takensizimdinkim, ‘Em ba habe hïl lï'ara?’– a kirekam ding ulzim, ‘Bian dwam gwebla'ara.’ ”
32 Zi darena in ki zep song ëka. Men kire enkam tan-tan soka, kire enkam zep ki hëndep lwak.
33 Kim hïl lï in'inka, keledai bina ki zep dakensizimk, “Em ba habe hïl lï'ara?”
34 Ki zep ding ulzimki, “Bian dwam gwebla'ara.”
35 Hëndep ki zep ërlwa halka. Kim ërhataka, ki zep keledai tahan dannak zëre mae mo tahan bajuna kang dasek, zao zep hwëna Yesussu zëwe de sewesen hap mas nëblak.
36 Kim zersong gwe'anka, zi trana in dekam zep ngein sin zëre mae mo tahan bajuna ora san dëre dahak– desan de keledaina in zersong gwen hap. *
37 Yerusalemk kim ëgolek de gwe'ak– orana men dekon zaitun tra nabare kwatap tek nakon hut gwehe zaka, zi trana men zen ang nëblan da'ak dekon zep ol mamkam Alapsa isrip-sri nëbla song gwe'ak– mae hap, mensa owas-owasna zëre mae mo nwekam hla nul gwekke.
38 Man ëtaken song gwe'ak,
“Hë'ho!
An Bian mo bosekam nësa dikim tatetekam ïrïk gïn hïp hata se'ara.
Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan.
An Zëbon onakon esa Alap han ërumlae gwer!
Hë'ho! Nen kïtak teipsïn tangan Zini Alapsa boltere tan!”
39 Hwëna Farisikam de zini zi trana iwe man zë hen ëdurum gwehek. Zen ki zep Yesussu nenblak, “Bian, emki sap ere hon de ang ta gwen wenya insa gubiridan– dekakim balk tasïk!”
40 Ki zep ding gulzimki, “Ëe ama emsa gubirida'an: Zen de ëbalk tasï'ïk, dekam hwëna kaso beyam-byana an zen sa hwëna kirekam ëtaken gwer.”

Yesus kim Yerusalemsa nwe go-ho gweblakake:

41 Yesus kim Yerusalemsa golek kon hla takïn zïka, dekam zep anakare ola ban nwe go-ho gwebla'anka,
42 “Kwasang tol, Yerusalem. Namen bae ki anakan tame u'in, ‘Alap han de zersësek gwen hap de orana an desan.’ Hwëna Alap mes ebe mae hap orana insa aning tazimki.*
43 Zen in zep, sap em Yerusalemk de zini home Asa dam lasï'ïn, yaklanak sa hatal– men dekam de ebe mae hap de jal zini emsa dot nulsu'ukye. Em dekam toton ba san molye heya-hya gwek. Zen sa kamasa bwang nul– eno

* **19:36 19:36** Orep de zini kirekam ëgwë gwek– teipsïn zisi de hut tu ine gunkumye. Orep teipsïn zi de kudakam song gwe zanna, zëno enlalana, eijan hap. Keledaikam de song gwe zanna, zen umlae naban de hatazan hap. * **19:42 19:42** Luk. 13:34-35

ënak de kol sonna ansa dikim tatak gwesïk kïnïn hapye. Desan sa emsa bïtï neibiridazal.
44 Zen sa hëndep emsa kïtak damerasïl, hen eno mae mo gola sa lu da gwer. We wal walasna zen sa kei-king nul, hëndep gol te ïk gïn maena molya ëlwak. Sap em home tame uk– Alap in kim sap emsa de ngaya tabin hip hata zakaye.”

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake:
(Mat. 21:12-17; Mrk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Yesus ki zep Alap mo golak tïl zïka. Dekon zep, men zen zë Alap hap de golblan kire-kirena lirak da gwibik, desa golëalsa soneka.
46 Zao zep gubiridaka, “Alap mo olak man lwak,

‘Ano gola zen Ënaka dekon gu sone gweblan hap dena.’
Em an hwëna
‘sowë zi mo aning gol habe li kul sone gwe'an.’ ”*
47 Hwëna Zën zep zë yakla jamkam tawa ta gwibi'inka. Hwëna Alap mo golak de syal tan wenyik mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola, zen dekam man Yesussu dikim tan hap orasa dëbla'ak.
48 Hwëna hom dam dasï'ïk, sap tïngare ahakore zini man Yesus mo tawa tabinni sërkam dwam neibi'ik.

20

Yesussu kim anakan dakensïblïkke, “Emsa an nara trï ta se'ara?”
(Mat. 21:23-27; Mrk. 11:27-33)

1 Aha yaklakam kim Yesus Alap mo golak tawa tabi'inka, dekam zep hen Alap mo golak de syal ta gwen zi mo mam-mamna, Musa mo olsa de tawa ta gwibin wenya, hen Yahudi mo nol-nola ban yaïng gwezak.
2 Zao zep dakensïblïk, “Emsa an nara gubluka, hen nara emsa trï tase gwe'ara?– dekam de kirekam-kirekamna insa syal gwe-gwibin hipye.”
3-4 Ki zep ding gulzimki, “Ki Ëe asa hen nonol emsa takensibiridal: Baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa san ha Alap trï ta seka? San ha zen zëre en mo sosonkam ki syal gwe-gweka? Eme nonol ap ding ulbli'ak, ki Ëe asa hen emsa gubiridal, ‘Asa Zen trï ta se'ara, zebë kirekam syal gwe-gwe'an.’ ”
5 Dekam zep zë-en anakan donbi'ik, “Bëjen nen anakan ding gulblun, ‘Alap trï ta seka,’ ki hwëna zen sa nësa gubiridala, ‘Ki em ba habe desa laïblïbla srëm gwek?’
6 Hwëna anakane ding ulbli'ak, ‘Yohanis zen zëre en mo sosonkam syal gweka,’ ki hwëna zi trana an sa kasokam nësa nïrïbiridal, sap zen Yohanissi mes-am anakan daïblïblak, ‘Zen eiwa Alap mo olsa ayang gul gwizimki.’ ”
7 Anakan zep hëndep ding nulblik, “Ëe homë dam ulsu'un, ‘Yohanissi zen trï tase gweka.’ ”
8 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Zep Ëe hen molyë emsa gubiridak, ‘Ëe an zëno syalsaë gol gwe'an, hen Zen Asa trï tase gwe'ara.’ ”

Yesus kim ola gulk sun blaonzimkike– Zënaka de Yahudi zi baes gweblan hap dena:
(Mat. 21:33-46; Mrk. 12:1-12)

* **19:46 19:46** Yes. 56:7; Yer. 7:11

9 Yesus ki zep ola gulk sun blaonzimki, “Zini ki, zëno anggur ngana
yawala. Zen hwëna ngana insa te-alakam bohë ta guzim halka. Zëna
dekam zep aha lang san holokam de zë gwën hap song gweka.
10 Angguru in kim tëka, dekam zep zëre hon de babu gwen zisi zer
soneka– zen de anggur dan te-ala hlïksa zëre hap zerbla halzan hap.
Hwëna zini in zen ngana insa bohë dak, zen hwëna man karekkam
dangolek, deban zep nenblak, ‘Wake, ki en lwahal!’*
11 Etan ki zep ahanaka zer soneka. Hwëna desa man nonol lamang dak,
zao zep dangolek, ki zep etan ba maesa de golblan srëmkam nër sonek.
12 Dekam etan ahanaka zep zer soneka. Desa hen man dangolek, hëndep
man dësek, ki zep hëndep ngana in kon hiri dak.
13 “Dekam zep nga bina in enlala gweka, ‘Ëe banakan asa etan syal
gwibir? Anik ki ëre mo dang tïnïnak de walasna ansa zer sonek. Desa
wëhë yap blikip neisïblï'ak.’
14 “Hwëna kim nga bohë tan zini in hla da guk, ki zep zënaka nenbiridak,
‘Wakin angkam zëre mo walas tangan hata'ara. Bi zik de tïnkïm, an zen
sa hwëna ngana ansa bi gweblala. Nen tan, ekakim nën bi ëblak!’
15 Ki zep hëndep ngana in kon hiri dak, zao zep tol hëndep dak.
“Zep nga bi nik mo zi lup gul sonenna insa kirekam neibirida gwek, zep
zen banakan sa gweibirida zala?
16 Zen sa tamera zala. Ngana insa dekam sa hwëna aha zi hip bohë
tazimdi– dekam de zen anggur dan te-ala hlïksa zëre hap zer gweblan
hap.”
Ola insa kim ësane gwek, dekam zep ëguk, “Asya, kirekam bap zen
lwan!”
17 Hwëna Yesus man kara tabi'inka hen sane tabi'inka. Ki zep hwëna
gubiridaka, “Ki hwëna em banakane Alap mo ola ansa enlala eibi'in?– men
zen anakan lwak,
‘Gol tauk gweblan wenya mensa gol tenya baes neibik,
hwëna Bian Alap mes desa bolak ïk gïlkï.’ *
18 Zep zini men zen de gol tenya iwe ëtïsïk gwe'anzak, zao sa hëndep
ëtimbwas gwe-gwer. Hen gol tenya in men zëbon mae de zan ine'ak, zen
sa hëndep ëïls gwer.”*

Yesus hon kim anakan de u siweblan hap yaïng gwe zakke, “Roma mo ïrïk gïnnï wëhë ol lamangkam gubi'inka?”
(Mat. 22:15-22; Mrk. 12:13-17)

19 Yahudi mo mam-mamna in kim Yesus mo gulk sun de ol blaoranna
insa sane da'ak, dekam zep dam nulsuk, “O zëno ola an nëbon mae am
tï'ïn.” Ki zep sap dekam de zë hëndep balk tan hap ëakasïk. Hwëna zen
zi beyam-byana insa hen naïrïbiridak, zep balk da srëm gwek.
20 Dekam zep hwëna balk tan hap orana dëbla'ak. Zen in zep ahakorena
lup nul sonek– zen de u siwen olkam takensïk gweblan hap. Sap zen
mes ola anakan niaha-en guk, “Roma mo ïrïk gïn nïka de ol lamangkam
gubi'inka, dekam asa enbiridazak. Zen dekam esa hwëna gubernor hon
klak lal.”
21 In zep Yesussu nenblazak, “Bian, ëe mesë emsa tame lak. Em Alap mo
dwam gwibinni dam-dam enkame tawa ta gwibirida, sap eno tawa tabinni

---

* **20:10 20:10** 2Taw. 36:15-16 * **20:17 20:17** Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak, zep mensa Yesus awe buku Mazmuru kon guku (Mzm. 118:22-23), zen nonol lonen kaso hap dena. Hwëna Orya ol zi hip, ngïrïn gol tenya ban enlalana anakan apde në'an, “Bol-zaun tangan wenya,” zep kirekam li nul sonek. * **20:18 20:18** Yes. 8:14-15

home wet gulsuk gwenda– dekam de zi emsa husus gweblan srëm hapye, sap mamna, sap betekna.
22 Zen in zebë emsa lakensïblï'an: Em banakane Musa mo tïtï tabin ola dam gulsu'ura? San ha nen sap esa Roma mo ïrïk gïnnïk dep pajak te-alana ol gwizim? San ha bap nen?”
23 Hwëna Yesus mes anakan tame tabirki, “An u siwen olkam ki Asa dakensïblï'an.” Ki zep gubiridaka,
24 “Abe hap emki pajak hap de te-ala kasona insa ahanaka goltrëblan.” Kim nolblak, ki zep gubiridaka, “Te-ala kasonak awe, an nara mo nwe-masesa zë yang dasïk? Hen nara mo bosesa zë ale nuk?”
Ki zep ding nulblik, “Roma mo teipsïn zi mo denakake.”
25 Ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki Roma mo teipsïn zini in mo bi gwibin kire-kirena amki zëbe hap etan lop la gweblak. Hen kirekam, Alap mo bi gwibin kire-kirena, amki Alap hap lop la gweblak.”
26 Zi beya mo inik hëndep hom zëno karekkam de ol-gunnu nasalblak. Ki zep hëndep balk tasïk, sap zen man zëno ding gulzimdinni insa denggwanbik.

Sadukikam de gubirida gwen zini kim Yesussu tïn nïkon de etan ëngaya gwen hap dena dakensïblïkke:
(Mat. 22:23-33; Mrk. 12:18-27)
27 Sadukikam de gubirida gwen zini, zëno mae mo tawa tabinkim, “Zini bëjen tïn nïkon etan ngaya gwen.” Zen ki zep hen Yesus hon yaïng gwezak.*
28 Dekam zep u siwen enlala naban anakan dakensïblï'ak, “Bian Guru, Musa Bak mo tïtï tabin olak a kirekam mo lwakye:
‘Zi de we zemka walas wë lan srëmnak tïnkïm hli yunnu, zen oso zik de etan gonkam– zen de zë walassa aya zik mo weinak dep wë tan hap. Hen kirekam, oso zik de tïnkïm, aya zik de hwëna we semna insa gonkam.’*
29 Orep awe zini ki, beyana tuju enkam, aha-ere ane-bianna. Zëna zi nik zep nonol wenya golka, hwëna walas wë lan srëmnak zep tïlkï.
30 Zao de zi nik zep etan golka– sowe nal zem in saye. Zen hen walas ën srëmnak zep tïlkï.
31 Zao hen etan dan-ahan nik golka. Zen hen walas wë lan srëmnak tïlkï. Hëndep tujukam de aya-wal oso-walya in kire enkam zep sap nol gwek, hwëna walas ën srëm ennak zep juwe gwek.
32 Wenya in hwëna aumwa hap zep tïk.
33 Zep zen de etan ëngaya gwe'anam, men kirekam ahakon tawa da gwibirin, wenya insa nara mo wekam maka nenbi'in? Sap tujukam de zini in mes desa kïtak nol gwek.”
34 Yesus ki zep ding gulzimki, “Zini okamanak de lowehe gwenkam, zen man we-zi darena zënaka kap da gwenan.
35 Hwëna zini men zen etan de ëngaya gwen hap ëdakastï'ïk, zen molya etan zënaka kap da gwek.
36 Zen dekam Alap mo dam taha nakore zi mo kim sa lowehe gwer, hen dekam molya etan juwe gwek. Zen Alap mo hanan tabin walaskam sa lowehe gwer, sap Zen mes desa tïn nïkon ngaya tabirki.
37 Hwëna Musa hen mes damnak anakan goltreizimki, ‘Zini tïn nïkon ngaya gwenkam.’ Sap zen kim syauk nubare te tyum-tyumnuk hata zaka, dekam Alap anakan am gubluka,

* **20:27 20:27** Kis. 23:6-8 * **20:28 20:28** Ul. 25:5-6

‘Ëe an eno auyan wal mo Alap– Abraham, Isak, hen Yakob Bak mo.’*
38 Zep Alap Zen tïn zi mo Alapsa hom. Zen ngaya wenyik mo Alap. Sap
tïngan men zen juwek Zëbon onakon nama ngayana.”
39 Ki zep Musa mo ol tawa ta gwibin zini ahakore nik nenblak, “Bian,
em dawemkame ding guluda.”
40 Dekam zep Yesussu de takensïk gweblanna baes tak, sap zen mes
ësaher gwek.

Yesus kim Zënaka dikim sap dam tasïn hïp dena goltreizimkike:
(Mat. 22:41-46; Mrk. 12:35-37)
41 Yesus ki zep takensibiridaka, “Zen ba hap ki zini anakan tawa da
gwibirin?– ‘Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen teipsïn zini Daud mo
auyan-tanekam sa hata zala.’
42 Hwëna Daud zëna man-am ‘Teipsïn Zi’kim gubluka– in kim buku
Mazmuruk anakarekam ale gulkuye:
‘Bian Alap man ano Teipsïnnï gubluka, “Ëre mo dam taha nakon emki
nikirin– dekon de hen teipsïnkïm ïrïk gïn hïp.
43 Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltïkïnnïk sisik gulin.” ’*
44 Zep Daud insa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini insa ‘Teipsïn Zi’kim
gubluka, ki Zen banakan sa zëno auyan-tanekam hata zala?”

Yesus kim anakan tawa tabirkike, “Bera, Musa mo tïtï tabin ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban!”
(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)
45 Zi beyam-byana in kim nama sane da'ak, ki zep dua-blaskam de wenya
insa gubiridaka,
46 “Bera, Musa mo ol tawa ta gwibin zini in enlala kwae naban! Zëno
mae mo kwaena in mana ebon mae hliminnink. Zen baju dawem-dawem
alala tan naban zi nwe san zënaka nolëtrënda gwenan– zi dikim blikip
gwesibirida gwen hap. Zen hen man ëdwam gwe-gwenan– dekam de aha
zi tagal gwen maenak anakan blikip gwesibirida gwen hap, ‘Dawem, bian
guru.’ Zen hen but srëm golak ngeinnik de komal tumnak de teinikirin
hip ëdwam gwe-gwenan– hen tembane yawal maenakye.
47 We wal sem-semna hen anakan ahap da gwibirin, ‘Ëe asa tol eno zi
swe mo kire-kire hli tandanna ebe hap tagal tasibir.’ Hwëna zen sowë
enlala naban mas neibirida gwenan– dekam de zëre hap mamkam hlï
tï irin hip. Hwëna zëre mae mo karekna insa dikim aha zi hlaulzimdin
srëm hap, zep but srëm gola kon zi nwenak Alapsa mam blalkam nen sone
gweblanan– dekam de zi kïl tïbin hip, ‘Zini an aïrïs.’ Hwëna zen zënaka
de karek tabin hip denaka kim mam nulsuk gwenan.”

21

We sem tahalhana kim te-ala wasngena Alap hap ing so sonebla zakke:
(Mrk. 12:41-44)
1 Yesus kim nama Alap mo golak gwë'anka, ki zep kara tabi'inka– te-ala
beya zini kim Alap hap te-alana bïtï da sone gwebla'anzak.
2 Dekam zep hen we sem tahalhana hlaulku– zen kim hen te-alana dan
tolaka Alap hap ing so sonebla'anzak.
3 Yesus dekam zep gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: We
sem tahalhana an mes tïngare ahakore zini kwei-kwik gulun.*

* **20:37 20:37** Kel. 3:6 * **20:43 20:43** Mzm. 110:1 * **21:3 21:3** 2Kor. 8:12

4 Sap ahakon in zen bïtï da gwe sanzal, zëre mae hap de hlïkna nama
beya nik ërlwazim'in. Hwëna we sem tahalhana an mes tïngan ing gulun-
zën dikim tol sap gwën hap denaka."

Yesus kim anakan hamal hap gubiridakake, "Aumwa hap denak, a kirekam sa lwa song gwer."
(Mat. 24:1-14; Mrk. 13:1-13)

5 Yesus hon de ang ta gwen wenya ki zep Alap mo gola insa anakan
donbi'ik, "Alap mo gola an man tangan weir gulsunkum kwa nuk, hen
zëno kaso kong ta zahenna sërkam de nwe-awes tanganna. Hen mensa
Alap hap kire-kirena nol gweblak, sërkam de dawem-dawem tanganna."
Yesus ki zep gubiridaka,
6 "Yaklanak sa hatal, an desa namen kara u'in, sa dre nulsul. Hëndep
zëno kaso kong ta zahenna aha-en mae molya lwak. Zen tïngan tangan sa
dri nulsul."
7 Ki zep Yesussu dakensïblïk, "Bian, zen bawalkam sa ki lwal? Hen
banakare owassa asa hla kul gwer?- dekam de anakan dam gulsun hup,
'Angkam man ki lwa'an- men kirekam hamal hap asa gu-gubiridakaye.'"
8 Ki zep ding gulzimki, "Salok-salokkam lowehe gwek. Emsa mana yasik
da gwibirink. Sap zini beya nik sa ebon mae onak anakan ëboton gwe-
gwezal, 'Ëe an Zen- Yesusye. Angkam mes zë zaunun!' Hwëna bahem
salbirida gwen.
9 Em de anakan ësane gwe-gwenkam, 'Zëwe man ëeija'an,' hen anakan,
'Dekon pemerinta nakon de wet so gwen hap man ësoson gwe'an,' hwëna
em dekam bahem ëaïrï gwen. Sap zen nonol kirekam sa Alap mo dwam
gwibin sin lwa gwer. Hwëna dekam bahem ëkïl gïl gwen, 'An aumwa hap
denak mes zaul, zep ki lwa'an.'
10 "Aha zi ausu nakorena aha zi ausu naban sa ëeija gwer, hen aha ïrïk
gïnnï aha ïrïk gïn nïban sa ëeija gwer.
11 Lang yala an san jïngïlï mam enkam sa taïlïda gwera. Usak yawala sa
hatanda gwer. Hen sang-sang yawal sa hlauluda song gwer. Nglïnak esa
owasna hla kulse gwer, dekam esa ëaïrï gwer.
12 "Hwëna kirekam de lwan srëmnak, emsa sa dahyo gwer hen karek
da gwibir. But srëm golak de mam-mam wenya kip sa emsa kap nulzimhal
gwer, ki sa hwëna pemerinta mo bwinak emsa yal nulne gwer. Hen emsa
sa pemerinta mo teipsïn-teipsïn wenya kip anakan nolëtrei gwizim, 'An
hen ahana- Yesus hon de ang gwe-gwenna.'
13 Hwëna zen kirekam Alap mo dwam gwibin sin sa ki ebe mae hap lwa
gwizim- em dikim zë abe hap denaka ëton gwen hap.
14-15 Aen asa ebe mae hap enlala blala ing ta sone gwizim, dekam hëndep
eno mae mo jal zini molya eno mae mo ola insa nulsuk halasen gwek. Zep
emki hamal hap enlalasa anakan hohle ta gwen, 'Ëe ba hap de enlalana
beya gwen hap? Zen sa zëwe de zaunkum enlala blala abe hap zerblala-
ëe de kirekam ding gul gwizimdin hip denaye.'
16 Ere mae mo ane-bianna, aya-wal oso-wal om, iye wal om, hen wal
bose wal om, zen sa emsa abe hap de jal hap karek tabin hip nolëgu gwer.
Hëndep emsa sa ahakon damera gwer.
17 Emsa tïngare zini sa husus neibirida gwer, sap em an Asa de ang
gwe-gweblan wenya.
18 Em sap esa okamanak awe juwer, hwëna lamkam etan tim ëse naban
esa luk tal.
19 Zep em Asa de taïblïblannak em tatetekam ëzauk gwen. Zen dekam
esa enaka ngaya labir!"

Yesus kim hamal hap gubiridakake, “Jal zini sa Yerusalemsa dre dazal.”
(Mat. 24:15-21; Mrk. 13:14-19)

20 “Em kime jana nabare zini Yerusalemsa de dot tasïnnïk hla kulida'ak,
zen dekam ëenlala gwek, ‘Yerusalemsa de dre tan hap de yaklanak mes
zaunun.’
21 Em dekam, Yerusalem mo langnak de lowehen wenya, kwatap san dep
em heya-hya gwen. Yerusalemk de lowehen wenya, emki hli tasïn. Hen ë
alp san de lowe hendan wenya, bahem etan ë san dep lwanda halzan.
22 Dekam men kirekam hamal hap ale nul gwekke, kire enkam sa Alap
mo jala hatazim.
23 Kwasang tol, we walya u nubare wenya, hen nama de walassa
momkam taïzï gwibin wenya. Zen tol banakan molya ëasendak. Dekam
langna sa tangan dohon-hon gwer– Alap mo jal de awe de zi hip
hatazimdinkimye.
24 Ahakon nëbokkam sa blom da gwibir. Ahakon tïngare lang san dep
sa dahalebirhal gwer– zao de zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwen hap.
Dekam Yerusalemsa Yahudi srëm zi en sa nyauk gweblal– hëndep yaklana
de tap gwe'anka, Bian mensa ki-en zëbe mae hap aïtbir-zimkike.”*

Ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan de hatan hap de ol:
(Mat. 24:29-31; Mrk. 13:24-27)

25 “Alap dekam sa tan-tanna bennak, yaklanak, hen keisnik gol gwizimdi.
Dekam hina sa mam en tanganka ngëp-ngep gwe-gwer– auku mam
naban. Okamanak de tïngare langnak de zini zep sa anakare hap ëaïrï
gwer, ‘Nen an molye lowehek.’ *
26 Zini hëndep kim de lang olo gwen hap dena insa neisbi'ik, aïrïn hïp sa
ëtïlsïk gwer. Sap dekam nglïnak de teipsïn-teipsïn dowal-dowala sërkam
sa ëïlman gwe nasen gwer.
27 Zen diki dekam sa ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa but
de zerati gwe zannak hla dase gul. Zen dekam asa ëre mo soson naban
ngatan yawala ban ziati gwezal.
28 Kirekam kim de lwa'ak, zen dekam em luk tan, ki gulk sun isrip-sri
naban ëkara gwesek, sap zen dekam emsa de ngaya tabin hip ki lwa'an.”

Langsa de dam gulsun hup de ol:
(Mat. 24:32-35; Mrk. 13:28-31)

29 Yesus ki zep gulk sun de ol blaonzimdinkim aïsïl gwibirida'anka,
“Emki ëenlala gwen– dëren, ahaksa aha te.
30 Zen de alsïn hyanak etan ala gwenkam, zen dekame tame ul gwenan,
‘Angkam sasa gwen hap ki lwa'an.’
31 Hen kirekam, owas-owasna insa kime hla kul gwe'ak, zen dekam esa
anakan ëtawa gwer, ‘Angkam Alap Zën de kïtak ïrïk gïlzïn hap denak man
zau'un!’ *
32 “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em an zene angkam lowe he'an,
molye kïtak juwek, zen dekam sa ki tïngan lwal. †

---

* **21:24 21:24** Rom. 11:25; Why. 11:2 * **21:25 21:25** Mzm. 46:1-3; Yes. 13:10; Yeh. 32:7; Yl. 2:31; 2Ptr. 3:10-12; Why. 6:12-13 * **21:31 21:31** Owas-owasna mensa enlala gwibiridaka, zen mensa ayat 25-26nak lwa'an. † **21:32 21:32** Yesus mo ola an, san ha mae hap?– Zënaka de taïblïblan wenyaka de karek ta gwibin hip dena, hen Yerusalemsa de dre tan hap dena. (Mat. 24:4-22; Mrk. 13:5-20; Luk. 21:5-24) Yerusalemsa tahunna tuju-pulukam dre dak. Dekam men zen Yesussu sane da'ak, hom ahakon juwe'ak. Zep ayatnak awe zëno ola an, Zën de etan lwa halzan hap denaka hom.

33 Nglï naban kama naban sa jek-jak nër. Hwëna ano ola, zen hëndep denaban sa lwa gwer."

Salok-salokkam de lowehe gwen hap de ol:

34 "Ere mo gwënsa em kara gul gwen– mae hap, mana eno enhona in beya gwenanka, syan-syan en hap de enlalakam, hen ho mamak otde gwen en hap de enlalakam, hen ere mo gwënsa de ngalap gwibin hip de enlalakam. Ki hwëna aumwa hap de yaklanak zol makarenak esa ëkyan nahlal.

35 Sap yaklana dekam kirekam sa hatazim– tïngan men zen okamanak lowehe gwenan, zëbe mae hapye.

36 Zen in zep salok-salokkam lowehe gwek– Alapsa de gu sonebla tine gwen naban, tatetekam ekakim ëzauk. Karek yala in zen hata'an, kire hap em abe ta sone gwen– desa ekakim dawemkam yaubik, hen dawemkam ekakim ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa etan de hata zannak ërtowek."*

37 Zao kim lwa se'ak, Yesus dekam yaklam Alap mo golak tawa ta gwibirki. Kam-en zep hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya ban zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gwe-gweka– zao de golëtruwe gwen hap.

38 Zi beyam-byana kak tangannak zep Alap mo golak yaïng gwe-gwezak– Yesus mo tawa tabinni insa de ësane gwen hap.

22

Yudas kim Yesussu zergukuke:
(Mat. 26:1-5; 26:14-16; Mrk. 14:1-2; 14:10-11; Yoh. 11:45-53)

1 Dekam yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak– Alap men dekam Mesir kon Israelsa gwis gwe sonekake. * Paska yaklanak kim zauk, zen dekam zep hen ëkon gwesïk hanak– aha-ere minggukam de ragi srëmkam rotisa tru ta gwen naye.

2 Dekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna Musa mo ol tawa ta gwibin zi niban, zen hwëna aningkim Yesussu dikim tan hap orasa dëbla'ak. Hwëna zi beyasa naïrïbiridak, zep dekam balk da srëm gwek.

3 Dekam zep ëna Kariot walya Yudas Baksa dowal mo kïgïna ing gwe heblaka. Zen sap zëre hon de dua-blaskam ang ta gwen wenyik mo ahana.

4 Zen ki zep song gweka– Alap mo golak de syal tan wenyik mo nol-nola ban, hen zëwe de jana nabare zi mo mam-mam naban de olsa anakare hap ziaha-en gun hup, "Ëe banakan asa ebe mae hap zao de balk tan hap zertreizim?"

5 Zen man tangan sam neisïblïk, dekam zep nenblak, "Te-alasa asa ep ërblal."

6 Dekam zep ding gulzimki, "Ëe asa orana tëblal– dekam de sowëkam ebe mae hap zertreizimdin hip."

Yesus kim zëre mo timsi de enlala gwe-gwibin hip de tembanena nonola golzimkike:
(Mat. 26:17-29; Mrk. 14:12-25; Yoh. 13:21-30; 1Kor. 11:23-25)

7 Rotisa de ragi mas gun srëmkam tru tan hap de mingguna iwe kim lwa se'ak– yaklana men dekam Paskanak dep de tembane yawalak dep domba zahona Alap hap blom da gwibir-blikke,

---

* **21:36 21:36** Rom. 13:11-14; 1Tes. 5:3; Mrk. 13:33 * **22:1 22:1** Paska mo enlalana, emki Lukas 2:41 mo otde alenak hlaun. Ragina zen rotisa de syal gwibinnik mas nul gwenan– dekam de hop gwen hap. (Ul. 16:1-8)

8 Yesus dekam zep hen Petrus ne Yohanis neka guzimki, “Em song ë–
Paskanak dep de tembane yawalsa eka hen nëp hamal ul.”
9 Ki zep lakensïblïka, “Endawe asa hamal ul?”
10 Ki zep ding gulzimki, “Em kime ëna iwe lï'ïnka, dekam esa zini hla la
sonera– kama ngatdarakkam de weya blome gwirenhan naban. Zen desa
em ërtro kïnïn– hëndep gola men zao de tïk, em hen zao lïl.
11 Zao gol bi naka enbla, ‘Bian Yesus man emsa takensïblïla, “Ëe
teksonna enda zao asa ëre hon de ang ta gwen wenya ban Paskanak de
tembanena zitwenblal?” ’
12 Zen sa ebe nikip gulk de tekson yawalsa zertreizimdi. Komal tum
maena sowe henna. Zen zao hamal ul guk.”
13 Ki zep hëndep song ëka, zao zep hëndep oltoweka– men kirekam
Yesus guzimkiye. Zëwe zep hëndep tembanena hamal ul guku.
14 Kim kam-en gwek, Yesus dekam zep dua-blaskam de wenya ban
Paskanak dep de tembanena insa zitwenbla'anka.
15 Ki zep zë gubiridaka, “Ëe ama tangan dwam gwe-gwek– Paska
tembanena ansa de eban mae zitwenblan hapye, Ëe de nama karek yawala
insa goltowen srëmnak.
16 Sap Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe na-en molyë etan auhu-kamanak
Paska tembanena twinbik. Hwëna Alap kim de ïrïk gïnkïm kon gwesibir
hana'anka, zen diki dekam asa eiwa tangankam de Paska tembanena
twinbir.”
17 Yesus ki zep anggur ho nabare mokna zerka, deban Alap hap dawemsa
golblaka. Zao zep gubiridaka, “An desa apdekam otdebik.
18 Ëe ama emsa gubirida'an: Ëe angkam na-en molyë anakare anggur
hona etan otdek. Hwëna Alap mo ïrïk gïnnïk kim de hata'ak, zen diki
dekam asa etan ziotdebir.”
19 Rotina ki zep hen gul ineka. Ki zep hen rotina in hap Alap hap
dawemna golblaka, ki zep ahap gul guku. Desa zep anakare ola ban
kap tazimki, “An ano timni– mensaë ebe mae hap sosok gulzim'inke.
An kirekam em ano timbwanak syal gwe-gwibin– Asa dikim enlala gwe-
gweblan hapye.”
20 Kim tembane tasïk, ki zep anggur ho mokna etan anakare ola ban
zerzimki, “An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol– Alap mo zi
niban de ol ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye.*
21 Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Zini men zen Asa dikim zë balk tan
hap zertreizim'ira, zen hen awe nikin'ira.
22 Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe asa tïl– men kirekam ki
Alap Asa gublukake. Hwëna kwasang tol, zini men zen Asa dikim zë balk
tan hap zertreizim'ira, zen karekna mam tangan wenyaka sa goltowera!”
23 Ki zep zë zënaka anakan dakensibirida nasen'ak, “Nëbon mae onakon
in nara sa ki kirekam gwëblala?”

In kim anakare hap ëol gwekke, “Diki ë amaka mam gwe'an!”
(Mat. 20:25-28; 23:11-12; Mrk. 9:35; 10:42-44; 1Ptr. 5:1-5; Yoh. 13:12-15)

24 Hwëna dekam zep dua-blaskam de wenya in ëol gwe'ak– mae hap,
“Yesus de ïrïk gï'ïnka, diki ë amaka nëbon mae onakon teipsï'ïn.”
25 Ki zep zë gubiridaka, “Alapsa de tame tan srëm lang-langnak men
zen teipsïn-teipsïnkïm teinikin gwenan, zen man zëre kore naka jap nul
sonenda gwenan. Hen zen man anakan de blikip gwesibirida gwen hap
ëdwam gwe-gwenan, ‘Bian, em in asa de sam gulsun hup de zi.’

* **22:20** **22:20** Yer. 31:31-34

26 Hwëna em zëno mae mo kim bahem. Ebon mae onakon men zen
teipsïn hïp dwam gwe'ara, zen diki walas betek mo kim zen gwën. Hen
men zen mam gwen hap dwam gwe'ara, zen diki tïngare zi mo babu gwen
zi makan zen gwën.
27 Ema tim ul gwenan, 'Mejanak de tembane gwen zini, zen mamna.
Hwëna men zen zëbe hap tembanena hamal nul gweblanan, zen betekna.'
Auhu-kamanak, eiwa, mejanak de nikirin zini zen mamna. Hwëna Ëe
kirekam de mam gwen hap homë hatazak. Ëe hwëna babu gwen zi mo
kim de mas gwibiridan habë hatazak. Zep em hen ano kim em lowehe
gwen.
28 "Em mese Asa ërgwënda gwek hen kara landa gwek– banakare karek
maesa de goltowe gwennak.
29 Zep men kirekam Bian abe hap golblaka, zëno alp nakon de ïrïk gïn
hïp, Ëe hen kirekam asa ebe mae hap golzim– em de hen ano alp nakon
ïrïk gïn hïp denaye.
30 Em dekam ano alp nakon esa teinikin– ano ïrïk gïn kon gwisibir hanan
tembane yawalakye. Hen em dekam esa ere mae hap de dua-blaskam de
komal tumnak teinikin– dekon de dua-blaskam de Israel Bak onakore zi
aususa ïrïk gïn hïpye."

Yesus kim Petrussu gublukake, "Em esa Asa zabeblala."
(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 Yesus ki zep Simonsa gubluka, "Simon, Simon, dawem! Emki Asa sane
tan. Dowal mo kïgïna mes emsa de sërkam akasibiridan hap Alapsa abe
taka.
32 Hwëna Simon, Ëe mesë ebe en hap Alapsa abe tal– eno Asa de
taïblïblan dikim topse gwe srëm gwen hapye. Em kime Abon osan dep
etan lwa ha'an zaka, ere mo wal bose walya dekam tatete tabir."
33 Petrus ki zep ding gulbluka, "Bian, ëe mesë tangan hohle gwenan–
Eban de bwi san song ën hap, hëndep Emsa de zerzaunnuk de hwëna tïn
hïpye."
34 Ki zep ding gulbluka, "Petrus, Ëe ama emsa gublu'an: Namen ayang
de gun srëmnak, em esa anakan de Asa zabeblanna dan-ahan soblala, 'Zini
in ëe homë tame ta'an.' "

Aumwa hap kim ol zïm-zïmnï golzimkike:

35 Ki zep takensibiridaka, "Ëe kimë orep emsa lup gul sonek, hon hen
te-ala srëmkam de sek gwen hap, timnik de alala tan en naban, dekam
san ha ema ëtahalha gwek?"
Ki zep ding nulblik, "Ëe homë ëtahalha gwek."
36 Dekam zep etan gubiridaka, "Hwëna angkam, eno mae mo hon hen
te-ala de lwanna, emki kap tan. Eno nëbok de lwan srëmna, emki tahan
bajusa te-ala hap lirak tabin– te-alana dekam de nëboksa lop tan hap. Sap
em Abone ang ta gwek, emsa hen zep sa jal neibiridal.
37 Sap Ëe ama emsa gubirida'an: Men zen Alap mo olak abe hap dena
lwak, 'Zi jal-jal makan sa nëblal'– zen kïtak nabakam sa ki jower."*
38 Ki zep ding nulblik, "Bian, emki aken. Awe nëbokna dan."
Ki zep ding gulzimki, "Sya. Otan bahem ëgun." †

---

* **22:37 22:37** Yes. 53:12; Luk. 23:33 † **22:38 22:38** Yesus insa kirekam gubiridaka, san ha nëbok tangansa de lop tan hap hom yap ki gubiridaka? San ha diki enlalasa de hohle tan hap ki gulk sun olsa blaonzimki?

Yesus kim zaitun tra nabare kwatap tek nakon Alapsa gu soneblakake:
(Mat. 26:36-46; Mrk. 14:32-42)

39 Yesus ki zep Yerusalem kon zaitun tra nabare kwatap tek san dep golësek gweka– men kirekam Zëna golëgwë gwekake.
40 Kim golëyaïng gwe seka, zao zep gubiridaka, “Alapsa e-en e-enkam abe la tinek. Kareknak ema altïlïnk.”
41 Zëna kim engka en zëbon mae onakon langa gwe halka, zao zep boklena kom soka, dekon zep Alapsa gu sone gwebla'anka,
42 “Bian, Em de dwam gwenkam, Abon onakon langa gulsuk– karek yala in zen Abon onak dep golek de gwe'an zalye. Hwëna ano dwam gwibin sin bap zen lwan. Diki ere mo dwam gwibin sin zen lwan.” [
43 Alap mo dam taha nakore zini ki zep zë hata zaka, zao zep sosonna golblaka.
44 Hwëna enlalana man sërkam tangan dowebla hanaka, dekam zep etan enlala zon tasïblïn naban ola gu sonebla'anka, hëndep irse gwenna kal makare nik wet soblak.] ‡
45 Alapsa de abe ta gwenna kim hya gwesïkï, ki zep dan-ahare zini in osan dep lwahal zaka. Hwëna ni truwennak zep hlauluda'an zaka. Embwan zë mamkam hlauludak, zep truwe'ak.
46 Zao zep gubirida zaka, “Em bap nini truwer. Em luk tan. Kareknak dikim altïrïn srëm hap em Alapsa abe tan.”

Yesussu kim balk dakke:
(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Yoh. 18:1-11)
(Ayat 47-53)

47 Yesus kim nama ola ton'anka, dua-blaskam de zini in mo ahana, Yudas, ki zep zi beyam-bya naban golëyaïng gwe'an zaka. 52bAhakon Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna, hen zao de jana nabare zini, hen Yahudi mo nol-nola ban. 47bYudas ki zep zë Yesussu babang ta'an zaka.
48 Yesus ki zep hwëna gubluka, “Yudas, em san babang tankame ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa zergu'ura?”
49 Hwëna seblaskam de zëre hon ang ta gwen wenya in, kim zë kirekam hla nu'ik, dekam zep dakensïblïk, “Bian, san angkam nëbokkam nen tobe gwen?”
50 Hwëna ahana dekam zep nëbokna mol ineka, dekam zep Alap mo golak de teipsïn tangan zi nik de babu gwe-gwen zini sap zïp soka. Hwëna dam san de ing ala en naka zep blansïblï kinïka.
51 Hwëna Yesus ki zep jalse gweblaka, “Bahem! In sya!” Zëna ki zep ing alana insa dawem soblan hap towanzim-blika, dekam zep hëndep dawem nëblak.
52 Ki zep hwëna in zen Zënaka de balk tan hap yaïng gwezak gubiridaka, “Em san Asa jal zisie hla lal, zebe nëbok te tek teiredan naban yaïng gwenan zalye?
53 Ëe men yakla jamkam Alap mo golak emsa tawa ta gwibik! Dekam ba habe zë Asa balk la srëm gwek? Hwëna angkam lang kawesïnnïk awe ebe mae hap man dakastïlzim'in, sap dowal mo kïgï mo enlala kawesïn emsa trï tasibi'ira.”

Petrus kim Yesussu zabeblakake:
(Mat. 26:57-58; 26:69-75; Mrk. 14:53-54; 14:66-72; Yoh. 18:12-18; 18:25-27)

‡ **22:44 22:44** Ayat 43-44na an, tawa gwizimdinni hom: San ha Lukas ale soka? San ha aha zi lun mas soka?

54 Ki zep hëndep balk dahak– Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïn zi
mo gol san dep. Petrus lun sap-sap gwen da'anka.
55 Dekam zëwe de syal ta gwen wenya gol tëmnak syauknu bla dasï'ïk–
desa de tuwirin hip. Petrus zao zep hen nikin'in zaka.
56 Hwëna zëwe de babu gwe-gwen we zep syauk ngatannak de nikirinnik
tame tazak. Zao zep lalak tasïn hïp karatda ta'ak, ki zep zë hëndep gubluk,
“Zini an deban apdenak ë gweka!”
57 Hwëna Petrus ki zep kon ding gulbirki, “Zini in ëe homë mae tame
ta'an.”
58 Hom holo gwe'ak, ki zep etan ahanik tame ta zaka, zao zep gublu zaka,
“Em an zen ahana!– desa de ang gwe-gweblan zi niye.”

Petrus ki zep ding gulbluka, “Ëe an zen hom.”

59 Yakla nwena san ha aha-en tamanka, dekam zep ahanik ol drakkam
gu ane gwe'anka, “Eiwa, zini an desa de ang gwe-gweblanna, sap zen an
hen Galilea wal!” §
60 Petrus ki zep ding gulbluka, “Ëe homë tame gu'un– in zebe ki gu
gwe'araye!” Hëndep in kim nama ton'anka, ayangna ki zep gu aneka.
61 Yesus ki zep Petrussu de hla tan hap lero gweblaka. Petrus dekam zep
hwëna etan enlala gweka– mensa anakan gu-gublukaye, “Namen ayang
de gun srëmnak, em dan-ahan sonkam esa Asa zabeblala.”
62 Dekam zep hëndep wet soka. Gosa zep kon yusyustïn nïban gwë song
gweka.

Yesussu kim swrë dak hen dangolekke:
(Mat. 26:67-68; Mrk. 14:65)

63 Zini in zen Yesussu kara da'ak, man swrë da gwe'ak hen dangole
gwe'ak.
64 Nwe hëreblan naka zep dakensïk gwebla'ak, “Eme eiwa Alap mo zer
sonen zi gwë'anam, emaka anakan asa gubirida gwe'ara, ‘Zi bosena zen
asa lek tyanda.’ ”
65 Etan kirekam-kirekam ol lamang naban swrë da gwe'ak.

Yahudi mo teipsïn sinodenak kim nërtrëkke:
(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Kim lïtï'ïk, Yahudi mo nol-nola, Alap mo golak de syal tan zi mo mam-
mamna, hen Musa mo ol tawa ta gwibin zini dekam zep tagal gwesïk, ki
zep hwëna Yesussu zëbon mae onak dep nër halzak.
67 Ki zep zë nenblak, “Dekam asa gubirida: Em an san ha eiwa Alap mo
Dam Tasïnnï?– Israelsa de ngaya tabin hip Dena.”

Ki zep ding gulzimki, “Ëe emsa gubirida'ak, em molye ëtaïblïk.*

68 Hen Ëe emsa takensibirida'ak, em molye ap ding ulblik.

69 Hwëna molya holo gwek, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Ëe
dekam asa Soson Zini Alap mo dam taha nakon nikin.”

70 Ki zep dakensïblïk, “Ki, em san Alap mo Tane?”

Ki zep ding gulzimki, “In eiwa denakae ëgunun.”

71 Dekam zep ëguk, “Nen ba hap de ahasa takensibiridan hap? Nën mes
em-am kïtak Alapsa de lamang tannak asalblanan!”

---

§ **22:59 22:59** Mae nakon mes yap tame dak– ol hanu nakon. * **22:67 22:67** Yoh. 10:24-26

23

Pilatus Bak hap kim tapbla dablakke:
(Mat. 27:1-2; 27:11-14; Mrk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ki zep Yahudi mo sinodenak de teipsïn-teipsïn wenya ëzauk, dekam
zep Yesussu teipsïn zini Pilatus osan dep nërhak.
2 Ki zep nenblak, “Zini an ëe mesë dam lasïk: Karek san dep zen zini
lup gulhal gwe'ara. Zen man tawa ta gwibirida, ‘Romak de teipsïn tangan
zi mo dwam gwibin sin bahem ang ta gwen– pajak te-alasa de kap ta
gwizimdinkimye.’ Zen man hen zënaka gu gweblanda, ‘Ëe an Emsa de
ngaya tabin hip de Zini Zen– mensa ëgu-guk gwekye. Ëe an Zen– eno mae
mo Teipsïn nïye.’ ”
3 Pilatus ki zep takensïblïka, “Em an san ha eiwa zen– Yahudi mo teipsïn
nïye?”
Ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke.”
4 Ki zep Pilatus Alap mo golak de mam-mam wenya hen tïngare zi trana
insa gubiridaka, “Ëe homë zini an mo karekna hlaulblunan.”
5 Hwëna zen dekam anakan ëasas gwesïkhal gwe'ak, “Zëno tawa tabinni
in dekon ëïlman gwe song gwe-gwenan. Galilea kon ki kon gweka, hëndep
Yerusalem mo langna mes sul soneka, hëndep angkam mes awe hata zala.”
6 Pilatus kim kirekam salbiridaka, ki zep takensibiridaka, “An san Galilea
wal?”
7 Ki zep ding nulblik, “In eiwa, Galilea wal.” Dekam zep Herodes osan
dep zer soneka, sap Galilea, zen Herodes mo ïrïk gïnnï. Herodes zëna
dekam Yerusalemk gwë'anka. *

Herodes hon kim nërtrëkke:
8 Herodes man tangan Yesussu de hla tankam sam gwesïkï, sap zen orep
mes zëbe hap dena sane gwe-gweka. Zep man sap hla tan hap dwam gwe-
gweka– hen zëno owas syal gwibinsi de hlaun hup.
9 In zep sap Herodes beyakam taken-taken gwe-gwebla'anka, hwëna
Yesus hom tangan ding gul gwebla'anka.
10 Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna hen Musa mo
olsa de tawa ta gwibin zini men zen Yesussu nërtïlzïk dekam Yesus mo
karek-karekna beya tangankam Herodes Bak hap ol drakkam deiri nul
guk gwebla'ak.
11 Dekam zep Herodes zëre mo jana nabare zi niban Yesussu ziswrë ta
gwe'anka hen zilamang ta gwe'anka. Ki zep hwëna teipsïn zi hip de baju
dawemna ala nosoblak– deban de anakan swrë ta gwen hap, “Dawem,
bian. Em in zen– Yahudi mo teipsïn nïye.” Deban zep etan Pilatus osan
dep nër sonek.
12 Yaklana dekam zep Herodes ne Pilatus ne, orep men zen zënaka gïl-gïl
ei gwizimki, etan dokot ëka.

Pilatus kim anakan tapbla tazimkike, “Amki lak.”
(Mat. 27:15-26; Mrk. 15:6-15; Yoh. 18:38–19:16)

13 Pilatus ki zep tagal gulsuku– Alap mo golak de mam-mamna hen
Yahudi mo nol-nola, hen zi trana insa,

* **23:7 23:7** Roma kim ïrïk nïk, Israel mo langna dua propinsi makan enlala neibik. Pilatus Yerusalem mo langsa Roma mo bose hap ïrïk gïlkï. Hwëna Roma mo teipsïn tangan zini Herode'a dam tasïkï– Galileasa de ïrïk gïn hïpye. Pilatus zen sap Roma wal, hwëna Herodes, zen Galilea mo lang nakorena.

14 ki zep zë gubiridaka, “Em ansa zini abon onak dep anakare ola ban ërhalzal, ‘Zen man zisi karek san dep lup gulhal gwe'ara,’ eno mae mo nwenak ëe mesë sap takensïk gweblasan, hwëna ëe homë mae zëno karekna hlaulblunan– men kirekam em enblalye.
15 Hen kirekam Herodes. Zen hen hom karekna hlaulblula, sap zen totoresa etan nëbon mae osan zer sonera. Eiwa, zen hom mae karekna golka– dekam de tan hapye.
16-17 Zep ëe asa lek-lek tan en hap gubiridal, ki asa zeser soner.” †
18 Kïtak de zi beyam-byana in ki zep ëgu anek, “In lak! Barabassa ap hïl tï sonezim!”
19 Barabas in Roma mo ïrïk gïn nïkon zisi hlïl in'inka, dekam zep golëïlman gwenkam zisi zitaka. In zep bwinak tak daink.
20 Pilatus Yesussu de zeser sonen hap sap dwam gweka, in zep sap etan kirekam ol mamkam gubiridaka.
21 Hwëna dekam tangan zep ol nop-nopkam ëgu ane gwe'ak, “Desa te-lidak sonnak makan laink! Te-lidak sonnak makan laink!” ‡
22 Ki zep etan dan-ahanna gubiridaka, “Hwëna zëno karekna homke!– dekam de tan hap denaye. Ëe hom am aha-en mae hlaulblunan! Ëe asa sap'nen lek-lek tan hap gubiridal, ki asa hïl tï soner.”
23 Hwëna zen ki zep ol nop-nopkam te-lidak sonnak de makan ta irin hip ëgu ane gwe'ak, hëndep dekon Pilatus hom etan zëno mae mo ola esek gulzimki.
24 Ki zep hëndep zëno mae mo gun sun tapbla tazimki.
25 Dekam zep hwëna zini mensa zëna abe nëblak, desa zeser sonezimki– mensa golëïlman gwenkam de zi tan hap bwinak tak da inkke. Hwëna Yesussu zep zëno mae mo dwam gwibin sin dikim syal gwibin hip tapbla tazimki.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:
(Mat. 27:32-44; Mrk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Yesussu ki zep nërhak. Oranak zep Kirene walya Simonsa nërtowe'ak. Zen man Yerusalem san dep lwa ha'an zaka. Zao zep balk dak, ki zep tik-tik dak– Yesus hup de te-lidak sonna insa de hwëna Yesus zëre hon zikong gwe hendan hap.
27 Zini beya nik hen ang tan da'ak. Ahakon we walya gosa dablan da'ak hen aïtïn-aïtïn nëbla'ak.
28 Yesus ki zep we walya insa lero gwibiridaka, zao zep gubiridaka, “Yerusalem we wal, bahem Asa gona gwëblan. Diki ere mae mo timsi em gweibin, hen walas omka em gweibiridan.
29 Sap yaklanak sa hatal– zi de anakan gun hup, ‘Dawem tanganna, we wal de u gwensa akasïn srëmna, hen ëwalas gwen srëmna, hen momkam de walassa taïzïn srëmna. Sap Alap mo jala nabakam sa hatazal.’
30 Dekam zini sa aïrïn hïp kwatap-kwatapna nahërhebirida gwer, ‘Asa em kei-king gun! Asa em ani-ning gun– ëe de Alap mo jala ansa hlaun srëm hap.’*

---

† **23:16-17 23:16-17** Orep tangan kim Lukas mo alena ansa etan ale nul gwek, aha zi mes yap ayat 17na ansa mas gulku: Paska yaklana men kiye, Pilatus dekam man bwinak de zini gwis gwe sone gweka– tïngare zi mo ol-gun sun. ‡ **23:21 23:21** Roma kim ïrïk nïl gwek, karek gol gwen zisi de tanna, desa man te-lidak sonnak makan dabirin gwek. Yesus ensa hom ki nëblak. * **23:30 23:30** Hos. 10:8; Why. 6:16

31 Angkam de zini em an walas mo kime angkam jala tame u'in, hwëna
kire nikeki Asa ëbla'an. Hwëna zi mo jal-jala sa ta gwese zaher, hëndep
sa tangan taman kïnïl. Hwëna zao sa Alap mo jala hatazimzir." §
32 Hen karek gol gwen zi darena man deisyak– apdekam de Yesus mae
han tameran hap.
33 Lang tek bosena Zi Nol Swrak kim yaïng gwesek, zao zep jana nabare
zini Yesussu te-lidak sonnak makan daink. Karek gol gwen zi darena insa
hen man makan nosoink– ahana Yesus mo dam taha san dekam, ahana
irgwa taha san dekam. [
34 Yesus ki zep ola gu soneka, "Bian, zini an zen Asa karek danan, zëno
mae mo karekna ansa tap gulsuzim, sap zen hom tame nu'in– an desa
zëna syal neibi'inye."] * Jana nabare zini in ki zep hwëna zëno pakeanna
dobe abu mo kim de zënaka dam tasïk gwibinkim kae nëblandak.
35 In kim ki zë kirekam lwa'ak, zini beya nik zë hen kara dabi'ik. Yahudi
mo mam-mamna hen man zë durum gwehek. Zen hen Yesussu anakan
swrë da gwe'ak, "Zen aha zi ensa ngaya ta gwibirki. Zen de eiwa Alap mo
Dam Tasïnnï, Israelsa de Zen ngaya tabin hip, ki Zen ki angkam Zënaka
ngaya tan!"*
36 Ki zep hen jana nabare zini swrë da'ak. Zen anggur ho eteksa noltrë
seblazak,*
37 deban zep zë nen seblak, "Eme eiwa Yahudi mo teipsïn zisi, emki
enaka ngaya tan!"
38 Te-lidak sonna iwe nol bol tahan nakon man anakarekam de alena
makan nulink, "An zen– Yahudi zi mo teipsïn nïye."
39 Aha karek gol gwen zini mensa Yesus mae han makan dabirink, zen
Yesussu anakan hen lamang ta'anka, "Em san zisi de ngaya ta gwibin hip
de Alap mo dam tasïn Zisi hom?! Emki nënaka ngaya tabin!"
40 Aha zi nik zep jalse gweblaka, "Em san home Alapsa aïrïbla'ara? Nëbe
mae hap mes ki lwazimnin– tameran hap denaye.
41 Hwëna nëbe nikip dena, nëre nik mo karek-karek nakon ki lwaz-
imnin. An hwëna hom tangan karekna golka."
42 Ki zep Yesussu gubluka, "Asa enlala gwebla– Em de ïrïk gïn hïp lwahal
zankamye!"
43 Ki zep ding gulbluka, "Ëe ama emsa gublu'an: Namen hë'ho gwibin
langnak eban esa apdekam ëra."

Yesus kim tïlsïkïke:
(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Yaklana kim bolak zauku, dekam zep tïngare langna owas hap
kawesïk. Hëndep yakla nwena kim dan-ahannak zauku, dekam zep etan
hleng gwek. †
45 Alap mo gol mwanak de kaen lïlïkïn glaïng-glïng yawala dekam zep
owas hap kalk neisïk sonek.*

---

§ **23:31 23:31** Yesus awe te ësesena hen sasanna gubiridaka, hwëna enlalana man apde në'an–men kirekam Orya olkam nen gwibirin "jalsa de tame gun srëmna" hen "jalsa de tame gunnu."
* **23:34 23:34** Yesus mo ola ansa emki Mzm. 22:19nak hlaun. Hwëna ola in zen Lukas zën hom yap ale gulku. Sap men zen orep zëno ola ansa etan ale nul gwek, ahakon hom ale nul gwek. In zep angkam enlala nei gwibirin, "San ha ahakore nik lun tangan mas nuk." * **23:35 23:35** Mzm. 22:7-8 * **23:36 23:36** Mzm. 69:22 † **23:44 23:44** Amos 8:9 * **23:45 23:45** Kel. 26:31-33; 36:35; Ibr. 9:2-8

46 Yesus ki zep hwëna ol mamkam hërhe hanaka, “Bian, Ëe ëre mo angna
eno tahanakë drë ne'an!” Kirekam kim gu aneka, ki zep hëndep tïlsïkï.*
47 Jana nabare zi mo mamna in zen zë kara ta'anka, dekam zep Alap mo
bosena anakare ola ban teip gulsublu'anka, “Zini an eiwa kareksa de gol
gwen srëmna.”
48 Zi beyam-byana men zen kara tan hap yaïng gwezak, kim zë kirekam
hla nuk, dekam zep go naban anakare enlala naban lwan dahak, “O ëe ba
habë ola mas gul– zi dawemna insa de tan hapye!”
49 Ahakon men zen Yesussu nërgwë gwek, hen we walya men zen Galilea
kon ang nëblazak, zen langa nakon ëzau'uk. Dekon zep hen kara nu'ik–
in zen ki zë lwa'akye.

Yesussu kim nër dwanukke:
(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50-51 Yahudi mo aha ëna Arimatea walya Yusup, zen zini dawem
tanganna, hen zini man desa blikip neisïk gweblak. Zen man tangan Alap
de kïtak nabakam ïrïk gïlzïn hap hohle gwe'anka. Zen sap Yahudi mo
teipsïn sinodenak de aha mamna, hwëna zen hom Yesussu de tan hap de
ol aha-en gunnuk ola mas gulku.
52 Yusup ki zep Pilatus onak dep song gweka– Yesus mo tok naka dikim
lo tasïn hïp de abe tan hap. Dekam zep gubluka, “Amki.”
53 Dekam zep zizeryahe halka. Kaen ngap-ngap blalkam zep zitahaleka,
ki zep hwëna kaso hul hamal gun ësenak zidrë neka– aha zisi de zë drënen
srëmnak.
54 Yaklana in Jumatkam, hen man kam-en gwe'ak, zep Hari Sabatnak
dikim hatan hap aha-ere jam maekam hom lwa'ak. ‡
55 We walya men zen Yesussu Galilea kon ang nëblazak, zen man
Yusupsu nërtrok. Kaso hula insa man hla nuk, hen zidrë nennak man
kara dabi'ik.
56 Ki zep lwan dahak, hwëna dekam zep irase dawem nabare kire-kirena
hamal nuk– Yesus mo tok naka dikim dra tandan hap, hen ahakorena kaen
mwa san de kang tanun hap.
Hari Sabatnak, syala dekam man nolzausuk– men kirekam Musa tïtï ta
gwibirkike.

24

Yesus kim tïn nïkon ngaya gwekake:
(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Hari Minggukam kak tangannak, ki zep we walya in sek gwek– Yesussu
men zao nën nekke, desan dep. Irase dawemna bare kire-kirena insa
hamal nuk, desa man kap dak.
2 Kim yaïng gwek, ki zep hla nul kïnïk, “Lïlïkïn hïp de kaso yala insa
mes irhi nul kïnïl.”
3 Kim zë bïtï gwek, hwëna Bian Yesus mo tokna hom zë hla daonk.
4 In kim zë ëzau'uk, dekam hom anakan dam nulsu'uk, “An ba-
nakarekam zë lwal?” Ki zep zë hwëna mumuk ennak zi darena zëno mae
mo alpnak jo kë zaka. Zëno nik mo pakeanna angtan-angtanna– san de
nglï angna kiye.

---

* **23:46 23:46** Mzm. 31:6; Kis. 7:59 ‡ **23:54 23:54** Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek.

5 Ki zep zë mamkam ëaïrï'ak, dekam zep kamanak ëutuk gwehek. Zi
darena in zao zep enbiridaka, “Em ba habe ngaya Zini insa tïn zi kang gul
gwennak lëbla'an?
6 Zen awe hom. Bian Alap mes tïn nïkon ngaya tala. Emki ëenlala gwen-
mensa Galileak anakan emsa tawa ta gwibirkike,
7 ‘Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa sa karek gol gwen zi mo
tahanak dep tapbla dazim. Zen sa Asa te-lidak sonnak makan dain. Hwëna
yaklana dan-ahan, dekam asa etan tïn nïkon ngaya gwer.’ ”*
8 We walya in dekam zep enlala neibik- Yesus mo tawa tabinni insa.
9 Kim lwan dahak, dekam zep in zen seblaskam zëre hon ang ta gwek,
hen zëno mae mo ahakorena, desa kïtak donbiridak.
10 In zen donbirida'ak, zëno mae mo bosem-sena, Magdala kore wenya
Maria, Yohana, hen Yakobus mo anena Maria. Ahakore we walya hen ki-
in zen sek gwekye.
11 Hwëna zëre hon de ang ta gwen wenya in hom daïblïbiridak. Man
enlala neibiridak, “An man ëmamak gwe'an.”
12 Hwëna Petrus ki zep luweka, hëndep ki zep hluweka- men zao
nënnek, desan dep. Kim zë hata naka, ki zep huwe hanankam ake inki,
hwëna kaen ngap-ngap enna insa zep zë hlaul inki. Ki zep enlala topse
gwen naban etan lwa halka.

Yesus kim zi dare naban Emaus san dep zisong gwekake:
(Mrk. 16:12-13)

13 Yaklana inkam, aha zi darena men zen hen seblaskam de Yesus hon
ang ta gwen wenya ban apdekam lowe he'ak ki zep song ë'anka- ëna
Emaus sun dep. Zen Yerusalem kon langana seblas kilometer enkam.
14-15 Zen man lonnara'anka- tïngan in zen ki zë jowekke. Hwëna Yesus
Zëna dekam zep teisyalahe zaka, dekon zep apdekam zisong gweka.
16 Man sap hla laka, hwëna banakan mes yap zë gweizimki, zep tame la
srëm gweka.
17 Ki zep Yesus takensizimki, “Em ba olsae lonnara sara?”
Dekam zep nwe-mase dowe hanan naban yausuku.
18 Zi darena in ahana bosena Kleopas. Zen zep takensïblïka, “Em san
an aha-en zen mes yap?- ola ansa de san srëm naye. Kïtak Yerusalemk de
lowehen wenya mes ëtawa gwek- in zen ki nër hom jowekye.”
19 Dekam zep ding gulbluka, “Ba zë jowek?”
Ki zep hwëna ding ulblika, “In zen Nazaret walya Yesus hon jowekke.
Zen Alap mo olsa de ayang gul gwen zi. Zëno syala man tangan soson gwe-
gwek, hen zëno ola man sam gwesïk gwek- Alap mo nwenak hen tïngare
zi mo nwenakye.
20 Hwëna nëno mae mo sinodenak de teipsïn-teipsïnnï, hen Alap mo
golak de syal tan zi mo mam-mamna dekam zep tan hap nenblak, in zep
hëndep Roma mo jana nabare zini te-lidak sonnak makan daink.
21 Hwëna ëe mesë enlala ë gweblak, ‘An zen sa Israelsa hïl gïl sonera!’
Tan hyanak, namen yaklana mes dan-ahan nër.
22 Hen namen kaknak ëe we walsaë auna ohlobiridal- aban mae de Yesus
hon ang ta gwen we walsya. Zen yakla hata sezan naban sek gwer- men
zao nër dwanukke, desan dep.
23 Hwëna zen hom zë Yesus mo tokna hla dal. Zen zep asa nenbiridazal,
‘Ëe Alap mo dam taha nakore zisië nwe nik de ëlirisin gwenkam aker. Zen
man asa enbiridala, “Yesus mes ngaya gwera.” ’

* **24:7 24:7** Luk. 9:22; 18:31-33

24 Abon mae onakon ki zep zi hwëna nolësal kïnïl– zën de hen hlaun hup.
Ki zep zë hla nul– men kirekam we walya asa nenbirida zalye. Hwëna zen
hen hom zë Yesussu hla dal."
25 Yesus ki zep ding gulzimki, "Em in enlala joblo-topna! Em bëjen
em nabakam laïblïbin– mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini tawa da
gwibikye.
26 Zen man tawa da gwibik, 'Alap mo dam tasïn Zini, zisi de ngaya tabin
hip Dena, zen nonol kareksa de goltowen. Ki sa hwëna hyanak teipsïnkïm
nikiri.' "
27 Ki zep tïngan srip gulsuzimki– ola mensa zëre hap dena ale nul
gwekye. Nonol Musa mo ol ale gun nukon kon gwisibir hanaka, hëndep
Alap mo ol ayang gul gwen zi mo alesa srip gulsuzimki.*
28 Ëna men zao dep zi darena in song ë'anka, zëwe kim ëgolek de gwe'ak,
hwëna Yesus dekam zep ëna insa de tamaran makan sap gweizimki.
29 Hwëna man tïtï laka, "Bahem tamaran. Aban mae neik truwek.
Angkam man kawen hap golek de gwe'an." Zao zep ki hëndep seweka.
30 Kim tembane hap teinikin anek, Yesus ki zep rotina gul ineka, ki zep
Alap hap rotina in hap dawemna golblaka. Ki zep ahap gul guku, dekam
zep zëbe nikip dena teisyazimki.
31 Hëndep dekam zep zëno nik mo nwena hleng neizimk, "O an Yesus
suke!" Hwëna Zen dekam zep zëno nik mo nwe nakon aya gweka.
32 Zao zep zënaka enzimki, "Ëe ëre mo ennak ben-ben nakaë eisbirzir–
in kim Zen Alap mo ola nëp oranak srip gulsuzim song gwesan zalaye."
33 Ki zep hëndep lu këka dekam zep kam etan Yerusalem san dep ola
halka. Zao zep etan hla kulida'anka– seblas enkam de wenya insa hen
ahakore naban, men deban mae zë apdenak lowe he'akke.
34 Ki zep zi darena insa nen guzimk, "In eiwa, Bian Alap mes tïn nïkon
ngaya tala! Zen mes Simon hon Zënaka zertrëra!"
35 Zi darena in ki zep hen aïsïl eibirida'anka– men kirekam oranak zëbon
nebon joweka, hen roti kwa-kwak gunnuk kim anakan tame laka, "An
Yesus suke!"

Yesus kim aumwa hap de ol zïm-zïmnï golzimkike:
(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Kis. 1:6-8)

36 Zen kim nama kirekam lonbirida'anka, dekam zep Yesus Zëna zëno
mae mo ngïrïnnïk etan jowe zaka. Zao zep gubiridaka, "Dawem. Em Alap
mo taha terenake lowe he'an."
37 Ki zep auna ëhlok hen ëaïrï'ak. Man tim dik, "An zi au!"
38 Hwëna ki zep gubiridaka, "Em ba habe ëaïrï'an? Bahem ëtaïblï srëm
gwen.
39 Emki taha-tananak Asa hla tan– dekam de Asa tame tan hap, 'An Zen
tangan.' Asa emki olk tan– dekam eka Asa tame lak. Zi auna hom eini hen
danna– an kirekam Asa hla lanan."
40 In kim kirekam gubiridaka, ki zep zëre mo taha naban tana naban
zitreizimki.
41 In kim isrip-sri hap ëtaïblï srëm gwe'ak hen denggwanbla'ak, ki zep
takensibiridaka, "Eno mae mo tembanena awe wëe?"
42 Ki zep hogwe ang gun kwakna nolblak.
43 Ki zep gul inki, ki zep hëndep zëno mae mo nwenak twinbi'inka.
44 Ki zep gubiridaka, "Ëe men kimë nama emsa golëlowehe gwek, Ëe
sap mesë dekam hamal hap emsa anakan gubirida gwek, 'Abe hap dena

* **24:27 24:27** Ul. 18:14-20; Mzm. 22; Yes. 53

mensa kïtak ale nuk, Musa mo olak, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo olak, hen Mazmuruk, zen kirekam sa ki hëndep lwal.' "
45 Kirekam kim gubiridaka, dekam zep zëno mae mo enlalana Alap mo olsa dikim tame gul gwen hap ngatan tazimki.
46 Zao zep gubiridaka, "Alap mo olak man ale nuk, 'Tïngare zisi de ngaya tabin hip de Zini, Zen nonol kareksa sa goltowera, hwëna yaklana dan-ahan ki sa etan tïn nïkon ngaya gwera.'
47 Hen man ale nuk, 'Zëno bosekam sa tïngare zi ausu hap ol dawemna nolzim halada gwer– zen dikim zëre mae mo karek-karek nakon ëhalen hap, hen zëno mae mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hipye. Nonol tangan Yerusalem kon sa kon neisibir hanal.'
48 Em an zen– nonol gol halada gwen hap de wenyaye.
49 Ëe asa ep zer sonezim– mensa ano Bianna emsa gu-gubirida gwekake. Ëna an en kon ësblak– hëndep Alap onakore sosonna in de ebon mae onak ing gwe he'an zaka."*

Yesus kim sewe sekake:
(Mrk. 16:19-20; Kis. 1:9-11)

50 Aha yaklakam ki zep Yesus golësek gweka– hëndep Betania. Zao zep tahana teisya ineka, ki zep zë anakan dawemna golzimki, "Amki Alap onakore dawemna hla kul gwek."
51 In kim ki zë kirekam gweibirida'anka, ki zep zë hëndep Alap zer ine halka.
52 Dekam zep bokle kom soblan naban bosena teip nulsublu'ak. Dekon sërkam de isrip-sri naban zep Yerusalem san dep lwan dahak.
53 Zao zep Alapsa de isrip-sri gwe-gweblan hap Alap mo golak hen-henkam lowehe gwek.

* **24:49 24:49** Yoh. 14:16-17; 15:26; 16:7-10; Kis. 1:4-5

Yesus hup de Ol Dawemna mensa Yohanis ale gulkuke

1 Ol aïsïlï an Kristus Yesus hup dena.
Nonol lone sennak, okamana ansa de yang gulsun srëmnak, Zini in mes gwëka.
Zen Alap han ë gweka, hen Alap han man apde ëka.
Zëno bosena “Alap onakore ëngaya gwen hap de Ol.”
2 Zen nonol lonesen nakon Alap han ë gweka.
3 Zen Zen kïtak Alap mo gun sun yang tasibirki,
hen hom tangan– aha mo yang gulsun nuye.
4 Ëngaya gwen hap de ausuna zen Zëbon onak.
Zep zini ëngaya gwen hap dena Zëbon en nulin gwenan,
dekam zep enho nakon ëngatan gwe-gwenan.
5 Zëno ngatanna in okama kawesïnnïk awe zïl ine gwenan.
Kawesïnnï man sap ngatanna insa husus gwe-gwibirin, hwëna ber-ber gunnu banakan dep?*

6 Ki zep hwëna Alap zini zer soneka, bosena Yohanis.
7 Zen ngatan nabare Zini in hap de olsa tïngare zi hip golngeir guzim zika–dekam de zëno ol toran nakon taïblïblan hap.
8 Yohanis zen ngatansa de golzimdin hip de Zisi hom.
Zen hwëna zëbe hap de olsa de zi hip ayang gul gwizimdin hip de zi.
9 Dekam tïngare zi hip de ngatansa golzimdin hip de Zini man hatan hap golek de gwe'anka.

10 Zep ëngaya gwen hap de ola bare Zini in okamanak awe orep mes gwëka.
Zen sap Zen okamanak de zisi yang tasibirki,
hwëna hom tame dak.
11 Zen zëre mo hlïl irin zini Israel hon hata zaka,
hwëna beya nik hom neirink.
12 Hwëna men zen en daïblïblak, zen en zep neirink.
Zëbe mae en hap zep dekam de Alap mo walas hap ëjowen hap dena golzimki.
13 Zen auhu-kama zi mo wë tan en nakon hom Alap mo walas hap ëjowek,
ahaksa zi zëre mae mo dwam gwibin nikon,
ahaksa zi mo syal gwibin nikon.
Hwëna Alap Zën zëre mo walaskam dikim ëliwehen hap kwang guludaka.
14 Zep ëngaya gwen hap de ola bare Zini in zi tangan hap jowe zaka, hëndep nëban mae golëgwë gweka. Ëe ama Desa anakan kara la gwek, “Eiwa, zëno sosonna ngatan zi mo lang nakorena. Sosonna in Bi zem onakorena, sap Zen an Zen– zëre mo Tane aha-ere naye. Zen taïblïblan tanganna hen kwasang-kwasang enna.”
15 Yohanis kim hla taka, dekam zep zëbe hap dena ol mamkam anakan gubiridaka, “An Zen– asa de zertrozan Zi niye, mensaë anakan gubirida gwekke, ‘Men Zen de asa zertro'an zaka, Zen mamna. Ëe an betekna. Sap

* **1:5 1:5** 1Yoh. 1:1-5

asa de jaha gwen srëmnak, Zen orep mes gwëka.' " Kirekam Yohanis ol mamkam gubiridaka.

16 Alap mo Tanena in, Zen kwasang-kwasang enna, zep Zen etan-etankam nëbe mae hap dawemna gol gwizimnira.

17 Sap Alap onakore tïtï tabin ola, zen Musa Bak nëp ayang gulzimki. Hwëna Alap de nësa totoresa kwasang gwibirida gwen hap de ol dawemna, zen Kristus Yesus nëp golhatazim zika. Ol dawemna in, zen eiwa de tangan naye.

18 Zini hom tangan Alapsa hla dak. Hwëna zëre mo dang tïnïnak de Tanena, men Zen aha-en zëre mo alpnak gwë gwenda hen apde ëka, Zen mes Bi zikhip dena nëbe mae hap ayang gulzimki. Zen hen ki Alap.

Yohanis kim orana sal ta gublu zakake:
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Luk. 3:15-17)

19 Yohanis kim hamal hap tonbirida gweka, dekam zep Yahudi mo mammamna Yerusalem kon zini lup nul sonek– zen de Yohani'i takensïblïn hap. Zen Alap mo golak de syal tan zisi hen Lewi Bak mo ausu nakore zisi lup nul sonek. * Kim yaïng gwezak, ki zep dakensïblïk, "Em san ha an Zen?– mensaë kara ë gweblananye."

20 Yohanis dam-dam enkam zep zënaka kira taka, "Ëe an nënaka de ngaya tabin hip de Zisi hom."

21 Ki zep etan dakensïblïk, "Ki em nara mo weinak dep de zi? Em san ha diki Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Elia Bak Swe? Hwëna angkam Yohanis mo bosekame etan hata'an zala." †

Ki zep ding gulzimki, "Ëe an zëno weinak dep hom."

Ki zep etan dakensïblïk, "Ki san ha em Musa mo weinak dep de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zi?"*

Ki zep ding gulzimki, "Kirekam hom."

22 Ki zep dakensïblïk, "Ki em an nara mo weinak dep dena? Em de enaka kira tan srëmkam, ki hwëna men zen asa lup nul sonek, ëe banakan asa enbiridal?"

23 Yohanis dekam zep Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Yesaya Bak Swe mo ngein sin dep de ol hli yulzimdin nikon ding gulzimki, "Ëe an
'zi srëm lang nakon de anakan taken gwen hap de zi,
"Haen, nëre mae mo Teipsïnnï kip nen orasa dam-dam tablan– desan deka hata zaka." '*

---

* **1:19 1:19** Alap mo golak de syal ta gwen zini, desa Amber olkam "Imam"kam nenbirida gwenan. Zen zen Yerusalemk de Alap mo golak Alap hap domba-sapina tru dasïk gweblak. Israel zi mo ë-ënak de but srëm gol-golak, zao bëjen ba maena Alap hap tru tasïk gweblan. Diki Yerusalemk de Alap mo gol ennak, zao en dep zep lup nulhal gwezak. Hen totore zini bëjen tru ta seblan. Mensa Musa aha-ere zi ausuna dam tasibirki– Harun Bak mo auyan-tane walya, zen diki zen en tru dasïk gweblak. Zen hen domba-sapina in mo kala Alap hap noltrë gweblak– men kirekam Musa mo tïtï tabin olak lwakke, dekam de zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuk gwizimdin hip. Zep Alap mo golak de syal ta gwen zi mo syala, zen kïtak de Yahudi zisi de mas gwibirida gwen hap dena– Alap dikim zëno mae mo karek-kareksa tap gulsuk gwizimdin hip. Lewi Bak mo ausu nakore zini, zen hen Yahudi zi mo aha zi ausu, hen zëno mae mo syala, Alap mo golak de syal tan zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip. † **1:21 1:21** Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zini Maleaki Bak ngein sin dep denaka anakan ayang gulzimki, "Elia Bak Swe etan lamkam sa lwahal zala. Dekam Bian mo zisi de klis gun hup de yakla yawalak sa nabakam hatal." (Mal. 4:5-6)

* **1:21 1:21** Ul. 18:15-19 * **1:23 1:23** Yes. 40:3

Ano syala kirekam.”

24 In zen takensïblïn hap yaïng gwezak, ahakon hen Farisikam de
gubirida gwen zi hon de bïtï gwenna. ‡
25 Zen dekam zep dakensïblïk, “Ki hwëna em ba habe baptis ta
gwibi'ira?– sap em ngaya tabin hip de Zisi hom, hen Elia Bak Swe ne Musa
Swe nik mo weinak dep de zisi hom.”
26 Ki zep ding gulzimki, “Ëe an weyakamë baptis ta gwibi'in, hwëna eno
mae mo ngïrïnnïk ki gwë'ara– Mensa ena tame la srëm gwe'an.
27 Zen asa zertro'an zala. Hwëna ëe an dawem naka hom– Zëbon onak
de babu gwen hapye. Sap zëno tana maesa de ngan sosublunna, ëe toton
bëjënë.”
28 In kïtak Betaniak ki lwak, weyana Yordan mo yakla hata sezan san de
ënak. Yohanis zen zëwe baptis ta gwibirki.

Yohanis kim Yesussu hla ta gukuke:

29 Ka'ankam, ki zep Yohanis Yesussu hla ta guku, ki zep gubiridaka, “Ëre
wakë emki hla tan. Zen in Zen– Alap mo Domba Tane naye. § Zen Zen sa
Zënaka sosok tala– tïngare okamanak de zi mo karek-kareksa dikim ngan
gulsuzimdin hipye.
30 Zen in Mensaë anakan emsa gubirida gwek, ‘Asa de zertrozan Zini,
Zen mamna. Ëe an betekna. Sap asa de jaha gwen srëmnak, Zen orep
mes gwë gweka.’
31 Ëe homë menkam anakan tame ta'ak, ‘An Zen– nësa de ngaya tabin
hip de Zini inye.’ Hwëna Alap asa baptis ta gwibin hip dam tasïkï– dekam
de Desa Israelk de zi hip zertreizimdin hip.”
32 Hen Yohanis insa hlaulku zen dam-dam enkam anakan tonbiridaka,
“Ëe ama Alap mo Enhosa hla taser. Mawana ohola mo kim ati gwesan
zala, ki zep hëndep ing gwe heblan hap Zëbon zau zula.
33 Hwëna Alap mes asa hamal hap anakan gu-gubluka, ‘A dekon esa
tame tala: Men Desae hla ta'anka ëre mo Enho de Zëbon dep ati gwennak
hen ing gwe heblannak, Zen Zen sa hwëna ëre mo Enhona inkam baptis
ta gwibiri.’
34 Ëe hwëna namen mesë ëre mo nwekam hla tal, zen in zebë damnak
anakan kira gwe'an, ‘In eiwa, Zen Zen– Alap mo Tane naye.’ ”

Yesussu kim zini nonol tanganna ang nëblakke:

---

‡ **1:24 1:24** Farisikam de gubirida gwen zini, zen Yahudi zi mo aha hlïkna, hen zen Yahudi mo auyan-aza mo jalse gwen olsa anakan tatete nul gwek, “Bahem gulmurun.” Zen hen man anakan ëbolamda gwe-gwek, “Ëe en ama dawemkam Alap hon ëtal gwesï'ïn.” Zep zen hen man Yesussu baes nëblak– kim anakan hla dak, “Desa beyakam ang nëbla'an.” Sap Yesus Zen Farisi walsya hom. Yohanis mo ola awe dam gulsunnu dan-dan: Ahana, “ahakon hen Farisikam de gubirida gwen zi hon de bïtï gwenna,” ahaksa, “In zen dakensïblïk zen Farisikam de gubirida gwen zi lup nul sonek.”

§ **1:29 1:29** Yohanis kim Yesussu anakan gubluka, “Zen in Zen– Alap mo Domba Tane naye,” dam gulsunnu zen a kirekam mo: Yahudi zini dombasa Alap hap tru dasïk gweblak– dekam de zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuzimdin hip. Zep kim Yohanis kirekam gubluka “Alap mo Domba Tane”kam, zen man dakastï'ïn, sap Alap man Yesussu zerguku– domba tane makan de tïngare zi mo karek-karek hap de tan hap.

35 Ka'ankam etan baptis ta gwibin zini Yohanis zao gwë'anka. Ëe hen zëre hon de ang ë gwen zi darena zaoë ë'ak. *
36 Dekon zep Yesussu tamarannak kara ta sone'anka, dekam zep etan gubiridaka, "In Zen– Alap mo Domba Tane naye."
37 Ëe kimë kirekam asalblak, dekam zebë Yesussu ang ëblak.
38 Asa kim ake guku, ki zep lero gwizimdin niban asa takensizimki, "Em basae leibi'ira?"
Ki zebë ding ulblik, "Rabi Bak, eno gwë gwenna endawe?" "Rabi"kam de ol-gunnu, zen Ibrani olkam. Zëno enlalana "guru."
39 Dekam zep asa ding gulzimki, "Haen. En esa ki zë hla kuli." Dekam zebë ang ëblak, hen ama zëno gwë gwenna hla kuk. Yakla nwena dekam san ha empat enkam, kam-en. Yaklana dekam zep asa zigwëka.
40 Ëe in zen Yohanissi asalblak hëndep Yesussu ang ëblak, aha zini in mo bosena Andreas Bak. Andreas in, Simon, aha bosena Petrus mo oso.
41 Zen ki zep nabal-bakam aya zemka duweblaka, ki zep gubluka, "Ëe mesë Mesia'a ërtowenan!" "Mesias"kam de ol-gunnu, zen hen Ibrani olkam. Yunani olkam enlalana "Kristus," hen zëno enlalana, "Alap mo zer sonenna– Israelsa de Zen ngaya tabin hip."
42 Andreas ki zep Yesus osan dep kwang tahal zaka. Kim zerhata zaka, Yesus ki zep zë nwekam srap tasïkï, zao zep gubluka, "Em in Simon Bak, Yohanis mo tane. Hwëna Ëe ama emsa bose ta'an 'Kefas'kam." "Kefas"kam de bosena in, Ibrani olkam enlalana apdenak– zëre mo Yunani olkam de bosena Petrus hunye. Zëno enlalana "kaso yawal."

Yesus kim Pilipus ne Natanael neka kwang sokake:

43 Ka'ankam ki zep Yesus Galilea mo lang san dep de song gwen hap dwam gwe'anka, ki zep hëndep song gweka. Zao zep Pilipus Baksa zertoweka, ki zep zë gubluka, "Em Asa ang gwebla."
44 Pilipus in Betsaida wal, hen Andreas ne Petrus ne zao hen ë gweka.
45 Pilipus dekam zep hwëna Natanaelsa duweblaka, ki zep zë gubluka, "Ëe mesë ërtowenan– Zini mensa Musa zëre mo tïtï tabin olak hamal hap zëbe hap dena ale gulblukaye, hen mensa Alap mo olsa de ayang gul gwen zini nen guk gweblakye. Zen Nazaret wal, bosena Yesus, Yusup Bak mo tane."
46 Ki zep Natanael weha ol makan ding gulbluka, "Nazaret walya san ha ki?– dawem naye."
Ki zep ding gulbluka, "Haen, en neik ki zë hla ta."
47 Yesus onak kim zerhata'an zaka, ki zep gu-gubluka, "An Israel wal tangan. Hwëna zëbon onak hom– zisi de yane-ne tan hap de enlala naye."
48 Ki zep Natanael takensïblïka, "Em banakane asa tame tala?"
Ki zep ding gulbluka, "Ëe mesë emsa hla tal– Pilipus de emsa kwang tan srëmnak. Tenya ara mo ausunake nikin sira."
49 Ki zep ding gulbluka, "Guru, Em in Alap mo Tane! Em in Israel mo teipsïnnï!"
50 Yesus ki zep ding gulbluka, "Na-en tangan ba habe asa taïblïbla'ara?– owas betek tola an en hapye. Sap Ëe anakare enkamë emsa gublul,

* **1:35 1:35** Yohanis, men zen bukuna ansa syal gwibirki, hom damkam zëre mo bosena ayat 35-40nak awe ale gulku. Hwëna zi darena in kon ahana zën mes yap, sap Yohanis kirekam zëre mo surat ale gul gwennak zëre mo bosesa golzabe gweka. Mae hap mes yap bose zemka ale gul srëm gwe-gweka– dekam de aha zi zënaka enlala gweblan srëm hap, "Zen bolte-boltena."

‘Ëe ama emsa tenya ara ausunak hla tal.’ Hwëna em etan mamkam de owassa esa kara guluda gwera– dekam tangan de dawemkam Asa taïblïblan hapye.”

51 Ki zep hwëna gulk sun de ol blaorankam kïtak asa gubiridaka, “Eiwa tangan nakaë emsa gubirida'an: Em esa nglïsa talusun nuka hla laser, hen Alap mo dam taha nakore zini ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna † Abon osan sa tatak gwese gwer, hen Abon osan sa atiti gwe-gwezal.”

2

Ëna Kanak de we-zi dare oto sonnak kim Yesus ang gwekake:

1 Yaklana dan-ahan, dekam zep langna Galilea mo aha ëna Kanak we-zi daresa oto noso'ak. Yesus mo anena man zë ang gwek.

2 Dekam zep Yesussu hen nenblak– Zen de hen zëre hon de ang ta gwen wenya asa golëang tan hap.

3 Anggur hona kim tap gwizimki, Yesussu ki zep an zem gubluk, “Anggur hona mes tap gwizimnira.”

4 Ki zep ding gulbirki, “Anyan, em bap kirekam Asa gublula. Sap Ëe dikim ëre mo sosonsa goltreizimdin hip denak hom am zau'un.”

5 An zem ki zep gola iwe de babu gwen zisi gubiridak, “Ano tanena an de emsa ba mae hap gubiridanna, zen hëndep kire enkam syal eibik.”

6 Gola iwe kasokam de drem yawal-yawala ki ërlwa'ak– enam enkam, seratus liter mo dena. Zen weyasa zë hamal da gwibik– tembane tankam dikim Yahudi mo auyan-aza mo ëpba ol san tahasa su tablanda gwen hap, hen piring-moksa de zë os-os ta ine gwen hap.

7 Yesus ki zep gubiridaka, “Drem-dremna ansa hokam beya labik.” Dekam zep hona tutu dak, hëndep dremna in man ësuwehe kïnïk.

8 Ki zep etan gubiridaka, “Men zen tagal gwenna awe nol gwe'arake, emki zëbe hap zeisirbli hanan.” Ki zep hëndep nyeisirblihak.

9 Hwëna dremnak de weyana in mes anggur ho hap ëjowek. Tagal gwen hap de nol gwen zini in kim akasibirki, zen hom anakan tawa gwibi'inka, “An owas hap ki lwanan,” hwëna babu gwen zini in, zen en mes sap tame nuk. Ki zep we gon hap de zini insa kwang taka,

10 ki zep gubluka, “Tembane yawalsa de syal gwibinnik, diki anakan syal nei gwibirin: Nonol te-ala mamkam de anggur ho dëreksa de golzimdin. Hwëna kim dërek wenya insa sowe henkam otdebinni, dekam sap de lun kon totore anggur hona golzimdin. Hwëna em an dërek wenya ema lam gulu– lun kon de hwëna kae gwibir-zimdin hip!”

11 Zen zen Yesus mo nonol owas syal gwibin niye– kim langna Galilea mo ëna Kanak nonola zëre hap dena goltreizimki. Zen zëwe zëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna nonola goltreizimki. Zen dekam zep zëre hon de ang ta gwen wenya nonol sap daïblïblak.

12 Kim hya gwesïk, Yesus ki zep Kapernaum sun dep golëtine gweka– an zem, oso wal zem, hen ëe zëre hon de ang ta gwen wenya ban. Zao mingguna san ha aha-en mes yap asa golëlowe heka.

---

† **1:51 1:51** Yesus kim okamanak gwë gweka, Zen man Zënaka “Anak Manusia”kam gu gweblaka. Hwëna walaskam de enlalana zëwe hom. Ibrani olkam zëno enlalana “zi tangan.” Yesus mae hap kirekam Zënaka bose taka: Sap Zen man enlala gweka– mensa Daniel Bak zëbe hap dena hamal hap Dan. 7:13-14nak ale gulkuke. Sap Daniel man nwe nik de lirisin nëblankam “zi tangan” makan Yesussu ngatan zi mo langnak hla ta seka– Alap kim Desa Zen de kïtak teipsibiridan hap gublukake.

Yesus kim pasar zini Alap mo gol tëm nakon golëalsa sonekake:
(Mat. 21:12-13; Mrk. 11:15-17; Luk. 19:45,46)

13 In kim Yahudi mo yakla yala Paskanak* golek de gwe'ak, dekam zep
Yesus Yerusalem san dep asa golëzahe gweka.
14 Alap mo gol mwanak de teksonnak ki zep zini hlauluda'an haka– men
zen sapi-dombana, hen mawana te-ala hap lirak da gwibikke– dekam de
aha zi desa Alap hap tru tasïk gweblan hap. Hen men zen Roma mo te-ala
hap Yahudi mo te-alasa lirak da gwibik, zen hen zao teinikin'ik. Meja-
mejanak te-alasa naïtblïn da'ak. †
15 Ki zep dokot hak-haksa siri tasïkï– dekam de sapi-dombana insa lek-
lek tabin hip, dekam zep tïngan golëalsa sonebirki. Te-ala lirak ta gwibin
meja-mejana man yal tazimki, hëndep te-ala kasona man sekwak tabir-
zimki.
16 In zen mawana lirak dabi'ik, desa ki zep gubiridaka, “Mawa om ansa
dekam kap ul inehak. Ano Bian mo gola ansa bahem pasar hap li yul sone
gwen.”
17 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe dekam zebë enlala eibik– mensa
Alap mo olak anakarekam ale nukye,

“Ëe Alap mo golsaë dawemkam anakan enna lwa gwibirin, ‘Bap zen zini
kun gun.’

Zen in zep de jal hap sa Asa karek dal.”*
18 Yahudi mo nol-nolik zep hwëna nenblak, “Nara ebe hap golblaka?–
dekam de Alap mo gola ansa wet gulsun hupye. Ki abe mae hap emki
owassa syal gwibir-zimdin– ëe akakim anakan emsa tawa ëblak, ‘Alap
eiwa mes kirekam de syal gwe-gwibin hip dena ebe hap golblaka.’ ”
19 Ki zep ding gulzimki, “Em gola ansa dri kulsuk, hwëna Ëe asa dan-
ahare yaklakam etan taul.”
20 Ki zep ding nulblik, “Alap mo gola ansa kim dauk, tahunna 46 enkam
man-am altïlsïk, hwëna em ema gulu, ‘Dan-ahare yaklakam asa etan
taul’!”
21 Hwëna Yesus Alap mo gol tangansa de dri yulsun hup hom ki
gubiridaka. Zen hwëna zëre mo tim hip denaka gulk sun ola blaonzimki.
22 Zep Yesus kim tïn nïkon ngaya gweka, ëe dekam zebë zëre mo ola insa
enlala eibik. Dekam zebë hen Alap mo hamal hap de ol ale gun nuban
Yesus mo ola ban laïblïzimk.
23 Yerusalemk kim yakla yawala Paskanak gwë gwe'anka, zini beya nik
daïblïblak, sap zen man zëno owas syal gwibinsi hla nul gwe'ak.
24 Hwëna Yesus hom desa anakan taïblïbiridaka, “Zen eiwa Asa
daïblïbla'an.” Sap Zen mes kïtak tame tabirki.

---

* **2:13 2:13** Paskana zen Yahudi mo olkam enlalana “tamaran.” Zen dekam de enlala gwibin hip– in kim Alap mo dam taha nakore zini Israel mo gol-gola tamankake, Mesir mo gol-gol san de tïlïdan hap. Mesir mo nonol walasna dekam zep juwek. Owasna insa de hlaunkum, dekam zep Mesir mo teipsïnnï Israel mo zi ausu nakore zini insa gubiridaka, “Dikire sek gwek.” (Kel. 12:1-51; Ul. 16:1-8) † **2:14 2:14** Roma dekam Yahudi mo langnak ïrïk nïk, zep zëno mae mo mwin-mwankam de te-alana, Roma mo te-ala. Hwëna Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna man jalse neibirida gwek, “Roma mo te-alasa bëjen Alap hap golblan.” Yahudi zini zep Roma mo te-alana lirak da gwibik– Alap mo golak de hatankamye. Hwëna zini men desa Yahudi mo ëpba te-ala hap lirak da gwibik, zen hwëna hargana man mam nul gwek– dekam de zëre mae hap aha hlïk naka kap ta-in gwen hap. Hen men zen aha kire-kirena Alap mo golak lirak da gwibik, zen hen man hargana mam nul gwek. * **2:17 2:17** Mzm. 69:10

25 Zen zi mo enlalasa Zën hla ta gwizimki, zep Desa ba hap de anakan gublun hap, “Zini in karekna,” ahaksa, “Zen dawemna.”

3

Nikodemus kim Yesussu zïnï takake:

1 Aha yaklakam ki zep Farisi walya Yesussu zïnï ta zaka, bosena Nikodemus. Zen Yahudi zi mo aha mamna.
2 Zen kam zïnï taka, ki zep zë gubluka, “Guru, ëe mesë emsa anakan tame lak, ‘Emsa Alap zer soneka– asa de tawa ta gwibin hip.’ Sap Alap de zisi zergwën srëmkam, zen bëjen owas-owassa syal gwe-gwibin– in kirekam em syal gwe-gwibi'iraye.”
3 Yesus ki zep ding gulbluka, “Eiwa denakaë emsa gublu'an: Emsa de etan jaha gweblan srëmkam, em bëjen em Alap mo ïrïk gïnnïk hatan.” *
4 Ki zep ding gulbluka, “Zi mamna banakan de etan jaha gweblan hap? San ha maka ki bongna etan an zik mo sopnak ing gwe he'ara?!”
5 Yesus ki zep ding gulbluka, “Eiwa denakaë emsa gublu'an: Zini etan de jaha gwibiridan srëmkam, hokam de jaha gwibiridanna, hen Alap mo Enhokam dena, zen molya Alap mo ïrïk gïnnïk yaïng gwek.
6 Zi mo jaha gweblanna, zen tim en naka, hwëna Alap mo Enho nakore jaha gweblanna, zen ang hap dena.
7 Em ba hap de tenggwaran hap?– sap Ëe ama emsa gublul, ‘Etan de emsa jaha gwibiridan srëmkam, em kïtak bëjen Alap mo ïrïk gïnnïk yaïng gwen.’ ”
8 Yesus ki zep ola gulk sun blaonblaka, “Asesena ki totoresa taïlïsen gwenda. Auku enna kie asal gweblanan, hwëna anakare tame gunnu hom, ‘Asesena in dekon jowe gwenda,’ ahaksa, ‘Desan dep song gwera.’ Zen hen ki kirekam, Alap mo Enho nakore jaha gweblan naye.”
9 Nikodemus ki zep takensïblïka, “Ëe homë tame gu'un. Zen kirekam banakan sa jower?”
10 Yesus ki zep ding gulbluka, “Em dwan Israelk de zi mo aha guru yawal sake, zep em ba habe insa tame gul srëm gwera?
11 Eiwa denakaë emsa gublu'an: Ëe ëre hon de ang ta gwen wenya ban ëre mae mo tame gun nuka hen nwekam de hlaun nukaë tawa la gwibirin. Hwëna em ere mae hon de ang ta gwen wenya ban em molye ulink.
12 Ëe kimë auhu-kamanak denaka emsa tawa ta gwibirin, em hwëna dekam home ano ola laïblï gwibirin. Zep Ëe de ngatan zi mo langnak denaka emsa tawa tabinkim, em banakan dep?– taïblïbin niye. Ebe mae hap gwa-gwa tangaranna.
13 Sap zini hom ngatan zi mo lang san dep sesek gwesek, hen dekon hom atiti gwezak– zen de emsa tawa tabin hipye. Hwëna Ëe ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe dekonë ati gwezak.

* **3:3 3:3** “Etan de jaha gweblan” hap de ola awe, desa de dam gulsunnu dan-dan, zep Nikodemus Bak dam gulsuk srëm gweka. Aha dam gulsunnu, etan de an zik jaha gweblan hap dena– men kirekam Nikodemus dam gulsukuye. Yunani olkam aha dam gulsunnu hen, gulk kon de jaha gweblan. Zëno dam gulsunnu, Alap mo Enho de ing gwe heblankam de wet gwesïn, zep de zini in ëse jaha gwen makan nwe-mase gwen. Yesus Zen diki kirekam enlala gwibirki– ngatan zi mo lang nakon de jaha gweblansa.

14 Men kirekam Musa Bak tembagakam de yang gulsun wanyana tenyak
gulk makan gul inkike, sasa langnak in kim golëlowehe gwekake, † zen
kirekam sa hen ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa gulk makan
dain–
15 dekakim tïngan men zen Asa daïblï gwebla'ak, hëndep de gwën hap
denaka hla nuk."

An Yohanis, men zen bukuna ansa syal gwibirkike, zëre mo srip gulsun ol:

16 Alap man okamanak de zisi sërkam kwasang gwibirida gweka,
hëndep zep zëre mo Tane aha-erena zer sonezimki– dekakim tïngan
men zen Desa daïblï gwebla'ak hëndep denaban juwe srëm gwek, hwëna
hëndep de ëngaya gwen hap denaka sa hla nul.
17 Alap zëre mo Tanena in nësa de karek tabin hip hom zer soneka,
hwëna dekam de Zëbon onakon nësa ngaya tabin hip.
18 Zini men zen zëre mo Tanena daïblïbla'an, desa Alap hom karek tabin
hip kalang gwibirida'ara. Hwëna men zen daïblïbla srëm gwe'an, desa
mes kareknak de kang gun hup kalang gwibiridaka, sap zen hom zëre mo
Tane aha-erena daïblïblak.
19 Zep a kire nakon sa Alap klis gulu: Zëre mo ngatansa de golzimdin hip
de Zini mes sap okamanak hata zaka, hwëna okamanak de zini kawesïnsï
dwam nei gwibirin. Zen ngatan san dep de wet so gwe kïnïn hap man
baes ta gwenan, sap zen karek-kareksa nol gwenan.
20 Sap kareksa de gol gwen zini ngatansa man husus nei gwibirin. Zen
bëjen ngatannak ëwet so gwe kïnïn– zëno mae mo syal karekna insa de
tame gulzimdin srëm hap.
21 Hwëna men zen Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, zen Alap
mo ngatannak ëwet so kïnzï gwenan, dekam zep anakan noltrë gwenan,
"Ano gwënna eiwa Alap mo dwam gwibin sin lwa'an."

Baptis ta gwibin zini Yohanis kim Yesus hup dena kira gwekake:

22 Dekon aha yaklakam, Yesus zëre hon de ang ta gwen wenya aban
mae Yerusalem mo zi srëm lang san dep golësek gweka. Zao holo tolkam
asa golëlowehe gweka, hen zini dekam baptis ta gwibin hip yaïng gwe-
gwezak.
23-24 Dekam baptis ta gwibin zini Yohanis Swesa nama hom bwinak tak
da in'ik. Zen dekam Aenonk hen baptis ta gwibi'inka– ë yala Salim golek
denak, sap zëwe hona beyana. Zep zini nama zëbon dep yaïng gwe-
gwezak– zen de zë baptis ta gwibin hipye.
25 Ki zep Yohanis hon de ang ta gwen wenya Yahudi wal bose zeban
auyan-aza zik mo ëpba ola kon nërkeisa-keisa gwe'ak– mae hap: Diki a
kire enkam nen taha maena su tablanda gwen– dekam de Alap mo nwenak
ëkun gwen srëm hapye.*
26 Ki zep etan Yohanis osan dep lwan dahak, zao zep nenblak, "Guru, zini
men zen weyana Yordan mo yakla hatase zannak eban ë'anka, mensa em
asa gubirida gwekake, 'Zen Zen tangan,' zen hwëna angkam zisi beyakam
baptis ta gwibi'ira. Angkam zini zëbon en dep tïngan gwe'an. Nëbon mae
hwëna man dan-en gwe'an."

---

† **3:14 3:14** Israel mo ausu nakore zini kim wanya de hit ti gwibin nikon juwe gwe'ak, Alap dekam zep Musasa gubluka– dekam de yang gulsun wanyasa te ïk gïnnïk gulk makan gul irin hip. Kim wanyana insa kara nulse gwek, dekam zep wanya mo hit tin sang-sang nakon ëdawem gwe-gwek. Emki Bil. 21:4-9nakhlaun.

* **3:25 3:25** Mrk. 7:1-4

27 Yohanis ki zep ding gulzimki, “Zini bëjen banakare syal maena gul
irin– Alap de golblan srëmkamye.
28 Ena kie asa sane la gwek– kimë anakan gu gwekye, ‘Ëe an Israelsa de
ngaya tabin hip de Zisi hom, hwëna ëe an Desa de ngeir gubluzan hap de
zi.’
29 Yesus Zen we gon hap de zini men kiye. Hwëna wenya mensa Zen
go'ara, zini men zen angkam Zëbon dep bïtï gwe-gwe'an, zen zen. Ëe
hwëna men kiye– we gon hap de zini in mo wal bosena. Zep ëe ama sam
gwesïnïn– anakan de akenkam, ‘We-zi darena in dawemkam ë gwe'an,’
hen ëe ama isrip-sri gwe-gwenan– ano wal bosena in mo olsa de sane
gwe-gwenkamye.
30 Zen diki Zen sa abon onakon teipsïk zahera, hwëna ëe asa dowehe
tiner.”

Angkon an, bukuna ansa men zen syal gwibirkike, zëno srip gulsunnu:

31 Zini in zen gulk kon ati gwe zaka, Zen teipsïnnï. Hwëna okamanak
de ësaltïn zini, zëno mae mo enlalana hen ol toranna okama en hap dena.
Ngatan zi mo lang nakore Zini in man tïngan kwei-kwik gu'ura.
32 Zen mensa Zëna zëwe hlaul gweka hen sane gwe-gweka, desa zep nësa
tonbirida gwe'ara. Hwëna okamanak de zini zëno ola man hwa nulsuk
gwe'an.
33 Hwëna men zen en zëno ola nulin gwenan, zen en zep anakan eiwa
nul gwenan, “Yesus Zen Alap mo Zer Sonenna.”
34 Alap mo zer sonen Zini, Zen eiwakam Alap mo olsa ayang gul gwenda,
sap Alap zëbe hap zëre mo Enhosa kïtak zerblaka.
35 Bian man Tane zemka dang tïnï ta gwenda, in zep Zen de tïngan bi
gwibin hip gubluka.
36 Men nara Tane zem insa taïblïblanna, zen mes hëndep de ëngaya
gwen hap dena nulin. Hwëna Tane zemka men zen de betek nëbla srëm
gwe'ak, zen molya ëngaya gwek. Zen hwëna Alap mo jalak sa hëndep
denaban lowehe gwer.

4

Yesus kim Samaria wenya ban ola lon'akke:

1 Farisikam de gubirida gwen wenya ki zep anakan ësak, “Yesus hon
angkam beyakam bïtï gwe-gwe'an, hen zëbon beyakam baptis ta gwibin
hip sek gwe-gwe'an. Yohanis hon angkam man dan-en gwe'an.”
2 Hwëna Yesus Zëna hom baptis ta gwibirki. Diki zëre hon de ang ta
gwen wenya ëyë baptis la gwibik.
3 Anakan kim salka, “Farisikam de zini mes kirekam emsa tawa nëblak,”
Zen dekam zep Yerusalem mo lang nakon asa etan Galilea mo lang san dep
golësek gweka.
4 Orana in desanë sek gwek langna Samaria mo ngïrïn kles san.
5 Ki zep Samaria mo ëna Sikark asa golëyaïng gweka. Dekon golek-
ngana mensa Auyan Yakob Bak orep tangan tane zem Yusup hup
zerblakaye.*
6 Ëna Sikark iwe hen ki, Yakob Bak Swe mo aïlï hona. Yesus man oranak
sin gwe zaka, zep kim hata zaka, hëndep dekam zep aïlï ho alpnak nikin
ane zaka. Yaklana dekam bolak mes zauku.

* **4:5 4:5** Kej. 33:19; 48:22; Yos. 24:32

7-8 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya mesë ëna iwe yaïng gwesek-
tembanesa de zë lop tan hap. Ki zep hwëna Sikar wenya blome naban
hata'anzak- hona insa dikim zausul han hap. Yesus ki zep gubirki, “Abe
hap nonol zausulblu ine.”
9 Wenya in ki zep ding gulbluk, “Em in Yahudi wal syake, hen ëe an
langna Samaria kore we. Zep em ba habe asa kirekam abe gulu?” Zen
mae hap ki ding gulbluk: Sap Yahudi zini bëjen Samaria zi niban tahana
golësëran-sëran gwen. *
10 Ki zep ding gulbirki, “Alap mensa angkam golzim'ira, em home tame
gu'ura. Hen em home Asa tame tala. Ki emaka Asa abe tala- hëndep de
ngaya gwen hap de hosa de ebe hap golbin hip. Hen Ëe amaka ebe hap
golbi'in.”
11 Ki zep ding gulbluk, “Bian, eno blomena hom, hen aïlï hona an logok
gwe henna. Em banakan molye zausulku- ngaya gwen hap de hona in
saye.
12 Auyan Yakob Bak tïnkïm aïlï hona ansa nëbe mae hap hli tazimki, hen
zëna, walas zem hen zaho zem, zen dekore hosa notde gwibik. Em san
ema enaka kïl tï'ara?- ‘Ëe an Yakob Bak onakon ama teipsï'ïn.’ ”
13 Ki zep ding gulbirki, “Zi de aïlï hona ansa otde gwibinkim, zen sa etan
ëho-hole gwe-gwer.
14 Hwëna mensaë gol gwizim'in, zi de desa gul irinkim, dekam bëjen
etan ëho-hole gwen. Hwëna hona in zëno mae mo enho nakon sa ana
gwese gwer, hëndep zep sa hëndep denaban ëngaya gwer.”
15 Wenya in ki zep ding gulbluk, “Bian, abe hap hona insa golbir- ëe
akakim etan ho-hole gwe srëm gwek. Hen dekam ëe molyë awe hata
gwezak- hona ansa de zausul gwen hapye.”
16 Ki zep etan ding gulbirki, “Ki zi omka em kwang ta lahan.”
17 Hwëna ki zep ding gulbluk, “Ano zini hom.”
Etan ki zep ding gulbirki, “Em eiwakame ding guluda,
18 sap em mese aha-ere taha-tapkam zini zersïk gweka. Hen mensa
angkam zergwë'ara, home eiwakam ze'ara. Eno ding gunnu in eiwana.”
19 Ki zep ding gulbluk, “Bian, angkam mesë emsa tame tanan: Em Alap
mo olsa de ayang gul gwen hap de zi.
20 Ano mae mo auyan-azana awe de kwatapnak yakla yawalak ëtagal
gwe-gwek- dekon de Alap hap boklesa kom ta gweblan hap. Hwëna Yahudi
zini, em ema anakan tawa la gwibirin, ‘Yerusalemk de Alap mo gol ennak
em yakla yawalkam ëtagal gwe-gwen- dekon de Alap hap boklesa kom ta
gweblan hapye.’ ”
21 Ki zep hwëna ding gulbirki, “Ano ola an desa em taïblïbin: Yaklanak
sa hatal, dekam kwatapna an en kon hen Yerusalemk en kon molya Alap
hap boklena kom da gweblak.
22 Em Samariak de wenya, men zëbe hap boklena kom la gweblanan,
home tame la gwe'an. Hwëna ëe, Yahudi zini, mesë tame lak- men zëbe
habë boklena kom la gweblananye. Sap dekam de zisi ngaya tabin hip
dena, zen Yahudi hon sa ki lwal.
23 Sap zëno yaklanak sa hatal hen angkam man lwa'an, dekam zini sa
tïngare enho naban hen Alap mo Enho de bi gwibiridankam Bian hap
boklena kom da gweblal. Sap Bian Alap kirekam de zisi hakalbirida

* **4:9 4:9** Yahudi zini Samariak de zi niban mae hap tahana nolësëran-sëran gwe srëm gwe-gwek: Sap Samariak de wenya man aha zi ausu naban ësiri gwe-gwek, zep Yahudi tangan zini man anakan enlala neibirida gwek, “Zen Yahudi tangansa hom. Zen kwae naban.”

gwenda– Zënaka de boklesa kom ta gweblan hapye, sap men-kore men-kore zi ausu.
24 Alap Zen enho enna, zep zi de eiwakam boklesa kom ta gweblanna, zen diki tïngare zëre mo enho naban hen Alap mo Enho de sosonsa golblan naban.”
25 Wenya in ki zep ding gulbluk, “Ëe tawana: Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa hata zala, hen kim de hata'an zaka, Zen sa kïtak srip gulsuk gwizimdi.”
26 Ki zep ding gulbirki, “Ëe an Zen– an debane lon'araye.”
27 In kim zë lon'ak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë lwanda halzak. Zao zebë Yesussu anakan lenggwanbla'anzak, “Zen wenya ban am olsa lon'an.” Hwëna wenya insa homë anakan lakensibik, “Em basae Zëbon dwam gwibi'ira?” Hen Yesussu homë lakensïblïk, “Em ba habe wenya in han ola lon sara?”
28 Hwëna wenya in kim Yesussu kirekam salblak, blomena insa zao zep eititi gwe gubirhak, ki zep ënak gubiridahak,
29 “Haen! Zini wakinsa emki hla tan. Zen ano gwënsa kïtak tawa gwibiri. San ha Zen tangan mes yap– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye?”
30 Dekam zep ëna iwe de zini du nëblazak.
31 In kim ki zë kirekam lwak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe ama sap zë tïtï la gwe'ak, “Guru Bak, emki tembane gwen.”
32 Hwëna Zen man ap ding gulzimki, “Ano tembanena ki– mensa em tawa eibir srëm gwe'anye.”
33 Ki zebë ënaka enbiridak, “San ha man yap aha zi tembanena nolblazal yap?”
34 Ki zep ap ding gulzimki, “Ano tembanena a zen moye: Bian mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hip, hen syala men zep Asa zer sonekake, desa dikim sul sonen hap. Zen ano tembanena zen.
35 Zini kirekam nen gwibirin, ‘Eiyas tan nakon, etan benna dan-nër dan-nër, dekam sa taran hap denak zaul.’ Hwëna Ëe ama emsa gubirida'an: Nga yala ansa emki ër tabla naseran. Gandumnu mes ngap-ngap gwera, zep taran hap denak mes zaul. Nen taran.
36 Eiyas tan hap de zini, zen mes ëteingir gwe guk. Hwëna zini men zen angkam taran hap syal ta'an, zen hëndep de ëlwa gwen hap de gudangnak gandumnu insa kang da gwenan, hen zëbe mae hap Alap hëndep de ëlwa gwen hap de te-alasa gaji hap aïtbir gwizimnira. Zep zini men zen eiyas tanna hen men zen de taranna apdekam sa lamkam ëisrip-sri gwer.
37 Zep man dakastïlïn– men kirekam anakan nen gwibirinye, ‘Ahakorena eiyas tan hap de wenya. Ahakorena zen taran hap de wenya.’
38 Hwëna Ëe mesë emsa dam tasibik– em de hwëna aha zi mo eiyas tanna insa tan gwen hap. Zep em zëno mae mo irse gwen nakone dawemsa hla kul gwe'an.”
39-40 In zen du nëblazak, zao zep abe da gwe'ak– deban mae de zëwe golëgweisïn hïp. Hëndep zëwe yaklana dan zep gweisïkï. Langna Samaria mo ëna Sikark de zini dekam beya nik zep Yesussu daïblïblak, sap wenya in anakan gubirida gwe'ak, “Zen ano gwënsa kïtak tawa gwibiri.”
41 Hwëna Zënaka de sane tan tangankam, zep etan beya tangan nik daïblïblak.
42 Hyanak zep wenya insa nen gwibik, “Menkam eno ol en nakonë laïblïbla'ak, hwëna angkam aena hen mesë sane lak, zep mesë dam lasïl, ‘Eiwa, Zen okamanak de zisi de ngaya tabin hip de Zi.’ ”

Yesus kim mam zi mo walasna langa nakon sang-sangnak dawem takake:
(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)
43 Samaria mo ëna iwe kim yaklana dan asa golëgweisïkï, ki zep kon
etan zëre mo langna Galilea san dep asa golësek gweka.
44 Yesus dekam hamal hap mes asa gubiridaka, "Zini hom zëre kore wal
de Alap mo olsa ayang gul gwizimdin hip de zini nasal gweblanan, zep
Asa hen Galileak molya daïblïblak."*
45 Hwëna kim asa golëyaïng gweka, Galileak de zini man ki sap neirink.
Zen hen mes Yerusalemk yakla yala Paskanak ang tak, hen dekam zëno
owas syal gwibinni kïtak kara nul gwek, zep ki neirink.
46 Yesus ki zep asa golëlwanda halka– Galilea mo ëna Kana san dep, men
zëwe Zëna nonol ho tanganna anggur ho hap li yul sonekake. Langna
Galileak de aha ëna Kapernaumk zao hen ki zini gwë'anka– teipsïn zini
Herodes mo taha trï so gweblan nik. Hwëna zëno tanena sang-sang nik
gwë'anka.
47 Zen kim salka, "Yesus Yerusalem mo lang nakon mes hata zala,"
dekam zep song gwebla zaka, zao zep abe ta zaka, "Em wëhë asa mas
gwebla'anka? Kapernaum sun nen ingnen– ano tane tolsa eka dawem ta.
Zen tïn hïp tol alp gwesï'ïra."
48 Ki zep hwëna ding gulbluka, "Em awe de zini, karek tanganna. Em
owas-owassa de syal gwibir-zimdin srëmkam bëjen em ëtaïblïn."
49 Hwëna man gubluka, "Haen, Bian! Em de hla tan srëmkam ano
tanena sa tol tïlï!"
50 Ki zep hwëna ding gulbluka, "Emki song gwen. Eno tanena sa ngaya
gwera."
Zini in man Yesus mo ola insa taïblïbirki, ki zep hëndep gwë halka.
51 Ora san kim nama tine'anka, dekam zep zëre hon de babu gwen zi
niban golëtoweka. Zao zep nenblazak, "Eno tanena mes dawem gweka!"
52 Ki zep takensibiridaka, "Bawalkam dawem gweka?"
Ki zep ding nulblik, "Ir, yakla nwena aha-en, dekam ewenna tap
gweblak."
53 Bi zem dekam zep enlala gweka, "O hare yakla nwena dekam am
Yesus asa gubluka, 'Eno tanena sa ngaya gwera.'" Zëna hëndep zëre mo
golak dena kïtak dekam zep Yesussu daïblïblak.
54 Zep in kim kirekam tane tola insa dawem taka, Zen dekam zep
Yerusalem mo lang nakon de Galileak hata gwe zankam de owas syal
gwibir-zimdinni dan nëblak. †

5

Yesus kim Yerusalemk zi lekna dawem takake, hen zëre hap de syal we yul soneblanna kim srip gulsuzimkike:
1 Aha yaklakam, ki zep Yesus Yerusalem san dep asa golësek gweka–
Yahudi zi mo aha yakla yalak dep.
2 Ë yala Yerusalemsa in kasokam de kolkam orep mes ki wale dak,
hen zëno aha lïlïkïnnï man bose nosok "Domba zaho hap de Lïlïkïn."
Tïl hannak zao ki aïlï ho yawala, zëno gol kluk-klukna aha-ere taha-tap
enkam. Ibrani olkam aïlï hona insa man bose dak "Betesda"kam. *

---

* **4:44 4:44** Mat. 13:57; Mrk. 6:4; Luk. 4:24 † **4:54 4:54** Nonol owasna Galileak de hata zankam, emki hlaun Yoh. 2:1-12nak. * **5:2 5:2** Orep men zen Yohanis mo ola etan ale nul gwek, ahakon aïlï ho bosena insa "Betzata"kam ale da gwek.

3 Zëwe zi sang-sangna tra nik ëglang-glang gwe-gwek– sap nwe haïna, lekna, hen taha-tana teisya ine gwen srëm wenya. [Zen man zë ëkara gwe-gwek– aïlï hona insa dekon ngëp-ngep gwennak hla tan hap.
4 Sap menkam-en menkam-enkam Alap mo dam taha nakore zini man jowe ine gwe zaka, dekam zep hona insa ngëp-ngep ta gweka. Ngëp-ngep gwenkam, dekam men nara honak de talhenkam nonol gwenna, zen dekam de sang-sang nakon dawem gwen– sap banakare sang-sang mae nakon.]
5 Zao hen ki zini, zen 38 tahun enkam sang-sang naban gwë gweka.
6 Yesus kim tumnak zini insa hla ta zaka, zen man tame taka, “An mes holo tangankam sang-sang gweka,” ki zep takensïblïka, “Em wëhë dawem gwen hap dwam gwe'ara?”
7 Ki zep ding gulbluka, “Bian, ëe banakan de dawem gwen hap? Asa de mas gweblan hap de zini san ki? Zep hona an de ngëp-ngep gwenkam, ëe kimë nama song gwen hap sap akasïk gwenan, dekam zep hwëna aha zi talhenkam ënonol gwe-gwenan.”
8 Yesus ki zep gubluka, “Dekam luwe, hëndep ki ere mo ni ta gwen srë-srena insa gol san dep gul ine kïnï.”
9 Hëndep dekam zep zini in dawem gweka, ki zep srë-srena insa gul ine kïnïka.
Yaklana in dekam Yesus zini insa dawem taka, dekam Hari Sabat–Yahudi zi mo syal tan srëm yaklakam.
10 Hwëna Yahudi zi mo mam-mamna kim zini insa hla da sonek, ki zep zë nen soneblak, “Nëno mae mo ol jalse gwennak, Hari Sabatkam srë-srena bëjen gwirenhan.”
11 Hwëna man ding gulzimki, “Zini men zen asa dawem tala, zen man asa gublula, ‘Ere mo srë-srena insa em gol san dep gwirenhan.’ ”
12 Dekam zep dakensïblïk, “Zen nara zi ki emsa kirekam gublula?”
13 Hwëna zini in hom anakan tame taka, “Zini bosena Yesus asa dawem tala,” sap Yesus zi beyanak iwe aya gwe ine halka.
14 Yesus ki zep zini insa etan Alap mo gol teksonnak zertowe'anka, zao zep gubluka, “Emki sane gwen: Emsa mesë dawem tak, hwëna kareksa de gol gwenna emki baes gwen. E-baes gwe srëm gwe'anka, ki hwëna sërkam de karek tangan wenyaka esa goltowera.”
15 Kirekam kim salblaka, zini in dekam zep Yahudi zi mo mam-mam wenyaka gubiridaka, “Zini in zen asa dawem taka, zen bosena Yesus.”
16 Zen dekam zep Yahudi zi mo mam-mamna Yesussu de sïl-sïl tanna kon neisïblï hana'ak, sap Zen Hari Sabatkam zisi dawem ta gwibi'inka.
17 Hwëna Yesus ki zep gubiridaka, “Ano Bianna hom syala golzausuk gwenda. Ëe hen zebë kirekam syal gwe tine gwenan.”
18 Yahudi zi mo mam-mamna dekam tangan zep Yesussu de tan hap ola aha-en nuk– mae hap: Sap zëno mae mo dam gulsunkum, Zen Hari Sabat en hap denaka hom gulmun gweka. Zen hwëna Alapsa hen “Ano Bian”kam gu gweblaka. Dekam hwëna zëno ola man nwe-mase gwe-gwek, “Ëe Alap han ki en.”
19 Yesus ki zep Yahudi mo mam-mam wenya insa gubiridaka, “Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe bëjënë ëre en mo enlalakam ba maesa syal gwibin. Hwëna mensaë ëre mo Biansa anakan kara ta gwenan, ‘Bian kirekam syal gwe-gwenda,’ Ëe hen zebë kire enkam syal gwe-gwenan. Men kirekam Bian syal gwe-gwenda, Ëe hen desan zebë ang gwe-gwenan.

20 Sap ano Bianna man sërkam Asa kwasang gwe-gweblanda, zep mensa Zëna syal gwe-gwibirida, tïngan zep abe hap goltrë gweblanda. Hen Zen sa etan sërkam de owassa dikim ebe mae hap syal gwe-gwibir-zimdin hip denaka abe hap gol gweblala, hëndep owasna in esa lenggwanbirida gwer.
21 Men kirekam ano Bian juwen zisi ngaya ta gwibirida, abe hap hen mes kire hap de sosonna golblaka– Ëe de hen kirekam ngaya ta gwibin hip, men desa Aena dwam gwibirida'anke.
22 Hen ano Bian Zëna angkam bëjen zisi klis gun. Sap Zen mes klis gun hup dena kïtak abe hap golblaka.
23 Zen mae hap kirekam abe hap golblaka: Dekam de tïngare zi Asa blikip gwesïk gweblan hap– san de men kiye, ëre mo Bian Zënaka de blikip gwesïblïnna. Zep zini men zen Asa blikip gwesïblïn srëmna, zen hen hom ano Bianna blikip neisïk gweblanan– men zen Asa zer sonekaye.
24 "Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini men zen ano ol san ang ta gwe'ak, hen ano Bian, men Zen Asa zer soneka, Desa daïblïbla'ak, zen ki mes hëndep de gwën hap dena nulin. Kire zisi bëjen aumwa hap de klis gunnuk karek tabin. Sap zen mes tïn hïp de orana hli dak– dekam de ëngaya gwen hap de ora san ang tan hapye.
25 Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Yaklanak sa hatal hen angkam man kirekam lwa'an, dekam men zen juwen zi mo kim lowehe gwenan, zen sa Alap mo Tanena ano kwang guludan ola ësal gwer, hen men zen de Asa ang nëbla'ak, zen zen sa ëngaya gwer.
26 Sap ngaya gwen hap de ausuna Bian onak, hwëna Zen mes Tane zem abe hap golblaka– dekam de Abon onakon ëngaya gwe-gwen hap denaye.
27 Hen Zen mes zisi dikim klis gul gwen hap de sosonna abe hap golblaka, sap Ëe an Zen– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna.
28 "Ano tawa tabinni ansa bahem tenggwanbin. Sap yaklanak sa hatal, dekam tïngan men zen juwek ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano kwang guludahan hap de olsa sa ësane gweser.
29 Zen dekam sa zënaka de kang gulne gwen nakon luk tal. Men zen dawemna nol gwek, desa asa ëngaya gwen hap tagal gulsul. Men zen karekna nol gwek, desa karek tabin hip asa tagal gulsul.
30 Ëe bëjënë A-en ba maesa syal gwibin. Ëe de zisi klis gunkum, dekam Ëe ama Bian mo Asa de gublun en san ang gwe-gwenan. Ano zisi de klis gunnu bëjen li tabin, sap Ëe homë ëre mo dwam gwibin sin ang gwe-gwenan, hwëna men Zen Asa zer sonekake, zëre mo dwam gwibin en sanë ang gwe-gwenan.
31 "Ëe de anakan gubiridankam, 'Ëe an Zen– mensa em kara ë gweblananye,' hwëna aha zi de ano olsa trïlsen srëmkam, dekam molye Asa laïblïblak.
32 Hwëna ano olsa de trïlsen hap de Zini ki. Zen ëre mo Bian. Hen ëe tawana: Zëno Asa de trï tasen hap de ola eiwa tanganna.
33 Em ema zini baptis ta gwibin zini Yohanis osan dep lup ul sonek, hen zen dekam zep eiwakam abe hap dena damnak kira gweka.
34 Auhu-kama zi de Asa trï tasen srëmkam hen sap. Hwëna en dikim lamkam ëngaya gwen habë ki emsa enlala sobiridal.
35 Yohanis mo gwënna lampu makan lwa gwek– san de lampu de okama kawesïnnïk awe zïl inenna kiye. Nonol lone sennak em ema sap zëno ngatanna insa isrip-sri eibik.
36 Zep Yohanis hen man Asa trï ta seka, hwëna diki dawem tanganna, emki ano owas syal gwe-gwibinsi taïblï gwibin. Bian Zen zep abe hap

owas-owassa dikim syal gwe-gwibin hip de sosonna golblaka– em ekakim Asa anakan laïblïblak, ‘An eiwa Bian Alap zer soneka.’

37 Ëre mo Bianna men Zen Asa zer soneka, Zen man hen Asa trï ta se'ara. Hwëna em hom tangane zëno ol toranna ësane gwek, hen home zëno nwemasena hla lablak.

38 Alap mo ola man eno mae mo enhonak jawe guk hana gwenan, sap em home zëre mo zer sonen Zini Asa laïblïbla'an.

39 “Em sap Alap mo ol ale gunnu kie karatda ul gwenan, dekam zebe sap anakan ëenlala gwe-gwenan, ‘Ëe asa dekon hëndep de gwën hap de orana dam lasïl.’ Hwëna ol ale gunnu in, zen sap abe hap dena– Asa dikim tame tan hap!

40 Hwëna em ema baes ta gwenan– Asa de ëngaya gwen hap dena kip abe tan hapye. Ëe ki amaka ebe mae hap golzim'in.

41 “Ëe zi dikim ano bosesa mam gulblun hap homë awe hatazak.

42 Sap Ëe mesë emsa tame tabik. Eno mae mo enhonak hom– Alapsa de ensa lwablan hap denaye.

43 Ëe ëre mo Bian mo bosekamë hatazak, hwëna em home asa dokwak la'an. Hwëna auhu-kama zi de zëre en mo bosekam hata zankam, desa en ema dokwak la gwibirin.

44 Em ema ësam gwesïk gwenan– hwë-hwëkam de enaka bose naka anakan teip gulsuk gwizimdinni, ‘Em zini dawemna.’ Hwëna em home ëalp gwe-gwenan– Aha-ere Zini Alap dikim emsa sam gwesibiridan hapye. Kirekam de zini em an banakan dep?– Asa de taïblïblan naye.

45 “Bahem Asa kïl tïn, ‘Zen sa Bi zikhip ano mae mo karekna goltrëblala.’ Hwëna eno mae mo kareksa de Bian hap goltrëblan hap de zini, zen Musa Bak– mensa ena kïl lï'an, ‘Alap de klis gunnuk zen zen sa asa golëzauk sonera.’

46 Em de eiwakam Musa mo olsa taïblïbinkim, ki emaka hen Asa laïblïbla'an, sap zen hen abe hap denaka ale gulku.*

47 Hwëna em ema baes ta gwenan– Musa mo ola insa de taïblïbin hipye. Zep kire zini banakan dep?– ano olsa de hen taïblïbin niye!”

6

Yesus kim lima ribukam de zi beyam-bya hap tembanena golzimkike: (Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Aha yaklakam, Yesus ki zep Ho Gutuna Galilea san asa bulkum golëblan kïnïka. Ho gutuna in mo aha bosena Tiberias.

2 Hwëna zi beyana dekam zep tanakam bul lë ta gwen san dep hles dyablak, sap zen mes zëno owas-owas syal gwibinni hla nul gwek– zi sang-sangna kim dawem ta gwibirkike.

3 Zao zep Yesus kwatap teknak asa golësesek gwe seka, ki zep zë asa golëteinikin'inka.

4 Dekam Yahudi zi mo yakla yala Paskanak dep man golek de gwe'ak.

5 Yesus kim men-san an-sankam zi beyam-byana insa kara tabirida ine guk gwe'anka, dekam zep Pilipussu takensïblïka, “Endawe esa tembanena lop lal?– dekam de zi beyam-byana ansa sul sonen hapye.”

6 Zen mae hap kirekam Pilipussu takensïblïka– dekam de anakan akasïblïn hap, “Zen banakan wëhë Asa ding gulblu'anka?” Hwëna Yesus

* **5:46 5:46** Kej. 3:15; Ul. 18:14-22

Zëna mes sap hamal hap anakan enlala gweka, “Ëe kirekam de owassa asa syal gwibir-zim.”
7 Pilipus dekam zep ding gulbluka, “Nëno mae mo te-ala de mam tangankam lwa'anam, dekam de tembanesa kap tankam, dekam molya hen su kul sone'anam– sap betek maekam de golëtembane tan hapye.” *
8 Hwëna ki zep ëre mae mo wal bosena, Petrus mo osona Andreas Bak Yesussu gubluka,
9 “Awe ki walas tola. Zëno rotina sap ki– aha-ere taha-tap enkam, hen hogwena dan. Hwëna zen tol waba hap. An zini tra tangan nakake.” †
10 Ki zep Yesus asa gubiridaka, “Teinikirin hip enbiridak.” Langna in so naban. Zao zep ki teinikink. Zi enna kim naïtbik, beyana san ha lima ribu enkam mes yap– we wal walassa de aïtbin srëmkam.
11 Yesus ki zep rotina insa lop ta ineka, deban zep dawemsa Alap hap golblaka, ki zep hwëna zi beyana in hap dikim kae gwebla-zimdin hip asa gubiridaka. Hogwe darena insa hen kirekam. Kim dwenblanda gwe'ak, hëndep man tangan ëitrï gwek.
12 Kim tïngan ëitrï gwek, ki zep asa gubiridaka, “Dekam mosrona tagam lasïk. Betek en maekam bap zen zalta dep ërlwa kïnïn.”
13 Sap rotina dan en hen zini tra tanganna, hwëna mosrona kimë tagam lasïk, yuna dua-blas enkam zep ësuwek.
14 Zi beyana in kim owasna insa hla nuk, ki zep ëguk, “An Zenke– Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zer sonen zini, mensa nen kara ë gweblananye.”
15 Yesus kim tame gulku, “Zen angkam man Asa de tik-tik tan hap ëalp gwe'an– dekam de zëbon mae onak teipsïn hïp,” dekam zep kon kwatap-tek kwatap-tek san dep zë-en ahulsuk halka.

Yesus kim ho gutu tahan san song gwe'an zakake: (Mat. 14:22-33; Mrk. 6:45-52)

16 Kim kam-en gwe'ak, ki zep ëe zëre hon de ang ta gwen wenya bul syap san tine gwek,
17 ki zebë kon hëndep Kapernaum sun dep etan lwan dahak. Zao zep hëndep Yesus mo hatazan srëmnak asa kawesibiridak.
18 Hwëna dekam zep asesena mamkam taï'ïnka. Ho gutuna in dekam zep mamkam ngëp-ngep gweka.
19 Ëe mesë dekam hoskam bulu insa ata ul song gwe'ak– langana san ha lima ahaksa enam kilometer enkam, hwëna ki zebë Yesussu hla la guk. Ho gutu tahan san song gwe'an zaka, hëndep asa golek de tabi'in zaka. Ki zebë sërkam ëaïrï'ak.
20 Hwëna ki zep asa gubirida kïnzïka, “Bahem ëaïrïn! Ëe an Ëe.”
21 Dekam zebë bulu in kon aha-ere enlala naban eirink. Hwëna hëndep dekam zep bulu in owas hap Kapernaumk hatak.
22 Ka'ankam, zi beyana in zen ho gutu men eihyanak lowehek dekam zep dam nulsuk, “Bulu ir aha-enke, hen Yesus hom am zëwe ang gwera–

* **6:7 6:7** “Te-ala de mam tangan”kam, Yohanis man ale gulku “dua-ratus dinar”kam. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïtbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam de golblan. Zep dua-ratus dinara, zen te-alana mam tanganna– san de dua-ratuskum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye. † **6:9 6:9** Mensa awe “roti”kam li nul sonek, desa Yohanis “barli nakore roti”kam ale gulku. Kire rotina, zen gandum nukore naka hom. Gandum nukore rotina, zen aïrïs. Barli nakorena, zen tahalha zi mo tembane.

zëre hon de ang ta gwen wenya kim bulu inkam sek gwerye. Yesussu man-am hli dal.”
23 Hwëna ahakore bulu, ëna Tiberias korena, dekam zep yaïng gwezak-
langna men zëwe ir Yesus golëtembane tan nakon dawemsa Alap hap
rotina in hap golblakake.
24 Kim dam nulsuk, “Yesus hen zëre hon de ang ta gwen wenya hom
awe lowe he'an,” dekam zep bulu inkam Kapernaum sun dep sek gwek-
zao de Yesussu tëblan hap.

Yesus kim gubiridakake, “Ëe an ngaya gwen hap de tembanena Zen.”

25 Zi beyana in kim Yesussu hla danak, zao zep dakensïblïk, “Guru, em
bawalkame awe hatala?”
26 Ki zep ding gulzimki, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em tembane
en habe asa lëbla'an, sap ir rotikame ëïtrï gwek. Eno mae mo anakare
enlalana hom, ‘Zëre mo owas-owas syal gwibin nikonë anakan dam lasï'ïn,
“Zen an Zen- mensaë kara ë gweblananye.” ’
27 Bahem angkam en dep de tembane hap syal ta gwen, sap zen
ëbatrenkam. Diki hëndep de ëlwa gwen hap de tembane hap emki syal
ta gwen. Ëe, ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna, Ëe amaka kirekam
de tembanena insa ebe mae hap golzim'in. Sap abe hap dena mes tangan
dam gwesïk: Alap kire hap Asa zer soneka.”
28 Dekam zep dakensïblïk, “Ki hwëna ëe banakan asa syal tal?- Alap
dikim asa sam gwesibiridan hap, hen dekam de hëndep de tembanena
insa gul irin hipye.”
29 Yesus ki zep ding gulzimki, “Syala in, a desa mo Alap ebe mae hap
dwam gwibir-zim'ira: Asa em anakan taïblïblan, ‘An Zen- nësa de ngaya
tabin hip de Zini, mensa Bian zer sone zakaye.’ ”
30 Dekam zep ding nulblik, “Ki banakare owassa esa abe mae hap
goltreizimdi? Desa de hlaunkum amaka emsa laïblïbla'an. Banakarekam
esa ap syal gwibir-zimdi?
31 Musa kim sasa langnak golëgwë gweka, zen owaskam nëno mae mo
auyan-aza hap tembanena bosena ‘manna’sa gol gwizimki. Men kirekam
Alap mo olak lwak,

‘Zen ngatan zi mo lang nakore tembanesa gol gwizimki.’ ”*
32 Ki zep ding gulzimki, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Musa Bak
ngatan zi mo lang nakore tembane tangansa hom gol gwizimki. Diki ano
Bian, Zen angkam ngatan zi mo lang nakore tembane tangansa ebe mae
hap golzim'ira.
33 Sap Alap onakore tembane tanganna, zen diki Ëe an Zen tangan. Sap
Ëe ngatan zi mo lang nakonë ati gwezak- dekam de ëngaya gwen hap
denaka okamanak de zini ebe mae hap golzimdin hip.”
34 Ki zep nenblak, “Bian, tembanena in desa ap golzim tine gwe.”
35 Ki zep ding gulzimki, “Ëe an Zen- ëngaya gwen hap de tembane naye.
Zini men zen Abon yaïng gwe-gwe'anzak molya etan ëusak gwe-gwek, hen
men zen de Asa daïblï gwebla'ak zen molya etan ëho-hole gwe-gwek.
36 Hwëna men kirekamë emsa gubirida gwek, em sap ema Asa hla la
gwenan, hwëna home Asa laïblïbla'an.
37 Tïngare zini mensa Bian abe hap lup gulblu'ara, zen sa Abon yaïng
gwe-gwezal. Men zen Abon yaïng gwe-gwe'anzak, Ëe molyë desa lup gulin
srëm gwe-gwek.

* **6:31 6:31** Kel. 16:4; 16:15; Neh. 9:15; Mzm. 78:24-25

38 Sap Ëe ëre mo dwam gwibin sin de syal gwen hap homë ngatan zi mo lang nakon hatazak. Hwëna diki Bian mo dwam gwibin en san dikim syal gwen habë hatazak.
39 Bian men Zen asa zer soneka, zëno abe hap de dwam gwibir-blinna an zen: Men desa Zëna abe hap lup gulbluka, Ëe babë desa aha-en mae syauk sun dep de ora san de gwë hannak kara ta sonen. Hwëna diki aumwa hap de yaklanak asa kïtak tïn nïkon ngaya tabir.
40 Zen zep tïngan men zen de Tane zem Asa hla da gwe'ak hen daïblï gwebla'ak, zen zen– hëndep de lowehen hap de wenyaye. Zen desa asa aumwa hap de yaklanak ngaya tabir. Ano Bian mo dwam gwibinni zen kirekam."*
41 Yahudi zi mo mam-mamna men zen hen zi beyana iwe ang ta zak, zen dekam zep donsuk gwebla'ak– insa anakan gubiridakake, "Ëe an Zen– ngatan zi mo lang nakore tembane naye."
42 Man ëgu gwe'ak, "Yesus an dwan Yusup Bak Swe mo tane sake. An-bi zemka ëe kië tawa eizimk. Zen ba hap anakan gu gwe'ara?– 'Ëe ngatan zi mo lang nakonë ati gwezak.' "
43 Dekam zep gubiridaka, "Asa de tonsublunna in olzausuk.
44 Sap zini bëjen Abon totoresa hatazan– ëre mo Bian de zon tazan srëmkamye. Aumwa hap de yaklanak Ëe asa desa en ngaya tabir.
45 Sap Alap mo ol ayang gul gwen zini man ale nuk,

'Alap sa tïngare zini tawa tabiri.'*

Zen zep tïngan men zen Zëbon onak ësane gwe-gwenan hen dekon ëtawa gwe-gwe'ak, zen zen sa Abon yaïng gwe-gwezal.
46 "Hwëna ano ola in bahem tim gun, 'Zini Biansa nwekam hla tankam.' Diki Ëe an Zen aha-en– nwekam de hla ta gwen hap de Zini, Zëna men Desa zer sonekaye.
47 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen de Asa daïblïbla'ak, zen mes hëndep de ëngaya gwen hap dena nulin.
48 "Ëe an Zen– ëngaya gwen hap de tembane naye.
49 Eno mae mo auyan-azana ki tembane bosena mannana sasa langnak dwenblanda gwek. Zen sap man desa dwenblanda gwek, hwëna dekam nama juwe gwek.
50 Hwëna awe ki gwë'ara– eiwakam de ngatan zi mo lang nakore tembane tangan naye. Desae olgwenbi'ik, dekam molye juwe gwek.
51 Ëe an Zen– ëngaya gwen hap de tembanena in, ngatan zi mo lang nakon de ati gwezan Zi niye. Men zen de tembanena ansa dwenbla'ak, zen zen sa hëndep denaban ëngaya gwer. Tembanena in, an zen: Ano timni– men desaë okamanak de zisi dikim ngaya tabin hip sosok gu'ukye."
52 Yesussu kim kirekam nasalblak, dekam zep zën ëol tetek gwe'ak– mae hap, "Zini in banakan sa zëre mo timni nëp golzimdi?– nen de twinbin hipye."
53 Etan ki zep gubiridaka, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Eme ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano kalaka otdebir srëm gwe'ak, hen ano tim nika olgwenbir srëm gwe'ak, ki ngaya gwen hap dena hom ebon mae onakye.
54 Zi de ano tim nika twinbinni hen ano kalsa otdebinni, ki zëbon onak ki lwa'an– ëngaya gwen hap denaye. Hen desa asa ngaya gwen hap luwen tabirzir– aumwa hap de yaklanakye.

* **6:40 6:40** Yoh. 3:14-15 * **6:45 6:45** Yes. 54:13

55 Sap ano timni zen eiwakam de tembane tangan. Hen ano kala zen
eiwakam de hona zen– dekam de ëngaya gwen hap denaye.
56 Men nara ano tim nika twinbinni hen ano kalaka otdebinni, zen aban
zeraha-en gwe'ara, hen Ëe dekam ama deban zeraha-en gwë'an.
57 "Ano Bian, Zen ngaya gwen hap de ausuna Zen. Zen Asa zer soneka,
hen Ëe Zëbon onakonë ngaya gwe'an. Zen in zep hen kirekam, zini men
zen de ano tim nika dwinbi'ik, zen sa Abon onakon ëngaya gwer.
58 Zen in zep, ngatan zi mo lang nakore tembanena, zen auyan-aza mo
twenblanda gwen tembane makan hom. Desa kim sap dwenblanda gwek,
zen hwëna nama juwe gwek. Hwëna ngatan zi mo lang nakore tembane
tangansa de twenblanna, dekam hëndep denaban esa lowehe gwer."
59 Zen Kapernaumk de but srëm golak kirekam tawa tabirki.
60 Zi beyana in zen nërtro nasen gwe'ak kim kirekam de tawa tabinnik
sane dak, beya nik zep ëguk, "Ola an gwa-gwa tanganna. Bëjen dam
gulsun."
61 Yesus hwëna man kïtak ano mae mo enlalana insa hla tazimki, ki zep
asa kïtak gubiridaka, "Em ema yap ano ola insa husus eibir.
62 Ki banakan esa ëenlala gwer?– em de Asa gulk sun de sewe sennak
anakan kara ta sonenkam, 'Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna hare
man-am angkam sewe se'ara– men zao nonol gwë gwekake, desan dep.'
Ki dekam banakan esa Asa enlala ëblal?
63 Alap mo Enhona, Zen Zen zi hip ëngaya gwen hap dena gol
gwizimnira. Zi mo sosonna, zen waba hap. Ola insa emsa gubiridal, zen
Alap mo Enho nakorena hen emsa dikim ngaya tabin hip dena.
64 Hwëna Ëe tawana: Em ahakon home Asa laïblïbla'an." Yesus kirekam
gubiridaka, sap Zen nonol lonesen nakon mes ki tawa gwibiridaka, "Zini
an zen sa Asa daïblïblal. An zen sa Asa daïblïbla srëm gwer." Hen Zen
mes aha zini insa tawa gwe gubluka, "An zen sa Asa zergulu."
65 Yesus dekam zep etan mas gulzimki, "Zen in zebë hen emsa gubiridak,
'Zini bëjen Abon hatazan– Bian de gublun srëmkamye.' "

Petrus kim damnak Yesussu anakan gublukake, "Em an Zen– Alap mo zer sonen Zi niye."

66 Dekam zi beyana in zen nërtro nasen gwe'ak, beya nik zep hli dak.
Hom etan ang nëblak.
67 Yesus dekam zep dua-blaskam de ang ta gwen wenya asa takensibiri-
daka, "Em san ha hen ema Asa de hli tan hap ëdwam gwe'an?"
68 Simon insa hen nen gweblak "Petrus"kum ki zep ding gulbluka, "Ëe
etan nara hon dep de sek gwen hap? Sap hëndep de ëngaya gwen hap de
ola, zen Ebon en am lwa'an.
69 Hen ëe mesë Emsa anakan laïblïblak, 'An Zen tangan– Alap mo zer
sonen Zi Lalak naye.' "
70 Yesus ki zep kïtak ap ding gulzimki, "Aenë sap emsa dua-blaskam dam
tasibik, hwëna ebon mae onakon ahana zen dowal mo bi gweblanna."
71 Yesus mensa enlala gweblaka, zen ëna Kariot walya Simon Bak mo
tanena Yudassa. Zen sap dua-blaskam de zini ano mae mo ahana, hwëna
zen ki hëndep Yesussu zerguku.

7

Yesussu kim oso wal zem daïblïbla srëm gwekke:

1 Zao kim hya gwesïk, Yesus ki zep asa Galilea mo langnak de ë-ë san
ziamjanbir song gweka. Zen hom Yerusalem mo langnak de ë-ë san dekam
asa ziamjanbirki, sap Yahudi mo mam-mamna dekam man tan hap orasa
dëbla'ak.
2 Dekam Yahudi mo yakla yalak dep man golek de gwe'ak– men dekam
kluk-kluk golak lowehe gwenanke. *
3 Zep oso wal zem yasik tan ola anakan nenblak, “Em ba habe awe
gwë'ara? Yerusalem mo lang san em song gwen– zao deka ere hon de
ang ta gwen wenya in eno owas syal gwibinni insa kara nul gwek.
4 Eme anakan enaka enlala gwebla'anam, ‘Dikire kïtak asa tawa nëblak,’
ki bahem awe en aningkim syal gwe-gwen. Em in dekam de teipsïn hïbe
syal gwe'ara, ki emki enaka tïngare zi hip zertrei gwizimdin.”
5 Zen sap oso wal zem, hwëna zen hom anakan daïblïblak, “An Zen–
nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.” In zep kirekam yasik dak.
6 Hwëna man ding gulzimki, “Angkam abe hap de yaklanak hom zau'un–
mensa Bian abe hap dam tasïblïkaye, Ëe dikim desan song gwen hapye.
Hwëna em totoresa sap esa sek gwe-gwer.
7 Auhu-kama enlala zini zen molya emsa husus neibiridak. Hwëna
Asa en man husus në gweblanan, sap Ëe ama gubirida gwenan, ‘Em in
kareksae ol gwenan.’
8 Amki e-en Yerusalem san yakla yala iwe dep zahe gwek. Ëe homë
zahe'an, sap ano kire hap de yaklanak angkam hom zau'un.”
9 Zep Zëna hom ang gweka. Zen man Galileak gwëka.

Yesus kim lun aningkim yakla yala iwe hatakake:

10 Oso wal zem in kim yakla yawala in san dep ëgwahak, hwëna Yesus
Zëna lun kon zep sowëkam golëtroka– zi de tawa gweblan srëm hap.
11 Yakla yawala iwe Yahudi mo mam-mamna man zë dë gwebla'ak, hen
dakensïblï nasen gwe'ak, “Zini in endawe gwë'ara?”
12 Zi beyam-byana in dekam man zënaka aningkim nulsuk halasen
gwe'ak. Sap ahakon man anakan sam neisïk gwebla'ak, “Zini in dawem
nakake.” Hwëna ahakon man ëgu gwe'ak, “Dawem naka hom. Zen nësa
yasik ta gwibirida.”
13 Hwëna men zen kirekam sam neisïblïk zen hom damnak kirekam ëgu
gwe'ak, sap zen Yahudi mo mam-mam naka naïrïbirida gwek.
14 Yakla yawala in holona aha-ere minggu. Ngïrïn ngam sonnak kim
zau'uk, Yesus ki zep Alap mo golak tïl zïka, ki zep zë zi beyam-byana insa
tawa tabi'inka.
15 Yahudi mo mam-mamna dekam zep anakan denggwanbla'ak, “Zini
an hom sekola gweka. Zen ba nakon kire tangankam tawa gweka?”
16 Yesus ki zep ding gulzimki, “Ola mensaë tawa ta gwibirin, zen ëre
onakore naka hom. Zen Alap, men Zen Asa zer soneka, Zëbon onakore
naka.
17 Zini men zen Alap mo dwam gwibin sin de ang tan hap ëhohle gwe-
gwenan, zen sa anakan dam nulsuk gwer, ‘Tawa tabinni an eiwa Alap mo
dwam gwibin sin,’ ahaksa, ‘Desan hom.’
18 Zini men zen zëre mo enlala gwibinsi tawa da gwibirin, zen anakan
ëdwam gwe-gwenan, ‘Ano bosesa dekakim teip nulsuk gwek.’ Hwëna men

* **7:2 7:2** Gol kluk-kluk hap de yakla yala, Yahudi zini dekam aha-ere minggukam gol kluk-kluknak lowehe gwek– dekam de auyan-aza zemka anakan enlala gwibiridan hap, “In kim Mesir kon sek gwezak, dekam anakare gol kluk-kluknak lowehe song gwezak.” (Im. 23:34-36; Ul. 16:13-15)

zen anakan tawa da gwibirin, ‘Asa bahem boltere tan. Diki men zen asa zer sonekake, desa en em boltere tan,’ kire zini zen enlalana dam-damna hen zen bëjen yasik tabin. Zep Ëe an hen kirena.

19 Eiwa, Musa Bak waba tangan hap tïtï tabin ola insa ebe mae hap golzimki, hwëna em ema kïtak ngip ul gwenan. Em ba habe Asa tan hap kalang ëbla'an?”

20 Zi beyana in dekam zep ding nulblik, “Emsa in dowal tïlblïla! Nara emsa tan hap kalang gwebla'ara?”

21 Yesus ki zep ding gulzimki, “Ëe aha-ere owassaë Hari Sabatnak syal gwibik, hen em dekam ema lenggwan gwibik.*

22 Hari Sabatna, zen sap nëno mae mo syal srëm hap de yakla, hwëna em dekam kie zi walas mo to mipna blom lasïk gwibirin– men kirekam Musa Bak tïtï tabirkike. Hwëna sap to mip blom tasibin hip dena, diki ausuna Musa hon hom. Zen diki orep de auyan-aza kirekam tïtï da gwibik. †

23 Em zebe Hari Sabatnak zi walas mo to mipna blom lasïk gwibirin– dekam de Musa mo tïtï tabin ola insa ngip gun srëm hap. Zen in zep bahem Asa jal gweblan, sap ëe ama zi mo tingare timsi owaskam Hari Sabatkam oto gulsubluk.

24 Asa de langa nakon kara tan enkam, bahem na-en Asa anakan ti yulsuk gweblan, ‘Zen man Musa mo tïtï tabin olsa gulmun gwenda.’ Diki enlala dam-dam enkam em abe hap dena anakan klis gul gweblan, ‘Zëno syala in dawemna,’ ahaksa, ‘Karekna.’ ”

Zini kim zënaka dakensibirida nasen gwe'akke, “Yesus in diki san ha Zen mes yap?– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

25 Ahakon Yerusalemk de zini dekam zep zënaka donbirida nasen gwe'ak, “Zini in zen– mensa nëno mae mo mam-mamna tan hap dëbla'anye.

26 Hwëna emki kara tan! Zen damnak zi beyanak tonbirida'ara, hen mam-mam wenya hom jalse nëbla'an. San ha zen mes anakan dam dasïl?– ‘Zen eiwa nësa de ngaya tabin hip de Zini Zen.’

27 Hwëna san ha diki Zen hom yap? Sap ngaya tabin hip de Zini in de ngatan zi mo lang nakon ati gwenan zanam, nen ki molye zëno ëna tawa ëbla'anam. Hwëna Yesus zen Nazaret wal syake.”

28 Zen in zep Yesus kim Alap mo gol teksonnak tawa tabi'inka ol mam-mamkam tonbiridaka, “Em ema tim ul gwenan, ‘Ëe zini insa ama tame la'an, hen zëno ëna kië tawa ëbla'an.’ Hwëna Ëe totoresa homë ëre mo enlalakam hatazak. Men Zen Asa zer soneka, Zen eiwa taïblïblan tanganna. Hwëna em home Desa tame la gwe'an.

29 Hwëna Aena kië Desa tame tak, sap Ëe Zëbon onakonë hatazak, hen Asa Zen zer soneka.”

30 Dekam ahakon balk tan hap sap ëakasïk, hwëna hom mae banakan mae nëblak. Sap dekam kirekam de gwëblan hap de yaklana mensa Bian dam tasïblïka, zëwe hom zau'uk. Zen in zep dekam balk da srëm gwek.

---

* **7:21 7:21** Yoh. 5:1-9 † **7:22 7:22** Musa mo tïtï tabin olak, zi walassa de jaha gwen hap dena man anakan lwak: “Aha-ere minggu de tamaran, dekam de to mipna blonsublun.” Zep Hari Sabatkam de jaha gwennak de walasna, desa hen zao de Hari Sabatnak de to mipna blonsublun. Zen desa Musa mo ol san ki syal nei gwibik. Hwëna Musa mo aha tïtï tabin olak man sap jalse gwek, “Hari Sabatnak bëjen ba maena toman maekam syal gwibin.” Yahudi mo auyan-azana kim nonol Musa de gubiridan srëmnak kirekam syal neibik, emki Kej 17:9-27nak hlaun.

31 Hwëna zi beyana in kon hen beya nik daïblïblak. Zen man ëgu gwe'ak, “Nësa de ngaya tabin hip de Zi de ahanik hata'anka, Zen banakan sa Yesus mo owas syal gwibinni ansa gulmunblula?”
32 Farisikam de gubirida gwen zini kim kirekam nasalbiridak, dekam zep apdekam Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam naban Alap mo golsa de kara gul gwen hap de jana nabare zini lup nul sonek– zen de Yesussu balk tan hap.
33 Hwëna zen hen hom dekam balk dak. Yesus dekam zep zi beyana insa gubiridaka, “Ëe molyë holokam eban mae golëlowehe gwek. Nabakam asa etan lwahal– Zini men Zen Asa zer sonekake, Zëbon osan dep.
34 Em dekam esa Asa lë gweblal, hwëna molye Asa hla la gwek. Sap men zaoë dekam gwë gwe'ak, em molye desan Asa ërtrok.”
35 Yahudi mo mam-mamna dekam zep zënaka dakensibirida gwe'ak, “Zini an endan lang san de song gwen hap ki gulu?– nen de zëwe hla tan srëm hapye. San ha Yunani mo lang san de song gwen hap?– men desan ahakore Yahudi zini sekwak gwenkam lowehen da'anke, zao de Yahudi srëm zisi tawa ta gwibin hip.
36 Ba hap ki gulu?– ‘Em dekam esa asa lë gweblal, hwëna molye asa hla lak. Sap men zaoë dekam gwë gwe'ak, em bëjen zao yaïng gwen.’ ”

Ëngaya gwen hap de ho hap de ol:

37 Yahudi mo aha-ere minggukam de yakla yala iwe, aumwa hap de yaklana, zen zen– mam tanganna. Yesus dekam zep Alap mo golak zauku, dekam zep ol mamkam tonbiridaka, “Zi de ho-hole gwenna, dikire Abon otden hap yaïng gwe-gwezak.
38 Men kirekam Alap mo olak lwak, zini men zen de Asa daïblï gwebla'ak, ‘zëno mae mo enho nakon sa ngaya gwen hap de hona ana gwese gwer.’ ”*
39 Hona insa enlala gwibirki, Zen Alap mo Enhosa. Zi de Yesussu taïblïblankam, dekam de zëbon ing gwe heblan. Hwëna in kim gubiridaka, dekam hom ing gwe hezim'inka, sap dekam Yesus hom tï'ïnka– Alap dikim teipsïnkïm drënen hapye. ‡

Yesussu de taïblïblan hap kim ëhlïwekke:

40 Zi beyana in kim kirekam nasalblak, ahakon dekam zep ëguk, “An diki Zen– Alap mo olsa de ayang gun hup de Zini, mensa Musa hamal hap gu-guk gweblakaye.”
41 Ahakon hen man ëguk, “Zen an Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye.”
Hwëna ahakon man ding nulzimk, “Bëjen. Hom anakan nen guk gweblak, ‘Zen Galilea wal hap sa jowe zala.’
42 Sap Alap mo olak man-am lwak, ‘Nësa de ngaya tabin hip de Zini, Zen Daud Bak mo ausu nakon sa saltïlï, hen Daudsa de jaha gweblan ëna Betlehemk sa hen Desa jaha gwer.’ ” §

---

* **7:38 7:38** Yes. 58:11 ‡ **7:39 7:39** Orep, Yesus de hatazan srëmnak, Alap mo Enhona sap ki syal gwe-gweka. Hwëna dekam Zen hom holokam zisi bi gwibirida gweka. Alap kim Yesussu teipsïnkïm drë neka, dekam zep Alap mo Enhona kon gwesibirida hanaka– zisi de holokam ing gwe hebirida gwenkamye. § **7:42 7:42** Man sap Yesussu tame dak, “An Nazaret wal syake– Galilea mo lang nakore zi.” Hwëna hom anakan tawa nëblak, “Desa Betlehemk jaha gwek.” Ëna Betlehem in, zen hwëna Yerusalem mo langnak. Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini Mika mes ki hamal hap ale gulzimki– Desa de Betlehemk jaha gwen hap denaye. (Mik. 5:2; Mat. 2:4-6)

43 Zen kire nakon zep ëhlïwek.
44 Ahakon sap dekam balk tan hap dwam nëbla'ak. Hwëna zen hom
mae banakan mae nëblak.
45 Alap mo golak de jana nabare zini in dekam zep etan lwanda halzak.
Men zen lup nul sonek* dekam zep dakensibiridak, “Em ba habe balk la
halza srëm gwer?”
46 Hwëna man ding nulzimk, “Kire zini san ki balk da gwenan? Zëno
ola dawem tanganna. Aha zi mo ol toranna hom– kire naye.”
47 Dekam zep jala ban ding nulzimk, “Asya! Emsa in hen mes yasik
tabiri!
48 San ëe kië Yahudi mo mam-mamna hen Farisikam de gubirida gwen
wenya aha-en mae laïblïbla'an?!
49 Hwëna zi beyana an Musa mo tïtï tabin ola hom tame nul gwenan,
zep zen kïtak syauk sun dep sa sek gwer!”
50 Hwëna Farisi walya Nikodemus Bak zao hen gwë'anka– men zen
Yesussu nonol zïnï takake. Zen dekam zep wal bose wal zemka gubiridaka,
51 “Nëno mae mo tïtï tabin olak Musa man nëp ale gulzimki: Nen
bap nen totoresa zisi gublun, ‘Zen karekna.’ Diki nonol taken-taken
gweblankam. Karekna kim hlaulblunna, zen dekam de karek tan.”
52 Hwëna man ding nulblik, “Ki san em hen Galilea wal?! Emki Alap mo
olak teibin. Zao hom anakan ale nuk, ‘Alap mo olsa de ayang gun hup de
zini Galilea mo lang nakon sa jowe zala.’ ”

Kahalo gwen wenya kim Yesus hon nolhata zakke:

[
53 Dekon kim ëhya gwesïk, ki zep gol san dep sekwak gwek.

8

1 Hwëna Yesus Zëna dekon zaitun tra nabare kwatap tek san zep asa
golëzahe gweka.
2 Ka'ankam orap tola ban zep etan Alap mo gol san dep asa golësek
gweka. Zi trana kim etan tagal nëblazak, Yesus Zëna dekam zep nikin
aneka– dekon de tawa tabin hip.
3 Farisikam de zini Musa mo olsa de tawa ta gwibin hip de zi niban ki zep
hen wenya nolhatazak, ki zep tïngare zi mo nwenak de zaun hup tik-tik
nuk. Zen kahalo gwennak balk nuk.
4 Ki zep Yesussu nenblak, “Bian, wenya an kahalo gwennakë balk ul
halanzal.
5 Nëno mae mo tïtï tabin olak Musa Bak man nësa gubiridaka, ‘Kire
wenya em kasokam tok hap ï tï gïbin.’* Hwëna eno tawa tabin nikon,
kirenak de balk gun wenya nen banakan esa eibir?”
6 Zen kirekam mae hap ki dakensïblïk, sap zen mes aningkim ola aha-en
nuk– Yesussu dikim anakan akasïblïn hap, “Zëno tawa tabin nik de Musa
mo tïtï tabin ola ban apde nën srëmkam, ki esa karek lal.” Hwëna Yesus
man huwe heka, ki zep kamanak de sonnak taha bolkam ale gul gwe'anka.
7 Hwëna zen dekam nama hen-henkam dakensïk gwebla'ak, ki zep
hëndep dam-dam gwe seka, dekam zep gubiridaka, “Men zen de zënaka
enlala gweblak, ‘Ëe homë aha-en mae karekna gok,’ zen zen de nonol
kasokam gwik.”
8 Kim kirekam gubiridaka, ki zep etan sonnak de ale gun hup huwe heka.

* **7:45 7:45** Men zen lup nul sonek, emki Yoh. 7:32nak hlaun. * **8:5 8:5** Ul. 22:23-24

9 Kirekam kim Yesussu nasalblak, ki zep aha-en aha-enkam teso gwe-gwe'ak– hëndep kïtak sekwak gwek. Bong-bongkam de wenya, nonol zen teso gwek. Hëndep Yesus ensa zep zë hli dak. We enna in nama zë zau'uk.
10 Ki zep etan dam-dam gwe seka, dekam zep gubirki, “Zini men endawe? San ha emsa de karek gun hup de wenya in mes kïtak sekwak gwer?”
11 Ki zep ding gulbluk, “Mes, bian.”

Ki zep hwëna gubirki, “Ëe hen homë emsa karek gu'un. Sap esa song gwera, hwëna bahem etan karekna gon.”]

Yesus kim gubiridakake, “Ëe an okamana an hap de ngatanna Zen.”

12 Etan kim zi beyanak asa golëgwë'anka, ki zep zë gubiridaka, “Ëe an okamana an hap de ngatanna Zen. Zini men zen de Asa ang në gwebla'ak, zëbon mae onak sa ëngaya gwen hap de ngatanna zïl ine gwer. Zen molya kawesïnnïk lowehe gwek.”
13 Farisikam de zini in zen zë hen lowe he'ak, ki zep nenblak, “Em e-en tangane ki kirekam asa gubiridanda. Diki aha zi de eno olsa trïl senkam bap, ki amaka emsa laïblïbla'an.”
14 Ki zep ding gulzimki, “Ëe, zi de Asa trï tasen srëmkam de kirekam gubiridanna, ano ola in nama eiwa dena. Sap Ëe tawana– men dekonë hatazak hen men zao debë lwa ha'ak. Hwëna em desa tawa naka hom.
15 Em in kirekame ëgwë gwenan: Zisi nabakame enbirida gwenan, ‘Em mese karek gwera.’ Hwëna em in auhu-kama zi mo enlala en sane klis ul gwenan. Hwëna Ëe angkam zisi homë klis gu'un.
16 Hwëna Ëyë klis gu'unam, zen eiwakam sa ki lwal, sap Ëe A-en homë kirekam syal gwe-gwe'an. Bian men Zen Asa zer soneka, Zen aban zersyal gwe'ara.
17 Nëno mae mo tïtï tabin olak man lwak, ‘Zi dare mo kira ën ol de apde nënna, amki laïblïzimk.’*
18 Ëe an ëre hap denaka emsa gubirida'an. Ano Bianna men Zen Asa zer soneka, Zen hen man ano ola an trïlse gwe'ara. Zep Ëe Debanë dan ë gwe'an.”
19 Ki zep dakensïblïk, “Eno bianna in endawe?”

Ki zep ding gulzimki, “Em home Asa tame la'an hen home ano Biansa tame la'an. Asae tame la'anam, ki emaka hen ano Bianna tame la'an.”
20 Zen kirekam gubiridaka– Alap hap de te-ala ing gul gweblan teksonnak kim tawa tabi'inkaye. Dekam hen hom balk dak, sap kire hap de yaklanak hom dekam zau'uk.

Yesus kim etan gubiridakake, “Men zao debë song gwe'ak, em molye desan Asa ërtrok.”
(Yoh. 7:34-36)

21 Etan ki zep Yesus gubiridaka, “Ëe asa song gwer. Em esa Asa lë gweblal, hëndep zao esa ere mae mo karek-karek naban oltïl. Sap men zao debë song gwe'ak, em molye desan Asa ërtrok.”
22 Yahudi mo mam-mam wenya men zen ësane gwe'ak dekam zep zënaka dakensibirida'ak, “San ha zen man zënaka de tan hap enlala gwe'ara?– in zep ki gunda, ‘Men zao debë song gwe'ak, em molye desan asa ërtrok.’ ”
23 Yesus ki zep ayang gulzimki, “Em an auhu-kamana an kore zi. Ëe an gulk korena. Em in okamanak de ësaltïn zi. Ëe dekore naka hom.

* **8:17 8:17** Ul. 17:6; 19:15

24 Zen in zebë emsa gubiridanan, em esa ere mae mo karek-karek naban oltïl. Zen kirekam sa ebe mae hap lwazim– eme Asa laïblïbla srëm gwe'akye. Sap Ëe an Zen– mensa ena kara ë gweblakye."
25 Dekam zep jala ban dakensïblïk, "Zep ki em an nara mo weinak dep de zi?– zebe kirekam enaka gu gwebla'araye."
Ki zep ding gulzimki, "Men kirekamë nonol lonesen nakon emsa gubirida gwek, zen kirekamke.
26 Ano ola ebe mae hap dena nama beya tanganna– dekam de eno mae mo karek-kareksa goltrei gwizimdin hip denaye. Ano Bianna Zen taïblïblan tanganna, hen men desaë Zëbon onakon sane gwe-gwe'an, zen desaë okamanak de zini ebe mae hap ayang gul gwizim'in."
27 Zen hwëna hom zëno ol-gunnu insa anakan dam nulsubluk, "Zen ngatan zi mo langnak de Bian hap denaka ki gunda."
28 Zen in zep ki Yesus anakan gubiridaka, "Em kime ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna Asa gulk makan la in'ik, zen dekam esa anakan Asa dam lasïl, 'An eiwa Zen– mensae kara ë gweblakye.' Em dekam esa Asa anakan tame lal, 'Zen hom zëre en mo bose hap ba maena syal gwibirki. Zëno tawa tabinni zen eiwa kïtak Bian onakorena.'
29 Bian men zen Asa zer soneka, Zen aban zersyal gwe-gwe'ara. Bian hom Asa da tasïk gwenda, sap ano syala man sam gwesïk gwibirida."
30 Kirekam de torannak kim sane da'ak, dekam zini beya nik zep daïblïblak.

Yesus kim gubiridakake, "Em kime eiwa dena tame u'ik, zen dekam esa aha mo emsa de jap gul sonendan nakon ëhïl gwe hanal."

31 Men zen Yesussu daïblïbla'ak, ki zep desa en gubiridaka, "Eme ano ol san enlala tatete naban ang ta gwe'ak, em ki eiwa Abon de ang ta gwen zi tangan.
32 Ki esa eiwa dena tame ul gwer, hen dekam esa aha mo emsa de jap gul sonendan nakon ëhïl gwe hanal."
33 Ki zep hwëna ahakore nik ding nulblik, "Nen an Abraham Bak mo ausu nakore zi sike. Nen home mae aha zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwek. San ki man nësa dahale gwibik. Zep em ba habe kirekam gulu?– 'Em esa jap gul sonendan nakon ëhïl gwe hanal.' "
34 Ki zep ding gulzimki, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen karekna nol gwenan, ki zen karekna in zëbon ëbabu gwe'an.*
35 Zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwen zini, zen zi bina in mo iyesa hom. Zep zen molya hëndep zëwe gwë gweka. Hwëna tane zem, zen zëwe en sa gwë gwera, sap zen tane tangan zem.
36 Zen in zep, ngatan zi mo langnak de Bian mo Tane Tangan de emsa hïl ti sonebinkim, dekam esa tangan ëhïl gwe hanal.
37 Ëe tawana: Em hen sap Abraham Bak mo auyan-tane wal. Hwëna em tan habe Asa dwam ëbla'an, sap ano ola ebon mae man jawe guk hana gwenan.
38 Mensaë ëre mo Bian hon hlaul gwek, Ëe desaë ebe mae hap ayang gul gwizimnin. Hwëna em ere mae mo bian mo ol sane syal ta gwenan."
39 Ki zep ding nulblik, "Ëe an Abraham Bak mo walas sake."
Ki zep ding gulzimki, "Hwëna Eme eiwa Abraham mo walas lowe he'anam, ki Abraham mo kim emaka lowehe gwe'an.

* **8:34 8:34** 2Ptr. 2:19

40 Mensaë Alap hon sane gwe-gwek, Ëe desaë ebe mae hap ayang gul gwizim'in, hwëna em tan habe Asa dwam ëbla'an. Abraham hom kirekam gwë gweka!
41 Em ere mae mo bian mo kime lowehe gwenan."

Ki zep hwëna ding nulblik, "Ëe an malin walassa hom! Ëe an tïngan Alap mo wei-wik gun walas sake."
42 Hwëna dekam zep Yesus ding gulzimki, "Eme eiwa Alap mo wei-wik gun walas lowe he'anam, ki emaka Asa enna ola gwebla'an. Sap Ëe an Alap onakonë hatazak, hëndep zebë angkam awe gwë'an. Ëe ëre mo enlalakam homë hatazak, hwëna Zen ki Asa zer soneka.
43 Em an mae habe ano ola tame ul srëm gwe-gwenan: Sap em makare zini bëjen ano ola dokwak gun.
44 Em an ere mae mo bianna dowal mo kïgï mo wei-wik gun walas. Zen in zebe zëno dwam gwibin sin ang ta gwenan. Zen nonol lonesen nakon kirekam gwë gweka– zi tan zi. Eiwa de ola hom tangan zëbon onak, sap eiwa de ola zëbon man jawe guk hana gwenan. Zen de boton gwenna, zëbe hap man dakastïlïn, sap zëno enhonak boton en. Zen in zep ki gwëka, boton tam zi, hen zen tïngare boton tam zi mo bian.
45 "Hwëna Ëe eiwa de en nakaë ayang gul gwizimnin, in zebe Asa laïblïbla srëm gwe-gwenan.
46 Ebon mae onakon, nara molya ano karek-kareksa anakan dam gulsubluka, 'Em kire kareksae golka.' Zen in zep, Ëe de eiwa de en naka tawa tabinni, em ba habe Asa laïblïbla srëm gwe-gwenan?
47 Alap mo wei-wik gun walasna, zen man Alap mo ola i-san i-san nei gwibirin. Em hwëna bëjen, sap em in zëno walassa hom!"

Yesus kim anakan gubiridakake, "Ano bosena apdenak Alap hanye."

48 Yahudi mo mam-mamna men zen zëwe lowe he'ak dekam zep zë lamang da'ak, "Em in eiwa Samaria wal karek hen dowal de bi gweblanna!" *
49 Yesus ki zep ding gulzimki, "Ëe dowala ban hom. Ëe ama ëre mo Bian mo bosesa de mam gulblun hap syal gwe-gwenan. Em hwëna ema Asa lamang la gwenan.
50 Ëe ëre mo bosesa de mam gun hup homë syal gwe-gwe'an. Hwëna ano bosesa de mam gun hup de Zini ki– Zen ngatan zi mo langnak gwë'ara. Zen man Asa zerzauk sone gwenda.
51 An eiwa denakaë emsa gubirida'an: Men zen ano ol san enlala tatetekam ang ta gwe'ak, zen molya hëndep denaban juwe gwek."
52 Ki zep nenblak, "Angkam eiwa mesë emsa dam lasïnïn: Em in dowal mo bi gweblan zi! Abraham Bak orep man tïlkï, hen Alap mo olsa de ayang gun hup de zini hen man juwe gwek. Hwëna em ema gunda, 'Men zen ano ol san ang ta gwe'ak, zen molya juwe gwek.'
53 Auyan Abraham ki tïlkï. Em san ema enaka kïl tï'ara?– 'Ëe an Abraham onakon de teipsïnnï.' Alap mo olsa de ayang gun hup de zini san ki juwe srëm gwe-gwek! Zep em banakane enaka kïl tï'ara?"
54 Ki zep ding gulzimki, "Aen de ëre mo bosesa mam gunkum, dekam eiwa, bëjen Asa taïblïblan. Hwëna men Zen ano bosena mam gul gwe'ara, Zen ëre mo Bian– men Desa em en gweblananke, 'Ano mae mo Alap'kam.

* **8:48 8:48** Zen insa lamang tan hap "Samaria wal karek"kam nenblak, desa de srip gulsun hup de ola, emki hlaun Yoh. 4:9nak, hen zao de otde nakore alenak.

55 Hwëna ena home tame la'an. Ëe en kië tame ta'an. Ëe de anakan gunkum, ‘Ëe homë Alapsa tame ta'an,’ dekam ki hwëna Ëe boton tam zi, men ki hen em! Hwëna Ëe kië tame ta'an, deban zëno ol en sanë enlala tatetekam ang gwe-gwenan.
56 Eno mae mo auyanna Abraham, zen man hë'ho gweka– hamal hap kim anakan salka, ‘Ëe asa ngatan zi mo lang nakore Zi Tangansa okama san dep de ati gwennak hla ta soner.’ Kirekam kim Asa hla ta soneka, man tangan sam gwesïkï.”
57 Ki zep ding nulblik, “Eno tahunna hom lima-pulunak hata'an. Em banakan de Abraham Baksa hla tan hap?”
58 Dekam zep hwëna ding gulzimki, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Abrahamsa de jaha gwen srëmnak, Ëe an Zen Tangan– Alap han de bose apde naye.” †
59 Kirekam kim nasalblak, dekam zep zi beyam-byana in kasona lop da inek– dekam de ï tïblan hap. Hwëna Zen dekam zep zëno mae mo nwe nakon aning gwe ine halka, ki zep kon hëndep song gweka.

9

Yesus kim zi nwe dïmïnnï dawem takake:
1 Aha yaklakam kim Yesus asa golësek gweka, ki zebë zi nwe dïmïnnï hla la'ak. Zëno nwena jaha gwennak ki hëndep dïmïn nëblak.
2 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë Yesussu lakensïblïk, “Guru, nara karek gweka?– an zep ki zini an jaha gwennak hëndep nwe dïmïn gwekaye. San ha zën jaha gweblan srëmnak karek gweka? San ha an-bi zïk mo karek nakon ki gwëka?”
3 Ki zep ap ding gulzimki, “Zen zi mo karek nakon hom ki gwëka. Zen an mae hap ki nwe dïmïn gweka– dekam de zi Alap mo sososnsa zëbon hlaun hup.
4 Nen nama ngatannake lowe he'an, zep angkam nama lwa'an– dekam de nen Alap mo syalsa gol gwen hapye, Asa men kirekam de syal gwen hap zer sonekaye. Hwëna kawesïn hïp de yaklanak sa hen hatal. Dekam zini toton bëjen syal gwen.
5 Ëe de nama okamanak gwënkam, Ëe an Zen– okamana an hap de ngatan naye.”
6 Kirekam kim gubiridaka, ki zep ol tepna kamanak tïpsïkï, desa zep son naban siri gulku. Dekam zep zini in mo nwena dra soblaka.
7 Ki zep hwëna gubluka, “Wake, aïlï hona Siloamk ngan sosuk.” Aïlï hona in mo bosena “Siloam” zen enlala naban. Nëno mae mo olkam, “Zer Sonen.” Kim zë ngan sosuku, dekam zep hëndep kara gweka, ki zep gol san dep song gweka.

† **8:58 8:58** Awe mensa li nul sonek, “ano bosena apdenak Alap han,” zen mae hap: Sap Yunani olkam awe Yesus man anakan guku, “Saya adalah saya,” ahaksa, “Ëe an Zen Tangan.” Hwëna dekam ola man golek de gwek– Alap mo Ibrani olkam de bose naban. Alap orep man zëre mo bosena Musa Bak hon kira gulku– men kirekam Ibrani olkam nen gweblananke, “Yahwe”kam. Bosena in mo enlalana, “Ëe an Zen Tangan.” (Kel 3:13-15) Yahudi zini Alapsa de blikip gwesïblïn hap bosena insa man nollëwe gwek, zep “Lang Bina” enkam nen gweblak. Desa “Tuhan”kam Indonesia olkam li nul sone gwenan. Zen in zep, kim Yesus kirekam gubiridaka, “Ëe an Zen Tangan,” Yahudi zini in man tangan jal nëblak, hëndep dekam zep kasona lop da inek– dekam de ï tïblan hap. Yohanis mo Ol Dawemnak awe, Yesus hen kirekam aha ayatnak Zënaka gu gweblaka: 4:26nak (“Ëe an Zen”), 8:24nak hen 28nak, (“Ëe an Zen– mensa ena kara ë gweblakye”), hen ahana 13:19 mo aumwa topnak.

8 Zëre mo gol golek denak de wenya hen men zen mwin-mwankam hla
da gwek dekam zep denggwan gwebla'ak, “An san ha zen hom?– men zen
ora alpnak de nikirin nikon te-ala hap nësa aberbe ta gwibirkiye.”
9 Ahakon man ëgu gwe'ak, “An zen.” Hwëna ahakon man ëgu gwe'ak,
“Zen hom. An deban nwe-masena apdenak.”
Hwëna Zën zep zënaka kira ta gwe'anka, “Ëe an dwan zenke.”
10 Ki zep dakensïk gwebla'ak, “Em banakane kara gwera? Nara emsa
dawem tala?”
11 Ki zep ding gul gwizim'inka, “Zini bosena Yesus kama blëblesa syal
gwibiri, dekam zep ano nwena ap dra soblala. Ki zep hwëna asa gublula,
‘Aïlï hona Siloamk ngan sosuk.’ Kimë zë ngan sosul, dekam zebë kara
gwer.”
12 Dekam zep dakensïblïk, “Zini in angkam endawe gwë'ara?”
Ki zep ding gulzimki, “Ëe homë tawa gwebla'an.”

Farisikam de zini kim taken-taken nëblakke, “Em banakane nwe dïmïn nïkon dawem gweka?”

13 Dekam zep in zen nwe dïmïn nïkon dawem gweka desa Farisikam de
zi hip dikim zerteizimdin hip nërhak.
14 Yaklana in dekam Yesus kama blëblena syal gwibirki hen dawem taka,
zen Hari Sabatkam.
15 Farisikam de zini zen hen man dakensïk gwebla'ak, “Em banakane
kara gweka?”
Desa hen man ding gulzimki, “Zen ano nwena kama blëblekam dra soka.
Kimë ngan sosuk, dekam zebë kara gwek.”
16 Farisikam de zini in ahakon dekam zep ëgu gwe'ak, “Zini in Alap mo
zer sonen naka hom, sap zen Hari Sabat hap denaka ngip gul gwenda.”
Hwëna ahakon man ëgu gwe'ak, “Hwëna kareksa de gol gwen zini, zen
bëjen owas-owasna syal gwibin– zen in kirekam syal gwe-gwibiridaye.”
Zen in zep ëhlïwek.
17 Ki zep etan zini insa dakensïblïk, “Zep ena banakane enlala gwe-
bla'ara?– sap zen eno nwesa dawem soka.”
Ki zep ding gulzimki, “Zen Alap mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de
zi sike.”
18 Hwëna Yahudi mo mam-mamna in hom anakan daïblïbla'ak, “Zen
menkam eiwa nwe dïmïnnï,” dekam zep an-bi zemka kwang nosok– desa
de hen takensizimdin hip.
19 Ki zep dakensizimk, “Zen san eiwa eno nik mo tane? San eiwa nwe
dïmïn nïkae ki hëndep jaha gweka? Zen ki angkam banakan kara gweka?”
20 Ki zep ding ulzimk, “In eiwa, ano nik mo tane sake. Eiwa, zen nwe
dïmïn nïka ki jaha gwek.
21 Hwëna ëe tawa naka hom– zen banakarekam mes yap angkam kara
gweka? Men zen dawem taka ëe hen homë tame la'an. Zen mes dwan-am
zise gweka. Amki zëna en naka lakensïk gweblak.”
22 An-bi zem kirekam ding ulzimk, sap zen man Yahudi mo mam-mamna
insa anakare hap aïrïbirida'ak, “Zen sa nësa karek nosol.” Sap Yahudi mo
mam-mamna anakan mes ola aha-en nuk, “Zi de anakan gunnu, ‘Yesus
zen eiwa Alap mo Zer Sonenna– nësa de ngaya tabin hip,’ desa esa but
srëm gola kon olëalsa sone gwibir.” *

* **9:22 9:22** Mae hap an-bi zem in aïrïk: Sap but srëm gola kon de zialsa sonenkam, dekam bëjen etan aha Yahudi zi niban ba maesa lirak ta gwibin, hen aha Yahudi zisi bëjen mae golek de tabin.

23 In zep an-bi zem in anakan ding ulzimk, “Zen mes dwan-am zise
gweka. Amki zëna en naka lakensïk gweblak.”
24 Ki zep etan zini insa tïlzïn hap nenblak, zao zep nenblak, “Emki
nglïnak de Zi mo nwe kara gwennak asa eiwakam gubiridan! Sap zini
in zen emsa dawem taka, ëe mesë tawa ëblak: Zen kareksa de gol gwen
zi.”
25 Ki zep ding gulzimki, “San ha eiwa kareksa de gol gwenna? San ha
hom? Ëe homë desa tawa gwebla'an. Hwëna aha-enë tawa gwibi'in: Ëe
menkam nwe dïmïnnï. Hwëna angkam ëe mesë kara gwek.”
26 Ki zep etan dakensïblïk, “Zen banakarekam emsa gwëblaka? Ba-
nakan eno nwena dawem soka?”
27 Ki zep ding gulzimki, “Ëe mesë desa emsa tonbiridal, hwëna em ema
asa asalsïblïl. Ëm ba habe desa de etan ësane gwen hap ëdwam gwe'an?
Ki san ema hen ëdwam gwe'an– zëbon de ang ta gwen hapye?”
28 Dekam zep lamang tan naban nenblak, “Em in zi karekna in hon de
ang gwe-gwenna! Ëe an Musa Baksa de ang gwe-gweblanna.
29 Nen mese ëtawa gwek: Alap ki Musa Bak hap ola ton sone gweblaka.
Hwëna Yesussu home anakan tawa ëbla'an, ‘Zen trï ta se'ara.’ ”
30 Ki zep ding gulzimki, “Hwëna an wehasa hom! Em home anakan tawa
ëbla'an, ‘Zen trï ta se'ara,’ hwëna zen ano nwesa dïmïn nën naka dawem
soka.
31 Nen mese ëtawa gwek: Alap karek gol gwen zisi bëjen salblan.
Hwëna zi de Alapsa betek gweblanna, hen zëno dwam gwibin sin ang
gwe-gwenna, desa man salbirida gwenda.
32 Okamana ansa de yang gulsun nukon hom tangane anakan ësak, ‘Zini
man nwe dïmïn nïka de jaha gwen zi bose zemka dawem taka.’
33 Zini in de Alap onakon hatazan srëmkam, zen molya banakare owas
maena syal gwibirinam.”
34 Ki zep hwëna ding nulblik, “Em in karek gol gwen naka de jaha
gwenna, hwëna angkam ema tim gu'ura, ‘Ëe asa Yahudi mo mam-mamna
ansa tawa tabir!’ ” Ki zep hëndep but srëm gola in kon nëralsa sonek.

Enho nakon de dïmïn gwen srëm hap de ol:

35 Yesus kim salblaka, “Zini mensa mes nëralsa soner,” ki zep tëblaka.
Kim hla taka, zao zep takensïblïka, “Em san ema ngatan zi mo lang nakore
Zi Tanganna anakan taïblïbla'ara?– ‘Zen Alap mo Zer Sonenna.’ ”
36 Ki zep ding gulbluka, “Aya Bak, Zen nara Zi? Tame tankam ëe amaka
taïblïbla'an.”
37 Ki zep zë gubluka, “Em mese Desa hla tanda. Zen an Debane ola
lon'nara.”
38 Ki zep ding gulbluka, “Bian, ëe ama Emsa taïblïbla'an!” Dekam zep
zë boklena kom soblaka.
39 Yesus ki zep kïtak asa gubiridaka, “Ëe kire habë okamanak hatazak–
okamana awe de zisi de anakan klis gun hup: Nwe dïmïn wenya zen sa
ëkara gwer. Hwëna ëkara gwen wenya, zen sa ënwe dïmïn gwer.”
40 Ahakon Farisikam de zini men zen zë dekam lowe he'ak hen sane
da'ak, ki zep dakensïblïk, “Eno ol gulk sun de blaoranna in, san ha ema
asa hen gubiridala?– ‘Em in nwe dïmïnnï.’ ”
41 Ki zep ding gulzimki, “Em de eiwakam ënwe dïmïn gwenkam, dekam
molyë emsa gubirida'anam, ‘Em ema ëkarek gwenan.’ Hwëna em ema
ëk enkam ëgunun, ‘Ëe nwe dïmïn nïka hom,’ zen dekon zebe ëkarek
gwenan.”

10

Yesus kim gubiridakake, "Ëe an domba zaho hap de lïlïkïnnï Zen."

1 Yesus ki zep ola gulk sun ap blaonzimki, "Eiwa denakaë emsa
gubirida'an: Zini men zen domba zaho hap de kandangnak lïlïkïn srëm
san tïl zïnna– zen sowë zi, ahaksa zëre mo asaskam de alal gun hup de zi.
2 Hwëna lïlïkïn sïn de tïlzïn zini, zen zaho ta gwibin hip de zini zen.
3 Lïlïkïnsï de kara son hap de zini sa zaho ta gwibin zini in hap
talusublula. Zëre mo domba zahona hen zëno ola man tame nul gwenan.
Zëno mae mo bosem-sena kim gubirida gwenda, dekam zep wet noso
gweblanan.
4 Zëre en mo dena kim golëwet so gwenda, zëna dekam zep ngeirbirida
gwenda. Zëre mo domba zahona man ang në gweblanan, sap zëno ola
anakan de tame gulblunkam, 'An zen ano mae mo bi naye.'
5 Aha zisi molya ang nëblak. Zen sa hwëna heya nëblal, sap zëno ola
hom tame nulbli'an."
6 Yesus kim kirekam ola gulk sun blaonzimki, ëe hen homë dam ulsuk.
7 Ki zep etan ap srip gulsuzimki, "Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe
an domba zaho hap de lïlïkïnnï Zen.
8 Nonol men zen anakare ola ban yaïng gwe-gwezak, 'Ëe an emsa de
zaho ta gwibin hip de zi,' zen hwëna sowë zi hen zëre mo asaskam de alal
gun hup de zi. Hwëna domba zahona hom kire zisi nasalbirida gwek.
9 Diki Ëe an Zen tangan aha-en– lïlïkïn nïye. Men nara Abon osan tïl
zïnna, zen zen sa ëngaya gwer. Ëe asa zëbe mae hap golzim– zen dikim
aha-ere enlalakam tembane hap ëhakal gwen hap denaye, banakare tësen
lwa jal-jal srëm san.
10 Sowë zini zen mae hap yaïng gwe-gwenanzal: Ësowë gwe-gwen hap,
tamera gwen hap, hen timbwas gul gwen en hap. Hwëna Ëe ngaya tabin
hibë hatazak. Ano domba zahona zen dekam tangan sa tahalha srëmkam
lowehe gwer."

Yesus kim gubiridakake, "Ëe an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan."

11 "Ëe an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan. Ëe zep asa ëre mo
angna ëre mo dombasa dikim ngaya tabin hip sosok tazim.
12 Hwëna men zen te-ala en hap zaho da gwibirin, zen zaho ta gwibin
hip de zi tangansa hom, hen hom tangan bi neibirida'an. Tësen lwa jal-
jalsa de hla ta gunkum, zen sa heya-hya gwenkam dombana insa hli nulida
gwer. Tësen lwana in ahanaka sa hit tisïli, hen ahakon dekam sa men-san
an-sankam ëheya-hya gwer.
13 Te-ala en hap de zaho ta gwibin zini, zen kirekam neibirida gwenan,
sap zen hom kwasang neibirida gwenan.
14-15 "Ëe an domba zaho ta gwibin hip de Zi tangan. Ëe zep asa ëre
mo angna sosok tazim– ëre mo domba zahosa dikim ngaya tabin hipye.
Men kirekam ëre mo Bian Asa tame taka, Ëe hen kirekamë ëre mo domba
zahona tame ta gwibirin. Hen men kirekamë Biansa tame tak, ëre mo
domba zahona hen kirekam Asa tame da gwenan.
16 Ano aha domba zahona hen ki– men zen Israel mo langnak awe
lowehe srëm gwe-gwenanye. Ëe asa desa hen kwang guludal. Zen sa hen
Asa nasalbla halzal. Hëndep aumwa hap denak aha-erenak asa ëre mo
zaho naban golëlowehe gwer.

17 Ëre mo Bianna mae hap Asa kwasang gwe-gweblanda: Sap Ëe mesë ëre mo angsa de sosok tazimdin hip hohle gwek, hwëna hyanak asa etan ngaya gwer.
18 Ëe de Aen gun srëmkam, ‘Diki Ëe tïn,’ dekam bëjen Asa tan. Abe hap mes ëre mo Bian sosonna golblaka– dekam de ëre mo angsa gublun hap, ‘Angkam dekam timni hli yul. Angkam dekam etan gul ine.’ Ëe zebë ëre mo angna ëre mo dwam gwibin sin sosok tazim'in.”
19 Yesus insa kirekam gubiridaka, Yahudi zini in dekam zep ëol tetek gwek.
20 Zen ahakon man ëguk, “Zini in dowal mes bi gweblaka hen mamakna. Ba hap de desa salblan hap?”
21 Hwëna ahakon man ëguk, “Dowala bare zini hom am kirekam de ola don gwibirin! San ha dowala bare zini ki zi nwe dïmïnnï dawem da gwibirin?”
22-23 Aha yaklakam Yesus Alap mo gol teksonnak të nasen gwe'anka. Teksonna in man bose nuk, “Salomo Bak mo Dena.” Dekam bot-bot tamlenak, hen ëe Yahudi zini dekam mesë Yerusalemk delapan-enkam de yakla yalak dep tagal gwek. Yakla yawal-yawala in mae hap: Alap mo gola kim orep sam nulsukke– desa dikim enlala gwibin hip. *
24 Zao zep Yahudi mo mam-mamna tagal nëblazak, ki zep zë dak-ensïblïk, “Em bawalkam esa asa dam-dam enkam ding gulzimdi? Emki eiwa de tangan naka asa gubiridan: Em an san ha Zen tangan?– Alap mo zer sonen Zini, Israelsa de ngaya tabin hip Denaye. San ha em hom?”
25 Ki zep ding gulzimki, “Ëe mesë sap emsa gubirida gwek, hwëna em home Asa laïbli gweblak. Owas-owasna mensaë ëre mo Bian mo bosekam syal gwe-gwibirin, zen dekon emaka anakan Asa tame la'an, ‘An Zen tangan.’
26 Em hwëna molye Asa laïblïblak, sap em ano domba zahosa hom.
27 Ëre mo domba zahona zen man Asa nasal gweblanan. Ëe hen ama kïtak tame ta gwibirin. Zen ki Asa ang në gweblanan.
28 Ëe ama zëbe mae hap hëndep denaban dikim lowehe gwen hap denaka gol gwizim'in– zen dikim hëndep denaban juwe srëm gwen hap. Toton nara molya ano taha nakon alal gulku.
29 Ano Bian mo sosonna man taman kïnï'an– in zen domba zahona insa Tane zem abe hap kap gulblukaye. Desa toton nara dep?– ano nik mo taha nakon de alal gun nuye.
30 Ëe an Zen– Bian han de zeraha-en gwen Zi niye.”
31 Ki zep mam-mam wenya in kasona lop da ine'ak– dekam de ï tïblan hap.
32 Ki zep hwëna Yesus gubiridaka, “Ëe mesë eno mae mo nwenak owas-owasna beya gulzimk– men kirekam de syal gwe-gwibin hip Bian abe hap golblakaye. San ha ano aha owas nakone Asa husus ëbla'an?– in zebe Asa kasokam de ï tïblan hap dwam ëbla'anye.”
33 Ki zep ding nulblik, “Ëe eno owas-owas nakon homë kasokam emsa ï lïbla'an. Hwëna ere mo Alapsa de lamang tan nakonë emsa ï lïbla'an. Em

* **10:22-23 10:22-23** Tahunna 161nak– Yesussu de jaha gwen srëmnak, dekam Siriak de teipsïn zini zëre mo jana nabare zi niban Alap mo golsa kun nulzik– dekam de Alapsa hen Yahudi zisi lamang tabin hip. Zao tahunna dan-ahan, dekam zep Yahudi zini gola insa etan Alap mo bose en hap sam nulsuk. Yahudi zini dekam zep tahun jamkam bot-bot tamlenak yakla yawal-yawalsa syal nei gwibik– desa dikim enlala gwe-gwibin hip.

in totore zi tangan, hwëna ere mo gunkum em ema enaka gublula, ‘Ëe an Alap.’ ”*
34 Ki zep ding gulzimki, “Alap mo ëpba olak, zao man-am emsa gubiridaka,
‘Em in kïtak ëre mo wei-wik gun walas.’*
35 Men kirekam Alap mo olak lwak, zen hëndep kirekam sa eiwa lwal. Dekam men zëbe mae hap Alap mo ola in hatazimzik, desa Alap man gubiridaka ‘are mo wei-wik gun walas’kam.
36 Zep ba hap de Asa waba hap jal gweblan hap?– sap Ëe ama sap'nen ënaka gublunan, ‘Ëe an Alap mo Tane.’ Sap Asa eiwa Bian Zën ki dam tasïkï hen zer soneka.
37 Ano syal de ëre mo Bian mo syala ban apde nën srëmkam, ki bahem Asa taïblïblan.
38 Hwëna Ëe de ëre mo Bian mo kim syal gwe-gwenkam, ki ano syala insa emki anakan taïblïbin, ‘Owas-owasna an eiwa Alap onakorena.’ Asa de taïblïblan srëmkam, hwëna owas-owas in ensa emki kirekam taïblïbin. Dekam esa hëndep anakan ëtawa gwer, ‘Bian eiwa Desa zergwë gwenda, hen Zen eiwa Bian han de zeraha-en gwen Zi.’ ”
39 Dekam zep sap balk tan hap alp dasïk, hwëna Yesus man zëbon mae onakon aya gwe ine halka.
40 Yesus ki zep weyana Yordan mo men eihya san dep asa golëlwanda halka– men zëwe Yohanis Bak menkam baptis ta gwibi'inkake. Zao zep asa golëlowehe gweka.
41 Dekam zini beya nik zep Zëbon onak dep yaïng gwe-gwezak. Zen dekam zep ëgu gwe'ak, “Yohanis Bak sap hom owas-owasna syal gwe-gwibirki, hwëna kïtak mensa hamal hap zini an hap dena ayang gul gwizimki, angkam an zep ki eiwa kirekam lwa'an.”
42 Zen zao zep beya tangankam Yesussu anakan daïblïblak, “An eiwa Zen tangan– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.”

11

Lazarussu kim tïn nïkon ngaya takake:
1 Zini dekam ki, bosena Lazarus. Zen Yerusalem golek denak ëna Betaniak somor dare zeban zigwë gweka– Maria ne Marta ne ban.*
2 Maria in zen Yesus mo tanana irase dawem nabare minyakkam ngan sosubluk, hen zëre mo nol ala blal-blalkam sasa soblak. Hwëna nama de ngan sosublun srëmnak, aya zem in dekam zep sang-sang gweka.
3 Dekam zep Yesussu anakan en soneblak, “Bian, eno dang tïnïnak de wal bosena man sang-sangna sabak gwe'ara.”
4 Yesus kim salka, ki zep asa zëre hon de ang ta gwen wenya gubiridaka, “Zëno sang-sangna in tïn hïp denaka hom. Zen hwëna mae hap hla tak: Dekam de zë Alap mo Tanena ano ngatan zi mo lang nakore sosonsa goltreizimdin hip, hen Alap mo bosesa dekon teip gulsublun hap.”

---

* **10:33 10:33** Im. 24:16 * **10:34 10:34** Mzm. 82:6 * **11:1 11:1** Lazarus men zep Yohanis awe ale gulku, zen tahalha zini Lazarussu hom– men desa Yesus gulk sun de ol blaorankam aïsïl gweblakake, in zen tïnkïm Abraham Bak hon ngatan zi mo langnak hatakake. (Luk. 16:19-31) An hwëna ahana Lazarus, Yesus mo wal bose. Yunani olkam bëjen dam gulsun, san ha Lazarus zënana, san ha Marta zëna naye? Zini beyakam man enlala neibirida gwenan, “Marta zen Lazarus mo aya. Maria zen oso zem.” Lazarus mo bosena hen enlala naban. Bosena in mo enlalana, “Alap man nësa mas gwibirida gwenda.”

5 Yesus sap man Marta, Maria, hen eis zem Lazarus maesa dang tïnï
tabirki,
6 hwëna kim Lazarussu kirekam salblaka, Zen hwëna man zë etan dare
yaklakam asa golëgweisïkï.
7 Ki zep hwëna asa gubiridaka, “Angkam nen etan Yerusalem mo lang
san dep lwan dahan.”
8 Hwëna ëe ama ding ulblik, “Bian guru, nër hom dekon am Emsa
kasokam de ï tïblan hap alp dasïk, hwëna angkam ema hohol gwe'ara–
nabakam de etan desan lwahan hap!”
9 Hwëna dekam zep ap gulk sun de ol blaorankam ding gulzimki, “Aha-
ere yaklakam yakla nwena dua-blas jam enkam am zïl gwenda. Zi de
yaklam të naseranna, zen bëjen zaran, sap okamana ansa de ngatan gun
hup dena dekam man zïl ane gwenda.
10 Hwëna kawesïnnïk de të naserankam, dekam ki altïl gwenan, sap
dekam ngatanna hom.”
11 Kirekam kim asa gubiridaka, ki zep etan ola ap mas gulzimki, “Nëno
mae mo wal bosena mes ta guk halka. Ëe ama lï tan hap song gwe'an.”
12 Ëe hwëna dekam ama ding ulblik, “Bian, zen ba hap de duweblan
hap? Sap zen de sang-sang hap nisi tankam, zen zën sa totoresa luwera.”
13 Hwëna Yesus insa ki ola gulk sun “ta guk han”kam blaonka, zëno
enlalana, “Lazarus mes tïlkï.” Hwëna ëe ama zëno ola tim uk, “Eiwa, nisi
ta'ara.”
14 Zën zep etan damnak asa gubiridaka, “Lazarus mes tïlkï.
15 Ëe menkam mae habë tol ngaya tan hap duwebla srëm gwek: Sap
zen dekam sa eno mae mo Asa de taïblïblanna bïl gwer. Zep haen, nen
duweblan.”
16 Ëe, Yesus hon de ang ta gwen wenya, ano mae mo ahana Tomas, men
desaë asyas olkam en gweblak “dan de wë son walas”kam, zen zep asa
gubiridaka, “Haen, nen ang gweblan– zao eka Bian han apdekam ërtïk.”

Yesus kim gukuke, “Ëe an Zen– juwen nakon de ngaya tabin hip de Zini.”

17 Yesus kim ëna iwe asa golëyaïng gwe'an zaka, zao zep nenblak,
“Lazarus Bak mes tïlkï. Mes tol kaso hulak nënnek. Angkam zëwe yaklana
mes dan-nër dan-nër nër.”
18 Ëna Betania zen Yerusalem kon golek. Zëno langana dan-ahare
kilometer enkam.
19 Zen in zep zë Yahudi zini beyakam Marta ne Maria neka du neizimzik–
dekam de zëno nik mo enlwansa së ta sonezimdin hipye.
20 Marta kim anakan sak, “Yesus angkam man golek de gwe'an zala,”
dekam zep ala tablan hap song gwek. Maria hwëna hom ang gwibik. Zen
man golak gwëk.
21 Marta kim hla ta guk, ki zep gu gubluk, “Bian, Eme awe gwënanam,
ano eisni molya tïlïnam.
22 Hwëna ëe tawana: Sap angkam mae de Em ba mae hap Alapsa abe
ta'anam, Zen sa kirekam ebe hap golblala.”
23 Ki zep ding gulbirki, “Eno osona in sa etan ngaya gwera.”
24 Ki zep hwëna ding gulbluk, “Ëe tawana: Zen aumwa hap de yaklanak
sa ngaya gwera– tïngare ahakore wenya ban.”
25 Yesus ki zep etan gubirki, “Ëe an Zen– juwen nakon de ngaya tabin hip
de Zini. Hen hëndep de ngaya tabin hip de Zini, Ëe an Zen. Zini men zen
Asa taïblïblanna, zen sap sa juwe gwer, hwëna sa etan ëngaya gwe-gwer.

26 Hen zini men zen nama de gwënnak Asa taïblïblanna, zen molya
hëndep denaban juwek. Em san ema Asa kirekam taïblïbla'ara?"
27 Ki zep ding gulbluk, "Eiwa, Bian, ëe mesë anakan Emsa taïblïblak,
'Em in Alap mo zer sonen Zi tangan– okamanak de zisi de ngaya tabin hip
Dena. Em an Alap mo Tane.' "
28 Marta kim kirekam gubluk, zëna ki zep gol san dep lwahak, ki zep oso
zem Mariasa i mwa ennak gubik, "Bian Guru mes golek de gwenan zala.
Zen man emsa de goltowen hap dwam gwe'ara."
29 Kirekam kim salbik, nabakam zep luwek, hëndep dekam zep ala
tablak.
30 Yesus hom dekam ënak hata'an naka. Zen nama dekon eiszim'inka–
men zëwe Martasa goltowekake.
31 Yahudi zi beyana in zen Maria mo enlwansa dikim së ta sonebin hip
golak lowe he'ak, zen kim nabakam de luwe ine kïnïnnak hla nuk, dekam
zep enlala neibik, "Zen aya zemka de drënen kaso hulak de gosa gwën
hap song gwe'an." Zep noltro kïnïk.
32 Hwëna Maria kim abon mae onak hatazak, Yesussu kim zë hla tak,
ki zep zë zëno nwenak anakare ola ban ïk gwe hezak, "Bian, Eme awe
gwënanam, ano ayana molya tïlïnam."
33 Mariasa kim go gwënnak kara gu'unka, hen men zen ang neibirzik,
desa de hen aïtïn-aïtïn go tannak kara tabinkim, enhona man tangan
dowebla hanaka.
34 Dekam zep takensibiridaka, "Em endawe ënnek?"
Ki zep ding nulblik, "Haen. En esa ki zë kaso hula insa hlaulu."
35 Yesus ki zep hen gona gwë'anka.
36 Yahudi zi beyana in dekam zep ëgu gwe'ak, "Emki hla tan. Zen man
sap sërkam dang tïnï taka."
37 Hwëna ahakon man ëguk, "Zen ki am zi nwe dïmïnnï dawem taka.
Ba hap Lazarus Swesa nabakam dawem taza srëm gweka?"
38 Ki zep hëndep Yesus kaso hulak iwe go gwëndan naban golëyaïng
gweka. Hula insa mes kaso yawalkam mat nulsuk.
39 Ki zep gubiridaka, "Kasona insa em irhi gun."
Marta ki zep ding gulbluk, "Hwëna angkam asena karek tangan nakake!
Sap angkam yaklana mes-am dan-nër dan-nër nër– drënen hyanakye."
40 Ki zep ding gulbirki, "Men kirekamë emsa gubir, em de
Asa taïblïblankam, em esa ki hlaulu– Alap kim de soson zemka
goltreizim'inkaye."
41 Kasona insa kim irhi nuk, ki zep nglï san kara gwe seka, ki zep Alapsa
gu soneblaka, "Bian, Em Asa sam ta'ara, sap ano abena ema sal gwenda.
42 Ëe sap tawana: Em home Asa salsïk gweblanda. Hwëna Ëe mae habë
kirekam dawemna ebe hap golblanan– zi beyana an dikim ësane gwen
hap, hen zen dikim Asa anakan taïblïblan hap, 'An eiwa Alap zer soneka.' "
43 Kim kirekam gu sonesïkï, ki zep ol mamkam takenblaka, "Lazarus,
em wet sozan."
44 Dekam zep hëndep wet so zaka. Taha-tanana nama deyol ngap-
ngapkam de tahalenna, hen aha deyola nwe-masenak. Ki zep Yesus
gubiridaka, "Dekam hïl-hïl la soneblak."

Yesussu de tan hap kim ola aha-en nukke:
(Mat. 26:1-5; Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Zini men zen Maria mo enlwansa de së ta sonebin hip zao lowe he'ak,
kim owasna insa hla nuk, dekam zep beyakam Yesussu daïblïblak.

46 Hwëna ahakon kim lwan dahak, dekam zep Farisikam de gubirida
gwen wenyaka nenbiridak– Yesus mo owas syal gwibinni insa.
47 Zen zep Farisikam de zini hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-
mamna Yahudi zi mo teipsïn sinodenak dena † kwang nulidak– dekam de
ëgolek de gwen hap. Zao zep ëgu gwe'ak, “Nen banakan esa ëblal? Zini
in owas-owasna man beya gul gwe'ara!
48 Nen de nwe enkam kara tankam, ki hwëna tïngan desa sa daïblïblal.
Dekam hwëna desa sa langna ansa de teipsïnkïm ïrïk gïn hïp dam dasïl.
Dekam hwëna Roma mo mam-mamna sa nësa jal neibiridal. Ki hwëna
Alap mo gol yala ansa dekam sa dri nulzir hen nëno kore naka sa
damerazal.”
49 Dekam zep zini bosena Kayafas Bak, men zen tahunna inkam Alap
mo golak de syal tan zi nikon teipsïkï, zen zep gubiridaka, “Em in enlala
joblo-topna!
50 Diki dawemna nëbe mae hap aha-ere zi de tïnnï aïrïs– dekakim
tïngare Yahudi zi juwe srëm gwek.”
51 Kayafas kim kirekam gubiridaka, zen zëre en mo enlala nakon hom
ki gubiridaka. Tahunna dekam Alap mo golak de syal tan zi nikon zen
teipsï'ïnka. Zen in zep, kim kirekam Yesussu de zersïn hïp sap gubiridaka,
hwëna man nwe-mase gwek– san de Alap mo olsa de anakan hamal hap
ayang gulzimdinni kiye, “Yesus sa tïngare Yahudi zisi dikim ngaya tabin
hip tïli.”
52 Hwëna Yesus Zen Yahudi zi en hap hom tïlkï. Zen diki tïngare Alap
mo hlïl irin zi hip, sap Yahudi srëm zi, men zen tïngare lang san sekwak
gwenkam lowe henda gwenanke, desa dikim aha-en gun hup tïlkï. Hwëna
Kayafas Bak in kim kirekam guku, zëna gulk sun de enlalana hom dam
gulsuku.
53 Yaklana inkam zep Yesussu de tan hap ola zïm-zïm nïk.
54 Zen in zep dekam Yesus Yahudi zi mo nwe nakon langa gwesïkï.
Hwëna dua-blaskam de wenya asa en zep golësek gweka– ë bosena
Efrayim san dep, zi srëm lang golek denak. Zao zep asa golëlowehe gweka.
55 Tahunna men kiye, kim Yahudi mo yakla yala Paskanak golek de gwe-
gwek, dekam ë-ë san de wenya beyakam Yerusalemk tagal gwe-gwezak.
Dekam yaklana iwe de hatan srëmnak nabakam ëtagal gwe-gwezak–
dekam de Alap mo golak otweran maesa de tru ta seblankam zëre mae
mo karek-kareksa Alap mo nwenak ber-ber gun hup, hen hokam de nola
kon zënaka hlë tabirida gwen maekam.
56 Zen zep zëno mae mo tagal gwen hap de yakla yala inkam Yesussu
Yerusalemk dë gwebla'ak. Hen kim Alap mo golak ëtagal gwe-gwe'ak,
dekam man zënaka anakan dakensibirida gwe'ak, “San ha sa yakla yala
an hap hata zala? San ha molya? Em banakane enlala ëbla'an?”
57 Hwëna Farisikam de zi niban Alap mo golak de syal tan zi mo mam-
mam naban mes tïngan anakan tawa dabiridak, “Yesussu de hla tankam,
nabakam asa enbiridazak, akakim balk lak.”

12

*Maria kim Yesus mo tanana irase dawem nabare minyakkam hlë tazim-
blikke:*
(Mat. 26:6-13; Mrk. 14:3-9)

† **11:47 11:47** Yahudi zi mo teipsïn sinodena, zen Yahudi mo nol-nola tuju-pulu enkam. Ahakon hen Farisi hon de bïtï gwen wenya, hen ahakon Saduki hon de bïtï gwen wenya, hen dare hlïkna in kon ahakon hen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin wenyak bïtï gwek.

1 Yakla yala Paskanak dikim zaun hup yaklana enam enkam lwa kïnï'ak,
Yesus ki zep dua-blaskam de wenya asa Betania san dep golësek gweka.
Lazarus mensa nër hom tïn nïkon ngaya taka, zëno gwë gwenna hen zëwe.
2 Zëwe de zini dekam zep tembane yawala syal neibik– Yesus hun de zë
zertembane gwen hap. Marta hen man mas gwek– tembanesa de dëre ta
guk gwizimdinnik. Lazarus Yesus hun apdenak inikin'inka.
3 Maria ki zep minyak narwastu botola ban golhatazak. Minyakna in
stenga litera. Zëno irasena sërkam de dawem tanganna– aha minyak
naban de siri gun srëmna. Zep desa de gonna te-alana mam tangaranna.
Maria ki zep minyakna inkam Yesus mo tanana hlë tazim-blik, zëre mo
nol ala blal-blalkam zep hwëna sasa soblak. Gola iwe minyakna in mo
irase en zep ëre guk.
4 Hwëna ëna Kariot walya Yudas Bak man husus gwibi'inka. Zen dua-
blaskam de wenya ano mae mo ahana– men zen Yesussu zergukuke. Zen
ki zep guku,
5 "Zen ba hap wabakam hlë tazim? Minyakna in te-ala hap de lirak
gulunam te-alana mam tangan naka maka nëp zerzimnin. * Desa emaka
tahalha zi hip kae ë gwebla-zim'in."
6 Yudas in hwëna tahalha zisi de kwasang gwibiridan hap hom ki guku.
Zen in sowë tamna, zep ki kirekam guku. Te-alana mensa zini Yesus
hup hen dua-blaskam de wenya abe mae hap kap da gwizimk, zen Yudas
zirensïk gweka. Hwëna zen man aha hlïkna twen gweblaka.
7 Hwëna Yesus man ding gulbluka, "Dikire gwëk. Zen man Asa sam
tanan, sap Asa de drë nwanun hap de yaklanak mes golek de gwer.
8 Sap tahalha wenya em desa nama esa olëlowehe tine gwer. Hwëna
Asa em molye dakal hap ërgwë gwek."
9 Kim ësak, "Yesus Betaniak gwë'ara," ki zep Yahudi zini beyakam
Yesussu de hla tan hap yaïng gwezak. Hen zen man Lazarussu de hla
tan hap ëdwam gwek– mensa tïn nïkon ngaya takake.
10 Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna dekam zep Lazarussu
de hen tan hap kalang nëbla'ak,
11 sap zini beyakam Lazarussu de ngaya gwennak hla tankam zëbon
mae onakon wet so gwe'ak– Yesussu dikim hwëna taïblïblan hapye.

Yerusalem kon kim Yesussu teipsïn zi mo kim hut du ane gukke: (Mat. 21:1-11; Mrk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Ka'ankam, ki zep zi beyana men zen yakla yala Paska hap Yerusalemk
lowe he'ak, ki zep ësak, "Yesus angkam man hata'ara."
13 Dekam zep yera ala makare naka nublunk– men kirekam teipsïn zisi
de zerhatannak ëgwë gwekke. Zen kirekam zep ë nakon hut tu ane gun
hup wet so gwek, hen te alana inkam wam da guk gwebla'ak– ol mamkam
de anakan ëtaken song gwen naban,
"Hë'ho, hë'ho!
An Bian mo bosekam nësa dikim tatetekam ïrïk gïn hïp hata se'ara.
Diki Alap Zen zëbe hap dawemsa golblan."
14 Yesus ki zep keledai tane tahannak sewe seka, zao zep nikin ine halka.
An kïtak man apde nëk– men kirekam Alap mo ëpba olak lwakke,

---

* **12:5 12:5** Yohanis mensa "te-ala mam tangan"kam ale gulku, zen Yunani olkam "300 dinar"kam ale gulku. Te-alana dinara zen zëno mae mo perak tangankam de te-ala kaso, hen zen dekam anakarekam de aïtbin: Zi de aha-ere yakla blalkam syal gwenna, zëno gajina dekam aha-ere dinarkam. Zep 300 dinara, zen te-alana mam tanganna– san de 300kum de zi mo aha-ere yaklakam de syal tan gajina kiye.

15 “Ëna Yerusalemk de zi, bahem ëaïrïn. Bira, eno mae mo teipsïnnï keledai tanenak de nikinhal zankam hata'ara.” †
16 In zen ki zë lwak, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya homë dekam dam ulsuk. Hwëna in kim Yesus zëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna goltreizimki– tïn nïkon de ngaya gwenkam, zen dekam zebë dam ulsuk, “Eiyë, hare Alap mo olak kirekam am zëbe hap dena hamal hap ale nulblik. Hare ëe zep am kirekam syal eibir-blik.”
17-18 Mae hap beyakam Yesussu de hut tu ane gun hup wet so gwek: Zini men zen Lazarussu de kaso hulak takenbla irinkim ngaya tannak hla dak, zen beyakam owasna in hap de ola donbirida gwek. Zen in zep beyakam ala da gubluk.
19 Farisikam de gubirida gwen zini dekam zep zënaka nenbiridak, “Nen waba habe anakan jalse eibirida gwenan, ‘Zëbon osan bahem ang tan.’ Hwëna emki sap hlauludan. Okamanak de zini angkam zëbon en ëtïngan gwe'an!”

Yesus kim Zën de tïn hïp denaka tonbiridakake:

20 Men zen Yerusalemk dekam lowe he'ak, yakla yala Paskanak de ang tan hap, ahakon hen Yahudi srëm zi.
21 Zen dekam zep ano mae mo ahana Pilipus onak yaïng gwezak, ki zep nenblak, “Bian, ëe Yesussu de zertowen habë ëdwam gwe'an.” Pilipus in, zen Betsaida wal, Galilea mo lang nakon.
22 Zen dekam zep Andrea'a gubluka, deban zep apdekam Yesussu enblaka.
23 Yesus ki zep asa Yahudi srëm zini in han gubiridaka, “Angkam yaklanak mes tangan golek de gwer– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano bosesa dikim Alap mam gun hup denakye.
24 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe an gandum dan makan. Gandum danna kama hulak de drë nwanun srëmkam, zen bëjen eini tën. Tën srëmkam sa lwala. Ëe hen kirekam: Kama hulak de drë nwanunkam, dekam asa eini mamkam tër.
25 Hen kirekam, zini men zen zëre mo okamanak de timsi anakan golinik gwenna, ‘Ëe babë tïn,’ zen sa hëndep tim niban jek-jak gwera. Hwëna men zen zëre mo okamanak de timsi Asa de ang gwe-gweblan hap nolaïrï srëm gwe-gwe'ak, zen hëndep denaban sa lowehe gwer.*
26 Hen men zen abe hap de syala nol gwe'ak, zen diki tana wei san zen Asa zertro gwen. Hëndep lamkam Ëe men zaoë gwë'ak, zen hen zëwe sa yaïng gwer. Men zen kirekam abe hap de syala nol gwe'ak, ano Bian sa zëbe mae hap bose dawemna golzimdi.”
27 Ki zep ayang gulzimki, “Ano enhona man tangan dowe hana'ara. Zep Ëe banakan asa Biansa gu soneblal? San ha anakanë gu soneblan?– ‘Bian, Abon onakon karek yala ansa langa gulsuk– in zen Abon onak dep golek de gwe'anye.’ Hwëna kirekam bëjënë, sap Ëe an kire habë hatazak– karek yala insa de goltowen hap.
28 Zep Ëe a kire enkam asa gu soneblal: ‘Bian, diki tïngare zi mo nwenak ere en mo bosesa Emki mam gun.’ ”

---

† **12:15 12:15** Alap mo ëpba ola in, Zakaria Bak ale gulku. (Zak. 9:9) Zen ëna Yerusalem mo aha bosena “Sion”kam ale gulku. Orep de zini kirekam ëenlala gwe-gwek: Teipsïn zi de kudakam song gwe zanna, zen eijan hap. Keledaikam de song gwe zanna, zen umlaekam de hatazan hap.

* **12:25 12:25** Mrk. 8:35

Ki zebë hwëna kïtak ngatan zi mo lang nakore ola anakan ësalsek, “Ëe
mesë Ebon onakon ëre mo bosena mam guk, hen etan asa kirekam mam
gul.”
29 Hwëna zi beyam-byana men zen zë ëzau'uk ahakon man ëguk, “In
nglï tadrenda.” Hwëna ahakon man ëguk, “Ki hom. In Alap mo dam taha
nakore zi ki gublunda.”
30 Yesus ki zep gubiridaka, “Ola in zen wet sonanhal, zen Ëe de sane
gwen hap hom. Zen hwëna em de ësane gwen hap.
31 Ano syala an dekam sa Alap okamanak de zi mo enlala aning tanna
zerwet sozimdi– dekam de karek tabin hip. Hen angkam de ïrïk gïn zini
dowal mo kïgïsa dekam sa tanakam holenak zaublu inera.
32 Hwëna Asa kim de okamana an kon neir ine ha'ak, zen dekam
asa tïngare zi ausu dikim Abon onak yaïng gwezan hap de orana kles
tyasizim.”
33 Kim kirekam gubiridaka, Zen man kim anakan goltreizim'inka, “Ëe
an kirekam de tïnsï asa hlaul.”
34 Zi beyana in kon dekam zep ding nulblik, “Alap mo olak man lwak,
‘Alap mo Zi zer sonenna, Israelsa de ngaya tabin hip Dena, Zen hëndep
denaban sa gwë gwera.’ Zep em ba habe anakan gulu?– ‘Ngatan zi mo
lang nakore Zi Tanganna Asa sa okamana an kon neir inehal.’ Em insa
‘ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan’kam enaka zerlëwe gwenda, hwëna
ëe homë dam ulsuk gwenan, ‘Em ba habe ki kirekam gu gwenda?’ ”
35 Ki zep ding gulzimki, “Okamana an hap de ngatan nabare Zini, Ëe
an Zenë angkam kolengkam emsa golëlowe he'an. Hwëna kawesïnnï sa
nabakam emsa jap guludal, hen dekam kawesïnnïk esa ëbute halasen
gwer.*
36 Zep ngatansa de golzimdin hip de Zini Asa em taïblïblan. Zen dekam
esa enho nakon ëngatan gwer– dekam de ëbute halasen gwen srëm
hapye.”

Yahudi zini kim daïblïbla srëm gwekke:

Kirekam kim gubiridaka, ki zep dua-blaskam de wenya asa golësek
gweka, hen dekam zep zi beya mo ëtawa gwen srëmnak asa golëlowehe
gweka.
37 Zen sap man owas-owasna beya gulzimki, hwëna zi beyana in hom
daïblïblak.
38 An kïtak Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesaya Bak mo olsa dikim
sul sonen hap ki kirekam lwak. Sap Yesaya mo ola Yesus hup man
dakastïlblï'an– zen insa anakan Alapsa gu soneblakaye:
“Bian Alap, nëno nik mo ol ayang gulzimdinni hom am daïblïbi'in!
Hen owas-owasna mensa Ena ere mo taha sosonkam syal gwe-gwibirida,
desa hen hom tame nu'in.”*
39 Zen mae hap daïblïbla srëm gwek: Sap Yesaya Bak hen man Alap mo
ola anakan hamal hap ayang gulzimki:
40 “Ëe mesë zëno mae mo nwena dïmïn tabir-zimk,
hen zëno mae mo enhona mesë kawesïn tazimk.
Dekam molya nwekam lalak dasïk,
hen enhona molya ëhleng gwizimk.
Dekam molya Abon osan dep etan lwanda halzak.
Lwan dahal zankam ki Ëe amaka ngaya tabi'in.”*

* **12:35 12:35** Yoh. 8:12 * **12:38 12:38** Yes. 53:1 * **12:40 12:40** Yes. 6:9-10

41 Yesaya mae hap kirekam Alap mo ola insa ale gulku, sap zen ngein sin
Yesus mo ngatan zi mo lang nakore sosonsa hlaulku.
42 Hwëna ahakon man sap daïblïblak– sap Yahudi mo ahakore mam-
mamna. Hwëna Farisikam de zini man Yesussu de ang gweblan hap jalse
neibirida gwek, zen in zep dekam damnak ëkira gwe srëm gwek. Mae hap
kirekam ëgwë gwek, sap man anakan ëaïrï gwek, “Asa sa hwëna but srëm
gola kon nëralsa soner.”
43 Zen dawemkam zi bose zik de sam gwesibiridan hap denaka dwam
nei gwibik. Zen hom dekam anakan ëenlala gwe-gwek, “Diki Alap Zën de
asa sam gwesïblïnna aïrïs.”
44 Yesus anakan sap ki gubirida gweka, “Zini men zen Asa taïblïblanna,
zen Asa en hom taïblïbla'ara, hwëna zen hen dekam ano Biansa
taïblïbla'ara– men Zen Asa zer sonekake.
45 Men zen Asa hla da gwe'an, zen ki hen, men Zen Asa zer soneka, Desa
hen man hla da gwe'an.*
46 Ëe sap okamanak awe ngatansa de golzimdin hibë hatazak. Zep zini
men zen Asa taïblïblanna, zen sa kawesïn nïkon wet so gwer.
47-48 “Ëe okamanak awe karek tabin hip homë hatazak. Ëe hwëna ngaya
tabin hibë hatazak. Zep men zen de Asa baes në gwebla'ak hen ano ol san
de ang tan hap baes ta gwe'ak, Ëe Aen molyë desa aumwa hap de yaklanak
karek tabik. Hwëna ano ola men desa zëna baes nei gwibik, zen zep sa
Alap anakare ola ban karek tabiri, ‘Em ba habe desan ang ta srëm gwek?’
49 Sap Ëe ëre mo enlala san denaka homë tonbirida gwenan. Hwëna
Bian men Zen Asa zer soneka, Zen mensa ayang gul gwizimdin hip abe
hap golblaka, Ëe desa enë ayang gul gwizimnin.
50 Hen Ëe tawana: Tïngan men zen Bian mo ol san ang ta gwe'ak, zen
zen sa hëndep de lowehe gwen hap de oranak ëwet so kïnï gwer. Zen in
zep, Bian men kire enkam ayang gul gwizimdin hip Asa gu gweblanda, Ëe
desa enë tawa ta gwibirin.”

13

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen zini ano mae mo tanana ngan tasibir-zimkike:

1 Yaklana dekam aha-en lwa kïnï'anka– yakla yawala Paskanak dikim
hatan hap. Yesus dekam mes anakan tame gu'unka, “Angkam mes hatal–
Ëe dikim okamana ansa hli yun hup, hen Bian osan dep dikim lwahan
hap denakye.” Tïngan men zenë ang ë gweblak, asa man tangan kwasang
gwibirida gweka. Hëndep kim Bian osan dep etan lwa ha'anka, kire
enkam ki hëndep asa kwasang gwibirida gwe'anka.
2 Yaklana inkam, kim Yesus asa golëtembane ta'anka, hwëna dekam
dowal mo kïgïna mes Yudas hap Yesussu de zergun hup de enlalana ing
ta soneblaka. Yudas in Kariot walya Simon mo tane.
3 Yesus dekam mes anakan tame gulku, “Bian mes tïngare sosonna abe
hap golblaka. Ëe sap zëre onakonë hatazak, hen angkam zëre osan debë
etan lwa ha'an.”
4 Sap kirekam mes tame gulku, zep tembane tan nakon luweka, ki zep
tahan bajuna alsïkï, hen dekam zep handuknu obun tïhïnak da taka.
5 Hen ki zep hona blomenak sul soneka, dekam zep ano mae mo tanana
ngan tasibir-zim'inka. Handuknu inkam zep sasa ta gwibir-zim'inka.

* **12:45 12:45** Yoh. 14:9

6 Kim Simon aha bosena Petrus hon hata'an zaka, ki zep zë takensïblïka, “Bian, Em ba hap de ano tanana ap ngan sosublun hap?”
7 Ki zep ding gulbluka, “An desaë angkam syal gwibi'in, em molye angkam tame gulku. Hwëna lamkam esa tame gulu.”
8 Petrus ki zep gubluka, “Bëjen! Em toton bëjen Em ano tanana ap ngan sosublun!”
Dekam zep ding gulbluka, “Ëe de eno tanasa ngan sosun srëmkam, ki em ema Abon onakon wet so'ara.”
9 Ki zep ding gulbluka, “Bian, kirekam de lwankam, ki tana enna bahem ap ngan sosublun. Ki hëndep taha naban nola ban ap ngan sosublu!”
10 Yesus ki zep gubluka, “Ho awan zini hom ëdwam gwe-gwenan– etan de tim niban awan hapye. Diki tanana, zen të naserankam de son nënkam. Desa man ngan sosun hup dwam nei gwizimnin. Dekam kïtak de timni mes ngan gwe henan. Em kïtak mese ëngan gwehek. Hwëna ebon mae onakon aha-en, zen hom ngan gwe he'ara.”
11 Yesus mes anakan tame gulku, “An zen sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi,” zen in zep anakan asa gubiridaka, “Ebon mae onakon aha-en, zen hom ngan gwe he'ara.”
12 Ano mae mo tanana kim ngan tasibinkim so ta sonebirki, ki zep tahan baju zem etan ala soka, dekam zep zëre mo nikin gwennak dep lwa halka. Dekon zep nonol asa takensibiridaka, “Mensaë ebe mae hap syal gwibir-zimnin, em wëhë tame u'in?
13 Em Asa ‘guru’kam hen ‘bian’kame en gweblanan. Zen aïrïs, sap Ëe an eiwa eno mae mo kire.
14 Ëe sap eiwa eno mae mo bian hen guru, hwëna Ëe mesë eno mae mo tanana ngan tasibir-zim. Zep em hen diki kirekam de enaka gweibirida gwen– ere mae mo tanasa de hwë-hwëkam babu gwen zi mo kim ngan tasïk gwibir-zimdinkimye.
15 Ëe mesë Ënaka ërak makan drë nenan– em dikim hen kirekam enaka gweibirida gwen hap.
16 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwen zini bëjen zëre mo zi bina insa kwë tan. Hen zini men zen aha zi mo olsa golsong gwe-gwenna, zen betekna. Men zen zer sone gwenna, zen mamna.
17 Angkam em ema anakan tame u'in, ‘Ëe an betekna,’ zep em de kirekam enaka enlala betekkam mas gwibirida gwenkam, ki esa hë'ho gwibinni hla kul gwer.
18 “Ola in desa emsa gubiridanan, zen man ebe mae hap dakastïlzim'in, diki aha'en. Ëe mesë kïtak emsa tame tabik, hëndep zebë emsa dam tasibik. Hwëna sap kirekam, mensa orep abe hap dena Alap mo olak hamal hap ale nukke, zen kirekam sa ki hëndep lwal– anakan men zen lwak,
‘Zini men debanë zertembane gwe-gwek, zen hwëna ano jal zi hip sa jowera.’*
19 An zebë desa hamal hap emsa gubiridanan: Sap in kim jowe'ak, zen dekam esa Asa anakan laïblïblal, ‘An Zen Tangan– Alap mo zer sonen Zi niye.’
20 Hen Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zi de ano zer sonen zisi zer irinni, zen ki hen Ënaka zer in'ira. Hen zini men zen Ënaka zer irinni, zen hen Bian, men Zen Asa zer sone zaka, Desa hen zer innira.”

* **13:18 13:18** Mzm. 41:10

Yesus kim hamal hap gubiridakake, “Ebon mae onakon ahanik sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi.”
(Mat. 26:20-25; Mrk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesus kim kirekam gubiridaka, dekam zep tangan enlalana dowebla hanaka, ki zep damnak asa gubiridaka, “Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ebon mae onakon ahanik sa Asa dikim zë balk tan hap zertreizimdi.”

22 Ëe dua-blaskam de dam tasibin wenya dekam zebë ënaka ngalap naban karatda labi'ik– mae hap: “An narasa ki gublunda?”

23 Abon mae onakon, ahana men desa Yesus kwasang gwe-gweblaka, * zen dekam zëre mo dam taha nakon nikin'inka.

24 Petrus dekam zep zëbe hap tahana wap gulsubluka, ki zep gubluka, “Emki takensïblïn: Zen narasa ki kirekam gublunda?”

25 Zini in ki zep golek de ta zaka, zao zep takensïblïka, “Bian, narasae ki enlala gweblala?”

26 Ki zep ding gulbluka, “Ëe kimë rotina ansa kolho honak os gul ane'ak, men zëbe habë golbla'ak, zen zen.” Ki zep roti apna insa os gul ineka, desa zep Yudas Bak hap golblaka.

27 Yudas kim roti apna insa twinbirki, dowal mo kïgïna dekam zep hwëna ing gwe heblaka. Yesus ki zep gubluka, “Mensa ena kalang gwe'ara, nabakam syal gwibir.”

28 Hwëna Yesus insa kirekam gubluka, ëe in zenë zë teinikin'ik ëe homë dam ulsuk.

29 Yudas zen zen Yesus mae han ano mae mo te-alana zirensïk gweka,* zep ano wal bose walya ahakon man tim nuk, “Yesus man yap gublula–tembane maesa de yakla yala awe dep lop tan hap.” Hwëna ahakon man tim nuk, “Zen te-alasa de tahalha zi hip kae gwebla-zimdin hip mes yap gulblula.”

30 Yudas in kim roti apna insa twinbirki, ki zep hëndep gola in kon te soka. Dekam mes kawesïk.

Yesus kim tïtï tabin ol ësena golzimkike:

31 Yudas kim song gweka, Yesus ki zep asa gubiridaka, “Angkam mes zaul– ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna ano bosesa dikim Alap mam gun hup denakye. Hen Abon onakon sa kïtak Alap mo bosena teip nulsublunda gwer.

32 Abon onakon kim de zini Alap mo bosena teip nulsublu'ak, Zen dekam sa hwëna Alap ano bosena etan dawemkam mam gulsublula– zëre onak kimë hata'akye. An nabakam sa ki lwal.

33 Em ano dang tïnïnak de walas, Ëe molyë holokam eban mae golëlowehe gwek. Em esa Asa lë gweblal. Hwëna men kirekamë Yahudi zisi gubirida gwek, angkam Ëe hwëna emsa hen kirekamë gubirida'an: Men zao debë song gwe'an, em molye desan Asa ërtrok.

34 “Zep angkam Ëe tïtï tabin ol ësena ansa ebe mae hap hli yulzim'in: Em enaka kwasang gwibirida gwen. Ëe men kirekamë emsa kwasang gwibirida gwekke, em hen kire enkam enaka kwasang eibirida gwek.

35 Kirekame kwasang naban lowehe gwe'ak, dekam sa tïngare zini anakan emsa tame da gwibir, ‘Zen eiwa Bian zëre hon de ang ta gwen wenya.’ ”

---

* **13:23 13:23** Yohanis man anakan ale gul gweka, “Dam tasibin zini men desa Yesus kwasang gwe-gweblaka.” Zen Yohanis ki zëre mo bosena kirekam golzabe gweka. Zen mae hap mes yap zënaka kira ta srëm gweka– zi nwenak de zënaka bolamda tan srëm hap. * **13:29 13:29** Yoh. 12:6

Yesus kim hamal hap Petrussu gublukake, “Em esa dan-ahan sonkam Asa zabeblala.”
(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simon mensa hen nen gweblak “Petrus”kum, zen dekam zep tak-
ensïblïka, “Bian, Em endan san esa song gwera?”
Ki zep ding gulbluka, “Men zao debë song gwe'an, em molye angkam
Asa desan zertroka. Hwëna lamkam esa ki Asa zertrola.”
37 Ki zep hwëna etan takensïblïka, “Bian, hwëna ëe ba hap de angkam
Emsa ang gwebla srëm gwen hap? Ëe mesë tangan hohle gwenan– Emsa
de zerzaunnuk de hwëna tïn hïpye.”
38 Ki zep hwëna ding gulbluka, “Em san eiwa tangane kirekam hohle
gwe'ara?– Asa de zerzaunnuk de hwëna tïn hïpye. Ëiwa denakaë emsa
gublu'an: Ayang de gun srëmnak, em dan-ahan sonkam esa anakan Asa
zabeblala, ‘Zini in ëe homë tame ta'an.’ ”

14

Yesus kim gubiridakake, “Ëe an Bian osan dep de orana Zen.”

1 Yesus ki zep zëre hon de ang ta gwen wenya asa gubiridaka, “Bahem
enlala nakon ëngalap gwen. Alapsa em taïblïblan, hen Asa emki
taïblïblan.
2 Ano Bian mo gol yala, teksonna beyana. Hen Ëe desanë song gwe'an–
em de zë lowehe gwen hap denaka dikim hamal gulzimdin hip. Kirekam
de lwan srëmkam, Ëe molyë kirekam emsa gubiridananam.
3 Kimë kïtak hohle gulzim'ik, dekam asa etan lwa halzal– emsa
dikim zëwe dep kwang guludahan hapye, apdekam dikim emsa zëwe
golëlowehe gwen hap.
4 Hen men zao debë song gwe'an, em orana tawana.”
5 Tomas ki zep takensïblïka, “Bian, ëe homë anakan dam ulsu'un, ‘Em
desan debe song gwe'ara.’ Ëe banakan de orana insa tawa gweblan hap?”
6 Yesus ki zep ding gulbluka, “Ëe an Zen tangan– eiwa de oranaye, em
dikim hëndep de gwën hap denaka hlaun hup denaye. Em de Abon osan
ang gwen srëmkam, em bëjen em Bian onak hatan.
7 Asa de tame tankam, ki ano Biansa hen ema tame la'an. Angkam
tangan esa Asa dawemkam tame lal, zebe hen Biansa tame la'an, hen mese
Desa hla la gwek.”
8 Pilipus ki zep gubluka, “Bian, ere mo Biansa abe mae hap zertreizim.
Dekam asa ësam gwesïl.”
9 Ki zep ding gulbluka, “Ëe mesë sap holokam emsa golëlowehe gwek,
zep Pilipus, em ba habe Asa tame ta srëm gwe'ara? Zini men zen Asa hla
tanna, zen hen ano Biansa hla tanda. Zep em de Asa tame tankam, em ba
hap de Asa gublun hap?– Ëre mo Biansa de zertreizimdin hipye.
10 Em san home Asa taïblïbla'ara?– Ëe an Zen, Bian han de zeraha-en
gwen Zi niye, hen Zen aban aha-en. Ola mensaë ebe mae hap ayang gul
gwizimnin, zen ëre en mo enlala nakore olsa hom. Hwëna Bian men Zen
ano enhonak gwë gwenda, Zen Zen Asa zersyal gwe-gwenda.
11 Ansa emsa gubirida'an, desa em taïblïbin: Ëe mesë Bian han zeraha-
en gwek, hen Zen mes aban zeraha-en gweka. Ano olsa de taïblïbin
srëmkam, ki ano owas-owas syal gwe-gwibin ensa em taïblï gwibin. Zen
dekam esa hëndep Asa laïblïblal.
12 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Zini men zen Asa taïblïblanna, zen
sa ano kim syal ta gwer– Ëe men kirekamë syal gwe-gwenanye. Asa de

taïblïblan zini, zen sa hen ano syala kwei nul gwer– banakare owassa de mamkam syal gwe-gwibinkimye. Zen mae hap sa ki lwa gwer: Sap Ëe Soson Zini Bian osan debë song gwe'an– dekon de emsa mas gwibirida gwen hap.

13 Em de Alapsa banakare mae hap ano bosekam abe tanna, Ëe asa desa ep syal gwe-gwibir-zim. Dekam sa zini Bian mo sosonna hla nul gwer, hen zep sa Biansa boltere da gwer.

14 Asa de banakare mae hap ër mo bosekam abe tanna, Ëe asa ki desa ebe mae hap syal gwe-gwibir-zim."

Alap mo Enho de golëlowehe gwen hap kim gu-gubiridakake:

15 "Em de Asa ensa lwa gweblankam, ki esa ano ol san ang ta gwer.

16 Hen Ëe asa Biansa abe tal– Zen deka ebe mae hap Zisi Ahanaka zer sonezimki, Zen de emsa mas gwibirida gwen hap. Zen Zen sa hëndep denaban emsa golëlowehe gwera.

17 Zen Alap mo Enho. Zen Zen– eiwa de enlalasa de ing ta sone gwizimdin hip de Zi niye. Auhu-kama enlala zini, zen molya Desa neirin gwek, sap desa nwekam bëjen hla tan, hen zen bëjen Desa tame tan. Hwëna em en mese Desa tame lak, sap Zen emsa golëlowehe gwe'ara, hen Zen sa eno mae mo enhonak gwë gwera.

18 "Ëe molyë emsa kwasap walas mo kim da tasibik. Ëe asa etan emsa hlauluda gwezal. *

19 Molya holo gwek, okamanak de zini dekam etan molya Asa hla da gwek, hwëna em en esa Asa hla la gwer. Ëe asa etan tïn nïkon ngaya gwer. Zep em hen esa ëngaya gwer.

20 Yaklana zëwe de hatankam, zen dekam esa abe hap dena anakan tame ul, 'Zen eiwa mes Bi zeban zeraha-en gweka. Hen eiwa nëban mae mes golëaha-en gweka.'

21 Men zen ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenan, zen zen Asa enna nola gweblanan. Zen kire zisi sa ano Bian kwasang gwibirida gwera– men zen kirekam Asa enna nola gweblananye. Aena hen asa kwasang gwibirida gwer, hëndep zep asa Ënaka zëbe mae hap zertrei gwizim."

22 Hwëna ëna Kariot walya Yudas Bak mo apde bosena Yudas, zen dekam zep takensïblïka, "Em banakan esa abe mae en hap Enaka zertreizimdi– okamanak de zi de Emsa hla tan srëmkamye?"

23 Ki zep ding gulbluka, "Zini men zen de Asa enna nola gwebla'ak, zen sa ano ol san enlala tatete naban ang ta gwer. Hen Bian sa desa kwasang gwibirida gwera, hen Ëe asa Bian han zëno mae mo enho nakon olëlowehe gwer.

24 Hwëna zini men zen Asa enna nolabla srëm gwe-gwenan, zen molya ano ol san ang ta gwek. Hwëna emki ëenlala gwe-gwen: Ano ola, zen ër onakore naka hom. Zen Bian onakorena– men Zen Asa zer sonekake.

25 "Ëe mesë nama de emsa golëlowe hennak kirekam gubiridanan.

26 Hwëna ano tim bwanak Bian sa emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini insa ebe mae hap zer sonezimdi. Zen zëre mo Enho. Zen Zen sa hwëna emsa enlala sobirida gwera– Ëe men desaë emsa tawa ta gwibikye. Hen Zen Zen sa eiwa de en naka ano weinak tawa tabir song gwera.

---

* **14:18 14:18** Yesus insa "hlauluda gwezan" hap gubiridaka, zëno dam gulsunnu ahana, tïn hyanak de zënaka zertrei gwizimdin hip dena. Ahana hen Alap mo Enho de hata zan hap dena. Hen ahana, Zën de etan lwa halzan hap dena.

27 “Angkam Ëe ama ebe mae hap em dikim Alap mo taha terenak
ëngalap gwen srëmkam lowehe gwen hap denaka hli yulzim'in– Aena
men kirekamë ngalap gwen srëmkam gwë gwenanke. Auhu-kamanak
awe aha zi molya kiresa ebe mae hap nolzimk. Zep bahem enlala nakon
ëngalap gwen hen bahem ëaïrïn.
28 Em kie Asa asalblal kimë emsa gubiridal, ‘Ëe ama emsa hli yuluda'an,
hwëna asa etan emsa hlauluda gwezal.’ Em de dawemkam Asa kwasang
gweblankam, ki emaka ësam gwesïl– anakan de Asa salblankamye, ‘Ëe
Bian osan debë song gwe'an.’ Sap ano Bianna Zen Abon onakon teipsïnnï.
In zebë duwebla'an.
29 An zebë hamal hap emsa gubiridanan. Sap in kim kirekam jowe'ak,
dekam esa Asa laïblïblal.
30 Angkam Ëe molyë holokam eban mae kire hap de ola ziton gwibik,
sap okamana ansa de ïrïk gïn zini dowal mo kïgï angkam man hata'ara.
Zen Asa bëjen ïrïk tan.
31 Ëe in zep asa Bian mo abe hap kïtak de dwam gwibir-blin san ang
gwer. Zen dekam sa okamanak de zini Asa anakan tame dal, ‘Zen eiwa
man zëre mo Biansa ensa lwa gweblanda.’ ”
In kim kirekam asa tawa tabi'inka, ki zep etan asa gubiridaka, “Haen.
Nen gola an kon sek gwen.”

15

Yesus kim gubiridakake, “Ëe an Zen anggur te tangan naye.”

1 Yesus ki zep etan asa tawa tabirki, “Ëe an Zen anggur te tangan naye.
Em in hwëna ano hli-hlina. Ano Bianna, Zen hli-hli naka de tasyalsïk
gwibin hip de Zi.
2 Ano hli-hli nik de ëtën srëmna, desa man blum gulsuk gwenda. Men
zen ëtë gwenan, desa man ala naka hen mas-mas naka blum gulsuk
gwenda– dekam de mamkam ëtë gwen hap.
3 Emsa mes ëre mo olkam tasyalsïk gwibirki– dekam de dawemkam ëtë
gwen hap.
4 Abon onak em ëmas gwirin, dekam Ëe asa eban mae golëaha-en gwer.
Hlina zë-en bëjen eini tën. Diki apdenak timnik de ësaltïl irinkim. Em
hen kirekam. E-en molye eini ëtëk– aban de zeraha-en gwen srëmkamye.
5 “Ëe an anggur te. Em in hli-hlina. Zi de Abon mas gwirinni, hen Ëe de
deban zeraha-en gwenna, dekam zëno danna beyana. Sap Ëe srëmkam,
em bëjen ba maesa syal gwibin.
6 Zi de Abon mas gwirin srëmna, zen men kiye– anggur hlisa de
tasyalsibinni. Zen ësasan gwenkam kire syauknuk yal tasen– zëwe de
ëhwasden hap.
7 Em de aban zeraha-en gwenkam hen ano ol de ebon mae lwa gwenkam,
dekam em basa de dwam gwibinkim, emki kire hap Alapsa abe ta gwen.
Zen sa dekam ebe mae hap gol gwizimdi.
8 Em de dawemkam dan nik ëtë gwenkam, dekam sa aha zi ano Bian
mo sosonna ebon mae onak hla nul gwer. Dekam sa hen emsa tame da
gwibir, ‘Zen Abon de ang ta gwen wenya.’
9 Men kirekam ano Bian Asa kwasang gwe-gweblanda, Ëe hen kirekamë
emsa kwasang gwibirida gwenan. Ano kwasang-kwasangnak emki lowehe
gwen.
10 Em de ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam ano
kwasang-kwasangnak esa lowehe gwer– Aena men kirekamë hen ëre mo

Bian mo ol san enlala tatete naban ang gwe-gwenanke. Zep Ëe zëno kwasang-kwasangnakë gwë gwenan.

11 “Ëe mae habë kïtak insa gubiridanan– Abon onakore isrip-sri dekakim eno mae mo enhonak lwa gwek. Dekam eno mae mo isrip-srina sa tangan taman kïnï gwer.

12 An zebë hen ola ansa hli yulzim'in: Enaka em kwasang gwibirida gwen– men kirekam Ëe hen emsa kwasang gwibirida gwenanke, em hen kirekam enaka kwasang eibirida gwek.

13 Kwasangna taman kïnïn tangan wenya an zen: Zi de wal bosyansa de ngaya tan hap zëre mo timsi sosok gunnu, hëndep zep de tïnnï. Zen zen–sërkam de mam tangan wenyaye.

14 Em de ano ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, em ki eiwa ano wal bose wal tangan.

15 Angkam Ëe homë etan Abon de babu gwen zikim emsa gubirida'an. Sap kirekam ebe mae hap hom dakastïlzim'in, sap babu gwen zini hom zëre mo zi bina in mo syala tame nul gwenan. In zebë hwëna angkam wal bose walkam emsa gubirida gwe'an. Sap mensaë Bian onak sane gwe-gwek, Ëe desaë ebe mae hap ayang gul gwizimk.

16 Em home Asa dam lasïk– Ëe dikim emsa bi gwibiridan hapye. Diki Ëyë emsa dam tasibik– dekam de ano olsa gol halada gwen hap, hen em dikim dan nik ëtë gwen hapye. Em insa danna ëtë gwe'an, zen hëndep de ëlwa gwen hap dena. Zen zep sa Bian eno mae mo abena dokwak gul gwera– em de ano bosekam abe ta gwenkamye.

17 Zen in zebë ebe mae hap ola ansa hli yulzim'in: Enaka kwasang eibirida gwek.”

Zëre mo tim bwanak de zëre hon de ang ta gwen wenyaka karek tabin hip de ol:

18 “Auhu-kama enlala zini sa emsa husus neibirida gwer. Kirekam kim de ebon mae jowe gwe'ak, zen dekam ëenlala gwe-gwek, ‘Ano teipsïnnï hen kirekam në gweblak.’

19 Eme nama auhu-kama enlala zi niban enlala siri tankam lowehe gwe'anam, dekam zen maka emsa kwasang neibirida gwe'an. Hwëna Ëe mesë emsa zëbon mae onakon hlïl inhak. Em mese zëbon mae onakon wet so gwek, zen zep emsa husus neibirida gwe'an.

20 Anakan mensa emsa gubirida gwek, desa emki enlala gwe-gwibin: ‘Zi bina, zen mamna. Zëbon de babu gwen zini, zen betekna.’ Zep men kirekam ere mae mo mamna Asa në gweblak, zen kirekam sa hen emsa neibirida gwer. Zen man Asa karek da gwek. Zep emsa hen kirekam sa karek da gwibir. Ano tawa tabin sin da-en ang ta gwek. Zep ebon mae osan kire enkam sa hen ang ta gwer.

21 Zen mae hap sa emsa karek da gwibir: Sap em Abon onak de wenya, hen zen hom Bian, men zen Asa zer soneka, Desa tame da'an.

22 Ëe de hatazan srëmkam hen tawa ta gwibin srëmkam, ki karekna molya zëbon mae onak mamkam lwa'anam. Hwëna angkam Ëe mesë tawa ta gwibik. Zep aumwa hap de zisi klis gunnuk zen banakan molya anakan ëguk, ‘Ëe homë anakan ëtawa gwek, “Ëe ama ëkarek gwe'an.” ’

23 Men nara Asa husus gweblanna, zen ki hen ano Biansa husus gwebla'ara.

24 Owas-owasna men desa Ëe zëno mae mo nwenak syal gwe-gwibir-zimk, aha zi hom tangan orep kirekam de owasna syal neibik. Ëe de

kirekam syal gwibir-zimdin srëmkam, ki karekna zëbon mae onak molya mamkam lwa'anam. Hwëna angkam zen mes hla nul gwek, hwëna zen man Asa ëre mo Bian naban husus nei gwizimk.

25 Zen hwëna kirekam de jowen hap mes ki lwak, sap men kirekam Alap mo olak anakan ale nukke,

‘Zen man totoresa asa husus në gweblak,’*
zen bëjen ki lwa srëm gwen.

26 “Ano tim bwanak, dekam Ëe asa emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini insa zer sonezim. Zen Alap mo Enho– eiwa de enlalasa de ing ta sone gwizimdin hip de Zini. Zen Zen sa hen abe hap de ola ebe mae hap ing gul sone gwizimdi.

27 Em hen dekam esa abe hap dena ol halada gwer. Sap Ëe kimë Alap mo ola nonol tawa tabinkim kon gwesibir hanak, eme Asa ang ë gweblak.”

16

1 “Ëe mae habë hamal hap kirekam emsa gubiridanan– em ekakim Asa de taïblïblan nakon ëbutehal gwe srëm gwek.

2 Abe hap de jal hap emsa sa but srëm gol-gola kon nolëalsa sone gwer, hen eno mae mo ahakorena sa damera gwer. Dekam in zen ki emsa neibirida gwe'ak anakan sa kïl nïl gwer, ‘Alap man ano mae mo syala ansa sam gwesïk gwibi'ira.’

3 Zen kirekam sa emsa neibirida gwer, sap zen Asa Bian han hom tame noso'an.

4 Hwëna an zebë ki hamal hap dena insa emsa gubiridanan. Sap men dekam ki emsa kirekam neibirida gwe'ak, dekam esa ëenlala gwe-gwer, ‘Zen men desa hamal hap asa gubiridaka, angkam man ki lwa'an.’ ”

Alap mo Enho hap dena kim tawa tabirkike:
(Yoh. 14:16-18; 14:26; 15:26)

“Ëe homë menkam kirekam emsa tawa ta gwibik, sap Ëe dekam namaë emsa golëlowehe gwe'ak.

5 Sap angkam Ëe ama etan lwa ha'an– men Zen Asa zer sonekake, Zëbon osan dep. Hwëna em home Asa lakensïblï'an, ‘Em enda san debe song gwe'ara?’

6 Hwëna Ëe ama emsa tame tabi'in: Asa de kirekam sane tankam, eno mae mo enlalana man tangan dowe hana'ara.

7 Hwëna eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ëe de emsa hli yuludanna, zen ebe mae hap man tangan sam gwesizim'in. Sap Ëe de emsa hli yuludan srëmkam, ki emsa de mas gwibirida gwen hap de Zini in molya ebon mae hata zaka. Ëe de emsa hli yuludankam, Ëe asa zer sonezim.

8 Zen kim de hata'an zaka, Zen dekam sa tïngare okamanak de zi hip eiwa dena goltrei gwizimdi– kareksa de gol gwen srëm hap dena, dam-damkam de lowehen hap dena, hen Alap de klis gun hup dena.

9 Sap okamanak de zini Asa de taïblïblan hap man baes ta gwenan, zep Alap mo Enhona sa zëbe mae hap anakan goltrei gwizimdi, ‘Em ema dekam ëkarek gwe-gwenan.’

10 Ëe Bian osan debë song gwe'an, zep ano tim bwanak Zen sa dam-damkam de lowehen hap denaka tawa ta gwibiri.

* **15:25 15:25** Mzm. 35:19; 69:5

11 Alap mes dowal mo kïgïna karek tan hap gu-gubluka. Zep Alap mo
Enho de hata zankam, Zen sa hen Alap de tïngan klis gun hup denaka
tawa ta gwibiri.
12 “Ano emsa de tawa tabin hip dena sap nama blala. Hwëna angkam
em molye dokwak uk.
13 Hwëna Alap mo Enho, Zen Zen– eiwa denaka de ayang gul gwizimdin
hip de Zi niye. Zen Zen sa eiwa de oranak dep emsa golëwet so gwera.
Zen molya zëre en mo enlala san tawa ta gwibirki, hwëna men desa de
Abon sane gwe-gwe'anka, Zen desa sa ebe mae hap ayang gul gwizimdi.
Zen zep sa hen ngein sin dep dena hamal hap goltrei gwizimdi.
14-15 Tïngan mensa Bian bi gwibi'ira, Ëe desa apdenakë bi eibi'in. Zen
in zebë emsa gubiridal, ‘Alap mo Enhona men desa de Abon sane gwe-
gwe'anka, Zen desa sa ebe mae hap ayang gul gwizimdi.’ Zep zëno syala
kon, zini sa ano bosena teip nulsunda gwer.”

Yesus de etan ngaya gwen hap dena kim tame nul srëm gwek, hen ol gu sonensa de dokwak gun hup kim gu-gubiridakake:

16 “Molya holo gwek, em dekam molye etan Asa hla lak. Hwëna etan
holo gwehan srëmnak esa Asa hla lal.”
17 Zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe ahakon dekam zebë ënaka anakan
lakensibirida gwe'ak, “Zëno enlalana banakan lwabla'ara? Nen home
tame ul– in kim anakan gulu, ‘Molya holo gwek, em dekam molye etan
Asa hla lak. Hwëna etan holo gwehan srëmnak esa Asa hla lal.’ Hen nen
home tame ul– in kim anakan gulu, ‘Sap Ëe Bian osan debë song gwe'an.’ ”
18 Ama hen anakan ënaka lakensibirida gwe'ak, “In kim anakan gulu,
‘Molya holo gwek,’ dam gulsunnu banakan? Nen home dam ulsu'un.”
19 Hwëna Yesus mes anakan asa tame tabirki, “Zen man Asa de
takensïblïn hap ëdwam gwe'an,” ki zep asa takensibiridaka, “Em san
teibin hibe enaka lonbirida'an?– insa anakan emsa gubiridalye, ‘Molya
holo gwek, em dekam molye etan Asa hla lak. Hwëna etan holo gwehan
srëmnak esa Asa hla lal.’
20 Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Em esa aïtïn-aïtïn nïban Asa gosa la
gweblal, hwëna auhu-kama enlala zini sa dekam ëisrip-sri gwe-gwer. Em
hwëna dekam enlalana esa ëdowe hanal, hwëna enlala dowe hananna in
isrip-sri hap sa etan liwe hera–
21 men kirekam hen, we de eisbir anenna. Zen dekam enlalana man
ëdowe hana gwenan. Sap dekam mes zaunun– zëno hlësgwan-hlësgwan
gwen hap denakye. Hwëna kim de jaha gwe'ak, zen dekam sa sang-sangna
insa eititi gwibir. Sap dekam walasna insa sa isrip-sri gweblal.
22 Em hen kirekam esa ëgwër: Angkam em enlala dowe hanan nabane
lowe he'an. Hwëna em kime etan Asa hla la'ak, em dekam tangan esa Asa
isrip-sri ëblal. Isrip-srina in, zen hëndep dena. Zini bëjen kire isrip-srina
ebon mae onakon gulsuzimdin.
23 Dekam em etan molye ëdwam gwek– Asa de srip gulsuzimdin hip
takensïblïn hapye.
“Eiwa denakaë emsa gubirida'an: Ano bosekam de ba mae hap Biansa
abe tanna, Zen sa ebe mae hap gol gwizimdi.
24 Em home menkam ano bosekam ba mae hap Biansa abe la gwek.
Hwëna angkam emki abe ta gwen. Dekam esa ulin gwer. Zen dekam
tangan sa eno mae mo isrip-srina taman kïnï gwer.
25 “Ano ola ebe mae hap gulk sun de blaonzimdin makan mes yap lwal.
Hwëna yaklanak sa hatal, dekam molyë etan gulk sun de blaonzimdinkim

emsa tawa ta gwibik. Hwëna dam-dam enkam asa ëre mo Bian hap dena ebe mae hap srip gulsuk gwizim.
26 Yaklana iwe de hatankam, em dekam molye etan Asa en gweblak-
eno mae mo abesa de Bian hap ayang gul gweblan hapye. Hwëna en esa
Biansa ano bosekam abe la gwer.
27 Sap Bian Zëna man emsa kwasang gwibirida gwe'ara, sap em ema
Asa ensa ola gweblak, hen em ema Asa anakan laïblïblak, 'Zen eiwa Alap
onakon hataka.'
28 Ëe eiwa okamana awe dep Zëbon onakonë hatazak. In zebë etan
Zëbon osan dep lwa ha'an."
29 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya dekam zebë enblak, "Angkame
dam-dam enkam asa gubiridanda- gulk sun de blaonzimdin srëmkamye.
30 Angkamë Emsa tame lanan: Em kïtak tawana. Em zi mo enlalana
ema tame ta gwizimnira, zep Emsa de takensïblïn srëmnake ap ding gul
gwizimnira. Zen in zebë tangan Emsa laïblïbla'an, 'Em eiwa Alap onakone
hata zaka.' "
31 Dekam zep hwëna ap ding gulzimki, "San ha eiwa tangane Asa
laïblïbla'an?
32 Emki ësan: Angkam mes tangan golek de gwer, em dekam esa ere
mae mo gol-gol san dep ësyawer. Em dekam esa Asa hli la gukhal. Hwëna
ëre mo Bianna molya zë Asa da tasïkï, sap Zen nama Asa zergwë gwe'ara.
33 An kïtak mesë emsa gubiridanan- aban de zeraha-en gwenkam
ekakim ëngalap gwen srëmkam lowehe gwek. Auhu-kamanak awe
karekna mam naka esa oltowe gwer. Zep enlala tatete naban lowehe
gwek- men kirekam hen Aena enlala tatetekam de zaunkum auhu-kama
mo sosonna holenak zaubir anekke."

17

Yesus kim Biansa zëre hon de ang ta gwen wenya kip abe takake:

1 Yesus kim kirekam gubiridaka, Zëna ki zep nglï san kara gwe seka,
ki zep Biansa gu soneblaka, "Bian, angkam yaklana mewe mes zaunun.
Angkam dekam ere mo Tanena ano bosena tïngare zi mo nwenak ap teip
gulsublu- Ëe akakim hen ere mo bosesa zëno mae mo ngïrïnnïk teip gulsuk
gwek.
2 Sap Em mese tïngare zi aususa de bi gwibiridan hap dena abe hap
golblaka. Hen zen de ëngaya gwen hap dena mensa Ena abe hap lup
gulbluka, Ëe asa zëbe mae en hap hëndep de lowehen hap denaka gol
gwizim."
3 Ëe, Yohanis, in zebë hen Alapsa anakan gu sonebla'an, "Bian, an diki
zen- hëndep de lowehe gwen hap denaye: Eiwa de Zini Alap Emsa de
tame tanna, hen ere mo zer sonen Zini Kristus Yesussu de tame tanna.
Zen ëe dekonë ëngaya gwe'an." * Yesus dekon anakan ayang gulku,
4 "Bian, Ëe mesë eno bosena okamanak de zi mo nwenak teip gulsublunda
gwek, sap Ëe zëno mae mo nwenak mesë syala sul sonek- mensa Ena abe
hap wei yul soneblakaye.
5 Zep Bian, angkam Emki etan abe hap golblan- Ëe dikim eno alp nakon
teipsïnkïm nikirin hip, nonol men kirekame okamana ansa de yang gulsun
srëmnak teipsïnkïm inikin gwekake.

---

* **17:3 17:3** Ayat tigana ansa ahakon man dam nulsuk gwenan, "An Yesus mo ol." Hwëna men zen ansa Orya olkam li nul sonek anakan dam nulsuk, "An Yohanis mo ol."

6 “Em mese okamana an kon abe hap zini hlïlblinki, hwëna zen bina
ere tangan mo dena. Bian, Ëe mesë ebe hap dena zëbe mae hap goltrei
gwizimk, hen zen angkam mes ere mo ol san ang tal.
7 Zen mes angkam anakan tame nul: Ano syala hen ola, zen kïtak Ebon
onakorena– mensa Ena abe hap golblakake.
8 Sap ola mensa Ena abe hap golblaka, Ëe mesë desa ayang gulzimk,
hen zen mes desa dokwak nuk, hen mes tame nuk. Zen mes Asa anakan
daïblïblak, ‘Zen eiwa Alap onakon hata zaka, hen Zen zer soneka.’
9 “Ëe tïngare okamanak de zi hip homë Emsa abe ta'an. Hwëna men
desa en Ena abe hap lup gulblukake, zëbe mae en habë Emsa abe ta'an,
sap zen zen– ere mo denaye.
10 Ano bi gwibiridan wenya, zen hen kïtak ere mo dena. Hen ere mo bi
gwibiridan wenya, desa hen kïtak apdekame bi eibirida'ara. Zen zep sa
hen ano sosonna aha zi hip noltrei gwizim, hëndep zen hen sa ano bosena
teip nulsublunda gwer.
11 Angkam Ëe ama Ebon osan dep lwa ha'anzal. Ëe homë etan okamanak
awe deban mae golëlowe he'an, hwëna nëno nik mo bi eibiridan wenya
nama sa zao lowehe gwer. Zep Lalak Zini, Bian, nëno nik mo hlïl irin zini
insa emki tatetekam de Ebon en ëzauk gwen hap denaka gol gwizimdin.
Zen dekam sa ëaha-en gwe-gwer– Nëna men kirekame hen aha-en ëkake.
12 Ëe kimë nama golëlowehe gwek, Ëe ama Ebon dikim tatem ëzauk
gwen hap dena kim tatete ta gwibik. Hen Ëe ama dawemkam golëzauk
sone gwek, zep aha-en mae homë syauk sun dep de ora san de gwë hannak
kara ta sonek. Hwëna aha-en tangan syal heka. Hwëna zen insa kirekam
gwëka, zen ere mo olsa dikim sul sonen hap ki lwak.*
13 “Bian, Ëe angkam ama Ebon osan dep lwa ha'anzal, an zebë nama
de okamanak gwën nakon zëno mae mo inik emsa gu sonebla'an– ano
isrip-srisa dekakim zëre mae mo enhonak sowe henkam neis gwibik.
14 Ola mensa Ena abe hap golblaka mesë ayang gulzimk. Hwëna auhu-
kama enlala zini man Abon de ang ta gwen wenya ansa husus neibirida
gwenan, sap zen okamana awe dep denaka hom. Zen ngatan zi mo lang
san dep dena. Ënaka hen kirekam husus në gweblanan, sap Ëe hen awe
dep denaka hom.
15 Bian, Ëe Abon de ang ta gwen zini ansa, okamana an kon de lup gul
inehan hap homë Emsa abe ta'an. Hwëna diki mae habë Emsa abe ta'an:
Dowal mo kïgï onakon Emki langa tasïk gwibin.
16 Men kirekam Aena okamana awe dep denaka hom, zen hen kirekam.
Zen zep auhu-kama enlala zi niban enlala siri tankam lowehe srëm gwe-
gwenan.
17 Bian, eno ola zen eiwa de enna. Ere mo eiwa de ola inkam emki Abon
de ang ta gwen wenya ansa lalak tasibin– lalak nik dekakim ere en hon
lowehe gwek.
18 Men kirekame Asa okamana an san dep zer soneka, Ëe hen kirekamë
desa tïngare lang san dep lup gul sone'an.
19 Zen in zebë ëre mo timni ebe hap sosok gulblu'an– desa dikim mas
gwibiridan hap, zen dekakim tangan ere en hon ëtal gwesïk.
20 “Angkam an zen lowe he'an, zëbe mae en hap homë Emsa abe ta'an.
Hwëna men zen de zëno mae mo ola kon Asa daïblïbla'ak, zëbe mae habë
hen Emsa abe ta'an.

* **17:12 17:12** Mzm. 41:10; Yoh. 13:18

21 Dikire zen kïtak ëaha-en gwek. Dikire zen Nësa niaha-en gwek– Nëna
men kirekame enho aha-erekam ë gwendake. Zen de kirekam ëaha-en
gwenkam, zen dekam tangan sa okamanak de zini Asa anakan daïblïblal,
'Zen eiwa Eme Asa zer soneka.'
22 Ë̈e mesë ëre mo ngatan zi mo lang nakore sosonna zëbe mae hap
golzimk– men desa Ena abe hap golblakaye. Zen zep sa hen ëaha-en gwer–
Nëna men kirekame hen aha-en ëkaye.
23 Asa Eme enho nakon zergwë gwenda, hwëna Ë̈e asa desa enho nakon
golëlowehe gwer. Zen zep sa tangan ëaha-en gwer. Zen dekon zep sa
hen okamanak de zini anakan tame nul gwer, 'Zen eiwa, Eme Asa zer
soneka.' Zen zep sa hen anakan tame nul gwer, 'Em eiwa ema Abon de
ang ta gwen wenya ansa kwasang gwibirida gwenda– men kirekame hen
Ena Asa kwasang gwe-gweblandake.'
24 "Bian, zini men desa Ena abe hap lup gubluka, Ë̈e ama zen de Abon
onak lowehe gwen hap dwam gwe'an– men zaoë Aena gwë gwe'akke. Zen
dekam sa ano ngatan zi mo langnak de sosonna hla nul gwer– men desa
Ena abe hap de kwasang hap okamana ansa de yang gulsun srëmnak
golblakaye.
25 Bian, Em dam-dam enkam de klis gul gwen hap de Zini. Okamanak de
zini hom Emsa tame da'an, hwëna Ë̈e mesë Emsa tame tak. Hen Abon de
ang ta gwen wenya an mes hen anakan tame nuk, 'Eme Asa zer soneka.'
26 Ë̈e mesë ebe hap dena zëbe mae hap goltreizimk, hen nama asa
kirekam goltrei gwizim. Zen zep sa Asa enna nola gweblal– men kirekam
Ena hen Asa enna lwa gweblandaye. Ë̈e dekam asa deban mae apdekam
golëaha-en gwer."

18

Yesussu kim balk dakke:
(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesus in kim kirekam Alapsa gu soneblasïkï, ki zep zëre hon de ang ta
gwen wenya asa golësek gweka– weya tanena Kidron mo men eihya san
dep. Zao zaitun trana ki. Zao zep asa golëbïtï gweka.
2 Hwëna Yudas Bak in zen zerguku, zen mes zaitun trana insa tawa
gweblaka, sap Yesus etan-etankam zao asa golëtagal gwe-gweka.
3 Ki zep zë Yudas jana nabare zini golëyaïng gwe zaka. Ahakon Roma mo
jana nabare zi, hen ahakon Alap mo golsa de kara gul gwen jana nabare
zi– mensa Farisikam de zi niban Alap mo golak de syal tan zi mo mam-
mam naban lup nul sonekke. Zen jana, nëbok, hen te tek maesa deirenk,
hen ahakon seipsi deirenk hen lampusa.
4 Hwëna Yesus mes kïtak anakan tame gulku, "Asa kirekam sa nëblal," zep
ala ta gubiridaka, ki zep zë takensibiridaka, "Em narasae lëbla'an?"
5 Ki zep ding nulblik, "Nazaret walya Yesussu."
Ki zep ding gulzimki, "Ë̈e an Zen."
Yudas in zen zer guku, zen zë golëzau'unka.
6 Yesus kim kirekam ding gulzimki, "Ë̈e an Zen," dekam zep jana nabare
zini in tïngan lure san ëesek gwehak, ki zep mumuk ennak owas hap
boklena kom dablak. Hwëna zëna hom tame nuk– Alap insa kim kirekam
gweibiridakaye.
7 Dekam zep etan takensibiridaka, "Em narasae lëbla'an?"
Ki zep etan ding nulblik, "Nazaret walya Yesussu."

8 Dekam zep ding gulzimki, “Ëe mes-am emsa anakan gubiridanan, ‘Ëe
an Zenke.’ Asa en de tëblanna, dikire ahakore wenya an sek gwek.”
9 Zen mae hap kirekam gubiridaka: Zëre mo nër hom de Biansa de gu
soneblanna insa dikim sul sonen hap. Sap Zen anakan gu soneblaka, “Ëe
ama dawemkam golëzauk sone gwek, zep aha-en mae homë syauk sun
dep de ora san de gwë hannak kara ta sonek.”*
10 Simon, aha bosena Petrus, ki zep nëbok zemka mol ineka, dekam zep
Alap mo golak de teipsïn zi nik de babu gwe-gwen zini Malkussu sap zïp
soka. Hwëna dam san de ing ala en naka zep blansïblï kïnïka.
11 Hwëna Yesus zë gubluka, “Nëbokna insa em etan lïl sonen. Em san
ema anakan Asa jalse gwebla'ara?– ‘Mensa Bian syal dohon-honna ebe
hap wei yul soneblaka, dikire lwak.’ ”

Yesussu kim Hanas Bak hap nërtrëblakke:
(Mat. 26:57-58; Mrk. 14:53-54; Luk. 22:54)

12 Ki zep Roma mo jana nabare zi mo mamna walas zeban hen Yahudi
kore jana nabare zi niban zibalk taka, hen tahana zitatak soblaka.
13 Zen nonol Hanas Bak osan dep nërhak, men zen nonola Alap mo golak
de syal tan zi nikon teipsïkïke– Kayafas Bak men zëno wenamsa golkake.
Hwëna Kayafas in, zen tahunna inkam Alap mo golak de syal tan zi nikon
teipsïkï.
14 Kayafas, zen in zen menkam Yahudi zi mo mam-mamna tame gun
srëmkam anakan gubiridaka, “Diki dawemna nëbe mae hap aha-ere zi de
tïnnï aïrïs– dekakim tïngare Yahudi zi juwe srëm gwek.”*

Petrus kim nonol Yesussu zabeblakake:
(Mat. 26:69-70; Mrk. 14:66-68; Luk. 22:54-57)

15 Simon, aha bosena Petrus, hen aha zini men zen Yesussu ang gwe-
gweblaka* lun kon zep ërtro kïnïka. Hwëna aha zini in zen ang gwe-
gweblaka, zen Hanas Bak mo dokot ahana. Zep kim Yesussu Hanas Bak
mo gol homannak de kol sonna iwe nërtï'ïnzak, zen en zep dekam hen tïl
zïka.
16 Hwëna Petrus ënakon zep zau'un onka– lïlïkïn golek denakon. Aha
ang gwe-gweblan zini in dekam zep etan wet soka, ki zep lïlïkïnsï de kara
so gwen hap de babu gwen wenya ban golton'anka, ki zep hwëna Petrus
hun lïl zïka.
17 Lïlïkïn kara so gwen hap de wenya in dekam zep Petrussu takensïblïk,
“Em san hen ahana?– zini in hon de ang gwe-gwenna.”

Ki zep ding gulbirki, “Ëe an zen hom.”

18 Langna dekam man bot-bot gwe'ak, zep zëwe de babu gwen zi niban
jana nabare zi niban mes syauknu bla dasïk, † hen zëwe tuwirin hip
ëzau'uk. Petrus dekam zep hen golek de tabir zika, zao zep hen tuwirin
hip zau'un zaka.

Hanas Bak kim taken-taken gweblakake:
(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

---

* **18:9 18:9** Yoh. 17:12; Yoh. 6:39 * **18:14 18:14** Yoh. 11:49-53 * **18:15 18:15** Yohanis man anakan ale gul gweka, “Ahana men zen Yesussu ang gwe-gweblaka.” Zen mes yap ayatna awe hen zëre mo bosesa golzabeka. Emki Yoh 13:23 mo otde alenak hlaun. † **18:18 18:18** Yohanis mo ale nakon man dam gwesïk, syauknu insa bla dasïk, zen hamal syauk debal bunsu. Desa te-alakam kap da gwek, sap kire syauknu sal-sal tanganna hen butna hom.

19 Alap mo golak de ëpba teipsïn zini in dekam zep Yesussu mae hap
denaka taken-taken gweblaka– Zëbon de ang ta gwen zi hip dena hen
zëno tawa tabin hip denaka.
20 Dekam zep ding gulbluka, “Ëe ama damkam tïngare zi nwenak tawa
ta gwibik. Ano tawa tabinni kïtak Alap mo golak hen but srëm gol-golak–
men zëwe en Yahudi zini ëtagal gwe-gwenanke. Ëe homë aningkim ba ol
maena tawa tabik.
21 Zep ba hap de kire hap Asa takensïblïn hap? Diki men zen Asa sane
da gwekke, desa emaka takensibirida'ara, sap zen tawana– mensaë tawa
ta gwibikye.”
22 Kirekam kim ding gulbluka, jana nabare zini ahanik zep tahakam
mipna lwa soblaka, deban gubluka, “Alap mo golak de teipsïn zini san ki
kirekam ding nul gweblanan?”
23 Hwëna Yesus ki zep ding gulbluka, “Ëyë botonkam ding gulunam,
dekam hwëna emaka gubiridala, ‘Zen kirekam man boton gwe'ara.’
Hwëna eiwakam insa ding gul, em ba habe Asa lek tyanda?”
24 Hanas dekam zep gubiridaka– Alap mo golak de teipsïn zini Kayafas
Bak osan dep de zersong gwen hap. Yesus mo tahana dekam nama tatak
soblanna.

Petrus kim etan zabeblakake:
(Mat. 26:71-75; Mrk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

25 Petrus nama syauk alpna iwe zau'unka. Ki zep zë ahakore nik etan
dakensïblïk, “Em san ha zëbon de ang gwe-gwen naka hom?”
Ki zep ding gulzimki, “Ëe zëbon de ang gwe-gwen naka hom.”
26 Hanas Bak hon de babu gwen zini ahana man hen zao gwë'anka. Zen
Petrus insa ing alana blansïblï kïnïka, zëno iye. Zen zep etan gubluka, “Ëe
Yesus hun apdenakë emsa zaitun tranak aker.”
27 Desa hen man ding gulbluka, “Asya, aban home.” Hëndep dekam zep
ayangna guku.

Pilatus Bak kim taken-taken gweblakake:
(Mat. 27:1-2,11-26; Mrk. 15:1-15; Luk. 23:1-5)

28 Kak tangannak, zep Kayafas mo gola kon Yesussu nërsong gwek–
gubernor Pilatus mo gol san dep. Zen zen dekam Roma mo bosekam
gubernor gweka. Yahudi mo mam-mamna in hom dekam gola iwe bïtï
gwek, sap Yahudi mo auyan-azana mes anakan jalse neibiridak, “Yahudi
srëm zi mo golak bahem tïn. Ki esa ëkun gwer.” Zep hom Pilatus mo golak
bïtï gwek, sap zen man yaklana inkam Paskanak de tembane yawalak dep
ëhohle gwe'ak.
29 Ki zep Pilatus Bak wet sobiridaka, ki zep zë takensibiridaka, “Zini an
banakan karek gweka?”
30 Ki zep ding nulblik, “Zen de karek gwe srëm gwenanam, ëe molyë
ërhalan zanam.”
31 Ki zep Pilatus ding gulzimki, “Ki amki ere mae mo tïtï tabin ola kon
klis uk hen karek lak.”
Hwëna ki zep ding nulblik, “Ëe amaka, hwëna Roma mo ïrïk gïnnï em
mese asa anakan jalse eibirida gwek, ‘Yahudi zini em e-en bëjen em zisi
tok hap karek tan. Hwëna diki nonol Roma mo mam-mamna kip em
zerguzimdin– zen de zëno kareksa hlaulblunkam dekakim dak.’ ”
32 An mae hap ki jowek: Sap Yesus mes hamal hap anakan tawa ta
gwibirki, “Ëe kirekam de tïnsï asa hlaul.” Zep zëre mo ola insa de sul
sonen hap, kirekam zep ki hëndep lwak.

33 Pilatus ki zep etan gol mwa san dep tïl halka, ki zep jana nabare
wenyaka gubiridaka– Yesussu de zertïlzïn hap. Zao zep takensïblïka, “Em
san ha eiwa Yahudi zi mo teipsïnnï?”
34 Ki zep ding gulbluka, “San ha ere en mo enlalakame ki kirekam
Asa takensïblï'ara? San ha aha zi man emsa nenblal– kirekam de Asa
takensïblïn hapye?”
35 Ki zep ding gulbluka, “Ëe san Yahudi wal! In dwan Yahudi bose uk am
Alap mo golak de mam-mam wenya ban abe hap emsa nërgublunanzal.
Em banakane karek gweka?”
36 Ki zep ding gulbluka, “Ano ïrïk gïnnï zen auhu-kamanak awe dep hom.
Ëe de okamanak ïrïk gïnkïm, dekam ano ïrïk gïn wenya maka ëeija'an–
Asa de Yahudi mo mam-mam mo tahanak zerguzimdin srëm hap. Hwëna
ano ïrïk gïnnï okamanak awe dep hom.”
37 Dekam zep Pilatus etan takensïblïka, “Zep ki san ha em teipsïnnï?”
Ki zep ding gulbluka, “In kirekame gunda, zen kirekamke. Ëe mae habë
okamanak hatazak: Eiwa denaka de tawa ta gwibin hip. Eiwa de enlala
nabare zini, zen man Asa i-san i-san në gweblanan.”
38 Dekam zep hwëna ding gulbluka, “Eiwa dena bëjen em tawa tabin,
sap eiwa dena toton nara dep?– klis gunnu.”

Te-lidak sonnak de makan ta irin hip kim asas nëblakke:
(Mat. 27:15-31; Mrk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Kim kirekam guku, ki zep etan Yahudi mo mam-mam osan dep wet soka,
ki zep zë kïtak zi trana in han gubiridaka, “Ëe homë zini an mo karekna
hlaulblunan.
39 Hwëna eno mae mo gubernor-gubernora, ëe dwan yakla yala
Paskanak am-am ëgwë gwenan– bwinak de zini men desa tan hap kalang
neibirida gwenan, ahanaka de tïngare zi mo gublun san wet son hap zeser
sonezimdin. ‡ Zep ëe ama emsa takensibirida'an: Ëe narasa asa namen
ebe mae hap hïl tï sonezim? San ha zini an zen zënaka tim ti'ara, ‘Ëe an
Yahudi mo teipsïnnï,’ san ha desa asa ebe mae hap zeser sonezim?”
40 Ki zep ol mamkam ëgu ane gwe'ak, “Zini insa bëjen! Barabassa ap
hïl tï sonezim.” Barabas in, zen asaskam de te-alasa alal ta gwizimdin hip
de zi.

19

Pilatus mo jana nabare zini kim Yesussu lamang da gwe'akke:
(Mat. 27:27-31; Mrk. 15:15)

1 Pilatus ki zep jana zisi gubiridaka– Yesussu de zerhan hap, zao de mam
enkam tangolen hap.
2 Jana zini in dekam zep dokot të ngï-ngïsa mlin-mlin nuk, desa zep
nolak ala nul soneblak– teipsïn zi hip de emaskam de weir sosublun
makare naka. Zen hen teipsïn zi hip de bajusa, sam dan kïl makare naka,
ala nosoblak.

‡ **18:39 18:39** Men zen Roma mo bosekam gubernorkam ïrïk nïl gwek, zen hom mwin-mwankam totoresa bwinak de zini nuswe sone gwek. Diki Yahudi mo yakla yawala Paska ennak ki kirekam lwa gwek. Ahakon in zen bwinak lowehe gwek, zen men zen Roma mo ïrïk gïn nïkon de wet son hap ëasas gwe-gwekke– Israel dikim ëzë-en gwen hap. Zep gubernor-gubernora mae hap nëser sone gwibik– Yahudi zi dikim engka en sam gwesibirida gwen hap.

3 Zëna zao zep botonkam blikip neisïk gwebla'anzak– anakare swrë tan
ola ban, “Dawem, bian. Em in zen– Yahudi mo teipsïn nïye.” Kire ola ban
zep nwe-mase san lek-lek da gwe'ak.
4 Etan kim nër halzak, Pilatus ki zep etan wet sobirida zaka, ki zep zë
gubiridaka, “Emki hla tan. Ëe ama etan ep zertreizim'in– em dikim anakan
ëtawa gwen hap, ‘Ëe homë zëno karekna hlaulblunan.’ ”
5 Yesussu kim nërwet so'anzak, dekam nama ngï nabare dokot të weir
sosun nuban hen teipsïn zi hip de baju naban. Pilatus dekam zep
gubiridaka, “An zen– zini inye.”
6 Hwëna Alap mo golak de mam-mam wenya hen Alap mo golak de jana
nabare zi mo mam-mamna kim hla dak, dekam zep ol mamkam ëgu ane
gwe'ak, “Desa te-lidak sonnak makan laink. Te-lidak sonnak makan laink.”
Pilatus ki zep hwëna ding gulzimki, “Ki amki e-en te-lidak sonnak makan
laink, sap ëe homë mae karekna hlaulblul.”
7 Hwëna Yahudi zini in dekam zep ding nulblik, “Are mae mo tïtï tabin
olak zen eiwa tan hap dena, sap zen man zënaka gubluka, ‘Ëe an Alap mo
Tane.’ ”
8 Pilatus kim kirekam sane gwe'anka, dekam zep dawemkam aïrï'anka.
9 Dekam zep etan gol zebon tïl halka, hen dekon zep etan Yesussu de
zertïlzïn hap gubiridaka. Kim nërtïlzïk, zao zep takensïblïka, “Em in enda
kone hata zaka?” Hwëna hom ding gulbluka.
10 Dekam zep gubluka, “Em san ema asa de ding gulblun hap baes
gwe'ara? Ki san abon onak hom?– emsa de zeser sonen hap denaye,
ahaksa emsa de te-lidak sonnak makan ta irin hip denaye.”
11 Dekam zep ding gulbluka, “Alap de ebe hap golblan srëmkam, dekam
eno sosonna hom– dekam de Asa banakan mae gwëblan hap denaye. Zen
zep, zini men zen Asa ebe hap nërgublul, zëno mae mo karekna man ebon
onakon taman kïnï'an.”
12 Pilatus kim kirekam salblaka, dekam zep wet soka, zao zep sap zi
beyana insa etan gubiridaka– dekam de Yesussu zeser sonen hap. Hwëna
Yahudi zi mo mam-mamna in man ol mamkam anakan ëgu ane gwe'ak,
“Ki san em hen Romak de teipsïn tangan zi nik mo jal zi?! Yesus in man
zënaka gu gweblaka, ‘Ëe an eno mae mo teipsïnnï.’ Kirekam de gunnu,
zen nëno mae mo Romak de teipsïn tangan zi nik mo jal zi. Eme zeser
sone'anka, dekam man nwe-mase gwe'an: Em hen nëno mae mo Romak
de teipsïn tangan zi nik mo jal zi.”
13 Kirekam kim salbiridaka, dekam zep Yesussu de zerwet son hap
gubiridaka. Zëna dekam zep klis gun hup de komal tum yawalak
nikin aneka. Homanna men zëwe nikinki, orep mes bose nuk “Kaso
Homan”kam. Desa Ibrani olkam man nen gwibirin “Gabata”kam.
14 Yakla nwena dekam bolak mes zauku, hen yaklana in, Paska hap de
yaklana enamna, kim Paskanak dep de kambingni damerak– dekam de
ka'an aumwa hap tembane yawalsa hohle gun hup. Pilatus dekam zep
gubiridaka, “An zen, eno mae mo teipsïn nïye.”
15 Hwëna zi beyana in man etan mamkam ëgu ane gwe'ak, “Jek-jak lak!
Jek-jak lak. Te-lidak sonnak makan laink.”
Pilatus dekam zep takensibiridaka, “San ki ëe asa ere mae mo teipsïn
zini ansa te-lidak sonnak makan tain?”
Alap mo golak de mam-mam wenya dekam zep ding nulblik, “Ano mae
mo teipsïn zini aha-en– Romak de teipsïn tangan zi nïye. Ahana hom.”
16 Hëndep ki zep Pilatus te-lidak sonnak de makan ta irin hip zerguzimki.
Jana nabare zini dekam zep hëndep ïrïk dahak.

Te-lidak sonnak kim makan da inkke:
(Mat. 27:31-44; Mrk. 15:20-32; Luk. 23:26-43)

17 Yesus hup dekam zep zëre hap de te-lidak soblanna wë noso soneblak.
Ki zep hëndep wë so halka, hëndep kwatap tek bosena Zi Nol Swrak
zihataka. Ibrani olkam man desa nen gweblanan "Golgota"kam.
18 Zao zep te-lidak sonna iwe makan daink. Zao aha darena hen man
makan nosoink– Yesus mo eihya-lip eihya-lipkam. Zënaka ngïrïnnïk.
19 Pilatus man gubiridaka– dekam de Yesus mo te-lidak sonnak
anakarekam de ol ale gunsu makan gul irin hip, "An Nazaret walya Yesus–
Yahudi zi mo teipsïnnï."
20 Yahudi zini beyakam ol ale gunnu insa baca nul gwe'ak, sap men
zëwe makan daink, zen Yerusalem kon langanak hom. Hen zen dan-ahare
olkam ale nuk: Ibrani olkam, Roma mo olkam, hen Yunani olkam.
21 Alap mo golak de mam-mamna dekam zep Pilatussu nenblak, "Emki
alena insa de wet gulsun hup gubiridan. Bap zen anakan lwan, 'Yahudi
zi mo teipsïnnï.' Diki anakan de ale gun hup emaka gubiridala, 'Zini an
man zënaka gu gweblaka, "Ëe an Yahudi zi mo teipsïnnï." ' "
22 Hwëna Pilatus man ding gulzimki, "Men kirekamë ale gun hup
gubiridal, mes ki kire enkam ale nul. Wet gulsun hup ama baes gwe'an."
23 Dan-nër dan-nërkam de jana nabare zini kim Yesussu te-lidak sonnak
makan da in'ik, dekam zep zëno pakeanna zëre mae hap hlï-hlï dak.
Hwëna olk de baju blal zemka man neizim kïnïk. Zen dawem tanganna,
yan wei maena hom, zep kalk son hap baes neizimk.
24 Dekam zep zënaka nenbiridak, "Bap nen kalk son. Nen esa dobe
abukam dam lasïl– zen de teisyan hapye."
Zen dekam zep tame gun srëmkam syal neibik– mensa Alap mo olak
orep hamal hap anakan ale nukye,
"Zen sa ano pakeanna hlï-hlï dal. Hen ano bajusa de teisyan hap de zini,
dobe abukam sa dam dasïl." *
Kirekam mes ki hamal hap dena Alap mo olak lwak, zen zep ki kirekam
hëndep tame gun srëmkam syal neibik.
25 Yesus mo te-lidak son golek denak we walya hen man zë ëzau'uk:
An zem Maria,
an zik mo osona,
hen Klopas Bak mo wenya– zen hen bosena Maria,
hen ëna Magdala kore wenya Maria.
26 Yesus hon de ang ta gwen zini ahana zao hen golek zau'unka– mensa
Zëna kwasang gwe-gweblakake. † Yesus kim an zemka hlaulku, hen zëre
hon de ang gwe-gwen zini insa hla taka, dekam zep an zemka gubirki,
"Anyan, in zen, eno tanena. Zen zen sa hwëna ano tim bwanak emsa
golgwë gwera."
27 Zëre hon de ang gwe-gwen zini insa ki zep hen gubluka, "Eno anena in
zen." Yaklana inkam zep hëndep nonola zëre mo golak golgwëka.

Yesus kim tïlkïke:
(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

---

* **19:24 19:24** Alap mo hamal hap de ola in, emki hlaun Mzm. 22:19nak. Ayatna awe mes "dobe abu"kam Orya olkam li nul sonek, hwëna Israel mo langnak dobena hom. Hwëna men kire tangankam dam dasïk, angkam nen tawa naka hom. Zep hom husus gwe'an– dobe abukam de li yul sonen naye. † **19:26 19:26** Yohanis mensa ayatnak awe "zini mensa kwasang gwe-gweblaka"kam gubluk, zen zënaka ki zerlëweka. Emki Yoh. 13:23 mo otde alenak hlaun.

28 Yesus kim tame gulku, “Ëre mo syala kïtak mesë sul sonenan,” dekam
zep gu aneka– mensa hamal hap ale nukke Alap mo olak, Zën de anakan
gun hup dena, “Ëe ama ho-hole gwe'an.”* Zen Alap mo ola insa dikim hen
sul sonen hap ki kirekam gu aneka.
29 Zao hen ki– kama ngatdarakkam de blome betekna, anggur ho enen
naban. Jana nabare zini in dekam zep yera jaubum makare naka anggur
hona iwe os nul inek, desa zep te bosena hisop tek gwënkam Yesus mo
mipnak dep noltrë seblak.
30 Kim akasibirki dekam zep gu aneka, “Ano syala angkam mes sowe
henan.” Dekam zep nola hondang gwebla hanaka, hëndep tïlsïkï.
31 In kim Yesussu te-lidak sonnak makan daink, yaklana Jumatkam.
Yahudi mo mam-mamna man anakan ëdwam gwek, “Te-lidak sonnak de
zi dan-aharena in, bap zen Hari Sabatnak nama ëtëhe sonen.” Mae hap
kirekam ëdwam gwek: Sap ka'an Hari Sabat yawal– Paska hap dena. Zep
Yahudi zi mo mam-mamna Pilatussu abe dak, “Emki gubiridan– dekam de
te-lidak sonnak de zi mo balaka tadrebir-zimdin hip, dekam de nabakam
juwen hap, hen nabakam dikim lup guluhen hap.”
32 Jana nabare zini dekam zep sek gwezak, dekam zep balaka kam
nosozimk– zi darena mensa Yesus mo irgwa taha nakon hen dam taha
nakon makan noso inkye.
33 Hwëna Yesus onak kim yaïng gwezak, dekam zep hla dak, “Zen mes
tïlï.” Zëno bala zep kam nosobla srëm gwek.
34 Hwëna ahanik zep zabanak toman nokwa tiyerkam dang gulblula
heka. Desan zep kala ban ho naban nabakam su në hezak.
35 Ëe an zenë bukuna ansa syal gwibi'in, ëe ama ëre mo nwekam kara
tabi'ik, in zebë ebe mae hap eiwa gulzim'in: Ëe tawana, in eiwa kire
tangankam lwak. Ëe mae habë ebe mae hap kirekam eiwa gulzim'in: Em
dikim hen Yesussu taïblïblan hap.
36 An kïtak mae hap ki kirekam lwak: Sap zep dena man Alap mo olak
hamal hap ale nuk,

“Zëre mo danna molya kam nosoblak.”*

37 Alap mo hamal hap de olak anakan ki hen lwak,

“Zini in desa dang nulbli'ak, zen sa kara dal.”*

Yusup ne Nikodemus ne kim Yesussu kaso hulak ën nekake: (Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Hyanak ki zep Arimatea walya Yusup Pilatus osan dep song gweka,
ki zep Yesus mo tok naka dikim lo tasïn hïp abe taka. Yusup in sap
Yesus hon de ang gwe-gwenna, hwëna zen aningkim ang gwe-gweka, sap
zen Yahudi mo mam-mam naka aïrïbirida gweka. Pilatus kim gubluka,
“Amki,” dekam zep Yesus mo tokna zizeryahe halka.
39 Nikodemus Bak man Yusupsu mas gweblaka. Nikodemus in, men zen
orep Yesussu kam zïnï takake. Zen deban de drënen hap de irase dawem
nabare kire-kiresa golhal zaka– muru ban gaharu naban de siri gun nuka.
Kire-kirena in, zëno dohonna tiga-pulu empat kilogram enkam.
40 Drënen hap de kaso hulak kim nërhatahak, zao zep kaen ngap-
ngapkam itatak taka. Kim itatak ta'anka, irase dawem nabare kire-kirena
insa man kaenna iwe nutul sone gwe'ak– deban de tahalen hap, Yahudi
zini men kirekam zi tokna neibirida gwenanke.

---

* **19:28 19:28** Mzm. 22:16; 69:22 * **19:36 19:36** Mzm. 34:21; Kel. 12:46; Bil. 9:12 * **19:37 19:37** Zak. 12:10; Why. 1:7

41 Men zëwe Yesussu te-lidak sonnak makan daink, zëwe golek denak te
tra nwe-awesna ki. Te trana iwe hwëna kaso hul gun ësena ki– mensa te-
ala beya zi hip hamal nul gublukke. Hwëna men zëbe hap hamal nulblik,
dekam nama hom tï'ïnka.
42 Kaso hul gunnu in golek, hen Hari Sabatnak dikim hatan hap aha-
ere jam maekam hom lwa'ak. ‡ Zep Hari Sabatnak de syal tan srëm hap
nabal-bakam aha hap de kaso hul hamal gulblunnak bohëkam idrë neka.

20

Yesus mo tokna kim kaso hulak nohwënblakke:
(Mat. 28:1-8; Mrk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Minggukam kak tangannak zep Magdala kore wenya Maria Yesussu de
drënen kaso hul san dep song gwek. Kim hlaul kïnïk, “Lïlïkïn kaso yala
in mes irhi nul kïnïl,”
2 dekam zep Petrus osan dep hluwezak. Aha zini, Yesus hon de ang
gwe-gwenna hen zao gwë'anka– men desa Yesus Zëna kwasang gwe-
gweblakake.* Maria dekam zep guzimk, “Bian mo tokna mes nërhak, hen
ëe homë tame gu'un, ‘Endawe nënnek?’ ”
3 Dekam zep Petrus aha zini in han kaso hula in san dep hlu këka.
4 Hwëna aha zini in nabakam hluweka, zep zen nonol hataka.
5 Zen ki zep ake irin hip huwe heka, hwëna kaen ngap-ngap enna insa
zep zë hlaul inki. Hwëna zen hom tïl halka.
6 Hwëna Petrus kim lun kon hata zaka, zen hëndep ki zep tïl halka. Zen
hen kaen ngap-ngap blala in ensa zep zë hlaul onka.
7 Hen kaenna men dekam nola tatak dablak, desa hen zë hlaulku. Zen
lak gun nik srën lwa'ak.
8 Ki zep hen aha zini men zen nonol hata zaka kaso hula iwe tïlkï.
Zen dekam zep hen hlaulku, hëndep kim hyanak tame gulku, dekam zep
Yesussu taïblïblaka.
9 Sap menkam zi darena in hom tame ulki, hwëna kim iwe lïlkï, zen
dekam zep dam ulsuku– mensa Alap mo hamal hap de olak zëbe hap
dena anakan lwakye, “Zen tïn nïkon sa ngaya gwera.”
10 Zen dekam zep gol san dep ola halka.

Yesus kim Zënaka Magdala wenya Maria hap zertreibirkike:
(Mat. 28:9-10; Mrk. 16:9-11)

11 Hwëna Magdala wenya Maria nama kaso hulak iwe ë nakon gwë'ak,
hen gosa kon gwë'ak. Zen ki zep go gwën naban huwehek– kaso mwa san
dikim ake irin hip.
12 Hwëna dekam zep Alap mo dam taha nakore zi darena zë akeink.
Zëno nik mo pakeanna ngap-ngapna. Men zëwe Yesus mo tokna nënnek,
zao inikin'inka– ahana men desan nola kim nën nekke, ahana tana san
dekam.
13 Zen dekam zep lakensibirki, “Em ba habe gona gwë'ara?”
Dekam zep ding gulzimk, “Ano Bian mo tok naka nërhak, hen ëe homë
tame gu'un, ‘Endawe mes yap nënnek?’ ”
14 Kirekam kim guzimk, zëna ki zep tahan san lero gwek. Dekam zep
hwëna Yesussu hla tak. Zen hwëna hom anakan tame tak, “An Yesus.”
15 Hwëna Yesus ki zep takensibirki, “Em ba habe gona gwë'ara? Em
narasae tëbla'ara?”

---

‡ **19:42 19:42** Yahudi mo Hari Sabatna, Jumat mo yakla dum gwehen nakon naït gwibik, hëndep Sabtu mo yakla dum gwe hennak zausuk gwek. * **20:2 20:2** Yoh. 13:23

Zen hwëna man kïl tï'ak, “An te tra nwe awesna ansa de dam-en ta gweblan zi,” zep ding gulbluk, “San eme zer halka? Ki emki asa gubin, ‘Zaoë drënek,’ ëe aka etan zerhak.”
16 Yesus dekam zep bosena kim gubirki, “Maria.”
Maria ki zep etan lero gweblan naban Ibrani olkam takenblak, “Raboni.” Zëno enlalana nëno mae mo olkam, “Bian guru.”
17 Ki zep gubirki, “Bahem Asa babang tan, sap Ëe nama homë ëre mo Bian osan dep song gwe'an. Hwëna ano oso walkam de gubirida gwen wenyaka em gubiridan, ‘Zen man gulu, “Ëe ëre mo Bian osan debë song gwe'an. Zen ano Bian, hen eno mae mo Bian. Zen ano Alap, hen eno mae mo Alap.” ’ Kirekam em gubiridan.”
18 Zen dekam zep asa gubiridazak, “Ëe mesë Biansa ngaya naka hla tanan!” Hen dekam zep asa tonbirida'ak– ola mensa abe mae hap de ayang gulzimdin hip gubirkiye.

Yesus kim zëre hon de ang ta gwen wenya kip Zënaka zertreizimkike: (Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Mingguna in mo kam-en, ëe zëre hon de ang ta gwen wenya aha-ere golakë lowe he'ak. Tïngare lïlïkïnnï tayalsibin nik ërlwa'ak, sap ëe ama Yahudi zi mo mam-mam naka aïrïbiridak. Hwëna Yesus ki zep ano mae mo ngïrïnnïk jowe zaka, ki zep zë asa gubirida zaka, “Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an.”
20 Zen dekam zep abe mae hap taha zemka zitreizimki, hen zabanak de weina goltreizimki. Hla tankam ëe ama tangan ëisrip-sri gwek.
21 Etan ki zep asa gubiridaka, “Em eiwa Alap mo taha terenake lowe he'an. Men kirekam Bian Asa zer soneka, Ëe hen kirekamë emsa lup gul sone'an.”
22 Kirekam kim asa gubiridaka, ki zep asa aha-en aha-enkam zëre mo ensasakam hop ta sonebirida gwe'anka– anakare ola ban, “Alap mo Enho Zen emsa ing gwe heblan.”
23 Zen hen Alap mo Enhona in hap man asa gubiridaka, “Em dekam esa Alap mo dwam gwibin sin tïngare zi hip anakan klis ul gwizim, ‘Kirekam de karek-karek nakon de halenkam, Alap sa karekna insa tap gulsuk gwizimdi. Hwëna aha karek-karekna ansa, desa bëjen tap gulsuzimdin.’ ”*

Yesus kim Tomas Bak hap Zënaka zertrëblakake:

24 Yesus kim abon mae jowe zaka, Tomas Bak, mensa nen gweblanan “dan de wë son walas”kam, zen dekam zao hom gwë'anka.
25 Hwëna kim hata zaka, ki zebë enblak, “Ëe Biansa ngaya nakaë hla lal!”
Hwëna Tomas man ap ding gulzimki, “Ëe aen de tahanak de paku weisa hlaulblun srëmkam hen towanzim-blin srëmkam, hen zabanak de weinak de towanblan srëmkam, ëe molyë na-en taïblïk.”
26 Aha mingguna kim tamank, ëe etan gola iwe lowe he'ak. Dekam Tomas hen zëwe gwë'anka. Tïngare lïlïkïnnï tayalsibin nik ërlwa'ak, hwëna Yesus ki zep ano mae mo ngïrïnnïk jowe zaka. Dekon zep asa gubiridaka, “Dawem. Em Alap mo taha terenake lowe he'an.”
27 Ki zep zë Toma'a gubluka, “Emki taha bolkam ano tahanak de paku weisa towanzimdin, hen emki Asa zaba weinak towanblan. Bahem taïblï srëm gwen! Emki taïblïn!”
28 Tomas ki zep ding gulbluka, “Are ano Teipsïnnï, hen ano Alap!”

* **20:23 20:23** Mat. 16:19; 18:18; 1Yoh. 5:16-17

29 Ki zep Yesus ding gulbluka, “Em in Ënaka de hla tankame taïblïnda. Hwëna men zen Asa de hla tan srëmkam ëtaïblï'an, zen hë'ho gwibinnik lowe he'an!”

Yohanis kim anakan srip gulsukuke, “Ëe kire habë bukuna ansa syal gwibik.”

30 Yesus owas-owasna beya naka syal gwe-gwibirki– zëre hon de ang ta gwen wenya ano mae mo nwenak. Hwëna ëe homë tïngan bukuna awe ale guk.

31 Ëe mae habë bukuna ansa ale gulzimk– em dikim anakan ëtaïblïn hap, “Yesus Zen eiwa nësa de ngaya tabin hip de Teipsïnnï, hen Zen Alap mo Tane.” Sap kirekam de Yesussu taïblïblankam, zen dekam esa hëndep denaban ëngaya gwer.

21

Yesus kim tuju enkam de zëre hon ang ta gwen wenya kip Zënaka zertreizimkike:

1 Zao kim lwa se'ak, Yesus ki zep etan abon mae Ho Gutuna Galileak jowe zaka. Ho gutuna in mo aha bosena Tiberias. A kirekam mo zë lwakye:

2 Zao kim lwa se'ak, ëe Yesus hon de ang ta gwen wenya tuju enkamë lowe he'ak– anaka-en:
Petrus,
Tomas– mensa nen gweblanan “dan de wë son walas”kam,
hen Galilea mo ëna Kana walya Natanael,
hen Zebedeus Bak mo walas darena,
hen ahana dan-dan– Yesus hon de ang ë gwen wenyaye.

3 Petrus ki zep asa gubiridaka, “Ëe hogwe tahyon habë song gwe'an.”

Ki zebë ding ulblik, “Ëe asa ang tal.” Ki zebë bulkum sek gwek. Hwëna kam blalë sap jalana ho gutuna iwe os ul tinek. Hwëna hogwena hom mae tëhek.

4 Kim hleng gwek, Yesus dekam zep ho gutu alpnak zau'unka, hwëna ëe homë anakan tame lak, “Wakin Yesus.”

5 Zën zep asa gubiridaka, “Wal sei-siwir, em wëhë hogwena lahyol?”

Ki zebë ding ulblik, “Ëe homë.”

6 Ki zep asa gubiridaka, “Dam taha san de bul alp san emki os gun. Dekam esa lahyol.” Ki zebë desan os uk, hwëna dekon zep hogwena beya enkam bïtï gwek. Etan gul inenna ama sap akabik.

7 Mensa Yesus kwasang gwe-gweblaka, zen zep Petrussu gubluka, “Wakin Bian!” Kirekam kim salblaka, ki zep tahan baju zemka ala soka. Ki zep honak heya gwe ineka.

8 Ëe ahakore wenya sangankam zebë bulkum alp san dep ërtro kïnïk– hogwe beyam-bya nabare jalana insa de baïl song gwen naban, sap ëe homë dekam alp nakon ëlanga gwe ha'ak. San ha 100 meter enkam mes yap.

9 Kimë atiti gwe'ak, ki zebë zë hogwe auhlu gun berya akek. Syauk debala man zë auk gwe'anka. Hogwe naban roti naban zëwe nola ine'ak.

10 Yesus ki zep asa gubiridaka, “Hogwena insa lahyol emki da-en teisya halzan.”

11 Petrus dekam zep buluk sewe seka, ki zep jalana insa alp san dep ïl gïlhal zaka. Hogwena yawal-yawal en nik zë bïtï gwek, beyana 153 enkam. Sap man ki zë beyakam bïtï gwek, hwëna owas hap jalana in kalk në srëm gwek.

12 Yesus ki zep asa gubiridaka, “Haen, nen tembane tan.” Ëe hwëna ama
anakan de takensïblïn hap baes tak, “Bian, em nara?” Sap ëe mesë tame
lak, “An Bian sake.”
13 Ki zep Yesus asa golek de tabir zika, hen rotina insa ap kae gwibir-
zimki– hogwe taïblïnnï in han.
14 Zep ho gutu alpnak iwe, zen dan-ahanna kim zëre hon de ang ta gwen
wenya abe mae hap Zënaka zertreizimkike– tïn nïkon de ngaya gwen
hyanak.

Yesus kim Petrus hun ola lonkake:

15 Kim tembane tasïk, Yesus ki zep Simon, aha bosena Petrussu,
takensïblïka, “Yohanis Bak mo tanena Simon, em san eiwa dawemkam
Asa enna lwa gwebla'ara?– wal bose wal om onakonye.”
Ki zep ding gulbluka, “In kirekam, Bian, Ena tawana: Ëe ama Emsa enna
lwa gweblanan.”
Yesus ki zep hwëna ding gulbluka, “Ki amki ano domba zahosa kara ta
gwibir.”
16 Hom holo gwe'ak, etan ki zep takensïblïka, “Yohanis Bak mo tanena
Simon, em san eiwa Asa enna lwa gwebla'ara?”
Ki zep etan ding gulbluka, “In kirekam, Bian, Ena tawana: Ëe ama Emsa
enna lwa gweblanan.”
Ki zep hwëna ding gulbluka, “Ki amki ano domba zahosa kara ta gwibir.”
17 Etan ki zep dan-ahanna takensïblïka, “Yohanis Bak mo tanena Simon,
em san ema Asa enna lwa gwebla'ara?”
Dan-ahanna in kim kirekam takensïblïka, enlalana dekam zep dowebla
hanaka. Dekam zep ding gulbluka, “Bian, Ena kïtak tawana. Ena tawana:
Ëe ama Emsa enna lwa gwebla'an.”
Ki zep hwëna ding gulbluka, “Ki amki ano domba zahosa kara ta gwibir.
18 Eiwa tangan nakaë emsa gublu'an: Em kime nama seiwirik gwëka,
em ene pakeanna ala so gweka, hen men desan dep ena enlala gwe-gweka,
em ene desan song gwe-gweka. Hwëna bogolak, em ere mo tahana esa ïn
sosulu, hen eno tahana sa nahaler, hëndep ere mo dwam gwibin srëm san
dep sa emsa nërhal.”
19 Yesus mo kirekam de gublunna in, Zen anakan kim goltrëblaka, “Em
kirekam esa Alap mo bosesa dikim teip gulsublun hap tïlï.”
Yesus ki zep etan gubluka, “Asa em zertron.”

Yesus kim zëre mo kwasang gwe-gweblan zini tonblakake:

20 Petrus kim lero gweka, ki zep wal bose zemka hwëna hla taka– mensa
Yesus Zëna kwasang gwe-gweblakake. Zini in men zen aumwa hap de
tembane tannak Yesus zëre mo golek denakon nikin'inkake, hen in zen
anakan takensïblïka, “Bian, nara sa emsa kirekam zergulu?”*
21 Petrus ki zep Yesussu takensïblïka, “Bian, zini an zen nëno nik mo alp
nakon nikin'ira, zëbe hap dena banakan sa lwal?”
22 Ki zep ding gulbluka, “Em ba hap de zëbe hap dena tawa gwen hap?
Ëyë desa dwam gwebla'anam, ngaya naka de etan jap tazan hap, zen san
eno syal?– kire hap denaye. Em diki Asa em zertron.”
23 Dekam zep Kristen zinik ola anakan nol halasenk, “Zini zen na-en
molya tïlkï– Yesus de lwa halzan srëmnakye.” Hwëna Yesus anakan hom
guku, “Ëe ama desa kirekam dwam gwebla'an.” Zen diki man gubluka,

* **21:20 21:20** Yoh. 13:23

“Ëyë desa dwam gwebla'anam, ngaya naka de etan jap tazan hap, zen san eno syal?– kire hap denaye.”

24 Ëe an zen– mensa Yesus kirekam gubluka. Zen in zebë ebe mae hap bukuna ansa ale gulzimk. Ano ola an eiwa tangaranna, hen men zen aban mae lowehe gwenan, zen hen man ano ola ansa eiwa nul gwenan.

25 Yesus mo syala nama beya tangankam lwa kïnï'an– ano ale gun srëmkam. Zëno syalsa de aha-en aha-enkam ale gunkum, dekam bukuna maka sërkam ëbeya gwe'an. Okamana an molya sowehek– bukuna insa de zë kang ta gwen hapye.

Yesus mo dua-blas enkam de dam tasibin zi hip de aïsïl

1 Dawem, Bian Teopilus Bak,*
Lukas ona kon:
Nonol mensaë ebe hap ale gulbluk, zao mesë kïtak emsa aïsïl gweblak–
Yesus mensa syal gwe-gwibirki hen tawa ta gwibirkiye, men dekon nonol
syala kon gwesibir hanaka,
2 hëndep Alap ngatan zi mo lang san dep zer ine halka. Hwëna zer
inehan srëmnak aumwa hap de ola kim zëre mo dam tasibin zini tonbirida
gwe'anka, Alap mo Enhona dekam zep dekam de tame gun hup de sosonna
golzimki.
3 Karek yala insa de goltowennak kim tïlkï, dekon kim etan ngaya gweka,
Zen empat-pulu yaklakam etan-etankam zëre hon de ang ta gwen wenya
kip Zënaka zertrei gwizim'inka. Zen hen dekam owas-owasna man syal
gwe-gwibir-zim'inka– dekam de anakan taïblïblan hap, “Zen eiwa mes
tangan ki etan ngaya gweka.” Dekam hen Alap Zën de ïrïk gïn hïp denaka
tawa ta gwibi'inka.
4 Aha yaklakam kim golëtembane gwe'anka, dekam zep gubiridaka,
“Yerusalem an kon na-en bahem sek gwen. Men desaë emsa gubirida
gwek, Bian de kiresa ebe mae hap zer sonezimdin hip dena, desa em kon
kara gweblan.*
5 Sap Yohanis zen hokam baptis ta gwibirki, hwëna molya holo gwek,
emsa hwëna Alap zëre mo Enhokam sa baptis ta gwibiri.”

Alap kim Yesussu ngatan zi mo lang san dep zer ine halkake:

6 Zëre hon de ang ta gwen wenya in kim zë nama tagam nëbla'ak, ki
zep zë dakensïk gwebla'ak, “Bian, Em san ha angkam tangan esa Israelsa
teipsibiridala– Roma mo ïrïk gïn nïkon dikim asa gwiswe sonen hapye?”
7 Ki zep ding gulzimki, “Ebe mae hap hom nëre mae mo Bianna
golzim'ira– em dikim hamal hap anakan ëtawa gwen hapye, ‘Israel dekam
sa ëzë-en gwer.’
8 Hwëna Alap sa ebe mae hap sosonna golzimdi– zëre mo Enhona kim
de ebon mae ing gwe'ankaye. Em dekam esa abe hap dena ol halada
gwer– nonol tanganna Yerusalemk awe, hen awe de langna an san, hëndep
Samaria, hëndep okama topse gwenna.”*
9 In kim ki zë kirekam tonbirida'anka, Alap ki zep zëno mae mo nwenak
zer ine halka. Hëndep butna ki zep zëno mae mo nwe nakon aning ta
inehak.
10 Yesus in kim sewe se'anka, zen nama nglï san ëkara gwe se'ak. Hwëna
mumuk ennak zep zi darena baju ngap-ngap ala oson naban jo kë ine zaka.
Zëno mae mo alp nakon yau'unka,
11 ki zep zë enbiridaka, “Galileak de zi, em ba habe gulk sun ëkara gwe
se'an? Yesussu in Desa zer ine hannak kara la soner, Zen in kirekam kara
la sonenan, kirekam sa etan lwahal zala.”

Yudas mo weinak dep kim zini dam dasïkke:

---

* **1:1 1:1** Luk. 1:1 * **1:4 1:4** Luk. 24:49; Yoh. 14:16-17 * **1:8 1:8** Mat. 28:19; Mrk. 16:15; Luk. 24:47-48

12 Zaitun tra nabare kwatap tekna in zao lowe he'ak, Yerusalem kon
langana aha-ere kilometer enkam. Zen kim kon etan Yerusalem san dep
lwanda halzak,
13 golak kim yaïng gwezak, ki zep gulk de tekson san dep sesek gwek-
men zëwe zëna lowehe gwekke. Zëno mae mo bosem-sena:
Petrus, Yohanis,
Yakobus, Andreas,
Pilipus, Tomas,
Bartolomeus, Matius,
hen aha zini Yakobus- zen Alpeus mo tane,
hen Simon. Zen men zen nonol Israel dikim Roma mo ïrïk gïn nïkon ëzë-
en gwen hap de ëasas gwennak ang gwekake.
Hen ahana, Yakobus mo tanena Yudas. *
14 In zen zë lowehe gwe'ak, we walya hen ki. Ahana Yesus mo anena
Maria. Yesus mo oso walya hen zao lowe he'ak. Zen kïtak aha-ere enlala
naban Alapsa nen sonebla tine gwe'ak.
15-19 18Yudas in zen Yesussu zerguku, te-alana mensa zëre mo syal karekna
inkam nërblak, dekam zep ngana zerka. Hwëna ngana iwe zep karekkam
zanka. Usis ahlena hëndep kïtak tangan teiswen nahlablak. 19Yerusalemk
de wenya kim tïngan nasalblandak, zen dekam zep hwëna ngana insa zëre
mae mo olkam bose dak, "Akeldama"kam. Zëno enlalana "Zi Kal Kama."†
15In zen Yesussu de taïblïblan wenya gulk de teksonnak ëtagal gwek,
beyana 120 enkam. Petrus dekam zep zëno mae mo ngïrïn nïkon luweka,
16-17ki zep gubiridaka, "Aya-wal oso-wal, eiwa Alap mo hamal hap de ola,
zen aha-en mae bëjen jowe srëm gwen. Zep Yudas Bak hap dena mensa
Alap mo Enhona hamal hap Daud Bak hap golblaka, zen mes ki kirekam
lwak. Sap zen nëno mae mo apde syal bose- mensa Bian hen dam tasïkï,
hwëna zen ki zep Yesussu de balk tan hap zon guluda zaka.*
20 Daud Bak mensa buku Mazmuruk ahana Yudas hap dena hamal hap
ale gulku, zen a kirekam moye:
'Zëno gola dikire dan-en gwek,
hen bap zen zë aha zi gwën.'
Hen etan anakan mas gulku,
'Zëno syala dikire ahanik gulink.'*
21-22 Zep nen esa ahanaka zisi zëno weinak dep dam lasïl, dekam eka etan
ëdua-blas gwek- Yesus hup denaka ekakim anakan ol halada gwek, 'Zen
mes tïn nïkon etan ngaya gweka.' Hwëna anakare zisi nen dam tasïn:
Men zen nonol lonesen nakon ang ta gwekke, in kim Yohanis Yesussu
baptis taka, dekon Yesus mae han nëbon mae ang ta gwek, hëndep yakla
in dekam nëno mae mo ngïrïn klesnak zer ine halka. Zen kire naka esa
dam lasïl- men kiye hen nëna."
23 Dekam zep men zen zë tagal gwek zi darena dam nososuk. Ahana
Matias. Aha zini Yusup. Zëno bosena dan-ahan. Zen zep hen
"Barsabas"kam ahaksa "Yustus"kum nen gweblak.
24-25 Dekam zep kïtak Biansa nen soneblak, "Bian, Em tïngare zi mo
enhona tawana. Yudas mes zëre mo syala hli yulku- dekam de song gwen
hap, men kirekam Ena hamal hap dam tasïkïke. Zep abe mae hap Em
zi darena an kon anakan dam tasizimdin, 'An zen sa zëno weinak syal
gwera.' "

---

* **1:13 1:13** Yakobus mo tanena Yudas, zen zen hom Yesussu zerguku. In zen zerguku, zen aha zini Yudas- ëna Kariot wal. † **1:15-19 1:19** Mat. 27:3-10 Bosena "Zi Kal Kama" hap dena, emki Mat. 27:8 mo otde alenak hlaun. * **1:15-19 1:16-17** Mzm. 41:10; 55:13-15; Yoh. 13:18 * **1:20 1:20** Mzm. 69:26; 109:8

26 Kim ëgu sonesïk, ki zep dobe abu mo kim syal neibik. Matia'a zep dam dasïk.

2

Alap mo Enhona kim hatakake:

1 Yahudi mo yakla yala Pentakostanak* kim zauk, dekam tïngare Yesussu de taïblïblan wenya aha-erenak lowe he'ak.
2 Mumuk ennak zep nglï nakore asese yala nasal gubluk. Gola men zëwe lowe he'ak, zao zep hëndep tïl zïka. Man zë wal-wale gweka.
3 Dekam zep zi mahal makare syauk hïtïn beyam-byana hla nulidak. Syauknu in hëndep zëno mae mo nol bol tahannak zep mawa mo kim ëzauk ine gwe'anzak.
4 Alap mo Enhona dekam zep ing gwe hebiridaka, dekam zep Alap zëre onakore sosonkam owas ola donbi'ik– zëre mae mo tame gun srëm olkam.*
5 Dekam Yahudi zini, dawemkam de Alapsa betek gwe-gweblan wenya, zen mes tïngare lang nakon yakla yala in hap Yerusalemk ëtagal gwesïk.
6-11 9 Lang bosem-sena in dekore zi ëtagal gwek–
Partia, Media, Elam,
Mesopotamia, Kapadokia, Pontus, Asia,
10 Prigia, Pamfilia, Mesir,
hen langna Libia mo ë yala Kirene mo ïrïk gïn ë-ë nakon,
hen ë yala Roma kon.
11a Ahakon hen lang tekna Kreta kon,
hen langna Arab kon.
Ahakon Yahudi mo ausu nakorena,
hen ahakon men zen aha zi ausu nakore zini Yahudi hon bïtï gwekke.
6 Zini in kim asese aukuna insa ësak, dekam zep anakare hap ëhlu-hluk gwezak, “An ba owas zë lwa'an?” Zen dekam zep auna ëhlozak: Sap zen zëre mae mo ë-ë nakore olkam de ëtorannak Alap mo Enho nabare wenya insa sane dabi'inzak. 7 Ëtenggwaran hap zep hëndep zënaka nenbiridak, “Zini an zen ëton'an, zen sap tïngan Galilea kore zi. 8 Nen hwëna ba habe nëre mae mo olkam de tonbinnik sane labi'in? 11b Zen hwëna owas tangan hap am nëno mae mo olkam Alap mo owas syal gwe-gwibinni donbi'in!”
12 Zen man tangan sërkam de tenggwanbiridan hap enlala nik topse neibirida'ak, “An ba hap ki zë lwa'an?”
13 Ahakon hwëna man swrë dabik. Man nenbiridak, “In ho mamaksa de mamkam otdebin hip ki ëgwër.”

Petrus kim zi trana in hap srip gulsuzimkike:

14 Petrus ki zep seblaskam de wal bose wal zem in han golëluk taka, zëna ki zep ol mam-mamkam zi trana insa tonbiridaka: “Aha lang nakore aya-wal oso-wal, hen tïngare Yerusalemk awe de lowehe gwen wenya, ëe anik srip gulsuzimk. Dawemkam ësane gwek.
15 Zini an ho mamakna hom notdebir. Em bap kirekam kïl lïbir! Sap an nama kaknak– yakla nwena sembilannak. Kire jamnak ho mamakna hom notde gwibirin.

---

* **2:1 2:1** Paska hyanak yaklana 50kam naït gwibik, dekam zep Pentakostanak zauk gwek. Yahudi zini dekam gandum dansa de taran hyanak Alapsa man isrip-sri në gweblak. (Im. 23:15-21) * **2:4 2:4** Kis. 4:31; 10:44-46; 19:6; Mrk. 16:17

16 Hwëna an Alap mo ol ayang gul gwen zini Yoel Bak mo ol gu-gun sun
ki lwanan. Zen a kirekam mo gu-gukuye:
17 ‘Alap man gu-gubirida'ara,
“Aumwa hap de yaklanak, Ëe asa ëre mo Enhosa tïngare zi hip hlë ta
sonezim.
Eno mae mo zi walasna hen wenam tol-tola hamal hap de olsa sa donbirida
gwer.
Eno mae mo wal sei-siwiri nwena sa ëlirisin gwe-gwizim.
Hen eno mae mo bong-bongna abe hap dena eisirkim sa kara nul gwer.
18 Hen sap bose srëm wenya men zen zi nik ëbabu gwe-gwenan, Ëe asa
zëbe mae hap hen ëre mo Enhosa hlë ta sonezim–
sap wekam dena, hen sap zikim dena.
Zen hen dekam sa hamal hap de ola donbirida gwer.
19 Ëe asa owas-owassa syal gwe-gwibir–
nglïnak hen kamanak, kalkam dena, syaukkum dena, hen ahakon butkam
denaka.
20 Yakla nwena sa kawesïk gwera,
hen benna zi kal mo kim sa kal-kal gwe-gwer.
Bian mo hatan yakla yala in de golek de gwenkam, kirekam sa lwa gwer.
21 Dekam men zen de Biansa anakan dakenbla'ak, ‘Asa Emki ngaya tan,’
zen zen sa ëngaya gwer.” ’ ”*
22 Petrus ki zep etan ayang gulzimki, “Israelk de zi, asa sane lak. Ena
tawana: Nazaret walya Yesus hup Alap man owas-owasna syal gwe-gwibir-
blika– em dikim anakan tame tan hap, ‘An Zen tangan– Alap zëre mo zer
sonen Zi niye.’
23 Hwëna Alap, zëre mo hamal hap de enlala gwibin sin ki kirekam ebe
mae hap tapbla tazimki. Hëndep em dekam zebe karek gol gwen zi niban
apdenak te-lidak sonnak de makan ta irinkim lak.
24 Hwëna juwen zi mo langnak kim sap ati gwe ineka, hwëna Alap dekon
etan zeser soneka, dekam zep etan luwen taka. Sap Alap mo Tanena in,
Zen bëjen hëndep denaban zëwe gwë gwen.
25 Yesus hup dena Daud Bak mes ki hen anakarekam guku,
‘Ëe ama Biansa anakan tame tak,
Zen sa asa zergwë gwera.
Zen man asa dam taha nakon zerzauk sone gwe'ara,
ëe zep asa tatem zauk gwer.
26 Ano enhona in zep sam gwesïk gwenda,
hen mipkam tërkam asa Alapsa isrip-sri gwe-gweblal.
Ëe hen ama ëre mo tim hip dena anakan taïblï gwebla'an, “Zen sa ano
timni tïn hyanak ap ëse gulblula.”
27 Sap asa men zao nër dwanu'ak, Alap, Em molye zë asa da tasïkï.
Ere mo lalak Zini ano timni zëwe molya batrek.
28 Sap em mese ngaya gwen hap de orana abe hap zertrëblaka.
Zep ê kimë eno dang gwënnak hata'ak,
sërkam tangan asa isrip-sri gwe-gwer.’ ”*
29 Petrus ki zep ayang gulzimki, “Aya-wal oso-wal, ëe damnak emsa nëre
mae mo auyanna Daud Bak hap denaka gubirida'an: Zen mes tïlkï, ki zep
nër dwanuk. Men zao nër dwanuk, zen nama hëndep angkam nëre mae
mo ngïrïnnïk lwa'an. Zep Daud mo ola in, batren srëm hap dena, zen zëre
hap hom ki guku. Zen hwëna Auyan-tane zem Yesus hup ki gu-guku.

* **2:21 2:21** Yl. 2:28-32 * **2:28 2:28** Mzm. 16:8-11

30 Daud in hen Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zi, hen Alap mes
ki desa anakan gu-guk gweblaka, ‘Eno ïrïk gïnnï ere mo auyan-tane hap
asa golblal.’*
31 Zen ngein sin dep nësa de ngaya tabin hip de Zi hip dena mes tame
gulku, zep zëbe hap dena anakan hamal hap gu-guku, ‘Alap molya Desa
drë nwanunnak da tasïkï, hen zëno timni molya zëwe batreblak.’
32 Zep eiwa mes tangan dam gwesïnïn: Yesus Zen Zen! Alap mes Desa
tïn nïkon etan ngaya taka. Aena mesë kïtak hla lak.
33 Zen angkam Alap mo dam taha nakon teipsïnkïm nikin'ira, hen Alap
mes zëre mo Enhona zëbe hap zerblaka. Zen in zep hen Desa abe mae
hap namen an hlë ta sonezimnira– in kirekam ena asa kara labi'in hen
sane labi'inye.
34-35 Sap Daud Bak zëna hom ngatan zi mo lang san dep sewe seka.
Hwëna zen man Teipsïn nïka dan ake seka. Zep anakan guku,
‘Bian Alap ano Teipsïnnï man gubluka,
“Ëre mo dam taha nakon emki nikirin– dekon de hen teipsïnkïm ïrïk gïn
hïp.
Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltïkïnnïk sisik gulin.” ’*
36 Zen in zep, Israelk de zi, emki dam taha nakon de nikirin Zini insa tame
tan. Yesussu, men Desa ena te-lidak sonnak makan la inkke, Zen Desa Alap
teipsïnkïm drë neka. Zen in Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye!”
37 Petrussu in kim kirekam sane da'ak, zëno ola in man tangan zëno mae
mo enhonak tïsïk. Dekam zep Petrussu zëre mo wal bose walya in han
dakensibiridak, “Aya-wal oso-wal, ëe ki basa asa syal eibir?– Alap dikim
etan asa sam gwesïbiridan hapye.”
38 Petrus ki zep ding gulzimki, “Em ëhalek! Dekam ëe asa emsa kïtak
Kristus Yesus mo bosekam baptis labir. Dekam sa Alap eno mae mo karek-
karekna tap gulsuzimdi. Zen dekam sa hen zëre mo Enhona ebe mae hap
hlë ta sonezimdi.
39 Zëre mo Enhosa de hlë ta sonezimdin hip dena mensa Alap gu-
gubiridaka, zen hwëna nëbe mae en hap hom. Hwëna tïngan men desa
Alap Kristussu de taïblïblan hap dam tasibi'inka, zen hen zëbe mae hap–
sap eno mae mo walas, aza-tane wal, hen sap langanak de zi ausu, hëndep
lang topse gwennak dena.”
40 Kirekam-kirekam ol zïm-zïmkïm zë tonbirida gwe'anka. Hen dekam
de ëhalen hap anakan tïtï ta gwibi'inka, “Ëngaya gwen hap de ëdwam
gwenna, karek-karek gulin hana gwen zi nikon emki ëwet so gwen.”
41 Men zen Petrus mo ola in kon ëhalek, desa dekam zep baptis dabik.
Yaklana inkam in zen Yesussu daïblïblak, beyana san ha tiga ribu enkam
mes yap.

Yesussu de taïblïblan wenya kim aha-ere enlalakam lowehe gwekke:

42 Men zen Yesussu daïblïblak, dekam dua-blaskam de zini in mo tawa
tabinnik isrip-sri naban ëtagal gwe-gwek. Zen gol-gol san aha-ere enlala
naban hen tagal gwenda gwek– dekon de Alapsa abe ta gwen hap, hen
Bian Yesussu de enlala gweblan hap de rotisa twenblanda gwen hap, hen
zep de anggursu otde gwibin hip.
43 Dekam dua-blaskam de dam tasibin zini in owas-owasna beya
tangankam syal neibirida gwek, zep dekam kïtak man denggwanbirida
gwek.

* **2:30 2:30** 2Sam. 7:12 * **2:34-35 2:34-35** Mzm. 110:1

44 Zen kïtak aha-erenak lowehe gwek, hen zëre mae mo kire-kirena
apdekam bi nëblanda gwek.
45 Ahakon zëre mae mo kamana hen kire-kirena te-ala hap lirak da
gwibik. Te-alana desa tahalha wenya kip kap da gwizimk.
46 Hen dekam Alap mo golak mwin-mwankam ëtagal gwe-gwek– dekon
de Alapsa gu sone gweblan hap. Zëre mae mo gol-gol san hen apdekam
isrip-sri naban tembane tanda gwek. Zëno mae mo enlalana dekam Alap
en mo bosesa de
47 teip gulsublun en hap lwa gwizimki. Dekam tïngare zini man sam
neisibirida gwek. Hen Bian mwin-mwankam zini zëbon mae de bïtï
gwen hap mas-mas gul gweka– Zëna men desa ëngaya gwen hap dam
tasibirkike.*

3

Petrus ne Yohanis ne kim zi lekna dawem lakake:

1 Aha yaklakam Petrus ne Yohanis ne hen man ang ëka– men kirekam
Yahudi zini ëgwë gwenanke. Sap zen kam-en Alapsa nen sone gweblanan.
Zen zep hen kam-en Alap mo gol san dep song ëka– dekon de hen en
soneblan hap.
2 Nonol lïlïkïnnï, bosena Nwe-Awesna, zëwe zi lekna yakla jamkam
nënne gwezak– dekon de zini, men zen Alap mo golak bïtï gwe-gwek, desa
te-ala hap aberbe ta gwibin hip. Zini in jaha gweblannak ki hëndep lek
gweka.
3 Petrus ne Yohanis neka kim lïl zïnnak ake guku, ki zep abe soka, “Ap
tol te-alasa olbla.”
4 Ki zep zë karatda la'anka. Petrus zep hwëna gubluka, “Asa emki
karatda son.”
5 Ki zep anakare enlala naban karatda so'anka, “Basa wëhë ap
olbla'anka?”
6 Petrus ki zep etan gubluka, “Ano nik mo te-ala kasona hom tangan.
Hwëna ëe ama emsa enbla'an: Nazaret walya Kristus Yesus mo bosekam
em luwen hen song gwen.”
7 Ki zep Petrus dam taha nakon sap luwen tan hap mas gwebla'anka.
Hwëna mumuk ennak zep zini in mo tanana hëndep dek dan naban soson
nëblak.
8 Hetyak gwesïk kïnïnkam zep luwesïk ane kïnïka. Ki zep hëndep Alap mo
gol tekson san ërtïlkï. Hwëna zini in nama ki isrip-sri hap hetyak-hetyak
gwe naserankam të nasen'anka– Alap mo bosesa de teip gulsublun naban.
9 Zi beyam-byana in zen Alapsa de gu soneblan hap teksonna iwe lowe
he'ak, zen kim Alap mo bosesa de teip gulsublun naban de të naserannak
hla dak,
10 ki zep zë tame dak, “O an zi lekna men sake!– men zen mwin-
mwankam nonol lïlïkïnnïk nikin gwendake!” Zao zep sërkam tangan
denggwanbla'ak, “An banakan tangan ki dawem gwenda?!”

Petrus kim zi lekna insa de dawem tan hap dena srip gulsuzimkike:

11 Zini in Alap mo golak de tekson-tekson san Petrus ne Yohanis neka
ki babang son naban ang gwizim nisen gwe'anka– hëndep teipsïn zini
Salomo Swe mo teksonnak ërtïlkï. Tïngan men zen zë lowe he'ak dekam
zep tenggwaran naban hlu-hluk gwezak.
12 Petrus ki zep gubiridaka, “Israelk de zi, em basa lenggwanbir? Em san
mae habe asa karatda labi'in?– ‘Zini an zëre nik mo sosonkam ki dawem

* **2:47 2:47** Kis. 4:32-35

lala?’ Ahaksa, san ha ema asa enlala eizim'in?– ‘Zen Alap hon de tal eisïn zi dare. Zep dawem lala.’
13 Hwëna kirekam hom. Zen nëre mae mo auyan walya Abraham, Isak, hen Yakob mo Alap, Zen nëp syal gwibir-zimdi– nen dikim Yesus mo bosesa mam gun hup. Hwëna em Desa zi tan zi hibe nër hom ërguzimk. Hëndep Pilatus mo ola ema blum ulblik– zen kim sap zeser sonen hap gublukaye.
14 Em karek gol gwen srëm enho lalak Zini Yesussu ema tan hap ërguk. Hwëna zi tan zini Barabas Baksa dikim zeser sonezimdin hibe Pilatussu asas lak.
15 Hwëna nëno mae mo ëngaya gwen hap dena men zëno tahanak lwa'an, hwëna Desa ema lak. Hwëna Alap mes Desa tïn nïkon etan ngaya taka. Ëe mesë ëre mae mo nwekam hla la gwek.
16 Zini an Yesus mo bosena kim salbiri, dekam zep taïblïblala. Hëndep dekam tangan zep dawem gwera– an kire naka ena hla lanan hen tame lananye.
17 “Hwëna aya-wal oso-wal, ëe tawana: Em tame gun srëmkame kirekam syal eibik. Hen nëno mae mo nol-nola hom anakan tame nuk, ‘Nen kire zisie karek la'an.’*
18 Hwëna orep Alap mo ol ayang gul gwen zini mes ki anakan ëgu gwek, ‘Israelsa de ngaya tabin hip de Zini sa karek dal.’ Zep Alap mo ola iwe dikim zaun hup, em mese kirekam tame gun srëmkam syal eibik.*
19 Zen in zep, em ëhalen, ki Alap osan lwan dahak. Zen dekam sa eno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi.
20 Hen Alap dekam sa Yesus mo enhona hlë ta sone gwizimdi– dekam de eno mae mo enhosa tatete ta gwizimdin hipye. Hen Alap sa etan Yesussu nëp zer sonezimdi. Sap Zen Zen– Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Bian Alap mensa dam tasïkïye.
21 Hwëna Zen ngatan zi mo langnak sa gwë gwera– hëndep Alap de tïngan oto gulsun hup de yaklanak kim de hata'ak, men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini ëgu-guk gwekke.
22 Sap Musa man guku,
‘Nëno mae mo Bian Alap sa ere mae onakon Ahanaka dam tasizimdi– men kirekam hen asa zëre mo olsa de ayang gul gwizimdin hip dam tasïkïke. Zëno ola kïtak ësal gwek.
23 Hwëna zini men zen de Desa nasalbla srëm gwe'ak, Alap sa desa zëre mo hlïl irin nikon golëalsa sone gwera.’*
24 Musa en hom kirekam guku, hwëna kïtak de ahakore Alap mo ol ayang gul gwen zini hen kirekam ëgu-guk gwek. Samuel Bak onakon ki lwasek. Zen an zen ki nër hom lwak, zen kïtak zep denaka hamal hap nen gubirida gwek.
25 Hen zëno mae mo ola man apde nëk– men kirekam Alap ola nëno mae mo auyan-aza naban hen ziaha-en gul gwekaye. Zen mes ki hëndep nër hom nëbon mae jowek– men kirekam Abrahamsa gu-gublukaye, ‘Eno auyan nakon sa saltïlï– kïtak de okamanak de zi aususa de oto gulsun hup Denaye.’*
26 Zen in zep nonol ebe mae hap zer sonezimki– ebe mae hap dikim dawemsa golzimdin hip, hen emsa dikim ere mae mo karek gulin hala seran nakon halen tabin hip.”

* **3:17 3:17** Luk. 23:34; 1Tim. 1:13 * **3:18 3:18** Mzm. 22:1-21; Yes. 53 * **3:23 3:23** Ul. 18:15,18-19 * **3:25 3:25** Kej. 22:18

4

Petrus ne Yohanis neka kim Yahudi mo teipsïn sinode san dep deisya hakke:

1 Petrus ne Yohanis ne in kim kirekam tawa labi'inka, ki zep hen Alap mo
golak de syal tan zini, zëwe de jana nabare zi mo teipsïnnï, hen Sadukikam
de gubirida gwen zini yaïng gwezak. *
2 Zen zep zë jal neizim'ik, sap zen man tawa labi'inka, “Nen tïn nïkon
esa ëngaya gwer, sap Yesus ki nër hom tïn nïkon ngaya gweka.”
3 Zao zep hëndep balk nosok, ki zep hëndep bwinak se nosoink– kaknak
de hwëna taken-taken gwizimdin hip. Sap dekam man kawe'ak.
4 Hwëna men zen zëno nik mo tawa labinni insa ësane gwek, dekam
beya tangankam Yesussu etan daïblïblak. Dekam Yesussu de taïblïblan
wenya, zi ensa de aïtbinkim, san ha lima ribunak mes yap hatak.
5 Ka'ankam zep hwëna Yahudi mo teipsïn sinodenak dena Yerusalemk
ëtagam gwek. Teipsïn sinodenak dena in, zen ahakon Yahudi mo nol-
nolkam dena, bong-bongkam dena, hen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa
ta gwibin wenya.
6 Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï, Hanas Bak, man hen iye
zemka tagal gulsuku– Kayafas, Yohanis, hen Aleksander maesa.
7 Ki zep hwëna Petrus ne Yohanis neka de teisya halzan hap nenbiridak.
Zao zep taken-taken nei gwizim'ik, “Em nara mo bosekam hen nara mo
sosonkame zi lekna ansa dawem lala?”
8 Petrussu ki zep Alap mo Enhona ing gwe heblaka. Zen zep ding
gulzimki, “Ano mae mo teipsïn-teipsïnnï hen bong-bongkam dena,
9 zi lekna ansaë mo kwasang ëblalke, em in zebe namen asa taken-taken
eizim'in, ‘Em banakane dawem lala?’
10 Angkam desaë ebe mae hap srip gulsuzim'in– hëndep kïtak Israelk
de lowe gwen wenya kip: Zen Nazaret walya Kristus Yesus mo sosonkam
dawem gwera– mensa ena te-lidak sonnak makan la inkke. Hwëna Alap
mes Desa tïn nïkon etan ngaya taka. Zen in zep tangan zini an zëno
sosonkam dawem gwera.
11 Yesus Zen Zen– ngïrïn bol Tenyaye, men kirekam Alap mo olak lwakke,
‘Gol tenya men desa em gol tauk gwen wenya baes eibik,
hwëna Bian Alap zep desa bolak ïk gïlkï.’*
12 Zen Zëbon en onakon esa ëngaya gwer. Sap Alap hom aha zisi dam
tasï'ïra– zëno bosekam de okamanak de zi ëngaya gwen hap denaye.”*
13 Kim zë nakek, ki zep zë tame nosok, “Zi darena an totore zi. Zen hom
sekola ëka.” Hwëna zen mae hap denggwanzim'ik, “Zen udobe naban aïsïl
ë'ara.” Dekam zep zë tame nosok, “O an Yesus mae han zen am apdenak
ëtë gwek.”
14 Hwëna zini in desa dawem laka, deban zë apdekam ërzau'unka. Zep
ding nulzim srëm gwek.
15 Ki zep ë nakon de eissïlï boran hap nenzimk– dekam de zë-en olsa
aha-en gun hup.
16 Ki zep zë zënaka dakensibiridak, “Nen banakan esa zi darena in
eizim? Sap tïngare Yerusalemk de zini mes zëno nik mo sërkam de owas
syal gwibinni insa ëtawa gwendal. Hen nen banakan molye anakan ulsuk,
‘Owasna in hom jowek.’

---

* **4:1 4:1** Sadukikam de gubiridan wenya, zen hen Yahudi mo aha hlïkna– men zen anakan tawa da gwibikke, “Zini bëjen tïn nïkon ngaya gwen.” (Kis. 23:6-8) * **4:11 4:11** Mzm. 118:22 * **4:12 4:12** Yoh. 14:6; 1Tim. 2:5

17 Hwëna dekam de langa san gol haladan srëm hap, nen esa jalse eizim:
Zen bap zen etan zëno bosekam tawa la gwibin."
18 Ki zep etan lïlzïn hap nenzimk. Zao zep jalse neizimk, "Etan bahem
Yesus hup dena lonbirida nasen gwen, hen zëno bosekam bahem tawa la
gwibin."
19 Hwëna Petrus ne Yohanis ne ki zep ding ulzimki, "Emki dam gulsun:
San ha dawemna ëe asa eno mae mo dwam gwibin sin ang ër? San ha
Alap mo dwam gwibin sin asa?
20 Sap in desaë Yesus hon sane ë gwek hen kara landa gwek, ëe molyë
desa lonbirida srëm gwe-gwek."
21 Kim zë etan anakan jalse neizimk, "Em de etan kirekam lonbirida
naserankam, ki asa emsa karek osol," ki zep wet oson hap nenzimk. Zen
mae hap kirekam nenzimk: Zen hom dam nulsuk, "Kirekam esa karek
osol." Sap tïngare zini zëno nik mo owas syal gwibinni in hap man Alap
mo bosena teip nulsublu'ak.
22 Sap zi lekna insa dawem laka, tahunna mes 40kam tamanblak.

Yesussu de taïblïblan wenya kim Alapsa nen soneblakke:

23 Petrus ne Yohanis neka kim tapbla nosok, dekam zep wal bose wal
zebon osan dep ola halka. Zao zep lonbiridaka– in desa jalse neizimkye.
24 Zen kim ësak, dekam zep apdekam enlala zon tasïblïn naban Alapsa
anakan nen soneblak, "Bian, Em ano mae mo teipsïnnï. Nglïna, kamana,
hen hina Eme yang tabirki, hen tïngare kirekam-kirekamna.*
25 Orep ano mae mo auyanna Daud, men zen ere mo ola ayang gul
gwekake, zëbon ere mo Enhona man ing gwe heka, dekam zep anakan
ayang gulzimki,
'Zen ba hap waba hap Alapsa de jal gweblan hap ëïlman gwe-gwenan,
hen zi trana ba hap zereijan hap kalang në gweblanan?
26 Okamanak de teipsïn-teipsïn wenya
zen olsa aha-en nul gwe'an,
hen mam-mam wenya man ëtagal gwe-gwe'an–
Bian, Ere han hen ere mo dam tasïn Zini in han dikim zieijan hap.'*
27 Zen eiwa mes ki kirekam nëno mae mo ngïrïnnïk lwak! Sap Herodes ne
Pontius Pilatus ne ëna awe mes Yahudi srëm zi niban hen Yahudi zi niban
ola iaha-en ulki– dekam de ere mo dam tasïn lalak Zini Yesussu tan hapye.
28 Hwëna zen dekam ere mo dwam gwibin sin ki syal neibik– men kirekam
ena hamal hap kalang gwe gukuke.
29 Zep Bian, emki enlala gwibin– insa anakan asa nenbiridalke, 'Ëe asa
emsa karek labir– em de zëno bosekam tawa tabinkimye.' Hwëna sosonna
E-en esa ki abe mae hap gol gwizimdi– ëe dikim ere mo olsa udobe naban
tonbirida gwen hapye.
30 Zep Emki ere mo dam tasïn lalak Zini Yesus mo bosekam zi sang-sangsa
dawem ta gwibin, hen owas-owassa syal gwe-gwibir-zimdin– dekam deka
tïngan daïblïblak."
31 Kim nen sonesïblïk, Alap ki zep gola men zao tagal gwek ëwak taka.
Zëre mo Enhona dekam zep ing gwe hebiridaka. Zen dekam zep udobe
naban Yesus hup de Alap mo ola donbirida gwek.

Zëre mae mo kire-kirena kim apdekam bi nëblanda gwe'akke:

32 Tïngare Yesussu de taïblïblan wenya dekam enlala aha-erekam
lowehe gwek, hen enho aha-enkam. Zen hom zëre mae mo kire-kirena

* **4:24 4:24** Mzm. 146:6 * **4:26 4:26** Mzm. 2:1-2

zëre en hap inik nëblanda gwek, hwëna kïtak apdekam bi nëblanda gwek.*

33 Dua-blaskam de dam tasibin zinik dekam zep sosonna mam gwizimk-
zen dikim anakan gol halada gwen hap, "Yesus mes etan tïn nïkon ngaya
gweka." Alap mo kwasang-kwasangna dekam kïtak zëbon mae onak lwa
gwizim'ik.
34 Dekam Yesussu de taïblïblan wenya hom mae ëtahalha gwe-gwe'ak,
sap dekam zini zëre mae mo kamasa ahaksa gol maesa te-ala hap lirak da
gwibi'ik.
35 Te-alana desa zep dua-blaskam de wenya in hap kap da gwizimzik.
Zen desa zep hwëna tahalha wenya kip kae nëblanda gwizimk.
36-37 Dekam zep hen lang tekna Siprus kore zini, Yusup, ngasa te-ala hap
lirak taka. Te-alana desa zep kïtak dua-blaskam de wenya in hap zerzim
zika. Zini in Lewi Bak mo ausu nakorena. Dua-blaskam de wenya in man
hen desa bose dak Barnabaskam. Bosena in mo enlalana, "Zi mo enlalasa
de tatete ta gwizimdin hip de zi."

5

Ananias ne Sapira ne kim Alap mo Enhona boton lakke:

1 Ahana hen zini ki, bosena Ananias Bak. We zem bosena Sapira. Zen
hen kamasa te-ala hap lirak uk.
2 Hwëna zen man te-alana zëre nikip hlï lasïk. Aha hlïk en naka zep
Ananias dua-blaskam de wenya kip anakare ola ban zerzimki, "An tïnganë
ep zerzim'in." Hwëna we zeban mes kirekam de ahap labin hip ola aha-en
uk.
3 Ki zep Petrus gubluka, "Ananias, em bap ere mo enhonak dowal mo
kïgïsa kara ta'ara? Em zebe Alap mo Enhona boton tanda. Te-alana an
erep ema hlï tasïlï.
4 Kamana in lirak gun srëmnak, zen dwan ere nik mo denakake. Hen
kime lirak gulku, te-alana zen dwan hen ere nik mo denakake. Diki emaka
asa gubiridala, 'Ëe aha hlïk en tolakaë golzim'in.' Hwëna em an asa en
home boton tabirida. Hwëna Alapsae boton tanda!"
5 Ananias kim sane ta'anka, ki zep zë hëndep tokna zanka. Kïtak men
zen ësak, dekam zep sërkam ëaïrï'ak.
6 Wal sei-siwiri ki zep yaïng gwezak- tok naka de tahalehan hap. Kire
naka zep drë nwanun hap nërhak.
7 Yakla nwena san ha dan-ahan damank, ki zep hwëna we zem hatazak.
Zen hom tame gu'uk- in zen ki zi zebon lwakye.
8 Petrus ki zep takensibirki, "Emki asa gublun: San ha eiwa te-alana an
zen en?"
Ki zep ding gulbluk, "In eiwa, zen en."
9 Petrus dekam zep ding gulbirki, "Em bap ola aha-en ulki- Alap mo
Enhosa dikim akasïblïn hapye! Emki tana sasak-sasaksa sane gwe gun.
Zini men zen eno zi mo tokna nër dwanunan, zen lwanda ha'anzal. Zen
hen kirekam sa eno tokna nolwet sol!"
10 Zen hen mumuk ennak zep tokna zank. Wal sei-siwiri in kim yaïng
gwe'anzak, ki zep zë we zik mo tokna hla nulzik. Desa ki zep hen zi zik
mo alp nakon de lo nwanun hap nol inehak.
11 Dekam tangan tïngare Yesussu de taïblïblan wenya hen tïngan men
zen ësak dawemkam tangan ëaïrï'ak.

* **4:32 4:32** Kis. 2:44-47

Dua-blaskam de dam tasibin wenya kim zini beyakam dawem da gwibikke:

12 Dua-blaskam de dam tasibin wenya dekam zep owas-owasna beyakam zi trana in mo ngïrïnnïk syal nei gwibik. Yesussu de taïblïblan wenya in dekam man Alap mo golak ëtagal gwe-gwek– Salomo Bak mo teksonnak.

13 Yesussu de taïblïblan srëm wenya, zen hom zë ëgolek de gwe-gwek. Zen man naïrïbirida gwek, hwëna man tangan hen dawemkam blikip neisibirida gwek.

14 Hwëna zao kim lwa se'ak, zao zep etan Yesussu de taïblïblankam ëmas-mas gwe zahe'ak– sap zi, sap we.

15 Hëndep dekam zep zi sang-sangna ora san zato naban hen deyol dëre naban kang nul zahe gwek. Man ëenlala gwe-gwek, "Petrus de desan taman zankam, zëno au-au en mae nik de kwë tabir zinkam, zen dekam sa ëdawem gwer."

16 Zini beyam-bya tangan nik Yerusalem mo golek de ë-ë nakon zi sang-sangna kap nulhal gwezak– hen dowal de tïlbiridan mae naka. Zen dekam zep kïtak ëdawem gwe-gwek.

Dua-blaskam de dam tasibin wenyaka kim karek da gwibikke:

17 Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï dekam zep wal bose wal zeban zihusus gwibirida'anka. Zen kïtak Saduki hon de bïtï gwen wenya. Zen mae hap zihusus gwibirida'anka: "Abon mae onakon kim hwëna beyakam wet so gwe'an."

18 Dekam zep dua-blaskam de dam tasibin wenya insa dahyok. Ki zep bwinak yal nulnek.

19 Hwëna kam zep Alap mo dam taha nakore zi lïlïkïnnï talusuzim niraka. Desan zep golëwet so gweka.

20 Man zë gubiridaka, "Em sek gwen. Alap mo gol teksonnak ëzauk. Dekon ëngaya gwen hap de ola insa kïtak lonbiridak."

21 Kim lïtïk, kirekam zep ki hëndep syal neibik.

Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï dekam zep hen wal bose wal zeban Alap mo gola iwe aha teksonnak golëyaïng gwe zaka. Dekon zep Yahudi mo teipsïn sinodenak dena nen sone-biridak– hëndep tïngan. Zen kim yaïng gwezak, dekam zep Alap mo golak de jana nabare zini nenbiridak– bwinak de zini insa de kap gul halzan hap.

22 Zen kim bwinak yaïng gwek, hwëna hom zë hla nulidak. Kim lwan dahak, ki zep nenbiridak,

23 "Ëe kimë zë yaïng gwenal, dekam lïlïkïnnï kïtak tayalsibiri danna. Hen lïlïkïn kara tabin hip dena, zao ëzaun dasan. Hwëna kimë lalusundal, ëe homë mae zë zini hla lal!"

24 Kirekam kim nenbiridazak, dekam zep jana nabare zi mo mamna hen Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mamna in enlalana anakare hap ëtopse gwe'ak, "An ki banarekam sa lwal?"

25 Hwëna ki zep zë zini gubirida zaka, "Emki ësan! Em mensa zini bwinak yal ulnek, zen angkam Alap mo gola an mo aha teksonnak zi beyam-byasa tawa dabi'in!"

26 Jana nabare zi mo mamna in dekam zep desan dep golësek gweka–etan de zitahyo halzan hap. Hwëna sam-sam enkam kwang nulida halzak–mae hap, "Nene jala ban kwang ulida ha'ak, ki zi trana an sa nësa kasokam mos-mos da gubir."

27 Ki zep etan nolëbïtï gwezak– dekam de Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï in taken-taken gwibiridan hap, tïngare teipsïn-teipsïn zi mo nwenak.

28 Zen man gubiridaka, “Ëe dwan mes-am ol drakkam emsa anakan jalse
eibiridak, ‘Em bahem zini in mo bosekam tawa ta gwibin.’ Hwëna em
mese kïtak de Yerusalemk de zini tawa la gwibik. Hen em dekam ema
ëkalang gwe'an– Yesussu de tan jal hap de zen hwëna asa tamerazan
hap!”*
29 Petrus ki zep wal bose wal zeban ziding gulku, “Nen diki Alap ensa
nen betek gweblan. Zi bosyansa bap nen!
30 Nëno mae mo auyan-aza mo Alap, Zen mes Yesussu tïn nïkon ngaya
taka– mensa ena te-lidak sonnak makan la inkke.
31 Hwëna Alap mes Desa zëre mo dam taha nakon de teipsïn hïp drëne
seka– dekon de ïrïk gïn hïp hen ngaya tabin hip, hen Israelk de zisi dikim
halen ora san dep golëwet so gwen hap, hen zëno mae mo karek-kareksa
dikim tap gulsuk gwizimdin hip.
32 Asa hen mes ki dam tasibirki– dekam de ola insa gol halada gwen hap.
Hen owas-owasna mensa Alap mo Enhona abe mae hap gol gwizimnira,
zen ola insa dikim eiwa gul gwen hap. Zep zini men zen Zënaka betek
në gwebla'an, zëbe mae hap angkam man Alap zëre mo Enhona zer
gwizim'ira.”
33 Kirekam kim Petrussu nasalblak, dekam zep ëjal gwe'ak, hëndep
tameran hap zep enlala neibirida'ak.
34 Hwëna Farisi walya bosena Gamaliel Bak zao hen gwë'anka. Zen Musa
mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin hip de zi, hen desa zini man blikip
neisïk gweblak. Zen ki zep luweka, ki zep gubiridaka– dua-blaskam de
wenya insa de ë nakon golëeissïn dalaboran hap.
35 Ki zep gubiridaka, “Israel mo ausu nakore zi, dawem enkam emki
anakan ëenlala gwen, ‘Kirekam asa eibiridal.’
36 Sap orep zini bosena Teyudas, zen man zënaka gu gweblaka, ‘Ëe
mamna,’ dekam zep zini 400 enkam ang nëblak. Hwëna kim dak, dekam
zep zëbon de ang ta gwen wenya in sekwak gwek, hëndep dekon etan
banakan mae hom lwak.
37 Zëno hyanak kim sensus nuk, dekam etan Galilea walya Yudas man
golëïlman gweka. Hwëna kim hen dak, zëbon de ang ta gwen wenya
dekam zep hen sekwak gwek.
38 Zen in zep, angkam an zen ki lwa'an, ëe ama emsa tïtï tabi'in: Bahem
banakan mae gweibiridan. Nwe enkam emki kara tabin. Sap zëno mae
mo syala hen tawa tabinni, zi mo enlala san de lwa'ak, sa topse gwizim.
39 Hwëna Alap mo enlala gwibin sin diki syal ta'ak, esa topse eibiridal.
Nene hwëna lamera'ak, ki hwëna sa nwe-mase gwer– san de Alap han de
zerïlman gwenna kiye.”
Zëno ol san zep ang tak.
40 Ki zep etan dua-blaskam de wenya insa de golëbïtï gwezan hap
nenbiridak. Zao zep dangolebik. Ki zep nenbiridak, “Dekam sek gwek.
Hwëna Yesus mo bosekam bahem etan tawa ta gwibin.”
41 Zen hwëna isrip-sri naban zep kon sek gwek. Sap Alap mes desa
anakan gubiridaka, “Zen mes ëdakastïk– Yesus mo bose hap de kareksa
goltowen hapye.”*
42 Zen hwëna hom nolzausuk– anakarekam de tawa ta gwibin niye,
“Yesus Zen Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye, mensa Alap gu-guk
gwekaye.” Zen yakla jamkam Alap mo gol teksonnak hen zi mo gol-gol
san donbirida gwek.

* **5:28 5:28** Kis. 4:18; Mat. 27:25 * **5:41 5:41** Mat. 5:10-12; Yak. 1:2; 1Ptr. 4:13

6

Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip kim zini tuju enkam dam dasibikke:

1 Dekon kim lwa se'ak, Yesussu de taïblïblan wenya dekam zep ëbeya
gwe song gwe'ak. Dekam Yahudi zi ausu nakore zini men zen Yunani zi
mo langnak de lowehe gwenkam Ibrani ola eititi neibik, zen man jakal
neibiridak– men zen nama Ibrani olkam don gwibikye. Mae hap jakal
neibiridak, “Em Ibrani ol tawa wenya ano mae mo we sem-semna ema ti
kul sonenda gwe'an– tembanena in kim kae eibirida gwenanye.”
2 Dekam zep dua-blaskam de zini in tagal nulsuk, ki zep zë nenbiridak,
“Aya-wal oso-wal, ëe de Alap mo olsa de tawa tabinsi golzausun hup hom
dakastï'ïn– dekam de hwëna tembanesa kae gwibirida gwen hapye.
3 Diki dawemna zisi emki ere mae mo ngïrïn nïkon tuju enkam dam
tasibin– ere mae mo anakan de tame tabin nïka, ‘An enlala blala hen Alap
mo Enhona ki zëbon mae onak lwa'ara.’ Zëbe mae hap aka syala insa wei
kul sonezimk,
4 ëe akakim aha syalak ëhir-hir gwe srëm gwe-gwek. Hwëna ëe dekam
anakare enlala en naban asa lowehe gwer: Biansa asa en sonebla tine
gwer, hen ëngaya gwen hap de olsa asa tawa labir tine gwer.”
5 Tïngan desan zep ki ang tak. Dekam zep zini dam dasibik.
Ahana Stepanus. Zen dawemkam de Yesussu taïblïblan tanganna, hen
Alap mo Enhona mes dawemkam ing gwe heblaka.
Ahana Pilipus, Prokorus, Nikanol,
Timon, Parmenas,
hen Antiokia walya Nikolas. Zen nër hom Yahudi hon tïl zïka, hwëna
dekam zep nabakam Yesussu taïblïblaka.
6 Tujukam de zini insa kim dua-blaskam de zini in hap nolëtreizimk,
dekam zep Alapsa zëbe mae hap taha tehabirida inen naban abe dak.
7 Dekam zep hëndep Yesus hup de Alap mo ola Israelk nollanga
gwesïkhal song gwek. Hen Yerusalemk dekam zep nabakam Yesussu de
taïblïblankam ëmas-mas gwe-gwek. Hen Alap mo golak de syal tan zini
dekam zep hen beya tangankam Yesussu daïblïblak.

Stepanussu kim balk dakke:

8 Dekam Alap Stepanus hup sosonna hen kwasang-kwasangna mam
tangankam gol gweblaka. Zen in zep owas-owasna zi tra mo nwenak syal
gwe-gwibirki.
9 Hwëna Yahudi mo aha but srëm golak de wenyik zep husus nëbla'ak.
In zen husus nëbla'ak, zen men zen aha lang nakon Yerusalemk yaïng gwe
zakke– ëna Kirene kon, Aleksandria kon, langna Kilikia kon, hen Asia kon.
Zëno mae mo but srëm gola, bosena, “zi mo tana ïltïkïnnïk de teinikirin
srëm zi mo dena.” * Zini in man Stepanus hun nërol tetek gwe'ak,
10 hwëna zen bëjen zëno ola gulsublun. Sap Alap mo Enhona man zëbe
hap enlala blala ing ta sone gweblaka.*
11 In zep zen aha zi hip te-alasa nolzimk– dekam de zen boton ol blo-
blokam Stepanussu anakan zergun hup, “Ëe ama asalblak. Zen man Musa
mo tïtï tabin ola ban Alap han lamang soka.”
12 Zen kire olkam zep Yahudi zi mo nol-nolik mo enlalana ben-ben
dazim'ik– hen Musa mo tïtï tabin olsa de tawa ta gwibin zi mo, hen zi tra

* **6:9 6:9** Kirekam de but srëm gola insa bose gunkum, “zi mo tana ïltïkïnnïk de teinikirin srëm zi mo dena,” dam gulsunnu, zini in nër hom zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwen nakon wet so gwek.
* **6:10 6:10** Luk. 21:15

mo enlala naye. Dekam zep hëndep Stepanussu balk da halzak– Yahudi
mo teipsïn sinodenak de zertrën hapye.
13 Zen hen man klak tan zini insa kwang nulida halzak. Zen zep ëguk,
“Zini an Alap mo gol dawemna an han Musa mo tïtï tabin ola ban man
lamang so gwenda.
14 Ëe ama anakan de torannak asalblak, ‘Nazaret walya Yesus, zen sa
Alap mo gola ansa dri yulsu zula. Hen Alap hap de syala mensa Musa nëp
hli yulzimki, desa sa kïtak wet gulsulu.’ ”
15 Tïngan in zen teipsïn sinodenak teinikin'ik, Stepanussu man karatda
da'ak. Zëno nwe-masena dekam man liwe heblaka– san de Alap mo dam
taha nakore zi mo nwe-masena kiye.

7

Stepanus kim sap zëre mo timni golsriwekake:

1 Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïnnï dekam zep takensïblïka, “In
san eiwa denaka ki ëtonnan?”
2 Stepanus ki zep ding gulku, “Aya-wal oso-wal hen biankam dena, emki
asa sane tan. Nëno mae mo auyanna Abraham kim nama Mesopotamia
mo langnak gwë'ankake, zen kim Haran san dep al gwe srëm gwe'anka,
dekam Teipsïn Zini Alap man Zënaka zertrëblaka.
3 Ki zep zë gubluka,
‘Em ere mo langna hen ere korena hli yuluda. Langna men desaë ep
goltrëbla'ak, desan dep al gwe.’*
4 “Abraham dekam zep langna Kasdim kon Haran san dep al gweka. Bi
zem kim tïlkï, Alap dekam zep etan langna awe dep zer sone zaka.*
5 Dekam Alap hom mae kama maena Abraham de desa bi gwibin hip
golblaka, hwëna sap'nen gu-guk gweblaka, ‘Langna an eno auyan-aza sa
bi neibir.’ Hwëna Abraham dekam hom walas gwe'anka.*
6 Zen man hen hamal hap gubluka,
‘Eno auyan-azana sa zi mo lang san ëal tal. Zëwe de zini sa desa tahunna
empat-ratus enkam jap nul sonenda gwer hen karek da gwibir.
7 Hwëna hyanak, Ëe asa zëwe de zisi karek tabir. Dekam sa eno auyan-
azana langna in kon wet so gwer. Dekam sa hwëna langna awe Asa betek
në gweblal, hen otweransa sa abe hap tru dasïk gweblal.’*
8 Dekam kim Alap Abraham hap ol gu-gublun yala insa golblaka, dekam
zep Abraham han ola zeraha-en gulku,
‘Em de ola an san ang gwen hap, em ere mo auyan-tane walya ban to
mipna ziblom tasïk gwibir.’
Ki zep hwëna Abraham Isaksa wë taka. Mingguna kim aha-en tamank,
dekam zep to mipna blaonsubluka. Etan Isak Yakobsa wë taka, hen Yakob
dua-blas enkam wei-wik gulku– nëno mae mo zi ausu mo auyansa.*
9 “Hwëna Yakob mo walasna in oso zem Yusupsu man husus nëblak.
Desa zep zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen hap Mesir hip te-alakam
neirzimk. Hwëna Alap man zë kara ta gweka.
10 Zen zep jalom ëk tïhï nakon zeser sone gweka, hen enlala blalsa zer
gweblaka, hen Mesirk de teipsïn zi mo nwenak dikim dawem gwen hap

* **7:3 7:3** Kej. 12:1 * **7:4 7:4** Kej. 11:31; 12:4 * **7:5 7:5** Kej. 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 * **7:7 7:7** Kej. 15:13-14; Kel. 3:12 * **7:8 7:8** Kej. 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31–35:18

dena zep golblaka. Hëndep teipsïn zini in dekam zep zëno alp nakon de hen teipsïn hïp gubluka. *
11 "Hwëna dekam zep usak yala tïngare Mesir mo langnak hen Kanaank awe hatak. Dekam zep karekkam ëtahalha gwek. Nëno mae mo auyanna dekam hen usak naban lowehe gwek.
12 Yakob kim salka, 'Mesirk gandumnu ki,' dekam zep walas zemka lup gul soneka– dekam de zëwe te-alakam lop tan hap.*
13 Etan kim tap gweka, dekam zep etan lup gul soneka. Hwëna dekam zep Yusup gubiridaka, 'Ëe an zen– Yusupye.' Mesirk de teipsïn zini in dekam zep tawa gwibiridaka, 'Hare an Yusup mo iye sake.'
14 Yusup dekam zep bi zemka gu soneblaka– we wal walas naban de kïtak zëre osan dep al tazan hap. Dekam beyana 75 enkam zep al tak.*
15 Yakob Mesirk zep tïlkï. Hen nëno mae mo orep de auyan-azana zao zep juwe gwek– hen sap Yusup zëna.
16 Zëno mae mo tok-tokna man etan Sikem san dep nolëlwandahal gwezak– zëwe de lo tasïk gwibin hip, men zao hen Abraham zënaka lo dasïkke, zëna men desa ngana Sikemk walya Hemor Bak mo auyan-tane walyak te-alakam zerkake.*
17 "Abrahamsa mensa Alap gu-guk gweblaka– zao de zaun hup kim golek de gwe'ak, dekam nëno mae mo auyan-azana mes tangan Mesirk ëbeya gwek.*
18 Dekam hwëna Mesirk aha zi teipsïnkïm ïrïk gïlkï– Yusupsu de tame tan srëm nik.*
19 Zen nëno mae mo auyan-azasa yane-ne ta gwibirki hen jap gul sonenda gweka, hëndep wal baïzïlsï de honak yal gulne gwen hap tik-tik ta gwibirki.*
20 "Musasa dekam zep hen jaha gwek. Hwëna an-bi zem man tame lak, 'An totore walassa hom.' Zen zep golak dan-ahare ben enkam tol ërgwëk.
21 Embwan naban kim hëndep honak tak laink, hwëna teipsïn zini in mo wenam zep zer inek. Zen zep zëre mo walas makan hanan tak.*
22 Mesir zëre mae mo enlala blalkam zep tawa dak. Zëno syala hen ol toranna dekam zep soson gweblak.
23 "Musa mo tahunna kim empat-pulukam altïlsïblïk, dekam zep enlala gweka, 'Ëe anik ëre kore naka hlauludak.'
24 Zen kim hlauluda'anka, dekam zep hwëna Mesir walya Yahudi walsya de tangolennak hla ta'anka. Dekam zep hwëna Yahudi bose zem insa de sap zerzaunnuk Mesir walya insa mos ta guku.
25 Musa dekam man tim gu'unka, 'Are korena sa asa anakan tame dal, "Alap an desa dam tasï'ïra– nësa dikim gwis gwe sonen hapye." ' Hwëna zen hom kirekam tame dak.
26 Ka'ankam, ki zep etan Yahudi bose zemka ake'anka. Man tobe ë'anka. Ki zep sap anakare ola ban kles so'anka, 'Em an Yahudi bose omkake! Em ba habe enaka karek oso'ara?'
27 "Hwëna men zen wal bose zem insa lek-lek ta'anka, zen zep Musasa anakare ola ban ata taka,

---

* **7:10 7:10** Kej. 37:11; 37:28; 39:2; 39:21-23; 41:37-44; Mzm. 105:20-22 * **7:12 7:12** Kej. 41:54; 42:1-5 * **7:14 7:14** Kej. 45:1-18; 46:1-7; 46:27; 49:33 * **7:16 7:16** Kej. 23:3-16; 50:7-13; Yos. 24:32 * **7:17 7:17** Kis. 7:7 * **7:18 7:18** Kel. 1:7-8 * **7:19 7:19** Kel. 1:10-22 * **7:21 7:21** Kel. 2:1-10; Ibr. 11:23-26

‘Emsa nara teipsïn hïp gubluka– dekam de darak gwen zisi klis gul gwen hapye?
28 Em san asa de tan habe hen dwam gwebla'ara– men kirekame Mesir walya ir takake?’
29 Musa kim kirekam salblaka, dekam zep enlala gweka, ‘O ano zi tanna in mes-am tïngan ëtawa gwendal,’ dekam zep langna Midian san dep heya gweka. Zao zep zi mo langnak gwë gweka. Walasna zao zep dan wë soka.*
30 “Zao kim tahunna empat-pulukam tamanblak, Alap mo dam taha nakore zini ki zep zi srëm langnak Musa hap zënaka zertrëblaka– kwatapna Sinai golek denak. Man zë nwe-mase gweka– syauk nubare te tyum-tyumnu kiye.
31 Kim syauknu insa hlaul seka, ki zep tenggwanbi'inka. Dekam zep golek kon de hlaun hup song gwe'anka. Hwëna dekam zep Bian mo ola anakan salka,
32 ‘Ëe an eno auyan wal mo Alap– Abraham, Isak, hen Yakob mo Alap.’ Musa dekam zep aïrïn hïp yal-yal gwe'anka, hen desan de kara gwen hap man aïrï'anka.
33 “Dekam zep Bian etan gubluka,
‘Sepatuna alsïk, sap kamana an zaoe zau'ura ëre en hap dena.
34 Ano zi bi gwibiridanna, mensa Mesir karekkam jap nul sonenda gwe'an, mesë hlauludak. Hen zëno mae mo ësol-sol gwe-gwenna mesë sane gwek. An zebë dekam de hïl tï sonebin hip ati gwenanzal. Zep angkam Ëe ama etan Mesir sin dep emsa zer sone'an.’
35 Musa in men desa nonol anakare ola ban baes nëblakke, ‘Emsa nara teipsïn hïp gubluka– dekam de darak gwen zisi klis gul gwen hapye?’ Hwëna Alap Zen desa zer soneka– zen de teipsïn hïp, hen zen de zëre mo bi gwibiridan zini insa hïl tï sonebin hipye. Hen Alap mo dam taha nakore zini men zen syauk nubare te makan zënaka zertrëblaka, zen hen man mas gwe-gweblaka.*
36 Musa dekam zep Mesir kon gwiswe soneka. Dekam de taïblïblan hap owas-owassa syal gwe-gwibir-zimki– nonol Mesirk, hi bosena Kal-kalak, hen sasa langnak kim empat-pulu tahunkam golëlowehe gwekake.
37 Zen Israel Bak mo ausu nakore zini insa hamal hap anakan gu-gubiridaka, ‘Alap sa ahanaka ere mae mo ausu nakon dam tasizimdi– men kirekam hen asa dam tasïkïke, zëre mo olsa de ayang gul gwizimdin hip.’*
38 Zen in kim sasa langnak golëlowehe gweka, dekam Alap mo dam taha nakore zi niban kwatapna Sinaik aïsïl ë gweka, hen zen dekam zep ëngaya gwen hap de ola hamal hap salka. Zen desa zep nëbe mae hap hli yulzimki.*
39 “Hwëna nëno mae mo auyan-azana man desa de betek gweblan hap baes ta gwek. Zen dekam ëk enkam Musasa ang në gwebla'ak, hwëna enhonak Mesir sin de etan lwan dahan hap de enlala en lwa gwizimki.*
40 Dekam zep Harunsu nenblak, ‘Abe mae hap em yang tabin dowal-dowalsa yang tabir-zimdin– zen deka nësa etan Mesir sin dep nolëlwan dahak. Musa Bak in zen nësa sïl tïbirhal zaka, ëe homë angkam anakan tame la'an, “Zao gwë'ara.” ’
41 Dekam zep yang tasïn dowala zisyal gweblaka– sapi tane nwe-mase makare naka. Ki zep otweranna dowala in hap tru da seblak, hen tembane

* **7:29 7:29** Kel. 2:11-15; 2:21-22; 18:3-4 * **7:35 7:35** Kel. 3:1-10; 2:14 * **7:37 7:37** Ul. 18:15-18
* **7:38 7:38** Kel. 19:1–20:17; Ul. 5:1-33; 9:10 * **7:39 7:39** Bil. 14:3

yala zëno bose hap syal neibik. Hwëna dowala in sap zëre mae mo tahakam de syal gweblanna.
42 Alap Zen dekam zep tahanna gweisibiridaka, ‘Amki dowal-dowalsa betek eibirida gwek– hen nglïnak de keis maesa.’ Zep Alap mo ol ayang gul gwen zini mensa anakan ale nul gwek man hen dakastï'ïn,
‘Israelk de zi, em kime sasa langnak empat-pulu tahunkam lowehe gwek, em abe en hap home otweranna hen aha kire-kire maena ol gweblak. Em ema yang tabin dowal-dowal hap hen ol gwizimk.
43 Sap em dekam Molok Bak ne keis nibare zini Refan Bak nekae boklena kom oso gwizimk– ena mensae yang ososukke. Ëe in zep asa emsa ë yala Babel mo men eihya san dep yal gul.’*
44 “Hwëna angkam Alap mo gol hap denakaë emsa tonbirida'an: Musa kim sasa langnak golëgwëka Alap man gubluka, ‘Abe hap em deyolkam de golsa syal gwibir-blin– men kirekamë ebe hap goltrëblakke.’ Dekam zep gola insa zisyal gwibir-blika, hen gola insa man zëre mae mo lowehe naseran san zial gulusen gweka. Sap Alap man dwam gwibiridaka– gola insa de hlaunkum de anakan dam gulsuk gwen hap, ‘Alap man nësa golëlowe he'ara.’*
45 Ki zep hëndep langna an san dep nolsong gwezak– Yosua Bak kim golëeija song gwe zakaye. Alap hen dekam man Zënaka de tame tan srëm zini insa golëalsa sone gwibirki. Gola in deban ki zë hëndep nolgwë gwek. Hëndep Daud kim teipsïkï, gola insa man nama hlaul zuka.*
46 Daud man tangan Alap mo nwenak sam gwesïkï, ki zep auyan Yakob mo Alapna insa abe taka, ‘Ëe wëhë ebe hap gol dawemna taublu'ak?’*
47 Hwëna zën hom taubluka. Hwëna tane zik taubluka– teipsïn zini Salomo Bak.*
48 “Hwëna Teipsïn Zini Alap, Zen hom zi mo taublunnak gwë gwenda– men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini anakan gublukake,
49 ‘Nglïna zen dekonë teipsïnkïm ïrïk gï'ïn.
Okamana zen zëweë tanana ïk so sone gwenan.
Zep em bëjen em abe hap gola taublun–
Ëe dekon emsa golëlowehe gwen hapye.
50 Ki san Ëe homë ëre mo tahakam kïtak yang tabik?’*
51 “Zep eiwa em in zi ausuna dawemkam de nol drak-drak tanganna! Em in, eiwa, nëre mae mo auyan-aza naban apdenak– san de i srëmna! Eno mae mo enhona apdenak– Alapsa de tame tan srëm zi nibanye. Em in Alap mo Enhosae ëreija tine gwenan!
52 Emki ëenlala gwen: San ha ki?– Alap mo ol ayang gul gwen zini, eno mae mo auyan-aza de karek tan srëm naye. Sap zen kïtak karek tabin enna! Hëndep men zen hamal hap nenbirida gwek, ‘Emsa de ngaya tabin hip de Zi lalakna sa hata zala’– desa man hen damera gwek. Zen hëndep enlalana in em debane nama ërgwë'an. In zebe nër hom lalak Zini insa tan hap ërguk, hëndep lak.*
53 Em sap tawana– tïtï tabin ola mensa Alap mo dam taha nakore zini Musa hap ayang nul gweblakye. Hwëna em toton banakan dep?– desan de ang tan naye!”

* **7:43 7:43** Kel. 32:1-6; Am. 5:25-27 * **7:44 7:44** Kel. 25:9; 25:40 * **7:45 7:45** Yos. 3:14-17; 4:11; 18:1; 23:9 * **7:46 7:46** 2Sam. 7:1-16; 1Taw. 17:1-14 * **7:47 7:47** 1Raj. 6:1-38; 2Taw. 3:1-17 * **7:50 7:50** Yes. 66:1-2 * **7:52 7:52** 2Taw. 36:16; Mat. 23:31

Stepanussu kim kasokam tok hap nïrïblakke:

54 Desa de tonbiridannak kim sane da'ak, dekam tangan zep sërkam u
sal-sal nëbla'ak.
55 Hwëna Alap mo Enhona dekam zep nwena lirisin soblaka, dekam zep
nglï san kara gwe seka. Man dalusuhuk. Zao zep Teipsïn Zini Alapsa hla
ta seka. Tane Zem Yesus dam taha san dekam zau'unka.
56 Ki zep hwëna gubiridaka, "Emki hlaun. Ëe ngatan zi mo lang san kara
gwe senan. Man dalusununhal. Ngatan zi mo lang nakore Zi Tanganna
Alap mo dam taha nakon zau'ura."
57 Kirekam kim nasalblak, dekam zep ini mat dasibik, hen dekam zep
anakare ola ban ena ta'ak, "Zini an nen tan!" Ki zep zë hëndep nabakam
dot dasïk.
58 Dekam zep hëndep ëna in kon ïl dïhak, zao zep kasokam nïrïblak.
Men zen botonkam klak dak, dekam de zën nonol ïtïblan hap, zëre mae
mo tahan bajuna wal seiwiri Saulus mo tana alpnak kang dazak– zen de
kara tabir-zimdin hip.*
59 Kim nïrïbla'ak, dekam zep Biansa gu soneblaka, "Bian Yesus, ano
angsa emki zer irin."
60 Dekam zep boklena kom soka, ki zep ol mamkam takenka, "Bian, ansa
karekna syal neibi'in, emki tap gulsuzimdin." Kirekam kim guku, ki zep
hëndep tïlsïkï.*

8

1 Saulus man tannak kara tabi'inka, hen tan hap de ola man mas gulku.

Saulus kim Yesussu de taïblïblan zisi karek ta gwibirkike:

Stepanussu in kim dak, dekon zep ki hëndep kon gwesïk hanak– Yesussu
de taïblïblan zisi de karek ta gwibinkim. Dekam zep Yerusalem kon
tïngare zëwe de lang san dep heya-hya gwek, hen ahakon Samaria san
heya-hya gwek. Diki dua-blaskam de zini in, zen zëwe en ki lowehek.
2 Alap hon de ëtal gwesïn wenya ki zep Stepanussu nër dwanuk, hen
gona dawemkam dablak.
3 Hwëna Saulus man Yesussu de taïblïblan zisi de timbwas tabin hip
golëalp gwe-gwe'anka. Zen gol-gol san tahyondan hap golëhakal gweka,
dekon zep bwinak dikim yal gulnen hap ziïl tïbirhal gweka– sap zi, sap
we.

Pilipus kim Samariak ol dawemna tonbirida gwekake:

4 Men desan ki heya-hya gwe song gwek, Yesus hup de ol dawemna desan
zep ki tawa dabir song gwek.
5 Pilipus Bak * dekam zep Samaria mo aha ë san tineka. Zao zep ol
dawemkam anakan tawa ta gwibirki, "Yesus Zen Zen– nësa de ngaya tabin
hip de Zini, mensa Alap gu-guk gweblakaye."
6 Zëwe de zi trana in kim sane da gwek, hen zëno owas-owas syal
gwibinni kara nul gweblak, dekam zep tangan zëno tawa tabin sin aha-ere
enlalakam ang tak.
7 Sap dowal-dowal mo bi gwibiridan zini zao beyana. Hwëna Pilipus
kim zëbon mae onakon golëalsa sone gweka, hërhen naban zep kon wet

---

* **7:58 7:58** Bajuna in mae hap dalwesïk: Dekam de sam hap ï tïblan hap. * **7:60 7:60** Luk. 23:34; 23:46 * **8:5 8:5** Pilipus in, san ha dua-blaskam de wenya in mo ahana? (Kis. 1:13) San ha tujukam mensa Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip dam dasibikke (Kis. 6:5), zëno mae mo ahana. Nen angkam home tame u'in.

so gwe-gwek. Hen zi lekna hen sap taha-tana teisya inen srëm zi sang-sangna dekam beyakam Yesus mo bosekam dawem ta gwibirki.

8 Ëna iwe de zi mo isrip-srina dekam tangan zep mam gwizimk.

9 Ëna iwe hen ki zini bosena Simon. Zen meiyer golzauk gwen zi, hen tïngare zini zëno syala man denggwan gwibik. Zëna hen man zënaka anakan gu gweblaka, “Ano sosonna mam tanganna.”

10 Hen tïngare zini, sap mamna hen sap betekna, desa man nasal gweblak. Zen man nen gweblak, “Alap mes zëbe hap soson yawala golblaka.”

11 Pilipus de hatan srëmnak, zen desa en ang në gweblak, sap zen man zëno owas syal gwibinni denggwan gwibik.

12 Hwëna Pilipus kim tonbirida gweka– Kristus Yesussu de taïblïblankam de Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwen hap de ol dawemna insa, zen dekam zep Yesussu daïblïblak. Dekam zep hëndep baptis ta gwibirki– sap zi, sap we.

13 Simon zëna hen dekam zep Yesussu taïblïblaka. Desa hen dekam zep baptis taka. Zen dekam zep Pilipussu ang gwebla nasen gwe'anka, sap zen man tangan Pilipus mo owas-owas syal gwibinni tenggwan gwibirki.

14-16 Yerusalem kon kim Yesus mo dam tasibin wenya anakan ësak, “Samariak de zini mes Alap onakore ol dawemna daïblïbik, hwëna Alap mo Enhona hom ing gwe hebirida'ara,” dekam zep Petrus ne Yohanis neka etan desan dep deisya sonek. 15Zen kim aptaka, dekam zep zëbe mae hap Alapsa en soneblaka– zëre mo Enho dikim hen ing gwe hebiridan hap. 16Sap Pilipus kim Yesus mo bosekam baptis ta gwibirki, Alap mo Enhona hom dekam ing gwe hebirida'anka.

17 Hwëna Petrus ne Yohanis ne kim tahana lehabirida ineka, dekam zep Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka.

18 Meiyer hlaul gwen zini Simon in kim hlauludaka, “Zëno nik mo taha tehabirida inenkam Alap mo Enhona ing gwe hebiridanda,” dekam zep abe soka, “Ëe asa ep te-alasa golzim.

19 Abe hap sosonsa olbla– ano taha tehabirida inenkam deka hen Alap mo Enho ing gwe hebirida gweka.”

20 Petrus ki zep hwëna ding gulbluka, “Ere mo te-ala naban esa syauk sun dep zersong gwera, sap em ema tim gu'ura, ‘Alap mo sosonna te-alakam asa gol.’

21 Emsa hom Alap gubluka– syala ansa de gon hapye. Sap eno enhona nama hom Alap mo nwenak dakastï'ïra.

22 Karekna insa emki hli yun. Dekam Biansa abe ta gwe– Zen dekakim eno enlala jal-jala insa tap gulsubluka.

23 Sap ëe ama emsa tame ta'an: Eno enhona, sërkam de kïl-kïl tanganna, man emsa karek san dep da tablahal gwenda.”

24 Simon ki zep ding gulbluka, “Asa Biansa de abe tankam mas gwebla-karek goltowen hap dena mensa asa gublula, zen deka abon lwa srëm gwek.”

25 Petrus ne Yohanis ne kim ol dawemna insa ëna iwe lonsubiridaka, ki zep Yerusalem san dep etan ola halka, hen Samaria mo ora san de ë-ë san man lonbirida song gweka.

Pilipus kim Etiopia kore aha teipsïn zisi tawa takake:

26 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini ki zep Pilipussu gubluka, “Selatan san dekam em song gwen– sasa lang san de orana in san, Yerusalem kon langna Gaza san dep de ora san.”

27 Ki zep hëndep song gweka. Hwëna orana in san teipsïn zini lun kon
hen man keretakam song gwe'an zaka– langna Etiopia mo ïrïk gïnnïk de
te-ala aït gweblan zi. Langna Etiopiasa dekam wenya bosena Kandake
teipsïnkïm ïrïk gïk. Hwëna zini in zëno alp nakon mam gweka. Hwëna
zen mes Alapsa taïblïblaka, zep Yahudi mo yakla yalak de ang gwen hap
Yerusalem san song gweka.
28 Hwëna zen man Yerusalem kon Etiopia san dep etan lwa ha'anka. Zen
zëre mo keretanak nikin ha'anka, dekon Alap mo ol ayang gul gwen zini
Yesaya mo ol tataksa baca gul song gwe'anka. Keretana in zëre hon de
babu gwe-gwen zi golsong gwe'anka.
29 Alap mo Enhona ki zep Pilipussu gubluka, "Emki keretana in mo alp
san ang gwe sehan."
30 Dekam zep hluwenkam ang gwese halka, dekam zep zini insa
sane ta'an zaka– Yesaya mo ol ale gunsu de baca gul hannak. Ki zep
takensïblïka, "Insa baca gu'ura, ena wëhë dam gulsu'ura?"
31 Dekam zep ding gulbluka, "Ëe banakan de dam gulsun hup?– zi de abe
hap srip gulsublun srëmkamye." Dekam zep Pilipussu gubluka, "Haen, em
sewe sezan. Nen apdekam song ën."
32 Pilipus in kim sane ta'anka, dekam anakan baca gu'unka,
"Men kirekam Alap hap de tru tasïblïn hap dombana kap nulhal gwenan,
zini insa hen kirekam sa nërhal.
Dombana men kirekam ala blom tasïnnïk ëol srëm gwe-gwenan,
zen hen kirekam sa karek tannak ol srëm gwera.
33 Zen sap karek gon srëmna,
hwëna dawemkam de takensïblïn srëmnak sa totoresa dal.
Zen walas gwen srëmnak sa tïlï,
sap zëno gwënna nabakam sa nablonsukin."*
34 Ki zep teipsïn zini in Pilipussu gubluka, "Asa emki gublun: San ha
Yesaya zëre hap ki ale gulku? San ha aha zi hip?"
35 Dekam zep Yesaya mo ol ale gunnu in kon Yesus hup denaka de srip
gulsublunkam kon gwesibir hanaka.
36-37 Oranak kim weya tanena hla kulki, ki zep teipsïn zini in gubluka,
"Weyana de wakë! Angkam ba en lwa kïnï'an?– asa dikim baptis tan
hapye."†
38 Ki zep kereta golsong gwen zini insa golzausun hup gubluka. Dekam
zep ho san dep ati ëka. Zao zep Pilipus baptis taka.
39 Ho nakon kim apta se'an zaka, Alap mo Enhona dekam zep zë
Pilipussu zer ine halka. Teipsïn zini in hom etan dekon hla taka, hwëna
isrip-sri naban zep kon song gweka.
40 Pilipus hwëna dekam zep ëna Asdod owaskam hataka. Dekon zep
hwëna hi alp san de ë-ë san ëngaya gwen hap de ol dawemkam tonbirida
song gweka, hëndep Kaesareak hataka.

9

Saulus kim halekake:

1 Saulus dekam nama Yesussu de taïblïblan wenya gubirida gwe'anka,
"Ëe asa tameral." Dekam zep Alap mo golak de teipsïn zi nik song gweka,

* **8:33 8:33** Yes. 53:7-8 † **8:36-37 8:36-37** Ahakon men zen orep Lukas mo ola ansa etan ale nul gwek, ola ansa zen mas nuk: (Pilipus) ki zep ding gulbluka, "Em de tïngare enho naban taïblïblankam, amki." Ki zep ding gulbluka, "Ëe ama Kristus Yesussu anakan taïblïbla'an, 'Zen eiwa Alap mo Tane.' "

2 zao zep surat hap abe gweka– Damsik de but srëm golak de mam-mam
wenya kip de anakare hap goltreizimdin hip, “Saulus an, aha ora san de
ang tan zisi de Yerusalem san etan tahyohan hap– sap zi, sap we.”
3 Damsik kim golek de gwe'an zaka, mumuk ennak zep nglï nakore
sërkam de ngatanna wale tazak.
4 Ki zep zë kama san zanka. Dekon zep hwëna ola sal seka, “Saulus,
Saulus, em ba habe asa karek ta gwenda?”
5 Ki zep ding gulbluka, “Bian, Em an nara?”

Ki zep hwëna ding gulbluka, “Ëe an Yesus– insa em karek ta gwe'arake.
6 Dekam luwe. Ënak hëndep hatase. Zao sa zini ano olsa ebe hap ayang
gulblula– em de desan ang gwen hapye.”
7 In deban mae golëtë'anka, zen ëau-hlonkam balk tasïn nïban hëndep
ëzausuk. Zen hen sap man ola insa ësak, hwëna ba maena hom hla nuk.
8 Saulus ki zep luweka, hwëna nwe kara gwen hap man sap akasïkï.
Dekon zep Damsik sin dep ïrïk da song gwek.
9 Yaklana dan-ahan nwena hom mae kara gweka, hen hom mae tembane
gweka, hen ho maena hom otdeka.
10 Damsik, Yesussu de taïblïblan zini ki, bosena Ananias. Desa zep nwe
lirisin nëblannak Bian Yesus takenblaka, “Ananias!”

Ki zep ding gulbluka, “Ëe an dë, Bian!”
11 Bian ki zep etan gubluka, “Yudas mo gol san em song gwen– ora
bosena Dam-damna san. Tarsus walya Saulussu em zë duweblan. Zen
dekon Asa gu sonebla'ara.
12 Zen hen mes hamal hap emsa nwe nik de lirisin nëblankam zëbon
de hatannak hla tanda. Em kime tahana tehabla inera, dekam zep nwena
kara gwera.”
13 Ananias ki zep ding gulbluka, “Bian, zini in ëe mesë beyakam sal
gweblak. Zen Emsa de taïblïblan zini man karek ta gwibirida. Yerusalemk
mes ki gweibirida gweka,
14 zep hëndep awe hen hata zaka. Alap mo golak de syal tan zi mo
teipsïnnï mes zëbe hap suratna golblaka– dekam de Emsa de taïblïblan
zisi kïtak tahyohan hap denaye.”
15 Hwëna Bian Yesus ki zep ding gulbluka, “Sap esa song gwera. Sap zini
insa Ëe mesë dam tasïk– Yahudi srëm zi mo ë-ë san de abe hap denaka
golzim halada gwen hap, hen zëno mae mo teipsïn-teipsïn nïka de zen
abe hap denaka tonbirida gwen hap, hen sap Yahudi zisi.
16 Ëe asa hen zëbe hap anakan goltrë gweblal, ‘Ano bosesa dikim ap
mam gulblun hap, em karekna mam tangan naka esa goltowe gwera.’ ”*
17 Ananias dekam zep gola in san dep song gweka, ki zep hëndep seweka.
Taha tehabla inen nakon zep gubluka, “Oso Bak Saulus, Bian Yesus, men
Zen oranak ebe hap Zënaka zertrëblakake, Zen asa ebon osan dep zer
sone zala– em dikim etan nwesa kara gwen hap, hen Alap mo Enho dikim
ebon ing gwehen hap.”
18 Dekam zep mumuk ennak nwe nakon hogwe jingkir makare nik
nanyanzak, dekam zep etan kara gweka. Hëndep dekam zep luweka. Ki
zep hwëna Ananias Yesussu dikim ang gweblan hap baptis taka.
19 Zen kim tembane gweka, dekam zep etan soson gweka.

Saulus kim Damsik tawa ta gwibirkike:

* **9:16 9:16** 2Kor. 11:23-28

Saulus dekam zep Damsik Yesussu de taïblïblan wenya ban golëgwë'anka– mingguna san ha dan-dan.
20 Dekam zep nabakam Yahudi mo but srëm gol-gol san anakan tawa tabiri daka, “Yesus Zen eiwa Alap mo Tane.”
21 Tïngare zini man tangan anakan denggwan gweblak, “An san ha zen hom? Yerusalemk Yesussu de taïblïblan zini zen dwan-am karek ta gwibirki. An san ha zen hom yap hata zaka?– zisi de etan Alap mo golak de syal tan zi mo mam-mam san dep tahyohan hapye.”
22 Saulus mo tawa tabinni, sosonna man esek gwese zahe gwe'ak. Zen Alap mo ëpba ol ale gun nukorena kim anakan tawa ta gwibirki, “Yesus Zen eiwa nësa de ngaya tabin hip de Teipsïnnï Zen– mensa nen guk gweblakke.” Hëndep zëwe de Yahudi zini enlalana man tangan topse nëblak, sap zëno ola bëjen anakan gulsublun, “In boton.”
23 Yaklana kim zë beya gwe'ak, Yahudi zini in dekam zep tan hap kalang nëbla'ak.
24 Ëna in, kasokam de kola ban. Yaklam denaban kam denaban zep ëna in mo wasnge te so kïnïn lïlïkïn nïkon dïl gïk gwebla'ak. Hwëna zëno mae mo tan hap de kalang gweblanna man ëtawa gwek.
25 Paulussu men zen ang në gwebla'ak zep dokotkam ë san dep yu yala ban srïng dï sonek.*

Saulus kim etan Yerusalemk hatakake:
26 Yerusalemk kim hataka, ki zep sap akasïkï– dua-blas enkam de zini in han de golësiri gwen hap. Hwëna man naïrïblak, sap zen hom anakan daïblïbla'ak, “Zen eiwa-eiwakam Yesussu taïblïbla'ara.”
27 Hwëna Barnabas zep zëbon mae onak zerhata zaka. Zen zep anakan tonbiridaka, “Saulus an oranak Yesussu hla taka, hen Bian dekam zep ola tonblaka. Zen kim Damsik gwë gweka, zen hen Yesus hup denaka zëwe udobe naban tonbirida gweka.” Dekam zep Barnabas mo ola kon dua-blaskam de wenya in anakan daïblïblak, “Zen eiwa mes hen Yesussu taïblïblaka.”
28 Dekam zep dawemkam Yerusalemk apdenak nërgwë gwek. Zen hen dekam zep udobe naban Yesus hup dena tonbirida gweka.
29 Hwëna Yesussu de taïblïblan srëm Yahudi zini kim nërol tetek gwek, dekam zep tan hap alp dasïk. Yahudi zini in, zen men zen Yunani mo langnak de lowe henkam Yahudi ola eititi neibikke, zen zen nërol tetek gwek.
30 Hwëna ahakore Yesussu de taïblïblan wenya kim ësak, dekam zep Kaesarea san dep zon dak. Hen dekon etan Tarsus sun dep zep bulkum nër sonek.
31 Dekam zep kïtak de Yerusalem mo langnak de Yesussu taïblïblan wenya, Galileak, hen Samariak de wenya, umlaekam lowehe gwek. Hen zini Yesussu de taïblïblankam ëmas-mas gwek. Sap Alap mo Enhona man zëbe mae hap sosonsa gol gwizimki, hen Alapsa de blikip gwesïblïn hap de enlalasa zer gwizimki– hen Yesus onak dikim tatem ëzauk gwen hap denaka.

Petrus kim ëna Lidak Einias Baksa dawem takake:
32 Petrus dekam zep tïngare langna in san tawa tabirida gweka. Ë bosena Lidak de Yesussu taïblïblan zini ki zep hen amjanbirki.
33 Zao zep zini hla ta'anka, bosena Einias. Zëno taha-tanana orep mes juweblak. Tahunna delapan enkam tum ennak lwa gweka.

* **9:25 9:25** 2Kor. 11:32-33

34 Dekam zep Petrus gubluka, “Einias, Kristus Yesus emsa dawem ta'ara! Em luwen. Ere mo tumna insa em wa tasïn.” Hëndep dekam zep luweka.
35 Tïngare ëna Lidak de zini, hen Saronk dena, desa de kirekam hla tankam zep Bian Yesussu hen daïblïblak.

Ëna Yopek kim Petrus Dorka'a dawem gulkuke:

36 Ëna Yopek, wenya Yesussu de taïblïblanna dekam ki, bosena Tabita. Yunani olkam de gubinkim, Dorkas. Bosena Dorkas, zëno enlalana “rusa.” Wenya in aha zi hip dawem ensa syal gwe-gwibir-zimk, hen tahalha zini man mas gwibirida gwek.
37 Hwëna ki zep sang-sang gwek, hëndep tïk. Tokna ngan nulsuk, ki zep gulk de teksonnak nonnek.
38 Ëna Lida kon, Yope golek. Yesussu de taïblïblan wenya kim ësak, “Petrus Lidak gwë'ara,” dekam zep zi darena nenzimk, “Emki nabakam dangïtïlblïn. Anakan enbla, ‘Ëe an emsaë kwang la halan– naba tanganka dep!’ ”
39 Hëndep kim apta zaka, ki zep hëndep zigwë halka. Kim zihataka, ki zep hëndep gulk de teksonna in san dep nërsewek. Tïngare we sem-semna dekam zep go naban anakare ola ban dot dasïk, “Bajuna an zen tol ap tayalbir-zimk– nama kim gwë'akke.”
40 Ki zep gubiridaka, “Dekam tïngan atiti gwek.” Kim atiti gwek, dekam zep bokle kom soblan naban Alapsa gu soneblaka. Kim gu sonesïkï, ki zep nwe-masenak de hlaun nuban gubirki, “Tabita, em luwen.” Dekam zep hëndep nwena kara gwek, hen Petrussu hla tak. Ki zep hëndep nikink.
41 Dekam zep zaun gun hup taha nakon gul ineka. Kim zauk, dekam zep kwang guludaka– Yesussu de taïblïblan wenya hen we sem-semna in saye. Ki zep gubiridaka, “Zen mes ngaya gwenan.”
42 Ola insa kim tïngare Yopek nolteisïk, dekam zep beyakam Bian Yesussu daïblïblak.
43 Zao Petrus holo tolkam zep gwëka– tweran sop sam tasïk gwibin zini Simon Bak hon.

10

Kornelius mo nwena kim lirisin nëblakke:

1 Kaesareak, jana nabare zi mo mamna ki gwë'anka– bosena Kornelius Bak. Zëno ïrïk gïn walasna seratus enkam. Zen jana nabare zini mensa nen gwibik “Langna Italia korena,” zëwe kïtak bïtï gwek.
2 Zen we wal walas zeban Alapsa dawemkam zibetek gweblaka. Zini in hen tahalha zisi man mas gwibirida gweka, hen Alapsa man gu sonebla tine gweka.
3 Hwëna aha yaklakam, yakla nwena dan-ahan, ki zep nwena lirisin nëblak. Zen eiwa de makan Alap mo dam taha nakore zisi hla ta guku. “Kornelius”kum zë gublu zaka.
4 Aïrïn nïban zep karatda taka, dekam zep takensïblïka, “Bian, em ba hap?”
Ki zep ding gulbluka, “Eno ol gu sone gwenna hen tahalha zisi de mas gwibirida gwenna mes Alap hon nwe-mase gwek– san de em de zëbe hap sapisa tru tase gweblanna.
5 Dekam zini Yope san dep lup gul sone, zini bosena Simon, hen zëno aha bosena Petrus, desa deka kwang da halzak.
6 Zen hi alpnak tweran sop sam tasïk gwibin zini Simon mo golak gwë'ara.”

7 Alap mo dam taha nakore zini in kim hli taka, dekam zep zëre hon de
babu gwen zi darena guzimki, hen zëre mo jana nabare zini, dawemkam
de Alapsa tame tan naka gubluka– zen de yaïng gwezan hap.
8 Zao zep aïsïl gwibirida'anka– in zen ki zëre hon lwakye. Ki zep hëndep
Yope san dep lup gul soneka.

Petrus mo nwena kim lirisin nëblakke:
9 Zen kim Yopek ëgolek de gwe'ak, Petrus dekam zep gol bol tahannak
sewe seka– dekon de Alapsa gu soneblan hap. *
10 Ki zep zë hwëna usak gwe'anka, dekam zep tembanesa de syal gwibir-
blin hap abe gweka. Zen kim tembanena syal neibir-bli'ak, ki zep hwëna
nwena lirisin nëblak.
11 Ki zep hwëna nglï san kara gwe seka. Man dalusuhuk. Desan zep
hwëna deyol ber-ber yawal makare naka srïng nïl sone'anhak. Top-topna
man nurensïhïk. Ngïrïn en nik zep srïng gwe hezak.
12 Deyol mwana iwe zep hlauludaka– kirekam-kirekam golsriwen
otweranna, tana dan-nër dan-nërkam dena, bik dankam de ïl gwehal
gwenkam dena, hen mawana.
13 Ki zep hen ngatan zi mo lang nakore ola sal seka, “Petrus, em luwen.
Emki tameran. Desa twenblanda.”
14 Ki zep ding gulku, “Bian! Ëe bëjënë. Ëe homë mae golsriwen kire-kire
kun nabarena twinbik.” †
15 Dekam zep hwëna etan ola sal seka, “Mensa Bian ngan tasibirki, desa
bahem gubin, ‘Kun naban.’ ”*
16 Zen mes dan-ahan soka– kirekam de hlaul gwenna. Ki zep etan
mumuk ennak nglï nakon nul inehak.
17 Petrus kim nama dam gulsun hup teibi'inka, hwëna Kornelius mo zi
lup gul sonenna in hap mes Simon mo gola tan-tan dazimk, hëndep gol
teso kïnïnnak
18 zep ëtakensïzïk, “Awe wëhë Simonkam de zi bosena gwë'ara? Zëno
aha bosena Petrus.”
19 Petrus kim nama dam gulsun hup teibi'inka, Alap mo Enhona ki zep
gubluka, “Simon Bak, zi dan-aharena man emsa dëbla'an.
20 Em ati gwen. Bahem ang gwibiridan hap enlalana anakare hap beya
gwen, ‘Ëe an Yahudi wal. Zen Yahudi zisi hom.’ Sap zini in ano lup gul
sonenna.”
21 Dekam zep ati gwe zaka, zao zep gubiridaka, “Ëe an zen– em in desa
lëbla'anye. Em ba habe yaïng gwezal?”
22 Ki zep ding nulblik, “Jana nabare zi mo mamna, Kornelius Bak, emsa
de kwang tahan hap asa ir gubiridaka. Zen enho lalakna hen Alapsa de
betek gweblanna, hen Yahudi zini man desa blikip neisïk gweblanan. Alap
mo dam taha nakore zini mes desa emsa de kwang tahan hap gubluka–
zen dikim ebon onakore olsa sane gwen hap.”
23 Petrus ki zep zao de apdekam golëtruwen hap gubiridaka.

Petrus kim Kornelius mo golak hatakake:
Ka'ankam ki zep Petrus golësek gweka. Yope kon Yesussu de taïblïblan
zini man hen ang nëblak.

---

* **10:9 10:9** Zëno mae mo kasokam de gol-gola, gol bola dak-dakna, in zep zëwe zini sesek gwese gwek. † **10:14 10:14** Zen deyolak iwe Musa mo golsriwen otweran ensa zë hlauludaka. Desa man Yahudi zini nenbirida gwek, “Kun naban.” In zep kirekam ding gulku. (Im. 11:1-47) * **10:15 10:15** Mrk. 7:15; 7:19

24 Zëno ka'an kim Kaesareak yaïng gwek, Kornelius man iye zeban
golëkara gwe'anka– hen wal bose wal zeban, men desa tagal gulsukuke.
25 Petrus kim gola iwe tï'ïn zaka, Kornelius ki zep zëno nwenak mae hap
ïk gwehe zaka, "Zini an Alap mo dam taha nakore zi makarena."
26 Hwëna Petrus ki zep gubluka, "Em luwen. Ëe an hen zi tangan sake."*
27 Ola kim lon'anka, Petrus ki zep gol mwa san tïlkï, ki zep zë hlauluda'an
zaka, "Zi beyam-byana mes zë ëtagal gwesïk."
28 Ki zep zë gubiridaka, "Em mese kïtak ëtawa gwek: Yahudi zi mo ol
jalse gwennak man ale nuk, 'Yahudi srëm zi niban bëjen golësiri gwen.'
Hwëna Alap mes ap anakan goltrëblaka, 'Ëe babë aha zi aususa gubiridan,
"Zen in kun naban." '
29 In kim asa kwang dak, ëe zebë takensibiridan srëmkam ang
gwibiridazak. Zep ëe ama ki emsa takensibirida'an: Em ba habe asa en
soneblak?"
30 Kornelius zën zep ding gulbluka, "Yaklana an zen dan-ahan damank,
yakla nwena an ki angkam dan-ahannak lwa'arake, ëe dekam gola an kon
Alapsa gu sonebla'ak. Mumuk ennak zep zini ano nwenak baju angtan-
angtan naban zau'un zaka,
31 ki zep asa gubluka, 'Kornelius, Alap mes eno ol gu sonenna salka, hen
man eno tahalha zisi de mas gwibirida gwenna enlala gwibi'ira.
32 Emki Yopek Simonsa gu soneblan. Zëno aha bosena hen Petrus. Zen
hi alpnak tweran sop sam tasïk gwibin zini Simon mo golak gwë'ara.'
33 In zebë nabakam zini emsa de kwang tan hap lup gul sonek, hen ema
asa sam tanda– hata zankamye. Angkam ëe mesë awe Alap mo nwenak
tagam gwenan– dekam de emsa sane tan hap, kïtak mensa Bian Alap ebe
hap golblakake, desa de asa tonbiridan hap."

Yahudi srëm zini kim nonol tanganna Yesussu daïblïblakke:

34 Petrus ki zep gubiridaka, "Ëe angkamë tame gulun: Eiwa, Alap
ahakore en naka hom nwekam golëake gwenda,*
35 hwëna tïngare zi ausuna man dokwak guluda gwenda– men zen
Zënaka betek në gweblanan hen dawemna syal nei gwibirinye.
36 Em mese ësal gwek– Alap mensa ol dawemna Israelk de zini anakan
gu sonebiridaka, 'Tïngare zi ausu mo Teipsïnnï Kristus Yesus mo bosekam
em aban zerumlae gwen.'
37 Hen em mese ësal gwek– in zen baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mo
hyanak tïngare Yahudi mo langnak jowek, nonol tanganna Galileak.
38 Alap dekam Nazaret walya Yesus hup zëre mo Enhona hlë ta
soneblaka, hen soson zemka golblaka. Hen em mese zëbe hap dena
anakan ësal gwek, 'Zen men-san an-sankam dawemna golzimnira gweka,
hen dowal mo kïgï mo hulen naka hïl tï sonebirida gweka, sap Alap man
deban zersyal gwe-gweka.'
39 Ëe an zenë kara la gwek– tïngan mensa Yahudi mo langnak hen
Yerusalemk syal gwe-gwibirkiye. Hwëna Yahudi zini Desa te-lidak sonnak
de makan ta irinkim dak.
40 Hwëna yaklana dan-ahan, ki zep etan Alap tïn nïkon ngaya taka, hen
dekam zep etan abe mae hap zertrei gwizimki.*
41 Ëe ama deban etan tïn hyanak ërtembane gwe-gwek. Dekam Alap
tïngare zi hip hom zertrei gwizimki. Hwëna men desa en Zëna Yesus hup

* **10:26 10:26** Kis. 14:13-15; Why. 19:10 * **10:34 10:34** Ul. 10:17; Rom. 2:9-11 * **10:40 10:40** 1Kor. 15:4-7

denaka de gol halada gwen hap dam tasibirkike, zëbe mae en hap zertrei gwizimki.
42 Yesus mes asa dam tasibirki– zëre hap de ol dawemsa dikim anakan tonbirida gwen hap, ‘Alap mes Yesussu dam tasïkï– Zen de zisi klis gun hup, men zen nama lowe he'an, hen men zen ëjuwekke.’
43 Tïngare Alap mo ol ayang gul gwen zini hen kirekam ëton gwek, ‘Tïngan men zen Alap mo zer sonen Zini insa anakan daïblïbla'ak, “Zen eiwa Zen– asa de ngaya tan hap de Zi niye,” ki Zen sa hen zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzimdi.’ ”*
44 Petrus kim nama kirekam tonbirda'anka, Alap mo Enhona ki zep ing gwe hebirida zaka– tïngare zini men zen ësane gwe'akye.
45 In zen Yope kon Petrus hon ang tazak, zen Yahudi hon de bïtï gwenna. Petrus dekam zep deban mae golëtenggwanka, “Hare eiwa, Yahudi srëm zinik Alap mo Enhona hen ing gwe henkamke– men kirekam hen nëbon mae ing gwe hekaye!”
46 Sap zen man owas olkam de Alap mo bosesa teip gulsublunnak sane dabi'ik– zëre mae mo tame gun srëm olkam de tonbinnik.
Petrus dekam zep guku,
47 “Angkam ba en zëbe mae hap lwa kïnï'an?– zini ansa de baptis tabin hipye. Zen dwan mes-am Alap mo Enhona neir innin– men ki hen nëna.”
48 Ki zep gubiridaka, “Ëe asa emsa Bian Kristus Yesus mo bosekam baptis labir.” Ki zep hwëna Petrussu abe dak– zao de golëgwë inendan hap.*

11

Yerusalemk de zini kim anakan ësakke, “Yahudi srëm zini mes hen Yesussu daïblïblal.”
1 Seblas enkam de Petrus mo wal bose walya hen Yerusalem mo langnak de Yesussu taïblïblan wenya ki zep anakan ësak, “Yahudi srëm zini mes hen Alap onakore ol dawemna nulink.”
2 Zep Petrus kim Yerusalemk zaheka, dekam zep zao de Yesussu taïblïblan wenya anakan jakal nëblak,
3 “Em ba habe Yahudi srëm zi mo gol san song gweka hen golëtembane taka?”
4 Petrus dekam zep nonola kon hëndep dawem enkam anakan srip gulsuzimki,
5 “Ëe ëna Yope kon Alapsa gu sonebla'ak, dekam zep zë hwëna nwena ap lirisin nëblak. Deyol yawal makare nakaë hlauk, ngli nakon srïng nïl sone'anzak, hëndep abon onak zep zausuzuk.
6 Kimë zë olk san karatda gu'uk, zao zebë hlauludak– kirekam-kirekam golsriwen otweranna, eik nik dena, bik dankam de ïl gwehal gwenkam dena, hen mawa maena.
7 Ki zebë ola salsek, ‘Petrus, em luwen. Emki tameran, desa twenblanda.’
8 “Hwëna ëe ama ding guk, ‘Ëe bëjënë, Bian! Ëe homë mae golsriwen kire-kire kun nabarena twinbik.’
9 “Ki zep nglï nakore ola in asa etan ding gulbluka, ‘Mensa Bian ngan tasibirki, desa bahem gubin, “Kun naban.” ’
10 Hëndep ama dan-ahan sok– kirekam de hlaul gwen naye. Ki zep etan baï nïl inehak.

* **10:43 10:43** Yes. 33:24; 53:5-6; Yer. 31:34 * **10:48 10:48** Kis. 2:38

11 “Hëndep dekam zep Kaesarea kore lup gul sonen zi dan-aharena abon
yaïng gwezak.
12 Alap mo Enhona dekam zep asa gubluka, ‘Bahem ang gwibiridan hap
enlalana beya gwen.’ Zini an zen hen enamkam teinikin in, zen hen man
asa ang nëblak, hen gola iwe man hen bïtï gwek.
13 Dekam zep Yahudi srëm zini in asa gubiridaka, ‘Alap mo dam taha
nakore zini gola awe jowe zaka, ki zep asa gubluka,
“Emki Yope san dep zisi lup gul sonen– zi bosena Simonsa de kwang tan
hap. Zëno aha bosena hen Petrus.
14 Zen zen sa ebe mae hap ola ayang gulzimdi– ena hen tïngare ere mo
golak de wenya kipye. Desa kime laïblïbi'ik, zen dekam esa golëngaya
gwera.” ’
15 Zen kirekam asa gubiridaka. Dekam kimë ol dawemkam de tonbiri-
dankam kon gwesibirida hana'ak, Alap mo Enhona ki zep hëndep ing gwe
hebirida zaka– men kirekam nonolak nënaka hen ing gwe hebiridakake.
16 Dekam zebë enlala gwek– Bian Yesus men desa anakan gu-gubirida
gwekaye,
‘Yohanis zen hokam baptis ta gwibirki, hwëna Alap zëre mo Enhokam
sa emsa baptis ta gwibiri.’*
17 Zep Alap man dekam zëre mo Enhosa hlë ta sonezimki– men kirekam
hen nëbe mae hap hlë ta sonezimkike, nen in kim nonol Bian Yesussu
laïblïblakke. Zep ẽe banakan de Alapsa anakan jalse gweblan hap, ‘Zëbe
mae hap bahem hlë ta sonezimdin!’ ”
18 Kirekam kim sane da'ak, dekam zep jakal gweblanna in tap gwizimk.
Dekam zep hwëna Alap mo bosena anakan teip nulsublu'ak, “Hare eiwake!
Sap Yahudi srëm zi, Em hen zëbe mae hap mese golzimki– dekam de
ëhalen hap hen ëngaya gwen hap denaye.”

Antiokiak de zini kim Yesussu daïblïblakke:

19 In kim Yesussu de taïblïblan wenya Stepanu'u de tan hyanak karek da
gwibik, dekam zep heya-hya gwendak– ahakon langna Penisia san, ahakon
lang tekna Siprus sun, hen ahakon ëna Antiokia san. Zen ol dawemsa kim
hëndep nol haladak– hwëna Yahudi zi en hap.*
20 Hwëna ahakon hen Siprus hen Kirene kore zi. Zen kim Antiokiak
yaïng gwek, dekam zep Yahudi srëm zini hen Bian Yesus hup de ol
dawemna insa donbirida'ak.
21 Dekam Alap mo sosonna zëbon mae lwa gwe'ak, zep zëno mae mo
tawa tabin nikon zini beya tangankam zëre mae mo boton alap-alapsa hli
nulidak– dekam de hwëna Bian Yesussu taïblïblan hap.
22 Yesussu de taïblïblan wenya kim Yerusalem kon kirekam ësak, dekam
zep Barnaba'a Antiokia san dep nër sonek.
23 Zen kim zë hataka, anakan zep hlauluda zaka, “Eiwa, Alap mo
kwasang-kwasangna zëbon mae onak dawemkam lwa'an.” Dekam man
tangan isrip-sri gwibiridaka, zep hen ol zïm-zïmnï anakan golzimki, “Em
tïngare enho naban Bian Yesus onak tatem ëzauk gwen.”
24 Barnabas zen zini dawem tanganna. Alap mo Enhona mes desa
sërkam bi gweblaka, hen zen Bian Yesussu mes tangan taïblïblaka. In
zep, zen kim tïtï ta gwibirki, beyakam etan Yesussu daïblï gweblak.
25 Dekon ki zep etan Tarsus sun song gweka– Saulussu de zë tëblan hap.
26 Zao kim gaïng ëka, dekam zep Antiokia san dep kwang tahal zaka.
Zëwe aha-ere tahunkam zep Alap mo olkam de tawa la gwibin hip olëtagal

* **11:16 11:16** Kis. 1:5 * **11:19 11:19** Kis. 8:1-4

gwenda gweka. Dekam zep Kristussu de taïblïblankam sërkam ëbeya gwek. Hëndep dekam zep Antiokiak de taïblïblan srëm wenya taïblïblan wenya insa “Kristen zi”kim bose dabik. Menkam hom kirekam nenbirida gwek.

27 Zao kim lwa se'ak, dekam zep Alap mo Enho nakore ol ayang gul gwen hap de zini Yerusalem kon Antiokiak yaïng gwezak.

28 Ahana bosena Agabus Bak. Zëbon dekam zep Alap mo Enhona ngein sin dep de ola ing gul soneblaka. Dekam zep luweka, desa zep anakan ayang gulzimki, “Tingare Roma mo ïrïk gïnnïk sa usak yawala hatal.” Hëndep kirekam zep ki lwak– in kim Klaudius Bak Romasa ïrïk gïlkïye.

29 Hwëna Antiokiak de Kristen zini in kim kirekam nasalblak, dekam zep ola aha-en nuk– Yerusalem mo langnak de Kristen bose zikhip de te-alasa tagal ta gwizimdin hipye. Anakan aha-en nuk, “Men nara te-alasa beyakam gulin gwenna, zen beyakam ing ul gwek. Betekkam de gulin gwenna, zen betekkam ing ul gwek.”

30 Hëndep kim sowe heka, dekam zep Barnabas ne Saulus nebon onak neir sonezimk. Zen zep hwëna Yerusalem mo langnak de Kristen zi mo nol-nol hap eirzimki.

12

Herodes kim dawemkam Kristen zini karek ta gwibirkike:

1 Zao kim lwa se'ak, dekam zep teipsïn zini Herodes zëre mo jana nabare zini Kristen zisi de tahyon hap gubiridaka– zao de karek tabin hip.

2 Zao zep hen Yohanis mo ayana Yakobus mo nolsa de nëbokkam blaonsublun hap gubiridaka.

3 Zen kim anakan hlauludaka, “Yahudi zini man tangan ësam gwesïl–desa de tankamye,” dekam zep etan Petrussu de balk tan hap gubiridaka. Zen yakla yawala Paska golek denak balk dak.

4 Bwinak zep tak daink. Hen Herodes man jana nabare zini enam-blas enkam zen de kara ta gwen hap gubiridaka. Sap zen man kalang gwebla'anka, “Paska hyanak asa zi tra mo nwenak taken-taken gweblal.”

5 Hwëna Petrus in kim bwinak gwë'anka, hwëna Kristen zini dekam zep enlala zon tasïblïn naban Alapsa zëbe hap abe da gwe'ak.

Petrussu kim bwi nakon Alap mo dam taha nakore zini zerwet sokake:

6 Yaklana in dekam de taken-taken gweblan hap Herodes dwam gwebla'anka, zëno kam Petrus man jana zi dare mo ngïrïnnïk nisi ta'anka–besi dokotkam de da tablandan nik. Eihya topna aha jana nabare zinik bu nulsuk, aha topna aha jana nabare zinik. Lïlïkïnnï ahakore nik kara noso'ak.

7 Mumuk ennak zep bwina iwe Alap mo dam taha nakore zini jowe zaka, hen ngatanna dekam zep zë zïlsïk. Ki zep Petrussu lï tan hap zaba nakon towanbla ine zaka. Ki zep zë gubluka, “Nabakam luwe!” Dekam zep hëndep Petrus mo taha nakon besikam de dokotna in som nëbla hanak.

8 Etan ki zep gubluka, “Bajuna dekam ala so, hen sepatuna.” Ki zep ala soka. Ki zep etan gubluka, “Tahan bajuna dekam hen ala so. Dekam asa ang gwebla.”

9 Ki zep kon zerwet soka. Petrus hwëna man tim gulku, “Eisirsië ki tanan. Eiwakam homë wet sonan.”

10 Nonol lïlïkïn kara son wenya kim ulmun nuraka, etan zao de wenya ulmun nuraka, ki zep besikam de aumwa lïlïkïn yawalak aptaka. Hwëna zen zën totoresa kïtak kles neisïk. Desan zep wet osoka. Bwina in kon

kim engka en langa eisïkï, zao zep Alap mo dam taha nakore zini in aya gweka.
11 Petrus dekam zep tame gulku, “Hare ëe eiwakam am-am wet sonan. Hare Bian eiwa am zëre mo dam taha nakore zisi zer sonera– asa de Herodes mo jana ngï ben-ben nakon hen Yahudi zi mo jala kon zeser sonen hapye.”
12 Kirekam kim tame gulku, ki zep Yohanis mo anena Maria mo gol san dep song gweka. Yohanis in zëno aha bosena Markus. Zao zini mes beyakam Alapsa dekon abe tan hap ëtagal gwek.
13 Ë nakore lïlïkïnsï zep ga'ga so'an zaka. Zëwe de babu gwe-gwen wenya bosena Rode, zen zep te sozak.
14 Hwëna zao kim Petrus mo ola tame gulzuk, dekam zep isrip-sri hap lïlïkïn talusun srëmkam lwahak– dekam de gubiridan hap, “Petrus lïlïkïnnïk zau'un ora!”
15 Hwëna man ding nulbik, “Em san ema mamak gwe'ara?” Hwëna ol drakkam kim gubirida gwe'ak, dekam zep ding nulbik, “In desa de kara ta gwen hap de Alap mo dam taha nakore zisi mes yap.”
16 Hwëna Petrus nama ki ga'ga so tineka. Hëndep kim talusublunkam hla dak, zao zep sërkam denggwanbla'ak.
17 Petrus dekam zep tahakam anakare hap akabiridaka, “Em balk tasïn.” Ki zep zë aïsïl gwibirida'anka– men kirekam Bian zerwet sokake. Ki zep hen gubiridaka, “Ola an Yakobu'u enblak, hen nëre mae mo Kristen aya-wal oso-walya enbiridak.” Zëna ki zep kon aha ë san dep song gweka. *
18 Kaknak zep Petrus hup de jal hap bwinak de jana nabare zini in zënaka nol kïnï'ak.
19 Herodes dekam zep aha jana nabare zini gubiridaka, “Dawem enkam lëblak.” Hwëna hom hla dak. Dekam zep jana nabare zini in zen kara da'ak, desa taken-taken gwibiridaka, “Zen banakan de wet son hap? An ene ëser soner.” Dekam zep aha jana nabare zisi gubiridaka– Petrussu de kara tan wenya insa de tameran hap.

Herodes kim tïlkïke:

Herodes zëna ki zep Yerusalem mo lang nakon Kaesarea san dep song gweka– zao de hwëna gwë inendan hap.
20 Dekam ëna Tirusk de zi niban hen Sidonk de zi niban Herodes man golëgïl-gïl gwe-gwe'anka. Dekam zep zini in Herodes han dikim etan zersësek gwen hap ola aha-en nuk. Sap zëbe mae hap de tembanena Herodes mo ïrïk gïn lang nakon wet so gwizimki. Zen dekam hen Kaesarea san sek gwek, zëwe zep Herodes mo taha trï soblan zini Blastus Bak hap te-alasa nërblak. Zen zep gubiridaka, “Ëe asa emsa mas gwibiridal.” Dekam zep zë Herodes han dikim etan zergolek de gwen hap ëabe gwek.
21 Yaklana dekam de zergolek de gwen hap denak kim hatak, Herodes dekam zep teipsïn zi hip de bajusa ala soka, hen teipsïn zi hip de komal tumnak nikinki. Dekon zep zi trana insa aïsïl gwibiridaka.
22 Dekam zep Herodes mo bosesa de teip gulsublun hap ëtaken gwe'ak, “An zi mo olsa home ësane gwe'an! An aha alap mo ol!”
23 Hwëna mumuk ennak zep zë Herode'a Alap mo dam taha nakore zi ta zaka, sap zen hom Alapsa blikip gwesïblïka. Diki anakan maka sane

* **12:17 12:17** Petrus in desa Yakobu'u gubluka, zen Yesus mo ososa, in zen hen suratna Kristen zi hip ale gulzimkike. Zen hen dekam Kristen zisi Yerusalemk nol gwibiridaka. Herodes insa taka, zen Yesus hon de ang gwe-gwen zini Yakobu'u– Yohanis mo ayasa.

tabinkim gubiridaka, “Ëe an ahana alapsa hom.” In zep ungala nakon auhuna dwenblak, zep hëndep tïlkï.*

24 Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna dekam zep esek nul kïnï song gwe'ak.

25 Barnabas ne Saulus ne kim Antiokia kore te-ala zer sonenna insa Yerusalemk eirzimki, zëna ki zep etan ola halka. Yohanis, zëno aha bosena Markus, dekon zep ang gwizimki.

13

Alap mo Enhona kim Barnabas ne Saulus neka dam sosukuke:

1 Antiokiak de Kristen zinik, zao hen ki– men zen Alap mo Enho nakore sosonkam hamal hap de olsa ayang nul gwizimkye. Zen hen Alap mo olkam tawa da gwibik. Zëno mae mo bosem-sena,
Saulus, Barnabas,
Simeon– in desa asyaskam bose dak “Zi Kakak”kam,
hen Kirene walya Lukius,
hen Menahem. Menahem in, zen teipsïn zini Herodes han beteknak asyas bose zem.

2 Zen kim apdenak tembane lwan naban Bian mo bosena teip nulsublu'ak, Alap mo Enhona zao zep gubiridaka, “Barnabas ne Saulus neka em dam sosun– ano syalsa dekakim ol halada gweka.”

3 Etan kim tïngare Kristen zini in tembane lwan naban Alapsa nen sone gweblak, dekam zep tahana dehazim anek. Ki zep hwëna deisya sonek.

Siprusk kim aptakake:

4 Sap zen Alap mo Enho teisya soneka, ki zep Seleukia san in neka, dekon zep bulkum lang tekna Siprus sun dep ablan kïnïka.

5 Siprus mo ëna Salamisk kim aptaka, zëwe dekam zep Yahudi mo but srëm gol-gol san ëngaya gwen hap de Alap onakore ol dawemkam lonbirida gwe'anka. Yohanis zëno aha bosena Markus zen man Antiokia kon ang gwizimki– zëno nik mo tahasa de trï so gwizimdin hip.

6 Zen man hëndep tïngare lang tekna insa ëramjanbir song gweka, hëndep Pafosk ërhataka. Zao zep Yahudi walya Bar-Yesussu nërtowek. Yunani olkam zëno aha bosena Elimas. Zen meiyer golzauk gwenna, hen zini man anakan yasik ta gwibirki, “Ëe an Alap mo olsaë ayang gul gwizimnin.”

7 Zini in hen lang tekna iwe de gubernor hon de syal gwe-gwenna. Gubernora in enlala blala. Zëno bosena Sergius-Paulus. Zen ki zep Barnabas ne Saulus neka gu sonezimki– zen de Alap mo olsa lonblan hap.

8 Hwëna Elimas Bak zep tru-tru gulzim'inka, hen man gubernorsa alp gwebla'anka– zen de Alap mo olsa taïblïbin srëm hap. Zep anakan gubluka, “Bahem salzimdin.”

9 Hwëna Saulus, insa hen nen gweblak “Paulus”kum, desa dekam zep Alap mo Enhona bi gweblaka. Dekam zep Elima'a karatda ta'anka, ki zep hëndep anakan jalse gweblaka,

10 “Em an dowal mo kïgï mo walas, hen tïngare enlala dawem mo jal zi! Em san molye golzausuku?– Bian osan dep de orasa de aning ta gwizimdin hip de syala in saye. Eno enhonak enlala dawemna hom, hwëna boton ta gwibin en hap dena hen yasik ta gwibin en hap dena.

---

* **12:23 12:23** Dan. 5:20

11 Angkam man Bian emsa karek ta'ara– em dikim nwe nik dïmïn gwen hap. Hëndep em molye yakla ngatanna hla taka. Hwëna esa etan kara gwera."
Hëndep dekam zep Elimas eisbi'inka– but kakak makare naka zëno nwe san de ati gwe zannak. Dekon zep bute halka, hen zisi zen de ïrïk ta han hap takenbiridaka.
12 Gubernor kim kirekam Elima'a hla taka, dekam zep Yesus hup de tawa tabinni insa sërkam tenggwanbirki, hëndep dekam zep Yesussu taïblïblaka.

Paulus kim Pisidia mo langnak tawa tabirkike:

13 Paulus kim lang tekna Siprus mo ëna in kon bulkum zisong gweka, ki zep Pamfilia mo langnak yaïng gwek– ëna Pergak. Zao zep Yohanis, aha bosena Markus, hli so guk halka. Zen Yerusalem san dep etan heya gweka.
14 Perga kon tanakam zep song ëka– Pisidia mo langnak de aha Antiokia san dep. Zao Hari Sabatkam Yahudi mo but srëm golak hen lïlkï.
15 Musa mo tïtï tabin ola hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ola kim baca nulsuk, ki zep zëwe de but srëm golak de mam-mam wenya zini nenblak, "Emki sap zi darena insa anakan takensizimdin, 'Eno nik mo ol zïm-zïm enlala gwibinni wëhë?– desa de lonbiridan hapye.' "
16 Dekam zep Paulus luweka, ki zep tahakam anakare hap akabiridaka, "Angkam ama emsa tonbirida'an," ki zep gubiridaka, "Israel kore zi, hen Yahudi srëm zi men zene Alapsa betek ë gweblananke, asa sane lak!
17 Israel Bak mo zi ausu mo Alapna, Zen nëno mae mo auyan-azasa hlïl inki hen dawemsa gol gwizimki– in kim Mesirk lowehe gwekye. Hëndep zen man tangan ëbeya gwek hen ësoson gwek. Ki zep hwëna dekon zëre mo soson yawalkam golëwet so gweka.
18 Dekam kim sasa langnak lowehe gwek, zen dekam kareksa etan nulin hana song gwe-gwek. Bian dekam oto gulsun hup man sap akabirida gweka.*
19 Dekam zep Kanaan mo tujukam de zi ausuna timbwas tabirki– men zen ë beyam-byana iwe lowehen dakke. Langna insa dekam zep hwëna nëno mae mo auyan-aza hap golzimki– zen de hëndep denaban bi gwibin hip.*
20 An tïngan kirekam de syal gwibinni, holona 450 tahunkam.
"Alap ki zep hwëna Israelsa de golëzauk gwen hap de zini aha-en aha-enkam kap gul gwizimki, hëndep zauk– zëre mo ol ayang gul gwen hap de zini Samuel Bak onak.*
21 Dekam zep Samuelsa abe dak, 'Abe mae hap em teipsïn zisi dam tasizimdin– men kirekam hen aha langnak dena lowehe gwenanke.' Alap dekam zep Kis mo tanena Saulsa dam tasizimki– Benyamin mo auyan-aza nakore naka. Zen holona empat-pulu tahun enkam teipsïnkïm ïrïk gïlkï.*
22 Desa kim ati gwen taka, dekam zep hwëna Daudsa drëne seka– zen de hwëna zëno weinak teipsïnkïm nikirin hip. Zen man Daudsa gubluka, 'Ëe mesë Isai mo tanena Daud onak ëre mo enho makare naka hla tablal. Zen sa ëre mo dwam gwibin sin tïngan syal gwibiri.'*
23 "Hwëna angkam Alap mes Daud mo auyan-aza nakore naka Israelsa de ngaya tabin hip de Teipsïnnï zerzimdi– men kirekam Zëna gu-guk gwekake. Bosena Yesus.

---

* **13:18 13:18** Bil. 14:34; Ul. 1:31 * **13:19 13:19** Ul. 7:1; Yos. 14:1 * **13:20 13:20** Hak. 2:16; 1Sam. 3:20 * **13:21 13:21** 1Sam. 8:5; 10:17-21 * **13:22 13:22** 1Sam. 13:14; 16:12; Mzm. 89:3-4; 89:19-37

24 Yesus de hatan srëmnak, Yohanis Bak man tïngare Israelsa gubirida
gweka, ‘Emki ëbaptis gwen– dekam de enaka Alap hap anakan golëtrë
gweblan hapye, “Ëe ama ëhale'an.” ’
25 Yohanis kim zëre mo syalsa de hli yun hup golek de gwe'anka, zen
man aumwa hap gubiridaka, ‘Eno mae mo Asa de dam tasïnkïm, Ëe an ba
habë awe syal gwe'an? Ëe an mensa ës gwebla'an, Zen hom. Zen hwëna
man asa zertro'an zala. Ëe dawem naka hom– Zëbon de babu gwen hapye,
hen zëno tanasa de ngan sosublun maena ëe hen bëjënë.’*
26 “Aya-wal oso-wal, Abraham mo auyan-aza nakore wenya, hen aha zi
ausu nakore Alapsa de betek gwe-gweblan wenya, ëngaya gwen hap de ol
dawemna an, zen kïtak nëbe mae hap Alap gol sonezimki– an desaë emsa
tonbirida'anye.
27 Hwëna Yerusalemk de zini, zëre mae mo teipsïn-teipsïn nïban hom
anakan tame dak, ‘An Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.’ Zen Alap
mo hamal hap de ol ayang gul gwen zi mo ola hom tame nuk– mensa Hari
Sabatnak zëna baca nul tine gwenanye. Hwëna zao dikim zaun hup ki tan
hap nenblak.
28 Men kirekam ahana zëbe hap dena ale gulku,
‘Zen hom sap karekna hla nulblik– dekam de tan hap denaye.’*
Hwëna Pilatussu tan hap abe da gwe'ak.
29 Tïngan kim hamal hap de ola insa tame gun srëmkam syal neisibik, ki
zep te-lidak son nakon hïl dï lahek, dekam zep zi tok drënen hap de kaso
hulak nënnek.
30 Hwëna Alap ki zep zë tïn nïkon etan ngaya taka.
31 Dekam Desa de zertowe gwenna yaklana man beya gwek– zini men
deban mae Galilea kon tïn srëmnak Yerusalem san dep golësek gwe
zakake. Zen angkam zen nëre korena Yahudi mo langnak zëbe hap de
ol dawemna nol halada gwe'an.*
32 “Zep ol dawemna mensa Alap nëno mae mo auyan-azana gu-gubirida
gwekake, ëe an desaë angkam emsa tonbirida'an.
33 Desa mes ki Alap syal gwibirki– Tane zem Yesussu de tïn nïkon nëbe
mae hap ngaya tazimdinkimye. Sap Mazmur dan-dannak Daud Bak man
Alap mo ola Yesus hup dena anakan hamal hap ale gulku,
‘Em in ano Tane,
Ëe mesë namen damnak Ënaka anakan kira tanan, “Ëe an eno Bian.” ’*
34 Zen mes ki hen zëre mo Tanena in hap dena hamal hap gubluka– tïn
nïkon de ngaya tan hap dena, hen drë nwanunnak de batren srëm hap
denaye, men kirekam zëre mo olak lwakke,
‘Ëe men kirekamë Daud Baksa hamal hap gu-gubluk– ebe hap de
dawemsa golblan hap dena, Ëe asa ki hëndep ebe hap golblal.’*
35 Zep a kirekam mo Daud Buku Mazmuruk Alapsa gublukaye,
‘Em molye ere mo lalak Zini insa da tasïkï–
drë nwanunnak de batren hapye.’*
36 “Drë nwanunnak de batren srëm hap de ola in, zen Daud zëre hap
hom. Sap zen kim Alap mo dwam gwibinni nëno mae mo auyan-aza hap
sul sonezimki, zen dekam zep tïlkï. Hen zëre mo iyena men zao kang
nulne gwek, zëno tokna hen zao nënnek. Zao zep batreka.

---

* **13:25 13:25** Yoh. 1:20,27 * **13:28 13:28** Yes. 53; Luk. 23:4; 23:14-15 * **13:31 13:31** Kis. 1:3
* **13:33 13:33** Mzm. 2:7 * **13:34 13:34** Yes. 55:3 * **13:35 13:35** Mzm. 16:10

37 Hwëna batren srëm hap de Zini, Zen diki Auyan-tane zem Yesus–
mensa Alap tïn nïkon ngaya takake!
38-39 Zen in zep, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gubirida'an: Yesus Zen
Zen– nëno mae mo kareksa de tap gulsuzimdin hip de Zi niye. Sap Musa
mo tïtï tabin ol en san de ang ta gwenkam, dekam bëjen nen karek-karek
nakon ëhïl gwe hanan. Diki Yesussu de anakan taïblïblankam, ‘Zen eiwa
Zen tangan– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,’ zen diki dekam esa
karek-karek nakon ëhïl gwe hanal. Hen Alap mo nwenak zen dekam esa
ëdakastïl.
40 Zen in zep, emki enaka dawemkam kara ta gwibin. Ebon mae mana
jowenank– men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen hap de zini Yahudi
zini hamal hap anakan nen gubirida gwekke,
41 ‘Em in zen Alap mo hamal hap de ol gu-guk gwenna anakan swrei kul
gwenan, “Molya ki lwak,”
hwëna hlaunkum ausa esa ëhlol,
hëndep esa ëjek-jak gwer.
Emsa sap sa hamal hap tawa da gwibir,
hwëna bëjen em taïblïbin–
men desaë sap eno mae mo ngïrïnnïk angkam syal gwibi'inye.’ ”*
42 Paulus ne Barnabas ne kim but srëm gola insa hli ku'inka, ki
zep nenzimk, “Ngein sin de Hari Sabatnak, etan kire hap denaka asa
lonbirida.”
43 Kim kon sekwak gwek, dekam zep Yahudi zini, hen Alapsa de betek
gweblan wenya men zen Yahudi hon bïtï gwek, beya nik zep lun kon
nitrok. Zao zep etan desa anakan tïtï labirki, “Em mese Kristussu de
taïblïblan nakon Alap mo kwasang gwibiridannak bïtï gwer. Zep zen zao
en emki tatem ëzaun.”
44 Zao de Hari Sabatnak, dekam ëna iwe de zini tïngan tangan de tagal
gwen hap ëalp gwesïk– Alap hap de ola insa dikim ësane gwen hap.
45 Hwëna Yesussu de taïblïblan srëm Yahudi zini kim hla nulidak, “O
desa beya tangankam tagal neizim'in,” dekam zep husus neizim'ik. Hen
dekam zep Paulus mo tawa tabinni insa lamang nu'ik.
46 Hwëna Paulus ne Barnabas ne dekam zep udobe naban ding ulzimki,
“Alap onakore ol dawemna an, zen diki nonol emsa de tawa tabin hip
dakastï'ïn. Hwëna em ansa baes eibi'in, em dekam hen hëndep de gwën
hap denakae baes eibi'in. Ëe in zebë Yahudi srëm zi sin dep emsa hli
yuluda'an! *
47 Sap Alap mes syala ansa abe mae hap wei yul sonezimki. Zep zëre
mo olak anakan lwak,
‘Ëe mesë ebe mae hap Yahudi srëm zisi dikim ngatan tabin hip de syala
golzimk,
hen ëngaya gwen hap de olsa dikim okama topse gwen san golzim halada
gwen hap denaye.’ ”*
48 Yahudi srëm zini kim kirekam ësak, zen dekam zep isrip-sri naban
Alap mo ola insa dokwak nuk, hëndep dekam zep tïngan men desa Alap
dam tasibirki, zen de hëndep de ëgwë gwen hap denaka gul irin hip, zen
dekam zep hëndep daïblïblak.
49 Hëndep dekam zep Alap hap de ol dawemna insa tïngare langna in
san nolteisïk.

* **13:41 13:41** Hab. 1:5 * **13:46 13:46** Kis. 18:6; 28:28 * **13:47 13:47** Yes. 42:6; 49:6

50 Hwëna Yahudi zini in zen husus neizim'ik, zen dekam zep Yahudi srëm bose nabare zi sin dep sek gwek– hen bose nabare we walya in zen but srëm gola iwe bïtï gwe-gwekke, zëbon mae osan dep. Dekam zep zëno mae mo enlalana ben dyasizim'ik– dekam de zen karek son hap. Langna in kon dekam zep hëndep nialsa sonek.
51 Zen dekam zep zëno mae mo nwenak tana sonna taïk-tïk oso guk halka. Ki zep ëna Ikonium sun dep song ëka.*
52 Hwëna Antiokiak de Yesussu taïblïblan wenya mensa hli kulidaka, zen nama Alap mo Enho nakore isrip-sri naban lowehe gwek.

14

Ikoniumk kim aptakake:

1 Ikoniumk hen kirekam lwak. Paulus ne Barnabas ne etan Yahudi mo but srëm gol san song ëka. Zëwe zëno nik mo tawa tabinni man tangan soson gwek, dekam zep tangan beyakam Yesussu daïblïblak– sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.
2 Hwëna ahakore Yahudi zini– men zen Yesussu de taïblïblan hap baes tak, zen dekam zep Yahudi srëm zi mo enlalana ben dyasizimk– dekam de zen Yesussu de taïblïblan wenya insa u sal-sal gwibiridan hap.
3 Hwëna Paulus ne Barnabas ne holokam zë ëka, hen udobe naban Bian mo nësa de kwasang gwibiridan hap de ola lonbirida gweka. Zen Bian en hon yaïng ë kïnï gweka, zep Bian man zëbe nikip owas-owassa dikim syal ei gwibin hip dena gol gwizimki– zëno nik mo ola insa dikim soson gul gwizimdin hip.
4 Zëwe de zini dekam zep ëhlïwek. Ahakon Yahudi zi nik ang tak. Ahakon Paulus nebon ang tak.
5 Dekam zep sap Yahudi zini hen Yahudi srëm zini zëre mae mo ëna iwe de nol-nola ban ola niaha-en guk– dekam de Paulus neka karek son hap, hen zao de kasokam ï tïzimdin hip.
6 Hwëna kim tame ulki, dekam zep Ikonium kon heya ëka– Likonia mo lang san dep. Zao zep hwëna ëna Listra hen Derbe mo langnak
7 ëngaya gwen hap de ol dawemna inkam tawa labirida gweka.

Listrak hen Derbek kim ë gwekake:

8 Listrak zi lekna ki. An zem lek naka ki hëndep jaha gwek.
9 Zen kim Paulus mo tawa tabinnik ang gweka, Paulus ki zep karatda taka, dekam zep tame taka, “Zini an angkam man Yesussu taïblïbla'ara. Zen sa zëno bosekam dawem gwera.”
10 Ki zep ol mamkam takenblaka, “Emki zaun!” Dekam zep hëndep hetyak gwesïk kïnïnkam luwesïk ane kïnïka, hëndep të nasen'anka.
11 Zi trana in kim hla dak, ki zep zëre mae mo olkam ëtaken gwe'ak, “An aha alap dare zi nwe-masekam nëbon mae onak ati ë ine zaka!”
12 Dekam zep zëre mae mo yang tasïn alap mo bosekam bose nosok. Barnaba'a “Zeus”kum bose dak. Paulussu “Hermes”kam bose dak, sap zëno mae mo alap-alap hap de ëpba olak Hermes zen aha alap-alap mo olsa zi hip ayang gul gwizimki.
13 Zëno mae mo yang tasïn alapna Zeus, zëbe hap de gola ki– ë alpnak iwe. Gola iwe de syal gwe-gwen zini ki zep sapi zirya teisyahal zaka– dekam de zi tra mo nwenak Barnabas ne Paulus nikip hlik sozimdin hip. Nolak de ala sozimdin hip de desan-san weir sosunnu hen man teisyahal

* **13:51** **13:51** Mat. 10:14; Luk. 9:5; Kis. 18:6

zaka– zëno nik mo nolak de ala so sonezimdin hip. Sap zen man tim nosok, “An ano mae mo yang sosun alap eiwakam ati ê ine zaka.”
14 Hwëna anakan kim tame ulki, “An hare kirekam am asa neizim'in!”–
dekam zep zëre nik mo tahan bajusa kalk-kalk oson daka, anakan dikim goltreizimdin hip, “Ëe ama eno mae mo syala insa husus eibi'in.” Ki zep zi trana in mo ngïrïn sïn hlu kë zaka, dekam zep ol mamkam laken zaka,
15 “Em ba habe kirekam asa eizim'in? Ëe an hen zi tangan sake– in ki hen em. Ëe an ebon mae onak ëngaya gwen hap de ol dawemsa de tawa labin hibë aptazak– em dikim boton alapsa de betek gwibirida gwensa baes tan hap, eiwa de Alap ensa dikim hwëna betek gwe-gweblan hap, men Zen ngli naban, kama naban yang sosukuke, hina, hen tïngare ensasa gwen kire-kirena men zen zëwe lowehe gwenanke.
16 Menkam Alap nwe enkam emsa anakan kara ta gwibirki, ‘Dikire zëre mae mo boton alap-alapsa betek neibirida gwek.’
17 Hwëna Zen hen dekam ki dawemna ebe mae hap gol gwizimki– em dikim sap anakan tame tan hap, ‘O hare eiwa de Alapna kike.’ Zen zep ona ïl tï gwenda– eno mae mo obwaga dikim dawemkam hatan hap. Hen tembanena sowe henkam ep gol gwizimnira– em dikim isrip-sri naban lowehe gwen hap.”
18 Kirekam sap lonbiridaka, hwëna dekam tangan man alp neizim'ik–
sapi darena insa de hlik sozimdin hipye.
19 Hwëna Yahudi zini kim Antiokia hen Ikonium kon Listrak iwe yaïng gwezak, dekam zep zi trana in mo enlalana wet dyasizimzik. Paulussu dekam zep kasokam nïrïblak. Ëna in kon ki zep ïl dïhak. Man kïl dïk, “Mes tïlïda.”
20 Hwëna zao de Yesussu taïblïblan wenya kim tagam neisïblïk, dekam zep luweka, dekam zep etan nërtïlzïk. Ka'ankam zep hwëna Derbe san dep etan Barnabas han song ëka.

Nonola kim etan Antiokia san dep ola halkake:

21 Derbek zep hwëna ëngaya gwen hap de ol dawemkam lonbirida gweka. Zëwe beya nik zep Yesussu daïblïblak. Dekon ki zep etan amjanbiridaka– ë-ëna men desan zëna song ë zakake, Listra, Ikonium, hen Pisidiak de Antiokia san.
22 Zen dekam ëKristen gwen wenya insa etan tïtï labir song gweka–
dekam de Yesussu de taïblïblan ennak tatem ëzauk gwen hap. Anakan tawa labir song gweka, “Men zen kareksa de goltowe gwennak tatem ëzauk gwe'ak, zen zen sa Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwer.”
23 Zao hen man enbirida song gweka, “Tembanesa esa ëlwa gwer, dekam eka eno mae mo nol-nolaka dam lasïk gwibik.” Kim dam dasïk gwibik, dekam zep Paulus ne Barnabas ne taha tehabirida inen naban Biansa anakan en sone gweblaka “Bian, zini an man Ebon ëyaïng gwe kïnï'an. Ëe ere mo tahanakë hli kulida'an.”
24 Pisidia mo langna kim lamanka, dekam zep Pamfilia mo langnak aptaka.
25 Pergak kim ol dawemna inkam tawa lasibirki, ki zep hwëna Atalia san dep song ëka.
26 Zen mes zëre nik mo syala su kul soneka, zep Atalia kon bulkum Siria mo langnak de Antiokia san dep song ëka– men zëwe nonol zëre nikip anakare ola ban tahana dehazim anekke, “Bian, dikire ere mo kwasang-kwasangna zëbon nebon lwa gwek.”*

* **14:26 14:26** Kis. 13:1-3

27 Antiokiak kim aptaka, ki zep zëwe de ëKristen gwen zini tagal ulsuku,
zao zep lonbiridaka– tïngan mensa Alap syal gwe-gwibir-zimki, Alap men
kirekam orana Yahudi srëm zi hip dam tasïk gwizimkike, zen dikim hen
Yesussu taïblïblan hap.
28 Zao holokam zep zëwe de Kristen zi niban olëlowehe gweka.

15

Yerusalemk kim ëgolek de gwekke:

1 Ki zep zini Yahudi mo lang nakon Antiokiak yaïng gwezak, zao zep
hwëna ëKristen gwen wenya insa anakan tawa dabi'inzak, “Ëm de to
mipsa blom tasibin srëmkam– men kirekam Yahudi zini Musa mo ol san
ang ta gwenan, em molye ëngaya gwek.”
2 Paulus ne Barnabas ne kim kirekam asalbiridaka, dekam zep zë
mamkam olëol tetek gweka. Dekam zep zëwe de Kristen zini Barnabas
ne Paulus neka, hëndep zëwe de ahakore Kristen zi niban dam dasibik–
zen de Yerusalemk Yesus mo dua-blaskam de dam tasibin wenya ban hen
Kristen zi mo nol-nola ban anakan klis gun hup, “Ëe Yahudi srëm wenya
wëhë to mipna blom lasibi'ik? San ha babë?”
3 Dekam zep Antiokia kon lup nul sonek, hen in kim Penisia hen Samaria
mo lang san olëtaman gweka, zen man Kristen zisi anakan lonbirida song
gweka, “Yahudi srëm zini hen mes beyakam ëhalek.” Ola in man tangan
isrip-sri neibik.
4 Kim Yerusalemk olëyaïng gweka, zao de Kristen zini, hen dua-blaskam
de dam tasibin wenya in, hen zëwe de Kristen zi mo nol-nola, dawem
enkam zep dokwa-kwak nuk. Zao zep lonbiridaka– tïngan mensa zëbe
nikip Alap syal gwe-gwibir-zimkiye.
5 Farisikam de gubirida gwen wenya men zen ahakon Yesussu daïblïblak
ki zep luk tak, ki zep ëguk, “Yahudi srëm zini, zen diki hen Musa mo ol san
de ang gwenkam zen to mipsa blom tasibin. Kire srëmkam bëjen ëngaya
gwen.”
6 Dekam zep dua-blaskam de wenya in hen Kristen zi mo nol-nola ban
ëgolek de gwek– dekam de aïsïl gwibin hip.
7 Ola kim zë beya nul song gwe'ak, Petrus ki zep luweka, ki zep
gubiridaka, “Aya-wal oso-wal, ena tawana: Alap nonol ebon mae onakon
asa dam tasïki– dekam de nonol Yahudi srëm zisi Kornelius Bak mo golak
halen tabin hipye. Zen dekam zep Yahudi srëm zini nonol Yesus hup
de ol dawemna ëtawa gwek, hëndep ano ol toran nakon zep Yesussu
daïblïblak.*
8 Dekam zep anakan dam gwesïk, ‘Alap man zini ansa dokwa-kwak
guluda.’ Sap dekam man zëre mo Enhona hlë ta sonezimki– in kirekam
hen nonol nëbe mae hap hlë ta sonezimkike. Sap Zen Zen zi mo enhona
tame ta gwizimnira.
9 Zep Zen ahakore zi ausu ensa hom nwekam golëake gwenda. Yahudi
srëm zini in, zen sap to mip blom tasibin srëmna. Hwëna zen kim Yesussu
daïblïblak, Alap dekam zep zëno mae mo enhona ngan tasibir-zimki– men
kirekam hen nëre mae mo ngan tasibirkike.
10 Zep em ba habe angkam ëalp gwe'an?– Musa mo tïtï tabin olsa de
nihin dohon-hon makan zëno mae mo holenak wei yul sonezimdin hipye.
Nëna hen nëno mae mo auyan-azana man tangan nihin dohon-honna insa
de wë-wek tan hap sap ëakasïk gwek. Hwëna banakan dep?

* **15:7 15:7** Kis. 10

11 Zep bap nen kirekam gweibirida gwen! Sap Yahudi zini nen Kristus
mo kwasang-kwasang en nakone ëngaya gwe'an. Yahudi srëm zini hen
kirekam.”*
12 Dekam zep ëbalk tasïk. Ki zep hwëna Barnabas ne Paulus ne
lonbiridaka– Alap men kirekam owas-owasna zëno nik mo taha san
Yahudi srëm zi hip syal gwe-gwibir-zimkike.
13 Kim lonsuku, ki zep hwëna Yesus mo osona Yakobus gubiridaka, “Aya-
wal oso-wal, emki asa sane tan.
14 Petrus Bak mes nësa aïsïl gwibiridala– Alap kim nonol tangan
kwasangna Yahudi srëm zi hip goltreizimki, men dekam Alap nonol
tanganna desa zëre hon dep lup gul inkiye.
15 Yahudi srëm zi de nëbon mae bïtï gwenna, zen man tangan dakastï'ïn–
men kirekam Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nukke,
16 ‘Ëe asa lamkam etan Yahudi zisi amjanbirzin hap lwa halzal– ë yala
men zao Daud orep ïrïk gïlkïke.
Men kirekam zini gol swranak etan gola dauk gwenan, zen kirekam asa
zi ausuna insa etan oto tasibirzir.
Zen dekam sa etan ano ïrïk gïnnïk lowehe gwer.
17 Ëe kirekam asa syal gwibir– tïngare zi ausu dekakim hen Asa de dam
tasïn hïp dëblak.
Dekam sap Yahudi srëm zi, Ëe asa desa hen hlïlin–
Aena men desa en dam tasibikye.
Ëe an Bian Zënë ki kirekam gu'un,
18 hen orep mesë ki kirekam gu-guk gwek.’ ” *
19 Yakobus ki zep gubiridaka, “Ano tame gun nukon, nen bap nen zëbe
mae hap orana gwa-gwa ta gwizimdin– to mip blom tasibin srëm wenya
in zen angkam Alapsa tame da'anye.
20 Hwëna surat ensa nen ale gul sonezimdin– anakan dikim tïtï tabin
hip:
Yang tabin dowal hap de otweran blom ta gwibir-zimdinni bahem
twenblanda gwen.
Hole naka de blwap-blwap tan tweran ninni bahem twenblanda gwen.
Otweran kalsa bahem otde gwibin.
Hen kahalo-kahalosa baes tak.
Kire enkam esa suratkam tïtï labir. *
21 Sap Musa mo tïtï tabin ola Hari Sabat jamkam man tïngare langnak de
Yahudi mo but srëm gol-golak donbirida gwek, hëndep angkam hen nama
donbirida gwe'an. Zep Yahudi srëm Kristen zini in de ahakore ol jalse
gwensa ësane gwen hap ëdwam gwe-gwenna, zen sap sa Yahudi mo but
srëm gol-gol san sek gwe-gwer.”

Yahudi srëm Kristen zi hip in kim suratna ale nulzimkke:

22 Dekam zep dua-blaskam de Yesus mo dam tasibin zini in, zao de
Kristen zi mo nol-nola ban, hen zao de tïngare Kristen zi niban zini dam
nososuk– zen de Paulus ne Barnabas neka Antiokia san dep ang eizimdin
hip. Zen Silas ne Yudas neka dam nososuk. Yudas, zëno aha bosena
Barsabas. Zi darena in hen zëwe de Kristen zi mo nol dare.
23 Suratna in zëbon mae zep anakare ola ban nol sonezimk,

---

* **15:11 15:11** Gal. 2:16 * **15:18 15:18** Am. 9:11-12; Yes. 45:21 * **15:20 15:20** Orya ol zini hom kirekam tweransa damera gwenan– hole naka de blwap-blwap gulblunkamye. Hwëna aha zi ki kirekam orep damera gwek, zep Alap man kirekam dep jalse gweka, sap dekam kala bëjen wet son. (Kej. 9:4; Kel. 34:15-17; Im. 17:10-16; 18:6-23)

“Suratna an Yahudi srëm Kristen zini ebe mae hap– Antiokiak de wenya, Siriak dena, hen Kilikiak de wenya kip,
dua-blaskam de Yesus mo dam tasibin wenya, hen Yerusalemk de Kristen zi mo nol-nola, hen tïngare awe de Kristen zini, abon mae onakon:
Dawem.
24 Ëe ama ësak: Zini man abon mae onakon ebon mae osan dep sek gwezak. Hwëna zen kim emsa tawa da gwibik, em hwëna enlala nike anakare hap ëtopse gwek, ‘San ha ëe an Kristussu karekkamë ang ëbla'an?’ Hwëna zini in ëe homë lup ul sonek, hen ëe homë emsa de tawa tabin hip enbiridak.
25 Zen in zebë zi darena dam ososuk– nëno mae mo wal bose dawem darena Barnabas ne Paulus nebon onak de ang ëzan hapye.
26 Barnabas ne Paulus ne in, zen mes tangan zëre nik mo angna Bian Yesus mo bose hap sosok osoka, zep maka hëndep zëbe hap de ol gol haladannak lïlkï.
27 Zini insa karekkam emsa tawa da gwibik, zen in zebë Yudas ne Silas neka suratna an han ebon mae osan dep leisya sonek– dekam de zen suratnak awe de ola ansa eiwa un hip.
28 Sap Alap mo Enhona mes abe mae hap anakan goltreizimki, ‘Bahem Bian osan dep de orana gwa-gwa ta gwizimdin– tïtï tabin olsa de beyakam wei yul sone gwizimdinkimye.’ Zen in zebë jalse gwen ola da-en emsa en sonebirida'an:
29 Yang tabin dowal hap de otweran blom ta gwibir-zimdinni emki baes tan.
Otweran kalsa bahem otde gwibin,
hen hole naka de blwap-blwap tan otweran ninni bahem twenblanda gwen.
Hen bahem ëkahalo gwe-gwen.
Eme desa langa ulsu'uk, em esa Alap mo nwenak ësam gwesïl.
Zao en zausunun. Dawem.”
30 Dan-nër dan-nër zini in ki zep hëndep Yerusalem kon Antiokia san dep ëgwahak. Kim zë yaïng gwek, dekam zep tïngare ëKristen gwen zini tagal nulsuk, zao zep suratna insa baca nulzimk.
31 Zen man tangan suratna iwe de ol tan-tanna insa sam neisibik.
32 Yudas ne Silas ne in, zen Alap mo Enho mo sosonkam de hamal hap de ol lonbirida gwenna. Zen zep tatem dikim ëzaun hup ol zïm-zïmkïm sërkam lonbirida gwe'anka.
33-34 Zao hom holo ëka, dekam zep etan Yerusalem san dep anakare ola ban deisya sonek, “Dikire Alap onakore dawemna ebon nebon lwa gwek.”†
35 Hwëna Paulus ne Barnabas ne man zë holo ëka. Bian Yesus hup de ol dawemkam zë etan tawa la gwibirki. Aha zi man zë hen tawa da gwibik.

Paulus ne Barnabas ne kim ol tetek ëkake:

36 Hom holo gwe'ak, Paulus ki zep Barnaba'a gubluka, “Nen ki etan amjanbin– men zen nëno nik mo tawa labiri dankam Bian Yesussu daïblïblakke, eka ki hla kulida song gwe, ‘Zen angkam banakan lowehen da'an?’ ”
37 Barnabas man dwam gweka– Yohanis, aha bosena Markus, de hen etan ang gwizimdin hip.

† **15:33-34 15:33-34** Lukas kim ola ansa ale gulku, hwëna ayat 34na ansa lun kon mes yap aha zi mas nuk. Zen a kirekam mo mas nukye: “Hwëna Silas man dam gulsuku, ‘Ëe asa an san al gwezal.’ ”

38 Hwëna Paulus man zen de ang gwizimdin hip baes gweka, sap zen mes
nonol Pamfilia kon heya gweka. Dekam etan hom mae ang gwe-gwizimki-
aha langnak de zini kim etan tawa labir song gwekaye.
39 Zen dekon zep mamkam ol tetek ëka. Ki zep kon hëndep sya këka.
Barnabas Markus hun bulkum lang tekna Siprus sun dep zersong gweka.
40 Paulus Silassa zep dam tasïkï- deban de dan ën hap. Tïngare
Antiokiak de Kristen zini dekam zep zëbe nikip Alapsa abe dak, "Bian,
dikire ere onakore kwasang-kwasangna zëbon nebon lwa gwek." Ki zep
kon zersong gweka.
41 Zen Siria mo lang naban Kilikia mo lang naban zeramjanbir song
gweka, hen zëwe de Kristen zisi tatete labir song gweka.

16

Timotius kim Paulus ne Silas neka ang gwizimkike:

1 Paulus dekam zep Silas han Derbe san dep song ëka. Derbe kon etan
Listra san dep zep ayang ulki. Zao Kristen zini ki, bosena Timotius. An
zem Yahudi we. Zen hen mes Kristen gwek. Bi zem Yunani wal.
2 Listrak de tïngare Kristen zini hen Ikoniumk de wenya Timotiussu man
nen gweblak, "Walasna in aïrïs."
3 Paulus dekam zep zëbon de ang gwe-gwen hap dwam gweblaka. To
mipna ki zep blaonsubluka. Zen mae hap blaonsubluka- dekam de langna
iwe de Yahudi zi anakare hap husus gweblan srëm hap, "Zen hom nëbon
mae tïlkï, sap zëno bianna Yunani wal."
4 Ë-ë san kim namjan gwibik, zen man Yesussu de taïblïblan wenyaka
donbirida gwek- mensa dua-blaskam de zi niban Kristen zi mo nol-
nolaban Yerusalemk aha-en nukye, zen dikim hen suratnak de jalse
gwibiridan ola in san ang ta gwen hap.*
5 Zëwe de Kristen zini Yesussu de taïblïblankam zep ëtatete gwe zahek,
hen dekam yakla jamkam zep zini etan taïblïblankam ëmas-mas gwe-
gwek.

Paulus kim Makedonia walya nwe lirisin nëblankam hla takake:

6 Paulus ki zep Galatia hen Prigia mo langna ziamjanbirki. Hwëna
dekam Alap mo Enhona man gubiridaka, "Asia mo langna bahem
amjanbin."
7 Misia han de lang zïp sonnak kim yaïng gwek, dekam zep sap ëakasïk-
Bitinia mo lang san de amjanbin hip. Hwëna Yesus mo Enhona man etan
gubiridaka, "Desan hen bahem amjanbin."
8 Dekam zep hwëna Misia mo lang san taman gwek, hëndep hi alpnak
de ëna Troas san dep zep tine gwek.
9 Zao zep hwëna Paulus mo nwena lirisin nëblak. Zen eiwa de makan
Makedonia walsya hla taka. Zen man zaunkum Paulussu anakan abe
ta'anka, "Haen, emki Makedonia san song gwezan- asa de mas gwibiridan
hap."
10 Hëndep dekam zebë ëhohle gwek- Makedonia san de sek gwen hap.
Sap ëe mesë dam ulsuk, "An Alap Zën ki nësa gubiridanda- zëre mo ol
dawemsa dikim zëwe hen tonbirida gwen hap." Ëe an zen ola ansa ale
guk, Lukas, ëe ama hen dekam ang gwibiridak.

Ëna Pilipik kim wenya Lidia Yesussu taïblïblakke:

* **16:4 16:4** Kis. 15:29

11 Troas kon bulkum zebë dam-dam enkam Samotrake mo lang san dep
sek gwek. Ka'ankam zebë hwëna Makedonia mo hi alpnak de ë bosena
Neapolisk yaïng gwek.
12 Dekon tanakam zebë hwëna Pilipi san dep sek gwek. Propinsina
Makedonia in, zen Roma mo ïrïk gïn lang ahana, hen Pilipi in, zen
Makedonia mo aha ë yawal. Zao holo tolkamë lowehek.
13 Hari Sabatkam, ëe dekam ëna in mo ho alp nakore lïlïkïn sïnë wet so
gwek, sap ëe ama tim uk, “Ho alpnak man yap Yahudi zini Alapsa dekon
abe ta gwen hap ëtagal gwe-gwenan.” Sap zen dekam nama hom but srëm
gola dau'uk. Zao kimë teinikin'ik, we walya zen zë tagal gwek, deban mae
en zebë ola olëton'ak.
14 Ahana zen zë sane gwe'ak, ëna Tiatira kore we, bosena Lidia. Zen sam
dan kïl makare kaensa de te-alakam lirak ta gwibin hip de we– men kire
kaenkam teipsïn zi mo bajuna dayal gwibir-zimninke. Wenya in Alapsa
de betek gweblanna. Bian zep enho naka talusubirki– dekam de Paulus
mo ola kon Yesussu taïblïblan hap.
15 Dekam kimë Lidiasa hen zëno golak de wenya ban kïtak baptis labik,
dekam zep asa gubiridak, “Em de asa anakan tame gunnu, ‘Zen eiwa-
eiwakam Yesussu taïblïblanan,’ ki ano golak emki bïtï gwen.” Zëno ol san
zebë ki hëndep ang tak.

Paulus ne Silas neka kim Pilipik bwinak se noso inkke:

16 Aha yaklakam kimë etan ho alpnak de ol ëgu sone gwenna in san
dep sek gwek, ki zebë zë hwëna oranak wenya ban oltowe'ak. Wenya in
zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwenna, hen dowala mes tïlbirki, zep
hlaul-hlaulkum syal gwe-gwek. Zëbon zini beyakam yaïng gwe-gwezak–
dekam de hamal hap de ol hap taken-taken gwe-gwibin hip. Nonol in zëno
mae mo tana ïltïkïnnïk babu gwe-gwek, desa abe da gwibik, “Ëe zëbon de
hamal hap de olsa sane gwen habë hatananzal. An dë te-ala naye.” Wenya
insa men zen bi neibik, zen dekon zep te-alana beyakam lop da-in gwek.
17 Hwëna wenya in dekam zep Paulus mae han asa golëtro nasen gwe'ak.
Anakarekam ola mamkam gu gwe'ak, “Zini an, Teipsïn Zini Alap mo lup
gul sonenna– zen de nëbe mae hap ëngaya gwen hap de orasa dam tasïk
gwizimdin hip.”
18 Yaklana man beya gwek– kirekam de gweibirida gwenna. Hëndep
Paulussu kim jalak zerzauk, ki zep lero gwibin niban zëbon de dowala insa
gubluka, “Kristus Yesus mo bosekam ëe ama emsa gublu'an: Em zëbon
onakon wet son!” Dekam zep hëndep wet soka.
19 Zini in zen wenya insa bi neibik, kim tame nuk, “O zen de dowal
srëmkam gwë'ak, nen molye te-alana zëbon onakon ulin gwek,” dekam
zep Paulus ne Silas neka teipsïn-teipsïn wenyak dikim zitrën hap pasar
san dep ïl nosohak.
20-21 Teipsïn-teipsïn wenya kip kim nitreizimk, zen dekam zep nenbiri-
dak, “An Yahudi wal dare. Zëno nik mo tawa tabinni nëno mae mo ëpba
lowe hensa dikim wet gulsuzimdin hip. Hwëna hom dakastïlïn– Roma mo
ïrïk gïn zini nen de zëno ol san ang tan hapye. In zep zëno nik mo tawa
tabin nikon ëna awe de zini ëïlman gwe-gwe'an.”
22 Zi beyam-byana dekam zep hen ëgu anek, “In eiwa!” Teipsïn-
teipsïn wenya in dekam zep baju talwesizimdin nika de lek-lek son hap
nenbiridak.
23 Mam enkam kim lek-lek nososuk, ki zep hwëna bwinak se nosoink.
Bwinak de nol gwen zi nika zep nenblak, “An dawem en tangankam kara
so.”

24 Kirekam insa nenblak, olk de tekson tangannak zep se so inki. Zëno
nik mo tanana te hlangnak zep bat nosozim anek.
25 Hwëna ngïrïn tatem zep Alapsa abe la'anka hen tërya ban isrip-sri ë
gwebla'anka. Ahakore bwinak de zini man sane noso'ak.
26 Mumuk ennak zep jïngïl yala taïlkï, hëndep bwina in mo moko hap de
kasona man ëëwak gwek. Hëndep dekam zep bwi lïlïkïnnï in ëtalwesïk.
Hen mensa bwinak de zini besikam de dokotkam dahalebik, man hëndep
ësom-som gwe hanak.
27 Bwinak de nola in ni tan nakon zep auna hlo zaka. Kim hlaulku,
“Lïlïkïnnï tïngan talusundan nik ërlwa'an,” dekam zep sap nëbok zemka
mol ineka– zënaka dikim dang gulblun hap. Sap zen man tim gulku, “Mes
ëheya-hya gwenan. Hare an ki hwëna asa sa dal!”*
28 Hwëna Paulus ki zep ol mamkam takenblaka, “Bahem enaka tan! Ëe
tïngan namaë lowe he'an!”
29 Dekam zep zëre hon de ëbabu gwe-gwen zisi syauk ngatan naban de
golëhlu-hluk gwezan hap takenbiridaka. Zëna ki zep yal-yala ban Paulus
ne Silas nik mo nwenak boklena kom sozim zika.
30 Kim kon ziwet soka, dekam zep takensizimki, “Bian ne bian ne, ëe
basa asa syal gwibir?– ëe dikim ngaya gwen hapye.”
31 Ki zep ding ulblika, “Bian Yesussu em anakan taïblïblan, ‘Zen Zen–
asa de ngaya tan hap de Zi niye,’ dekam esa ngaya gwera. Hen kirekam,
eno golak de wenyaye.”*
32 Dekam zep Bian Yesus hup de ol dawemna zëno golak lonbiridaka.
33 Hëndep dekam zep kam zëno nik mo wei-weina ngan tasibir-zimki.
Hëndep kam zep ki hëndep zëna hen zëre mo golak denaban tïngan baptis
labirki.
34 Tembanena ki zep hwëna golzimki. Zëna dekam zep zëre mo golak
de wenya ban golëisrip-sri gweka, sap zen mes Alapsa daïblïblak.
35 Kim lïtïk, ki zep teipsïn-teipsïn wenya in zëre mae mo jana nabare
zini bwi gol san dep lup nul sonek– zao de nol gwen zini insa de gublun
hap, “Paulus ne Silas ne dikire song ëk.”
36 Ki zep bwinak de nola in guzimki, “Asa man nenblananzal: Em sap
esa song êra. Dawem enkam song ë.”
37 Hwëna Paulus ki zep jana nabare zini insa gubiridaka, “Ëe an Roma
mo ïrïk gïnnïk de zi dare sake. Zen hwëna takensizimdin srëmkam
totoresa zi nwenak asa lek-lek nosok! Ki zep hen takensizimdin srëmkam
bwinak asa se nosoink. Hwëna angkam man ëdwam gwe'an– sowëkam
de asa guzimdin hip, ‘Dikire song ëk.’ Kirekam ëe ama baes ë'an. Dikire
zën yaïng gwezak– dekam de asa hïl so sonen hapye.”
38 Jana nabare zini in kim teipsïn-teipsïn wenya insa kirekam nenbiri-
dak, dekam kim anakan tame nuk, “O Paulus ne Silas ne, an hare Roma
mo ïrïk gïnnïk denakake,” dekam zep ëaïrï'ak. Sap Roma mo ïrïk gïn zisi
bëjen totoresa karek tan. Sap zen man tim nosok, “An Yahudi en kore zi
dare.”
39 Dekam zep zëno nik mo enlalasa de së ta sonezimdin hip yaïng
gwezak, ki zep anakare ola ban hïl noso sonek, “Bahem asa jal eibiridan.
Hwëna emki ëna an kon song ën.”
40 Kim wet osoka, ki zep Lidia mo gol san dep song ëka. Zao kim
Yesussu de taïblïblan wenya tagal ulsuku, zao zep aumwa hap ol zïm-
zïmnï lonbiridaka. Zëna ki zep kon ëhalka.

* **16:27 16:27** Kis. 12:18-19 * **16:31 16:31** Rom. 10:9-10

17

Tesalonikak kim aptakake:

1 Timotius hun kim Makedonia mo ë darena Amfipolis ne Apolonia neka
ërtamanka, ki zep Tesalonikak ërhataka. Zëwe hen Yahudi mo but srëm
gola ki.
2 Paulus ki zep but srëm gola in san dep song gweka– men kirekam
zëna gwë gwekake. Dekam dan-ahare Hari Sabatnak Alap mo ëpba ola
kore naka zep klis gul gwizim'inka.
3 Zen anakan zë srip gulsuk gwizim'inka, “Alap mo ëpba olak man dam
gwesïk, ‘Nësa de ngaya tabin hip de zëre mo zer sonen Zini, Zen nonol
kareksa sa goltowera, ki sa hwëna tïn nïkon etan ngaya gwera.’ Ëe in zebë
emsa Yesus hup dena ansa anakan tawa tabi'in: Zen eiwa Zen tangan–
nësa de ngaya tabin hip de zer sonen Zi niye.”
4 Dekam zep Paulus ne Silas neka Yahudi zini in ahakon daïblïzimk hen
ang neizimk. Beyakam Yunani kore zi ang neizimk– Alapsa men zen betek
në gweblakke. Ahakon hen bose nabare we wal.
5 Hwëna ahakon mae hap husus neizim'ik, “Ano mae mo but srëm gola
kon kim hlï nïl in'in.” Dekam zep pasarak ë-ensa de zauk gweblan zi hip
te-alasa neirzimk– zen dikim ëïlman gwennak mas gwibiridan hap. In
kim ëïlman gwe'ak, dekam zep Yason mo gola dot dasïzïk– Paulus ne Silas
neka dikim zi tra mo nwenak ziwet son hap.
6 Hwëna kim zë nohwënzimzik, Yason zënaka zep ïl dïhak, hen ahakore
Yesussu de taïblïblan zi niban ëna iwe de teipsïn-teipsïn zi sin dep ïl
dïbirhak. Anakan zep zë boton ol blo-blokam nenbiridak, “Tïngare
okamanak men zen zini yasik da gwibi'in, zen mes angkam awe yaïng
gwezal.
7 Hwëna Yason an mes zini insa zëre mo gola kon lup gul inki. Zëno mae
mo tawa tabinni, zen Roma mo ïrïk gïn nïkon dikim wet so gwen hap tïtï
da gwibirin, sap zen anakan tawa da gwibirin, ‘Aha teipsïnnï ki– bosena
Yesus.’ ”*
8 Kirekam kim nasalbiridak, dekam zep zi trana in teipsïn-teipsïn wenya
in mae han ëjal gwek.
9 Dekam zep Yason maesa wal bose wal zeban nenbiridak, “Te-alasa
nongka ap olzimk, ki neik sek gwek.” Kim nolzimk, dekam zep nenbiridak,
“Angkam sap esa sek gwer.”

Ëna Bereyak kim aptakake:

10 Orapna kim tï'ïnzak, dekam zep Paulus ne Silas neka Timotius mae
han ëna Bereya san dep lup nul sonek. Kim zë yaïng gwek, dekam zep
Yahudi mo but srëm gol san dep sek gwek.
11 Zëwe de zini enlala ngatanna. Zen Tesalonikak de zi mo kim hom.
Zen zep aha-ere enlalakam Paulus mo mo tawa tabinni insa nulin gwek,
hen zen dekam mwin-mwankam Alap mo ëpba olsa anakare hap karatda
nul gwek, “San ha eiwa denaka nësa tonbirida gwe'ara?”
12 Zen zep beyakam Yesussu daïblïblak. Zen ahakon Yunani kore zi, hen
Yunani kore bose nabare we wal.
13 Hwëna Tesalonikak de Yahudi zini in zen Yesussu daïblïbla srëm
gwek, Zen kim Paulussu anakan nasalblak, “Zen angkam Bereyak tawa
ta gwibi'ira,” zen dekam zep yaïng gwezak, dekam zep zë hwëna zëwe de
zisï olkam se dyabiridazak.

* **17:7 17:7** Luk. 23:2; Yoh. 19:12

14 Dekam zep, Bereyak de zini men zen Yesussu daïblïblak nabakam
Paulussu hi san dep zon dak. Hwëna Silas ne Timotius ne zen nama ki zë
ëka.
15 Men zen zon dak, hëndep Atenak nërhatak. Zen kim lwan dahak,
zëbon mae zep Silas ne Timotius neka anakan gu sonezimki, “Nabakam
de asa ërtrozak.”

Paulus kim Atenak gwë gwekake:

16 Atena kon kim nama Silas ne Timotius neka eiszim'inka, enlalana man
tangan anakare hap dowebla hanaka, “An ba hap ëna ansa yang tabin
dowal-dowal enkam al dasïk?”
17 Zen in zep Yahudi mo but srëm gol san song gwe-gweka– zao dikim
Yesus hup denaka Alap mo ëpba ola kon ziklis gul gwen hap. But srëm
gola iwe, Yahudi srëm zi niban siri gwe-gwek. Paulus mwin-mwankam
hen pasar san song gwe-gweka. Men zen zëwe ba mae hap yaïng gwe-
gwezak, desa zëwe zep Yesus hup de ol dawemkam tawa ta gwibirki.
18 Ëna iwe de zini ahakon Epikuros Bak mo tawa tabin sin de ang
ta gwenna, hen ahakon Stoakam de gubirida gwen wenya. Zen dekam
zep Paulus hun nërkeisa-keisa gwek. Ahakon man nenblak, “Ol beyam-
bya zini an man zënaka tim ti'ara, ‘Ano tawa tabinni an aïrïs!’ ” Hwëna
ahakon man nenblak, “Zini an san ha ëse yang tabin alap san de ang ta
gwen hap nësa tïtï tabi'ira?” Zen mae hap ki ëguk: Sap zen Yesus de tïn
nïkon ngaya gwen hap denaka tawa ta gwibi'inka. *
19 Dekam zep Paulussu zëre mae mo ëgolek de gwe-gwen kwatap san
dep nërsong gwek. Kwatapna in “Areopagus”kum nen gweblak. Zao
zep nenblak, “Ëe ama ëdwam gwe'an– eno tawa tabin ësena insa de asa
tonbiridan hap.
20 Sap eno tawa tabinni ano mae mo inik au hlobin makan tangan
lwa'an, zebë dawemkam de emsa sane tan hap ëdwam gwe'an.”
21 Sap tïngare Atenak de zini hen aha lang nakore zini men zen zëwe
lowehe gwek man ësam gwesïk gwek– ol ësesa de ësane gwe-gwen hap,
hen kire hap de ëkeisa-keisa gwe-gwen hapye.
22 Paulus ki zep luweka, ki zep gubiridaka, “Atenak de zi, ëe ama emsa
tame tabirin, ‘Em in alap-alapsa dawemkame blikip eisibirida gwenan.’
23 Ëe kimë eno mae mo ënak të nasen gwe'ak, dekam zebë eno mae mo
yang tabin alap-alap hap de kire-kirena kara ta gwibi'ik. Dekam zebë hen
tweran nin tru tasïk gweblan hap de kalsna hlauk. Zëwe ema ale uk, ‘An
nëno mae mo tame tan srëm alap hap dena.’ Zep men zëbe hap tame tan
srëmkam tru lasïk gweblanan, ëe ama Desa emsa tonbirida'an.
24 “Alap men zen okamana ansa yang gulsuku, hen tïngare kirekam-
kirekamna yang tabirki, Zen Zen nglï naban kama naban bi gwizim'ira.
Zen zi mo gol taublun dannak hom gwë gwenda.
25 Hen Zen hom zi de banakare maesa golblan hap dwam gwe-gwenda,
sap Zen tahalha naka hom. Sap Zen Zen kïtak zi hip gol gwizimnira–
angna, ensasana, hen tïngare kirekam-kirekam naye.*

---

* **17:18 17:18** Epikuros Bak, zen sap zëwe de walsya hom, hwëna zëno tawa tabin ola mes Atenak hatak. Zen man tawa ta gwibirki, “Nen isrip-sri enkam nen lowehe gwen– banakare jalse gwen ol mae san de ang ta gwen srëmkam.” Stoakam de gubiridan wenya, zen zini bosena Zeno Bak mo tawa tabin sin ang tak. Zen man tawa ta gwibirki, “Nen diki enho tatetekam nen lowehe gwen. Anakan de enlala gwibinni aïrïs, ‘Ëe a-en asa dawem gwer. Aha zi mo tïtï tabin sin ba hap de ang gwen hap?’ ” * **17:25 17:25** 1Raj. 8:27; Yes. 42:5; Kis. 7:48-50

26 Nonol lone sennak Zen aha-ere zi nikon tïngare zi ausuna yang tabirki. Hen dekam zep zëbe mae hap okamasa de bi gwibin hip dena golzimki. Zen Zen kïtak okama tek-tekna kae gwibir-zim niraka, hen Zen Zen auhu-kamanak de teipsïn-teipsïnnï anakan dam tasïk gwibirida, ‘Angkam em teipsïk. Angkam em ati gwen.’
27 Alap mes kirekam syal gwibirki– Zënaka dikim të gweblan hap, mae hap, ‘Wëhë asa nërtowe'ak?’ Hwëna Zen sap nëbon mae onakon langanak hom–
28 men kirekam ëgu gwenanke, ‘Nen an zëno taha terenake lowehe gwenan hen ëtë nasen gwenan. Ensasana hen Zëbon onak.’ Ebon mae onakon men zen tërya ale dabik, zen hen ki anakan ëgu gwek, ‘Nen an kïtak zëno walas.’
29 “Zen in zep, nen de Alap mo walas gwenkam, nen bap nen anakan tim tin, ‘Alap mo nwe-masena zen zi mo tahakam de yang tasïn makarena’– men kirekam zi mo enlalakam emas nakon, ahaksa perak nakon, hen kaso nakon yang da gwibirinke.
30 Orep Alap nwe enkam zë kara ta gwibirki– kirekam de Zënaka tëblannakye. Hwëna angkam zep okamanak de tïngare zini gubirida'ara, ‘Angkam dekam ëhalek.’
31 Zen mes yaklana dam tasïkï– dekam de tïngare zisi zëre mae mo enlalasa de hla tazimdinkim klis gun hup denaye. Men Zen de klis gun hup dena, Desa hen mes dam tasïkï. Hen dekam de tïngare zi taïblïblan hap, Alap mes tïn nïkon ngaya taka.”
32 Hwëna tïn nïkon de ngaya gwen hap dena insa kim sane da'ak, ahakon dekam zep swrë da'ak. Hwëna ahakon man nenblak, “Neik etan aha yaklakam kire hap dena asa tonbirida.”
33 Paulus ki zep kon song gweka.
34 Hwëna dekam ahakon man zëno ola kon Yesussu daïblïblak. Zen dekam zep zëbon ang ta gwek. Ahana bosena Dionisius. Men zen kwatapna iwe ëgolek de gwe-gwek, zen zëno mae mo aha mamna. Ahana we, zëno bosena Damaris. Ahakorena hen ki.

18

Paulus kim Akaya mo langnak de ëna Korintusk hatakake:

1 Atena kon, ki zep Korintus sun dep song gweka.
2 Zao zep Yahudi walya Akwilasa zertoweka. Zëno auyan-azana orep Pontus sun dep ëal tak, zep zëwe de wal hap joweka. We zem bosena Priskila. Zen anakarenak ake'anka, “Nër hom Italia kon aptazak.” Sap Roma mo teipsïnnï Klaudius Bak nër hom anakan golëalsa soneka, “Yahudi zini kïtak de Italia mo langna an kon sek gwek.” Paulus ëse apta zannak zep duwezimki,
3 sap zëno nik mo syala apdenak– tenda gol syal gwe-gweblan hap de zi dare. Zao zep apdekam lowehe gwek hen syal ta gwek.
4 Hari Sabat jamkam zep Paulus Alap mo ëpba ola kore naka Yahudi mo but srëm golak ziklis gul gweka– zen dikim hen Yesussu taïblïblan hap, sap Yahudi zi, hen sap Yunani kore zi.
5 Silas ne Timotius ne kim langna Makedonia kon apta zaka, Paulus dekam zep tenda gol syala insa golzausuku. Dekam yakla jamkam zep Alap mo olkam Yahudi zi ensa anakan tawa ta gwibirki, “Yesus Zen Zen–Israelsa de ngaya tabin hip de Zi niye, Alap mensa gu-gubirida gwekaye.”
6 Hwëna ahakore Yahudi zini kim nërol gwek hen lamang dak, Paulus dekam zep bajuna anakare ola ban hlaïk-hlïk so guk halka, “Ano ola ansa

baes eibirin, ki em hen ema ëngaya gwen hap dena baes eibi'in! Ëe ama sap emsa de ngaya tabin hip alp gwibiridak, zep Alap molya eno mae mo kala abe hap ngëro gulbluka. Zep ëe ama angkam song gwe'an– Yahudi srëm zisi de hwëna tawa tabin hip." *

7 Paulus ki zep but srëm gola in kon golëwet so gweka, dekam zep hwëna zëno golek denak de golak golëbïtï gweka. Gol bina in bosena Titius. Zëno aha bosena hen Yustus. Zen Yahudi srëm zi, hwëna Alapsa mes betek gweblaka. Zëno golak zep hwëna golëbïtï gwe-gweka.

8 But srëm gola iwe de mamna, bosena Krispus Bak, zen we wal walas zeban zep Yesussu zitaïblïblaka. Hen ahakore Korintusk de lowehen wenya beya nik hen Paulus mo ola kon Yesussu daïblïblak, dekam zep desa hen baptis dabik.*

9 Aha orapkam, Bian Yesus nwe lirisin soblannak Paulussu gubluka, "Bahem aïrïn. Sap esa tonbirida gwera. Balkkam bahem gwë gwen.

10 Sap Ëe ama emsa zergwë gwe'an, hen zini molya emsa karek dak. Sap ëna awe de zini beyakam sa Abon onak bïtï gwer."

11 Paulus dekam zep zëwe Alap mo olsa de tonbirida gwen hap holokam gwëka. Tahunna aha-en tamanblak, ahana ngïrïn ngam sonnak.

12 Dekam Akayak Galio Bak gubernorkam ïrïk gïlkï. Yahudi zini dekam zep ola aha-en nuk– Paulussu de Galio Bak osan dep balk tahan hap. Kim balk dahak,

13 anakare ola ban zep nërtrëblak, "Zini an zisi yasik ta gwibirida–nen dikim Musa mo tïtï tabin olsa gweibir kïnïn hap, dekam de hwëna zëbon osan ang tan hap. Hwëna dekam Alapsa molye dawemkam betek ë gweblak."

14 Paulus kim sap nama ding gun hup enlala gwe'anka, Galio ki zep hwëna ding gulzimki, "Em san asa Yahudi walsae hla lal! Roma mo jalse gwen olsa de gweibir kïnïn habe klak lanan zanam, ëe amaka emsa salbirida'an.

15 Hwëna ere mae mo ëpba olak de ol-gunnu hen bosem-sena, zep ene ki klak lananzal. Zen e-en emaka tap uk. Ëe ama baes gwe'an– kiresa de ep klis gulzimdin hipye."

16 Ki zep zëre mo jana nabare zini golëalsa sonen hap gubiridaka.

17 Hwëna Yahudi srëm zini men zen zë beyakam ëzau'uk, dekam zep Yahudi mo but srëm golak de mam zini Sostenes Baksa dot dasïk, zao zep hëndep dangolek. Hwëna Galio Bak nwe enkam zë kara tabi'inka.

Paulus kim langna Siriak de Antiokia san dep lwa halkake:

18 Dekam Paulus Korintusk iwe holo tolkam gwëka. Ki zep hwëna Siria mo lang san de etan lwahan hap dwam gweka. Dekam kim zëwe de Yesussu taïblïblan zini hli yuludaka, Akwila we zem Priskila han man ang ëblak. Song gwen hap kim golek de gwe'anka, dekam zep zëwe de hi alpnak de ëna Kengkreyak nol alana lunsuku. Mae hap lunsuku: Sap Yahudi zini kirekam ëgwë gwek– Alap hap de anakan goltrëblan hap, "Mensa ëe emsa gu-gubluk, 'Ëe kiresa asa Eno bose hap syal gwibir,' mesë sul sonenan." †

---

* **18:6 18:6** Bajuna in mae hap hlaïk-hlïk so guk halka: Anakan dikim enlala sobiridan hap, "Eno mae mo karekna in dikire ere mae onak lwak." * **18:8 18:8** 1Kor. 1:14-17 † **18:18 18:18** Yahudi zini kim Alapsa nen guk gweblak, "Ëe asa ebe hap de syalsa gol," dekam kim nama syal nei gwibik, nol alana man lam da gwibik. Kim su nul sone gwek, dekam zep dalansïk gwibik. Yahudi zi mo Alap hap de ol gu-guk gweblan ola emki hlaun Bil. 6:1-21nak.

19-21 Asia mo langnak de ëna Efesus kim bulkum zihataka, Paulus zëna ki zep Yahudi mo but srëm gol san dep song gweka. Zëwe Alap mo ëpba ola kore naka zep ziklis gulku. Zao zep abe dak, “Em wëhë holo tolkam awe gwë'anka?” Hwëna man ding gulzimki, “Angkam molyë awe holokam gwëk. Alap mo dwam gwibin sin de kirekam lwankam, ki asa lwa halzal.” Zëna ki zep kon etan bulkum gwë halka. Akwila ne Priskila neka zao zep hli soka.

22 Kaesareak zep ati gweka. Dekon zep Yerusalem san dep tanakam zaheka– zëwe de Yesussu taïblïblan wenyaka de hlauluda guluhan hap. Zëna ki zep kon Antiokia san dep hwëna lwa halka.

23 Zao holo tolkam gwëka, ki zep Galatia hen Prigia mo langnak de ë-ë san amjanbir song gweka– dekam de etan zëwe de Kristen zisi tatete tabin hip.

Apolos kim Efesusk hen Korintusk tawa ta gwibirkike:

24 Zao kim lwa se'ak, ki zep Yahudi walya Apolos Efesusk hata zaka. Zëno auyan-azana Mesir mo ëna Aleksandria san dep al tak, zep zëwe de wal hap joweka. Zen mes sekolana sul sone song gweka, zep sërkam tangan Alap mo ëpba ola tawa gwibirki.

25 Zen mes beyakam Bian Yesus hup dena tame gulku, hen udobe naban anakan tawa ta gwibirki, “Nësa de ngaya tabin hip de Zini angkam hatan hap man golek de gwe'ara.” Hwëna zen hom dekam Yesus mo bosena tawa gwibi'inka, hwëna anakare ol ensa salka, “Yahudi mo langnak baptis ta gwibin zini Yohanis Swe mes zisi zëbe hap de hohle tabir-blin hap baptis ta gwibirki.”

26 Zen kim udobe naban kire hap denaka but srëm golak tonbirida'anka, Priskila ne Akwila ne man zë sane la'ak. Dekam zep enblak, “Ano nik mo gol san emki ang gwen.” Zao zep dawemkam Yesus hup denaka anakan lonblak, “Yesus Zen Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye.” Dekam zep dawemkam taïblïblaka.

27 Akaya san de song gwen hap kim dwam gwe'anka, dekam zep Efesusk de Yesussu taïblïblan wenya nenblak, “In aïrïs.” Dekam zëwe de Kristen zi hip anakare hap de suratna ale nulzimk, “Zini an amki dawemkam eirink. Zëno tawa tabinni aïrïs.” Zao kim hataka, zen dawemkam zep zë mas gwibirida gweka– men zen Alap mo kwasang-kwasang nakon Yesussu daïblïblakye.

28 Sap zëwe zi beya mo nwenak, Apolos Yahudi zi niban dawemkam Yesus hup dena golëkeisa-keisa gwe-gweka, hëndep man topse në gweblak. Sap Apolos zen Alap mo ëpba olak denaka dawemkam anakan klis gul gwizimki, “Yesus Zen Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zi niye, mensa Alap orep nësa gu-gubirida gwekaye.”

19

Paulus kim Efesusk gwë gwekake:

1 Apolos kim nama Korintusk gwë'anka, Paulus dekam zep Prigia mo langna tamun song gweka, ki zep hëndep Efesusk hataka. Zao zep Apolos mo kim de Yohanis Swe mo olsa taïblïbin zini golëtoweka.

2 Ki zep zë takensibiridaka, “Em kime ëei gwek, emsa wëhë Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka?”

Ki zep ding nulblik, “Hom. Ëe homë anakan ësak, ‘Alap mo Enhona ki.’ ”*

* **19:2 19:2** Kis. 2:38; Rom. 8:9

3 Ki zep etan takensibiridaka, “Em banakare baptis sine ang tak?”

Ki zep ding nulblik, “Ëe Yohanis mo baptis tabin sinë ang tak.”

4 Dekam zep gubiridaka, “Baptis ta gwibin zini Yohanis, zen mae hap baptis ta gwibirki: Zi dikim Alap hap zënaka anakan golëtrë gweblan hap, ‘Ëe ama angkam hale'an.’ Zen dekam man hen gubirida gweka, ‘In Zen asa zertro'an zala, em Desa taïblïblan.’ Desa de zertrozan Zini mes hata zaka. Zëno bosena Yesus.”

5 Kirekam kim nasalblak, dekam zep Bian Yesus mo bosekam de etan baptis tabin hip abe dak.

6 Paulus kim baptis tabin hyanak tahana tehabirida ineka, dekam zep Alap mo Enhona ing gwe hebiridaka, dekam zep hen owas hap zëre mae mo tame gun srëm ola donbi'ik, hen Alap mo Enho nakore hamal hap de ola donbi'ik.

7 Zini in tïngan san ha dua-blas enkam mes yap.

8 Paulus zao dan-ahare benkam gwëka, dekam Yahudi mo but srëm golak tïl gweka. Zao zep udobe naban Alap mo ëpba ola kore naka klis gul gwizimki– anakan dikim tïtï tabin hip, “Ëm de Yesussu taïblïblankam, zen dekam esa Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwer.”

9 Hwëna ahakon man ënol drak-drak gwek, hen Yesussu de taïblïblan hap man baes tak. Hen Yesus hup de ol dawemna insa man damnak lamang nul gwek. Paulus dekam zep, men zen Yesussu daïblïblak, desa en hlïlïn halka. Balai desa makare gola, bosena Tiranus, zao zep hwëna mwin-mwan enkam golëbïtï gwe-gweka. Zao zep apdekam ola ziklis gul gweka.

10 Kirekam de golëlowehe gwennak hëndep tahunna dan-dan damank, hëndep propinsi Asiak dena ol dawemna insa kïtak man ësaladak– sap Yahudi zi, hen sap Yunani zi.

Skewa Bak mo walasna kim sap dowalsa de golëalsa sonen hap ëalp gwekke:

11 Alap sërkam de owas-owassa Paulus mo taha san de aren zankam gol gwizimki.

12 Da so gwen kaenna ahaksa kaen hak maena, Paulus kim desa sap'nen towanblanda gweka, desa kim zi sang-sangnak de lonebla inen hap kap dahal gwek, dekam zep ëdawem gwe-gwek. Hen dowal mo tïlblïn maena, dekam zep dowala in wet so gwe-gwek.

13 Hwëna Yesussu de taïblïblan srëm Yahudi zini dekam zep sap hen dowal-dowalsa de Bian Yesus mo bosekam golëalsa sone gwen hap ëalp gwe-gwek. Zen man dowal-dowala insa anakan nenbirida gwek, “Paulus men zëno bosekam tonbirida gwe'arake, Yesus, zëno bosekamë emsa enbla'an: Em zini an kon wet son.”

14 Men zen kirekam ëgwë gwe'ak, zen Yahudi zi mo aha mam nik mo walas tuju enkam. Mam zini in mo bosena Skewa Bak. Zen hen Yerusalemk de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo aha mamna.

15 Hwëna dowal de tïlblïn zisi zep ahanaka etan nakasïblï'ak, hwëna zëbon de dowala in man ding gulzimki, “Ëe Yesus ne Paulus neka kië tame oso'an. Hwëna em an enda korena?”

16 Zini men desa tïlblïka hetyak gwesïk kïnzïnkam zep tahyo zaka, zao zep tangolebirki, hëndep man irkare tabirki. Dekam zep gola in kon irkan wei-wei naban heya-hya gwek.

17 Efesusk de lowehe gwen wenya kim ësak, sap Yahudi zi, sap hen Yunani zi, dekam tangan zep dawemkam ëaïrïk. Dekam Bian Yesus mo bosena man tangan blïkip neisibik.

18 Men zen Yesussu daïblïblak, dekam zep tame nuk, “O ëe namaë ol
karekna lam gul gwe'an. Ëe anik kira-kla gwek.” Dekam zep zi beya mo
nwenak zëre mae mo karek-karekna ëkira-kla gwek.
19 Hen beyana men zen ol kareksa syal nei gwibik, dekam zep ol karek
nabare ol tatakna kap da halzak. Zao zep tïngare zi mo nwenak tru dasïk.
Ol tatakna insa kap da halzak, te-alakam de lirak tabinkim, dua meliarak
maka hatak.*
20 Kirekam zep ki hëndep Bian hap de ol dawemna insa esek nul
haladak, hen sosonna Alap mam gul gwizimki.

Ëna Efesusk de zini kim ëïlman gwekke:

21 Hyanak kim Paulus Yerusalem san de song gwen hap kalang gweka,
zen man enlala gweka, “Makedonia hen Akaya mo lang san asa amjanbir.”
Man gu gweka, “Yerusalem kon asa Roma san dep song gwer.”
22 Ki zep zëre mo taha trï soblan zi darena, Timotius ne Erastus neka
guzimki, “Ëe an kim Asiak awe nama gwë'an, em Makedonia san em song
ën– zëwe de Kristen zisi de mas eibirida gwen hap.” Ki zep hëndep song
ëka.
23 In kim lwa se'ak, dekam zep zini men zen Yesus hup de ol dawem san
de ang tan hap baes tak Efesusk ëïlman gwek.
24 Sap zëwe de zini yang gulsun we dowal bosena Artimi'i betek nei
gwibirin. Efesusk zëbe hap de gol yala hen ki. Zao de zini Artimis mo
nwe-masekam dowal bete-teksa yang da gwibirin, hen gol bete-teksa syal
nëblanda gwenan– zao de dowal betekna insa zaun ta gwibin hip. Men
zen desa syal nëblanda gwenan, te-alana mamkam nulin gwenan. † Perak
nakon de yang ta gwibin syala iwe de aha mamna, bosena Demitrius.
25 Zen dekam zep men zen kire-kirena dowala in hap syal nëblanda
gwenan, desa tagam gulsuku. Zao zep gubiridaka, “Wal bose wal, Artimis
Bak hap de syala an nen dwan dekon am te-alana mamkam ulin gwenan.
26 Hwëna angkam, ena hen mese asalblak hen hla lak– zi bosena
Paulussu. Zen man tawa ta gwibi'ira, ‘Zi mo yang tabin alapna, zen eiwa de
alapsa hom.’ Hëndep kirekam de tawa ta gwibinkim, nëbon mae onakon
mes mamkam hlïlin halka. Awe de en naka hom kirekam hlïl in'ira, hwëna
tïngare Asia mo langnak denaka.
27 Zen de kirekam kïtak sul sone'anka, nëno mae mo syala an dekam
sa gutu gwer. Dekam hen Artimis Bak mo gol yawala ansa anakan sa
enlala nëblal, ‘An boton alap mo gol.’ Hwëna angkam sap teipsïn alapna
Artimissi man betek nei gwibi'in– tïngare Asia mo langnak de zini hen
tïngare okamanak de zi niye. Hwëna zini in mo tawa tabin nikon, zëno
bose dawemsa kim karek gu'ura.”
28 Kirekam de torannak kim sane da'ak, dekam zep sërkam ëjal gwek.
Dekam zep ol mamkam ëtaken gwe'ak, “Nëno mae mo alapna Artimis zen
teipsïn tanganna!”
29 Dekam zep hëndep ëna iwe de zini kïtak ëïlman gwek. Gayus ne
Aristarkus neka dekam zep balk nosok– men zen Makedonia kon Paulussu

---

* **19:19 19:19** “Dua meliarak” awe, Lukas man ale gulku “lima-pulu ribu perakkam de te-ala kaso”kam. Aha-ere perakkam de te-ala kasona dekam, zen mae mo kim: Aha-ere zi mo gaji aha-ere yakla blalkam de syal gwenna. † **19:24 19:24** Mae hap dekon te-alana mamkam nulin gwek, sap zini man zëbon mae onakon dowal bete-tekna insa hëndep gol zeban zëre mae mo golak de lonen hap kap da gwek. Sap zen man we dowala insa blikip neisïk gwibik, hen man tim nul gwek, “Desa de ëre mo golak lonenkam, ëe asa dawemsa hlaul gwer.”

ang ëbla zakaye. Ki zep hëndep ëna iwe de tagal gwe-gwen gol yawal san dep apdekam hlu-hluk gwenkam ïl nosohak.

30 Paulus zi tra mo nwenak de tonbiridan hap sap dwam gwe'anka,
hwëna Yesussu de taïblïblan wenyik jalse në gwebla'ak, “Bahem! Emsa
sa zë dal.”
31 Langna iwe de teipsïn-teipsïn zini, ahakon mes Paulus hun nërdokot
gwek. In zep hen nen soneblak, “Ëe ama emsa en sonebla'an: Em bahem
ëtagal gwe-gwen gola iwe hatan.”
32 Ahakon tame gun srëmkam ol ëkwahen san enkam hlu-hluk gwe-
gwe'anzak. Ahakon aha jal hïl gïn hïp ënop-nop gwe'ak, hen eihya nakon
aha jal hïl gïn hïp ënop-nop gwe'ak. Hëndep zi beyana in zao hom zënaka
tame nuk, “Ëe an kire habë tagam gwer.”
33 Yahudi zini man zë hen ëdurum gwe hezak. Zen dekam zep zëno
mae mo mamna Aleksander Baksa ngein sin nëblak. Dekam zep zi
tra ngïrïn nïkon ahakore nik daken gwebla'ak. San ha anakan mes
yap daken gwebla'ak, “Emki anakan gubiridan, ‘Bahem Yahudi zini asa
jal gwibiridan. Diki Paulussu em karek tan– hëndep zëbon de ang ta
gwen wenya ban!’ ” Dekam zep sap tahakam dekam de balk tasïn hïp
akabiridaka.
34 Hwëna zen hom ola gubiridaka, sap zëwe de zini mes anakan tame
da'ak, “An Artimi'i de betek gwibin zisi hom. An Yahudi wal!” Dekam zep
apde ennak ol mamkam ëtaken gwe'ak, “Nëno mae mo alapna Artimis,
zen teipsïn tanganna! Nëno mae mo alapna Artimis zen teipsïn tanganna!”
Kirekam de ëtaken gwennak hëndep yakla nwena dan-dan damank.

35 Ëna iwe de teipsïnnï ahana dekam zep luweka, ki zep tahakam dekam
de balk tasïn hïp akabiridaka. Ki zep zë gubiridaka, “Efesusk de zi, em ba
habe kirekam ëena tal? Sap tïngare okamanak de zini mes anakan tame
nuk, ‘Efesusk de zini, zen teipsïn alapna Artimi'i zao gol yawalak kara nul
gwenan– Artimis mo nwe-mase nabare kasona men zao nglï nakon zan
zakye.’
36 Kirekam dena zini bëjen anakan gulsun, ‘In boton.’ Zep kirekam de
lwanna, em ba habe ëïlman gwe song gwer? Zep bahem banakare maena
jala ban syal gwibin.
37 Zini an em waba tol habe balk oso halzal. Zen hom nëno mae mo alap
mo golak banakare maena sowëkam olka, hen hom mae lamang ulki.
38 Demitrius Bak de syal bose zeban zisi jal gwibiridanna, zen kiresa de
tap gun hup de zini kike– mensa Romak de teipsïnnï nëbe mae hap dam
tasibir-zimki, zëno mae mo nwenak de taken-taken gwibirida gwen hapye.
Zen zao emaka olsong gwe'an.
39 Aha jal mae de nama lwazimdinni, zen diki nëno mae mo nolik de
nësa tagam gunkum bap– zao de tap gulsun hupye.
40 Sap an zen ki namen jower, jana nabare zini maka nësa anakare
hap karek dabi'in, ‘Em ba habe kirekam ëïlman gwer?’ Hwëna zen de
nësa takensibiridankam, molye anakan ding ulinam, ‘Ëe kire habë ëïlman
gwer.’ ”
41 Kirekam kim tonbiridaka, ki zep sekwak gwen hap gubiridaka. Dekam
zep hëndep sekwak gwek.

20

Paulus kim Makedoniak hen Akayak de Kristen zini amjanbirkike:

1 In kim ëïlman gwesïk, Paulus dekam zep Yesussu de taïblïblan
wenyaka tagal gulsuku. Zao zep aumwa hap de ol zïm-zïmnï golzimki.
Zëna dekam zep Makedonia mo lang san dep song gweka.
2 Holokam zep Makedonia mo lang san tën daka– zëna men desan Alap
mo ol dawemkam tawa tabirida gwekake. Zen etan desan ol zïm-zïmkïm
Kristen zisi tatete tabirida gweka, hëndep Korintus mo langna Akayak
hataka. Langna in aha bosena Yunani.
3 Zao dan-ahare benkam gwëka. Siria mo lang san de bulkum song gwen
hap kim hohle gwe'anka, ki zep hwëna nenbla'ak, “Yahudi zini man emsa
tan hap ora nakon dïl gïblï'an.” Dekam zep enlala gweka, “Tanakam asa
etan Makedonia san dep lwahal.”
4-5 Hwëna dekam zini mes jemat-jemat nakon tuju enkam dam dasibik–
zen de Siria hen Yerusalem san ang gweblan hap. Ëe, Lukas, Paulus hun
zebë tanakam Makedonia san song ëk. Tujukam de zini in, zen en bulkum
asa nangirzimk– Troask de hwëna olëgaïng gwen hap. Zëno mae mo
bosem-sena–
ëna Bereya walya Pirus mo tanena Sopater,
Tesalonika wal darena, Aristarkus hun Sekundus hun,
Derbe walya Gayus,
hen Timotïus,
hen Asia mo lang nakore zi darena, Tikikus hun Trofimus hun.
6 Yahudi mo minggu yala kim tamank, rotisa dikim ragi srëmkam taïblïn
gïl gwen hap dena, dekam zebë Pilipi kon buluk Troas san dep ang
ëk. Bulkum de song ënna, yaklana aha-ere taha-tapkam, ki zebë Troask
olëgaïng gwek. Zao aha-ere minggukam zebë olëlowehek.

Paulus kim aumwa hap Troask ol zïm-zïmnï hli yulzimkike:

7 Minggu mo kam, dekam zep Yesussu de taïblïblan wenya tagal gwek–
Yesus mo timsi dikim enlala gwibin hip de rotisa dikim twinbin hip, hen
zep de anggur hosa dikim otdebin hip. Ëe Lukas ama hen ang gwek.
Paulus dekam mam blalkam tonbiridaka, hëndep zao zep ngïrïn tatem
gwek. Sap zen man ka'an de hli yuludan hap kalang gwe'anka.
8 Gulk de teksonna men zaoë tagal gwek, syauk ngatanna beyana.
9 Gola in, zëno klibuna dan-ahan. Aumwa hap de klibuna, zen zaoë
tagal gwehak. Wal seiwiri bosena Yutekus, zen jendela tahannak nikinki.
Paulus kim tonbirida tine'anka, wal seiwiri in zao zep hëndep ta guk halka.
Kim kon balep gwesïkï, dekam zep kon kama san dep zan tineka. Kim zë
neir ine'ak, anakan zep hla da'ak, “Mes tïlï.”
10 Paulus kim ati gweka, zao zep nabakam bik dan tahannak glang
gwebla ineka, hëndep kyang-kyang tasïkï. Ki zep gubiridaka, “Bahem
enlalana ëdowe hanan. Zëno angna mes etan lwabla halan zala!”
11 Ki zep etan golësesek gweka. Zao zep Yesussu de enlala gweblan
hap de rotina insa zitwenblaka, hen kire hap de anggur hona ziotdebirki.
Zao kim etan ola zitonbirki, zao zep hëndep golëhleng gwek. Kaknak zep
hwëna Paulus zëre hon de ang ta gwen wenya aban mae golësek gweka.
12 Zëwe de zini in ki zep wal seiwiri insa gol san dep nga-ngola ban
nërsong gwek– anakare hap, “Zen mes ngaya gwera!”

Paulus kim aumwa hap ola Efesusk de Kristen zi mo mam-mam wenya kip hli yulzimkike:

13 Ëe hen Lukas Troas kon bulkumë Paulussu angirblik– Asos kon de
ësblan hap. Ëe mesë ola kirekam aha-en uk, sap Paulus man Asos san
tanakam de song gwen hap dwam gwe'anka.

14 Kimë ëna Asos kon bulkum eirink, dekam zebë hwëna Mitilene san
dep sek gwek. Ëna in lang tekna Lesbosnak.
15 Ka'ankam zebë kon hwëna lang tekna Kiossa lamank. Zëno ka'ankam
zebë hwëna lang tekna Samos san dep tablan gwe kïnïk. Zao de yaklanak,
ki zebë hëndep Efesus mo golek denak de ëna Miletusk yaïng gwek.
16 Paulus mes ki Efesu'u de talmaran hap kalang gweka, sap zen man
nabakam de Yerusalemk hatan hap dwam gweka. Sap zen man enlala
gwe'anka, “Ëe wëhë Pentakostana jap so'ak?” In zep Asia mo lang san de
ëgweisïk song gwen hap baes gweka.
17 Miletus kon zep Efesusk de Kristen zi mo nol-nola gu sonebiridaka-
zen de yaïng gwezan hap.
18 Kim yaïng gwezak, zao zep aumwa hap de ola anakan gubiridaka,
“Aya-wal oso-wal, ena tawana: Ëe kimë Asia mo langna awe emsa
golëlowehe gwek, nonol hata zankam hëndep angkam,
19 ëe Alap hon de babu gwen zi mo kimë syal gwe-gwek- enlala betekkam
hen nwe go-ho naban. Ëe karekna mam nakaë goltowe gwek- Yahudi zini
kim sap tan hap asa dïl gïk gweblak. Hwëna ëe homë kim golzausuk.
20 Ena tawana: Ëe anakan de tïtïk gwibin enlala naban homë emsa tawa
ta gwibik, ‘Ansa babë tawa tabin. Aha zi sa husus neibir.’ Hwëna ëe mensa
ena dwam ei gwibik, Kristus hon dikim ëtal gwesïn hïp dena, ëe desa sul
sonenkamë zi tra mo inik emsa tawa ta gwibik- hen gol-gol san.
21 Sap Yahudi zi, sap Yunani zi, ëe damnakë tonbirida gwek- zen dikim
ëhalen hap, hen Alap osan dep dikim lwanda halzan hap, hen zen dikim
Bian Yesussu taïblïblan hap.
22 “Hwëna angkam, Alap mo Enhona man asa tïti ta'ara- ëe dikim
Yerusalem san song gwen hap. Hen ëe homë tame gu'un, ‘Basa wëhë
zë goltowe'ak?’
23 Hwëna Alap mo Enhona aha-en mes ap anakan goltrëblaka, ‘Ëna men
zëwe em hata gwe'anka, zao bwinak sa emsa se dyain gwer, hen kareksa
esa zë goltowe gwera.’
24 Hwëna ëe ëre mo gwënsa de langa gulsun hup homë enlala gwe'an.
Hwëna diki abe hap insa Bian Yesus syala we yul soneblakake, desa de sul
sonen habë tangan dwam gwe'an. Ano syala in zen: Tïngare zisi de tïtï
ta gwibin hip, zen dikim Alap mo kwasang hap de ol dawem san ang ta
gwen hap denaye.
25 “Angkam ëe tawana: Ëe men desaë Alap mo ïrïk gïn hïp dena emsa
tonbirida gwek, em molye etan asa hla lak.
26 In zebë emsa gubirida'an: Alap molya eno mae mo kala abe hap ngëro
gulbluka.
27 Sap ëe homë ëre mo tawa tabinni wet gulsuk gwek- em dikim asa
husus gweblan srëm hap. Ëe hwëna Alap mo dwam gwibin en san dena
kimë sowe henkam emsa tawa ta gwibik.
28 Dawem enkam enaka kara la gwibik- tatete enkam eka ëzauk gwek.
Sap Alap mo Enhona mes emsa dam tasibirki- dekam de Yesussu de
taïblïblan wenya insa taïzï gwibin hipye. Zep desa dawem enkam kara
la gwibik. Em in men kiye- zahosa de kara ta gwibin zini. Eno mae mo
zahona in, zen Alap mo hlïl irin wenya- men desa Tane Zem Yesus mo
kalkam lup gul inkike.*

* **20:28 20:28** 1Tim. 4:16; 1Ptr. 5:2-4

29 Ëe tawana: Ano tim bwanak tësen lwa jal-jala sa bïtï gwezal– eno mae
mo zahona insa de tamerazan hapye.
30 Ere mae onakon sa hen ëjower– dekam de eiwa de ol aïsïlï insa men-
man gun hup de ziniye, dekam de hwëna zisi zëre mae mo bosesa dikim
mam gun hup hlïl inhal gwen hap.
31 Zen in zep terya-tyakam lowehe gwek. Emki ëenlala gwe-gwen: Ëe
dan-ahare tahunkamë nwe go-ho naban emsa tïtï tabir tine gwek– yaklam
denaban kam denaban.
32 “Angkam ëe Alap zëre mo tahanakë emsa tapbla gulun! Alap zëre mo
kwasang-kwasang hap de ol dawemna in, zen desa en em enlala gwe-
gwibin. Desan de ang ta gwenkam zen dekam esa ëtatete gwer, hen
dekam esa ulin– Alap mensa tïngare lalak wenya nëbe mae hap hamal
gulzimkiye.
33 Ëe homë zi mo kire-kire dawemna hole-hle gwe-gwibik– sap te-ala,
sap hen pakean maekam denaye.
34 Ena tawana: Ëe ëre mo tahakamë ëre mo tahalha hap syal gwe-gwek–
hen abon de ang ta gwen wenyik mo tahalha hapye.
35 Tïngare ano syala in, zen ërak makanë ebe mae hap ënaka anakan
drëne gwizimk, ‘A kirekam nen soson srëm zisi mas gwibirida gwen.’ Sap
ëe Bian Yesus mo olsaë anakan enlala gwe-gwibik,
‘Isrip-sri gwibin tanganna, em em zi hip gol gwizimdin.
Zen de ebe hap gol gweblankam, zen isrip-sri gwibin tangan naka hom.’ ”
*
36 Kim tonsubiridaka, ki zep boklena golëkom taka, ki zep Alapsa zigu
soneblaka.
37 Aumwa hap sërkam zep go naban babang da gwe'ak.
38 Zen mae hap gona dablak: Sap zen man gubiridaka, “Em molye etan
asa hla lak.” Hëndep ki zep bul sun dep zon dak.

21

Paulus kim Yerusalem san dep song gwekake:

1 Ëe kimë Paulus mae han eire tangan naka ënaka lapblal-birinhak, ëe
dekam zebë bulkum dam-dam enkam lang tekna Kos san dep sek gwek.
Ka'ankam zebë hwëna lang tekna Rodosk yaïng gwek, dekon zebë etan
bulu inkam ëna Patara san dep sek gwek.
2 Zao zebë hwëna langna Penisia san dep de bulu oltowek. Ëe zao zebë
hwëna sesek gwesek. Dekon kimë sek gwek,
3 dekam zebë irgwa taha san dekam lang tekna Sipru'u hla la-in guk
kïnïk. Ëe dekam zebë Siria san dep taman gwek. Hwëna ëna Tiruskë atiti
gwek, sap bulu in zaoë ang tak, zëwe dep de kire-kirena hen man– desa
de zë teiswesïk gïk kïnïn hap.
4 Ëna zëwe de Yesussu taïblïblan zi niban kimë olëgaïng gwek, dekam
zebë deban mae aha-ere minggukam zëwe lowehek. Zen dekam zep
Alap mo Enho mo sosonkam hamal hap de ola Paulus hup ayang nulblik,
“Yerusalem san bahem song gwen.”
5 Hwëna dekon de etan sek gwen hap denak kim hatak, ki zebë kon
hëndep sek gwek. Tïngare zao de Yesussu taïblïblan wenya hëndep we

* **20:35 20:35** Yesus mo ola in aha bukunak hom ale nuk. Hwëna enlalana man Mat. 10:8b naban engka en apde në'an. Ahaksa san ha Luk. 14:12-14sa enlala gwibirki?

wal walas zeban bul sun dep asa ap nul sonendak. Dekam zebë hi alpnak aumwa hap boklena kom lak, dekon zebë Biansa en soneblak.

6 Aumwa hap kimë zë ënaka babang labik, ëe ki zebë hëndep buluk sesek gwesek. Zen hen dekam zep gol san dep lwan dahak.

7 Ëe kimë dekon sek gwek, dekam zebë ëna Tolemais yaïng gwek. Zao kimë Yesussu de taïblïblan wenya ban ënaka tame labik, ki zep asa gol san dep kwang nulidahak. Orapna aha-en zebë zë truwek.

8 Ka'ankam kimë kon sek gwek, dekam zebë Kaesareak yaïng gwek. Zao Pilipus mo golak zebë lowehek. Pilipus in, zen Yesus hup de ol dawemsa de tawa ta gwibin zi. Zen ahana– Yerusalemk mensa tuju enkam Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip dam dasibikke.*

9 Wenam sei-siwir zem dan-nër dan-nërkam. Hwëna Alap mo Enhona mes zëbe mae hap sosonna golzimki– hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip denaye.

10 Zao kimë lowe he'ak, ki zep Yerusalem mo lang nakon zini hata zaka, bosena Agabus. Zëbe hap hen Alap mo Enhona mes sosonna golblaka– hamal hap de olsa dikim ayang gul gwizimdin hip dena.*

11 Zen ki zep Paulus hun asa golek de so zaka, ki zep Paulus mo takna golka, dekam zep zëre mo taha-tanana tahalebirki. Ki zep asa gubiridaka, "Alap mo Enhona man gunda, 'Tak bina ansa kirekam sa Yerusalemk de Yahudi zini dahaler, ki sa Yahudi srëm zi hip tapbla dazim.' "

12 Kirekam kimë asalblak, ëe ki zebë zëwe de zi niban Paulussu en gwebla'ak, "Bahem Yerusalem san song gwen."

13 Hwëna zen man asa ding gulzimki, "Em ba habe nwe go-hokam ano enlalana ap dowe hanan labla'an? Ëe tahalen en hap homë hohle gwe'an, hwëna Bian Yesus mo bose hap de Yerusalemk tïn hïbë hen hohle gwe'an."

14 Ëe kimë anakan tame uk, "Nen molye zëno enlalana wet yasïblïk," dekam zebë ëguk, "Dikire Bian Alap mo dwam gwibin sin lwak."

15 Ki zebë ëototo gwek, hëndep ki zebë Yerusalem san sek gwek.

16 Kaesarea kore Kristen zini hen man asa ang neibiridak, hëndep Manason mo golak yaïng gwek– men zëbon de lowehen hap ëkalang gwekke. Manason in Siprus wal. Zen men zen nonol tanganna Yesussu daïblïblakke, zëno mae mo ahana.

Paulus kim Yakobus osan dep song gwekake:

17 Yerusalemk kimë yaïng gwek, zëwe Yesussu de taïblïblan zini dawemkam asa lup nulink.

18 Ka'ankam ki zep Paulus asa Yakobus osan dep golësek gweka.* Zëwe dekam mes hen Kristen zi mo nol-nola tagal gwesïk.

19 Zëwe kim Paulus dawemkam golëgaïng gweka, dekam zep kïtak aïsïl gwibiridaka– mensa Yahudi srëm zi mo lang san de tën dannak Alap zëno syala soson gul gweblakaye.

20 Kim ësane gwe'ak, dekam zep Alap mo bosena teip nulsuk gwebla'ak. Ki zep Paulussu nenblak, "Aya Bak, ena mese tame gulku: Yahudi zini hen mes ribu-ribukam Yesussu daïblïblak, hen zen nama Musa mo tïtï tabin ol san enlala zon tasïnkïm ang ta gwe'an.

21 Hwëna angkam zen mes boton ola anakan ësak, 'Paulus zen Yahudi zini, men zen Yahudi srëm zi mo lang san lowe henda gwe'an, desa anakan tawa ta gwibi'ira, "Musa mo tïtï tabin olsa emki tapbla gun." ' Hen anakan

* **21:8 21:8** Kis. 6:5; 8:5 * **21:10 21:10** Kis. 11:28 * **21:18 21:18** Yakobus in, zen Yesus mo oso. Zen Yerusalemk Kristen zisi nol gwibiridaka.

mes eno tawa tabinni ësak, ‘Walas tane-ne mo to mipna bahem blom tasïk gwibin, hen Yahudi mo ëpba lowe hensa emki baes gwibin.’
22 Zep nen banakan esa ebe hap dena syal eibir? Sap zen sa anakan ësal,
‘Paulus angkam mes hata zala.’
23 Ano mae mo ol san emki ang gwen– zëno mae mo enlalasa dikim së ta
sonezimdin hipye. Abon mae onakon zini dan-nër dan-nërkam. Zen mes
ki Alapsa anakan nen gubluk, ‘Ëe kirekam de syalsaë eno bose hap o'an.’
Syala desa zen hen mes su nul sonek.
24 Emki deban mae Alap mo gol san golësek gwen. Ere mo te-alakam
emki desa hen mas gwibiridan. Zao Alap mo golak emki te-alana insa ing
ta sonen– Alap hap de syal sul sonen hap de te-alana insaye, ere hap hen
zëbe mae hap. Kire hwëna emsa hokam hlë dabiridak,† ki nola zitalansibir.
Zen dekam sa tïngare zini anakan emsa tame dal, ‘In man ki ahap nëblak.
Paulus an nama Musa mo tïtï tabin ol san ang gwe-gwenda.’
25 Hwëna ena tawana: Nen mese Yahudi srëm Kristen zi hip suratna ale
ulzimk– dekam de
yang tabin dowal hap de otweran blom tabir-zimdinsi baes tan hap
denaye,
hen otweran kal otdebinsi,
hen hole naka de blwap-blwap tan tweran ninsi de twin gwibinsi,
hen kahalo-kahalosa.”*
26 Ka'ankam ki zep Paulus Alap mo gol san golësek gweka, dekam zep
Alap mo golak de syal gwe-gwen zi ahanik hokam hlë tabiridaka. Ki zep
zao ahakore zëwe de syal tan zisi gubiridaka, “Ano mae mo Alapsa de
golek de tan hap de mingguna yaklana dekam sa tap gwer. Dekam asa
otweranna zilup gul halzal– em de Alap hap desa tru ta seblan hapye.”*

Paulussu kim Alap mo golak balk dakke:

27 Mingguna in mo yaklana kim tap gwen hap golek de gwe'ak, dekam
zep Asia kore Yahudi zi Paulussu Alap mo golak hla da'ak. Zen zep zë
hëndep ïrïk dasïzïk, hen tïngare zi trana in mo enlalasa anakare olkam
ben dyasizimk,
28 “Israelk de zi, zini ansa nen karek tan! Zini an zen tïngare lang san
anakan yasik tabirida gwenda, ‘Musa mo tïtï tabin ol san bahem ang tan.
Yahudi zi mo lowe henna zen karekna, hen Yerusalemk de Alap mo gola
in waba hap.’ Zen hen mes Alap mo gol dawemna ansa kun gulku– Yahudi
srëm Yunani kore zini kim golëbïtï gwe zakake.”
29 Zen kun gun hup dena in mae hap ki ëguk: Sap zen mes zën hla dak–
Efesus walya Trofimus Bak han de ëna iwe lë naserannak. Zep kïl dïk,
“Zen mes Alap mo golak awe zertïl zïka.” Hwëna sap hom.
30 Dekam zep hëndep Yerusalemk de zini kïtak ëïlman gwe song gwek.
Zini dekam zep beyakam ëhlu-hluk gwezak. Dekam zep hëndep Paulussu
Alap mo gola in kon il dïhak. Lïlïkïnnï ki zep nasohlasïk. ‡
31 Tan hap kim sap nëmë'ak, ki zep hwëna ola nabakam Roma mo jana
nabare zi mo mamnak anakan nol hatak, “Tïngare ëna awe de zini man
ëïlman gwe'an!”

---

† **21:24 21:24** Yahudi zini hen ki su tabiridan makan Alap mo golak syal nei gwibik– dekam de Alap mo nwenak ëngan gwehen hap. (Bil. 6:13-21) * **21:25 21:25** Kis. 15:29 * **21:26 21:26** 1Kor. 9:20 ‡ **21:30 21:30** Anakare enlala naban mes yap nasohlasïk, “Paulus mo kal de desan bles-bles gwenkam, ki sa gola an kun gwer.”

32 Dekam zep nabakam zëre mo irgwa taha nakore naban golëhlu-hluk gwe zaka– ahakon bose nabarena, hen sap kire srëm wenya ban. Zi trana in kim hla nulida guk, dekam zep Paulussu tangolenna nërzausuk.

33 Jana nabare nik mo mamna in dekam zep zëre mo jana nabare zini insa gubiridaka– Paulussu de besi dokotkam eihya-taha eihya-tahakam darak tablan hap. Ki zep hwëna zini insa takensibiridaka, “Zini an nara? Banakan karek gwera?”

34 Zi trana in hwëna ahakon srën jal olkam ding nulblik. Ahakon hen srën ding nulblik. Sap kirekam de ëïlman gwennak bëjen eiwa dena dam gulsun, in zep jana nabare zini in mo mamna Paulussu de zëre mae mo gol san zerhan hap gubiridaka.

35 Tembokkam de blaberak kim nërhatak, zao zep men zen tan hap soson nëbla'ak deban mae ëngïltïtïk gwe'ak, hëndep zao zep tan hap alp dasï'ïk. Hwëna jana nabare zini in zep gulk kon nabakam neir inehak.

36 Zi trana in zen sap tan hap dëra nëbla ha'anzak, dekam zep ënop-nop gwe se'ak, “In em tan! Bahem zë lam tan!”

Paulus kim zi trana insa tonbiridakake:

37 Gol mwanak de zertïn hïp kim nërgolek de gwe'ak, Paulus ki zep mam zini insa Yunani olkam gubluka, “Ëe wëhë eban ola lon'ak?”

Ki zep ding gulbluka, “Em hare Yunani ola tawa nakake!

38 Em san ki Mesir walya insa hom yap?– men zen nër hom golëïlman gwenkam empat ribukam de zini sasa lang san dep golëheya-hya gwekake.”

39 Ki zep ding gulbluka, “Ëe sap Yahudi wal. Hwëna ano auyan-azana ë yala Tarsus sun al tak. Zep ëe hen Roma mo propinsina Kilikia wal. Ëe wëhë ëre kore naka tonbirida'ak?”

40 Ki zep ding gulbluka, “Sap esa.” Paulus ki zep tembokkam de blabera in kon dekam de balk tasïn hïp tahakam akabiridaka, ki zep hwëna Ibrani olkam tonbiridaka,

22

1 “Aya-wal oso-wal, hen bi-walkam dena, ëe anik emsa ëre mo timsi dikim golsriwen hap denaka tonbiridak.”

2 Zen kim anakan sane da'ak, “Zen nëre mae mo olkam am nësa tonbirida'ara,” dekam zep tangan balk tasïk.

Zao zep tonbiridaka,

3 “Ëe an Yahudi wal. Asa anyan Kilikia mo langna Tarsusk jaha gwek. Hwëna ëe aweë mam gwek. Ëe zebë Farisi walya Gamaliel Bak hon tawa gwek– kire enkam de nëno mae mo auyan-aza mo tïtï tabin ol san ang gwe-gwen hap denaye. Ëe hen ama dawem tangankam de Alapsa betek gweblan hap alp gwe-gwek– ena in kirekam hen angkam lowehe gwe'anke.

4 Yesus hup de tawa tabin sin men zen ang ta gwek, ëe zebë desa karek ta gwibik, hen bwinak sesek gulin gwek– sap we, sap zi. Hen ahakon tameran habë golëgu gwek.

5 Alap mo golak de teipsïnnï hen tïngare Yahudi mo teipsïn sinodenak dena, debarenak maka emsa nenbirida'an, ‘In eiwa. Hom boton gwe'ara.’ Sap zen zen abe hap suratna nolblak– desa de Damsik mo but srëm golak de mam-mam wenya kip goltreizimdin hipye. Zen sap dekam de Yesussu de taïblïblan zisi an san dep tahyo halzan hap– awe de hwëna karek tabin hip.

6 “Yakla bolak denaban kimë Damsik golek de gwe'ak, mumuk ennak
zep nglï nakore sërkam de ngatanna asa wale tazak.
7 Dekam zebë kamanak zank. Dekon zebë ola salsek, ‘Saulus, Saulus, em
ba habe Asa karek ta gwe'ara?’
8 “Ki zebë ding guk, ‘Bian, em nara?’
“Dekam zep ano ola insa ding gulku, ‘Ëe an Nazaret walya Yesus– insa
em karek ta gwe'arake.’
9 Mensaë golëtë'ak, zen ngatan enna insa man hla nuk. Hwëna ola in
desa asa tonbla'anka, zen hom anakan tame nuk, ‘Kirekam tonblala.’
10 “Ki zebë taken seblak, ‘Bian, ëe basa asa syal gwibir?’
“Ki zep asa ding gulbluka, ‘Em luwen, ki hëndep Damsik hatana. Zen
zao asa emsa gublul– syala mensaë ep wei yul sonebla'anye.’
11 “Dekon zep asa Damsik sin dep irïk da song gwek, sap ano nwena mes
dawemkam de ngatanna in hap dïmïn nëk.
12 Zini bosena Ananias zen zep asa duwebla zaka. Zini in enho zon
tasïblïnkam Musa mo tïtï tabin ol san ang gwe-gweka, hen tïngare Damsik
de Yahudi zini man blikip neisïk gweblak.
13 Zen ano alp nakon zau'un zaka, dekon zep asa gubluka, ‘Ano oso
Saulus, emki etan kara gwen!’ Hëndep ki zebë zini insa hla tak.
14 “Ki zep asa gubluka, ‘Nëno mae mo auyan-aza mo Alapna mes emsa
dam tasïkï– dekam de zëno dwam gwibin sin denaka tawa gwibin hip, hen
dekam de zëre mo zer sonen lalak Zini insa hla tan hap, hen zëno ol-gunsu
de salblan hapye.
15 Mensa ena oranak hlaul zuka hen sane gweka, desa esa tïngare zi hip
golzim halada gwera.
16 Zep angkam em basae etan eissibi'ira? Em luwen. Ëe asa emsa baptis
tal, hen em kime Alapsa Yesus mo bosekam abe ta'anka, Zen dekam sa eno
karek-karekna ep ngan gulsublula.’
17 “Dekon kimë etan an san dep lwa halzak, dekam kimë Alap mo gola
kon gu sonebla'ak, dekam zep ano nwena ap lirisin nëblak.
18 Bian Yesussuë hla tak. Man asa gubluka, ‘Nabakam! Angkam hëndep
Yerusalemsa hli ta. Sap awe de Asa taïblïblan srëm zini an molya eno abe
hap de aïsïlï dokwak nuk.’
19 “Ki zebë ding gulbluk, ‘Bian, awe de zini an mes-am asa tawa nëblak:
Ëe ama but srëm gol-gol san song gwe-gwek– dekam de Emsa de taïblïblan
zisi tangole gwibin hip, hen bwi san dep tahyohal gwen hap.
20 Hen Stepanu'u kim ere mo bose hap de jal hap dak, ëe hen dekam
ama anakan ola mas guk, “Em ema sam lanan.” Hen men zen da'ak, zëno
mae mo tahan bajuna ëyë teirensizim'ik. Zep Bian, Emsa de taïblïblan
srëm wenya sa ano ola dokwak nul.’
21 “Ki zep Bian asa ding gulbluka, ‘Molya. Em song gwen. Sap Ëyë emsa
Yahudi srëm zi mo lang san dep zer sone'an– zëwe de zisi de tawa tabir
song gwen hap.’ ”
22 Nongka sap dawemkam sane da'ak, hwëna anakan kim guku, “Yahudi
srëm zisi ekakim tawa tabir song gwe,” dekam zep ol alhapkam ëgu
inek, “Zini an okamana an kon emki jek-jak tan! Zen de gwën hap hom
dakastï'ira!”
23 In kim ol nop-nopkam ëgu anek, dekam zep hëndep zëre mae mo
tahan bajuna dalwesï'ïk– kasokam dikim ï tïblan hap. Ahakon sonsa gulk
sun yal dase gwebla'ak.
24 Dekam zep jana nabare zi mo mamna in Paulussu de zëre mae mo
gol mwa san zertïn hïp gubiridaka– zao de dawemkam tangolen naban

taken-taken gweblan hap, mae hap, “Zen ba hap kire tangankam emsa jal nëbla'an?”
25 Hwëna kim kire naka de tangolen hap dahale'ak, Paulus dekam zep
Yunani olkam jana nabare zi mo mamna in mo irgwa taha nakore naka
takensïblïka, “San ha dawemna?– em de Roma mo ïrïk gïnnïk de zisi
takensïblïn srëmkam tangolen naye.”
26 Kirekam kim salblaka, dekam zep mam zem insa gublu hanaka, “Em
basae go'ara? Zini an Roma mo ïrïk gïn nïkore nakake.”
27 Mam zem in ki zep song gwe zaka, zao zep takensïblï zaka, “Emki asa
gublun: Em san ha eiwa Roma mo ïrïk gïn nïkorena?”
Ki zep ding gulbluka, “In eiwa.”
28 Dekam ki zep etan ding gulbluka, “Em an sap Roma mo ïrïk gïnnïk de
zisi hom yap. Hwëna Roma mo ïrïk gïnnïk de syal ta gwen zi hip mes yabe
te-alasa mamkam golzimki– dekam de Roma mo ïrïk gïnnïk de tïn hïp de
suratsa ebe hap golblan hap.”
Paulus ki zep hwëna ding gulbluka, “Kirekam hom. Ano bian swena
hen Roma mo ïrïk gïnnïk denakake.”
29 Men zen sap taken-taken gweblan hap golek de da'anzak, dekam zep
nabakam sekwak gwek. Hen mam zini in zëna dekam zep aïrï'anka, sap
zen mes gubiridaka– Roma mo ïrïk gïnnïk de zisi de totoresa tahalen hap.
*

Paulussu kim Yahudi mo teipsïn sinodenak nërtrëkke:

30 Ka'ankam ki zep jana nabare zi mo mamna in dekam de anakan tawa
gweblan hap dwam gwe'anka, “Yahudi zini in ba hap Paulussu de tan hap
asas nëbla'an?” Dekam zep gubiridaka– Alap mo golak de syal tan zi mo
mam-mamna hen Yahudi zi mo teipsïn sinodenak denaka de tagal gulsun
hup– zen de hwëna taken-taken gweblan hap. Desan dep zep Paulussu
tahalen srëm naka zerhal zaka.

23

1 Paulus ki zep teipsïn sinodenak dena insa karatda tabirki, ki zep
gubiridaka, “Aya-wal oso-wal, ëe enho kles gwesïn srëmkamë Alap mo
dwam gwibin sin syal gwe-gwek– hëndep namen de yaklana awe.”
2 Alap mo golak de teipsïn zini Ananias Bak kim kirekam de torannak
salblaka, dekam zep Paulus mo alp nakon men zen ëzau'uk desa mip naka
de lwa soblan hap gubiridaka. Dekam zep ahanik mipna lwa soblaka.*
3 Paulus ki zep gubluka, “Alap sa hen emsa mip naka lwa tala! Zi mo
nwenak em dawemna, hwëna eno enhona karekna. Em insa iwe nikin'ira–
ano kareksa de dekon anakan teibin hip, ‘Zen kirekam mo Musa mo tïtï
tabin olsa gulmunku,’ hwëna ena hen ema gulmun nura– asa de karek
gwen srëmnak lek tyan hap insa gubiridandaye.”
4 Men zen zëno alp nakon ëzau'uk, ki zep ding nulblik, “Em in Alap mo
golak de teipsïn zisie lamang ta'ara!”
5 Paulus ki zep ding gulzimki, “Aya-wal oso-wal, ëe homë anakan tame
tal, ‘Zen zen– Alap mo golak de teipsïn nïye.’ Sap Alap mo olak Musa man
tïtï tabirki, ‘Ere mae mo teipsïn-teipsïnnï bahem lamang ta gwibin.’ ”*

---

* **22:29 22:29** Roma mo teipsïn tangan zini dekam mes anakan jalse gwibiridaka, “Roma mo ïrïk gïnnïk de zisi bahem totoresa tahalen.” Yahudisa sap dekam Roma hen ïrïk nïk, hwëna desa man anakan enlala neibirida gwek, “Zen hom eiwa tangankam Roma mo ïrïk gïnnïk bïtï gwe'an.” Zep Yahudi walsya sap de totoresa tahalen hen tangolen. * **23:2 23:2** Yoh. 18:22-23 * **23:5 23:5** Kel. 22:28

6 Paulus kim zë anakan tame tabirki, “An ahakon Farisi hon de bïtï
gwen zi, hen ahakon Saduki hon de bïtï gwen zi,” dekam zep ol mamkam
gubiridaka, “Aya-wal oso-wal, ëe an hen Farisi wal. Ano bianna hen Farisi
wal. Asa an mae habe namen taken-taken ëbla'an: Sap ëe ama anakan
taïblïk, ‘Zini tïn nïkon ngaya gwenkam.’ ”
7 Kirekam kim nasalblak, ki zep zë zën ëol gwe'ak. Dekam zep ëkles
gwek. Farisi srën tewehak, Saduki hen srën tewehak.
8 Zen mae hap ëkles gwek: Sap Saduki zini man ëenlala gwek,
“Zini bëjen tïn nïkon etan ngaya gwen.
Alap mo dam taha nakore zini hen hom.
Zi mo angna hen hom.”
Hwëna Farisikam de gubirida gwen zini, zen man anakan ëtaïblïk, “Ki.”
9 Zao zep sërkam ëol-tetek gwek. Dekam zep Musa mo olsa de tawa
ta gwibin Farisikam de zini ahakore nik ëzauk. Zen zep ol mamkam
ahakore wenyik mo olsa anakare olkam nablonsuzimk, “Ëe homë zini an
mo karekna hla kulbli'an! San ha diki zi-au ahaksa Alap mo dam taha
nakore zi mes yap aïsïl gweblaka? Kirekam de lwankam, ki bana hom.”
10 Sërkam tangan kim ënop-nop gwe'ak, jana nabare zi mo mamna in
dekam zep mae hap aïrï'anka, “Paulussu an namen sa baï-bï dal!” Dekam
zep zëre mo irgwa taha nakore wenyaka gubiridaka– Paulussu de zëno
mae mo ngïrïnnïk sosonkam al tazimdi boran hap, hen dekam de zëre
mae mo lowehe gwen san dep etan zerhan hap.
11 Dekam zep kam Bian Yesus Paulus mo alp nakon zau'un zaka, zao
zep gubluka, “Ënlala tatetekam gwë! Men kirekame namen abe hap dena
Yerusalemk tonbiridala, zen kirekam esa hen Romak tonbirida gwera.”

Yahudi zini kim anakan ëgukke, “Dikire nglïnak de Zini asa hlauludak–ëe de Paulussu tan srëmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye.”

12 Ka'ankam kaknak, Yahudi zini beya nik zep Paulussu de tan hap ola
aha-en nuk. Dekam zep apdekam anakan ëguk, “Dikire nglïnak de Zini
asa hlauludak– ëe de Paulussu tan srëmnak tembane tanna, hen ho maesa
otdebin niye.”
13 Zini in zen ki ëgu-guk, beyana empat-pulu nakon man tamank.
14 Zen ki zep Alap mo golak de mam-mam wenyak dep hen Yahudi mo
nol-nol san dep sek gwek, ki zep zë nenbiridak, “Ëe mesë Alap mo nwenak
apdekam anakan ëgunun, ‘Dikire nglïnak de Zini asa hlauludak– ëe de
Paulussu tan srëmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye.’
15 Zep angkam em hen teipsïn sinodenak dena janana bare zi mo mamna
insa en soneblak. Anakan abe lak, ‘Paulussu emki abe mae hap zer
sonezimdin– ëe aka etan dawemkam taken-taken ëblak.’ Hwëna zen
molya awe hata zaka, sap ëe ora nakon asa tan hap lïl gïblïl.”
16 Hwëna naïmlï zem man zë sane tabi'inka, dekam zep jana nabare nik
mo gol san song gweka, zao zep Paulussu gubluka.
17 Paulus dekam zep jana nabare zi mo mamna in mo irgwa taha nakore
naka gu soneblaka. Kim hata zaka, zao zep gubluka, “Wal seiwiri an
emki ere mo mam osan dep zersong gwen, sap zëno ol aïsïlï ki– zëbe
hap denaye.”
18 Dekam zep mam zem osan dep zersong gweka.
Irgwa taha nakore zini in ki zep mam zem insa gubluka, “Bwinak de
zini Paulus man asa gu soneblala– ëe de walasna ansa ebon osan dep zer
halzan hap. Zen man olsa eban de loran hap golsong gwe zala.”

19 Mam zem in ki zep taha nakon ïl tï-in kïnïka– tewehe kïnïnkam de
zertoran hap. Ki zep zë takensïblïka, “Em ba ola bane abe hap golsong
gwebla zala?”
20 Ki zep ding gulbluka, “Yahudi zini mes ola aha-en nul– emsa de
anakan ahap tan hap, ‘Paulussu ka'an ap zer sonezim– ëe aka etan teipsïn
sinodenak dawemkam taken-taken ëblak.’ Hwëna in boton.
21 Bahem zëno mae mo ol san ang gwen, sap zini ora nakon zao de tan
hap dïl gïblï'an. Beyana mes empat-pulu nakon taman. Zen mes Alap
mo nwenak anakan ëgu-gul, ‘Dikire nglïnak de Zini asa hlauludak– ëe
de Paulussu tan srëmnak tembane tanna, hen ho maesa otdebin niye.’
Angkam zen mes ëhohle gwer. Ebon onakon de ol ensa neisbi'in.”
22 Mam zini in ki zep gubluka, “Angkam sap esa song gwera. Hwëna
bahem aha maesa gubiridan– in desae asa gublundaye.”

Paulussu kim Kaesarea san dep nër sonekke:

23 Jana nabare nik mo mamna in ki zep aha mam dare naka guzimki,
“Emki 470kam jana nabare zisi hohle labin– nëbokkam de ëeija gwen
wenya 200 enkam, janakam dep de wenya hen 200kum, kuda tahan nakon
de ëeijan hap dena 70 enkam. Emki gubiridan– kam de sek gwen hap
deka ëhohle gwek. Yakla nwena sembilankam esa ëgwahal– Paulussu de
Kaesarea san dep zon tan hap.
24 Kudana hen ahana Paulus hup de hohle dablak– zen deka zë nikin
halka, dawem enkam de nërsong gwek, hëndep gubernor Peliks Bak hon
de zon dak.”
25 Zëna ki zep suratna anakan ale gulbluka,
26 “Gubernor Peliks Bak hap, mensaë blikip eisïk
gweblananke,
Klaudius Lisias onakon:
Dawem.
27 Zini insa ep zer soneblak, mes Yahudi balk dak. Zen man sap tan hap
alp nëbla'ak. Hwëna ëyë nabakam ëre mo walas naban zial tak, sap ëe
mesë salblak, ‘Zen Roma mo ïrïk gïnnïk dena.’
28 Ëe ama sap zëno kareksa de hlaulblun hap dwam gwek– in dekon ki
karek tan hap asas në gwebla'akke. Ëe zebë Yahudi mo teipsïn sinode san
dep sap zerhak.
29 Hwëna zëno karekna in zep ki në gwebla'ak, zen Roma mo ol jalse
gwen hap hom. Hwëna Yahudi zëre mae mo ol jalse gwen en hap. Zëno
karekna hom– dekam de tan hap denaye, ahaksa bwinak de se tya ïrin hip
denaye.
30 Hwëna anakan kim asa nenblak, ‘Man tan hap dïl gïblï'an,’ dekam
zebë nabakam ebon osan dep zer sonek. Hen in zen jal në gwebla'an, ëe
ama desa gubiridak, ‘Amki neik zëno karekna gubernor hap oltrëblak.’ ”
31 In desa dam tasibirki, zen zep Paulussu kam nërsong gwek, hëndep
Antipatrisk nërhatak.
32 Dekon kaknak 70kam de kuda nabare en nik zep kon nërsong gwek.
400kum de tanakam de wenya dekon zep lwan dahak.
33 Kaesareak kim nërhatak, ki zep suratna insa gubernor hap nolblak.
Paulussu hen zao zep tapbla dablak.
34 Gubernor kim suratna insa karatda gulku, dekam zep Paulussu
takensïblïka, “Eno auyan-azana endan kon?” Ki zep ding gulbluka,
“Kilikia konke.”

35 Dekam zep gubluka, “Zep eno kareksa de ap goltrëblan hap de wenya
kim de yaïng gwe'anzak, zen dekam asa zëno mae mo nwenak emsa taken-
taken gweblal.” Dekam zep pemerinta mo gol yalak de kara ta gwen hap
gubiridaka– mensa teipsïn zini Herodes Swe gubernor hen jana zi de zao
lowehe gwen hap taubluzimkike.

24

Teipsïn zini Peliks hip kim Paulus mo karekna noltrëblakke:

1 Yaklana kim aha-ere taha-tapkam damank, Alap mo golak de teipsïn
zini Ananias hen Yahudi mo nol-nola dekam zep Kaesarea san tine gwek.
Roma mo ol jalse gwen klis gul gwen hap de zini hen man ang gwibiridaka.
Zëno bosena Tertulus Bak. Yahudi mo mam-mamna mes desa nenblak–
zen de Paulus mo kareksa gubernor hap goltrëblan hap.

2-3 Paulussu kim nër halzak, dekam zep Tertulus Peliks Baksa anakan
tonblaka, “Ano mae mo teipsïnnï, bian gubernor– men desaë blikip eisïk
gwebla'anke: Eno asa de ïrïk gïnkïm, ëe mesë holokam umlae enkam
lowehe gwek. Em mese ere mo enlala blalkam asa oto gulsuk gweka. In
zebë tïngare langna awe dawemna mwin-mwankam ep ol gweblanan.

4 Hwëna holokam de desa loran srëm hap, ëe ama emsa blikip gwesïblïn
naban abe ta'an– ano mae mo ola ansa de sane gwen hap.

5 Zini an ëe mesë dam lasïk: Zen zisi karek tabirida gwenda. Hen zëno
yasik tabin nikon Yahudi zini tïngare okamanak de wenya man ëïlman
gwenda gwenan. An hen men zen Nazaret walya men mo bosekam tawa
dabirida gwe'anke, zëno mae mo mamna ahana.

6-7 Zen kim sap Alap mo golsa de kun gun hup akasïkï, hwëna ama zë
nabakam balk lak. [“Ëe sap ëre mae mo ol jalse gwen san de karek tan
habë ki enlala ëbla'ak. Hwëna jana nabare zi mo mamna Lisias Bak, zen
zep zëre mo walas naban asas tangankam zial ta halka. Dekam zep asa
gubiridaka– ëe de zëno kareksa ebe hap goltrëblan hap.”]

8 Em de hen taken-taken gweblankam, esa ki zëre mo ola kon anakan
dam tasïlï, ‘Eiwa, zëno karek-karekna beya tanganna, in zep ki në
gwebla'an.’ ”

9 Yahudi zini men zen ang tazak, dekam zep zëno ola insa anakan trï
nïlblik, “In eiwa tangan.”

Paulus kim zëre mo tim golsriwen hap de ola tonkake:

10 Gubernor kim Paulussu tahakam anakare hap akablaka, “Emki hwëna
toran,” Paulus dekam zep ding gulku, “Ëe tawana: Em mese langna awe
zi mo karek-karekna holokam klis gul gweka. Zep ëe ama tangan isrip-sri
gwenan– emsa de ëre mo tim golsriwen hap denaka tonblan hapye.

11 Em de ano olsa taïblïbin hip, em emaka hen aha zisi takensibirida'ara.
Ëe mae habë Yerusalem san song gwek: Dekon de Alapsa zëre hap de gola
kon gu sone gweblan hap. Yaklana tuju enkamë zë gwëk, ki zep an san dep
asa nër halzak. Zep ëe bawalkam de zë karekna mam gun hup? Angkam
hwëna awe yaklana aha-ere taha-tapkamë gwë'an.

12 Men zen ano kareksa de ebe hap goltrëblan hap yaïng gwezak, zen
hom asa hla dak– zi mo olsa de keisa gunnuk, ahaksa zi tra mo enlalasa de
ben tyasizimdinnik, sap Alap mo golak, sap but srëm golak, hen sap ëna
iweye.

13 Men desa boton ol blo-blona emsa donblanan, zen hwëna basa molya
emsa anakan donblak, ‘Ëe kirekam de karek gwennakë hla lak.’

14 Hwëna ëe ebon damnakë kira gwe'an: Ëe ama ëre mae mo auyan-
aza mo Alapsa betek gwe-gweblanan– Nazaret walya Yesussu de ang
gweblankam. Men zen Desa daïblïbla'an, desa man Yahudi mo mam-
mamna anakan husus neibirida gwe'an, ‘In yasik tabin sin ang ta'an.’
Hwëna tïngan mensa Musa mo tïtï tabin olak hen Alap mo ol ayang gul
gwen zi mo ola ale nuk, ëe nama desa kïtak taïblïbi'in.
15 Ëe ama Alapsa taïblïbla'an– in kirekam hen zen lowe he'an, anakan,
‘Zini tïn nïkon sa ëngaya gwer– sap dawem gol gwen zi, sap hen karek gol
gwen zi.’*
16 Ëe in zebë alp gwe-gwenan– enho kles gwesïn srëmkam de Alap mo
nwenak gwën hap, sap hen zi bosyan mo nwenak.
17 “Ëe kimë zi mo lang san tahun beyakam gwëndak, ki zebë etan
Yerusalem san dep lwa halzak– zao de tahalha zisi te-alakam mas
gwibiridan hap, hen Alap hap de domba maesa kap ta gweblan hap.
18 Zen in kim kiresa de syal gwibinnik Alap mo gol teksonnak asa hla
dak, ëe dekam kun naban homë zë gwë'ak. Hen zi tra naban homë mae
zë golëkeisa-keisa gwek. Hen homë mae zë golëïlman gwek.
19 Hwëna Yahudi zini men zen Asia mo lang nakon yaïng gwezak, zen
zen en zë asa anakan tame dak, ‘An men zen nëno mae mo lang san tënda
gwekake.’ Diki zen de awe yaïng gwe'an zanam, zen de eno nwenak asa
taken-taken gweblan hap, ki maka sam gwesï'ïn– zen de asa ba mae hap
jal gweblankamye.
20 Ahaksa bong-bongna an zen teinikin'in, zen maka emsa nenbla'an–
ano karekna men zen ap hla nulblik, in kim Yerusalemk teipsïn sinodenak
asa taken-taken nëblakye.
21 Zëno mae mo nwenak ëe ama sap'nen ol mamkam anakan guk, ‘Asa
ansa namen taken-taken ëbla'an, zen mae hap: Sap ëe ama anakan taïblïk,
“Zini tïn nïkon ngaya gwenkam.” ’ ” *
22 Peliks Bak orep mes anakan tawa gwibiridaka, “Ahakon Nazaret walya
Yesus Swesa ang në gwebla'an.” Zep gubiridaka, “Angkam dekam sekwak
gwek. Jana nabare nik mo mamna Lisias Bak de hata zankam asa klis gul.”
23 Dekam zep zëwe de jana nabare nik mo mam naka gubluka– zen de
zëre mae mo lowehe gwennak Paulussu kara ta gwen hap. † Peliks man
desa gubluka, “Dikire gol mwa ennak të nasen gwek, hen wal bose wal
zem dikire tahalhanak mas në gweblak.”

Paulus kim dare tahunkam bwinak gwëkake:

24 Yaklana hom beya gwe'ak, ki zep Peliks we zem Drusila han aptazak.
We zem in Yahudi we, hwëna zëna Roma wal. Ki zep Peliks Paulussu
de kwang ta halzan hap gubiridaka. Dekam zep we zeban apdenak sane
la'ak– Kristussu de taïblïblan hap dena kim klis gulzim'inkaye.
25 Insa klis gulzim'inka,
Alap hon dikim tal gwesïn hïp denaka,
zënaka dikim zerinik gwen hap denaka,
hen Alap de lamkam klis gun hup denaka.
Peliks dekam zep aïrï'anka, dekam zep gubluka, “Zao en golzausuk. Amki
asa hli so. Ëe de hir-hir gwen srëmkam, asa etan emsa gu soneblal.”

---

* **24:15 24:15** Yoh. 5:28-29 * **24:21 24:21** Paulus kim kirekam ol mamkam gubiridaka, dekam zep zën ëol gwek hen ëhlïwek. Mae hap ëhlïwek, “San ha zini tïn nïkon etan ngaya gwenkam?” (Kis. 23:6-10) † **24:23 24:23** Yunani ola kon de dam gulsunkum, jana nabare zini in, zëno ïrïk gïn walasna beyana 100 enkam.

26 Hwëna zen man hen Paulussu anakan gu gweblaka, “Eme te-alasa
mamkam ap golbla'anam, ki amaka emsa zeser sone'an.” Zep etan-
etankam kire hap de olsa de loran hap gu sone gweblaka.
27 Tahunna kim dan damank, Peliks dekam zep gubernora kon ati gweka.
Hwëna Yahudi zi dikim sam gwesïblïn hap zep Paulussu bwinak hli taka.
Hwëna dekam zep zëno weinak Perkius Pestus gubernorkam ïrïk gïlkï.

25

Pestus hup kim Paulus mo karekna noltrëblakke:

1 Gubernor Pestus mo hata zannak kim yaklana dan-ahan damank,
dekam zep Kaesarea kon Yerusalemsa amjanbirki.
2 Zao zep Pestus mo nwenak Alap mo golak de mam-mam wenya hen
Yahudi mo nol-nola Paulus mo karekna botonkam noltrëblak. Zen man
Pestussu anakan aberbe da gwe'ak,
3 “Ëe de emsa sam gwesïblïn hap, emki gubiridan– Paulussu de etan an
san dep zer sonen hap.” Sap zen mes aningkim de ora nakon tïl gïblïn hap
ëhohle gwek.
4 Hwëna man ding gulzimki, “Paulussu zen Kaesareak am kara da'an,
hen ëe desan asa etan nabakam lwahal.
5 Zen de eiwa karek gwenkam, ki dikire eno mae mo nol-nol ahakore
nik asa ang nëblak– zao deka zëno kareksa abe hap noltrëblak.”
6 Yerusalemk yaklana san ha dare taha-tapkam mes yap zë gwëka, ki zep
kon etan Kaesarea san dep lwa halka. Ka'ankam zep klis gul gwen hap de
teksonnak Paulussu dikim zë taken-taken gweblan hap tagal gulsuku. Ki
zep Paulussu de zerhatazan hap gubiridaka.
7 Paulussu kim nërhatazak, Yahudi zini in zen Yerusalem kon yaïng
gwezak, dekam zep dot dasïzïk. Zao zep olkam men-kon an-konkam
nëbla'ak. Boton ol blo-blona insa kim dohon-hon nulbli'ak, hwëna anakan
de ëgunnu hom, “Ëe ëre mo nwekamë kirekam de kareksa gonnak hla
lak.”
8 Paulus dekam zep zëre mo tim golsriwen hap de ola anakan guku, “Ëe
homë Yahudi zi mo tïtï tabin olsa gulmunk, hen Alap mo gola homë kun
guk. Roma mo teipsïn zi mo jalse gwenna homë hen gulmunk.”
9 Hwëna Pestus man Yahudi zi de zënaka sam gwesïblïn hap dwam
gwe'anka, zep Paulussu takensïblïka, “Em wëhë dwam gwe'ara?– ëe de
etan Yerusalemk emsa taken-taken gweblan hapye, eno karekna insa ap
noltrëblananke.”
10 Ki zep ding gulbluka, “Ëe an Roma mo teipsïn zi mo dam taha nakore
zini eno nwenakë zau'un. Zep diki em de awe asa taken-taken gweblan
hap man dakastï'ïn. Ena dwan mes-eme tawa gwera: Ëe homë Yahudi zi
hip karekna golzimk.
11 Tan hap de kareksa de ap hlaulblunkam, ëe homë asa de tan hap
jalse gwe'an. Hwëna Yahudi zi mo boton ol blo-blo enna in hap de asa
tapbla tazimdin hip hom dakastï'ïn. Ëe ama abe gwe'an– Romak de teipsïn
tangan zi de ap tap gulblun hap!”
12 Zëno ola insa kim Pestus Bak zëre mo irgwa taha nakore zi niban ziklis
gulku, dekam zep gubluka, “En mese ki gulu. Emsa desan sa nërhal!”

Teipsïn zini Agripa Baksa kim somol zeban zëre mo tim golsriwen ola tonzimkike:

13 Hom holo gwe'ak, ki zep teipsïn zini Herodes Swe mo tanena Agripa
somol zeban Kaesareak Pestussu zïnï lazak. Agripa, zen hen teipsïnnï.
Somol zem in bosena Bernike.
14 Zao kim ërgwë gwe'ak, Pestus dekam zep Paulus hup dena Agripa
Baksa anakan tonbla'anka, “Zini awe man bwïnak Peliks Bak hli taka.
15 Ëe kimë nër hom Yerusalemsa amjanbik, Alap mo golak de mam-mam
wenya hen Yahudi mo nol-nola zëno kareksa ap noltrëblak. Zen man sap
tan hap asa aberbe da gwe'ak.
16 Hwëna ëe anakanë ding gulzimk, ‘Roma ano mae mo jalse gwen olak
man lwak, “Zisi bëjen totoresa jal zi hip tapbla tazimdin. Diki nonol jal
zi mo nwenak de taken-taken gweblankam– zao de zen hen zëre mo tim
golsriwen hap de olsa tonbiridan hap.” ’
17 Zep zen kim abon yaïng gwezak, ëe homë eissïk. Ka'ankam zebë
hëndep tagam gulsuk. Dekam zebë zini insa de zer halzan hap gubiridak.
18 Zëno jal zini in kim ap zëno karekna noltrëblak, hwëna tan hap de
karekna zen hom ap noltrëblak– men kirekamë tim gu'ukye.
19 Zen hwëna Yahudi mo tawa tabin nikon ki nëblak, hen mae en nakon
ki zini insa husus nëblak: Anakan mo gu gwendake, ‘Zi bosena Yesus, zen
man tïn nïkon etan ngaya gweka.’
20 Ëe mesë zë anakan topse gwibiridak, ‘Ëe banakarekam de kire hap
dena takensibirida gwen hap?’ In zebë sap zini insa takensïblïk, ‘Em wëhë
dwam gwe'ara– ëe de etan Yerusalemk emsa taken-taken gweblan hapye?–
eno karekna insa ap noltrëblananke.’
21 Hwëna zen Romak de teipsïn tangan zi de tap gulblun hap abe gweka.
Dekam zebë jana zisi gubiridak, ‘Ki amki awe kara lak. Roma san dep de
bulu kim de song gwe'ak, dekam neik desan dep ër sonek.’ ”

22 Agripa ki zep ding gulbluka, “Ëe hen ama dwam gwe'an– zini in mo
aïsïlsï de sane gwen hap.”

Pestus ki zep ding gulbluka, “Ka'an neik.”

23 Ka'ankam zep Agripa Bak somol zem Bernike neka teipsïn zi hip de
tërya ban dawem enkam nitïlzïk– ol ton gwibin hip de teksonnak iwe dep.
Jana nabare nik mo mam-mamna hen ëna iwe de bose nabare wenya mes
zë hen yaïng gwezak. Pestus dekam zep jana nabare wenya Paulussu de
zerhalzan hap gubiridaka.
24 Kim nërhatazak, Pestus ki zep guku, “Teipsïn zini Agripa Bak, hen
tïngan an zene tagal gwenanke, zini an ena mese hla lanan. Tïngare
Yerusalemk de Yahudi zini hen Kaesareak awe dena, zen mes asa aberbe
da gwek– ol nop-nopkam de anakan ëgu gwenkamye, ‘Zini an hom
dakastï'ïra– zen de okamanak gwën hapye.’
25 Hwëna ëe homë tan hap de karekna hlaulbluk. Hwëna zën kim abe
gweka, Romak de teipsïn tangan zi de tap gulblun hap, ëe dekam zebë
desan de zer sonen hap klis guk.
26 Hwëna ëe nëno mae mo mamna insa ba olsa de suratkam anakan
tawa tan hap?– ‘Zëno karekna an dë kirekam moye,’ deban de zer sonen
hapye. In zebë eno mae mo nwenak de zer halzan hap gubiridanan–
nonol tanganna teipsïn zini Agripa Bak ere onak, dekam eka apdenak
dawemkam anakan dam ulsuk, ‘A kirekam neik nëre mae mo teipsïn
tanganna kip suratna ale ulblik.’
27 Sap ano enlalakam, zëno kareksa de dam gulsublun srëmkam, nen
bëjen nen Roma mo teipsïn tangan zi sin dep zer sonen.”

26

1 Agripa ki zep Paulussu gubluka, “Ëe ama ebe hap golbla'an– em dikim ere mo tim golsriwen hap denaka toran hap.”

Paulus ki zep tahakam akabiridaka– dekam de kon gwisibir hanan hap. Ki zep gu ineka,

2 “Teipsïn zini Agripa, ëe ama tangan sam gwesïnïn– ëre mo tim golsriwen olsa de namen emsa tonblan hap, mensa Yahudi zini ap ola blo-blo nul gweblakke.

3 Ëe ama tangan sam gwesïnïn, sap em mese tangan Yahudi zi mo kirekam de lowe henna tawa gwibiridaka– hen zëno mae mo Alap hap de ol gulsuk halasen gwenna. In zebë emsa dawemkam de asa sane tan hap abe ta'an.

4 “Tïngare Yahudi zini ano gwënna tawana– walasnak kimë ëre mo langnak gwëk, hëndep Yerusalemk awe kimë gwë gwek.

5 Zen mes holokam asa kara da gwek. Zep zen de ëdwam gwe'anam, zen maka emsa anakan nenbla'an, ‘Zen Farisi mo tawa tabin sin ang gweka.’ Tïngare Yahudi nëre mae mo hlïk-hlïk nakon, Farisikam de zini, zen in zen tïngare Yahudi mo tïtï tabin sin tatetekam ang ta gwenan.

6 Zep ëe mae habë angkam awe zau'un– zao de asa taken-taken gweblan hap: Sap ëe ama Yahudi nëre mae mo auyan-aza hap de Alap mo ol gu-guk gwensa taïblïbik.

7 Ol gu-guk gwenna iwe de zaun hup dena insa, Israel mo dua-blas enkam de zi ausuna man tangan kara nei gwibi'in. Zen in zep Alapsa betek në gweblanan– yaklam denaban kam denabanye. Hwëna teipsïn zini Agripa Bak, ol gu-guk gwenna insaë taïblïbik, in zep'nen ki hwëna Yahudi zini ol blo-blona ap mam nulblik.

8 Hwëna zini ba hap anakan ëkïl gïl gwe'an?– ‘Alap bëjen zini tïn nïkon ngaya tan.’

9 “Aena hen orep anakanë kïl gï'ïk, ‘Dawemna, nen Nazaret walya Yesussu de taïblïblan wenya esa karek la gwibir.’

10 Ëe zebë kirekam Yerusalemk gweibirida gwek. Alap mo golak de mam-mam wenyik mo bosekam, ëe ama Yesussu de taïblïblan wenya bwinak sesek gulin gwek, hen tameran hap kim nenbirida gwek, ëe ama hen ola anakan mas gul gwek, ‘Amki lak.’

11 Ëe mesë beya guk– but srëm gol-gol san de zisi karek tabin hip hakalbirida gwenna. Hen dekam ama akasibirida gwek, ‘Zen wëhë tik-tik tabinkim Yesussu lamang da'ak?’ Ëe ama sërkam u sal-sal gwibirida gwek, zebë hëndep aha lang san teibirida gwek.

12-13 “Zep ano teipsïnnï Agripa Bak, ëe kimë kire enlala naban Damsik sin song gwek, Alap mo golak de mam-mam wenyik mo bosekam de surat naban, yakla bolak denaban dekam zep ngatanna nglï nakon ati gwezak, zao zep asa wale tabirzik. Yakla nwe mo ngatanna man lwala he'ara. In sërkam de ngatan tanganna.

14 Ëe tïngan kamanakë altïk, ki zebë hwëna ola salsek– Ibrani olkam de anakan asa takenblanna, ‘Saulus, Saulus, em ba habe asa karek ta gwenda? Zen hwëna enakae kim karek ta gwe'ara.’

15 “Ki zebë takensïblïk, ‘Bian, Em nara?’

“Ki zep asa ding gulbluka, ‘Ëe an Yesus– em insa karek ta gwe'arake.

16 Em luwen. Ëe mesë ebe hap Ënaka zertrëblanan– em dikim abe hap de syalsa gol gwen hap, hen dekam de abe hap denaka gol halada gwen hap, in desa hlauluda, hen men desaë ebe hap goltrë gwebla'akye.

17 Ëe asa emsa Yahudi kore jal zi mo taha nakon al ta gwer– hen Yahudi srëm jal zi mo taha nakonye. Sap ëe ama emsa Yahudi srëm zi sin dep zer sone'an–
18 kawesïnnïk de ëbute gwen zisi ekakim ngatannak dep golëwet so gwe-gwe, hen dowal mo kïgï mo tahalebin zisi ekakim hïl tï sone gwibir. Zen kim de Asa daïblï gwebla'ak, zen dekam asa zëno mae mo karek-karekna tap gulsuk gwizim. Zen dekam sa hen Alap mo hlïl irin lalak wenyak bïtï gwer.'
19 "Zen in zep, teipsïn zini Agripa Bak, Alap insa nwena ap lirisin soblaka, ëe zebë desan ang gwek.
20 In zebë tonbirida gwek– nonol tanganna Damsik, Yerusalemk, tïngare Yahudi mo langnak, hëndep Yahudi srëm zi mo lang-lang san. Ëe anakanë tonbirida gwek, 'Em ëhalen, ki Alap osan dep lwan dahak. Aha zi hip em dawemsa goltrei gwizimdin– dekam de emsa anakan tame tan hapye, "Zen mes halera." '
21 Kirekam insa gol halada gwek, in zep Yahudi zini Alap mo golak asa balk dak, hëndep tan hap asa alp dasïk.
22 Hwëna Alap man asa ïl gwehe gwebla'ara. In zebë hëndep angkam an nama zau'un hen emsa tonbirida'an– sap mam-mam wenya hen bete-tek wenya. Ëe ansa emsa gubirida'an, zen hom Musa mo ola kon srën gwe'an– hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ola konye.
23 Sap zen anakan hamal hap ëgu-guk gwek,
'Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, Zen sa kareksa goltowera. Hen Zen Zen sa tïn nïkon de ngaya gwenkam nonol gwera– dekam de ëngaya gwen hap de ngatannak dep golëwet so gwen hapye, sap Yahudi zi, sap hen Yahudi srëm zi.' "*
24 Kirekam kim guku, dekam zep Pestus zëno ola insa ol drakkam blaonsublu kïnïka, "Paulus, em in ema mamak gweka! Em insa kirekam mamkam tawa gwibirki, in zebe hëndep mamak gweka."
25 Paulus ki zep hwëna ding gulbluka, "Teipsïn zini Pestus Bak, ëe homë mamak gwek. Ëe in eiwa de tangannakë tonnan, hen enlala dawemkamë tonnan.
26 Teipsïn zini Agripa, zen hal-halaka hom. Hen ëe tawana: Zen mes orep anakan tawa gweka, 'Yesus kirekam gwëka, hen Yahudi kirekam nëblak.' Sap in kim ki jowek, zen damnak ki lwak. Zep zëno nwenak ëe sap asa beyakam kire hap dena ton.
27 Teipsïn zini Agripa, em san ema anakan taïblïbi'ira?– 'Mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini ale nuk, zen eiwana.' Ëe ama emsa tame ta'an: Em mese desa taïblïbirki."
28 Agripa ki zep hen zëno ola blaonsublu kïnïka, "Em san ema asa tim ti'ara?– 'Nabakam asa desa halen tal, hëndep zen sa angkam Kristen gwera.' "
29 Paulus ki zep ding gulbluka, "Ëe ama Alapsa ebe hap abe ta gwe'an– sap angkam dep, ahaksa lamkam dep. Hwëna ebe en hap hom. Ëe anakanë abe ta gwenan, 'Bian, an zen asa sane da gwenan, zen dikire tïngan ëre makan ëliwehek.' Hwëna ëe emsa de hen besi dokotkam de tahalebin hip homë abe ta gwe'an– aena an kire nikë zau'unke."
30 Teipsïn zini Agripa, dekam zep somol zeban, hen gubernor Pestus mae han ëzauk.

* **26:23 26:23** Yes. 42:6; 49:6; Luk. 24:44-47; 1Kor. 15:20

31 Ki zep wet so gwek. Zao kim apdekam zënaka donbirida'ak, zao zep
ëton'ak, “Zini an hom karekna golka– dekam de tan hap dena, ahaksa
bwinak de se tya irin hip denaye.”
32 Agripa ki zep Pestussu gubluka, “Zini an menkam emaka zeser soneka.
Hwëna zën mes abe gweka– Roma mo teipsïn tangannak de tap gulblun
hap.”

27

Paulussu kim Roma san dep nër sonekke:

1 Kim zauk– Paulussu dikim ë yala Roma san Italia mo lang san dep
zer sonen hap, dekam zep Paulussu jana nabare zi mo mam hap tapbla
dablak– hëndep ahakore bwinak de wenya ban. Jana nabare zini in,
bosena Yulius. Zëno irgwa taha nakore walasna seratus enkam. Zen in
kïtak Roma mo teipsïn tangan zi mo ol golhaulu gwen wenya.
2 Bwinak de zini insa zen Adramitium kore buluk nolësesek gwesek.
Bulu in langna Asia mo hi alp san de ë-ë san de zausuk song gwen hap.
Makedonia mo langnak de ëna Tesalonika walya Aristarkus, zen hen man
ang gweka. Ëe Lukas ama hen ang gwek.
3 Ka'ankam zebë ëna Sidonk yaïng gwek. Yulius ki zep Paulussu
kwasang gweblaka, ki zep irgwa taha nakore zemka gubluka, “Emki
Paulus hun zerati gwen– wal bose wal zik deka zëno tahalhasa hla
nulblik.”
4 Dekon kimë ëgwahak, hwëna asese yawalsaë ërtowek. Ngein nikon
taïlkï. Dekam zebë bulu in han asese aïrïn hïp olwale gwe song gwek.
Lang tekna Siprus sun dep zebë olwale kïnïk.
5 Dekon zebë Kilikia hen Pamfilia mo langnak de hi yal san tamun gwek,
hëndep ki zebë Likia mo langnak de ëna Mirak atiti gwek.
6 Zao zep jana nabare nik mo mamna in Mesir mo ëna Aleksandria kore
bulu goltoweka. Zen Italia mo lang san dep song gwe'ak. Zao zep hwëna
asa golësesek gwe seka.
7 Dekon kimë sek gwek, hwëna asese habë ëdakal gwe song gwek.
Yaklana hëndep man beya gwek. Ki zebë karek tangankam Asia mo
langnak de ëna Nidusk yaïng gwek. Dekon yakla nikin anen san dep de
sek gwenna banakan dep? Sap asesena man tangan mam gweka. Dekam
zebë lang tekna Kreta san dep ëgwa gwe kïnïk. Men zëwe Kretasa de
talmarannak langna teipsïk kïnïk, lang bosena Salmonek, desan zebë asese
aïrïn hïp bulu ban olaning gwehak.
8 Dekon karekkam zebë eik golek de san olsong gwek, hëndep hi alpnak
de ë beteknak zebë yaïng gwek. Ë betekna in mo bosena, Bul Golzausuk
Gwen Nwe Awes. Dekon ëna Lasea langanak hom.
9 Hwëna yaklana mes oranak beyakam altïlsïk, sap benna September
mes ngïrïnnïk zauk. Dekam hi ngëp tamle. Paulus ki zep sap ol zïm-zïmnï
anakan golzimki,
10 “Wal bose wal, ëe ama tame gu'un: Nen de an kon na-en sek gwenkam,
nen karekna mam naka esa oltower. Nëno mae mo kire-kirena hen bulu
an sa ëjek-jak gwer– hëndep zi niban.”
11 Hwëna jana nabare nik mo mamna in hom Paulus mo ol san
ang gweka. Zen hwëna bul bi naban bul golsong gwe-gwen zi niban
taïblïzimki.
12 Sap langna in dawem naka hom– zao de bot-bot tamlenak ben naban
lowehen hapye. Dekam zep beya nik ëguk, “Nen hëndep ayang gun.” Zen

man ëdwam gwe'ak– lang tekna Kreta mo eihya nakon de lowehen hap, ëna Peniks. Sap dekon hina hom mamkam ngëp gwe-gwenan.

Hi ngëpna kim mam gwekke:

13 Asesena kim utara san liwe heka, hen betekkam kim taï'ïnka, dekam zep kïl nïk, “Mes sëwe henda. Sap esa sek gwer.” Dekam zep Kreta mo alp san nolsong gwek.

14 Hwëna hom holo gwe'ak, ki zep sërkam de asese yala taïlkï– mensa nen gweblananke, “yakla hata sezan nakore asese.” Zen zep ë tekna in kon asa golëhas gwesïkï.

15 Dekam asesena in hap bulu insa banakan dep?– lwan dahan hap de etan lero gunnu. Zao zebë ki ein asesena insa anakan kara lak, “Dikire zen bulu an golsong gwek.”

16 Hëndep kimë lang tek betekna Kauda golek denak asese aïrïn hïp ëaning gwehak, zao zebë bul yala in mo bul betekna karek tangankam ol ane'ak– mae hap, “Asese mana golhas gwesïnïnka.”

17 Bul betekna insa kim gulk nuhule anek, ki zep hen bul yala insa dokotkam nuhulek– mae hap, “Kamanak de tïsïk anenkam mana hi ngëp hlang sonank.” Sap dekam hina men dekon lolong gwek man zao dep golek de gwe'ak– men dekon hisglimni hata sendakye. Desa “Sirtis”kim bose nuk. Layara dekam zep betek enkam srïng nïl sonek– dekam de hisglim hata senna in kon asese bulu insa gollëwen hap.

18 Hwëna dekam tangan zep asesena men-kon an-konkam sërkam asa taïlbirida nasenka, hëndep ka'ankam ki zep bulsu dikim jahalha gun hup kire-kirena yal danuk.

19 Etan zao de yaklanak hen kirekam, hëndep etan bulu in mo komal tum maena hen dekam zep yal danuk– anakare enlala naban, “Kire-kirena sap sa ëjek-jak gwer. Diki zi nen ëngaya gwen.”

20 Hëndep yaklana man beya gwek– keis niban yakla nwe naban de aken srëmkam. Hen asesena nama ki taïl tineka. Dekam zebë ëenlala gwek, “Nen an molye ëngaya gwek.”

21 Ëe tïngan dekam aïrïn hïp mesë tembane tan srëmkam ëholo gwek. Paulus ki zep ano mae mo ngïrïn nïkon zauku, zao zep kïtak asa tonbiridaka, “Wal bose wal, ano ol sane ang tananam, nen molye anakare karekna oltowenanam– ëe mensa sap Kretak emsa gubiridakye.

22 Hwëna angkam ëe ama emsa enlala tatetekam de lowehen hap tïtï tabi'in, sap nëbon mae onakon aha-en mae molya tïlkï. Hwëna bul enna an sa keing gwer.

23 Ëe mensa Alapsa betek gwe-gweblanan, zëno dam taha nakore zini kam ano alp nakon zausun zala,

24 ki zep asa gublula,

‘Paulus, bahem aïrïn. Emsa sa Roma mo teipsïn tangan zi mo nwenak taken-taken nëblal. Alap mes eno abena sala. Zep tïngan em an zene buluk awe lowe he'an esa ëngaya gwer.’

25 Zep wal bose wal, enlala tatete enkam lowehek, sap ëe ama Alap mo abe hap de ola insa taïblïbi'in.

26 Hwëna bul enna an han esa aha lang teknak olkyanher. Zao sa hëndep karek gwer.”

27 Orapna kim empat-blasnak zauk, asesena in nama bulu ban asa golëhas gwesï'ïnka– hi bosena Hi Ngïrïn san dep. Bul golsong gwen wenya in dekam zep tame nuk, “Nen angkam ema eikni golek de u'in.”

28 Dekam zep kaso nabare dokotna tak nulink– dekam de tatek naka akasibin hip. Dekam zep hla nuk, zëno tatekna empat-pulu meterak man

golek de gwek. Hom holo gwe'ak, ki zep etan tak nulink. Dekon kim hla nuk, tatekna tiga-pulu meterak golek de gwek.

29 Zen mae hap ëaïrï'ak, “Bul mana kaso yawal-yawalak tïsïk anenank.” Dekam zep bul ohwa nakon kaso dohon nabare dokotna dan-nër dan-nërkam yal danuk– dekam de asese asa sangankam golësek gwen hap. Dekam zep anakan ëenlala gwe'ak, “Nabakam lïtïl!”

30 Bul golsong gwe-gwen wenya in dekam zep ahap dabik, “Ëe ama bul betekna ankam ngein nikon aha kaso dohon-honsa buk ulsu'un.” Zen dekam bul betekna insa sap nol dwanu'ak, hwëna zëno mae mo enlalana, dekam de zë-en heya-hya gwen hap.

31 Paulus dekam zep jana nabare nik mo mamna insa walas zeban anakan gubiridaka, “Bul golsong gwe-gwen wenya an de buluk awe lowehen srëmkam, em molye golëngaya gweka.”

32 Jana nabare wenya in dekam zep bul betekna in mo dokotna nablon sonek, dekam zep hi ngëp golhas gwesïk.

33 Lïtïn hïp kim golek de gwe'ak, Paulus ki zep kïtak de tembane tan hap tïtï tabirki. Man gubiridaka, “Yaklana angkam mes empat-blas gwer, em dekam aïrïn enkame lowehe gwek. Dekam tembane tan hap ema baes tak.

34 Ëe ama emsa tïtï tabi'in: Betek en maekam em tembane tan– ekakim ëtatete gwek. Em molye aha-en mae jek-jak gweka.”

35 Kirekam kim gubiridaka, zëna ki zep rotina golka, ki zep zëno mae mo nwenak Alap hap dawemna golblaka. Ki zep ap gul inki, hëndep twinbi'inka.

36 Desa kim kirekam hla dak, dekam zep tïngan enlalana ëtatete gwek, hen dekam zep tembane ta'ak.

37 Buluk iwe, ëe tïngan beyana 276 enkamë lowe he'ak.

38 Sowe henkam kimë tembane ta'ak, dekam zep etan gandum karonna yal danuk– bulsu dikim etan jahalha gun hup.

39 Kim lïtï'ïk, lang tekna insa hom anakan dam nulsuk, “An bosena zen.” Zëwe zep kama gwaeha gwe hanna hisglim niban hla nuk. Dekam zep ola aha-en nuk, “Nen ki sap ëalp gwen. Wëhë zëwe lei ku'ik?”

40 Dekam zep kaso dohon bulsun nubare dokotna dan-nër dan-nëra insa blom da sonek– dekam de bulu in nabakam hluwen hap. Dekam mensa bulsu de dam gulsun hup de te hlangna nuhulek, ki zep hïl nïl sonek– dekam de bulu insa kama gwaeha gwe hanna in san dep dam gulsun hup. Layara ki zep gulk sun er nulsuksek.

41 Hwëna bulu in mase-nola kim zep hi ngïrïnnïk de hisglimnik tïsïk anek, hwëna ohwa nakon nama hisglim srëmnak. Ho ngëpna in kim ohwa nakon ëwak gulusen gwe'ak, ki zep hëndep klasak gwesïk.

42 Jana nabare zini in dekam zep bwinak de zini insa de tameran hap ëenlala gwe'ak, sap zen anakan ëenlala gwek, “Zen de eik sin dep al ta'ak, dekon sa hëndep heya-hya gwer.”

43 Hwëna mam zem in Paulussu de ngaya tan hap dwam gwe'anka, zep jalse gwibiridaka. Dekam zep gubiridaka, “Al gwen tawa wenya, nonol zen de ëheya-hya gwe inek.

44 Al gwen tawa srëm wenya, zen te hlang ahaksa bul hlang mae naban.” Kirekam zep ki hëndep kïtak alpnak yaïng gwe senak.

28

Maltak kim lowe hekke:

1 Eiknik kimë yaïng gwek, dekam zep zëwe de zi asa nenbiridak, “Lang
tek bosena an Malta.”
2 Lang tekna iwe de zini in man tangan asa kwasang neibiridak. Zen
syauksu ap i dazim nirak, hen dawem enkam asa lup nulink, sap ona man
ïl tï'anka hen langna in bot-bot tanganna.
3 Paulus hwëna tesya tagam ta'anka, hwëna wanya jal-jala ban kap ta
inehal zaka. Desa kim syauknuk kang ta se'anka, wanyana in dekam zep
syauk sal-sal aïrïn hïp tahanak hit tik.
4 Zëwe de zini kim hla dak, “Paulus mo tahanak wanya të sone'an,”
dekam zep zënaka nenbiridak, “Zini an zi-ta gwen zisi mes yap. Zen sap
mes hinak de karek nakon ngaya gwera, hwëna nëno mae mo yang tasïn
dowala ahana, zi mo karek-kareksa de hlaulblun hap de zini, hom ki zen
de ngaya gwen hap gublula.”
5 Hwëna Paulus ki zep wanyana insa syauknuk dep myak gulsuku.
Hwëna sang-sangna hom mae engka en mae eisbirki.*
6 Zëwe de zini man tim di'ak, “Zen sa hanala. Ki sa mumuk ennak
tokna zara.” Hwëna kim sap zë holokam anakan kara da'ak, “Banakan
mae hom gwë'ara,” dekam zep enlalana anakan wet dyasïk, “O zini an
hen aha alapsa mes yap.”
7 Lang tekna iwe de gubernora, bosena Publius. Zëno lang bi gwibinni
dekon golek. Dawem enkam zep kon asa kwang guluda halka. Zen zëre
mo golak dan-ahare yaklakam dawem enkam asa golëlowe heka.
8 Bi zem dekam u sya nabare ewen naban tumnak ta'anka. Paulus ki zep
zë duwebla zaka, ki zep Alapsa zëbe hap abe taka. Tahana kim tehabla
ineka, dekam zep hëndep dawem gweka.
9 Kirekam kim hla dak, dekam zep lang tekna iwe de zi sang-sangna
Paulus osan dep kap nulhal gwezak, zao zep kïtak dawem ta gwibirki.
10 Dekam dawem enkam zep asa blikip neisibirida gwek. Dekon kimë
etan sek gwe'ak, zen man ano mae mo tahalhana ap hla nulzimk.

Malta kon kimë Roma san dep sek gwekke:

11 Dan-ahare benkam kimë zë lowehek, ki zebë kon hwëna Aleksandria
kore buluk ang tak. Bul golsong gwe-gwe zini in Malta kon bot-bot
tamle hap de dan-ahare ben de tamarannak dep neissibik. Bulu in zëno
mase-nolak zëre mae mo yang tabin dowal dare mo nwe-masesa zë yang
nososuk. Dowala in ahana, Kastor Bak mo nwe-masekam, ahana Poluks
mo nwe-masekam.
12 Italia mo lang tekna Silisik de ëna Sirakusak kimë yaïng gwek, zëwe
dan-ahare yaklakam zebë lowehek.
13 Dekon kimë sek gwek, dekam zebë ëna Regiumk yaïng gwek.
Ka'ankam dekam zep asesena selatan nakon taï'ïnka. Zëno ka'ankam zebë
nabakam Putiolik yaïng gwek.
14 Zëwe zebë Yesussu de taïblïblan zini ban olëtowek. Zen zep asa aha-
ere minggukam de zëwe lowehen hap nenbiridak. Dekon hwëna tanakam
zebë ë yala Roma san dep sek gwek.
15 Romak de Yesussu taïblïblan wenya kim asa nasalbiridak, dekam zep
oranak de ë betek dare nakon asa kara neibirida'ak. Ëna in ahana bosena
Pasar Apius, ahana bosena Dan-ahare Ni Truwe Gun Gol. Paulus kim zë
hlauluda kïnzïka, ki zep Alap hap dawemna golblaka, hen enlalana dekam
zep tatete gweblaka.

Paulus kim Romak tonbirida gwekake:

* **28:5 28:5** Luk. 10:19; Mrk. 16:18

16 Romak kimë yaïng gwek, Paulussu ki zep nenblak, “Sap esa e-en aha
golak gwë gwera. Jana nabare zini aha-en aha-enkam sa emsa kara da
gwer.”
17 Yaklana kim dan-ahan damank, Paulus ki zep Yahudi mo nol-nola,
men zen Romak lowehe gwek, desa tagal gulsun hup gu sonebiridaka. Zao
zep gubiridaka, “Aya-wal oso-wal, ëe homë mae karekna nëre korena kip
golzimk, hen nëre mae mo auyan-aza mo kirekam de lowe henna homë
mae gulmunk. Sap kirekam, hwëna asa Yerusalemk balk dak, ki zep Roma
hap asa tapbla dazimk.
18 Yahudi mo langnak men zen Roma mo bose hap teipsïn-teipsïnkïm
teinikink, zen kim asa taken-taken në gweblak, dekam zep sap zeser sonen
hap asa enlala në gweblak. Sap zen hom tan hap de karekna ap hla nul
gweblak.
19 Hwëna Yahudi zini kim asa de zeser sonen hap jalse neibiridak, dekam
zebë ein anakan abe gwek, ‘Asa Roma mo teipsïn tangan san dep ër sonek–
zen deka ap tap gulbluka.’ Hwëna ëe anakare enlala naban homë kirekam
abe gwek, ‘Teipsïn tangan zini in dekakim ano kore naka karek tabirki.’
20 Zen in zebë emsa tagal gulsun hup gubiridak– eban mae de golëtoran
hap. Asa an mae hap besikam de dokotkam dahalek: Sap ëe ama Israel
mo auyan-aza hap de Alap mo gu-gubiridan ola taïblïbik.”
21 Ki zep ding nulblik, “Ëe homë mae nëre mae mo lang nakore suratna
ebe hap dena ulink. Hen nër hom mae zini hom mae dekon ebe hap dena
ëtonzak.
22 Hwëna ëe ama emsa de sane tan hap ëdwam gwe'an, sap tïngare
langnak zini man ëgu gwenan, ‘Kristen zi mo tawa tabinni karekna.’ ”
23 Dekam zep ola anakan aha-en nuk, “Yaklana dekam esa Paulussu
sane lal.” Dekam beya tangankam zep Paulus mo gol gwë gwennak yaïng
gwezak. Kaknak zep aïsïl gwibiridankam kon gwesïk hanaka, hëndep zao
golëkam-en gwek. Zen
Yesus de Alap mo ïrïk gïnsï golhatazan hap denaka tonbiridaka,
hen Musa mo tïtï tabin ola kore naka,
hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ale gun nukore naka klis gulzimki–
zen dikim hen Yesussu anakan taïblïblan hap, “Zen eiwa Alap mo zer
sonenna– Israelsa de ngaya tabin hip Dena.”
24 Ahakon man Paulus mo ola daïblïbik. Ahakon man hwa nulsuk.
25-29 Paulus ki zep aumwa hap gubiridaka, “Eiwa, Yesaya Bak hon Alap mo
Enhona ebe mae hap de olsa hamal hap ing gul soneblaka, in zep Yesayasa
anakan gubluka,
26 ‘Ola ansa emki nol drak-drak zi ausuna in hap anakan ayang gulzimdin,
“Em sap esa ësane gwe tine gwer,
hwëna molye tame ul gwek.
Em sap esa nwekam karatda ul tine gwer,
hwëna molye dam ulsuk gwek.”
27 Sap zi ausuna an mo enlalana mes ëtop-top gwek,
ini hen mes ëmat-mat gwek,
hen nwena mes ëdïmïn gwek.
Kire srëmkam, ki maka nwekam hla nul gwe'an,
hen ikim maka ësal gwe'an,
hen enhona maka ëhleng gwe-gwe'an.
Ki maka Abon osan dep etan lwanda ha'anzal,
hen Ëe dekam amaka dawem tabi'in.’ ”*

* **28:25-29 28:27** Yes. 6:9-10

28 Paulus ki zep waulsuzimki, “Zen in zebë emsa gubirida'an: Sap
em kire tangankame ënol drak-drak gwek, Alap mes Kristen zini asa
gubiridaka– ëngaya gwen hap de ol dawemna insa de Yahudi srëm zi
hip golzim halada gwen hapye. Hen zen sa desa nulin gwer!” 25a Men
zen ësane gwe'ak, zao zep zënaka keisa-keisa dabi'ik, hëndep ki zep kon
sekwak gwek.
30 Paulus Romak dare tahunkam gwëka– te-alakam de bohë tan golak.
Zini men zen du në gweblak, zen man kon lup gulin gweka.
31 Zëwe udobe naban hen tru-tru gulblun srëmkam Bian Kristus Yesussu
de taïblïblankam de Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwen hap denaka tonbirida
gweka.

Paulus mo surat Romak de Kristen zi hip

[(1-7) 7a] Suratna an tïngare Romak de Kristen zi hip. Alap mes emsa kwasang gwibiridaka, dekam zep hen emsa kwang guludaka– dekam de zëre mo ïrïk gïnnïk bïtï gwen hapye.

1 Kristus Yesus mo nganak de syal gwe-gwen zini Paulus onakon. Asa hen Alap zao dep kwang taka, dekam zep hen asa dam tasïkï– zëre onakore ol dawemsa dikim gol halada gwen hapye.

2 Ol dawemna an Alap mes orep zëre mo olsa de ayang gul gwen zini anakan gu-gubirida gweka, “Ëe asa lamkam ol dawemna ebe mae hap golzim.” Zen dekam zep kirekam Alap mo ëpba olak ale nuk.

3-4 Ol dawemna an, zen Alap zëre mo Tanena, nëno mae mo Teipsïnnï Kristus Yesus hup dena. Auhu-kamanak de jaha gweblan nakon, Desa man enlala nëblak, “Daud Bak mo auyan-aza nakorena.” Hwëna Alap kim zëre mo sosonkam tïn nïkon ngaya taka, Zen dekam zep anakan tïngare zi hip zertreizimki, “An ëre mo Tane– ëre han de enho apde nënna.”

5 Hëndep Alap hen Kristus onakon asa kwasang gweblaka, zep abe hap sosonna golblaka hen asa dam tasïkï– dekam de Kristus zëre hap denaka Yahudi srëm zi sin dep gol halada gwen hap denaye, zen dikim hen Yesussu taïblïblan hap hen blïkip gwesïblïn hap.

6 Zep Romak de zini emsa hen Alap man kwang guluda'ara– dekam de Kristus mo bi gwibinnik bïtï gwen hap.

7 Dawem! Zen in zebë ep ale gulzim'in. Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Paulus man tangan dwam gwe'anka Romak de Kristen zisi de amjanbin hip.

8 Zep nonol tanganna, ëe Kristus Yesus onakon Bian Alap hap dawemsaë gol gwebla'an, sap Romak de zini, eno mae mo Yesussu de taïblïblanna mes tïngare okamanak de ë-ë san nol haladak.

9 Zep Alapsa de gu sone gweblankam ëe homë emsa eititi gwibirida gwenan. Alap men Zëbonë tïngare enho naban syal gwe-gwe'an, zëre mo Tane hap de olsa de gol halada gwenkam, dikire Zen asa hla tak– ëe de ahap gwenkamye.

10 Zen in zebë etan-etankam Alapsa anakan abe ta gwenan, “Bian, Em wëhë angkam orana abe hap kles tyasïblï'anka?– ëe dikim Romak de Kristen zisi amjanbiridan hapye.”

11 Ëe orep mesë sap dwam gwe-gwek– eban mae de golëgaïng gwen hapye, dekam de Alap mo Enho nakore sosonkam eno mae mo eisi tatete gulzimdin hip.

12 Zen dekam esa apdekam nënaka tatete la gwibir, sap nen mese apdekam Yesussu laïblïblak.

13 Zep aya-wal oso-wal, ëe mesë sap beyakam kalang gwe-gwek– emsa de amjanbiridan hapye. Hwëna ama sap akasïk gwek. Sap ëe ama enlala gwe-gwek– ebon mae onak de hen ano syal ei lwan hap, men kirekam hen aha Yahudi srëm zi mo langnak de ë-ënak lwakke.

14 Sap abe hap mes Alap syala wei yul soneblaka– tïngare zisi de Yesus hup de olkam tonbirida gwen hap, sap nëno mae mo Yunani olsa de tame

gun wenya, hen desa de tame gun srëm wenya, sap sekola ha gwen wenya, hen sap sekola gwen srëm wenya.

15 Sap Alap kirekam de syalsa abe hap wei yul soneblaka, ëe in zebë tangan dwam gwe-gwe'an– ol dawemna insa de Romak de zini emsa hen tonbirida gwen hap.

Mae hap de ol: Yesus hup de ol dawemna an, Alap mo sosonna zëwe–zisi dikim ngaya tabin hip denaye.

16 Sap ëe homë saher gwe'an– zisi de Yesus hup de ola inkam tonbirida gwen hapye. Sap nen men zene ol dawemna insa laïblïbi'in, nëno mae mo ëngaya gwen hap de sosonna zëwe lwa'an– nonol tangan Yahudi zini abe mae hap dena, hen sap tïngare Yahudi srëm zi hip dena.

17 Sap ol dawemna in dekam Alap zi hip goltreizim'ira, "A kirekam esa ano nwenak ëdakastïl." Sap zëre mo nwenak de ëdakastïn hïp dena, zen diki Kristussu de taïblïblan en nakon nëbe mae hap hata gwizimnin. Aha orana hom tangan. Zen man dakastï'ïn– men kirekam Alap mo olak lwakye,

"Men zen ëre mo nwenak ëdakastï'ïn, zen kïtak Asa de taïblïblan en nakon."*

Mae hap de ol: Alap kire karek-karek hap zini jal gwibirida gwenda.

18 Alap mes ngatan zi mo lang nakon zëre mo jala goltrei gwizimki–men zen Zënaka eititi në gweblananke, zëbe mae hap. Sap zëre mae mo kirekam-kirekam karek-karekna, zen dekam zën eiwa dena ber-ber nul gwenan, zep hëndep Alapsa tame da srëm gwe-gwenan.

19 Sap Alapsa de tame tan hap dena mes tangan dam gwesïk, sap Zen mes nëno mae mo enhonak Zënaka de tame tan hap dena ing ta soneka.

20 Sap Alap kim okamana ansa yang gulsuku, Zënaka de tame tan hap dena mes zëwe anakan tame nul gwek, "Alapsa bëjen nwekam hla tan, hwëna Zen hëndep denaban de soson tangan Zini Zen. Hen Alap Zen zi mo kim hom." Zen in zep, zini nen bëjen nen anakan ëgun, "Ëe homë Alapsa tame tak."

21 Zep zini mes sap Alapsa tame dak, hwëna hom blikip neisïk gweblanan, hen dawemna hom nol gweblanan. Hwëna zen asyas makan enlala në gweblanan, zep hëndep enho nakon ëkawesïk.

22 Zen man zënaka tim di gwibirin, "Ëe an enlala blala." Hwëna sap diki enlala joblo-topna.

23 Zen zep hëndep de gwë gwen Teipsïn tangan Zini Alapsa hom boklena kom da gweblanan. Zen hwëna yang tabin alap-alapsa boklena kom dabirida gwenan– zi nwe-masekam de wenya, mawa mo nwe-masekam de wenya, hen sapi mo nwe-masekam de wenya, hen sap wanya mae mo nwe-masekam de wenya.

24 Zen zep Alap nwe enkam kara ta gwibirida, "Dikire zëre mae mo hole-hle san ang tak." Zen zep ëkahalo gwe-gwenkam zëre mae mo timni kun da gwibirin hen zënaka saherak kang nul gwenan.

25 Zen dekam zep eiwa de Alapsa hli da gwenan– dekam de boton san ang ta gwen hap. Hwëna yang tabin kire-kire hap zep boklena kom da gwizimnin, hen zëbe mae hap de syalsa nol gwenan. Hwëna sap diki tangan okamana ansa Zen yang gulsuku, Desa en emaka boklena kom la gweblanan. Dikire hëndep denaban Zëna en naka boltere da gwek. In eiwa tangan.

* **1:17 1:17** Hab. 2:4

26 Zen zep Alap nwe enkam kara ta gwibirida, “Dikire zëre mae mo
dwam-dwam san ang tak– saherak dekakim zënaka kang nul gwek.” In
zep we walya zi niban de swi ën hap baes ta gwenan– men kirekam sap
diki Alap gubiridakaye. Hwëna we wal bose zeban de swi ën hap ëhole-hle
gwe-gwenan.
27 Zep zini hen kirekam. Zen hen wenya ban de swi ën hap man baes ta
gwenan– men kirekam sap Alap gubiridakaye. Zen hwëna zi bose zeban
de swi ën hap ëhole-hle gwe-gwenan. Zen dekam zep zënaka saherak
kang nul gwenan. Zen dekon Alap mo jala hla nul gwenan– zëre mae mo
karek gol gwen jam enkamye.
28 Zep zini anakan de ëenlala gwenna man baes tak, “Anik Alapsa tame
tak.” Alap hen zep nwe enkam kara ta gwibirki, “Dikire enlala kawesïnnïk
lowehe gwek.” Zen zep hëndep Alap mo dwam gwibin srëm san karek-
karek enna syal nei gwibirin.
29 Zen in zep zëno mae mo enhona tïngare karek-kareksa de gon hap
de enlalakam beya gweka– men kiye,
totore swi hap dena,
te-ala beya gwen hap dena,
zi bosyansa de husus gweblan hap dena,
hen aha zi mo kire-kire dawemsa de dwam gwibin hip dena,
wal bose zemka de tan hap dena,
ëdarak gwen hap dena,
hen wal bose zemka de lwa tasïn hïp dena,
hen taïl gïk gweblan hap dena,
hen ahasa de tonsubirida gwen hap dena.
30 Hen ahakore karek-karekna mensa nulin halasen gwenan men kiye,
Alapsa de husus gweblan,
wal bose zemka de lamang tan,
zënaka de boltere tan,
hen zëna-zëna gwen,
hen bolte-bolte gwen.
Zen hen mes ëtewesïk banakare karek ësesa de enlala gwibinni,
hen an-bi zemka de betek gwizimdinni tawa naka hom.
31 Zep hëndep enlalana ëjoblo-top gwek.
Kire zisi bëjen taïblïbiridan,
hen kire zi nik kwasang enlalana hom.
Zen jal enlala enkam lowehe gwenan.
32 Zen sap mes anakan tame nuk, “Alap kirekam de karek-karek syal
gwe-gwibin zini sa kareknak kang gulu.” Sap eiwa kirekam, hwëna zëna
mwin-mwankam kire karekna syal nei gwibirin. Hen karek gol gwen bose
zemka, zen man anakan tïtï da gwibirin, “Sap esa kirekam ol tine gwer.”

2

Mae hap de ol: Nen bap nen ëtim gul gwen, “Alap molya nësa klis gulku.”

1 Zen in zep, aya-wal oso-wal, em bëjen em anakan ëgun, “Ëe homë
anakan tame uk, ’Kirekam de syal gwibinni, zen kareknak tï'ïn.’ ” Sap em
ema aha zisi enbirida gwenan, “Kirekam de kareksa gon zini, nen emaka
karek la'an.” Hwëna em de hen kire kareksa gonkam, dekam em mese
Alap mo nwenak enaka kareknak de drënen hap zergunda. Sap ena hen
kirena, hwëna aha mo karek ensae hlaul gwizim'ira.
2 Zep ena hen mese tame uk, “Alap de kire zisi karek tabin hip man
tangan dakastï'ïn.”

3 Hwëna em de hen zëno mae mo kim kirekam de kareksa gonkam, em
san ema ëkïl gï'ïn?– "Alap aha zi ensa sa kire hap karek tabiri. Asa molya."
4 Em san ema hen Alapsa asyas makan kïl lï gwe'an?– "Alap man sërkam
nësa kwasang gwibirida gwenda, hen Zen holokam nëno mae mo karek-
karekna nwe enkam nëp kara gul gwizimnira, zep ë sap asa karekna
ol tine gwer." Hwëna Zen mae hap holokam emsa kwasang gwibirida
gwenda: Emsa dikim halen ora san dam tasïk gwibin hip.
5 Hwëna em in nol drak-drakna hen ëhalen hap ema baes ta'an! Em
in zebe ere mae hap de jala mam ulsuk gwenan. Zep aumwa hap de klis
gunnuk, emsa tangan sa sërkam karek tabiri, sap Zen enlala dam-dam
enkam sa tïngan nësa klis gulu.
6 Sap zen kirekam Alap mo ola ban dakastï'ïn– men zen anakan lwakye,
"Alap tïngare zi hip zëre mae mo syal ei jam enkam sa golzimdi–
sap dawemsa de gol gwen zi hip dena, hen kareksa de gol gwen zi hip
denaye."*
7 Dekam dawemsa de syal gwibinnik men zen tatetekam anakare enlala
naban ëzauk gwenan, "Ëe akakim hëndep denaban zëre mo ngatannak
bose dawem naban gwë gwek," zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen
hap denaka sa golzimdi.
8 Hwëna men zen zëre mae mo tim enna ngalap nei gwibirin, hen eiwa
dena dokwak nul srëm gwe-gwenan, hen jal-jal ensa syal nei gwibirin,
kirekam de zini Alap sërkam tangan sa karek tabiri.
9 Tïngare zini men zen kareksa syal nei gwibirin, desa Alap sërkam de
kareknak sa kang gulu. Zao sa hëndep denaban go naban lowehe gwer–
sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.
10 Hwëna men zen dawemna syal nei gwibirin, zëbe mae hap bose
dawemsa sa golzimdi, hen Alap mo ngatannak sa hë'ho naban hëndep
denaban lowehe gwer– sap Yahudi zi, hen sap Yahudi srëm zi.
11 Sap Alap kim de klis gu'unka, Zen molya ahakore zi ausu ensa nwekam
golëakeka.
12 Zen in zep, Yahudi srëm zi ausuna, Alap Musa mo tïtï tabin olsa de
enlala gwibin srëmkam sa zëre mae mo karek-karek hap karek tabiri, sap
zen hom desa tame nuk. Hwëna Yahudi zi ausuna, Musa mo tïtï tabin olsa
de enlala gwibinkim sa zëre mae mo karek-karek hap karek tabiri, sap
zen mes desan de ang ta gwen hap Alapsa nen guk gweblak.
13 Sap Yahudi zini nen Musa mo tïtï tabin ola insa de ësane gwe-gwen
en nakon bëjen nen Alap mo nwenak ëdakastïn. Zen diki men zen desa
kïtak syal neibir tine gwenan, zen zen ëdakastï'ïn.
14 Hwëna Yahudi srëm zini, zen hom sap Musa mo tïtï tabin ola insa
tame nul gwenan. Hwëna zen kim totoresa desan ang ta gwenan, dekam
mes dam gwesïnïn, "Alap onakore tïtï tabin ola in ki– zëno mae mo
enhonakye." Sap zëbon mae hom– Musa mo tïtï tabin ol ale gunnu inye,
15 hwëna zëno mae mo syala kon man dam gwesïnïn, "Alap mes desa
zëno mae mo enhonak ing gul sonezimki." Sap zëno mae mo enhonak ki
anakare enlala naye, "Kiresa de gonkam ë mesë karek gwenan," ahaksa,
"Kiresa de gonkam ë dawemsaë syal gwibi'in."
16 Zep lamkam Alap kim de klis gu'unka, tïngare zini nëbe mae hap Alap
sa nëre mae mo enhonak de enlalana insa zerwet sozimdi– kire enkam de
nësa klis gun hupye. Hwëna ë men kirekamë Kristus hup de ol dawemna
ol halada gwenan, zen kirekam sa lwal: Tïngare zisi de klis gun hup de

* **2:6 2:6** Mzm. 62:12; Ams. 24:12

Zini, Zen diki Yesus, sap Alap mes zëbe hap desa de syal gwibin hip dena golblaka.

Mae hap de ol: Yahudi zini nëbon mae onakon Yahudi srëm zini Alapsa lamang da gwenan, sap nen Musa mo tïtï tabin ola insa ëk enkame urensïk gwenan.

17 Angkam Yahudi zini, nëre mae en habë ale gulzim'in: Sap nen ema
anakan ëgu gwenan, "Nen an Yahudi zi sike. Nen Musa mo tïtï tabin olsa
am urensïk gwenan. Zep nësa man-am Alap sam gwesibirida gwenda."
18 Zep nen ema Alap mo dwam gwibinni tame ul gwenan, hen ora
dawemna mese dam lasïk. Sap Musa mo tïtï tabin ola in zen nësa tan-tan
ta gwibirin– nen dikim dawem naban karek naban kles so gwen hapye.
19 Nen ema nënaka enbirida gwenan, "Nen an nwe dïmïn zisi de ora
dawem san zon guluda gwen hap de wenya zen, hen kawesïnnïk de lowehe
gwen wenyaka de ngatannak golëwet so gwen hap de wenyaye."
20 Hen ema nënaka enlala eibirida gwenan, "Nen an Alap mo olsa de
tawa ta gwibin hip de wenya zen. Ahakore zi ausuna, zen kïtak enlala
joblo-topna– walas bete-tek makarena, nen de tawa ta gwibin en hap
dena." Nen kirekame nënaka boltere la gwibirin, sap nen Alap mo olsae
urensïk gwenan. Hen eiwa, okamanak awe kïtak de tame gun hup dena,
ausuna zëwe.
21 Zep nen Yahudi zini aha ensae tïtï la gwibirin, hwëna nëna hen ba
habe desan ang ta srëm gwe-gwenan? Sap nen anakane tawa la gwibirin,
"Bahem ësowë gwen." Hwëna nëna hen ba habe ësowë gwe-gwenan?
22 Hen nen ema tïtï la gwibirin, "Bahem ëkahalo gwen." Hwëna nëna
hen ba habe ëkahalo gwe-gwenan? Anakan hen ema tïtï la gwibirin, "Yang
tabin alapna bahem ang gwibirida gwen." Hwëna nëna hen ba habe zi
mo yang tabin alap hap de kire-kirena sowëkam kap la gwenan?
23 Zep nen an Musa mo tïtï tabin ola insa ëk enkame boltere ul gwenan,
hwëna karekna insa ulin hana gwenan, zen Alapsae kim lamang la
gwenan.
24 Zen in zep Alap mo olak anakarekam lwak,
"Yahudi zini eno mae mo karek-karek gulin hana gwenna, zen dekon
hen aha zi Alapsa lamang da gwenan."*
25 Zen in zep, nen dwan Yahudi zini to mip blonsublun en nik em-am
lowe he'an, sap Musa mo olak nëbe mae hap dena kirekam am lwak.
Hwëna nen de Musa mo aha tïtï tabin ol san ang ta gwen srëmkam, ki
Alap sa nësa enlala gwibiridala, "Zen san de to mip blom tasibin srëm
wenya."
26 Zep hen kirekam, Yahudi srëm zini men zen sowe henkam Musa mo
tïtï tabin ol san ang ta gwenan, desa sa Alap enlala gwibiridala, "Zen sap
to mip blom tasibin srëmna, hwëna zen san de Yahudi zi tangan."
27 Zep Yahudi zini nen de Musa mo ol san ëk enkam ang ta gwenkam,
hwëna Yahudi srëm zini in de dawemkam ang ta gwenkam, ki zen sa
hwëna aumwa hap de klis gunnuk nësa anakan swrë dabir, "Zëna waba
hap to mip blom tasibin nik lowehe gwek, hwëna hom Musa mo tïtï tabin
ola in san ang ta gwek. Hwëna ëe sap to mip blom tasibin srëm nikë
lowehek, hwëna ëe Musa mo tïtï tabin ol san sowe henkamë ang ta gwek."
28 Sap tim en nik de Yahudi wal gwenna, zen waba tangan hap. Sap
eiwakam de to mip blonsublunna, zen tim en nakon bëjen.
29 Zen diki enho nakon de liwe henkam bap. Zep kirekam de ëliwehen
wenya, zen zen ënwe-mase gwe'an– san de Yahudi zi tangan. Hen kirekam

* **2:24 2:24** Yes. 52:5; Yeh. 36:22

de ëliwe henna, zen Alap mo Enho mo syala kon ki lwa gwenan. Nëre mae mo soson enkam de Musa mo ol ale gun sun ang tankam toton bëjen. Enho nakon de ëliwehe gwen wenya auhu-kama zini hom desa sam neisibirida gwenan. Hwëna Alap Zëna enna man sam gwesibirida gwenda.

3

Mae hap de ol: Mensa Alap Yahudi zi ausuna gu-gubiridaka, Zen molya desa eititi gwibirki. Zen sa hëndep sul sonezimdi.

1 Hwëna ano ola insa, Yahudi zini sa husus neibir– mae hap, “Ki san Yahudi zikim de lowe henna hen to mip blom tasibinni zen waba hap?”
2 Hwëna ë ama kirekam de ëgun wenya insa ding gulzim'in, “Zen sap waba hap hom. Zen sap dawem tanganna.” Sap Alap Yahudi zini nëbe mae en hap zëre mo ëpba ola golzimki.
3 Hen ahakon sa asa dakensïblïl, “Yahudi zini nen Alapsa anakane en guk gweblak, ‘Ë asa Musa mo tïtï tabin ola insa kïtak syal ei gwibir.’ Hwëna nen home sowe henkam desan ang tak. Zep san ha Alap hen molya zëre mo nësa de gu-gubiridanna nëbe mae hap sul sonezimki?”
4 Zen molya sul sonezim srëm gweka. Sap mes dam gwesïk, Alap bëjen boton gwen. Hwëna tïngare zini zen boton tamna. Zen zep hen Daud Bak Alapsa anakan gubluka,
“Ëm eiwakame zisi klis gul gwenda, hëndep tïngare zini hen kirekam sa Emsa nenblal. Men nara eno klis gunnu in kon ëgunnu, ‘Ë homë kirekam ëkarek gwek,’ hwëna Em dekam esa zëno mae mo karek-karekna tïngare zi hip goltreizimdi. Zen dekam sa ësaher gwer.”*
Zep Alap taïblïblan tanganna, zep Zen bëjen sul sonezim srëm gwen–mensa gu-gubiridan naye.
5-8 Hwëna Yahudi zini em bahem Alap mo ebe mae hap de gu-gubiridanna insa kareksa dikim hwëna syal gwibin hip li yul sone gwen. 5,7Sap ahakore Kristen gwen srëm Yahudi zini auhu-kama enlala naban anakan yasik da gwibirin, “Ë sap kië karekna ol gwenan, hwëna Yahudi zini abe mae hap sap. Sap ano mae mo karek gol gwenna, zen dekon aha zi Alapsa anakan tame da'an, ‘Zëno ola Yahudi zi hip dena botonsa hom.’ Zep ano mae mo karek nakon Alap molya asa karek tabirki, sap zini dekon Zënaka tame da gwenan, ‘Zen taïblïblan tanganna.’ ” 8Hwëna kirekam bahem ëenlala gwe-gwen. Sap kirekam man nwe-mase gwe'an– san de anakan de ëgu gwenna kiye, “Nen kareksa gulin hana gwen– Alap dekakim dawemsa mamkam nëp gol gwizimki.” Ahakon hen anakan asa lamang da gwek, “Paulus in man kirekam yasik ta gwibi'ira.” Kirekam de asa lamang ta gwen wenya, Alap de karek tabin hip man tangan ëdakastï'ïn. 6Zep Alap eiwa taïblïblan tanganna, hwëna bahem dekon anakan ëkïl gïl gwen, “Alap Yahudi zini ano mae en mo karek-karekna nwe-enkam sa kara gul gwizimdi.” Kirekam hom tangan Alap hap sam gwesïblï'an, sap Zen eiwa kïtak de okamanak de zisi sa klis gulu.

Mae hap de ol: Tïngare zini Alap mo nwenak dawemna hom.

9 Zep san ha Yahudi zi en hap sa Alap dawemna golzimdi?– hwëna aha zi ausu ensa sa zëre mae mo karek-karek nakon karek tabiri. Kina ki kirekam bëjen. Diki men kirekamë nonol emsa gubiridal, zen kirekam sa lwal: Sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi, zëre mae mo karek-karek nakon tïngan mes kareknak de kang gun hup ëdakastïk.

* **3:4 3:4** Mzm. 51:6

10 Zep zen man Alap mo ol ale gun nuban dakastï'ïn– anakan men zen lwan dakye,
“Auhu-kama zini Alap mo nwenak de dakastïnnï aha-en mae hom tangan.
11 Sap aha-en mae hom– Alap mo dwam gwibinsi de tame gun nuye, hen
Desa de tëblan hap de enlala nabare zi niye.
12 Tïngare zini mes Alapsa hli dak. Kire zini Alap mo nwenak ase naban.
Hen dawemsa de gol gwen zini aha-en mae hom. Eiwa, hom tangan.”*
13 “Zëno mae mo ol torankam men zen nopna ëk tïhï nakon wet so gwenan,
zen san de zi tok asena kiye.
Hen ol boton-botonkam man zënaka hit di gwibirin.”
“Hen zëno mae mo ëk tïhï nakon in zen wet so gwenan– san de wanya mo
zisi de hit tinnak de sosonna kiye.”*
14 “Zëno mae mo ëk tïhï nakon men zen wet so gwenan, zen zisi de karek
tabin en hap dena hen lamang ta gwibin en hap dena.”*
15 “Zen man tangan zisi de tamera gwen hap ësyal-syal gwe-gwenan.”
16 “Zini men desan ëtënda gwenan, zen karek ensa zi bose zikhip
nolzimnira gwenan, hëndep zep enlalana ëdowe hana gwenan.”
17 “Zen hom aha zi niban de umlaekam golëlowehen hap de orana tame
dak.”*
18 Hen “Alapsa de blikip gwesïblïnna mes kïtak baes tak.”*
19 Zep zi de kïtak Alap mo nwenak ëkarek gwen hap de Alap mo ola
in, zen Yahudi zini nen hen zëwe bïtï gwe'an. Nen hwëna ema ëkïl gïl
gwek, “Musa mo tïtï tabin ol san de ang ta gwenkam esa Alap mo nwenak
ëdakastïl.” Hwëna Alap mo aha ola in kon man tangan dam gwesïnïn,
“Hom tangan zini– Alap mo nwenak de zëre mo syala kon dakastïn nïye.”
Zen hwëna mae hap tïtï tabin ola insa nëp golzimki: Tïngare zisi dikim
saherak kang gun hup– Zen kim de nësa klis gu'unkaye, sap Yahudi zi,
sap Yahudi srëm zi. Dekam toton nara dep?– Alapsa de anakan gublunna,
“Ano karekna hom.”
20 Zep zini toton bëjen Alap mo nwenak ëdakastïn– Musa mo tïtï tabin
ola insa de syal gwe-gwibin nikonye. Sap tïtï tabin ola in, zen man nësa
anakan hleng sosubirida gwenan, “Em in kïtak kareksae ol gwenan.”

Mae hap de ol: Nen Yesussu de taïblïblan en nakone Alap mo nwenak ëdakastïl gwenan.

21 Zep nen de Alap mo nwenak ëdakastïn hïp dena, zen Musa mo tïtï
tabin ol san de ang ta gwenkam bëjen. Hwëna angkam Alap zëre mo
nwenak de ëdakastïn hïp de ora ësena mes nëbe mae hap sal tazimki.
Hen ora ësena in hap dena Musa mo tïtï tabin olak hen Alap mo olsa de
ayang gul gwen zi mo olak mes hamal hap ale nuk.
22 Zep angkam Alap mo nwenak de ëdakastïn hïp dena, zen diki Bian
Yesussu de taïblïblan en nakon. Kïtak men zen de Yesussu daïblïbla'ak,
sap Yahudi zi, hen Yahudi srëm zi, zen zen sa Alap zëre mo nwenak
ëdakastïl. Sap zëre mo nwenak, zi ausuna srën-srënkam hom,
23 hwëna kïtak kareksa nulin halasen gwenan, hëndep zep Alap zëre
onakon mes ëlanga gwesïk hen kawesïnnïk lowehe gwenan.
24 Sap eiwa kirekam, hwëna angkam Alap zëre mo kwasang-kwasang en
nakon nësa zëre mo ngatan san dep golëwet so gwe'ara– ba maesa de zëbe
hap syal gwibir-blin srëmkam. Zep Kristus onakon nësa gubirida'ara,
“Angkam em mese ëdakastïl– ëre mo nwenakye.”

---

* **3:12 3:12** Mzm. 14:1-3; 53:1-3 * **3:13 3:13** Mzm. 5:10; 140:4 * **3:14 3:14** Mzm. 10:7 * **3:17 3:17** Yes. 59:7-8 * **3:18 3:18** Mzm. 36:2

25 Sap Alap mes Yesussu zer soneka– dekam de orasa nëbe mae hap kles tyasizimdin hip, nen dikim zëno kala kon zëre mo nwenak ëngan gwehen hap denaye. Zep nen de kirekam Yesussu taïblïblankam, dekam nëno mae mo karek-karekna man nëp tap gulsuk gwizimnira, hen hom etan nësa jal gwibirida'ara. Zen Alap mae hap ki kirekam syal gwibirki: Dekam de zi Zënaka anakan tame tan hap, "Zen eiwa enlala dam-dam enkam klis gul gwenda." Sap menkam Alap holokam zi mo karek-karekna nwe enkam kara gul gwizimki.
26 Hwëna angkam Kristus onakon zep Alap anakan klis gul gwizim'ira, "Men zen Yesussu daïblï gwebla'an, zen zen ëre mo nwenak ëdakastïl gwe'an. Men zen daïblïbla srëm gwe'an, zen hom." Kirekam de Alap klis gulzimdinni aïrïs, sap Zen Zën zëre mo nwenak dikim ëdakastïn hïp de orana insa zerzimki.
27 Zep angkam nen bëjen nen nënaka anakan boltere ta gwibin, "Ëe mes-am ëre mo syala kon Alap mo nwenak dakastïk." Diki tangan Alap mo nwenak de ëdakastïn hïp dena zen Yesussu de taïblïblan en nakon.
28 Sap nen Kristussu de taïblïblan en nakone ëdakastï'ïn. Musa mo tïtï tabin olsa de syal gwe-gwibin nikon hom. Zep nen bëjen nen nënaka anakan boltere ta gwibin, "Ëe ëre mo syala konë dakastï'ïn."
29 Zep Yahudi zini nen bap nen ëkïl gïl gwen, "Alap, Zen ano mae en mo. Aha zi ausu mo Alapsa hom." Zen hen aha zi ausu mo Alap sake!
30 Sap nëno mae mo Alapna aha-en. Zen Zen Yahudi zini nëbe mae hap zëre mo nwenak dikim ëdakastïn hïp dena Kristussu de taïblïblan nakon gol gwizim'ira. Hen Yahudi srëm zi hip Zen hen kire hap dena Kristussu de taïblïblan nakon gol gwizim'ira.
31 Hwëna kirekam de lwankam, zini sa asa anakan dakensïblïl, "Ki san em mese Musa mo tïtï tabin ola insa zalta dep tahan san gwei gubir kïnïla?" Kirekam bëjen. Hwëna nen mese tïtï tabin ola insa eiwa de uk, sap nen de Kristus onakon ëngaya gwen hap dena mes zëwe hamal hap ale nuk.

4

Mae hap de ol: Abraham Bak zen hen Alapsa de taïblïblan en nakon Alap mo nwenak dakastïlkï.

1 Zep Yahudi zini, nëno mae mo auyanna Abraham Baksa de enlala gweblankam, zen banakan gwëka?– zep Alap mo nwenak dakastïlkïye. *

2 Zen de zëre mo syala kon Alap mo nwenak dakastïnkïm, zen maka anakan zënaka boltere taka, "Ëe mesë aha zisi beya tangankam kwei-kwik guk." Hwëna zen bëjen Alap mo nwenak kirekam zënaka boltere tan.
3 Sap zëbe hap dena Alap mo olak anakan lwak,
"Abraham zen Alapsa taïblïblaka, zep Alap anakan gubluka, 'Em mese ëre mo nwenak dakastïlï.' "*
4 Zep anakarekam lwa'an: Zi de te-ala hap syal gwenkam, mam zik de te-alana insa golblankam, zen bëjen anakan enlala gweblan, "Zen totoresa ap golblala." Hwëna zen sa anakan enlala gwera, "An ëre mo syala kon

* **4:1 4:1** Alap zëre mo nwenak de dakastïn hïp dena insa gubluka, zen in kim Abrahamsa hamal hap auyan-aza zeban de hë'ho gwibin tangan naka zihlaun hup dena gu-gublukake. Hwëna dekam Abraham bogolik walas srëmkam gwë'anka. Sap kirekam hwëna zen Alap mo gu-gublun ola insa man taïblïbirki. Zen zep Alap anakan gubluka, 'Em mese ëre mo nwenak dakastïlï.' (Kej. 15:1-16; Rom. 4:13; Gal. 3:6) * **4:3 4:3** Kej. 15:6

ap golblala." Zep hen kirekam, zi de Alap de dawemsa zëbe hap golblan hap syal gwenna, zen bëjen anakan enlala gwen, "Zen totoresa abe hap golblaka."
5 Hwëna zini men zen ësyal gwen srëmkam Alap ensa anakan daïblïbla'an, "Karek gol gwen zi hip Zen Zën ngaya gwen hap dena totoresa Kristus onakon gol gwizimnira," zen eiwa kire zisi Alap gu-birida'ara, "Zen zen ano nwenak ëdakastï'ïn."
6 Zen in zep Daud Bak hen kirekam enlala gweka– isrip-sri gwibinnik de lowehen wenya kim hamal hap hlauluda gukuye, men desa Alap zëre hap de ba maesa syal gwibir-blin srëmkam anakan gubirida'araye, "Em ema ano nwenak ëdakastï'ïn." Daud anakan gubiridaka,
7 "Zini men zëno mae mo karek-kareksa Alap ngan gulsuk gwizim'ira hen
tap gulsuk gwizim'ira, zen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an.
8 Hen men zëno mae mo karek-kareksa Alap aïtbir-zim srëm gwe'ara, zen
hen isrip-sri gwibinnik lowehe gwe'an."*
9 Men zen de kirekam isrip-sri gwibinnik lowe he'ak, zen Yahudi zi en molya. Hwëna zen hen Yahudi srëm zi niban esa apdenak. Sap nen mese Abraham hap dena insa anakan tame uk, "Zen Alapsa taïblïblaka, dekon en zep Alap mo nwenak dakastïlkï."
10 Zep Alap kim Abrahamsa kirekam gubluka, san ha to mip blonsublun naka? San ha kire srëm naka? Zen eiwa dekam to mip blonsublun srëm nik gwë'anka– Alap in kim kirekam gublukaye!
11 Zen hwëna hyanak to mip blonsun hup gubluka– dekam de zënaka anakan zertrën hap, "Ëe mesë Alapsa taïblïblak– men dekam asa anakan gublukaye, 'Em mese ëre mo nwenak dakastïlï.' " Zen in zep Abraham Bak nwe-mase gwe'ara, zen hen to mip blonsublun srëm nik mo bian– tïngan men zen Alapsa de taïblïblan nakon zëre mo nwenak ëdakastïl gwenanye.
12 Hen kirekam Abraham Bak zen tïngare to mip blom tasibir-zimdin nik mo Bian– men zen en Alapsa zëre mo kim daïblïbla'anke, men kirekam Abraham zëna to mip blonsublun srëmnak taïblïblakake.

Mae hap de ol: Alap mensa Abrahamsa gu-gubluka, dawemsa de auyan-aza zikhip golzimdin hip dena, zen hwëna Alapsa de taïblïblan enkam esa ulin.

13 Alap mensa Abrahamsa gu-gubluka, auyan-aza zeban de okamasa zibi gwibin hip, zen dwan Musa mo tïtï tabin ol de hatan srëmnak kirekam gu-gubluka. Zep Abraham dekam hom desan ang gweka– dekam de Alap mo nwenak dakastïn hïp, hen dekam de dawemna insa golblan hapye. Zen hwëna Alapsa de taïblïblan en nakon ki zëbe hap kirekam lwablak.
14 Sap anakan de lwa'anam, "Tïtï tabin ol en san de ang tankam esa Abraham mo walas hap ëliweher," ki Alap menkam waba hap Abrahamsa gu-gubluka– zëre mo nwenak de dakastïn hïp. Hen nëbe mae hap Abraham mo kim de Alapsa taïblïblanna waba hap maka lwa'an.
15 Eiwa, nen bëjen nen tïtï tabin ol san de ang ta gwen en nakon ëdakastïn. Sap zini men zen desan de ang tan hap ëalp gwe-gwenan, hwëna sul sonenna toton banakan dep? Zen in zep Alap mo jal ennak lowehe tine gwenan. Diki tïtï tabin ola in de lwan srëmkam bap. Dekam basa molye ulmun gwe'anam!
16 Zen in zep, Alapsa de taïblïblanna kunci makan nëbe mae hap lwazim'in! Sap Alap man nësa anakan dwam gwibirida gwe'ara, "Ëe mensaë Abrahamsa orep gu-gubluk, zen dikire totoresa Yesussu de

* **4:8 4:8** Mzm. 32:1-2

taïblïblan en nakon nulin gwek.” Zen eiwa nen esa ulin– sap Yahudi zini men zen Musa mo ola nama enlala nei gwibirin, hen sap Yahudi srëm zini men zen desa enlala neibir srëm gwe-gwenanye. Sap nen ema Abraham mo kim Alapsa laïblïbla'an. Zen in zep Abraham Bak anakan nwe-mase gweka, “Zen tïngare Alapsa de taïblïblan zini nëno mae mo bian.”

17 Zen zep Alap Abrahamsa anakan gu-gubluka,

“Ëe ama emsa gublu'an– zi ausu beya mo bian hap de jowen hap.”*
Zep Alap mo ola in kon, Abraham man nwe-mase gwe'ara, “Zen nëno mae mo bian.” Sap zen Alapsa anakan taïblïblaka, “Zen Zen juwen zisi ngaya ta gwibirida, hen Zen Zen ba maena totoresa de jowen hap ol gu anen enkam gu gwibirida.”

18 Diki Abraham maka anakan enlala gweka, “An molya kirekam lwak, sap ëe we walya ban mesë tangan bogol ëk. Zep ëe banakan dep?– walas ën naye.” Hwëna zen nama Alapsa taïblïblaka– mensa anakan gu-gublukake,

“Zi ausu beyana emsa ‘bian’kam sa nen gweblal.”
Sap Alap mes hen anakan gu-gubluka,

“Eno auyan-aza tane walya sa beya gwe song gwer– san de nglïnak de keis mo beyana kiye.”*

19 Abraham dekam hom mae anakan enlala gweka, “Ëe banakan asa walas ër?– sap ëe an tïn hïp mes-am tangan golek de gwer. Sap ano gwën tahunna seratusnuk dep man-am golek de gwe'an. Hen Sara Bak mo wal gola mes-am yok gwibik.”

20 Sap eiwa kirekam, hwëna Abraham mo Alapsa de taïblïblanna hom mae sin gweblak. Hwëna man tangan tatete gweblak. Zen zep tangan Alapsa anakarekam boltere taka, “Bian, Ema asa sam taka, sap men kirekam asa gu-gubluka, Em esa kirekam ap syal gwibir-blira.”

21 Hen zen man tangan Alapsa anakan taïblïblaka, “Men desa asa gu-guk gweblaka, zëno sosonna ki– kirekam de owas-owassa dikim abe hap syal gwe-gwibir-blin hap denaye.”

22 Zen sërkam tangan Alapsa taïblïblaka, zen in zep zëbe hap dena Alap mo olak anakan lwak,

“Em mese ëre mo nwenak dakastïlï.”

23 Alap mo nwenak de dakastïn hïp dena insa ale nuk, zen Abraham en hap hom.

24 Zen hwëna kïtak nëbe mae hap– men zene Alapsa anakan laïblïbla'anke, “Zen eiwa mes Bian Yesussu tïn nïkon ngaya taka.” Kirekam de taïblïblanna in, nen dekone Alap mo nwenak ëdakastï'ïn.

25 Sap Alap Zen nëno mae mo karek-karek hap Yesussu tïn hïp sosok taka, hwëna ki zep etan ngaya taka– dekam de nen anakan tame gun hup, “Nen an zene Desa laïblïbla'an, nen ema Alap mo nwenak ëdakastï'ïn.”

5

Mae hap de ol: Nen mese Alap han ërumlae gwek, zebe isrip-sri naban lowehe gwe'an.

1 Zen in zep, sap nen mese Kristussu de taïblïblan nakon Alap mo nwenak ëdakastïk, zen in zebe Alap han ërumlae gwe'an. Zen kïtak Bian Yesus mo syala kon ki kirekam lwak.

2 Sap nen mese Yesussu kirekam laïblïblak, zen in zebe hen Alap mo kwasang-kwasangnak lowehe gwe'an. Nen in zebe ëisrip-sri gwe-gwe'an,

* **4:17 4:17** Kej. 17:5 * **4:18 4:18** Kej. 17:5; 15:5

sap nen ema hen Alapsa anakan laïblïbla'an, “Zen sa eiwa zëre mo ngatannak de lowehen hap dena nëbe mae hap golzimdi.”
3 Hen kareksa de goltowe gwen nakon zebe ëisrip-sri gwe-gwenan, sap nen mese anakan tame uk, “Kareksa de goltowe gwenkam, zen dekam tangan esa Yesussu de taïblïblannak de tatem ëzauk gwen hap dena tame ul.”
4 Kareksa de goltowe gwennake tatem ëzauk gwe'ak, zen dekam esa Alapsa de taïblïblannak ëzise gwer. Hen kirekam de ëzise gwenkam, zen dekam tangan esa Alapsa de anakan taïblïblanna esek ulse gwer, “Eiwa, nen esa tangan ulin– mensa Alap zëre mo walas hap de golzimdin hip gu-gubirida gwekaye.”
5 Sap nen mese tangan Alap mo gu-gubiridanna insa de gul irin hip laïblïbik, zen zebe enlalana ëdowe hana srëm gwe-gwenan. Sap nen ema nëre mae mo enhonak anakan eis gwibirin, “Eiwa, Alap mo nëbe mae hap de kwasangna mam tanganna.” Kire enlalana in, zen Alap zëre mo Enho nëp ing ta sone gwizimnira, sap nen eiwa zëre mo Enho nabane ërgwë gwenan.
6 Nen kime anakarenak lowe he'ak, “Toton banakan dep?– nënaka de ngaya tabin niye,” hwëna kirenak zep Kristus hataka– Alapsa de tame tan srëm zini nëbe mae hap de tïn hïpye.
7 Zen owaskam ki lwak. Sap zini nen home nabakam nënaka tïn hïp sosok la gwibirin– dekam de aha zisi ngaya tabin hipye, sap zi dawem mae hap. Hwëna san ha emaka hen nëre mae mo timni olgu'un?– wal bose dawem mae hap de tïn hïpye.
8 Sap eiwa zini nen kirekam. Hwëna Alap zëre mo kwasangsa sërkam tangan nëbe mae hap goltreizimki, zep hëndep karek-karek gol gwen zini nëbe mae hap Kristus tïlkï.
9 Zen in zep, mes tangan dam gwesïnïn: Sap nen mese Kristus mo kala kon Alap mo nwenak ëdakastïl, Kristus hen sa nësa Alap mo jala kon ïl gwe hebiridala.
10 Sap nen kime Alap mo gïl-gïl gwibiridan zi mo kim lowe he'ak, hwëna Tane zem Yesus dekam zep nëbe mae hap tïlkï– nësa dikim Alap golëumlae gwen hapye. Zep angkam mes tangan dam gwesïnïn: Kristus sa nësa Alap mo jal hïl gïn nïkon ïl gwe hebiridala. Sap Zen mes eiwa tïn nïkon ngaya gweka, hen Zen nama nësa de mas gwibirida gwen hap gwë'ara.*
11 Sap eiwa nen mese kirekam Alap han ërumlae gwek, zen in zebe tangan ëisrip-sri gwe-gwe'an. Zen kïtak Bian Yesus onakon ki kirekam nëbe mae hap lwazimk.

Mae hap de ol: Adam Bak zen tïn hïp de orana zen nëbe mae hap kles tyasizimki, hwëna Kristus Zen Zen ëngaya gwen hap de orana kles tyasizimki.

12 Zep a kirekam mo lwakye: Adam Bak kim kareknak zanka, zen dekam zep kareksa de gol gwen hap de sosonna hen kire hap de hole-hlena okamanak de zinik kïtak ing gwe hebiridak, hëndep angkam zep tïngare zini karekna nolada gwenan. Hëndep Adam Bak mo karekna in kon zep hen tïn hïp de sosonna tïngare zi hip hata gwizimnin. Zen in zebe hëndep angkam juwe gwe'an, sap kïtak de zini nen Adam mo kime kareksa ol gwenan.
13 Dekam hwëna Adam Bak mo hyanak, zini dekam sap karekna nol gwek– Musa de hatan srëmnakye. Hwëna desa bëjen anakan gubiridan,

* **5:10 5:10** Ibr. 4:14-16; 7:23-28

“Zen Musa mo tïtï tabin olsa nulmun gwek,” sap dekam Musa mo tïtï tabin ola hom okamanak hata'ak.
14 Sap eiwa kirekam, hwëna Adam Bak mo hyanak hëndep in kim Musa Bak hataka, dekam tïn hïp de sosonna nama okamana ansa bi gwibik. Hwëna dekam de zini sap hom Adam Bak mo kim Alap mo jalse gwen ola nulmun gwek, hwëna ki juwe gwek. Zen in zep Adam han Kristus hun, zen apdenak hom, hwëna tïngare zini zëbon nebon onakon nulin gwenan.
15 Zen in zebe nen srën-srënkam ulin gwenan: Adam onakon zen kareksa de gol gwen hap denaka. Hwëna Yesus onakon, zen Alap onakore kwasang-kwasangsae ulin gwenan. Aha-ere zini Adam kim Alap mo jalse gwen ola gulmunku, dekon zep hëndep tïngare zini juwen hap dena insa nulink. Hwëna angkam man tangan dam gwesïnïn: Aha-ere Zini Kristus onakon beya tangan nik esa hen hëndep de ëgwën hap dena ulin gwer, sap Alap mo nëbe mae hap de kwasang-kwasangna Zëbon onakon man tangan taman kïnï gwenan.
16 Aha zini Adam Bak mo karek gon nakon, kïtak de zini dekam zep Alap mo jalak de kang gun hup ëdakastï'ïn. Hwëna mensa Alap angkam syal gwibir-zim'ira, zen wehasa hom! Sap zi mo karekna kim tangan mam gwe song gwek, dekam zep hwëna Alap Kristus onakon zëre mo nwenak dikim ëdakastïn hïp de orana totoresa kles tyasizimki.
17 Zep aha-ere zi mo karek nakon, zep tïngare zini juwe gwenan. Hwëna tïngan men zen Alap mo sërkam de kwasang-kwasang nakon zëre mo nwenak ëdakastïl gwenan, zen zen zep karek gol gwen hap de sosonna in kon hen juwen hap de soson nakon wet so gwe-gwenan. Zen kïtak aha-ere Zini Kristus Yesus onakon– men Zen sa hëndep denaban nësa golëlowehe gweraye.
18 Zep Alap aha-ere zi mo karek nakon zep tïngare zini karek tabin hip gubiridaka. Hen kirekam, kim aha Zini in Alap mo dwam gwibin sin Zënaka zerguku, zep tïngan men zen de Desa ang në gwebla'ak, zen sa Alap mo nwenak ëdakastïl, hëndep zep sa ëngaya gwer.
19 Hen kirekam, aha-ere zini kim Alap mo jalse gwen ola insa gulmunku, zen dekam zep tïngare zini Alap gubiridaka, “Zen kïtak kareksa de gol gwenna.” Hwëna aha Zini kim nër hom Alap mo dwam gwibin tanganna syal gwibirki, zen dekam zep Alap zëre mo nwenak dikim ëdakastïn hïp de orana zi beyana nëbe mae hap kles tyasizimki.
20 Zep Alap mae hap tïtï tabin ola insa Musa hap golblaka: Dekam de zë zi zëre mae mo karek-kareksa anakan tame gun hup, “Nen eiwa beyakame karekna ol gwenan.” Hwëna karekna kim tangan mam nul song gwek, hwëna Alap mo nëbe mae hap de kwasang-kwasangna dekam hen man tangan taman kïnïk.
21 Zen in zep, men kirekam kareksa de gol gwen hap de sosonna tïngare zini nësa bi gwibiridak, hëndep dekon zebe juwe gwenan, hwëna angkam Alap mo kwasang-kwasang mo soson nësa bi gwibirida'an. Zen dekon zebe hwëna Alap mo nwenak ëdakastïl gwe'an, hen hëndep de lowehe gwen hap dena dekam zebe Bian Kristus Yesus onakon ulin gwe'an.

6

Kristen zini nen de anakan ëenlala gwe-gwen hap de ol: “Yesus hun Zen abanë lïk, hen kim ngaya gweka, Zen abanë ngaya ëk.”

1 Hwëna em ahakon anakan esa asa enblal, “Alap man-am nëbe mae hap Kristus onakon kwasangna mam gulsuk gwizimnira, zep nen sap esa karekna ol tine gwer.”

2 Hwëna kirekam bëjen! Nen mese kareksa de gol gwen hap de soson
nakon juwek, zep angkam bap nen etan zëwe lowehen.
3 Em san home ansa tame u'in? Nen kime baptis tabin sin ang ta gwek,
dekam zebe nënaka Alap hap anakan olëtrë gweblak, “Ëe ama Bian Yesus
hun de zeraha-en gwen hap dwam gwe'an.” Zep Zen kim tïlkï, zen san de
nëban mae de golëjuwenna kiye.
4 Zep nen kime baptis tabin sin ang ta gwek, zen dekam zebe ënwe-
mase gwek– san de Kristus mae han de apdenak kama hulak kang gul
nenna kiye. Hen kirekam, Alap kim zëre mo ngatan zi mo lang nakore
sosonkam Kristussu tïn nïkon ngaya taka, zen dekam zebe anakan hen
eisbi'in– san de juwen nakon de ëngaya gwenna kiye. Nëno mae mo lowe
henna dekam zep lowehen ëse san dep liwehe gwenan.
5 Zep insa Yesus kirekam nësa golëjuweka, zen dekon zep dam gwesïnïn:
Nen esa Deban etan ërngaya gwer.
6 Zep angkam tangan mes anakan dam gwesïl, “Nëno mae mo auhu-
kama zi mo hole-hlena mes Kristus te-lidak sonnak goltïlkï.” Zep nen
angkam mese kareksa de gol gwen hap de soson nakon wet so gwer– men
zen sap nësa bi gwibiridakye, okamanak de timni an de tïn makan.
7 Sap nen kime juwe gwenan, zen dekame kareksa de gol gwen hap
de soson nakon wet so gwe-gwenan. Zep hen kirekam– nësa kim Kristus
golëjuwekaye.
8 Nësa eiwa mes Kristus golëjuweka. Zen in zebe angkam anakan
laïblïbla'an, “Zen Zen sa asa golëlowehe gwera.”
9 Sap nen mese anakan tame uk, “Kristussu mes Alap tïn nïkon ngaya
taka, zep Zen molya etan tïlkï.” Angkam tïn hïp de sosonna molya etan
Desa dot soblak.
10 Zen kim aha-rok'nen tïlkï, dekam zep kareksa de gol gwen hap de
sosonna men zen tïngare zini nësa bi gwibiridak, desa goltïlkï. Zep Zen
molya etan kire hap Zënaka sosok taka, hwëna angkam Alap en mo bosesa
de mam gulblun hap gwë gwe'ara.
11 Nen hen kirekam nen nënaka enlala gwibirida gwen, “Ëe mesë
angkam kareksa de gol gwen nakon tïk, hen angkam Kristus hun de
zeraha-en gwenkam Alap en mo bosesa de mam gulblun en habë gwë'an.”
12 Etan bap zen kareksa de gol gwen hap de sosonna nëno mae mo auhu-
kama timni bi gwibin– dekam de zëno hole-hle san ang ta gwen hapye.
13 Nen bap nen nëre mae mo timnik de hli-hlina aha-en mae dowal mo
kïgï mo syal san dikim ang gwen hap sosok gul gwen. Diki Alap en hap nen
sosok gul gweblan. Sap nen menkam tok-tok makare nike lowehe gwek,
hwëna angkam Zen mes nësa ngaya tabirki. Zep nëno mae mo timnik de
hli-hlina diki Alap en mo dwam gwibin sin dikim ang ta gwen hap nen
sosok gul gwen.
14 Zen in zep, kareksa de gol gwen hap de sosonna bap zen etan nësa bi
gwibiridan. Sap nen home angkam Musa mo tïtï tabin ola anakare enlala
naban blol eibi'in, “Ëe dekon asa Alap mo nwenak ëdakastïl.” Hwëna
angkam Kristus hun de zeraha-en gwenkame zëre onakore kwasang-
kwasang ensa blol eibi'in. Zep nen mese kareksa de gol gwen hap de
soson nakon ëhïl gwe hanal.

Mae hap de ol: Sap nen kareksa de gol gwen hap de soson nakon mese ëhïl gwe hanal, nen esa nëre mae mo timsi Alap hap sosok ulblir.

15 Hwëna kirekam insa lwa'an, ahakon anakan esa ëgul, “Nen home
angkam Musa mo tïtï tabin olsa de syal gwe-gwibinkim Alap mo nwenak

de ëdakastïn hïp ëalp gwe-gwenan, sap nen mese Kristus mo kwasang-kwasang nakon ba maesa de syal gwibir-blin srëmkam ëdakastïk. Zep sap esa karekna ol gwer." Hwëna kirekam bëjen.

16 Diki anakan emaka dam ulsu'un, "Ëyë ëre mo timsi aha zisi de ang gweblan hap sosok gu'uk, dekam ëe san de zëbon de babu gwenna kiye." Zep hen kirekam, eme ere mo timsi kareksa de gol gwen hap sosok u'ik, dekam Alapsa ema syauk bla san dep hli la'an. Diki Alap habe sosok ulbli'ak, dekam esa enho nakon ëliwehe gwer– zëre mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hipye.

17 Hwëna dawemsa nen Alap hap gol gweblan! Sap menkam nësa kareksa de gol gwen hap de soson bi gwibiridak. Hwëna angkam nen mese tïngare enho naban ang tal– ëngaya gwen hap de ol dawemna ansa Alap nëbe mae hap golzimkiye.

18 Zep nen angkam mese Kristus onakon kareksa de gol gwen hap de soson nakon ëhïl gwe hanal. Zep angkam men Zen nësa ïrïk gï'ïra, Zen Alap. Zebe enho nakon zëre mo dwam gwibinsi dikim syal gwibin hip ëdwam gwe-gwe'an.

19 Ëe anik dam-dam enkam srip gulsuzimk– dekam deka auhu-kama enlala zi ano ola ansa karekkam tame nul srëm gwek: Nen menkam nëre mae mo timni kirekam-kirekam jal-jal hen hole-hle san dikim ang ta gwen habe sosok ul tine gwek. Hwëna angkam nëre mae mo timni Alap mo dwam gwibin en san dikim lowehen hap nen sosok gul gwen– ekakim Alap mo nwenak ëtal gwesïk.

20 Nësa kim kareksa de gol gwen hap dena bi gwibiridak, Kristus dekam hom nëban mae enho nakon golëgwë gweka– dekam de nësa ora dawem san dep dam tasïk gwibin hipye.

21 Hwëna nen waba tangan habe zëwe ëbabu gwe-gwek! Zen in zebe angkam ësaher gwe-gwe'an– nëre mae mo lowehen ëpbana insa de enlala gwe-gwibinkimye. Sap nen dekam juwen en hap de ora sane ang ta'ak.

22 Hwëna angkam nen mese kareksa de gol gwen hap de sosonna in kon ëhïl gwe hanal, dekam zebe hwëna Alap hon ëbabu gwe-gwe'an. Hen zen waba hap hom. Zen zebe angkam Alap hon de ëtal gwesïnkïm ëliwehe gwe'an, hen hëndep de gwën hap dena zen dekon esa ulin.

23 Sap kareksa de gol gwenkam, dekam hwëna tïn hïp de ora san esa ang tal. Hwëna Bian Kristus Yesus hun de zeraha-en gwenkam, dekam Alap hëndep de gwën hap dena totoresa nëbe mae hap gol gwizimnira.

7

Mae hap de ol: Nen mese Musa mo tïtï tabin ola kon ëhïl gwe hanak.

1 Aya-wal oso-wal, em mese Musa mo tïtï tabin ola tame uk. Zen in zebë emsa enlala sobirida'an: Tïtï tabin ola in, nen kim nama okamanak lowehe gwenan, zen dekam en dep dena. Tïnkïm Musa mo tïtï tabin ola insa ema hli kul gwenan.

2 Zen san de we-zi dare de zënaka leisyanna kiye. Tïtï tabin ola kon, zini in de nama gwënnak, wenya in bap zen aha zisi zen. Hwëna zi zik de tïnkïm, dekam tïtï tabin ola in hom tru-tru gulbi'in– zen de aha zisi zen hapye.

3 Wenya in de nonol zi zeban nama ënnak aha zisi zenkam, dekam emaka enbi'in, "Zen mes kahalo gwek." Hwëna zi zik de tïnkïm de aha zisi zenkam, dekam bëjen anakan enlala gwibin, "Zen man kahalo gwek." Sap dekam zen mes tïtï tabin ola in kon hïl gwe hanak.

4 Zen in zep hen angkam nëbe mae hap kirekam lwa'an: Sap nësa mes
Kristus te-lidak sonnak golëjuweka, zep nen angkam mese Musa mo tïtï
tabin ola kon ëhïl gwe hanak. Hen angkam nen mese tïn nïkon de ngaya
gwen Zini Kristus hun ëraha-en gwer. Zep nen an angkam mese Kristus
mo bi gwibiridan zi hip ëliweher– Alap mo bosesa dikim mam gun hup
ekakim dawemsa syal ei gwibik.
5 Nen kime auhu-kama ennak de enlalakam lowehe gwek, dekam auhu-
kama tim nikore hole-hlena man tangan nësa kyang gulsuk gwek. Dekam
kim Musa mo tïtï tabin ola in san de ang tan hap sap ëalp gwe-gwek, dekam
tangan zep hwëna auhu-kama tim nikore hole-hlena mam gwe song gwek.
Hëndep dekam zebe ein juwen ora san ang ta gwek.
6 Hwëna angkam nen mese tïtï tabin ola in kon ëhïl gwe hanal– nen
kime Kristus mae han apdekam juwekke. Zep angkam Alap zëre mo Enho
nësa enho nakon tïtï ta gwibi'ira, zebe tïngare enho naban Bian mo dwam
gwibin sin ang ta gwe'an– Musa mo olsa de enlala gwibin srëmkamye.

Paulus kim kareksa de gol gwen hap de soson naban goleija gwekake:

7 Hwëna bahem ano ola kon ëkïl gïn, "Tïtï tabin ola mensa Alap Musa
Bak hap golblaka, zen karekna." Zen sap karek naka hom. Hwëna ëe
dekonë ëre mo karek-karekna tame guk. Zëwe kimë anakarekam sane
gwe-gwek, "Zi mo bi gwibin kire-kirena bahem dwam gwe-gwibin," dekon
zebë tame guk, "Hare ano dwam-dwam enlalana an kareknak am tï'ïn!"
8 Hwëna dekam zep kareksa de gol gwen hap de sosonna in ano enhonak
kirekam-kirekam dwam-dwam enlalasa ap beya gul gweblak. Sap kareksa
de gol gwen hap de sosonna in, enho nakon anakan asa tïtï ta gwek, "Em
sap esa jalse gwen ola insa ngip gul gwera." Hwëna jalse gwen ola in de
lwan srëmkam, ki molya ngip gun hup kirekam asa tïtï ta gwe'anam.
9 Ëe kimë orep Musa mo jalse gwen ola insa tame gul srëm gwe'ak, ëe
dekam ëre mo gwënna ama eis gwibik, "Ëe dawemkamë gwë gwenan."
Hwëna jalse gwen ola insa kimë tame guk, dekam zebë anakan eisbik, "Ëe
an hare kareksa de gol gwen zi sike, zep ëe hen syauk sun dep am-am gwë
ha'an."
10 Zep Musa mo tïtï tabin ola in sap aïrïs. Hwëna ëe ama menkam desa
hen kül gï'ïk, "Ëe dekon asa ngaya gwer." Hwëna ëe desan kimë sap alp
gwe'ak, dekam zebë tame guk, "Hare ëe an kareksa am gol gwe'an, zep ëe
an hen tïn hïp de ora san am ang gwe-gwe'an."
11 Hen kareksa de gol gwen hap de sosonna in zen abon lwa gwek, zen
man anakan asa boton ta gwek, "Em sap esa tïtï tabin ola ansa ngip gulu.
Ebe hap man sam gwesïblï'an." Zen in zep hëndep ano dwam-dwamna
mam gwe song gwek, hëndep holo gwennak zebë anakan tame guk, "Ëe
makare karek gol gwen zini toton molyë ngaya gwek."
12 Hwëna sap tïngare tïtï tabin ola insa Alap nëbe mae hap golzimki,
zen aïrïs, hen nen dikim dam-dam enkam lowehe gwen hap dena. Zen
Alap zëre mo dwam gwibinsi kim sap nëbe mae hap goltreizimki.
13 Hwëna Musa mo ola in kim asa ngip gun hup dena insa tawa tak,
zen dekam san ha asa karek san de tïtï tan makan gwëblak? Sap kirekam
bëjen. Tïtï tabin ola in sap aïrïs. Diki kareksa de gol gwen hap de sosonna
men zen abon lwa gwek, zen zen tïtï tabin ola insa ap lero gulbluk– asa
dikim karek san dep tïtï tan makan gwë gweblan hapye, hëndep dekon de
asa syauk blanak tak ta irin hip. Zep mes tangan dam gwesïk: Tïtï tabin
ola in sap aïrïs, hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna in, zen zen
tangan nësa karek ta gwibirin.

14 Zen in zep, Musa mo tïtï tabin ola in sap aïrïs. Desa Alap zi hip
golzimki, hen ëe ama sap enho en nakon sam gwesïk gwibirin. Hwëna
ëe de Kristussu eititi gwesïblï kïnïnkam, ano timni nama auhu-kama zi
mo hole-hle enlala naban. Dekam hwëna kareksa de gol gwen hap de
sosonna in etan karek san dep asa tik-tik ta gwenan– san de ëe zëbon de
babu gwen zini kiye.
15 Ëe dekam ëre mo gwënna ama topse gwe-gwibirin. Sap men desan
de ang gwen habë sap dwam gwe-gwenan, hwëna bëjënë desan ang gwen.
Hwëna men desaë sap dwam gwibir srëm gwe-gwenan, zen hwëna desanë
ein ang gwe-gwenan.
16 Zep ëe kimë anakan dam gulsuk gwenan, "Ëe an kareksaë gol
gwenan," dekam ëe hen ama sap anakan eiwa de gul gwenan, "Musa mo
tïtï tabin ola in sap aïrïs– nësa de dawem san dep tïtï tabin hip dena."
17 Zep Kristussu de eititi gweblankam, ëe aen homë karekna insa gol
gwenan. Hwëna kareksa de gol gwen hap de sosonna in zen ano timnik
lwa gwenan, zen zen asa tik-tik ta gwenan– dekam de zëno dwam gwibin
sin ang gwen hapye.
18 Zep ëe kimë Kristus onakore sosonsa blol gwibir srëm gwe-gwenan,
dekam zebë ënaka dam tasïk gwenan, "Ano auhu-kama timni an, zëno
sosonna hom– dawemsa dikim syal gwibin hipye. Ëe sap ama akasïk
gwenan, hwëna banakan dep?" Dekam hwëna ëre mo dwam gwibin srëm
sanë karek ensa syal gwe-gwibirin.
19 Dekam ëe ëre mo dwam gwibin sin banakan dep?– dawemsa de syal
gwibin niye. Sap kië akasïk gwenan, hwëna dekam ëre mo dwam gwibin
srëm sanë karek ensa syal gwe-gwibirin.
20 Zep ëe de kirekam ëre mo dwam gwibin srëm san syal gwe-gwibinkim,
zen eirim homë syal gwe-gwibirin. Zen hwëna kareksa de gol gwen hap
de sosonna men zen abon nama lwa gwenan, zen zen asa kire hap tik-tik
ta gwenan, zebë kirekam ein syal gwe-gwibirin.
21 Zep ëe Kristussu de eititi gweblankam, ama anakan dam gulsuk
gwenan: Dawemsa de syal gwibin hip sap de dwam gwibin, hwëna dekam
kareksaë syal gwe-gwibirin.
22 Hwëna ano enhona man tangan sap Alap onakore tïtï tabin ola in san
de ang gwen hap syal-syal gwe-gwenda.
23 Hwëna Kristus onakore sosonsa de blol gwibin srëmkam, dekam zep
hwëna kareksa de gol gwen hap de soson naban ïlman në gwenan. Hwëna
kareksa de gol gwen hap dinik zep soson gwe-gwenan, hëndep zëbon de
babu gwen makan zebë gwë gwenan.
24-25 Zep Kristussu de eititi gweblankam, dekam ama ënaka anakan dam
tasïk gwenan: Ano enlalana sap ki– Alap onakore tïtï tabin sin de ang
gwe-gwen hap denaye. Hwëna auhu-kama hole-hlena hen ki ano timnik
deban zep ïlman në gwenan. Ëe zebë hwëna ëre mo dwam gwibin srëm
san karekna gol tine gwenan. Zen in zebë ënaka topse gwe-gweblanan,
"Ëe makare zi karekna, juwen ora san de ang gwe-gwenna, nara sa asa
zeser sonera?– kareksa de gol gwen hap de soson nakonye." Hwëna ëe
ama dawemsa Alap hap gol gweblanan! Sap Zen mes Kristus Yesussu zer
soneka– asa de Zen kareksa de gol gwen hap de sosonna in kon zeser sonen
hapye!

8

Mae hap de ol: Nen kareksa de gol gwen hap de soson nakon mese Alap mo Enho mo sosonkam wet so gwek.

1 Zep angkam nen men zene Kristus hun ëraha-en gwe'an, Alap molya
nësa anakan gubiridaka, “Zen an kareknak de kang gun hup dena.”
2 Sap Kristus hun kime ëraha-en gwek, dekam zep Alap mo Enho mo
sosonna nësa kareksa de gol gwen hap de soson nakon gwiswe soneka–
men zen sap juwen ora san dep nësa tïtï ta gwibikye. Zep Alap mo Enhona
in mes nësa li ta sonebirki, nen zep esa hëndep ëngaya gwer.
3 Zep mensa sap menkam nen alp ei gwibik, Musa mo tïtï tabin ol san de
ang tankam de Alap mo nwenak ëdakastïn hïp dena, hwëna angkam mes
desa Alap Zën nëbe mae hap syal gwibir-zimki. Sap menkam nësa auhu-
kama tim mo hole-hle tru-tru gul gwizimk. Zen in zep hëndep Alap zëre
mo Tane tanganna auhu-kama zi mo timkim zer sone zaka– Zen de kareksa
de gol gwen hap de sosonna insa te-lidak sonnak de tïnkïm timbwas gun
hup.
4 Zen mae hap ki Alap kirekam syal gwibirki: Mensa sap Musa mo tïtï
tabin ol san de ang tankam alp ei gwibikke, Alap mo dwam gwibin sin
dikim sap ang tan hap, hwëna angkam desa zëre mo Enho mo sosonkam
esa syal ei gwibir. Sap nen angkam mese kareksa de gol gwen hap de
hole-hlena in kon ëhïl gwe hanal.
5 Sap men zen auhu-kama zi mo hole-hle san ang ta gwenan, zëno mae
mo enlalana nama kareksa de gol gwen hap de sosonna bi gwebla'an.
Hwëna men zen Alap mo Enho naban nërgwë gwe'an, zëno mae mo
enlalana man Alap mo Enho mo dwam gwibin sin dep liwehe gwenda.
6 Nëno enlalasa de auhu-kama enlala hole-hle bi gweblankam, dekam
juwen ora sane ang ta gwenan. Hwëna Alap mo Enho de bi gweblankam,
dekam nen mese Alap han ërumlae gwer, hen dekam ëngaya gwen hap
de ora sane ang ta'an.
7 Eiwa, auhu-kama enlala en de nësa bi gwibiridankam, dekam nen eiwa
Alap mo jal zikime ënwe-mase gwe-gwenan. Sap auhu-kama enlala hole-
hle san de ang ta gwen zini, zen toton bëjen Alap mo tïtï tabin sin ang
tan.
8 Hen zen bëjen Alap mo nwenak ëdakastïn.
9 Hwëna Kristen zini emsa hom auhu-kama enlala hole-hlena bi
gwibirida'an. Em de eiwa Alap mo Enho naban zergwënkam, ki eiwa
emsa Alap mo Enho bi gwibirida'ara. Sap men nara Alap mo Enho naban
zergwën srëmna, ki zen hom nama Kristen gwe'ara.
10 Hwëna Kristus de kirekam eno enhonak gwënkam, eno karek gol
gwen timni in sap sa tïl. Hwëna eno angna sa ngaya gwera, sap zen mes
Kristus onakon Alap mo nwenak dakastïlkï.
11 Zen in zep, nëno mae mo timni an eiwa juwen hap dena. Hwëna
Alap mo Enhona, men Zen Kristussu tïn nïkon ngaya taka, Zen de hen eno
enhonak gwënkam, ki emsa sa hen Zen tim ëse naban ngaya tala.
12 Zen in zep, aya-wal oso-wal, auhu-kama hole-hlena in nësa angkam
hom tik-tik ta gwibi'in. Zep nen ba hap de zëno dwam gwibin sin ang ta
gwen hap?
13 Em de zëno emsa de tïtï tabin sin nama ang ta tine gwenkam, ki em
etan juwen ora sane ang ta'an. Hwëna Alap mo Enho mo sosonkame desa
anakare enlala naban baes eibi'ik, “Ano auhu-kama zi mo hole-hlena in
mes Yesus goltïlkï,” ki esa ëngaya gwer.
14 Sap tïngan men zene Alap mo Enho mo tïtï tabin sin ang ta gwe'an,
nen eiwa Alap mo hanan tabin walas!
15 Zep nen ansa Alap mo Enho naban ërgwë gwe'an, nen bap nen zi
hon de ëbabu gwen zi mo kim Alapsa anakan aïri gweblan, “Asa sa husus
gweblankam wet son hap gublula.” Sap Alap zëre mo Enho mes nësa

zëre mo walas hap li ta sonebirki. Zen in zebe Alap Zënaka enho nakon kwasang tola ban en gwebla'an “Ano Bian”kam. Nen zebe hen anakan dam ulsuk gwenan, “Alap mo walasna nen ba hap de aïrïblan hap.”

16 Sap angkam Alap mo Enhona anakan enhonak nësa gubirida'ara, “Em in eiwa ëre mo walas.”

17 Hen sap nen angkam zëre mo walaskame lowehe gwe'an, zep nen esa lamkam dawemna apdekam bi eibir– mensa zëre mo walas hap lam gulzim'iraye. Desa Kristus mae han esa apdekam bi eibir. Sap mes dam gwesïnïn: Nen de Kristus hup de jal hap kareksa goltowe gwenkam, ki dawemna hen esa zëno kim lamkam oltower.

Mae hap de ol: Nen eiwa Alap mo ngatannak esa hëndep denaban lowehe gwer.

18 Hwëna karekna mensa angkam oltowe gwe'an, ano dam gulsunkum, zen mam naka hom– nen de anakan ëenlala gwe-gwenkamye, “Ëe Alap mo walaskam dena, asa sa Zën lamkam zëre mo ngatannak hëndep denaban golëlowehe gwera– san de teipsïn-teipsïnnï kiye.”

19 Hwëna nësa de ngatanna iwe golëbïtï gwen hap de yakla yala insa, nen en home ës gwebla'an. Tïngare okamana awe de kirekam-kirekamna man tangan yaklana insa nës gwebla'an– sap otwerankam dena, hen sap te maekam dena.

20 Sap tïngare okamana ansa Alap mes heip gulku– in kim Adam ne Hawa ne kareknak anyankke. Zen in zep hen okamana awe de tïngare kirekam-kirekamna zëre mae mo dwam gwibin srëm san karekna noltowe gwenan– sap te, sap otweran.

21 Hen zen zep yakla yala insa angkam nës gwebla'an– dekam de hen desa gwiswe sonen hap, sap juwe gwen nakon hen ëbatre gwen mae nakon, in kim de Alap mo walas naban apdekam zëre mo ngatannak lowehe gwe'akye.

22 Nen tawana, tïngare Alap mo yang tabin kire-kirena angkam man sang-sangna sërkam neis gwibi'in– men kiye, we de jaha gwen hap eisbir anenna.

23 Hen zen en hom neis gwibi'in, hwëna Kristen zini nen hen ema enhonak anakan sërkam eis gwibi'in, “Diki Alap mo yaklana in nabakam zen hatan!” Sap nen Alap mo dawem golzimdinni, nonol okamanak dep dena mese ulink– insa zëre mo Enhona nëbe mae hap ing ta sonezimkiye. Hwëna angkam namae hen sang-sangna insa eis gwibi'in. Zen in zebe yaklana insa isrip-sri enlala naban kara ë gweblanan, sap zen dekam tangan esa Alap zëre mo walas hap de hamal gulzimdinni insa bi eibir. Zen dekam sa nëno mae mo auhu-kama tim karekna ansa tim ëse hap li ta sonebiri.

24 Men dekame ëKristen gwek, zen hëndep dekon zebe yaklana insa de anakan kara gweblanna ëkon gwesïk hanak, “Nen Alap mo walasna tim ëse naban esa hë'ho gwibin langnak lowehe gwer.” Zep hëndep angkam nama kirekame kara ei gwibi'in. Yaklana in de hatankam, zen dekam esa ëkara gwe-gwenna insa ëzausul. Sap dekam etan basa dep?– kara gwe-gwibin niye!

25 Hwëna nama de kara gweblannak, dekam nama esa enlala tatete naban ëkara gwe-gwer– anakare enlala naban, “Sap sa holo gwer, hwëna diki ëe gul irin.”

26 Nen kim nama embwan naban yaklana insa ës gwebla'an hen ba maesa de tahalha gwibinni, dekam Alap mo Enhona man nësa mas gwibirida gwenda. Sap nen home anakan dam ulsuk gwenan, “Ëe kirekam asa Alapsa abe tal.” Hwëna nama de abe tan srëmnak Alap mo Enhona

dekam zep Zën nëno mae mo enhonak de abena insa sërkam de embwan naban Alap zëre hon golhata gwenda.

27 Zen dekam Alap zëre mo dwam gwibin en san nëbe mae hap abe ta gwenda. Hen Alap, men zen tïngare zi mo enhona tame ta gwizimnira, Zen man zëre mo Enho mo nëbe mae hap de embwan nabare abena dokwak gul gwenda.

28 Zep angkam mese tangan anakan tame ul: Nen mensa oltowe gwenan, dawemna ahaksa karekna, Alap hwëna desa dawem en hap nëbe mae hap li yul sone gwizimnira– nësa men desa Zëna kwang guludakake, hen Zënaka men zene embwan ë gweblananke.

29 Sap Alap zëre mo hlïl irin wenya nësa orep mes tame tabirki, hëndep nësa zep hamal hap kalang gwibiridaka– nen dikim zëre mo Tanena Yesus makan ëliwehen hapye. Hëndep lamkam Yesus Zën sa nësa golëlowehe gwera– san de nonol wë tan walas de oso wal zeban golëlowehe gwenna kiye.

30 Zep Alap eiwa orep mes nësa hlïl inki, zep nësa kwang guludaka. Zen in zep zëre mo kwang guludan wenya nëbe mae hap syal gwibir-zimki– dekam de zëre mo nwenak ëdakastïn hïp denaye. Zep nen eiwa esa zëre mo ngatannak yaïng gwer.

Mae hap de ol: Toton banakan molya Alap mo kwasang nakon nësa kap nulsuk.

31 Zep Alap insa kirekam nëp syal gwibir-zimki, nen banakarekam esa enlala eibir? A kirekam esa: Alap de nësa kwasang gwibiridankam, toton nara molya nësa dot sobiridaka.

32 Sap Alap Tane zemka hom anakan kwasang gweblaka, “Bap Zen karekna goltowen.” Hwëna nëbe mae hap de dawem hap sosok taka. Zep Zen banakan molya nëbe mae hap de hamal gulzimdinni insa sul sonezim srëm gweka.

33 Zep Alap mo hlïl irin wenya nësa toton nara molya anakan gubiridaka, “Zen an kareknak de kang gun hup dena.” Ki san ha Alap Zëna maka kirekam nësa gubirida'ara? Zen bëjen! Sap Zen Zen nëbe mae hap syal gwibir-zimki– nen dikim zëre mo nwenak ëdakastïn hïp denaye.

34 San ha ahakon hen ki?– nësa de anakan gubiridan hap denaye, “Zen an kareknak de kang gun hup dena.” San ha Kristus Zëna maka kirekam nësa gubirida'ara? Bëjen! Sap Zen Zen nëbe mae hap tïlkï, hen nëbe mae hap tïn nïkon ngaya gweka. Hen Zen Zen angkam Alap mo dam taha nakon teipsïn tangankam nikin'ira– men dekon nëbe mae hap Alapsa abe ta gwe'araye. Zep Zen bëjen nësa karek tabin hip gubiridan.

35 Zep Kristus mo kwasang nakon, nara maka nësa kap gulsu'ura? San ha nen de kareksa goltowe gwenkam zëno dam gulsunnu?– “Kristus hom nësa kwasang gwibirida'ara.” Kirekam bëjen. Zi de nësa Yesus hup de jal hap karek ta gwibinkim, dekam hen bëjen kirekam dam gulsun– ahaksa tahalha yawalsa de goltowenkam, ahaksa usak yawal, hen lang de sërkam bot-bot gwen, ahaksa tïn hïp de alp gwesïn. Sap sa hen nësa damera gwer. Hwëna kïtak desa de goltowe gwenkam, dekam hen anakan bëjen dam gulsun, “Kristus hom nësa kwasang gwibirida'ara.”

36 Eiwa, nen Kristen zini kirekam de kareksae oltowe gwenan. Zen in zep Alap mo olak zini Alapsa anakan gubluka,

“Ëe yakla jamkamë ere mo bose hap jalom ëk tïhïnak lowehe gwenan.
Ëe an san de domba zahona kiye– tamera gwen en hap dena.”*

* **8:36 8:36** Mzm. 44:23

37 Eiwa, sap nen kareksae kirekam oltowe gwenan, hwëna Kristus, men
Zen nësa kwasang gwibiridaka, zëno sosonkame tatem tangan ëzauk
gwenan.
38 Sap ëe ama tangan taïblï'an: Nësa toton nara molya kap gulsuku-
Kristus mo kwasang nakonye. Sap nen de juwenkam ahaksa nama de
ngaya nik lowe henkam, Zen nama nësa kwasang gwibirida'ara. Alap
mo dam taha nakore zini bëjen nësa zëno kwasang nakon kap gulsun.
Dowal-dowala hen bëjen. Nen sap esa angkam karekna oltowe gwer- hen
lamkam mae. Hen dowal mo kïgîna sap sa nësa karek ta gwibiri. Hwëna
Alap mo nëbe mae hap de kwasangna molya dekam tap gwek.
39 Sap Alap mo tïngare yang tabin nikon, sap nglï bolak de lowehen wenya
hen hi mwanak de lowehen wenya, zen toton bëjen nësa Alap mo kwasang
nakon kap gulsun. Sap Alap mes Bian Kristus Yesus onakon sërkam zëre
mo kwasangna nëbe mae hap goltreizimki.

9

Mae hap de ol: Yahudi zini, zen sap Alap mo hlïl irin zi, hwëna zen hom kïtak Yesussu daïblïbla'an.

1 Ëe an Kristus zëre mo nwenakë eiwa tangan naka emsa gubirida'an,
hen Alap mo Enho naban ëre mo enho naban man asa anakan trï la se'ara,
"Ëe eiwa homë emsa boton tabi'in."
2 Ëe ama sërkam enho nakon dowe hana gwenan,
3 sap ëre mo ausu nakore zini, Yahudi, zen hom beyakam Kristussu
daïblïbla'an. Zep Kristus dikire asa hla tak, ëe de emsa boton tabinkimye:
Ëe eiwa amaka syauk blanak ënaka drëne se'an- hëndep denaban dikim
Kristus onakon langa gwen hapye, ëre mo ausu nakore zini insa dikim
ngaya tabin hipye.
4 Zen sap Alap mo hlïl irin zi- Israel Bak mo auyan-tane wal, mensa
sap nonol Alap zëre mo hanan tabin walaskam gubirida gwekake. Sap
Alap nonol zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatanna zëbe mae hap
goltrei gwizimki.* Hen Alap mo nonol zi niban de ol ziaha-en gunnu,
zen dokwak nul gwek.* Hëndep zao kim lwa se'ak, Musa Bak dekam zep
hen tïtï tabin ola insa ayang gulzimki. Sap Alap nonol zëbe mae en hap
anakan goltreizimki, "Syala an desa em gol gwen- Asa dikim blikip gwesïk
gweblan hapye." Hen nonol tangan zëbe mae hap zëre mo gu-gubiridan
ola gol gwizimki.†
5 Zëno mae mo auyan-azana Abraham, Isak, hen Yakob mae man tangan
sap Alap mo nwenak ëdakastïk, hëndep Israelsa de ngaya tabin hip de
Zini, auhu-kama zi mo enlala gweblankam, zëno mae mo ausu nakon
saltïlkï. Zep zen ba hap daïblïbla srëm gwe'an?
Sap eiwa dena, Kristus Zen hen Alap. Hen Zen kïtak teipsibirida'ara-
hëndep denaban. In eiwa tangan!

Mae hap de ol: Alap mo hanan tabin walasnak de bïtï gwen hap dena, zen kïtak Alap mo dam tasibin nikon.

6 Hwëna anakan bahem ëenlala gwe-gwen, "Alap mensa Israelk de
zini gu-gubirida gweka, zëre mo hanan tabin walas mo kim de lamkam
golëlowehe gwen hap dena, Zen molya desa zëbe mae hap golzimki, sap

* **9:4 9:4** Kel. 16:10; 33:22; 40:34; 1Raj. 8:10-11 * **9:4 9:4** Alap zini an han olsa ziaha-en gul gweka: Nuh (Kej. 9:9), Abraham (Kej. 17:2), Musa (Kel. 24:8), hen Daud (2Sam. 23:5). † **9:4 9:4** Israelsa de ngaya tabin hip de Zi hip dena kim nonol damkam gu-gubiridaka, zen Ul. 18:14-20nak lwa'an.

zen mes Kristussu de taïblïblan hap baes tak.” Kirekam bëjen. Hwëna ansa emki enlala gwibin: Kïtak mensa auhu-kama zi mo wei-wik gun nukon Yahudikam nenbirida gwenan, hwëna Alap mo nwenak zen kïtak Yahudi tangansa hom.

7 Hen kirekam, auhu-kama zi mo aïtbinkim, Abraham mo auyan-tane walkam de gubiridanna, zen hom kïtak Alap mo aïtbinkim Abraham mo auyan-tane walyak bïtï gwe'an. Sap Alap anakan Abrahamsa gubluka,

“Eno auyan-tanena, zen Isak onakon sa naïtbir song gwer.”*

8 Zep zëno dam gulsunnu, Abraham mo tïngare auyan-tane walya, zen hom Alap mo nwenak Abraham mo auyan-tane walkam ënwe-mase gwe'an. Hwëna ëe Yahudi zini ama ëkïl gïl gwenan, “Ëe an tïngan Abraham mo auyan-tane wal, zep ëe kïtak Alap mo hanan tabin walas.” Hwëna diki Alap mensa zëre mo hanan tabin walasnak de bïtï gwen hap gubirida'ara, zen zen en bïtï gwe'an– men kirekam hen Abraham mo tanena Isaksa dam tasïkike.

9 Sap Alap anakan Abrahamsa gu-gubluka,

“Ngein sin de tahunkam Ëe asa lwa halzal, dekam walas naban asa Sara Baksa hlaulzul.”*

10 Walasna insa gu-gubluka, zen ano mae mo auyanna Isak Baksa. Zëna zini Ismael, zen hom Alap mo gu-gublunnak tï'ïra. Zep Yahudi zini angkam, zen sap kïtak Isak Bak mo auyan-aza nakorena, hwëna ahakore en nik Alap mo dam tasibin nik bïtï gwe'an. Ahakon hwëna Ismael Bak mo kim ëgwei kïnï'an.

Hwëna Isak Bak kim Ripka Baksa golka, zen zep zi walasna dan-dan wë sok.

11-12 Hwëna walas ën srëmnak, Alap mes Ripka Baksa hamal hap anakan gu-gubirki, “Em desa zi walas darena wë so'anka, oso zik mo auyan-tane walya, zen zen sa ëteipsïl. Hwëna aya zik mo dena, zen zëno mae mo tana ïltïkïnnïk sa lowehe gwer.” Zep Alap man nen dikim anakan dam gulsun hup dwam gweka, “Zen zëre mo kalang gwen san dawemna zi hip gol gwizimnira, hen sap karekna. Zi mo dawem nakon hom gol gwizimnira.” Sap Ripka in kim Alap mo ola insa sane gwek, ungalanak de walas darena in hom banakare karek maena syal eibirki.

13 Zep Alap mo olak zëno walas darena in hap dena anakan lwak,

“Ëe asa Yakobsa kwasang gwe-gweblal. Esausa asa husus gwe-gweblal.”*

14 Zep angkam dam gulsunnu banakan? San ha Alap man karek gweka?– kirekam zep ba maesa de syal eibin srëmnak kles sokaye. Sap diki Alap bëjen karek gwen!

15 Hwëna Zen insa kirekam hamal hap gu-guzimki, zen man hen dakastï'ïn– men kirekam hen Musa Baksa gublukaye,

“Aen asa ëre mo dwam gwibin sin dam tasïk gwibir– men desaë kwasang gwibirida'akye. Hen dawemsa de gol gwizimdin hip de wenya, zen hen Aen asa dam tasïk gwibir.”*

16 Zep Alap mo hlïl irinnik de bïtï gwen hap dena, zen zi nëre mae mo dwam gwibin sin hom, hen zen zi nëre mae mo syal gwibinkim bëjen. Zen diki Alap zëre mo kwasang-kwasang en nakon– men desa en Zëna dam tasibirkike.

17 Zen in zep hen Mesir mo teipsïn zi hip dena Alap mo olak anakan lwak,

* **9:7 9:7** Kej. 21:12 * **9:9 9:9** Kej. 18:10,14 * **9:13 9:13** Mal. 1:2-3 * **9:15 9:15** Kel. 33:19

“Ëe mae en habë emsa Mesirsi de ïrïk gïn hïp dam tasïk: Dekam de tïngare okamanak de zi ano sosonsa tame gun hup. Ëe kimë emsa de karek tan hap de owasna syal gwe-gwibi'ik, zen dekam sa tïngare okamanak de zini Asa tawa nëblandal.”*

18 Zep man dam gwesïnïn: Men desa Alap dam tasïk gwibirida, Zen desa en kwasang gwibirida gwenda. Hen men desa Mesir mo teipsïn zini in mo kim dam tasïk gwibirida, zëbe mae hap ënol drak-drak gwen hap denaka gol gwizimnira.

19 Zep em ahakon anakan esa asa lakensïblïl, “Ki Alap ba hap de zini ënol drak-drak gwen hap karek tabin hip?– sap Zen Zën am kirekam de ënol drak-drak gwen hap gubiridaka! Hen zini nen bëjen jalse gweblan!”

20 Hwëna bahem kirekam Alapsa gublun! Sap em in zëno yang tabin nikake! Zep em ba hap de zëno kareksa hlaulblun hap? San ha yuna maka?– men zen ik guk, desa gubi'in, “Em bap asa yu hap ik gulku? Diki blome hap emaka.” ‡

21 Men zen ik guk, san ha zënoka hom?– anakan de kles son hap, “An yu hap asa ik gul– mwin-mwankam de wei yul gwen hap. Ahana an blome tol hap asa ik gul.”

22 Zep zen Alap zëre mokake– kirekam de nësa klis gun hup denaye, dekam de zi lamkam zëre mo sërkam de soson naban jala ban tame son hapye. Hwëna Zen na-en hom desa zitreizim'ira. Hwëna nonol, men desa kareknak de kang gun hup hamal gulku, Zen desa nwe enkam de holokam kara ta gwibin hip dwam gwibirida'ara. Hyanak sa hwëna sërkam karek tabiri.

23 Hen kirekam, kwasang gwibiridan hap dena mensa nësa hamal gulku, nësa sap sa hen holokam kara ta gwibiri– dekam de lamkam zëre mo ngatansa mam tangankam gol gwizimdin hip,

24 men desa kiresa de golzimdin hip kalang gwibiridaka hëndep kwang guludaka, sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi.

25 Sap Yahudi srëm zi hip dena, Hosea Bak man Alap mo ola anakan ayang gulzimki,

“Men zen ano hlïl irin zinik bïtï gwe srëm gwek,
hwëna angkam Ëe asa desa hen gubiridal, ‘Em in hen ano hlïl irin wenya.’
Men desaë menkam kwasang gwibirda srëm gwek,
hwëna Ëe asa angkam kwasang gwibirdal.

26 Ë-ënak de zini men desaë gubiridak, ‘Zen in ano hlïl irin zisi hom,’
hwëna desa Ëe asa gubiridal, ‘Em in Ngaya Zini Alap ëre mo walas tangan.’ ”*

27 Hwëna Yahudi zi hip dena, Yesaya Bak anakan Alap mo ola tenggwaran naban ayang gulku,

“Sap eiwa, Israel Bak mo ausu nakore zini zëno beyana san de hinak de hisglimni kiye,
hwëna da-en tangan sa ëngaya gwer.

28 Sap Bian Alap nabakam sa okamana ansa olo gulu.”*

29 Etan Yahudi zi hip Yesaya Bak man ale gulku,

---

* **9:17 9:17** Kel. 9:16; 11:9-10 ‡ **9:20 9:20** Yes. 29:16; 45:9 Blome hen yu hap dena, Paulus kama ngatdarak nakore syal gwibin kire-kire hap ale gulku, hwëna enlalana apdenak– men kirekam Orya ol zini yu-blomena syal nei gwibirinke. * **9:26 9:26** Hos. 1:10; 2:22-23 * **9:28 9:28** Yes. 10:22-23

“Soson Zini Bian Alap de nësa anakan gubiridan srëmkam, ‘Dikire daen ëngaya gwek,’ ki emaka kïtak tangan ëna Sodom hen Gomorak de zi mo kim juwek.”*

Mae hap de ol: Yahudi zini hom Alap zëre onak dikim ëdakastïn hïp de ora ësena dam dasï'ïn.

30 Zep nen banakarekam esa Alap mo ola insa srip ulsul? A kirekam esa: Yahudi srëm zini, zen sap hom Alapsa dë gweblak. Zen hwëna Alapsa de taïblïblan nakon ki zëre mo nwenak ëdakastï'ïn– Kristus hup de ol dawemna insa kim daïblï gwibi'inke.

31 Hwëna Yahudi zini, zen sërkam sap zëre mae mo sosonkam Musa mo tïtï tabin ol san de ang tankam alp nei gwibirin– dekam de Alap mo nwenak ëdakastïn hïpye. Hwëna waba tolkam!

32 Ba hap waba hap? Zen sap zëre mae mo sosonkam ëalp gwe-gwenan– hwëna Alapsa de taïblïblan srëmkam. Zen in zep gol tenya iwe de tanasa tang ta zankam altïl gwenan–

33 men kirekam Alap mo olak lwakke,

“Ëe ama gol te dawemna Yerusalemk ngïrïnnïk ïk gï'ïn,
zi deka zëwe tana bol tang ta gwe zankam ëaltïl gwek.
Zen zep sa gol tenya insa husus nei gwibir.
Hwëna men zen de gol tenya insa daïblï gwibi'ik,
zen molya anakan ëenlala gwe-gwek, ‘Ëe an waba habë taïblïbik.’ ”§

10

1 Zep aya-wal oso-wal, ëe ama tangan dwam gwe'an– ano zi ausu nakore zini kïtak de sap ëngaya gwen hap. Zen in zebë enlala zon tasïblïn naban Alapsa aberbe ta tine gwenan.

2 Ëe eiwa denakaë emsa gubirida'an: Yahudi zini in sap eiwa Alap mo syal hap syal-syal tanganna. Hwëna zëno mae mo syala in, men kirekam angkam Alap goltreizim'ira, zen diki desan maka ang ta'an.

3 Sap zen hom Alap zëre onak dikim ëdakastïn hïp de ora ësena dam dasï'ïn. Zen hwëna zëre mae mo enlala san ëpba tïtï tabin ol enna insa kyang-kyang nulsuk tine gwenan. Zen in zep Alap mo ora ëse zertreizimdin sin de ang tan hap baes ta gwe'an.

4 Sap Kristus mes nëbe mae hap Musa mo tïtï tabin ola insa sul sonezimki. Zep tïngan men zene angkam Kristus ensa laïblïbla'an, zen dekam zebe Alap mo nwenak ëdakastï'ïn– tïtï tabin ola insa de enlala gwibin srëmkam.

Mae hap de ol: Tïngare zi ausu nakore zini, men zen en de Kristussu daïblïbla'ak, zen zen sa ëngaya gwer.

5 Hwëna Alap mo nwenak de ëdakastïn hïp dena Musa mo olak man lwak,

“Men zen de ano tïtï tabin ola an san sul sonenkam ang ta gwe'ak, zen zen en sa hëndep denaban ëngaya gwer.”*

---

* **9:29 9:29** Yes. 1:9 § **9:33 9:33** Paulus man Yerusalem mo aha bosena “Sion”kam ale gulku. Paulus man Yesaya 28:16na awe ale gulku, hen zen man Yes. 8:14 naban siri gulku. Yesaya Bak “kaso moko”kam ale gulku, sap Yahudi zini kasokam gola dauk gweblak. Hwëna Orya ol zi hip, ngïrïn gol tenya ban enlalana man anakan apde nëk, “Bol-zaun tangan wenya.” Zep “gol te”kam li nul sonek. Ngïrïn gol tenya insa de dam gulsunnu, Zen Kristus. * **10:5 10:5** Im. 18:5

6-7 Hwëna Alap mo olak, Zënaka de taïblïblankam de zëre mo nwenak
ëdakastïn hïp dena man hen lwak,
“Em home auhu-kama tim niban de ngatan zi mo lang san de tëblan hap
ëdwam gwe'an.
Hen juwen zi mo lang san de tëblan hap hen home ëdwam gwe'an.”*
Alap mo olak de gulk sun ol blaoranna in mo dam gulsunnu a kirekam
moye: Em home ëdwam gwe'an– Kristussu de ngatan zi mo lang nakon
zerati gwezan hap, ahaksa juwen zi mo lang nakon de zerta gwe sezan
hap, Zen dikim ëngaya gwen hap emsa mas gwibiridan hapye. Sap Kristus
ebon mae onakon langanak hom.
8 Sap em dikim ëngaya gwen hap dena, zen Kristussu de taïblïblan en
nakon– ëe men kirekamë ol dawemna ol halada gwenanke. Zen zep Alap
mo olak anakan lwak,
“Ol dawemna in, ba hap de langa san teibin hip? Zen ere mae mo ëk
tïhïnak hen enhonak am lwa'an.”*
9 Sap em de ere mo enho nakore taïblïblanna insa zi mo inik anakan
kira gunnu, “Yesus Zen ano Teipsïnnï,” hen enho nakon de anakan
taïblïblanna, “Desa eiwa mes Alap tïn nïkon ngaya taka,” ki em hen esa
ngaya gwera.
10 Sap em de enho nakon taïblïblankam, dekam em mese Alap mo nwenak
dakastïlïda. Hen ere mo taïblïblanna insa de zi mo inik kira gunnu, dekam
em mese ngaya gwenda.
11 Sap Alap mo olak man lwak,
“Men zen de Biansa daïblï gwebla'ak, zen molya anakan ëenlala gwe-
gwek, ‘Ëe an waba habë taïblïblak.’ ”*
12 Alap mo kirekam de gu-gubiridanna in, zen kïtak de zi hip dena– sap
Yahudi zi, sap hen Yahudi srëm zi. Sap zëno mae mo Bianna aha-en, hen
men zen Desa abe da gwenan, zëbe mae hap man dawemna mamkam gol
gwizimnira.
13 Sap Alap mo olak anakan lwak,
“Men zen Biansa anakan abe da'ak, ‘Asa em ngaya tan,’ zen zen sa
ëngaya gwer.”*
14 Hwëna zini banakan sa abe da gwer?– zen de nama taïblïblan
srëmkamye. Hen banakan sa daïblï gweblal?– zen de nama zëbe hap
denaka ësane gwen srëmkamye. Hen zen banakan sa zëbe hap dena
ësane gwe-gwer?– zi de tonbiridan srëmkamye.
15 Hen zini banakan sa ol dawemna insa zëbon mae osan dep nolsong
gwe-gwer?– Alap de zisi zëbon mae osan dep lup gul sonen srëmkamye.
Zen zep Alap mo olak anakan lwak,
“Zini men zen Alap mo ol dawemna golhata zanna, zen isrip-sri gweblan
tanganna.”*
16 Hwëna ol dawemna insa nolhalada gwenan tïngare zini hom dokwak
nul gwenan. Sërkam tangan Yahudi zi. Sap zen kire hap dena Yesaya Bak
mo olak man dakastï'ïn anakan in zen lwak,
“Bian, ëe insa eno ola ayang gul gwenan, hom dokwak nul gwenan.”*
17 Sap Kristussu men zen daïblï gwebla'an, zen diki men zen zëbe hap de
ol dawemna insa ësane gwe-gwenanke.
18 Hwëna Yahudi zi de ësane gwen hap dena banakarekam Alap mo olak
lwak? San zen maka anakan ëgu gwe'an?– “Alap, bahem asa karek tan,

* **10:6-7 10:6-7** Ul. 30:11-13 * **10:8 10:8** Ul. 30:14 * **10:11 10:11** Yes. 28:16 * **10:13 10:13** Yl. 2:32 * **10:15 10:15** Yes. 52:7; Nah. 1:1 * **10:16 10:16** Yes. 53:1

sap ëe homë ol dawemna insa sak.” Hwëna zen diki zen maka enlala
hohle tan naban lowehe gwe'an, sap Alap mo olak anakan am lwak,
“Alap de kïtak yang tabin hip de ola mes tïngan ëtawa gwendal.
Sap keis maesa de hlauludankam zen dekam maka Alapsa tame da'an.”*
Kirekam de dam gulsunkum, ki zen maka hen Alap mo Kristus hup de
hamal hap de ola insa dawemkam daïblïbik.
19 Hwëna san ha Yahudi zini Kristus hup de ol dawemna hom yap tame
nu'in? Zen diki nonol zen maka tame nuk, sap nonol tangan Musa Bak
zëbe mae hap Alap mo ola anakan ayang gulzimki,
“Ëe asa syal gwibir– em dikim Yahudi srëm zisi sïsngïn gwibirida gwen
hap denaye, sap Ëe asa zëbe mae hap dawemsa golzim.
Hëndep em esa Asa de tame tan srëm zi ausuna insa jal eibirida gwer.”*
20 Hen Musa mo hyanak etan Alap mo ola ansa Yesaya Bak Yahudi srëm
zi hip dena damnak anakan ayang gulzimki,
“Zi ausuna men zen Asa dëbla srëm gwek,
zen sa hwëna Asa dam dasïl.
Hen men zen Asa tame da srëm gwek,
Ëe asa zëbe mae hap Ënaka zertreizim.”*
21 Hwëna Yahudi zini abe mae hap dena Yesaya Bak sap anakan ayang
gulku,
“Ëe holo tangankamë sap ëre mo tahana Yahudi zisi de haen gwibiridan
hap ïnïn sosuk tine gwek,
hwëna nol drak-drak zi ausuna in hom mae Asa nasalblak.”*

11

Mae hap de ol: Alap mo kalangna ki– Yahudi zi hip de etan dawemsa golzimdin hip denaye.

1 Zep san ha Alap eiwa mes zëre mo nonol hlïl irin zi ausuna Yahudisa
gweibirida kïnïka? Sap kirekam bëjen. Ëe dwan hen dekore wal syake–
Abraham Bak mo auyan-tane ahana. Ëe an hen Benyamin Bak mo ausu
nakon de saltïn nïkake.
2 Alap bëjen ano ausu nakore zini insa gweibirida kïnïn– mensa sap
nonol hlïl inkiye. Em san ema Alap mo ola ansa eititi eibi'in?– men kim Elia
Bak Yahudi zi aususa de husus gwibiridan hap dena Alapsa tawa takaye:
3 “Bian, zen mes ere mo olsa de ayang gul gwen hap de zini damerasïk.
Hen ere hap de otweran tru tase gweblan kals maena mes dre dasibir. Ëe
angkam ë-en tanganë gwë'an, hen asa angkam tan hap alp dasï'ïn.” *
4 Hen em wëhë enlala eibi'in?– Alap men kirekam ding gulblukaye. Zen
man ding gulbluka,
“Em e-en home gwë'ara. Ëe mesë zini da-en, tuju ribu en tolkam, ëre
onak dep dam tasibik– yang tasïn alapna Ba'al Bak hap de bokle kom so
gweblan srëm wenyaka.”*

---

* **10:18 10:18** Mzm. 19:5 * **10:19 10:19** Ul. 32:21 * **10:20 10:20** Yes. 65:1 * **10:21 10:21** Yes. 65:2 * **11:3 11:3** Elia Bak kim Alap mo ola ayang gul gweka, dekam Israelk men zen teipsïnkïm ïrïk gïlkï, bosena Ahab Bak. We zem bosena Izebel Bak. Zen yang tasïn alapna Baal Bak osan dep sïl lïbirhal gwek– hen aha yang tasibin dowal-dowal san dep. Israelk de zini zep hëndep eiwa de Alapsa hli da gwek, hen zëbe hap de otweran tru tase gweblan kals maena dre da gwibik. Ahakore wenya men zen sap Alap mo olsa ayang nul gwizimk, desa hen man damerasïk gwek. (1Raj. 19:10-14) * **11:4 11:4** 1Raj. 19:18

5 Zep angkam hen kirekam. Alap mes da-en zëre hap Yahudi zi ausu nakon
dam tasïbirki– men zen Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon Kristussu
de taïblïblankam ëngaya gwe'anke.
6 Hen man tangan dam gwesïnïn: Zen de Alap mo kwasang-kwasang
en nakon ëngaya gwe'ak, ki zen ba maena hom syal neibik– dekam de
ëngaya gwen hap denaye. Sap zi zëre mo syala kon de ëngaya gwenkam,
desa bëjen anakan gubin, "Zen Alap mo kwasang-kwasang nakon ëngaya
gwek."
7 Zen in zep Yahudi zi hip dena anakan lwa'an: Alap mo nwenak dikim
ëdakastïn hïp dena mensa sap dei gwibik, hwëna beya nik hom hla nuk.
Hwëna men desa en Alap nonol dam tasibirki, zen zen en hla nuk. Hwëna
beya wenya kip, ënol drak-drak gwen hap denaka golzimki.
8 Zen man dakastï'ïn– Alap mo olak men zen anakan lwakye,
"Alap mes desa totokkam de truwen hap gubiridaka.
Hëndep angkam zëno mae mo nwena mes dïmïn tabir-zimki,
hen ini mes mat tasibir-zimki."*
9 Hen Daud Bak kire zi hip anakan Biansa gubluka,
"Bian, dikire tahalha srëmkam lowehe gwek– Emsa dekakim hwëna eititi
në gweblak.
Hen dikire sowe henkam lowehe gwek– dekakim anakan tame nul srëm
gwek, 'Ëe an juwen hap de ora sanë ang ta'an.'
10 Hen dikire zëno mae mo nwena ëdïmïn gwek– dekakim ëkara gwe srëm
gwe-gwek.
Dikire nihin dohon-hon naban hëndep denaban lowehe gwek."*
11-12 Zep ahakon sa asa dakensïblïl, "San ha Alap zëre mo nonol hlïl irin
zini in hëndep denaban mes juwen orana in san ang tak?" Kirekam hen
bëjen. Zen mae hap ki Alap zëre mo nonol hlïl irin zini, Yahudisa, kirekam
gweibirida kïnïka: Dekam de zen Yahudi srëm zisi anakan hlauludan
hap hen sïsngïn gwibiridan hap, "Zen en ba hap Alap onakore isrip-sri
naban lowehe gwenan? Diki nen hen emaka Kristussu zëno mae mo kim
laïblïbla'an." Zep angkam Yahudi srëm zi Alap mo kwasang-kwasangnak
lowehe gwe'an, sap Yahudi zini man Kristussu de kirekam taïblïblan hap
baes ta'an. Hwëna lamkam kim de etan Alap kwang guluda'anka– dekam
de zen hen etan zëre mo kwasang-kwasangnak kïtak lowehen hap, zen
dekam sa zen hen Kristussu daïblïblal, hen zen dekam tangan sa tïngare
zi mo isrip-srina taman kïnïl, sap zen hen dekam sa Alap onakon hë'ho
gwibin nika nulin gwer.

Mae hap de ol: Yahudi srëm zini men zen angkam ëngaya gwe'an, bap zen ëbolte-bolte gwe-gwen.

13 Hwëna ë Yahudi srëm zini ebe mae habë ale gulzim'in, sap Alap
mes asa dam tasïkï– dekam de Yahudi srëm zini ebe mae hap ol dawemna
ansa golzim halada gwen hap. Hwëna syala insa Alap abe hap wei yul
soneblaka, ë mae habë desa syal-syal gwe-gwibirin hen golluwe gwenan:
14 Sap ë ama dwam gwe-gwe'an– ërë mo zi ausu de emsa hlauludankam
anakan sïsngïn gwibiridan hap, "Zen en ba hap Alap onakore isrip-sri
naban lowehe gwenan. Hwëna nen home." Kirekam zen hen maka dam
nulsu'un, "Diki nen hen emaka Kristussu zëno mae mo kim laïblïbla'an."
Kirekam de lwankam, zen hen maka ëngaya gwe'an.
15 Sap Alap kim Yahudi zini baes gwibiridan makan gweibiridaka, dekam
zep hwëna zëre han de zerumlae gwen hap de orana tïngare okamanak

* **11:8 11:8** Ul. 29:4; Yes. 29:10 * **11:10 11:10** Mzm. 69:23-24

de aha zi ausu hap kles tyasizimki. Zep isrip-sri gwibin tangan nik sa lwal– Alap kim de Yahudi zi niban etan goläumlae gwe'ankaye. Dekam zen sa ënwe-mase gwer– san de juwen nakon de etan ëngaya gwenna kiye.

16 Eiwa, kirekam sa lwal, sap auyan-aza wal zem mes Alap mo nwenak ëdakastïk. Zep hen auyan-tane wal zem an sa hen hëndep ëdakastïl. † Sap Yahudi zini, zen Alap mo ïk gïn zaitun makan ënwe-mase gwe'an. Zaitunna in mo ausuna, zen Abraham mae. Zen man tangan Alap mo nwenak ëdakastïk, zep hli-hlina in sa hen lamkam ëdakastïl.

17 Hwëna Alap zëre mo ïk gïn zaitunna insa, ahakore hli-hlina mes blom gulsuku– zao de hwëna zën de saltïn zaitun hli-hlisa zëno tïhïnak eiyas gïl inen hap. Zen Yahudi srëm zini emsa kirekam eiyas gïl ineka. Zep Alap mensa Abrahamsa walas zeban gu-gubiridaka, hë'ho gwibin nika de golzimdin hip dena, zen hwëna angkam eme mamkam ulin gwe'an.

18 Zep Yahudi srëm zini em bahem anakan ëbolte-bolte gwe-gwen, "Nonol hli-hlina mes Alap blom gulsuku, hwëna asa zë eiyas gïl ineka." Emki anakan ëenlala gwe-gwen, "Ëe an dwan hli-hli en nakake. Ëe ausu naka hom."

19 Hwëna em emaka asa ding ulbli'an, "Sap eiwa. Hwëna Alap mes nonol hli-hlina insa blom gulsuku, zao zep hwëna asa zëno tïhïnak eiyas gïl ineka."

20 In sap eiwa kirekam. Hwëna desa Yesussu de taïblïblan srëm hap kirekam gweibirida kïnïka. Em hwëna ema laïblïblak. Zep kire hap bahem tangan ëbola-bola gwen. Diki em anakan emaka ëaïrï gwe'an, "Ëe babë hen zëno mae mo kim taïblïbla srëm gwen."

21 Sap Alap insa nonol hli-hlina Zënaka de taïblïblan srëm hap blom gulsuku, ki Zen hen sa etan emsa blom tasibiri– em de hen zëno mae mo kim taïblïblan srëmkamye. Molya em ensa kwasang gwibiridaka.

22 Zep man dam gwesïnïn: Alap Zen man zi hip kwasangna hen jala gol gwizimnira. Men zen zëno ora ëse zertreizimdin sin de ang tan hap baes tak, zëbe mae hap mes jala goltreizimki, zep hëndep gweibirida kïnïka. Hwëna em in zene angkam Kristussu blol ë gwebla'an, Alap zep emsa zëre mo walas makan kwasang gwibirida gwe'ara. Hwëna em de hen taïblïblanna insa golzausunkum, emsa hen sa gweibirida kïnïla.

23 Hen kirekam, Yahudi zi de etan taïblïblan hap lwanda ha'anzak, Alap sa etan eiyas gïl inera. Sap Alap mo sosonna kï– kirekam de etan syal gwibin hip denaye.

24 Sap Alap, eiwa, owas tangankam emsa syal gwibiridaka, zep emsa ïk gïn srëm zaitun hli-hli mo kim zëre mo ïk gïn zaitun mo hli blom gulsunnuk eiyas gïl ineka. Zep mes tangan dam gwesïnïn: Zëre mo ïk gïn hli-hlina insa blom gulsuku, desa de etan eiyas gïl inen hap gwa-gwa naka hom. Zëre mo weinak de etan eiyas gïl inen hap maka tangan sam gwesï'ïn.

Mae hap de ol: Alap tïngare zi ausu nakon zini man kwasang gwibirida gwenda.

† **11:16 11:16** Awe "auyan-tane wal zik de ëdakastïn" hïp dena, Paulus gulk sun de ol blaonzimdinni dan-dan ale soka: Ahana Alap hap de rotisa de syal gwibir-blin hap dena, ahana ïk gïn zaitun ausu hap dena. Roti mang-mang gunsu de akasibin hip ap gul irinni, zen de dërek gwenkam, ki kïtak dërek enna. Zep mensa Paulus roti mang-mang gun hup dena ale gulku, zëno enlalana apdenak– ïk gïn zaitun hup de ola in hanye. Zen a kirekam moye: Yahudi mo auyan-azana Alap mo nwenak man ëdakastïk, zep sa auyan-tane wal zem hen lamkam ëdakastïl.

25 Yahudi srëm aya-wal oso-wal, em de ëbolte-bolte gwe-gwen srëm hap,
ansa emki ësane gwen! Alap mo aha kalangna mensa orep aning gul
gwizimki, hwëna abe hap mes desa goltrëblaka, hwëna angkam ëe ama
ebe mae hap srip gulsuzim'in: Emsa angkam en de ëKristen gwen hap
Alap gubirida'ara. Sap Yahudi zini zen hen angkam en Alap mo kalang
gwe gun sun ënol drak-drak gwe-gwe'an. Hwëna Yahudi srëm zini em
kime Yesussu de taïblïblankam kïtak tangan sowe he'ak, Alap men ki-en
beyana dam gulsuku, zen dekam sa Alap Yahudi zini insa etan kwang
guludala.
26 Zen dekam sa Alap tïngare Israel Bak mo ausu nakore zini in ëngaya
gwen hap de ora san dep kwang guludahal zala. Sap Alap mo olak man
lwak,
"Ëna Yerusalem kon sa ngaya tabin hip de Zini hata zala,
Zen Zen sa Israel Bak mo ausu nakore zini insa etan Alap osan dep
golëlwan dahal zala.
27 Hen Ëe dekam asa ëre mo zi niban de ol ziaha-en gunnu insa sul soner–
kimë zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim'ikye."*
28 Zep angkam Yahudi zini mes Alap gweibiridaka– san de zëre mo jal
zini kiye. Hwëna em Yahudi srëm zini em zebe angkam Kristus hup de
ol dawemna ulin gwe'an. Hwëna Yahudi zini in nama Alap mo hlïl irin
nik hen lowe he'an, zep Alap mo zëbe mae hap de kwasangna nama. Sap
Zen nama zëre mo ol gu-gunnu insa enlala gwe-gwibi'ira– mensa orep
auyan-aza zem Abraham, Isak, hen Yakob maesa gu-gubirida gwekaye.
29 Sap Alap mensa ëngaya gwen hap zini dam tasibirki, zëbe mae hap
de enlalana insa bëjen wet tyasïn. Hen zëre mo zi hip de golzimdinni, Zen
bëjen etan al gulzimdin.
30 Zep Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban, em mese Alap mo nwenak
ëlirak gwek. Orep Yahudi srëm zini em hen Alap mo jal zi mo kime lowehe
gwek. Hwëna Yahudi zini in kim Kristussu de taïblïblan hap baes tak, zen
dekam zep hwëna emsa kwasang gwibiridaka.
31 Zep angkam Yahudi zi hwëna eno mae mo weinak Alap mo jal zi kim
lowe he'an, sap Alap emsa hwëna kwasang gwibiridaka. Zen kirekam Alap
Zën ki eirim ënol drak-drak gwen hap gubiridaka– dekam de etan kwang
guluda halzan hapye.
32 Sap Alap mes ki gubiridaka, "Dikire tïngare zi ausuna nonol ënol
drak-drak gwe-gwek, ki asa hwëna etan kwasang gwibirida gwer."
33 Eiwa, nëno mae mo Alapna sërkam de dawem tanganna!
Zëno enlalana blal tanganna, hen zëno tame gunnu.
Zini nen toton banakan dep?–
zëno klis gunsu de tame gun hupye,
hen zëno nëbe mae hap de syalaye.
34 Zen in zep Alap mo olak man lwak,
"Zini toton banakan dep?–
Bian mo enlalasa de tame tan naye.
Hen Bian Zënaka toton nara dep?– tïtï tan naye!"
35 "Hen Alap nara zi hon ba maena bohë gulku?–
zep de hwëna Alap etan golblan hapye."*
36 Sap tïngare yang tabinni, ausuna kïtak
Alap en honke.
Zen kïtak Alap mo soson en nakon ki lwa gwenan,

* **11:27 11:27** Yes. 59:20-21; Yer. 31:31-34 * **11:35 11:35** Yes. 40:13; Yer. 23:18; 1Taw. 29:14

hen tïngan Alap zëre mo bose ensa de teip gulsuk gweblan en hap ki lwa gwenan.
Dikire kïtak hëndep denaban boltere da gwek! In eiwa.

12

Kristen zi de Alap mo nwenak kirekam lowehe gwen hap de ol:

1 Zen in zep, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa tïtï tabi'in: Nen nëre mae mo timni Alap en hap nen sosok gul gweblan– otweran ninsi de Alap hap de kalsnak lone seblan makan. Sap Alap tweran tangansa de tru ta seblan hap hom dwam gwe'ara. Zen diki nëno mae mo timsi dwam gwibi'ira. Nen mese anakan tame uk, “Alap mes zëre mo sërkam de kwasang-kwasang nakon Yesussu nëbe mae hap sosok tazimki,” zep nen hen nen nëre mae mo timni zëbe hap sosok gul gweblan– dekam de zëno bosesa mam gulblun hap, hen dawemsa gol gweblan hap.

2 Auhu-kama enlala enkam bap nen lowehe gwen. Hwëna Alap dikim nëno mae mo enhosa li ta sone gwizimdin hip nen nënaka Zëbon onak sosok ta gwibin. Zen dekam esa ëliwehe gwer– san de zi ësena kiye. Dekam esa Alap mo nëbe mae hap de dwam gwibir-zimdinni anakan dam ulsuk gwer, “An kirekam de lowe henna, zen tangan Alap zëre mo nwenak dakastï'ïn.”

3 Aya-wal oso-wal, Alap man sërkam asa kwasang gweblaka, zep asa dam tasïkï– Kristus hup de olsa de golzim halada gwen hapye. Zen in zebë emsa kïtak tïtï tabi'in: Sosonna mensa Alap zëre mo syal hap nëbe mae hap srën-srënkam gol gwizim'ira, dawem enkam nen gwirensïn. Bap nen nënaka anakan boltere ta gwibin, “Abon Alap onakore sosonna mamna.” Diki anakare enlala betek naban nen nënaka enlala gwibirida gwen, “Ba hap tangan Alap kirekam de sosonna abe hap golblaka?– sap ëe an hen orep karek gol gwen nakake.” Zep men kirekam ena aha-en aha-enkam Alapsa anakan laïblï gwebla'an, “Abe hap kire sosonsa golblaka,” zen kire enkam emki syal gwe-gwibin– hwëna enaka de boltere ta gwibin srëmkam.

4-5 Zep nen Kristussu de taïblïblan wenya, nen mese Deban ëraha-en gwek– san de aha-ere timni kiye. Zi mo timni zëno hli-hlina beyana, hen hlina in mo syala srën-srënna– men ki tanana, tahana, hen ing ala maena. Zep nen hen beyana, hen zëre mo syal hap de sosonna mensa Kristus nëbe mae hap wei yul sonezimki srën-srënna. Hwëna nen an aha-ere tim nikorena, zen in zebe nënaka mas eibirida gwenan hen kwasang eibirida gwenan.

6 Zep Alap mes nëbe mae hap zëre mo sërkam de kwasang-kwasang nakon srën-srënkam sosonna golzimki. Zep ebe mae hap de zëre mo Enho nakore hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip denaka gol gwizimdinkim, men kire enkam ena anakan taïblïbla'ara, “An Bian desa de ayang gulzimdin hip abe hap golblala,” ki emki hëndep ayang gulzimdin.

7 Hen kirekam, ebe mae hap de aha zisi dikim mas gwibirida gwen hap de sosonsa gol gwizimdinkim, emki hëndep mas gwibirida gwen. Ahaksa aha zisi de Alap mo olkam tawa ta gwibin hip de sosonsa de gol gwizimdinkim, ki emki hëndep tawa ta gwibin.

8 Hen aha zisi dikim tatete ta gwibin hip denaka de gol gwizimdinkim, emki tatete ta gwibin. Tahalha zisi de te-alakam mas gwibirida gwen hap denaka de gol gwizimdinkim, emki isrip-sri naban mas gwibirida gwen. Hen Kristen zisi dikim nol gwibiridan hap de sosonsa de ebe mae hap gol gwizimdinkim, emki syal-syalkam nol gwibirida gwen. Hen aha zisi de

kwasang gwibirida gwen hap denaka de gol gwizimdinkim, emki isrip-sri enlala naban kwasang gwibirida gwen.

9 Botonkam bahem aha zisi kwasang gwibirida gwen. Diki eiwa-eiwa tangankam em kwasang gwibirida gwen. Enlala jal-jalsa emki ja-ja ta gwen. Dawemsa de syal gwibin hip de enlalasa emki kyang-kyang tasïk gwen.

10 Ere mo Kristen bose walya emki dawemkam kwasang gwibirida gwen– men kiye, ere mo iye tangansa de kwasang gwibiridanna. Eno bosesa de aha zi teip gulsublun hap bahem ëdwam gwe-gwen. Hwëna diki hwë-hwëkam em enaka blikip gwesibirida gwen.

11 Eno mae mo enho nakon Alap hap de isrip-srina bap zen betek gwen. Hwëna Alap mo Enho nakore isrip-sri naban emki Bian hap de syalak ësyal-syal gwe-gwen.

12 Isrip-sri naban emki anakare enlala naban lowehe gwen, “Mensa Bian nëbe mae hap hamal gulzimki eiwa nen esa ulin.” Zep kareksa de goltowennak, tatem em ëzauk gwen. Alapsa em gu sonebla tine gwen.

13 Kristen bose wal uk de ëtahalha gwenna, emki mas gwibirida gwen. Hen eno mae mo tame tabin srëm zi de eno mae mo ënak yaïng gwe-gwe zankam, emki isrip-sri naban ere mae mo gola kon lup gulin gwen.

14 Zi de emsa Kristus mo bose hap karek tabinkim, Alapsa em gu sone gweblan– Zen de zëbe mae hap dawemsa golzimdin hip. Hwëna Alap de karek tabin hip bahem abe tan.

15 Em de Kristen bose omka anakan salbiridankam, “Zen isrip-sri naban lowe he'an,” emki hen zëno mae mo isrip-srina insa enhonak eisbin. Banakare kareksa de goltowen nakon de enlala dowe hanan naka salbiridanna, emki hen zëno mae mo enlala dowe hananna insa ere mae mo enhonak eisbin– em de hen gol towen makan.

16 Aha-ere enlalakam em lowehe gwen. Bahem anakan ëbolte-bolte gwe-gwen, “Ëe wal bosyanna wakin han apdenak hom.” Hwëna bose srëm zi niban emki apdekam isrip-sri naban golëapde gwe-gwen. Bahem enaka anakan enlala gwibirida gwen, “Ëe an mes tanganë tewesïk.”

17 Zi de ebe mae hap kareksa golzimdinkim, em hwëna bahem zëbe mae hap karekna gol gwizimdin. Em hwëna tïngare zi mo nwenak dikim dam-dam enkam lowehe gwen hap em ëalp gwe-gwen.

18 Diki dawemna ere mae mo soson jam en em ëalp gwe-gwen– dekam de tïngare aha zi niban enlala sësek enkam lowehe gwen hapye.

19 Hen aya-wal oso-wal, bahem tangan aha zi niban enaka hwë-hwëkam karek ta gwibin. Diki Alap Zën sa karek ta gwibiri. Em bahem. Sap Alap mo olak man lwak,

“Ëe ama emsa gu-gubirida'an: Emsa de zi bose uk karek tabinni, Ëe asa hwëna desa karek ta gwibir. Em bahem.”*

20 Zep men kirekam Alap mo aha olak lwa'an, kirekam em gweibirida gwen,
“Eno jal zi de usak gwenna, tembanesa em golblan.
Hen ho-hole gwenkam, hosa em golblan.
Sap em de kirekam gwë gweblankam, dekam saherak esa drënera.”*

21 Dowal mo kïgï naban de zereijannak, bahem ësin gwe hana gwen. Hwëna dawemsa de gol gwen ennak em tatem ëzauk gwen. Zen dekam sa karek san dep de tïtï tan hap emsa topse gweblala.

* **12:19 12:19** Ul. 32:35 * **12:20 12:20** Ams. 25:21-22

13

Kristen zi de kirekam pemerinta mo nwenak lowehe gwen hap de ol:

1 Pemerinta nakon men zen nësa ïrïk nïl gwenan, desa tïngan nen blikip gwesibirida gwen. Sap tïngare auhu-kamanak de teipsïn-teipsïn wenya, zen Alap dam tasïk gwibirida. Zen de dam tasibin srëmkam, hom ëteipsïk gwenan.

2 Zen in zep, pemerinta mo tïtï tabin olsa de gulmurunkum, zen man nwe-mase gwe'an– Alap mo olsa de gulmurunnu kiye. Alap Zën sa hen nësa kire hap karek ta gwibiri.

3 Men zen dawemna syal nei gwibirin, zen hom pemerinta mo mam-mamna naïrïbirida gwenan. Diki men zen karekna syal nei gwibirin, zen man naïrïbirida gwenan. Zep em de dawem ensa syal gwe-gwibinkim, emsa sa sam neisïk gweblal, hen aïrïn srëmkam esa gwë gwera.

4 Sap pemerintanak de mam-mam wenya, zen desa mes Alap nëbe mae hap de dawem hap dam tasibirki. Hwëna nen de zëno mae mo nwenak kareksa syal gwe-gwibinkim, ki nen aïrïn nïban esa lowehe gwer. Ki hwëna Alap sa desa nësa de karek tabin hip gubiridala. Sap desa mes Alap kire syal hap dam tasibirki.

5 Zen in zep, pemerintanak de mam-mam wenya nen blikip gwesibirida gwen. Zen nësa dikim karek tabin srëm en hap hom, hwëna nëna hen nëre mae mo enhonak kirekame Alap mo dwam gwibinni eis gwibi'in.

6 Zen in zep, pemerinta hap em pajak hap de te-alana gol gwizimdin. Sap men zen pemerintanak ïrïk ni'in, zen san de Alap hon de ëbabu gwe-gwen zini kiye, hen zen kïtak pajak te-alana in dekon gajina nulin gwenan.

7-8 Zep men kirekam dakastï'ïn, kire enkam em gol gwizimdin. Emsa de pajak hap de te-alasa de golzimdin hip gubiridankam, emki golzimdin. Hen men zen blikip gwesibirida gwen hap ëdakastï'ïn, emki desa blikip gwesibirida gwen. Hen te-ala maesa de bohë gunnu, emki etan sul sonenkam gol gwizimdin.

Mae hap de ol: Kristen zini, nen nënaka kwasang gwibirida gwen, sap Yesus mo lwa halzan hap de yaklanak dep angkam man golek de gwe'an.

Angkam kwasang hap denakaë gulk sun blaonzim'in: Zini kim te-ala yawalsa zinik bohë nul gwenan, zen dekam ben jamkam etan nol gwizimnin. Kim su nul sone gwenan, dekam zep gol gweblanna nolzausuk gwenan. Hwëna ëe ama emsa gubirida'an: Zi bosyansa de kwasang gwibirida gwenna desa bëjen golzausun. Sap men zen zi bosyansa kwasang neibirida gwenan, zen dekam tïngare Musa mo tïtï tabin olsa su nul sone gwenan.

9 Sap tïngare Musa mo tïtï tabin ola, zëno ausuna zen kwasangnak lwa'an. Sap zi bosyansa de kwasang gweblankam, dekam wal bosyansa de karek ta gwen srëm hap de tïtï tabin ola insa bëjen gulmurun. Zep kwasang gweblankam bëjen kahalo tan hen sowë tan. Kwasang gweblankam hen bëjen zëno bi gwibin kire-kiresa dwam gwibin, hen bëjen tan. Zep Musa mo jalse gwen ola in, zi bosyansa de karek ta gwen srëm hap dena, zëno ausuna aha-en– men zen hen anakan lwakye,

"Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang gweblanna kiye."*

10 Zep nen de aha zisi kwasang gwibirida gwenkam, nen dekam bëjen desa karek tabin. Zep dekam man nwe-mase gwe-gwenan, nen hen kwasangsa

* **13:9 13:9** Kel. 20:13-15; 20:17; Ul. 5:17-19; 5:21; Im. 19:18

de syal gwibinkim tïngare Musa mo tïtï tabin olsae kim su kul sone gwenan.
11 Kirekam de lowe henna zen hen mae hap: Sap Bian mo lwa halzan hap
de yaklana angkam man tangan golek de gwe'an. Zep ni truwen makan
bap nen lowehe gwen. Sap nësa dikim hëndep denaban ngaya tabin hip de
yaklanak angkam mes tangan golek de gwer. Men kime Biansa laïblïblak,
dekam nama langanak.
12 Sap kawesïnnï an zen angkam lwa'an, tap gwen hap man golek de
gwe'an. Hwëna nen dikim ngatan tangannak lowehen hap de yaklana
angkam man zïlsï'ïn zala. Zep kawesïnnïk bap nen lowehe gwen.
Kawesïnnïk de lowehe gwen zi mo syala bap nen gol gwen. Diki ngatannak
de lowehe gwen zi mo syal ensa nen gol gwen– dowal mo kïgïsa dikim
zereija gwen hapye.
13 Zep nen Kristus mo nwenak dam-dam enkam nen lowehe gwen–
dekam de kïtak nësa anakan tame tabin hip, "Zen eiwa ngatannak lowehe
gwenan." Syan-syan enlala enkam bap nen lowehe gwen. Hen ho
mamakna bap nen mamkam otdeblanda gwen. Bap nen ëkahalo gwe-
gwen. Hen nëre mae mo hole-hle san bap nen ang ta gwen. Hen bap nen
ëdarak gwe-gwen. Hen aha zi de banakare dawem maesa gul irinnik hla
tankam, bap nen kire hap husus gwibirida gwen.
14 Diki Bian Kristus Yesus en hon nen nënaka sosok ta gwibin– Zen
dekakim enho nakon nësa golëlowehe gweka. Hen bap nen enho nakon
ëkalang gwe-gwen– dekam de nëre mae mo auhu-kama hole-hle san ang
ta gwen hapye.

14

Mae hap de ol: Kristen zini nëno mae mo taïblïbin hip dena man engka en srën-srën në'an, zep kire nakon bahem enaka husus gwibirida gwen.

1 Ere mae mo Kristen bosena men zen nama Kristussu de taïblïblannak
ëtatete gwe srëm gwe'an, deban mae sap esa olësiri gwe-gwer. Hwëna
bahem enaka anakare hap klis gul gwen hen husus gwibirida gwen, "Zen
ba hap nama ëpba tïtï tabin ola in san ang ta gwe'an?" Ahaksa, "Zen ba
hap ang ta srëm gwe-gwe'an?"
2 Zep anakarekam lwa gwenan: Biansa de taïblïblannak men zen
ëtatete gwek, zen tïngare tembanena man dwin gwibirin. Hwëna men
zen ëtatete gwe srëm gwe'an, zen bëjen tweran ninkim dena twinbin. Zen
mae hap dwinbir srëm gwe-gwe'an: Sap zëre mae mo enhona man anakan
jalse neibirida gwenan, "Em de twinbinkim, em esa Alap mo nwenak karek
gwera." *
3 Zep em men zene tïngare tembanena olgwen gwibirin, em bahem, men
zen dwinbir srëm gwe-gwenan, desa husus gwibirida gwen. Hen emsa
men desa ere mae mo enhona jalse gwibirida gwenda, em hen bahem
tweran nin twin gwibin wenya insa anakan jalse gwibirida gwen, "Em
ema tweran nin twinbinkim Alap mo nwenak ëkarek gwe-gwenan." Sap
Alap mes desa hen kap gul inki.
4 Sap Alap hom emsa gubirida'ara– em de ere mae mo Kristen bose wal
mo kareksa klis gul gwizimdin hipye. Zen diki Bian zëre mo dena– anakan

* **14:2 14:2** Dekam ahakore Kristen zini mae hap tweran ninni dwinbir srëm gwe-gwek: Sap Kristen srëm zini dekam yang tasibin dowal-dowal hap de blom tabir-zimdin otweran nin mosrosa pasarak lirak da gwibik. Zen zep ahakore Kristen zini kire naka de li tabin srëm hap tweran nin twinbinni baes ta gwek. Hen ahakon, men zen Yahudi zi ausu nakon ëKristen gwek, zen hom Yahudi mo golsriwen tweran ninni dwin gwibik– men ki gwe ninni.

de klis gul gwen hap denaye, “Em ema ano nwenak husus gwe'ara,” ahaksa, “Em ema sam gwesï'ïra.” Hen Bian mo sosonna ki– dekam de eno mae mo Kristen bosena insa eiwa de ora san dep golëwet so gwen hap denaye.

5 Hen kirekam, ahakon man yaklana naïtblïnda zahe gwenan, “Bian hap dena, an diki zen tangan.” Hwëna ahakon man ëgu gwenan, “Kïtak de yaklana, zen Bian en hap dena.” Zen diki srën-srënkam emki ere mae mo dam gulsun sun ang ta gwen.

6 Men zen yaklasa naït gweblanan, zen hen Biansa dikim blikip gwesïblïn hap kirekam syal ta gwenan. Men zen hen naïtblï srëm gwe-gwenan, zen hen Biansa kirekam blikip neisïk gweblanan. Hen men zen tweran ninni dwin gwibirin, zen hen dekam Biansa blikip neisïk gweblanan, sap zen tembanena in hap Bian hap dawemsa nol gweblanan. Hen men zen tweran ninni dwinbir srëm gwe-gwenan, zen hen Biansa dikim blikip gwesïblïn hap kirekam ëgwë gwenan. Zep zen hen Bian hap zëre mae mo tembanena in hap dawemna nol gweblanan.

7 Zep dare hlïkna in, zen Biansa dikim blikip gwesïblïn hap kirekam srën-srënkam syal ta gwenan. Zen aïrïs. Sap nen nën home nëre mae mo auhu-kamanak de lowe henna bi eibi'in– dekam de nën dam gulsun hupye, “Ëe asa holokam gwër,” ahaksa, “Nabakam asa tïl.”

8 Zep nen de holokam lowehen hap dena, zen diki Bian mo tahanak lwa gwenan. Tïn hïp dena hen kirekam. Zep nen diki Bian de nësa sam gwesibiridan en hap nen lowehe gwen.

9 Sap Kristus kire hap tïlkï hen tïn nïkon etan ngaya gweka: Dekam de nësa bi gwibiridan hap– sap nama men zene lowe he'an, hen men zen juwenkam teingir gwe gukke.

10 Zep em ema ëkarek gwe-gwenan– ere mae mo Kristen bose walsya de anakan jalse gwibirida gwenkamye, “Em ema kirekam Bian mo nwenak ëkarek gwe-gwenan.” Hen em ba habe Kristen bose omka husus eibirida gwenan? Emki ëenlala gwen: Lamkam de Bian nësa kïtak klis gul zunkam, Zen sa nësa anakan takensibirida gwera, “Em ba habe kirekam enaka karek la gwibik?”

11 Sap Alap mo olak anakan lwak,

“Ëe, Ngaya Zini Alap, ama emsa gubirida'an:
Eiwa, tingare zini boklesa sa ap kom da gweblal,
hen anakan sa Asa nen gweblal,
‘Em in, eiwa, Alap.’ ”*

12 Zen in zep, Zen diki Alap Zën sa nësa nëre mae mo auhu-kamanak de gwën hap takensibiridala, hen Zen diki Zen sa nëno mae mo karek-karekna anakan nëp klis gulzimdi, “Em kirekame karek gweka.”

Mae hap de ol: Bahem ere mae mo Kristen bose walya karek san dep de tïtï tan makan gweibirida gwen.

13 Sap nësa Bian kirekam sa klis gulu, zep nen bap nen nënaka anakan klis gul gwen, “Em ema kirekam ëkarek gwe-gwenan.” Diki anakan nen nënaka alp gwibirida gwen, “Ëe babë ëre mo Kristen bosena karek san dep de tïtï tan makan gwëblan. Ki zen sa tol kareknak zara.”

14 Ansaë an kon ebe mae hap ayang gulzim'in, desa Bian Yesus Zën abe hap golblaka: Tembanena hom tangan– dekam de Bian mo nwenak ëkun gwen hap denaye. Hwëna zi de anakan eisbinni, “Ëe asa tembanena an kon Bian mo nwenak kun gwer,” ki zen bap zen twinbin. Hen Kristen

* **14:11 14:11** Yes. 45:23

bose zem bap zen twinbin hip tïtï tan. Sap zëbe hap eiwa man nwe-mase gwe'an– golsriwen tembane.

15 Sap em de Kristen bose uk mo nwenak zëno golsriwen tembanesa twinbinkim, zen dekam sa zëre mo enhonak anakan eisbiri, “Abe hap sap kire tembanesa de twinbinni karek, hwëna anik ki akasibik.” Hwëna zëno enhona sa hyanak dowebla hanala. Zep em de zëno nwenak kiresa twinbinkim, em ema karek san dep de tïtï tan makan gwëbla'ara, hen ki home kwasang gwebla'ara. Sap Kristus zëbe hap hen tïlkï. Zep bahem zëno enho nik dikim dowebla hanan hap tïtï tan makan gwëblan–zëno nwenak de twinbinkimye. Zen mana tol syauk sun de ora san ang gwenanka.

16 Zëno nwe srëmnak sap esa. Sap em mese tame gulku, “Kiresa de twinbinkim ëe homë karek gwe'an.” Sap zini in Alap mo dwam gwibinsi srën tame gu'ura, zep bahem zëno nwenak twinbin. Ki hwëna em insa Alap mo dwam gwibinni srën tame gulku, dekon sa hwëna emsa anakan enlala gweblala, “Zen man kirekam karek gwe'ara.”

17 Sap tembanena hen ba maesa de otdebin hip dena, zen Alap mo nwenak bol-zaun nuka hom. Diki nen men zene Alap mo ïrïk ginnïk lowehe gwe'an, an diki zen nëbe mae hap bol-zaun tangan wenyaye: Zëre mo Enho nakore isrip-sri naban nen nëre mae mo Kristen bose walya ban aha-ere enlalakam Alap mo dwam gwibin en san lowehe gwen.

18 Tïngan men zene kirekam Kristussu ang ë gweblanan, Alap man nësa sam gwesibirida gwe'ara, hen zi bosyanna sa hen nësa sam neisibirida gwer.

19 Zen in zep, Kristen zini nen nen ëalp gwe-gwen– dekam de aha-ere enlalakam lowehe gwen hap, ekakim nënaka Kristus en hon dikim tatem ëzauk zahen hap dena kim tïtï la gwibik.

20 Zep em bahem Alap mo zi syal gwibinsi karek ta gwibin– zëno mae mo nwenak de zëno mae mo golsriwen tembanesa twinbinkimye. Sap eiwa tïngare tembanena Alap hom golsriwe'ara. Hwëna em de Kristen bose uk mo nwenak twinbinkim, hen zen de emsa de hla tankam ein mas gwenkam, ki em mese desa kareknak drë nenda. Zep em hen dekam mese karek gwenda– kirekam de gwëblankamye.

21 Zep tweran ninsi bahem kire nik mo nwenak twenblanda gwen. Anggur hona hen bahem desa de otdeblanda gwen srëm zi mo nwenak otdeblanda gwen. Hen ahakore nik mo golsriwen syalsa zëno mae mo nwenak bahem mae gol gwen. Ki hwëna desa esa kim karek san dep de tïtï tabin makan eibirida gwer.

22 Zep men kirekame Biansa tembane mae hap dena laïblïbla'an, zen diki ere mae en mo enhonak em lone gwen– Alap en de emsa tawa gwibirida gwen hap. Zep men zene anakan eis gwibirin, “Ëe kirekam de gwënkam, kareksa homë go'an,” em isrip-sri gwibinnike lowehe gwe'an.

23 Hwëna zi de enlala nik anakan beya gwenkam, “San ha ëe twinbin? San ha babë?”– kire zini bap zen twinbin. Sap zen de twinbinkim, ki zen sa Alap mo nwenak karek gwera, sap zen hom anakan taïblï'ara, “Ëe de desa twinbinkim, ëe homë dekam karek gwe'an.”

Zep em de ba maesa anakare enlala naban syal gwibinni, “Alap hom dekam asa sam gwesïblï'ara,” ki em eiwa zëre mo nwenak mese karek gwenda. Sap em home ere mo syala insa anakan taïblïbi'ira, “Alap man kire syala sam gwesibi'ira.”*

* **14:23 14:23** Yak. 4:17

15

Men zen Kristussu de taïblïblannak ëtatete gwe srëm gwe'an, desa de kirekam mas gwibirida gwen hap de ol.

1-2 Nen men zene Kristussu de taïblïblannak ëtatete gwek, nen bap nen në-en de nënaka sam gwesibirida gwen hap syal ta gwen. Hwëna men zen ëtatete gwen srëm nakon anakan nama neis gwibi'in, "Tembanena an sanë twinbin? San babë?"– zen de hen nësa sam gwesibirida gwen hap nen hen syal ta gwen. Hen nen mas gwibirida gwen– zen dikim hen Bian Yesussu de taïblïblannak tatem ëzauk zahen hapye.

3 Sap Kristus Zen hom zë-en dikim sam gwesïn hïp syal gweka– men kirekam zëbe hap dena Alap mo olak lwakke, Zen kim Alapsa anakan gublukaye,

"Alap, zini men kim Emsa lamang da gwek, Ëe hwëna dekam ama eisbik– san de Asa de lamang tanna kiye."*

4 Tïngan men zen kirekam Alap mo ëpba olak ale nul gwek, zen nësa dikim tawa ta gwibin hip, hen enlala tatetesa dikim nëbe mae hap zer gwizimdin hip. Nen dekam anakare enlala naban esa tatem ëzauk gwer, "Nen an Alap mo taha terenake lowehe gwe'an, hen Zen sa zëre mo ol gu-gunsu nëbe mae hap kïtak sul sonezimdi."

5-6 Sap Zen Alap Zën kirekam de enlala tatetena zer gwizimnira, nen zebe enlalana ëdowe hana srëm gwe-gwenan. Dikire Alap ebe mae hap aha-ere enlalakam dikim lowehen hap dena etan mas gul gwizimk– apdekam ekakim aha-ere enlalakam Bian Kristus Yesus mo Bian Alapsa boltere la gwek, men kirekam Kristus Yesus nësa dwam gwibirida'arake.

Mae hap de ol: Yesus Zen Yahudi zi en hap hom hata zaka, zep bap nen kire hap nënaka klis gul gwen.

7 Zen in zep, aya-wal oso-wal, Kristus hom nësa anakan klis gulku, "An Yahudi zi. An Yahudi srëm zi." Zep nen hen bap nen nënaka kire hap klis gul gwen. Hwëna Alap mo bose dikim teipsïn hïp nen nënaka anakan enlala gwibirida gwen, "Zen ano Kristen bose."

8 Emki ëenlala gwen: Kristus Yahudi zisi de babu gwibiridan makan hata zaka– Alap mo ngaya tabin hip de kalangna mensa auyan-aza zemka gu-gubirida gwekake, desa dikim sul sonezimdin hip. Zen dekon zep tangan dam gwesïnïn, "Alap eiwa taïblïblan tanganna."

9 Hwëna Kristus hen Yahudi srëm zi hip hata zaka– zen dikim hen Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon Zënaka boltere ta gwen hap. Sap Alap mo olak Kristus mes hamal hap Alapsa anakan gubluka,

"Ëe asa Yahudi srëm zi niban eno bosena ziteip gulsuk gweblal,
hen tërya ban asa eno bosena ziboltere gul gweblal."*

10 Hen Musa Alap mo olak kire hap hen ale gulku,
"Yahudi srëm zi, em Alap mo nonol hlïl irin zi niban em apdekam Alapsa isrip-sri gwe-gweblan."*

11 Etan ahana Yahudi srëm zi hip dena buku Mazmuruk anakan ale nuk,
"Tïngare zi ausuna Alapsa em isrip-sri gwe-gweblan.
Hen tïngare okamanak de zini Desa en boltere la gwek."*

12 Hen Yesaya Bak Alap mo ola anakan ale gulku,
"Daud Bak mo weinak de ïrïk gïn hïp de Zini men Zen de hata'an zaka,
Zen Zen sa hen Yahudi srëm zi ausuna ïrïk gïlï.

---

* **15:3 15:3** Mzm. 69:8-10 * **15:9 15:9** 2Sam. 22:50; Mzm. 18:50 * **15:10 15:10** Ul. 32:43 * **15:11 15:11** Mzm. 117:1

Hen zen Desa en sa ëngaya gwen hap blol në gweblal.” *
13 Zen in zep, sap em hen mese Bian Yesussu laïblïblak, Ëe in zebë
Alapsa ebe mae hap abe ta gwenan– Zen de isrip-sri enlalasa ebe mae
hap mamkam ing ta sone gwizimdin hip, anakare enlala naban, “Nen an
eiwa Alap mo taha terenake lowehe gwenan.” Dekam Alap mo Enhona
sa emsa golëlowe gwera, hen dekam esa anakan de tame gunnu esek ulse
gwer, “Alap mensa nësa gu-gubiridaka, nen eiwa esa ulin.”

Mae hap de ol: Paulus kire hap Romak de Kristen zi hip udobe naban ale gul sonezimki.

14 Zep aya-wal oso-wal, ëe anakare enlala nabanë suratna ansa ebe mae
hap ale gul sonezimk, “Romak de Kristen zini in dawem-dawem tanganna.
Zen hen dawemsa aha zi hip hen-henkam noltrei gwizimnin. Zen hen mes
Alap mo dwam gwibinni tame nuk, hen dekam aha zisi desan dep tïtï da
gwibirin.”
15 Sap ëe mesë kirekam emsa taïblïbiridak, in zebë anakan enlala gwek,
“Ëe anik etan udobe naban suratkam enlala sobiridak, sap Alap mes ki
zëre mo kwasang-kwasang nakon syala ansa abe hap wei yul soneblaka.”
16 Sap Zen eiwa mes asa dam tasïkï– Kristus hup de ol dawemsa de
Yahudi srëm zi mo lang-lang san golzim halada gwen hapye. Zen kim
Kristussu daïblï gwebla'an, Alap dekam zep zëre mo Enhokam ngan tasïk
gwibi'ira. Yahudi srëm zini in dekam zep zëre mae mo timni Alap en
hap sosok nul gwebla'an– otweran ninsi de Alap hap de kalsnak lone
seblan makanye. Alap man tangan dekam sam gwesibirida gwe'ara. Ano
syala zep nwe-mase gwe'an– san de Alap mo golak de syal gwe-gwen zi
de otweransa tru tase gweblanna kiye. Hwëna ano syala otweran tangan
hap hom. Zen hwëna dekam zini zëre mae mo timni Alap hap sosok nul
gwebla'an.
17 Zep zen in zebë Alap mo nganak de ëre mo syala insa Kristus onakon
sam gwesïk gwibi'in
18 hen boltere gul gwe'an. Sap zen ano syalsa hom. Zen Kristus ap wei
yul soneblaka– Yahudi srëm zini emsa dikim Alap osan dep zon guluda
gwen hap, sap ano ola kon de Biansa taïblïblankam, hen ano banakare
syal mae nakon de taïblïblankam.
19 Sap Alap mo Enhona man abe hap sosonna gol gweblanda, zen in zebë
Yahudi srëm zi mo ngïrïnnïk sërkam de owas-owasna syal gwe-gwibirin–
dekam de zen hen Kristussu taïblï gweblan hapye. Kirekam de sosonna
in, dekam zebë Yesus hup de ol dawemna insa ë-ë san sowe henkam
anakan gol halada gwek, “Zen Zen– nësa de ngaya tabin hip de Teipsïn Zi
niye.” Nonol tanganna Yerusalem konë kon gwesïk hanak, hëndep langna
Ilirikumk golhatak.
20 Sap ëe ama anakan dwam gwe-gwenan: Men zëwe Kristus mo bosena
nasalbir srëm gwe'an, desan de tawa tabirida gwen hap. Sap ëe ama baes
gwek– aha mo nga syal gweblannak de otanesa eiyas gïn hïpye.
21 Zep ano kirekam de syala in, zen man dakastï'ïn– Alap mo olak men
kirekam ale nukye,
“Zini men zen Alap mo zer sonen Zi hip de ola nulin srëm gwe'an, zen sa
nulin gwer.
Hen men zen ësane gwe srëm gwe'an, zen sa ësane gwenkam hëndep
tame nul.”*

* **15:12 15:12** Yunani olkam, Paulus man anakan Yesaya mo ola insa ale gulku, “Isai Bak mo ausu nakon sa hata'an zaka...” Isai, zen teipsïn zini Daud Bak mo Bian. (Yes. 11:10) * **15:21 15:21** Yes. 52:15

Paulus mo Romak de Kristen zisi de amjanbin hip de kalang ol:

22 Kirekam de langa san golzim halada gwen srëmkam, ki amaka Romak
de zini emsa nabakam amjanbik. Hwëna ama hir-hir gwek.
23 Hwëna angkam mesë an san de langna beyakam amjanbinkim sul
soner. In zebë hwëna ebon mae osan dep isrip-sri naban kalang gwe'an,
sap orep mesë emsa de amjanbin hip kalang gwe-gwek.
24 Sap ëe angkam Espanyol san debë hen kalang gwe'an. Zen dekam
asa hen emsa amjanbir kïnzïl. Dekam asa isrip-sri naban apdenak emsa
golëlowehe inendal. Dekon em neik hwëna asa Espanyol san dep de song
gwennak mas ëblak.
25 Hwëna angkam nonol Yerusalem san debë song gwe'an– zëwe de
Kristen zi tahalha hap de te-alasa zerzimhan hap.
26 Sap Makedoniak de Kristen zini hen Akayak de wenya zen mes zëre
mae mo kwasang-kwasang nakon te-alana tagam dak– Yerusalemk de
Kristen zi tahalhasa dikim mas gwibiridan hapye.
27 Zen zëre mae mo enlala enkam ki Yerusalemk de Kristen bose zemka
de te-alakam mas gwibiridan hap ola aha-en nuk. Sap kirekam man
tangan zëbe mae hap sam gwesizim'in. Sap Yerusalemk de zini mes nonol
zëbe mae hap hëndep dikim lowehe gwen hap de te-alana nër sonezimk.
Zep man tangan sam gwesïnïn– Yahudi srëm zi de okama ennak dep de
te-ala enkam mas gwibirida gwenkamye.
28 Zep ëe kimë syala ansa sul sonesï'ïk, te-alana insa de zerzim hankam,
zen dekam asa Espanyol san dep emsa amjanbir kïnzïl.
29 Hen ëe ama Kristussu blol gwebla'an, ëe de ebon mae onak hata
zankam, Zen sa abe hap hë'ho gwibin nika golblala– desa de hwëna ebe
mae hap kae gwibir-zimdin hip.
30 Aya-wal oso-wal, nen angkam mese apdekam Bian Yesussu eirink,
hen Alap man zëre mo Enhona nen dikim nënaka hwë-hwëkam kwasang
gwibirida gwen hap dena ing ta sone gwizimnira, zen in zep emki hen abe
hap enlala zon tasiblïn naban Alapsa abe ta gwen.
31 Mae hap em Alapsa abe ta gwen: Yahudi mo langnak de Bian Yesussu
taïblïblan srëm zi mo taha nakon deka asa hïl tï sone gweka, hen dekakim
zëwe de Kristen zini in ano syala ansa isrip-sri naban nulink.
32 Kirekam de Alap mo dwam gwibin sin lwankam, ëe isrip-sri enlala
naban asa ebon mae onak hatazal, hen eban mae de lowe henkam ëe asa
tangan sam gwesïl.
33 Alap men Zen zëre mo tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, dikire
Zen emsa kïtak kara ta gwibik. In eiwa tangan!

16

Paulus mo dawem gol sonen ol:

1 An kon an, em dikim nëre mae mo somola Pebe Baksa tame gun
hubë ale gulzim'in: Zen Kengkreyak de jematnak de zi mo tahasa trï so
gwizimnin. Zep emki desa dawemkam gul irin,
2 sap em mese apdenak deban mae Bian Yesus hun ëraha-en gwek. Emki
zëno tahalhasa sul sonebin, sap zen hen mes Kristen zini beyakam mas
gwibirida gwek. Asa hen ki mas gwe-gweblak.
3 Ano dawem gol sonen ola ansa ëre mo wal bose darena Priskila ne
Akwila nikip ayang ulzimk. Zen aban mae apdekam Kristus mo nganak
syal ta gwenan. *

* **16:3 16:3** Priskila, zen we bose. Akwila, zen zi zem. (Kis 18:2-3; 18:18; 18:26)

4 Hen Kristus hup de jal hap kim sap asa da'ak, zen zen hwëna asa de
ërzaunnuk lïn hïp alp eisïk. Hen zen dekam asa en hom kirekam mas
ëblak, hwëna tïngare Kristen zisi mas eibiridak. Sap asa de ngaya la
srëm gwenanam, ki ahakon molya ëKristen gwe'anam. Zen zep Yahudi
srëm zini men zen abon onakon ëngaya gwen hap de ol dawemna nulin
gwenan, zen hen zëbe nikip dawemsa nolzim'in.
5 Hen ano dawem gol sonezimdinni emki hen gubiridan– jematna men
zen zëno nik mo golak tagal gwe-gwenanke, zëbe mae hap.
Hen ano dang tïnïnak de wal bosena Epenetus Baksa enblak, “Paulus
dawem ensa ep gol soneblaka.” Sap Asia mo lang nakon, zen zen nonol
Kristussu taïblïblaka.
6 Hen kirekam Maria Baksa enbik, “Zen dawem ensa ep gol sonebirki.”
Zen ebe mae hap de dawem hap mes syala dohon-hon naka gol gwek.
7 Hen Andronikus ne Yunia neka enzimk, “Zen dawem ensa ebe nikip
gol sonezimki.” Zen ano Yahudi bose, hen zen apdekam asa bwinak ërgwë
gwek. Zen Kristus mo dam sosun we-zi dare, hen ahakore dam tasibin
wenya man sam neisïk gwizimnin. Hen zen zen nonol abon onakon
Kristussu laïblïblak. Ëe hwëna zëno nik mo lure nakonë taïblïblak.
8 Ano dang tïnïnak de wal bosena Ampliatussu hen enblak, “Paulus
dawem ensa ep gol soneblaka.” Sap ëe deban mesë apdenak Bian han
ëraha-en gwek.
9 Urbanu'u hen enblak, “Paulus dawem ensa ep gol soneblaka.” Sap ëe
deban mae apdenak Kristus mo nganak syal ta gwenan. Ano dang tïnïnak
de wal bosena Stakis Baksa hen kirekam enblak.
10 Hen kirekam Apeles Bak hap ano dawem ola ayang ulblik. Sap desa
kim Kristus hup de jal hap karek dak, zen hom dekam Kristussu hli
taka. Zen hëndep angkam nama tatem zau'ura. Hen Aristobulus Swe
hon de syal ta gwen zini enbiridak, “Paulus dawem ensa ebe mae hap gol
sonezimki.” †
11 Ano Yahudi bosena Herodion Baksa hen enblak, “Zen dawem ensa ebe
hap gol soneblaka.” Hen Narkisus Swe hon de syal ta gwen Kristen aya-wal
oso-walya enbiridak, “Zen dawem ensa ebe mae hap gol sonezimki.”
12 Hen ano dawem gol sonen ola we darena Tripena ne Triposa neka
enzimk, men zen hen Kristus hup de syal dohon-honna ol gwenanke. Hen
ano dang tïnïnak de somola Persis Baksa hen kirekam enbik, sap zen hen
kirekam de syal dohon-honsa gol gwek.
13 Hen ano dawem gol sonenna Rufus neka an zeban enzimk. Kristus
man tangan sam gweka– Zen kim desa zëre mo syalsa de gol gwen hap
dam tasïkïye. Hen an zem insa, ëe ama tangan gweibik– san de ano ane
tanganna kiye.
14 Hen ano dawem ol gol sonenna enbiridak– Asinkritus, Plegon, Hermes,
Patrobas, hen Hermas Baksa, hen tïngare aya-wal oso-walya men zen
deban mae lowehe gwenan. Desa kïtak enbiridak.
15 Hen ano dawem ol gol sonenna enbiridak– Pilologus Baksa, Yulia,
Nereus, hen zëno somola, hen Olimpas Baksa, hen tïngare Kristen gwen
wenya men zen deban mae lowehe gwenan. Desa hen kïtak anakan
enbiridak, “Paulus ebe mae hap dawem ensa gol sonezimki.”

† **16:10 16:10** “Aristobulus Swe hon de syal ta gwen zi” hip dena awe, Paulus man Yunani olkam anakan ale gulku, “Aristobulus hon de wenya.” Dekam man nwe-mase gwe'an, Paulus Aristobulus zëre hap hom dawemna gol soneblaka. San ha zen dekam mes yap tïlkï– men kirekam hen orep tangan de Kristen zini ale nulblikke, hen san ha dekam Kristenkam de babu zem man yap tïnkïm hli yuludaka? Ahaksa, san ha zëno golak de lowehe gwen wenya kip gol sonezimki?– men zen en ëKristen gwekke. Ayat 11nak Narkisus Bak hap dena hen kirekam lwa'an.

16 Men kirekam Kristen zini ëtagal gwennak ëgwë gwenan, ansa de baca
gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran. Tïngare
awe de aya-wal oso-walya zen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

17 Aya-wal oso-wal, ëe etan aumwa hap ol zïm-zïmsï ebe mae hap
mas gulzim'in: Men zen ëhlïwen hap emsa tïtï da gwibirin, desa bahem
salbirida gwen. Sap zëno mae mo tawa tabinni in hom apde në'an– men
kirekam nonol emsa tawa da gwibikye. Sap zëno mae mo yasik tabinni in,
dekam zep zini Kristussu de taïblïblan nakon ëaltïl gwenan. Zep kirekam
de zini langa lasïk gwibik.

18 Sap kirekam de zini, zen nëno mae mo Teipsïn Zini Kristus mo syalsa
hom no'an. Zen hwëna zëre mae mo dwam-dwam enlalasa dikim sul
sonen hap kirekam syal ta gwenan. Zen yasik tabin hip ol dërek-dërekkam
ba tame gun srëm wenyaka nolëton gwenan, hëndep desan zep ang ta
gwenan.

19 Hwëna emsa tïngare Kristen zini mes anakan tame dabik, “Romak de
Kristen zini, zen eiwa tangankam Bian osan ang ta gwe'an.” Zep kirekam
de emsa sane ta gwibinkim, ëe ama tangan emsa isrip-sri gwibirida
gwenan. Ëe in zebë emsa tïtï tabi'in: Enlala blala ban em dawem ensa
gol tine gwen. Hwëna karek gol gwensa em hwalebin.

20 Alap men zen tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, Zen sa nabakam
dowal mo kïgïsa nëno mae mo tana ïltïkïnnïk drënera– nen dikim zë
zaublu inen hapye. Dikire Bian Yesus onakore kwasang-kwasangna eno
mae mo enhonak lwa gwek.

21 Kristus mo nganak de syal bosena Timotius hen dawemsa ebe mae
hap gol sonezimki. Hen kirekam ano Yahudi bose walya Lukius, Yason,
hen Sosipater Bak, zen hen dawem ensa ep nol sonezimk.

22 Ëe, Tertius, men zenë suratna ansa Paulus mo ol san ale guk, dawem
ensaë hen ebe mae hap gol sonezim'in, sap ëe an hen eno mae mo Kristen
bose.

23 Gayus Bak hen dawem ensa ebe mae hap gol sonezim'ira. Ëe, Paulus,
angkam zëno golakë gwë'an, hen awe de jematna zëno golak tagal gwe-
gwenan. Ë yala awe de pemerinta mo te-ala aït gweblan zini Erastus Bak
hen dawem ensa ebe mae hap gol sonezimki. Nëno mae mo Kristen bosena
Kwartus Bak hen kirekam.

[

24 Dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa
gwek. In eiwa.]

25 Men kirekamë Kristus hup de ol dawemna gol halada gwenan, nëno
mae mo Alapna Zen sa emsa Yesussu de taïblïblannak dikim tatem ëzaun
hup tatete ta gwibiri. Orep Alap mo kire hap de kalangna zi hip man aning
gul gwizimki.*

26 Hwëna ëe zebë angkam zëno orep de ol aning gunnu insa Yahudi srëm
zi sin dep golzim halada gwe'an– men kirekam hëndep de gwë gwen Zini
Alap Zëna abe hap syala wei yul soneblakake, hen men kirekam orep zëre
mo olsa de ayang gul gwen zini hamal hap ëgu-guk gwekke. Hëndep em
Yahudi srëm zi ausuna zebe angkam Kristussu laïblï gwebla'an hen ang ë
gwebla'an.

27 Dikire Kristus Yesus onakon Alap mo bosena hëndep denaban teip
nulsuk gweblak, sap Alap Zen Zen aha-en tangan– enlala blal Zi niye.
Amin.

---

* **16:25 16:25** Ef. 1:9-10

Paulus mo surat Korintusk de Kristen zi hip

1-2 Korintusk de Alap mo hlïl irin zi hip,
Paulus onakon, hen nëre mae mo wal bosena Sostenes onakon:

Dawem! Ëe, Paulus, mae habë ep ale gul sonezim'in: Sap Alap zëre mo dwam gwibin sin mes asa dam tasïkï– Kristus hup de olsa de gol halada gwen hapye. Hen emsa mes Alap kwang guludaka– Zën dikim emsa bi gwibiridan hap. Zep em kime Kristus hun ëraha-en gwek, Zen dekam zep emsa lalak tasibirki. Zep men zen Bian Yesus hup tïngare lang nakon boklena kom dabla tine gwenan, em hen mese deban mae siri gwek. Sap Yesus in kïtak nëno mae mo Teipsïnnï.

3 Zen diki Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.

Paulus kim Alap hap dawemna golblakake, sap Alap mes zëno tawa tabin nikon Korintusk de zi hip hë'ho gwibin nika gol gwizimki.

4 Ëe ama Bian Alap hap dawemsa golbla tine gwenan– mae hap: Sap em ano tawa tabin nikon mese Kristus hun ëraha-en gwek, zen in zep Bian Alap sosonna zëre mo kwasang-kwasang nakon ebe mae hap sowenkam gol gwizim'ira.

5 Sap em kime Kristus hun ëraha-en gwek, em dekam zebe ere mae mo enhonak sowehen tangankam eisbik– sap ol toran hap dena, hen enlala blal hap dena.

6 Zen dekam zebe anakan dam ulsuk, “Paulus mensa Kristus hup de ola golhata zaka, zen eiwa de tanganna.”

7 Zep angkam sosonna mensa Alap mo Enhona nëbe mae hap gol gwizimnira, em home aha-en mae tahalha eibi'in. Em in zebe isrip-sri naban Bian Yesussu ës gwebla'an– Zënaka de etan zertrë zannak depye. Ëe in zebë Alap hap dawemna anakan gol gweblanan, “Ema asa sam ta gwe'ara.”

8 Zën sa emsa tatete ta gwibiri, hëndep zëre mo lwa halzan hap de yaklanak de zaunnuk zep esa enho kles gwesïn srëm nik ëzaul.

9 Alap sa kirekam ebe mae hap syal gwibir-zimdi, sap Zen zëre mo ol gu-gunnu man sul sone gwenda. Zen bëjen emsa eititi gwibiridan, sap Zën emsa kwang guludaka– zëre mo Tanena Bian Yesus hun dikim zergolek de gwen hapye.

Mae hap de ol jalse gwen: Em ba habe ëhlïwe gwenan?

10 Aya-wal oso-wal, ëe Bian Yesus mo bosekamë emsa gubirida'an: Enlalasa em aha-en ta gwen– dekam de ëhlïwe gwen srëm hapye. Bahem enaka jakal gwibirida gwen, hwëna banakare maesa de dwam gwibinni ahaksa kalang gwibinni, nonol em enlalasa dawemkam aha-en ta gwen.

11 Sap Kloë mo iyena man asa nenblazak, “Korintusk de Kristen zini man ëdarak gwe-gwenan.”

12 Insa darak gwen hap dena emsa gubiridal, zen anakan de ëgwë gwensa: Ahakon ema ëgu gwenan, “Ëe an Paulussu de ang gweblan zi.” Ahakon ëgu gwenan, “Ëe Apolo'a de ang gweblan zi.” Ahakon ëgu gwenan, “Ëe Petrussu de ang gweblanna.” Hen ahakon ëgu gwenan, “Ëe Kristussu de ang gweblanna.”

13 Hwëna kirekam de lwankam, ki san Kristus mo timni esa blum ul?–
deban de srën-srënkam lowe hendan hapye. Ahaksa san ha te-lidak
sonnak ebe mae hap ëyë tïk? Ki san emsa ano bosekam baptis dabik?
14 Angkam ëe ama sam gwesï'ïn— mae hap: Ëe homë emsa baptis tabik.
Ëe diki Krispus ne Gayus en nekaë baptis sok.
15 Zep ebon mae onakon ahana bëjen anakan gun, “Paulus zëre mo
bosekam asa baptis taka.”
16 O ahakon mesë hen enlala gwibiridanan: Stepanus Baksa hen zëno
golak de wenya, zen hen ëyë baptis tabik. Hwëna dekon ahakorena, ëe
homë enlala gwe'an.
17 Sap Kristus asa zisi de baptis ta gwibin hip hom dam tasïkï. Zen diki
zëre hap de ol dawemsa de gol halada gwen hap asa dam tasïkï. Hen Zen
anakan asa gubluka, “Auhu-kama zi mo enlala blala bahem ëre hap de ol
dawem naban siri gun. Ëre hap de te-lidak soblan hap de ola, diki zen zen
bol-zaun gwen.” Zen mae hap ki kirekam asa gubluka: Sap zi mo ëhalen
hap de sosonna, zen kïtak zëre hap de te-lidak soblan ennak lwa'an.

Mae hap de ol: Kristus hup de te-lidak soblanna, zen zëwe Alap zëre mo enlala blala nëp zertreizimki.

18 Sap men zen juwen hap de ora san ang ta'an, zëbe mae hap Kristus
mo te-lidak sonnak de tïnnï, zen asyas ol makan lwazim'in. Hwëna nen
ëngaya gwen hap de ora san de ang tan wenya, nen ema anakan tame ul
gwenan, “Alap mo sosonna, zisi de ngaya tabin hip dena, zen zëwe.”
19 Sap Alap mo olak man lwak,

“Auhu-kama zi mo enlala blala Ëe asa hom tazim.
Nwe hleng gwen wenyik mo tame gunnu Ëe asa jek-jak gulzim.”*
20 Zep auhu-kama nakore enlala blalsa de tawa tabin hip de wenya, hen
sekolasa de sul sonen wenya, hen ol gulsun-gulsun hup de ëtewesïn
wenya, zëno mae mo auhu-kama en nakore tame gunnu in Alap mes joblo-
top gulzimki.
21 Sap Alap zëre mo enlala blalkam mes tïngare zini gubiridaka, “Em bëjen
em ere mae mo enlala blala kon Asa tame tan.” Zen hom kirekam dep
dwam gweka. Hwëna Zen a kirekam mo nësa angkam gubirida'ara: “Ola
mensa ena ‘asyas ol makan’ enlala ei gwibirin, hwëna zen dekon asa emsa
ngaya tabir– em de desa taïblïbinkimye.”
22 Hwëna Yahudi zini, zen nonol owassa de goltreizimdin hip ëabe gwe-
gwenan– dekam de taïblïbin hipye. Hwëna Yahudi srëm zini, zen zëre
mae mo enlala blal en san de ang tan hap ëdwam gwe-gwenan.
23 Zep nëno mae mo tawa tabinni, Kristussu de te-lidak sonnak makan
ta irin hip dena, Yahudi zinik man jawe guk hana gwenan. Hen Yahudi
srëm zini, zen man asyas ol makan enlala nei gwibirin.
24 Hwëna nësa men desa Alap Zëna kwang guludaka, sap Yahudi zi,
sap Yahudi srëm zi, nëbe mae hap Kristus hup de ola in man nwe-mase
gwizim'in, “Alap mo sosonna hen enlala blala zen zëwe.”
25 Zep Alap onakore enlala joblo-top makare ola in, zen hwëna auhu-
kama zi mo enlala blalsa man gulmun'un. Hen Alap onakore asyas makare
ola in, zëno sosonna man taman kïnï'an– auhu-kama zi mo soson nakonye.
26 Aya-wal oso-wal, emki ëenlala gwen– men kim Alap emsa kwang
guludakake. Dekam em auhu-kama zi mo nwenak, bose nabarena beya
naka hom. Em in totore lowehen zi– soson srëmna hen enlala joblo-topna,
auhu-kama zi mo nwenakye.

* **1:19 1:19** Yes. 29:14

27 Hwëna Alap enlala joblo-top wenya emsa kwang guludaka– dekam de
enlala blal wenyik ësaher gwe-gwen hap. Hen Alap soson srëm wenya
emsa mes hlïl inki– dekam de soson wenyik ësaher gwe-gwen hap.
28 Mensa bose nabare wenya anakan lamang da gwibirin, "Wakin totore
zi– ba maesa de tame gun srëmna," hwëna desa mes Alap dam tasibirki–
desa de bose nabare wenya in hap lamkam anakan golêtreizimdin hip,
"An zen ano nwenak de ëdakastïn wenyaye. Em hom."
29 Mae hap ki kirekam syal gwibirki: Auhu-kama zi dikim Alap zëre mo
nwenak zënaka bolte-bolte ta gwibin srëm hap.
30 Sap nen Alap zëre mo syal en nakone ki Kristus hun ëraha-en gwek.
Zen zep nëbe mae hap de ausu hap Desa en drë neka. Zep nëno mae
mo enlala blal hap dena Zëbon. Dam-damkam hen lalakkam de Alap mo
nwenak gwën hap dena hen Zëbon. Hen ëngaya gwen hap dena Zëbon
en.
31 Zen in zep Alap mo olak anakan lwak,
"Zini diki Bian ensa zen boltere ta gwen.
Zënaka bap zen."*

2

1 Aya-wal oso-wal, ëe kimë ebon mae hatak– Alap onakore ol dawemkam
dikim emsa tawa tabin hip, ëe homë ëre mo ola sam-sam gul gwek– dekam
de em asa enlala gweblan hap, "Zini an zëno enlalana blala."
2 Sap ëe mesë enlalana anakan hohle ta guk, "Ëe de zëbon mae
gwënkam, ëe Kristus Yesus de zëbe mae hap te-lidak sonnak tïn en hap
denaka asa tawa ta gwibir."
3 Ëe kimë eban mae golëlowehe gwek, ëe dekam sin-sinni, hen aïrïn hïp
ama yal-yal gwe-gwek.
4 Ano tawa tabinni dekam, ëe homë ola sam-sam gul gwek– dekam de
em asa enlala gweblan hap, "Zini an zëno ola soson tanganna– enlala blala
ban." Hwëna ëe Alap mo Enhonakë yaïng gwe kïnï gwek– anakare enlala
naban, "Zen Zen sa zëbe mae hap zëre mo sosonna goltrei gwizimdi–
banakare owas maesa de syal gwibir-zimdinkim." Hëndep em zebe zëno
sosonna hla kuk.
5 Ëe mae habë kirekam gwëk– em dikim auhu-kama nakore enlala blalsa
abon hla tan srëm hap, hen desa de em taïblïbin srëm hap. Hwëna aena
diki anakaresa de hlaulblun habë sam gwesïk, "Zen Alap mo soson nakon
syal gwe-gwenda."
6 Hwëna Kristen zini nëno mae mo tawa tabinni, Kristus de nëbe mae
hap te-lidak sonnak tïn hïp dena, zen sap enlala blala ban. Hwëna auhu-
kama ennak de enlala ëlwa gwen zini bëjen enlala blala insa tame tan,
sap zen Alap onakorena. Diki men zen Kristus hun de zeraha-en gwennak
ëzise gwe'an, zen en sa enlala blala insa tame da gwer. Sap enlala blala
men dekam tawa la gwibirin, zen auhu-kamana an kore naka hom, hen
men zen angkam teipsïnkïm ïrïk nïl gwe'an, zen hen dekore naka hom.
Zëno mae mo ïrïk gïnnï in nabakam sa jek-jak gwer.
7 Hwëna enlala blala men dekame tawa la gwibirin, zen Alap zëre
onakorena– mensa menkam zi hip aning ta gwizimkike. Hwëna Zen sap
orep mes okamana ansa de yang gulsun srëmnak nësa anakan kalang
gwibiridaka, "Enlala blala bare ol dawemna in san de ang tankam, zen
zen sa ëre mo ngatannak yaïng gwer."

* **1:31 1:31** Yer. 9:24

8 Okamana awe de teipsïn-teipsïn wenya hom Alap mo enlala blal aning
tanna insa tame dak. Sap zen de tame dananam, ki molya ngatan zi mo
lang nakore Teipsïn Zini Yesussu te-lidak sonnak makan da inninam.
9 Hwëna enlala blala insa de tame tan hap dena, desa mes Alap nëbe
mae hap golzimki– men kirekam zëre mo olak lwakke,
“Zi mo hlaun srëmna, hen sane gwen srëmna,
hen enlala gwibin srëmna,
desa mes Alap hamal gulzimki–
men zen Zënaka enna nola gweblananke,
zen en de desa tame gul gwen hap.”*
10 Hwëna zen in zebe nen angkam Alap mo enlala blal aning tanna insa
tame la gwenan, sap nen zëre mo Enho nabane lowehe gwenan. Sap zëre
mo Enhona Zen kïtak hëndep olk en san denaka tame gul gwenda– sap
Alap zëre mo enlala aning tanna hëndep kïtak.
11 Men kirekam hen zi mo enlalana, zen diki zini in zën en de tawa
gweblan. In zep hen kirekam Alap mo enlalana zen diki Alap zëre mo
Enho en de tawa gweblan.
12 Nen auhu-kamana an kore enhosa home eirink. Nen hwëna Alap zëre
mo Enhosae eirink. Zen in zebe tame ul gwe'an– dawemna mensa Alap
totoresa nëbe mae hap gol gwizim'ira, Kristus hun de zeraha-en gwenkam.
13 Zep nen in dekame tawa la gwibirin, zen auhu-kama zi mo enlala blala
korena kim hom. Zen Alap zëre mo Enho nakore enlala blalkame tawa la
gwibirin. Zen in zep Alap zëre mo Enho naban de zergwën zi enna dam
nulsuk gwenan.
14 Alap mo Enho naban de zergwën srëm zini, zen bëjen Alap mo Enho
nakore enlala blala insa dokwak tan. Zëbe mae hap man nwe-mase gwe-
gwizimnin– san de asyas ol. Tame gun hup ki sap ëalp gwe-gwenan, hwëna
Alap mo Enho naban de zergwën srëmkam, toton bëjen tame gun.
15 Hwëna Alap mo Enho naban de zergwën zini, nen ema tïngare tawa
tabinni anakan klis ul gwenan, “An eiwa Alap mo Enho nakorena. An
dekore naka hom.” Hwëna auhu-kama enlala zi bëjen nësa anakan
tame tabin, “Alap man zëno mae mo tawa tabinni sam gwesïk gwibi'ira,”
ahaksa, “Zen hom sam gwesïk gwibi'ira.” Zen diki Bian Zën sa kirekam
klis gulu.*
16 Zep Alap mo olak man anakan lwak,
“Zini toton banakan dep?– Bian Alap mo enlalasa de tame tan naye.
Zep nen toton bëjen nen ol zïm-zïmsï zëbe hap golblan.”*
Sap eiwa kirekam lwak, hwëna angkam Kristus mo enlalana nëbon mae
onak lwa'ara!

3

Mae hap de ol: “Asa Apolos han Alap mo nganak de syal ën zi darekam em enlala gwe-gwizimdin.”

1 Aya-wal oso-wal, ëe kimë emsa golëlowehe gwek, ëe homë dekam emsa
anakan enlala gwibirida gwek, “An kïtak Alap mo Enho naban nërgwë'an.
Anik olk san denaka tawa ta gwibik.” Hwëna ëe ama emsa enlala
gwibirida gwek, “An nama okama naban noldokot gwe'an. Kristussu de
taïblïblannak nama wal baïzïl makan lowe he'an.”

* **2:9 2:9** Yes. 64:4 * **2:15 2:15** 1Kor. 4:1-5 * **2:16 2:16** Yes. 40:13

2 Ano emsa de tawa tabinni dekam wal baïzïlsï de momkam taïzïbin
makan lwa gwek. Bong hap de tembanena bëjen em twinbin. Hwëna
angkam hen kire nike nama lowe he'an!
3 Sap em namae auhu-kama nakore hole-hle en san ang ta gwenan. Em
namae wal bose wal oban enaka enlala eibirida gwenan, "Zëno bosena bap
zen abon onakon teipsïblïn." Zen in zebe enaka husus eibirida gwenan
hen ëdarak-darak gwe-gwenan. Zen in zep man dam gwesïk gwenan:
Eno mae mo auhu-kama nakore hole-hlena man emsa ïrïk tabirida nasen
gwenan– san de em ëKristen gwen srëm zi!
4 Sap anakare nakon de enaka jakal gwibirida gwenna, "Ëe an Paulussu
de ang gweblan wenya," ahaksa, "Ëe an Apolo'a," dekam man dam gwesïk
gwe'an: Em in nama auhu-kama enlala nabane lowehe gwe'an.
5 Ëe dwan Apolos han apdenak– Alap mo nganak de syal ë gwen zi dare
sake. Alap mes srën-srënkam abe nikip syala wei yul sonezimki, hen em
dekon zebe ëei gwek.
6 Ëe an eiyas ta gwen hap de zini. Apolos zen hokam de hlë tablanda
gwen hap de zini. Hwëna Alap Zën zep sïpnï insa gubirida gwenda, "Em
ësaltïn, hëndep eisi em ëtën."
7 Zep ëe eiyas tan hap de zini hen sap hlë tablanda gwen hap de zini,
ëe mam dare naka hom. Diki mamna Bian Zë-en, sap Zen Zen syal gwe-
gwibirida– dekam de eisi ëtën hap denaye.
8 Zep eiyas tan hap de zi niban hlë tablanda gwen hap de zi niban
apdenak– teipsïn nïye. Alap sa zëno mae mo syal hap de dawemna
lamkam golzimdi– zëre mae mo syal jam enkam.
9 Zep ëe apdekam ëre mo syal bosyan naban Bian mo syalsaë o'an. Em
in san de Alap mo nga. Ahaksa em in san de Alap hap de golsa de ëe syal
gweblanna.
10 Sap Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon asa zer inki, ëe zebë zëre
mo gola in mo mokona eiyas tak– san de ëe gol syal gwe-gweblan hap de
tewesïn zi. Angkam hwëna aha zi ayang da ine gwe'an. Men zen kirekam
angkam syal ta gwe'an, zen dawem enkam zen syal gwe-gweblan.
11 Sap ano tawa tabin nikon, em zebe tame uk, "Nëno mae mo ngïrïn bol
te makare Zini, Zen Kristus." Zep zini toton bëjen aha tesya bolak etan ïk
gïn– aha tawa tabinsi de zë mas gunkumye.
12 Zep angkam zini man gol yala insa de ayang-ayang tan hap srën-
srënkam ëalp gwe-gwe'an. Ahakon emaskam de syal gweblan hap,
ahakon perakkam dep, hen ahakon kaso lïlïngtïnkïm dep. Hwëna ahakon
hen te olsoskam de syal gweblan hap ëalp gwe-gwe'an, hen ahakon jaba
alakam dep, hen ahakon endang ala sasankam dep.
13 Hwëna ano mae mo syal gweblan gol yala in Bian sa zëre mo klis
gun hup de yakla yalak de zaunnuk akasïblï zala. Zen syaukkum de ang
tankam sa akasïblïla– dekam de zë hla tan hap, "San ha zëno mae mo abe
hap de gol syal gweblanna an nama sa zaulu?"
14 Men zëno syal gweblan nakon de taïblï srëm gwe'anka, zen zen sa
dawemna nulin.
15 Hen men zëno mae mo syal gweblan nakon de syauknu in hap
taïblï'anka, zen molya ba maena nulink. Zëna enna sa ëngaya gwer,
hwëna zëno mae mo nwe-masena san de gol zik de taïblïn nakon de heya
gwenna– ba maesa de golheya gwen srëmkam.
16 Em san home tame uk? Nen an dwan Alapsa dekon boklesa kom so
gweblan hap de gol makanke. Alap mo Enhona kïtak nëbon mae am gwë
gwenda.

17 Zi de Alap mo gola insa karek gunkum, Alap sa hwëna desa karek tala.
Sap gola in zen Alap Zëre en hap dena– lalakna. Hen kïtak de Kristen zini
nen an zen– gola inye.
18 Bahem enaka boton ta gwibin. Zi de ebon mae onakon zëre mo auhu-
kama enlalasa anakan enlala gweblanna, “Ano enlalana blala,” dawemna
zen diki nonol okama nakore enlala blala insa zen tïhïs tan– dekam de
hwëna eiwa de enlala blalsa zer irin hipye.
19 Sap mensa auhu-kama enlala wenya ‘enlala blal’kam nen gweblanan,
zen hwëna Alap mo nwenak joblo-topna. Men kirekam zëre mo olak lwak,
“Zini men zen tim nul gwenan,
‘Ëe asa ëre mo nwe hleng gwen nakon
dawem gwer,’
kire zi hip man Alap zëre mae mo nwe hleng gwenna insa li yul sone
gwizimnira–
zen de zëre mae hap hëp makan lwazimdin hip.”*
20 Hen ahana man lwak,
“Okamanak mensa nenbirida gwenan,
‘Zini in enlala blala,’
hwëna Alap man desa enlala gwibirida gwenda,
‘Zëno mae mo enlala blala in waba hap.’ ”*
21 Zep nen bap nen Kristen bosyansa anakarekam boltere ta gwibin, “Ëe
zëbon de ang tanna.” Sap nen men zen Kristus hun ëraha-en gwek, Alap
mes nëbe mae hap golzimki– nen de kïtak teipsïn-teipsïnkïm lowehen hap
denaye.
22 Sap ëe, Apolos, hen Petrus, ëe hen teipsïn-teipsïn nïka hom, hwëna ëe
ama Alap hon de babu gwen zi makan emsa mas eibirida gwe'an. Angkam
em hen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep nen angkam kïtak teipsïn
zi mo kime bi eibi'in– sap angkam de okamana ansa, hen ngein sin dep
dena, hen sap juwen hap dena, hen ëngaya gwen hap dena.
23 Zen mae hap ki lwa'an: Sap nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, hen
Zen mes Bian Alap han aha-en ëka.

4

Mae hap de ol: Yesus mo dam tasibin zi mo syala a kirekam mo jematnak nwe-mase gwe-gwe'anye.

1 Zep asa Apolos han a kirekam em enlala gwe-gwizimdin, “Zen an Alap
hon de babu ën zi dare,” hen ano nik mo syala, a kirekam em enlala gwe-
gwibin, “Ola mensa Alap orep aning gul gweka, zen in desa hwëna angkam
ol halada gwe'ara.”
2 Bol-zaun tanganna abe nikip dena, zen syala insa de golsyalhen
srëmkam ol gwen hap– dekam de Bian Zën asa anakan aken hap, “Zen
taïblïzimdin tanganna.”
3 Zep em ahaksa aha zi de asa anakan kara ta gwenna, “Zëno syala
dawemna,” ahaksa “Karekna,” zen abe hap bana hom. Aena hen homë
ënaka anakan enlala gwe-gweblanan, “Ano syala dawemna,” ahaksa
“Karekna.”
4 Ëre mo ënaka de enlala gweblankam, ëe ama Bian mo dwam gwibin
sin syal gwe-gwe'an. Hwëna kirekam de ëe ënaka enlala gweblankam,
dekon en bëjen anakan asa dam tasïn, “Bian mo nwenak ëe eiwa

* **3:19 3:19** Ayb. 5:13 * **3:20 3:20** Mzm. 94:11

dawemkamë syal gwe-gwe'an.” Zen diki Bian Zën sa ano syala ap klis gulblula.

5 Zen in zep, bahem na-en aha zisi gubirida gwen, “Zëno syala karekna,” ahaksa, “Zëno dawemna.” Zen diki Bian Zën de lwahal zankam sa kirekam klis gulzimdi. Karek-karekna mensa zini aning nul gwenan, desa sa golwet sozimdi. Hen men desa enhonak kalang ei gwibirin, zen dekam sa kïtak Zën goltreizimdi. Men zëno mae mo syal zëre mo nwenak sam gwesï'ïn, zëno mae mo bosena dekam sa hen mam gulzimdi.

6 Aya-wal oso-wal, ëe ansa ale gulzim– Apolos han ëre nikip dena, hwëna zen em dikim abe nikip de en naka dam gulsun hup hom. Zen em dikim kïtak anakan dam gulsun hup, “Kristen zini sap bëjen Alap mo ol tatak nakon golsyalhen.” Zep bap nen ahakore en naka anakan boltere ta gwibin, “Zen dawem-dawemna,” hwëna dekam ahakore nakae enbirida'an, “Zen dawem-dawem tangan naka hom.”

7 Zen nara ki emsa gubiridaka?– em de teipsïn zi mo kim aha zisi klis gul gwen hapye. San ki ebe mae hap ere mae mo syal en nakon Alap dawemna gol gwizimnira?– zep de kirekam ëbola-bola gwe-gwen hapye. Zen syala kon hom. Zen Zën totoresa zëre mo kwasang-kwasang nakon gol gwizimnira, zep bap nen nënaka anakan bolte-bolte ta gwibin, “Ëe ëre mo dawem nakonê gulink.”

8 Em ema bolte-boltekam ëtim gul gwe'an, “Ëe mesë tangan Alapsa hlï-hlï lasïk. Asa ba hap de aha zi tawa tabin hip? Ëe an teipsïn-teipsïn nïkake.” Em zebe asa enlala eibirida gwenan, “Ba hap de Paulus maesa etan salbiridan hap?” Hwëna eiwa eme ëteipsïn-teipsïn gwe'anam, aïrïs, sap dekam ëe ëre mo syal bose walya ban amaka hen eno mae mo ngïrïn klesnak ëteipsï'ïn!

9 Hwëna, eiwa, ano dam gulsunkum, Alap men Zen Yesus hup de olsa dikim gol halada gwen hap asa dam tasibirki, Zen ëmam-mam gwen hap hom asa gubiridaka. Hwëna Zen otde tangannak de teinikirin hip asa gubiridaka. Ëe in zebë lowehe gwenan– san de bwinak de lowehen zi, tameran en hap de kalang gwibiridanna. Zep tïngan asa nga-ngola ban kara da gwibirin– sap okamanak de wenya, hen Alap mo dam taha nakore zini.

10 Zep Kristus mo bose hap tïngare zini man asa nenbirida gwenan, “Enlala joblo-topna hen sin-sinni.” Hwëna em ema enaka bolte-bolte la gwibirin, “Ëe an enlala blala hen soson tanganna.” Em ema enaka kïl lï gwibirin, “Aha zi man asa blikip neisibirida gwenan,” hwëna kirekam de lwankam, ki hwëna asa ba hap lamang da gwibirin?

11 Zep hëndep angkam ëe usak nabanë lowehe gwenan– hen ho-hole naban. Hen ano mae mo pakeanna kalk-kalk tola. Asa man dangole gwibirin. Hëndep zep angkam dawemkam de lowe henna banak dep?

12 Ëe ëre mae mo tahalhasa dikim sul sonen hap aenë soson tokna dei kul guk gwenan. Asa kim lamang da gwibirin, ëe hwëna dekam Alapsa abe la gwenan– Zen de zëbe mae hap dawemsa golzimdin hip. Zen kim asa karek da gwibirin, ëe hwëna ama ëenlala gwe-gwenan, “Dikire zen en nësa karek da gwibik.”

13 Kim asa wakwak da gwibirin, ëe hwëna ol kwasang-kwasangkamë ding ul gwizimnin. Zep aha zi mo asa de hlauludankam, ëe san de okamana awe de ase nabare kire-kirena kiye– yal tan en hap dena. Kirekam zep hëndep angkam sërkam asa husus neibirida gwe'an.

14 Ansaë kirekam ep ale gulzimnin, zen emsa dikim saher tabin hip hom. Zen ama kim emsa enlala sobiridanan– san de ëre mo walas tangansa de

gubiridan makan.
15 An zebë emsa gubirida'an: Emsa de oto gulsuk gwen hap de zini sap
maka sepulu ribu enkam lowe he'an, hwëna eno mae mo nonol bianna, ëe
an zen. Sap nonol ëyë Kristus hup de ol dawemkam emsa tawa ta gwibik.
Em dekam zebe hëndep Kristus hun ëraha-en gwek. Zep em in kïtak san
de ano walas tangan.
16 Zen in zebë emsa gubirida'an: Em diki asa em tana wei san zertron.
17 Zen in zebë Timotiussu ebon mae osan dep zer sonek. Zen in hen ano
dang tïnïnak de walas, hen Biansa de taïblïblan tanganna. Zep ëe men
kirekamë Kristussu tana wei san zertro'an, zen zen sa hwëna emsa enlala
sobirida gwera– men kirekamë tïngare jematnak tawa tabirida gwenanye.
18 Ebon mae onakon ahakon man ëbola-bola gwek– anakan de ëenlala
gwenkam, "Paulus molya etan nësa amjanbirida zaka."
19 Hwëna Alap diki asa dwam gwebla'anka, ki asa emsa amjanbiridazal.
Zen dekam asa bola-bola wenya insa anakan hlauludazal, "San ha
zen mes eiwa asa nërapde gwer?– Alap mo Enho nakore sosonsa de
gwirensïnkïmye, men kirekam zëna ëgu gwenan. San ha zëno mae mo ol
toran en ki yawal gwizimk?"
20 Sap Alap mo ïrïk gïnnïk de bïtï gwen wenya, nen diki Alap mo Enho
nakore sosonkame lowehe gwenan. Ëk enkam de ol toran nakon home.
21 Zep en ki dam ulsuk: Ki san ëe bi zik de walas zemka tangolebin
makanë emsa gweibiridazan? San ha kwasang nabare ol sin-sin nibanë
golhatazan?

5

Jemat nakon de karek gol gwen zisi zeralsa sonebin hip de ol:

1 Ëe ama emsa tenggwanbirida'an– anakan de emsa salbiridankam,
"Zëbon mae onakon, ahana man bi zik mo we ma'a kahalo gwe-gwibirida."
Sap Alapsa de tame tan srëm zini, zen hom kirekam de kareksa syal nei
gwibirin!
2 Zep kirekam de lwankam, em ba habe anakan ëbola-bola gwe-gwenan,
"Ëe mese sërkam Bian mo nwenak ëdakastïk." Diki dawemna gosa emaka
ta gwe'an! Hen zini insa emaka ere mae mo jemat nakon ëralsa sone'an.
3-5 Ëe sap ebon mae onakon langanakë gwë'an, hwëna ano enlalana
san de emsa de golëlowe henna kiye. Zep ëe emsa de golëgwën makanë
gubirida'an, "Kirekam de karek gwen zini insa jemat nakon em Bian Yesus
mo bosekam zeralsa sonen." Em kime tagal gwe'ak, ëe enlala enkam asa
zë ang gwer. Dekam emki tïngare zi mo nwenak zini insa Bian Yesus mo
sosonkam dowal mo kïgï hap ja tablan. Mae hap emki kirekam ja tablan:
Dekakim haleka. Tim en naka sap sa karek gulblula– ang en nik deka Bian
mo lwa halzan hap de yaklanak de zaunnuk ngaya gweka.
6 Zep em ema tangan ëkarek gwe-gwenan– anakan de ëbola-bola gwe-
gwenkamye, "Ëe Bian mo nwenak sërkamë ëdakastï'ïn." Mensa zini
mwin-mwankam nen gwibirin, san ha mese eititi eibik?– mensa anakan
ëgu gwenanye, "Ragisa de betekkam tepung mang-mang gunnuk mas
gunkum, dekam hwëna mamkam hop gwe-gwenan." Zëno aha dam
gulsunnu, nen dikim karek gol gwensa hiri gun hup, sap zen man mam
gwe-gwenan hen hlimin nisen gwenan.
7 Zen in zep, zi karekna insa em ragisa de hiri gun makan ere mae
onakon hiri tan. Sap em de nama deban apdekam zergwë gwenkam, em

molye ëlalak gwek. * Sap Kristus mo kala mes emsa dikim lalak tasibin hip wet sok– Paskanak dep de dombasa zïp son makan kim nëno mae mo karek-karek hap dakke.

8 Zep ragi nabare syal gwibin roti ëpbana in nen hiri gun. Hwëna angkam Paskanak dep de ragi srëm roti ësena in ensa nen twenblanda gwen. Desa de dam gulsunnu, zen nëno mae mo ëpba lowehen kareksa de hiri gun hup, hwëna dekam de enho lalak enkam eiwa de ora san ang ta gwen hap.

9 Ë̈e mese sap nonol suratna ebe mae hap ale gul sonezimk– kahalo soson zi niban de golësiri gwe-gwen srëm hap denaye.

10 Hwëna ë̈e Kristen gwen srëm wenyaka homë ki enlala gwibiridak. Eiwa, Kristen gwen srëm wenyik mo syala, a kirekam moye:
swi soson,
te-ala beya gwen hap de ë̈hole-hle gwe-gwen,
ësowë gwe-gwen,
hen yang tasïn dowal hap de boklesa kom ta gweblan.
Hwëna kirekam de Kristen gwen srëm zisi toton banakan dep?– langa tasibinni, okamana ansa de hli yun srëmnakye.

11 Diki men desaë enlala gwibiridak, em de langa tasibin hip, zen zini men zen ëgu gwenan, “Ë̈e mesë Kristen gwek,” hwëna zen zen anakaresa nama nulin halasen gwenan:
swi soson,
te-ala beya gwen hap de hole-hle,
hen yang tasïn dowalsa de boklesa kom ta gweblan.
Ahaksa wal bose walsya de lamang ta gwibin,
ahaksa ho mamaksa de otdeblanda gwen,
hen ësowë gwe-gwen.
Kire zi niban bahem mae apdekam golëtembane ta gwen.

12-13 Men zen Kristen zinik bïtï gwe srëm gwe'an, zen diki Alap Zën sa zëno mae mo karek-karekna klis gulzimdi. Nëbe mae hap hom golzim'ira– kire zi mo kareksa de klis gul gwen hap denaye. Hwëna diki ere mae mo jematnak de ëKristen gwen wenya, zëbe mae en hap em klis gul gwizimdin. Sap Alap mo olak man lwak, “Karek gol gwen zisi em ere mae onakon golëalsa sone gwen.”*

6

Mae hap de ol: Alapsa de tame tan srëm zisi bahem gublun, “Ano nik mo karekna ansa ap klis gulzim.”

1 Em ba habe anakan ëgwë gwenan?– aha nik de Kristen bose zemka gublunna, “Zen ano kire-kiresa sowëkam golka,” ahaksa, “Zen ano wesya kahalo gwibirki,” em ba habe hwëna Alapsa de tame tan srëm teipsïn zi sin dep kiresa olhal gwenan?– zëwe de tap gun hupye. Diki Alapsa de dawemkam taïblïblan wesyan dep emaka olhal gwenan– zen de tap gulzimdin hip.

2 Em san home tame u'in? Alap mo hlïl irin wenya nen esa lamkam okamanak de karek gol gwen zisi klis ul. Zep kirekam de lwankam, em ba habe bete-tekna insa ere mae mo ngïrïnnïk klis ul srëm gwe-gwe'an?

---

* **5:7 5:7** Yahudi zini yakla yala Paskanak dikim ang tan hap, Musa mo ol san man ragina gola kon tïngan yal da gwek. Dekam zep hen Musa mo ol san zao de minggunak ragi srëmkam de roti ensa dwenblanda gwek. (Kel. 12:14-20) Zep ragina insa man hen enlala nei gwibik, “Zen san de nëno mae mo karek-kareksa de hiri gun makan– dekam de Biansa golek de tan hap.” * **5:12-13 5:12-13** Ul. 13:5; 17:7; 19:19; 22:21-24; 24:7

3 Em san home anakan tame u'in?– “Nen dekam esa hen Alap mo dam
taha nakore zini klis ul.” Zep em sap esa angkam okamana awe dena klis
ul gwer.
4 Zep ebon mae onakon de banakare karek mae jowenkam, em san esa
totore zi sin dep olsong gwe-gwer?– men zen eno mae mo jematnak bosena
lwazim srëm gwe'anke, zen de ep tap gul gwizimdin hip.
5 Em kirekam ema enaka saher la gwibi'in. In dwan ere mae mo
jematnak kike– aha-en mae, enlala blal tolaye! Zen zen maka tap gulsuk
gwizim'ira.
6 Hwëna em Kristen zini ere mae mo kareksa ema tïngare zi mo nwenak
olwet so gwenan– ëKristen gwen srëm teipsïn zi sin de gol hankamye.
7 Kristen zini ebon mae onakon ahanik de wal bose zemka teipsïn zi
hon gublunna, “Zen man asa sowë taka,” dekam mes dam gwesïnïn, “Em
Kristen zi mo lowehen nakon mese ëlanga gwesïk.” Diki dawemna emaka
anakan ëenlala gwe-gwenan, “Zen sap sa kirekam asa sowë ta gwera hen
karek ta gwera.”
8 Hwëna eno mae mo enlalana anakarekam lwa gwizim'ira, “Ëe sap asa
hwë-hwëkam ëre mae mo Kristen bosesa karek la gwibir.”

Nëre mae mo timsi de golinik gwen hap de ol– anakare enlala naban,
“Ano timni an Alap mo gol.”

9 Em san mese ëeititi gwek?– “Men zen kareksa nulin halasen gwenan,
zen molya Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.” Bahem enaka boton ta gwibin!
Anakare zini bëjen bïtï gwen:
swi enkam de ëlowehe gwen wenya,
kahalo soson wenya,
zi bosyan han de ïnïsïn makan ëgwë gwen wenya,
hen we walya, we wal bose zeban de kirekam ëgwë gwen wenya,
hen yang tasïn dowal hap de boklesa kom so gweblan wenya.
10 Hen ahakon sowë tam wenya,
te-ala beya gwen hap de hole-hle wenya,
ho mamaksa de otdeblanda gwen wenya,
aha zisi de lamang ta gwibin wenya,
hen asaskam de zi mo kire-kiresa alal ta gwen wenya.
Kirekam de wenya, zen molya Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.
11 Orep em hen ahakon kirena. Hwëna angkam Alap mes emsa kirekam
de karek-karek nakon ngan tasibirki. Zep angkam em mese ëngan gweher.
Em kime Bian Yesussu laïblïblak, hen Alap mo Enhona kim emsa ing gwe
hebiridaka, Zen dekam zep emsa gubiridaka, “Angkam zen mes ëdakastïl–
ëre mo nwenakye.” Zep bahem etan kirekam de karekna syal gwe-gwibin.
12 Hwëna ebon mae onakon, ahakon sa ano ol jalse gwenna insa husus
neibir. Zen anakan sa ding nul, “Nen Kristen zini sap esa banakare maesa
syal ei gwibir.” * Hwëna ëe ama kire zisi ding gulzim'in, “Banakare maesa
de syal gwibinkim diki nonol enaka de anakan takensibirida gwenkam
aïrïs, ‘San ha syala an Kristen zini abe hap man sam gwesïblï'an? San ha

* **6:12 6:12** Kim Korintusk de zini anakan ëgu gwek, “Nen Kristen zini sap esa banakare maesa syal ei gwibir,” zëno mae mo enlalana san ha anakan mes yap lwa gwizimk, “Nen Kristen zini hom Yahudi mo ëpba tïtï tabin sin de ang ta gwen nakon ëngaya gwe'an, zep sap esa banakare maesa syal ei gwibir.” Ahaksa san ha zen anakare enlala naban kirekam ëgu gwek, “Nëno mae mo timni ansa okamanak esa hli kul gwer, zep sap esa banakare maesa auhu-kama ennak dep de timkim syal ei-gwibir. Nëno mae mo enhona hom dekam karek gwe'ara.” Hwëna kirekam de enlala gwenna in kïtak boton.

dowal mo kïgï mo wan-wan tan sanë dekam ang gwe'an?– Yesussu dikim hli tan hap.’ ”
13 Hwëna ahakon hen sa ano jalse gwen ola insa husus neibir, zep
sa anakan ëgul, “Nëno mae mo timni tembane hap man ësam gwesïk
gwenan, hen tim niban tembane naban esa lamkam okamanak hli kosol.
Alap ang en naka sa ngaya tabiri, zep sap esa angkam nënaka de golëinik
gwe-gwen srëmkam tembane ta gwer.” Zen hwëna tembane en hap hom
kirekam zënaka yasik da gwibirin. Zen hwëna a kirekam mo srip nulsuk
gwenan, “Sap esa okamana awe en dep de tim niban ëswi soson gwe-
gwer.” Hwëna eiwa dena, Alap hom timni nëbe mae hap golzimki– dekam
de nëre mae mo hole-hle san ang ta gwen hapye. Nëno mae mo timni, zen
Bian zëre mo dena, hen Zen man kara ta gwibirida.
14 Sap Alap mes Bian Yesussu tïn nïkon tim niban ngaya taka. Zen in zep
sa hen nësa zëre mo sosonkam kirekam ngaya tabiri. Zep nen bap nen
nëre mae mo timni karek ta gwibin.
15 Em dwan mes-eme anakan tame uk, “Ano mae mo timni an, zen
Kristus mo timnik mas gwin'in.” Ki san ha man sam gwesï'ïn?– Kristus
mo hlina insa de swi soson wenyik mo tim niban aha-en son hapye. Kina
ki bëjen!
16 San ha em home anakan tame u'in?– “Men nara swi soson wenya ban
swi ënna, dekam zëno nik mo timni mes aha-en nënan.” Sap Alap mo
olak man lwak, “Zen dekam san de aha-ere timni kiye.”*
17 Diki Bian Yesus hun de zeraha-en gwenkam aïrïs. Dekam Bian mo
Enho naban zini in mo enho naban aha-en.
18 Kahalo gwen hap de enlalasa emki langa tasïn. Sap tïngare ahakore
karekna, zen hom timnik makan gwe-gwenan. Hwëna kahalo gwenkam,
zen ere mae mo timsie kim karek ul gwenan.
19 Em san mese ëeititi gwek?– “Eno mae mo timni in, zen Alap zëre mo
Enho mo gol sake.” Sap Alap mes zëre mo Enhona eno mae mo enhonak
ing ta soneka– Zen de dekon emsa golëgwë gwen hap. Zep em en home
ere mae mo timni bi eibi'in. Zen Alap bi gwibi'ira.
20 Zen mes emsa kwisisa de zerzimdinkim zëre mo jala kon gwiswe
soneka. Zep eno mae mo timni in, zen diki Alap zëre mo bose ensa dikim
teip gulsuk gweblan en hap zen lwa gwen.

7

Paulus kim Korintusk de zi mo takensïblïnna ding gulzimkike– we-zi dare de zënaka leisyan hap dena:

1 Angkam ëe ama ep ding gulzim'in– mensa ena suratkam asa lak-
ensïblïkke, anakan insa hen ale uk,* “Sap langna angkam man tangan
karek gwe'an, san ha dawemna?– nen de swi srëmkam lowehe gwen
naye.”
2 Hwëna zep denakaë ep ding gulzim'in: Angkam kahalo hap dena man
tangan mam gwe'an, zep dawemna zini wesya zen gon. Wenya hen zisi
zen zen.
3 Zini we zemka bëjen swi ën srëmkam daulsuk gwen. We zem hen zi
zemka bëjen da tasïk gwen.

---

* **6:16 6:16** Kej. 2:24; Mrk. 10:6-8; Ef. 5:31 * **7:1 7:1** Ayatna an mo aha dam gulsunnu, zen anakan: Angkam ëe ama ep ding gulzim'in– mensa ena suratkam asa lakensïblïkke: Zini wesya de gon srëmkam hen aïrïs.

4 We zem zen zën hom zëre mo timni bi gwibi'in. Zen diki zi zik bi gwibi'ira. Hen zini zën hom zëre mo timni bi gwibi'ira. Zen diki we zik bi gwibi'in.
5 Bahem enaka da kososuk gwen- swi ën srëmkamye. Holo ën srëmkam sap esa- anakan de olsa aha-en unkimye, "Nen swi ënsa yausun- dekam de Alapsa abe la tine gwen hap." Hwëna holo tangankam bahem. Ki hwëna dowal mo kïgï sa emsa karek san dep tïtï sola, hen dekam em molye tatem yauku.
6 Zep ëe homë emsa tïtï tabi'in, "Swi ën srëmkam em lowehe gwen," hwëna sap esa holo srëmkam kirekam ëgwë gwer- olsa de aha-en unkimye.
7 Ano dwam gwibin tanganna, diki ano kim emaka we gon srëmkam lowehe gwe'an. Hwëna ëe mesë tame guk, kire hap de sosonna home kïtak Alap onakon ulin gwenan, sap Zen srën-srënkam nëp sosonna gol gwizimnira.
8 Wal sei-siwiri hen wenam sei-siwiri, hen we sem-semna, ëe ama emsa tïtï tabi'in: Dawem tanganna em we-gon srëm zi-zen srëmkam em lowehe gwen- ano kim. Sap dekam em molye okama ennak de syalak ëhir-hir gwe-gwek.
9 Hwëna eno mae mo swi hole-hle de mam gwenkam, ki amki enaka kap la gwek. Sap e-en de gwënkam, eno swi hole-hle de enho nakon syauk mo kim hïtïl hana gwe'ak, zen karek tanganna. Zep dawemna wesya em gon, ahaksa zisi em zen.
10 Angkam wenya bare wenya hen zi nibare wenya kibë ayang gulzim'in: Ansaë ale gul sonezim'in, zen ëre mo enlala nakore naka hom. Zen Bian hen kirekam tïtï tabirki: Wenya ere mo zini bahem hli tan.*
11 Zini hen ere mo wenya bahem baes gwibin. Hwëna we de zi zemka hli tanna, zen diki aha zisi de zen srëmkam zen gwë gwen, ahaksa dawem tanganna zi zem osan dep zen lwahan.
12 Hwëna ahakon, eno mae mo we walya ahaksa zi walya hom ëKristen gwe'an. Kristus Zëna hom kire hap de ola nëp hli yulzimki. Ëe zebë hwëna emsa tïtï tabi'in: Kristen zi de gwënna, hwëna we zik de Kristen gwen srëmkam, wenya in de nama ën hap dwam gwenna, zini in bap zen baes gwibin.
13 Hen kirekam, Kristen we de gwënna, hwëna zi zik de Kristen gwen srëmkam, zini in de nama ën hap dwam gwenna, zen hen bap zen baes gweblan.
14 Em ema ëkïl gïk, "Kristen we de gwënna, hwëna zi zik de Kristen gwen srëmna, Alap sa husus gwizimdi." Kirekam bëjen. Zen diki Alap sa Kristen wenya in kon zi zem insa anakan enlala gweblala, "Zen angkam Asa golek de ta'ara." Hen kirekam- zi en zik de Kristen gwenna. Zep zëno nik mo walasna hen Alap sa enlala gwibiridala, "An ano bi gwibiridan wenya."
15 Hwëna Kristen gwen srëm zini in de Kristen wenya emsa hli yun hup dwam gwenna, bahem tru-tru gulblun. Zen dikire emsa hli yuk. Hen kirekam- Kristen srëm we de Kristen zini emsa hli tankamye. Kirekam dep Alap hom jalse gwe'ara. Sap Zen mes nësa kwang guludaka- dekam de enlala sësekkam zëre mo nwenak lowehe gwen hapye.
16 Hwëna Kristen wenya em bahem Kristen gwen srëm zi omka hli tan, sap em bëjen em anakan tame gun, "Nama de ënkam zen wëhë

* **7:10 7:10** Mat. 5:32; Mrk. 10:11-12; Luk. 16:18

hale'anka?” Hen kirekam Kristen zini, bahem Kristen gwen srëm we omka hli yun.

17 Bian kim emsa kwang guludaka, em san ahakon wenya ban, ahaksa zi niban? Em san dekam to mip blaonsublun srëmna? Ahaksa em san dekam zi mo tana ïltïkïnnïk de lowe henna? Men kire nike lowehe gwek, zen kire enkam em lowehe gwen– men kirekam dep Bian emsa dam tasibirkike. Ëe kirekam de lowehen habë tïngare jemat-jematsa tïtï ta gwibirin.

18 Zep anakarekam lwa'an: Bian kim emsa kwang guludaka, Musa mo tïtï tabin ol san de em to mip blaonsublun nik gwënna, ki etan bahem alp gwen– dekam de em to mip blaonsublun srëm nik gwën hapye. Hen kirekam, em de to mip blaonsublun srëm nik gwënna, em bahem ëalp gwen– dekam de blaonsublun hapye.

19 Sap to mip blaonsublun nik de gwënna, ahaksa blaonsublun srëm nik de gwënna, zen bana hom. Diki bol-zaun tanganna, Alap mo tïtï tabin sin em ang tan.

20 Zep Bian men kim emsa kwang guludaka, dekam men kire nike lowe he'ak, zen kire en nik emki lowehe gwen.

21 Zep emsa kim kwang guludaka, em san ki zi mo tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwenna? Ki bahem enlalana ëbeya gwen– wet so gwen hapye. Hwëna Alap de ebe mae hap wet so gwen hap denaka golzimdinkim, ki sap esa wet so gwer.

22 Sap zi mo tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwen zini, desa de Bian kwang guludankam, dekam zen Bian mo nwenak san de kirenak de lowehe gwen srëm zi. Hen zi mo nwenak men zen babukam lowehe srëm gwe-gwenan, desa de Bian kwang guludankam, dekam zen man ënwe-mase gwe-gwe'an– san de Kristus hon de ëbabu gwen zi.

23 Sap Alap mes emsa kwisisa de zerzimdinkim gwiswe soneka, zep ere mae mo timni bahem zi hon golgu gwen– zëno mae mo tana ïltïkïnnïk de etan lowehen hapye.

24 Zen in zep, aya-wal oso-wal, Alap men kim emsa kwang guludaka, dekam men kire nike lowehek, zen kire en nik em Bian mo nwe kara gwennak lowehe gwen.

Paulus kim Korintusk de zi mo takensïblïnna ding gulzimkike– wenam sei-siwir wal sei-siwir hip dena:

25 Mensa asa suratkam lakensïblïk, wenam sei-siwir hen wal sei-siwir hip dena, ëe ama ebe mae hap ding gulzim'in: Kire hap de ola Bian hen hom hli yulzimki. Hwëna Zen mes kwasang-kwasangna mamkam abe hap golblaka, hëndep syala hen mes abe hap wei yul soneblaka. In zebë ëre mo dam gulsunnu ansa anakare enlala naban ale gul sonezim'in, “An aïrïs–taïblïbin hipye.”

26 Sap angkam man tangan langna karek gwe'an, zep in kirekame angkam lowehe gwe'an, zen kire enkam emki sap lowehen.

27 We walya bare wenya, bahem we wal omka hli yuluda gwen. We wal srëm wenya, bahem wesya de gon hap ëalp gwen– nama de langna an karek gwennakye.

28 Hwëna em de we gon hap dwam gwenna, zen kareksa home go'ara. Hen kirekam, wenam seiwir de zisi zenna, zen hen kareksa hom. Hwëna em de enaka leisyankam, em okamanak de karekna esa oltowe gwera. Zep desa de goltowe gwen srëm habë kirekam emsa gubiridal.

29 Aya-wal oso-wal, ano enlalana anakan lwa'ara: Angkam aumwanak dep yaklana beya naka hom. Zep we walya bare wenya, we wal oban de

hir-hiri sap esa Bian mo syal hap eititi ei gwibir. We walya hen, zi nibare wenya, zi oban de hir-hiri sap esa hen Bian mo syal hap eititi ei gwibir.

30 Hen kirekam, men zene enlala dowe hanan hap gona ta gwe'an, emki enlala dowe hananna insa eititi gweblan. Men zene auhu-kama isrip-sri hap nga-ngola ban lowehe gwe'an, emki auhu-kama enlalana insa eititi gweblan. Men zene okama ennak dep de kire-kirena te-alakam kap la gwe'an, kap ta gwen srëm makan em lowehe gwen.

31 Hen men zene okamanak de kire-kiresa bi ëblanda gwe'an, emki hwëna bi gweblandan srëm makan lowehe gwen. Sap molya holo gwek, okamana an dekam sa jek-jak gwer.

32 Ëe mae habë kirekam ebe mae hap ale gul sonezim'in– em de okama ennak dep de kire-kirenak ëhir-hir gwe naseran srëm hap. Sap we wal srëm Kristen zini, zen ëhir-hir gwen srëmkam Bian en mo syalsa nol gwenan– anakare enlala naban, “Bian dekakim asa sam gwesïblïka.”

33 Hwëna we walya bare wenya, zen auhu-kamanak de kirekam-kirekamnak sa ëhir-hir gwe-gwer, sap zen we zik dikim sam gwesïblïn hap de syalsa hen nol gwenan.

34 Hëndep zep sa zëno mae mo enlalana dare syak nër. Zi srëm we walya hen kirekam: Zen Bian mo dwam gwibin en san dep sa ëalp gwe-gwer, sap zen man ëdwam gwe-gwenan– tim niban enho naban de Bian mo nwenak lalak nën hap. Hwëna zi nibare we walya, zëno mae mo enlalana zen auhu-kama ennak de syalak ëhir-hir gwe-gwenan, sap zen zi wal zik dikim sam gwesibiridan hap ëalp gwe-gwenan.

35 Ëe ere mae mo dawem habë kirekam ale gulzim. Zen emsa dikim jalse gwibiridansa hom. Sap ano emsa de dwam gwibiridan tanganna, diki em ëalp gwe-gwen– zi mo nwenak dikim dawemkam lowehe gwen hap, hen Bian en hon de tal gwesïnkïm dikim lowehe gwen hap.

36 Zep zi de we golgu gweblan nabare nik gwënna, zen de anakan eisbinkim, “Ëe de gon srëmkam, ki en tol sa gwë gwer,” hen anakan de eisbinni, “Ëe ama tangan gon hap dwam gwibi'in,” zen dikire gok. Zen hom dekam karek gwe'ara.

37 Hwëna ahanik de hen we golgu gweblan nik gwënna, zen de anakan enlala gwenkam, “Ëe ba hap de gon hap? Ëe Bian mo syal ensa de gon habë dwam gwe'an. Ano enhona drak-drak nakake. Ëe sap asa ki en gwë gwer,” kirekam zen hen man sam gwesï'ïra.

38 Zep zi de we golgu gweblan zemka gonna, zen man sam gwesï'ïra. Hen Alap mo nganak de syal hap de wesya gon srëmkam, zen hen man tangan sam gwesï'ïra.

39 Zi nibare we walya, zen etan bëjen ahasa de zen hap enlala gwen–nama de zi zik gwënnakye. Diki zi zik de tïnkïm, dekam sap de ahasa zen. Hwëna Kristen gwen srëm zisi bahem.

40 Hwëna ano enlalakam, zi zen srëmkam zen maka tangan sam gwesï'ïn. Hen ëe ama eisbi'in: Alap mo Enhona hen kirekam enlala gwe'ara.

8

Paulus kim Korintusk de zi mo takensïblïnna ding gulzimkike– yang tasibin alap-alap hap de tweran blom ta gwibir-zimdin hip dena:

1 Mensa asa suratkam lakensïblïk, yang tasibin alap-alap hap de tweran blom ta gwibir-zimdinsi de twinbin hip dena, angkam kire hap denakaë ep ding gulzim'in: Kristen zini nen anakane kïl ïl gwenan, “Nen dwan mes

em-am yang tasibin dowal-dowal hap dena tame uk." Hwëna bap nen kire nakon ëbola-bola gwe-gwen. Diki nënaka de kwasang gwibirida gwenna, zen zen sam gwesï'ïn, sap zen dekame nënaka tatete la gwibirin.

2 Bap nen nëre mae mo tame gunnu boltere gul gwen. Kirekam de enlalana, zen joblo-topna.

3 Diki Alapsa men zen enna nola gweblanan, zen kire wenyaka zëre mo walaskam gubirida gwenda.

4 Zen in zep, yang tabin alap hap de tweran blom ta gwibir-zimdinsi de twinbin hip dena, nen mes eme tame uk, "Yang tasibin alapna zen ensasa nabare naka hom." Hen anakan mese tame uk, "Eiwa de Alapna Zen aha-en tangan. Ahana hom."

5 Hwëna ahakore zi mo tame gunkum, alapna beyana– men zen ngatan zi mo langnak lowehe gwenan, hen men zen okamanak awe lowehe gwenanye.

6 Hwëna nen mese anakan dam ulsuk:

Alap Zen aha-en. Zen nëno mae mo Bian– men Zen kirekam-kirekamna kïtak yang tabirkiye. Hen nëno mae mo syala kïtak zëbe hap dena.

Hen Teipsïn Zikim de gublunna, hen aha-en: Zen Bian Yesus. Zen zëno taha san Alap kïtak yang tabirki, hen nen Zëbon onakone ëngaya gwe'an.

7 Hwëna nër hom de ëKristen gwen zini hom kïtak kirekam dam nulsu'un. Zen man ëtim gul gwenan, "Ëe de yang tasïn dowala in hap de tweran ninsi twinbinkim, dekam man nwe-mase gwe'an, 'Ëe boklesaë zëbe hap kom sobla'an.' " Zen nama dekam tim nul gwe'an, "Yang tasïn dowala in mo sosonna ki." Zen hwëna dekam zep enho nakon neis gwibirin, "Ëe an mesë karek gwenan."

8 Hwëna eiwa de tanganna, tembane nakon Alap bëjen nësa husus gwibiridan, hen bëjen dekon nësa isrip-sri gwibiridan. Zep kire hap de tweran ninni, sap esa olgwenblanda gwer, hen sap esa olgwenblanda srëm gwe-gwer. Zen bana hom– Alap mo nwenakye.

9 Zep em kirekam de tame gun wenya, em bahem tame gun srëm wenyaka karek ta gwibin– zëno mae mo nwenak de dowal mo tembanesa twinbinkimye. Sap tame gun srëm wenya in de emsa de hla tankam hen kirekam tembane gwe'anka, dekam sa anakan eisbiri, "Ëe an ama Alap mo nwenak karek gwenan."

10 Zep anakan bap zen lwan: Em men zene anakan tame u'in, "Ëe sap asa yang tasïn alap hap de golak tembane gwe-gwer. Abe hap bana hom," hwëna Biansa de dawemkam taïblïblan srëm nik de emsa hla ta'anka, dekam sa enlala gwera, "Ëe hen sap asa zë tembane gwer."

11 Hwëna zen kim hen tembane gwe'anka, dekam sa Kristussu de taïblïblan nakon zara. Eno tame gunnu in san de ang gwen tola kon sa zara! Zen sap ere mo Kristen wal bose– mensa hen Kristus zëre hap de te-lidak soblan nakon ngaya takake.

12 Hwëna em mese zëno enhona karek tablaka. Zep eme Biansa de dawemkam taïblïblan srëm naka kirekam karek ta'anka, dekam em hen mese Bian mo nwenak karek gwenda.

13 Ëe in zebë ëre hap anakan dam gulsuk, "Ëre mo Kristen bose walsya dikim karek san dep tïtï tabin srëm hap, ëe amaka tweran nin twibinsi hëndep baes gwe'an. Aha zi bap zen ano gwën san de ang gwenkam kareknak zaran."

9

Mae hap de ol: Paulus isrip-sri en hap syal gwe-gweka, ba maesa dekon gulin gwen enlala srëmkam:

1 Ki san ëe zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen zi?– in zep de ëe aha zi mo dwam gwibin sin gwë gwen hapye. Ki san abe hap hom Bian Yesus golblaka?– ëe de zëre hap de ol dawemsa gol halada gwen hap denaye. Ki san ha ëe ahakore zëre mo dam tasibin zi mo kim homë hen Zënaka hla tak? Ki san em ano syala kon home Biansa tame lak?

2 Aha zi de asa gublunkam, “Paulussu Bian hom dam tasïkï,” hwëna em emaka enbla'an, “In Bian dam tasïkï, sap ëe an zëno syal gwibinkimë Biansa tame lak.”

3 Ënaka de kirekam gublunkam, “Em Bian mo dam tasïn zisi hom,” ëe hwëna amaka ding gulzim'in:

4 Ki san ëe Barnabas han ëre nik mo syala kon bëjënë tembane ë gwen?– men kirekam Yesus mo ahakore dam tasibin zini ëgwë gwenanye.

5 Ahaksa san ha ëe Barnabas han bëjënë Kristen we dare naban itënda gwen?– men kirekam Bian mo ahakore dam tasibin zini hen Bian Yesus mo oso walya nolëtë gwenanye. Petrus zëna in kirekam hen we zemka goltënda gwenda.

6 Hen san ha Barnabas han ë-en tangan?– aen de tembane hap ahakal gwen naye.

7 San ha jana nabare zini ki eijannak ang gweka?– zën de tembane hap hakal gwenkamye. San ha anggur nga syal gwe-gweblan zini ki syal gweka?– zën de zëno ei nika twinbin srëmkamye. Hen domba zaho ta gwibin zini san ha ki zaho tabirki?– zën de dombana in mo mom kïlsï otde gwen srëmkamye. Diki sap hen ano nik mo dena– kirekam de ëre nik mo syala kon ulin gwen hap denaye!

8 Insa ep ale gulzim, zen okamanak de zini kirekam ëgwë gwenan–dekam de em dam gulsun hup, “Sap sa Paulus syala an kore eini twin gwibiri.” Alap mo ëpba olak kire hap dena hen ki lwa'an.

9 Sap Musa mo tïtï tabin olak man lwak,

“Sapi de gandum dansa zaublun danaseranna– dekam de ëbwalom gwen hap, ëkna bahem kyang sosublun. Dikire twenblan danasenk.”*

Kirekam de lwankam, ki san ha Alap sapi ensa kirekam enlala gwibiri-daka?

10 Kirekam bëjen. Zen hen Yesus mo dam tasibin zini abe mae hap kirekam nwe-mase gwizim'in. Sap ngana lu tan wenya, eiyas tan wenya, hen taran wenya, zen kïtak man ëdwam gwe-gwenan– ngana in kore ei nika de twin gwibin hipye. Zep Bian mo nganak de syal tan wenya ëe hen kirekam.

11 Ëe Barnabas han mesë ang hap de otanena eno mae mo enhonak eiyas lak. Hwëna angkam san ha em emaka asa husus eizim'in?– ëe de okamanak dep de tembanesa ebon mae onakon ulin gwe'anamye.

12 Hwëna aha zi enna ki ebon mae onakon nulin gwenan. Diki nonol tanganna asa emaka mas ei gwizimnin. Zen sap ano nik mo dena– ebon mae onakon de ulin gwen hapye. Hwëna ëe homë kirekam ulin gwenan. Ëe mae habë tahalha naban anakare enlala naban totoresa ë gwenan, “Nen de ba maesa nëre nik mo syal eibin zi nikon ulin gwenkam, dekam hwëna zen sa Kristus hup de ol dawemna baes neibir.”

13 Hwëna ena mes em-am ëtawa gwek: Zini men zen Alap mo golak syal ta gwenan, zen dekon hen tembanena nulin gwenan. Hen men zen tweran

* **9:9 9:9** Ul. 25:4

ninni Alap hap tru dasïk gweblanan, zen hen dekon tweran ninni nulin gwenan.
14 Zen in zep hen Bian zëre mo ol dawem gol halada gwen wenya anakan gubiridaka, “Em ere mo tawa tabin nikon esa tembanena ulin gwer.”*
15 Zep zen sap ano dena– kire nakon de tembanesa gulin gwen hap denaye. Hwëna ëe aha-en mae homë gulink. Hwëna suratna ansaë ale gulzim'in, zen anakare enlala naban hom, “Dekakim ap nol gweblak.” Sap zen dekonë isrip-sri gwe-gwenan– anakare hap, “Diki Bian sa lamkam ano syal eini ansa ap golblala.” Zep ëe ama tangan baes gwe'an– em de ba maesa ap golblankam de ano isrip-srina in tap gwen hapye.*
16 Sap ëe anakare en hap bëjënë isrip-sri gwen, “Syala men desa Bian abe hap wei yul soneblaka, ëe ama desa syal gwe-gwibirin– ëngaya gwen hap de ol dawemsa de gol halada gwenkamye.” Sap ëe de desa gol halada gwen srëmkam, Bian sa asa karek tala.
17 Ëyë pegawaikam syal gwe'anam, ki maka okamanak dep de gajina ap nol gwebla'an. Hwëna Alap Zën syala insa ap wei yul soneblaka– ëe de Zëbon de babu gwen zi mo kim totoresa sul sonen hap.
18 Hwëna babu gwen zini abe hap an zen ano isrip-sri gwibin niye: “Ëe Alap mo ol dawemna totore tangansaë gol halada gwenan. Abe hap men desa maka sap syala in kon nol gwebla'an, ëe homë aha-en mae gulink.”
19 Zep ëe anakare enlala naban homë kara ta gwibirin, “Zen sa asa te-alakam mas nëblal.” Ki hwëna ano syal de nwe-mase gwen hap– san de ëe te-ala hap de syal gwe-gwen zi. Hwëna ano syala eiwa ki hen babu gwen zi mo kim nwe-mase gwe-gwenan, sap ëe ama enlala betekkam mas gwibirida gwenan– dekam de beyakam halen ora san golëwet so gwen hap.
20 Zep ëe kimë Yahudi zi niban golësyal ta gwenan, ëe dekam etan Yahudi zi mo ëpba lowehen sanë ang gwe-gwenan. Zen Musa mo tïtï tabin ol san de ënaka ngaya tan hap homë ang gwe-gwenan. Hwëna Yahudi zi de asa sam gwesïblïn habë desan ang gwe-gwenan. Ëe mae habë kirekam gwë gwenan– dekam de zen hen Kristussu tame tan hap.
21 Hen kirekam– Yahudi srëm zi niban de golësyal ta gwenkamye. Dekam ano gwënna san de Yahudi srëm zi– Musa mo ol san de ang gwe-gwen srëmna. Zen hen Yahudi srëm zi dikim Kristussu tame tan hap ëe ki gwë gwenan. Ëe kimë Musa mo ola in san ang gwe srëm gwe-gwenan, zen anakare enlala naban hom, “Ëe homë Alapsa betek gwebla'an.” Ëe dekam hwëna Kristus mo tïtï tabin ol en sanë ang gwe-gwenan.*
22 Ëe kimë hen Kristussu de taïblïblannak de tatem ëzauk gwen srëm wenya ban golëlowehe gwenan, ëe dekam hen zëno mae mo lowehen sanë ang gwe-gwenan– dekam de zen hen Kristus en onak tatem ëzauk gwen hap. Zep zini men kirekam lowe henda gwenan, ëe hen dekam zëno mae mo kimë gwë gwenan– dekam de hen zëwe denaka ngaya tabin hip. †
23 Zen kïtak Alap onakore ol dawemna insa dikim langa gulsuk haladan habë kirekam syal gwe-gwibirin. Sap ano isrip-sri gwibinni zen zen tangan, hen nen dekon esa lamkam hë'ho gwibinni hla kul.

---

* **9:14 9:14** Mat. 10:10; Luk. 10:7 * **9:15 9:15** Mat. 6:1 * **9:21 9:21** Kristus mo tïtï tabin ola: Yoh. 13:34-35; Yak. 2:8; Mrk. 12:28-34; Mat. 22:36-40, hen Rom. 13:8b-10nak. † **9:22 9:22** Kristussu de taïblïblannak tatem zauk gwen srëm wenyaka de kirekam golëlowehe gwen hap de ola: Emki hlaun 1Kor pasal 8 mo ayat 7 nakon 13nak dep, hen Rom. 14:1–15:6.

24 Em dwan mes-eme ëtawa gwek: Asyas hap de hlu-hluk tanna, zen beya nik sa ëhlu-hluk gwer. Hwëna aha-en, men zen de nonol hata'anka, zen zen en de kire-kire dawemna gul irinkim. Zen in zep, emki hen hlu-hluk gwen makan ëgwën- anakare enlala naban, "Ëe aka kire-kire dawemsa gulink."
25 Men zen hlu-hluk gwen hap ëhohle gwe-gwenan, zen nonol timsi mïsrïm-srï nïl gwenan, hen man zënaka dawemkam nolëinik gwe-gwenan- anakare enlala naban, "Ëe aka nonol gwek." Men zen ënonol gwe-gwenan, zen auhu-kamana an kore kire-kire dawem ensa nulin gwenan. Nen hwëna hëndep de lwan hap de kire-kiresa de gul irin hibe ëalp gwe-gwe'an.
26 Ëe in zebë dam-dam enkam de hluwen hap alp gwe-gwe'an. Ahaksa, ëe an san de tahakam de zënaka lek-lek ta gwibin asyasnak de ang gwe-gwenna. Ëe bëjënë sap desan totoresa lek tya gwen.
27 Ëe zebë ëre mo timni ënaka de lek-lek ta gwenkam drak-drak gul gwenan- dekam de hëndep ëre mo timsi dawem enkam golinik gwe-gwen hapye. Ëe mae habë ënaka kirekam zerinik gwe-gwenan: Sap ëe mesë beyakam kire asyasnak dep zini kwang guludak. Hwëna Bian Alap de wasib mo kim asa gublunkam, "Em mese asyas peraturansa gulmunku. Em de asyasna an kon kire-kire dawemsa gul irin hip, eno bosena hom,"- ki ëe asa tangan saher gwer.

10

Paulus kim yang tabin alap-alap hap de boklesa kom tabirida gwen hap jalse gwibiridakake:

1 Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa enlala sobirida'an- nëno mae mo auyan-azana men kim Musa Bak golëwet so gwekake. Alap dekam but yawalsa golzimki- zëbe mae hap de jal zini in de zë totot gwibirida gwen hap. Hëndep Alap mo sosonkam zep hi yawala insa golëtablan gwe kïnïka.
2 Zëbe mae hap dekam man nwe-mase gwenan: But de tahalebinni in hen hi yala insa tablan gwe kïnïk, san de Musa mo baptis tabinnik de ang tanna. Zëno dam gulsunnu, zen dekam mes Musa hon bïtï gwek.
3 Zen dekam kïtak Alap onakore tembanesa dwenblanda gwek,*
4 hen hona Zëbon onakore naka sap notde gwibik. Dekam Alap kaso yawalsa hamal gulzimki, zep dekore hosa notde gwibik, sap kaso yala in hen man ang gwibirida song gwek- zen de ho hap ëtahalha gwe-gwen srëm hap. * Hwëna ol gulk sun de blaorankam kaso yawalkam in, Zen diki Kristus Zëna.
5 Nëno mae mo auyan-azana zen sap eiwa ki kirekam de owasna hla nul gwek, hwëna Alap mo nwenak beya nik hom ëdakastïk. Beya wenya desa man husus gwibirida gweka. Zëno mae mo tok-tok naka zep sasa lang san hli nulida guk song gwek.
6 Zen Alap desa nëbe mae hap de ërak hap ki kang gulku- nen de hen zëno mae mo kim karek-kareksa hole-hle gwe-gwibin srëm hap.

---

* **10:3 10:3** Kel. 16 * **10:4 10:4** Paulus man ale gulku, "kaso yala in hen man ang gwibirida song gwek," sap Musa man dan soka- hosa de owaskam kaso nakon golzimdinni. Hen Yahudi zini zep lun tangan aïsïlï insa anakan mas-mas nul song gwek, "Nonol kasona in man ang gwibirida song gwek- dekam de ho hap ëtahalha gwe-gwen srëm hap." Hwëna Musa mo ol ale gun tangannak, sap diki hom. (Kel. 17:6; Bil. 20:11)

7 Zep nen bap nen zëno mae mo kim yang tabin alap-alap hap boklena
kom ta gwizimdin– men kirekam zëbe mae hap dena Alap mo olak lwakke,
"Zen yang tabin alap-alap hap de tembane yawala insa dwensïblïndak,
zao zep syak."*
8 Nen bap nen zëno mae mo kim kahalo-kahalokam lowehe gwen– men
kirekam zen ëgwë gwekye. Zen in zep yaklana dekam 23 ribu enkam
juwek.*
9 Hen bap nen Biansa zëno mae mo kim akasïk gweblan. Zen in zep zen
ahakon wanya de hit ti gwibin nikon juwe gwek.*
10 Nen bap nen zëno mae mo kim Biansa tonsuk gweblan. Zen in zep desa
Alap mo dam taha nakore zini heip gulku– men zen juwen hap dena ïrïk
gïl gwendaye.*
11 In zen ki zëbon mae kirekam jowe gwek, zen angkam nëbe mae hap de
ërak makan lwa'an– nen an zene angkam aumwa hap denak lowe he'anye.
Zen in zep zini lun Alap mo olak de aïsïlï insa ale nul gwek– nen de desa
anakan enlala gwe-gwibin hip, "Bian sa angkam kirekam hen karek tabiri–
men zen kirekam karekna nol gwe'anye."

12 Bera! Bahem anakan enaka boltere ta gwibin, "Ëe an Bian onak
tatemë ëzau'un." Zi de kirekam zënaka boltere tankam, zen hwëna zëno
mae mo kim de kareknak zaran hap alp gwesï'ïra.
13 Banakare kareksa de gon hap de enlalana men zen nësa de akasïblïn
hap enhonak hata gwenda, zen nëno mae mo soson nakon hom taman
kïnï gwenan. Sap Alap Zen taïblïblanna, zep Zen bëjen nësa de sërkam
akasïblïn hap dwam gwibiridan– nëno mae mo sosonsa de gulmurunnu
kimye. Hwëna kareksa de gon hap de enlala de nëbon mae hatankam,
Zen hen nëbe mae hap orasa zertrei gwizimnira– nen dikim karekna in
kon wet so gwen hap. Zen dekam zebe tatem ëzauk gwenan.

14 Zen in zep, aya-wal oso-wal, yang tabin alap-alapna emki langa tasibin.
15 Nen kïtak enlalana kike. En-em kles so gwen.
16 Nen kime Bian Yesus mo timsi de enlala gwibin hip de tembanena
olgwen gwibirin, dekam nonol Bian hap dawemsae ol gweblanan. Dekam
kime zëno kalsa de enlala gwibin hip de anggur hona otdeblanda gwenan,
hen zëno timsi de enlala gwibin hip de rotina olgwenblanda gwenan,
dekam zebe ënwe-mase gwe-gwenan: Nen ema Bian han ëraha-en
gwe'an.
17 Nen de Bian mo timsi de enlala gwibin hip de rotisa twinbinkim, nen
sap beyana, hwëna dekam man nwe-mase gwe'an– san de nëno mae mo
timni aha-en. Sap nen mese aha-ere rotina insa olgwenbik.
18 Israelk de zini hen kirekam ëgwë gwenan. Men zen Alap hap de zïp
soblan domba ninni dwin gwibi'in, zen en dekam zep Alap han nërumlae
gwe'an.

19 Hwëna kirekam insa ebe mae hap ale gulzim, zen em dikim anakan
enlala gwibin hip hom, "Yang tabin alap-alapna zen eiwa ensasa naban."
Hen anakan homë kim emsa gubiridal, "Zëbe mae hap de tembanena, zen
sosonna." Zen waba tangan hap.
20 Ëe hwëna em dikim anakan tame gun hubë kirekam ebe mae hap
ale gulzim: Yang tabin alap-alap hap mensa otweranna blom da gwibir–
zimnin, zen Alapsa hom kim boltere da gwenan. Zen hwëna dowal-

* **10:7 10:7** Kel. 32:6 * **10:8 10:8** Bil. 25 * **10:9 10:9** Bil. 21:5-6 * **10:10 10:10** Bil. 16:41-49

dowalsa kim boltere da gwibirin, hen deban mae kim nolëaha-en gwe-gwe'an.
21 Zep nen bëjen nen Bian mo kalsa de enlala gwibin hip de anggur ho naban dowal hap de ho naban otdenkam siri so gwen. Hen bap nen Bian mo timsi de enlala gwibin hip de tembane naban dowal hap de tembane naban siri so gwen.
22 Ki san ha ema Bian de emsa husus gwibiridan hap ëdwam gwe'an? San ha ema tim ul gwe'an?– "Bian mo sosonna hom."
23 Ahakon sa ano ola insa nulsul– anakan de ëgunkum, "Nen Kristen zini sap esa banakare maesa syal ei gwibir." † Hwëna kire zini ëe ama ding gulzim'in, "Banakare maesa de syal gwibinkim diki nonol enaka de enhonak anakan takensibirida gwenkam aïrïs, 'San ha dekam ëe ama ërë mo Kristen bose walsya mas gwibirida'an? San ha ano gwën san de ang tankam ahakon dekam sa Yesussu hli dal?' "
24 Bahem ere en mo timsi ngalap gwe-gwibin. Hwëna aha zisi emki hen enlala gwibirida gwen.
25 Pasarak de tweran ninni, sap esa enlala beya gwen srëmkam lop la gwer– anakan de takensibiridan srëmkamye, "An san yang tabin alap-alap hap de blom tabir-zimdin mosrona?"
26 Sap Alap mo olak man lwak:
"Okamana an hen kïtak zëwe de kirekam-kirekamna, zen kïtak Bian mo bi gwibiridanna."*
27 Kristen srëm zi de emsa zëbon de tembane gwen hap gublunna, dwam gwenkam sap esa. Men kire tembanesa ep lop tablanna, em sap esa twenblan dala. Em bahem mae anakan de takensïblïn hap enlala gwen, "An san yang tabin alap-alap hap de blom tabir-zimdin mosrona?"
28-29 Hwëna tembane tanna iwe de eno Kristen bose emsa gublunkam, "Tweran ninni an yang tabin alap-alap hap de mosrona," ki bahem twinbin. Sap zen zëre mo enhosa ebe hap zertrëblala. Sap zen hom dawemkam enho nakon anakan tame gu'ura, "Yang tabin alap mo sosonna hom." Zep em de zëno nwenak tembanena insa twenblan dankam, desae kim karek san dep tïtï ta'ara. Zen srëmkam sap emaka ahakore en naban zitwenbla'ara.
Hwëna em ahakon esa ëenlala gwer, "Aha zi ba hap de zëre mo dam gulsun nukon tembane hap asa tru-tru gulblun hap?
30 Ëe de Alapsa gu soneblan naban de tembane gwenkam, ki aha zi ba hap de asa tembanena in hap husus gweblan hap? Ëe dwan mes-am tembanena in hap dawemna Alap hap golblal!"
31 Hwëna ëe a kirekamë mo kirekam de enlala gwen zi hip ding gulzim'in: Ba maesa de twinbinkim hen otdebinkim, ahaksa banakare maesa de gonna, zen Bian mo bosesa dikim tïngare zi teip gulsublun hap emki syal gwe-gwibin.
32 Bahem Kristussu de taïblïblannak de ëtatete gwen srëm zisi karek san dep de tïtï tan makan gweibirida gwen– sap Yahudi zi, sap Yunani zi, hen sap kïtak de Alap mo hlïl irin zi niye.
33 Zep em ano kim em hen lowehe gwen. Ëe tïngare zi dikim asa sam gwesïk gweblan habë alp gwe-gwenan. Ëe homë ëre mo tim hip dena anakan ngalap gwe-gwenan, "Ëe de aha zi mo dam gulsun sun ang gwenkam, ëe asa usak gwer." Hwëna ano dwam gwibin tanganna, ano syala kon bap zen aha maena Yesussu hli tan. Diki kïtak zen ëngaya gwen.

† **10:23 10:23** Ola ansa de srip gulsun hup, emki pasal 6 mo ayat 12 mo otdenak de alesa karatda gun. * **10:26 10:26** Mzm. 24:1

11

1 Zen in zep, ano tana wei san em ang tan– aena men kirekamë Kristussu
tana wei san zertro'anke.

Minggunak de bïtï gwennak de kirekam ëgwë gwen hap de ol:

2 Ëe ama emsa sam gwesibirida'an, sap em ema asa embwan ë
gweblanan, hen ano tawa tabin sine ang ta gwenan– Kristen zi mo lowehen
sanye.

3 Hwëna ëe ama dwam gwe'an– em de anakan tame gun hup: Alap, Zen
Kristus mo teipsïnnï. Kristus, Zen hwëna zikim dinik mo teipsïnnï. Hwëna
zini, zen wekam dinik mo teipsïnnï.

4 Zep zi de Minggunak de tagal gwennak topi ala gun nuban Alapsa
abe tankam, ahaksa Alap mo Enho nakore olsa ayang gulzimdinkim, zen
kirekam zëre mo Teipsïn nïka blikip gwesïblï srëm gwe'ara.

5 Hwëna we walya, zen de Minggunak de tagal gwennak kaen hakkam
de nol utuk gun srëmkam Alapsa abe tanna, ahaksa Alap mo Enho nakore
olsa ayang gulzimdinni, zen ki hom zëre mo zini blikip gwesïblï'an.
Kirekam de gwënna in, zëno sahera man apde në'an– nolsa de lonsun
nubanye. *

6 We wal de nol utuk gun hup baes tanna, ki dikire nol alana blom
dasibik. Hwëna blom tasibinkim ahaksa lonsunkum, zen man tangan
ësaher gwe-gwenan. Zen in zep dawemna kaen haksa zen utuk ta gwibin.

7 Zikim dena, nëbe mae hap nol utuk gun hup hom dakastï'ïn, sap zikim
dena nonol lonesen nakon Alap zëre mo nwe-masekam Adam Baksa yang
tasïkï. Zep zi kim dena nëno mae mo nwe-masena ngatan Zini Alap Zëna
kiye, hen enlalana Alap zëre mo kiye. Hwëna we walya, zen nonol lonesen
nakon zi nikon de yang gulsunnu, zep zëno mae mo nwe-masena zen zini
kiye.

8 Sap zikim denaka hom wenya kon yang tasïkï. Zen diki wesya zi nikon
yang gulsuku.

9 Hen zini zen we mo tahasa de trï so gwibin hip hom yang tasïkï. Hwëna
wenya zen zi mo tahasa de trï so gweblan hap yang gulsuku.

10 Zen in zep, sap Alap mo dam taha nakore zini man nësa kara da
gwibirin, zep dawemna we walya nolsa zen kaen hakkam utuk ta gwibin–
anakan dikim zënaka golëtrë gwen hap, "Ëe an ëre mo zi mo tahasa de
trï so gweblan hap dena."

11 Hwëna nen we walya ban zi niban mese apdekam Kristus hun ëraha-
en gwek. Zep nen we walya ban zi niban bëjen nënaka gubirida gwen,
"Ëe homë emsa dwam eibirida'an."

12 Sap nonol tanganna, wenya zen zi nikon de yang gulsunnu. Hwëna
zëno tahannak, zini zen we wal wei-wik nul gwenan. Hwëna ausuna kïtak
zen Alap onakon.

13 Zep aya-wal oso wal, emki klis gun. San ha aïrïs– we wal de zi beya
mo nwenak nol utuk gun srëmkam Alapsa gu soneblan naye?

14 Ahaksa san ha em home anakan tame uk?– "Zi de nol ala blal-blal
gwenna, zen saherak zënaka drë ne'ara."

15 Hwëna we wal de nol ala blal-blal gwen hap dena, zen mes ki Alap
golzimki– zen de nolsa ber-ber gun hup. Hwëna we walya, zen man hen
zëre mae mo nol ala blal-blala insa boltere da gwibirin. Zen in zebë emsa

---

* **11:5 11:5** Paulus mae kim lowehek, we walya zisi de zenkam, dekam kaen haksa nolak utuk da gwibik– dekam de zënaka anakan goltrën hap, "Ëe an zi niban."

gubiridal– zen de Minggunak de bïtï gwennak kaen haksa nolak utuk ta gwibin hipye.
16 Hwëna ëe tawana: Ahakon sa yap ano ola ansa husus neibir. Zen in
zebë aumwa hap emsa gubirida'an: Ëe Kristen zini kire enkamë lowehe
gwenan. Homë mae li kul sone'an.

Bian Yesus mo timsi de enlala gwibin hip de tembanenak de kirekam ang ta gwen hap de ol:

17 Hwëna angkam an desaë emsa tïtï tabi'in, ëe bëjënë emsa gubiridan,
“Em ema ësam gwesïk gwenan.” Sap em kime tagal gwe-gwenan, zao
karekna mamkam lwa gwenan. Dawemna man lwala he'an.
18 Nonol tanganna, ëe ama anakan sane gwe-gwek, “Zen kim tagal
gwe-gwenan, zen man ëhlïwe gwenan.” Kire ola insa ëe ama anakan
taïblïbi'in, “San ha eiwa mes yap.”
19 Em in anakare enlala nabane hlïwek: “Aha zi dekakim asa hla
nulidak, ‘Hlïkna an zen– eiwa denaye.’ ” Hwëna kirekam de ëbolte-bolte
gwenna dawem naka hom.
20 Zep em kime tagal gwe-gwenan, hen zao kime Bian Yesus mo timsi de
enlala gwibin hip de tembanena syal ei gwibirin, em hwëna ere mae mo
hlïwenna insae enlala ei gwibirin. Bian Yesus mo timsi home.
21 Ëe ama sak, em kime nonol totore tembanena olgwenblanda gwenan,
em home enaka eisbirida gwenan– apdekam de tembane tan hapye.
Hwëna ahakore en nik nonol zë-en ngalap-ngalapkam dwensïblïnda
gwenan. Zen in zebe anakarekam ëgwë gwenan: Ahakon usak nabane
nama lowehe gwenan, hwëna nonol ëïtrï gwen wenya zen mes ho mamak
otde gwibin hip ëmamak gwek.
22 Ki san ha ere mae mo golak tembanena hom?– em zebe ngalap-
ngalapkam tagal gwennak tembane ta gwenanye. Em san ki ere mae mo
jematsa de saher gul gwen habe ëdwam gwe-gwe'an? Em insa kirekam
ëgwë gwenan, zen jematnak de tahalha zisie kim saher la gwibirin. Em
san ha ema ëkïl gïl gwenan?– “Paulus sa kirekam asa sam gwesibiridala.”
Hom tangan– ëe de emsa kire hap sam gwesibiridan hapye!
23 Sap men desa Bian Yesus zëre mo timsi de enlala gwibin hip de
tembane hap dena abe hap goltrëblaka, ëe mesë sap desa ebe mae hap
anakan ayang gulzik: Bian Yesussu dikim jal zi hip zertreizimdin hip de
orapnak, Zëna ki zep rotina gul ineka.
24 Alap hap kim dawemna rotina in hap golblaka, ki zep ahap gul guku,
ki zep gubiridaka,
“An ano timni– mensaë ebe mae hap sosok gulzim'inke. An kirekam em
ano timbwanak syal gwe-gwibin– Asa dikim enlala gwe-gweblan hapye.”
25 Kim tembane tasïk hen kirekam. Zen anggur ho nabare moksa zerka,
ki zep gubiridaka,
“An ano kala zen. Zen sa ano tim nikon wet sol– Alap mo zi niban de ol
ziaha-en gun ësesa dikim sul sonen hapye. Kirekam kim ano tim bwanak
syal ei gwibik, Asa dekon enlala ë gweblak.”*
26 Zen in zep, nen kime kire hap de rotina olgwenblanda gwenan, hen
kire hap de hona otde gwibirin, nen dekame Bian Yesus mo tïnnï anakare
enlala naban oltrë gwenan, “Zen sa etan lwahal zala.”
27 Zen in zep, men zen de asyas makan Yesus mo tim hip de rotina
insa dwenblanda gwe'ak, hen hona insa notdeblanda gwe'ak, zen Alap
mo nwenak kareknak zënaka kang nul gwe'an.

* **11:25 11:23-25** Mat. 26:26-29; Mrk. 14:22-25; Luk. 22:14-20

28-29 Diki nonol enlalasa nen anakan hohle ta gwen, “Ëe ama Bian han
dikim zeraha-en gwen hap ang gwe'an, sap Zen mes zëre mo timni ano
kareksa dikim ap ngan gulsublun hap tïlkï.” Hwëna men zen kirekam de
ëenlala gwen srêmkam ang ta gwe'ak, zen Bian de karek tabin hip zënaka
nolëgu'un.
30 Zen in zep, ebon mae onakon beya nik tim sin-sinni hen sang-sangna
nollwa gwenan, hëndep ahakon zep juwek.
31 Hwëna nen de nonol nëre mae mo enhosa hohle tankam, ki Bian bëjen
nësa karek tabin.
32 Hwëna eiwa Bian ki nësa walas beteksa de oto tasibin makan
gweibirida gwenda. Hwëna zen halen ora san dikim nësa dam tasïk
gwibin hip ki kirekam nësa gweibirida gwenda– nen dikim karek yawalsa
goltowen srëm hap, Zen kim okamanak de karek gol gwen zini karek
tabi'inkaye.
33 Zen in zep, aya-wal oso-wal, em de Bian mo timsi de enlala gwibin hip
de tembane hap tagal gwenna, enaka em eisbirida gwen– tïngan de tagal
gwesïnnïk de kon gwesibir hanan hap.
34 Hen Alap de emsa husus gwibiridan srëm hap, nama de tagal gwennak
de ahanik usak gwenkam, zen dikire nonol zëre mo golak tembane gwek.
Eno mae mo aha takensïnnï, Bian mo tim hip de tembane hap dena, ëe
asa aen de hata zankam emsa tonbiridazal.

12

*Mae hap de ol: Alap mo Enhona, Zen srën-srënkam de nwe-masekam de
sosonsa nëbe mae hap gol gwizimnira.*

1 Angkam mensa suratkam asa lakensïblïk, Alap mo Enho nakore soson
hap dena, men desa Alap Zëna kae gwibir-zimnira gwendake, desaë ep
ding gulzim'in: Ëe ama dwam gwe'an em de eiwa denaka tame gun hup.
2 Emki ëenlala gwen: Em kime Biansa tame la srëm gwe'ak, em dekam
yang tabin alap-alapsae ang eibirida nasen gwek– ol srêm wenyaka.
3 Ëe in zebë emsa dwam gwibirida'an– eno mae mo jematsa de aha zi
tawa tabin hip yaïng gwe-gwe zankam, em de dekam zëno mae mo tawa
tabin nikon anakan kles so gwen hap, “Alap mo Enho de zisi zergwënna,
zen bëjen anakan gun, ‘Yesus zen karekna.’ Hen Alap mo Enho de zergwën
srëmkam, zen bëjen anakan gun, ‘Yesus Zen ano teipsïnnï.’ ”*
4 Alap mo Enhona, Zen aha-ere nwe-masekam de sosonsa hom nëbe mae
hap kae gwe-gwibir-zimnira. Hwëna ausuna sap aha-en– zëre onak.
5 Syala hen srën-srënkam de nwe-mase naka wei yul sone gwizimnira.
Hwëna in Zen syala insa gwirensï'ïra, Zen aha-en.
6 Banakare maesa de syal gwibin hip de sosonna, desa hen srën-srënkam
gol gwizimnira– men kirekam zëbe mae hap dakastïl gwizimninke. Hwëna
Zen aha-ere Alap ki anakare enlalana ing ta sone gwizimnira, “Ëe anik
kirekam syal gwek.”
7 Alap mo Enhona Zen kirekam nëbe mae hap aha-en aha-enkam
sosonna kae gwe-gwibir-zimnira– nen dikim hwëna tïngare Kristen zisi
tatete ta gwibin hip.
8 Zep a kirekam mo Alap mo Enhona zi mo enhonak syal gwe-gwenda:
Ahakorena kip enlala blalsa ing ta sone gwizimnira– zen de dekam aha
zisi tïtï ta gwibin hip.

* **12:3 12:3** 1Yoh. 4:1-6; 4:20-21; 5:1-5

Hen ahakorena kip Zen ba maesa de tame gun hup denaka ing ta sone
gwizimnira– dekam de zen hwëna aha zi hip ayang gul gwizimdin
hip.
9 Alap mo Enhona in ahakorena kip sërkam dikim Alapsa taïblïblan hap
denaka ing ta sone gwizimnira.
Hen ahakorena kip zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip de sosonsa
gol gwizimnira.
10 Ahakorena kip owas-owassa dikim syal gwe-gwibir-zimdin hip denaka
gol gwizimnira.
Ahakorena kip Alap mo Enhona hamal hap de olsa dikim ayang gulzimdin
hip denaka gol gwizimnira.
Ahakorena kip dam gulsuk gwen hap de sosonsa gol gwizimnira– zen
dikim anakan dam gulsuk gwen hap, “Zini in mo ol toranna, zen
eiwa Alap mo Enho nakorena,” ahaksa, “Zëbon onakore naka hom.”
Hen ahakorena kip owas olkam dikim ëtoran hap denaka ing ta sone
gwizimnira.
Hen ahakore wenya kip, zen dikim owas ola insa zëre mae mo olkam li
yul sone gwizimdin hip denaka ing ta sone gwizimnira.
11 Syala in zen kirekam srën-srën gwek, zen sap ausuna aha-en Alap mo
Enho Zen ki kirekam syal gwe-gwenda. Zen sosonna zëre mo dwam
gwibin sin nëbe mae hap aha-en aha-enkam kae gwe-gwibir-zimnira.

Mae hap de ol: Nen sap beyana, hwëna mese aha-ere tim makan ëgwëk.

12 Kristus mo timni, zen nëno mae mo tim makan. Timni sap aha-en,
hwëna dekon zep hli-hli gwek.
13 Zen zep hen kirekam, nen kïtak
sap Yahudi zi,
sap Yahudi srëm zi,
sap tana ïltïkïnnïk de lowehe gwen wenya,
hen kirenak de lowehe gwen srëm wenya,
nen kïtak mese zëre mo timnik bïtï gwek– Alap kim zëre mo Enhokam
nësa hlë ta sonebiridakake. Zen aha-ere Enho ki kirekam nësa aha-en
tabirki, sap nen mese kïtak Alap mo Enho nakore hona ulink.
14 Sap timni bëjen aha-ere hli naban sam gwesïn. Zen diki hli-hlina zen
beya gwen.
15 Tanana bëjen anakan neran, “Ëe ama taha hap de jo kën hap dwam
ë'an. Timni an mo tana ën hap, ëe ama bae.” Zen de kirekam nerankam,
hwëna tanana in bëjen taha hap jo nën, hen bëjen timni insa hli kun.
16 Hen ingalana bëjen anakan neran, “Ëe ama nwe hap de jo kën hap
dwam ë'an. Timni an mo ingala ën hap, ëe ama bae.” Zen de kirekam
nerankam, zen hwëna bëjen timni in kon nwe san dep li këhen, hen bëjen
timni insa hli kun.
17 Tïngare hli-hli nik de nwe en hap ëjowenkam, ki hwëna bakam de
ësane gwe-gwen hap? Ahaksa ing ala hap de ëjowenkam, ki hwëna bakam
de ba maena alebin hip?
18 Zen Alap Zën mes-am ki timni insa srën-srënkam de hli-hli naban
yang gulsuku– men kirekam de yang gulsun hup Zëna dwam gwekake.
19 Aha-ere hlina bëjen anakan gun, “Ëe en asa tïngare timni an mo syala
sul sone gwer.”
20 Zep man sam gwesïnïn– hli-hlina sap beyana, hwëna timni aha-en.
21 Zen in zep, nwe bëjen tahasa anakan enzimdin, “Ëe homë emsa
dwam eizim'in.” Hen nola bëjen tanana guzimdin, “Ëe homë emsa dwam
gwizim'in.”

22 Nen de tim nikore aha hli naka enlala gwibinkim, “Zen soson tangan
naka hom,” zen hwëna desa ema tangan dwam ei gwibirin– dekam de
gwën hapye.
23 Hli-hlina mensa enlala ëblanda gwenan, “Zen dawem tangan naka
hom,” zen hwëna desa tangane dawemkam olëinik gwe-gwenan. Hen hli-
hlina men desa saher ei gwibirin, zen desa tangane dawemkam aning ul
gwenan.
24 Hwëna hli-hlina men zen nwekam de hlaunkum ëdawem gwek, desa
hwëna home aning gun hup enlala ei gwibirin. Zen Alap mes ki kirekam
de enlala naban timni ansa yang gulsuku, “Dikire soson srëm hli-hlina
dawemkam nolëinik gwe-gwek.”
25 Zep timnik de hli-hlina in bëjen srën-srënkam hlïk-hlïk gwen. Zen
hwëna hwë-hwëkam zënaka mas neibirida gwenan.
26 Zen in zep, aha hli nik de sang-sang gwenkam, dekam tïngare hli-hlina
in sang-sangna insa man neis gwibirin. Hen em de dawemsa tahakam gul
irinni ahaksa nwekam hlaunnu, tïngare hli-hlina dekam man ëisrip-sri
gwe-gwenan.
27 Zep em in kïtak Kristus mo timni, hen zëno hli-hlina.
28 Alap zep srën-srënkam de syal hap Kristen zini nësa dam tasïk
gwibirida:
Mam tangan wenya, zen Kristus hup de ol dawemsa de aha lang san gol
halada gwen hap de wenya.
Zao de wenya, zen Alap mo Enhokam de hamal hap de olsa ayang gul
gwizimdin hip de wenya.
Hen etan zao de wenya, zen Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip de
wenya.
Hwëna ahakon owas-owassa de syal gwe-gwibin hip de wenya,
ahakon zi sang-sangsa de dawem ta gwibin hip de wenya,
hen ahakon aha zisi de mas gwibirida gwen hap de wenya,
hen ahakon jemat mo syalsa de nol gwibin hip de wenya,
hen ahakon owas olkam de ton gwibin hip de wenya.
29 Zen a dekon mo srën-srën gwekye: Sap nen home Kristus hup de olsa
dikim gol halada gwen hap de sosonna kïtak ulink. Hen nen ahakon home
Alap mo Enho nakore sosonna ulink– hamal hap de olsa dikim ayang gul
gwizimdin hip denaye. Hen Alap mo olkam dikim ahasa tawa ta gwibin
hip de sosonna nen home kïtak ulink. Hen nëbon mae kïtak sosonna hom–
owas-owassa dikim syal gwe-gwibin hip denaye,
30 hen zi sang-sangsa dikim dawem ta gwibin hip dena,
hen owas olkam dikim ton gwibin hip dena,
hen kire olsa dikim srip gulsuk gwizimdin hip denaye.
31 Zen in zep, em dawemkam enho nakon dwam gwe-gwibin– dekakim
Alap mam tangan wenya insa ebe mae hap aha-en aha-enkam kap ta
gwizimki.

*Mae hap de ol: Nënaka de kwasang gwibirida gwenna, zen zen tangan–
bol-zaun wenyaye.*

Alap mo Enho nakore soson kae gwe-gwibir-zimdinni, zen hen aïrïs.
Hwëna dekam de tangan sowehen hap, anik ebe mae hap ora dawemna
ansa zertreizimk:

13

1 Ëe de men-kore men-kore olsa owas hap tawa gwibi'inam, hen Alap mo
dam taha nakore zi mo olsaë tawa gwibi'inam, hwëna ëe de zisi kwasang

gwibirida gwen srëmkam, ki hwëna ano ol toranna in waba tangan hap-
san de ngli glungna kiye, auku en naka de salblan.
2 Hen kirekam, ëyë tewesï'ïnam, Alap mo Enhokam de hamal hap de
olsa ayang gul gwizimdin hip denaka, hwëna ëe de zisi kwasang
gwibirida gwen srëmkam, zen waba hap.
Hen ëyë tewesï'ïnam, tïngare kirekam-kirekamsa de olk san denaka kïtak
tame gunkum, hwëna ëe de zisi kwasang gwibirida gwen srëmkam,
kirekam hwëna ano tame gunnu in waba hap.
Hen ëyë sërkam Alapsa taïblïbla'anam, hëndep ano gublunkam de kwatap
hinak keing gwe'anam, hwëna ëe de zisi kwasang gwibirida gwen
srëmkam, zen hen waba hap.
3 Hen ëyë ëre mo bi gwibin kire-kiresa kïtak tahalha zi hip kap tazim'inam,
hen ëre mo timsi Alap hap sosok gulblunkam Yesus hup de jal hap
de ano timsi ang gulsun hup, kirekam hen waba hap- ëe de aha zisi
kwasang gwibirda gwen srëmkamye.
4 Kwasang mo syala zen a kirekam moye:
Zen sam-samkam hen sae-saekam de zisi golëlowehe gwen.
Kwasang enlalakam, wal bosyansa de anakan hla tanna, "Zen dawemsa
gul iri," zep bëjen husus gweblan.
Kwasang enlalakam, zen bëjen zënaka boltere tan,
hen bëjen bola-bola gwen,
5 hen aha zisi bëjen blostablan.
Kwasang enlalakam, zen bëjen zëre en mo timsi ngalap gwibin,
hen bëjen nabakam jal gwen.
Kwasang enlalakam, zëbe hap de zi kareksa golblanna, zen hwëna eititi
gwibinkim.
6 Kwasang enlalakam, karek-karek enlala zi mo klesnak bëjen sam gwesïn.
Hwëna eiwa de enlalakam de lowehen zi mo klesnak de gwënkam isrip-sri
gwenkam.
7 Kwasang enlalakam, zen bëjen blalen gwen- aha zisi de mas gwibirida
gwen naye,
hwëna zen Alapsa de taïblïblannak de tatem zaun,
hen enlalakam anakan zon dasïk gweblanan, "Alap sa hen lamkam asa
kwasang gweblala." *
Zep kwasang enlalana, zen tatete tanganna.
8 Kwasang enlalana in, zen hëndep denaban sa lwa gwer. Hwëna
hamal hap de olsa de ayang gulzimdin hip de sosonna,
hen owas olkam de toran hap dena,
hen owaskam de ba maesa tame gun hup dena,
zen kïtak sa zausul.
9 Alap sap man ki nëbe mae hap tame gun hup de sosonna gol gwizimnira,
hwëna nëno mae mo tame gunnu hom tangan langa gwe ha'an. Zen
hen ngein sin dep denaka de hamal hap tame gun hup de sosonsa gol
gwizimnira, hwëna tame gunkum home tangan su kul sone gwenan.
10 Hwëna sul sonen hap de Zini kim de hata'an zaka, zen dekam esa nen
hen kïtak tame gunkum su kul soner. Angkam dep de sosonna dekam sa
hen zausul.

* **13:7 13:7** Paulus mensa awe ale gulku, dam gulsunnu dan. Insa gulk Alapsa de taïblïblan hap dena hen enlala zon tasïblïn hap dena li nul sonek, zëno aha dam gulsunnu, zi bose zemka de hen kirekam gweibirida gwen hap. Zep a kirekam maka li nul sonek: Kwasang enlalakam, dekam men zen zënaka kwasang neibirida gwenan, zënaka daïblïbirida gwenan, hen man zënaka enlalakam zon dasibirida gwenan.

11 Zen hen a kirekam moye: Ëe kimë nama betek nik gwë'ak, ano
enlalana hen ol toranna dekam walas betek enlalana. Hwëna kimë zise
gwek, dekam zebë walas enlalana insa hli tak.
12 Zep nen okamanak de lowe hennak dawemkam de lalak gwen srëm
honak de kara gun makane Alap hap dena kara ul gwe'an. Hwëna Kristus
kim de hata'an zaka, zen dekam esa lalak tangannak de kara gwen makan
hla la gwer, hen nëno mae mo enlalana dekam sa liwe hera. Aena hen
angkam homë tangan Alapsa dawemkam hlï-hlï tasï'ïn. Hwëna zen dekam
tangan asa tame tal– men kirekam hen Alap Zëna asa tame takaye.
13 Zep nëbe mae hap angkam dan-ahan bol-zaun gwizim'in– desan de
ang ta gwen hapye:
Ahana, Alapsa nen taïblïblan.
Ahana, Alapsa nen anakan blol gweblan, "Zen sa lamkam nësa ngaya
tabiri."
Hen ahana, aha zisi nen kwasang gwibirida gwen.
Hwëna dan-ahanna in kon, bol-zaun tanganna, aha zisi nen kwasang
gwibirida gwen.

14

An kon an etan Alap mo Enho mo syal hap de ol:

1 Zen in zep, bol-zaun tanganna nen nënaka de dawemkam kwasang
gwibirida gwen hap ëalp gwe-gwen. Deban Alap mo Enho de ebe mae hap
sososna golzimdin hip em dawemkam ëdwam gwe-gwen– nonol tangan,
dekam de Alap mo Enho mo sosonkam hamal hap de olsa ayang gul
gwizimdin hip.
2 Sap ebe hap de owas olsa de ton gwen hap denaka golblankam, dekam
hwëna ahasa home kim tonbirida gwe'ara. Dekam Alap ensae kim ton
gwebla'ara. Aha zi molya eno ola insa tame nul gwek, sap em owas ola
inkam olk san denakae ton gwe'ara– Alap mo Enho mo sosonkam.
3 Hwëna ebe hap de Alap mo Enho hamal hap de olsa dikim ayang gul
gwizimdin hip de sososna golblankam, dekam zisi esa kim tatete ta gwibiri
hen tïtï ta gwibiri, hen isrip-sri enlalasa esa kim ing ta sone gwizimdi.
4 Owas olkam men zen don gwibirin, zen zëna en naka kim tatete da
gwibirin. Hwëna Alap mo Enho nakore hamal hap de ola men zen ayang
nul gwizimnin, zen tingare Kristen zisi kim tatete da gwibirin.
5 Ëe sap ama emsa dwam gwibirida'an– em de kïtak owas olkam ton
gwibin hip. Hwëna dawem tangan wenya, diki Alap mo Enho nakore
hamal hap de olsa em ayang gul gwizimdin. Sap kire hap de sosonna,
jematsa dikim tatete tabin hip, zëno dawemna man taman kïnï'an– owas
olsa de ton gwen hap de soson nakonye. Hwëna diki owas olsa de li yul
sone gwizimdin hip dinik de ebon mae gwënkam bap. Ki aïrïs. Dekam
emaka jematnak de zini tatete la gwibi'in.
6 Zen in zep, aya-wal oso-wal, ëe de owas ol en naban ebon mae onak
golhata zankam, em dekam waba hap esa ësane gwer. Diki Alap mo Enho
nakore olsa de golhata zankam–
em dikim Alapsa dawemkam tame tan hap denaka,
ahaksa ebe mae hap de hamal hap de olsa ayang gulzimdin hip denaka,
ahaksa Alap mo Enho nakon de ba maesa tame gun hup denaka,
dekam em esa ëtatete gwer.
7 Zep owas ol enkam de tonbirida gwenna, zen men kiye– ensasa srëm
kire-kirena, men ki sulingni ahaksa gitara. Tawa srëm nïk de gublunkam
ahaksa juzimdinkim, aha zi bëjen anakan tame gun, "Tërya desa kim
ta'ara."

8 Ahana hen men kiye– sraminsi de totoresa gubinni. Dekam bëjen anakan
tame gun, “An eijan hap dikim ëtamal gwen hap nenbirin.”
9 Zep hen kirekam– owas ol en naban de golhatankam: Dekam aha zi bëjen
dam gulsun. Eno ola in zalta dep sa lwal.
10 Okamanak awe, men-kore men-kore ola beyana, hen men zen ola insa
bi neibiridak, zen kïtak enlala naban don gwibirin.
11 Hwëna ëe de aha zi mo olsa tame gun srëmkam, ëe amaka enlala
gwebla'an, “Zen ano kore walsya hom.” Zen hen kirekam maka asa enlala
gwebla'ara.
12 Zep jematnak bahem aha zi mo tame gun srëmna kim tonbirida gwen.
Hwëna em ema ësam gwesï'ïn, sap em Alap onakore sososnsa de gulin
gwen habe ëdwam gwe-gwenan. Hwëna diki dawem tanganna, Kristen
zisi dikim tatete tabin hip de sososnsa de gul irin hip em hen Alapsa abe ta
gwen.
13 Zen in zep, zini men zen owas olkam don gwibi'in, zen dikire Alapsa
anakan abe da gwek, “Abe hap Emki li yul sone gwizimdin hip de sososnsa
mas gulblun.”
14 Sap aena kimë owas olkam Alapsa abe ta gwenan, dekam ano enho
enna man ang gwe-gwenda, hwëna ano enlalana hom tame gul gwenda.
15 Zen in zebë anakan dam gulsuk: Ëe sap asa enho ennak Alapsa owas
olkam abe ta gwer, hwëna ano enlalana hen mahala sa hen nëre mae
mo olkam abe la gwera. Hen enho nakon ëe asa owas olkam de tërya
ban Alapsa isrip-sri gwe-gweblal, hwëna ano enlalana hen mahala sa hen
nëre mae mo olkam isrip-sri ë gweblala– dekam de aha zisi tatete ta gwibin
hipye.
16 Sap em de tagal gwennak owas ol enkam Alapsa isrip-sri gwe-
gweblankam, ki hwëna ahakore wenya molya tol tame nul gwek. Zen
tame gun srëmkam eno ol gu sonenna in hap banakan dep?– anakan de
ding gun nuye, “In eiwa.”
17 Sap eno owas olkam de ol gu sonenna in Bian zëre en hap aïrïs.
Hwëna wal bose wal okip, zen zalta dep dena. Sap dekam de ëtatete
gwen hap dena hom dekon nulin gwenan.
18 Ëe ama dawemsa Alap hap gol gweblanan, sap ëe owas olkam de
hen-henkam ton gwenkam ama kïtak emsa kwei-kwik guk.
19 Hwëna Kristen zi de tagal gwennak, dekam ëe ama anakan enlala
gwe-gwenan, “Diki dawemna zëno mae mo tame gun olkam anik tïhïs
mae enkam tonbirida gwek– dekakim ëtatete gwek. Owas olkam de
tonbiridankam, sap sa ol-gunnu beya gwer, hwëna zen waba hap.”
20 Zen in zep, aya-wal oso-wal, Kristen zisi dikim tatete ta gwibin hip
dena insa ebe mae hap ale gulzim, desa walas bete-tek mo kim bahem
enlala gwe-gwibin. Kareksa de gon hap de enlalana, desa eiwa walas betek
mo kim de enlala gwibinni aïrïs. Hwëna Kristen zisi dikim tatete ta gwibin
hip de enlala blala, zen diki zen zise gwen.
21 Men-kore men-kore olkam de tame gun srëmkam ësane gwe-gwen
hap dena Alap mo olak man lwak, Israelk de zini kim anakan gubiridakake,

“Bian man guku, ‘Ëe asa aha zi aususa gubiridal– zen de eijan hap yaïng
gwe-gwe zankam zëre mae mo olkam de nol drak-drak zi ausuna an hap
ano jal gwibiridan olsa ayang gul gwizimdin hip. Zen men-kore men-kore
zi mo ëk tïhï nakon sa ano jal ola insa tame gun srëmkam ësane gwe-gwer,
hwëna dekam Asa de salblan hap nama sa baes ta gwer.’ ”*

* **14:21 14:21** Yes. 28:11-12

22 Zep ayatna an kon man dam gwesïnïn: Owas olkam de tonbiridan naka
de tame gun srëmkam ësane gwe-gwenna, zen Alapsa de dawemkam
taïblïblan zi hip hom dakastï'ïn. Zen diki anakare zi hip sam gwesïk
gwizim'in– men zen zëre mae mo olkam de ësane gwe-gwenna ëblalen
gwek, hwëna nama nol drak-drakna. Hwëna Alap mo Enho nakon de
hamal hap de olsa ësane gwenna, zen Alapsa de taïblïblan zi hip man
tangan sam gwesïk gwenan, sap zen desan de ang tan hap mes ëhohle
gwek. Hwëna Alapsa de taïblïblan srëm wenya kip hom sam gwesïk
gwizim'in.
23 Hwëna aya-wal oso-wal, eno mae mo tagal gwennak de Kristen gwen
srëm zi ang ta'anam, hwëna em de zao kïtak owas olkam tonbinkim, zen
maka emsa kïl dïbi'in, "An man ëmamak gwe'an."
24 Diki dawem tanganna em de zëno mae mo tame gun olkam Alap mo
Enho nakore hamal hap de olsa ayang gulzimdinkim, dekam maka zëre
mae mo enhonak aha-en aha-enkam anakan neisbi'in, "Eiwa, ano karekna
mamna."
25 Hen dekam anakarekam maka neisbi'in, "Ano karek-karekna mensaë
aning gul gwenan, zen mes nolwet sonan." Zen dekam maka bokle kom
son naban Alapsa anakare ola ban boltere da'an, "Eiwa, emsa an Alap Zën
golëlowehe gwe'ara!"

Kristen zi de kirekam tagal gwennak ëgwë gwen hap de ol:

26 Zep aya-wal oso-wal, ëe a kirekamë mo emsa dwam gwibirida'anye:
Tagal gwennak em a kirekam em ëgwë gwen:
Ahakon tërsya de da gwek.
Ahakon Alap mo olsa de tawa da gwibik.
Ahakon Alap mo Enho nakore ba maesa de tame gunsu de ayang nul
gwizimk.
Ahakon owas olkam de ëton gwek.
Hen ahakon zëno mae moka de li nul sone gwizimk.
Hwëna zen kïtak Kristen zisi dikim tatete tabin hip em kirekam syal ta
gwen.
27 Ebon mae onakon de owas olkam ëtoran hap ëdwam gwenna, beya
tangankam bap zen. Diki dan, ahaksa dan-ahan man sam gwesï'ïn. Zen
diki eissïk-eissïkkïm zen ëtoran. Ahakon hen zen ëhohle gwen– zen de
zëno mae mo owas ola insa etan srip gulsuzimdin hip.
28 Owas ola insa de srip gulsuzimdin hip de soson nabare zi de zëwe
gwën srëmnak, dekam owas ola bare wenya in bap zen owas olkam ëton
gwen. Kirekam de lwankam, enlala ennak em Alap en han owas ola inkam
zertoran.
29 Hen kirekam, Alap mo Enho nakore olsa de ayang gulzimdin hip dena,
zen hen dan ahaksa dan-ahan zen ëton gwen. Hwëna ahakorena, zen
zëno mae mo ola insa de klis gun hup zen dawemkam ësane gwe-gwen–
anakare hap, "San ha zëno mae mo ola eiwa Alap mo Enho nakorena?"
30 Hwëna men zen dekam ayang gulzimdinni– zen de nama torannak de
Alap mo Enho nakore ol teinikirin wenyak hatankam, dekam toran zini
in zen golzausun. In zëbon hatanna, zen dekakim hwëna desa ayang
gulzimki.
31 Kirekam de ëgwë gwenkam, dekam sap esa kïtak Alap onakore ola
eissïk-eissïkkïm ayang ul gwizim– ekakim kïtak ëtawa gwek hen ëtatete
gwek.
32 Sap olsa de ayang gulzimdin hip de sosonna mensa zi hip ing ta sone
gwizimnira, zen zini in mo sososnsa bëjen kwei yul sone kïnïn– dekam

dikim nabakam totoresa tonhan hapye. Hwëna zini in sa anakan dam gulsulu, “Angkam anik ayang gulzimk,” ahaksa, “Anik eissïk.”
33 Sap Alap hom nësa dwam gwibirida'ara– nen de tagal gwennak totoresa men-man men-mankam nënaka tawa ta gwibin hipye. Sap Alap Zëna hom men-man men-mankam ba maesa syal gwe-gwibirida. Hwëna Alap aha-ere enlalakam gwë gwenda. Zep Zen man nësa hen kirekam de ëgwë gwen hap dwam gwibirida gwenda.
Men kirekam tïngare jemat-jematnak ëgwë gwenan,
34 we walya zen tagal gwennak balk enkam zen zë lowehen. Desa bëjen gubiridan– zen de ëtoran hapye. Zen diki zi wal zemka zen blikip gwesibiridan– men kirekam Alap mo ëpba olak lwakke.
35 We wal de banakare maesa ëtawa gwen hap ëdwam gwenna, zen diki zi wal zemka zen golak takensibirida gwen. Hwëna zen de tagal gwennak ëtorankam, zen hwëna saherak kim zënaka kang nul gwenan.
36 Ano ola insa de husus gwibin wenya, ëe ama emsa gubirida'an: Em bahem ëkïl gïn, “Alap mo ola, ausuna abon mae en onak lwa'an.” Hen bahem ëtim gun, “Alap mo ola, ëe enë dawemkam tame uk.”
37 Ebon mae onak de Alap mo Enho naban de zergwën zi gwënkam, ahaksa sap hamal hap de olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi, zen sa emsa anakan gubiridala, “Paulus insa nëbe mae hap ale gul sonezimki, zen eiwa Bian onakorena.”
38 Hwëna ahanik de anakan gunkum, “Paulus insa ep ale gul sonezimki, zen boton,” zep em bahem desa hen sal gweblan, hen bahem anakan kïl tïn, “Zen an Alap mo Enho naban zergwë'ara.”
39 Zen in zep, aya-wal oso-wal, emki dawemkam ëalp gwe-gwen– Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip. Hwëna owas olkam de ëtoran hap bahem jalse gwibirida gwen.
40 Hwëna kïtak sam-sam enkam emki syal gwe-gwibin. Men-man men-mankam bahem.

15

Mae hap de ol: Kristus eiwa tangan tïn nïkon ngaya gweka.

1 Zep angkam, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa etan enlala sobirida'an– Yesus hup de ol dawemna mensaë orep ebe mae hap ayang gul gwizimkke. Em ema dawemkam ulink, in zebe angkam zëwe en tatem ëzauk gwe'an.
2 Em ol dawemna in dekone ëngaya gwe'an, sap em ema dawemkam urensïk gwenan. Hwëna em de ol dawemna insa tapbla gunkum, ki menkam waba habe laïblïbik.
3 Ol dawemna mensa nonol asa don gweblakke, ëe hwëna desaë ebe mae hap ayang gul gwizimk. Bol-zaun tangan wenya zen anakan:
Kristus Zen eiwa nëno mae mo karek-karek hap tïlkï– men kirekam Alap mo olak zëbe hap dena lwakke.
4 Desa man nër dwanuk,
hwëna yaklana dan-ahan ki zep etan tïn nïkon ngaya gweka– men kirekam zëbe hap dena Alap mo olak lwakke.
5 Hwëna ki zep Petrus hup Zënaka zertrëblaka,
hen etan dua-blaskam de dam tasibin zini in hap Zënaka zertreizimki.
6 Etan aha yaklakam Zënaka de taïblïblan wenya kim beya enkam tagal gwekke, lima-ratus nukon man tamank, zëwe zep zëbe mae hap Zënaka zertreizimki. Zini in beya tangankam nama lowe he'an. Dan en mes juwek.

7 Hwëna etan ki zep oso zem Yakobus hup Zënaka zertrëblaka, hen ki zep
tïngare zëre hon de ang ta gwen wenya kip Zënaka zertreizimki.
8 Aumwa tangan hap hwëna abe hap zep Zënaka zertrëblaka. Zep ëe
san de men kiye– walas de an zik mo unuk holokam gwënna, dakalkam
de asa jaha gweblan makan. Sap ëe lun tanganë taïblïblak.
9 Zep ëe an zen– bose betek zi niye, tïngare Kristus mo dam tasibin zi
nikonye. Hwëna ëe homë dakastï'ïn– kirenak de syal gwen hapye. Sap ëe
ama Alap mo hlïl irin wenya orep karek ta gwibik.
10 Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna mes ki kirekam abe hap dena
lwablak, zep asa hen dam tasïkï– zëwe de hen syal gwe-gwen hapye.
Hen Zen waba hap hom asa kirekam kwasang gweblaka. Ahakore dam
tasibin zini, ëe ama kwei-kwik guludak– dan syal-syala ban de syal gwe-
gwenkamye. Hwëna ëre mo sosonkam homë ki kirekam syal gwe-gwenan.
Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna in ano enhonak soson gwe-gwenan,
in zep ano syala kirekam lwa gwenan.
11 Zen in zep, sap ol dawemna insa de abon onakon ësane gwenna,
ahaksa Kristus mo aha dam tasibin zi nikon, zen apdenak taïblïbin hip
dena. Hwëna bol-zaun tanganna, ëe in kire enkamë olzim halada gwenan.
Hen em kire enkame laïblïbik.

Nen de tïn nïkon etan ëngaya gwen hap de ol:

12 Sap ëe ebon mae osan Kristus de tïn nïkon ngaya gwen hap denakaë
kirekam ol halada gwek, zep em ba habe ahakon ëgu gwe'an?– "Nen bëjen
etan tïn nïkon ëngaya gwen."
13 Kirekam zen boton, sap Kristen zini nësa de etan tïn nïkon ngaya tabin
srëmkam, zëno dam gulsunnu, ki hen Alap hom Kristussu ngaya taka.
14 Hen Kristussu de ngaya tan srëmkam, ki hwëna ëe waba habë
ol dawemna insa ol halada gwenan, hen eno mae mo Kristussu de
taïblïblanna in waba tol hap.
15 Zep kirekam de lwankam, ki man dam gwesïnïn: Ëe Alap hap dena
mesë botonkam emsa tawa la gwibik. Sap ëe anakanë emsa tawa la gwibik,
"Alap mes Kristussu tïn nïkon ngaya taka." Hwëna anakan de lwankam,
"Zini bëjen etan tïn nïkon ëngaya gwen," ki hwëna Alap hom Kristussu
ngaya taka.
16 Sap nen de tïn nïkon ëngaya gwe srëm gwe'anam, zëno enlalana hen
ki, "Kristus hom tïn nïkon ngaya gweka."
17 Zep eiwa de Kristus tïn nïkon ngaya gwe srëm gwenanam, ki em in
botonsae laïblïbik, hen eno mae mo karek-karekna nama hom Alap mo
nwenak tap gwe'an.
18 Zep hen Kristussu de taïblïblannak men zen juwe gwek, zen hen
molya ngatan zi mo langnak yaïng gwek.
19 Zep nëno mae mo Kristussu de taïblïblan nakon de nen ngatan zi mo
langnak yaïng gwe srëm gwe'anam, ki aha zi eiwakam nësa nenbirida
gwenan, "Kristen zini in eiwa joblo-top tanganna."
20 Hwëna Kristus Zen eiwa tangan tïn nïkon ngaya gweka. Zen
dekam nëbe mae hap orasa kles tyasizimki– nen dikim hen juwen nakon
etan lamkam ëngaya gwen hap. Zep nëno mae mo teipsïnnï in nësa
ngeirbiridaka– tïn nïkon de ngaya gwenkamye. Zen in zep nen hen
kirekam esa zëno kim ëngaya gwer.
21 Sap Adam, zen aha-ere nik juwe gwen hap de orana nëbe mae hap
kles tyasizimki. Hen kirekam, Kristus Zen aha-ere nik nen de ëngaya gwen
hap de orana nëbe mae hap kles tyasizimki.

22 Sap zini nen kïtak Adam han de zeraha-en gwen nakone juwe gwenan.
Hen kirekam, tïngan men zen Kristus hun nëraha-en gwe'ak, zen zen sa
ëngaya gwer.
23 Hwëna Alap mes ki yaklana dan-dan dam sosuku– dekam de tïn nïkon
ëngaya gwen hap dena. Nonol yaklanak mes Kristus ngaya gwenkam
ngeir guku. Hwëna Zen de etan lwahal zankam, Zëbon de ang ta gwen
wenya nen hwëna dekam esa ëngaya gwenkam ërtrol.
24-26 Zen zep Kristus angkam ïrïk gï'ïra, hëndep ki sa zëre mo tana
ïltïkïnnïk zëre mo jal zini kïtak sisik gulin gwera. Zen sa tïngare dowal-
dowala yal gulne gwera– sap nglïnak de teipsïn-teipsïn dowal-dowala, hen
okamanak de wenya. Aumwa hap in desa de se tya in'inka, zëno bosena
Juwen Zi Bak. Dekam hyanak zini etan molya juwe gwek. Zen dekam
sa aumwa hap denak zaul– kim de ïrïk gïn hïp dena etan Bian Alap hap
golbla'anka, Zën dikim kïtak ïrïk gïn hïp.
27 Sap Alap mo olak anakan ngatan zi mo lang nakore Zi Tangan hap
dena lwak,

"Alap mes kïtak zëno tana ïltïkïnnïk sisik gul inki."*

Zep zëno enlalana, Yesus de kïtak ïrïk gïl gwen hap, diki aha-en: Alap
Zënaka bëjen ïrïk tan. Sap Zen in Zen Yesus mo tana ïltïkïnnïk kïtak sisik
gul inki.
28 Hwëna Tane zem in Kristus, Zen kim kïtak ïrïk gï'ïnka, Zen dekam sa
Zënaka Alap mo tana ïltïkïnnïk se tya iri– dekam de anakan dam gwesïn
hïp, "Angkam Alap Zën kïtak tangan ïrïk gï'ïra."
29 Zep nen eiwa esa juwen nakon ëngaya gwer. Kirekam de lwan
srëmkam, ki ba hap Kristen zini ahakon ëabe gwe-gwe'an– iye swe zik
mo bose hap de baptis tan hap, iye swe zem in dikim lamkam ngaya
gwen hapye. Eiwa de anakan lwankam, "Juwen nakon molya etan ëngaya
gwek," ki zen ba hap ahakon kirekam ëgwë gwe'an?*
30 Ëe Kristus hup de ol gol halada gwen wenya hen kirekam: Etan de
ëngaya gwen srëmkam, ki ëe hen ba habë mwin-mwan enkam Kristus mo
bose hap juwen hap de karekna oltowe gwenan?
31 Aya-wal oso-wal, ëe Paulus, ëe ama eiwa mwin-mwan enkam tïn hïp
alp gwesïk gwenan. Hwëna em in zen ano isrip-sri gwibiridan wenyaye,
sap em mese ano syala kon nëre mae mo Bianna Kristus Yesussu laïblïblak.
Zep ëe bëjënë emsa boton ta gwibin.
32 Hwëna eiwa de tïn nïkon ëngaya gwen srëmkam, ki ëe waba habë
gwe tïhï jal-jal makare zi niban Efesusk awe golëïlman gwek. Eiwa de
ëngaya gwen srëmkam, ki men kirekam ëKristen gwen srëm wenya ëgu
gwenan, nen hen kirekam emaka lowehe gwe'an. Sap zen man ëgu
gwenan,

"Nen sap esa dërek-dërek enkam lowehe gwer, sap ka'an esa juwer."*

33 Hwëna desan de ang tan hap homë ki emsa gubiridal, sap em de karek-
karek gol gwen zi niban hen boton tam zi niban ësiri gwenkam, ema zëbon
mae osan ang tanank.

---

* **15:27 15:27** Mzm. 8:7; 110:1 * **15:29 15:29** Nonol lonesen ennak de Kristen zini ahakon kirekam ëgwë gwek, sap dekam anakan ëenlala gwe-gwek, "Ano bian swe man tangan anakan taïblïka, 'Nësa de ngaya tabin hip de Zini sa hata zala.' Ano bian swe maka nabakam Yesussu zer inki, hwëna Yesussu de salblan srëmnak tol tïlkï." Zep kirekam de zini iye swe zik mo weinak dep etan baptis tabinnik ang ta gwek. Kristen zini orep tangan mes kirekam de syal gwibinsi nolzausuk. Hwëna Paulus zëno mae mo syala insa enlala sobiridaka– dekam de goltrën hap, "Juwen nakon de etan ëngaya gwe srëm gwe'anam, ki zen ba hap ahakon kirekam ëgwë gwe'an?" * **15:32 15:32** Yes. 22:13

34 Zep em insa orana li lablak, em etan lwanda halzan, hen karek gol gwensa em baes tan. Sap mes dam gwesïk, em ahakon Alapsa de tame tan srëmna. Zep em emaka ësaher gwe'an, sap ebon mae onakon ahakon man tim nul gwe'an, “Zini bëjen etan tïn nïkon ëngaya gwen.”

Tim niban de etan juwen nakon luk tan hap de ol:

35 Hwëna ebon mae onakon ahana sa asa takensïblïla, “Zen banakarekam sa tïn nïkon luk tal?– banakare tim niban?”

36 Kirekam de takensïn zini zen enlala joblo-topna. Gandum danna kama hulak de drë nwanun srëmkam, zen bëjen eini tën.

37 Nen kim gandum dan maena eiyas ïl gwenan, zen tim niban home eiyas ïl gwenan, hwëna dan en naka.

38 Hwëna Alap zep danna in hap timni zëre mo dwam gwibin sin anakan gol gwizimnira: Gandum dan nakon zen hëndep gandum tim hip sa jower. Mulkwan dan nakon hëndep mulkwan tim hip sa jower. Zen kirekam sa hen Alap juwen nakon tim ëse naban nësa luwen tabiri.

39 Okamanak de ensasa nabare kire-kirena, men ki nen zini, otweranna, mawana, hen hogwena, nëno mae mo sopna srën-srënna. Apdenak hom.

40 Hen kirekam– nglïnak de kire-kirena, hen okamana awe dena. Nglïnak de kire-kirena, zëno mae mo nwe-awesna srën. Okamanak awe dena, zen hen srën.

41 Yakla nwe mo nwe-awesna srën. Ben mo hen srën, hen keis mo srën. Keisni hwëna man kon hen etan ësrën-srën gwek.

42 Zen hen kirekam– tim niban de juwen nakon ëngaya gwen hap denaye: Dekam timni srën. Tïnkïm mensae batre gwen timni lo lasïk gwibirin, zen san de otane dansa de ïk gïnnï kiye. Hwëna dekon kim sïp gwe'ak, zen dekam batren srëm tim hip sa jower.

43 Timni mensae lo lasïk gwibirin, zen ulop gwibin wenyaka hen soson srëm wenyaka. Hwëna etan kim de luk ta'ak, dekam timni in hwëna nwe-awesna hen soson tanganna.

44 Mensae lo lasïk gwibirin, zen auhu-kamana an kore tim nika. Hwëna timni men debane luk ta'ak, zen ngatan zi mo langnak dep dena. Zep nëno mae mo auhu-kamanak de tim de lwankam, zen dekam de dam gulsun, “Ngatan zi mo langnak dep de timni hen ki.”

45 Zen in zep Alap mo olak nonol zini Adam Bak hap dena anakarekam lwak,

“Alap kim ensasana hop ta soneblaka, dekam zep ngaya gweka.”*
Zep nen Adam onakon zebe auhu-kamanak de ëngaya gwen hap de timni ulïn gwenan. Hwëna angkam Yesus hen Adam mo kim zep nwe-mase gwe'ara, sap zen Zëbon onakon esa hëndep de lowehen hap de timni ulin.

46 Zep hen kirekam, ngatan zi mo langnak dep de timni bëjen nonol jowen. Zen in zep auhu-kamanak dep de timni nonol jowe gwenan. Hwëna lun zep ngatan zi mo langnak dep de timni jowe gwenan.

47 Nonol zini Adamsa, zen kama nakon de yang tasïnnï. Hwëna zëwe de Adam makare Zini, Zen ngatan zi mo lang nakon de hata zanna.

48 Men kirekam nonol kama nakon de yang tasïn zini in mo timni lwablak, nen an hen angkam kire nike lowe he'an. Hwëna ngatan zi mo langnak kime yaïng gwe'ak, zen dekam esa Yesus mo tim makan ëliweher.

49 An kirekame angkam kama nakon de yang tasïn zini in mo kim lowe he'an, lamkam hen kirekam esa ngatan zi mo lang nakore Zini in mo kim lowehe gwer.

---

* **15:45 15:45** Kej. 2:7

50 Zep aya-wal owo-wal, bol-zaun tanganna an zen: Kala bare timni an
han ngatan zi mo langnak bëjen nen yaïng gwen– men zëwe Alap kïtak
ïrïk gï ïraye. Hen batre gwen timni an han bëjen nen batre gwen srëm
langnak yaïng gwen.
51 Emki ësane gwen. Mensa zini orep tame nul srëm gwek, ëe ama desa
angkam ebe mae hap srip gulsuzim'in: Nen kïtak molye juwek, hwëna
kïtak esa ëliweher.
52 Zen mumuk ennak sa nglï ang makan lwal– kime aumwa hap de
sramin aukuna insa ësane gwe'akye. Dekam juwen wenya, zen sa ëbatre
gwen srëm tim niban luk tal. Hen nama de ëngaya gwen wenya, nen
dekam esa kirekam hen ëliweher.
53 Timni an debane juwe gwenan, zen tïn srëm tim hip sa ëliweher. Hen
batre gwen timni an, zen batren srëm tim hip sa ëliweher.
54 Zep kirekam kim de lwa'ak, juwe gwen tim de tïn srëm tim hip ëliwe
henkam, dekam Alap mo olak men kirekam lwak, kirekam sa hëndep
jower,

“Nen ëisrip-sri gwen, sap Alap mes juwen orana jek-jak taka.”*
55 “Nen angkam ba hap de tïnsï aïrï gwibin hip?–

sap tïn hïp de orana angkam hom.”*
56 Tïn mo sosonna, zen nëno mae mo karek-karek nakon hata gwenan.
Hwëna nëno mae mo karek-karekna mae nakon mam gwesïk gwenan:
Musa mo tïtï tabin ola kon.*
57 Hwëna nen Alapsa nen anakan gu gweblan, “Ema asa sam tabirki,” sap
Zen mes Kristussu nëbe mae hap zer sonezimki– Zen de juwen orana insa
jek-jak tan hap, hen ëngaya gwen hap de orana insa de sal tazimdin hipye!
58 Zen in zep, aya-wal oso-wal, zen zao en emki tatem ëzaun. Hen Bian
en hap de syalak emki lowehe gwen. Sap ena tawana: Mensa Bian hap de
syala ol gwenan, zen waba hap hom. Syala in mo eini esa lamkam hla kul.

16

Kristen bose tahalha zi hip de te-alasa tagal tazimdin hip de ol:

1 Angkam Yerusalemk de Kristen bose wal tahalha hap de te-alasa tagal
tazimdin hibë ep ale gulzim'in: Men kirekamë hen langna Galatiak de
jemat-jematna gu sonebiridakke, em hen kirekam syal tak.
2 Minggunak kim tagal gwe-gwek, em dekam te-alana ing ul gwek– men
desa minguna inkam Bian onakon ulin gwenanke, zëno aha hlïk tolaka.
Bahem ëe de hata zannak de tagam tan hap ëeissïn.
3 Em zisi dam lasibik– zen de te-alana insa Yerusalem san dep zerhan
hapye. Ëe kïmë hata'anzak, dekam asa zëbe mae hap suratna ale gulzim–
dekam de Yerusalemk de Kristen zi mo mam-mam nik tame tabin hipye.
4 Hen em de asa ang gwen hap dwam gweblankam, ki asa hen ang
gwibiridal.

Paulus mo amjanbir song gwen hap de kalang gwen ol:

5 Ano kalangna, ëe nonol Makedoniak de ë-ë san asa amjanbir, ki asa
hwëna ebon mae onak hatazal.
6 Ëe ebon mae holokam wëhë yap gwë'ak– hi ngëp tamle gwenkamye.
Hwëna hi ngëp tap gwennak em emaka dekon asa mas ëbla'an– aha lang
san dep de ayang gunnukye.

---

* **15:54 15:54** Yes. 25:8 * **15:55 15:55** Hos. 13:14 * **15:56 15:56** Rom. 5:13; 7:7-25

7 Ëe homë ta guk kïnïn enkam de emsa hlauluda guk kïnïn hap dwam gwe'an. Diki Bian de asa kirekam dwam gweblankam, ëe ama holo tolkam de emsa golëlowehen hap dwam gwe'an.
8 Hwëna angkam ëe nama Efesusk awe gwë'an, hëndep Pentakostana awe sa asa jap dal.
9 Ëe mae habë kirekam kalang gwe'an: Sap awe Bian mes abe hap orana dawemkam kles tyasïblïka- dekam de zisi beyakam halen ta gwibin hip denaye. Hwëna ano syalsa de ap tru-tru gulblun hap de zini hen beyana.
10-11 Timotius de ebon mae onak golëyaïng gwe zanna, bahem anakan husus gweblan, "An nama wal seiwir sike." Dawem enkam blikip gwesïblïn naban eirink, sap zen hen Bian mo nganak syal gwe-gwenda-men ki hen aena. Amki etan an san de golësek gwe zannak dawemkam mas ëblak- dekakim dawemkam ahakore Kristen zini in han golësek gwe zaka, sap ëe ama an kon eisbirida gwe'an.
12 Angkam hwëna Apolos hap denakaë ep ale gulzim'in: Ëe mesë sap desa tïtï tak- zen de ahakore Kristen zi niban emsa ziamjanbin hip. Hwëna angkam zen hom dwam gwe'ara. Bian de zëbe hap orasa kles tyasïblïnkam, dekam sa emsa ziamjanbir zira.

Aumwa hap de dawem gol sonen ol:

13 Salok-salokkam lowehe gwek. Hen Yesussu de taïblïblan ennak em tatem ëzauk gwen. Bahem ëaïrï gwen. Enho drak-drakkam em lowehe gwen.
14 Tïngare ere mae mo lowe henna aha zisi de kwasang gwibirida gwenkam em goltrë gwen.
15 Aya-wal oso-wal, ena mese Stepanus Baksa we wal walas zeban tame labik. Zen zen nonola langna Akaya kon ëKristen gwek, hen angkam zen tïngare enho naban Bian mo syal ensa nol gwenan.
16 Zen in zebë emsa gubirida'an: Em kire zisi blikip gwesibirida gwen-hen tïngan men kirekam tïngare enho naban syal ta gwenanke.
17 Ëe ama tangan sam gwesïk, in kim Stepanus, Portunatus, hen Akaekus mae yaïng gwezak. Ëe dekam zebë ebe mae hap de embwanna sëwehek.
18 Zen in kim yaïng gwezak, zen isrip-sri gwibin olkam ano enhona ap tatete dablazak- zen men kirekam hen emsa tatete da gwibirinke. Nen diki kïtak kire zisi nen blikip gwesibirida gwen- men zen kirekam ësyal-syal gwe-gwenanye.
19 Asia mo langnak de Kristen zini dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. Akwila ne Priskila ne, hen Kristen zini men zen zëno nik mo golak tagal gwe-gwenan, zen hen kwasang nabare dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.
20 Tïngare ahakore awe de aya-wal oso-walya, zen hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. Men kirekam Kristen zini ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran.
21 An kon an ëe, Paulus, ëre mo tahakamë aumwa hap ep mas gulzim'in.
22 Men zen Biansa kwasang nëbla srëm gwe-gwenan, dikire kareksa hla nuk. Hwëna Bian, nabakam hataza! *
23 Dikire Bian Yesus mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek.
24 Ëe ama emsa kwasang gwibirida gwenan- em in zene Bian Yesus hun ëraha-en gwekye. Dawem!

---

* **16:22 16:22** Insa Paulus ale gulku, "Bian, nabakam hataza," desa hom Yunani olkam ale gulku. Zen hwëna Ibrani mo mwin-mwankam de olkam anakan ale gulku, "Marana tha!"

Paulus mo surat ahana Korintusk de Kristen zi hip

1 Korintusk de Alap mo hlïl irin zi hip, hen tïngare zëno propinsina
Akayak de aya-wal oso-wal hap,
Yesus mo dam tasïn zini Paulus onakon, hen nëre mae mo osona
Timotius onakon:
Dawem! Eiwa, Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep Kristus asa dam
tasïkï– zëre hap de olsa dikim gol halada gwen hapye. In zebë ebe mae
hap ale gulzim'in.
2 Dawem! Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-
kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo
taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Alap kirekam nëno mae mo enhona nëp tatete ta gwizimnira.

3 Nen kïtak Bian Yesus mo Bian Alap hap dawemsa gol gweblan, sap Zen
kwasang-kwasang enna, hen dekam de enho nakon tatete gwen hap dena,
zen kïtak Bian Alap en onakon nëbe mae hap hata gwizimnin. Sap nen
an zëno walas.
4 Nen kim banakare karekna oltowe gwenan, Zen Zen nëno mae mo
enhona nëp tatete ta gwizimnira. Zen mae hap kirekam nësa gweibirida
gwenda: Aha zi de kareksa goltowenkam, nen de hwëna zëbe mae hap
enhosa de tatete tazimdin hip de enlalasa anakan zer gwizimdin hip, "A
kirekam mo Alap ano enhona ap tatete tablakaye– ëe kimë hen kirekam
karekna goltowekye."
5 Nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep nen kime karekna zëno bose
hap oltowe gwenan, dekam san de Zën de hen kareksa goltowenna kiye.
Nen sap dawemkame karekna Kristus hup de jal hap oltowe gwenan. Zen
in zep hwëna Kristus hen nëbe mae hap enhosa dikim tatete tan hap de
enlalana dawemkam zer gwizimnira.
6 Zep ëe de ëre mo wal bose walya ban kareksa zigoltowe gwenkam, zen
mae hap: Em dikim ëtatete gwen hap hen ëngaya gwen hap. Sap Kristus
kim abe mae hap enhosa de tatete tan hap de enlalana zer gwizim'inka,
zen dekam asa hen ebe mae hap ayang ul gwizim– em dikim hen kire
kareksa de goltowen nakon enlala nik ëtatete gwe-gwen hap.
7 Hwëna ëe homë anakan emsa enlala eibirida'an, "Zëno mae mo
enlalana tatete naka hom." Sap mes tangan dam gwesïnïn: Em de hen
Kristus hup de jal hap kareksa goltowe gwenkam, Zen hen sa ebe mae
hap dekam de ëtatete gwen hap de enlalana zer gwizimdi.
8 Aya-wal oso-wal, ëe ama tangan ëdwam gwe'an– em dikim abe mae
hap dena ansa ëtawa gwen hap: Ëe nër hom sërkam de kareksaë Asia mo
langnak oltowe gwek. Karekna in man sërkam tangan dohon-hon gwek,
hëndep ëe enlalana mesë anakan ëdowe hanak, "Nen an molye lowehek."
9 Ëe ama dekam eis gwibik, "Ëe an angkam jalom ëk tïhïnakë lowe he'an,
hen zen angkam aïsïs gïn hïp asa alp tabi'ira!" Hwëna zen mae hap ki
kirekam Alap asa gweibiridaka: Ëe dikim ëre mae mo sosonsa blol gwibin
srëm hap. Zen in zep, nen diki Alap en hon nen ëblol gwe-gwen, sap Zen
soson tangan Zini Zen. Zëno sosonna ki– juwen nakon dikim etan ngaya
tabin hip denaye.

10 Hwëna dekam zep Alap jalom ëk tïhïna in kon asa alal gulku, hen Zen
sa etan kirekam asa alal gul gwera. Sap ëe mesë Zëbon en onak anakan
ëyaïng gwe kïnïk, “Zen Zen sa etan tïn hïp de karek nakon asa alal gul
gwera.”
11 Zen kirekam sa lwa gwer– em de Alapsa de abe tankam asa mas
gwibirida gwenkamye. Alap kim ol gu sonenna insa dokwak gul gwe'anka,
dekam zini beya nik sa Alap hap dawemna anakan nol gweblal, “Bian, Em
ema asa sam tabirida– kirekam de desa kwasang gwibiridankamye.”

Mae hap de ol: Paulus kire hap zëre mo kalangna wet gulsuku.

12 Ëe ëre mo wal bose walya ban ëre mae mo syala homë olsaher gwe-
gwe'an. Sap ano mae mo enho nakon anakare enlalana hom wet so
gwenda, “Ëe kareksaë ol gwenan,” ahaksa, “Ëe auhu-kama enlalakamë
syal ta'an.” Hwëna anakare enlala en wet so gwenda, “Ëe an enho
lalakkamë okamanak awe syal ta gwenan– aha zisi de boton ta gwibin
srëmkam.” Sap Alap abe mae hap gol gwizimnira– kirekam de enho
lalakkam syal ta gwen hap denaye, nonol tangan ebon mae kimë lowehe
gwekke.
13 Ano mae mo ebe mae hap de surat-suratna hen dam-dam enna– em
dikim damnak baca ta gwibin hip, hen em dikim tame gul gwen hap, ba
maesa de aning gun srëmkam. Sap ëe ama ëdwam gwe-gwe'an– em de
dawem enkam asa tame tabin hip.
14 Sap dawemkame asa tame labir srëm gwe'ak, ki esa asa u seger la
gwibir. Sul sonenkame asa tame labi'ik, ki Bian Yesus mo lwa halzan hap
de yaklanak de hatankam, em esa asa isrip-sri eibiridal, hen ëe asa emsa
isrip-sri eibiridal.
15-16 Sap ëe mesë desa kïtak tame guk, zen in zebë sap menkam kirekam
kalang gwek– Makedonia mo lang san de song gwenkam de emsa nonol
amjanbir kïnzïn hapye. Etan lwahal zankam amaka emsa amjanbir kïnzïk.
Dekam ano emsa de mas gwibirida zanna maka dan nëk. Hen aumwa hap
Yahudi mo lang san dep emaka asa ër sonek.
17 Hwëna ëe ama kalangna insa wet gulsuk. Em ahakon dekon mes yabe
asa kïl lïk, “Paulus zen auhu-kama enlala naban kalang gwe-gwenda, zep
anakan gu-guk gwenda, ‘Ëe asa emsa amjanbir.’ Hwëna kirekam bëjen.”
18 Hwëna boton srëm Zini Alap mo nwenak ëe ama emsa gubirida'an:
Ano ola ebe mae hap kirekam hom!
19 Ahana hen ki– boton srëm Zi niye. Zen Alap mo Tanena Kristus Yesus.
Ëe Silas ne Timotius neban mesë zëbe hap dena ebon mae onak olhata
gwek. Em Kristus mo Zënaka de sosok tan nakon zebe anakan dam ulsuk
gwenan, “Zen hom zëre mo kalangna wet gulsuk gwenda.”
20 Sap Alap mo zi hip de ol gu-gunnu, zen kïtak Kristus hun de zeraha-en
gwen nakon nëbe mae hap jowe gwizimnin. Nen in zebe Zëbon onakon
Alapsa anakan boltere la gwenan, “Eiwa, Alap, ema asa sam ta gwibirida.
In eiwa.”
21 Sap Zen Alap Zën nëbon mae onak syal gwe-gwenda– dekam de nen
Kristus en onak tatem ëzauk gwen hapye. Zen in zep zëre mo Enhona
nëbe mae hap hlë ta sonezimki.
22 Hen kim nëp hlë ta sonezimki, Zen san de Alap de nëno mae mo
enhonak anakan ale gunnu kiye, “Zini an ëre en mo dena.” Zep angkam
Alap zëre mo Enhona nëno mae mo enhonak gwë gwenda. Zen in zebe
hen anakan tame ul gwenan, “Mensa Alap ngein sin dep dena nësa gu-
gubirida gweka, zen eiwa kirekam sa ki lwal.”

23 Hwëna ëe de emsa boton tabin srëm hap, dikire Alap asa hla tak. Ëe mae habë lwa halza srëm gwek: Ki hwëna eno mae mo karek-kareksa asa damnak wet gulzimzir. Hwëna ëe ama emsa kwasang gwibiridak, zebë lwa halza srëm gwek.

24 Ëe homë anakan emsa enlala eibirida gwenan, “Ëe asa desa tik-tik la gwibir– ano mae mo kire enkam de taïblïbin sin de ang ta gwen hap.” Hwëna nen apdenake syal ta'an– eno mae mo isrip-sri dikim hen sowehen hap. Sap nen Kristussue laïblïblak, in zebe ëtatete gwe-gwenan.

2

1 Zen in zebë enlala gwek, “Ëe babë jal gwibiridan ola ban amjanbin. Ki hwëna zen sa etan enlala nik ëdowe hanal– men kirekam nër hom ëgwëkke.”

2 Sap nabakam de eno mae mo karek-karekna insa dri yulzimdinkim, ëre mo enlalana maka hen dowe hanaka. Kirekam de lwankam, dekam nara zi dep?– etan abe hap isrip-sri enlalasa de zerblan naye. Ëe de kirekam emsa gweibirida zankam, em dekam bëjen em kire enlalasa abe hap zerblan.

3 Ëe kimë kirekam tame guk, dekam zebë eno mae mo karek-karekna insa de wet gulzimdin hip de suratna insa ale gul sonezimk. Sap dekam ëe ama emsa enlala gwibiridak, “Zen diki ano isrip-sri gwibiridan wenya zen. Hwëna ëe de kire olsa golhatazimdinkim, zen dekam sa enlalana ëdowe hanal.” Ëe hen ama emsa kïtak anakan tame tabik, “Ëe de Korintusk de zisi isrip-sri gwibiridankam, zen hen sa ano isrip-srina insa neis gwibir.”

4 Zep ëe sërkam de enlala dowe hanan nabanë suratna insa ebe mae hap ale gulzimk. Ano enlalana hlik gwe hanan hap alp gwesïkï hen nwe go-hona man beya nëk. Ëe anakare hap homë ep ale gulzimk, “Dikire zëno mae mo enlala dowe hananna in mam gwizimk.” Hwëna ëe mae habë ep ale gulzimk: Em dikim anakan asa tame tan hap, “Eiwa, Paulus mo nëbe mae hap de kwasangna mam tanganna.”

Mae hap de ol: Zini in zen karek gweka, emki zëno karekna insa angkam eititi gwibir-blin.

5 Sap nëno mae mo wal bosena in zen karek gweka, nen dekam zebe kïtak zëno karekna in kon enlalana ëdowe hanak. Ahakon mamkam neisbik, ahakon betekkam. Hwëna ano enlalana hom tangan mamkam kire hap dowe hanaka. Hwëna ëe em dikim etan zëbe hap jalsa loneblan hap homë kirekam emsa enlala sobirida'an.

6 Em dekam mese ano ol san ang tak– zini insa de halen tan hap langa tasïnkïmye. Hëndep ebon mae onakon beya nik mes kirekam në gweblak. Zep angkam dekam ërzausuk.

7 Zen in zep emki angkam zëno karek-karekna insa kwasang tola ban eititi gwibir-blin, hen amki etan zini in han ërgolek de gwek– dekam de enlala naka tatete ta gweblan hap. Kirekam de gwë gweblan srëmkam, ki zëno enlalana anakan sa tangan dowebla hanala, “Asa mes hëndep baes nëblak.”

8 Ëe in zebë emsa tïtï tabi'in: Emki anakan damnak gu gweblan, “Ëe nama emsa kwasang ë gwebla'an.”

9 Hwëna ëe mae habë menkam zini insa dikim halen tan hap de suratna insa ale gul sonezimk: Dekam de anakan emsa akasibiridan hap, “Zen wëhë tangan kïtak ano ol san ang ta'ak?”

10 Ëe ama angkam zëno karekna insa eititi gwibir-bli'an. Zep emki hen eititi gwibir-blin. Hwëna zen sap diki asa hom mamkam karek taka.

Hwëna ëe mae habë Kristus mo nwenak zëno karekna insa eititi gwibir-
bli'an: Ebe mae hap de dawem hap.
11 Ëe dowal mo kïgï mo syal de ebon mae onak soson gwen hap homë
ki dwam gwe'an. Sap nen zëno syala hal-halaka hom.

Mae hap de ol: Ëe in zen Kristus mo nganak syal ta gwenan, ëe san de okamanak awe ngatan zi mo lang nakore irase dawemna kiye.

12 Ëe kimë Troask hatak, Kristus hup de ol dawemsa de gol halada
gwenkam, Bian Yesus dekam zep abe hap orana kles tyasïblïka– dekam
de Troask de zisi beyakam Bian Yesus osan dep tïtï tabin hipye.
13 Hwëna ano enhona mae hap zë sëwehe srëm gweka: Sap ëe homë
zë nëre mae mo osona Titus Baksa zergaïng gwek. Ëe ama tangan sap
dwam gwek– Titus onak de emsa salbiridan hap. Zebë nabakam zëwe de
ëKristen gwen wenya hli yuludak– Makedonia mo lang san dikim tëbla
song gwen hapye.
14 Hwëna nen diki Alap mo bosena nen teip gulsuk gweblan! Sap ëe men
zenë zëre mo nganak syal ta gwenan, asa zep Alap ë-ë san tïngare zi hip
anakan golëtrei gwizimnira, "Zini an zen Kristus mo soson nakon dowal
mo kïgïsa nyaublu ine gwenan." Zep ëe kimë Kristus hup de ol dawemna
ol halada gwenan, dekam zebë ënwe-mase gwe-gwenan– san de ngatan zi
mo lang nakore irase dawemna kiye. Zini zep irasena insa nale gwibirin.
15-16 Alap Zëna hen zep irase dawemna asa alebirida gwenda– mae
hap, "Zen ano Tane mo bosesa okamanak nol halada gwenan." Hwëna
okamanak de zini ahakore en nik irase dawemna asa nalebirida gwenan–
men zen en ëngaya gwen hap de ora san ang ta'anke. Sap zen en man
ngatan zi mo lang nakore irasena insa nale gwibi'in. Hwëna men zen
juwen hap de ora san ang ta gwe'an, zen man asa husus neibirida gwe'an.
Sap ngatan zi mo lang nakore irase dawemna in, zëbe mae hap san de irase
karekna kiye. San de zi tok ase. Ëe in zebë hen ëre mae mo syala insa
lenggwan gwibi'in– anakare hap, "Ëe ë-en molyë kirekam syal ta'anam!
Ëe auhu-kama zini ë-en banakan dep?– ang hap de syala insa de sul sonen
naye."
17 Hwëna ëe in zebë ëre mo wal bose walya ban aha zi mo kim syal ta
srëm gwe-gwenan. Sap ahakon te-ala en hap Alap mo ola ëk enkam tawa
da gwibirin. Ëe hwëna anakarekamë ënaka enlala eibirida gwenan, "Ëe
an diki Alap mo nwe kara gwennakë Kristus mo nganak syal ta'an." Ëe in
zebë tïngare enho naban Kristus hup de ol dawemna ol halada gwenan–
men zep Alap asa dam tasibirkiye.

3

1 Hwëna ëe de kire hap denaka ebe mae hap ale gul sonezimdinkim,
dekam san ha anakan esa etan asa enbiridal?– "Zen kirekam man zënaka
bën-jana dabi'in." Hwëna ëe ama emsa enlala sobirida'an: Eno mae mo
ngïrïnnïk de ano mae mo syala bahem eititi gwibin. Ahakore zini men
zen namjanbiridanda gwenan, zen zënaka dikim anakan tame tabin hip
de suratsa noltrei gwizimnin, "Zini an mo tawa tabinni dawemna. Sap esa
asalblal." Hen ahakon emsa kirekam de surat hap abe da gwibirin– aha
ënak de hwëna desa goltrei gwizimdin hip. Hwëna ëe homë kirekam de
suratsa de goltreizimdin hip ëdwam gwe-gwenan.
2-3 Sap em in zene ënwe-mase gwe-gwe'an– ano mae mo surat makanye.
Sap eno mae mo lowe hensa de kara gul gwizimdinkim, dekon zep tïngare

zini asa hen tame da gwibirin, “Zëno mae mo Alap hap de syala zen dawemna.” Zep eno mae mo lowe henna angkam, san de Kristus onakore suratna kiye– tïngare zi de zë karatda gul gwen hap. Zen tintakam de ale gunsu hom, hen kasonak de ale gunsu hom. Zen hwëna Ngaya Zini Alap Zën zëre mo Enhokam suratna insa ale gul gwenda– eno mae mo enhonakye. Hwëna Zen dekam zep hen ano mae mo enhonak ebe mae hap de kwasangna dawemkam ale gulku. *

4 Ëe Alap mo nwe kara gwennakë kirekam ep ale gulzim, sap ëe ëre mae mo syal hap dena kïtak mesë Kristus onak blol eibik.

5 Ëe a en bëjënë anakan ëgun, “Ëe asa ang hap de syala ansa ol gwer.” Hwëna ano mae mo sosonna, ba maesa dikim syal gwibin hip dena, zen kïtak Alap onakon hata gwenan.

6 Zen Zen abe mae hap sosonna gol gwizimnira– dekam de zëre mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa golluwe gwen hap denaye. Ol ziaha-en gun ësena in, zen ëpba tïtï tabin ol ale gunsu dikim syal gwibin hip denaka hom. Zen hwëna Alap mo Enho dikim ing gwe hebiridan hap dena. Sap zini men zen ëpba tïtï tabin ol san anakare enlala naban ang ta gwenan, “Tahakam de syala ansa de syal gwe-gwibinkim, ëe dekam asa Alap mo nwenak dakastïl,” zen hwëna dekam nama juwen ora san ang ta gwe'an. Zen diki Alap mo Enho naban de zergwënkam esa ëngaya gwer.*

Mae hap de ol: Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena, zen Musa mo tïtï tabin ola kon sërkam de dawem tanganna.

7 Zep ëpba tïtï tabin ola in, zen san de juwen orana kiye. Sap desan de ang tankam dekam hom Alap mo Enho nakore ngatanna nulin gwek. Hwëna sap kirekam, zen sap hen nonol lone sennak Alap mo ngatan naban hatak– orep kim Alap Musa Bak hap kaso dak-daknak ale gulblukaye. Musa dekam holokam Alap han ë gweka. Zep Alap onakore ngatanna zëbon onak makan gweblak, hëndep nwe-masena zep lilïngtïlblïka. Dekam Israel Bak mo ausu nakore zini nwe-masenak bëjen hla tan, sap man tangan yakla nwe mo kim ngatan gweblaka. Hwëna Musa mo nwe-masenak de ngatanna in man sangankam tap gwebla song gwek.

8 Hwëna Alap insa etan nër hom ol ziaha-en gun ësena nëbe mae hap golzimki, zen hwëna zëre mo Enho de ing gwe hebiridankam de ëliwehe gwen hap dena. Zep zen diki zen– nëbe mae hap de ngatanna mam tangan wenyaye, san de ngatan zi mo lang nakore ngatanna kiye.

9 Ëpba tïtï tabin ola in sap aïrïs, hen zen sap ngatan zi mo lang nakore ngatan naban hatak. Hwëna anakare enlala naban de desan ang ta gwenkam, “Ëe dekam en asa Alap mo nwenak ëdakastïl,” dekam hwëna man nwe-mase gwe-gwenan– san de juwen ora san de nama ang tanna kiye. Sap desan en de ang tan hap kim ëalp gwe-gwek, zen hwëna dekam hom mae enho nakon ëliwehe gwek. Hwëna angkam Alap mo ol ziaha-en gun ësena an, zen zen tangan ngatan makan nëbe mae hap lwazim'in. Sap nen desan de ang tankame Alap mo nwenak ëdakastï'ïn.

---

* **3:2-3 3:2-3** Yunani olkam man dam gwesïnïn: Kasonak de alena mensa Paulus awe enlala gwibirki, zen men desa Alap Musa Bak hap dare taha-tapkam de jalse gwen ola kaso dak-daknak ale gulblukake, desa enlala gwibirki. Zep Korintusk de zini zen tïtï tabin ol san de tim enkam ang ta gwenkam hom Alap mo nwenak ësam gwesïk. Zen hwëna enho nakon ëliwehek, zep Alap mo dwam gwibin sin lowehe gwek. (Yer. 31:33) * **3:6 3:6** Gal. 3:10-14; Rom. 8:1-8

10 Zep nëno mae mo nwenak, nonol ngatanna in mo sosonna mes tangan
tap gwek. Hwëna angkam de ngatanna an sërkam tangan nësa zïlbir ane
gwe'an.
11 Sap nonol ngatanna in zen Musa Bak ensa zïlblï ine gwek, ki zep
hëndep tap gwebla song gwek. Zep hen kirekam– ëpba tïtï tabin ola inye.
Zëno sosonna angkam mes tap gwer. Hwëna Alap mo ol ziaha-en gun
ësena an, zëno ngatanna hëndep denaban sa nësa zïlbir ane gwer.
12 Ëe kirekamë Alap onakore ol ësena insa laïblïbik, ëe zebë udobe
naban tïngare zini Kristus hup dena kim damnak lonbirida gwenan.
13 Ëe Musa mo kim homë udobe srëmkam ëgwë gwenan. Zen man kaen
hakkam zëre mo nwe-masena tahale gweka– dekam de Israel Bak mo ausu
nakore zini in zëno nwe-masenak de ngatanna insa anakan hlaul gweblan
srëm hap, "Angkam man tap gwebla song gwe'an."
14 Hwëna zen in zep Israel mo zi ausuna ënol drak-drak gwek, hëndep
angkam nama. Zen kim Musa mo ëpba ola insa baca nul gwenan, dekam
hwëna man nwe-mase gwe-gwenan– san de Musa mo kaen hakna inkam
de zëre mae mo nwesa tatak sonna kiye. Zen in zep hëndep angkam enlala
nakon ëkawesïk. Hwëna Kristussu de taïblïblankam, zen dekame enlala
nakon ëngatan gwe-gwenan– san de kaen hakna insa de nwe nakon hïl
gïlsïnnï kiye.
15 Israel mo ausu nakore zini zep hëndep nama kirekam lowehe gwe'an–
san de nwe dïmïnnï kiye. Musa mo alena insa sap karatda nul gwenan,
hwëna zëno eini hom dam nulsuk gwenan.
16 Hwëna Musa Bak kim olsa de gu soneblan hap Biansa golek de ta
gweka, zen dekam man kaen hakna insa nwe-mase nakon hïl gïlsïk gweka.
Zep hen kirekam nëbe mae hap angkam lwa gwizim'in: Men zen Bian
Yesussu neirin gwenan, zen dekam zep zëno mae mo nwenak de kaen
hakna ëhïl gwe hana gwenan. Enho nakon hen dekam zep ëngatan gwe-
gwenan.
17 Ngatanna in zen Bian Yesus onakon zïl ine gwe'an, zen apdenak zëre
mo Enho naban. Men zëbon Bian Yesus mo Enhona in ing gwe henna, zen
dekam zep Musa mo ëpba tïtï tabin ola kon ëhïl gwe hana gwenan. Sap
zen zen zini nësa hulen makan gweibirida gwenan.
18 Zep nen an angkam nwenak de kaen hak srëm nike lowehe gwe'an.
Nen in zebe enho nakon Biansa dam-dam enkam kara la gwenan. Zep
nëno mae mo enhonak san de Yesus zëre mo ngatan dekon lïtïl ine gwenna
kiye. Zep nëno mae mo enhona man Yesus, zëre mo Enho naban de apde
nën hap wet gwesïk zahe gwenda. An kïtak Bian Yesus zëre mo Enho
nakon ki kirekam nëbe mae hap jowe gwizimnin.

4

Mae hap de ol: Ëe kire habë enlalana ëdowe hana srëm gwe-gwenan.

1 Zen in zep, sap Bian Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon mes
kirekam syala abe mae hap wei yul sonezimki, ëe in zebë enlala dowe
hanan srëmkam syal ta tine gwenan.
2 Zep men zen zëre mae mo tawa tabin karekna saher hap ber-ber nulida
gwenan, ëe kirekam homë. Ëe homë Alap mo ola men-man ul gwenan–
dekam de zisi ëre mae osan dep wan-wan ta gwibin hipye. Ëe hwëna
dam-dam enkamë eiwa de enna kim hleng ososubirida gwenan– dekam
de kïtak de zi asa anakan tame tabin hip, "Zen dam-dam enkam Alap mo
nwenak syal ta gwenan."

3 Ëe zebë Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna ba maesa de
ber-ber gun srëmkam tawa la gwibirin. Hwëna men zen tame nul srëm
gwe-gwenan, zen zen ënwe-mase gwe-gwenan– san de kaen hakkam de
nwesa tatak sonna kiye. Zen men zen juwen ora san ang ta gwe'anke.
4 Okamana awe de boton alapna, dowal mo kïgï, zen mes Yesussu
de taïblïblan srëm wenyik mo nwena dïmïn tabir-zimki– zen dikim
ol dawemna in mo ngatansa enhonak eisbin srëm hap. Kirekam de
gweibiridan srëmkam, zen maka Kristus mo ngatan zi mo lang nakore
sosonna tame nul gwe'an. Sap Kristus Zen Alap zëre han ki en.
5 Zep ëe aen dikim ëmam gwen hap homë ol halada gwenan– ahakore
zini men kirekam ëgwë gwenanke. Hwëna ëe Bian Yesus Zën de mam
gwen en hap denakaë anakan ol halada gwenan, "Yesus Zen Teipsïn
Tangan Zini Zen." Hwëna zëno bosesa dikim mam gun hup ëe mesë
ëgwëk– san de ebon mae de ëbabu gwen zini kiye.
6 Sap Alap men Zen okamana ansa de yang gulsun srëmnak guku,
"Kawesïnnï an kon ngatanna de jowek," zep Zen mes hen kirekam nëno
mae mo enhona ngatan tabir-zimki. Menkam nëno mae mo nwena tatak
sonna hen enhona kawesïnnï. Hwëna angkam enho nakon nen ema
Yesussu kara la gwe'an. Zen in zebe tame uk, "Kristus hun de zergwë
gwenkam, nen dekame Alap mo ngatan zi mo lang nakore sosonna eis
gwibi'in."
7 Nëno mae mo timni, zen sap kama nakon de yang tabinni, zep dawem
naka hom. Hwëna dekam de enho nakon ëngatan gwen hap dena insa
Alap ing ta sonezimki, zen sërkam de dawem tangaranna zen. Nëno mae
mo timni sap karekna, hwëna olk, ngatan zi mo lang nakore nik zë gwë
gwenda. Zen dekam zep dam gwesïk gwenan: Sosonna men dekamë syal
ta gwenan, zen kïtak Alap onakorena. Ëre mae mo tim nikore naka hom.
8 Ano mae mo jal zini sap beya tanganna, hëndep zen man sap asa
ngïrïn da gwibirin. Hwëna Alap abe mae hap sosonna gol gwizimnira, ëe
zebë nama lowehe gwe'an. Anakare ngalap enlalana hen ki sap abon mae
onak hata gwenda, "Ëe banakan asa loweher?" Hwëna ëe dekam homë
enlalana anakan ëtopse gwe-gwenan, "Alap molya asa mas gwibiridaka."
9 Zen karek tabin hip sap asa alp dasïk gwibirin, hwëna Alap hom asa
da tasïk gwibirida. Sap ki asa mos-mos ta gubin hip alp dasïk gwibirin.
Hwëna Alap ap sosonna gol gwizimnira, zep asa timbwas dabir srëm gwe-
gwe'an.
10-11 Ëe mesë Yesus hun ëraha-en gwek, zep ëe tim niban de nama
okamanak lowehe gwenkam zebë mwin-mwankam anakan eis gwibirin,
"Nësa an hen Yesus mo kim karek da gwibirin, hëndep zëno kim hen nësa
damera gwenan." Hwëna sosonna men dekam Yesus etan ngaya gweka,
zen hen man ano mae mo timnik lwa gwenan. Zep ahakon asa de hlauluda
gwenkam anakan tame nul gwenan, "Zëno mae mo timni sap sin-sinni,
hwëna Yesus Zen ëngaya gwen hap de sosonna gol gwizimnira."
12 Zep Alap mo nganak de syal ta gwen wenya ëe insa kirekam juwen
hap ëalp gwesïk gwenan, hwëna em dekone ëngaya gwe'an.
13 Alap mo olak zini man anakan ale gulku,

"Ëe Alapsaë taïblïblak, zebë tonbiridak."*

Ëe hen kirekamë Alapsa laïblïbla'an, zebë zëbe hap dena aïrïn srëmkam
lonbiridanda gwenan.
14 Sap ëe mesë Alapsa anakan laïblïblak: Men kirekam Bian Yesussu tïn
nïkon ngaya taka, zep nen men zene Deban ëraha-en gwek, nësa hen

* **4:13 4:13** Mzm. 116:10

kirekam sa ngaya tabiri. Zen dekam sa zëre onak dep kïtak nësa tagal gulsulu.

15 Zep ëe de kareksa goltowe gwenna, zen aïrïs. Ëe ama dekam ësam gwesïk gwe'an. Sap zen dekame em anakan tawa ei gwibi'in, “Alap man angkam Yesus onakon nësa kwasang gwibirida gwe'ara.” Hwëna etan beya tangan nik sa ebon mae onakon ësane gwe-gwer, hëndep zen de hen Yesussu taïblï gweblankam, zen hen sa Alap hap dawemna nol gweblal hen bosena teip nulsuk gweblal.

16 Zen in zebë enlala dowe hanan srëmkam syal tanda gwenan. Nëno mae mo timni an sap man ësin gwe hana gwenan, hwëna Alap man nëno mae mo angna mwin-mwankam tatete ta gwizimnira.

17 Zep ëe insa awe karekna oltowe gwenan, zen jahalhana hen holo tangankam hom. Hwëna ngatan zi mo langnak zen zep sa Alap dawemna abe mae hap dohon-hon tangankam golzimdi. Zen zen- hëndep de wenya, hen mam tangan wenyaye.

18 Zep nen home angkam en dep de ba maesa enlala ei gwibirin- mensa okamanak awe hla kul gwenanye. Sap nwekam de hlaul gwenkam dena, zen hëndep denaka hom. Hwëna nwekam de hlaul gwen srëm wenya, zen diki zen- hëndep de wenyaye. Zen diki desa de dokwak gun hup nen dam-dam enkam hlu-hluk gwen.

5

Ngatan zi mo langnak de timsi de kara gwibin hip de ol:

1 Nen mese sap ëtawa gwek: Nëno mae mo timni an, zen san de sohlas gola kiye- bohëkam de zë okamana awe lowehe gwen hap dena. Zen gol kluk mo kim sa ëklasak gwer. Hwëna dekam nëno mae mo ngatan zi mo langnak dep de timni hen ki. Zen hëndep de gola zen- Alap mo syal gweblan zi niye. Zen zi mo syal gweblan golsa hom.

2 Okama ennak dep de timni an karekna. Zen zebe sërkam ëdwam gwe-gwenan- ngatan zi mo langnak dep de timsi de baju makan ala son hapye.

3 Desa de alala tankam, dekam nëno mae mo angna molya irkare makan lowehe gwek.

4 Okamanak dep de kluk gol makare tim niban de nama lowehe gwenkam, nen dekam ema anakan ëenlwan gwe-gwenan, “Awe de gwënna dohon tanganna. Diki hëndep de tim niban de gwënna aïrïs.” Hwëna juwenkam nen home ëdwam gwe'an- tim srëmkam de ang en nik lowehe gwen hapye. Diki nabakam de ngatan zi mo langnak dep de timsi de ala sonna aïrïs. Dekam awe en dep de timni ansa Alap sa owas hap hëndep de ëngaya gwen hap de tim hip nëp li yul sonezimdi.

5 Zen Alap Zën ki kirekam dep nësa hohle tabirki. Zen in zep zëre mo Enhona nëbe mae hap ing ta sonezimki- dekam de nësa anakan hamal hap gu-gubiridan hap, “Em esa eiwa ëre mo Tane naban hëndep denaban ër gwë gwer.”

6 Nen in zebe enlala tatetekam lowehe gwenan, sap nen mese tame uk, “Okamanak dep de tim niban de nama lowehe gwenkam, dekam nen Bian onakon nama langanak.”

7 In zebe Biansa de anakan taïblïblan enlala naban lowehe gwenan, “Mensa angkam hla kul srëm gwe-gwe'an, Zen desa sa lamkam nëbe mae hap golzimdi.” Zep nen home nwekam de hlaul gwen wenya ansa dwam ei gwibi'in.

8 Zep nen enlala tatete nabane Biansa anakan laïblï gwebla'an, “Zen eiwa ngatan zi mo langnak dep de timni sa nëp lop tazimdi.” In zebe

anakan ëdwam gwe-gwenan, “Angkam de timni ansa emaka hli ku'in-
dekam de hëndep de wenyaka gul irin hip- Bian zëre hon dikim gwë
gwen hap denaka.”
9 Zen in zep okamanak awe de nama lowehe gwennak, nen diki Bian de
nësa sam gwesibirida gwen en hap nen ëalp gwe-gwen- men kirekam esa
hen wakuwe ëalp gwerye.
10 Sap nen lamkam Kristus hon esa kïtak aha-en aha-enkam yaïng gwe-
gwer, hen Zen dekam sa nësa takensibirida gwera, “Em banakarekam
okamanak de tim niban gwë gweka?” Dawemsa de syal gwe-gwibin wenya
kip, dawemsa sa golzimdi. Hwëna karekna men zen syal nei gwibik, zëbe
mae hap hëndep kareksa sa golzimdi.

Alap han dikim zerumlae gwen hap de ol:

11 Sap ëe mesë Bian de kirekam nësa klis gun hup dena insa tame uk,
zen in zebë ëe, Bian mo nganak de syal ta gwen wenya, Alap han dikim
zerumlae gwen hap de olkam tïtï la gwibirin. Alap Zëna mes asa anakan
tame tabirki, “Zen tïngare enho naban ano nganak syal ta gwenan.” Zen
in zebë hen ëdwam gwe-gwe'an- em de hen kirekam asa tame ta gwibin
hip.
12 Ëe ënaka de boltere tabin hip homë ki kirekam emsa gubiridal.
Hwëna ëe ama ëdwam gwe'an- em dikim asa isrip-sri gwibiridan hap.
Dekam aha zi de asa tonsubiridankam em emaka enbirida'an, “Paulus
wal bose wal zeban Alap mo nganak zëre mae mo bosesa de mam gun
hup hom golësyal ta gwe'ara. Zen tïngare enho naban syal ta gwenan.”
13 Zep auhu-kama enlala zini sap sa asa anakan donsubirida gwer, “Zen
in mamakkam syal ta gwenan.” Hwëna ano mae mo enlalana anakan
lwa'ara, “Ëe sap asa zi mo nwenak saherak altïl gwer, sap ëe Alap en de
asa sam gwesibirida gwen en habë syal ta gwe'an.” Hwëna em de anakan
asa tame tabinkim, “Zen mamakkam hom syal ta'an,” kirekam aïrïs. Sap
ëe emsa de mas gwibiridan habë syal ta gwe'an.
14 Sap ëe anakare enlala nabanë syal ta gwenan, “Kristus Zen nëbe mae
hap de kwasang hap te-lidak sonnak tïlkï.” Zep zëno kwasang-kwasangna
man ano mae mo enhonak syal gwe-gwenan. Sap ëe hen anakanë ëtaïblïk,
“Kristus Zen tïngare Alap mo hlïl irin wenya nëbe mae hap tïlkï, zep Alap
mo nwenak Zen dekam nësa kïtak golëjuweka.”
15 Zen kirekam mae hap ki lwak: Nen dikim Zëbon en onak lowehe gwen
hap, nëre mae mo auhu-kama enlala san dikim lowehe gwen srëm hap.
Zep Kristus mo nëbe mae hap de tïnnï, hen Alap kim nëbe mae hap de
dawem hap tïn nïkon ngaya taka, nen bap nen desa asyas makan enlala
gwe-gwibin.
16 Zen in zep, ëe bëjënë angkam aha zisi auhu-kama enlalakam anakan
enlala gwibiridan, “Zen mamna,” ahaksa, “Zen betekna.” Orep ëe hen
Kristussu auhu-kama enlalakam ama kïl lïk, “Totore zi.” Hwëna angkam
ano mae mo enlalana mes wet gwesïkï.
17 Sap men nara Kristus hun zeraha-en gwenna, zen dekam sa jowera-
san de aha zi, ësena! Dekam ëpba enhona mes tap gweblaka, hwëna
angkam ëse enho naban zergwë'ara.
18 Zen kïtak Alap ki kirekam nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zimnira.
Orep nen sap Alap mo jal zi mo kime lowehe gwek, hwëna Kristus onakon
zep nësa golëumlae gweka. Zen in zep hen abe mae hap syala wei yul
sonezimki- zëre han dikim zerumlae gwen hap de ol dawemna insa de
gol halada gwen hap denaye.
19 Ëe in zebë ol dawemna ansa ol halada gwenan,

“Alap Kristussu zer soneka– Zen de te-lidak sonnak okamanak de zi hip tïn hïp, Alap Zën dikim kïtak nësa golëumlae gwen hap. Kristus hun de zeraha-en gwenkam, dekam Alap man nëno mae mo karek-karekna eititi gwe-gwibirida.”
Ëe kirekamë ol halada gwenan, sap Alap mes ki Zën dikim golëumlae gwen hap de syala insa abe mae hap wei yul sonezimki.
20 Zep ëe an Alap mo dam tasibinni– Kristus mo bosekam de emsa kwang guludan hap dena, Alap Zën de emsa kwang guludan makan. Ëe in zebë emsa Kristus mo bosekam etan anakan tïtï tabi'in, “Alap han em zerumlae gwen.”
21 Sap Kristus Zen sap hom karek maena golka. Hwëna Alap man gwëblaka– san de kareksa de gol gwen zini kiye, nëno mae mo karek-karekna kim kïtak wei yul soneblakaye. Hen zen mae hap ki Alap kirekam syal gwibirki: Nen dikim Kristus hun de zeraha-en gwenkam zëre mo nwenak ëdakastïn hïp.

6

1 Sap Alap asa kirekam golësyal ta gwe'ara, ëe in zebë emsa tïtï labi'in: Em hen angkam mese Alap mo kwasang-kwasangna enhonak eisbik, zep desa bahem asyas makan gwei gwibin.
2 Sap men kirekam Alap mo ëpba olak lwak, Zen nama emsa angkam anakan gubirida'ara,
“Em kime juwen oranak lowehe gwek,
emsa de kwasang gwibiridan hap de yaklanak kim hatak,
dekam zebë eno mae mo abena sak.
Yaklana inkam Ëe ama ngaya tabin hip hatak.”*
Zen in zep, Alap mo kwasang gwibiridan hap de yaklanak angkam mes hatanan! Angkam an ëngaya gwen hap de yaklanake lowe he'an! Zep desa bahem asyas makan gwei gwibin.

Mae hap de ol: Ol dawemsa de gol halada gwen hap de wenya, ëe dawem naban karek nabanë itowe gwenan.

3 Ëe in zebë ëalp gwe-gwe'an, “Bap zen zini ano mae mo banakare karek mae nakon Alap de kwasang gwibiridan hap de ol ësena in san ang ta srëm gwen. Alap hap de syala an, bap zen zi mo nwenak karek gwen.”
4 Zep banakare maesa de goltowen nakon, ëe ama zi de anakan asa tame tabin hip ëdwam gwe-gwe'an, “An eiwa Alap hon de syal ta gwen zi.” Ëe zebë dawemkam tatem ëzauk gwenan– sap totoresa de kareksa goltowennak, hen sap zi de asa karek tabinnik, hen sap jalom ëk tïhïnak de lowe hennak.
5 Asa mes dangole gwibik hen bwinak yal nulne gwek. Ëre mae mo tawa tabin jal hap, dekam zep zini ëïlman gwe-gwenan, hen asa tameran hap alp dasïk gwibirin. Tahalha naban de lowehe gwenna hen mesë dawemkam eis gwibik– sap dohon-honkam de syal ta gwenna, yaklam, hen kam blal, hen usak naban de lowehe gwen naye. Hwëna ëe namaë deban tatem ëzauk gwenan.
6-7 Sap eiwa kirekamë karekna oltowe gwenan, hwëna ëe ama ëdwam gwe-gwe'an– tïngare zi de anakan asa tame tabin hip,
“Zëno mae mo enlalana lalak enna.
Hen ba maesa de tame gun hup dena zëno mae mo enlalana blala.
Hen zen jala tawa naka hom.
Hwëna zen enlala sae-sae naban aha zisi mas neibirida gwenan.

* **6:2 6:2** Yes. 49:8

Hen tïngare enho naban aha zisi kwasang neibirida gwenan.
Alap mo Enhona hen man zëbe mae hap sosonna gol gwizimnira.
Hen Alap mo sosonna zëbon mae onak lwa gwenan.
Zep zëno mae mo tawa tabinni eiwa tanganna.”
Eiwa, Alap mo nganak de syal tan zini, ëe zebë okamanak awe lowehe gwe'an– san de Kristus mo jana nabare zini kiye. Zep eijan hap de tïngare kire-kirena mensa Alap nëbe mae hap lop ta gwizimnira, desa ama kïtak kap la gwenan.*
8 Ëe kire enlala nabanë Yesussu babu ë gweblanan. Zen zep hwëna ahakon asa husus neibirida gwenan, hwëna ahakon hen man asa sam neisibirida gwenan. Ahakon ano mae mo bosena man mam nul gwenan, hen ahakon man asa lamang da gwibirin. Ëe sap eiwa de enna kimë tawa la gwibirin, hwëna ahakon man asa nenbirida gwenan, “Zen in nësa de yasik ta gwibin hip de zi.”
9 Zen sap ki asa tame da gwibirin, hwëna man asa neibirida gwenan– san de tame tabin srëmna kiye. Asa man kïl dï gwibirin, “Mes juwek,” hwëna sap namaë lowe he'an. Asa man ki sap dangole gwibirin, hwëna ëe homë kim juwe'an.
10 Enlala dowe hananna ki sap abon mae hata gwenda, hwëna nabakamë etan ëisrip-sri gwe-gwenan. Ëe sap te-ala srëmkamë lowehe gwenan, hwëna hëndep de te-alana ëyë kae ë gwebla-zim'in. Okamanak sap ano mae mo kire-kirena hom, hwëna Alap mo ïrïk gïnnïk dep de kire-kirena, zen ëyë kïtak bi ëblan da'an.
11 Korintusk de aya-wal oso-wal, ëe mesë kirekam damnak ebe mae hap de kwasang hap ëre mae mo enhona ërtreizimk.
12 Ëe homë olzausu'un– emsa de kwasang gwibirida gwen naye. Hwëna em mes yabe olzausuk– asa de kwasang gwibirida gwenna.
13 Zep ëe ama angkam emsa gubirida'an– ëre mo walassa de gubiridan makan: Eno mae mo abe mae hap de kwasangna emki hen esek gulsen.

Kristen gwen srëm zi niban de golësiri gwe-gwen srëm hap de ol:

14 Ëe ama emsa gubirida'an: ËKristen gwen srëm zi niban bahem golësiri gwe-gwen. Zen mae habë ki kirekam emsa gubiridal: Sap karek gol gwen zi niban bëjen dawem gol gwen zi niban aha-ere enlalakam apdekam syal tan. Hen kawesïnnik de lowehe gwen zi niban bëjen ngatannak de lowehe gwen zi niban ëaha-en gwen.
15 Kristus hom dowal mo kïgï naban olsa aha-en ul gwenda. Zep hen kirekam, ëKristen gwen zini bëjen ëKristen gwen srëm zi niban ësiri gwen.
16 Boton alap yang tasibinni hom eiwa de Zini Alap mo golak kang nul gwenan. Nëno mae mo lowe henna hen kirekam: Sap nen kïtak san de Ngaya Zini Alap hap de gol– men kirekam Zëna gubiridakake:
“Ëe asa zëno mae mo ngïrïnnïk gwë gwer,
hen Ëe asa desa golëlowehe gwer.
Zen Asa en sa boklena kom noso gweblal,
hen Ëe asa desa bi gwibiridal.”*
17 Zen zep nësa hen gubirida'ara,
“Enlala kawesïn zi mo ngïrïn nïkon emki wet so gwen.
Emki desa langa tasibin.
Kun nabare kire-kirena bahem mae towanbin.

* **6:6-7 6:6-7** Ef. 6:10-18; 1Tes. 5:8 * **6:16 6:16** Im. 26:11-12; Yer. 32:38; Yeh. 37:26-27; 1Kor. 3:16-17

Kirekame lowehe gwe'ak, ki dekam Ëe asa etan emsa golëlowehe gwer.”*
18 “Em ëre mo walas hap esa ëjower.
Hen ‘Bian’kam esa Asa en gweblal.
Soson Zini Alap Ënë ki emsa gubirida'an.”*

7

1 Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap Alap kirekam nësa gu-gubiridaka, zen zep nëre mae mo enlala naban enho naban tïngare karek-karek nakon nen lalak ta gwibin. Enho lalak enkam nen lowehe gwen, hen Alapsa bap nen asyas makan enlala gwe-gweblan.

Paulus kim Korintusk de Kristen zini isrip-sri gwibiridakake:

2 Hwëna aya-wal oso-wal, ere mae mo abe mae hap de kwasang-kwasangna emki esek gulsen. San kië ebon mae onak zini karek lak? Ahaksa aha maena san kië yasik lak? Hen san kië emsa te-ala mae hap aberbe la gwibik?

3 Ëe kirekam em dikim ësaher gwen hap homë ki ale gulzim– anakan dikim ëenlala gwen hap, “Eiwa, diki te-alasa emaka olzimk.” Sap men kirekamë emsa gubiridal, ëe sërkamë emsa kwasang eibirida gwenan. Hëndep ëe de juwen maekam ahaksa nama de lowehe gwenkam, ëe molyë emsa de kwasang gwibirida gwenna olzausuk.

4 Ëe, Paulus, mesë emsa dawemkam anakan taïblïbiridak, “Ëe de zëno mae mo lowe hensa de oto gulsun hup gubiridankam, zen molya asa jal nëblak.” Hen ëe namaë emsa anakan sam gwesibirida gwenan, “Zen ano walas dawem-dawemna.” Ëe sap ëre mo wal bose walya ban kareksaë zigoltowe gwenan. Hwëna emsa de enlala gwibiridankam, ëe dekam zebë enlala nakon ësëwehe gwenan, hen ano mae mo isrip-srina dekam tangan zep taman kïnï gwenan.

5 Hwëna eiwa, ëe kimë Makedonia mo langnak yaïng gwek, dekam ano mae mo enhona hom sëwe heka. Sap ëe karekna da-en homë zë oltowe gwe'ak. Dekam zëwe de zini man asa husus neibirida gwe'ak, hen man asa karek da gwibik. Hen deban ebon mae onakore ola homë ësane gwe'ak, zebë enlala nakon ësëwehe srëm gwek.

6 Hwëna enlala dowe hanan zi hip Alap enho tatetesa zer gwizimnira. Zep Titus Bak kim ebon mae onakon abon mae onak hata zaka, dekam zep ano mae mo enlalana sëwe hezimki.

7 Zëno hatazan en hap homë ëtatete gwek, hwëna zen kim anakan aïsïl gwe zakake, “Korintusk de zini ano enhona dawemkam ap së da soneblak, hen zen dawemkam ëdwam gwe-gwe'an– Paulussu de etan zertowen hapye. Zen man angkam damnak anakan ëkira-kla gwe-gwenan, ‘Eiwa, ëe ama Paulussu kirekam karek lak.’ Hwëna zen angkam eno tahasa de trï so gweblan hap ëdwam gwe-gwe'an.” Ëe kimë kirekam Titus hon emsa salbiridak, ama tangan sërkam isrip-sri gwek.

8-9 Ëe nonol ama sap enlala gwe-gwe'ak, “Ëe ba habë zëno mae mo kareksa de dri yulzimdin hip de suratna insa ale gul sonezimk? Zen sa hwëna enlala nik ëdowe hanal.” Sap eiwa kirekamë enlala gwe-gwe'ak, hwëna angkam mesë dam gulsul, “Ëe ama sam gwesïk– kirekam de emsa jal gwibiridankamye.” Ëe eno mae mo enlala dowe hananna in kon homë sam gwesï'ïn. Hwëna ena dekone ëhale'an. Hen angkam enlala dowe

* **6:17 6:17** Yes. 52:11; Yeh. 20:34,41 * **6:18 6:18** 2Sam. 7:8,14; 1Taw. 17:13; Yes. 43:6; Yer. 31:9

hananna in mes tap gwizimdi. Zep kirekam aïrïs. Ëe homë kim emsa karek tabik. Alap Zen kirekam nësa dwam gwibirida gwenda, “Zen dikire zëre mae mo enlala dowe hanan nakon ëhale gwek.”
10 Sap Alap mo dwam gwibin sin de enlala nik dowe hanankam, zen dekam zebe ëhale gwenan, hëndep zep esa ëngaya gwer. Desa bëjen gubin, “Zen karekna.” Hwëna Alapsa de tame tan srëm zini zëre mae mo karek-karek gol gwen nakon sap ki enlalana ëdowe hana gwenan, hwëna dekon hom ëhale gwenan. Hwëna dekam nama juwen ora san ang ta tine gwenan. Zep auhu-kama enlalakam de dowe hananna, zen eiwa karekna.
11 Em zebe ësam gwesïk, sap em Alap mo dwam gwibin sine enlalana ëdowe hanak, hen zebe ëhalek.
Em zebe ëwet gwesïn hïp ëdwam gwek.
Hen men zen ëkarek gwek, em zebe desa anakan jal eibiridak, “Em ba habe Paulussu kirekam karek lak?”
Em zebe Alap mo jala aïrïbik.
Hen dekam zebe ëdwam gwek– ëe de etan emsa amjanbin hipye.
Hen zebe ano tïtï tabin sin de ang tan hap ësyal-syal gwek.
Dekam zebe anakan ola aha-en uk, “Men zen ëkarek gwek, kirekam esa halen labir.”
Dekam zebe dawemkam tïngare zi mo nwenak anakan oltrëk, “Ëe homë karek gol gwen zi niban ola aha-en uk– dekam de karekna insa syal gwibin hipye.”
12 Zep suratna insaë nonol ale gulzimk, zen anakan dikim emsa klis gun hup hom, “Zen karek gweka,” ahaksa, “Zini in desa karek taka.” Hwëna ëe anakare enlala nabanë ale gulzimk, “Zen kim de ano suratnak de ola an san Alap mo nwe kara gwennak ang ta'ak, dekam sa zën anakan dam nulsul, ‘Nen eiwa Paulus mae mo ol san de ang tan hap ema tangan ësyal-syal gwe'an.’ ”
13 Sap em ano ol san kirekame ang tak, ano mae mo emsa de ngalap gwibiridanna dekam zebë ësëwehek. Sap em dekam Titus Bak mo enlalana mese së la soneblak. Zep zen kim ebon mae onakon hata zaka, isrip-sri naban zep ebe mae hap dena asa aïsïl gwibirida zaka. Ëe dekam zebë hen mamkam ëisrip-sri gwek.
14 In kim Titus emsa amjanbir srëm gwe'anka, ëe ama dekam hamal hap gubluk, “Korintusk de Kristen zini in dawem- dawemna. Zen sa dawemkam eno tïtï tabin sin ang tal.” Zep angkam ëe homë saher gwebla'an. Sap men kirekamë ebe mae hap dena Titussu gubluk, hëndep em kire enkame ëblak. Ena tawana: Ebon mae onak kimë gwë gwek, ëe homë emsa boton ta gwibik. Zep hen Titussu homë boton tak– ebe mae hap denaye.
15 Titus mo kwasangna angkam ebe mae hap dena mam tanganna, sap zen anakan emsa enlala gwibirida gwe'ara, “Zen dawem enkam asa blikip gwesïblïn naban neirink, hen zen kïtak ano ol san dawemkam ang ta gwek.”
16 Zep angkam ëe ama tangan emsa sam gwesibirida'an, sap mes tangan dam gwesïl: Em in taïblïbiridan tanganna.

8

Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa de te-alakam mas gwibiridan hap de ol:

1 Angkam aya-wal oso-wal, ëe ama ëdwam gwe'an em de hen ansa ëtawa gwen hap: Alap zëre mo kwasang-kwasangna mamkam propinsi Makedoniak de Kristen zi mo enhonak ing gul sonezimki,

2 zep hëndep zëno mae mo enhonak isrip-srina sërkam tangan mam gwek. In zep zen te-alana beya tangankam tagam dak– dekam de Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa mas gwibiridan hapye. Hwëna zen hen sap karekna mamkam noltowe gwe'an hen tahalha tanganna.
3 Ëe eiwa denakë emsa gubirida'an: Zen kim Bian onakore kwasang-kwasang hap beya tangankam tagam dak, zëna hwëna man tangan etan ëtahalha gwek. Ëe sap homë desa enbiridak– te-alasa de zen hen zer sonezimdin hipye.
4 Hwëna zën asa nenbirida gwek, “Ëe hen ama Yerusalemk de nëre mae mo Kristen aya-wal oso-walsya de mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an–men kirekam hen aha langnak de zini ëkalang gwe'anke.”
5 Hwëna zen kim kire hap ola aha-en nuk, zen ein hom kirekam syal neibik. Zen nonol zëre mae mo lowe hensa kïtak Bian hap anakan yaïng nïlblik, “Bian, ëre mae mo lowe henna kïtak eno tahanakë onne se'an, sap ëe ama Yerusalemk de tahalha zisi mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an.” Hen dekam zep asa nenbiridak, “Men kirekame asa enbirida'ak, ëe asa ki desan ang tal.” Zen kïtak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak. Hëndep ëe hen ama tangan lenggwanbiridak.
6 Ëe in zebë hen Titussu enblak– dekam de Korintusk de zini emsa etan amjanbin hipye, Yerusalemk de Kristen zi tahalhasa de kwasang gwibiridan hap de syala insa ekakim su kul sonek, ëe de ahakore naban golëyaïng gwezan srëmnak. Sap Titus zen zen nonol kire hap de syal hap emsa tïtï tabirki. Zen zep sam gwesï'ïra– zen de etan kire hap de syala insa eban mae zisul sonen hapye.
7 Sap em eiwa mese tangan dawemkam ëKristen gwek:
Em sërkam tangane Biansa laïblï gwebla'an.
Hen eno mae mo ol toranna soson tanganna.
Hen eno mae mo tame gunnu mes tangan esek gweser.
Alap hap de syalsa de gon hap em hen syal-syal tanganna.
Hen em sërkame asa kwasang eibirida gwenan.
Sap em mese kirekam tangan ësam gwesïk, zep angkam emki hen tahalha zisi de kwasang gwibirida gwen hap de syalak ësyal-syal gwen.
8 Kirekam insa ep ale gulzimk, ëe anakan homë kim emsa tik-tik tabi'in, “Em hen te-alana olzimk.” Hwëna ëe ama kim emsa anakan akasibirida'an, “San ha zen hen sa Makedoniak de Kristen zi mo kim tïngare enho naban tahalha zisi hen kwasang neibiridal?”
9 Sap em mese Bian Yesus mo kwasang-kwasangna tame uk: Zen sap nonol ngatan zi mo langnak tahalha srëmkam gwë gweka. Hwëna nëbe mae hap de kwasang hap desa kïtak hli yulku– dekam de tahalha zi mo kim awe gwë gwen hap. Zen mae hap ki kirekam gwëka: Nen dikim hen lamkam ngatan zi mo langnak zëre mo kim sowehen tangankam lowehe gwen hap.
10 Zep ëe ama ëre mo enlalasa ebe mae hap zer sonezim'in: Dawemna, mensa nonol tahunkam ena kon eisibir hanak, emki sul sonen. Tahalha zisi de mas gwibiridan hap de ëkalang gwenkam, eme ënonol gwek, hen te-alana nonol eme sap tagam lak.
11 Zep emki ere mae mo ëkalang gwenna insa sul sonen. Sap em ema ëkalang gwen hap ësyal-syal gwek, zen in zep emki angkam de sul sonen hap ëalp gwen. Men kire enkam Alap ebe mae hap gol gwizim'ira, zëno hlïk naka emki ing gul gwen– men kire enkam ena ëdwam gwe'anke.
12 Sap em de mas gwibiridan hap ëhohle gwenkam, Alap sa emsa anakan sam gwesibiridala, “Zen man mas gwibiridan hap ëdwam gwe'an.” Betekkam de ing gun zisi Zen sa anakan tawa gwibiridala, “Zini an sap

man beyakam de ing gun hup dwam gweka, hwëna basa dep?" Sap zi de tahalha gwenna, Alap molya desa enlala gweblaka, "Zen maka mamkam ing gulu."

13 Ëe homë anakan dwam gwe'an, "Korintusk de zini dikire ëtahalha gwek. Yerusalemk de zini tahalha srëmkam de lowehek." Hwëna ëe hwë-hwëkam de enaka mas gwibirida gwen habë dwam gwe'an.

14 Sap angkam em tahalha srëmkame lowehe gwe'an, zep em emaka mas eibirida'an. Hwëna aha tahunkam de zen tahalha srëmkam lowe he'ak, zen maka hwëna emsa mas neibirida'an– em de hwëna ëtahalha gwenkamye. Zep em kirekam esa enaka mas eibirida gwer.

15 Zep men kirekam Israel Bak mo zi ausu nakore zini orep tahalha srëmkam lowehe gwek, em tïngare Kristen zini kirekam esa lowehe gwer. Sap Alap mo olak anakan lwak:

"Men zen tembanena beyakam tagal dak, hwëna hyanak hom mosrona zalta dep yal dak. Hen men zen betekkam tagal dak, hwëna hyanak hom ëtahalha gwek."*

Titus de wal bose dare zeban te-alasa zitagam tan hap de ol:

16 Ëe ama Alap hap dawemsa gol gwebla'an, sap Zen mes ëre mo enho makare enlalana Titus Bak hap hen ing ta soneblaka. Zen zep ëre mo kim syal-syal gwe'ara– emsa de mas gwibirida gwen hapye.

17 Zep ëe kimë desa emsa de amjanbin hip lakensïblïk, zen man tangan sam gwesïkï. Sap zëna hen mes takensïblïn srëmnak emsa de etan amjanbin hip kalang gwe'anka.

18 Titus hun nëre mae mo aha oso naban sa asa ebon mae osan dep an-girbirida zala. Zen hen dawemkam Kristus hup de ol dawemna tonbirida gwenda, zep desa hen man tïngare jematna sam neisïk gweblanan.

19 Hen awe de jemat-jematna mes zini insa dam dasïk– zen de hen asa ang gwibiridan hap, te-alana insa dikim Yerusalemk dawemkam zerhatan hap. Sap kwasang hap de syala an, zen mae habe syal ta'an: Bian mo bose dikim mam gwen hap, hen dekam de tïngare zi nësa anakan tame tabin hip, "Zëwe de Kristen zini in tahalha zisi de mas gwibirida gwen hap syal-syal tanganna."

20 Zep zini Yerusalem san dep beya tolkam sa ang tal– dekam de tïngan asa anakan taïblïbiridan hap, "Zen eiwa kïtak sa neirzim. Zëna molya mae nulink."

21 Sap ano mae mo dwam gwenna, dam-dam enkam de syal tan hap–sap zi mo nwenak hen sap Alap mo nwenak.

22 Zi darena in hon ëe asa hen zini ahana ër soner. Ëe mesë zini insa hen dawemkam akasïk gweblak, zebë tame la'an, "Zen hen Alap mo syal hap syal-syal tanganna." Zëna man tangan sam gwesïkï– desa de hen ang gwen hap dam tasïnkïmye. Sap zen man emsa taïblïbirida'ara, "Korintusk de Kristen zini zen dawem-dawemna."

23 Titus zen ano syal bose. Ëe apdekamë deban emsa syal eibirida'an. Aha zi darena in, zen awe de jemat-jemat mo dam sosun zi dare. Zëre nik mo ën nakon tïngan mes tame nosok, "Zen dawemkam Kristus mo bose hap syal ë gwenda."

24 Zen in zep, amki hen zëbe nikip kwasang-kwasangna oltrei gwizimk. Dekam sa hen awe de jemat-jematna zëbon nebon onakon anakan ësane gwer, "Men kirekam Paulus tonbirida gweka, Korintusk de Kristen zini, zen eiwa dawem-dawem tanganna."

* **8:15 8:15** Kel. 16:18

9

Mae hap de ol: Alap man isrip-sri naban de zëbe hap ba maesa gol gweblan zisi kwasang gwibirida gwenda.

1 Em orep mese ësyal-syal gwek– Yerusalemk de Kristen zisi de te-
alakam mas gwibiridan hapye. Zep suratnak awe ëe ba hap de etan ebe
mae hap ola blal gulzimdin hip?
2 Em dwan mes em-am ësyal-syal gwek. Zep ëe mesë eno mae mo
bosena propinsi Makedoniak awe anakan mam gul gwizimk, "Propinsi
Akayak de zini, ëna Korintusk, zen orep mes nonol tahunkam tahalha zisi
de mas gwibiridan hap ëhohle gwek." Em insa kirekam ësyal-syal gwek,
aha jemat-jematna dekam zep hen ëdwam gwek– enlala syal-syalkam de
hen mas gwibiridan hapye.
3 Zen zep asa nonol zi dan-aharena insa asa de ebon mae osan
ngeirblizan hap lup gul soner– anakare enlala naban, "Ëe mesë aha zisi
anakan gubirida gwek, 'Zen mes tangan ëhohle gwek.' Hwëna ëe de
deban mae golëyaïng gwe zankam, babë ëhohle gwen srëmnak emsa
hlauludazan."
4 Sap ëe de Makedonia kore zi niban ëhohle gwen srëmnak emsa
hlauluda zankam, ki hwëna ëe sërkam asa anakare hap saher gwer, "Ëe
ba habë waba hap kirekam boltere ta gwibik?" Ena dekam hen esa ësaher
gwer.
5 Zen in zebë enlala gwek– zi dan-aharena in de asa ngeirbiridazan
hapye, em dikim dawem enkam te-alasa tagal ta gun hup, mensa ena
ëgu-guk gwekke. Sap ëe de hamal ta gunnuk emsa hlauluda zankam
aïrïs tangan. Dekam isrip-sri naban esa te-ala yawala insa eirzim. Hwëna
hamal tan srëmnak de ëe yaïng gwe zankam, ki sa hwëna nwe-mase gwer,
"Zen ein tagam dazim'in."
6 Gulk sun de ol blaoranna ansa bahem eititi gwibin:
"Betekkam de eiyas tanna, dekam betekkam esa hen eini tara.
Beyakam de eiyas tanna, dekam beyakam esa tara."*
7 Zep dawemna, diki ere mae mo enhonak em anakan dam gulsuk gwen,
"Ëe ki en asa golzim." Embwan gwibin niban bahem gol gwizimdin. Hen
anakare enlala naban bahem, "Ëe an einë golzim'in." Diki isrip-sri naban
emki gol gwizimdin. Sap Alap isrip-sri naban de gol gwizimdin zisi man
kwasang gwibirida gwenda.
8 Sap Alap mo sosonna ki– dekam de etan ebe mae hap tïngare hë'ho
gwibin nika gol gwizimdin hip denaye. Zen dekam tangan esa enlala beya
gwen srëmkam kae-kaena esek ulse gwer.
9 Sap Alap mo olak man lwak,
"Alap tahalha zi hip totoresa gol gwizimnira hen kae gwe-gwibir-zimnira-
men kirekam zini gandum danna men-san an-sankam hlïng dïsïk gwe-
nanke.
Alap mo syal dawemna in hëndep denaban sa lwa gwer." *
10 Zep hen kirekam, kae-kae gwen hap de syala in, zen obwaga dansa
de eiyas gïn makan lwa'an. Alap men Zen desa de eiyas gïn hïp

---

* **9:6 9:6** Ams. 11:24 * **9:9 9:9** Paulus Mzm. 112:9 nakore naka awe ale gulku. Paulus mo enlalana ayatnak awe, san ha Alap de kirekam mas gwibiridan hap dena? San ha zi bose zik de mas gwibiridan hap dena? Zep Paulus mo enlalana ayatnak awe anakan hen maka li nul sonek, "Kae-kae zini zen tahalha zi hip totoresa nol gwizimnin hen kae neibirida gwenan– men kirekam zini gandum danna men-san an-sankam hlïng dïsïk gwenanke. Hwëna Alap sa zëno mae mo syal dawemna insa hëndep denaban enlala gwe-gwibiri."

gol gwizimnira, hëndep tarankam tembanena hen sowe henkam gol gwizimnira, zep eiwa eno mae mo kae-kae gwen hap de syala insa dan nik de mamkam tën makan sa ep beya gul gwizimdi.
11 Alap dekam sa ebe mae hap mamkam hë'ho gwibin nika gol gwizimdi, hëndep zep esa beyakam kae eibirida gwer. Hen desa de aha zi hlaunkum, dekam beya nik sa Alap hap dawemna nol gweblal.
12 Sap em insa Kristen bose uk mo tahalhana hla kulzim'in, hwëna dekam beya nik sa hen Alap hap dawemna nol gweblal.
13 Sap em kime mas eibirida'ak, dekam sa emsa anakan dam dasibir, “Eiwa, Korintusk de zini in zëno mae mo eini mes bïl gwek.” Dekam Yerusalemk de wenya Alap mo bosena sa anakan teip nulsuk gweblal, “Hë'ho Bian, zini in ëk enkam hom Kristus hup de ol dawem san ang tak. Hwëna zen eiwa i-san i-san nei gwibirin, hëndep zep dawemkam ano mae mo tahalhana ap hla nulzimk– aha zisi men kirekam hen mas neibirida gwenanke.”
14 Zen dekam sa hen Alapsa kwasang naban ebe mae hap anakan abe da gwer, “Eiwa, Alap, Em ema tangan ere mo kwasang-kwasangna zëbe mae hap mam gulzimki. Zep Emki hë'ho gwibin nika zëbe mae hap etan gol gwizimdin.”
15 Hen dikire tïngan Alap mo bosena teip nulsuk gweblak, sap Zen mes hëndep de ëngaya gwen hap dena nëbe mae hap totoresa golzimki. Zep eiwa wehasa hom– Zëbon onakore hë'ho gwibin niye!

10

Paulus kim zëre mo syala Korintusk de zi mo nwenak eiwa gulkuke:

1 Ëe, Paulus, ama emsa tïtï tabi'in: Asa de husus gweblan zi sin bahem ang ta gwen. Ëe ama sak: Ebon mae onakon ahakon man asa nenblak, “Paulus in Korintusk awe de gwënkam, zen ol drak-drakkam hom nësa tonbirida gweka. Hwëna langa nakon de suratkam nësa tawa tabinkim, dekam en ol drak-drakkam nësa gu sonebirida gwenda.” Zen in zebë angkam Kristus onakore enlala sae-saekam hen kwasang-kwasangkam
2 emsa gu sonebirida'an: Men zen kirekam asa nenblak, bahem desa salbirida gwen. Ki eiwa asa ol drak-drakkam emsa tonbiridazal– men kirekamë suratnak ale gul gwenanke. Hen zen dekam esa asa tame lal, “Paulus, hare eiwa, jal-jala kake.” Zen man hen asa nenblak, “Paulus auhu-kama enlala naban syal gwe-gwenda.”
3 Sap eiwa, nen auhu-kamanake lowehe gwenan. Nen zebe dowal mo kïgï naban ëreija gwe'an. Hwëna ëe auhu-kama zi mo enlala blalkam homë zereija'an.
4 Sap nen okamanak awe Kristus mo jana nabare zi mo kime lowehe gwenan. Hen nëno mae mo janana, auhu-kamanak de janasa hom. Nëno mae mo janana, zen ngatan zi mo lang nakorena. Nen dekame dowal mo kigï mo ïtï ëna timbwas lablanda gwenan, hen yasik tabin hip de zi mo tawa tabinsi dekame timbwas ul gwenan.
5 Sap yasik tabin zini in bolte-boltekam anakare olkam aha zisi tru-tru nulbirida gwenan, “Kristen zini in hon bahem ang ta gwen. Ki em molye Alapsa tame lak.” Hwëna zëno mae mo tawa tabinsi nen ema timbwas ul gwizimnin– ngatan zi mo lang nakore janana inkam. Hen zini men zen botonkam de tawa tabin sin ang ta gwe'an, nen ema etan desa Kristus osan dep lahyohal gwe'an.
6 Hen em kime Kristus onak dawemkam ëtal gwesï'ïk, hwëna dekon men zen etan aha ora san ang ta'ak, ëe asa desa Alap mo Enho nakore sosonkam karek tabirzir.

7 Zi de ebon mae onak zënaka anakan kira tanna, “Ëe an hen Paulus
makarena– Kristus mo zer sonenna, emsa de hen tawa ta gwibin hip,” zep
zen dwan hen maka zëre mo kirekam de gun nukon anakan dam gulsuku,
“Paulus hen Kristus mo zer sonen nakake, zep ëe babë husus gweblan olsa
gubiridan.”
8 Ëe eiwa ama sap etan-etankam ënaka gu gwebla'an, “Bian mes asa
zëre mo nganak de syal gwe-gwen hap zer soneka,” hwëna ëe molyë ëre
mo kirekam de ola insa saher gwibik. Sap asa Bian eno mae mo ei nika de
timbwas gulzimdin hip hom zer soneka. Hwëna eno mae mo eisi dikim
mam gulzimdin hip zer soneka.
9 Hwëna asa anakan bahem enlala gwe-gweblan, “Paulus zëre mo surat-
suratkam asa aïrïn-aïrïn ta gwibi'ira.”
10 Sap ahakon man asa nen gweblanan, “Paulus mo surat-suratna
sosonna hen ol drak-drakkam dena. Hwëna zën de hatankam zëno ola
soson naka hom. Dekam hom mae ol drak-drakkam nësa tonbirida
gwenda.”
11 Men zen kirekam asa enlala në gwebla'an, ëe angkam bira! Zen aen
de hata zankam sa asa tame dal, “Hare eiwa, Paulus ol drak-drakkam de
jalse gwibiridanna hen tawa nakake– suratnak men kirekam hen ale gul
gwendaye.”
12 Eiwa, men zen anakan zënaka boltere da gwibirin, “Ëe hen Paulus
kiye,” hwëna ëe homë ki dwam gwe'an– zëno mae mo kim de anakan
ënaka boltere tan hap, “Ëe an hen deban mae apdenak.” Zen man tim nul
gwe'an, “Sërkam de zënaka boltere tan zini, zen eiwa mamna.” Zen zep
zëre mae mo hlïknak de bïtï gwen en wenyaka anakan boltere da gwibi'in,
“Em an ëre makarena.” Hwëna kirekam de ëgwë gwen zini, zen enlala
joblo-topna.
13 Hwëna men zen abe hap dakastïlblï'an– desa de boltere gul gwen
hap, ëe desa en asa boltere gul gwer: Ngana men desa Alap Zëna abe hap
zerblaka, desa en asa boltere ta gwer. Hen desa kimë syal gweblak, ëe
dekam zebë ebon mae onak ol dawemna golhatak. Hwëna aha mo ngana
bëjënë bola-bolakam anakan gublun, “Zen ano nga.”
14 Ëe de nonol ebon mae onak ol dawemna insa golhatazan srëmkam,
ki eiwa ëe botonkam amaka ënaka boltere ta'an. Hwëna ëe mesë nonol
golhatazak.
15 Zep ëe amaka ëre mo syal gweblan nganak denaka boltere tabi'in.
Hwëna aha zi mo nganak de wenya molyë. Hen ëe ama emsa dwam
gwibirida'an: Eno mae mo ei nik de mam gwe'ak, zen dekam sa aha zi
emsa de kirekam hlauluda gwenkam beyakam ëKristen gwe song gwer.
16 Kirekam de lwankam ëe amaka aha lang san dep etan ayang gu'un–
desan de etan ol dawemna insa eiyas gïl song gwen hap. Dekam aha zi
bëjen bola-bolakam asa anakan gublun, “Zen ano syal gweblan ngasa al
ta'ara.”
17 Sap nëre mae mo syalsa de enlala gwibinni, zen diki men kirekam
Alap mo olak lwak, kirekam de enlala gwibin. Sap zëwe a kirekam mo
lwakye,

“Zini diki Bian ensa zen boltere ta gwen. Zënaka bap zen.”*

18 Zep zi de zënaka boltere tanna, kirekam hom dakastï'ïn. Diki Bian Zen
gublun, “Em dawemkame ëre mo nganak syal gweka,” zen ki mes eiwa
sam gwesïlï.

---

* **10:17 10:17** Yer. 9:24

11

Paulus kim enlala joblo-top zi mo kim botonkam zënaka boltere takake:

1 Bahem asa jal gweblan, sap ë angkam enlala joblo-top makanë bolte-bolte zi mo kim ale gulzim'in– men kirekam emsa de yasik tabin hip de zini zënaka boltere da gwibirinke.

2 Sap men kirekam Alap jematna emsa zëre en hap inik gwibi'ira, ë hen kirekamë emsa anakan dwam gwibirida'an, “Zen dikire Bian en hon lowehe gwek.” Zep ë an men kiye– wenam tol mo bianna, zen de wenam tola insa dawem tangankam anakan kara gul gwenna, “Bap zen aha zisi ang gweblan– zi hip de gon srëmnakye.” Ë hen kirekamë emsa kara ta gwibi'in, sap ë mesë Kristussu anakan gu-gubluk, “Jematna an Ere en hap dena.”

3 Hwëna ë ama emsa anakan ngalap gwibirida'an, “Kristus onak de ëtal gwesïn nïkon etan bap zen sap de ora san ëgwahan– men kirekam Hawa wanyana in mo ol dërek san ang gwekye.”

4 Sap yasik tabin hip de zi de ebon mae onak yaïng gwenkam, em bëjen em desa jalse gwibiridan. Zen sap maka emsa anakan tawa dabi'in, “Yesus osan dep dena emki srën ang tan. Hen Alap mo Enho hap dena emki hen srën ang tan. Aha ol dawem san emki ang tan.” Kirekam de yasik ta gwibin zisi, em hwëna aha-ere enlalakame dokwak la gwibirin. Zep sap esa ano wehakam de ënaka boltere tan ola ansa hen ësane gwer.

5 Yasik tabin hip de zini in man zënaka tim di gwibirin, “Ë an teipsïn-teipsïn tanganna– Paulus onakonye.” Hwëna kirekam hom.

6 Eiwa, ë homë tewesïk– dawemkam de zi tranak tonbiridan hap denaye. Hwëna men kirekamë Timotius hun oltreizim tine gwek, Alapsa de tame tan hap dena, ë mesë te keisïk.

7 Ë kimë Alap onakore ol dawemkam emsa tawa ta gwibik, ë homë mae emsa gubirida gwek, “Ap te-alana ol gweblak, sap ë ama emsa tawa ta gwibi'in.” Ë hwëna dekam ama gwë gwek– san de ebon mae de babu gwen zi, anakare enlala naban, “Ë sap asa zëno mae mo nwenak otdenak gwër. Zen sap sa ëteipsïl.” Hwëna ë insa kirekam gwëk, san ha dekam eno mae mo nwenak ama karek gwek? San ha homë?

8 Ano tahalhana dekam aha lang nakore jemat-jemat ap hla nul gweblak-te-alasa de golblankamye. San ha esa asa enblal?– “Em ema karek gweka-asa de totoresa tawa ta gwibinkimye, aha lang nakore jemat-jemat mo te-alakamye.”

9 Ë kimë ebon mae de gwënnak tahalha gwek, ë homë emsa dohon-hon ta gwibik– te-ala hap de emsa abe tabinkimye. Hwëna Makedonia kore aya-wal oso-walya kim zë yaïng gwe-gwezak, zen zep ano tahalhana ap hla nul gweblak. Hen angkam mae ë molyë wet gwesïk. Men kirekamë emsa abe tabir srëm gwek, zen kire enkam asa ebon mae syal gwe-gwer.

10 Eiwa de Zini Kristus mo nwenakë emsa gubirida'an: Ë kire enkam asa emsa gweibirida gwer, hëndep Akayak de zini em lamkam mae asa molye anakan en gweblak, “Paulus hup ë kië te-alana olblak.”

11 Ë kimë emsa kirekam gweibirida gwenan, san ha dekam homë emsa kwasang gwibirida gwenan? Kirekam bëjen. Alap Zëna tawana: Ë kirekam ebe mae hap de kwasang habë ki gwë gwenan!

12 Zep ë kire enkam asa emsa gweibirida gwer– mae hap: Zini men zen zënaka anakan bolte-bolte da gwibirin, “Ë an hen Paulus mo kimë hatazak– emsa de syal gwibin hip,” zëno mae mo ëksa dikim kyang tasibir-zimdin hip. Sap zen te-ala en hap syal ta gwenan.

13 Sap kirekam de zini, zen Kristus mo dam tasibin zisi hom. Zen yasik
tabin hip de zi. Zen zep bolte-boltekam ëboton gwe-gwenan, “Ëe an
Kristus mo zer sonen zi.”
14-15 Zen mae hap kirekam ëgwë gwenan: Sap zëno mae mo teipsïnnï,
dowal mo kïgï, zen hen kirekam bolte-bolte gwe-gwenda, “Ëe an hen Alap
mo dam taha nakore zi– Alap onakore ngatan naban.” Zep hen kirekam–
dowal mo kïgï mo zer sonen zi niye. Nen ba hap de desa tenggwanbirida
gwen hap?– zen insa anakan zënaka boltere da gwibirinye, “Ëe an Kristus
mo zer sonenna.” Hwëna aumwa hap denak Alap sa zëbe mae hap zëre
mae mo syal eini golzimdi.

16 In zebë etan emsa gubirida'an: Bahem asa anakan enlala gweblan,
“Paulus zen suratkam zënaka boltere taka. Zëna hen enlala joblo-topna.”
Hwëna em de eiwa kirekam asa enlala gweblankam, ki emki dawemkam
asa zer irin. Sap enlala joblo-top zini, em ema dawemkam lup ulin gwenan.
Zep asa hen kirekam. Sap ëe angkam ëre mo gwënsaë boltere gu'un.
17 Zep angkam ëe enlala joblo-top zi mo kimë ep ale gulzim'in. Sap diki
Kristus mo dam tasïn zini bëjen kirekam zënaka boltere tan.
18 Ebon mae onak, zini beyana auhu-kama zi mo kim de zënaka boltere
ta gwibinni. Zep ëe anik hen zëno mae mo kim ënaka boltere tak.
19 Em ëe makare enlala joblo-top zisi dawemkame lup ulin gwenan, sap
ena enlala blala!
20 Em zebe anakare zisi lup ulin gwenan:

Men zen emsa jap nul sonen da gwenan.

Hen men zen eno mae mo kire-kirena alal danda gwenan.

Hen totoresa de syal tan hap men zen emsa nenbirida gwenan.

Hen men zen anakan emsa nenbirida gwenan, “Ëe an mamna. Em bete-
tekna.”

Hen men zen emsa mipna lwa da gwibir-zimnin.
Em hwëna kire zisi dawemkame lup ulin gwenan.

21 Angkam ëe zebë saher gwe'an: Ëe Timotius hun ama eiwa sin-sin ëk,
zebë emsa kirekam eibirida srëm gwe-gwek!

Zep angkam ëe sap asa ënaka boltere tal– enlala joblo-top zini in mo
kimye.

22 San ha zen anakan zënaka boltere da gwibirin?– “Ëe an Ibrani wal.”
Hwëna ëe an sap hen Ibrani wal.

San ha zen hen anakan zënaka boltere da gwibirin?– “Ëe an Israel Bak
mo ausu nakore zi.” Hwëna ëe hen dekorena.

San zen Abraham mo auyan-tane wal? Ëe an hen zëno auyan-tane. Zep
ëe an hen Yahudi wal tangan.

23 San zen man zënaka nenbirida gwenan?– “Ëe an Kristus mo nganak
de syal ta gwen zi.” Ëe an hen zëno nganak de syal gwe-gwen zi–
desa de kwei-kwik gunnu. Kirekam insa ale gulun, zen enlala joblo-
topkamë mas gul!

Sërkam de syal gwe-gwenkam ëe mesë desa kwei yuludak.

Bwinak de gwënkam hen mesë desa kwei yuludak.

Kristus mo bose hap de asa tangolenkam hen mesë sërkam kwei yuludak.

Ëe mesë tïn hïp de alp gwesïnnï beya guk. Zen hom.

24 Yahudi mo but srëm gol-golak de mam-mamna mes asa aha-ere taha-tap
nosoblak– Kristus hup de jal hap de dokot tekkam tangolen naye,
men kirekam 39 enkam de lek tyankam naït gwibirinye. *
25 Roma mo ïrïk gïnnïk de mam-mam wenya hen mes asa dan-ahan
nosoblak– dop tekkam de tangolen naye.
Asa mes kasokam aha-rok'nen nïrïblak.
Hen bul yalak de ang gwe-gwenkam, hinak de keing gwen hap de alp
gwesïnnï mesë dan-ahan sok.
Hwëna dan-ahanna in kon, ahana zen dekam tanganë hi ngïrïnnïk de
gwënna holo gwek– kam denaban yaklam denaban.
26 Ëe tïn hïp de alp gwesïk gwenna mesë tangan beya gwek, sap ëe ama
aha lang san song gwe-gwek:
Ho namwana man asa karek ta gwek.
Asaskam de te-ala alal tanda gwen zini hen man tan hap asa alp dasïk
gwek.
Yahudi zini tan hap asa kalang në gweblak–
hen sap Yahudi srëm zi niye.
Totore zi jal-jala hen tan hap asa alp dasïk gwek– sap ë yawal-yawalak,
sap eiknik, sap hinak.
Ahakore zi jal-jala hen man asa boton da gwek, “Ëe an eno Kristen bose
wal.” Zen hwëna asa dikim zë aningkim karek tan hap ki ahap da
gwek.
27 Tahalha tangankam de gwënnak, ëe dekamë
sërkam tangan syal gwe-gwek.
Hen kam nini homë ta gwek.
Usak hap ama tangan sabak gwe-gwek, hen ho-holena.
Tembane srëmkam hen holokamë gwë gwek.
Hen bot-bot langnak pakean sowehen srëmkamë gwë gwek.
Ëe karekna desa mesë kïtak mamkam eisbik.
28 Ahakore tahalhana ano aïtbin srëmna hen ki. Hwëna deban ëe ama
mwin-mwankam ëre mo nga syal gweblannak de jemat-jemat hap dohon-
hon naka eis gwibirin.
29 Kristussu de taïblïblan nik de etan hli tan hap ëalp gwesïnnï, ëe dekam
anakanë eis gwibirin, “Zen bap zen tangan etan hli tan.” Zi de karek san
dep Kristen zisi zertoranna, dekam hen ama tangan enho nakon anakan
ngalap gwesibirida gwenan, “Zen bap zen tangan zëno ol san ang gwen.”
30 Hwëna yasik tabin hip de zini ki sap ebon mae onak anakan zënaka
boltere da gwibirin, “Ëe an sosonna,” zep ëe hwëna a kirekam asa ënaka
boltere tal, “Ëe an sin-sin tanganna.”
31 Bian Yesus mo Bian Alap, zini men zëno bosesa hëndep denaban
boltere nul gwenan, zëno nwenakë emsa gu sonebirida'an. Ëe homë emsa
boton tabi'in:
32 Ëe kimë ëna Damsik kon heya gwek, dekam teipsïn zini Aretas langna
iwe ïrïk gï'ïnka. Hen ëna iwe de mamna mes jana zi zemka gubiridaka–
ëna in mo wasnge te so gwe-gwen lïlïkïn nïkon de asa tïl gïk gweblan
hapye.

* **11:24 11:24** Yahudi zini Alap mo ëpba ol san anakarekam ang ta gwek: Karek gwen zisi de karek tanna, Alap mo olak man lwak (Ul. 25:1-3): “40kam de lek tyanna bahem gulmurun.” Desa de gulmurun srëm hap, zep 39 enkam lek dya gwek– zi de zëno mae mo nwenak karek gwenkamye. Paulussu kim Yahudi Kristus hup de jal hap lek-lek da gwek, zen zep 39 enkam lek dya gwek.

33 Hwëna zëwe de ano Kristen bose walya dekam zep ëna in mo kol son
jendela nakon yu yala ban dokotkam asa ë san dep srïng dï sonehak. Ëe
dekam zebë zi jal-jala in kon heya gwek. Zep ëe an eiwa sin-sinni.

12

Paulus kim zëre mo nwe lirisin në gweblanna aïsïl gwibiridakake:

1 Ënaka de boltere tanna, zen eiwa waba hap, hwëna ëe asa etan ebe
mae hap ayang gulzim, sap ebon mae onak zini kirekam zënaka boltere da
gwibirin. Zep angkam ëe ama emsa aïsïl gwibirida'an– men kirekam Bian
ano nwena ap lirisin so gweblakake, zëre mo enlala aning tansa dikim abe
hap zertrë gweblan hap.

2 Angkam tahunna mes empat-blaskam tamunk, asa dekam ngatan zi
mo lang mo gulk'nen tangan san dep neir inehak. Aena angkam homë
tame gu'un: San ha tim niban asa neir inehak? San ha enho en naka?
Tawana aha-en Alap zë-en. *

3-4 Alap zëre mo golek denak kim asa nërhatahak, dekam zep Alap zëre
mo enlala aning tanna ap zertrëblaka. Desa man asa jalse gweblaka–
okamanak awe de toran hapye. San ha timni an hanë zë sane gwe'ak?
San ha enho en nikë sane gwe'ak? Tawana aha-en Alap.

5 Sap abe hap mes kirekam de owasna lwablak, zep amaka ënaka boltere
ta gwe'an. Hwëna ëe bëjënë ënaka kire hap boltere tan. Diki anakare
enkamë ënaka boltere ta gwe'an, “Ëe an sin-sinni.”

6 Hen ëe sap amaka mam blalkam ënaka de boltere tanna etan ayang
gu'un. Dekam molye asa anakan enbla'anam, “Paulus in enlala joblo-
topna,” sap ano ola botonna hom. Hwëna ëe molyë etan kirekam ayang
guk, sap dekam emaka asa enbla'an, “Paulus mo nwe lirisin nëblanna man
beya gwek, zep zen eiwa mamna.” Diki ëe ama dwam gwe'an, men kire
enkam ena ano syala nwekam hla kul gwenan, hen men kire enkame ano
tawa tabinni ësane gwe-gwenan, kire en nakon emki anakan asa enlala
gwe-gweblan, “Paulus zen kirena.”

7 Ëe dikim sërkam de nwe lirisin në gweblanna in hap ënaka boltere
tan srëm hap, zen zep Alap sang-sang karekna abe hap golblaka. Zep ano
timnik sang-sangna in ngï yawal mo kim kang tï'ïn. Zen dekam dowal mo
kïgïna hen asa karek ta gwenda.

8 Ëe mesë dan-ahan sonkam Bian Yesussu abe ta gwek, “Bian, ngï ben-
ben makarena ansa ap mulsublu.”

9 Hwëna man ap ding gulbluka,
“Molyë ep mulsubluk. Em sap esa ano kwasang-kwasang ensa de blol
gwibin enkam gwë gwera– dawem gwen srëm maenakye. Sap zini men
zen sin-sin gwen nakon Asa en blol në gweblanan, zen diki kire zi hibë
sosonna mam gul gwizimnin.”
Zen in zebë ënaka anakare enkam boltere ta gwenan, “Ëe sin-sinni,” sap
dekam Kristus onakore sosonna abon onak man mam gwe-gwenan.

10 Zep ëe Kristus mo bose hap de banakare maesa goltowenkam, ëe ama
sam gwesïk gwenan.
Ëe sap asa sin-sin gwer.
Asa sap sa lamang da gwer.

---

* **12:2 12:2** Yunani olkam Paulus anakan ale gulku, “Ano Kristen bosena ki, orep ngatan zi mo lang san dep neir inehak.” Zen kirekam zëre mo bosesa golzabeka– dekam de sërkam bolte-boltekam nwe-mase gwen srëm hap. Hwëna ayat tuju nakon mes dam gwesïnïn, Paulus zënaka kirekam aïsïl gweblaka.

Karekna hen sap asa goltowe gwer.
Hen boton ol blo-blona sap sa ap mam nul gweblal.
Hen jalom ëk tïhïnak sap asa gwë gwer.
Sap kimë tangan sërkam sin-sin gwe-gwenan, ëe dekamë Kristus onakore sosonna eis gwibirin.

11 Ëe mesë enlala joblo-top zi mo kim ënaka boltere tak, hwëna zen eno mae mo asa de zerzaun srëm nakon ëe ki ënaka gwëblak. Diki em emaka asa ërzauk gwek– in kim yasik tabin hip de zini eno mae mo nwenak asa lamang da gwekye. Zen man asa anakan nen gweblanan, “Paulus in betekna.” Zen eiwa. Hwëna “mam-mam wenya” in hom asa kwë da'an!

12 Ëe kimë enlala tatetekam emsa holokam golëlowehe gwek, Alap dekam zep zëre mo sosonna abe hap gol gweblaka– desa de ebe mae hap goltrei gwizimdin hip, hen owas-owassa dikim ebe mae hap syal gwe-gwibir-zimdin hip denaye. Zen dekon zep dam gwesïnïn, “Asa eiwa Alap dam tasïkï.”

13 Zep men kirekamë aha jemat naban golëlowehe gwek, ëe kire enkamë emsa hen golëlowehe gwek, hwëna diki aha-en: Ëe homë emsa asa de te-alakam mas gweblan hap gubiridak– in kirekam ahakore zini angkam emsa nenbirida gwe'anye. Kwasang tol! Diki ëe amaka hen kirekam emsa gweibirida gwek! Ki emaka asa sam eisïblï'an!

14 Ëe angkam bira! Nabakam asa dan-ahanna emsa amjanbirzir. Hwëna ëe molyë emsa te-alakam de asa mas gweblan hap gubiridak. Ëe homë eno mae mo te-alasa dwam gwibi'in. Diki ëe ama dwam gwe'an– em de tïngare enho naban asa ang gwe-gweblan hap. Ëe homë emsa te-ala hap gubirida'an, sap ëe an eno mae mo biankam de gublunna. Sap walasna bi zik mo tahalhasa hom hla nul gwizimnin. Zen diki bi zik walas zik mo tahalhana hla nul gwizimnin.

15 Zep ëe ama sam gwesïk gwenan– tïngare ëre mo soson naban te-ala naban de emsa mas gwibirida gwenkamye, em dikim ëngaya gwen hap de ora san dawemkam ang tan hap. Ëe insa kirekam emsa kwasang gwibirida gwenan, em hwëna ba habe asa kwasang ëbla srëm gwe-gwenan?

16 Hwëna ebon mae onakon mes yap ahakon anakan asa nen gweblanan, “Eiwa, Paulus damkam hom te-ala hap nësa aberbe tabirki, hwëna zen aningkim ki nëno mae mo te-alana zerka.

17 Zen zisi lup gul sone zaka– tahalha zi hip de tagal tazimdin botonkam, hwëna Paulus zën twenblaka.” Hwëna ena tawana: Kirekam de ola zen boton tangan.

18 Ëe sap eiwa Titussuë tïtï tak– emsa de amjanbin hip. Hen ëe nëre mae mo osona mensa dekam ama hen gubluk– zen de ang gweblan hap.† Hwëna dekam Titus zëre hap hen hom ba mae hap emsa abe tabirki. Sap ëe debanë aha-ere enho naban syal ë gwenan. Srën-srënkam hom.

19 Aya-wal oso-wal, em san ha ano suratna ansa ema enlala eibi'in?– “Paulus zëre mo bose dikim karek gwen srëm hap ki ap ale gulzimki.” Ki hom! Ëe hwëna Alap mo nwe kara gwennakë Kristus mo nganak de syal ta gwen zi mo kim ale gulzimk– em dikim Kristussu de taïblïblan ennak ëtatete gwen hap. Sap ano syala tïngan, zen kire en hap dena.

20 Sap ëe ama aïrï'an, san ha anakan asa emsa hlauludazal?– “Zen hom ano ol san ang ta gwe'an.” Ahaksa san ha enlala nik esa anakare hap asa

† **12:18 12:18** Kim anakan ale gulku, “nëre mae mo osona mensa,” zëno enlalana, Korintusk de zi mo tame tan Kristen bose wal. Zen san ha zi darena in mo ahana?– men zen Titussu ang ëblaka. Ahana 2Kor. 8:18-19nak ang gweblaka, hen ahana 2Kor. 8:22nak.

topse ëblal, “Zen ba hap kirekam asa jal gwibirida tine gwenda?” Zen in zebë aïrï'an:
Bap zen nama ol keisa-keisa naban lowehe gwen.
Bap zen zënaka husus gwibirida gwen.
Bap zen zënaka jal gwibirida gwen.
Bap zen ëhlïwe gwen.
Bap zen zënaka lamang ta gwibin.
Bap zen boton ola gol halasen gwen.
Bap zen bolte-boltekam lowehe gwen.
Hen bap zen men-mankam lowehe gwen.
21 Ëe mae habë aïrï'an: Nama de karekkam lowe hennakë emsa hlauluda'anzak, ki ëe asa sërkam tangan Alap mo nwenak saher gwer. Anakan de emsa hlauluda zankam, “Men zen nonol karekna nol gwek, zen nama kire enkam lowehe gwenan,” dekam ëe asa tangan nwe go-ho naban enlalana dowe hanal. Karekkam asa emsa golëtower– em de kahalo nakon ëhalen srëmkam, wesya de lirak oson nakon de ëhalen srëmkam, hen totore swi nakon de ëhalen srëmkamye.

13

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

1 Aya-wal oso-wal, ëe nabakam asa dan-ahanna emsa amjanbirzir. Ëe dekam zi beyanak de sane gwen nakon asa emsa klis gulzul– men kirekam Alap mo olak lwakke,
“Zini dan-dan, ahaksa dan-ahan maekam de gun srëmkam, ‘Eiwa, ëe ama ëre mae mo nwekam karek gwennak hla lak,’ dekam bëjen zisi karek tan.”*
2 Ëe kimë dan sonna emsa amjanbik, ëe dekamë anakare ol tan-tanna ansa ebe mae hap golzimk, “Etanë nama karek gol gwennak emsa hlauluda'anzak, ki asa emsa karek tabirzir.” Angkam langa nakonë ol jalse gwenna inkam etan tïngan emsa enlala sobirida'an– sap orep men zen karekna nol gwek, hen nër hom de karek gol gwen wenya.
3 Dekam esa asa tame lal, “O hare eiwa, Kristus ki am zëre mo ola Paulus hup ing gul sone gweblanda– zen dikim jala ban tonbirida gwen hap denaye.” Zep jala ban de tonbiridan nakon esa anakan dam ulsul, “Hare eiwa, Kristus sin-sinkim hom am nëbon mae syal gwe-gwenda.”
4 Eiwa, Kristus kim te-lidak sonnak tïlkï, dekam Zen hen man nwe-mase gweka– san de sin-sinni. Hwëna Alap mo sosonna Zëbon lwa gwenan, zep angkam ngayana gwë'ara. Ëe Kristus mo nganak de syal gwe-gwen zini hen kirekam: Ëe an hen zëno kim nwe-masena sin-sinni. Hwëna ebon mae osan de lwahal zankam, dekam sa sosonna Alap ne Kristus nebon onakon abon onak hatal– dekam de emsa oto tasibin hip denaye.

5 Emki ere mae mo enhosa anakan tame ta gwibin, “Ëe san ha eiwa ama Kristussu taïblïbla'an? San ha homë?” Em de eiwa taïblïblankam, ki esa enaka anakan tame la gwibir, “Bian Yesus ki eiwa ano enhonak gwë gwenda.”
6 Dekam esa hen asa anakan tame lal, “Paulussu eiwa Bian abon mae osan dep zer soneka.”
7 Zep ëe ama Alapsa abe ta gwenan– em dikim nabakam ano ol san ang tan hap. Sap ëe homë anakarekam emsa dwam gwibirida'an, “Dikire ënol drak-drak gwek, ki asa Kristus onakore sosonkam karek tabir.” Diki ano dwam gwibinni, “Dikire nabakam Kristus onak ëtal gwesïk.” Ki hwëna

* **13:1 13:1** Ul. 19:15

ëe de hata zankam, sap sa asa etan enlala nëblal, “Paulus mo ola sin-sin enna. Zen bëjen damnak jala ban nësa tonbiridan.”

8 Sap em de eiwakam Kristus onak ëtal gwesïnkïm, ki ëe molyë emsa karek tabirzik. Sap ëe desan en debë emsa tïtï ta gwibirin.

9 Zebë anakan enlala gwe-gwenan, “Ëe sap asa zi mo nwenak sin-sin gwer. Diki Korintusk de ëKristen gwen wenya zen zen tangan ëtatete gwen.” Zen in zebë Alapsa anakan abe ta gwenan, “Zen dikire Kristus en onak ëtal gwesïk.”

10 In zebë suratna ansa nonol aen de hata zan srëmnak ebe mae hap ale gul sonezimk– anakare enlala naban, “Ëe de desa hlauludankam, ëe homë ki dwam gwe'an– Bian onakore sosonkam de jala ban karek tabin hipye. Biansa de taïblïblan nakon mana hwëna enlala dowe hanan hap lwanda halank.” Sap Bian Yesus mensa sosonna abe hap gol gweblanda, zen eno mae mo ei nika dikim timbwas gun hup hom. Zen hwëna dekam de tatete gulzimdin hip.

11 Dawem, aya-wal oso-wal. Zao en zausunun.
Em ëisrip-sri gwe-gwen.
Kristus en onak ëtal gwesïk.
Hen ano ol san ang ta gwek.
Alap mo taha terenak aha-ere enlalakam lowehe gwek.
Alap men Zen tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, Zen sa kwasang-kwasang naban emsa golëlowehe gwera.

12 Men kirekam Kristen zini ëtagal gwennak ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran. Tïngare awe de aya-wal oso-walya zen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

13 Dikire Bian Alap ne Bian Kristus Yesus nebon onakore kwasang-kwasangna eno mae mo enhonak lwa gwek. Hen dikire Alap mo Enhona emsa kïtak golëlowehe gwek– aha-ere enlalakam ekakim lowehe gwek.

Paulus mo surat propinsi Galatiak de Kristen zi hip

1-2 Propinsi Galatiak de Kristen zi hip,
Yesus mo dam tasïn zini Paulus onakon, hen tïngare aya-wal oso-walya men zen angkam apdenak aban mae lowe he'anke, zëbon mae onakon:
Dawem. Aya-wal oso-wal, ëe ama dwam gwe'an em dikim anakan asa tawa gweblan hap: Asa zi hom dam dasïk. Hwëna Bian Alap, men Zen Tane zem Bian Yesussu tïn nïkon ngaya taka, Zen Deban asa dam lasïkï.
3 Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.
4 Nëre mae mo Bian Alap mo dwam gwibin sin de syal gwibin hip, in zep Kristus nëno mae mo karek-kareksa dikim wei yun hup Zënaka zerguku– dekam de Zen nësa auhu-kama karekna an kon hëndep de lang san dep golësek gwen hap.
5 Dikire Alap mo bosesa hëndep denaban teip nulsuk gweblak. In eiwa.

Mae hap de ol: Alap onakore ol dawemna zen aha-en tangan.

6 Ëe ama emsa tenggwanbirida'an, sap em nabakam tangane Alapsa hli la'an– men Zen sap Kristus mo kwasang-kwasang nakon emsa kwang guludakaye! Ëe kimë Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna ebon mae osan gol halada gwek, em sap dekam desane ang tak. Hwëna angkam zi mo "ol dawem" yang gulsun ëse sane ang ta gwe'an. *
7 Hwëna aha "ol dawem"na sap hom! Zen aha-en tangan– eiwa denaye. Hwëna zini man emsa men-man da gwibirin– Kristus hup de ol dawemna insa de li yul sone naserankam.

---

* **1:6 1:6** Pasal satu mo ayat enam hap de olk kore alena, zen blala, zep emki halaman 645nak karatda gun. "Ol dawem ëse" na mensa Paulus awe enlala gwibirki, zen mensa ahakore Yahudi kore Kristen zini Paulus mo tim bwanak tawa da gwibir zikke. Suratna an, zen zëno mae mo yasik tabinni insa dikim gulsuzimdin hip. Sap zen anakarekam tawa da gwibik: "Paulus in dawemkam hom emsa tawa ta gwibirki. Zen in lun kon Kristen gweka, zep zen Kristus mo dam tasïn tangan naka hom. Yesus Zen Yahudi mo ausu nakon sal tïlkï. Zep Kristen zini Yesussu de taïblïblan en nakon bëjen Alap mo nwenak ëdakastïn. Diki Yahudi abon mae em to mipsa de blom tasïk gwibinkim bïtï gwen, hen ano mae mo aha ëpba tïtï tabin sin em ang ta gwen. Kirekam de ëgwën srëmkam, ki em molye Alap mo nwenak ëdakastïk." Kirekam de tawa tabinni dekam mes ki hen Siria mo langnak de Antiokiak hen lwak– men dekon nonol Paulus ne Barnabas neka deisya sonekye. (Kis. 15) Hwëna dekam Paulus zëna Barnabas han zao ë'anka. Dekam zep zë mamkam Yahudi zini in han olëol tetek gweka– men zen ol ësena insa nolhal zakke, deban mae. Ki zep hyanak zëwe de Kristen zini Yerusalem san dep Paulus maesa lup nul sonek– zao de Kristen zi mo nol-nola hen Yesus mo seblaskam de dam tasibin zi mo nwenak tap gun hup. Zao kim aha-en nuk, dekam zep Yahudi srëm Kristen zini in hap anakare suratna nol sonezimk, "Paulus ne Barnabas ne, zen mes sam eisïkï. Yahudi zini men zen hyanak ebon mae yaïng gwezak, ëe desa homë lonbiridak. Ëe tïtï tabin ola dan-nër dan-nër enkamë ang ta gwen hap emsa enbirida'an." (Kis. 15:28-29) Kristen zini nëbe mae hap, zep a kirekam tangan mo bol-zaun gwe'an: Kristen gwenkam nen home Yahudi hon bïtï gwe'an. Hen Alap hom nësa gubirida'ara– Musa mo tïtï tabin olsa dikim kïtak syal gwe-gwibin hipye. Nen zebe to mipna blom lasïk gwibir srëm gwe-gwenan, hwëna Kristus ensae anakare enlala naban blol ë gwebla'an, "Zëno syal en nakon asa Alap mo nwenak ëdakastïl."

8 Hwëna zi de emsa zëre mae mo ol yang gulsunkum tawa tabinkim,
ano mae mo ol dawem naban de apde nën srëmna kim, dikire Alap desa
kareknak kang gul gwek. Aen mae de hen aha ol dawemkam emsa tawa
tabinkim, hen sap Alap mo dam taha nakore zi mae, dikire Alap kïtak asa
hëndep denaban karek tabik.
9 In kirekamë ale gulzimnin, etan desaë ale gulzim'in: Zi de zëre mae mo
ol yang gulsunkum emsa tawa tabinni, nonol ol dawem naban de apde nën
srëmna kim, dikire Alap desa kareknak hëndep denaban kang gul gwek.
10 Kirekam de ale gulzimdinkim, dekam man dam gwesïnïn: Ëe zi de asa
sam gwesïblïn hap homë syal gwe'an. Ëe hwëna Alap zë-en de asa sam
gwesïblïn habë syal gwe'an. Zep bëjen asa anakan enlala gweblan, "Zen
man zëre mo tawa tabinsi wet gulsuk gwenda– dekam de zi sam gwesïblïn
hapye." Ëe de kirekam gwënkam, ki ëe homë dawemkam Kristus mo
nganak syal gwe-gwe'an.

Mae hap de ol: Men kirekam Kristus Paulussu dam tasïkïke.

11 Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gubirida'an: Ol dawemna men desaë
emsa tonbirida gwek, zen zi hom yang nulsuk.
12 Ëe zi nikon homë sak, hen zi hom asa tawa dak. Hwëna Bian Yesus
Zën asa owas hap hleng sosubluka.
13 Em dwan mes-eme ano orep de gwënna ësak– men kimë Yahudi mo
tawa tabin sin sërkam ang gwe-gwekye. Ëe dekam Kristen zini sërkamë
karek ta gwibik, hen dawemkamë alp gwibirida gwe'ak– dekam de kïtak
Alap mo hlïl irin zini insa timbwas gun hup.
14 Ëe ama beyakam kwei-kwik guludak– ëre han de luk tan bosyan naye,
dawemkam de Yahudi mo tawa tabin sin ang gwe-gwenkam. Ëre mae mo
auyan-aza mo ëpba olsaë sërkam dan syal-syala ban zaubik. †
15 Hwëna dekam zep Alap owas tangan hap asa eiwa de ora san dep
kwang taka. Sap asa de jaha gweblan srëmnak, dekam mes ki Alap anakan
asa dam tasïkï, "Zini an sa Yesus onakon ngaya gwera." Zen asa sërkam
kwasang gweblaka, dekam zep anakan asa dam tasïkï,
16 "Zini an sa ano Tanena tame tala. Dekam zen sa zëbe hap de ol
dawemsa Yahudi srëm zi mo lang san golzim halada gwera." Yesus kim ap
Damsik oranak Zënaka zertrëblaka, dekam ëe homë aha zisi teibiridak–
asa de Yesussu dikim dawemkam taïblïblan hap denaka tawa tan hapye.
17 Ëe dekam na-en homë Yerusalem san dep song gwek– dekam de Yesus
mo nonol dam tasibin wenyaka duwebiridan hapye. Ëe hwëna dekam
zebë hëndep Arab mo lang san song gwek. Dekon etan Damsik sin dep
zebë lwa halzak.
18 Tahunna kim dan-ahan damank, ëe dekam zebë Yerusalem san dep
Petrussu de zertowen hap song gwek. Zëwe orapna lima-blas enkam zebë
apdekam ëk, dekon ki zebë etan song gwek.
19 Ëe homë dekam etan aha maena zertowek– zini men desa Yesus Zëna
dam tasibirkiye. Hwëna Yakobus ensaë zertowek– Bian Yesus mo osona
mensa.
20 Eiwa denakaë emsa gubirida'an. Dikire Alap asa hla tak– ëe de boton
gwenkamye.

† **1:14 1:14** Orya ol zi mo ëpba ola, zen ahakon ol karek hen dowal-dowal hap dena. Hwëna mensa Paulus kyang-kyang gulsuku, Yahudi mo ëpba ola, zen kirekam hom. Zen hwëna Musa mo tïtï tabin ol, hen Alap mo ol ayang gul gwen zi mo ol, hen mensa auyan-aza zem Alapsa de kire enkam betek gweblan hap dena mas-mas nul gwekke, desa kïtak kyang-kyang gulsuku.

21 Dekon ki zebë Siria hen Kilikia mo lang san song gwek.
22 Dekam Kristussu de taïblïblan wenya Yahudi mo langnak nwekam
hom asa hla dak.
23 Hwëna sap'nen anakan asa nasal soneblanda gwek, “Zini men zen
nësa sërkam karek ta gwibirki angkam Yesus hup de ol dawemsa gol
halada gwe'ara– men zen sap jek-jak gun hup dwam gwibi'inkaye.”
24 Kirekam de asa sal sone gweblankam, dekam zep Alap mo bosena teip
nulsublunda gwe'ak.

2

Paulus kim Yerusalemk de ol aha-en gunnuk ang gwekake:

1 Tahunna kim empat-blas enkam damank, dekam zebë Barnabas han
Yerusalem san dep song ëk. Titus Bak hen man ang gweka.
2 Alap mo Enhona man asa gubluka, “Em Yerusalem san dep song gwen–
zao de ere mo tawa tabinni insa Kristen zi mo nol-nolak kira gulzimdin
hip.” Kristen zi nikon men zen ëteipsïk, zëbe mae en hap zebë anakan
srip gulsuzimk, “Ëe kire ol dawemkamë Yahudi srëm zini tawa tabirida
gwe'an.” Sap dekam ëe mesë anakan ngalap gwe'ak, “Kristen zi mo
nol-nola bap zen anakan asa gublun, ‘Em in waba habe karekkam tawa
tabirida gwe'ara.’ ”
3 Hwëna zen hom kirekam asa nenblak. Hen Titus, zen sap Yunani wal,
hwëna dekam hom desa Yahudi mo ëpba ol san de ang gwen hap tïtï dak–
to mipsa de blaonsublun hapye.
4 Zen mae hap dekam to mip blom tasibin nikon ëkeisa-keisa gwe-
gwek: Sap nonol Yesussu de taïblïblan srëm Yahudi zini, zen aningkim
Kristen zini nëban mae ësiri gwek– dekam de nëno mae mo lowe hensa
hlaulzimdin hip. Kristus mes sap nësa hïl tï sonebirki– Musa mo ëpba tïtï
tabin ola kon. Hwëna zini in mae hap zë ësiri gwek: Dekam de anakan
hlaulzimdin hip, “A kirekam mo Musa mo tïtï tabin ola insa nulmun
gwenanye.” Zen sap man ëdwam gwek– dekam de etan tïtï tabin ola insa
nëbe mae hap nihin dohon-hon makan wei yul sonezimdin hip.
5 Hwëna ëe Kristen zi mo nol-nola ban engka en mae homë zëno mae
mo dwam gwibin sin ang tak. Sap ëe ama anakan ëdwam gwek, “Yesus
hup de ol dawem naban Yahudi mo ëpba tïtï tabin ola ban, bap zen siri
nën. Dikire ol dawemna in Yahudi srëm zini ebe mae hap lalak enkam
lwa gwizimk.”
6 Hëndep men zen Yerusalemk de ëKristen gwen zi mo nwenak ëwet
so kïnïk, Yakobus, Petrus, hen Yohanis, zen hom asa nenblak– dekam de
ano tawa tabinni insa wet gulsun hupye. Zen man ki sap zi mo nwenak
ëmam-mam gwek. Hwëna ëe homë zini nwekam golëake gwenan, “Zen
mamna,” ahaksa, “Zen betekna.” Sap Alap hom zisi nwekam anakan
golëake gwenda, “Zen mes jematnak mam gweka,” ahaksa, “Zen hom
mam gwe'ara.”
7 Hwëna zini in dekam anakan asa tame dak, “Eiwa, Alap mes ki
Paulussu dam tasïkï– zen de Yahudi srëm zisi ëngaya gwen hap de ol
dawemkam tawa tabin hipye, men kirekam hen Petrussu dam tasïkïke,
Yahudi zisi de tawa tabin hip.”
8 Sap dekam man anakan dam gwesïk: Petrussu men kirekam hen Alap
dam tasïkïke, zen de Yahudi zisi beyakam halen ora san golëwet so gwe-
gwen hap, Zen hen kirekam asa dam tasïkï– ëe de hen Yahudi srëm zisi
beyakam halen ora san golëwet so gwe-gwen hapye.

9 Men zen dekam Kristen zinik ënol gwek, zen dekam zep anakan asa
dam nososuk, “Eiwa, Alap mes Kristus mo kwasang-kwasang nakon Paulus
ne Barnabas nikip syala wei yul sonezimki.” Zen dekam zep tahana asa
nitowank– dekam de anakan asa ziaha-en gun hup, “Ëe asa Yahudi zisi
syal eibir. Em Yahudi srëm zisi syal eibir.”
10 Mae en hap asa abe nosok: Tahalha zisi de eititi eibirida gwen srëm
hap– men desa aena hen hohle gwibi'ikke.

Paulus kim Antiokiak Petrussu dei yul gublukake:

11 Hwëna Petrus kim Antiokiak hata zaka, ëe ama damnak dei yul
gubluk, sap zen man karek gweka.
12 Zen aha zi de yaïng gwezan srëmnak, dekam man Yahudi srëm zi
niban apdekam golëtembane ta gwe'anka. Hwëna Yakobus man Yahudi
Kristen zisi Yerusalem kon lup gul soneka. Zen kim yaïng gwezak, dekam
hwëna zen hom Yahudi srëm zini etan golek de tabirki. Zen man anakan
aïrïka, “Ëyë Yahudi srëm Kristen zini an han Yahudi zini an mo nwenak
golëtembane ta'ak, zen sa hwëna asa husus nëblal.” *
13 Hëndep ahakore Yahudi zi ausu nakore Kristen zini hen Petrus mo
kim ëgwëk. Hëndep aumwa hap, Barnabas Bak hen kirekam ang gweka.
Zen kïtak Yahudi srëm zisi langa dasibik, hwëna ëk enkam nama anakan
nenbirida gwek, “Em in ano Kristen bose wal.”
14 Hwëna ëe kimë tame guk, “An hom Yesus hup de ol dawem naban
dakastï'ïn– kirekam de ësiri gwen srëmkamye,” ëe dekam zebë Petrussu
damnak anakan dei yul gubluk, “Em sap Yahudi wal, hwëna em kime nër
hom Yahudi srëm zi niban golëtembane ta gwe'anka, em ema Yahudi srëm
zi niban golësiri gwe-gwe'anka. Angkam hwëna ba habe Yahudi zi ensa
ang gwibirida nasen'ara?– men zen ëdwam gwe-gwenan, Yahudi mo ëpba
tïtï tabin olsa de Yahudi srëm Kristen zi hip wei yul sone gwizimdin hip.”

Mae hap de ol: Nen Yesussu de taïblïblan enkame ëngaya gwe'an– sap Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi.

15 Aya-wal oso-wal, zini men zen Yahudi mo ausu nakon ësaltïk, an ki
hen aena, ëe homë menkam Yahudi srëm zi niban olësiri gwe-gwek. Sap
emsa man Yahudi zini nenbirida gwenan, “Zen karek gulin hana gwen zi
ausu.”
16 Hwëna sap kirekam, ëe Yahudi zini mesë anakan dam ulsuk, “Zini
toton bëjen Musa mo tïtï tabin ola sul sonen– dekam de Alap mo nwenak
ëdakastïn hïpye. Nen kïtak ema ngip ul gwenan.” Diki angkam an kim
Alap nëbe mae hap ora ësena zertreizimki, dekam zebe anakan tame u'in,
“Diki Kristus Yesus ensa de taïblïblankam esa Alap mo nwenak ëdakastïl
gwer– ba maesa de syal gwibin srëmkam.” Ëe Yahudi zini menkam ama
ëkïl gïl gwek, “Are mae mo syal en nakon asa Alap mo nwenak ëdakastïl
gwer.” Hwëna zini toton bëjen tïtï tabin ol san de ang ta gwenkam Alap
mo nwenak ëdakastïn.
17 Hwëna ëe de Musa mo tïtï tabin ola insa Yesus ensa de blol gweblan
hap hli yunkum, dekam Yahudi zini anakan sa asa nenblal, “Em in mese
Yahudi srëm zi hip jowera– karek gulin hana gwen zi.” Zep Yahudi Kristen
gwen srëm zini Yahudi Kristen zisi anakare hap husus neibirida gwenan,
“Zen Kristussu de ang gweblankam karek gulin hana gwen zi hip kim
ëjowe gwe'an.” Hwëna kirekam boton!

---

* **2:12 2:12** Musa mo tïtï tabin olak hom aha zi ausu naban de apdekam tembane tan hap jalse gweka, hwëna Yahudi mo ëpba bong-bong lun jalse gwen ola insa mas nuk.

18 Diki eiwa dena zen a kirekam mo: Nen bëjen nen Musa mo tïtï tabin ol
san de ang ta gwenkam Alap mo nwenak ëdakastïn. Zen in zebe angkam
Yesus ensa blol ëbla'an– dekam de ëdakastïn hïp. Hwëna nen de etan
anakan ëgunkum, "Nen etan lwan dahan– Musa mo tïtï tabin ola insa de
hen mas gun hup," dekam mese ëkarek gwenan. Sap dekam mese Yesussu
hli lanan.
19 Aena hen kimë Kristen gwe srëm gwe'ak, dekam hen ama sap Musa
mo tïtï tabin ol san de ang gwen hap alp gwe-gwek. Hwëna dekam anakare
habë enlalana dowe hana gwek, "Ë e an toton molyë dekon en ngaya
gwek." In zebë angkam Yesus ensa anakan blol gwebla'an, "Zen de abe
hap syal gwibir-blin srëmkam, ë e toton bëjënë ngaya gwen."*
Angkam zebë hwëna Alap mo dwam gwibin sin Yesus ensa anakan
taïblïbla'an, "Asa mes Deban te-lidak sonnak makan nosoink.
20 Zep angkam ë e ë-en homë gwë'an. Hwëna Kristus ano enhonak gwë
gwenda. Ano okamanak de gwënna angkam, zen Alap mo Tane ensa de
taïblïblan en nakon lwa'an. Sap Zen asa kwasang gweblaka, zep hëndep
asa de ngaya tan hap Zënaka sosok taka."
21 Zep ora ësena insa Alap nëbe mae hap de kwasang-kwasang hap kles
tyasizimki, bap nen dekon etan Yahudi mo tïtï tabin sin dep lwan dahan.
Hwëna zi de anakan gunnu, "Ë e Musa mo tïtï tabin ol en san de ang gwe-
gwenkam asa Alap mo nwenak dakastïl," zen hen ki man anakan de gun
nuban nwe-mase gwe'an, "Yesus Zen Zën ki tïlkï."

3

Mae hap de ol: Alap mo Enhona Zen diki Yesussu de taïblïblankam zinik ing gwehe gwenda. Musa mo tïtï tabin ol san de ang gwe-gwenkam bëjen.

1 Galatiak de zi, em in enlala joblo-top tanganna! Nara emsa kirekam
gweibiridaka? Ki san ë e homë dam-dam enkam srip gulsuk gwizimk–
Yesussu de te-lidak sonnak makan ta irin hip denaye!
2 Emki sap ëenlala gwen: Emsa ba nakon Alap mo Enhona ing gwe
hebiridaka? Kina ki Musa mo tïtï tabin ol san de ang ta gwen nakon. Zen
diki Yesus hup de ol dawemna insa kim laïblïbik, dekam am emsa ing gwe
hebiridaka.
3 Em sap nonol Alap mo Enhonak ëyaïng gwe kïnï gwek, hwëna angkam
ema tim ul gwe'an, "Ë e asa ëre mo sosonkam Alap mo dwam gwibinni syal
ei gwibir." Zep em angkam mese ënaha gwehak!
4 Emki ëenlala gwen– men kim ëKristen gwen srëm wenya Yesus hup
de jal hap emsa karek da gwibikke: Alap man kire hap de dawemna ebe
mae hap ngatan zi mo langnak lam gulzim'ira. Hwëna em de Yesussu hli
tankam, ki waba habe zëbe hap de jal hap karekna oltowe gwek!
5 Zep emki ëenlala gwen: Em bawalkame Alap mo Enho mo sosonna
eisbik? Hen Alap mensa owas-owasna eno mae mo ngïrïnnïk syal gwe-
gwibirki, zen bawalkam kon gwesïk hanak? San ha ëKristen gwen
srëmnak kime ëpba tïtï tabin ol san ang ta gwekke? San ha Yesus hup
de ol dawemna insa kime laïblïbikke?
6 Emki hen Alap mo ola ansa enlala gwibin:
"Abraham zen Alapsa taïblïblaka, zep Alap anakan gubluka, 'Em mese
ërе mo nwenak dakastïlï.' "*
7 Zen in zep, man dam gwesïnïn: Men zen Alap mo ola daïblï gwibirin,
zen zen– Abraham mo wei-wik gun walas naye.

---

* **2:19 2:19** Rom. 7:7-11 * **3:6 3:6** Kej. 15:6; Rom. 4:3

8 Alap orep mes ki Yahudi srëm zini ebe mae hap dena anakan kalang
gweka, “Ano olsa de taïblï gwibinkim, zen dekam sa ëre mo nwenak
ëdakastïl gwer.” In zep Abrahamsa hamal hap ol dawemna ansa gu-
gubluka,

“Tïngare zi ausuna hë'ho gwibinni ebon onakon sa nulin.”*

9 Abraham zen ola insa taïblïbirki, in zep Alap hë'ho gwibinni zëbe hap
golblaka. Zep nen hen kirekam: Nen de Abraham mo kim Yesus hup de ol
dawemna insa taïblïbinkim, dekam esa hen Alap onakore hë'ho gwibinni
Abraham mo kim ulin.

10 Hwëna men zen de ëenlala gwe'ak, “Ëe Musa mo tïtï tabin ol san de
ang ta gwenkam asa Alap mo nwenak ëdakastïl,” hwëna kire zini Alap
kareknak sa kang gulu. Sap Musa mo tïtï tabin olak man lwak,

“Men zen de tïtï tabin ola ansa aha-en mae ngip nu'ik, desa sa Alap
kareknak kang gulu.”*

11 Sap nen kïtak ema ngip ul gwenan. Zep tangan dam gwesïnïn: Nen
bëjen tïtï tabin syalsa de blol gwibinkim Alap mo nwenak ëdakastïn. Zen
in zep hen Alap mo olak anakan lwak,

“Men zen ëre mo nwenak ëdakastï'ïn, zen kïtak Asa de taïblïblan en
nakon.”*

12 Tïtï tabin ola, desa “ang tan”kam nen gwibirin. Desa “taïblïbin”kim
hom nen gwibirin. Zep Musa mo tïtï tabin olak man lwak,

“Men zen de tïngare ola an san ang ta tine gwe'ak, zen zen en sa ëngaya
gwer.”*

13 Hwëna zini nen bëjen kirekam ang ta tinen. Zep Musa mo tïtï tabin ola
kon, nësa kïtak maka Alap kareknak kang gu'ura. Hwëna zen zep Alap
nëbe mae hap de jal lam gulzimdinni iwe Tane zemka hwëna drë neka.
Zen zep Yesussu de nëno mae mo weinak drënen hap dena Musa mo tïtï
tabin olak hen anakan lwak,

“Men desa tenyak makan ta irinni, desa sa Alap kareknak hen
drënera.”*

14 Zen zep Kristus nëno mae mo weinak tïlkï– nen dikim hwëna hë'ho
gwibinni insa hlaun hup, Alap mensa Abrahamsa gu-guk gweblakake, sap
Yahudi zi, sap Yahudi srëm zi. Zen kirekam Alap Zën syal gwibirki– dekam
de Yesussu de taïblï gweblan nakon Alap zëre mo Enhosa zer gwizimdin
hip, men kirekam Zëna gu-guk gwibirida gwekake.

Mae hap de ol: Alap mensa Abrahamsa gu-guk gweblaka, Musa hwëna bëjen hyanak wet gulsublun.

15 Aya-wal oso-wal, nëno mae mo ngïrïnnïk ki zini aha zi niban ola aha-
en nul gwenan. Zi de wal bose zeban ba mae hap olsa aha-en unni, hwëna
hyanak aha zi bëjen zëno nik mo ol aha-en unni insa wet gulsuzimdin.

16 Zep Alap mo Abrahamsa de gu-gublunna in hen kirekam. Zëno nik mo
aha-en un hyanak aha zi bëjen wet gulsuzimdin. Dekam Alap Abrahamsa
totoresa anakan gu-guk gweblaka,

“Ëe asa hë'ho gwibinni eno auyan hap golblal.”*

---

* **3:8 3:8** Kej. 12:3 * **3:10 3:10** Ul. 27:26 * **3:11 3:11** Hab. 2:4 * **3:12 3:12** Im. 18:5 * **3:13 3:13** Ul. 21:23 * **3:16 3:16** Insa Paulus Kej. 12:7nak dena ale gulku, zen Abraham zëre mo “sïpnï kore zi hip” de hë'ho gwibin nika golzimdin hip dena, ahaksa golblan hap dena. Ibrani olkam, hen Yunani olkam de li yul sonenna, bëjen anakan dam gulsun, “Sïpnï kore zini in, san aha-en? San beyana?” Hwëna Paulus mo tawa tabinni awe, enlalana zen aha-ere Zi hip.

Alap mo olak hom anakan lwak, “Ere mo auyan-tane wal hap asa golzim.” Dekam enlalana beya zi hip. Hwëna Zen anakan gu-guk gweblaka, “Ere mo Auyan-tane hap asa golblal.” Enlalana Zini aha-en. Zen Kristus.
17 Zep zëno enlalana a kirekam moye: Alap nonol Abrahamsa gu-guk gweblaka, ki zep hwëna tahunna 430 enkam damank. Ki zep hwëna tïtï tabin ola Musa hap golblaka. Zep mensa Musa Bak hap hyanak golblaka, zen bëjen wet gulsun– mensa nonol Abrahamsa gu-guk gweblakaye.
18 Sap Alap hom anakan Abrahamsa gubluka, “Tïtï tabin ola an sane ang gwe-gwe'anka, ki asa hë'ho gwibinni ebe hap golblal.” Kirekam de gu-gublunanam, zen ki totoresa de golgu-guk gweblankam hom nwe-mase gwe'an. Zen ki hwëna syalsa de wei yul soneblan makan maka nwe-mase gwek. Hwëna Alap Zen kwasang-kwasangna, zep totoresa de golblan hap gu-guk gweblaka.

Mae hap de ol: Alap kire hap tïtï tabin olsa zi hip golzimki.

19 Kirekam insa lwak, ahakon sa hwëna ëgul, “Ki hwëna Alap ba hap tïtï tabin ola insa Musa hap golblaka?” Zen hwëna mae hap tïtï tabin ola insa mas gulzimki: Dekam de tïngare zi hip zëre mae mo karek-kareksa goltrei gwizimdin hip. Hwëna Yesus in Abraham mo Auyan-tanena mensa gu-guk gweblakake. Zep Alap insa tïtï tabin ola golzimki, zen Yesus de hatazan srëm ennak de desan ang ta gwen hap dena. Zep tïtï tabin ola in bol-zaun tangan naka hom. Diki men desa nonol Abrahamsa gu-guk gweblaka, zen diki zen– bol-zaun tangan wenyaye.
Tïtï tabin ola in Alap Zën hom Musa hap golblaka. Zen hwëna zëre mo dam taha nakore zi ayang nul gweblak.
20 Hwëna Abrahamsa kim gu-guk gweblaka, zen aha mae hom ayang nul gweblak. Zen Zën tangan gu-guk gweblaka. Zep man dam gwesinïn: Abrahamsa de gu-guk gweblanna in zen tangan nëbe mae hap bol-zaun gwizim'in.
21 Hwëna ahana maka anakan gulsu'ura, “Ki hwëna Abrahamsa de gu-gublun naban Musa mo tïtï tabin ola ban hom apde në'an.” Hwëna kirekam hom! Zen man apde në'an. Hwëna Alap hom tïtï tabin ola golzimki– dekon de ëngaya gwen hap denaye. Kirekam de lwa'anam, nen emaka desan de ang ta gwenkam kïtak nënaka ngaya labi'in, hen dekon emaka Alap mo nwenak ëdakastï'ïn.
22 Hwëna kirekam bëjen. Sap Alap mo olak man ale nuk,

“Kareksa de gol gwen hap de sosonna mes tïngare zisi tahalebik.”*

Zen in zep, Alap aha-en tangan ëngaya gwen hap de orana nëbe mae hap kles tyasizimki– in kim Abrahamsa zëre mo Auyan-tane hap dena gu-guk gweblakaye. Zep men zen zëno Auyan-tanena Yesussu daïblï gwebla'an, zen zen en Abraham mo auyan-tane walyak bïtï gwe'an.
23-24 Yesussu de taïblïblan hap dena insa kime tame ul srëm gwek, nen dekam sekola walas mo kime lowehe gwek. Musa mo tïtï tabin ola in dekam nësa ïrïk gïl gwek, hen guru makan tawa ta gwibik– hëndep Alap de ëngaya gwen hap de ora ësena insa kles tyasizimdinnik dep. Alap insa tïtï tabin ola golzimki, zen dekam de guru makan nësa Kristus osan dep golëgwëhan hap– nen dikim Kristussu de taïblïblankam Alap mo nwenak ëdakastïn hïp.
25 Zen in zep, nen kime Yesussu laïblïblak, nen dekam san de sekola nakon de ëtamat gwenna kiye. Hen dekam home etan dwam eibi'in– tïtï tabin ola in de nësa ïrïk gïn hïpye.

* **3:22 3:22** Rom. 3:9-19; Mzm. 14:3; 53:4

26 Nen kim Yesussu anakan laïblïblak, “Zen Zen– nësa de ngaya tabin
hip de Zi niye,” dekam zebe ëraha-en gwek. Dekam zebe hen Alap zëre
mo hanan tabin walas hap ëjowek.
27 Hen emsa kim Zëno bosekam baptis dabik, dekam zebe hen anakan
enaka olëtrëblak, “Ëe mesë Kristus hun zeraha-en gwer.” Zep em angkam
Bian Alap mo nwenak san de Yesus Zëna kiye.
28 Zep angkam nen kïtak Alap mo nwenak aha-en. Zen hom nësa
nwekam anakan golëake gwenda,
“An Yahudi wal.
An Yunani wal.
An zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwen zi.
An tana ïltïkïnnïk de babu gwen srëm zi.
An zi.
An we.”
Hwëna Zen aha-ere nwe-masekam anakan nësa kara ta gwibirida, “An
ano Tane naban de zeraha-en gwen zi.”
29 Em de kirekam Kristus hun zeraha-en gwenkam, dekam em hen mese
Abraham mo Auyan-tanenak bïtï gwek. Zep hë'ho gwibinni mensa Alap
Abrahamsa gu-guk gweblaka, zëre mo Auyan-tane hap de golblan hap
dena, ki em hen esa ulin.

4

1 Ahaksa anakarekam: Walasna, bi zik de tïnkïm, dekam bi zik mo bi
gwibin kire-kirena zën sa kïtak bi gwibiri. Hwëna walasna in de nama
betek nik gwënkam, zen iye zik mo tana ïltïkïnnïk sa gwë gwera– san de
babu gwen zini kiye.
2 Kim de hata'ak yaklana mensa bi swe zem dam tasïkï, tahunna kim
de sowe henkam altïlsïblï'ak, zen dekam sa bi swe zik mo kire-kire hli tan
danna zën hwëna bi gweblan dala. Nama de betek nik gwënnak, dekam
aha zi sa mam dal.
3 Nen hen ki kirekame ëgwëk. Nen menkam walas betek mo kime
lowehe gwek. Nen dekam namae auhu-kama en hap de enlala naban
lowehe gwek, hen dowal-dowal nësa bi neibirida gwek. Zep nen dekam
namae tïtï tabin olkam de nësa walas betek mo kim akan-akan gwibirida
gwen hap ëdwam gwe-gwek.
4 Hwëna yaklana mensa Bian Alap dam tasïkï, zao kim hatak, dekam zep
Tane zemka zer soneka. Desa dekam zep Yahudi we jaha gwek. Hëndep
beteknak Zen hen Musa mo tïtï tabin ol san ang gwe zaheka.
5 Zen kïtak Alap mo dwam gwibin sin ki lwak– dekam de nësa Musa mo
tïtï tabin ola kon hïl tï sonebin hip, nen dikim Alap mo hanan tabin walas
hap ëjowen hapye.
6 Eiwa, nen an Alap mo hanan tabin walas. In zep Tane zik mo Enhona
zer soneka– nëno mae mo enhonak de ing gwehen hapye. Zen in zebe
enho nakon anakan en sone gweblanan, “Bian, ano Bian.”
7 Zep nen angkam walas beteksa de aha zi hanan tan mo kim home
lowe he'an. Nen an hwëna angkam Alap onak de zise gwen walas. Zen
zep esa eiwa hë'ho gwibinni insa hla kul– mensa Zëna anakan gu-gubirida
gwekaye, “Ëe asa kiresa ëre mo walas hap golzim.”

Paulus kim anakare hap ngalap gwibiridakake, “Zen ba hap etan karek san dep lwanda ha'an?”

8 Galatiak de zi, ëe ama emsa ngalap gwibirida'an. Em ba habe Alapsa nabakam hli la'an? Em kime Alapsa tame la srëm gwe'ak, em dekam totore yang tasibin dowal-dowalsae betek eibirida gwek– san de zëbon mae de ëbabu gwenna kiye.

9 Hwëna em sap mese nër hom eiwa de Alapsa tame lak. Ahaksa sap diki Alap mes ebe mae hap golzimki– dekam de Zënaka tame tan hap denaye. Zep em ba habe angkam etan auhu-kama enlala san dep lwanda ha'an?– dowal-dowal dikim etan emsa bi gwibiridan hapye. Em san ema ëdwam gwe'an?– zi mo yasik tabin sin de ang tankam de etan emsa totore tïtï tabin olkam tahalebin hipye.

10 Zep hëndep angkam ema Hari Sabat san, sap yakla yawal, hen ben yawal mae hap de syal san ang ta gwe'an.

11 Ki san ha ëe waba habë ebe mae hap de dawem hap danna sin gwe-gwek?!

12-14 Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gubirida'an: Ano kim emki lowehe gwen. Ëe kimë eban mae golëlowehe gwek, ëe homë Yahudi zi mo kirekam de lowehen san gwë gwek. Zep angkam em bahem desan ang ta gwen. Em sap nonol dawemkame asa kwang la gwek, hen home mae asa husus ë gweblak. Emki etan kirekam asa gwëblan. Em dwan tawa nakake: Ëe dekam ama sang-sang gwek. In zebë nonol ebon mae gwë gwek. Hëndep dekam zebë ol dawemkam emsa tonbirida gwek. Ano sang-sang habe ëhir-hir gwe-gwek, hen eno mae mo syala dekon zep mam gwe-gwek. Hwëna em dekam home asa husus ë gweblak, hen home asa ulop ë gweblak. Em hwëna gola kon dawemkame asa kwang la gwek–men kiye, Alap mo dam taha nakore zisi de kwang tanna. Hen ema asa blikip eisïk gweblak– san de Kristus Zën de zïnï gwe zanna kiye.

15 Em dekam dawemkame asa isrip-sri ë gweblak. Hwëna angkam home! Ëe tawana: Menkam em sap ema ëdwam gwe-gwek– ere mae mo nwesa de abe hap teisyablan hap, ëe dikim etan dawemkam kara gwe-gwen hap!

16 Hwëna angkam sap ola an eiwa de tangan nakaë ale gulzim'in, zep em ema yap asa enlala ëbla'an, “Zen ano mae mo jal zi.”

17 Angkam aha zi dan syal-syala ban emsa haen-haen neibirida gwe'an, “Nen ki Musa mo tïtï tabin ola an san ang ta gwen.” Hwëna zen enlala karek naban! Zen man em dikim abon onakon wet so gwen hap ëdwam gwe-gwe'an– dekam de zëbon mae en osan enlala syal-syala ban ang ta gwen hapye.

18 Banakare enlala dawem san de ang tan hap, em sap esa dan syal-syala ban ang ta gwer– sap ëe de iwe gwënnak, hen sap ëe de iwe gwën srëmnak. Hwëna karek san dep bahem!

19 Ano walas, ëe ama emsa dawemkam ngalap gwibirida'an. Ëe ama emsa anakan kïl tïbik, “Zen mes-am Kristussu de taïblïblannak ëtatete gwek.” Hwëna angkam ema etan walas betek san dep lwanda ha'an.

20 Diki angkam aen de eban mae etan golëgwënkam bap. Ki amaka samkam emsa anakan golëton'an, “Ba nakone ki ëgwë'an?” Hwëna angkam ëe ama anakare jakal enlala naban emsa topse gwibirida'an, “Zen bawalkam sa tame nul?”

Paulus kim Hagar ne Sara nebon ola gulk sun blaonzimkike:

21 Asa sane lak!– em in zene Musa mo tïtï tabin olsa de nihin dohon-hon makan wei yulsuk gwen hap ëdwam gwe'anye. Em san home aïsïlï ansa dam ulsuk– mensa Musa hen ale gulkuye?

22 Zen a kirekam mo: Abraham zen walasna dan wë soka. Ahana mas
wenya Hagar hon wë taka. Zen tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen we.
Ahana nonol we zem Sara hon wë taka. Zen tana ïltïkïnnïk de babu gwe-
gwen naka hom.*
23 Tana ïltïkïnnïk de wenyik mo walasna, Ismael, desa totoresa jaha
gwek. Hwëna Sara mo dena kip, Alap man Abrahamsa gu-guk gweblaka,
"Sara sa walassa wë tal." Hëndep dekam zep ki bogolak owas hap Isaksa
jaha gwek.
24 We darena in ama ki gulk sun de ol blaoran hap guzimnin. We darena
in, zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun dare naban de apde son. Tana
ïltïkïnnïk de wenya Hagar mo walasna, Ismael, zëno auyan-tane walya
zen hen tana ïltïkïnnïk sa lowehe gwer. Zen men kiye– men zen tïtï tabin
ol san ang ta gwenan, mensa Alap kwatapna Sinaik Musa hap golblakake.
Zen desa nihin dohon makan wei nulsuk tine gwenan– tana ïltïkïnnïk de
zi mo kim.
25 Zep Hagar Bak, zen kwatapna Sinaisa de enlala gweblan– Arab mo
langnak de kwatapna insa. Zen tana ïltïkïnnïk de we, hëndep auyan-tane
wal zem hen kirekam sa lowehe gwer. Hagar Baksa hen Yahudi mo ë
yawala Yerusalem han de apde son. Sap Musa mo tïtï tabin ola in mes
zëwe de zini hulek.
26 Hwëna nëno mae mo anena, zen ngatan zi mo langnak de Yerusalem.
Zen zëna wenya, Sarasa de enlala gwibin. Zen tana ïltïkïnnïk de gwën
wesya hom. Zep nen hen kirekam de ëgwën– banakare tïtï tabin ol mae
de nësa tahalebin srëmkam.
27 In zep Alap mo olak Sara Bak hap dena anakan ale nuk,
"Em sap walassa de wë tan srëm we,
hwëna angkam esa isrip-sri gwe-gwera!
Em eisbir anen srëmkam gwë gweka,
hwëna angkam esa Alap hap de tërya ta gwera!
Sap eno walasna menkam hom,
hwëna angkam eno walas mo beyana man tangan taman kïnï'an.
Tïngare ahakore we wal mo walasna man lwala he'an."*
28 Zep aya-wal oso-wal, nen kïtak Sara mo walasna Isak mo kime
lowe he'an. Zen Alap mo gu-gublun naka Sara jaha gwek. Nen hen
kirekam zebe Alap mo gu-gubiridan nakon zëre mo hanan tabin walas
hap ëjowe'an.
29 Hwëna zao zep lwak: Mas wenya insa totoresa Ismaelsa wë tak, zen
zep hwëna Alap mo Enhokam de wë tan zini Isaksa karek ta gweka. Zen
in zep ki hëndep angkam kirekam lwa gwe'an: Men zen totore enlala san
ang ta gwenan, zen zep karek da gwibirin– men zen Alap mo Enho san de
ang tankam zëre mo walas hap ëjowe gwenanye.
30 Zen zep Alap mo olak Abraham hap dena anakan lwak,
"Tana ïltïkïnnïk de mas wenya insa tane zeban emki zialsa sonen. Ki
hwëna em de tïnkïm, Ismael sa eno kire-kire hli tan danna Isak han bi
ëblan dala. Sap zëna wenya in mo walasna, Ishak, zen diki zen sa kïtak
bi gwibiri."*
31 Zep aya-wal oso-wal, nen an tana ïltïkïnnïk de we mo walassa hom. Zep
home Musa mo tïtï tabin ola nihin dohon-hon makan wei kulsuk gwenan.
Nen an hwëna tana ïltïkïnnïk de gwën srëm we mo walas, sap nen Alap
mo Enhosae ang ëbla'an.

* **4:22 4:22** Kej. 16:15; 21:2-9 * **4:27 4:27** Yes. 54:1 * **4:30 4:30** Kej. 21:9-10

5

Mae hap de ol: Tïtï tabin ol de emsa tahalebin srëmkam emki tatem ëzauk gwen.

1 Kristus mes emsa ëpba tïtï tabin ola kon hïl tï sonebirki, zep bahem
etan lwan dahan– dekam de tïtï tabin ola in etan emsa tahalebin hipye.
Tahalebin srëm nik emki tatem ëzaun.

2 Emki ësane gwen! Em de ere mae mo to mipsa blom tasibinkim, ëe,
Paulus, ama emsa gubirida'an: Em dekam mese Kristus onakon wet so
gwenan.

3 Ama etan emsa gubirida'an: Eno mae mo to mipsa de blom tasibinkim,
ki Alap sa emsa gubiridala, "Dikire tïngare Musa mo tïtï tabin ola insa su
nul sone gwek."

4 Em dekam anakane ëalp gwe'an, "Ëe asa tïtï tabin ol san de ang ta
gwenkam ëre mae mo sosonkam Alap mo nwenak ëdakastïl." Hwëna
dekam em Kristus mo kwasang-kwasangna ema hli ku'in!

5 Hwëna diki tangan Alap ensa de blol gweblankam sam gwesï'ïn. In
zebe nen anakare enlala hohle ta gun nuban Alap mo Enhonak ëyaïng
gwe kïnï gwenan, "Zen Zen sa ano gwënna syal gwibir zahera– ëe dikim
zëre mo nwenak dakastïn hïp denaye."

6 Sap nen mese Kristus hun ëraha-en gwek– in kime laïblïblakke. Zen in
zep Alap hom nësa anakan karatda ta gwibirida, "An to mip blaonsublun
zi," ahaksa, "An to mip blaonsublun srëm zi." Hwëna diki aha-en tangan
zëre mo nwenak bol-zaun gwe'an: "San ha zini an man zëno mae mo
Asa de taïblïblanna aha zisi de kwasang gwibirida gwenkam noltrei
gwizimnin? San ha hom?"

7 Em sap menkam ora dawem sane sosonkam sek gwe'ak. Hwëna nara
emsa isinsibiridaka?– dekam de hwëna ora srëm san ëgwa gwe kïnïn
hapye.

8 Zëno mae mo tawa tabinni in, zen Alap onakore naka hom– men Zen
diki emsa kwang guludakaye.

9 Tawa tabinni in em ema tim uk, "An betekna. Ëe sap asa desan hen
ang tal." Hwëna zen ragi makan sa ebon mae mam gwer– roti mang-mang
gunsu de hop gun makan.

10 Hwëna ëe tawana: Bian eiwakam emsa hlïl inki, zep ëe ama emsa
tame tabi'in: Em molye aha ora san hëndep denaban ësyalhek. Alap sa
zini insa karek tala– men zen emsa men-man ta gwibi'iraye.

11 Hwëna aya-wal oso-wal, ëe de nama zisi anakan tonbirida gwenkam,
"Emki Yahudi mo ëpba tïtï tabin sin ang ta gwen– to mipsa de blom tasïk
gwizimdinkim," ki molya Yahudi zini asa karek da gwe'anam. Hwëna in
zep asa karek da gwenan– sap ëe ama tonbirida gwenan, "Mensa Kristus
nëbe mae hap te-lidak sonnak syal gwibir-zimki, zao en emki anakan
ëyaïng gwe kïnï gwen, 'Ëe dekon en asa Alap mo nwenak dakastïl.' "
Yahudi zini man desa husus nei gwibirin.

12 Men zen emsa blos dabirida gwe'an, zëbe mae hap hom sam gwesï'ïn–
to mip ensa de blom tasizimdinkim. Diki to naban hëndep bol sik niban
de kïtak blom tasizimdinkim bap! Dekam maka ësam gwesï'ïn.

13 Aya-wal oso-wal, Alap mes emsa alal gulku– dekam de tïtï tabin ola
kon ëhïl gwe hanan hap. Hwëna bahem anakan ëenlala gwe-gwen, "Ëe
an hïl tï sonen nikë gwë'an, zep ëe sap asa ëre mo tim nikore hole-hle
san ang gwe-gwer." Hwëna anakan emki ëenlala gwe-gwen, "Ëe an hïl

tï sonen nikë gwë'an, zep Kristus onakore kwasang tola ban anik ëre mo Kristen bose walya mas gwibirida gwek."
14 Sap Musa mo tïtï tabin ola kïtak ausuna ola an dekon– men zen anakan lwak,
"Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de kwasang gweblanna kiye."*
15 Hwëna em de nama enaka olkam hit ti gwibinkim, dekam ere mae mo aha-ere enlalakam de lowehen hap dena sa hom gwer!

Alap mo Enho ensa de blol gwe-gweblan hap de ol:

16 Ëe ama emsa gubirida'an: Alap mo Enho ensa em anakan blol gwe-gweblan, "Zen diki Zen sa asa dam tasïk sone gwera." Dekam ere mae mo tim nikore hole-hlena molya emsa golëgwa gwe kïnï gwek.
17 Nëre mae mo tim nikore hole-hlena, zen man baes gwe-gwe'an– Alap mo Enho mo dwam gwibin sin de ang gwen hapye. Hen kirekam, Alap mo Enhona man hen baes gwe'ara– nëre mae mo tim nikore hole-hle san de ang gwen hapye. Zen man nëno mae mo enhonak ïlman ë gwenan, zep nen molye aha-ere enlalakam nëre mae mo dwam gwibin sin syal ei gwibik.
18 Hwëna Alap mo Enho de nësa enho nakon golëgwë gwenkam, dekam ëpba tïtï tabin ol de nësa golëinik gwen hap home ëdwam gwe-gwe'an.
19 Nëre mae mo tim nikore hole-hle san de ang ta gwenkam, dekam a kirekame mo syal ei gwibirinye:
kahalo gwen,
wesya de lirak oson,
swi hap de enlala enkam de gwë gwen,
20-21 yang tasïn alapsa de betek gweblan,
zisi de hëp tyan,
wal bose zemka de husus gweblan,
ëol tetek gwen,
hen nop-nop gweblan.
Ahana hen, zë-en de mam gwen hap de enlala gwe-gwen,
aha hlïk naban de aha hlïk nik ba mae hap zënaka gïl-gïl gwibiridan,
hen aha hlïk nik de langa tasibin.
Ahana hen, zi mo kire-kiresa de hole gwibin hen zep de husus gweblan.
Ahaksa ere mo kire-kiresa de inik gwibin hip de aha zisi anakan husus gweblan, "Mana golanka."
Ahana hen, ho mamaksa de otdeblanda gwen,
syan-syan en hap de enlalakam de gwë gwen,
hen tïngare ahakore karek-karekna.

Ëe ama orep emsa tawa ta gwibik, hen etan angkam ol tan-tanna ansa golzim'in: Zini men zen kirekam de karekna nulin halasen gwenan, zen toton molya Alap mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek.
22 Hwëna Alap mo Enho de zergwënkam, dekam a kirekam mo wet so gwenanye:
kwasang enlala,
isrip-sri enlala,
umlae enlala,
jakal-jakal srëm enlala,
zisi de mas gwibirida gwen hap de enlala,
kae-kae enlala,
aha zisi de ahap tan srëm hap de enlala,

* **5:14 5:14** Kel. 20:12-16; Im. 19:18; Ul. 5:16-20

23 sae-sae enlala,
hen zënaka de zerinik gwen enlala.
Kirekam de gwën hap dena, kina ki man Musa mo tïtï tabin olak jalse gwek!
24 Zini men zen Kristus hun zeraha-en gwenna, zen mes zëre mae mo tim nikore hole-hlena Yesus hup de te-lidak soblannak makan nulink. Zen dekam zep anakan neis gwibirin, “Ano tim nikore hole-hlena mes Yesus goltïlkï.”
25 Sap Alap mo Enhona Zen kirekam de ëliwehe gwen hap denaka nëp gol gwizimnira, zen in zep nen diki Alap mo Enho mo dwam gwibin en san nen ang ta tine gwen.
26 Zen in zep, sap nen Kristussu de blol gweblan enkame ëngaya gwe'an, nen bap nen anakan ëbola-bola gwe-gwen, “Ëe an zenë sërkam aha zisi kwei-kwik gu'un. Aha kore zini wakin, aban apdenak hom.” Hen bap nen nëre mae mo Kristen bosena anakan husus gwibirida gwen, “Zen sa hwëna jematnak abon onakon teipsïlï.”

6

Kristen bose zemka de dam tasïk sone gwibin hip de ol:

1 Aya-wal oso-wal, ere mae mo Kristen bosesa de banakare karek mae wëwe heblanna, men zen ebon mae onakon Alap mo Enhosa de ang gwe-gweblan wenya lowe he'an, zen zen de zini insa dam dasïk sonek. Hwëna enlala sae-saekam em dam tasïk sonen, hen anakare enlala tatete naban, “Abon mana hen zëno karekna in hliminnink.”
2 Emki kirekam ere mae mo Kristen bose wal mo nihinni tensïk gwizimdin. Nënaka de kirekam kwasang gwibirida gwenkam, dekam kwasang hap de Kristus mo tïtï tabin ola in sane ang ta gwe'an.

3 Hwëna zi de anakan enlala gwenkam, “Ëe ëre mo gwën dawem nakon asa ëre mo Kristen bose walya kwei-kwik gul, hen ëe dekam asa Alap mo nwenak mam gwer,” kirekam de bolte-boltekam enlala gwenkam, zen mes zënaka boton tanda.
4 Diki aha zisi de enlala gwibiridan srëmkam emki ena en naka karatda ta gwibin. Kirekam esa ësam gwesïl.
5 Sap Alap molya anakan nësa karatda tabirki, “Zini an san ha man aha zisi kwei-kwik gulku?” Zep diki ena en naka em karatda ta gwibin.

Mae hap de ol: Dawemsa de aha zi hip golzimdinni, zen men kiye- ngatan zi mo langnak de obwagasa eiyas gïnnï.

6 Men zen emsa Alap mo olkam tawa da gwibirin, emki te-alakam hen aha kire-kire maekam mas gwibirida gwen.
7-8 Emki ëenlala gwen: Ena men kirekame okamanak awe eiyas la'ak, zen kire enkam esa hen lamkam zëno eini hla kul. Zep anakan bahem ëkïl gïl gwen, “Ëe de ëre mo tim nikore hole-hle san syal gwe-gwenkam, zëno eini lamkam aha nwe-masekam asa gulin.” Kirekam bahem enaka boton ta gwibin. Sap Alapsa molye boton lak! Hole-hle san de syala in mo eini hwëna syauk blanak de gwë gwensa esa hla kul. Hwëna em de Alap mo Enho mo dwam gwibin sin syal ta gwenkam, zëno eini lamkam hëndep de ëngaya gwen hap denaka esa ulin.
9 Zen in zep, aha zi hip de dawem gol gwizimdinni, bap nen ëblalen gwe-gwen. Sap zen lamkam dep de obwaga eiyas gïn makan. Nen de ëblalen gwen srëmkam, ki lamkam esa zëno eini ulin.

10 Zen zep, nen nama de awe lowehe gwennak, nen dawemsa tïngare zi
hip gol gwizimdin– nonol tanganna nëre mae mo Kristen bose wal hap.

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

11 Aumwa hap de alena ansa emki hlaun: Ale mam-mamkam dena an,
zen ëre mo ale gunnu. *

12 Yahudi kore Kristen zini men zen emsa bolte enlala naban men-man
da gwibirin bahem salbirida gwen. Anakare ola bahem salbirida gwen,
"ËKristen gwenkam nonol Yahudi hon em bïtï gwen– Musa mo tïtï tabin
ol san de to mipsa blom tasïk gwibinkim." Hwëna zen anakare enlala
aning tan naban emsa kirekam tïtï da gwibirin, "Nene kïtak Yesus hup de
te-lidak soblan ennak ëyaïng gwe kïnï'ak, dekam Yahudi zini sa Kristen
zini nësa husus neibirida gwer."

13 Hwëna Yahudi Kristen zini in, zëno mae mo to mipna sap orep mes
blom dasibir-zimk, hwëna zëna hen hom tïngare Musa mo tïtï tabin ola
insa sul nul sone gwenan. Hwëna zen em de hen zëno mae mo kim ëgwë
gwen hap ëdwam gwe-gwe'an– dekam de ëKristen gwen srëm Yahudi zi
hip emsa anakan golëtrei gwizimdin hip, "Zini an mes nëbon mae bïtï
gwer." Zen mae en hap ki emsa kirekam neibirida gwenan– dekam de
Yahudi bose zik zëno mae mo bosesa boltere gulzimdin hip.

14 Ëe hwëna homë ëre mo bosesa de boltere gun hup dwam gwe-gwe'an.
Ëe hwëna Bian Yesus hup de te-lidak soblan ensa de boltere gulblun habë
dwam gwe-gwe'an. Sap ëe ëre mo gwënna anakanë enlala gwe-gwibi'in,
"Asa mes Yesus hun te-lidak sonnak makan nosoink. Zep ano auhu-kama
tim niban hole-hle naban mes Yesus zitïlkï." Zen in zep hwëna auhu-
kama enlala zini asa hom dwam në gweblanan, sap ëe homë auhu-kama
mo enlala san ang gwe-gwenan.

15 Alap hom zisi anakan karatda ta gwibirida, "Zen to mip blaonsub-
lunna," ahaksa, "Zen to mip blaonsublun srëmna." Diki Zen anakan
karatda ta gwibirida, "Zini an san ha ëre mo Tane naban de zeraha-en
gwenkam mes ëse yang tasibin makan ëliweher?"

16 Men zen kirekam ëliwehe gwenan, dikire aha-ere enlalakam de
lowehe gwen hap dena hen kwasang-kwasangna zëbon mae onak lwa
gwek. Tïngan men zen kirekam Kristus en hon ëyaïng gwe kïnï gwenan,
zen zen– Alap mo hlïl irin tangan wenyaye. †

17 Hwëna hyanak bap zen etan zini asa anakan blos tablan, "Em home
dawemkam Kristussu ang gwebla'ara." An ha ki, ano timnik wei-weina
beyakam ëlwa'an– men zëwe Yesus hup de jal hap asa lek-lek da gwekye!
Zen zep dam gwesï'ïn, "Ëe eiwa ama tana wei san zertro'an."

18 Aya-wal oso-wal, dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna
ebon mae onak lwa gwek. Amin.

---

* **6:11 6:11** Paulus mo nwena man yap hwalen-hwalen nëblak, zep ale mam-mamkam ale gulku. (Emki hlaun: Gal. 4:15nak.) Zen zep aha zi sekretaris makan zëno olsa nonol lonesen nakon hëndep 6:10nak dep ale gulbluka. Hwëna ayat 11 nakon zën ale gulku. † **6:16 6:16** "Alap mo hlïl irin wenya," Paulus "Israel"kam awe ale gulku. Hwëna bosena in, gulk sun de enlalana kirekam.

Paulus mo surat Efesusk de Kristen zi hip

1 Efesusk de Alap hon de ëtal gwesïn zi hip, men zen Yesus onak tatem
ëzauk gwenanke,
Paulus onakon. Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep Kristus Yesus asa
dam tasïkï– zëre hap de olsa dikim gol halada gwen hapye.
2 Dawem! Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-
kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo
taha terenak esa lowehe gwer.

*Mae hap de ol: Ëngaya gwen hap dena, zen kïtak Kristus hun de zeraha-
en gwen nakon nëbe mae hap hata gwizimnin.*

3 Nen Bian Alapsa boltere tan, Bian Kristus Yesus mo Biansa, sap nen
mese Kristus hun ëraha-en gwek. Zen zep ngatan zi mo lang nakon nëbe
mae hap enho nakon dikim ëngatan gwen hap dena sul sonenkam gol
gwizimnira.
4 Sap Zen mes auhu-kamana ansa de yang gulsun srëmnak nësa anakan
dam tasibirki, “An zen sa ëre mo Tane naban de zeraha-en gwenkam ëre
mo nwenak ëdakastïl hen enho kles gwesïn srëmkam lowehe gwer.”
5 Sap Zen nësa kwasang gwibiridaka, zep nonol lonesen nakon mes ki
nësa anakan kalang gwibiridaka, “An zen sa ëre mo Tanena Yesus mo
syala kon ëre mo hanan tabin walas hap ëliwehe gwer.” Zen kïtak zëre
mo hamal hap de kalang gwe gun sun ki lwak.
6 Zen in zep sa tïngare zini zëno bosena teip nulsuk gweblal, sap Zen mes
zëre mo sërkam de kwasang-kwasangna kirekam goltreizimki. Zëre mo
dang tïnïnak de Walasna Kristus hun de zeraha-en gwenkam, Zen dekam
kwasang-kwasangna insa nëbe mae hap totoresa gol gwizimnira.
7 Sap nen de Kristus hun zeraha-en gwenkam, dekam nen ema
okamanak de karek-karek nakon ëhïl gwe hana gwenan, hen nëno mae
mo kirekam-kirekam karekna man nëp tap gulsuk gwizimnira. Sap Tane
zik mo kala in dekam nësa ngan tasïk gwibirida– men zen te-lidak son
nakon wet soblakke. An kïtak Alap zëre mo sërkam de kwasang-kwasang
nakon ki kirekam lwak,
8 zep totoresa nëbe mae hap kwasangna sabak gulzimki. Alap, eiwa,
sërkam de enlala blal tanganna hen kïtak tame gul gwenda,
9-10 Zen in zep angkam zëre mo hamal hap de kalang gwe gunnu insa
goltreizim'ira. Zen desa menkam man zi hip aning gul gwizimki. Hwëna
Zen hen orep mes anakan kalang gweka, “Kim de ano kalang gwen
yaklanak zau'uk, dekam asa ëre mo Tanena zer sonezim– zëno mae mo
karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip. Zep Deban de zeraha-en gwen
wenya, desa kïtak aha-erenak asa siri gulsul– sap ngatan zi mo langnak
de wenya hen okamanak de wenya. Kristus Zën sa kïtak nol gwibiridala.”
11 Mensa Alap kalang gwe guku, “Ëe asa kiresa ëre mo walas hap
golzim,” zen hwëna kïtak Kristus hun de zeraha-en gwenkam nëbe mae
hap hata gwizimnin. Sap Alap nonol lonesen nakon kirekam dep nësa
kalang gwibiridaka, hen Zen kïtak kirekam syal gwe-gwibi'ira– dekam
dikim zëre mo dwam gwibin sin kïtak jowen hap. Zëno dwam gwibinni,
zen an zen:
12 Nen an zene nonol Kristussu blol ëbla'an, tïngare zi de nësa
hlauludankam, zen dekam sa hen Alap mo bosena teip nulsuk gweblal.

13 Zen in zep hëndep Alap mo kalangna ebe mae hap kirekam lwak. Em
kime eiwa de ol dawemna ësane gwek, emsa de ngaya tabin hip dena, em
dekam zebe Kristussu laïblïblak. Zep in kime Kristus hun kirekam ëraha-
en gwek, Alap dekam zep eno mae mo enhonak aha-en aha-enkam anakan
ale tabir-zimki, “Em an ano bi gweblanna.” Maekam ale tabir-zimki– zëre
mo Enhosa de ing ta sonezimdinkim, men kirekam sap orep gu-gubirida
gwekake.
14 Alap Zen anakare gu-gubirida gun nuban zëre mo Enhona nëbe mae
hap ing ta sonezimki, “Ëe asa lamkam ebe mae hap tïngan sul sonezim–
mensaë ëre mo bi gwibiridan walas hap kalang gwe gukye.” Zep Bian
Alap kim de kawesïn nïkon tïngan gwiswe sone'anka, zen dekam sa ki
lwal. Dekam kïtak Ngatan Zini Alap mo bose ensa esa teip ulsuk gweblal.

Paulus kim Efesusk de Kristen zi hip Alapsa abe takake:

15 Zen in zep, ëe kimë emsa anakan salbiridak, “Zen man Bian Yesussu
daïblïbla'an, hen tïngare Alap hon de ëtal gwesïn wenya man kwasang
neibirida gwenan,”
16 ëe dekam zebë ebon mae onakon zausun srëmkam Alapsa anakan gu
sone gweblanan, “Em asa sam ta gwenda.” Zep ëe homë Alapsa de gu sone
gweblankam emsa eititi gwibirida gwenan.
17 In zebë Ngatan Zini Bian Yesus mo Bian Alapsa anakan ebe mae hap
abe ta tine gwenan,
“Bian, ere mo Enho nakore enlala blala ing ta sone gwizim– hen Emsa
dikim dawemkam tame tan hap denaye.
18 Hen Bian, dikire zëno mae mo enhona ëngatan gwizimk– dekakim
anakan tame nul gwek, ‘Ëe kiresa asa Bian onakon hla kul– Zëna men
zep nësa kwang guludakaye.’ Hen Bian, Emki enho nakon anakan hleng
sosubirida gwen, ‘Kirekam-kirekam dawemna mensa Ena ngatan zi mo
langnak ere mo hlïl irin zi hip hamal gulzimki, zen hë'ho gwibin tanganna.’
Zen dekam sa anakan hen tame nul, ‘Eiwa, nen esa lamkam ulin. Molye
ulin srëm gwek.’
19 Bian, dikire hen ere mo sërkam de sosonna tame nul gwek– men desa
Ena Yesussu de taïblïblan wenya kip gol gwizimniraye. In eiwa.”
Sërkam de sosonna in Bian Alap mes nëbe mae hap goltreizimki–
20 in kim Kristussu tïn nïkon ngaya takake. Dekam zep hëndep Desa
gulk'nen tangan drëne seka– zëre mo dam taha san dekam.
21 Zep eiwa teipsïn tanganna, Kristus Zë-en. Desa de kwë tanna hom
tangan– tïngare ïrïk gïn nïkon, sap hen tïngare teipsïn-teipsïn zi nikon,
sap ngatan zi mo langnak de lowehe gwen wenya kon, sap hen angkam
de okamana awe de lowehe gwen wenya kon, hen sap lamkam de okama
ësenak de wenya kon.
22 Zep Alap mes kïtak Kristus mo tahanak kang gulku, in zep anakan
gubluka,
“Em an tïngare Kristen zi mo nola Zen.
23 Kïtak de Kristen zini, Zen ere mo taha-tana mo kim sa okamanak
lowehe gwer– san de ere mo timni kiye.”
Zen in zep Kristus zëre mo timni insa hëndep tïngare okama naban sul
sone gwenda.

2

Nen mese apdekam Yesus mae han tïn nïkon ëngaya gwek:

1 Nen menkam tok-tok makare nike lowehe gwek, sap dekam karek
ensae ulin halasen gwek, hen Alap mo dwam gwibin srëm sane lowehe
gwek.
2 Sap nen dekam auhu-kama zi mo enlala karek-karek sane ang ta gwek,
hen dowal mo kïgïsae betek ë gweblak– men zen gulk de dowal-dowala
ïrïk gï'ïrake, men zen ëihe nasen gwenanke. Zen in zen angkam golësyal
ta'ara– zini men zen Alapsa betek nëbla srëm gwe-gwe'anye.
3 Orep nen hen deban mae apdenak– auhu-kama zi mo hole-hle san de
ang ta gwenna, hen nëre mae mo tim nikore dwam-dwam san de ang ta
gwen naye. Zep nen hen dekam Alap mo jalake lowe he'ak– in kirekam
tïngare ahakore zini lowehe gwe'anke.
4 Hwëna eiwa, Alap mo kwasang-kwasangna mam tanganna, zep nësa
sërkam kwasang gwibiridaka.
5 Sap menkam nen an hen nëre mae mo karek-karek nakon tok-tok
makare nike lowe he'ak, hwëna Alap Kristus mae han apdekam nësa
ngaya tabirki– Kristussu kim tïn nïkon ngaya takake. Zep nen Alap mo
kwasang en nakone ki ëngaya gwe'an.
6 Sap Yesus hun de zeraha-en gwen wenya nësa mes Alap Deban
mae juwen zi mo lang nakon kap gul aneka. Zep nen angkam san de
Yesus de nësa teipsïn-teipsïn zi makan ngatan zi mo langnak apdenak
golëteinikirinni kïye.
7 Zen insa kirekam kïtak syal gwibirki, zen dekam de nësa ngein sin
de kama ësenak anakan golëtrë gwen hap, "Em an zen ëre mo kwasang-
kwasang nakon de ëngaya gwen wenyaye." Sërkam de kwasangna in, zen
Kristus ensa de zeraha-en gwen nakon esa ki hla kul.
8 Zep nen mese Alap mo kwasang-kwasang nakon ëngaya gwek– in kime
Yesussu laïblïblakke. Nëre mae mo syala kon home ëngaya gwe'an. Zen
Alap totoresa nëp gol gwizim'ira.
9 Nen home mae ba maena syal eibik– dekam de ëngaya gwen hap
denaye. Zep toton nara dep?– bola-bola gwenna.
10 Nen an sap diki Alap mo syal gwibin zi. Kristus hun de zeraha-en
gwenkam, dekam nen san de ëse yang tabinni. Nen in zebe dawemna
syal ei gwibirin– men kirekam nëbe mae hap orep kalang gwe gukuye.

Kristus onakon nen mese ëaha-en gwek:

11 Zep em in zene Yahudi srëm zi ausu nakon ësaltïk, emki ansa enlala
gwe-gwibin: Emsa man Yahudi zini nenbirida gwenan, "Zen to mip blom
tasibin srëm zi." Sap Yahudi zini zen zëre mae mo to mip blom tasibinni
insa boltere nul gwenan. Hwëna zen sap zëre mae mo tim ennak de syal.
Enhona dekam hom wet gwesïk gwizim'ira.
12 Em menkam home Kristussu tame la'ak. Dekam em home Alap mo
hlïl irin zinik bïtï gwe'ak. Zep em dekam okamanak awe Alapsa de tame
tan srëm nike lowehe gwek, hen em anakane ëenlala gwe-gwek, "Ëngaya
gwen hap dena mensa Alap zëre mo hlïl irin zi hip gu-gubiridaka, ëe molyë
desa ulink."
13 Zep em menkam Alap onakon hen zëre mo hlïl irin zi nikon langanake
lowehe gwek. Hwëna angkam em mese Kristus hun ëraha-en gwer,
hen Zen mes zëre mo kalkam de ngan tasibinkim Alap onak emsa zon
guludaka.
14 Zep Kristus Zën mes nësa siri gulsuku— Yahudi zi niban Yahudi srëm
zi niban, hëndep Zen mes nësa zëre mo timnik aha-en gulku. Sap menkam

Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban bëjen siri gwen. Hwëna angkam jal-jala men zen lang zïp son makan nësa kles sok, desa mes Kristus jek-jak gulku.
15 Maekam jek-jak gulku: Zëre mo timsi de golgunkum. Zen kim tïlkï, Zen dekam zep Musa mo tïtï tabin ola kïtak nëbe mae hap sul sonezimki. Zep nen de angkam etan desan ang tan hap hom dakastï'ïn. Menkam Yahudi zini Musa mo ola in kon anakan dam nulsuk gwek, "Yahudi srëm zini bëjen Alap mo nwenak ëoto gwesïn." Hwëna angkam Kristus mes dare hlïkna insa zëre mo timnik aha-en gulku– san de aha-ere zi aususa de yang tabinni kiye, nen kime kïtak Zëre han ëraha-en gwekke. Zen dekam zep hlïwenna in kon nësa umlae tabirki.
16 Zëno te-lidak sonnak de tïnnï in, Zen dekam nëno mae mo hlïwenkam de lowe henna insa aha-en gulku– dekam de Alap onak zëre mo tim makan lowehe gwen hap. Hen nëno mae mo gïl-gïlkïm de lowe henna in dekam zep goltïlkï.
17 Zen in zep Kristus aha-ere enlalakam de lowehen hap de ol dawemna ansa nëbe mae hap golhatazim zika– sap orep de Alapsa tame tan zini abe mae hap, hen sap Alapsa de tame tan srëm wenya ebe mae hap.
18 In zep Kristus onakon, sap Yahudi zini ëe, hen sap Yahudi srëm zini em, Bian Alap onak hatankam– sap Kristus mes Alap mo Enhona kïtak nëbe mae hap hlë ta sonezimki.
19 Zen in zep em Yahudi srëm zini, em angkam zi mo ënak de ëmas gwinzin zisi hom, hwëna em an hen angkam lang bi tanganna– apdekam Alap mo hlïl irin zi nibanye. Em mese lalak wenya in han ëiye gwek.
20 Nen an san de Alap mo gol. Men zen gola in mo moko makan ënwe-mase gwe'an, zen Kristus mo dam tasibin zi, hen Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi. Kristus Zëna, Zen ngïrïn bol tenya Zen.*
21 Nen de deban zeraha-en gwenkam, dekam zebe ënwe-mase gwe'an– san de Alap zëre hap de golsa de ayang tabla song gwenna kiye, zao de lalak Zini Alap Zën gwë gwen hap.
22 Yahudi srëm zini, em hen Kristus hun de zeraha-en gwenkam dekam ema hen gola iwe de gol te makan ënwe-mase gwe'an– men zëwe Alap zëre mo Enhona gwë gwe'arake.*

3

Mae hap de ol: Paulussu Alap Zën dam tasïkï– Yahudi srëm zi sin de ol dawemsa gol halada gwen hapye.

1 Zen in zebë ëe, Paulus, bwina an kon Yahudi srëm zini ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan. Sap asa Kristus hup de jal hap bwinak awe tak daink, sap ëe ama zëre onakore ol dawemna insa ebon mae osan dep gol halada gwek.
2 Ena mese ki anakan ësak, "Alap Zen ki zëre mo sërkam de kwasang-kwasangkam asa dam tasïkï," zep ki syala insa abe hap wei yul soneblaka–emsa dikim mas gwibirida gwen hapye.
3 Men kirekamë lure nakon suratnak awe betek enkam ale gul– Alap mo kalangna mensa menkam aning gul gweka, desa mes ki abe hap goltrëblaka.
4 Suratna ansa de baca gunkum, esa ki hen dam ulsul– Kristus hup de ol aning gunnu insa, men kirekamë aena dam gulsukye.

* **2:20 2:20** Mrk. 12:10; Luk. 20:17; Kis. 4:11; 1Ptr. 2:6-8 * **2:22 2:22** 1Kor. 3:10-17; 1Ptr. 2:4-5

5 Orep Alap Zëna hom goltrei gwizimki, hwëna angkam zëre mo Enho goltrei gwizim'ira– Kristus mo dam tasibin zi hip, hen zëre mo Enho nakore ol ayang gul gwen zi hip.
6 Zen a desa mo tïngare zi hip aning gulzimkiye: Yahudi srëm zini ol dawemna an san de hen ang tankam, zen dekam sa hen hë'ho gwibin tanganna nulin– mensa Alap zëre mo hlïl irin zi hip golzim'inkaye. Zep angkam Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban aha-ere tim makane lowe he'an. Zen angkam apdenak Alap mo gu-gubiridan ola Kristus onakon nulin'in.
7-8 Zen zep Alap zëre mo kwasangna sërkam abe hap golblaka– ol dawemna ansa de Yahudi srëm zini ebon mae osan gol halada gwen hap de syala kim abe hap wei yul soneblakaye. Hëndep dekam zep zëre mo sosonna abon onak sërkam syal gwe-gwek. Tïngare Alap mo ïrïk gïn zi nikon, ëe an zen tangan– otde tangannak de zi niye. Hwëna Zen ki owas hap zëre mo kwasang-kwasangkam syal yala ansa abe hap wei yul soneblaka. In zebë anakan de gol halada gwen hap syal-syal gwe-gwenan, "Kristus onakon de hë'ho gwibinni, zen sërkam de yawal tanganna, hëndep zini nen bëjen sul sonenkam tame gun."
9 Asa hen man dam tasïkï– ëe dikim anakan tawa tabiridanda gwen hap, "Alap men Zen tïngan yang tabirki, men kirekam orep kalang gwe guku, angkam man Kristus onakon goltreizim'ira."
10 Alap man orep kalang gwe guku– dekam de ngatan zi mo langnak de teipsïn-teipsïn wenya kip zëre mo sërkam de enlala blalsa zertreizimdin hip. Zep hëndep angkam nësa man anakan golëtreizim'ira, "Emki hlauludan. Yahudi zi niban Yahudi srëm zi niban angkam aha-ere jematkam lowe he'an."
11 Alap zëre mo nonol lonesen nakore kalangna kirekam lwak, in zep hëndep nëre mae mo Bian Yesus onakon nësa kirekam aha'en gulku.
12 Zen zep Yesussu de taïblïblankam zeraha-en gwenkam, nen dekam zebe aïrïn srëmkam Alapsa abe la gwe'an. Sap nen ema hen anakan tame ul gwe'an, "Zen eiwa sa asa dokwak tala."
13 Zen in zep ëe ama emsa gubirida'an: Ëe ansa jalom ëk tïhïnak awe gwë'an, zep bahem enlalana ëdowe hanan. Sap ëe Kristus hup de ol dawemsa de golasas gwe-gwen habë bwinak awe gwë'an. Hen em mese ola insa laïblïbik, zep ëe an hen eno mae mo dawem habë zë gwë'an.

Paulus kim Alapsa abe takake– Efesusk de Kristen zi mo enhosa de tatete tazimdin hip:

14 Zen in zebë Bian Alap hap zëre mo nwenak boklena kom so gweblanan,
15 men Zëbon onak tïngare zi ausu mo ausuna lwa'anke– sap ngatan zi mo langnak de wenya, hen sap okamanak de wenya.
16 Ëe zebë anakan abe ta gwenan,
"Bian, Emki ere mo ngatan zi mo lang nakore sërkam de kae-kaena gol gwizimdin– dekakim ere mo Enho naban de zergwë gwenkam enho nakon ëtatete gwe zahek.
17 Zen man Kristussu daïblï gweblanan, in zep dikire Zen enho nakon golëgwë gwek. Zëno kwasang-kwasangna dikire hen dawemkam tame nuk, hen dikire zao en tatem ëzauk gwek.
18 Bian, dikire Efesusk de wenya hen tïngare ere mo hlïl irin wenya Yesus mo kwasang-kwasangna insa tame nuk– yakna, blala, olk san dep, hen gulk sun dep. Zen sërkam de yawal tanganna.

19 Ëe sap zini ama kwasangna insa de kïtak tame gun hup ëalp gwe-gwe'an, hwëna molyë kïtak tangan tame uk. Hwëna Bian, dikire Kristus mo kwasangna zëno mae mo enhonak beya gwek, hëndep zep ere mo Enho naban soson naban dikire zëno mae mo enhonak sowe henkam nola gwek.”
Ëe kirekamë ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan.
20 Zep dikire kïtak Alapsa boltere dak, sap zëno sosonna nëbon mae onak sêrkam tangan syal gwe-gwenan. Nen sap betekkame hen tame gun srëmkame zëre mo soson hap abe la gwenan, hwëna Zen mam tangankam nëp gol gwizimnira.
21 Dikire tïngare Kristus hun de zeraha-en gwen wenya Bian Alap mo bosena hëndep denaban teip nulsuk gweblak– sap angkam de zeraha-en gwen wenya, sap hen lun kore wenya. In eiwa tangan!

4

Kristus mo tim makan de okamanak lowehe gwen hap de ol:

1 Zen in zep, ëe Bian Yesus hup de jal hap de bwinak gwën zini ama emsa tïtï tabi'in: Em Alap mo hlïl irin zi mo kim lowehe gwek, sap Zen eiwa mes emsa hen hlïl inki.
2 Enlala betekkam hen sae-saekam lowehe gwek, hen bahem nabakam jal ta gwen. Zi mo gwënsa de sin-sin gwen naka hlaulblunna, desa kwasang naban em zergwë gwen.
3 Dawemkam em ëalp gwe-gwen– aha-ere enlalakam eka lowehe gwek. Sap em mese Alap mo Enho de emsa ing gwe hebiridankam enho nakon ëaha-en gwek.
4 Sap nen angkam aha-ere tim makane lowe he'an, hen Alap mensa zëre mo Enhona zerzimki Zen aha-en.
Hen mensa Alap nësa de kwang gulu dankam gu-gubiridaka, dawemsa de lamkam golzimdin hip dena, nen desa kïtak esa hla kul.
5 Hen nëno mae mo Teipsïnnï Bian Yesus, Zen aha-en.
Hen nëno mae mo taïblïbinni aha-en.
Hen baptis tabinnik, nen mese kïtak ang tak.
6 Hen nen kïtak aha-ere Alapsae Biankam en gweblanan. Zen kïtak nësa teipsibirida'ara, hen kïtak golësyal ta'ara, hen kïtak nësa nëre mae mo enho nakon golëgwë gwe'ara.
7 Hwëna Kristus mes zëre mo sërkam de kae-kaekam nëbe mae hap kïtak sosonna srën-srënkam hli yulzimki.
8 Kirekam man tangan Alap mo ëpba ola ban dakastï'ïn, in zen anakan lwakye,
“Zen kim teipsïn hïp gulk sun sewe se'anka,
Zen zëre mo jal zini beyakam tahalebirki,
hen dekam zep zëre korena kip hë'ho gwibin nika hli yulzimki.”*
9 Alap mo olak insa kirekam lwak, “Zen gulk sun sewe seka,” zëno dam gulsunnu, Zen nonol otde tangan san ati gwe ineka– hëndep okamana an mo otde tangan san. *
10 In Zen ati gwe ineka, Zen mes etan ngatan zi mo langnak de teipsïn tangannak dep sewe seka– dekon de tïngare lang yala ansa kara gul ine gwen hap.

* **4:8 4:8** Mzm. 68:19 * **4:9 4:9** Paulus mo alena awe, dam gulsunnu dan-dan: Ahana, Kristus “okamana awe dep ati gwe ine zaka,” ahaksa, “okamana an mo otde san dep ati gwe ineka,” enlalana juwen zi mo lang san dep. (1Ptr. 3:18-20; 4:4)

11 Zen Zen sosonna nëbe mae hap srën-srënkam kae gwe-gwibir-
zimnira.
Ahakorena kip zëre mo olsa de aha zi mo lang san gol halada gwen hap
denaka gol gwizimnira.
Ahakorena kip Alap mo Enho nakore olsa de ayang gul gwizimdin hip
denaka gol gwizimnira.
Hen ahakon zisi de halen ora san dep dam tasïk sone gwibin hip de wenya.
Ahakon jemat-jematsa de nol gwibirida gwen hap de wenya.
Hen ahakon Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip de wenya.
12 Zëno mae mo syala in, zen Kristus mo timni nësa dikim syal gwibin
hip hen tatete gun hup dena– Alap mo bi gwibiridan wenya nen ekakim
dawemsa Kristus mo bose hap syal ei gwibik.
13 Zep zëno mae mo syala, zen Kristus mo timnik de bïtï gwen zini nësa
dikim anakan tïtï ta gwibin hip dena–
Alap mo Tanesa de taïblïblankam ekakim ëaha-en gwek,
hen tame tankam ekakim sowehek,
hen zeraha-en gwennak ekakim ëzise gwek.
Zen dekam esa hëndep zëno kim lowehe gwer.
14 Zep nen bap nen walas betek mo kim auhu-kama zi mo dërek en san
de yasïk tabin sin ang ta nasen gwen. Sap men zen kirekam ang ta nasen
gwenan, zen hi mo kim men-san an-sankam de ngëp gwe naseran makan
ëgwë gwenan.
15 Diki dawemna, eiwa de tangan naka nen kyang-kyang gulsuk gwen,
hen deban nen nënaka kwasang gwibirida gwen– Kristus mo kim ekakim
nabakam ëliwehe song gwek. Sap Zen Zen nëno mae mo nola. Nen an
zëno tim makane lowe he'an.
16 Zen de nësa golësyal ta gwenkam, nëno mae mo lowe henna dekam
san de aha-ere tim de syal gwen makan lwa gwenan. Srën-srënkam hom.
Sap aha-ere timni, zëno sana, danna, hen kala, zen man zënaka mas
neibirida gwenan– dekam dikim timni in dawemkam mam gwen hap hen
tatete gwen hap. Nen zebe nënaka dawemkam kwasang eibirida gwenan,
hen Kristus mo timni zep tatete gwe zahe gwenan.

Ëse yang tabin zi makan de lowehe gwen hap de ol:

17 Zen in zebë Bian Yesus mo bosekam emsa gubirida'an: Em bahem
Alapsa de tame tan srëm zi mo kim lowehe gwen. Sap kire zini enlalana
mes ëhaï gwek.
18 Sap zëno mae mo enhona mes kawesïkï, hen ngaya gwen hap dena
insa Alap gol gwizim'ira, zen desa hom tame nu'in. Sap zen zëre mae mo
enho lïlïkïnnï mes Alap hap dayalsïblïk, zep hëndep Alap osan de ang tan
hap nola mes ëdrak-drak gwek.
19 Zen mes anakan de lik gwibinni baes tak, “An dawemsaë o'an. An
kareksaë.” Zëre mae mo tim nikore hole-hlesa mes anakan blol neibik,
“Sap asa desan en ang ta gwer.” Hen zëre mae mo timni mes sosok nuk-
dekam de hole-hlesa mam gulsuk gwen hap.
20 Hwëna Kristus hup dena insa ena ësane gwek, zen kire san dep hom-
21 men kirekam sap emsa tawa da gwibikye. Hen em kime Deban ëraha-
en gwek, em mese sap anakan tame lak, “Zen eiwa lalak enna.”
22 Zen in zebë etan emsa gubirida'an: Emki ere mae mo ëpba lowe henna
insa hole-hle naban hiri son. Zen in san de blë nabare kire-kirena kiye-
ase naban. Sap ëpba lowe henna in, zen zëwe beya gwek– boton hap dena,
hen swi soson hap dena.
23 Diki eno mae mo enhona hen enlalana zen kïtak ëëse gwen.

24 Ere mae mo lowehen ësena insa emki aha zi hip goltrei gwizimdin-
baju ësesa de ala son makan. Sap Zen Alap angkam emsa ëse tabi'ira-
san de aha zisi de yang tasibinni kiye, hëndep zëre mo nwe-mase tangan
makan, dam-dam enkam de lowehe gwen hap, hen eiwakam de zëre en
onak ëtal gwesïn hïp.
25 Zen in zep, aya-wal oso-wal, boton olkam bahem tangan enaka
tonbirida gwen. Kristen bose omka eiwa de ol enkam em tonbirida gwen,
sap nen apdenak mese Kristus mo timnik bïtï gwek.
26 Em de jal ta gwenkam, jala in bap zen karek san dep emsa kang gul
gwen. Yakla nwena bap zen dum gwehen- em de nama jal gwe tinennakye.
27 Dowal mo kïgï hap bahem orana kles tyasïk gweblan.
28 Sowë tam wenya, em sowësa baes tan. Diki ere mo irse gwen en nakon
em gulin gwen, hen dekam em tahalha wenyaka mas gwibirida gwen.
29 Eno mae mo ëk nakon bap zen karek-karek ola hen swi ol maena te
so gwen. Diki wal bosyansa dikim tatete tabin hip de olsa em ton gwibin-
men kire enkam zëbe mae hap dakastïlzim'inke. Kirekam de ol aïsïlï zen
dawemsa esa kim ol gwizim.
30 Dawem enkam lowehe gwek. Kareksa de gol gwenkam bap nen Alap
mo Enhona ja-ja ta gwen. Sap Zen mes nëno mae mo enhonak anakan
ale gulku, "An Alap mo bi gweblan zi." Enho mo alena in, zen dekam esa
aumwa hap de yaklanak yaïng gwer- men dekam tangan de nësa kawesïn
nïkon gwiswe sone'ankaye. Zep bap nen ja-ja ta gwen.
31 Enlala ennak de jal-jalsa em jek-jak gun. Bahem enaka u sal-sal
gwibirida gwen. Bahem tangan enaka nop-nop gwibirida gwen, hen
bahem enaka lamang ta gwibin. Tïngare kareksa em hli yun.
32 Diki em enaka kwasang gwibirida gwen, hen sae-sae enlala enkam em
lowehe gwen. Emki hwë-hwëkam wal bose wal oban ere mae mo karek-
karekna eititi gwe-gwibin- men kirekam hen Alap eno mae mo karek-
karekna ep eititi gwibir-zimkike. Sap Kristus Zen kire hap te-lidak sonnak
tïlkï.

5

Ngatannak de lowehe gwen hap de ol:

1 Sap em in Alap zëre mo dang tïnïnak de walas, zen in zep zëre mo kim
de hen lowehen hap em ëalp gwe-gwen.
2 Dikire kwasang-kwasangna eno mae mo lowe hennnak mam gwek-
men kirekam Kristus nësa kwasang gwibiridakake, hëndep zep nëno mae
mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip Zënaka zerguku. Zëno syala in,
Alap man tangan sam gwesibirki.
3 Emsa mes Alap hlïl inki, zep ebe mae hap hom dakastïlzim'in- auhu-
kama hole-hle san de etan ang ta gwen hapye. Zep kahalo hap de hole-hle
naban te-ala beya gwen hap de hole-hle naban emki langa sosun. Ki hwëna
emsa sa aha zi nenbiridal, "Zen Alap mo hlïl irin zisi hom."
4 Eno mae mo ëk tïhï nakon bap zen ol-wak ola wet so gwen- hen swi
ol weha mae naye. Kirekam de ola hom ebe mae hap dakastïlzim'in. Diki
eno mae mo ëk tïhï nakon anakare ol zen wet so gwen- "Bian Alap, Em
asa sam ta gwibirida."
5 Emki ëenlala gwen, swi enlala enkam de gwën zini, kahalo soson
wenya, hen te-ala beya gwen hap de hole-hle wenya, zen molya Alap ne
Kristus nik mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek. Te-ala hap de hole-hlena in, zëno
nwe-masena apdenak- yang tasïn dowalsa de boklesa kom so gweblan
nabanye.

6 Bap zen zini emsa anakan boton ta gwibin, “Alap mo jala molye kire
nakon hla kuk.” Hwëna karek-karekna in, dekon sa ki Alap mo sërkam
de jala hatal– men zen Zënaka betek nëbla srëm gwe-gwenan, zëbe mae
hap denaye.
7 Zep kirekam de boton tam zi niban, bahem golësiri gwe-gwen.
8 Sap em hen orep enho kawesïn nike lowehe gwek, hwëna angkam Bian
mes enho nakon emsa ngatan tabirki. Zep angkam ngatanna in zao en em
lowehe gwen.
9 Sap ngatanna in, dekam sa eno mae mo lowehen nakon dawemna wet
so gwer– dawemsa de aha zi hip goltrei gwizimdin hip de enlala, dam-dam
enkam de gwën enlala, hen eiwa de enlala naye.
10 Zen in zep em ëalp gwe-gwen– ekakim dawemkam tame ul gwek, “An
Bian mo dwam gwibinni. An zëno dwam gwibin nika hom.”
11 Kawesïnnïk de lowehe gwen zi mo syala zen waba hap. Desa emki
hwaulsun. Hen anakan emki jalse gwibirida gwen, “Desan bahem ang ta
gwen. Zen karekna.”
12 Sap enlala kawesïn zini insa aningkim syal nei gwibirin, ol enkam
de desa aïsïl gwibinkim, zen hom tangan Kristen zini nëbe mae hap
dakastïlzim'in.
13 Hwëna ngatan zi mo lang nakore ngatanna in kim nëbon mae zïl ane
gwenan, zen dekam zebe anakan tame ul gwenan, “Hare kirekam de syal
gwibinni, zen karek sake.”
14 Zen in zep tërya anakarekam da gwenan,
“Men zen nini truwe'an, em luk tan.
Em in zen tok-tok makan lowe he'an, em ëngaya gwen.
Sap Kristus man ebon mae onak zïl ine'ara.”
15 Zen in zep, ere mae mo lowe henna, emki dawem enkam kara gul
gwen. Enlala joblo-top zi mo kim bahem lowehe gwen.
16 Bian de ebe mae hap dawemsa de aha zi hip goltreizimdin hip de
orasa kles tyasïk gwizimdinkim, desan en em ang ta gwen. Sap langna an
angkam man tangan jal-jala taman kïnï'an.
17 Mamakkam bahem lowehe gwen, hwëna emki enlalasa anakan langa
tasïk gwen, “Bian mo abe hap de dwam gwibir-blinna, diki an dë kirekam
moye.”
18 Ho mamakna bahem mamkam otde gwibin– dekon de ëmamak gwe-
gwen hapye. Ki hwëna eno mae mo lowe henna dekon sa tangan ayang
sik mo kim haï gwer. Hwëna diki Alap mo Enho Zen eno mae mo enhonak
suwen.
19 Alap hap de tërkam em enaka tatete ta gwibin– sap zëre mo ëbpa
ola kore tërkam, sap Kristus hup de tërkam, hen Alap mo Enho nakore
tërkam. Eirzi-Biasa de isrip-sri gwizimdin tërya dikire eno mae mo
enhonak beya gwek.
20 Hen banakare maesa de goltowe gwenkam, emki Bian Yesus mo
bosekam Alapsa anakan gu sone gweblan, “Ema asa sam tanda.”

We-zi dare de kirekam zënaka igwë gwen hap de ol:

21 Nen apdekame Kristus mo timnik bïtï gwek, zen in zep nen nënaka
blikip gwesibirida gwen– san de Kristus Zënaka de blikip gwesïblïnna kiye.
22 We walya ere mae mo zisi em blikip gwesibirida gwen– men kirekame
Bian Yesussu blikip eisïk gweblananke.
23 Sap Alap mes zi hip golzimki– zen de we walsya nol gwibiridan hap
denaye, in kirekam hen Kristus hup golblakake, Zen de jemat-jematsa nol

gwibiridan hap. Sap Zen Zen nola. Nen an zëno taha-tana makane lowe he'an.
24 Zep jematna nen men kirekame nësa de ngaya tabin hip de Zini Kristussu blikip eisïk gweblanan, we walya zen hen kirekam em zi wal omka blikip gwesibirida gwen.
25 Zini we wal omka emki hen kwasang gwibirida gwen– men kirekam hen Kristus zëre mo jemat yawala kwasang gwibirkike. Zen zep hëndep zëre mo timni golguku–
26 dekam de jemat zem insa ngan gwehen tangan naka Zën bi gwibin hipye. Nen zebe baptis tabin sin ang ta gwenan. Dekam zep nwe-mase gwe-gwenan: Zen mes nësa hokam hen zëre mo ol dawemkam ngan tasibirki.
27 Zen mae hap ki kirekam nësa syal gwibirki: Dekam de hëndep denaban zëre mo we makan golgwë gwen hap, sërkam de nwe-awes naka. Zen zep nësa aha-en aha-enkam oto tasïk gwibirida– nen dikim saher srëmkam, karek mae srëmkam, hen enho kles gwesïn srëmkam ngan gwehen nik zëre han zergwë gwen hap.
28 Zen in zep hen zini em kirekam em we wal omka kwasang gwibirida gwen– san de ere mo timni kiye. Sap zi de we zemka kwasang gwe-gwibinni, zen apdenak– zëre mo timsi de kwasang gwibin nibanye.
29 Zini nen hom tangane nëre mae mo timni da kulsuk gwenan, hwëna dawemkame kara ul gwenan. Zen kirekam hen Kristus jematna nësa zëre mo tim makan kara gul gwenda.
30 Sap jematna nen an eiwa Kristus zëre mo timni.
31 Men kirekam Alap mo olak lwak,
"Zini an-bi zemka hli sonkam– dekam de we zeban aha-en ën hapye. We-zi darena in dekam Alap mo nwenak san de aha-ere timni kiye."*
32 Alap mo ola in, zen olk san de tanganna, hwëna zëno dam gulsunnu ahana, Kristus de jemat zeban aha-ere tim makan golgwën hap.
33 Zen in zebë hen emsa gubirida'an: Zini we wal omka em ere mae mo tim makan kwasang gwibirida gwen. Hwëna we walya hen zi wal omka em blikip gwesibirida gwen.

6

Walas zik de an-bi zik mo ol san kirekam ang ta gwen hap de ol:

1 Walasna, em ane-bia uk mo ol san em ang ta gwen, sap Kristen walas hap zen kirekam dakastï'ïn.
2 Sap Alap mo olak man lwak,
"Ane-biasa em blikip gwesïk gwizimdin."
Hen Alap mo dare taha-tapkam de jalse gwen olak, walas hap dena in srën. Sap zëno aumwa topnak anakare gu-gubiridan ola man lwa'an,
3 "Em de ane-biasa blikip gwesïk gwizimdinkim, em hë'ho gwibin nika esa hla kul gwer, hen eno mae mo okamanak de gwënna sa blal gwer."*

Bi zik de walas zemka kirekam golëlowehe gwen hap de ol:

4 Bi walkam dena, walas omka bahem olkam hit ti gwibin. Ki sa hwëna emsa husus neibirida gwer. Diki dawemna Bian Yesus mo dwam gwibin sin em oto tasïk gwibin hen tawa ta gwibin.

Tana ïltïkïnnïk de zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

* **5:31 5:31** Kej. 2:24; Mat. 19:1-9; Mrk. 10:1-12 * **6:3 6:3** Kel. 20:12; Ul. 5:16

5 Men zen zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwenan, emki ere mae mo zi
bina in mo ol san tïngare enho naban ang ta gwen– dawemkam de blikip
gwesïblïn naban hen aïrïn nïban, men kiye, Bian Yesus Zënaka de blikip
gwesïblïnna. *
6 Zen kirekam em lowehe gwen– sap zi bina in de zën emsa kara tabin
srëmnak, sap emsa de kara tabinnik. Hwëna anakan em ëenlala gwe-
gwen, “Ëe an diki Kristus mo tana ïltïkïnnïk de gwë gwen zi. Zi mo tana
ïltïkïnnïk homë. Ëe zep asa aha-ere enlalakam Bian Alap mo dwam gwibin
sin zini an hon syal gwe-gwer.”
7 Zen in zep em isrip-sri naban ere mo zi bina in mo syala gol gwen–
anakare enlala naban, “Asa an Bian Yesus awe de syal gwen hap dam
tasïkï, zep ëe an zëno syalsaë go'an. Zini an moka homë.”
8 Emki hen ëenlala gwe-gwen, “Dawemsa de syal gwe-gwibin wenya,
Bian sa zëbe mae hap dawemna golzimdi– sap tana ïltïkïnnïk de lowehen
wenya kip, hen sap kirenak de lowehen srëm wenya kip.”

Zi de zëre hon de babu gwen zisi kirekam golëlowehe gwen hap de ol:

9 Em hen zisi de bi gwibiridan wenya, dawem enkam em golëlowehe
gwen– ere mae hon de ëbabu gwen zini in saye. Bahem jala ban anakan
tik-tik ta gwibin, “Em de ansa nabakam syal gwibin srëmkam, ëe asa emsa
lek tyal.” Emki ëenlala gwe-gwen, “Deban mae apdekam nëno mae mo
Zi Bina hen ki– in Zen ngatan zi mo langnak gwë'araye. Hen Zen hom
ahakore en naka nwekam golëake gwenda.”

Mae hap de ol: Eijan hap em ëtamal gwen.

10 Zep aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Bian han de zeraha-en
gwen ennak nen tatem ëzauk gwen, sap zëno sosonna mam tanganna.
11 Sap nen angkam dowal mo kïgï nabane ëreija'an, hen zen mes tangan
eijan hap tewesïkï. Zen in zep, eijan hap de kirekam-kirekamna mensa
Alap nëbe mae hap gol gwizimnira, desa nen kïtak alala tan hen teirensïn.
Zen dekam esa tatem ëzaul.
12 Sap nen zi bosyan han de eijan hap home ëtamal gwe'an. Hwëna
kirekam-kirekam dowal-dowala ban de golëeijan habe ëtamal gwe'an–
men zen angkam de lang kawesïnnï ansa bi neibi'inke, hen men zen nglï
nakon tïngare dowal-dowala teipsïnkïm ïrïk nï'in halke.
13 Zen in zep, tïngare Alap onakore eijan hap de kire-kirena insa nen
teirensïn hen alala tan– dekam de dawemkam nëno mae mo jal zini insa
golëeijan hap, zen de nësa tobe gul zunnak, hëndep eijan yala in de tap
gwennak eka nama tatem ëzauk.
14 Zen in zep, nen tatem ëzaun. Alap onakore eiwa de ola, tak makan
nen darak tan. Hen anakare enlalana biti makan nen darak tan, “Alap
eiwa mes abe hap golblaka– ëe dikim zëre mo nwenak gwën hap, san de
kareksa de gol gwen srëm zi.”

---

* **6:5 6:5** Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwek. Zi de tahalha hap zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkam, desa man dahyo gwek– pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin hip. Zëno bon de sërkam yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwek– desa de kïtak lirak tabin hip. Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekam zep hwëna zi bina in mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwek. Dekam hom beyakam ëheya-hya gwe-gwek. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwek. Tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida gwek. (1Tim. 6:1-2; Tit. 2:9-10)

15 Alap onakore ol dawemna, zëre han dikim zerumlae gwen hap dena,
zao en nen ki tatem ëzaun. Zen san de eijan hap de sepatuna kiye– nen
dikim tatetekam ëzaun hup dena.
16 Dowal mo kïgï mo gwetapna, zen syauk nuban. Zen de nëbon tïsïn
srëm hap, Biansa nen anakan taïblï gweblan, "Zen Zen sa asa ïl gwehe
gweblala."
17 Eijan hap de topina, zen anakare enlala naban nen lowehe gwen, "Asa
mes Yesus ngaya taka." Hen Alap mo ola, zen nëbok makan nen teirensïn,
sap Alap mo Enho nakore sosonna, zen zëwe.
18 Banakare maekam de lowehen nakon, Alapsa nen zëre mo Enho
nakore sosonkam gu sonebla tine gwen. Salok-salokkam nen lowehe gwen,
hen Alapsa de abe ta gwenna bap nen ësin gwe hana gwen. Ere mae en
hap bahem gu sone gweblan, hwëna tïngare langnak dë Kristen zi hip em
hen gu sone gweblan.
19-20 Asa hen ol gu sonenkam bahem eititi gwe-gweblan. Sap ëe ol
dawem gol halada gwen jal habë jalom ëk tïhïnak awe gwë gwe'an– Kristus
hup de ol aning gunsu de Yahudi srëm zi mo lang san dep gol halada gwen
jal hap. Anakarekam emki gu sone gweblan, "Bian, Paulus hup enlala
blala ing ta sone gwebla– zen dekakim udobe naban ëngaya gwen hap de
ol dawemsa srip gulsuk gwizimki."

Aumwa hap de ol:

21-22 Nëno mae mo wal bose dawemna, Tikikus Bak, zen tatetekam Bian
mo nganak syal gwe-gwenda. Zen sa emsa ëkkam abe hap de ola anakan
tonbirida zala, "Zen angkam kirekam bwinak gwë'ara." In zebë ebon mae
osan dep zer sone'an– zen de abe hap hen ano wal bose wal hap denaka
emsa tonbiridazan hap. Eno mae mo abe hap de enlala ngalapna dekam
sa sëwe hera.
23 Dikire Bian Alap ne Bian Kristus Yesus nebon onakon ebe mae hap
hata gwizimk– em dikim kwasang-kwasang naban lowehe gwen hap dena,
hen Zëna en naka dikim taïblïzimdin hip denaye. Sap em in zëre nik mo
taha terenake lowehe gwe'an.
24 Dikire Alap onakore kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek–
hen tïngan men zëbon mae Bian Kristus Yesus hup de kwasang-kwasangna
tïnsïn srëmkam lwa gwenanke.

Paulus mo surat Pilipik de Kristen zi hip

1 Tïngare Pilipik de Kristus hun de zeraha-en gwen wenya kip, hen zëwe
de Kristen zi mo nol-nola kip,
hen Kristen zi mo tahasa de trï so gwen wenya kip,
Kristus mo nganak de syal ën zi darena, Paulus ne Timotius ne onakon:
2 Dawem! Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-
kwasangna mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha
terenak esa lowehe gwer.
3 Ëe, Paulus, kimë emsa enlala gwibirida gwenan, ëe dekam ama Alap
hap dawemsa gol gweblanan.
4 Hen ëe kimë kïtak ebe mae hap Alapsa abe ta gwenan, dekam isrip-sri
nabanë gu sone gweblanan.
5 Sap em mese ano tahana trï koso gwek– dekam de Alap onakore ol
dawemsa gol halada gwen hapye, nonol lone sennak kimë ebon mae hatak,
hëndep angkam namae trï koso gwenan.
6 Ëe kimë ebon mae onak hatak, Alap Zëna dekam zep emsa ëse yang
tabin makan de li ta sonebinkim kon gwesibirida hanaka. Ëe in zebë
anakan taïblïbla'an: Zen sa etan kire syala eno mae mo enhonak sul
sonezim zahera– hëndep Yesus mo lwa halzan hap de yaklanak de hata'ak.
7 In aïrïs tangan– ëe de kirekam emsa enlala gwibiridan naye. Sap em in
ano dang tïnïnak dena. Sap em orep mese ano tahana ap trï koso gweblak,
hëndep bwinak awe de gwënnak namae asa mas ë gwebla'an. Sap em
mese ano syala anakan dam ulsuk, “Zen Alap zëre mo kwasang-kwasang
nakon wei yul soneblaka– dekam de ëngaya gwen hap de ol dawemsa
golasas gwe-gwen hap denaye.”
8 Alap tawana: Ëe ama kïtak emsa Kristus onakore kwasang-kwasang
nakon enlwan gwibirida gwenan.
9 Zep ëe a kirekamë mo ebe mae hap Alapsa abe ta gwenanye,
“Bian, dikire zëno mae mo kwasang-kwasangna mam gwesïk song gwek,
hen zen diki zen anakan tame gul gwen hen klis gul gwen, ‘Ëe kirekam
asa aha zi hip kwasangna oltrei gwizim.’
10 Zen diki zen ere mo dwam gwibinni anakan klis gul gwen, ‘An
dawemna. Hwëna an diki zen tangan dawem tangan wenyaye’– dekakim
enho lalakkam hen kles gwesïn srëmkam lowehe gwek, hëndep Kristus
mo lwa halzan hap de yaklanak de hata'ak.
11 Sap zen hen mes Tane om Yesus hun nëraha-en gwek, zep dikire zëbon
mae onakon hen dawemna wet so gwek. Desa de kirekam hlauludankam,
zen dekam tangan sa tïngare zini ere mo bosena teip nulsublunda gwer.”

Mae hap de ol: Ëe Kristus ensaë blol gwebla'an.

12 Aya wal oso wal, ëe ama dwam gwe'an– em dikim abe hap dena ansa
ëtawa gwen hap: Zen sap man ëdwam gwe-gwenan– ano ëksa de ap mat
sosublun hap, zep asa karek da gwenan. Hwëna zen mes ki Alap mo
dwam gwibin sin lwak– Yesus hup de ol dawemna insa dikim etan gollanga
gwesïk haladan hap.*

* **1:12 1:12** 2Tim. 2:9

13 Hëndep zep tïngare Roma mo teipsïn zisi de kara ta gwen hap de jana
nabare zini hen awe dena kïtak mes anakan asa nasalblak, “Zen Kristus
hup de jal hap bwinak gwë'ara.”
14 Sap eiwa, ë bwinakë gwë gwe'an, hwëna tatemë nama zauk gwe'an.
Zen dekon zep awe de Kristen zini Biansa de taïblïblannak mes etan
ëtatete gwek. Hëndep zep aïrïn srëmkam etan enlala tatete naban Yesus
hup de ol dawemkam donbirida gwe'an.
15 Sap eiwa kirekam, hwëna ahakon enlala lalak naban hom Yesus hup
de ol dawemna donbirida gwenan. Zen hwëna anakare enlala naban
donbirida gwenan, “Paulus de nama bwinak gwënkam, ë asa hwëna
jematnak awe mam gwer, hen asa zisi beyakam ëre osan dep hlïlin gwer.”
Hwëna ahakon hen enho dawem naban donbirida gwenan– kire enlala
srëmkam.
16 Zen abe hap de kwasang tola ban donbirida gwenan. Sap zen mes
anakan tame nuk, “Yesus mes Paulussu dam tasïkï– dekam de zëre hap de
ol dawemsa golasas gwe-gwen hapye. In zep tol hëndep bwinak gwë'ara.”
17 Hwëna ahakore wenya in, zen aha-ere enlala naban hom Yesus hup
de ol dawemna donbirida gwenan. Zen hwëna zëre mae mo bosesa
dikim mam gun hup de enlala naban donbirida gwenan. Zëno mae mo
enlalana anakan lwa gwizimnira, “Paulus mo enlala dekakim bwi nakon
beya gweblaka, sap ë an angkam ama ëmam-mam gwe'an.”
18 Hwëna abe hap bana hom! Sap sa ahakon kire enlala naban Yesus hup
dena donbirida gwer. Hwëna abe hap men zen tangan bol-zaun gwebla'an,
diki Kristus hup dena zen langa gwesïk haladan. Ë in zebë isrip-sri naban
gwë gwenan. Hen ë asa isrip-sri gwe tine gwer,
19 sap ë tawana: Em ema abe hap Alapsa abe la gwenan, hen Yesus
zëre mo Enho nakore sosonkam sa asa mas gwe-gweblala. Zen zep asa
jalom ëk tïhïna an kon wet sol.
20 Ëna hen zebë Alap hap enlala zon tasïblïn naban anakan dwam gwe-
gwe'an, “Ë babë karekkam ton gwen. Hëndep dekon babë saher gwen–
nonol tanganna angkam. Diki asa anakan zen enlala gwe-gweblan, ‘Zen
dawemkam Kristussu de taïblïblannak tatem zauku, hen zëbe hap de
ol dawemna udobe naban golasas gwe-gweka.’ ” Dekam sa tïngare zini
Kristus mo bosena abon onakon teip nulsublunda gwer– sap ë de nama
gwënnak, sap hen asa de tan hyanak.*
21 Sap ë mesë ëre mo gwënna kïtak Kristus en hon blol gwek, hen ë
Kristus en habë gwë gwe'an. Hen ë de tïnnï aïrïs, sap dekam ë Kristus
hun asa aha-erenak ë gwer.*
22 Hwëna ë de nama ngaya nik gwënkam, ë dekam dawem enkam de
Kristus mo nganak syal gwe-gwen hap asa alp gwe tine gwer. Zep angkam
tïn hïp denaban ngaya gwen hap denaban ë homë kles so'an.
23 Hwëna dan-dan in aïrïs. Hwëna aena emsa de hli yuludan hap
denakaë tangan dwam gwe-gwibi'in– dekam de Kristus hun apdekam ë
gwen hap. Sap zen dawem tangan wenya zen.*
24 Hwëna na-en tangan babë emsa hli yuludan. Sap em namae asa dwam
ë gwebla'an– dekam de emsa mas gwibirida gwen hapye.
25 Sap ë kirekamë tame guk, zen in zep asa nama Yesus osan dep dikim
tïtï ta gwibin hip emsa golëlowehe gwer– eno mae mo ei nik dekakim bïl
gwek, hen isrip-sri dekakim taman kïnï gwek.

* **1:20 1:20** 1Ptr. 4:16 * **1:21 1:21** Gal. 2:20 * **1:23 1:23** 2Kor. 5:8

26 Kirekam de lwankam, ëe de hëndep etan ebon mae hata zankam, em
esa tangan Kristus mo bosena teip ulsublul.
27 Zep banakare mae de abon lwankam, eno mae mo apdekam de lowehe
gwenna, zen diki Kristus hup de ol dawem naban de apde në gwek. Zep
ëe de emsa amjanbinkim, ahaksa langa nakon de salbiridankam, dekam
sa anakare ola wet so gwer,
"Zen nama Yesussu de taïblïblannak tatem ëzauk gwe'an, sap zen aha-ere
enlalakam lowehe gwenan.
Zen hen kïtak ëngaya gwen hap de ol dawemsa de golasas gwennak dowal
mo kïgï hon de syal ta gwen zi niban eijan makan lowehe gwe'an.
28 Men zen sap Yesussu de taïblïblan hap jalse neibirida gwenan, zen
hwëna hom desa naïrïbirida gwenan."
Zen zep, kirekam de em zëno mae mo nwenak lowehe gwenkam, zen
dekam sa anakan dam nulsuk gwer, "Alap sa desa en ngaya tabiri. Nen
hwëna esa juwer."
29 Sap Alap in kim emsa zëre mo kwasang-kwasang nakon kwang
guludaka, zen Kristussu de taïblïblan en hap hom. Hwëna Zen hen dekam
de Kristus mo bose hap kareksa goltowe gwen hap emsa kwang guludaka.*
30 Zep nen apdekam Kristus mo jana zi makane karekna oltowe gwenan–
in kirekame asa kara la gwek, men kimë nama emsa golëlowehe gwekke.
Hen men kirekame nër hom asa asalblak, ëe namaë kirekam nëbe mae
hap de jal zi niban golëeija gwe'an.

2

Kristus mo kim de lowehe gwen hap de ol:

1 Aya-wal oso-wal, nen kie anakan eis gwibirin:
Kristus hun de zeraha-en gwenkam, zen dekam zebe enho nakon dikim
tatete gwen hap dena eis gwibirin.
Zëno kwasangna hen ki nëno mae mo enhonak lwa gwenan.
Hen zëno Enhona man nësa golëlowehe gwenda,
zebe aha-ere enlala naban lowehe gwenan,
hen nënaka kwasang eibirida gwenan.
2 Sap nen kirekame eis gwibirin, zen in zebë emsa tïtï tabi'in: A kire enkam
lowehe gwek:
enlalana aha-en,
kwasangna aha-en,
enhona aha-en,
hen dwam gwibinni aha-en.
Kirekam de lowehe gwenkam, ëe asa tangan emsa isrip-sri gwibirida gwer.
3 Bahem ba maesa anakare enlala naban syal gwe-gwibin, "Diki ëe amaka
mam gwe'an." Hen bolte-bolte enlalana bahem ing ta sone gwen. Hwëna
enlala betekkam em ere mae mo Kristen bose walya anakare enlala naban
blikip gwesibirida gwen, "Zen mamna. Ëe an betekna."
4 Bahem ere mae en mo tim en hap ëalp gwe-gwen. Hwëna aha zisi de
mas gwibirida gwen hap em hen ëalp gwe-gwen.
5 Emki hen ere mae mo enlalana betek ta gwibin– men kirekam hen
Kristus Zënaka Alapsa de blikip gwesïblïn hap betek takake.
6 Yesus nonol lonesen nakon kim gwëka, Zen dekam Alap Zëna kiye.
Hwëna Zen hom desa zëre en hap anakan inik gwibirki, "Diki A-enë Alap
han ë gwen."

* **1:29 1:29** Mat. 5:11-12; Kis. 5:41; 14:22

7 Zen hwëna man desa hli yulku– dekam de tïngare zi mo tana ïltïkïnnïk
babu gwen zi mo kim syal gwe-gwen hap.
Hëndep zi tangankam zep okamanak awe hata zaka– an ki hen nen.
8 Dekam zep Alapsa de betek gweblan hap Zënaka tïn hïp sosok taka– in
kim karekkam te-lidak sonnak de makan ta irinkim dakye. *

9 Zen in zep hëndep Alap teipsïn tangannak drë neka,
hen zëno bosena tïngare ahakore bose nakon teip gulsubluka.
10 Zep zëno bosesa de salbinkim dikire tïngan boklena kom da gweblak–
sap ngatan zi mo langnak de wenya,
sap okamanak de wenya,
sap juwen zi mo langnak de wenya.
11 Hen dikire tïngan anakan ëkira gwe-gwek, “Kristus Yesus Zen eiwa
teipsïn tanganna!”
Sap kirekam de Yesussu boltere tankam, dekam hen Bian Alap zëre mo
bosesae teip ulsublu'an. *

12 Zen in zep, aya-wal oso-wal, men kirekam Yesus Alapsa blikip gwesïblïka, nen hen kirekam nen Alapsa blikip gwesïk gweblan. Ëe kimë nama emsa golëlowehe gwek, em dekam dawemkame ano ol san Alapsa betek ë gweblak. Zep ano tim bwanak kire enkam em betek gwebla tine gwen. Sap Alap insa kirekam owas tangankam nësa ngaya tabirki, zep nen aïrïblan naban zëre hon dikim ëtal gwesïn hïp ëalp gwe-gwen.

13 Sap Zen Zen nësa enho nakon golësyal ta gwenda– dekam de zëre mo dwam gwibin sin aha-ere enlalakam ang ta gwen hapye.

14 Zep nen banakare maesa de goltowen nakon, tonsun srëmkam hen keisa-keisa srëmkam nen lowehe gwen.

15-16 Sap nen dekam aha zi mo nwenak esa ënwe-mase gwer– san de Alap mo wei-wik gun walasna kiye, enlala lalak enna hen enho kles gwesïn srëmna. Zep nen kime ëngaya gwen hap de ol dawemna okama kawesïnnïk awe ol halada gwenan, dekam enlala kawesïn zi mo nwenak esa ënwe-mase gwe-gwer– san de keis de zïl anenna kiye. Zep Kristus mo lwa halzan hap de yaklanak de hatankam, ëe asa isrip-sri naban zëbe hap emsa anakan golëtrëblal, “An zen– ano syal gwibinkim de Emsa taïblïblan wenyaye. Ëe waba hap homë dan-sin niban syal gwibirida gwek– men kire hap Ena asa zer sonekaye.”

17 Ano emsa de syal gwibin nikon insa Yesussu dawemkam laïblïblak, zep em mese ere mae mo timni zëbe hap sosok ulblik. Zep eno mae mo lowe henna in man Alap hon nwe-mase gwe-gwe'an– san de otweransa de zëbe hap tru tasïk seblanna kiye. Zep hen kirekam, asa de tankam de ano kal wet so'ak, dekam sa hen nwe-mase gwer– nëno mae mo tim sosok gublunna insa de Alap hap goltrë seblanna kiye. Zen in zebë emsa gubirida'an: Alap sa nëno mae mo syala ansa dokwak gulu! Ëe in zebë isrip-sri gwe-gwe'an, hen ëe ama eno mae mo kire hap de isrip-srina eis gwibi'in.

18 Zen in zebë emsa gubirida'an: Emki hen ëisrip-sri gwe-gwen, hen ano isrip-srina insa emki gul irin.

Mae hap de ol: Paulus kim Timotius ne Epafroditus neka de teisya sonen hap kalang gwe'ankake.

* **2:8 2:8** Ibr. 5:8; 12:2 * **2:11 2:11** Ef. 1:20-21; Yes. 45:23

19 Bian Yesus mo dwam gwibin sin diki lwa'ak, ee ama Timotiussu de
nabakam ebon mae osan dep zer sonen hap dwam gwe'an. Zen kim de
etan ebon mae onakore ol dawem naban gollwa ha'an zaka, ano enlalana
dekam tangan sa oto gwesïlï.
20 Timotius in zen en tangan– aban de enho apde ën naye. In zep zen
hen dawemkam emsa de mas gwibirida gwen hap alp gwibirida gwenda.
21 Ahakon kïtak zëre mae mo timsi ngalap nei gwibirin. Hwëna dekam
Yesus hup de syala man eititi nei gwibirin.
22 Hwëna em mese hen desa anakan tame lak, "Zen taïblïblan tan-
ganna." Aban kimë Yesus hup de ol dawemna ol halada gwek, ëe dekam
ëre mo walas tangan makanë zersyal gwe-gwek.
23 Zep ëe asa nabakam Timotiussu ebon mae osan dep zer sonezal– Roma
mo teipsïn-teipsïnnï kim de abe hap dena klis nu'ikye.
24 Hen ëe ama Biansa anakan taïblïbla'an, "Molya holo gwek, dekam sa
ëre hap hen orana kles tyasïblïla– dekam de emsa etan duwebiridazan
hapye."
25 Suratna an han ëe ama ein nëre mae mo wal bose dawemna
Epafroditussu etan ebon mae osan dep zer sone'an. Em sap desae ano
tahasa de trï so gweblan hap ër sonek. Zen ano syal bose dawem, hen ëe
debanë dowal mo kïgïsa ërëija gwenan.
26 Zen man kïtak emsa ensa lwabirda gwenda, hen enlalana anakare
hap dowebla hana gwenda, "Zen kim sang-sangna asa nasalblak, zen man
tangan asa ngalap në gwebla'an."
27 Eiwa, zen man tangan sang-sangna sabak gweka, hëndep tïn hïp alp
gwesïkï. Hwëna Alap man kwasang gweblaka, hen asa kwasang gweblaka.
Sap zen de tïlïnam ano enlala dowe hananna dekam tangan maka taman
kïnïka.
28 In zebë ebon mae osan dep de etan zer sonen hap dwam gwebla'an.
Sap hla tankam esa tangan isrip-sri ëblal. Hen ano ebe mae hap de
embwanna, hen zëbe hap dena, dekam sa sëwe hera.
29 Zep emki nëre mae mo wal bose dawemna in isrip-sri naban dokwak
tan– Kristen zini nen men kirekame nënaka dokwak ulida gwenanke.
Kirekam de zisi emki blikip gwesibirida gwen,
30 sap zen mes Kristus hon de syal gwe-gwen hap zëre mo angna sosok
taka, hëndep eno mae mo bose hap de ano tahasa trï so gweblannak maka
tïlkï.

3

Yesus en hon de ëblol gwe-gwen hap de ol:

1 Zep aya-wal oso-wal, aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Dawem
enkam Bian Yesussu isrip-sri ë gweblak. Ëe sap mesë isrip-sri hap dena
suratnak awe ale gulzim, hwëna etan kire habë emsa tïtï tabi'in. Sap zen
dekam tangan esa ëtatete gwer.
2 Hwëna terya-tyakam lowehe gwek. Lwa makare zi mana emsa karek
san dep lup nulin halank! Zen zen yasik da gwibirin– dekam de to mip
blom tasibinkim timsi karek gun hupye. Sap zen man tim nul gwenan,
"Yahudi mo ëpba tïtï tabin ola in san de ang tankam dekam esa Alap mo
nwenak ëdakastïl."
3 Hwëna em bahem desan ang ta gwen. Sap nen mese Alap mo nwenak
ëdakastïl. Zen hom. Sap nen an Alap zëre mo Enho ensa de blol gwe-
gweblankame Alapsa betek ë gweblanan. Nen Yesus ensae anakan boltere
la gwenan, "Zen diki Zen sa asa ngaya tala." Nen home anakan tim

ul gwenan, “Ëe de kiresa tahakam syal gwibinkim dekam asa Alap mo nwenak dakastïl.” *
4 Hwëna orep ëe amaka Yahudi Kristen zini in mo kirekam de tawa tabin sin dan syal-syala ban ang gwe'an. Sap ëe ama sërkam tangan Yahudi mo tïtï tabin ol san ang gwe-gwek. Zëbon mae onakon nara molya asa kwë ta'anam– aha-en mae de ngip gun srëmkamye.
5 Musa mo tïtï tabin ol san de ang tan hap, asa de jaha gwen nakon kim mingguna aha-en tamank, dekam zep asa to mipna nablonsubluk. Ëe an Israel wal tangan, Benyamin Bak mo ausu nakorena. Ano auyan-azana tïngan Ibrani mo ausu nakore zi. Hen ëe sërkam tanganë Musa mo tïtï tabin ol san ang gwe-gwek, hëndep zebë Farisi hon tïk.
6 Ëe zëno mae mo tawa tabin sin enlala syal-syala banë ang gwe-gwek. In zebë hëndep Kristen zini karek ta gwibik. Hëndep zini ba nakon dep?– asa gublunna, “Zen mes Musa mo tïtï tabin ola gulmunku.”
7 Hwëna mensaë sërkam orep kyang-kyang gulsuk gwek, ëe mesë desa kïtak Kristus ensa dikim hwëna ang gwe-gweblan hap tapbla guk. Zen diki zen tangan– dawem wenyaye. Nonol in desanë ang gwe'ak, zen waba hap.
8 Yahudi mo ëpba ol ensa homë kirekam enlala gwe-gwibirin, hwëna tïngare zi mo kirekam-kirekam syal gwibinsi, zen kïtak waba hap. Diki dawemna aha-en: Ano Bian Yesussu de tame tanna, zen diki zen– dawem tangan wenyaye. Desa de ang gweblan hap, zen zebë hëndep tïngan anakare enlala naban tapbla guk, “Zen san de blë nabare tembanena kiye–hiri gun en hap dena.” Diki ëe ama tangan Kristus en hon de gwë gwen hap dwam gwe-gwe'an– dekam tangan de sërkam Kristussu tame tan hap,
9 hëndep Deban en tangan de zeraha-en gwen hap. Zep ëe ëre en mo sosonkam homë etan alp gwe-gwe'an– tïtï tabin ol san de ang gwe-gwenkam de Alap mo nwenak dakastïn hïpye. Hwëna Alap Zëna mes ëe dikim dakastïn hïp dena abe hap syal gwibir-blika– ëe kimë Kristussu taïblïblakke.
10 Zep ëe ama tangan Kristussu de anakan tame tan hap dwam gwe-gwe'an,
“Diki zëno sosonna, men dekam tïn nïkon ngaya gweka, abon zen hen lwa gwen.
Hen ano enlalana diki zëno kim zen hen lwa gwen– Zen in kim sap karekna goltowe gwekaye.
Diki ëe hen ëre mo angna sosok tan– men kirekam Zëna zëre mo angna tïn hïp sosok takake.
11 Hëndep ëe hen wëhë Yesussu tana wei san zertro song gwe'ak?– tïn nïkon de etan ngaya gwenkamye.”

Yesussu de tana wei san zertron hap de ol:

12 Hwëna ëe homë ënaka anakan boltere ta'an, “Ëe mesë tangan Yesussu hlï-hlï tasïk,” ahaksa, “Ano enhona mes tangan lalak gwera.” Hwëna ëe namaë kirekam dikim gwën hap Yesussu dan syal-syala ban zertro song gwe'an. Sap zëwe de hëndep hatan hap mes ki asa Kristus kwang taka.
13 Aya-wal oso-wal, sap eiwa, ëe nama homë tangan tal gwesï'ïn, hwëna ëe anakare enlala en nabanë zertron da'an,
Ëe Kristus en osan anik dam gwesïkhak.
Ëe babë lure san de banakare maesa enlala gwibin niban zertron– ënaka de boltere tan hap de enlala, ahaksa enlala dowe hanan nabanye.

* **3:3 3:3** Rom. 2:28-29; Gal. 6:15

Sap ë̈e ngein en san debë̈
14 dam-dam enkam hluwe'an– dekam de nabakam hatan hap, men zëwe
dep Kristus mo kwasang-kwasang nakon Alap asa kwang takake. *
15 Zep dikire hen tïngan men zen Kristussu de zeraha-en gwennak ëzise
gwe'an kirekam de enlala naban lowehe gwek. Hwëna men zen de lure
san lwan dahal gwe'ak, Alap sa desa etan oto tasïk gwibiri.
16 Zep orana men zëwe Kristussu de zertronkam wet so gwe'ak, dekon en
bahem lwan dahan. Hwëna emki dekon zertronkam ayang gun.

17 Zen zep, aya-wal oso-wal, ano mae mo kim lowehe gwek– men
kirekamë̈ Timotius mae han ënaka ebe mae hap ërak la gwibir-zimkke.
Zini men zen hen ano mae mo kim lowehe gwenan, emki hen desa
salbirida gwen.*
18 Sap ë̈e mesë̈ emsa de gubirida gwenna beya guk, hen angkam etan
nwe go-ho nabanë̈ emsa gubirida'an: Zini beya nik zëre mae mo lowehen
nakon anakare enlalana nërtrei gwizimnin, "Yesus zen waba hap te-lidak
sonnak tïlkï."
19 Kirekam de zini zen syauk blanak dep dena! Zen hom Alapsa betek në
gweblanan, hwëna zëre mae mo tim nikore hole-hlena in desa en betek
neibirisen gwenan. Zen zëre mae mo lowe hensa boltere nul gwenan,
hwëna zen diki maka nolsaher gwe-gwenan. Sap zëno mae mo enlalana
zen auhu-kama ennak dep dena.
20 Hwëna nen an ngatan zi mo langnak dep de wenya zen. Nen in zebe
enlala zon tasïblïn naban nësa de ngaya tabin hip de Zini Bian Yesussu
kara ë gweblanan.
21 Zen sa nëno mae mo auhu-kama tim sin-sinni ansa nëp wet tyasibir-
zim zira– dekam de zëre mo tim makan ëliwehen hap. Nen hen dekam
zëre mo kim esa ëlïtïl ane gwer. Sap zëno kirekam de syal gwibin hip de
sosonna man tangan taman kïnïk. Zen zep sa okamana ansa kïtak hëndep
denaban bi gwibir zira.

4

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

1 Zen in zep, aya-wal oso-wal, zen kirekam em Bian Yesussu de
taïblïblannak tatem ëzaun. Em ano kwasang gwibirida gwen wenya– men
desaë̈ sap hlauludan hap embwan gwibirida gwenanke. Em in zen tangan
ano isrip-sri gwibiridan wenyaye.*
2 Yudia ne Sintike ne, ë̈e ama emsa tïtï so'an: Aha-ere enlalakam emki
ën, sap em apdekam mese Kristus hun ëraha-en gweka.
3 Hen Sizigus Bak, em eiwa ano syal bose dawem. Emki we darena insa
mas gwizimdin– zen dekakim enlalasa aha-en lak. Sap ë̈e kimë̈ iwe syal
gwe-gwek, zen ano tahasa ap trï koso gweblak– dekam de Yesus hup de ol
dawemsa golluwe gwen hap. Zen Klemen Bak Swe mae han apdekam ano
tahasa ap trï noso gweblak. Ë̈e ama taïblï'an: Zëno mae mo bosem-sena
mes ngatan zi mo langnak hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo
bosemse nabare bukunak ale dabik.
4 Em dwan Bian mo bi gwibiridan nakake. Zen in zep em ëisrip-sri gwe
tine gwen. Etan emsa gubirida'an: Em ëisrip-sri gwe tine gwen.

---

* **3:14 3:14** 1Kor. 9:24-27 * **3:17 3:17** 1Kor. 4:16; 11:1 * **4:1 4:1** 1Tes. 2:19-20

5 Dikire tïngan emsa anakan hla nulida gwek, “Zëno mae mo enhona
sae-sae tanganna. Jakal-jakala tawa naka hom.” Zen kirekam em lowehe
gwen, sap Bian Yesus man angkam hatan hap golek de gwe'ara.
6 Bahem banakare mae hap ëngalap gwe-gwen. Diki Alap hap em tïngan
anakan kira gul gweblan, “Ëe ama tol kire hap tahalha gwe'an,” ahaksa,
“Ëe kire kareksaë goltowenan.” Hen deban dawemsa em golbla tine gwen.
7 Nen de kirekam Alap hap kïtak yaïng gïl gweblankam, Zen dekam sa
anakan dikim tame gul gwen hap de enlalana nëbe mae hap ing ta sone
gwizimdi, “Nen an eiwa zëre mo taha terenake lowehe gwenan.” Mensa
Alap kirekam ing ta sone gwizimnira, zini desa toton bëjen tame gun–
Kristus hun de zeraha-en gwen srëmkamye.
8 Zep aya-wal oso-wal, aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Emki ere
mae mo enhonak anakare enlala dawem ensa ing ta sone gwen:
Eiwa de enlala,
kwasang-kwasang enlala,
dam-dam enkam de gwën hap de enlala,
enho kles gwesïn srëmkam de gwën hap de enlala,
sae-saekam de lowehe gwen hap de enlala,
hen Alap en hon dikim tal gwesïn hïp de enlalasa.
9 Mensa ëe emsa tawa ta gwibik hen ayang gul gwizimk, sap olkam ahaksa
ënaka de ebe mae hap ërak tazimdinkim, zen kire enkam lowehe gwek.
Dekam Alap, men Zen zëre mo tahana nëp deisu guzim'ira, Zën sa emsa
golëlowehe gwera.

Paulus kim Pilipik de Kristen zi hip dawemna gol sonezimkike, sap zen mes zëno tahalhana su nul sone gweblak:

10 Eno mae mo zi lup gul sonenna kim yaïng gwezak, ëe ama dekam
Biansa dawemkam isrip-sri gweblak. Sap ëe holokamë dwam gwe-gwek–
dekam de ebon mae onakore olsa sane gwen hapye. Hëndep em kime nër
hom asa mas ëblak, ëe dekam zebë hen emsa anakan tawa gwibiridak,
“Zen nama asa kwasang në gweblanan.” Em home sap asa de kwasang
gweblanna olzausuk. Hwëna ëe an langanakë gwë gwenan, zebë eno mae
mo abe hap de kwasangna insa tawa gwibir srëm gwe-gwek.
11 Hwëna ëe homë anakan eisbik, “Zen mes asa da dasïk.” Sap ano
enlalana mes tangan hohle gweka– sap banakare tahalha mae naban de
gwën, hwëna dekam sowe henkam de gwën makanë eis gwibirin.
12 Zep ëe sap de tahalha naban gwën, hen sap tahalha srëmkamye, ëe
hwëna sowe henkam de gwën makanë eis gwibirin. Zep ëe mesë tangan
dam gulsuk– mensa zini sërkam dei gwibirinye! Zen in zep sap banakare
maesa de goltowen nakon, sap ïtrï naban de sowe henkam gwënna, sap
hen usak naban de tahalhakam gwënna, ëe nama asa sowehen enkam de
gwë gwen makan eis gwibir.
13 Sap banakare maesa de goltowe gwenkam ëe nama asa isrip-sri naban
gwë gwer, sap Kristus man abe hap sosonna insa gol gweblanda.
14 Hwëna sap kirekam, em ema tangan ësam gwesïk– ano tahalhana
insa de ap sul soneblankamye.
15 Hen Pilipik de zini, ena tawana: Ëe kimë ëse tak ere mae mo langna
Makedoniasa hli yuk– ol dawemsa dekon etan aha lang san gol haladan
hap, dekam em ene ano tahalhana ap su kul sone gweblak. Hen zini kim
ano ol toran nakon Yesussu daïblï gweblak, dekam hen em ene ano isrip-
srina eis gwibik.
16 Hen Tesalonikak kimë tahalhakam gwë gwek, zëwe hen-henkame ano
tahalhana ap su kul sone gweblak.

17 Hwëna bahem asa kïl tïn, “An sawe olsa ki asa gu sonebiridaka.”
Bëjënë. Diki ëe ama tangan dwam gwe'an– em dikim anakan ëtawa
gwen hap, “Alap sa abe mae hap dawemna mam gulsuzimdi, sap ëe ama
Paulussu mas ë gweblak.”
18 Eno mae mo asa de mas gwe-gweblanna mes tangan sowehek. Zep in
syake. Ëe angkam dawem enkamë gwë gwe'an, sap Epafroditus Bak mes
eno mae mo abe hap de gol soneblanna golhata zaka. Eno mae mo asa
de mas gwe-gweblanna in man Alap hon nwe-mase gwe-gwenan– san de
otweransa de zëbe hap tru tasïkse gweblanna kiye. Alap man tangan sam
gwesïk gwibi'ira.
19 Zep tïngare eno mae mo tahalhana sa hen nëre mae mo Bian Alap
Kristus onakore sërkam de kae-kaekam sul sone gwizimdi.
20 Dikire hëndep denaban Bian Alap mo bosena teip nulsublunda gwek!
In eiwa tangan.
21 Dawem! Ano dawem gol sonenna an amki hen tïngare Kristus hun de
zeraha-en gwen wenya enbiridak. Eno mae mo ëKristen gwen wal bose
wal om men zen aban mae lowe he'an, zen hen dawem ensa ebe mae hap
nol sonezimk.
22 Hen tïngare ahakore Romak de Kristus hun de zeraha-en gwen wenya
kirekam hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk– nonol tangan men
zen Roma mo teipsïn tangan zi mo golak syal ta gwenanke.
23 Dikire Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna eno mae mo
enhonak lwa gwek.

Paulus mo surat Kolosek de Kristen zi hip

1-2 Tïngare Kolosek de Kristen zi hip— men zen enho lalakkam lowehe
gwenan, hen Kristus en onak men zen tatem ëzauk gwenanke,
Kristus mo dam tasïn zini Paulus onakon, hen nëre mae mo osona
Timotius onakon:
Dawem! Alap mo dwam gwibin sin ki kirekam lwak, zep Kristus asa
dam tasïkï– zëre hap de olsa dikim gol halada gwen hapye. In zebë ebe
mae hap ale gulzim'in.
Diki Alap Zën sa ebe mae hap kwasang-kwasang zemka mamkam gol
gwizimdi. Hen nen zëno taha terenak esa lowehe gwer.

Paulus kim wal bose wal zeban Kolosek de Kristen zi hip Alapsa zigu soneblakake:

3 Ëe ëre mo wal bose walya ban kimë ebe mae hap Bian Yesus mo Biansa
abe la gwenan, ëe dekam dawemsaë Alap hap olbla tine gwenan.
4 Sap ëe mesë anakan ësane gwe-gwek, "Kolosek de Kristen zini in mes
tangan Kristussu dawemkam daïblïblak, hen zen tïngare aya-wal oso-
walya dawemkam kwasang neibirida gwenan."
5 Em mae habe kirekam lowehe gwenan: Sap em anakare enlala nabane
Alap hon ëyaïng gwe kïnï gwe'an, "Ano mae mo dakal hap de gol dawemna
mes ngatan zi mo langnak Alap nëp hamal tazimki." Ngatan zi mo lang
hap dena insa, em mese ëtawa gwek– in kim eiwa de ol dawemna ebon
mae onak hatakke.
6 Ol dawemna in angkam man tïngare lang san langa gwesïk halada'an.
Zini zep beyakam ëei gwe-gwe'an– in kirekam hen ebon mae onak lwakye.
Em kime ol dawemna insa ësane gwek, em dekam zebe anakan tame uk,
"Hare Alap mo nëbe mae hap de kwasang-kwasangna eiwa kike."
7 Em Epafras Bak onake ësak. Zen ano mae mo syal bose dawem
tanganna. Hen zen ano mae mo weinak Kristus mo nganak iwe syal gwe-
gwenda.
8 Zen kim awe hata zaka, zen man asa gubirida zaka, "Kolosek de
Kristen zini man hen emsa Alap mo Enho nakore kwasang-kwasang naban
kwasang neibirida gwenan."
9 Zen in zep, ëe kimë kirekam emsa asalbiridak hëndep angkam, ëe
homë Alapsa de ebe mae hap abe ta gwenna olzausuk gwenan. Ëe anakanë
Alapsa abe la gwenan,
"Bian, ere mo dwam gwibinsi de tawa gwibin hip de enlala blalsa emki
zëbe mae hap dawemkam ing ta sone gwizimdin– ere mo Enho nakore
enlala blalkam.
10 Dekam Kolosek de Kristen zi mo lowe henna sa Bian, ere mo nwenak
dakastïl gwer, hen zen sa aha zi hip anakan noltrei gwizim, 'Bian en hon
de lowe henna, an kirekam.' Dekam zëno mae mo lowe henna te makan sa
të gwer– dawemsa de aha zi hip goltrei gwizimdinkim. Hen Bian, dekam
zëno mae mo Emsa de tame tanna sa esek gwese gwizim.
11 Bian, dikire ere mo sërkam de sosonna zëbon mae onak lwa gwek,
hëndep zen sërkam ëtatete gwen– sap banakare karek maesa de goltowe
gwenkam. Hen deban zen ëisrip-sri gwe-gwen,
12 hen dawemsa zen ebe hap gol gweblan. Sap Em mese zëno mae mo
enhona oto tasizimki– zen dikim ngatan zi mo langnak bïtï gwen hapye,

hen zen dikim ere mo hlïl irin zi niban zëwe hëndep denaban lowehe
gwen hapye."
13 Ëe kirekamë Biansa ebe mae hap abe la gwenan, sap Bian mes nësa
lang kawesïn nïkon hïl tïbirin halzaka– zëre mo dang tïnïnak de Tane mo
ïrïk gïnnïk depye.
14 Tane zem in, Zen nësa karek-karek nakon hïl tï sonebirki– men zen
sap orep nësa hulekye. Sap Zen Zen– nëno mae mo karek-kareksa de tap
gulsuk gwizimdin hip de Zi niye.

Mae hap de ol: Kristus Zen Zen– teipsïn tangan Zi niye.

15 Zini nen home Alapsa nwekam hla la gwenan.
Hwëna Alap mo nonol Walasna Kristus, Zen Alap zëre mo nwe-mase
naban apdenak.
In zebe Kristus onakon Alapsa anakan tame la gwenan, "Alap Zëna Zen
hen kirena."
Tane zem Kristus, Zen hen Alap mo tïngare yang tabin wenyik mo
teipsïnni.
16 Kïtak de kire-kirena, zen Alap Kristus mo taha san yang tabirki–
sap ngatan zi mo langnak dena,
sap okamanak dena,
sap hlauluda gwen wenya,
hen sap hlauluda gwen srëm wenya.
Sap Alap mes Kristus de kïtak bi gwibin hip kalang gweka–
sap tïngare ïrïk gïnnï, mamna hen betekna,
sap okamanak dena,
hen sap ngatan zi mo langnak denaye.
17 Zep tïngare Alap mo yang tabinni, zen ausuna Kristus.
Zen Zen kïtak zëre mo sosonkam teirensïk gwibirida–
yakla nwena, benna, hen hi mae naye.
Zen in zep dawemkam aha-erenak ërlwa gwenan.
Zen srëmkam maka ësekwak gwe'an.
18 Zep Kristus hun de zeraha-en gwen zini,
zen okamanak awe san de Kristus mo timni kiye.
Kristus Zëna Zen zëno mae mo nola.
Zen nonol lonesen nakore Zi,
Alap zëre mo nonol Walas.
Zen zep nonol tanganna tïn nïkon ngaya gweka–
Zen dikim tïngare ëngaya gwen wenyaka teipsibiridan hap.*
19 Sap Alap Zëna man tangan tïngare enho naban de Tane zem in hon gwë
gwen hap sam gwesïkï.
20 Sap Alap mes kalang gweka
Zëbon onakon de tïngan etan zëre han zerumlae gwen hap–
sap okamanak de lowehe gwen wenya
hen ngatan zi mo langnak de wenya.
Zen Tane zem in mo kalkam kïtak golëumlae gweka–
men zen te-lidak son nakon nëno mae mo
karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip
wet soblakke.
21 Zep nen hen menkam Alap mo jal zi mo kime lowehe gwek. Nen
dekam Alap onakon langanak, sap dekam nëno mae mo lowe henna hen
enlalana karek enna.

* **1:18 1:18** Ef. 1:22-23

22 Hwëna angkam mes Kristus nësa Alap zëre hon golëyaïng gweka, hen
mes nësa golëumlae gweka– Zen kim zi tangankam de tim niban nëno mae
mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip tïlkïke. Zëno syala in kon
zep Alap angkam nësa anakan enlala gwibirida gwe'ara, "Zen mes tangan
ëre mo nwenak ëdakastïl– san de ëkarek gwen srëm zini kiye."
23 Zen in zep, Yesussu de taïblïblan nakon bap nen ëbutehal gwen. Nen
tatem zëwe en ëzauk gwen. Hen Zëbon en nen enlalasa anakan zon tasïkin
gwen, "Mensa ëngaya gwen hap dena nësa gu-gubiridaka, nen eiwa esa
ulin." Nen kire enlalasa gol moko makan eiyas tan– ekakim ëëwak gwe
srëm gwe-gwek. Sap e-en home ol dawemna insa laïblïbik. Hwëna desa
mes tïngare lang san nol haladak, hen asa mes Bian Yesus dam tasïkï–
desa de golluwe gwen hapye.

Paulus kim zëre mo syala srip gulsuzimkike:

24 Zen in zep, aya-wal oso-wal, ëe ama isrip-sri gwe-gwe'an– ëe ansa
karekna goltowe gwenanye. Ëe sap asa jalom ëk tïhïnak awe gwë gwer.
Sap ol dawemna insa nen laïblïbik, ëe desa de golasas gwe-gwen jal habë
awe gwë'an. Nen Kristen zini mese Kristus mo timnik bïtï gwek, ëe zebë
hen anakarekam dam gulsuk, "Ëe kimë Kristus mo bose hap karekna
goltowe gwe'an, zen san de Zën de hen etan goltowenna kiye."*
25 Zep Alap asa tïngare Kristen zini emsa de mas gwibirida gwen hap
dam tasïkï– em in zen hen Kristus mo timnik bïtï gwekke. Hen ano syala,
zen emsa de sowe henkam Alap mo olkam hleng sosubirida gwen hap.
26 Ëe men dekamë emsa hleng sosubirida gwe'an, zen men desa orep
tangan Alap nësa de ngaya tabin hip dena kalang gwe gukuke. Nëno mae
mo auyan-azana, zen man sap desa de tame gun hup dei gwibik. Hwëna
angkam Alap mes zëre mo hlïl irin zini nëbe mae hap goltreizimki.
27 Hen Zen man dwam gwe'ara– tïngare zi ausu dikim anakan ëtawa
gwen hap, "Zëre mo ngaya tabin hip de kalangna in, zen sërkam de hë'ho
gwibin tanganna." Bol-zaun tanganna, Kristus Zen diki nëno mae mo
enhonak Zen gwë gwen. Zen dekam tangane anakan tame ul gwenan,
"Nen eiwa esa zëre mo ngatannak yaïng gwer."
28 Zen in zebë ëre mo wal bose walya ban Alap onakore enlala blalkam
tïngare zini anakan tïtï la gwibirin, "Karek san dep de orana insa baes
ëblak. Kristus Zen Zen– ëngaya gwen hap de ora naye." Sap ano
mae mo dwam gwibinni, zen tïngare zisi de Alap zëre onak de tagal
gulsunnuk anakan golëtrëblan hap, "An mes tangan Kristus hun de
zeraha-en gwennak ëtatete gwek."
29 Ëe, Paulus, zen in zebë tangan tïngare ëre mo sosonkam alp gwe-
gwenan. Hwëna ëre en tangan mo sosonkam homë. Hwëna Kristus abon
zëre mo sërkam de sososna ing gul sone gwenda.

2

1 Aya-wal oso-wal, ëe ama em dikim ano syal hap denaka ëtawa gwen
hap dwam gwe'an. Ëe syala dohon-hon tangannakë gol gwenan– Kolose
hen Laodikiak de zini ebe mae hapye, hen tïngare ahakore Kristen gwen
zi hip men zen hen asa hla da srëm gwe-gwenanke.
2 Ëe mae habë tïngare ëKristen gwen zini ebe mae hap alp gwe-gwenan:
Em dikim enho nakon ëtatete gwen hap, hen em dikim enaka de kwasang
gwibirida gwenkam ëaha-en gwen hap. Zen dekam esa sul sonenkam

* **1:24 1:24** Kol. 1:18; 2Kor. 1:5

anakan tame ul gwer, “Alap insa nër hom zëre mo ngaya tabin hip de kalangna nëp goltreizimki, zen hë'ho gwibin tanganna. Zëno ausuna zen kïtak Kristus onak.”
3 Sap Alap mo enlala blala hen kalangna, mensa zini sërkam dei gwibirin, desa Kristus hun de zeraha-en gwenkame tame ul gwenan.
4 Ëe mae habë desa ebe mae hap ale gulzim: Emsa de yasik tabin hip de zi boton ora san dep sïl tïbirhal srëm gwe-gwen hap. Yasik ta gwibin zini in mo ola sap zen dërek gwen, hwëna bahem desan ang ta gwen.
5 Ëe sap ebon mae homë gwë'an, hwëna ano enlalana san de eban mae de golëlowe henna kiye. Zep ëe ama tangan sam gwesïk gwenan– anakan de emsa salbirida gwenkam, “Zen dawemkam lowehe gwenan, hen Kristussu de taïblïblannak tatem ëzauk gwenan.”

Kirekam de taïblïblan nakon de Kristus hun zeraha-en gwen hap de ol:

6 Nen mese anakan ëkira gwek, “Kristus Yesus, Zen eiwa ano mae mo teipsïnnï,” zen in zep nen ki ëalp gwe-gwen– dawemkam de Deban zeraha-en gwen hap.
7 Nen ki Yesus onak ëmas gwirin. Nëre mae mo gwënnak nen ki Kristussu gwëblan– san de ngïrïn gol tenya kiye. Desa de taïblïblannak nen ëtatete gwe zahe gwen– men kirekam Epafras Bak emsa tawa ta gwibirkike. Deban nen ki Alap hap enho nakon dawemsa golbla tine gwen.
8 Dawem! Zi mana emsa zëre mae mo yasik tabin sin dikim ang tan hap dahyo halank. Zen man zëre mae mo tawa tabinni insa tim nul gwenan, “An enlala blala korena.” Hwëna zen zi zëre mae mo totore enlala yang tasïn. Zëno mae mo tawa tabinni, zen auyan-aza mo ol aïsïlï kon, hen okamana awe de teipsïn dowal-dowala korena. Kristus onakore naka hom.
9 Kristus sap zi tangankam hata zaka, hwëna Alap man tïngare enho naban Kristus hon gwë gwenda.
10 Hwëna angkam hen kirekam Kristus nësa tïngare enho naban golëgwë gwenda– nen an zene Deban ëraha-en gwekye. Zen Zen– tïngare teipsïn-teipsïn wenya kon Teipsïn Tangan naye, sap okamanak de wenya kon, hen sap gulk de wenya konye.
11 Nen kime Kristus hun taïblïblankam ëraha-en gwek, Zen dekam zep nëno mae mo enhonak anakan ale gulku, “An ëre mo dena.” Nen dekam zebe hen enho nakon anakan eis gwibi'in, “Ano karek gol gwen timni an mes Kristus te-lidak sonnak goltïlkï.” Yahudi zini kim to mipna blom dasïk gwibirin, zen tahakam tim ensa wei-wei da gwibirin. Hwëna Kristus hun de zeraha-en gwenkam, zen dekam zebe enho nakon ëliwehe gwenan.*
12 Sap nen kime Kristussu de taïblïblankam baptis gwennak ang ta gwenan, dekam man anakan nwe-mase gwe-gwenan, “Nësa hen mes Kristus mae han apdekam kang nulnek.” Hen Zen kim tïn nïkon ngaya gweka, dekam zep hen anakan nwe-mase gwe-gwenan, “Nësa Zen dekam golëngaya gweka.” Zen kirekam nëbe mae hap lwa gwizim'in, sap nen ema anakan Alap mo sosonna laïblï gwibi'in, “Zen eiwa mes Kristussu tïn nïkon ngaya taka.”*
13 Orep nen Alap mo nwenak san de tok-tokna kiye. Sap nen dekam karek ensae syal ei gwibik, hen nëno mae mo enhonak dekam auhu-kama enlala en lwa gweka. Hwëna angkam Alap mes nësa apdekam Kristus mae han ngaya tabirki– Desa kim tïn nïkon ngaya takake. Zen Zëbon onakon Alap nëno mae mo karek-karekna totoresa nëp tap gulsuzimki.*

* **2:11 2:11** Gal. 5:24 * **2:12 2:12** Rom. 6:4 * **2:13 2:13** Ef. 2:1-5; 2:8

14 Menkam nëno mae mo karek-karekna man ngatan zi mo langnak
bukunak naït gwibik– tokonak de bonsa de aïtbin makan. Zao hen man ale
nul gwek, “Kirekam de Musa mo olsa de gulmurun zini, kirekam de karek
tan.” Hwëna nëno mae mo bon yala in kïtak Alap hom gulku– Kristus hup
de te-lidak sonnak de makan gul irinkim. Deban zep Yesus goltïlkï.
15 Sap Kristus kim te-lidak sonnak tïlkï, Zen dekam zep hen dowal mo
kïgïsa wal bose wal zeban tahalebin nika yal gul ineka– anakan dikim
tïngare zi hip golëtreizimdin hip, “Zëno mae mo sosonna angkam hom
tangan.”
16 Zen in zep, zi de anakan emsa tïtï ta gwibinni,
“Em ba habe golsriwen tembanena insa olgwen gwibirin?”
“Hen golsriwen hona insa ba habe otde gwibirin?”
“Alap hap de yaklana insa em ba habe ang ta srëm gwe-gwenan?”
“Ben ëse hap de tembane yawalak em ba habe ang ta srëm gwe-gwenan?”
“Hari Sabatnak hen ba habe syal ta gwenan?”–
kirekam de emsa zi tïtï ta gwibinni, bahem salbirida gwen.*
17 Sap kirekam de golsriwenna in, zen Kristus de hatan srëmnake kirekam
syal ei gwibik. Sap dekam namae kara ë gweblak. Zen in kïtak san de
honak de zëre mo au-ausa hla ta inenna kiye. Hwëna eiwa de tanganna,
zen Kristus onake hla kul gwenan.
18 Anakan hen ki emsa yasik da gwibirin, “Alap mo dam taha nakore zi de
nësa mas gwibiridan hap, tembanesa nen ki ëlwa gwen– dekam de blikip
gwesibiridan hapye.” Kirekam de zini anakan hen ki tïtï da gwibirin, “Ëe
kirekamë eisirkim hlauk. Ano eisiri an san nen ang tan.” Hwëna em
bahem desan ang ta gwen. Dawem! Zen mana ngatan zi mo lang san
dep de orasa ebe mae hap gwa-gwa da gwizimnink, ki hwëna em molye
zëwe dep de mire sigina lop laink. Kire zini waba hap zënaka boltere da
gwibirin, hwëna zëno mae mo enlalana auhu-kama en nakorena.
19 Kire zini mes Kristus onak de ëmas gwirin nikon ësyalhe hanak. Hwëna
Kristus Zen diki Zen Nola. Nen an tïngare Kristen zini san de zëno taha-
tanana kiye. Zep Kristus mo timni, sap dan gaïng nënna hen sana, zen
kïtak zëre mo sosonkam aha-ere timnik ësyal gwe-gwenan. Kristus mo
timni in dekam zep mam gwe-gwenan– men kirekam Alap Zëna dwam
gwibi'irake.*
20 Nen mese Kristus hun ëraha-en gwek, zep Zen kim tïlkï, Zen nëban
mae apdekam golëjuweka. Okamana awe de teipsïn dowal-dowala
menkam man nësa dahalebik. Hwëna Kristus kim nësa golëjuweka, nen
dekam zebe zëno mae mo tahalebinni in kon ëhïl gwe hanak. Zep em ba
habe etan yasik tabin sin de ang tan hap ëalp gwesïk gwe'an?– okama
ennak dep de anakare jalse gwen san de Iwan dahan hapye:
21 “Ansa bahem twin gwibin.”
“Ansa tangan bahem mae akasibin.”
Ahaksa, “Bahem ansa olk gun.”
22 Hwëna okamanak awe de tembane nwe-masena, zen twinbinkim dekam
zep jek-jak gwe-gwenan. Zep ba hap de kire hap etan jalse gwen ola mas
gul gwen hap?! Zen auhu-kama zi mo jalse gwen. Alap onakore naka hom.
23 Eiwa, auhu-kama zi mo jalse gwen ola insa zini man tim nul gwenan,
“Nen eiwa nëre mae mo timkim de syal dohon-honna ansa syal gwe-
gwibinkim esa Alap mo nwenak ëdawem gwer.” Zen zep waba hap zëre
mae mo timni karek da gwibirin– anakan de tim gunkum, “Ëe an dekam
Alapsaë blikip gwesïblï'an.” Zep kirekam de yasik tabinni insa man tim

* **2:16 2:16** Mrk. 7:14-23; 1Tim. 4:1-5 * **2:19 2:19** Ef. 4:15-16

nul gwenan, “An enlala blala korena.” Hwëna zëno mae mo syala in waba hap! Zini men zen sap desan ang ta gwenan, hwëna zëno mae mo auhu-kama hole-hlena hom kim tap gwe-gwizimnin.

3

Anakare enlala naban de lowehe gwen hap de ol: “Ano angna zen awe hom. Zen ngatan zi mo langnak gwë'ara.”

1 Zep nen mese Kristus hun de zeraha-en gwenkam zëno timnik bïtï gwek. Zep man nwe-mase gwe'an: Kristus kim tïlkï, Zen nëban mae golëjuweka. Hen Zen kim etan ngaya gweka, hen ngatan zi mo lang san dep kim sewe seka, nësa dekam zep hen golësesek gwe seka. Zen in zep, nen anakarekam ëenlala gwe-gwen, “Ano angna, zen awe hom gwë'ara. Zen ngatan zi mo langnak gwë'ara– men zao Kristus Alap mo dam taha nakon teipsïnkïm nikin'irake.”

2 Zep nëno mae mo enlalana dikire gulk de lang ennak ëdohon gwek– men zëwe hen nëno mae mo angna ëgwë gwe'anke. Okamanak awe bap zen.

3 Okamanak awe, nen tok-tok makare nike lowe he'an. Sap nëno mae mo angna Kristus angkam Alap zëre onak golëlowehe gwe'ara– men zëwe enho aha-erekam Alap zëre han ë gwe'arake.

4 Nëno mae mo eiwakam de angna, zen Kristus onak. Zep Alap kim de Kristussu tïngare zi hip zertreizim'inka, nen hen dekam zëwe! Hen nen dekam teipsïn-teipsïn zi mo kim esa Kristus mo alp nakon zëre mo ngatannak hen lowehe gwer.

5 Zen in zep, ere mae mo auhu-kama tim nikore hole-hlena emki gwirsïk irin– anakarena,
kahalo gwen hap de hole-hle,
wesya de lirak oson hap de hole-hle,
swi enkam de gwë gwen hap de hole-hle,
aha karek maesa de gon hap de hole-hle,
hen te-ala beya gwen hap de hole-hle naye.
Te-ala beya gwen hap de hole-hlena in, zëno nwe-masena apdenak– yang tasïn dowalsa de boklesa kom so gweblan nabanye. Sap te-ala beya gwen hap de enlalakam de gwë gwenkam, dekam hwëna Alapsa lip sane ë gweblanan.

6 Zen kirekam zini karekna nulin halasen gwenan, hwëna zen dekon zep Alap mo jala okamanak de hatan hap golek de gwe'an. Zini men zen kirekam Alap mo dwam gwibin srëm san lowehe gwenan, Zen dekam sa timbwas tabir zira.

7 Nen hen menkam kirekame lowehe gwek. Nësa hen dekam kirekam-kirekam hole-hlena in zen hule gwek.

8 Hwëna angkam nen ki nëre mae mo kirekam-kirekam hole-hlena insa hiri gun–
wal bosyansa de u sal-sal gweblan,
husus gweblan,
lamang tan,
wakwak tan,
hen nop-nop gweblan mae naye.

9 Nëre mae mo Kristen bose walya bap nen boton ta gwibin. Sap nen mese nëre mae mo ëpba kirekam-kirekam naban hole-hle naban baju ëpbasa de hiri son makan hiri osok.

10 Dekam zebe hwëna ngatan zi mo langnak dep de enlala ësena baju ëse mo kim alala lak. Nen angkam san de aha zi, ësena. Alap men Zen nësa

yang tabirki, Zen man etan nësa ëse ta gwibirida– zëre mo kim dikim
ëliwehen hap, hen zënaka dikim hlï-hlï tasïn hïp.
11 Zep nen an angkam san de ëse yang tabinni kiye. Zep kire zini zen
bëjen etan zënaka anakan klis gul gwen:
“An Yahudi zi.”
“An Yahudi srëm zi”
“An to mipsa de blaonsublunna.”
“An kire srëmna.”
“An aha zi ausu nakore zi.”
“An kareksa de gol gwen zi ausu nakore zi.”
“An zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwen zi.”
“An kire srëm zi.”
Sap nen an kïtak Kristus hun de zeraha-en gwen zi, hen Zen angkam nëno
mae mo enhonak gwë gwe'ara.
12 Zen in zep, nen Alap mo hlïl irin zi mo kim nen lowehe gwen. Sap
nësa mes zëre han dikim zeraha-en gwen hap ngan tasibirki. Zep nen
an zen– Zëno kwasang gwibiridan wenyaye. Zep nen ki nëre mae mo
lowehen ësena insa pakean ëse mo kim alala ta gwen– anakarekam de
lowehe gwenkam,
dawemsa hen kwasang-kwasangsa de tïngare zi hip gol gwizimdinkim,
enlala betekkam de lowehe gwenkam,
tïngare zisi de sae-sae enkam golëlowehe gwenkam,
hen tatem de ëzauk gwenkam.
13 Jala bap nen lam gul gwen– dekam de hwë-hwëkam nënaka kareksa gol
gwizimdin hipye. Hwëna nen ki hwë-hwëkam kwasang tola ban karekna
insa eititi gwe-gwibin. Sap Alap mes Kristus mo kwasang-kwasang nakon
nëno mae mo karek-karekna eititi gwibir-zimki, zep nen hen diki kirekam
nen eititi gwe-gwibin.
14 Hwëna bol-zaun tanganna, nënaka nen kwasang gwibirida gwen. Zen
san de tak ësesa de daunnu kiye– pakean ësena insa dikim jak sosun hup.
Zen dekam tangan esa aha-ere enlalakam lowehe gwer.
15 Sap Alap mes nësa kwang guludaka– Kristus mo timnik de bïtï
gwenkam dikim ëaha-en gwen hapye. Zen zep Kristus onakore aha-ere
enlalakam de lowehe gwen hap dena in, dikire nësa enho nakon ïrïk gïk.
Deban Alap hap nen dawemsa golbla tine gwen.
16 Kristus hup de ol dawemna dikire nëno mae mo enhonak dawem
enkam sa gwek. Hen tïngare Kristus onakore enlala blalkam nen nënaka
tawa ta gwibin, hen dawem san dep nen dekam nënaka tïtï ta gwibin.
Hen Alapsa nen enho nakon tërya ban isrip-sri gwe-gweblan– sap Alap
mo ëbpa ola kore tërkam, Kristus hup de tërkam, hen sap Alap mo Enho
nakore tërkam.
17 Nëno mae mo lowe henna, sap syala hen ola, dikire Bian Yesus mo
bose ensa dikim teip gulsuk gweblan en hap lwa gwek. Hen deban Bian
Alap hap nen dawemsa golbla tine gwen– Kristus insa dawemna nëbe mae
hap gol gwizimnirake.

Aha-ere golak de Kristen zi kirekam zënaka golëlowehe gwen hap de ol:

18 We walya, emki ere mae mo zi walya blikip gwesibirida gwen, sap
Kristen we wal hap zen kirekam dakastïlzim'in.
19 Zini, emki ere mae mo we walya kwasang gwibirida gwen. Jal-jalkam
bahem golëlowehe gwen.
20 Walasna, ane-bia mo ol san em ang ta gwen. Bian Alap dekam sa hen
emsa sam gwesibiridala.

21 Bi walkam dena, ere mae mo walasna bahem u sal-sal ta gwibin. Ki
hwëna enlala nik sa ëdowe hana gwer.
22 Zi mo tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwe-gwen wenya, ere mae mo
okamanak de zi bina in mo ol san em ang ta gwen– sap zen de emsa
kara ta gwennak, hen sap kara tan srëmnak. Hen tïngare enho naban em
betek gwibirida gwen. Sap em dekam ere mo eiwakam de zi bina Bian
Yesussue hen blikip eisïk gweblanan.
23 Zep banakare maesa de syal gwibinkim, tïngare enho naban em
anakare enlala naban syal ta gwen, "Ëe an zisi homë babu gwebla'an.
Hwëna Bian Yesus mo abe hap de dwam gwibir-blinna, zen ëre mo zi
bina an, zëno ëk nakon sa wet so gwer."
24 Zen kire enlala naban em syal-syalkam syal ta gwen, sap ena anakan
tawana, "Zen diki Bian Yesus sa ëre mo syal eini ap golblala– Zen kim zëre
mo hlïl irin zi hip de hamal gulzimdinni insa golzim'inkaye." Eiwa, Zen
Zen en tangan emsa bi gwebla'ara.
25 Hwëna emki ëenlala gwen: Men zen karekna nol gwenan, Alap sa
etan zëre mae mo karek gon jam enkam karek tabiri– sap bose nabare
wenya, hen sap bose srëm wenya. Alap hom ahakore en naka auhu-kama
zi mo kim golëake gwenda.

4

1 Men zen aha zisi bi neibirida gwenan, emki ere mae mo tana ïltïkïnnïk
de lowehe gwen zisi enlala dam-dam enkam golëlowehe gwen, hen zëno
mae mo tahalhasa emki sul sone gwizimdin. Sap ena hen mes-em ëtawa
gwek, "Asa de bi gweblan Zini hen kike– men Zen ngatan zi mo langnak
gwë gwendaye."

Aumwa hap de tïtï tabin ol:

2 Alapsa em gu sonebla tine gwen. Hen salok-salokkam lowehe gwek–
ekakim anakare enlala naban lowehe gwek, "Nen ki kire hap Alapsa abe
tan." Hen deban dawemsa Bian hap olbla tine gwek.
3 Abe mae hap emki hen abe ta gwen– orasa dekakim ap kles tyasïk
gwizimki, ëe akakim Kristus hup de ol dawemsa * aha zi hip sowe henkam
srip ulsuk gwizimk, ëe in zep de jal hap bwinak awe gwë'anke.
4 Zep abe hap emki hen anakan abe ta gwen, "Zen diki dam-dam enkam
zen srip gulsuk gwizimdin." Sap Kristus Zen kire hap asa dam tasïkï.
5 Em de Kristussu de taïblïblan srëm zi niban golëlowe henkam, dekam
enlala blala ban em golëlowehe gwen. Hen Alap de ebe mae hap Kristus
hup denaka dikim srip gulsuzimdin hip orasa kles tyasïk gwizimdinkim,
desan en em ang ta gwen.
6 Hen emki dawem enkam de ding gul gwizimdin hip ëalp gwe-gwen.
Eno mae mo ol toranna, kwasang naban zen lwa gwen, hen zen dërek
gwe-gwen.

Mae hap de ol: Paulus mo wal bose walya dekam kirekam lowe he'ak.

7 Ëe suratna ansa nëre mae mo osona Tikikus Bak honë ebe mae hap
gol sonezim'in. Zen ano dang tïnïnak de syal bose, hen zen taïblïblan
tanganna. Tïngare abe hap de ola, zen zen sa emsa tonbirida zala.

---

* **4:3 4:3** Mensa ayatna awe "Kristus hup de ol dawem"kam li nul sonek, Paulus "Kristus hup de ol aning gun"kum ale gulku. Desa de dam gulsun hup, emki hlaun Kol. 1:26-27, hen Kol. 2:2nak.

8 Zen in zebë ebon mae osan zer sonek– zen de eno mae mo enlalasa së
ta sonezimzin hap, zëbon onak de abe mae hap de olsa ësane gwenkam.
9 Kolose ere kore walya Onesimus Bak, zen hen sa ang gwebla zala. Zen
hen nëno mae mo dang tïnïnak de oso, hen taïblïblan tanganna. Zi darena
in zen sa kïtak abe hap dena emsa anakan lonbirida zala, “Paulussu
angkam kirekam në gwebla'an.”
10 Aristarkus Bak, men debanë bwinak awe ë gwe'an, dawem ensa
ebe mae hap gol sonezimki. Barnabas Bak mo naïmlïna Markus hen
dawem ensa ep gol sonezimki. Markus hup de ola mensaë nonol emsa
gu sonebiridak, zen desan em ang tan: Zen de ebon mae hata zankam,
emki dawemkam dokwak tan.
11 Hen Yesus Bak, aha bosena Yustus, zen hen dawem ensa ebe mae hap
gol sonezimki. Yahudi zi ausu nakore ëKristen gwen dan-ahare zini in,
zen zen en ano tahana ap trï noso gweblanan– Alap mo ïrïk gïn hïp de ol
dawemsa de golasas gwe-gwennakye. Zen zen asa dawemkam tatete da
gwenan.
12-13 Hen ahana Kolose ere kore walya, Epafras Bak, zen hen dawem ensa
ebe mae hap gol sonezimki. Zen hen Kristus mo nganak de syal gwe-gwen
zi dawem tanganna. Zen enho zon tasïk gweblankam ebe mae hap Alapsa
abe ta tine gwenda– em dikim Kristussu de taïblïblannak tatem ëzauk
gwen hap, hen Alap mo dwam gwibin sin dikim ëtal gwesïn hïp. Zen
kirekam zausun srëmkam ol gu sonenkam emsa alp gwibirida gwenda–
sap Laodikiak de zini, hen Hiyerapolisk de zi.
14 Ano mae mo dokter dawemna, Lukas Bak, apdekam Demas Bak han,
dawem ensa hen ebe mae hap ol sonezimki.
15 Laodikiak de ano mae mo aya-wal oso-wal hap emki hen ano mae
mo dawem gol sonenna ansa ayang gulzimdin. Hëndep Nimfa Bak hap
hen ayang ulbik, hen tïngare Kristen zini men zen zëno golak tagal gwe-
gwenanke.
16 Em kim suratna ansa tïngare Kristen zi mo inik baca ulsuk, dekam
hwëna Laodikia san dep ol sonek– zao de zi deka hen baca nuk. Ëe mesë
hen aha suratna Laodikiak de Kristen zi hip gol sonezimk. Zen kim hen
desa ebe mae hap ayang nul sonezim'ik, desa hen tagal gwennak baca uk.
17 Hen Arkipus Baksa anakan enblak, “Ebe hap mensa syala Bian Yesus
wei yul soneblaka, dawem enkam de sul sonek.”
18 Aumwa hap de ola ansa ëre mo tahakamë ep ale gulzim'in: † Ëe,
Paulus, dawem ensa ebe mae hap gol sonezim'in. Ëe ama etan emsa enlala
sobirida'an: Ëe awe tahalen nikë jalom ëk tïhïnak gwë gwe'an!
Bian Alap mo kwasang-kwasangna dikire ebon mae onak lwa gwek!

† **4:18 4:18** Suratna an, aha zi Paulus mo olsa ale gulzimki. Hwëna aumwa hap de ol ensa, Paulus zëna ale gulku.

Paulus mo surat Tesalonikak de Kristen zi hip

1 Suratna an kïtak de Tesalonikak de Kristen zi hip, Bian Alap ne Teipsïn
Zini Kristus Yesus nik mo bi eibiridan wenya kip,
Paulus, Silas, hen Timotius mae onakon:
Dawem! Diki Alap Zën sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae
hap gol gwizimdi. Hen nen zëno taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Tesalonikak de zini dawemkam ëKristen gwek.

2-3 Aya wal oso wal, ëe hen-henkam ebon mae onakonë dawemna Bian
Alap hap olbla tine gwenan. Eno mae mo bosem-sesa de gubin nibanë
etan-etankam anakan en sone gweblanan,
"Bian, ëe dawemsa ebe hap ol gwebla'an, sap Tesalonikak de zini
zëre mae mo Bian Yesussu de taïblïblansa dawemkam aha zi hip noltrei
gwizim'in, hen zëno mae mo kwasangna mes aha zisi de mas gwibirida
gwenkam wet sozimk. Hen zen Kristus de lwahal zannak dep dawemkam
kara në gwebla'an, in zep tatem ëzauk gwe'an."
In zebë kirekam nëre mae mo Bian hap dawemna ebon mae onakon ol
gweblanan.
4 Aya wal oso wal, ëe orep mesë anakan dam ulsuk, "Alap man emsa
kwasang gwibiridaka, in zep hëndep emsa hlïl inki."
5 Sap ëe kimë ol dawemkam emsa tawa la gwibik, em mese dekam
anakan dam ulsuk, "An totore olsa hom. An Alap mo ol, soson tanganna."*
Dekam zep hen Alap mo Enhona ebon mae ing gwe heka, in zep ola in eno
mae mo enhonak dawemkam saltïk. Ena hen tawana: Ëe men kirekamë
ebon mae onak ënaka ërak makan kang ul gwekye.
6 Zep em dekam zebe Bian Yesus mo ërak san, hen ano mae mo ërakna
in san ang tak. Em hen aha zi hip ere mae mo Alapsa de taïblïblanna
ema oltrei gwizimk. Zao zep hen emsa Desa de taïblïblan srëm wenyik
sërkam karek da gwibik. Sap man ki emsa neibirida gwek, hwëna em
home dekam Yesussu de ang gweblan hap baes tak. Sap Alap mo Enhona
man ebon mae isrip-srina ing gul sone gwizimki, zebe ola insa dawemkam
urensïk gwek.*
7 In zep Makedonia hen Akaya mo langnak de Kristen zini ebon mae
onakon anakan hla nul gwek, "Kristen zini diki kirekam zëre mae mo eini
noltrei gwizimnin."
8 Bian Yesus onakore ol dawemna insa dekam zep ebon mae onakon
Makedonia hen Akaya san dep nolteisïk. Hwëna desan en hom. Tïngare
zi-ë zi-ë san eno mae mo Alapsa de taïblïblanna insa mes nolteisïk. Zep ëe
etan enda kore zisi asa anakan gubiridal?– "Zen mes dawemkam ëKristen
gwek."
9 Sap ëe kimë desa olëtowe gwenan, zen man kïtak asa anakan aïsïl
neibirida gwenan, "Tesalonikak de zini dawemkam emsa dokwa-kwak
nuk. Zëre mae mo ensasa srëm dowal yang tabinni dekam zep hli nulidak.
Dekam zep hwëna Ngaya Zini eiwa de Alapsa betek nëblak."
10 Zen man hen asa nenbirida gwenan, "Tesalonikak de zini dawemkam
Yesussu lwahal zannak dep kara në gweblanan."

---

* **1:5 1:5** 1Kor. 2:4-5 * **1:6 1:6** Kis. 17:5-10

In eiwa, aya wal oso wal, sap Alap eiwa tïn nïkon Tane zemka ngaya taka, zep Zen eiwa ngatan zi mo lang nakon sa nësa kwang guluda hala-nen de Alap mo jalsa okamana awe hlaun srëm hap. Sap Alap mo jal de okamanak hatan hap dena man tangan golek de gwe'an.

2

Mae hap de ol: Paulus mae kim Tesalonikak de lowehe gwennak ërak makan zënaka kang nul gwekke.

1 Aya wal oso wal, ena tawana: Ëe waba hap homë ebon mae yaïng gwek.

2 Ena tawana: Ëe kimë nonol Pilipik yaïng gwek, zen man tangan asa karek da gwibik hen lamang da gwibik. Eno mae mo ënak hen man sap asa jalse neibirida gwek. Sap eiwa kirekam, hwëna nëre mae mo Alap abe mae hap enlala tatetena zer gwizimki. In zebë udobe naban Alap onakore ëngaya gwen hap de ol dawemna inkam emsa lonbirida gwek.*

3 Zep ëe emsa de yasik tabin hip homë yaïng gwezak. Aha enlala aning tan naban homë yaïng gwezak- boton olsa de tawa ta gwibin hip.

4 Hwëna ëe an Alap mo taïblïbiridan zië yaïng gwezak- ëngaya gwen hap de ol dawemsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip. Sap ëe zi de asa sam gwesibiridan hap homë syal ta gwenan. Hwëna Alap, men Zen zi mo enhona karatda ta gwibir-zimnira, Zen en de asa sam gwesibirida gwen habë syal ta gwenan.*

5 Ena tawana, hen Alap mo nwenakë emsa gubirida'an: Ëe ëre mae mo timsi de ngalap gwibin hip de enlala naban homë yaïng gwezak. Ëe u siwen enlala naban homë emsa anakan bën-jana la gwibik, "Ano tawa tabinkim mese ëei gwer, zep angkam kire-kiresa em ap kap tazimdin."*

6 Ëe ebon mae onak ëre mae mo bose dikim mam gwen hap homë syal ta gwek- sap eno mae mo nwenak, ahaksa aha zi mo nwenak.

Ëe an sap Kristus mo dam tasibin zi, zep sap amaka dekam emsa abe mae hap de ba maesa kap ta gwizimdin hip abe la gwibik. Ëe hwëna homë.

7 Ëe hwëna ol dawemna inkamë dawem enkam emsa laïzï gwibik- men kirekam an wal zem walas zemka momkam daïzï gwibirinke.

8 Ëe sap Alap onakore ol dawem enkam de emsa tawa ta gwibin hibë yaïng gwezak. Hwëna ama tangan emsa kwasang eibirida gwek, hëndep zebë emsa de mas gwibiridan hap ëre mae mo timni isrip-sri naban sosok la gwibik.*

9 Aya-wal oso-wal, ena tawana: Ano mae mo danna te-ala hap de syalak zep hen ësin gwe-gwek- sap yaklam, sap kam. Ëe mae habë ëre mae mo syala insa ol gwek: Dekam de Alap onakore ol dawemna insa totoresa ebe mae hap gol gwizimdin hip, emsa de dohon-hon ta gwibin srëmkam.

10 Nglïnak de gwë gwen Zini Alap mo nwenakë emsa gubirida'an- ena men kirekame asa kara la gwibikke: Ëe ebon mae onak enlala lalakkamë hen dam-dam enkamë lowehe gwek- enho kles gwesïn srëmkam.

11 Sap em tawana: Ëe bi zik de walas zemka alp gwibiridan mo kimë emsa olëlowehe gwek.

---

* **2:2 2:2** Kis. 16:19-24; 17:1-9 * **2:4 2:4** Gal. 1:10 * **2:5 2:5** Kis. 20:33-35 * **2:8 2:8** Yoh. 10:11

12 Ëe zebë aha-en aha-enkam ebe mae hap ol zïm-zïmnï ol gwizimk. Em kime karekna oltowe gwek, ëyë hwëna eno mae mo enlalana tatete la gwizimk. Hen eno mae mo lowehen dikim Alap mo nwenak dakastïn hïp ama emsa tïtï la gwibik. Sap Alap Zëna man emsa zëre mo ïrïk gïnnïk dikim bïtï gwen hap kwang guluda'ara– hen zëre mo sërkam de ngatannak dikim lowehe gwen hap.

13 Ëe hen ama ebon mae onakon Alap hap dawemna mae hap olbla tine gwenan: Sap em kime abon mae onak Alap mo ola ësane gwe-gwek, em dekam zebe hëndep anakare enlala naban kyang-kyang ulsuk, "An eiwa Alap zëre mo ol. Auhu-kama zi mo olsa hom."* Sap em mese ola insa kirekam laïblïbik, in zep ola in eno mae mo enhonak syal gwe-gwenan.

14 In zep, aya-wal oso-wal, em Yahudi mo langnak de Kristen zi mo kim lowehek. In kim ahakore Yahudi ëKristen gwek, hwëna Yahudi bose zem dekam man karek da gwibik. Emsa in zep hen kirekam karek da gwibi'in–ere korena men zen ëei gwe srëm gwe'anye.

15-16 Sap Yahudi zini, zen kirekam ëgwë gwenan. Zen orep Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zini man damera gwek, hëndep Yesussu dak, dekam zep hen asa nëralsa sone gwibik. Zen zep hen asa angkam anakan tru-tru nul gwizimnin, "Em bahem Yahudi srëm zini ola inkam tawa ta gwibin." Zep zen in man ënwe-mase gwe'an– tïngare zi mo jal zi. Sap zen ëngaya gwen hap de ol dawemna insa man tru-tru nul gwizimnin. * Zen dekam zep zëre mae hap de karekna bwang nulsukse gwenan, hëndep angkam Alap de heip gun hup dena mes tangan golek de tabir.

Mae hap de ol: Paulus man tangan Tesalonikak de Kristen zi niban de etan golëtowen hap dwam gwe-gweka.

17-18 Aya wal oso wal, nen ein tangane ësyawek, zep ano mae mo enlalana nama ebon mae onak lwa gwe'ara. Ëe ama eis gwibi'in, "Ano mae mo walasna angkam kwasap walas mo kim lowehe gwe'an." In zebë sap etan-etankam emsa de duwebiridazan hap ëakasïk gwek. Hwëna dowal mo kïgï asa tru-tru gul gwizimki. Ëe an Paulus, ëe ama sap etan-etankam emsa de duwebiridazan hap akasïk gwek, hëndep zebë aumwa hap Timotiussu emsa de amjanbin hïp zer sonek.

19 Sap em in zen tangan– ano mae mo isrip-sri gwibiridan wenyaye. Nëno mae mo Teipsïnnï Yesus in kim de lwa ha'an zaka, ëe dekam asa emsa isrip-sri naban zëbe hap anakan olëtrëblal, "An zen– ano mae mo syal gwibinkim de Emsa taïblïblan wenyaye!" Ëe zep asa hwëna Yesus onak hë'ho gwibinni hla kul.*

20 Zep em in ano mae mo hë'ho gwibin wenya hen isrip-sri gwibiridan wenya zen tangan.

3

1-2 Aumwa hap ëe anakanë ëenlala gwek, "Ëe banakan asa ëgwër–Tesalonikasa de amjanbin srëmkamye?" Dekam zebë ola anakan aha-en uk, "Timotius em neik song gwe. Ëe Silas han ëna Atenak asa ër." Dekam zep hëndep nëre mae mo osona in emsa amjanbir zika. Zen hen Alap mo nganak de syal gwe-gwen zi– Kristus hup de ol dawemsa de gol halada gwen hap dena. Ëe mae habë ër sonek– zen de emsa Yesussu de taïblïblannak de tatem ëzauk gwen hap dena kim tïtï ta gwibin hip.

---

* **2:13 2:13** Gal. 1:11-12 * **2:15-16 2:15-16** Kis. 2:23; 9:23-29; 13:45-50; 14:2-5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 * **2:19 2:19** Plp. 2:16; 4:1; 2Kor. 1:14

3 Ëe mae habë emsa ngalap eibirida'ak, “Yesussu de taïblïblan nakon
mana etan lwanda halank, sap nësa man angkam karek da gwibi'in.” Ena
tawana: Nësa de kirekam karek ta gwibin hip dena mes ki Alap mo kalang
gwe gunnuk lwak.*
4 Sap men kime apdekam lowehe gwek, ëe hen mesë dekam kirekam
emsa enbirida gwek, “Nësa sa karek da gwibir.” Hen ena tawana: Zen
mes ki hëndep kirekam lwak.
5 Zep ëe Paulus, ëe homë enlala nakon emsa sëwe hebirida gwek, zen
in zebë hëndep Timotiussu ebon mae osan dep zer sonek– dekam de
emsa tawa gwibiridan hap, “San ha nama Kristussu de taïblïblannak
tatem ëzau'un?” Ëe ama emsa anakan ngalap gwibiridak, “Men zen nësa
golëliwenda gwenda, san ha zen mes aha ora san dep sïl tïbir halka? Ki
ëe waba habë dan-sin niban syal eibirida gwek.”

Mae hap de ol: Timotius kim etan Tesalonikak de zi hip dena tonzim zikake.

6 Hwëna Timotius mes nër hom ebon mae onakon lwahal zaka, hen
zen mes ebe mae hap de ola isrip-sri gwibin tangan naka asa anakan
tonzim zika, “Zen nama Yesussu de taïblïblannak tatem ëzauk gwe'an,
hen zënaka man kwasang neibirida gwenan. Hen zen nama nësa zolan-
zolan neibirida gwenan, hen nësa de etan golëtowen hap enlwan neibirida
gwenan– nen men kirekame hen desa de hlauludan hap ëenlwan gwe-
gwenanke.”
7 In zep, aya-wal oso-wal, ëe kimë kirekam Silas han sane ëk, ëe dekam
zebë enlalana oto eisïk. Zep angkam ëe sap asa karekna oltowe gwer,
hen zini sap sa asa karek da gwibir. Hwëna em de nama Yesussu de
taïblïblannak tatem ëzauk gwenkam, ëe ama tangan ësam gwesï'ïn.
8 Zep angkam enlala nakon mesë tangan ësëweher, sap em namae Bian
Yesus onak tatem ëzau'un.
9 Zep ëe kimë Alapsa en sone gweblanan, isrip-srina ebon mae onakon
zebë sërkam eis gwibirin. Ëe zebë Alapsa isrip-sri ëbla tine gwenan.
10 Zebë hen enlala zon tasïblïn naban kam denaban yaklam denaban
abe la tine gwenan– dekam de eban mae etan golëtowen hap, hen dekam
de etan emsa dawem enkam Yesussu dikim taïblïblan hap denakim tïtï ta
gwibin hip.

Paulus kim Tesalonikak de Kristen zi hip Alapsa abe takake:

11 Diki Eirzi-Bia Zën sa orana abe mae hap kles yasizimdi– emsa dikim
amjanbiridan hap denaye. Ëe zebë anakan Biansa abe la tine gwenan,
12 “Bian men kirekam Ena Tesalonikak de zi hip de kwasangna ano
mae mo enhonak dohonse gul gwizimki, Emki kirekam etan zëno mae
mo enhonak syal gwe-gwen– zen dekakim zënaka dawemkam kwasang
neibirida gwek, hen ëKristen srëm zi hip dekakim hen kwasangsa noltrei
gwizimk.
13 Bian, zëno mae mo enhosa emki tatete ta gwizimdin– zen dekakim
enlala kles gwesïn srëmkam hen enho lalakkam lowehe gwek, hen zen
dekakim ano mae mo Teipsïnnï Yesussu dawemkam nërtowek, Zen de
ngatan zi mo lang nakon zëwe de wenya ban golëlwan dahal zannak.”

4

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

* **3:3 3:3** 2Tim. 3:12; Kis. 14:22

1 Aya-wal oso-wal, ëe Kristen zi dikim Alap mo nwenak ësam gwesïn hïp dena mesë emsa tawa la gwibik, hëndep em mese desan ang tak. In zebë etan Teipsïn Zini Yesus mo bosekam emsa tïtï labi'in- em dikim kire syalsa etan esek gulse gwen hap.
2 Sap Kristen zi mo kirekam de lowehen hap de ola mensaë Bian Yesus mo bosekam ayang ul gwizimk, ena namae desa enlala ei gwibi'in.
3 Zep Alap mo ebe mae hap de dwam gwibinni, zen em dikim enho lalak enkam lowehe gwen hap, hen ëkahalo gwe-gwensa dikim baes tan hap.
4 In zep zikim dena, em ere mae mo wanga tëbolena enho lalakkam olëinik gwe-gwek, aha zi mo bi gwibin nika ekakim nwe enkam hla kulsuk gwek. *
5 Bahem ere mae mo hole-hle san ang ta gwen- men kirekam Alapsa de tame tan srëm zini ëgwë gwenanye.
6 Zi bose uk mo dobe jopnak bahem ake anen, hen bahem ap son. † Kire zini Bian sa kareknak kang gulu- men kirekamë hamal hap emsa enbirida gwekke.
7 Sap Alap hom nësa anakan gubiridaka, “Em kahalo sosonkam lowehe gwek.” Zen diki enho lalak enkam de lowehe gwen hap nësa gubiridaka.*
8 Ëe ansa emsa tawa labi'in, zen ëre mae mo olsa hom. Zep men zen de ola ansa baes neibi'ik, ki zen mes Alap, men Zen zëre mo Ënhona zer gwizimnira, zëno ola baes gwibirida.
9 Angkam ëe sap Kristen bose wal omka dikim kwasang gwibirida gwen hap denaka amaka ale ulzim'in, hwëna Alap Zën mes ki kire hap dena ebe mae hap golzimki.
10 Ere mae mo kwasangna mese ki oltrei gwizimk- tïngare langna Makedoniak de ere mae mo Kristen bose wal hap. Hwëna aya-wal oso-wal, ëe ama emsa tïtï labi'in- em de ere mae mo kwasangna insa etan esek gul kïnï gwen hap.
11 Emki ëalp gwe-gwen- enlala sësekkam de lowehe gwen hap. Aha zi mo syalak bahem enaka golëngewenda gwen. Hwëna diki e-en em ere mae mo syalsa gol gwen- men kirekamë emsa enbirida gwekke.*
12 Dekam Kristen zini nëno mae mo bosena sa aha zi mo nwenak dawem gwer, hen nen dekam aha zisi molye blol eibirida gwek.

Bian Yesus de etan lwa halzan hap de ol:

13 Aya wal oso wal, ëe homë em de anakan tame gun srëm hap ëdwam gwe'an, “Nëno mae mo Kristen wal bose walya men zen juwenkam ëteingir gwe guk, zen banakan sa ëgwër?” Sap ëKristen gwen srëm wenya, zen iye zik de tïnkïm karekkam hala-hla neibirida gwenan, sap zen hom Yesussu enlalana anakan zon dasïk gweblanan, “Zen sa desa ngaya tala.” Hwëna ëe homë ki ëdwam gwe'an- em de hen kirekam ëgwë gwen hapye.
14 Sap nen mese anakan ëtaïblïk, “Yesus sap mes tïlkï, hwëna man etan ngaya gweka.” In zep nen hen anakan ëtaïblï'an, “Yesussu de taïblïblan

* **4:4 4:4** Yunani olkam wanga tëbole hap dena “botol”kam ale nuk. Yunani olkam zen kirekam nolzabe gwek- in kirekam hen Orya olkam wanga tëbolekam olzabe gwenanke. Hwëna Yunani olkam aha dam gulsunnu hen ki. Zen a kirekam moye: Em dawemkam we walya ban de enho lalakkam ën hap denaka tame uk- dekam de aha zi mo bi gwibin nika nwe enkam hlaulsuk gwen hap. (1Kor. 6:12-20) † **4:6 4:6** Paulus mae mo langnak dobe jopna hom, hwëna Orya ol zini kirekam gulk sun ola nablon gwenan- anakare hap, “Wal bose omka bahem we walya kon yane-ne tan.” * **4:7 4:7** 1Ptr. 1:15-16 * **4:11 4:11** 2Tes. 3:10-12

wenya men zen juwenkam ëteingir gwe guk, Yesus kim de etan lwa ha'an zaka, Alap sa desa Yesus onak dep tagal gulsulu."

15 Ëe in zebë Bian Yesus mo ola, etan de nësa tagal gulsuzun hap dena, ebe mae hap ayang gulzim'in: Yesus de etan lwahal zankam, nen an zen nama ngaya wenya lowe he'an, nen bëjen nen juwenkam de teingir gwe gun wenya insa ngatan zi mo lang san de sesek gwe senkam ngip guludan.

16 Dekam Alap mo dam taha nakore zi mo teipsïn nik sa ol mamkam takenbirida zala, ki esa ngatan zi mo lang nakore sramin aukuna ësane gwer. Zen dekam sa nëno mae mo Teipsïnnï Yesus Zëna butnak dep ati gwe ine zala. Desa de taïblïblan wenya men zen juwek, zen dekam sa nonol tim ëse naban luk tal.

17 Ki sa hwëna apdekam ngaya wenya nëban mae nglï san dep lup gul ane hala– dekam de zë zëre han zertowehan hapye.* Zen dekam sa zë hëndep denaban nësa golëlowehe gwera.

18 Zen in zep, emki kirekam enlalana enaka së ta sone gwizimdin.

5

1-2 Aya wal oso wal, em mese sap Bian mo hatan hap de yaklana anakan ëtawa gwek, "Zen kam de sowë zi mo kim sa nëp lwazim."* Zep ëe bëjënë emsa anakan gubiridan, "Yaklana dekam sa hata zala."

3 Zëno hatan hap denak kim de golek de gwe'ak, dekam zini sa ëkïl gïl gwer, "Langna an aïrïs ki lwa gwe'an– umlae enkam." Hwëna zen kirenak sa mumuk ennak Alap mo langsa de karek gun hup dena hatal– men kiye, u nubare we de mumuk ennak zënaka eisbir anenna. Dekam men zen Yesussu daïblïbla srëm gwek, zen toton ba san molya ëasendak.

4 Hwëna aya wal oso wal, em kawesïnnïk home lowe he'an. Zep Bian de sowë zi mo kim hata zannak, em molye auna ohloblak.

5 Sap em kawesïnnïk de zisi hom. Em kïtak ngatannak de zi. Nen hleng gwen srëmnak de zisi hom. Nen lïtïnnïk de zi.

6 Zep nen bap nen ni enna truwenda gwen– men kirekam aha zi truwenda gwenanye. Nen hwëna ënwe-alk gwen srëmkam nen lowehe gwen– kawesïnnïk de enlala nik ëmamak gwen srëmkam.

7 Sap kam zen dekam zini nini truwe gwenan, hen ho mamakna dekam notdeblanda gwenan, dekam zep ëmamak gwe-gwenan.

8 Hwëna nen lïtïnnïk de zi, zep nen mamak srëmkam nen lowehe gwen. Nen dowal mo kïgï nabane ëreija gwenan, zep eijan hap nen nënaka wër tyasibin. Nonol tanganna Yesussu de taïblïblanna kwasang-kwasang naban desa biti makan nen darak tan. Enlala zon tasïk gweblanna desa mire sigi makan nen anakare enlala naban alala tan, "Zen sa eiwa nësa ngaya tabiri." Dekam dowal mo kïgï mo gwetapna sa nëbon mae ëjawe guk hana gwer.*

9 Sap Alap hom nësa anakan golëguku, "Dikire ëtimbwas gwek." Hwëna nësa mes gubiridaka, "Dikire Bian Kristus Yesus hun de zeraha-en gwenkam ëngaya gwek."

10 Sap Yesus Zen mae hap tïlkï: Nen dikim apdenak zergwë gwen hap– sap nama de ngaya wenya, hen men zen ngatan zi mo lang san dep ëdane gukke.

11 Zen in zep, kirekam de ol zïm-zïmkïm em enaka tatete ta gwibin– men kirekam angkam enaka oto lasïk gwibi'inke.

---

* **4:17 4:17** 1Kor. 15:51-52 * **5:1-2 5:1-2** Luk. 17:24-32; 21:34-36; 2Ptr. 3:10 * **5:8 5:8** Ef. 6:10-18

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

12 Aya wal oso wal, ëe ama emsa enbirida'an: Men zen eno mae mo
ngïrïnnïk Bian mo syala nol gwenan, emki blikip gwesibirida gwen– hen
men zen emsa Alap mo olkam tïtï da gwibirinye.*
13 Dawem enkam blikip eisibirida gwek, hen kwasangsa em gol gwiz-
imdin, sap zen dan syal-syala ban emsa alp neibirida tine gwenan.
Aya wal oso wal, umlae enkam lowehe gwek.
14 Men zen ë-enna nyauk gweblanan, desa emki anakan tïtï ta gwibin,
“Emki hen syalak mas ta gwen. Bahem aha zi ensa blol gwibirida gwen.”
Men zen Kristus hup denaka de golluwen hap ëtïtïk gwe-gwe'an, emki
zëbe mae hap udobe naban dikim golluwe gwen hap de ol zïm-zïmsï gol
gwizimdin.
Men zen Yesussu de taïblïblannak ëtatete gwe srëm gwe'an, desa emki
tatete ta gwibin. Sosonkam bahem tïtï ta gwibin, hwëna sam-samkam em
mas gwibirida gwen.
15 Wal bose wal oban bahem hwë-hwëkam enaka karek ta gwibin. Diki
dawemsa emki hwë-hwëkam ere mae hap gol gwizimdin– nonol tanganna
ere mo Kristen bose wal hap.
16 Emki ëisrip-sri gwe tine gwen.*
17 Alapsa hen-henkam en sonebla tine gwek.
18 Banakare maekam de lowehen nakon Alap hap dawemsa olbla tine
gwek. Sap zëno dwam gwibinni zen kirekam– Kristus mo bi gwibiridan
zini nëbe mae hap denaye.
19 Alap mensa zëre mo Enhona nëno mae mo enhonak ing ta soneka
bahem tïn tïsïn.*
20 Zep zëre mo Enhona mensa hamal hap de ola zinik ing gul sone
gwizimnira, zen kim desa ayang nulzimnira gwenan, desa de ësane
gwenkam em bahem hwaulsuk gwen.*
21 Hwëna kïtak de ol ayang gunnu insa, emki anakan akasïk gwibin,
“San ha eiwa Alap onakorena? San ha dekore naka hom?” Dawem san
dep de tïtï tabinni, desan amki ang ta gwek.*
22 Tingare karekna em aes gwesïk gwibin.
23 Dikire Alap, men Zen tahana nëbe mae hap deisu guzim'ira, emsa
lalak tasïk gwibik– sap timni, angna, hen enhona, enho kles gwesïn
srëmkam ekakim lowehe gwek, hëndep Bian Kristus Yesus Zën de lwahal
zannak de zau'uk.
24 Alap kirekam sa emsa lalak tasibiri, sap Zen taïblïblan tanganna. Zep
zëno nësa de gu-gubiridan ola desa tïngan sa nëp sul sone gwizimdi. *
25 Aya-wal oso-wal, Biansa de abe ta gwenkam asa mas eibirida gwek.
26 Men kirekam Kristen zini ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak
emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran.
27 Ëe Bian mo nwenakë emsa gubirida'an: Suratna ansa tïngare Kristen
bose wal ukip baca ulzimk.
28 Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna dikire ebon mae onak lwa
gwek!

---

* **5:12 5:12** Ibr. 13:17 * **5:16 5:16** Plp. 4:4 * **5:19 5:19** Ef. 4:30 * **5:20 5:20** 1Kor. 14 * **5:21 5:21** 1Yoh. 4:1 * **5:24 5:24** Plp. 1:6; 2Tes. 3:3

Paulus mo suratna ahana Tesalonikak de Kristen zi hip

1 An suratna tïngare Tesalonikak de Kristen zi hip, Bian Alap ne Bian
Kristus Yesus nik mo bi eibiridan wenya kip,
Paulus, Silas, hen Timotius mae onakon:
2 Dawem! Diki Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang
zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëno nik mo taha
terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Ëe ebon mae onakonë dawemna Alap hap ol gweblanan.

3 Aya-wal oso-wal, ëe Alapsa anakanë en sone gweblanan, “Bian, Em ema
asa sam ta gwibirida, sap Tesalonikak de Kristen zini dawem tangankam
lowehe gwenan.” Ëe insa kirekam en sone gweblanan man dakastï'ïn, sap
em Yesussu de taïblïblanna hen enaka de kwasang gwibirida gwenna ema
esek ulse zahe gwe'an.
4 Zen in zebë ebe mae hap dena lonbiridanda gwenan– men san ki
aena Alap mo hlïl irin zini amjanbiridanda gwenanye, “Tesalonikak de
Kristen zini sap kareksa noltowe gwenan, hen aha zi man sap Kristus
hup de jal hap mamkam karek da gwibirin, hwëna zen nama Yesussu
de taïblïblannak tatem ëzauk gwenan.”
5 Eiwa, em insa kirekam Alap mo ïrïk gïn hïp de jal hap karekna oltowe
gwe'an, hwëna zen zep mes tangan dam gwesïnïn: Em zëwe de bïtï gwen
hap esa tangan ëdakastïl. Sap Alap dam-dam enkam zisi klis gul gwenda.*
6 Zen zep sa hen kirekam Alap mo dam-damkam de klis gun hup dena
dam gwesïl– Zen kim de kareknak kang gu'unka, zini men zen angkam
emsa karek da gwibi'inye.
7-8 Zen dekam sa hwëna emsa dawemnak dep kang gul sera– apdekam
aban mae, hen tïngan men zene zëre mo bose hap karekna oltowe
gwenanke. Nëre mae mo Bian Yesus de ngatan zi mo lang nakon Alap
mo dam taha nakore jana nabare zi niban golëati gwe ine zankam, zen
kirekam sa lwal. Zen dekam zëre mo ngatan zi mo lang nakore syauk
hïtïn makare ngatan naban sa golati gwe ine zala. Men zen Alapsa tame
da srëm gwe-gwenan, hen men zen Yesus hup de ol dawemna i-san i-san
neibir srëm gwe-gwenan, desa dekam sa zikarek tabir zira–
9 ëtimbwas gwen makan de hëndep denaban tïnsïn srëm syauk blanak
kang gunkum. Desa Bian Zëre onakon langa san dep sa yal gulu. Zen
dekon sa sap ëdwam gwe tine gwer– etan de sap Bian mo ngatan zi mo
lang nakore sosonsa hlaun hupye.
10 Zen kïtak Bian mo nësa de tagal gulsuzun hap de lwa halzan yaklanak
sa kirekam lwal. Dekam Bian Yesus mo hlïl irin wenya, men Desa
Zënaka de taïblïblan hap dam tasibirki, zen zen sa zëre mo bosena teip
nulsublunda gwer, hen zen dekam sa zëre mo ngatan zi mo lang nakore
sosonna sërkam denggwan gwibir. Em hen zëwee bïtï gwe'an, sap em
mese abon mae onakon Yesussu laïblïblak.
11 Zen in zebë Alapsa ebe mae hap anakan abe la tine gwenan,
“Bian, Em mese desa ere onak dep kwang guludaka, zep dikire zëno mae
mo lowe henna eno nwenak dakastïl gwek. Emki zëbe mae hap sosonsa
sowe henkam gol gwizimdin, sap zen angkam dawemsa de tïngare zi hip

* **1:5 1:5** Plp. 1:29

goltrei gwizimdin hip ëdwam gwe-gwe'an– aha zi dekakim desa anakan dam dasïk gwibik, ‘Zen eiwa mes tangan dawemkam Biansa daïblïblak, zep dawemkam lowehe gwenan.’

12 Zep Bian, zëno mae mo lowehen dawemna in kon dikire aha zi kirekam Bian Yesus mo bosena teip nulsublunda gwek. Zen mes Kristus hun nëraha-en gwek, zep dikire ëKristen gwen srëm wenya desa hen blikip neisibirida gwek. Bian, an kïtak kirekam sa ki lwa gwer, sap Ere onakore kwasang-kwasangna hen Bian Yesus onakore kwasang-kwasangna abon mae onak lwa gwenan.”

2

Kristus mo jal zi de nonol hatazan hap de ol:

1 Aya-wal oso-wal, nëno mae mo Bian Yesus de etan lwa halzan hap denakaë angkam ebe mae hap ale gulzim'in: Dekam nen esa hut tu ane gun hup tagal gwesïl.* Ëe ama emsa gubirida'an:

2 Bahem nabakam enlalana ëtopse gwen, hen bahem ëaïrïn– zi de anakan emsa yasik tabinkim, “Bian Yesus mes lwahal zaka. Nen home tol tame uk.” Zen sap sa anakan ëgu gwer, “Alap mo Enhona kirekam abe hap ola ing gul soneblaka.” Ahaksa sap sa anakan ëboton gwe-gwer, “Paulus kirekam asa tonbiridaka.” Ahaksa sap sa boton ale nabare suratna ebe mae hap anakare ola ban noltrei gwizim, “Paulus kirekam awe ale gulku.”*

3 Zi de kirekam emsa yasik ta gwibir zinna, em bahem nabakam ëtim gul gwen, “In eiwa, mes ki lwak. Nen home tame uk.” Sap Yesus mo yakla yala in na-en molya ki lwak– karek yawal de hatan srëmnakye. Zen diki nonol zini beya tangan nik sa Alapsa de betek gweblanna baes tal, hen karek gol gwen zi mo teipsïnnï sa damnak jowe zala. Zen men desa aumwa hap denak syauk blanak tak da ine'akke.*

4 Zen Alap mo jal zi. Tïngare boton alap-alapna mensa zini blikip neisibirida gwenan, hen sap eiwa de Zini Alap Zëna, zini in sa kïtak desa anakan lamang ta gwibiri, “Zen kïtak betekna. Ëe an Zen– teipsïn tangan Zi niye.” Hëndep Yerusalemk de Alap mo gol mwanak sa nikin zira, hen dekon sa anakan gubiridala, “Ëe an Zen– Alap.”*

5 Hwëna ëe mesë kirekam emsa tonbirida gwek– in kimë nama emsa golëlowehe gwekye. Hwëna san ha ema eititi eibik?

6 Zep ena hen tawana: Ahana man Zini. Zen Zen angkam jal zini in hap orana isin tasïblï'ara. Hwëna yaklana mensa Alap jal zini in hap dam tasïblïka, zen dekam sa Aha Zini in orana insa kles tyasïblïla. Jal zini in dekam sa damnak zënaka zertrë zala.

7-8 Hwëna jal zini in mo sosonna angkam man aningkim okamanak syal gwe-gwe'an– dekam de zisi kareksa dikim gol gwen hap yasik ta gwibin hipye. Hwëna Alap kim ora isin tasïblïn hap de Zini insa zersï'ïnka, jal zini in dekam sa damnak okamanak de zi niban golësyal tala. Hwëna zao molya holo gwek, Bian Yesus hen dekam sa zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatan naban hata zala. Zen dekam sa jal zini insa ol gu anen enkam timbwas ta zala. *

---

* **2:1 2:1** 1Tes. 4:15-17 * **2:2 2:2** 2Tim. 2:18 * **2:3 2:3** Mat. 24:10-14; 1Tim. 4:1; 2Ptr. 2:1-2; 1Yoh. 2:18; 4:3 * **2:4 2:4** Dan. 11:36; Mat. 24:15; Why. 13:5-8 * **2:7-8 2:7-8** Yes 11:4; Why 19:14-15; 19:19-21

9 Hwëna nonol jal zi yala in sa dowal mo kïgï mo sosonsa golhata zala. Zen dekam sa sërkam de owas-owasna syal gwe-gwibiri– dekam de zi kïl tï gwen hap, “An Zen eiwa– Alapye.”*
10 Zini men zen juwen ora san ang ta gwenan, zen zen sa nabakam jal zini in mo sërkam de yasik tabinni in san ang tal, sap zen Alap onakore eiwa de ola man nol drak-drak nei gwibirin. De dokwak nulinam, ki zen maka ëngaya gwe'an.
11 Zen in zep Alap kire zini gubiridaka, “Zen dikire yasik tabin sin ang ta gwek.” Kire zini zen desan sa ki hëndep ang tal.
12 Zen zep hëndep aumwanak, kïtak men zen eiwa de ola insa daïblïbir srëm gwek, hen men zen zëre mae mo lowehen karekna dërek neisïk gwibik, zen sa tïngan ëtimbwas gwer.

Mae hap de ol: Alap mes emsa ëngaya gwen hap dam tasibirki, zep tatem ëzauk.
13 Hwëna aya-wal oso-wal, em Bian Yesus mo kwasang gwibiridan wenya. Ëe in zebë golzausun srëmkam Alap hap dawemna anakan ol gweblanan, “Ema asa sam tabirki.” Sap Zen mes okamana awe nonol lonesen nakon ëngaya gwen hap de wenya emsa anakan dam tasibirki, “An zen sa eiwa de ol san ang tal, hen ëre mo Enho de ing gwe hebiridankam sa ëlalak gwesïl.”*
14 In zep hëndep kirekam lwak: Ëe kimë Yesus hup de ol dawemna ebon mae onak olhatak, Bian Alap dekam zep emsa enho nakon Bian Yesus osan dep anakan kwang guludaka, “Haen. Ano Tane mo ngatan zi mo langnak de ngatannak emki lowehen.”
15 Zen in zep, aya-wal oso-wal, em tatem ëzaun. Mensaë ëkkam ahaksa suratkam ebe mae hap ayang ul gwizimk, desa dawem enkam urensïk gwek.
16 Ëe in zebë nëre mae mo Bian Yesus hun Bian Alap han ebe mae hap dikim dawemsa ol gwizimdin hip abe oso gwenan, sap Zen mes nësa sërkam kwasang eibiridaka. Zëno nik mo kwasang-kwasang nakon, nen in zebe enho tatetekam anakare enlala naban lowehe gwenan, “Mensa ngein sin dep dena nësa en gubiridaka, nen eiwa kirekam esa ulin.”
17 Dikire Eirzi-Bia eno mae mo enhona tatete la gwizimk hen sosonna ebe mae hap ol gwizimk. Dekam eno mae mo syala hen ola zëno nik mo nwenak sa dawemkam dakastïl gwer.

3

Paulus kim gubiridakake, “Asa Alapsa de abe ta gwenkam mas eibirida gwek.”
1 Aumwa hap, aya-wal oso-wal, ëe ama emsa enbirida'an, “Asa Alapsa de abe ta gwenkam mas eibirida gwek.” Anakan abe la gwek, “Bian, ere mo ol dawemna dikire nabakam nolteisïndak. Hen men zen ësane gwe-gwe'an, dikire i-san i-san nei gwibik– men kirekam abon mae onak lwakke.”
2 Hen anakan abe la gwek, “Bian, emki Paulus maesa alal gul gwen–enlala kawesïn zi mo taha nakon hen nol drak-drak zi mo taha nakonye.” Kirekam abe la gwek, sap zini tïngan hom nëbon mae onak Bian Yesussu de taïblïblankam bïtï gwe'an.

* **2:9 2:9** Mat. 24:24; Why. 13:11-16 * **2:13 2:13** Ef. 1:4; 1Ptr. 1:2

3 Hwëna Bian Yesus zëre mo gu-gubiridanna man nëbe mae hap tïngan
sul sone gwizimnira. Zep Zen sa emsa tatete ta gwibiri, hen dowal mo kïgï
mo nwe nakon sa emsa ïl gwe hebirida gwera.
4 Hen ëe ama Biansa anakan laïblï gweblanan, “Zen Zen ebon mae onak
syal gwe-gwe'ara, hëndep em zebe ano mae mo tïtï tabin sin ang ta gwe'an,
hen em esa desan en ang ta gwer.”
5 Dikire Bian eno mae mo enhonak syal gwe-gwek– dekam de
dawemkam anakan tame gun hupye, “Alap eiwa sërkam nësa kwasang
gwibirida gwe'ara, hen Kristus eiwa nëno mae mo karek-kareksa de wei
yun hup tatete tangankam zauk gweka.”

Aha zi mo irse gwen nakore tembanesa de twin gwibin srëm hap de ol:

6 Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa Bian Yesus mo bosekam tïtï labi'in: Eno
Kristen bose de asang tam gwenna, bahem deban zersiri gwe-gwen. Sap
zen hom Kristen zi mo kirekam de lowehe gwen san ang gwe'ara– men
kirekamë ebe mae hap ayang ul gwizimkye.
7 Diki ano mae mo lowehen san emaka ang ta gwe'an! Sap ëe kimë emsa
olëlowehe gwek, ëe homë kirekam ëasang gwe-gwek.
8 Ëe homë mae dekam zi mo tembanena te-alakam de gon srëmkam
olgwenbik. Hwëna yaklam denaban kam denaban ëe ama syal ta tine
gwennak danna ësin gwe-gwek– emsa dikim dohon-hon ta gwibin srëm
hapye.
9 Ëe dwan dekam ebon mae onak guru makan am syal ta gwek, zep
emaka asa tembanekam totoresa mas eibirida gwek. Hwëna ëe homë
emsa kirekam tïtï la gwibik. Sap ëe ama anakan de ënaka ërak makan
golëtrën hap ëdwam gwe-gwek, “Kristen zini an diki kirekam syal-syalkam
syal ta gwenan.”
10 Sap ëe dekam anakanë emsa tïtï la gwibik, “Zi de tembanesa dikim
lop tan hap de syalak mas gwen srëmna, dikire usak naban gwëk.”
11 Ëe mae habë kirekam ebe mae hap ale ul sonezim: Sap ëe ama ësak:
Em ahakon asang tamna. Ë-ensae yauk gweblanan, hen aha zi mo syalake
hwëna ëngewenda gwenan.
12 Kristus Yesus mo bosekam ëe ama kire zisi ol drakkam tïtï labi'in:
Bahem aha zi ensa blol gwibirida gwen, hen bahem blos tabirida gwen.
Diki en em hen syal ta gwen– dekam de ere mae hap de tembanesa gulin
gwen hapye. *
13 Hen aya-wal oso-wal– men zen kirekam lowehe srëm gwe-gwenan:
Dawemsa de syal gwe-gwibinni bahem ëblalen gwe-gwen.*
14 Hwëna zi de ano mae mo suratnak awe de ol san ang gwe srëm
gwenna, emki olsa aha-en gun– dekam de zini in han zersiri gwe-gwen
srëm hap. Dekam wëhë saher gwe'anka?
15 Hwëna bahem tangan kire zisi jal zi mo kim gwë gweblan, hwëna
dawem san dep em tïtï ta gwen. Sap zen hen eno mae mo Kristen bose.

Aumwa hap de ol:

16 Diki Bian Zën sa em dikim zëre mo taha terenak ngalap gwen
srëmkam de lowehe gwen hap dena gol gwizimdi– sap banakare maesa
de goltowennak. Sap Zen eiwa kire hap mes zëre mo tahana nëbe mae
hap deisu guzimki. Dikire Bian Zën emsa golëlowehe gwek.

* **3:12 3:12** 1Tes. 4:11 * **3:13 3:13** Gal. 6:9; 1Kor. 15:58

17 Men kirekamë surat-suratsa de ale tabinkim gwë gwenan, aumwa hap
de ola ansa ëre mo tahakamë ep ale gulzim'in: * Ëe, Paulus, dawem ensaë
ebe mae hap gol sonezim'in. Kire alesa de aumwa topnak hlaul gwenkam,
dekam esa dam ulsuk gwer, “Eiwa, suratna an Paulus onakorena.”
18 Bian Kristus Yesus mo kwasang-kwasangna dikire kïtak ebon mae
onak lwa gwek!

* **3:17 3:17** Suratna an aha zi Paulus mo olsa ale gulzimki. Zëna hwëna aumwa hap de ol ensa ale gulku– dekam de anakan tame gun hup, “An eiwa Paulus onakorena.”

Paulus mo surat Timotius hup

1-2 Suratna an ëre mo tanena Timotius hup,
Kristus Yesus mo dam tasïn zini Paulus onakon:
Dawem! Asa mes dam lasïkï: Alap— men zen nësa ngaya tabirkike, Kristus hun— nen men Zëbone ëyaïng gwe kinï gwe'anke. Ëm in eiwa ano walas. Em Yesussue taïblïblaka, zebe gwëka- san de ano tane tanganna kiye.
Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa dawemna hen kwasang-kwasang zemka mamkam ebe hap ol gweblala. Hen em zëre nik mo taha terenak esa gwë gwera.

Auyan-aza mo ëpba olsa de baes gwibin hip de ol:

3 Ëe kimë Makedonia san song gwek, ëe dekam mesë emsa gu-gubluhak, "Em Efesusk em gwën." Ëe mae habë zëwe de gwën hap emsa gubluk: Zëwe de zini mensaë anakan dam tasibikke, "Zen totore olkam tawa da gwibirin," desa dikim em anakan jalse gwibirida gwen hap, "Kirekam bahem tawa ta gwibin.
4 Yahudi ere mae mo auyan-aza mo bosem-sesa de klis gul gwennak bahem ëhir-hir gwe-gwen- hen auyan-aza uk mo ol kokung gul zahe gwennakye." Sap auyan-aza mo ol kokung gul gwenna in san de ang tankam, waba hap sa ëkeisa-keisa gwe tine gwer, hen dekam ëngaya gwen hap de orana sa hli dal. Sap nen diki Yesussu de taïblïblan enkame ëngaya gwen hap de orana in san ang ta gwenan.*
5 Ëe mae habë kirekam emsa gublu'an: Zen dekakim zi bose zeban zënaka kwasang neibirida gwek. Sap zi de enlala lalakkam gwënna, hen enho kles gwesïn srëmkam, hen dawemkam de Biansa taïblïblankam, kire zini sa zi bose zemka kwasang gwibirida gwera.
6 Hwëna ahakon mes tangan ëbutehak, zen zep totore ol en san ang ta gwenan.
7 Zen kire wenyik anakan ëbolamda gwe-gwenan, "Ëe asa Musa mo tïtï tabin ola inkam tawa ta gwibir," hwëna men zen zëre mae mo ëk tïhï nakon wet so gwenan, zëna hom desa tame nul gwenan. Hen zëna tawa naka hom- mensa ol drakkam anakan don gwibirin, "Ëe an eiwa de tangan nakaë emsa tonbirida'an."*
8 Nen tawana Musa hap insa Alap tïtï tabin ola gol gweblaka, zen hen aïrïs- nen de anakan tame gunkumye: "Alap Zen zi jal-jalsa dikim oto tasibin hip nëp golzimki."*
9 Sap Zen insa ola golzimki, zen zi dawemsa dikim oto tasibin hip hom. Zen diki anakare kareksa de gol gwen zisi dikim oto tasibin hip:
jalse gwibiridan olsa de ësal gwen srëm zi,
nol drak-drak zi,
kareksa de gulin hananda gwen zi,
auhu-kama ennak de enlalakam de gwë gwen zi,
Alapsa de sëre gweblan zi,
Alapsa de betek gweblan srëm zi,
bi zemka de tan zi, hen an zemka de gwin zi,
hen zi tamera gwen zi.

---

* **1:4 1:4** Kis. 20:29-30; 1Tim. 4:7; 6:4; 2Tim. 4:4; Tit. 1:14 * **1:7 1:7** Tit. 1:10 * **1:8 1:8** Rom. 7:6-14; Gal. 3:19

10 Hen ahakore zi karek-karekna zen anakare wenya:
kahalo soson wenya,
zi bosyan han de ïnïsïn makan ëgwë gwen wenya,
boton tam zi,
zisi de te-ala hap golëgu gwen zi, *
hen botonkam de zi bose zemka klak ta gwibin zi,
hen tïngare ahakore zini men zen Kristen zini nëno mae mo tawa tabin
sïn ang ta srëm gwe-gwenanke.
11 Sap nëno mae mo tawa tabinni in, zen ëngaya gwen hap de ol dawem
san tal gwesï'ïn– mensa soson tangan Zini Alap Zëna abe hap golblakake,
ëe de desa golzim halada gwen hap. Ol dawemna in sam-sam tanganna.

Paulus kim Kristus hup dawemna golblakake:

12 Ëe ama nëre mo Teipsïnnï Yesus hup dawemsa gol gwebla'an– men
Zen sosonna ap gol gweblandake, zëre mo ngasa dikim syal gwe-gweblan
hap. Zen mes asa taïblïblaka, zep asa dam tasïkï. Zen in zebë dawemna
gol gwebla'an.
13 Ëe sap hen orep Yesussu de lamang ta gwenna. Men zen nonol Yesussu
daïblïblak, ëe ama desa karek ta gwibik hen lamang ta gwibik. Sap eiwa
kirekam, hwëna Yesus man asa kwasang gweblaka. Zen man anakan asa
tame taka, “Zini an nama hom tol Asa taïblïbla'ara, zep zëre mo syala hom
anakan dam gulsu'ura, ‘Ëe an kareksaë gol gwe'an.’ ”*
14 Zep Zen man tangan mamkam asa kwasang gweblaka– Zen kim
Zënaka de taïblïblan hap dena abe hap golblakaye, hen zi bosyansa dikim
kwasang gwibirida gwen hap dena.
15 Ola an eiwa de tanganna. Zep nen taïblïbin:
“Kristus Zen karek-karek gulin halasen gwen zisi dikim ngaya tabin hip
auhu-kamanak hata zaka.”
Ëe an hwëna orep jal-jal tangan zini zen– karek gol gwen zi mo teipsïn
nïye.
16 In zep hëndep Kristus karek-karek gol gwen zi mo teipsïnnï asa
mam tangankam kwasang gweblaka– mae hap: Asa de tïngare zi hip
zertreizimdin hip, zen dikim anakan tame gun hup, “Eiwa, Kristus mo
kwasang-kwasangna klis gunkum hom,” hen dekam de taïblïblankam
hëndep denaban ëngaya gwen hap.*
17 Dikire Teipsïn Zini Alapsa hëndep denaban blikip neisïk gweblak hen
bosena teip nulsublunda gwek!
Sap Zen Zen sa hëndep denaban ïrïk gïlï.
Zen molya tïlkï.
Auhu-kamanak de nwekam molya hla da gwek.
Ahana hom.
In eiwa tangan!

Paulus kim Timotiussu tatem dikim zauk gwen hap tïtï takake:

18 Tane tol Timotius, ëe ama emsa gublu'an: Emki enlala gwen– ebe hap
de ola mensa Alap mo Enhona hamal hap zinik ing ta sonezimkike. Zen
zep hwëna Alap onakore ola insa emsa aha-en aha-enkam don gwebla'ak.

---

* **1:10 1:10** In kim Paulus ansa ale gulku, dekam zini man zi bose zemka dahyo gwek– desa de aha zi hip te-ala hap lirak ta gwibin hip. Insa dahyo gwek, zen dekam zep aha zi mo tana ïltïkïnnïk totoresa ëbabu gwe-gwek. (1Tim. 6:1-2; Ef. 6:5-8; Tit. 2:9-10) * **1:13 1:13** Kis. 8:1-3; 9:1-31; Gal. 1:15-16; 1Kor. 15:9-10 * **1:16 1:16** Luk. 19:10

Zen in zep, desa bahem eititi gwibin– ekakim dowal mo kïgï naban de zereijannak tatem zauk gwe.*

19 Yesussu de taïblïblannak em enho kles gwesïn srëmkam tatem zauk gwen. Sap ahakon mes enho kles gwesïn srëmkam de lowehen hap baes tak. Zen in zep zëre mae mo taïblïblan nakon mes tangan hëndep altïnk.
20 Himeneus ne Aleksander ne zen kirena. Desa mesë anakan guzimk, “Em jemat nakon wet oson. Amki dowal mo kïgïsa ang ëbla.” Ëe mae habë kirekam guzimk: Dekam wëhë ahale'anka. Sap zen mes kareksa de ulin hala serankam Kristus mo bosena karek ul gweka.*

2

Mae hap de ol: Tïngare Kristen zini Alapsa a kirekam de abe da gwek.

1 Timotius, bol-zaun tanganna, emki tïngare Kristen zini Alapsa de abe ta tine gwen hap tïtï ta gwibin. Zen tïngare zi hip zen abe ta gwen– Alap dekakim desa mas gwibirida gweka, hen dawem ta gwibirki, hen tahalhasa dekakim sul sone gwizimki. Deban dikire Alap hap dawemna nolbla tine gwek.
2 Zen dikire teipsïn-teipsïn wenya kip hen abe da gwek– hen tïngan men zen zëno mae mo irgwa taha nakon ïrîk nïl gwenanke. Zen mae hap: Nen dikim aha-ere enlalakam hen umlae enkam ëgwë gwen hap, hen zen de nëno mae mo Alap mo nganak de syalsa tru-tru gul gwen srëm hap, hen aha zi dikim nësa husus gwibirida gwen srëm hap.*
3 Kirekam de abe ta gwenna, zen man nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap mo nwenak sam gwesïk gwenan.
4 Zen man sap tïngare zi de hëndep denaban ëngaya gwen hap de orasa dam tasïn hïp dwam gwe'ara– hen eiwa denaka de tame gun hupye.*
5 Sap Alap Zen aha-en. Hen men Zen nësa Alap osan dep zon guluda gwe'ara, Zen hen aha-en: Zen Kristus Yesus.
6 Sap Yesus Zen mes tïngare zini nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip Zënaka zerguku. Zen kirekam Alap mo kalang gwe gun sun ki lwak– dekam de tïngare zisi anakan gubiridan hap, “Ëe ama sap em de ëngaya gwen hap dwam gwe'an.”
7 In zep Alap anakan asa dam tasïkï, “Ëngaya gwen hap de ol dawemna ansa em Yahudi srëm wenya kip golzim halada gwen. Eiwa de ora san dep em tïtï tabirida gwen– dekakim zen hen Yesussu daïblï gweblak.” Zen eiwa tangankam asa dam tasïkï. Ëe bëjënë boton gwen.*

Ola an, zi hip dena hen we wal hap dena.

8 Ëe zebë dwam gwibirida'an– zikim dena, zen de kïtak enho kles gwesïn srëmkam Biansa abe ta tine gwen hap. Kim de nen sone gweblak, jalsa de lam gun nuban bap zen, hen aha zi niban de keisa-keisa ën hap de enlala naban bap zen.
9 Hen we walya, ëe ama desa dwam gwibirida'an: Zen sap sa enho oto tasïn nïban zëre mae mo timni weir nulsuk gwer, hwëna bolamda gwen enlala naban bap zen, hen zi dikim hole gwibin hip de enlala naban bap zen. Te-ala mamkam de teisyan pakeanna, hen te-ala mamkam de kap tan sasyan maena, hen emas maena, desa bap zen kire enlala naban alala ta gwen.*

---

* **1:18 1:18** 1Tim. 4:14 * **1:20 1:20** 1Kor. 5:5 * **2:2 2:2** Rom. 13:1 * **2:4 2:4** 2Ptr. 3:9 * **2:7 2:7** Kis. 9:15 * **2:9 2:9** 1Ptr. 3:3-4

10 Diki Kristen we walya, Alap mo nwenak de dawemkam wër gwenna,
zen diki dawemsa zen tïngare zi hip goltrei gwizimdin. Dekam sa Alap
mo nwenak ëoto gwesïl– san de zënaka de weir gulsunnu kiye.*
11 Kristen zi de tagal gwennak, we walya zen diki balk enkam zen
ësane gwe-gwen. Hen men zen tawa tabinni, desa zen dawemkam blikip
gwesïblïn.
12 Ëe homë we wal de zisi tawa ta gwibin hip gubirida'an. Hen zen bap
zen zisi nol gwibirida gwen. Zen diki balk enkam zen teinikin gwen.*
13 Sap Alap nonol Adamsa yang tasïkï, ki zep hwëna Hawasa yang
gulsuku.
14 San ki Adamsa dowal mo kïgïna boton taka! Zen diki we zem Hawasa
am boton gulku, dekam zep kareknak zank.
15 In zep Alap desa anakan gubirki,

"Ebon onakon hëndep tïngare we walya ëu gwe- gwenkam Ëe asa sang-
sangna mam gul gwizim, hen hlësgwan-hlësgwan naban esa ëjaha gwe-
gwer."*
Hwëna Alap sa hen we wal hap hëndep dikim ëngaya gwen hap dena
golzimdi–
zen de Kristussu de taïblïblannak tatem ëzauk gwenkam,
wal bosyansa de kwasang gwibirida gwenkam,
hen Alap mo nwenak de enho kles gwesïn srëmkam lowehe gwenkam,
hen enho oto tasïn nïban de zënaka wër tasïk gwibinkimye.

3

Mae hap de ol: Kristen zisi de nol gwibiridan hap, a kirekam de zisi em dam tasïk gwibin.

1 *Ola an eiwa de tanganna: "Men nara Kristen zisi de nol gwibiridan
hap dwam gwenna, zen sap syala dawem naka dwam gwibi'ira."
2 Hwëna zen diki enho kles gwesïn srëm naka de dam tasïnkïm.
We dan son zisi bëjen.
Zen diki aha zi de blikip gwesïblïn naka,
hen enlala tatete naka,
hen zënaka de zerinik gwe-gwen naka,
hen zisi de lup gulin gwen naka,
hen zisi de Alap mo olkam tawa ta gwibin nika.
3 Hen Kristen zisi de nol gwibiridan hap,
ho mamak otde gwen soson zini bëjen.
Darak soson zini hen bëjen.
Zen diki enlala sae-sae naka,
hen umlae enlala naka.
Hen te-ala hap de hole-hle gwe-gwen zisi bëjen dam tasïn.
4 Zen diki we wal walas zemka de dawemkam kara ta gwibin nika,
hen walas zemka de dawemkam tïtï ta gwibin nika– zen dikim zënaka
i-san i-san gwe-gweblan hap hen blikip gwesïk gweblan hap.
5 Sap zi de dawemkam we wal walas zemka nol gwibiridan srëmna, kire
zini bëjen dawemkam Kristen bose zemka nol gwibiridan.

* **2:10 2:10** 1Tim. 5:10 * **2:12 2:12** 1Kor. 14:34 * **2:15 2:15** Kej. 3:1-6 * **3:1 3:1-7** Tit. 1:5-9

6 Nër hom de Kristen gwen zini hen bëjen. Ki hwëna sa anakan bolte-bolte
gwera, “Ëe an mamna.” Dowal mo kïgïna in kirekam bolte-bolte
gwekake, zen in zep Alap hëp tyaka.
7 Zen diki kïtak de zi de sam gwesïblïn naka, sap hen Kristen srëm zi zen
sam gwesïblïn. Hwëna sam gwesïblïn srêmkam, zen sa dowal mo
kïgï mo zolak kyan hera. Ki hwëna ahakore nik sa swrë dal.*

Mae hap de ol: Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de zini, a kire naka em dam tasïk gwibin.

8 Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de zini hen kirekam.
Zen hen diki tïngare zi mo sam gwesïblïn naka em dam tasïk gwibin.
Mahal dare syakna bëjen.
Hen ho mamak otde gwen soson zisi bëjen.
Hen te-alasa dikim gul irin hip de boton gwe-gwen zisi bëjen.
9 Zen diki ëngaya gwen hap de ol dawemna mensa Alap nëp hïl gïlzimki,
desa zen enho lalakkam gwirensïn hen taïblïbin.
10 Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de zini na-en bahem
totoresa dam tasïk gwibin. Diki nonol em akasibirida gwen. Mensa
hla tanna, “An aïrïs,” dekam sap esa dam lasïk gwibir.
11 We walkam dena, Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de
dam gulsunnu, zen hen diki tïngare zi mo sam gwesibin nika em dam
tasïk gwibin.
Boton ol gol halasen gwenna bahem.
Zen diki enlala tatete naka
hen taïblïbin nika. *
12 An ahana Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de zi hip dena:
Zen hen we dan son zisi bëjen.
Zen hen diki we wal walas zemka de dawemkam kara ta gwibin nika de
dam tasibin.
13 Zen de dawemkam Alap mo syalak mas gwibirida gwenkam, zen dekam
sa desa hen blikip neisibirida gwer. Hen dekam sa Kristus hup dena
udobe naban donbirida gwer, hen dekam molya nasalsibirida gwek.

Mae hap de ol: Alap mes ol aning gunnu nëbe mae hap hïl gïlzimki.

14 Timotius Bak, suratna an ama ki sap ep ale gulblu'an, hwëna ëe ama
tangan dwam gwe'an– nabakam de sap emsa duweblazan hap.
15 Hwëna ëe de holo gwenkam, zen suratna ansa de karatda gunkum esa
anakan tame gulu, “ËKristen gwen aya-wal oso-walya, zen diki kirekam
de lowehe gwek.” Sap Ngaya Zini Alap mes eiwa de ola nëbe mae hap hïl
gïlzimki. Zep auhu-kamanak de jematna, zen men kiye– gol tenya hen gol
mokona, ola insa de zen moko gun hup.
16 Eiwa, ol aning gunnu mensa Alap nëp hïl gïlzimki, zen dawem
tangaranna. Ola in nen dikim Alap hon ëtal gwesïn hïp dena. Zëno
ausuna, zen kïtak Kristus Yesus onak lwa'an:
Zen zi timkim nwe-mase gwe zaka,
Alap mo Enhona man nëp Desa anakan zertreizimki, “An eiwa Zen
tangan.”
Alap mo dam taha nakore zini man hen kara da nasen gwek.
Hwëna ki zep Alap zëre mo ngatannak dep zer ine halka.
Zëbe hap dena zi-ë zi-ë san mes nol haladak,

* **3:7 3:7** Kis. 14:23; Kis. 20:28-30 * **3:11 3:11** Paulus mo ola awe tawa naka hom: San ha Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de we wal hap? San ha Kristen zi mo tahasa de trï so gwizimdin hip de zini in mo we wal hap? (Rom. 16:1; Tit. 2:3-5)

hen Desa de taïblïblan zini tïngare langnak ki lowehen da'an.*

4

Yasik tabin olsa de ja-ja gun hup de ol:

1 Alap mo Enhona mes nësa damkam anakan tawa ta guk gwibirki,
"Ngein sin de yaklanak zini sa Yesussu hli da gwer– dekam de hwëna dowal onakore tawa tabin en san ang ta gwen hap."*
2 Dekam yasik tabin zini men zen de dowal onakore ola insa nol halada gwe'ak, zen ëk enkam sa anakan ëgu gwer, "Ëe an Alap mo syalsaë gol gwenan." Hwëna zëno mae mo enhona mes tangan top-top gwizimki, zep zen bëjen anakan tame gun, "Ëe an kareksaë gol gwe'an."
3 Zëno mae mo tawa tabinni, "Wenya bahem gon. Zini bahem zen. Ansa bahem twinbin." Hwëna tïngare tembane nwe-masena zen dwan twin gwibin hip am Alap nëp syal gwibir-zimki. Zep nen men zene Alapsa laïblï gwebla'an hen eiwa dena tame ul gwe'an, nen sap esa olgwenblanda gwer– Alap hap de dawem golblan nabanye.*
4-5 Sap tïngan mensa twin gwibin hip dena Alap nëp syal gwibir-zimki, zen kïtak aïrïs. Nen de nonol Alap hap dawemsa golblan naban twinbinni, dekam banakare maena hom– nen de dekon Alap mo nwenak ëkun gwen hap denaye. Zep ba hap de aha tembane maesa baes gwibin hip, sap Alap mo olak man hen anakan lwak,
"Tïngare tembanena aïrïs. Zen kïtak ebe mae habë syal gwibir-zimk."*

Timotius Bak de Kristus mo nganak kirekam syal gwe-gwen hap de ol:

6 Ano ola ankam emki Kristen bose omka tawa ta gwibin. Dekam esa gwëra, Kristus mo nganak de syal gwe-gwen zini dawem tanganna. Sap Kristus mo nganak de syal gwe-gwen zini, zen diki eiwakam de tawa tabinnik zen zise gwen. Hwëna ëe mesë emsa tame tak: Em ema angkam zise gwe'ara.
7 Em bahem Alap mo ol aïsïlsï de butwalen gul gwennak ang gwe-gwen–hen bong-bong mo tame gun boton ol sanye. Hwëna enaka em tatete ta gwen– em dikim Alap en hon tal gwesïn hïpye.*
8 Timsi de mïsrïm-srï gïnnï, zen aïrïs. Hwëna zen angkam en dep dena. Diki Alap hon dikim tal gwesïn hïp de enaka tatete tanna, zen dawem tanganna zen. Sap zen angkam en dep hom. Zen hwëna lamkam dep dena.
9 Eiwa de ola ansa emki dokwak gun hen dawemkam taïblïbin:
10 "Nen Ngaya Zini Alap ensae blol ëbla'an, sap Zen Zen tangan– zisi de ngaya ta gwibin hip de Zi niye. Tïngan men zen Desa kirekam daïblï gweblanan, Zen desa en sa ngaya tabiri."
Nen insa kirekam Alapsa blol ëbla'an, zen in zebe nen angkam Kristus mo nganak dan syal-syala ban syal ta gwe'an.
11 Zep ano ola ankam emki tawa ta gwibin, hen dekam em tïtï ta gwibin–desan dekakim ang tak.
12 Timotius, em nama home bong gwe'ara. Hwëna aha zi bap zen emsa gublun, "In nama walas. Zen tawa naka hom." Hwëna emki enaka Kristen zi hip anakan ërak ta gwizimdin,
"A kirekam de ol toran mo Kristen zi hip sam gwesïk gwizimnin.

* **3:16 3:16** Mrk. 16:19-20; Yoh. 1:1-14; 1Ptr. 1:12; 2Ptr. 1:19-20 * **4:1 4:1** 2Tim. 3:1-9; 2Ptr. 3:3; 1Yoh. 2:18; Yud. 18 * **4:3 4:3** Kej. 1:29; 2:24; 9:1-3; 1Kor. 7:28; Ibr. 13:4 * **4:4-5 4:4-5** Kej. 1:31; 9:3; Mrk. 7:15-19 * **4:7 4:7** 2Tim. 2:16

Kristen zini a kirekam nen lowehe gwen.
A kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen.
Alapsa de taïblïblannak de tatem zaunnu, zen a kirekam moye.
Hen a kirekam nen enho lalakkam lowehe gwen."
Zep Timotius, emki kirekam enaka ërak makan drëne gwizimdin.*
13 Ëe de nama lwa halzan srëmnak, emki dan syal-syala ban Alap mo olsa
baca gul gwizimdin, hen tïtï tabin niban em tonbirida gwen.
14 Emki enlala gwen– ebe hap kim Kristen zi mo nol-nola tahana dehabla
inekke, Alap mo syalsa dikim ebe hap wei yul soneblan hap. Dekam Alap
mo Enhona man zëbe mae hap hamal hap de ola golzimki– ebe hap de
desa ayang gulblun hapye. Hëndep dekam zep Alap mo Enhona hen ebe
hap sosonna golblaka. Zep Alap mo Enho nakore sosonna insa dawem en
tangankam em gwirensïn.*
15 Zep em tïngare ano ol tan-tanna ansa em syal-syal gwe-gwibin– zao
en de enlala lwablankam, dekam deka kïtak de zi emsa hla dak, "Zen
dawemkam syal gwe se'ara."
16 Dawemkam em enaka kara ta gwen. Hen men dekam tawa ta gwibir,
desa dawem enkam em karatda gul gwen. Kirekam de syal gwe-gwennak
em tatem zauk gwen. Dekam esa enaka ngaya tala. Hen in zen emsa sane
da gwenan, desa hen esa ngaya tabiri.

5

Kristen bosyansa de kirekam golëgwë gwen hap de ol:

1 Zi bongna bahem ol drakkam jalse gweblan, hwëna emki blikip
gwesïblïn naban tïtï tan– san de ere mo bian tangansa de tïtï tan makan.
Ëbong gwen srëm wal bose walya, desa em gweibirida gwen– san de ere
mo oso wal tanganna kiye.*
2 We wal bong-bongna, desa em gweibirida gwen– san de eno ane
tangan. Ahakore kïtak de we walya, desa enho lalak naban em golëlowehe
gwen– ere mo somol wal tangan naban de golëlowehen makan.

We wal sem-semsa de kirekam golëlowehe gwen hap de ol:

3 We wal sem-semna men zen zë-en tangan lowe henda gwenan, desa
emki kara ta gwibin, sap desa eiwa nara dep?– golgwën naye.*
4 Hwëna we semna in mo walas, abu-tane wal, ahaksa aza-tane wal de
lowe henkam, desa a kirekam em tïtï ta gwibin, "Em mese ëKristen gwek,
zen in zep em desa golgwë gwen. Sap dekam dawemsae ol gwibi'in, sap
zen mes nonol emsa hanan ta gwibik." Hen anakan em tïtï ta gwibin,
"Kirekam de em golgwë gwenkam, Alap sa emsa sam gwesibirida gwera."
5 We semna men zen zë-en tangan lowehe gwenan, zen Alap ensa blol
në gweblanan. Zep zen hom Alapsa de abe ta gwenna nolzausuk gwenan–
yaklam denaban kam denaban. Zep kirekam de we wal sem-sem tola,
emki mas gwibirida gwen.*
6 Hwëna we sem-semna men zen kirekam-kirekam dërekkam de ëïtrï
gwen hap ëdwam gwe-gwenan, zen Alap mo nwenak mes juwek. Hwëna
tim enna sap nama ngayana.

---

* **4:12 4:12** 2Tim. 2:15; Tit. 2:15 * **4:14 4:14** 2Tim. 1:6 * **5:1 5:1** Im. 19:32 * **5:3 5:3** Kis. 6:1-7 * **5:5 5:5** Luk. 2:37; 18:7

7 Zep we sem-semsa de ano ola an san dawemkam golëlowehe gwen hap
emki tïtï ta gwibin– mae hap: Kristen zini nëno mae mo enho nik mana
dekon aha zi mo nwenak kles gwesïnïnka.
8 Kristen zini bap zen anakan ëgu gwen, “Ano iyekam de we semna
in mo tahalhana dikire jemat en hla nul gwibik. Ëe molyë mas gwe-
gwibik.” Hwëna zen de zëre mo iyena insa kara ta gwibin srëmkam, nonol
tangan zëre mo iye tangansa, ki zen mes karekna mam gulsunda. Dekam
zëbe mae hap man nwe-mase gwizimnin– san de Kristussu de anakan
zabeblanna kiye, “Ëe Zëbon de ang gwe-gwen zisi hom.” Sap Kristen gwen
srëm zini hom kirekam ëkarek gwe-gwenan. Zep Kristen zi de kirekam
mas gwibin srëmkam, zëno karekna man tangan taman kïnï'an.
9 We sem-semna men desa tangan nara dep golëgwë gwenna, bosemse
naka emki ale tabir-zimdin– Kristen zini men zen zëno mae mo tahalhana
hla nul gwizimninke, zëbe mae hap de hen gol gwizimdin hip. Hwëna
anakare we sem-sem mo bosem-sena bahem: Men zëno gwën tahunna
60nak hata srëm gwe'anye, ahaksa zi swe zemka de baes gweblan nik mo
bose naye.
10 Bose naka de ale gun hup, zen diki kïtak de zi mo anakan de tame
gun nuka: Zen dawemsa anakan gol tine gwek:
Zëre mo walasna, hen abu-tane aza-tane walya dawemkam kara ta gwibik.
Zëre mo gola kon zini dawemkam lup gulin gwek.
Tahalha zisi man mas gwibirida gwek,
hen Kristen zi mo tahana man trï so gwizimk.
Zen kirekam de dawemsa gol gwen wenyik mo bosem-sesa em ale ta
gwibir-zimdin.
11 Bose naka de ale gulzimdin hip, zen diki men zen nonol anakan
Yesussu nen guk gweblananke, “Ëe an angkam Ebon enë gwë'an. Ëe molyë
etan zini zek.” Zen in zep, bong gwen srëm we sem mo bosem-sena bahem
ale tabir-zimdin. Ki hwëna etan de zi zen hap hole-hle gwe-gwenkam, zen
sa hwëna zëre mae mo Yesus hup de gu-gun ola in san de ang tan hap
baes tal.
12 Hwëna zëre mae mo Bian hap de gu-gun ola in san de ang gwen
srëmna, zen Alap mo nwenak karek.
13 Bong gwen srëm we sem-semna, zen hen man ë ensa de zauk
gweblankam gol-gol san ëzïnï'nï gwe nasen gwenan. Kire enkam hom.
Hwëna zëno mae mo ol toranna hen hom sam gwesïk gwenan, sap zen
man aha mo boton olak mas ta nasen gwenan.*
14 Zen in zebë bong gwen srëm we sem-semna tïtï ta gwibi'in, “Amki zisi
kap lak. Walasna wei-wik uk. Hen ere mae mo zini dawemkam kara la
gwibik– hen walasna.” Ëe mae habë kirekam desa gubirida'an: Kristen
zini nëno mae mo jal zi de nësa lamang ta gwibin srëm hap.*
15 Sap ahakon we wal sem-semna mes tol kirekam lwan dahak, hëndep
dowal mo kïgïsa ang nëblak.
16 Kristen we walya, zëno iye de sem nik gwënna, zen zen de mas gwe-
gwibin– dekam de jematsa dohon-hon ta gwibin srëm hapye. Zen mae
hap: Sap jemat mo kara ta gwibin hip de wenya, zen diki tahalha tangan
wenyaka hen iye srëm tangan wenyaka.

Kristen zi mo nol-nolaka de kirekam kara ta gwibin hip de ol:

17 Jematnak de nol gwen zini men zen dawemkam ïrïk nïl gwenan, desa
tïngan zen blikip gwesibirida gwen. Hen dekam de blikip gwesibirida

* **5:13** **5:13** 2Tes. 3:11 * **5:14** **5:14** 1Kor. 7:9

gwen hap, emki gubirida gwen– jemat mo te-ala nakon de zëbe mae hap gol gwizimdin hip, nonol tangan men zen Alap mo ola dawemkam tawa da gwibirin, hen dekam tïtï da gwibirin. Zëbe mae hap sowe henkam zen gol gwizimdin.*

18 Sap Alap mo olak man lwak,

“Sapi de gandum dansa zaublun danaseranna– dekam de ëbwalom gwen hap, ëkna bahem kyang sosublun. Dikire twenblan danasenk.”
Alap insa ola golzimki, zen sapi en hap hom. Zen hen jematnak de nol gwen zi hip– zëbe mae hap de hen jemat mo te-ala nakon gol gwizimdin hip. Zep hen anakan ale nuk,

“Syal zini, zen dikire zëre mae mo syala kon te-alana nulin gwek.”*

19 Timotius, bahem na-en taïblï gwen– ahanik de jemat mo nolaka ebon anakan klak ta zankam, “Zen mes karek gweka.” Diki zini dan, ahaksa dan-ahan, zen de anakan klak la zankam, “Ëiwa, ëe mesë ëre mo nwekam karek gwennak hla lak,” dekam amki taïblï gwe.

20 Kareknak de zaran zini, zen tïngare zi mo nwenak em dei yul gublun– mae hap: Ahakorena dekam sa hen ëaïrïl.

21 Ëe ama Alap ne Kristus nik mo nwenak emsa gublu'an– hen Alap mo dam taha nakore zi mo nwenak: Ano ola an desan em ang gwe-gwen– ol blo-blo san de ang gwen srëmkam, hen ahakore en naka de nwekam golëake gwen srëmkam.

22 Jematnak de syal ta gwen hap zisi dam tasïk gwibinni, na-en bahem tahana tehabirida ine gwen– syala insa dikim wei yul sone gwizimdin hipye. Em ema zëno kareksa hlïl inninka. Bahem karek gol gwen zi niban golësiri gwe-gwen. Em diki enho kles gwesïn srëmkam em gwë gwen.

23-25 Ahakore nik mo karekna, zen taken-taken gwibiridan srëmnak wet so gwenan. Hwëna ahakore nik mo karekna, sap de aning gun, hwëna karekna in lun kon sa ki zertrondal, hëndep sa wet soblal. Hen kirekam, Timotius, eno Alap mo nganak de syal dawemna in sa wet sol. Hen men zen nabakam wet so srëm gwe-gwenan, zen hen bëjen hëndep aning gwen. Zen hen sa hëndep wet sol.

Timotius Bak, em tol ema sang-sang gwe-gwenda, zep bahem ho tangan enna otde gwen. Diki anggur hosa em hen betekkam otde gwen. Eno u sang-sangna in dekam sa sër gwera. *

6

Zi mo tana ïltïkïnnïk de babu gwe-gwen zi hip de ol:

1 Timotius, emki hen gubiridan: Kïtak men zen zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwenan, zen dawemkam zen zëre mae mo zi bina insa blikip gwesibirida gwen. Zi bina in de ëKristen gwen srëmna, desa hen dawem

* **5:17 5:17** 1Kor. 9:9-11; 16:18; Plp. 2:29; Mat. 10:10 * **5:18 5:18** Ul. 25:4; Luk. 10:7 * **5:23-25 5:23** Anggur hona zen ho mamak makan, hwëna desa hen u sang-sang gwenkam obat hap notde gwibirin.

enkam zen blikip gwesibirida gwen– mae hap, zen dikim Bian Alap mo bosesa hen nëno mae mo tawa tabin niban lamang so gwen srëm hap. *
2 Zëno mae mo zi bina in de ëKristen gwenna, dekam bap zen anakan ëenlala gwe-gwen, “Ëe sap asa asang gwe-gwer. Molya asa karek taka.” Diki anakan zen ëenlala gwe-gwen, “Ano zi bina an, zen ano Kristen bose. Ëe zebë kwasang gwe-gweblanan. Zep asa dawem enkam zëbon syal gwe-gwer– ëre mo Kristen bosena an dekakim dawemsa ano syala kon gulin gweka.”*

Botonkam de tawa tabin sin de ang ta gwen srëm hap de ol, hen te-ala hap de ëhole-hle gwe-gwen srëm hap de ol:
Zep Timotius, ano ola an, dekam kïtak tawa ta gwibir hen tïtï ta gwibir.
3 Zep aha zi bap zen totore olkam tawa ta gwibin. Diki Bian Yesus mo ola ban de apde në gwenna kim zen tawa ta gwibin– hen Alap hon dikim ëtal gwesïn hïp denakim. Sap zini men zen aha ol aïsïlkïm tawa da gwibirin,
4 zen bolte-bolte zi, hen zen eiwa dena hom tangan tame nu'in. Kirekam de zini zen man tangan ësam gwesïk gwenan– Alap mo ola kore ol-gun maesa de gulsuk halasen gwen hapye. Zen hwëna dekon zep zënaka husus neibirida gwenan, hen ëol tetek gwe-gwenan. Zen dekon zep hen Kristen bose zeban zënaka lamang da gwibirin hen u seger da gwibirin.
5 Kire enlala haï zi mo tawa tabin nikon, zep hëndep Kristen zi mo ngïrïnnïk ol keisa-keisana nolzausuk srëm gwe-gwenan. Eiwa de enlalana hom tangan– zëbon mae onakye. Kire zini man tim nul gwenan, “Ano Alap mo nganak de syala kon, ëe asa te-alana beya gwer.”
6 Eiwa, dawemkam de Alap hon enho nik tal gwesïblïn zini, zen sap de tahalha gwen, hwëna zen sa anakan eis gwibiri, “Bian Alap sowe henkam ano tahalhana ap sul sone gweblanda.” Kire zini zen sa Alap onakon dawemna hlaulu– sap angkam hen lamkam.*
7 Sap nësa kim nëre mae mo an walya auhu-kamanak ëjaha gwe-gwenan, nëno kire-kirena hom. Juwenkam hen molye kire-kirena lop la gwek.
8 Zep nëbon mae de tembane ërlwanna, hen pakean, zen syake.*
9 Hwëna ahakon hom kirekam dep ëdwam gwe-gwenan. Zen hwëna kire-kire beya gwen hap ëdwam gwe-gwenan. Zep zëre mae mo dwam gwibin sin de ang tankam enlala ngalap-ngalapna dekam zep tangan mam gwe-gwenan, hëndep zep enlalana ëjoblo-top gwe-gwenan, dekam zep hëndep dowal mo kïgï mo zolak ëkyanhe gwenan. Zen in zep kareksa de gon hap bëjen baes tan, hëndep zep tangan ëtimbwas gwesïk gwenan.
10 Sap karek-karek ausuna, zen te-alanak. In zep hëndep ahakon te-ala hole-hle nakon Yesussu de taïblïblan nakon ëbutehak. Zëre mae mo enlala ngalap-ngalapna in san de ang ta gwenna, zen dekam san de toman ben-benkam de enhonak zënaka dang gulblunna kiye. Hëndep zep enlalana sërkam ëdowe hana gwenan.

---

* **6:1 6:1** Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwek. Zi de tahalha hap zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkam, desa man dahyo gwek– pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin hip. Zëno bon de sërkam yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwek– desa de kïtak lirak tabin hip. Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekam zep hwëna zi bina in mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwek. Dekam hom beyakam ëheya-hya gwe-gwek. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwek. Tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida gwek. (Ef. 6:5-8; Tit. 2:9-10) * **6:2 6:2** Plm. 16 * **6:6 6:6** Plp. 4:11-12; Ibr. 13:5 * **6:8 6:8** Ams. 30:8-9

An Timotius hup de aumwa hap de ol tan-tan:

11 Hwëna Timotius, em in Alapsa de betek gweblanna. Zep em desan
bahem ang gwe-gwen. Em em alp gwe-gwen– Alap mo nwenak de dam-
dam enkam gwë gwen hap, hen Zëbon de dawemkam tal gwesïn hïp.
Kristussu de taïblïblanna em esek gulse zahe gwen– zao en de tatem
zaunkum. Emki hen wal bosyansa de kwasang gwibirida gwen hap alp
gwe-gwen– hen aha zisi de sae-sae enkam golëlowehe gwen hap.
12 Em ngein en san em Yesus osan dep dam-dam enkam hluwen– ekakim
hëndep de gwën hap denaka dokwak gul. Sap zen desa de dokwak gun
hup Alap emsa kwang taka, hen zen kire habe zi beyanak damnak enaka
anakan kira taka, "Ëe ama Bian Yesussu ang gwebla'an."
13 Zep ëngaya gwen ausuna Alap hen Kristus Yesus, men Zen Pontius
Pilatus hon damnak Zënaka kira taka, zëno nik mo nwenakë emsa tïtï
ta'an: *
14 Ano tïtï tanna an san em dawemkam ang gwe tine gwen– tïngare zi
mo nwenak de enho kles gwesïn srëmkam gwë gwenkam, hëndep Bian
Yesus de lwahal zannak de zau'uk.
15 Yesus mo hatazan hap dena in molya bwal kïnïk. Zen sa ki hëndep
lwal– soson tangan Zini Alap zëre mo gun sun. Zen Zen en tangan
teipsïnnï. Hen Zen tïngare bose nabare zi mo Mamna, hen tïngare teipsïn
zi mo Teipsïnnï.
16 Zen Zen hëndep de gwë gwen Zini. Zëno ngatannak toton nara dep?–
golek de gwen naye. Desa zini hom mae hla dak, hëndep angkam mae
bëjen hla tan. Dikire Desa hëndep denaban blikip neisïk gweblak, sap
Zë-en sosonna! In eiwa tangan! *

Timotius de te-ala beya zisi kirekam tïtï ta gwibin hip de ol:

17 Emki te-ala beya wenyaka anakan jalse gwibirida gwen, "Bahem
ëbolte-bolte gwe-gwen, hen auhu-kama ennak de kire-kire ennak bahem
ëyaïng gwe kïnï gwen." Sap auhu-kamanak de te-ala maena zen nabakam
ëjek-jak gwe-gwenan. In zep em tïtï ta gwibin– zen de Alap ensa yaïng
gwebla kïnï gwen hap.* Sap Zen Zen kae-kaena nëbe mae hap mam gul
gwizimnira– nen dikim enlala nik ëoto gwesïn hïpye.
18 Zep emki gubirida gwen, "Eno mae mo kire-kirena beyana, zep em
em aha zisi kwei yul sonendan– kïtak de zi hip de dawemsa goltrei
gwizimdinkimye." Zep auhu-kama ennak dep de te-alakam, zen dikire
ëkae-kae gwe-gwek, hen aha zisi mas neibirida gwek.
19 Zen de kirekam ëgwë gwenkam, dekam zëno mae mo ngatan zi mo
langnak de te-alana sa tangan ëbeya gwer. Awe de lowe henna hen
okamanak dep de te-alana, zen kïtak au-au makan. Hwëna wakuwe de
lowe henna hen zao de kire-kirena, zen eiwa de tangan wenya zen.*
20 Timotius Bak, Alap mensa zëre mo nganak de syal gwe-gwen hap emsa
taïblïblaka, desa dawemkam kara gul gwe. Totore tawa tabinni hen kire
hap de ol gulsuk-gulsuknu langa gulsuk. Men zen auhu-kama enlala en
san totore ola insa tawa da gwibirin, zen hwëna man ëkïl gïl gwenan, "An
zen– enlalasa dikim langa tasïn hïp denaye." Hwëna zen boton.*
21 Ahakon men zen desan ang tak, hwëna dekam zep Kristussu de ang
gweblan nakon ëbutehak.*

---

* **6:13 6:13** Yoh. 18:36-37; 19:11 * **6:16 6:16** Kel. 33:20 * **6:17 6:17** Luk. 12:20-21 * **6:19 6:19** Mat. 6:20 * **6:20 6:20** 1Tim. 4:7; 2Tim. 1:14 * **6:21 6:21** 2Tim. 3:8

Em in zene suratna ansa ulin gwe'ak, dikire Bian mo kwasang-kwasangna kïtak ebon mae onak lwa gwek.

Paulus mo surat ahana Timotius hup

1-2 Ano dang tïnïnak de walasna Timotius Bak hap,
Paulus onakon:
Dawem! Zen Alap mo dwam gwibin sin ki lwak, zep kirekam Kristus asa dam tasïkï– dekam de hëndep de gwën hap de ol dawemsa gol halada gwen hapye, men kirekam Alap gu-gubiridakake, Kristus Yesus hon de ëngaya gwen hap dena.
Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mam tangankam ebe hap ol gweblala. Hen em zëre nik mo taha terenak esa gwë gwera.

Timotiussu kim udobe naban dikim gwë gwen hap tïtï takake:

3 Em kim Kristussu taïblïblaka, dekam zebe gwëka– san de ëre mo walas wë tan tangan. Ëe in zebë ebon onakon hen-henkam Alap hap dawemna gol gweblanan, hen zebë yaklam denaban kam denaban ebe hap Biansa abe ta tine gwenan. Sap ëe hen ëre mo auyan-aza osanë ang gwe-gwenan, in zebë alp gwe tine gwenan– enho kles gwesïn srëmkam de Alapsa abe ta tine gwenkamye.
4 Timotius, ëe namaë eno nwe go-hona enlala gwe-gwizim'in– men kime aban syak ë'anka, dekam denaye. Ëe in zebë tangan emsa de etan zertowen hap dwam gwe-gwe'an, sap zen dekam tangan sa ano isrip-srina taman kïnïl.
5 Hen ëe mae habë ebon onakon Alap hap dawemna gol gweblanan: Sap ëe mesë eno enhona anakan tame tak, "Zen eiwa tangankam Yesussu taïblïblaka. Ëk enkam hom." Eno anena Yunike hen we abuna Lois Bak zen hen kirekam laïblïblak, in zebe em hen zëno nik mo kim taïblïbla'ara.
6 Zen in zebë emsa enlala sobla'an: Ëe men dekamë ep tahana tehabla inek, dekam mensa sosonna Alap ebe hap golblaka, desa em syauk mo kim bubung gul gwen.*
7 Sap Alap zëre mo Enhona mensa nëp zer gwizimnira, zen aïrïnnï tawa naka hom. Zen soson enna, kwasang-kwasang enna, hen zënaka de zerinik gwe-gwenna. Zep Zen de nëbon mae ing gwe henkam, nen kirekam esa hen lowehe gwer.
8 Zep bahem saher gwe-gwen– Bian Yesus hup de olsa de tonbirida gwen hapye. Hen bahem anakare hap saher gwe-gwen, "Paulus bwinak gwë'ara." Sap ëe Bian mo ol dawemsa de golasas gwe-gwen jal habë awe gwë'an. Sosonna mensa Alap nëp gol gwizimnira, desa en em blol gwe-gwibin– anakare enlala naban, "Ëe hen sap asa Bian Yesus hup de jal hap Paulus mo kim karekna goltowe gwer."*
9 Nen kirekam de enlala naban nen lowehe gwen, sap Alap mes nësa ngaya tabirki hen nësa kwang guludaka– dekam de enho lalak enkam zëre en onak lowehe gwen hapye. Nen home banakare maesa syal eibik– dekam de Zen nësa ngaya tabin hip denaye. Hwëna zëre mo kwasang-kwasang hap ki kirekam nësa kalang gwibiridaka. Zen orep mes nësa kirekam Kristus onakon kwasang gwibirida'anka– men dekam hëndep okamana ansa syal gwibir srëm gwe'ankake.*

* **1:6 1:6** 1Tim. 4:14 * **1:8 1:8** Rom. 1:16; 2Tim. 2:3; 2:9 * **1:9 1:9** Ef. 2:8-9; Tit. 3:4-5

10 Hwëna Zen nër hom nëp zëre mo kwasang-kwasangna insa goltreiz-
imki– nësa de ngaya tabin hip de Zini insa kim zer sonezimkike. Sap nen
menkam eine juwen zi mo ora san ëgwa ha'ak, hwëna Yesus zep orana
insa tayalsïkï. Dekam zep hwëna zëre mo ol dawemkam nëbe mae hap
hëndep de ëngaya gwen hap de orana sal tazimki.
11 Asa in zep dam tasïkï hen zer soneka– dekam de ol dawemna insa gol
halada gwen hap hen tawa ta gwibin hip.
12 Ëe in zebë karekna goltowe gwenan, hëndep angkam zebë bwinak
awe gwë'an. Hwëna ëe homë kire hap saher gwe-gwenan, sap ëe mesë
Biansa tame tak– men Zëbonë yaïng gwe kïnï gwenanye. Zep ëe tawana:
Zëre mo nganak de syala men zep asa taïblïblaka, Zen sa desa kara gul
gwera– hëndep zëre mo lwa halzan yaklanak de hata'ak. *
13 Timotius Bak, eno tawa tabinni, zen diki ëre mo tawa tabin sin de
ang gwek. Dekon bahem golsyalhe gwen. Zep Kristus en osan em dam
gwesïkhal gwen, dekam eno Biansa de taïblïblan hap de enlalana sa mam
gwera, hen zëno kim esa aha zisi kwasang gwibirida gwera.
14 Alap mo Enhona Zen man nësa golëlowehe gwenda, zep zëno
sosonkam emki dawem enkam ere mo syala insa kara gul gwen– Zen men
kire hap emsa taïblïblakake.
15 Ena mese abe hap dena ansa salka: Tïngare Asiak de Kristen zini,
men zen sap menkam asa bwinak du në gweblak, zen mes asa hli dasïk.
Hëndep aumwa hap Pigelus Bak ne Hermogenes Bak ne asa hli laka.
16-17 Diki Onesiforus Bak Swe, zen en nama maka asa zergwë gwe'ara.
Zen hom ano bwinak de gwënna an hap saher gwe-gweka. Hëndep zen
kim Romak awe hata zaka, zen man asa të gwebla'anka, hëndep ki zep
asa hla taka. Zen man asa sam tasïk gwe zaka, hen ano enlalasa ap tatete
ta gwebla zaka. Zen diki Bian sa kwasang-kwasangna zëno we wal walas
hap gol gwizimdi.
18 Ena tawana: Zen hen Efesusk dawemkam ano tahana ap zitrï so
gweblaka. Zep diki Bian Yesus sa zëre mo kwasang-kwasangna zëbe hap
mam gulblula– Zen de etan lwahal zankam.

2

Timotius dikim jana nabare zi mo kim tatetekam gwë gwen hap de ol:

1 Zen zep, tane tol, emki Kristus onakore kwasang-kwasangnak tatem
zaun.
2 Mensa abon onak zi beya mo ngïrïnnïk sane gwe-gweka, zen desa em
hwëna aha zi hip etan ayang gul gwizimdin. Ère mo anakarekam de
taïblïbiridan zi hip em ayang gul gwizimdin, “Zen sa hwëna aha zi hip
etan ayang nul gwizim.”
3 Anakare enlala naban emki tatem zaun: “Ëe an hen zen ahana– Kristus
mo jana nabare zi niye. Ëe sap asa hen zëbe hap de jal hap karekna
goltowe gwer.”
4 Jana nabare zini zen mam zik mo gubiridan en san ang ta gwenan.
Zen bëjen aha syalak ëhir-hir gwen, sap zen man mam zik dikim sam
gwesibirida gwen hap ëdwam gwe-gwenan. Zep emki hen kirekam nëre
mae mo Mamna Kristussu enlala gwe-gweblan.

---

* **1:12 1:12** Ayat 12 mo aumwa topnak awe, zëno dam gulsunnu dan-dan. Ahana anakan: Zep ëe tawana: Ëre mo enhona mensaë zëno tahanak drënek, Zen sa desa kara ta gwera– hëndep zëre mo lwa halzan yaklanak de hata'ak. (Mzm. 37:5)

5 Men ki hen bolasa de asyas gwe-gwibin zini: Zen de peraturan san ang
ta gwen srëmkam, zen bëjen asyas hap de hadiana insa gul irin.
6 Ahana hen ki: Nga syal gwe-gweblan zini, syal-syal wenya, zen zen sa
lamkam ngana in kore eini dawemkam gul iri.
7 Ano ola ansa emki enhonak lonen. Alap dekam sa ebe hap golblala-
dekam de kïtak tame gun hup denaye.
8 Em de tatem zaun hup, diki Bian Yesussu em anakan enlala gwe-
gweblan: Zen teipsïn zini Daud Bak onakon saltülkï, hwëna Desa man dak.
Hwëna Alap zep etan tïn nïkon ngaya taka- ëe men kirekamë zëbe hap
de ol dawemna gol halada gwenanke.
9 Ëe in hen zebë angkam jal zi makan bwinak awe karekkam gwë
gwenan. Hwëna Alap onakore ol dawemsa bëjen bwinak mat gulsun. Zen
wet sonkam.*
10 Hwëna ëe an zebë anakare enlala hohle tan naban gwë gwenan, "Ëe
sap asa karekna goltowe gwer. Diki mensa Bian Alap Kristus onakon de
ëngaya gwen hap dam tasibirki, zen dikire kïtak Bian zëre mo sërkam de
ngatannak yaïng gwek- zao deka hëndep denaban lowehe gwek."*
11 Zep nen dikim tatem yaun hup, Kristen zini nëno mae mo kirekam de
taïblïbinni ansa nen enlala ei gwibin:
"Kristus sa nësa hëndep denaban golëlowehe gwera- nen de anakan
ëenlala gwe-gwenkamye, 'Yesus kim tülkï, Zen abanë lïk.'
12 Nen de tatem ëzaunkum, nen esa lamkam Yesus zëre mae han ïrïk ïl
gwer.
Hwëna nen de zi mo inik Yesussu anakan zabeblankam, 'Ëe an Zëbon de
ang gwe-gwen zisi hom,' ki hwëna Zen hen sa nësa gubiridala, 'Zen
Asa de ang gwe-gweblan zisi hom.'*
13 Nene Yesussu de taïblïblan nakon etan ësin gwe hana'ak, hwëna Yesus
nama sa zëre mo nësa de gu-gubiridan ola syal gwe-gwibir-zimdi.
Sap Zen hom wet gwesïk gwenda. Zën sa nësa etan tatete ta
gwibiri."*

Kristus mo nganak de dawemkam syal gwe-gwen hap de ol:

14 Emki Kristen zisi anakan enlala sobirida gwen, "Ëe Bian Alap mo
nwenakë emsa tïtï tabi'in: Bahem Alap mo olak de ol-gunsu keisa-keisa
gwe-gwibin." Kirekam em tïtï ta gwibin, sap kirekam de keisa-keisa
gwibinni, zen waba hap. Sap zen kire nakon zëre mae mo Biansa de
taïblïblan nakon ëaltïl gwenan.*
15 Dawemkam emki alp gwe-gwen- dekam de Alap emsa anakan sam
gwesïk gweblan hap, "Zen dawem enkam ano nganak syal gwe-gwe'ara."
Dam-dam enkam em Alap onakore ol dawemkam tawa ta gwibin. Dekam
em molye zëre mo nwe kara gwennak saher gweka.
16 Auhu-kama enlala zi mo totore tawa tabinsi emki langa gulsun. Sap
kire ol san de ang tankam, dekam zini Alapsa man langa dasïk gwenan.
17 Kirekam de tawa tabinni, zen men kiye- kwae yala. Himeneus ne
Piletus ne zen kirekam de kwae naban.
18 Zen mes eiwa de ola kon olsyal heka- anakan de yasik la gwibinkim:
"Kristus molya emsa juwen nakon ngaya tabirki, sap zisi de kirekam juwen
nakon ngaya tabin hip dena mes lwak." Zëno nik mo ol san de ang tankam,
zep hëndep ahakon Kristussu de taïblïblan nakon etan lwan dahak.

---

* **2:9 2:9** Plp. 1:12-14 * **2:10 2:10** Kol. 1:24 * **2:12 2:12** Mat. 10:33; Luk. 12:9; 1Ptr. 4:13-14
* **2:13 2:13** Rom. 3:3-4; Bil. 23:19 * **2:14 2:14** Tit. 3:9; 1Tim. 4:7

19 Hwëna nen de zë tatem ëzauk gwen hap dena, Alap mes ngïrïn gol te
makan Kristussu nëbe mae hap ïk tïzimki. Zëbon onakon zebe anakan
dam ulsuk gwenan, “Bian mes zëre mo hlïl irin wenya nëno mae mo
bosem-sena kïtak tawa gwibiridaka,”* Ahana dam gulsunnu hen anakan,
“Men zen ëgu gwenan, ‘Ëe an Biansa de ang gwe-gweblanna,’ hwëna
karek gol gwensa zen baes tan.”
20 Men kiye, te-ala beya zi mo golak de piringni: Ahakon emaskam
dena hen perakkam dena. Hwëna ahakon hen ki totore piringni– kama
ngatdarakkam dena hen tenya korena. Totore piringni, zen mwin-
mwankam dep dena. Hwëna dawem-dawem wenya, zen tembane yawal
ennak dep dena.
21 Zep hen kirekam, men nara zëre mo enhosa kirekam-kirekam karek
nakon lalak tanna, zen sa Alap mo nwenak gwëra– san de emaskam de
piringni kiye. Bian sa desa sam gwesïblïla, hen syal dawemsa sa zep wei
yul soneblala, sap zen kire hap mes hohle gweka.
22 Zen in zep, Timotius Bak, emki wal sei-siwir mo hole-hle enlalana
langa tasïk gwen. Hwëna a kire orasa em të gweblan:
Dekam de dam-dam enkam gwë gwen hap dena,
Biansa dikim dawemkam taïblïblan hap dena,
dekam de aha zisi kwasang gwibirida gwen hap dena,
hen aha-ere enlalakam de lowehe gwen hap dena.
Sap tïngare zini men zen enho zon tasïblïn naban Bian Yesussu betek në
gweblanan, zen kirekam lowehe gwenan.
23 Enlala joblo-top zi mo ëkeisa-keisa gwe-gwen san em bahem ang gwe-
gwen. Zen waba hap. Ena tawana: Zen dekon zini ëdarak gwe-gwenan.
24 Hwëna Bian mo nganak de syal ta gwen zini, nen bap nen ëdarak gwe-
gwen, hen bap nen nabakam jal ta gwen. Nen diki enlala sae-sae naban
nen eiwa de enna kim tawa ta gwibin.
25 Zini men zen nëbon mae onakon ëdrak gwe inehal gwenan, nen hwëna
ol sin-sinkim nen etan eiwa de ora san dep tïtï ta gwibin. San ha dekam
Alap sa zëbe mae hap dekam de ëhalen hap dena golzimdi– hen eiwa de
ora san dikim etan lwanda han hap denaye.
26 Zen eiwa mes dowal mo kïgï mo zolak ëkyanhek, in zep zëno dwam
gwibin sin ang ta gwenan. Hwëna nen de kirekam mas gwibirida
gwenkam, Alap wëhë golzim'inka?– dekam de enlala mamakna insa tapbla
tan hap denaye.

3

Aumwa hap de yaklanak dep de ol zïm-zïm:

1 Hwëna ansa emki enlala gwe-gwibin: Aumwa hap de yaklana an
zen angkam lwa se'an, dekam okamana an sërkam tangan sa karek gwe
zaher.*
2 Sap dekam zini beyakam sa anakan lowehe gwer:
zëre en mo timsi de ngalap gwe-gwibin,
te-alasa de ensa lwa gweblan,
zëre en mo bosesa de mam gul gwen,
sërkam de zëna-zëna gwe-gwen,
aha zisi de lamang ta gwibin,
an-bi zemka bëjen betek gwizimdin,
Alapsa bëjen enlala gwe-gweblan,

* **2:19 2:19** Bil. 16:5; Yoh. 10:3-5; 10:14-16; 10:27 * **3:1 3:1** 1Tim. 4:1

wal bose zemka bëjen anakan gublun, “Ema tol asa sam tala.”
3-4 Hen bëjen kwasang gwibiridan,
zi bosyan hap de jalsa lam gul gweblan,
boton ol gol halada gwen,
wal bosyansa de golëgu gwen,
darak soson,
zënaka bëjen zerinik gwen,
dawem enlalasa bëjen zer irin,
bolte-bolte enlala enkam de gwë gwen,
totore-totorekam de gwë gwen,
syan-syan enkam de lowehe gwen,
hwëna Alapsa bëjen enna lwablan.
5 Kire zini zen ëk enkam anakan ëgu gwenan, “Ëe an Kristen zi.” Hwëna zen man baes ta gwenan– Alap de zëre mo sosonkam zëno mae mo lowe hensa li yul sone gwizimdin hïpye. Zep kirekam de zisi emki langa tasïk gwibin.*
6 Ahakon hen we walsya gol-gol san aningkim yasik da gwibirin. Zen anakare we walsya karek san dep tïtï da gwibirin:
enlala sin-sin wenya,
enlala hole-hle beya wenya,
hen kirekam-kirekam karek hap de enlala ëdowe hanan wenya.
7 Kirekam de we walya man ësam gwesïk gwenan– ol ësesa de ësane gwe-gwen hapye. Hwëna zen bëjen anakan klis gun, “An eiwa dena. An boton.”
8 Men kirekam orep Yanes Bak ne Yambres Bak ne * Musasa tru-tru ul gweblaka, zep yasik tabin hip de zini in hen kirekam angkam eiwa de tawa tabin nik tru-tru nul gwe'an. Zen mes enlala nakon ëhaï gwek. Zen mes tangan Kristen zi mo taïblïbin nikon ëlanga gwesïk, hwëna totore tawa tabinsi daïblï gwibirin.
9 Hwëna kire zisi molya holokam ang neibirida gwek. Sap nabakam sa anakan dam dasïk gwibir, “An enlalana joblo-topna,”– men kirekam hen orep de auyan-azana zi darena insa dam nosusukke.

Timotius de kirekam Alap hon tal gwesïn hïp de ol:

10 Hwëna Timotius Bak, em ano tawa tabinni tawana– hen ano gwënna, hen ano dwam gwibinni dekam de enho kles gwesïn srëmkam gwë gwen hap denaye. Hen em mese asa anakan tame taka,
“Zen Biansa de taïblïblannak tatem zauk gwenda.
Wal bose wal zemka de kwasang gwibirida gwen hap alp gwe-gwenda,
hen nabakam hom jal gwe-gwenda.”
11 Asa kim Yesussu de taïblïblan srëm wenya ëna Antiokiak, Ikoniumk, hen Listrak karek da gwek, dekam em hen zëwe gwë'anka.* Zep em mese dekam asa anakarekam kara ta gweka, “Zen sap kareksa goltowe gwenda, hwëna nama tatetekam zauk gwenda.” Hëndep dekam man Bian tïngare abe hap de jal zi mo taha nakon asa zeser sone gweka.
12 Asa en molya kirekam në gweblak. Hwëna tïngan men zen Kristus hon de ëtal gwesïn hïp ëdwam gwe-gwe'an, desa hen kirekam sa karek da gwibir.

---

* **3:5 3:5** Mat. 7:15; 7:21; Tit. 1:16 * **3:8 3:8** Yanes Bak ne Yambres Bak neka, Yahudi zini kirekam bose nosok Mesirk de meiyer golzauk gwen zi darena– men zen Musasa tru-tru ul gweblakake. (Kel. 7:11; 7:22; 9:11) * **3:11 3:11** Kis. 13:14-52; 14:1-20

13 Hwëna enlala karek zini hen yasik tabin hip de zini sa etan zëre mae mo
karek-karekna esek nulse zahe gwer. Zen sap aha zisi yasik da gwibirin,
hwëna zëna hen hom anakan tame nul gwenan, “Hare ëe an syauk sun
dep am gwë ha'an.”
14 Zep tane tol, men desa emsa tawa da gwek, em mese hëndep
dawemkam taïblïbirki. Zep zen zëwe en tatem zauk. Sap ëe in zen emsa
tawa la gwek, em mese dawemkam asa tame tabirki.
15 Em betek nakone Alap mo ola tame gulku. Alap mo ola, zen dekon
zep enlala blala hata gwenda, dekam zep zini ëngaya gwen hap de orana
dam dasïk gwenan– Kristussu de taïblïblankam.
16 Sap Alap mo ola mensa ale nuk, zen kïtak Alap zëre mo Enho nakore
naka. Hen zen dawem tanganna–
dekam de tawa ta gwibin hip,
oto tasïk gwibin hip,
halen ta gwibin hip,
hen ora dawem san dikim dam tasïk sone gwibin hipye.*
17 Alap mo nganak de syal ta gwen zini, nen de desa enhonak lone
gwenkam, dekam esa anakan tame ul gwer, “Ëe kirekam asa syal gwe-
gwer.” Hen banakare maesa de goltowe gwenkam, dekam nëno mae mo
enlala blala sa sowehe gwera.

4

1 Timotius Bak, ëe ola ansa Alap mo nwenakë ebe hap hli yulblu'an– hen
Kristus Yesus mo nwenak, men Zen sa zëre mo ïrïk ginsï golhata zalake.
Zen sa dekam juwen wenyaka hen nama de ëngaya gwen wenyaka klis gul
zula. Zep Timotius Bak, Eirzi-Bia yawal mo nwenak ëe ama emsa gublu'an:
2 Alap mo olsa em tonbirida tine gwen– sap sane gwen hap de ëdwam
gwennak, sap ëdwam gwen srëmnak. Emki dekam oto tasïk gwibin, hen
udobe naban jalse gwibirida gwen, hen tïtï ta gwibin, hen ol sin-sinkim
em dawemkam tawa ta gwibin.
3 Sap molya holo gwek, dekam sa zini anakarekam lowehe gwer:
Eiwa de tawa tabinsi de ësane gwenna sa baes tal,
hwëna zen guru-guru ësesa sa beyakam deibirida gwer.
Desa sa hwëna nenbirida gwer, “Asa ëre mae mo dwam gwibin en san
tawa la gwibik.” Zep sa hëndep zëre mae mo hole-hle en san tawa
da gwibir.
4 Zen dekam sa hwëna eiwa de olsa de ësane gwe-gwen hap zëno mae mo
ini ëmat-mat gwizim.
Hwëna auyan-aza zik mo ëpba olsa sa srën li nul sone gwer– dekam de
zëre mae mo dwam gwibin dërek san dep syan nahlan hap.
5 Hwëna Timotius Bak, emki enaka kara ta gwen. Kareksa de goltowe
gwennak tatem em zauk gwen. Yesus mo bosesa de salbin srëm zi sin dep
emki ëngaya gwen hap de ol dawemsa golzim halada gwen. Em Alap mo
nganak de syal gwe-gwen zi, zep syala insa dawem enkam em sul sonen.
6 Sap ëe nabakam asa emsa hli tal, hen ano kala nabakam sa wet sol–
men kiye, dombasa de Alap hap zïp soblanna.
7 Ëe mesë ëre mo syala sul sonek. Ëe jana zi mo kimë Yesus hup de
ol dawemna golasas gwe-gwek. Yesussu de taïblïblan nakon homë mae
syalhek.
8 Ëe insa kirekam tatem zauk gwek, zep angkam abe hap de mire sigina
Bian man ap golkara gwebla'ara. Yesus Zen dam-dam enkam de klis gun

* **3:16 3:16** Rom. 15:4; Ibr. 4:12

hup de Zini Zen. Zen kim de nësa klis gu'un zaka, Zen dekam sa abe hap golblala. Abe en hap molya golblaka, hwëna tïngan men zen zëre mo lwa halzan hap de yaklana anakan enlala në gwebla'anke, “Diki nabakam zen ki lwan,” Zen zëbe mae en hap sa kap tazimdi.

Paulus kim syal betekna Timotius hup golblakake:

9 Emki dawemkam alp gwen– dekam de nabakam asa duweblazan hap.
10 Sap Demas Bak mes asa hli ta guk halka. Zen auhu-kamana ansa ensa lwa gwibi'ira, hëndep zep Tesalonika san dep heya gweka. Ëe mesë Kreskes Baksa Galatia san dep zer sonek. Hen Titus Baksa Dalmatia san debë zer sonek.
11 Lukas Bak en hanë nama ë'an. Markussu kwang ta kïnzï. Sap zen aïrïs– ano tahasa de trï son hapye.*
12 Ëe mesë Tikikus Baksa Efesus sun dep zer sonek. †
13 Song gwe zankam, Troask ano baju sal-sala teisya kïnzï. Karpus Bak mo golakë hli sok. Hen ano bukuna lop ta kïnzï– nonol tangan dawem-dawem wenyaka. ‡
14 Tembaga nakon de kire-kire yang ta gwibin hip de zini in, Aleksander Bak, § zen mes asa dawemkam karek taka. Hwëna zen sa Bian onakon hlaulu.
15 Em hen em terya-tya gweblan, sap zen sërkam nëno mae mo tawa tabinsi husus gwe-gwibi'ira.
16 Pemerinta mo mam-mamna kim nonol asa taken-taken nëblak, dekam zini hom tangan asa nërzauk sonek. Tïngan man asa hli da gukhak. Dikire Alap zëno mae mo karekna insa tap gulsuzimk.
17 Hwëna Bian Zën zep asa golek de ta zaka, hen sosonna ap golblaka– dekam de zëre hap de ol dawemna insa sowe henkam Yahudi srëm zini insa tonbiridan hapye. Bian dekam zep asa zëno mae mo jana ngï nakon zeser soneka– ëe dikim etan ëngaya gwen hap de ol dawemna insa tïngare Yahudi srëm zi hip golluwe gwizimdin hipye.
18 Zep Bian Yesus sa tïngare zi mo jala kon asa hïl tï sone gwera, hëndep Zen sa asa drëne sera– zëre mo ïrïk gïnnïk de gwë gwen hapye. Dikire zëre mo bosena teip nulsuk gweblak– hëndep denaban! In eiwa.
19 Priskila ne Akwila neka guzim, hen Onesiforus mo golak men zen lowehe gwenan, desa kïtak anakan gubirida, “Paulus dawem ensa ep gol sonezimki.”
20 Erastus Bak Korintusk gwëka. Hwëna Trofimus Bak man sang-sang gweka, zebë Miletusk hli tak. *

---

* **4:11 4:11** Markus in san ha zëno aha bosena Yohanis? Zen san ha men zen nonol ol dawemsa de goltën dannak Paulus ne Barnabas neka heya gwenkam hli so guk halkake? (Kis. 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39) † **4:12 4:12** Paulus mae hap mes yap Tikiku'u zer soneka: Timotius mo weinak dep de Efesusk syal gwen hap. ‡ **4:13 4:13** Insa “dawem-dawem wenya”kam ale gulku, Yunani olkam “tweran sopkam de buku”kam ale gulku. Kire bukuna zëno kïtak de halamanna tweran sop en nakorena. Desa te-ala mamkam kap da gwek. Zep san ha totore bukusa hom enlala gweblan daka, hwëna Alap mo ola bare naka mes yap. Aha dam gulsunnu hen: San ha bukuna in zëre mo tahakam de ale nabare naka? § **4:14 4:14** San ha Aleksander in, men zëbe hap denaka hen Nonol Timotiusnuk ale gulkuke? (1Tim. 1:19-20nak) Ahana “Aleksander”kam de bosena Kis. 19:33-34nak. Aleksander in mae hap mes yap Paulus mo tawa tabinni husus gwe-gwibirki: Sap zen tembaga nakon yang tabin dowal-dowalsa yang ta gwibirki– te-alakam de lirak ta gwibin hip.
* **4:20 4:20** Erastus hup de ola emki Kis. 19:22 hen Rom. 16:23nak hlaun. Trofimus hup dena, emki Kis. 20:4 hen 21:29nak hlaun.

21 Bahem dakal gwen, ki hwëna hi ngëp tamle gwennak esa song gwe
zala. Yubelus Bak, Pudes, Linus, hen Klaudia Bak dawem ensa ebe hap
nol soneblak. Hen kirekam– tïngare awe de aya-wal oso wal omye.
22 Dikire Bian emsa zergwë gwek. Hen kïtak em in zen iwe lowe he'an,
dikire Bian mo kwasang-kwasangna ebon mae onak lwa gwek.

Paulus mo surat Titus hup

1 Suratna an ëre mo tanena Titus Bak hap,
Alap mo nganak de syal gwe-gwen zini hen Kristus Yesus mo dam tasïn zini Paulus onakon:
Dawem! Eirzi-Bia mae hap asa dam lasïkï: Ëe dikim Alap mo hlïl irin zisi Kristussu de taïblïblannak de tatem ëzauk gwen hap dena kim tïtï tabirida gwen hap, hen zen dikim eiwakam de tawa tabinsi tame gun hup, hëndep Alap en onak dikim dawemkam ëtal gwesïn hïp.
2 Sap Alap man dwam gweka– nen dikim anakan dam gulsuk gwen hap, "Ëe eiwa asa ki hëndep de gwën hap dena oltower." Sap boton srëm Zini Alap Zen mes ëngaya gwen hap dena insa okamana ansa de yang gulsun srëmnak nësa gu-gubiridaka.
3 Yaklana mensa nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap dam tasïkï, zao kim nër hom zauk, Zen dekam zep zëre mo orep de ol gu-gunnu insa abe mae hap goltreizimki. Zen dekam zep hen ëngaya gwen hap de ol dawem gol halada gwen hap de syala abe hap wei yul soneblaka.
4 Titus, em an eiwa ano tane, sap nen apdenak mese Kristussu laïblïblaka.
Nëre mae mo Bian Alap ne nësa de ngaya tabin hip de Zini Kristus Yesus ne sa kwasang-kwasang zemka mamkam ebe hap ol gweblala. Hen em zëno nik mo taha terenak esa gwë gwera.

*Paulus kim Titussu anakan enlala soblakake, "Ëe emsa Kristen zi mo nol-nolaka dikim dam tasibin hibë Kretak hli tak."**

5 Ëe mae habë Kretak emsa hli tak: Kirekam-kirekam syala men zen nama lwa kïnï'ak, desa de em sul sonen hap. Nonol tangan ëe ama emsa gubluk– Kristen zi mo nol-nolaka de ë-ë san dam tasibiridandan hap.
6 Kristen zisi de nol gwibiridan hap de dam tasïnnï,
zen diki tïngare zi zen anakan tame tan, "Zen enho kles gwesïn srëmna."
Hen nol gwen hap de dam tasïnnï, we dan son zisi bëjen.
Zen diki walas zem hen Kristussu zen taïblïblan.
Anakare zisi bahem nol gwen hap dam tasibin: Zëno walassa de aha zi anakan gubirida gwenna, "Zëno walasna in kareksa nol gwenan," ahaksa, "Zëno walasna in hom bi zik mo ol san ang ta gwenan." Kirekam de walas zik ëgwë gwenna, ki bëjen bi zemka Kristen zisi de nol gwibiridan hap dam tasïn.
7 Kristen zisi de nol gwibin zini, zen dwan Alap mo nganak de syal gwe-gwen hapke. Zep zen diki zi mo nwenak de enho kles gwesïn srëm naka de dam tasïnkïm. Zen zep anakare zisi bëjen dam tasibin:
bola-bola zi,
jal soson zi,
ho mamaksa de hole-hle gwe-gwibin zi,
darak soson zi,
hen te-alasa dikim gul irin hip de boton gwe-gwen zi.
8 Hwëna anakare naka emki teibirida gwen:
enlala tatetena,
enho lalakna,
enlala dam-damna,
dawem ensa de dwam gwe-gwibinni,

* **1:4 1:5-9** 1Tim. 3:2-7

hen dawemkam de zëre mo gola kon zisi lup gulin gwen naka.
9 Nol gwen zini, en diki eiwa de olsa zen dawemkam gwirensïk gwen-
nen men kirekam taïblïbin hip dena tawa la gwibirinke. Zen dekam sa
aha zisi eiwa desan dep tïtï da gwibir. Hen zini men zen ola insa baes nei
gwibi'in, desa sa anakan oto dasïk gwibir, "Em kire nakone ësyal he'an."
10 Sap angkam zini beyakam hlïwen hap ëdwam gwe-gwe'an. Zen aha
zisi zëre mae mo totore olkam yasik da gwibi'in. Dawemkam Yahudi mo
ausu nakore zi- men zen Yahudi srëm ëKristen gwen wenya to mip blom
tasibin hip tïtï da gwibi'inke.
11 Kire zini zen zi beyasa kim totore olkam ahak-ahak da gwibi'in- sap
zi, sap we, hen sap walas. Hwëna dekam zep hen zëre mae mo tawa tabin
karekna in hap te-alasa de golzimdin hip aberbe da gwibirin. Kire zini
mip naka nen mat tasïk gwibir-zimdin.
12 Eiwa, lang tekna Kreta iwe de zini, zen karek-karek tanganna. Orep
zëre kore wal bongna ki, enlala blala. Zen man zëre korena kip anakan
ale gulku, "Kretak de zi ausuna an boton tamna, hen asang tamna, hen
tembane ngalap-ngalapna- gwe makarena."
13 Zëno ola in, zen eiwa de tanganna. Zen in zep udobe naban em jalse
gwibirida gwen- dekakim Yesus ensa de taïblïblannak ëtal gwesïk.
14 Zep Kretak de Kristen zini, zen bap zen angkam Yahudi mo ëpba ol
kokung gul gwen san ang ta gwen. Sap dekam hwëna Alap mo ol tanganna
man hli nul gwenan- zi mo totore tïtï tabin ol san dikim hwëna ang ta
gwen hap.*
15 Sap enho lalak zini, zen banakare dawem maesa de okamanak
hlaunnu, zen bëjen hole gwibin. Kire zi hip okamanak awe hom tangan-
dekon de zen Alap mo nwenak ëkun gwen hap denaye. Hwëna enho karek
zi hip hen Kristussu de taïblïblan srëm wenya kip, banakare dawem maesa
de hlaunnu, zen hwëna hole-hle enlala san dep li nul sone gwenan. Kire
zini bëjen banakare maena enlala lalakkam enlala gwibin, sap zëno mae
mo enlalana hëndep enho naban mes tangan ëkawesïk.*
16 Kire zini zen ëk enkam anakan ëgu gwenan, "Ëe mesë Alapsa tame
tak." Hwëna zëre mae mo kirekam-kirekam syal karekna in, dekon zep
hwëna nwe-mase gwe-gwe'an- san de anakan de ëgu gwenna kiye, "Alap
hom." Kire nol drak-drak zi jal-jala, zen toton banakan dep?- dawemsa de
syal gwibin niye.*

2

Paulus kim Titussu anakan enlala soblakake, "A kirekam em dawem san dep tïtï ta gwibin."

1 Hwëna Titus Bak, em eiwa de ol enkam em tawa ta gwibin. Bahem
engka en mae golwet son. Zep a kirekam tïtï ta gwibir:
2 Zi bong-bong hap, ol zïm-zïmsï em gol gwizimdin- zen dikim tïngare
zi mo nwenak anakarekam lowehe gwen hap:
enlala tatetekam,
enlala dam-damkam,
Kristussu de sërkam taïblïblankam,
ahasa de kwasang gwibirida gwenkam,
hen kareksa de goltowe gwennak de tatem ëzauk gwenkam.

---

* **1:14 1:14** 1Tim. 4:7 * **1:15 1:15** Mat. 6:22-23; Luk. 11:34-36; 1Tim. 4:2 * **1:16 1:16** 2Tim. 3:5; 1Yoh. 1:6; 2:4

3 Bong-bong we wal hap, hen kirekam em ol zïm-zïmsï gol gwizimdin:
Zëno mae mo lowe henna, zen diki Alapsa de betek gweblan zi mo lowehen
naban zen apde nën. Zen bap zen ahasa tonsubirida gwen. Ho mamaksa
bap zen hole gwe-gwibin. Zen diki ëbong gwen srëm wenyaka dawem
enna kim zen tawa ta gwibin.
4 Zen zep sa hwëna anakan tawa da gwibir, "A kirekam em zi wal okip
kwasangna goltrei gwizimdin," hen "Walas omka a kirekam em kwasang
gwibirida gwen."
5 Zen dekam sa hen anakare san dep tïtï da gwibir:
enlala tatetekam de gwë gwen hap dena,
hen enho lalakkam de gwë gwen hap dena,
zëre mae mo golak de syal-syalkam syal ta gwen hap dena,
zi zemka de dawemkam betek gwe-gweblan hap dena,
hen tïngare zi hip de kwasangsa goltrei gwizimdin hip dena.
Kirekam de dawemkam lowehe gwenkam, dekam aha zi molya Kristus
hup de ol dawemna anakan lamang nuk, "Desan de ang tankam, dekam
zini karekkam lowehe gwenan."
6 Hen zise gwen srëm zini, desa hen enlala tatetekam dikim lowehe gwen
hap em tïtï ta gwibin.
7 Titus, tïngare ere mo gwënsa em ërak makan zëbe mae hap anakan
lone gwizimdin, "Kristen zini a kirekam mo lowehe gwenanye." Enlala
dam-dam enkam tawa ta gwibir– anakare enlala naban, "Ëe totore olsa
homë tawa tabi'in."*
8 Enlala blala ban em eiwa de enna kim tawa ta gwibin. Dekam nëno
mae mo tawa tabinsi molya aha zi anakan hwa nulsuk gwek, "In karekna."
Dekam nëno mae mo jal zini anakare hap sa hen ësaher gwe-gwer, "Zëno
mae mo tawa tabinni banakan dep?– husus gwibin niye."*
9 Men zen zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwenan, zen diki zëre mae
mo zi bina insa zen blikip gwesibirida gwen. Zen diki zen ëalp gwe-gwen–
dekam de zi bina in sam gwesibirida gwen hap. Hen zen bap zen zëre
mae mo zi bina insa ëk san tëhebiridahal gwen, *
10 hen bap zen sowë ta gwibin. Zen diki enlala dam-dam enkam zen
lowehe gwen, hëndep zep sa tïngare zini nenbirida gwer, "Kristen zi
de ëbabu gwenna, zen taïblïbiridan tanganna." Kirekam de zen lowehe
gwenkam, dekam nëno mae mo Alap onakore ëngaya gwen hap de tawa
tabinni sa tangan sam neisïk gwibir.

Mae hap de ol: Alap mo kwasang-kwasangna, zen tïngare zisi de ngaya tabin hip dena.

11 Zen diki Kristen zi mo lowe henna kirekam. Sap Alap mes zëre mo
kwasang-kwasangna nëbe mae hap goltreizimki– tïngare zi aususa dikim
ngaya tabin hip denaye.
12 Zep aumwa hap de yaklanak an zen angkam lwa zahe'an, Alap mo
kwasang-kwasangna in, zen zen nëno mae mo enhonak syal gwe-gwenan.

* **2:7 2:7** 1Ptr. 5:3 * **2:8 2:8** 1Ptr. 2:15 * **2:9 2:9** Orep tangan zini hen aha zisi karekkam jap nul sonenda gwek. Zi de tahalha hap zëre mo bon yalsa sul sonen srëmkam, desa man dahyo gwek–pasarak de hwëna aha zi hip te-ala hap lirak tabin hip. Zëno bon de sërkam yawal gwenkam, dekam we wal walas zeban dahyo gwek– desa de kïtak lirak tabin hip. Men desa kirekam lirak da gwibik, zen dekam zep hwëna zi bina in mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwek. Dekam hom beyakam ëheya-hya gwe-gwek. Sap heya gwen naka de etan balk tankam, desa man damera gwek. Tana ïltïkïnnïk de ëbabu gwe-gwen zini, desa sap de lek-lek ta gwibin, ahaksa tamera gwen. Pemerinta hom kire hap jalse neibirida gwek. (Ef. 6:5-8; 1Tim. 6:1-2)

Nen dekam zebe Alap mo dwam gwibin sin ëliwehe gwe'an. Auhu-kama hole-hlena dekam zebe tapbla ul gwenan, hen enlala tatetekam hen dam-dam enkam dekam zebe lowehe gwenan.

13 Sap nen angkam Bian Yesus mo lwa halzan yaklana insae kara ë gwebla'an– men dekam sa nësa de ngaya tabin hip de Zini Kristus zëre mo sërkam de ngatan naban okamanak golati gwe ine zalake. Sap Yesus Zen hen nëno mae mo Alap Teipsïnnï.

14 Zen nësa dikim tïngare karek-karek nakon hïl tï sonebin hip Zënaka zerguku– hen nësa dikim enho nakon ngan tasibin hip. Sap Zen man dwam gweka– Zën dikim nësa enho nakon bi gwibiridan hap hen li ta sonebin hip, nen dikim syal-syalkam dawem ensa syal gwe-gwibin hip.*

15 Zep Titus Bak, tïngan in dekam tonbirida gwe, hen desan de ang tan hap tïtï ta gwibir, hen udobe naban jalse gwibirida gwe. Em in Alap mo nganak de syal gwe-gwen zi, zep bap zen aha maena emsa enlala gwe-gweblan, “Ba hap de desa salblan hap.”*

3

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

1 Ere mo tawa ta gwibin zini em enlala sobirida gwen– zen deka pemerinta mo mam-mam naka blikip neisibirida gwek, hen zen deka zëno mae mo olsa i-san i-san nei gwibik. Zen diki hohle gwen nik zen lowehe gwen– mam zi nik de banakare syal dawem hap gubiridannak depye.*

2 Zen bap zen aha zisi lamang ta gwibin. Hen bap zen aha zi niban ëdarak gwe-gwen. Zen diki sae-sae enkam zen lowehe gwen– tïngare zisi de blikip gwesibirida gwenkam.

3 Sap orep nëna hen enlala joblo-topna, hen Alap mo dwam gwibin sin home ang ta gwek. Hwëna totore tawa tabin sine ang ta gwek. Nësa hen mes kirekam-kirekam dwam-dwam enlala en hulek. Nëbon mae dekam enlala jal-jal en lwa gweka, hen nënaka de husus gwibiridan enlala en. Nen dekam zebe aha zi niban hwë-hwëkam nënaka husus eibirida gwek.*

4-7 Hwëna nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap dekam zep nëbe mae hap golzimki–
dekam de zëre mo enlala kae-kaesa hen kwasang-kwasangsa tame gun hup denaye,
Tane zemka in kim zer sonekake.
Nen sap home ba dawem maena syal eibik– dekam de nësa ngaya tabin hipye.
Hwëna zëre mo kwasang-kwasang en nakon ki nësa ngaya tabirki.
Dekam zep nësa karek-karek nakon ngan tasibirki.
Nen de desa sowe henkam nëre mae mo lowe hennak eisbin hip,
Zen zep zëre mo Enhona dawem en tangankam nëbe mae hap hlë ta sonezimki.
Zen Dekon zebe etan de jaha gwibiridan hap dena eis gwibirin.
Hëndep dekam zebe aha zi makan ëliwehe gwenan. *
Zep eiwa Alap mamkam nësa kwasang gwibiridaka,
zep kïtak nësa de ngaya tabin hip de Zini Yesus onakon kirekam syal gwibirki–
nen dikim zëre mo nwenak ëdakastïn hïp dena insaye.

---

* **2:14 2:14** Kel. 19:5; Ul. 4:20; 7:6; 14:2; 1Ptr. 2:9 * **2:15 2:15** 1Tim. 4:12 * **3:1 3:1** Rom. 13:1-7; 1Ptr. 2:13-14 * **3:3 3:3** Ef. 2:1-2; 5:8; Kol. 2:13 * **3:4-7 3:4-7** Yoh. 3:3-7; 1Ptr. 1:3

Zen in zep esa hëndep de lowehe gwen hap dena hla kul–
men kirekame Alapsa enlala zon tasïblïn naban blol ëbla'anke.
Sap nen an zëno hanan tabin walas.

8 Insa Alap mo kwasang hap dena ale gul, zen eiwa tanganna. Ëe zebë
dwam gwe'an– em de dekam kïtak dawem enkam tawa ta gwibin hip.
Dekam Alapsa de taïblïblan wenya enlala zon tasïk gweblan naban sa
dawem ensa de syal gwe-gwibin hip ëalp gwe tine gwer. Kirekam de
lwankam, tïngare zini anakan sa ëenlala gwe-gwer, "In aïrïs," hen zen
dekam sa zëno mae mo lowehen dawemna in san ang tal.

9 Hwëna Yahudi mo ëpba olak de kokung gul zahe gwen hap de ol keisa-
keisana emki langa gulsuk gwen– hen sap orep de auyan-aza mo bosemse
hap dena, hen Musa mo ëpba jalse gwen ol hap de ëïlman gwe-gwen naye.
Kire nakon de ëol tetek gwe-gwenna, zen waba hap.

10 Zi de eno jematnak denaka zëre osan dep de hlïl irin hip tïtï ta
gwibinni, emki sap jalse gweblanna dan soblan. Zen de dekam sal srëm
gwenkam, emki tïngare Kristen zisi gubiridan– zen de zini in han zersiri
gwen srëm hap.*

11 Sap ena tawana: Kirekam de zini, zëno mae mo enlala dawemna mes
hom gweka. Zëre mae mo karek gol gwenna, zen dekon zebe dam lasïk
gwibirin, "Zen mes eiwa de orana hli dak."

Aumwa hap de ol:

12 Ëe kimë eno weinak dep Artema'a zer sone'ak, ahaksa Tikiku'u, zen
dekam em nabakam abon onak dep Nikopolisk hatazan. Sap ëe mesë hi
ngëp tamle benkam de zëwe gwën hap kalang gwek.

13 Hwëna zi darena an zëbonë suratna ansa gol sone'an, ahana
pemerinta mo jalse gwen olsa de klis gul gwen zini Zenas Bak, ahana
Apolos. In kon de etan song ënnak, emki dawem enkam mas gwizimdin–
tahalha srëmkam deka song ëka.

14 Zen diki nëno mae mo jematnak de zini, kirekam zen lowehe gwen–
dawemsa de goltrei gwizimdinkimye. Nen kirekam nen nëre mae mo
Kristen bose walya ban hwë-hwëkam nëre mae mo tahalhana sul sone
gwizimdin. Totoresa bap nen lowehe gwen.

15 Men zen awe aban mae lowehe gwenan tïngan dawem ensa ep nol
soneblal. Ano mae mo dawem gol sonenna ansa hen tonbirida– kïtak men
zen asa Kristus mo bose hap kwasang neibirida gwenanye.

Dikire Bian mo kwasang-kwasangna kïtak ebon mae onak lwa gwek.

* **3:10 3:10** Mat. 18:15-17; Rom. 16:17

Paulus mo surat Pilemon Bak hap

1-2 Ano dang tïnïnak de syal bosena Pilemon Bak, * hen eno golak men
zen Kristen zini ëtagal gwe-gwenan, hen nëre mae mo somola Afia, hen
Arkipus Bak– men zen hen Alap mo nganak syal gwe-gwendake: Suratna
an ebe mae hap.
Kristus hup de jal hap de bwinak gwën zini Paulus onakon, hen nëre
mae mo osona Timotius onakon:
3 Dawem! Nëre mae mo Bian Alap ne Bian Kristus Yesus ne sa kwasang-
kwasang zemka mamkam ebe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre nik mo
taha terenak esa lowehe gwer.
4 Pilemon Bak, ëe, Paulus, Alapsa de gu soneblan nakon kimë emsa en-
lala gwe-gweblanan, dekam ebon onakonë dawemsa golbla tine gwenan,
5 sap ëe ama anakan emsa sal gweblanan: Em eiwa-eiwakame Bian
Yesussu taïblïbla'ara, hen tïngare Alap mo hlïl irin wenya ema kwasang
gwibirida gwenda.
6 Sap nen mese Biansa de taïblïblan nakon aha-en ëka, zen in zebë
Alapsa ebe hap hen anakan abe ta gwenan, “Bian, tïngare dawemna
mensa Kristus hun de zeraha-en gwen nakon hla kul gwenan, dikire hen
Pilemon Bak kïtak tame gul gwek.”
7 Oso Bak, sap em mese Alap mo hlïl irin wenya kip kwasangna goltrei
gwizimki, zen dekon zebë isrip-srina hen tatetekam de gwën hap dena eis
gwibik. Tïngare Kristen zini, zen hen ebon onakon enho mïsrïm-srïna
neis gwibi'in.
8 Zen in zep, sap nen mese apdekam Kristus hun ëraha-en gweka, zep
ëe amaka emsa anakan tïtï ta'an, “A kirekam syal gwe.”
9 Hwëna ëe homë kirekam emsa gwëbla'an. Hwëna ama sap'nen emsa
abe ta'an, “Asa de kwasang gweblankam, em wëhë ano dwam gwibin sin
ang gwe'anka?” Sap ëe an zi bogol, hen Yesus hup de jal habë jalom ëk
tïhinak awe gwë gwe'an.
10 Zebë emsa Onesimus Bak hap denaka angkam gu sonebla'an. Zen mes
bwinak awe de asa mas gwe-gweblankam gwëka– san de ano tane tangan.
Zep bahem tol karek tan.
11 Menkam nen emaka bose laka, “Waba Hap Bak”kam, sap zen dekam
asang naban ebon babu gwe-gweka. Hwëna angkam esa en gweblala,
“Syal-syal tanganna.” †

---

* **1:1-2 1:1-2** Pilemon Bak zen Kristen zi mo aha mamna– ëna Kolose mo langnak dena. Zëre mo ëna, san ha Laodikia. Hen zëwe de Kristen zini zëno golak tagal gwe-gwek. Zëno te-alana mes yap beya gweblaka, sap zen zisi bi gwibirida gweka– dekam men kirekam te-alakam lup nul gwekke. (Emki hen 1Tim. 6:1 mo otde alenak hlaun.) Paulus kim langna iwe amjanbirki, zen mes Pilemon mo golak gwë gweka. Hwëna dekam Pilemon hon de babu gwen zini Onesimus man yap Paulus mo olsa sane gwe-gweka. Zao kim lwa se'ak, Paulussu dekam zep Kristus hup de jal hap Romak de bwinak se dyaink. Hwëna Onesimus dekam hen Pilemonsa de babu gweblan nakon heya gweka. Nen home angkam tame u'in, “Onesimus banakan Paulussu etan zertoweka.” Hwëna zen man eiwa zertoweka, hen bwinak man Paulussu mas gwe-gweblaka. Suratna ansa Paulus Pilemon hap ale gulbluka– deban de Onesimu'u etan zëbon osan dep anakare ola ban zer sonen hap, “Bahem Onesimu'u karek tan, sap zen mes angkam Kristen gweka, hen asa dawemkam mas gwe-gweblaka.” Sap dekam, babu gwen zi de heya gwenna, sërkam karek da gwibik. † **1:11 1:11** Onesimus Bak mo bosena enlala naban. Enlalana “syal-syal tanganna.” Hwëna nonol mes heya gweka, zen in zep Paulus weha olkam bose taka “Waba Hap Bak”kamye.

12 Zep ama angkam ano dang tïnïnak de walasna ansa etan ebon osan
dep zer sone'an.
13 Ëe ama sap awe de zergwë gwen hap dwam gweblak– zen de eno
weinak asa mas gwe-gweblan hap, ëe kimë nama ëngaya gwen hap de ol
dawem gol halada gwen jal hap bwinak awe gwë gwe'anke.
14 Hwëna em de asa kirekam gublun srëmkam bëjënë. Diki dawemna–
em de asa de kwasang gweblan nakon gublunkam bap, "Amki zergwë
gwe." Hwëna menkam ëe emsa de sowë tan makanë zergwë gwek– kimë
emsa tawa ta srëm gwe'akye.
15 San ha Alap kirekam mes yap emsa dwam gwizimki, "Dikire nongka
sya këk. Hwëna kim de etan gaïng ë'anka, dekam molya sya këka."
16 Hwëna zen angkam emsa de babu gweblan en hap de zisi hom.
Kirekam de gwën nakon zen mes tangan esek gwe seka. Sap zen angkam
nëno nik mo dang tïnïnak de oso. Hwëna dawemkam eno tangan mo
dena, sap zen ebon de babu gwen zi. Hwëna angkam Yesussu de taïblïblan
nakon zen mes tangan gwëra– san de nëno nik mo oso tanganna kiye.
17 Zen in zep, em de asa enlala gweblankam, "Zen ano Kristen bose," ki
Onesimu'u etan zerin– san de ënaka de zer irinni kiye.
18 Zen de orep banakare maekam emsa karek tanna, ahaksa eno kire-
kiresa de ahan gonna, zen hwëna ëe asa ep te-alana golblal.
19 Suratna an mo aumwa hap de alena an ëre mo tahakamë ep ale
gulblu'an: ‡ Ëe an Paulus, ëe asa kïtak te-alakam sul soner. Hwëna sap
diki amaka emsa enlala sobla'an, "Diki em emaka ano dwam gwibin sin
totoresa ang gwe'ara, sap ëe hëndep de gwën hap denakaë emsa tawa
tak."
20 Zen in zep, Oso Bak, sap nen mese Kristus hun ëraha-en gweka, ëe
ama emsa ano ol san de ang gwen hap abe ta'an. Em dekam esa ano
enhona ap mïsrïm-srï tablala.
21 Pilemon Bak, ëe kimë suratna ansa de ep ale gul soneblan hap enlala
gwe'ak, ëe mesë hen dekam emsa anakan taïblïblak, "Zen molya ano abe
tan en san zer inki. Hwëna zen sa hen etan zëre mo enlalakam sërkam
kwasang gweblala."
22 Hen ere mo gol teksonna ahana ap hohle ta gublu. Sap ëe ama Alapsa
anakan blol gwebla'an, "Zen man tïngare aya-wal oso-walya eno mae mo
abena sal gwe'ara. Zep Zen sa etan bwina an kon ebon mae osan dep asa
zerwet sola."
23 Epafras Bak, men debanë Kristus hup de jal hap bwinak awe ë'an, zen
dawem ensa ep gol soneblaka.
24 Hen kirekam– ano syal bose walya, Markus, Aristarkus, Demas, hen
Lukas. Zen hen dawem ensa ep nol soneblak.
25 Dikire Bian Kristus Yesus onakore kwasang-kwasangna eno mae mo
enhonak lwa gwek.

‡ **1:19 1:19** Suratna an aha zi Paulus mo olsa ale gulku. Hwëna aumwa topnak de ola an, desa Paulus zën ale gulku.

Surat Ibrani*

Mae hap de ol: Alap mes zëre mo Tanena zer sone zaka– nësa de dam tangankam tonbiridazan hap.

1 Orep nëno mae mo auyan-aza hap, Alap etan-etankam zëre mo ol
ayang gul gwen zi hip ola gol gwizimki– dekam de tïtï ta gwibin hip hen
jalse gwibirida gwen hap.
2 Hwëna angkam okamana an mo aumwa hap de yaklanak an zen ki lwa
zahe'an, Alap mes zëre mo Tanena zer sone zaka– nësa de dam tangankam
tonbiridazan hap. Alap nglï naban okama naban kïtak Tane zem in mo
taha san yang sosuku, hen Bi zem in mes ki anakan gu-gubluka, "Ë e asa
kïtak ebe hap golblal."
3 Nen Alap mo ngatan zi mo lang nakore ngatanna tïngan Zëbon
onakone dam ulsuk gwenan. Tane zem in hen Alap– men kirekam hen
Bi zem Alap. Tane zem in mo ola soson tanganna, zep zëre mo ol-gun
enkam tïngare zëre mo syal gwibinni insa ïrïk gïl gwenda. Zen de ïrïk
gïn srëmkam maka sekwak gwe-gwenan. Zen kim nëno mae mo kareksa
de ngan gulsuzimdin hip tïlkï, dekam zep ngatan zi mo lang san dep sewe
seka– Teipsïn Tangan Zini Alap mo dam taha nakon dikim nikirin hip. Zen
dekon zep kïtak angkam ïrïk gï'ïra.

Mae hap de ol: Alap mo Tanena in, Zen kïtak de Alap mo dam taha nakore zi nikon teipsïn tanganna.

4 Tane zemka in zao drë neka, zëre mo dam taha nakore zini dekon
otde tangannak lowe he'an. Hen bose teipsïnnï mensa zëbe hap golblaka,
dekon zep Alap mo dam taha nakore zini in kïtak blikip neisïk gweblanan.
Sap zëno mae mo bosem-sena hom kire teipsïn nïye.
5 Sap men kirekam Yesussu gubluka, "Em in ano Tane," zëre mo dam
taha nakore zini desa hom kirekam gubiridaka. Sap Alap man Yesussu
gubluka,
"Em in ano Tane,
Ë e mesë namen damnak Ënaka anakan kira tanan, 'Ë e an eno Bian.' "
Dekam zep etan Alap gubiridaka,
"Zen in eiwa ano Tane.
Tïngare zini zep sa blikip neisïk gweblal."*

---

* **: 1:1** Ol tatakna an, angkam anakare dam gulsunnu hom, "Zen ale gulku." Men zen ale gulku zëre mo bosena hom kira gulku. Orep ahakon man kïl nïl gwek, "Paulus ale gulku." Hwëna angkam man enlala nei gwibirin, "An aha zi mes yap ale gulku." Sap zini men zen ale gulku, zëno srip gulsunnu srën tangan– Paulus Bak mo ol ale gun nukonye. Angkam ahakon man enlala nei gwibi'in, "San ha Apolos Bak ale gulku." (Kis. 18:24-28; 1Kor. 3:1-9) Ahaksa aha zi mes yap ale gulku– men zen hen Timotius Bak han song ë gwekake. (Ibr. 13:23) Men zëbe mae hap suratna ansa ale gulzimki, zen Yahudi zini men zen ëKristen gwekke. Suratna an mo bosena "Ibrani"kam nen gwibirin. "Ibrani," zen Yahudi zi ausu mo aha bose, hen zi ausuna in Ibrani olkam don gwibirin. Hwëna men zen ale gulku, zen hom Ibrani olkam suratna ansa ale gulku. Zen hwëna Yunani olkam ale gulku. Mae hap hwëna suratna ansa "Ibrani"kam bose nuk: Sap men zen ale gulku, Yahudi zi mo kirekam de Alapsa betek gweblanna beyakam srip gulsuku. Zen mae hap ki srip gulsuzimki: Dekam de Kristen zi anakan dam gulsuk gwen hap, "Insa orep Yahudi zini tame gun srëmkam syal nei gwibik, hwëna angkam Yesus nëbe mae hap kïtak sul sone gwizim'ira." Hen suratna an– dekam de nen Yesussu enlala gwe-gweblan hap, "Zen eiwa teipsïn tanganna." * **1:5 1:5** Mzm. 2:7; 2Sam. 7:14; 1Taw. 17:13

6 Hen Alap kim Tane Tangan zem insa auhu-kama zi hip zertreizimki, Zen
dekam zep zëre mo dam taha nakore zini gubiridaka,
"Em kïtak boklesa kom la gweblak."*
7 Hwëna Alap kim zëre mo dam taha nakore zi hip dena srip gulsuku,
Zen anakan gubiridaka,
"Ëe ëre mo dam taha nakore zini asese habë li yul sonenda gwenan–
dekam de aha lang san ano syalsa nabakam golada gwen hap.
Hen syauk hïtïn hïbë li yul sonenda gwenan–
dekam de zisi halen ta gwibin hip ahaksa karek ta gwibin hip."*
Zep Alap zëre mo dam taha nakore zini in man Yesus onakon ëlwala he'an.
8 Hwëna Tane Tangan zemka Alap man hwëna gu-gubluka,
"Em in hen Alap. Em hëndep denaban esa ïrïk gïlï.
Eno ïrïk gïnnï sa soson gwer, sap Em zisi dam-dam enkame klis gul gwenda.
9 Em dam-damkam de gwën zi mo syala desa ema sam gwesïk gwibirida.
Karekkam de gwën zi mo syala desa ema husus gwe-gwibirida.
Zen in zebë ere mo Alapna Ëe eno bosena teip gulsubluk– tïngare ere mo
wal bose wal onakonye.
Zep sa tïngare zini eno bosena isrip-sri nei gwibir."*
10 Zep Yesus eiwa teipsïn tanganna– Alap mo dam taha nakore zi nikonye.
Zep Desa en Alap anakan gubluka,
"Em in hen Bian. Nonol lonesen nakon zebe ere mo tahakam okamana
ansa moko gulku,
hen nglïna ere mo tahakame yang tasïkï.
11 Nglï naban okama naban sa jek-jak nër.
Hwëna Ena hëndep denaban esa gwë gwera.
Nglï naban okama naban pakean mo kim sa kwang nër
12 hen ohlong nër.
Zen dekam esa hiri son hap lak sola.
Hwëna Ena molye wet gwesïk gweka,
hëndep bogol gwen srëmkam esa hëndep denaban gwë gwera."*
13 Hen Alap hom zëre mo dam taha nakore zini aha-en mae gubluka– men
kirekam zëre mo Tane Tanganna Yesussu gublukaye,
"Em ano dam taha nakon nikirin–
dekon de hen teipsïnkïm ïrïk gïn hïp.
Ki asa hwëna ebe hap de jal zini ere mo tana ïltïkïnnïk sisik gulin."*
14 Hwëna Alap zëre mo dam taha nakore zini insa kirekam bëjen dam
taha nakon de teinikirin hip gubiridan. Zen hwëna zëre mo syal ensa de
gol gwen hap, hen desa man nësa de mas gwibirida gwen hap gubirida
gwenda– nen men zene dekam de ëngaya gwen hap dena ulin gwenanke.

2

Mae hap de ol: Alap mensa nër hom ëngaya gwen hap dena nëp golzimki, desa bap nen asyas makan enlala gwibin.

1 Zen in zep, Yesus onakore ola insa nër hom dokwak uk, nen dawem
enkam nen i-san i-san gwe-gwibin. Kire srëmkam ki sap de ora san esa
ëgwahal.
2 Sap orep Musa Bak hap Alap onakore tïtï tabin ola zëre mo dam taha
nakore zi ayang nul gweblak, zen zep hwëna ahakorena kip ayang gul

* **1:6 1:6** Mzm. 97:7 * **1:7 1:7** Mzm. 104:4 * **1:9 1:9** Mzm. 45:7-8 * **1:12 1:12** Mzm. 102:25-27
* **1:13 1:13** Mzm. 110:1

gwizimki. Zen Alap zëre onakon hom mwin-mwankam gulin gweka. Zëre mo dam taha nakore zi nikon gulin gweka. Sap kirekam, hwëna zen hen eiwa de tangaranna. Hen men zen desan ang ta srëm gwe-gwek hen nol drak-drak nei gwibik, desa ki Alap karek ta gwibirki.

3 Hwëna Yesus, Zen Alap mo dam taha nakore zi nikon teipsïnnï. Zen in zep, angkam de wenya nësa dawemkam tangan sa karek tabiri– nen de ëngaya gwen hap de zëre mo ol ësena ansa asyas makan gweibinkimye. Sap Bian Yesus Zën nonol gol haladaka, hen men zen nonol ësane gwe-gwek, zen mes nëbe mae hap eiwa nul gwizimk.

4 Alap Zëna hen mes zëno mae mo ola insa eiwa de gulzimki– Zen kim kirekam-kirekam owasna gol gwizimki, hen zëre mo Enho nakore sosonna kim zëre mo dwam gwibin sin zi hip ing ta sone gwizimkiye.

Mae hap de ol: Yesus kire hap zi tangankam hata zaka.

5 Hen Alap hom zëre mo dam taha nakore zini dam tasibirki– zen de okama ësena insa ïrïk gïn hïpye, in zep denaka angkam lonbi'inye. Hwëna Zen diki Tane zik sa okama ësena insa ïrïk gïlï.

6 Hen zini nëbe mae hap dena Alap mo olak man lwak, aha zini kim anakan Alapsa gublukaye,

“Bian, Em ba habe zi tanganna asa nwekam golëake gwenda?
Hen Adam Bak mo auyan-aza tane walya asa ba habe kwasang gwibirida gwenda?
Sap ëe an otde tangannak denakake, hwëna Em mese ano mae mo bosena esek gul sezimki.

7 Sap angkam an kimë okamanak awe lowe he'an, ano mae mo bosem-sena betekna–
ere mo dam taha nakore zi nikonye.
Hwëna Em mese abe mae hap teipsïnkïm de lowehen hap de bosena hamal gulzimki.
Dekam hwëna ëe asa ere mo dam taha kore wenya insa leipsibiridal,

8 hen tïngare kirekam-kirekamna ëe asa bi eibir.”*
Alap mo ola insa anakan lwak, “tïngare kirekam-kirekam”sa de zini nen bi gwibin hip, enlalana aha-en mae molya lwa kïnïk. Zep zëre mo dam taha nakore zini zao hen bïtï gwe'an– nen de lamkam bi gwibiridannak. Hwëna nëno mae mo kirekam de ïrïk gïn hïp denak hom am angkam zau'un.

9 Diki Yesus en angkam kirekam bi gwibirida'ara. Zen kim menkam okamanak gwëka, dekam zëno bosena hen “betekna Alap mo dam taha nakore zi nikon”– nen an kiye. Hwëna Zen mes nëbe mae hap karekkam tïlkï. Zen in zep Alap zëbe hap bose dawemna golblaka, hëndep angkam zep Zen kïtak teipsibirida'ara. Alap eiwa man nësa sërkam kwasang gwibiridaka, zep Tane zemka zer soneka– Zen de nëbe mae hap okamanak awe tïn hïpye.

10 Alap Zën kïtak bi gwibi'ira, hen zëre mo sosonkam kïtak jowek. Zen in zep Alap hap man tangan dakastïlblï'an– Zen de walas beya gwen hap, hen walasna insa de Zën zëre mo ngatannak golëlowehe gwen hapye. Hwëna Yesus Zen Zen– walasna insa de zon guludan hap de Zi niye. Zen zep Yesus hup dakastïlblïk– Zen de walasna in hap kareksa goltowen hap denaye. Zen zep Alap zëre mo Yesus hup de dwam gwibir-blinna sul soneblaka– kim karek yala insa de goltowennak nwe enkam kara takaye.

11 Zen in zep angkam nwe-mase gwe'an, Tane zem Yesus Zëna, hen Zen men desa karek-karek nakon aha-rok'nen ngan tasibirki, zëno mae mo

* **2:8 2:8** Mzm. 8:5-7

Bianna aha-en. Zen in zep Yesus hom nësa saher gwibirida'ara– anakan de gubiridan hapye, “Zen ano oso wal.”
12 Sap Alap mo olak Yesus “oso wal”kam nësa gubiridaka– kim Alapsa hamal hap anakan gublukaye,
“Bian, ërë mo oso walya ban de golëyaïng gwe zannak
Ë̈e asa eno bose dawemna zëno mae mo inik teip gulsuk gwer.
Ë̈e asa dekam Emsa tërya ban apdenak ziisrip-sri gwe-gweblal.”*
13 Yesus hen man Alap mo ëpba olak hamal hap guku,
“Ë̈e asa Bian ensa blol gweblal.”
Zëwe hen man nëbe mae hap dena Alapsa hamal hap gubluka,
“Ë̈e ama angkam, walasna mensa Ena abe hap kap gulbluka, deban mae golëyaïng gwe'an.”*
14 Mensa “walas”kam gubiridaka, zen kala bare tim nibare wenya nësa ki gubiridaka. Zep Yesus zëre hap hen man tangan dakastïk– kala bare tim niban de hen hata zankamye. Zen in zep tïn hïp de tim niban golhata zaka– dekam de dowal mo kïgï mo sosonsa juwe gwen hap denaka timbwas gulblun hap.
15 Hen Zen mae hap kirekam syal gwibirki: Dekam de gwiswe sonen hap, tïngan men zen tïn hïp ëaïrï gwenanye. Sap zini nen menkam nëre mae mo gwën holona men kiye dekam tïnsï ema aïrï gwibik. Hwëna angkam Zen mes nësa tïn hïp de aïrïnnï in kon gwiswe soneka.
16 Zep man tangan dam gwesïnïn: Yesus kim tïlkï, Zen Alap mo dam taha nakore zisi hom mas gwibiridaka. Zen hwëna Abraham mo auyan-tane walya nësa mas gwibiridaka.
17 Zen zep tangan zëbe hap dakastïlblïk– zi timkim de hatazan hap denaye, an kire tim niban oso wal zem nen lowe he'anye. Zen zep nëbe mae hap nwe-mase gwe'ara– san de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo teipsïnnï, Zen de nësa Alap osan dep mas gwibirida gwen hap. Hwëna Zen orep de Alap mo golak de syal tan zi mo kim hom sapi kalkam nëno mae mo karek-karekna ngan gulsuku. Zen hwëna zëre mo kalkam ngan gulsuku. In zep Yesus zi timkim hata zaka, hen nen zebe anakan tame lak, “Zen eiwa taïblïblan tanganna hen kwasang-kwasangna.”
18 Sap Zëna hen nëno mae mo kim karekna goltowe gweka, hen man sap kareksa de gon hap de enlalana hata gweblaka. Zen in zep soson srëm zini nëno mae mo lowe hensa tame gul gwe'ara– nen kime sap kareksa de gon hap ëalp gwesïk gwenan. Zep nen kime abe la gwenan, Zen dekam zep enlala tatetena nëbe mae hap zer gwizimnira.

3

Mae hap de ol: Alap mo Tanena in, Zen Musa Bak onakon teipsïn tanganna.

1 Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap nësa mes Alap hlïl inki– zëre onak de enho lalak enkam lowehe gwen hapye, zep nen dawem enkam Yesussu tame tan. Sap nen ema zëbe hap dena damnak anakan ëgu gwe'an, “Zen Alap zer soneka, hen nëbe mae hap Zen mes nwe-mase gweka– Alap mo golak de syal tan zi mo Teipsïn Tanganna.”
2 Sap Zen Alap zëre mo taïblïblan tanganna, zen zep Alap syala in hap dam tasïkï– men kirekam hen orep Musa Baksa taïblïblakake, zen de Alap zëre mo nga yala Israelsa syal gwe-gweblan hap.

* **2:12 2:12** Mzm. 22:23 * **2:13 2:13** Yes. 8:17-18

3-6 Zep teipsïnnï nonol sap Alap Zën, zao Yesus, zao Musa. 4Hwëna men zen tangan kïtak bi gwibi'ira, Zen Alap Zën. Zen Zen nga yala insa bi gwebla'ara, hen kama bi tanganna Zen. 5Musa Bak zen hwëna Bi Tangan Zini in hon de syal gwe-gwen zi. Zen hen taïblïblan tanganna, zep dawemkam Alap zëre mo dwam gwibin sin zëre mo ngana insa syal gweblaka. Hen zëre mo syala kon ngein sin dep dena anakan goltrei gwizimki, “Abon onakore teipsïn zini sa hata zala.”* 3bZep Yesus, Zen Musa onakon teipsïn tangaranna, 3a,6asap Zen bi tangan Zini in mo Walas tangan, hen Alap mes Desa Zen de hëndep denaban ngana insa kara ta gwen hap taïblïblaka. 6bZep nen an eiwa Kristus mo nga– nen de aïrïn srëmkam Zëbon en anakarekam ëblol gwe-gwenkamye, “Zen sa kïtak nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zimdi.”*

Mae hap de ol: Bap nen Alapsa de taïblïblanna baes tan.

7 Zen zep Alap mo Enhona nësa gubirida'ara,
“Namen de yaklanak Alap zëre mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.
8 Bahem ere mae mo auyan-aza mo kim ënol drak-drak gwe-gwen–
zen men kirekam sasa lang nakon Abon onakon de te so gwen hap ëasas
gwe-gwekke.
Zen dekam zep anakarekam Asa nakasïk gweblak, ‘Alap wëhë nësa karek
tabi'inka?’
9 Eno mae mo auyan-azana sap mes hla nul gwek–
owas-owasna mensaë empat-pulu tahunkam syal gwe-gwibir-zimkye.
Hwëna zen nama dekam Asa kareksa de gulin halasen gwenkam nakasïk
gweblak.
10 Zen in zebë tangan hëndep blalen gwibiridak,
zebë anakan gubiridak,
‘Zen molya etan Abon osan dep lwanda halzak,
sap Asa de i-san i-san gweblanna mes tangan baes tak.’
11 Zen in zebë desa jala ban anakan gu-gubiridak,
‘Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,
zen hwëna toton molya zë yaïng gwek.’ ”*

12 Zen in zep, aya-wal oso-wal, dawem! Bap nen Israel mo kim ëgwën. Em ema ahakore nik Ngaya Zini Alapsa hli lanank– dekam de ere mae mo enho karek lam tan san ang tan hap. Ki hwëna dekam esa Zënaka de taïblïblan nakon ëbutehal gwer.

13 Zep emsa de ahanaka karek ora san dep yasik tan srëm hap, emki enaka yakla jamkam tïtï ta gwibin. Sap Alap mo olak men anakan lwak:
“Namen de yaklanak Alap zëre mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.”
“Namen de yakla”kam mensa guku, zëno enlalana, nen de yakla jamkam nënaka tïtï ta gwibin hip. Sap kire srëmkam, ki nëre mae mo karekna in zen sa nëp dërek gwe-gwizim, hëndep zen sa nësa al tasibir. Zep esa hëndep ënol drak-drak gwer, hëndep dekam esa Alapsa langa lasïl.

14 Hwëna nëne Alapsa de taïblïblannak tatem ëzauk gwe'ak, men kire enkam nonol lone sennak taïblïblakke, nen dekam esa aumwa hap de yaklanak, mensa Kristus nëbe mae hap hamal gulzimki, desa kïtak ulin.

15 Zep nen bap nen Alap mo ola insa eititi gwe-gwibin– men zen anakan lwakye,

---

* **3:3-6 3:5** Ul. 18:15-19 * **3:3-6 3:6b** Men zen suratna ansa syal gwibirki, zen “nga” hap awe “gol”kam ale gulku. Zen kim “golsa de syal gwibin” hip ale gulku, zëno enlalana sap Alap mo hlïl irin zini Israelsa de syal gwibin hip. Hwëna Orya olkam, Israelsa bëjen golkam enlala gwibiridan, hen bëjen zisi gol makan taun, zep “ngasa de syal gweblan”kam li nul sonek. * **3:11 3:11** Mzm. 95:7-11

“Namen de yaklanak Alap zëre mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.
Bahem ere mae mo auyan-aza mo kim ënol drak-drak gwe-gwen–
zen men kirekam Abon onakon de te so gwen hap ëasas gwe-gwekye.”*
16 Zen kirekam banakare zi? Zen sap dwan zëre mae mo ikim am Alap
mo ola ësane gwe-gwek! Zen hwëna ba hap etan zëre onakon de wet so
gwen hap ëasas gwe-gwek? Zen men sap Musa Bak Mesir kon gwiswe
soneka!
17 Hen zen banakare zisi Alap empat-pulu tahun enkam jal gwibirida
gweka? Zen sap Israel mo auyan-azana– men zen karekna nulin halasen
gwekke. Hëndep zep zëre mae mo tok-tokna hli nulida song gwek– sasa
lang san kim sek gwe song gwe'an zakye.
18 Hen zen banakare zisi Alap anakan gu-gubiridaka?–
“Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,
zen hwëna toton molya zë yaïng gwek.”*
Zen men zen Alapsa de taïblïblan hap baes takke.
19 Zep angkam mes tangan dam gwesïnïn: Zen mae hap Alap mo
golëteinikirin langnak yaïng gwe srëm gwek: Sap zen hom Zënaka
daïblïblak.

4

1 Zen in zep, sap Alap molya zëre mo ol gu-gunnu insa eititi gwibirki,
zëre mo olsa de i-san i-san gwe-gwibin wenya, zen zen en sa zëre mo
golëteinikirin langnak yaïng gwer. In zep nen ki ëngalap gwe-gwen–
anakare hap, “Nëbon mae onakon bap zen aha maena zëwe hata srëm
gwen.”
2 Sap Alap onakore ol dawemna nëbon mae onak mes hatak– men
kirekam hen orep Israel hon hatakke. Hwëna zëbon mae waba tangan
hap lwak, sap zen hom daïblïbik.
3 Hwëna nen an zen angkam laïblïbi'in, nen mesë Bian mo hamal gun
langna iwe de yaïng gwen hap dena ulink. Hwëna men zen daïblïbir srëm
gwek, desa man Alap gubiridaka,
“Ëe mesë nol drak-drak wenya insa jala ban gu-gubiridak,
‘Mensa langna zao de golëteinikirin hip gu-gubirida guk,
zen hwëna toton molya zë yaïng gwek.’ ”*
Hwëna Alap Zën de zi niban golëteinikirin hip dena insa mes sap auhu-
kamana an mo nonol lonesen nakon nëbe mae hap hamal gul guzimki.
4 Nen ema anakan dam ulsu'un, “Langna insa nëbe mae hap mes hamal
gul guzimki,” sap Alap mo olak man lwak,
“Yaklana tujuna, Alap dekam syala golzausuku, sap Zen mes dekam
kïtak sul soneka.”*
5 Zep langna in angkam sul sonen nik lwa'an, sap hyanak Alap dekam zep
Israel mo auyan-azana insa gubiridaka– men kirekamë gulk kon ale gulye,
“Zen toton molya zë yaïng gwek.” Sap sul sone nik de lwan srëmkam, ki
molya Alap kirekam gubiridananam.
6 Zep angkam de zini nëbe mae hap Alap Zën de golëteinikirin langnak
de yaïng gwen hap dena nama lwazim'in. Hwëna men zen sap nonol ol
dawemna insa ësane gwe-gwek, zen mae hap zë yaïng gwe srëm gwek:
Sap zen man Alapsa de taïblïblan hap baes tak.
7 Zen in zep tahunna kim beya tangankam altïlsïk song gwek, dekam
zep Alap aha yaklana dam tasïkï– dekam de Zën de zi niban golëteinikirin

* **3:15 3:15** Mzm. 95:7-8 * **3:18 3:18** Mzm. 95:11 * **4:3 4:3** Mzm. 95:11; Ibr. 3:11 * **4:4 4:4** Kej. 2:2

langnak yaïng gwen hap denaye. Yaklana insa man ayatna inkam “namen de yakla”kam gubluka. Zen ayatna mensa Daud Bak anakan ale gulkuke, “Namen de yaklanak Alap zëre mo olsa em i-san i-san gwe-gwibin.

Bahem auyan-aza uk mo kim ënol drak-drak gwe-gwen.”*

8 Zi niban de golëteinikirin langna insa Alap enlala gwibi'ira, zen Yosua Bak men desan dep Israel mo auyan-azana golësek gwekake, desa hom enlala gwibirki. Daud Bak kim Alap mo ola insa ale gulku, dekam Israelk de zini orep mes langna zëwe yaïng gwezak. Sap zao de eiwa golëteinikirinkim, ki molya Alap etan aha yaklanak de aha langnak golëteinikirin hip gubiridananam.

9 Zep Alap zëre mo hlïl irin zini nësa nama Zën de golëteinikirin hip gugubirida gwe'ara– nen dikim nëre mae mo syalsa golzausun hupye, men kirekam hen Alap Zëna yaklana tujunak syala golzausukuke.

10 Sap mensa Alap golëteinikin'ira, zen zëre mae mo syala golzausunkum–men kirekam Zëna hen golzausukuye. *

11 Zen in zep, nen dawemkam ëalp gwe-gwen– ekakim Alap han apdekam ërnikink. Mana nëbon mae onakon aha mae nik zëwe hata srëm gwenanka– men kirekam orep Israel mo auyan-azana ëgwë gwekke. Sap zen man Alapsa de taïblïblan hap baes tak.

12 Zep nen bap nen Alap mo ola insa tim gun, “Zen asyas.” Sap Alap mo ola, zen nëno mae mo enhonak man tangan soson gwe-gwenan. Zen zep nwe-mase gwe-gwenan– san de ngayana. Hen Alap mo ola san de nëbok eihya-ngï eihya-ngï ben-benna kiye. Zen zep nëbon mae olk en san tïsïk gwenan, hëndep dan gaïng nënnak hata gwenan. Dekam zep nëno mae mo enlalana hen hole-hlena enhonak anakan kles so gwenan, “An zen Alap mo dwam gwibinni. An Alap mo dwam gwibin srëmna.”

13 Zep man tangan dam gwesïnïn: Alap mo nwenak zëre mo yang tabin wenya nen toton banakan molye ëani-ning gwek. Sap zëbe hap tïngan talusun nik ërlwa'an. Zep lamkam nen kire Alap hap esa nëre mae mo lowe henna kïtak oltrëblal.

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen nëbe mae hap Alap mo golak teipsïnkïm syal gwe'ara.

14 Zep Alap mo Tanena Yesus Zen mes nësa ngatan zi mo lang san dep ngeir gubiridaka– Alap zëre osan dep. Men kirekam orep Alap mo golak de syal tan zini Israelsa Alap hon dep zon nulida gwek, Yesus hen kirekam angkam nësa zon guluda gwe'ara. Zen Zen tangan angkam– Alap mo golak de nëno mae mo Teipsïn nïye. Zen in zep nen Desa en de taïblïblan ennak tatem ëzauk gwen. Bap nen zabe gweblan.

15 Sap Zen man nëno mae mo lowe henna kïtak anakan hlaul gwizimnira, “Zen an dekon sin gwe hana'ara. Zen wakin dekon sin gwe hana'ara.” Zen zep nësa dawemkam kwasang gwibirida gwenda, sap zëre

* **4:7 4:7** Mzm. 95:7-8 * **4:10 4:10** Syalsa de golzausun hup dena mensa ayat 9-10nak enlala gwibirki, zen tïnkïm de auhu-kamanak de syalsa hli yun en hap denaka hom. Hwëna zëno enlalana, nen de nama okamanak lowe hennak de anakan eisbin hip, “Ano syala mes tap gwenan.” Men kirekam Efesus 2:6nak lwa'an, nen Yesussu de taïblïblan wenya nen angkam Alap han apdekame ngatan zi mo langnak ërnikin'in. Zep nen auhu-kamanak awe home etan syalsa de gon hap ëdwam gwe'an– dekam de Bian mo nwenak ëdakastïn hïpye. Sap nen mese ëdakastïk– in kim laïblïblakke. Zep nen angkam san de syal srëmkam de teinikirinni kiye. Kristen zini nëbe mae hap Yesus mes syala sul soneka– nen dikim Alap mo nwenak ëdakastïn hïp denaye. Hwëna eiwakam de taïblïblanna zen hen goltrënkam, sap nen Alap hap de syala isrip-sri habe ol gwenan. (Yak. 2:14-26)

hon hen ki sap kareksa de gon hap de enlalana hata gweblaka– men kiye hen nen. Hwëna Zen hom mae karekna golka.

16 Hwëna nen mese angkam Deban ërdokot gwer! Zep nen kime Alapsa abe la gwenan, nen dekame damkam nëre mae mo abena Alap hap yaïng ïl gweblanan– Yesus in zëwe angkam nëbe mae hap syal gwe-gwe'araye. Zep nen sap esa aïrïn srëmkam Alap hon yaïng gwe-gwer– nen de ba maesa tahalha gwibinkimye. Dekam sa Alap nëbe mae hap zëre mo kwasang-kwasangna nabakam goltrei gwizimdi.*

5

1 Yahudi zini, Alap mo golak de teipsïn hïp zen zini aha-en dam dasïk gwenan. * Zëno syala, zen zi bose zemka de Alap hon golëyaïng gwe-gwen hap– ba maesa de Alap hap gol gweblankam. Hen zëno syala, bol-zaun tangan wenya, zen tïngare Yahudi zi mo karek-kareksa dikim tap gulsuk gwizimdin hip de sapi-kambingsi Alap hap tru tasïk gweblan hap.

2 Okamanak insa Alap mo golak de teipsïn hïp dam dasïk gwibirin, zen hen ki zi tangan. Zen zep aha zisi sae-saekam golëlowehe gwenda– tame gun srëmkam kim karekna nol gwenanye. Sap zëna hen man zënaka enlala gwe-gweblanda, “Aena hen sin-sinni.” †

3 Zen in zep nonol zëre mo karek-karekna in hap sapi-kambingni tru tasïk gwenda, ki zep hwëna aha zi mo karek-karek hap tru tasïk gwenda.*

4 Hen zi bëjen zënaka dam tasïn– Alap mo golak de teipsïnkïm syal gwen hap. Zen diki Alap Zën dam tasïk gwenda– men kirekam orep Harunsu dam tasïkïke.

5 Kristus hen kirekam. Zen Zën hom Zënaka teipsïnkïm drë neka, hwëna Alap ki dam tasïkï– anakan kim gublukake,

“Em in ano Tane,

Ëe mesë namen damnak Ënaka anakan kira tanan, ‘Ëe an eno Bian.’ ”*

6 Hen aha ayatnak Alap man gubluka,

“Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsïlï–

orep de teipsïn zini Melkisedek Bak mo kimye.”*

7 Yesus kim okamanak awe nama gwë'anka, Zen Alap de mas gweblan hap ol mam-mamkam go naban abe ta gweka. Zen man Alapsa anakan taïblïblaka, “Zëno sosonna ki– Asa de tïn nïkon ngaya tan hap denaye.” Hen Zen man Alapsa dawemkam betek gwe-gweblaka, in zep hëndep Alap zëno abena dokwak gul gweblaka.

8 Zen sap Alap zëre mo Tane, hwëna Zen hen awe de gwënkam Alap mo zëbe hap de dwam gwibir-blin san de sul sonen hap dena anakan tawa

---

* **4:16 4:16** Ibr. 10:19-20 * **5:1 5:1** Suratna ansa kim ale gulku, dekam nama Musa mo tïtï tabin ola syal nei gwibik– Yerusalemk de Alap mo golakye. Zep “dam dasïk gwenan”kam suratnak awe ale gulku. Alap mo gola insa tahun tuju-pulukam Roma mo jana nabare zini dri nuk, zep hëndep dekam Alap mo golak de syala nolzausuk– hëndep angkam. Zep men zen suratna ansa ale gulku, san ha tahun 60 maekam mes yap ale gulku. † **5:2 5:2** “Tame gun srëmkam de kareksa gonna,” zëno dam gulsunnu, zen Musa mo ahakore jalse gwen ol bete-teksa de gulmurun. Sap zëno tïtï tabin ola iwe, jalse gwen ol bete-tekna man sërkam beya gwek, zep tïngare Yahudi zini bëjen tïngan enlala gwibin. Zep ahakore ol jalse gwen bete-tekna insa tame gun srëmkam nulmun gwek. Eirim de kareksa gonna– men kiye, kahalo gwenna hen zisi de tanna, desa bëjen tame gun srëmkam syal gwibin. * **5:3 5:3** Im. 9:7 * **5:5 5:5** Mzm. 2:7 * **5:6 5:6** Mzm. 110:4

gweka, “Ëe hen asa karekna goltowe gwer– men kirekam Bian Asa dwam gwebla'araye.”
9 Zen in zep tangan Yesus in Alap mo nwenak dakastïlkï– zëre mo ngatan
zi mo langnak de gol tangannak de teipsïn hïpye. In zep hëndep nëbe mae
hap ëngaya gwen hap de ausuna Zëbon onak hëndep denaban lwa'an–
nen an zen Desa ang ë gweblananye.
10 Zep Yesussu Alap zëre mo gol tangannak de teipsïn hïp dam tasïkï– in
kim anakan gublukaye,
“Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsïlï–
orep de teipsïn zini Melkisedek Bak mo kimye.”*

Kristussu de ang gweblannak de ëzise gwen hap de ol:

11 Yesus mo kirekam de Alap mo golak teipsïn hïp de ola nama beyana–
desa de ebe mae hap golzimdin hip denaye. Hwëna ebe mae hap sa gwa-
gwa gwer– desa de srip gulsuzimdinkimye. Sap em in enlala tïhïsnï.
12 Diki angkam emaka aha zisi hen Alap mo olkam tawa la gwibi'in.
Hwëna ena hen nama tawa tabin hibe ëdwam gwe-gwe'an, sap nonol
lonesen nakon de tawa tabinni em desa home kïtak tame u'in. Em an
wal baïzïl makane nama lowe he'an, zebe momkam de taïzïbin en hap
ëdwam gwe-gwe'an. Diki angkam tembane drak-draksa emaka olgwen
gwibi'in.
13 Nama de momsa twen gwen zini, zen nama baïzïlï, zep zen hom Alap
mo nwenak dikim ëdakastïn hïp dena tame nu'in.
14 Tembane drak-drakna zen zise gwen zi hip dena. Sap kire zini zen
mes zënaka holokam tïtï da gwibik– dekam de enho drak-drakkam lowehe
gwen hap. Zep zen mes karek naban dawem naban de kles so gwen hap
dena tame nuk.

6

1 Zep Kristen zini nënaka de tawa ta gwibinkim bap nen tahan en san
dena etan-etankam gollwa halasen gwen. Diki olk san dena kim nen
nënaka tawa ta gwibin– Kristen gwennak dikim ëzise gwen hap dena kim.
Zep anakare ensa bap nen gollwa halasen gwen:
Waba hap de syalsa de baes gwibin hip dena– mensa Yahudi zini tim nul
gwenan, “Ëe dekon asa Alap mo nwenak dakastïl.”
Ahana, Alap ensa de taïblï gweblan hap dena,
2 hen zisi de baptis ta gwibin hip dena, *
tahasa de tehabirida inen hap dena,
hen juwen nakon de tim ëse naban luk tan hap dena,
hen Alap de karek gol gwen zisi hëndep denaban karek tabin hip dena.
Zen in kïtak nonol lonesen nakore tawa tabin.
3 Zep anik olk san dep dena insa emsa tawa tabik, sap nen ema Alapsa
anakan laïblïbla'an, “Zen sa tame gun hup de sosonna nëbe mae hap
golzimdi.”

---

* **5:10 5:10** Mzm. 110:4 * **6:2 6:2** “Zisi de baptis ta gwibin hip dena,” awe Yunani olkam hom “baptisan”kam ale gulku, hwëna “baptisan-baptisan”kam ale gulku. Zep zëno dam gulsunnu aha-ere baptis tabinsi hom, hwëna beyana. Baptis tabinsi de aïtbinni zen anakan: Kristen gwennak de zisi baptis ta gwibin hip dena, hen Yahudi zi mo weyakam de timsi ngan gulsun hup dena, hen Alap mo Enho de nësa hlë tabiridan hap dena. Zep “baptis ta gwibin hip dena,” desa bëjen anakan enlala gwibin, “An nen de nëre mae mo kareksa dikim ngan gulsun hup etan-etankam ëbaptis gwen hap dena.”

4 Dawem! Ema kawesïn sïn dep etan lwanda halank. Sap lwan dahan
wenya, desa banakan dep?– ngatan san dep de etan golëlwan dahan naye.
Sap zen menkam man Alap onakore dawemna hen Alap mo Enho mo syala
neisbik,
5 hen zen man Alap mo ol mo dërekna neisbik, hen sosonna men dekam
esa Alap mo kama ësenak lowehe gwer, desa hen man sap dërekna
neisbik.
6 Hwëna kire nik de Kristussu hli da'ak, desa toton banakan molye
ngatan san dep etan olëlwanda halzak. Sap zen de kawesïn sïn dep lwanda
hankam, zëno mae mo syala in sa nwe-mase gwer– san de Alap mo Tanena
Yesussu de etan saherak drë nenna kiye. Sap zëno mae mo syala in, dekam
san de Yesussu de anakan tik-tik tanna kiye, "Emki etan te-lidak sonnak
tïn– ano mae mo karek-karek ësena ansa ekakim tïngare zi mo nwenak
ap ngan gulsuzim!"
7 Emki ëenlala gwen: Nga syal gweblannak de o ïl tï gwenkam, dekam
ngana iwe de obwaga tutulkum hatankam, ki Alap man nga syal gwe-
gweblan zini in han apdekam zersyal gwe-gwe'ara, hen Zen sa ngana insa
sam gwesïblïla.
8 Hwëna ngana iwe de endang hatankam, ahaksa dokot të ngï-ngï,
dekam Alap de kamana insa heip gun hup man golek de gwe'an. Hen
nga syal gwe-gweblan zini in sa nga zem insa syaukkum ang tala.
9 Zep ano kwasang gwibirida gwen wenya, ëe insa Biansa de hli tan
hap dena ebe mae hap ale gulzim, hwëna ëe homë emsa anakan enlala
gwibirida'an, "Zen sa eiwa hli dal." Sap ëe emsa anakanë taïblïbirida'an,
"Em mese hëndep de gwën hap dena ulink."
10 Sap Alap Zen totoresa hom zisi gol kïnïnda gwenda. Zen molya eno
mae mo syal dohon-honna mensa zëbe hap ol gweblak eititi gwibirki. Hen
em mensa Zënaka enna ola gweblak, desa hen molya eititi gwibir-zimki–
in kim Kristen bose wal omka kwasang eibirida gwekye. Hen em angkam
namae kirekam lowehe gwe'an.*
11 Zep ëe ama tangan emsa dwam gwibirida'an: Diki em kwasang hap
de syala insa ayang gul song gwen– eno mae mo lowe henna men kiye.
Zen dekam esa ere mae mo enhonak anakan tame ul gwer, "Ëe eiwa asa
Alap Zën de nësa golëteinikirin langnak yaïng gwer."*
12 Hwëna kire srëmkam esa ëasang-asang gwe-gwer. In zebë emsa
dwam gwibirida'an: Emki sap zini men zen Alapsa de taïblïblannak tatem
ëzauk gwekke, desa enlala gwibirida gwen. Zep emki hen zëno mae mo
kim enlala syal-syala ban tatem ëzauk gwen, sap zen mes zëwe yaïng
gwek– men zëwe dep Alap nësa kïtak gu-gubirida gwekaye.

Mae hap de ol: Alap zëre mo gu-gubiridan ola bëjen wet gulsun.

13-15 Abraham Bak kirekam tatem zauk gweka, sap desa man Alap zëre
mo bosesa de gubin niban anakan gu-gubluka,

"Ëe an Alap ama emsa gu-gublu'an, Ëe asa tangan ebe hap dawemna gol
gweblal.

Eno auyan-azana zep sa tangan hëndep ëbeya gwe song gwer."*
Zao zep Abraham ola insa de taïblïbin niban holokam eissïkï, hëndep ki
zep gul inki– mensa gu-gublukaye. Zen mae hap Alapsa taïblïblaka: Sap
Alap man zëre mo ol gu-gunnu insa zëre mo bosesa de gubin niban soson
gulku. Sap Alap Zënaka de kwë tan hap de zini hom tangan, Zen zep zëre
mo bosena gubirki.

---

* **6:10 6:10** Ibr. 10:32-34 * **6:11 6:11** 2Ptr. 1:8,10 * **6:13-15 6:13-15** Kej. 22:16-17

16 Sap zini kim zëre mae mo ola soson nul gwenan, zen teipsïn zi mo bose
gubin niban anakan soson nul gwenan, “Dikire Zen asa hla tak– ëe de syal
gwibin srëmkamye.” Zen dekam zep aha zi ol gulsun-gulsun srëmkam
anakan daïblïbirida gwenan, “Zen eiwa desa de syal gwibin hip kirekam
gu-guku.”
17 Zen zep Alap hen kirekam zëre mo olsa zëre mo bose gubin niban
soson gulku– Abraham Baksa kim gu-gublukaye. Sap Zen man Abraham
mo auyan-tane walya nen de anakan taïblïblan hap dwam gweka, “Zëno
ol gu-gunnu eiwa bëjen wet gulsun. Zen hëndep eiwa sa kirekam nëbe
mae hap syal gwibir-zimdi.”
18 Zep Alap mes nëbe mae hap zao de tatem ëzaun hup dena dan-dan
teisyazimki: Ahana Abrahamsa de ol gu-gublunna in zen. Ahana zëre mo
bose gubin niban kim ola insa soson gulkuke. Zep Alap bëjen zëre mo
ol-gun darena insa wet sosun, hen Zen bëjen boton gwen. Zen in zep, nen
an zen Alapsa ëngaya gwen hap yaïng ëbla kïnï'an, ol-gun darena insa de
kyang-kyang sosun nuban esa ngalap gwen srëmkam tatem ëzaul.
19 Zep zëwe en de tatem ëzaun hup dena in, zen buluk de jangkal makan
zen nëbe mae hap lwazimdin, sap Alap bëjen boton gwen. Zen zebe
angkam aïrïn srëmkam ol gu sonenkam Alap zëre hon yaïng gwe-gwe'an–
zëre mo ngatan zi mo langnak de gol mwa tangannakye, men zëwe orep
deyol glaïng-glïng lïlïkïnnï ïl nïl sone gwekye. Sap menkam zini zao bëjen
yaïng gwen. Dekam orana tayalsïn nik lwa gweka– men kirekam hen Alap
mo okamanak de gol mwanak hen deyol glaïng-glïngnï lïlïkïnnïk ïl nïl
sone gwenanke.
20 Hwëna angkam desan dep de orana Yesus mes nëbe mae hap sal
tazimki. Zen zep nëbe mae hap nwe-mase gwe'ara– Alap mo golak de
teipsïn tanganna, Melkisedek Bak mo kim de teipsïn hïp. Hen Zen dekon
sa hëndep denaban nësa mas gwibirida gwera.

7

Abraham ne Melkisedek neka de kles son hap de ol:

1 Melkisedek in ëna Salemk teipsïnkïm ïrïk gïlkï. Hen zen teipsïn tangan
Zini Alap hap de syalsa gol gweka– sapi-kambing maesa de hen tru tasïk
gweblankam. Abraham kim eijannak de yei-yëk gwen nakon lwahal zaka,
Melkisedek dekam zep Abrahamsa ala tabla zaka, zao zep tahana tehabla
ineka– Alap dikim dawemsa golblan hap. *
2 Abraham dekam zep eijan nakon de kap ta halzan kire-kire hlïkna
zëbe hap kap tablaka. † Melkisedek mo bosena hen enlala naban.
Zëno enlalana “Dam-dam enkam de ïrïk gïn zini.” Hwëna zen hen ëna
Salemk teipsïnkïm ïrïk gïlkï, hen ëna in mo bosena enlalana “umlae.” Zep
Melkisedek hen anakan nwe-mase gweka, “umlae hap de teipsïnnï.”
3 Alap mo olak hom Melkisedek hap dena anakan ale nuk, “Zëno ane-
biana zen,” hen “Zen dekore zi ausu nakorena.” Ki maka hen anakan
dam nulsuk, “Zao jaha gwek,” ahaksa, “Zao tïlkï.” Zep zen man nwe-mase
gwe'ara– san de Alap zëre mo Tanena kiye– nonol lone senna hom, hen
aumwa topna hom. In zep Melkisedek anakan nwe-mase gwe'ara, “Zen
Alap mo golak de hëndep denaban syal gwe-gwen zini.”

---

* **7:1 7:1** In kim golëyei-yëk gweka, zen teipsïn zisi empat enkam hëndep jana zi zeban zitamerasïkï. (Kej. 14:17-24) † **7:2 7:2** Kire-kire hlïkna insa Abraham kap tablaka desa “sepersepulu”kam nen gwibirin. Zep emaskam de moksa de 10 enkam kap tanna, zen hwëna Melkisedek hap aha-en zerblaka. 50kam de kap tan kire-kirena, desa 5 enkam kap tablaka.

4 Nen zebe anakan dam ulsu'un, “Melkisedek, zen eiwa teipsïn tanganna,” zep nëno mae mo auyanna Abraham Bak eijannak de kap tan kire-kire dawem-dawem hlïkna zëbe hap kap tablaka.
5 Hwëna Musa mo tïtï tabin olak hyanak anakan lwak,
“Lewi Bak mo ausu nakore zini men zen de Alap mo golak syal ta gwe'ak,
zen en sa zëre mae mo iyena Israel onakon Alap hap de kire-kire hlïkna
nulin gwer.”*
Sap eiwa, dekon de gulin gwen, hwëna Israel zi ausuna in hen apdekam
Abraham mo auyan-aza nakorena.
6 Melkisedek Bak an, zen hwëna Lewi Bak mo auyan-aza nakore naka
hom. Hwëna zen ki Abraham onakon kire-kire hlïkna gul inki. Hen zen
man Abraham hap tahana tehabla ineka. Nëno mae mo auyanna in sap
eiwa teipsïnnï, sap Alap nonol desa en hamal hap gu-gubluka– dawemsa
de golblan hapye.
7 Hwëna mes dam gwesïnïn: Men zen tahana tehabla inenna, zen
teipsïnnï. Mensa tehabla inenna, zen betekna. Zep Melkisedek, zen
Abraham onakon man teipsïkï.
8 Lewi Bak mo ausu nakore zini in man juwe gwenan, hwëna zen Alap
hap de kire-kire hlïkna man nulin gwenan– Yahudi bose zem onakonye.
Hwëna Melkisedek Bak, zen zëbon mae onakon teipsïnnï, sap Alap mo
olak zëbe hap dena man nwe-mase gwe'an, “Zen hom tïlkï.”
9 Hen Lewi mo ausu nakore zini in men zen angkam Yahudi onakon kire-
kire hlïkna nulin gwenan, zen hwëna man ënwe-mase gwe-gwe'an– san
de Melkisedek Bak hap de hen kap tablanna kiye. Sap Abraham kim kap
tablaka, Lewi mo ausu nakore zini in nama san de Abraham mo timnik
de lowe henna kiye.
10 Sap Abrahamsa kim Melkisedek ala tablaka, dekam Lewi Baksa hom
jaha gwe'ak. Zen zep nwe-mase gwe'an, zen dekam san de Abraham mo
siknik nama gwë'anka. Zen zep nwe-mase gwe'an, Lewi Bak san de ang
gwenna– Abraham kim kire-kire hlïkna Melkisedek hap kap tablakaye.
Zep Lewi onakon, teipsïnnï Melkisedek Bak.
11 Hwëna Musa Bak kim tïtï tabin ola insa golzimki, zen anakan
gubiridaka, “Lewi Bak mo ausu nakore zi en sa Alap mo golak syal ta
gwer– dekam de Israel mo karek-kareksa ngan gulsuk gwizimdin hipye.”
Zen zep angkam zen en sapi-kambingsi Alap hap tru dasïk gweblanan.
Hwëna Lewi Bak mo ausu nakore zi enna in de eiwa syala insa su nul
sone'anam, hen sap Lewi mo aza-tanena Harun Bak mo ausu nakore zi
en, ki Alap molya lun Ahana dam tasïnïnam– Zen de hwëna Melkisedek
Bak mo weinak zi mo karek-kareksa ngan gulsuk gwizimdin hipye.* Lewi
Bak mo ausu nakore zini in sap Musa mo tïtï tabin ola insa syal nei gwibik,
hwëna Alap mo nwenak zen hom sowehek.
12-14 Kirekam de lwankam, ki hwëna Alap mes Musa mo tïtï tabin ola
insa wet gulsuku. Sap Melkisedek mo weinak dep de Zini, Zen Kristus–
nëno mae mo Teipsïnnï. Hen Zen Lewi Bak mo ausu nakon hom saltïlkï.
Zen dwan Yehuda mo ausu nakore nakake. Zëno ausu nakore zini orep
hom tangan mae sapi-kambingni Alap hap tru dasïk gweblak. Hen Musa
hom zi ausuna in hap dena orep mae anakan gubiridaka, “Zen sa hen Alap
mo golak syal ta gwer.” Zep Kristussu kim Melkisedek Bak mo weinak dep
dam tasïkï, Alap hen dekam Musa mo tïtï tabin ola insa wet gulsuku.

Mae hap de ol: Yesus Zen Melkisedek Bak mo kim sa hëndep denaban nësa mas gwibirida gwera.

* **7:5 7:5** Bil. 18:21 * **7:11 7:11** Bil. 18:22-23; Mzm. 110:4; Ibr. 5:6

15 Zep eiwa, angkam mes tangane dam ulsul: Alap mes Musa mo tïtï
tabin ola insa wet gulsuku– in kim Kristussu zer sonekake, Melkisedek
Bak mo weinak de teipsïn hïp.
16 Desa zi hom dam dasïk, sap Musa mo tïtï tabin ola kon Yehuda mo
ausu nakon de saltïn zini bëjen Alap mo golak syal gwe-gwen. Zen hwëna
Alap Zën dam tasïkï, sap Yesus hon sosonna ki– dekam de hëndep denaban
tïn nïkon ngaya gwen hap denaye.
17 Zen zep zëbe hap dena Alap mo olak anakan lwak,
“Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsïlï–
orep de teipsïn zini Melkisedek Bak mo kimye.”*
18 Zep angkam, Alap kim kirekam Yesussu dam tasïkï, ëpba tïtï tabin ola
insa dekam zep tahan san gwei gubir kïnïka. Sap ëpba ola in, zen soson
naka hom– nësa de Alap osan dep zon guludan hapye.
19 Sap Musa mo tïtï tabin ola in bëjen nëno mae mo tïngare karek-karekna
ngan gulsun. Zen in zep nëbe mae hap Yesus ora dawemna sal tazimki–
Desa en de blol gwe-gweblankam de Alap zëre onak yaïng gwen hap
denaye.
20-22 Ora ësena insa Alap syal gweblaka, zen zen– soson tangan zi niye.
Sap Alap kim Yesussu dam tasïkï, Zen zëre mo bose gubin niban gu-
gubluka– kim anakan gublukaye,
“Ë an eno Bian,
Ë ëre mo bose gubin nibanë Emsa gu-gublu'an, hen Ë molyë ola ansa
wet gulsuk:
Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsïlï.”*
Zen Yesus ensa kirekam gu-gubluka. Hwëna ëpba tïtï tabin ola kon in zen
nama Alap mo golak syal ta gwenan, desa Alap hom kirekam gu-gubirida
gweka. Zep nen angkam Yesus onakone anakan tame ul gwe'an, “Mensa
angkam Alap zi niban ola ziaha-en gu'ura, zen eiwa tangan sa ki lwal, hen
zen soson tangan wenya zen.” Orep insa Musa Bak han aha-en ulki, zen
soson naka hom. Nen mae nakone desa tame ul gwe'an: Sap Alap Yesussu
zëre mo bose gubin niban gu-gubluka.
23 Ahana ansa emki hen enlala gwibin: Men zen Alap mo golak syal ta
gwek, zen man beya gwe song gwek, sap zen man juwe gwek.
24 Hwëna Yesus an Zen angkam Alap mo golak teipsï'ïra, Zen hëndep
denaban sa teipsïlï. Zep zëno weinak dep etan ahana molya teipsïkï.
25 Zep ngaya gwen hap de sosonna, zen kïtak hëndep denaban Zëbon
lwa'an. Zep tïngan men zen Alap osan dep Zëbon osan yaïng gwe-gwenan,
Zen desa sa ngaya tabiri. Sap Zen hëndep denaban zë gwë gwenda– dekon
de nëno mae mo abesa Bian hap ayang gul gweblan hap.
26 Zen in zep tangan Yesus sam gwesï'ïra– Zen de nëbe mae hap Alap
mo golak teipsïnkïm syal gwenkamye. Sap Zen lalak enna hen enho kles
gwesïn srëmna, hen karek maena hom golka. In zep zëbe hap dena
angkam dakastï'ïn– nen makare karek gol gwen zi niban de golësiri gwen
srëm hap denaye. Zen in zep hëndep Alap zëbe hap golblaka– Zen de
teipsïn tangankam ngatan zi mo lang nakon nësa ïrïk gïn hïp denaye.
27 Zep Yesus man tangan ahakore Alap mo golak de teipsïn-teipsïn
wenya kwei-kwik gu'ura. Sap Zen hom dwam gweka– nonol zëre en mo
karek-karek hap de mwin-mwankam sapi-kambingsi Alap hap tru tasïk
gweblan hapye, kire hwëna etan aha zi mo karek-karek hap hen tru tasïk

* **7:17 7:17** Mzm. 110:4; Ibr. 5:6 * **7:20-22 7:20-22** Mzm. 110:4

gwizimdin hip. Hwëna Zen kim aha-rok'nen zëre mo timni golguku, telidak sonnak de tan hap, Zen dekam zep tïngare nëno mae mo karekkarekna hëndep denaban ngan gulsuzimki.

28 Zep tïtï tabin ola in kon kim zini dam dasïk gwibirin, zen de Alap mo golak teipsïnkïm syal gwe-gwen hap, zen nen makare karek gol gwen naka hen dam dasïk gwibirin. Hwëna tïtï tabin ola in mo tahannak, zao zep Alap zëre mo bose gubin niban zëre mo Tanena insa anakan dam tasïkï,

"Em an Zen esa hëndep denaban ëre mo golak teipsïlï."

Sap Yesus Zen mes Alap mo zëbe hap de dwam gwibir-blinna kïtak tangan sul soneka.

8

Mae hap de ol: Yesus Zen Zen tangan– Alap mo golak de nëno mae mo Teipsïn tangan naye.

1 Ëe ansa emsa tawa tabi'in, bol-zaun tanganna an zen: Yesus Zen Zen tangan nëbe mae hap syal gwe'ara– Alap mo golak de teipsïn tangankamye. Zen in zep ngatan zi mo langnak Alap zëre mo dam taha nakon nikin'ira.

2 Men zao angkam Zen nëbe mae hap syal gwe-gwe'ara, zen Alap zëre en hap de tekson tangannak– mensa Alap Zëna syal gwibirkike. Zen Israel zi mo Alap hap de gol syal gwibir-blinnak hom syal gwe'ara.

3 Tïngare Alap mo golak de syal tan zi mo teipsïn-teipsïnnï, zen kïtak kire-kiresa Alap hap nol gweblanan, hen sapi-kambingsi zëbe hap tru dasïk gweblanan. * Zep nëno mae mo Alap mo golak de Teipsïn Zini Yesus, zëno syala zen hen kirekam nwe-mase gwek.

4 Okamanak awe de Zen nama gwë'anam, Desa hwëna molya Alap mo golak de syal gwe-gwen hap dam dasï'ïnam. Sap Lewi Bak mo ausu nakore zini in, men kire enkam Musa mo tïtï tabin olak lwak, zen nama desa Alap hap nol gweblanan.

5 Hwëna zen insa syala okamanak nol gwenan, zen au-au makarena. Hwëna Kristus insa ngatan zi mo lang nakon syal gwe-gwe'ara, zen eiwa de tanganna zen. Zen in zep, orep kwatapna Sinaik kim Alap Musa hap zëre mo ngatan zi mo langnak de gol tanganna zertrëblaka, kirekam de hen okamanak syal gwibir-blin hap, Zen anakare ol tan-tanna golblaka,

"An kire enkamë kwatapnak awe ebe hap goltrëblanan, zen kire enkam em hëndep sul sonen."*

6 Zep mensa au-au makarena Musa mo tan-tan san syal nei gwibirin, hwëna angkam eiwa de tangan wenya in desa Yesus ngatan zi mo langnak nëbe mae hap syal gwe-gwibir-zim'ira. Zep Zen insa kirekam syal gwe-gwe'ara, zen man tangan kwei yuluda'ara– men zen Alap mo okamanak de golak syal ta gwenanye. Sap syala men desa Alap mo nonol ol ziaha-en gun nukon okamanak nol gwenan, zen soson naka hom– zen de zisi Alap osan dep zon guluda gwen hapye. Hwëna angkam ansa Alap nëban mae ola ziaha-en gu'ura, zen soson tangan wenya zen. Zen in zep Yesus nësa angkam Alap osan dep zon guluda gwe'ara, sap Zen Zen ol ziaha-en gun ësena insa nëbe mae hap syal gwibir-zimki– men kirekam Alap nësa gu-gubiridakaye.

---

* **8:3 8:3** Insa "nol gweblanan"kam hen "tru dasïk gweblanan"kam ayatnak awe ale gulku, desa de srip gulsunnu emki 5:1 mo otde alenak hlaun. * **8:5 8:5** Kel. 25:40

7 Sap Alap mo Musa han de ol aha-en unni in de soson gwenanam, ki
molya etan zi niban de ol ziaha-en gun hup dwam gwenanam. Ki nonol
ziaha-en gun enna in maka sowehek.
8 Hwëna Alap Zën nonol ziaha-en gunnu insa anakan dam gulsuku, “An
soson naka hom”– Zen kim anakan hamal hap gubiridakaye,
“Ë, Bian, ama emsa gubirida'an:
Ansa enlala ei gwibik.
Israel ne Yehuda nik mo zi ausu nakore zi niban de etan olsa ziaha-en gun
hup de yaklanak sa hatal.
9 Eban mae de ol ziaha-en gun ësena an, zen men kirekamë auyan-aza
oban orep ziaha-en guk, kirekam hom–
Ë kimë desa ër mo sosonsa de goltrei gwizimdinkim Mesir kon gwiswe
sonekye.
Hwëna zen ano ol ziaha-en gunnu in san hom ang tak.
Zen in zebë hëndep tahanna gweisibiridak.
10 Hwëna insa ngein sin etan ziaha-en gu'uk,
Ë asa zëno mae mo enhonak tïtï tabin ol ësesa ale gulzim,
zen zep sa desan en aha-ere enlalakam ang ta gwer.
Zen dekam tangan sa anakan ënwe-mase gwe-gwer,
‘Ë an zëno mae mo Alap,
hen zen eiwa ano hlïl irin wenya.’
11 Zen dekam molya zënaka anakan tïtï da gwibik, ‘Emki Biansa tame tan.’
Sap zen dekam zën sa kïtak Asa tame dal–
sap bose nabare wenya, sap bose srëm wenya.
12 Sap Ë asa zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim. Dekam molyë
etan zëno mae mo karekna enlala gwe-gwibik.”*
13 Zen in zep, Alap kim kirekam hamal hap gubiridaka, etan de zi niban
olsa ziaha-en gun hup, zëno dam gulsunnu, Zen hen dekam nonol ziaha-en
gunnu insa tahan san gwei gubir kïnïka. Kirekam de lwankam, ki nonol
ziaha-en gunnu in mes ëpba gwer, hëndep angkam zen zalta dep dena.

9

Mae hap de ol: Ëpba ol ziaha-en gunnu, zëno syala kirekam lwak.

1 Nonol ol ziaha-en gunnu in, zëno syala, desa kïtak Musa Bak Swe ale
gulzimki– kire enkam de Alapsa blikip gwesïk gweblan hap denaye. Zen
zi mo tahakam de Alap hap de syal gwibir-blin tenda golak kirekam syal
nei gwibik.
2 Alap hap de tenda gola in teksonna dan-dan. Ngein sin de teksonna,
desa man nen gwibik, “Alap hap dena.” Zao zep Alap hap de pelitana
nonne gwek– zëno ngatan hap de hli-hlina tuju enkam. Zao hen mejana
ki nola gwek– men zao Alap hap de rotina non nebla ine gwekke.
3 Dekon tahan san de teksonna, zëno lïlïkïnnï deyol glaïng-glïng yawalsa
zë ïl nïl sone gwek. Teksonna desa man nen gwibik, “Alap zëre en tangan
hap dena.”
4 Zëwe emaskam de kalsna hen ki– men zëwe irase dawem nabare te
kïlï tru dasïk gwek. Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun petina hen zëwe
nonne gwek. Zen tekam de syal gwibinni, hwëna emaskam zë ma-makan
dabik– hëndep kïtak. Petina in mo olk, zëwe emaskam de botola ki– men
zëwe orep de tembanena mannana bïtï dakke, tembanena mensa Alap
Israel hap Mesir kon de sek gwe zannak owaskam gol gwizimkike. Harun

* **8:12 8:12** Yer. 31:31-34

Bak mo dutena hen zëwe– men zen owaskam mas gwekke. Kaso hlang darena, men zëwe Alap Musa Bak hap dare taha-tapkam de tïtï tabin ola insa ale gulbluka, zen hen zëwe nola gwek.

5 Petina insa dikim mat gulsun hup dena, zen emas enkam syal neibik. Hen zëwe emaskam de syal gwizimdin Alap mo dam taha nakore zi makare daresa zaun noso inek– sï ala er sosuzimdin nika. Zëno nik mo sï alana petina insa kim tahan nakon ïl-ïl soneka, sap zen man peti mat gulsunnu insa enlala nei gwibik, “Sapi-kambing kal de zëwe lwankam, zen dekam Alap nëno mae mo karek-karekna tap gulsuk gwizimnira, hen Alap nësa dekon golëlowehe gwe'ara.” Hwëna desa de tïngan srip gulsun hup, ki sa tangan blal gwer.

6 Alap hap de tenda gola insa kim syal gwibinkim su nul sonek, dekam zep Alap hap de kire-kirena insa kang dazak. Zen dekam zep hen nonol teksonna iwe Alap mo golak de syal tan zini, sap bose bete-tek wenya, bïtï gwe-gwezak– Musa mo tïtï tabin ola insa dikim syal gwe-gwibin hipye.

7 Hwëna tahan san de teksonnak, zëwe Alap mo golak de teipsïn tangan en nik tïl gweka. Aha-ere tahunkam aha-rok'nen zë tïl gweka. Hwëna zen hen sapi-kambing kal srëmkam bëjen zao tïn. Kala in desa Alap hap goltrë gweblaka, nonol zëre mo kareksa dikim ngan gulsublun hap denaka goltrë gweblaka, zao hwëna tïngare Israel zi mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip denaka– tame gun srëmkam mensa syal nei gwibikke. *

8 Zen in zep dekam Alap mo Enhona anakan goltreizimki, “Tenda gola in de nama lwa gwe'ak, ki totore zini molya Alap zëre hon yaïng gwe-gwek.”

9 Zen zep angkam de wenya nëbe mae hap olk san de enlalana anakan lwazim'in: Kire-kiresa hen sapi-kambing maesa de Alap hap kap ta gweblanna, zen waba hap. Sap zen bëjen zini in mo enhona ngan tasïn.

10 Sap kirekam de syala in, zen tim en hap dena. Enhonak hom hata gwek. Sap syala in dekam anakan nol gwek:

kire enkam de tembane tan hap dena,
kire enkam de otdebin hip dena,
hen kire enkam de timsi ngan gulsun hup dena.

Hwëna desa Alap etan de zi niban olsa ziaha-en gun srëm ennak dep ki golzimki.

Mae hap de ol: Kristus Zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa de sul sonen hap hata zaka.

11 Zen zep Kristus hata zaka– Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa dikim nëbe mae hap syal gwibir-zimdin hip. Hen Zen zëre mo syala in kon zep gwë'ara– nëbe mae hap de Alap mo golak de teipsïnnï. Zen kim tïn nïkon etan ngaya gweka, dekam zep ngatan zi mo langnak de Alap zëre hap de tenda golak tïl halka. Zëwe de Alap mo gola in, zen eiwa tangaran wenya zen. Zen zi mo syal gwibin nika hom.

12 Kristus Zen aha-rok'nen tangan tïlkï– Alap zëre en tangan hap de teksonna iweye. In kim tïlkï, Zen sapi-kambing kalsa hom gol halka. Zen hwëna zëre mo kal en naban goltïlkï. Zen dekam zep nësa kïtak hëndep denaban dowal mo kïgï mo ïrïk gïn nïkon gwiswe soneka– Alap mo hlïl irin zinik dikim nësa golëbïtï gwen hapye. Dekam etan hyanak molya ba maena kire hap goltïlkï.

13 Men zen tïtï tabin ola insa ngip nul gwenan, desa man enlala neibirida gwenan, “Zen Alap mo nwenak kun naban.” Zep nonol ol ziaha-en gun

* **9:7 9:7** Alap mo golak de teipsïn tangan zini in mo syal hap dena, emki Im 16nak hlaun. Tame gun srëmkam de karek gonna, zëno srip gulsunnu emki Ibr. 5:2 mo otde alenak hlaun.

hup de syala in san kim ang ta gwenan, dekam sapi-kambing kalkam blïs dïbirida gwenan, ahaksa sapi tru ta seblan sonsa ho naban siri nul gwenan– dekam de blïs tïbirida gwen hapye. Hwëna kirekam kim tim ennak blïs dïbirida gwenan, dekam zep enlala neibirida gwenan, “Angkam mese Alap mo nwenak ngan lasibirin.”*

14 Hwëna angkam karek gol gwen srëm Zini Kristus Zen mes Alap mo Enho mo sosonkam Zënaka domba makan zerguku. Zep nen an Kristus zëre mo kalkam de blïs tïbiridan wenya zen. Zep nen an zen tangan–dawemkam de ngan tasibin wenyaye! Sap nësa tim en nakon hom ngan tasibirki. Hwëna enho naban hëndep nësa ngan tasibirki. Zen in zep nen angkam Ngaya Zini Alapsa esa enho aha-erekam ang ë gweblal, sap Zen mes nësa alal gulku– waba hap de syala konye.

15 Zen in zep Kristus angkam nësa Alap osan dep zon guluda gwe'ara, sap Zen Zen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gunnu insa nëbe mae hap syal gwibir-zimki. Zep Zen mae hap angkam syal gwe-gwe'ara: Alap mensa kwang guludaka, zen dikim hëndep de lowehe gwen hap denaka gul irin hip– mensa Alap Zëna gu-gubiridakake. Zen kïtak mae hap ki lwa'an: Sap Kristus kim tïlkï, Zen dekam nësa kïtak nëre mae mo ngip gul gwen nakon gwiswe soneka– nen kim sap nonol ol ziaha-en gun syala insa alp ei gwibikye.

16 Sap insa Kristus tïnkïm nëbe mae hap syal gwibir-zimki, zen san de zi de tïnkïm walas zikhip kire-kiresa hli tan dazimdin makan. Zini kim kire hap walas zeban ola niaha-en gul gwenan, zën de nama tïn srëmnak walas zem in na-en bëjen kire-kirena insa lop tan– bi zik de nama gwënnakye.

17 Sap ol ziaha-en gunnu in, zen zën de tïnnïk de kirekam syal gwibin. Zën de nama gwënnak bëjen.

18 Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun darena in zep hen kirekam lwa'an, zen dikï tïnkïm de kal wet sonnak de syal gwibin. Nonol ol ziaha-en gunnu, zen otweran blom tabir-blin mo kalsa. Hwëna angkam de wenya, zen Kristus mo kalkam dena.

19 Alap mo nonol zi niban de ol ziaha-en gun syala insa kim kon neisibir hanak, zen zep hen kirekam lwak. Dekam Musa Bak man Israelsa tagal gulsuku, zao zep tïtï tabin ola insa kïtak tonbiridaka. Ki zep sapi-kambing kalkam Alap mo tïtï tabin ola bare bukuna insa blïs tïbirki, hen Israelsa blïs tïbiridaka. Zen ho naban kala ban siri gulku– dekam de blïs tïbiridan hapye, Alap men kirekam gublukake. Daïngklïng ala makare naka domba ala kal-kalkam huleka, desa zep os gul ine gweka– dekam de blïs tïbiridan hapye. †

20 Zen anakare ola ban blïs tïbirida gwe'anka,

“Kala an zen Alap mo nëban mae de ol ziaha-en gunnu insa eiwa gu'un–nen dikim desan en ang ta gwen hap.”*

21 Ki zep hen kala inkam Alap hap de tenda gola insa blïs tïbirki, hen zëwe de kirekam-kirekamna men dekam Alap hap de syala nol gwek, desa kïtak blïs tïblan daka.

22 Sap ëpba tïtï tabin ola insa kim syal nei gwibik, dekam Alap mo golak de syal hap de kolho maena man hen blïs dïblanda gwek– dekam de Alap mo nwenak ëngan gwehen hap. Sap kal de wet son srëmkam, zi mo karek-karekna bëjen ngan gulsuzimdin.

23-24 Zep Musa kïtak de Alap hap de syal hap de kirekam-kirekamna insa kire hap blïs tïblan daka, hwëna kire-kirena in sap okama ennak dep dena. Hwëna ngatan zi mo langnak de Alap mo golak de kire-kirena, desa bëjen

* **9:13 9:13** Bil. 19 † **9:19 9:19** Daïngklïng ala makare naka, zen te bosena hisopkam ale nuk.
* **9:20 9:20** Kel. 24:6-8

sapi-kambing kalkam blïs tïblandan. Desa diki Alap zëre mo Domba Tane mo kalkam de blïs tïblandan. Zep Kristus Zen zi mo Alap hap de gol syal gwibir-blinnak hom tïlkï– au-au makan men zen lwa gwekke. Zen hwëna ngatan zi mo langnak eiwa de tangan wenyak tïlkï. Zen nama zao gwë gwe'ara– dekon de nësa Bian osan dep mas gwibirida gwen hap.

25 Hwëna okamanak de Alap mo golak de teipsïn zini, zen tahun jamkam aha-rok'nen tïl gwenda– teksonna mensa nen gwibirin, “Alap zëre en tangan hap dena.” Zen zëre mo kalsa hom goltïl gwenda. Zen otweran kalsa. Hwëna Kristus hup hom dakastïlblï'an– etan-etankam de zëre mo timsi golgu gwen hapye, dekam de etan-etankam zëre mo kalsa Alap mo golak goltïl gwen hap.

26 Kirekam de lwananam, ki nonol lonesen nakon maka Kristussu tahun jamkam te-lidak sonnak makan dain gwek. Zen hwëna aha-rok'nen hata zaka– okamana an mo aumwa hap de yaklana men zen angkam lwa zahe'anke, dekam de domba makan de tan hap Zënaka zergun hup, tïngare nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip.

27 Sap Alap mes tïngare zini nësa anakan gubiridaka, “Zen aha-rok'nen sa juwe gwer, ki asa hwëna klis gul.”

28 Kristus in zep aha-rok'nen tïlkï– dekam de zi trana nëno mae mo karek-kareksa wei yun hup. Hwëna Zen sa etan lwahal zala. Zen dekam zi mo karek-kareksa de wei yun hup molya hata zaka. Hwëna men zen nës gwebla'anke, desa dikim hëndep de lowehe gwen hap de lang san kwang guludahan hap sa hata zala.

10

1 Zep Musa mo tïtï tabin ol hap de syala, zen san de au-auna men kiye. Hwëna zen dekam de enlala gwibin hip, “Eiwa de tangan wenya sa hatal.” Dekam kim tahun jamkam otweranna Alap hap sap tru dasïk gweblanan, hwëna dekam enho nakon hom ëngan gwehe gwenan.

2 Tïtï tabin ola insa de syal gwibinkim de enho nakon ëngan gwe henanam, ki maka otweransa de tru tasïk gweblanna insa nolzausuk. Dekam de anakan neisbirinam, “Ëe mes tanganë ëngan gwehek,” ki zëno mae mo kareksa de gonnak de enlala dowe hananna maka tap gwizimki.

3 Otweranna man ki sap tahun jamkam tru dasïk gwek, hwëna dekam zëre mae mo kareksa de gonnak de enlala dowe hananna hom mae tap gwe-gwizimki. Sap kirekam insa syal neibir tine gwek, hwëna zëre mae mo enhonak dekam zep anakare enlalana hata gwizimki, “Ano karek-karekna nama Bian mo nwenak lwa'an.”

4 Sap sapi-kambing kalkam toton bëjen zi mo karek-karekna ngan gulsuzimdin.

5 Zep Kristus kim okamanak hata zaka Zen anakan Alapsa gubluka,
“Em home otweran tru tasïk gweblansa dwam gwibi'ira,
hwëna Em mese ano timsi hohle gulku.
6 Otweransa de ebe hap tru tasïk gweblan hap
Em home sam gwesïk gwibirki–
dekam de zi mo karek-kareksa ngan gulsuzimdin hipye.
7 Bian Alap, Ëe in zebë Emsa gublu'an,
‘Ëe mesë angkam okamanak hatanan–
eno dwam gwibinsi dikim sul sonen hapye,
men kirekam ere mo olak abe hap dena lwakke.’ ”*

* **10:7 10:7** Mzm. 40:7-9

8 Zep Kristus eiwa Musa mo tïtï tabin ola tahan san gwei gubir kïnïka–
Alapsa kim anakan gublukaye,
“Em home otweran tru tasïk gweblan hap
dwam gwe'ara hen home sam gwesïk gwibirki.”
Hwëna otweran tru tasïk gweblan hap dena in Musa mo olak kirekam am lwak.
9 Hwëna anakan etan mas gulbluka,
“Ëe mesë angkam okamanak hatanan–
eno dwam gwibinsi dikim sul sonen hapye.”
Kirekam de gublunna in, zen man nwe-mase gwek: Kristus Alap mo ëpba zi niban de ol ziaha-en gunnu insa tahan san gwei gubir kïnïka– dekam de Bian zëre mo dwam gwibin tangan wenyaka zaun gun hup.
10 Zep nëbe mae hap de Alap mo dwam gwibinni, zen a kirekam moye: Nen de aha-rok'nen hëndep nëre mae mo karek-karek nakon ëngan gwehen hap. Sap Kristus hen aha-rok'nen zëre mo timni domba makan golguku, hen Zen molya etan kirekam gwëka.
11 Alap mo golak de syal ta gwen wenya in kim nonol ol ziaha-en gunnu insa syal nei gwibirin, zen mwin-mwankam zi mo otweran kap gulhal zanna waba hap Alap hap de kalsnak tru dasïk tine gwenan. Hwëna dekam hom zini anakan neis gwibirin, “Ano karek-karekna mes ngan gwe henan.”
12 Hwëna Kristus Zen domba makan aha-rok'nen te-lidak sonnak tïlkï– dekam de hëndep denaban nëno mae mo karek-kareksa ngan gulsuzimdin hipye. Kirekam kim nëbe mae hap de Alap mo golak de Teipsïn Zini in syal gwibirsïkï, Zëna dekam zep Alap mo dam taha nakon nikinki.
13 Zen angkam nama dekon eissï'ïra– hëndep Alap de tïngare zëno jal zisi zëno tana ïltïkïnnïk sisik gul irinnik dep.
14 Zep Zen kim domba makan aha-rok'nen tïlkï, Zen dekam tangan zep hëndep denaban karek-karek nakon nësa ngan tasibirki– tïngan men desa Alap osan dep zon guluda'araye.
15 Alap zëre mo Enhona hen man eiwa gu'ura, Zen zep anakan guku,
16 “Ngein sin insa etan ola ziaha-en gu'uk,
Ëe asa zëno mae mo enhonak tïtï tabin ol ësena ale gulzim.
Zen zep sa desan en aha-ere enlalakam ang ta gwer.”
17 Zen dekam hen anakan mas gulku,
“Ëe asa zëno mae mo karek-karekna tap gulsuzim.
Dekam molyë etan zëno mae mo karekna enlala gwe-gwibik.”*
18 Zep nëno mae mo karek-karekna insa mes kïtak Bian Alap hëndep denaban eititi gwibirki, zep nen angkam home ëdwam gwe-gwe'an– ba maesa de etan zëbe hap tru tasïk gweblan hapye.

Mae hap de ol: Nen Bian ensa dawemkam taïblïblan.

19-20 Zen in zep, aya-wal oso-wal, Yesus in kim domba makan te-lidak sonnak tïlkï, nen dekam zebe aïrïn srëmkam Alap hap nëre mae mo abena yaïng ïl gweblanan– zëre en tangan hap de teksonnakye. Zep Yesus mes ora ësena nëbe mae hap sal tazimki– hëndep dikim ëngaya gwen hap de ora naye. Sap in kim zëre mo kala ban Alap zëre en tangan hap de teksonnak goltïlkï, Zen dekam zep deyol glaïng-glïngkïm de lïlïkïnnï insa talusuku. Zep nen angkam Yesussu de ang gweblankam zebe Alap onak yaïng gwe-gwenan, sap zëno timni zen san de nëbe mae hap de lïlïkïnnï kiye.*

* **10:17 10:17** Yer. 31:33-34; Ibr. 8:10-12 * **10:19-20 10:19-20** Ibr. 4:16

21 Zep angkam nëbe mae hap Alap mo golak teipsïnkïm Yesus Zën
gwë'ara.
22 Zen in zep, nen Alap hon yaïng gwe-gwen, sap nen ema tïngare enho
naban Kristus en hon ëyaïng gwe kïnï gwe'an. Sap nësa mes Kristus zëre
mo kalkam blïs tïbiridaka, hen tim niban enho naban mes ho lalakkam
nësa ngan tasibirki. Zep angkam nëno mae mo enho nakon anakare
enlalana hom wet so gwenan, "Ano karek-karekna nama Bian mo nwenak
lwa'an."
23 Zep nen anakare enlala naban nen tatem ëzauk gwen, "Alap zëre mo
nësa de gu-gubiridanna Zen sa hëndep kirekam nëbe mae hap golzimdi,
sap Alap Zen taïblïblan tanganna." Sap nen kirekame aha zi hon ëkira
gwe-gwenan, zen in zep nëna hen zëwe en nen tatem ëzaun.
24 Zen in zep nen enlala naban lowehe gwen– ekakim nënaka tïtï la
gwibik, nënaka de kwasang gwibirida gwen hap dena kim, hen dawemsa
de tïngare zi hip gol gwizimdin hip dena kim.
25 Hen Kristen zi de tagal gwennak de ang gwen hap bahem baes ta
gwen– men kirekam ahakon ëgwë gwenanye. Hwëna nen nen nënaka tïtï
ta gwibin, hen kareksa de gon hap nen nënaka jalse gwibirida gwen, sap
Bian de hatan hap de yaklana angkam man tangan golek de gwe'an.
26 Zen in zep, nen nënaka dawemkam tïtï ta gwibin. Sap nen mese eiwa
de orana dam lasïk. Hwëna kire nike eirim kareksa ol gwe'ak, dekam etan
nara molya nëno mae mo karekna insa ngan gulsuku.
27 Hwëna kire nike kirekam ëgwë'ak, dekam aha-en tangan nëbe mae
hap lwazim'in: Zen sërkam de syauk bla sal-salak de ëtaïblïn hap dena–
men zëwe sa Alap zëre mo jal zini yal gul serake, desa de aïrïn nïban
ësblan hap dena.
28 Emki sap ëenlala gwen: Musa kim ïrïk gïlkï, dekam ahanik de zëre
mo tïtï tabin ol san ang gwen hap baes gwenkam, desa man damera gwek.
Zi de dan ahaksa dan-ahan anakan ëkira gwenkam, "Zini in eiwa mes
kirekam karek gweka," kirena man damera gwek. Dekam kire zisi hom
kwasang neibirida gwek.
29 Sap kirekam insa orep neibirida gwek, zen in zep men zen angkam
Alap mo Tanena ansa tanakam nyauk gwebla'an, zëbe mae hap banakan
sa lwazim? Sap zëno kala mes desa dikim ngan tasibin hip hlëwehek.
Hwëna kire zini Yesus mo kala insa asyas makan enlala nei gwibirin. Zep
zen hen Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ësena in san de ang tan hap
man baes ta'an. Zep hen Alap mo Enhona man lamang da gwenan, hwëna
Zen sap diki Dekon Alap mo kwasang-kwasangna tame nul gwenan.
30 Zep kire zi hip, karek tangankam sa lwazim. Sap nen ema Alapsa
tame la'an– men Zen anakan gukuye,
"Kareksa de syal gwe-gwibin wenya zen Aen asa desa karek tabir.
Ëe asa zëno mae mo syal eini zëbe mae hap golzim."
Zao hen man mas gulku,
"Ëe asa ëre mo hlïl irin zisi klis gul."*
31 Zep nen bap nen Alap mo Tanena tanakam zauk gweblan, sap nen de
Ngaya Zini Alap zëre mo jalsa goltowenkam, zen aïrï gwibin tangan wenya
zen.
32 Bahem ëeititi gwe-gwen– em kim nonol Kristussu eirink hen zëno
ngatanna hla kukke. Emsa dekam man aha zi sërkam karek da gwibik,
hwëna em zao ene ki tatem ëzauk gwek.

* **10:30 10:30** Ul. 32:35-36

33 Emsa dekam zi nwenak swrë da gwibik hen dangole gwibik. Hen
ahasa kim kirekam neibirida gwek, hwëna em ema desa aïrïn srëmkam
mas eibirida gwek.
34 Emsa kim ahakon bwinak yal nulne gwek, em hwëna ahakore wenya
embwan hap gosae labirida gwek. Kristus hup de jal hap kim eno mae
mo kire-kirena kïtak alal da gwek, em hwëna ema ëisrip-sri gwe-gwek.
Sap em ema dekam ëenlala gwe-gwek, “Ë asa ngein sin dawem tangan
wenyaka goltower– hëndep de lwa gwen hap denaka.”
35 Zen in zep, men kire enkame Yesussu de yaïng gwebla kïnï gwennak
tatem ëzauk gwek, zen kire enkam emki hëndep lowehe gwen. Ki dekam
Alap onakon dawemna mam tangan naka esa ulin.
36 Zep kire enkam em tatem ëzauk gwen, sap zen dekam esa Alap mo
ebe mae hap de dwam gwibir-zimdinni su kul sone gwer. Hëndep zep esa
zëre onakon ulin– men zep emsa gu-gubirida gukuye.
37 Sap Alap mo olak man lwak,
“Zini men Desae kara ë gweblanan, Zen naba tangankam sa hata zala.
Zen molya zëre mo hatan hap de yaklana esek gulku.
38 Zini men zen ano nwenak ëdakastïl gwenan,
zen Asa de taïblïblan en nakon sa ki ëngaya gwer.
Hwëna Asa de taïblïblan wenya men zen Asa hli da'ak,
Ë hen asa desa tahansa gweisibiridal.”*
39 Hwëna nen molye Biansa hli lak– juwen ora san de etan lwan dahan
hapye. Sap nen an zen– tatetekam de Biansa taïblïblan wenya, hen hëndep
de ëngaya gwen hap de wenyaye.

11

Mae hap de ol: Men zen Alapsa orep dawemkam daïblïblak, nen hen zëno mae mo kim nen lowehe gwen.

1 Alapsa de taïblïblanna, zen anakan de enho nakon taïblïblankam,
“Mensa Alap asa gu-gubluka, zen eiwa kirekam sa ki lwal.” Zen sap
nwekam de hlaun srëmkam de kirekam taïblïblan.
2 Sap orep de zini zen kirekam Alapsa daïblï gweblak, zen zep Alap
anakan sam gwesibiridaka, “Zen ëre mo nwenak ëdakastï'ïn.”
3 Alapsa de taïblïblankam zen dekame anakan tame ul gwenan,
“Okamana an Alap ol-gun enkam yang gulsuku.” Zep men desae nwekam
hla kul gwe'an, Zen nwekam de hlaul gwen kire-kire nakon hom yang
gulsuku.*
4 Habel Bak zen Alap hap zëre mo taïblïblansa goltrëblaka– in kim
dombana tru ta seblakaye. Hwëna Kaen zen hom Habel mo kim Alapsa
taïblïblaka, zep zëno kim syal gwe srëm gweka. Habel ensa zep anakan
gubluka, “Zen ano nwenak man dakastï'ïra.” Hen Zen zep zëno en mo
syala insa sam gwesibir-blika. Habel zen sap orep mes tïlkï, hwëna zëno
Alapsa de taïblïblanna in nëbe mae hap ërak makan nama lwazim'in.*
5 Hanok Bak zen hen kirekam Alapsa taïblïblaka, zep tïn srëmnak Alap
ngatan zi mo lang san dep zer ine halka. Zep Alap mo olak zëbe hap dena
anakan lwak,
“Zen mumuk ennak aya gweka, sap desa Alap zer ine halka.”
Mae hap ki lwak: Sap zer inehan srëmnak Alap man desa sam gwesïk
gweblaka.*

---

* **10:38 10:38** Hab. 2:3-4 * **11:3 11:3** Kej. 1:1; Mzm. 33:6; 33:9; Yoh. 1:3 * **11:4 11:4** Kej. 4:3-10
* **11:5 11:5** Kej. 5:21-24

6 Zen zep dam gwesïnïn: Zini bëjen Alap mo nwenak sam gwesïn– Zënaka
de taïblïblan srëmkamye. Zep zini men zen Alap osan dep ëdwam
gwe-gwe'an, zen diki nonol Alapsa zen anakan taïblïblan, “Zen eiwa ki
gwë'ara,” hen anakan zen taïblïblan, “Ëyë Desa tïngare enho naban të
gwebla'ak, Zen sa abe hap dawemsa gol gweblala.”
7 Nuh Bak hen Alapsa taïblïblaka, zep bulu insa syal gwibirki– dekam de
we wal walas zeban golëngaya gwen hapye. Hwëna kirekam de owasna
hom sap menkam hla nuk. Hwëna Nuh Alapsa betek gweblaka, zep zëre
mo ol en san ang gweka. Hwëna zëre mo Alapsa de taïblïblanna in kon zep
sap taïblïblan srëm wenya kip anakan goltrei gwizimki, “Em in kareksae
ol gwenan.” Zen taïblïblanna in kon zep Alap mo nwenak dakastïlkï.*
8 Abraham Bak hen kirekam Alapsa taïblïblaka, zep zëno ol san ang
gweka. Alap dekam man gubluka,
“Emki ere mo langna insa hli yun. Dekam song gwe– langna men desaë
ebe hap golbla'ak, zëwe dep.”
Abraham dekam man taïblïblaka, zep totoresa tawa srëmkam song
gweka.*
9 Kim hataka, langna men zao dep Alap gu-gubluka, dekon hen nama
taïblïblaka. Zen zep zëwe zi mo langnak tenda golak gwë nasen gweka.
Isak ne Yakob ne zen hen kirekam ë gweka, sap Alap hen desa kirekam
gu-guzimki– men kirekam Abrahamsa gu-gublukake.*
10 Abraham kirekam zë gwë nasen gweka, sap zen dekam ngein sin dep
dena kip anakan taïblïblaka, “Ëe asa hëndep de ë sam-samnak hatal– men
desa Alap Zëna syal gweblakaye.”
11 Zen man hen Alapsa taïblïblaka, zep hëndep walas gweka. Zen
sap mes bogol gweka, hen we zem Sara hom walas gwe-gwek. Hwëna
Abraham anakan Alapsa taïblïblaka, “Mensa asa walas wë lan hap gu-
guzimki, zen hëndep kirekam sa ki abe nikip syal gwibir-zimdi.”*
12 Zëno timni man sap tïn makan lwabla'ak, hwëna zi ausuna Israel zen
zëbon onakon ki beya gwe song gwek– men kirekam Alap hamal hap gu-
gublukake,
“Ebon onakon sa zini beya gwe song gwer– san de nglïnak de keisni
kiye, ahaksa hi alpnak de hisglimni kiye.”*
13 Orep de zini in, zen sap man Alapsa daïblï gweblak, hwëna Alap mo
gu-gubiridanna insa de sowe henkam gul irin srëmnak juwe gwek. Zen
langanak de basa kara gun makan kara nul gwek, hwëna zep en ki ëisrip-
sri gwe-gwek– san de zao de lowe henna kiye. Zep anakan hen ëgu gwek,
“Ëe an okamanak awe bohëkamë ki lowe he'an– san de aha zi mo langnak
de lowe henna kiye.”*
14 Men zen kirekam ëgu gwe'an, zëno mae mo enlalana zep man lwa
gwizim'ira, “Nen ema aha langsa lei gwibi'in– desa de hëndep denaban bi
gwibin hip.”
15 Orep de auyan-azana in, langna mensa hli nuk, desa hom enlala nei
gwibik. Sap kirekam de lwananam, dekam maka etan desan dep lwan
dahak.
16 Hwëna zen dekam aha lang sam-samsa enlala nei gwibik– ngatan zi
mo langnak de wenyaka. Zep Alap hom saher gwibirida gweka– zini in

* **11:7 11:7** Kej. 6:13-22 * **11:8 11:8** Kej. 12:1-5 * **11:9 11:9** Kej. 35:27 * **11:11 11:11** Kej. 18:11-14; 21:2 * **11:12 11:12** Kej. 15:5; 22:17; 32:12 * **11:13 11:13** Kej. 23:4; 1Taw. 29:15; Mzm. 39:13

kim “ano mae mo Alap”kam nen gweblakye. Sap Zen mes eiwa zëbe mae hap ë sam-samna insa hamal tazimki.

17-18 Abraham hen zëre mo Alapsa de taïblïblansa goltrëblaka, zep tane aha-ere zem Isaksa sap Alap hap zïp sobla'anka. Alap man sap dekam zëno eisi anakan akasibir-bli'anka, “Zen san ha eiwa tangankam Asa taïblïbla'ara?” Hwëna sap mes Alap Abrahamsa anakan gu-gubluka,

“Eno walasna an, Isak, zen zëbon onakon sa eno auyan-azana naïtbir song gwer.”

Hwëna sap mes kirekam gu-gubluka, hwëna Abraham man hohle gwe'anka– tane aha-ere zem insa de Alap hap zïp soblan hapye.*

19 Sap zen man anakan taïblïbla'anka, “Zen sa ano tanena tïn nïkon etan ngaya tala.” Hwëna dekam kim Alap dombana insa zertrëblaka, desa de hwëna zïp son hap, zep dekam tane zem in man nwe-mase gweka– san de tïn nïkon de etan ngaya gwenna kiye.

20 Isak hen Alapsa taïblïblaka, zep walas dare zem Yakob ne Esau nikip tahana tehazim aneka– anakare hamal hap de ola banye, “Alap sa ngein sin kirekam ebe nikip dawemna gol gwizimdi.”*

21 Yakob hen Alapsa taïblïblaka, zep tïn hïp kim golek de gwe'anka, tane zem Yusup mo walas dare hap tahana tehazim aneka. Ki zep hwëna zëre mo dute topnak de bik dankam lwa inen nakon Alap hap dawemna golblaka.*

22 Yusup hen Alapsa taïblïblaka. Zep kim tïn hïp golek de gwe'anka, dekam zep zëre korena Israelsa de Mesir kon gwiswe sonen hap de aïsïlï hli yulzimki. Hen anakan gubiridaka, “An kon de sek gwenkam ano danna bahem awe hli tandan.”*

23 Musa mo ane-biana, zen hen man Alapsa laïblïblak. Zen zep Musasa dan-ahare benkam aning la gwek. Sap zen anakan dam lasïk, “Walasna an dawem naka Alap ap zerzimki.” Zen zep anakan aïrï srëm gwek, “Mesir mo teipsïn nik sa nësa karek sola.”*

24 Musa Bak hen Alapsa taïblïblaka, zep mam gwennak anakan enlala gweka, “Asa bap zen anakan gu gweblan, ‘An Mesirk de teipsïn zi mo wenam mo tane.’ ”*

25 Zen hom dekam auhu-kama ennak dep de dërekna anakan enlala gwibirki, “Ëe anik karek naka gol gwek– zëno dërek naka akakim eis gwibik.” Zen hwëna anakan enlala gweka, “Ëe sap asa Alap mo hlïl irin zi niban apdekam karekna zigoltowe gwer.”

26 Zen hen ngein sin denaka anakan enlala gwe-gwibirki, “Alap sa Israelsa de ngaya tabin hip de Zini zer sonera. Zep ëe anik Zini in hap orasa sal tablak, hen sap asa zëno bose hap karekna goltowe gwer.” Musa hom dekam anakan enlala gweka, “Syala ansa anik baes gwibik– ëe akakim Mesir mo kire-kire dawem-dawemna ansa beyakam bi gweblandak.” Zen hwëna Alapsa anakan taïblïblaka, “Zen sa ano syal eini lamkam abe hap golblala.”

27-28 Hen zen Alapsa taïblïblaka, zep Israel mo zi ausu nakore zini gubiridaka– zen de domba kalkam zëre mae mo lïlïkïnsï blïs tïblandan hap, Alap mo dam taha nakore jal zi dikim zëno mae mo nonol zi walassa

* **11:17-18 11:18** Kej. 22:1-14; 21:12 * **11:20 11:20** Kej. 27:27-29; 27:39-40 * **11:21 11:21** Kej. 47:31–48:20 * **11:22 11:22** Kej. 50:24-25; Kel. 13:19 * **11:23 11:23** Kel. 1:22; 2:2 * **11:24 11:24** Kel. 2:10-12

tameran srëm hapye. Yaklana desa “Paska”kam zep nen gwibik. * Mesirk de teipsïn zini kim sap jal gweka, Musa hwëna Alapsa taïblïblaka, zep Israelsa aïrïn srëmkam dekon golësek gweka. Zen dekam man tatem zauk gweka– san de hla ta gwen srëm Zini Alapsa de ngein sin kara ta gwenna kiye.

29 Israel mo zi ausuna in hen Alapsa daïblïblak. Zen zep hi bosena Kalkalasa tablan gwek– san de eik sasa san de sek gwenna kiye. Hwëna Mesir mo jana nabare zini kim sap hina in san nolëtro kïnï'ak, zen zao zep keiking gwek.*

30 Zi ausuna in zen hen Alapsa daïblïblak, zep tuju yaklakam kim ë yala Yerikosa hatablan hap wale da gwek, hwëna dekam zep zëno mae mo kasokam de kol son yala in owaskam lik gweka.*

31 Rahab Bak sap Yerikok de kahalo soson we. Zen hwëna dekam Alapsa taïblïblak, zep desa nul srëm gwek. Sap zen mes dekam Israel kore otek zi darena teisyaink. Hwëna zëre mo ë nakore zi trana in zen Alapsa de betek gweblan hap baes tak, desa tïngan en tangan zep damerasïk.*

32 Sap kirekam de aïsïlï beyana, hwëna yaklana blalaka hom– desa de tïngan emsa aïsïl gwibiridan hapye, ahakon in zen hen Alapsa zëno mae mo kim daïblï gweblakye, in ki hen Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, hen orep in zen Alap mo ola ayang nulzimnira gwekye. *

33 Zen hen Alapsa daïblï gweblak, zep eijannak ahakon ëyei-yëk gwenda gwek, hen dam-dam enkam zëre mae mo ïrïk gïn langnak de zini ïrïk nïlida gwek. Zep kire wenya, Alap mensa Israelsa gu-gubirida gweka, zen hen man nulin gwek. Zen zëre mae mo Alapsa de taïblïblanna in dekam zep singa jal-jal mo mipna owas hap mat dasïk gwibir-zimk,*

34 hen syauk hïtïn yawala dekam tïn dïsïk gwek, hen nëbok ngï benben nakon ëlanga gwesïk gwek. Zen sap man zënaka anakan neisbirida gwek, “Ëe an soson naka hom,” hwëna man ki ësoson gwe-gwek. Aha lang nakore zini kim sap napta gwibirzik, hwëna zëno mae mo sosonsa de hlaunkum dekam zep heya-hya gwe-gwek.*

35 We walya hen ahakon Alapsa daïblï gweblak. Zep zëno mae mo iyena kim sap juwe gwek, hwëna zëno mae mo Alapsa de yaïng gwebla kïnïn nakon zep etan ëngaya gwe-gwek.*

Hwëna ahakon zëno mae mo Alapsa de taïblïblansa srën noltrë gweblak. Sap desa kim Alap hap de jal hap bwinak sesek nulin gwek, zen hom tol wet so gwe-gwek. Sap desa man zë tangolebin niban nenbirida gwek, “Emki ere mae mo Alapsa lamang tan, dekam asa emsa uswe soner.” Hwëna zen man kirekam dep baes tak, sap zen anakan ëenlala gwe-gwek, “Zen sap sa nësa damera gwer, hwëna Alap sa kire hap de dawemna lamkam nëbe mae hap golzimdi– Zen kim de juwen nakon nësa luwen tabi'inkaye.” Zep ki hëndep Alap hap de jal hap karekkam damera gwek.

---

* **11:27-28 11:27-28** “Paska” mo enlalana “gulmurun.” Zen kirekam yaklana insa nen gweblak, sap domba kala insa de zëno mae mo gol lïlïkïnnïk hlaunkum, dekam walas tameran hap de Alap mo dam taha nakore zini in man gulmun nura gwe'anka. (Kel. 12:21-51) * **11:29 11:29** Kel. 14:13-31 * **11:30 11:30** Yos. 6:12-21 * **11:31 11:31** Yos. 6:22-25; 2:1-21 * **11:32 11:32** Hak. 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1Sam. 16:1–1Raj. 2:11; 1Sam. 1:1–25:1 * **11:33 11:33** Dan. 6:1-27 * **11:34 11:34** Dan. 3:23-27 * **11:35 11:35** 1Raj. 17:17-24; 2Raj. 4:18-37

36 Zep Alapsa de taïblïblan jal hap ahakorena lamang da gwibik, hen
ben-ben kire-kirekam lek-lek da gwibik. Hen ahakon besi dokotkam de
tahalebin nika bwinak sesek nulin gwek.*
37 Ahakon kasokam tok hap nïrïbirida gwek. Ahakon ngaya naka
gergajikam blom da gwibik, hen ahakon nëbokkam blom da gwibik.
Zen tahalha tol hap domba-kambing sop nakore tayalbin pakeansa alala
da gwek. Tembane hap hen man tangan ëtahalha gwe-gwek, sap desa
karekkam jap nul sonenda gwek.*
38 Kire wenya, zen hëndep de langnak de lowehen hap denaka enlala nei
gwibik, zep zëbe mae hap hom dakastïlzimk– auhu-kamanak de lowehe
gwen hapye. Zen zep al ta nasen gwek– sap zi srëm lang san, hen kwatap-
kwatap san, hen kaso-hul kaso-hul san, hen kama hul mae san sap ani-ning
gwenda gwek.
39 Zen kïtak zëre mae mo Alapsa de taïblïblansa kirekam noltrë
gweblak, dekam zep tangan Alap sam gwesibiridaka. Hwëna zen hom
mae okamanak awe noltowek– Alap mensa dawemsa de golzimdin hip
gu-gubirida gwekaye.
40 Sap Alap mo dawem golzimdin hip de kalangna in, zen zëbe mae en
hap hom. Zen hwëna kïtak nëban mae dep. Zep zen molya nonol zë-en
Alap mo gu-gubiridanna insa kïtak nulink– nen de zëwe hen yaïng gwen
srëmnakye. Nen kime zë hen yaïng gwe'ak, zen diki dekam esa sërkam
de dawem tangan wenya insa apdenak ulin.

12

Hlu-hluk gwenkam de Yesus osan ëdam gwesïkhan hap de ol:

1 Zen in zep, Alapsa de taïblïblan wenya in zen orep juwe gwek, zen
angkam nësa neisbirida gwe'an, hen nësa man kara tabin niban wale da
gwibi'in– anakare enlala naban, "Nabakam yaïng gwezak." Zen in zep,
nen diki dohon-hon kire-kirena nen kïtak tatansïn– jahalha enkam eka
hlu-hluk gwek, ngein sin dep dena insa dikim dokwak gun hupye. Nonol
tangan nëre mae mo karek-karekna nen tatansïn, sap zen zen nëno mae
mo danna hëre gwenan. Sap enlala tatetekam de desan dep hlu-hluk gwen
hap de orana, Alap mes nëbe mae hap hamal tazimki.
2 Hlu-hluk gwenkam diki Yesus en osan nen ëdam gwesïkhan. Sap
Kristen zini nëno mae mo taïblïbin hip dena, Yesus mes ora makan sal
ta guku, hen nëbe mae hap de ërak tanganna, Zen Yesus Zëna. Sap
Zen mes zëre mo Alapsa de taïblïblan nakon enlala tatete naban karekna
goltoweka– te-lidak sonnak kim makan da inkke. Zen hom dekam anakan
enlala gweka, "Te-lidak sonnak de tïnnï, zen saherak Asa nën ne'an." Sap
Zen dekam ngein sin dep dena insa, isrip-sri gwibin tangan wenya, kara
gu'unka. In zep hëndep angkam Alap zëre mo dam taha nakon teipsïnkïm
nikin'ira.
3 Emki Yesussu enlala gwe-gweblan– Zen kim nëbe mae hap karek yala
insa enlala tatete naban goltowekake, karek gol gwen zini in kim sërkam
karek dakke. Kirekam de Yesussu enlala gwe-gweblankam, ki em molye
na-en ësin gwe hana gwek, hen enlalana molye ëdowe hana gwek.
4 Sap kareksa de gol gwen srëm hap de eijannak iwe, em home mae
juwen hap ëalp gwesï'ïn.

Mae hap de ol: Bian man zëre mo walas tangan mo kim nësa oto tasïk gwibirida.

* **11:36 11:36** 1Raj. 22:26-27; 2Taw. 18:25-26; Yer. 20:2; 37:15; 38:6 * **11:37 11:37** 2Taw. 24:21

5 Hen Bian Alap mo ola bahem ëeititi gwibin– men kim nëno mae mo
enhosa de tatete tazimdin hip “ano walas”kam nësa gubiridakaye. Zen
dekam anakan nësa gubiridaka,
“Ano walas, bahem Asa salsïk gweblan–
Ëe de emsa oto tasïk gwibinnik.
Hen bahem enlalana ëdowe hana gwen–
Ëe de emsa jalse gwibirida gwennakye.
6 Sap mensaë kwasang gwibirida gwenan,
Ëe desa ama oto tasïk gwibirin.
Hen mensaë anakan enlala gwibirida gwenan,
‘Zen ano walas,’
desa ama lek-lek ta gwibirin.”*
7 Zep emsa de Bian oto tasibinni, zen zao en emki enlala tatetekam
ëzauk gwen– anakare enlala naban, “Sap sa Bian kirekam asa oto tasïlï,
sap okamanak de zini hen kirekam walas zemka oto dasïk gwibirin.”
8 Emsa de oto tasïk gwen srëmkam, dekam de dam gulsun, “Ëe an zëno
walassa hom.” Sap walas tangan zemka Zen bëjen nwe enkam kara tabin.
9 Nen ema nëre mae mo auhu-kamanak de biansa blikip eisibirida gwek–
zen kim nësa oto dasïk gwibikye. Zen hen kirekam nen nëre mae mo
ngatan zi mo langnak de Biansa aha-ere enlalakam nësa de oto tasïk
gwibinnik blikip gwesïk gweblan, sap zen dekam esa ëngaya gwer.
10 Nëre mae mo auhu-kamanak de bianna, zen holokam hom nësa
oto dasïk gwibirin– zen kim sap zëre mae mo enlalakam nësa kirekam
neibirida gwenanye. Hwëna Alap Zen nësa de mas gwibiridan hap
kirekam oto tasïk gwibirida– dekam de zëre onak enlala lalak nik lowehe
gwen hap, Zëna men kire nik gwë gwendake.
11 Hwëna eiwa, Bian mo nësa de oto tasibinni insa kim oltowe gwenan,
desa enlala dowe hanankame eis gwibirin. Dekam nen home ëisrip-sri
gwe-gwenan. Hwëna men nara dekam zëre mo gwënsa Alap mo dwam
gwibin sin li yul sonenkam, zen dekam sa anakan eisbiri, “Eiwa, ëe an
Alap mo taha terenakë gwë gwe'an. Zën ki asa kirekam oto tasïkï– ëe
dikim dam-dam enkam gwë gwen hapye.”
12 Zen in zep, eno mae mo tahana in zen ësin-sin gwe-gwe'an em soson
tabin, hen danna men zen ëyal-yal gwe-gwe'an emki tatete tabin.
13 Ere mae hap de orana dam-dam lasïk. Dekam in zen zi lek makarena
ebon mae onak lowehe gwe'an, zen desan sa dawemkam sek gwer, hëndep
ësoson gwe song gwer.*

Alapsa de hli tan srëm hap de ol:

14 Emki dawemkam ëalp gwe-gwen– dekam de tïngare zi niban enlala
sësekkam lowehe gwen hap. Hen enho lalak enkam de lowehe gwen hap
emki ëalp gwe-gwen. Sap lalakkam de lowehe gwen srëmkam, em bëjen
em Bian onak yaïng gwen.
15 Dawem! Ebon mae onakon mana ahanik Alap mo kwasang-kwasang
nakon wet sonanka. Ki hwëna zëbon onakon sa zi beyanak Alapsa de
taïblïblan srëm hap de enlala ing gwe hebiridala– san de hëp nabare hosa
de golzimdin makan. Dekam hwëna beya nik sa Alap mo nwenak ëkun
gwer.
16 Ebon mae onakon bap zen aha maena kahalonak zaran. Hen em
bahem Esau Bak mo kim lowehe gwen, sap zen Alapsa eititi gweblaka.

* **12:6 12:6** Ayb. 5:17; Ams. 3:11-12 * **12:13 12:13** Ams. 4:25-27

Zen sap nonol walaskam gwëka, zep zen maka bi zik de tïnkïm zëno bi gwibin kire-kirena kïtak bi gweblan daka. Hwëna zen aha-ere tembane piring en hap lirak gulku.
17 Zen kim sap hyanak bi zik de aumwa hap tahasa tehabla inen hap dwam gweka, Alap dikim zëbe hap dawemsa golblan hap, hwëna bi zem in man gubluka, "Bëjënë." Zen sap go naban aberbe taka, hwëna zen de gul irin hip dena mes tap gwek.

Mae hap de ol: Nonol ol ziaha-en gunnu, zen aïrï gwibin hip dena. Zau dena, zen isrip-sri gwibin hip dena.

18 Nen an zen ëKristen gwek, nen home Israel mo kim okamanak de kwatap tangannak yaïng gwe'an– dekam de Alapsa golek de tan hapye. Zen orep kwatapna Sinaik yaïng gwek– Alap kim nonol ol ziaha-en gunnu insa golzimkiye. Zen dekam syauk hïtïnsï zë kara nuk, hen man zë kaulsuk, hen asese yawal zë taïlbiridaka. Zen dekam zep aïrïn hïp enlalana ëdowe hanak.
19 Nen home zëno mae mo kim sramin aukuna ësane gwe'an– hen Alap mo ol auku yawalaye. Zen kim desa nasalzimk, zen dekam zep ëabe gwek– ola insa de golzausun hupye.
20 Sap zen jalse gwen ola insa man tangan sërkam naïrïbi'ik. Sap zen anakan lwak,
"Men nara zi, sap otweran, kwatapna ansa towanblanna, desa em kasokam tok hap ï tïblan."*
21 In kim zen kirekam hla nuk, man tangan sërkam dohon-hon gwizimk. Musa Bak zëre hap hen man tangan dohon-hon gweblak. Zen in zep anakan guku,
"Ëe dekam ama aïrïn hïp yal-yal gwek."*
22 Hwëna nen angkam kwatapna Sionk mese isrip-sri naban yaïng gweser– Ngaya Zini Alap zëre mo ënakye, mensa hen nen gweblananke "ngatan zi mo langnak de Yerusalem"kam. Dekon zëre mo dam taha nakore zini ribu-ribukam nësa isrip-sri naban dokwa-kwak nul gwenan.
23 Em mese hen angkam Alap mo hlïl irin zinik bïtï gwer– men zëno mae mo bosem-sesa ngatan zi mo langnak ale dabir-zimkye. Alap zëre mo hlïl irin zini insa man anakan enlala gwibirida gwenda, "Zen kïtak ano walas." Zep emsa hen mes angkam Alap lup gul iri– men Zen sa tïngare zisi klis guluye. Hen zini men zen orep enlala dam-dam enkam lowehe gwek, zen angkam mes tangan Yesus mo kala kon ëngan gwehek, zep zëno mae mo angna angkam zëwe lowehe gwe'an. Em hen angkam mese zëbon mae bïtï gwer.
24 Em mese hen Kristus hon yaïng gwer– men Zen nësa Alap osan dep zon guluda gwe'araye. Sap Zen Zen zi niban de ol ziaha-en gun ësena insa nëbe mae hap syal gwibir-zimki. Zep emsa hen angkam mes zëre mo kalkam blïs tïbiridala. Zëno kala Habel mo kal makan hom lwa'an. Sap Habel mo kala kim zannuk, zen zep Alap hap tan-tan makan anakan lwablak, "Zen Kaen taka." Hwëna Yesus mo kala, zen dekon Alap nësa anakan enlala gwibirida'ara, "Zëno mae mo karek-karekna mesë ngan gulsuzimk."
25 Zen in zep, nen bap nen Alapsa hli tan, sap angkam Zën ngatan zi mo lang nakon nësa tonbirida gwe'ara. Sap Musa Bak kim auhu-kamana an kon Israel mo zi ausu hap Alap mo ola ayang gul gwizimki, men zen nasalbla srëm gwe-gwek, zen Alap mo jala kon hom mae ëasendak.

* **12:20 12:20** Kel. 19:12-13 * **12:21 12:21** Ul. 9:19; Kis. 7:32

Hwëna angkam nësa Alap Zën tangan ngatan zi mo lang nakon tonbirida gwe'ara. Zep nen de salblan srëmkam, nësa sa tangan karek tabiri.
26 Alap in kim kwatapna Sinaik tonbiridaka, zëno ol auku yawal hap kamana an man ëwak gwek. Hwëna angkam Alap mes nësa etan gu-gubiridaka,
"Angkam okamana an ensa molyë ëwak guk. Hwëna nglï naban asa aha-rok'nen apdenak ëwak sol."*
27 Insa "aha-rok'nen" de ëwak son hap guku, zen man dam gwesï'ïn: Zen tïngare okama yala ansa yang gulsuku sa ëwak gulu, hëndep sa jek-jak gwer. Hwëna ëwak gwen srëm hap dena aha-en, ngatan zi mo lang, zen en nama sa lwala.
28 Zen in zep, sap nen Zëbon onakone ëwak gwen srëm hap de lang sam-samna insa bi eibi'in, zen zep nen dawemna gol gweblan– men kirekam Zëna nësa dwam gwibirida gwendake. Zep nen enho zon tasïblïn naban hen aïrïn nïban nen boklesa kom ta gweblan.
29 Sap Alap mo ola zëre hap dena anakan lwak,
"Nëno mae mo Alapna, Zen syauk hïtïn yawal makarena kim sa nësa klis gul zula."*

13

Bian mo nwenak de kirekam lowehe gwen hap de ol:

1 Kristen bose omka de kwasang gwibirida gwenna bahem golzausuk gwen, sap zen san de hen ere mae mo iye tanganna kiye.
2 Emki hen ere mae mo tame tabin srëm Kristen bose wal omka gola kon lup gulin gwen, sap orep ahakon hen ki tame tabin srëmkam Alap mo dam taha nakore zini lup nulin gwek– zen kim zi tangan mo kim ëjowe gwe zakye. Zep kire zi mae mes ebon hatanan zala.*
3 Men zen hen bwinak lowehe gwe'an emki enlala gwibirida tine gwen–men ki hen en de zë lowe henna. Men desa Alapsa de tame tan srëm wenya karek da gwibirin, desa hen em kwasang gwibirida gwen– san de enaka de karek tabinni kiye.
4 Emki anakan ëenlala gwe-gwen: "We-zi dare de zënaka leisyanna, Zen mes Alap aha-en soka." Zep we walya barena hen zini bare wenya, em kime enaka kap lak, em ema Alapsa hen en guk gweblak, "Ëe an deban en asa ë gwer." Zep ere mae mo Alapsa de gu-gublunna insa bahem ëkahalo gwenkam gulmun gwen. Men zen zëre mae mo hole-hle san ang ta gwenan hen kahalo soson wenya, desa Alap molya karek tabir srëm gweka.
5 Te-ala beya gwen hap de enlalana bap zen emsa bi gwibirida gwen. Emki anakan ëenlala gwe-gwen, "Mensa ap Alap gol gwizimnira, zen syake." Sap Alap Zëna man emsa gu-gubirida'ara,
"Ëe molyë emsa kwasap walas mo kim da tasibik."*
6 Zen in zep Alapsa de taïblïblan naban nen ëgu gwen,
"Bian Zen Zen–
asa de mas gwe-gweblan hap de Zi niye.
Ëe ba hap de zi bosyansa aïrïbirida gwen hap?
Sap zi mo sosonna hom–
asa de banakan mae gwëblan hap denaye."*

---

* **12:26 12:26** Hag. 2:6-9 * **12:29 12:29** Ul. 4:24 * **13:2 13:2** Kej. 18:2-15; 19:1-14; Hak. 6:11-18; 13:3-22 * **13:5 13:5** Ul. 31:6-8; Yos. 1–5 * **13:6 13:6** Mzm. 118:6

7 Men zen nonol Alap mo olkam emsa tawa da gwibik, emki desa enlala
gwibirida gwen, “Zen kirekam lowehe gwek, hen Alapsa de taïblïblannak
de tatem ëzauk gwennak kirekam juwek.” Zep em hen zëno mae mo kim
em tatem ëzauk gwen,
8 sap Kristus Yesus Zen hom wet gwesïk gwenda– sap orep, angkam,
hëndep denaban.
9 Totore tawa tabin ëse san bahem ang ta nasen gwen. Diki Alap mo
kwasang-kwasang ennak em tatem ëzauk gwen, hen kwasang-kwasangna
in dikire eno mae mo enhonak bol-zaun gwek. Zi de emsa tïtï tabinni Alap
hap de tweran blom ta gwibinsi de twinbin hip, ahaksa tembane maesa de
Alap hap ëlwa gwen hap, bahem desan ang ta gwen. Sap men zen desan
ang ta gwenan, zëno mae mo lowe henna dekam hom mae dawem san
dep wet gwesïk gwenan. *
10 Okamanak men zen Alap mo golak syal ta gwenan, Alap hap de
otweran tru tase gweblanna zëna hen man ahakore hlïkna dwenblanda
gwenan. Hwëna nëbe mae hap de Alap mo ngatan zi mo langnak de
kalsna– men zëwe Yesus nëbe mae hap de syala sul soneka, dekon molya
zini in ba maena nulin gwek.
11 Emki ëenlala gwen, Musa mo tïtï tabin ola insa kim zëre mae mo
karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip syal nei gwibirin, dekam sapisa
Alap mo gol ë nakore lïlïkin alpnak zïp noso gweblanan. Hwëna kal en
naka zep Alap mo golak de teipsïn tangan zini in Alap zëre en tangan hap
de teksonnak goltïl gwenda. Sapina in mo tokna ë san dep nërhal gwenan–
zao de langa tolak syauknuk ang tasïn hïp.*
12 Zen in zep hen kirekam, Yesussu tan hap ë nakon nërhak. Zen dekam
Yesussu saherak nënnek, hen Zen dekon zep zëre mo kalkam zëre mo hlïl
irin zini nëno mae mo karek-kareksa aha-rok'nen ngan gulsuzimki.
13 Zen in zep, nen hen Yesussu nen saher san dep zertron. Zep nëno mae
mo enlalana anakan zen lwa gwen, “Sap sa nësa hen Yesus hup de jal hap
lamang da gwibir hen langa dasïk gwibir.”
14 Sap auhu-kamanak awe, nëno mae mo dakal ëna hom. Hwëna nen
ema nëre mae hap de dakal ësa ësbla'an.
15 Nen angkam sapi-kambingsi home Alap hap tru lasïkse gwebla'an.
Hwëna men desae angkam ol gwebla'an, zen in kime Yesus mo bosekam
enho aha-erekam Alap mo bosena teip ulsuk gweblanan. Dekam nëno mae
mo ola man nwe-mase gwe-gwe'an– san de otweransa de tru ta seblanna
kiye. Zen in zep Alap ensa nen boltere ta tine gwen, hen Yesus de kïtak
teipsibiridan hap de olsa nen gol halada gwen.
16 Hen aha zisi de mas gwibirida gwenna bahem ëeititi gwe-gwen– hen
kae-kaesa de goltrei gwizimdin niye. Sap zen desa hen Alap sam gwesïk
gwibirida– san de dombasa de tru tasïk gweblanna kiye.
17 Men zen Kristen zini emsa nol neibirida gwenan, emki betek gwibirida
gwen hen zëno mae mo ol san em ang ta gwen. Sap zëno mae mo syala, zen
eno mae mo ang hap dena, hen zen man anakan tame nul gwenan, “Alap
sa ëre mo syal eisi de goltrëblan hap asa gublula.” Em de kirekam betek
gwibirida gwenkam, zen dekam sa isrip-sri naban syal ta gwer. Hwëna
betek gwibirida gwen srëmkam, ki hwëna enlala nik sa ëdowe hana gwer.
Hwëna zen de enlala dowe hanan naban syal ta gwe'ak, ki hwëna waba
hap sa ebon mae syal ta gwer.
18 Ëe, ëre mo syal bose walya ban, ano mae mo enho nakon anakare
enlalana hom wet so gwenda, “Ëe kareksaë ol gwenan.” Zep abe mae hap

* **13:9 13:9** Kol 2:23 * **13:11 13:11** Im. 16:27

emki Alapsa abe ta gwen, sap ëe zëno syalsaë ol gwenan, hen zëno nwenak de tangan ëdakastïn hïbë ëdwam gwe-gwenan.

19 Ëe in zebë emsa abe tabi'in: Abe hap emki hen Alapsa abe ta gwen–
ëe akakim etan nabakam ebon mae osan dep lwa halzak.

20-21 Zep angkam, ëe a kirekamë mo Alapsa ebe mae hap abe ta gwenan,
“Bian, Em in Zene zëbe mae hap tahana deisu guzimki, hen Em in Zene
Bian Yesussu tïn nïkon ngaya taka. Ëe ama Emsa abe ta'an: Ano suratna
ansa men zen dokwak nu'ik, Emki zëbe mae hap sosonsa gol gwizimdin–
zen dekakim ere mo dwam gwibin en san lowehe gwek. Hen Bian, Yesus
onakore sosonna dikire zëno mae mo enhonak syal gwe tine gwek– zen
dekakim ere mo nwenak ëtal gwesïk. Sap Yesus Zen Zen– asa de domba
makan zaho ta gwibin Zi niye. Sap Zen mes ere mo zi niban de ol ziaha-
en gunnu hëndep denaban sul soneka– te-lidak son nakon kim kala wet
soblakke. Ëe zep asa zëno bosena hëndep denaban teip ulsuk gweblal. In
eiwa.”

22 Aya-wal oso-wal, ëe ama emsa gubirida'an: Ano surat tïhïsnï ansa
bahem karatda gunnuk husus gwibin, sap zen emsa dikim dawem san
dep tïtï tabin hip dena, hen ëe blal tangankam homë ebe mae hap ale
gulzimk.

23 Ëe ama emsa gu sonebirida'an– em de hen ëtawa gwen hap: Nëno
mae mo ayana Timotius Bak mes bwi nakon wet soka. Zen de nabakam
abon onak hata zankam, ki asa apdekam ebon mae osan dep song ëzal.

24 Iwe de Kristen zini eno mae mo nol-nola kip ano mae mo dawem
gol sonezimdinni em ayang ulzimk– hen tïngare iwe de Alap mo hlïl irin
zi hipye. Men zen aban mae Italia mo lang nakore wenya awe lowehe
gwenan, zen hen dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk.

25 Dikire Bian mo kwasang-kwasangna kïtak ebon mae onak lwa gwek.

Yakobus mo surat

1 Suratna an dua-blaskam de zi ausu nakore zini men zen sekwak gwen
dakke, zëbe mae hap–
men zen angkam aha mo lang san lowehen da'anke.
Alap ne Bian Kristus Yesus nik mo nganak de syal gwe-gwen zini Yakobus
onakon: *
Dawem!

Yesussu de taïblïblannak de tatem ëzauk gwen hap de ol, hen enlala blal hap de Alapsa abe tan hap de ol:

2 Aya-wal oso-wal, em de kareksa goltowe gwenna, zen dekam em
anakan ëisrip-sri gwe-gwen, “In aïrïs. Zen dekam Bian Alap ano eini ap
mam gulblu'ara.”*
3 Sap em tawana: Em de kareksa goltowe gwenkam, em dekam esa
Yesussu de taïblïblannak ëtatete gwe zaher.
4 Tatem de zëwe en zauk gwenkam, dekam eno eini sa Bian mo nwenak
trëp gwer hëndep bïl gwer. Dikire eno mae mo eini bïl gwek. Zen dekam
esa Kristussu de taïblïblannak tangan tatem ëzaul, hëndep banakare
karek maesa de goltowenkam molye ëëwak gwek.
5 Em de karek goltowennak enlala nik ëtopse gwe-gwenkam, emki
Alapsa abe ta gwen– Zen de enlala blalsa ebe mae hap zer gwizimdin
hip. Zen dekam sa ebe mae hap zer gwizimdi. Sap Alap mo kae-kaena zen
tïngare zini nëbe mae hap. Zen hom anakan jalse gwe-gwenda, “Em bap
Asa abe tala.”*
6 Hwëna zini men zen abe tanna, zen diki zen taïblïblan. Zen bap zen
anakan tïtïk gwen, “San ha molya ap zerblaka? San ha sa?” Sap zi de
kirekam tïtïk gwenna, zen men kiye– asese de hosa men-san an-sankam
ngëp-ngep gulu seranna.*
7-8 Kire zini zen enlala dare syakna, hen zëno enlalana men-san an-
sankam lwa gwenda. Kire zini bëjen Bian onakon ba maena hlaun.

Mae hap de ol: Tahalha naban de lowehen nakon, hen tahalha srëmkam de lowehen nakon, emki isrip-sri naban lowehe gwen.

9 Aya-wal oso-wal, em de tahalha naban lowehe gwenna, isrip-sri naban
em lowehe gwen, sap ngatan zi mo langnak eno mae mo bosena mes
dawem gwek.*
10 Hen men zen tahalha srëmkam lowehe gwenan, isrip-sri naban em
hen lowehe gwen, sap em mese anakan tame uk, “Ano kire-kire beyana
an molya dakal hap ërlwa gwek, zep asa angkam Bian en hon babu gwe-
gwer.” Hen em mese anakan tame uk, “Ëe an te eisni men kiye.” Zen

---

* **1:1 1:1** Yakobus men zen suratna ansa ale gulku, zen Yesus mo osona– men zen hen Yerusalemk de Kristen zini nol gwibiridakake. (Mrk. 6:3; Kis. 12:17; 15:13; 21:18; Gal. 1:19) Nonol in kim Yahudi mo langnak zini ëKristen gwek, dekam Yesussu de taïblïblan srëm Yahudi zi karek da gwibik. In zep Yerusalem kon heya-hya gwenkam sekwak gwendak– aha zi mo lang san depye. (Kis. 11:19) Yakobus man gubiridaka, “Dua-blaskam de zi ausuna.” Nonol Israel Bak mo ausu nakore zi ensa kirekam nenbirida gwek, hwëna angkam Alap mo zi niban de ol ziaha-en gun ëse nakon, Kristen zini nen hen zëwe bïtï gwe'an, sap nësa hen mes Alap hlïl inki. (Mat. 19:28; Why. 7:4-8; 21:12)
* **1:2 1:2** Mat. 5:12; Rom. 5:3-5; 1Ptr. 1:6-7; 4:12-14 * **1:5 1:5** Ams. 2:1-5; Mat. 7:7 * **1:6 1:6** Mrk. 11:24 * **1:9 1:9** Yak. 2:5

nabakam de ëbulk gwehen. Zep em hen kirekam esa nabakam ëbulk gwehe gwer.*

11 Yakla de sal-sal gwe zankam, dekam de eisni in ëboneng gwen, hen ëbulk gwehen, hëndep dekam sa nwe awesna hom gwer. Zen hen kirekam, em in zen tahalha srëmkam lowehe gwenanye: Em nama de syal tannak te eis mo kim esa ëbulk gwehe gwer.*

Mae hap de ol: Kareksa de gon hap de enlala de ebon hatankam, tatem em ëzauk gwen.

12 Em de kareksa goltowe gwennak de tatem zauk gwenkam, em isripsri gwe-gwen. Sap Alap dekam hëndep de gwën hap denaka sa ebe hap golblala. Sap kiresa de golzimdin hip dena Alap mes ki anakan gugubiridaka, "Ëe asa golzim– men zen Asa enna nola gweblananye."*

13 Zi de kareksa de gon hap dwam gwenna, zen bap zen anakan gun, "Kareksa de gon hap de enlalana an Alap onakorena." Sap Alap onak kareksa de gon hap de enlalana hom. Hen Zen hom kire hap de enlalana zer gwizimnira.

14 Sap kareksa de gon hap de enlalana, zen ere mae mo hole-hle nakon hata gwenda. Hole-hlena in zen zep emsa sïl tïbirhal gwenan hen da tabiridahal gwenan.

15 Ere mae mo hole-hle hen jal-jal enlalana, zen men kiye– tetan danna. Desa de enhonak ïk gïnni, zëwe zep saltïl gwenan. Desa ema zë kara ul gwenan, hëndep eisi zep zë të gwenan. Bïl gwenkam dekam zep kama san dep anhe gwenan. Zen hen kirekam zini, kareksa de gol gwenkam, dekam zep juwen ora san dep ang ta gwenan.

16 Zep ano dang tïnïnak de aya-wal oso-wal, nen bap nen nënaka anakan boton ta gwibin, "Karek gon hap de enlalana an Bian ap zerblala."

17 Diki tïngan men zen Bian onakon nëbe mae hap hata gwizimnin, zen diki dawemsa de gon hap de enlala naban tïngare hë'ho gwibin niban. Eiwa, yaklana, benna, keisni, zen kïtak Bian mo yang tabinni. Hwëna Zëna hom ben mo kim wet gwesïk gwenda. Zep Zen bëjen enlala kareksa zerzimdin.

18 Sap Alap Zen mes ol dawemsa de golzimdinkim nësa ngaya tabirki. Zen kirekam syal gwibirki, sap Zen man nësa anakan dwam gwibiridaka, "Lamkam de ëre mo ïrïk gïnnïk zaunkum, an zen sa ëre mo walaskam lowehe gwer."*

Nabakam de ëjal gwe-gwen srëm hap de ol, hen Alap mo olsa de i-san i-san gwe-gwibin hip de ol:

19 Ano dang tïnïnak de aya-wal oso-wal, emki ansa enlala gwe-gwibin: Tïngare zini, bahem nabakam ëjal ta gwen, hen bahem na-en ol nopnopkam ëkira gwe-gwen. Diki nonol em holokam sane tabin.*

20 Sap Alap mo dwam gwibin niban bëjen zi mo jala ban apde nën.*

21 Zen in zep, nëre mae mo enlala hole-hlena hen jal-jala, men dekone Alap mo nwenak ëkun gwe-gwenan, desa kïtak nen tak gun. Hwëna Alap men desa zëre mo ola nëno mae mo enhonak ïk gïlkï, zen desan en nen enlala betekkam ang ta gwen. Sap zen zen sa ëngaya gwen hap de ora san nësa dam tasïk sone gwibir.

---

* **1:10 1:10** Luk. 12:16-21; 1Ptr. 5:5 * **1:11 1:11** Yes. 40:6-8; 1Ptr. 1:24-25 * **1:12 1:12** 2Tim. 4:8 * **1:18 1:18** 1Ptr. 1:23; Yoh. 1:12-13; Why. 14:4; Rom. 8:19-23 * **1:19 1:19** Ams. 10:19; 17:27 * **1:20 1:20** Mat. 5:22

22 Bahem sap'nen Alap mo ola insa ësane gwe-gwen. Ki hwëna enaka
esa anakan boton la gwibir, “Ëe mesë tangan Biansa hlï-hlï tasïl.” Diki ola
insa em i-san i-san gwe-gwibin.*
23 Sap zi de sap'nen sane gwe-gwenna hwëna desan de ang gwen
srëmkam, zen men kiye- zëre mo nwe-masesa de kacanak anakan hla
tanna, “Otropna man.”
24 Zen sap kirekam mes zënaka hla tala. Hwëna dekon de song
gwenkam, zen dekam sa hëndep gulsun hup eititi gwera.
25 Hwëna Alap mes zëre mo olak kïtak nëp sul sonezimki- nen dikim
kawesïn nïkon ëte so gwen hap denaye. Zep zini men zen Alap mo ola
tïngare enho naban i-san i-san nei gwibirin, eititi gwibin srëmkam de
desan en ang ta gwenkam, kire zi hip Alap dawemna sa gol gwizimdi.
26 Zep zi de zënaka enlala gweblanna, “Ëe ama dawemkam Alap mo
ol san ang gwe-gwenan,” hwëna zen de zëre mo mahalsa zerinik gwen
srëmkam, zen zënaka boton tanda. Zen ki ëk enkam waba hap Alapsa
ang gwebla'ara.
27 Diki men desa Alap anakan enlala gwibirida gwe'ara, “An Abon de
ang ta gwen wenya zen,” zen a kire wenyaka moye:
tahalha wenyaka de mas gwibirida gwen wenya- sap walas kwasap, hen
sap we sem.
Ahana hen, men zen zënaka zerinik gwenna- auhu-kamanak de karek de
zëbon onak hlimirin srëm hap.
Zen diki kire wenyik Alap mo nwenak ësam gwesïk gwenan.

2

Kristen bose omka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

1 Aya-wal oso-wal, nen de ngatan Zini Bian Yesussu taïblïblankam, nen
bëjen nen nënaka ahakore en naka nwekam golëake gwen- bose nabare
wenya ban bose srëm wenya banye.*
2 Zep anakarekam de lwa'anam: Zi dare de eno mae mo but srëm golak
ang ë'anam- ahana pakean dawem naban hen cincin ala tan naban, hwëna
aha zini tahalha tola, pakean kalk-kalk naban.
3 Nen de pakean dawem nabare zini insa gublunkam, “Bian, emki awe
komal tum sam-samnak nikinzi,” hwëna tahalha zini insa gublu'anam,
“Em iwe zauk,” ahaksa, “Em analak ano tana alp nakon nikin,”
4 dekam nen mese tangan ëkarek gwenan. Sap dekam nen auhu-
kamanak de kirekam-kirekam enlala nabane ahakore en naka nwekam
nënaka olëakenan.
5 Aya-wal oso-wal, emki ëenlala gwen: Auhu-kamanak mensa tahalha
zikim nenbirida gwenan, hwëna Alap mes desa hlïl inki- zen de sërkam
Zënaka taïblïblan hap, hen tahalha srëmkam dikim zëre mo ïrïk gïnnïk
lamkam lowehe gwen hap. Sap men zen Zënaka kwasang në gweblanan,
zëbe mae hap dena mes ki kirekam gu-gubirida gweka.*
6 Hwëna nen de tahalha srëm zi ensa nwekam golëake gwenkam, dekam
hwëna tahalha wenya ema lamang la gwibirin. Hwëna te-ala beya wenya
men zëbon mae ëbon gwe-gwenan, nabakam de bayar gun srëmkam, zen
in zen nësa jap nul sonenda gwenan, hëndep teipsïn-teipsïn zi sin dep ïl
dïbirhal gwenan- zëwe de nësa klak tabin hipye.

---

* **1:22 1:22** Mat. 7:26; Luk. 6:46; Rom. 2:13 * **2:1 2:1** 1Tim. 5:21 * **2:5 2:5** Mat. 5:3; Mrk. 10:23-31; Luk. 12:33-34; 1Kor. 1:26-31

7 Zen zen hen nëno mae mo Teipsïn Zini Yesus mo bosena lamang nul gwenan.
8 Emki Alap mo ol ale gunnu ansa, bol-zaun tangan wenya enlala gwe-gwibin- mensa hen nëno mae mo Teipsïnnï Yesus anakan nësa tïtï tabirkike,
"Zi bose omka em kwasang gwibirida gwen- san de enaka de kwasang gweblanna kiye."*
Zen in zep, nen esa ësam gwesïl- desan de ang ta gwenkamye.
9 Hwëna nen de ahakore en naka nwekam golëake gwenkam, bose nabare wenya ban bose srëm wenya ban, dekam nen kareknake altïl gwenan- kwasang hap de tïtï tabin ola insa de gulmurunkumye.
10 Bian man nësa dwam gwibirida'ara- nen de kïtak zëre mo tïtï tabin sin sul sonenkam ang ta gwen hap. Zi de kïtak zëno ol san ang gwe-gwenna, hwëna aha-en tol mae de gulmun sone kïnïnna, dekam hwëna man dam gwesïnïn, "Zen hom kïtak sul sonenda."
11 Zep anakan lwa'an: Musa man jalse gwibiridaka,
"Bahem ëkahalo gwe-gwen,"
hen,
"Bahem enaka tamera gwen."*
Em de kahalo gwen srëmkam zi ensa tankam, dekam em home tïtï tabin ola insa kïtak sul sonenda. Zep hen kirekam, nen de ahakore en naka nwekam golëake gwenkam, nen hen home dekam Bian mo tïtï tabinsi su kul sone gwe'an.
12 Emki ansa enlala gwibin: Nen kime Bian Yesus hun lamkam ërtowe'ak, Zen molya nësa ëpba tïtï tabin ol san de ang tan srëm hap karek tabirki. Ëpba tïtï tabin ola in menkam sërkam nësa tahale gwibik, hwëna Bian Yesus mes dekon nësa gwiswe soneka. Diki Bian de lwahal zankam Zen sa nëno mae mo syala hen ol toranna anakan klis gulzimdi, "Em ba habe kwasang hap de ano tïtï tabin ola in san ang gwe srëm gweka?"
13 Zep men zen zi bose zemka kwasang neibirida srëm gwe-gwenan, Bian Yesus hen kire zisi molya lamkam kwasang gwibiridaka. Hwëna men zen kwasang tola ban zi bose zik mo karekna eititi nei gwibir-zimnin, Bian sa desa hen kwasang gwibiridala, hen zëno mae mo karek-karekna sa tap gulsuzimdi.*

Alapsa de taïblïblansa de goltrë gwen hap de ol:

14 Aya-wal oso-wal, zi de anakan gunnu, "Ëe mesë Alapsa taïblïblak," hwëna zen de zëre mo Alapsa de taïblïblanna insa goltrë gwen srëmkam, zen waba hap. Dekam bëjen zënaka ngaya tan.*
15 Emki ëenlala gwen: Wal bose uk de tahalha gwenna- pakeanna hom, hen tembanena hom.
16 Ebon mae onakore nik de ahanik gublu'anam, "Dawem ki en song gwe, hen dawem enkam gwë. Wake, wëhë tol pakeankam hen tembanekam emsa mas nëbla'ak?" Hwëna zën de hen mas gweblan srëmkam, zëno kirekam de ola in waba hap.*
17 Zep Alapsa de taïblïblanna zen hen kirekam: Goltrë gwen srëmkam, zen waba hap. Zen san de tokna.
18 Hwëna ano ola insa ahakon sa anakan nulsul, "Alap mes ki kirekam dwam gwibiridaka: Ahakon zëre mae mo Alapsa de taïblïblansa de goltrë

* **2:8 2:8** Mrk. 12:28-34; Mat. 22:36-40; Rom. 13:8-10 * **2:11 2:11** Kel. 20:13-14 * **2:13 2:13** Mat. 5:7; 6:14-15; 18:21-35 * **2:14 2:14** Mat. 7:21 * **2:16 2:16** Mat. 25:41-45; 1Yoh. 3:17

gwen hap de wenya. Ahakon goltrë gwen srëmkam dep de wenya.”
Kirekam de zini ëe asa anakan ding gulzim, “Ëe ki banakan asa emsa
anakan tawa gwibiridal?– ‘Zen eiwa man Alapsa daïblïbla'an,’ em de
ba maesa syal gwibin srëmkamye. Hwëna ëe asa ëre mo Alapsa de
taïblïblansa zisi de mas gwibirida gwenkam hen dawemkam de gwë
gwenkam goltrei gwizim.
19 Eiwa, em mese anakan laïblïblak, ‘Alap Zen aha-en.’ Zen sap aïrïs tol.
Hwëna kire enkam de taïblïblankam hom sowe he'an. Dowal-dowala ki
hen kire enkam daïblï gweblanan– in kirekam hen em laïblïbla'anye. Zen
zep anakare hap ëtïtïkïn gwe-gwenan, ‘Asa sa Alap karek tabiri.’ ”*
20 Zep men zen kirekam ëkïl gïl gwe'an, “Goltrë gwen srëmkam de
Alapsa taïblïblanna zen aïrïs,” kirekam de zini zen enlala joblo-top
tanganna. Goltrë gwen srëmkam de taïblïblanna, zen waba tangan hap.
An zebë ebe mae hap ansa mas gulzim'in:
21 Nëre mae mo auyanna Abrahamsa emki enlala gweblan– zen
kim tane zem Isaksa Alap hap de sap ang tasïk seblan hap holena
blonsublu'ankake. Zen dekam Alap hap anakan goltrëblaka, “Ëe eiwa
ama Emsa taïblïbla'an.” Zen in zep Alap sam gwesïblïka.
22 Eiwa, Abraham hap de aïsïlï iwe man tangan dam gwesï'ïn: Zëre mo
taïblïblanna insa kim kirekam Alap hap goltrëblaka, zen dekam tangan
zep Alap mo nwenak sowehek.*
23 Zen in zep hyanak zëbe hap dena Alap mo olak anakan ale nuk,
“Abraham zen Alapsa taïblïblaka, dekam zep Alap anakan gubluka, ‘Em
mese ëre mo nwenak dakastïlï.’ ”
Zen in zep Abrahamsa nen gweblak, “Alap mo dokot.”*
24 Zep angkam mes dam gwesïnïn: Nësa de Alap sam gwesibiridan hap,
diki nen esa nëre mae mo Alapsa de taïblïblanna insa oltrë gwer. Goltrë
gwen srëmkam, bëjen sam gwesïn.
25 Rahab Bak hen kirekam gwëk. Zen sap nonol kahalo hap zënaka
golgu gwek– te-alasa de dekon gulin gwen hap. Hwëna Israel kore otek zi
darena kim apta zaka, zen teisyaink. Ki zep hwëna aha ora san sowëkam
si so sonek. Zen insa kirekam syal gwibik, zen dekam zep zënaka anakan
goltrëk, “Ëe ama Alapsa taïblïbla'an.” Zen zep hëndep Alap mo nwenak
sam gwesïk. *
26 Men kiye– timni. Ensasa srëmkam, zen tokna. Nëno mae mo Alapsa
de taïblïblanna hen kirekam: Goltrë gwen srëmkam zen hen san de tokna
kiye.

3

Mahalsa de zerinik gwen hap de ol:

1 Aya-wal oso-wal, em bahem beyakam Alap mo olsa de tawa ta gwibin
hip ëdwam gwe-gwen. Sap tawa ta gwibin hip de zini nësa Alap sa
lamkam dawemkam karatda tabiri, “An san ha ano ola dawemkam tawa
ta gwibirki?” Em de karekkam tawa ta gwibinkim, emsa sa sërkam karek
tabiri.
2 Sap nen kïtak kareknake altïl gwenan. Hwëna zini men zëno ëk tïhï
nakon ol karekna aha-en mae wet son srëmna, kire zini man zëre mo

* **2:19 2:19** Mat. 8:28-29; Mrk. 5:7 * **2:22 2:22** Ibr. 11:17-18; Kej. 22:1-14 * **2:23 2:23** Kej. 15:6; 2Taw. 20:7; Yes. 41:8 * **2:25 2:25** Rahab Bak in, zen Israel wesya hom. (Yos. 2:1-21; 6:17; 6:25; Ibr. 11:31)

timni kïtak golinik gwe'ara. Zen kire nik Alap mo nwenak ëoto gwesïk gwenan.
3 Men kiye– kudasa de zersong gwenna. Zen besi tekna ëk tïhïnak bu nulsuk gweblanan, dekon zep dabenkam baï da gwenan– dekam de zini in zëre mo dwam gwibin sin dep zersong gwen hapye. Ëk tïhï en nakon de da tablankam, zen dekam de tïngare timni insa zersong gwen.
4 Men kiye hen bul golsong gwen zini. Zen zëre mo hoskam de golsong gwen– zëre mo enlala gwibin sin. Bulu in sap yawala. Asesena hen sap yawala. Hosna in betekna, hwëna dekam diki bul yala insa golinik gwen.
5 Mahala hen kirekam: Zen sap betekna. Hwëna zen ki sërkam gulin halasen gwenda. Emki ëenlala gwen: Men kiye hen, eik yawalak de syauk betekkam drawe henna, zen hwëna dekon de hëndep hïtïl song gwenkam yak gwe haladan.
6 Zen zep mahala hen syauk makan. Zen nëno mae mo timnik lwa gwenda– san de jal ausu. Dekon zep jal-jala syauk makan yak gwe halada gwenan, hëndep timni zao zep kïtak hweistïl gwenan. Syauknu insa zen dowal mo kïgï zë draul sone gwenda, dekam zep nëno mae mo gwënna kïtak ang gulsuk gwenda.*
7 Kïtak de otweran terya-tyana, hwëna zini ki desa mumuk da gwibirin– sap eiknik dena, gulk dena, sap muskum de ïl gwehal gwen tweran. Sap hinak de lowehe gwen wenya, desa ki mumuk da gwibirin.
8 Diki mumuk tan srëm hap dena aha-en: Zen mahal. Desa toton nara dep?– mumuk tan naye. Zen jal-jal tanganna– san de wanya jal-jala kiye.*
9 Sap nen mahalkame Bian Alap mo bosena teip ulsuk gweblanan. Hwëna mahala in hen dekame etan zi bosyanna lamang la gwibirin. Hwëna zi bosyanna in sap hen Alap am zëre mo nwe-masekam yang tasibirki.
10 Aya-wal oso-wal, bap zen kirekam lwa gwen: Mahala an, zen dekame Alapsa boltere la gwenan, hen nënaka dekame lamang la gwibirin.*
11 San ha ki aha-ere ho-nwe nakon wet so gwenan– hikam hen ho tangankamye? Sap hom tanganke.
12 Aya-wal oso-wal, san ha yerana ki walengkam të gwenan? San ha deiwana ki wangakam të gwenan? Zen homke. Hen hi nwena bëjen ho tangankam wet son. Zen zep nëre mae mo mahala nen dawem enkam golëinik gwe-gwen.

Enlala blal hap de ol:

13 Ebon mae onakon de ahanik kïl gïnnï, “Alap mes abe hap enlala blala zerblaka.” Hwëna ki eno enlala blala in wal bose wal ukip emki zertrei gwizimdin. Sap eiwakam de enlala blal zini, zen dawemsa noltrei gwizimnin, hen aha zisi enlala betekkam mas neibirida gwenan. Zen dekon zep anakan tame da gwibirin, “Eiwa, zëno enlalana blala.”
14 Hwëna em de zi bose omka husus gwibirida gwenna, dekam bahem enaka anakan boltere tan, “Ano enlalana blala.” Hen em de ere en mo timsi ngalap gwe-gwibinni, ki ebon onak Bian onakore enlala blala hom.
15 Em de kirekam lowehe gwenna, zep eno mae mo enlala blala in ngatan zi mo lang nakore naka hom. Zen okamana awe de enna, hen ere mo hole-hle nakorena, hen dowal-dowala korena.
16 Zini men zëbon zenaka de husus gwibiridan enlalana, hen zëna en naka de ngalap gweblan hap dena lwa gwenda, zëno enlalana men-san

* **3:6 3:6** Mat. 12:36-37; Mrk. 7:15-23 * **3:8 3:8** Mzm. 140:4; Rom. 3:13 * **3:10 3:10** Mat. 7:15-20; Ef. 4:29

an-sankam sa lwa gweblala. Kire zini tïngare kareksa sa hëndep gulin hana song gwera.
17 Hwëna Alap onakore enlala blala bare zini, zen kirekam bëjen. Kire zi mo enlalana
lalakna,
hen umlae enna,
hen kwasang-kwasangna.
Alap onakore enlala blala bare zini zen hen aha zisi blikip gwesïk gweblankam.
Kire zini man aha zi niban de enlalasa zisiri tan hap ësam gwesïk gwenan, hen zi bose zikhip dawemsa nol gwizimnin.
Alap onakore enlala blala bare zini zen bëjen ahakore en naka golëaken, hen bëjen mahala dare syak gwen.
18 Zi de zi bosyansa umlae ora san dep dam tasïk sone gwibinkim, dekam Alap sa hwëna hë'ho gwibin nika zëbe hap golblala, sap zini beya nik sa dekon Alap mo nwenak ëdakastïl gwer.*

4

Auhu-kama naban de dokot ën srëm hap de ol:

1 Em ba nakone wal bose wal oban ëdarak gwe-gwenan hen ëkeisa-keisa gwe-gwenan? Zen ere mae mo hole-hle enlala nakonke. Sap eno mae mo enhonak man kirekam-kirekam kareksa de gon hap de enlalana ëïlman gwe-gwenan.*
2 Em dekon zebe aha zi mo bi gwibin kire-kiresa dwam ei gwibirin, hwëna hom ep nol gwizimnin. Zebe enaka laïl gïbirida gwenan, hëndep zebe ëdarak gwe-gwenan. Hëndep dekon zebe enaka de tameran hap ëdwam gwe-gwenan.* Hwëna em mae habe ere mae mo dwam gwibin kire-kirena insa ulin srëm gwe-gwenan: Sap em home Alapsa kire hap abe la gwenan.
3 Em sap ema abe la gwenan, hwëna mae habe ulin srëm gwe-gwenan: Sap em karek enlala nabane abe la gwenan. Ere mae mo hole-hle sane abe la gwenan, zep em bëjen em ba maesa Alap onakon gul irin.
4 Zep em in men kiye- aha-ere we de zisi beyakam lop tanna. Zep em hen kirekam: Bëjen em aha-ere Alapsa ang gweblan. Em san mese ëeititi gwek? Auhu-kama naban de goldokot gwenna, dekam Alap mo jal zi hip em-am ënwe-mase gwe-gwenan. Kire zini bëjen etan Alap han zerdokot gwen.*
5 Em san mese Alap mo ola ansa eititi eibik?
"Zen mensa nëbe mae hap angna zer gwizimnira,
Zen desa anakan dwam gwe-gweblanda,
'Zen ëre en hap dena.' "*
6 Hwëna Alap mo kwasang-kwasangna man tangan taman kïnï gwenan-
men kirekam zëre mo olak lwakke,
"Alap man bolte-bolte zini husus gwibirida gwenda.
Enlala betek zini man kwasang gwibirida gwenda."*
7 Zen in zep, Alap ensa em betek gwe-gweblan. Dowal mo kïgïsa ja-ja la gwek. Zen dekam sa ebon mae onakon heya gwe-gwera.*

* **3:18 3:18** Ams. 11:30; Mat. 5:9 * **4:1 4:1** Gal. 5:17 * **4:2 4:2** 1Yoh. 3:15 * **4:4 4:4** Yer. 3:20; 1Yoh. 2:15 * **4:5 4:5** Kel. 20:3-5; 34:14; 1Kor. 6:19 * **4:6 4:6** Ams. 3:34; 1Ptr. 5:5-6 * **4:7 4:7** Ef. 6:11-18; 1Ptr. 5:8-9

8 Alapsa golek de lak. Zen dekam sa hen emsa golek de tabiri. Eno mae
mo tahana men zen kareksa de gulin hana gwen hap ëjok-jok gwek, emki
ngan tasibin. Hen enhona men zen kïl-kïl gweka, emki lalak tan. Hen bap
zen dan nën.
9 Dawem enkam emki ëhalen– nwe go-ho naban hen enlala dowe hanan
naban. Em home dawemkam ëhale'an. Zep eno mae mo bolamda hap
de nga-ngola nwe go-ho hap emki li ta sone gwibin. Karek gon hap de
isrip-srina desa enlala dowe hanan hap em wet tyasïk gwibin– ekakim
dawemkam Alap mo nwenak ëhalek.
10 Alap en hon emki enlala betekkam lowehe gwen. Zen dekam sa altïrïn
nïkon emsa lup gul ine gwera.*

Ere mo Kristen bosesa de tonsublun srëm hap de ol:

11 Aya-wal oso-wal, bahem enaka tonsubirida gwen. Men nara Kristen
bose zemka tonsublunna, zen ki man kwasang hap de Bian mo tïtï tabin ola
insa ngip guluda. Hen dekam man nwe-mase gwenan: Zen hen kwasang
hap de ola insa anakan enlala bolte-bolte naban tonsubi'ira, "Ahakon sap
sa desan ang tal. Ëe molyë."
12 Diki tïtï tabin olsa de golzimdin hip de Zini aha-en, hen nëno mae mo
karek-kareksa de hlaulzimdin hip Denaye. Zen Alap Zë-en. Zen diki zëno
dena– zisi de anakan gublun hap dena, "Zini in karekna." Zep em de zi
bose omka anakan tonsublunna, "Zen karekna," zen eno mae moka hom.*

Bola-bola gwen srëmkam de kalang gwen hap de ol:

13 Emki ano ola ansa ësane gwen: Biansa de eititi gweblankam bahem
anakan ëkalang gwe-gwen, "Namen ahaksa ka'an ëe asa ëna desan song
gwer. Zëwe holona aha-ere tahunkam asa gwër. Sap ba maesa de dekon
lirak ta gwibinkim, te-alana mamkam asa gulin gwer."
14 Hwëna ka'an eno gwënnak ba wëhë lwa'ak? Ena home tame gu'ura.
Sap eno gwënna in ogom makan. Nabakam esa aya gwera.*
15 Diki anakan de torankam emaka sam gwesïkï, "Bian Alap mo dwam
gwibin sin diki lwankam, ki asa ngaya gwer, hen kiresa asa zë syal
gwibir."*
16 Hwëna Alapsa de eititi gweblankam de kalang gwenna, dekam bolte-
boltekame ton'ara, hen enakae tëp tasï'ïra. Kirekam zen karek.
17 Hen kirekam, em de ora dawemsa anakan tame tanna, "An diki zen,
Alap mo dwam gwibin niye," hwëna em de aha ora san gwë hankam,
dekam mese kareknak zannara.*

5

Te-ala beya zi hip de ol jalse gwen:

1 Angkam te-ala beya wenya emsaë gubirida'an: Asa sane lak. Em
kareksa esa mamkam Bian onakon hla kul, zep gosa em hërhen naban
tan.*
2 Eno mae mo kire-kire beyana in man ëbatre'an, hen eno mae mo
pakean dawem-dawemna in winim blom dabi'in.
3 Eno mae mo emas nakore hen perak nakore kire-kire beyana in zalta
dep sa ëlwal. Hwëna kire-kire beyana in zen sa emsa Alap mo nwenak

* **4:10 4:10** Luk. 14:11; Plp. 2:5-11 * **4:12 4:12** Im. 19:18; 1Ptr. 2:1; Rom. 2:1; 14:4 * **4:14 4:14** Luk. 12:18-20; Ams. 27:1 * **4:15 4:15** Kis. 18:21 * **4:17 4:17** Luk 12:47; Rom 14:23b * **5:1 5:1** Luk. 6:24-25; Mzm. 37

anakan dam dasïk gwibir, “Zini an aïngkïl tamna.” Zen zep sa hwëna Alap aumwa hap denak syauk blanak emsa yal gul sera. Sap em mese Yesus mo lwa halzan golek denak kire-kirena ere mae en hap tagal la guk gwek.*

4 Men zen eno mae mo nganak syal ta gwek, zëno mae mo te-alana ene olgwen gweblak. Zep em ëngalap gwen. Sap zëno mae mo ësomo gwe-gwen ola mes hëndep angkam Soson Zini Bian Alap hon hatal.*

5 Zep em ëngalap gwen. Sap auhu-kamanak awe em mese tahalha srëmkam lowehe gwek, hen ena en nakae oto lasïk gwibik. Hen em mese sapi mo kim ena en naka laïzï gwibik, hëndep mese ëhanapna gwek. Angkam hwëna emsa de blom tabin hip de yaklanak mes golek de gwer!

6 Sap em mese karek gol gwen srëm zini karek la gwibik hen lamera gwek, hwëna zen man tol dekam ëgu gwek, “Dikire nësa karek da gwibik.” Zep emki ëngalap gwen.

Yesussu de kire enlala tatete naban kara gwe-gweblan hap de ol:

7 Zen in zep aya-wal oso-wal, sap esa angkam karekna oltowe gwer, hwëna dekon emki enlala tatete naban Bian Yesussu kara gwe-gweblan. Emki sap ëenlala gwen: Nga syal gwe-gweblan zini, zen holokam taran hap de yaklana kara në gweblanan.*

8 Zep em hen kirekam em enlala tatete naban ëkara gwe-gwen, sap Bian Yesus mo lwa halzan hap denak angkam man tangan golek de gwe'an.

9 Aya-wal oso-wal, bahem enaka jakal gwibirida gwen. Ki em esa hen kareksa Alap onakon hla kul. Sap zi mo kareksa de klis gun hup de Zini in angkam lïlïkïnnïk zau'ura! *

10 Aya-wal oso-wal, emki sap enlala gwibiridan– zini men zen orep Alap mo ola ayang nulzimnira gwekke. Dekam desa man karek da gwibik, sap ahakon man Alap mo ola insa husus nei gwibik. Hwëna man ki sap kirekam neibirida gwek, zen dekam hwëna dawemkam Biansa de blol gwe-gweblan naban tatetekam nyauk gwibik. Zep em hen zëno mae mo kim em lowehe gwen.

11 Sap zen kirekam tatetekam nyauk gwibik, nen in zebe angkam desa enbirida gwe'an, “Zen hë'ho gwibinnik lowehe gwe'an.” Em mese ki hen Ayub hup de aïsïlï ësane gwe-gwek– in kim karek yala insa goltowekaye. Hen em mese ëtawa gwek: Bian aumwa hap zëbe hap dawemna mamkam golblaka, sap zen man dawemkam Biansa de blol gweblan naban tatem zauku. Bian Zen eiwa sërkam de kwasang-kwasangna. Zen zep em hen Ayub mo kim em ëgwë gwen.*

Mae hap de ol: Olsa de soson gul gwen hap, bahem Alapsa ahaksa nglï maesa anakan gublun, “Mese ki asa salblanda.”

12 Aya-wal oso-wal, ola an bol-zaun tanganna: Bian Alap mo bosesa de gollëwen hap bahem ere mo olsa de soson gun hup anakan mae ëgu-guk gwen, “Nglï naban kama naban asa hla la.” Auhu-kamana awe de aha banakare tol maesa de gubin niban hen bahem ëgu-guk gwen, “Zen mese

* **5:3 5:3** Mat. 6:19-21; Luk. 12:15-21 * **5:4 5:4** Ul. 24:14-15 * **5:7 5:7** Luk. 21:19; Gal. 6:9 * **5:9 5:9** Mat. 7:1 * **5:11 5:11** Mat. 5:12; Ayb. 1:21-22; 2:10; 42:10-13; Mzm. 103:8

ki asa hla tanda.” Ki Alap sa hwëna emsa husus gwibiridala. Diki soson gun srëmkam em anakare enkam ëgu gwen, “Ëe kië,” ahaksa “Homë.” *

Alapsa de banakare mae nakon gu sone gweblan hap de ol:

13 Zi de ebon mae onakon anakan ngalap gwenna, “Ëe an banakan asa gwër?”– dikire Alapsa gu sonebla tine gwek. Isrip-sri naban de gwënna, zen dikire Alapsa tërya ban isrip-sri gwebla tine gwek.*

14 Sang-sang naban de gwënna, zen dikire Kristen zi mo nol-nolaka gu sonebiridak– zen deka Bian Yesus mo bosekam zëbe hap Alapsa abe dak. Hen zen sa minyakkam Yesus mo bosekam dra dal. †

15 Hen zen kim Alapsa de taïblïblan naban abe da'ak, Bian dekam sa zi sang-sangna insa dawem tala. Zen de kareknak de zaran nakon sang-sangna insa hlaunnu, Bian dekam sa zëno karek-karekna insa tap gulsublula. ‡

16 Ëe in zebë emsa tïtï tabi'in: Ere mae mo karek-karekna emki Kristen bose wal obon ëkira-kla gwe-gwen, hen Alapsa de abe tankam enaka mas eibirida gwek– ekakim sang-sang nakon ësale gwe-gwek. Sap zi de Alap mo nwenak dam-dam enkam gwënna, zëno ol gu sonenna soson tanganna. Alap man kire zi mo ol gu sonenna dokwak gul gwenda.*

17 Elia nëban mae apdenak– zi tangan. Hwëna zen kim o de ïl tïn srëm hap enlala zon tasïblïn naban Alapsa abe taka, hëndep kirekam zep lwak. Ona dekam hëndep ïl tï srëm gwe-gweka– tahunna dan-ahan, ahana ngïrïn ngam sonnak mes zauk.

18 Etan kim abe taka, dekam zep etan ïl tïka. Kamanak de otanena dekam zep etan ësaltïlïdak.*

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

19 Aya-wal oso-wal, emki ëenlala gwen: Ebon mae onakon de ahanik ora dam-dam nakon syal he'anam, hwëna ahanik de desa etan dam tasïk sone'anam,

20 zen dekam zëno angna mes tïn hïp de ora nakon tagal tasïblïnda. Zi de kirekam kareksa de gol gwen zisi dam tasïnnï, hwëna Alap dekam sa zëno nik mo karek-karekna beyakam jek-jak gulzimdi.*

Zëwe en zausunun. Dawem kïtak!
Yakobus onakon.

---

* **5:12 5:12** Yesus man tawa tabirki, nglï naban kama naban de gu-guk gwizimdinni, zen man apde në'an– Alap mo bosesa de totoresa gu gwibin nibanye. (Mat. 5:33-37) Yahudi zini Alap mo bosesa de gollëwe gwen hap nglï naban kama naban nen guk gwizimk– zëre mae mo kalangsa dikim anakan soson gun hupye, “Amki asa hla la– ëe de syal gwibin srëmkamye.” Orya ol zini hwëna totore ol-gunsu de eiwa gun hup ki kirekam ëgu gwenan. Zen hen man kirekam karek gwe-gwenan, sap dekam hen san de Bian zëre mo bosesa de totoresa gubinni kiye. * **5:13 5:13** Kol. 3:16 † **5:14 5:14** Orep minyak zaitunkum dra da gwibik. Minyakna in, yera minyak makan, asena dawemna. (Mrk. 6:13) ‡ **5:15 5:15** Ayatna awe man dam gwesïnïn: Totore sang-sangna hen ki– kareksa de gon srëmkamye. Hen ahakon eiwa zi mo karek-karek nakon. (Yoh. 9:2-3; Mrk. 16:18; Kis. 28:8; Yak. 1:6; 2Kor. 12:7-10) * **5:16 5:16** Ams. 28:13; 1Yoh. 1:9 * **5:18 5:18** 1Raj. 17:1; 18:1; 18:41-45; Luk. 4:25 * **5:20 5:20** Mat. 18:15; Gal. 6:1; 1Ptr. 4:8

Petrus mo surat

1 Suratna an, Alap mo hlïl irin wenya kip– Kristus hup de jal hap mensa
Yahudi mo lang nakon nolëalsa sonekke. Em in zen angkam zi mo lang
san ein lowehen da'an– Pontus sun, Galatia san, Kapadokia san, Asia san,
hen Bitinia san. Hwëna nëno mae mo eiwa de langna, zen diki ngatan zi
mo lang.
Kristus Yesus mo dam tasïn zini, Petrus onakon:
2 Dawem! Bian Alap orep mes ngein sin dep dena tame gulku, zep emsa
hlïl inki. Hëndep zep zëre mo Enhona ebe mae hap hlë ta sonezimki–
dekam de emsa lalak tasibin hipye. Em in zebe Alap mo dwam gwibin sin
ang ta gwenan, sap emsa mes Yesus mo kalkam ngan tasibirki.
Diki Bian sa kwasang-kwasang zemka sërkam ebe mae hap gol gwizimdi.
Hen nen zëre mo taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Nen waba hap home Alap hon ëyaïng gwe kïnï gwe'an.

3 Nen diki dawemsa nen Bian Yesus mo Bian Alap hap gol gweblan, sap
Zen mes zëre mo kwasang-kwasangna mam tangankam nëbe mae hap
goltreizimki. Hëndep zep nëbe mae hap lowe hensa dikim li yul sonen
hap dena golzimki– dekam de etan de jaha gweblan mo kim ëliwehe gwen
hap denaye. Nen in zebe Alap hon tïngare enho naban ëyaïng gwe kïnï
gwe'an– anakare enlala nabanye, "Zen sa nësa tïn nïkon ngaya tabiri, sap
Zen ki Yesussu ngaya taka."*
4 Hen anakare enlala nabane ëyaïng gwe kïnï gwe'an, "Alap insa
dawemna zëre mo hlïl irin walasna nëbe mae hap hamal gulzimki, nen
esa desa ulin." Sap ngatan zi mo langnak de dawemna in, zen bëjen tap
gwen, bëjen batren, hen bëjen jek-jak gwen.
5 Em mese kirekam ëtaïblïk, in zep Alap zëre mo sosonkam emsa tatete
ta gwibirida– em dikim Kristussu de taïblïblan nakon altïl srëm gwe-gwen
hapye. Aumwa hap de yakla yalak, Zen dekam tangan sa emsa ngaya
tabiri, hen hëndep de dawemna insa golzimdi.*
6 Nen in zebe sërkam de isrip-sri naban lowehe gwenan. Hwëna eiwa,
kirekam-kirekam karekna kime oltowe gwenan, dekam zep enlala dowe
hananna nëbon mae onak hata gwenda. Hwëna nëno mae mo isrip-srina
in dekam mae hom tap gwe-gwenan.
7 Karekna in mae hap nëbon mae jowe gwenan: Nëno mae mo ei nika
dikim nëp lalak gulzimdin hip. Emasna, zen sap okamana awe en dep
dena, hwëna desa ki syauknuk de tru tankam lalak da gwibirin. Alap
hen kirekam syauknuk de ang gun makan nëno mae mo eini lalak gul
gwizimnira– anakan dikim nësa golëtrën hap, "An eiwa tangankam Asa
daïblïbla'an." Hëndep aumwa hap denak, kim de Bian Yesus Zënaka
tïngare zi hip zertreizim'inka, Zen dekam sa hen hëndep de lwa gwen
hap de hamal gulzimdinni insa nëbe mae hap golzimdi. Bose dawemna
Zen dekam sa hen tïngare ngatan zi mo langnak de wenyik mo nwenak
nëbe mae hap golzimdi.*
8-9 Em sap home Yesussu nwekam hla lak, hwëna em ensae ola
gwebla'an. Hen em sap home angkam hla la'an, hwëna em mes tangane
laïblïblak. Hen Zëbon onakon zebe anakan dam ulsuk gwenan, "Nen eiwa
esa ëngaya gwer." Zen in zebe Alap onakore sërkam de isrip-sri naban

* **1:3 1:3** Yoh. 3:3-5; Tit. 3:4; 1Ptr. 1:23 * **1:5 1:5** Yoh. 10:28 * **1:7 1:7** 1Ptr. 5:8-10; Yak. 1:2-4; Ams. 17:3; Ibr. 12:3-11

lowehe gwenan, hëndep zebe nënaka anakan lenggwanbirida gwenan, “Kareksa de goltowe gwen nakon ba habe nama isrip-sri naban lowehe gwenan?”
10 Alap mo ol ayang gul gwen zini men desa orep tame gun srëmkam ayang nulzimnira gwek, nen in desae hwëna angkam oltowe gwe'an! Zen mensa tame gun srëmkam hamal hap anakan ëgu-guk gwek, “Alap sa lamkam zëre mo kwasang-kwasang nakon nësa ngaya tabiri,” zen man sap tangan dam gulsun hup dei gwibik.
11 Kristus mo Enhona mensa Zën de hatazan hap de ola hamal hap ing gul sone gwizimki, zen sap man desa anakan de dam gulsun hup dei gwibik, “Nësa de ngaya tabin hip de Zini in bawalkam sa hata zala? Zen de teipsïnkïm ïrïk gïn srëmnak, Zen ba hap sa mamkam karekna goltowe gwera?”
12 Alap dekam zep zëbe mae hap aha'en-aha'enkam ola anakan ing gul sone gwizimki, “Hamal hap de ola in, zen ebe mae hap hom. Zen ngein sin de zi hip dena.” Hwëna zen mensa tol tame gun srëmkam ayang nul gwek, hwëna angkam zen mes ki nëbon mae jower. Zen in zep zini Alap mo Enho mo sosonkam ebon mae onak ëngaya gwen hap de ol dawemna nolhatazak. Zep Alap mes nësa ol dawemna inkam nër hom hleng sosubiridaka, hwëna Alap mo dam taha nakore zini, zen nama hom kïtak tame nul gwe'an hen nama dei gwibi'in.*

Lalakkam de lowehe gwen hap de ol:

13 Zep Alap insa kirekam nësa ngaya tabi'ira, zen in zep salok-salokkam nen lowehe gwen, hen nënaka nen golëinik gwe-gwen. Dawem enkam nen Yesus onak anakare enlala naban ëyaïng gwe kïnï gwen, “Zen kim de etan Zënaka nëbe mae hap zertreizim'inka, zen dekam tangan sa zëre mo kwasang-kwasangna nëbe mae hap golzimdi.”
14 Nen an Bian mo walas, zep nen blikip gwesïk gweblan. Nëre mae mo ëpba hole-hle san bap nen ang ta gwen– men kirekame tame gun srëmnak lowehe gwekye.
15 Sap Alap men Zen nësa kwang guludaka, Zen lalak enna. Zep nen ki hen nëre mae mo enhona lalak ta gwibin.
16 Sap Alap man nësa gubiridaka,

“Ëe an lalak enna, zen in zep emki hen ëre mo kim enho lalak enkam lowehe gwen.”*

17 Nen Alapsa “Bian”kame en sone gweblanan, hwëna ansa emki enlala gwe-gwibin: Bian man kïtak nësa nwekam golëake gwenda. Men nara karek gwenna, desa sa karek tabiri. Zep nen de nama okamanak awe lowehe gwennak, dekam nen ki Biansa de aïrï gweblan naban lalak enkam lowehe gwen, sap nen okamanak awe kolengkame lowehe gwe'an.
18 Sap nen mese tame uk: Nen menkam waba habe auyan-aza mo ëpba lowehen karek san ang ta gwek. Hwëna Alap ki zep tïn zi mo ora nakon nësa alal gulhal zaka. Zen dekon okamanak de perak, ahaksa emas mae nakore te-alakam hom nësa lup gulhal zaka.
19 Hwëna Zen zëre mo Domba Tane mo kalkam nësa alal gulhal zaka. Zëno kala in, tïngare okamanak awe de emas-perak mae naban apdenak hom. Zen sërkam de dawem tanganna. Hen nësa de ngaya tabin hip de Zini in lalak enna. Zëbon onak karek maena hom tangan.
20 Alap sap orep mes nësa dikim ngaya tabin hip Domba Tanena insa dam tasïkï– okamana ansa de yang gulsun srëmnak. Hwëna nër hom

* **1:12 1:12** Ef. 3:10 * **1:16 1:16** Im. 11:44-45

tangan nëp zertreizimki. Zep okamana an mo aumwa hap de yaklana an
zen lwa zahe'an, nen lalak enkam nen lowehe gwen.
21 Sap Alap insa Yesussu tïn nïkon ngaya taka hen teipsïnkïm kim drë
neka, nen dekon zebe Alapsa anakan laïblïbla'an, “Zen eiwa sa nësa de
ngaya tabin hip lwahal zala.”
22 Zep nen mese nëre mae mo timni lalak enkam dikim lowehe gwen hap
sosok labik– in kime Alap onakore ol dawem san ang takke. Nen in zebe
nënaka dawemkam kwasang eibirida gwenan. In zebë emsa gubirida'an,
“Nen tïngare enho naban nënaka kwasang gwibirida gwen.”
23 Sap in zen nëno mae mo enhonak sïp gwek, zen zi mo olsa hom. Zen
Alap zëre mo ol. Nen in zebe etan de jaha gweblan makan ëliwehek. Zëno
ola in bëjen hom gwen hen bëjen timbwas gwen. Zen hëndep denaban sa
lwa gwer.
24 Sap Alap mo olak man lwak,
“Zini so mo kim nabakam juwe gwenan–
men kiye hen te eisni.
Zen namen de eis gwenna,
hwëna holo gwen srëmnak sa bulk gweher.
Zini nen hen kirekam: Namen de ëteipsïnnï,
hwëna holo gwen srëmnak de altïrïn.
25 Diki Alap mo ol, zen hëndep denaban sa lwa gwer.”*
Ola in ebon mae onak mes nolhatak.

2

1 Zen in zep, anakan de lowe hensa emki baes tan:
zi bose omka de u sal-sal gweblan,
lwa tasïn,
lamang tan,
hen dawemsa de gul irinnik de husus gweblan,
hen Alapsa de ëk enkam betek gweblan naye.
2-3 Nen wal baïzïl mo kim nen lowehe gwen. Wal baïzïlï zen dawemkam
an zik mo momna hole nei gwizimnin. Nen hen kirekam nen eiwakam de
tawa tabinsi, lalak en naka, hole gwe-gwibin. Sap men kirekam Alap mo
olak zëbe hap dena lwak, nen mese angkam Biansa anakan tame lak,
“Bian Zen dawem tanganna–
san de tembane dërekna kiye.”*
Zep Alap mo Enho nakore eiwa de ol san de ang ta tine gwenkam, dekam
sa nëno mae mo eini dawemkam tatete gwe zaher, hëndep zep esa ëngaya
gwer.

Mae hap de ol: Alap owas tangan hap nësa zëre mo hlïl irin zi hip li ta sonebirki.

4 Zep Bian Yesussu emki yaïng gwebla kïnï gwen, sap ëngaya gwen hap
de ausuna, zen Zëbon en lwa'an. Zep Zen san de Alap mo golak de ngïrïn
gol te yawala kiye. Auhu-kamanak de zini sap man gol tenya insa baes
neibik, hwëna Alap mo nwenak man tangan sam gwesïk, zep bolak ïk
gïlkï.*

---

* **1:25 1:25** Yes. 40:6-8 * **2:2-3 2:2-3** Mzm. 34:9 * **2:4 2:4** Petrus mo ola mensa ‘ngïrïn gol te’kam li nul sonek, zen ‘kaso moko’kam ale gulku, sap zëwe de zini kasokam gola syal në gweblak. Orya ol zini hwëna tekam gola syal në gweblanan, zep ‘gol te yawal’kam li nul sonek. (Mzm. 118:22; Mrk. 12:10-11; Kis. 4:11; 1Ptr. 2:7)

5 Zep nen an hen san de gol gom tenya kiye. Nëno mae mo timni, diki
zen jowen– san de Alap mo Enho hap de gol. Zen dekam esa ënwe-mase
gwer– san de Alap mo golak de syal tan zini kiye. Sap nen ema nëre mae
mo timni sosok ul gwebla'an, zen zep Alap mo nwenak nwe-mase gwe-
gwe'an– san de otweran ninsi de zëbe hap de kalsnak lone seblanna kiye.
Sap nen Kristus Yesussu de yaïng gwebla kïnï gwenkame kirekam syal ta
gwe'an, Zen dekam tangan zep nësa sam gwesibirida gwe'ara.*
6 Sap Alap mo olak man lwak,
“Ëe mesë tenya ëre mo nwenak de dakastïn tangan naka dam gulsuk–
Desa de Yerusalemk bolak ïk gïn hïpye.
Men zen gol tenya insa daïblïbi'ik, zen molya lamkam anakan ësaher
gwek,
‘Ëe waba habë laïblïbik.’ ” †
7 Em in zen gol tenya insa laïblïbik, zep eno mae mo nwenak man tangan
sam gwesïk. Hwëna taïblïbin srëm wenya, zëbe mae hap Alap mo ola
anakan sa lwa gwizim,
“Tenya mensa gol tauk gwen wenya baes neibik,
hwëna Bian Alap zep desa bolak ïk gïlkï.”*
8 “Zini beya nik sa tenya iwe de tana bol tang ta gwe zankam altïl gwer.”*
Zen mae hap sa altïl gwer: Sap zen man Alap mo ola hwa nulsuk gwenan–
men kirekam Alap orep hamal hap kalang gwibiridakake.
9 Hwëna Alap mes nësa hlïl inki. Zep nen an men kiye– Teipsïn Zini Alap
mo golak de syal ta gwen zini, hen Alap zëre en hap de zi. Nen an zëre mo
bi gwibin zi ausu. Zep angkam nen mae en habe lowehe gwe'an: Dekam
de anakan zëre mo bosesa mam gul gweblan hap, “Alap mes owas tangan
hap nësa kwasang gwibiridaka, zep kawesïn nïkon zëre mo sërkam de
ngatannak dep nësa kwang guludaka.”
10 Zep nëbe mae hap mes ki jowezimk– Alap mo olak men kirekam nëbe
mae hap dena lwakke,
“Menkam em Alap mo hlïl irin zi ausunak home bïtï gwek,
hwëna angkam mese bïtï gwer.
Menkam emsa hom kwasang gwibiridaka,
hwëna angkam em in Alap mo kwasang gwibiridan wenya zen tangan.”*

Mae hap de ol: Em Alap hon de babu gwen zi mo kim lowehe gwek.

11 Ano dang tïnïnak de wenya, nen kolengkame okamanak awe lowe
he'an, hwëna nëno mae mo eiwa de langna, zen diki ngatan zi mo lang.
Zep nëno mae mo auhu-kama hole-hlena nen ki gwei gubir kïnï gwen. Sap
tim nikore hole-hlena in man nëno mae mo enho mo dwam gwibin niban
ïlman në gwenan.*
12 Nen an dwan Alapsa de tame tan srëm zi mo ngïrïnnïk em-am lowehe
gwenan. Zen sap sa nësa anakan lamang da gwibir, “Zen in kareksa nol
gwenan.” Hwëna nen dekam zëno mae mo nwenak dawem enkam nen
lowehe gwen. Alap kim de zëbe mae hap dekam de tame gun hup de
enlalana zerzim'inka, zen dekam sa sahera ban Alap mo bosena anakan
teip nulsublul, “Alap Zen eiwa ki emsa golëlowehe gwenda.”*

---

* **2:5 2:5** Ef. 2:20-22; Rom. 12:1-2 † **2:6 2:6** Petrus ayatnak awe Yerusalem mo aha bosekam “Sion”kam ale gulku. (Yes. 28:16; Rom. 9:30-33) * **2:7 2:7** Mzm. 118:22-23 * **2:8 2:8** Yes. 8:14-15 * **2:10 2:10** Hos. 2:23; 1:6-10 * **2:11 2:11** Gal. 5:16-17 * **2:12 2:12** Mat. 5:16

13 Zen in zep, Bian Yesus mo bose de aha zi mo nwenak karek gwen srëm
hap, emki okamana awe de pemerinta mo teipsïn-teipsïn wenyaka blikip
gwesibirida gwen. Nonol tangan, teipsïn tangan zini,
14 hen zëno irgwa taha nakore wenyaka– men zen zëno bosekam ïrïk nïl
gwenanke. Sap teipsïn tangan zini, zen mae hap irgwa taha nakore zemka
dam dasïk gwibirin: Karek gol gwen zi hip dikim kareksa gol gwizimdin
hip, hen dawem gol gwen zi hip dikim dawemsa gol gwizimdin hip.
15 Zep Alap man nësa dawem ensa de syal gwe-gwibin hip dwam
gwibirida'ara– ekakim enlala joblo-top zi mo éksa mat lasïk gwibir-zimk,
men zen nësa donsubirida gwenanke.
16 Sap nen menkam dowal mo kïgï hone hen ëbabu gwe-gwek, hwëna
angkam Kristus mes nësa hïl tï sonebirki. Hwëna anakan bahem ëenlala
gwe-gwen, “Ëe an hïl tï sonen nikë gwë'an. Ëe sap asa aningkim karekna
gol gwer.” Diki angkam Alap en hon nen ëbabu gwe-gwen.
17 In zep,
tïngare zisi blikip eisibirida gwek.
Kristen bose omka kwasang eibirida gwek.
Alapsa aïrï gweblak.
Hen pemerinta mo teipsïn tangan zini blikip eisïk gweblak.
18 Men zen zi mo tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwe'an, emki ere mae mo
zi bina insa dawem enkam blikip gwesibirida gwen, hen zëno mae mo
dwam gwibin sin emki ang ta gwen. Zep zi bina in de emsa sae-saekam
zergwë gwenna, ahaksa jal-jalkam, em hwëna dawem enkam em zergwë
gwen.
19 Karek gwen srëmnak de mam zini in emsa karek tanna, dekam ere mo
enlalasa em anakan së ta sone gwen, “Ëe namaë Alap mo taha terenak gwë
gwe'an.” Hen dekam nama em enlala tatete naban zëwe syal gwe-gwen.
Kirekam de gwë gwenkam, Alap sa emsa sam gwesïk gweblala.
20 Hwëna em de karek gwennak de emsa lek-lek tanna, dekam bahem
anakan tim gun, “Ëe de enlala së ta sonenkam gwënkam, dekam Alap sa
asa sam gwesïblïla.” Em dwan mes-am karek gwera! Alap molya kirenak
emsa sam gwesïblïka. Diki em de karek gwen srëmnak de emsa karek
tankam maka emsa sam gwesïblï'ara.
21 Alap Zen eiwa kirekam de kareksa de goltowe gwen hap nësa kwang
guludaka, sap Kristus Zëna hen mes kareksa nëbe mae hap goltoweka.
Zen dekam Zënaka ërak makan nëbe mae hap drë nezimki– nen dikim
tana wei san zertron hap,
22 Alap mo olak men kirekam zëbe hap dena lwakke,
“Zen hom karek gweka
hen zëno ëk nakon hom mae boton ola wet sok.” ‡
23 Desa kim lamang da'ak,
Zen hwëna hom lamang tabirki.
Hen kim karek da'ak, Zen hom dekam gubiridaka, “Ëe asa hen emsa karek
tabir.”
Zen hwëna Alap ensa anakare enlala naban yaïng gwebla kïnïka, “Diki
Zen sa abe hap dena dam-dam enkam klis gulu.”
24 Zen zëre mo timnik nëno mae mo karek-kareksa wei yulku– te-lidak
sonnak kim makan da inkye,
nen dikim auhu-kama enlala karek nakon ëhïl gwe hanan hap,
dekam de hwëna dam-dam enkam lowehe gwen hap.

‡ **2:22 2:22** Awe Petrus Yes 53:9sa mas gulku. Hen ayat 23-25nak, Yesaya mo pasal 53sa de enlala gwibin niban ale gulku.

Nen mese zëno wei-wei nakon ëdawem gwek.
25 Nen menkam bi srëm domba zaho mo kime ora srëm san ëgwa ha'ak,
hwëna angkam nen mese nësa de zaho ta gwibin bi san dep lwanda halzal.
Angkam Zen nëno mae mo angna nëp kara ta gwibir-zim'ira.

3

We-zi dare de kirekam zënaka igwë gwen hap de ol:

1 We walya zi wal omka emki blikip gwesibirida gwen- men kirekam
hen babu gwen zini zëre mae mo zi bina blikip neisibirida gwenanke. Sap
zi uk de Alap mo ol san ang gwe srëm gwenna, eno gwën dawemsa de kara
gul gwen enkam zen maka hale'ara. Em sap esa tïti ta srëm gwe-gwera.
2 Sap zen de anakan emsa kara gul gwe'anka, "Zëno gwënna lalak enna,
hen Alapsa man blikip gwesïk gweblanan," zen dekam maka hale'ara.
3 Zep we walya, ere mae mo tim enna bahem weir gulsuk gwen-
nol alasa de sam gulsunkum,
emas maekam de enaka weir gulsunkum,
hen pakean dawem maesa de alala ta gwenkamye.
4 Diki enhosa em hen wër tasïk gwen- enlala sae-saekam hen enlala
betekkam de gwë gwenkam. Sap Alap mo nwenak, zen zen- hëndep de
nwe-awes naye.
5 Sap orep de we walya, Alapsa de yaïng gwebla kïnïn wenya, zen kirekam
enho zemka wër dasïk gwek. Zen zep zi wal zemka dawemkam blikip
neisibirida gwek.
6 Orep Sara Bak zen kirekam gwë gwek. Zen zi zem Abraham Bak mo ol
san ang gwe-gwek, hen desa "ano teipsïn"kïm gu gweblak. Em de zëno kim
lowehe gwenkam, aïrïn srëmkam de dawem ensa syal gwe-gwibinkim, em
hen dekam esa ënwe-mase gwe-gwer- san de Sara mo wenam.*
7 Zini em hen kirekam we wal omka enlala blala ban olëlowehe gwek.
We omka dawemkam em mas gwe-gwibin, sap zëno timni soson tangan
naka hom. Hen emki blikip gwesibirida gwen, sap zen hen sa Kristus
mo kwasang-kwasang nakon ëngaya gwer. Zep zen hen Alap mo hanan
tabinni- in ki hen em. Karekkam de golëgwë gwenkam, ki hwëna Alap
molya eno mae mo ol gu sonenna dokwak gul gweka.*

Kareksa de goltowe gwennak de kire enlala naban tatem ëzauk gwen hap de ol:

8 Aumwa hap ëe ama emsa gubirida'an: Aha-ere enlalakam em lowehe
gwen. Ebon mae onakon de ahanik enlala nik dowe hananna, emki
hen zëno enlala dowe hanansa eisbin. Kristen bose omka em kwasang
gwibirida gwen- ere mo iye tangansa de kwasang gwibirida gwen makan.
Ensa em enaka lwabirida gwen. Deban enlala betekkam lowehe gwek.
9 Emsa de aha zi karek ta gwibinkim, em hwëna bahem karekna gol
gwizimdin. Emsa de lamang ta gwibinkim, em hwëna bahem lamang ta
gwibin. Em hwëna dawemsa em gol gwizimdin. Sap Alap Zen kiresa de
goltowe gwen nakon de dawemsa golzimdin hip nësa kwang guludaka-
lamkam dikim hwëna zëre mo walasna nëbe mae hap dawemsa golzimdin
hip, men desa nëp hamal gulzimkike.
10 Sap Alap mo olak man lwak,
"Zini men zen hëndep de gwën hap ëdwam gwe-gwe'an,
hen Alap mo taha terenak de lowehe gwen hap,
zen dikire mahal zemka nolëinik gwe-gwek.

* **3:6 3:6** Kej. 18:12 * **3:7 3:7** Ef. 5:25; Kol. 3:19

Hen boton ola bap zen mip nakon wet so gwizimdin.
11 Hen kareksa de gol gwenna zen baes tan,
hwëna dawem ensa zen syal gwe-gwibin.
Zen diki tïngare zi niban dikim aha-ere enlalakam golëlowehe gwen hap
de orasa zen të gweblan.
12 Sap Bian Zen enlala dam-dam zisi nwekam kara ta gwibirida,
hen zëno mae mo ol gu sonenna man sal gwenda.
Hwëna men zen karekna nol gwenan,
zëno mae mo ol gu sonenna hom dokwak gul gwenda.”*
13 Hwëna em de dawem ensa de syal gwe-gwibin hip ësyal-syal gwe-
gwenkam, dekam nara molya emsa karek tabirki.
14 Hwëna emsa de karek gwen srëmnak karek ta gwibinni, emki ëhë'ho
gwe-gwen, sap Alap sa kire hap de dawemna lamkam ebe mae hap
golzimdi. Dekam emki Alap mo ola ansa enlala gwe-gwibin– men zen
anakan lwakke,
“Auhu-kama enlala zini mensa naïrï gwibirin,
em bahem desa aïrïbin,
hen bahem ëngalap gwe-gwen.”*
15 Hwëna dekam ere mae mo enhonak Bian Yesus mo bosesa em anakan
teip gulsuk gweblan, “Sap sa asa karek da gwer, sap ano gwënna Zen
Kristus Yesus kïtak gwirensi'ïra.” Hen enlalasa emki hohle ta guk gwen–
dekam de Yesus hup denaka ding gul gwen hapye. Sap sa emsa anakan
dakensibirida gwer, “Em ba habe Yesussu yaïng gwebla kïnï gwe'ara?”
Em hwëna dekam enlala sae-sae naban hen blïkip gwesibiridan naban
em ding gul gwizimdin.
16 Eno mae mo enhona dekam bap zen kles gwesïn. Sap nësa de lamang
ta gwibin zini in de anakan emsa kara tabinkim, “Zëno mae mo gwënna
lalak enna,” zen dekam sa anakan ësaher gwe-gwer, “Ëe ba habë Kristussu
de ang gwe-gweblan wenya ansa lamang la gwibik?”
17 Sap dawem ensa de syal gwe-gwibinnik de emsa karek tabinni, zen aïrïs
tangan. Alap mes ki emsa kire hap dam tasibirki. Hwëna ëkarek gwennak
de emsa karek tabinni, zen dawem naka hom.
18 Sap Kristus Zëna hen kareksa de gon srëmnak karekna goltoweka–
Zen kim nëno mae mo kareksa de wei yun hup tïlkïye. Zen molya etan zi
mo kareksa de wei yun hup Zënaka sosok taka. Hwëna Zen tïngare karek
gol gwen zini nëno mae mo weinak dep tïlkï– nësa dikim Alap osan dep
golëlwanda halzan hap. Zep karek gon srëmnak de emsa karek tabinni
dekam emki hen Yesussu anakan enlala gwe-gweblan, “Desa hen kirekam
karek gon srëmnak karek dak.”
Dekam zëno auhu-kama timni man karek nulblik, hwëna Alap mes zëre
mo Enhokam ngaya taka.
19 Zëno angna dekam man sap juwen zi mo lang san ati gwe ineka–
dekam de zëwe de bwinak de wenya kip Alap onakore ol dawemsa
tonbiridan hap.
20 Zen men zen orep Alap mo ol san ang ta srëm gwekke, zëno mae mo
angna– Nuh Bak men kim bul yala insa syal gwe-
gwibirkike. Dekam Alap man sap zen dikim ëhalen hap eissibirida
gweka. Hwëna zen hom ëhalek. Hëndep buluk iwe zen da-en sesek

* **3:12 3:12** Mzm. 34:13-17 * **3:14 3:14** Yes. 8:12-13; Mat. 5:10; 10:28; Luk. 12:4

gwesek, zen en zep ëngaya gwek– beyana delapan enkam, ho namwana in kim bulu insa golwale gwekye. *

21 Zep nen angkam ho namwana in han hokam de baptis tabin nibane apde oso gwenan. Zi de baptis gwenkam, zen timnik de kunsa dikim ngan gulsun hup hom. Baptis gwen mo enlalana, zen dekam de Alapsa enho hohle tan nakon gu-gublun hap, “Ëe ama Bian Yesussu ang gwebla'an.” Zen san de Yesus mo buluk de sewe senna kiye– men kirekam orep de zini Nuh Bak mo buluk sesek gwe sekke. Zen nen dekone ëngaya gwe'an– men kirekam hen Yesus Zëna tïn nïkon ngaya gwekake.*

22 Zen dekam zep ngatan zi mo lang san dep sewe seka, hëndep angkam Alap zëre mo dam taha nakon teipsïnkïm nikin'ira. Alap zëre mo dam taha nakore zini hen tïngare ahakore teipsïn-teipsïn wenya, zen kïtak Zëbon onakon otdenak lowe he'an.

4

Mae hap de ol: Ëpba lowe hensa em gwei gubir kïnï gwen, sap Yesus nabakam sa lwahal zala.

1 Kristus Zen hen kareksa goltowe gweka– tim niban kim nama okamanak awe gwë gwekaye. Zep nen hen nen ki enlalasa hohle ta gwen– Kristus mo kim de hen okamanak awe kareksa goltowe gwen hap. Nësa de karek gwen srëmnak karek tanna, zen aïrïs tangan. Sap zen dekam kareksa de gon hap de hole-hlena nëbon mae onakon som gwe hana gwenan.

2 Dekam nama de okamanak lowe hennak, nen molye nëre mae mo auhu-kama hole-hle san ang ta gwek. Hwëna Alap mo dwam gwibin en san esa ang ta gwer.

3 Nen dwan mes-am tangan ëholo gwek– nëre mae mo lowehen karek san de ang ta gwen naye, hen hole-hle san de ang ta gwenkam, men kirekam Alapsa de tame tan srëm wenya lowehe gwenanye. Nen dekam kirekam-kirekam karek ensae nëre mo dwam gwibin sïn ulin halasen gwek. Nëno mae mo enlalana dekam ho mamak otdebin en hap dena, syan-syan en hap, hen swi en hap dena. Hen yang tasïn dowal-dowal ensae boklena kom labirida gwek.

4 Men zen angkam kirekam nama zëre mae mo hole-hle san totoresa ang ta nasen gwe'an, zen zep angkam nësa anakan denggwanbirida gwe'an, “Zen ba hap angkam nëbon mae osan ang ta srëm gwe-gwe'an?” Zen zep nësa lamang da gwibirin.

5 Hwëna nëno mae mo Teipsïnnï Yesus, Zen mes tangan kïtak de klis gulzun hap hohle gwera. Men zen totoresa lowehe gwek, sap ngaya wenya hen sap men zen juwenkam teingir gwe guk, Zen dekam sa zëno mae mo lowehen karekna in hap takensibiridala.

6 Zen in zep Yesus nonol juwen zi mo lang san dep ati gwe ineka– dekam de ho namwanak de juwen wenya in hap ol dawemsa tonbiridan hap. * Sap zen kim tim niban nama lowe he'ak, Alap man tangan karek tabirki.

---

* **3:20 3:20** Zini srën-srënkam Petrus mo alena 19-20nak awe dam nulsuk gwenan. San ha Alap man dekam ho namwanak de juwen wenya in hap golzimki?– Yesus de ol dawemsa tonbiridan nakon de zen ëhalen hap denaye, hen zen dikim ëngaya gwen hap denaye. (Emki hen 1Ptr. 4:6nak baca gun.) Hwëna angkam de wenya nësa hom kirekam dep dwam gwibirida'ara. Zen diki okamanak de nama ngaya nik ëgwë gwen ennak nëbe mae hap gol gwizim'ira– dekam de ol dawem san ang tankam ëhalen hap denaye. (Ibr. 9:27) * **3:21 3:21** Rom. 6:1-11; Rom. 10:9-10 * **4:6 4:6** Emki hen 1Ptr. 3:19-20nak baca gun, hen zao de otde ale naban.

Zen kirekam tïngare zini nëbe mae hap ërak makan kang gulku– anakan dikim nësa enlala sobiridan hap, “Ëe asa tïngare zini ebe mae hap ere mae mo syal eini golzim.” Hwëna Yesus zep zini in hap ol dawemna tonbirida onka– dekam de zëbe mae hap hen ëngaya gwen hap de orasa kles tyasizimdin hip, desan de ang tankam dikim zen hen Alap onak hëndep denaban lowehe gwen hap.

7 Zep aumwa hap denak angkam mes golek de gwer. Zen in zep enlalasa nen hohle ta gwen, hen nënaka nen golëinik gwe-gwen– Biansa ekakim dawemkam en sone gweblak.

8 Zep bol-zaun tanganna, nënaka nen ki tïngare enho naban kwasang gwibirida gwen. Sap nënaka de kwasang gwibirida gwenkam, zen dekame nëre mae mo karek-karekna beyakam jek-jak ul gwenan.*

9 Nen nëre mae mo gola kon zïnï zi walya aha-ere enlalakam lup gulin gwen. Bap nen enlala ennak anakan mae ëhusus gwe-gwen, “Ano golak dekam hir-hiri sa mam gwer.”

10 Alap mo Enho nakore sosonna mensa Alap zëre mo kwasang-kwasang nakon nënaka dikim tatete ta gwibin hip srën-srënkam nëp gol gwizimnira, desa dawem enkam nen gwirensïk gwen– aha zi dekakim Alap mo kwasang-kwasangna insa tame nul gwek.

11 Zep a kirekam em gwirensïk gwen:

Zen de ebe mae hap aha zisi de mas gwibirida gwen hap de sosonsa gol gwizimdinkim, dekam Alap ensa em anakare enlala naban yaïng gwebla kïnï gwen, “Zen diki Zen sa sosonna abe hap gol gweblala– ëe dikim syala ansa sul sonen hap denaye.”

Ahaksa, Alap de ebe mae hap zëre mo Enho nakore hamal hap de olsa ayang gul gwizimdin hip denaka gol gwizimdinkim, ahaksa Alap mo olkam de tawa ta gwibin hip denaka, em dekam anakare enlala naban em tonbirida gwen, “Ëe zi mo olsa homë emsa tonbirida'an. An hwëna Alap zëre onakorena.”

Dekam aha zi de emsa kirekam kara ta gwibinkim, zen sa Alap mo bosena teip nulsublunda gwer– sap Kristus Yesus onakore kwasang-kwasangna hen sosonna ebon mae onak syal gwe-gwenan. Dikire tïngan Alapsa anakan tame dak, “Alap Zë-en teipsïnnï hen sosonna– hëndep denaban!” In eiwa.*

Kristus mo bose hap de isrip-sri naban kareksa goltowe gwen hap de ol:

12 Ano dang tïnïnak de wenya, bahem anakan ëtenggwan gwen, “Ëe an ba habë sërkam de karekna oltowe gwenan?” Zen kirekam sa nëbon mae onak lwa gwer, zep esa ëhusus gwe-gwer– san de syauk sal-salak de ëzauk ane gwenna. Zen kirekam Alap Zën ki nësa akasibirida gwe'ara.*

13 Sap nen Kristus mo kime hen karekna oltowe gwenan, zep dekam anakare hap nen ëisrip-sri gwe-gwen, “Ëe an eiwa Kristus hun de zeraha-en gwenna.” Zen zep esa lamkam sërkam ëisrip-sri gwer– Yesus kim de zëre mo ngatan zi mo lang nakore ngatan naban golati gwe ine'an zakaye.

14 Emsa de Kristus mo bose hap lamang ta gwibinni, dekam anakan em ëisrip-sri gwe-gwen, “Alap mo ngatan zi mo lang nakore sosonna abon ki lwa'an.” Sosonna in, zen Alap zëre mo Enho nakorena.

15 Hwëna karek gonnak de emsa karek tankam, anakare kareksa de gonnak–
zisi de tan,

* **4:8 4:8** Yak. 5:19-20 * **4:11 4:11** Rom. 12:3-8; 1Kor. 12:4-11; 12:27-31 * **4:12 4:12** 1Ptr. 1:6-7

sowë gwen,
kareksa de gulin hala seran,
ahaksa aha zi mo syalak de enaka zerngewen–
dekam emki ësaher gwe-gwen.
16 Hwëna Kristus hup de jal hap de kareksa goltowe gwenkam, dekam
bahem ësaher gwe-gwen. Dekam hwëna anakare hap em Alapsa isrip-sri
gwe-gweblan, “Ëe eiwa mesë Kristus hun zeraha-en gwek.”
17 Sap Alap mo tïngare zisi dikim karek tabin hip de yaklanak angkam mes
zaul. Zen mes kon gwisibir hanaka– Yesussu de taïblïblan wenya nësa
de karek tabinkimye. Nen nonol kareksae oltowe gwe'an. Hwëna emki
ëenlala gwe-gwen: Nësa de kirekam angkam karek ta gwibinkim, hwëna
Alap onakore ol dawemna men zen i-san i-san neibir srëm gwe-gwenan,
desa hwëna aumwa hap denak sërkam tangan sa karek tabiri.
18 Sap Alap mo olak man lwak,
“Dam-dam enkam de gwën zi de ëngaya gwen hap dena, zen gwa-gwa
tanganna.
Zep hwëna Alapsa de tame tan srëm wenya hen kareksa de gulin halasen
gwen wenya,
zen tangan toton banakan molya ëngaya gwek.”*
19 Zen in zep, nen de Alap mo dwam gwibin sin kareksa goltowe gwenkam,
dekam dawemsa de syal gwe-gwibinni bap nen golzausuk gwen. Dekam
Alap men Zen nësa yang tabirki, Desa en nen anakare enlala naban yaïng
gwebla kïnï gwen, “Zen man zëre mo ol gu-gunnu sul sone gwenda.”

5

Alap mo domba zahosa de dawemkam kara ta gwibin hip de ol:

1 Men zene Kristen zisi nol eibirida gwe'an, ëe, ere mae mo syal bose,
ama emsa enlala sobirida'an:
Kristus kim karek yala insa nëbe mae hap goltoweka, ëe ama aen nwekam
kara ta'ak.
Hwëna zëno hyanak asa hen ki zep Kristen zisi de nol gwibiridan hap dam
dasïk.
Hen Kristus kim de nëbe mae hap zëre mo ngatan zi mo langnak de
ngatanna goltreizim'inka, nen apdekam esa desa hla kul.
Zen in zebë emsa enlala sobirida'an:
2 Alap mo domba zahona dawem enkam esa kara la gwibir– Zëna men
kirekam nësa dwam gwibirida'arake. Anakan bap nen ëenlala gwe-gwen,
“Ëe an einë syal gwe-gwe'an.” Hen te-ala en hap bap nen syal ta gwen.
Diki isrip-sri naban nen syal ta gwen.
3 Nen bap nen nëre mae mo domba zahona anakan gubirida gwen, “Ëe an
eno mae mo teipsïnnï.” Diki nënaka nen zëbe mae hap ërak makan kang
gul gwen, “Alap mo domba zahona diki a kirekam mo lowehe gwenanye.”
4 Sap nësa de zaho ta gwibin hip de Zi tangan in kim de lwa ha'an zaka,
Zen sa hwëna nëbe mae hap ngatan nabare mire sigina kap tazim zira.
Mire sigina in, zëno ngatanna hëndep denaban sa zïl ane gwer.

Kristen zi de kirekam lowehe gwen hap de ol:

5 Domba zahokam de wenya, emki ere mae mo nol-nola blikip gwesi-
birida gwen. Hen enlala betekkam emki lowehe gwen– ëbabu gwe-gwen
zini men kirekam lowehe gwenanke. Sap Alap mo olak man lwak,
“Alap bolte-bolte zisi man husus gwibirida gwenda,

* **4:18 4:18** Ams. 11:31

hwëna enlala betek zisi man kwasang gwibirida gwenda.”*
6-7 Zen in zep enlala betekkam nen ki anakare enlala naban lowehe gwen,
“Ëe an Soson Zini Alap mo taha terenakë gwë gwe'an.” Zep nëre mae mo
ëngalap gwe-gwen enlalana kïtak Zëbon en onak nen ëblol gwe-gwen,
sap Zen man nësa kwasang naban kara ta gwibirida. Kirekame lowehe
gwe'ak, ki Zen sa lamkam nëbe mae hap bose dawemna golzim zira.
8 Nen ki nënaka dawem enkam golëinik gwe-gwen, deban janam-
janamkam nen lowehe gwen. Sap nëno mae mo jal zini, dowal mo kïgïna,
zen man tësen lwa jal-jal mo kim yïl-yïlï ban tïl gï nïsen gwe'ara– mae
hap, “Ëe an narasaë tan?” *
9 Zep Kristussu de taïblïblan ennak de tatem ëzauk gwenkam nen
zereijan. Hen anakan nen ki ëenlala gwe-gwen, “Ano mae mo Kristen bose
walya tïngare langnak kirekam de kareknak hen tatem ëzauk gwe'an.”
10 Sap nen awe karek goltowe gwen ennak molye holokam lowehe gwek,
sap kwasang-kwasang Zini Alap nabakam sa nësa mas gwibirida zala. Zen
sa nësa soson tabiri, hen gol mokosa de etan eiyas tandan makan sa nësa
tatete tabiri. Sap nen an zen– Alap zëre mo kwang guludan wenyaye,
Kristus hun de zeraha-en gwen nakon dikim Alap zëre mo ngatannak
hëndep denaban lowehe gwen hap.
11 Diki soson tangan Zini Alap Zë-en– hëndep denaban. In eiwa.
12 Ëe surat tïhïsnï ansa Silas Bak honë ebe mae hap gol sonezimk. † Zen
ano syal bose, hen zen taïblïblan tanganna. Aya wal oso wal, ëe mae habë
ebe mae hap ale gulzimk: Eno mae mo enlalasa dikim tatete tazimdin
hip, hen em dikim ëre onakon anakan ësane gwen hap, “Eiwa, banakare
maesa de goltowen nakon, Alap mo kwasang-kwasangna kirekam nëbon
mae nwe-mase gwe-gwenan. Zep emki zëno kwasang-kwasangnak tatem
ëzaun.”
13 Ë yala Babelk ‡ de Alap mo hlïl irin wal bose wal om dawem ensa
ebe mae hap nol sonezimk. Ano dang tïnïnak de walas zergwë gwenna
Markus hen dawem ensa ep gol sonezimki.
14 Men kirekam Kristen zini ëgwë gwenan, ansa de baca gulsun hyanak
emki kwasang naban enaka tahasa golëtowaran.
Tïngan men zene Kristus hun ëraha-en gwe'an, nen zëre mo taha
terenak esa lowehe gwer.

---

* **5:5 5:5** Ams. 3:34 * **5:8 5:8** Insa “tësen lwa”kam Orya olkam li nul sonek, Petrus Yunani olkam “singa jal-jal”kam ale gulku. Orya olkam enlalana apdenak– tësen lwa nabanye. (Yak. 4:7) † **5:12 5:12** Petrus insa “Silas hon”kam ale gulku, zëno dam gulsunnu dan-dan. Aha dam gulsunnu anakan, “Silas Bak mes surat tïhïsnï ansa ano ol san ebe mae hap ale gulzimki.” ‡ **5:13 5:13** Petrus kim suratna ansa ale gulzimki, Kristen zini dekam ë yala Roma mo bosena “Babel”kam nërlëwe gwek. Sap Babelk de zini orep sërkam Yahudi zini jap nul sonenda gwek– in kirekam hen dekam Roma Kristen zini jap nul sonenda gwekke. (Why. 17–18)

Petrus mo surat ahana

1 Suratna an kïtak de Kristen zini ebe mae hap,
Simon onakon– mensa hen “Petrus”kum nen gweblananke. Asa Kristus
Yesus Zën dam tasïkï– zëre mo nganak de syal gwe-gwen hapye.
Dawem kïtak! Yesus Zen Zen– nësa de ngaya tabin hip de Zini. Hen Zen
nëno mae mo Alap. Zen Bi zem Alap mo nwenak lalak enkam gwë gweka,
zen in zep hëndep nësa ngaya tabirki. Nëbe mae hap mensa Alap Kristus
Yesussu dikim taïblïblan hap dena golzimki, zen sërkam de hë'ho gwibin
tanganna, hen nen desa apdenake urensï'ïn.
2 Zep Alap han nëre mae mo Teipsïnnï Yesus hun Zen diki Zen sa sërkam
de kwasang-kwasangna Zënaka de tame son wenya nëbe mae hap ol
gwizimdi. Hen nen zëre nik mo taha terenak esa lowehe gwer.
3 Alap Zen mae hap nësa kwang guludaka: Zëre mo ngatannak hen hë'ho
gwibinnik dikim hëndep denaban lowehe gwen hap. Zep Zënaka de tame
tan wenya nëbe mae hap, Zen mes zëre mo sërkam de sosonna sowehen
tangankam golzimki– nen dikim zëre mo nwenak de ëtal gwesïnkïm
ëliwehe gwen hap denaye.
4 Nen dikim kirekam ëliwehe gwen hap, Zen zep gu-gubiridan ola nëbe
mae hap dohonse gulzimki– sërkam de hë'ho gwibin tangan naka. Zep
nen de desa kïtak gwirensïnkïm, zen dekam sa Alap mo Enhona nëbe
mae hap sosonna mam gul gwizimdi, hen nen dekam esa auhu-kamanak
de hole-hle nakon ëhïl gwe hana gwer. Sap zen zen syauk sun de ora san
dep nësa da tabiridahal gwenan.
5 Zen in zep syal-syalkam emki ëalp gwe-gwen– dawemkam dikim
Yesussu de taïblïblannak ëtatete gwen hap. Ëtatete gwen hap de syala,
zen a kirekam moye:
Nonol tanganna dam-dam enkam em gwën.
Zao anakan de kles son hap denaka em tawa gwibin, “An dawemna. An
karekna.”
6 Zao enaka em zerinik gwe-gwen.
Zao kareksa de goltowen maenak tatem em zaun.
Hen Alap en hon em tal gwesïn.
7 Hen ahana, Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen.
Zao hen ahana, kïtak de zi bose omka em kwasang gwibirida gwen.
8 Kirekame lowehe gwe'ak, dekam Yesussu de taïblïblannak esa ëtatete
gwe zaher, zep hëndep molye kareknak altïnk. Hen aha zi mo nwenak
dekam sa anakan wet sol, “Zini an eiwa mes tangan Yesussu tame dak,
hen mes hlï-hlï dasïk.”
9 Hwëna kirekam men zen de ëgwë srëm gwe'ak, zen toton bëjen.
Kirekam de zini nwena mes ëhwalen-hwalen gwek, hëndep ahakon mes
tangan ëhaï gwek. Sap kire zini, Yesus mensa nësa karek-karek nakon
ngan tasibirki, zen hom desa enlala nei gwibirin.
10 Hwëna zen zep, aya-wal oso-wal, emki enlala syal-syala ban Yesussu
de taïblïblannak ëtatete gwen. Zen dekam esa ere mae mo enhonak
anakan tame ul gwer, “Eiwa, asa mes Yesus kwang taka hen dam tasïkï.”
Dekam em molye eiwa de ora nakon ësyan nahla gwek.
11 Hen dekam nësa de ngaya tabin hip de Teipsïn Zini Kristus Yesus sa
ngatan zi mo lang nakon isrip-sri naban nësa lup gulin gwera– zëre mo
ïrïk gïnnïk dikim hëndep denaban lowehe gwen hapye.

12 Sap eiwa, em mese kïtak insa tawa eibik, hen Alap onakore ol
dawemnak tateme ëzau'un, hwëna ëe nama asa kirekam emsa enlala
sobirida gwer.
13 Ëe de nama tim niban okamanak awe emsa golëgwei inen dannak,
zen ano syal– kirekam de emsa enlala sobirida gwen hap denaye.
14 Sap ëe tawana: Ëe nabakam asa sopna alsïl– men kirekam Bian Yesus
asa hamal hap gu-gublu halkaye.*
15 In zebë anakan alp gwe-gwe'an, "Ëe de ëre mo walassa hli yulu-
dankam, zen bap zen Yesussu de taïblïblan hap de ola ansa eititi gwibin."

Mae hap de ol: Alap onakore ol dawemna mensa ësane gwe-gwek, zen eiwa tanganna.

16 Ëe men kimë emsa anakan enbirida gwek, "Bian Yesus Zen zëre mo
soson yawala ban sa gollwahal zala," zen zi mo yasik tabin ol enlala
gwibinsi homë kirekam ayang ul gwizimk. Sap ëe ëre mae mo nwekamë
Yesussu hla lak– in kim kwatapnak ngatan zi mo lang nakore ngatanna
wale ta zakye.
17-18 In kim zë asa golëlowe he'anka, ëe dekam ëre mae mo ikimë ngatan
zi mo lang nakore ola ësak– Teipsïn Zini Alap kim Tane zem insa boltere
ta'ankaye. Alap dekam anakan gu aneka,
"An ëre mo Tane– ëre mo dang tïnïnak de tanganna. Ama tangan sam
gwesïk gweblanan."*
19 Zen in zep, mensa Alap mo ol ayang gul gwen zini Yesus hup dena
hamal hap nen gubirida gwek, zen bëjen zalta dep lwa kïnïn. Zëno mae
mo ola zen okama kawesïnnïk awe men kiye– lampu ngatanna. Zep desa
enhonak em lone gwen– hëndep Yesus mo lwa halzan yaklanak de hatak.
Zen yakla nwe de hata sezan makan sa lwahal zala. Zen dekam sa zëre
mo tim nikore ngatankam eno mae mo enhona ngatan tabir-zim zira.
20-21 Nonol tanganna emki ansa enlala gwe-gwibin: Zini mensa Alap mo
hamal hap de ola ayang nul gwek, zen auhu-kama zi mo dwam gwibin
sin hom ayang nul gwizimk. Zen hwëna Alap mo Enho ing gwe hebirida
gweka, zep ki ëton gwek. Zen in zep, mensa zen ale nul gwek, zini bëjen
desa zëre en mo enlalakam totoresa dam gulsun. Zen diki Alap mo Enho
de ing gwe heblankam de dam gulsun.*

2

Mae hap de ol: Yasik tabin hip de zini sa ebon mae bïtï gwer, hwëna Alap sa karek tabiri.

1 Orep Yahudi bong-bongna kim lowehe gwek, dekam yasik tabin hip
de zini man hen zëre mae mo ngïrïn nïkon ësaltïl gwek. Zen zep anakan
boton da gwibik, "Ëe an Alap mo olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin
hip de zi." Zep kirekam de zini sa hen angkam ebon mae onakon ësaltïl
gwer. Zen aningkim sa zëre mae mo tawa tabinni mas nul gwer, hëndep
ahakon zëno mae mo ol san de ang tankam sa syauk sun dep de ora san
ang ta gwer. Teipsïn Zini Yesus Zen mes Zënaka zerguku– zini insa dikim
sap ngaya tabin hip. Hwëna zen anakan sa ëgu gwer, "Kristus ensa de blol
gweblanna hom sowe he'an. Diki syala ansa em mas gun." Hwëna Alap
nabakam sa desa timbwas tabiri.*

---

* **1:14 1:14** Yoh. 21:18-19; 2Kor. 5:1
* **1:17-18 1:17-18** Mat. 17:1-5; Mrk. 9:2-7; Luk. 9:28-35
* **1:20-21 1:20-21** 2Tim. 3:16; 1Ptr. 1:11
* **2:1 2:1** Ul. 13:1-5; Mat. 24:11; 24:24; Yud. 4

2 Sap eiwa kirekam, hwëna zini beyakam sa zëno mae mo hole-hle san
dep de yasik tabin ola in san ang ta gwer. Zen zep sa hwëna ëKristen gwen
srëm wenya tïngare Kristen zini nësa anakan nenbirida gwer, “ËKristen
gwenkam, dekam hwëna karekkam lowehe gwenan.”
3 Yasik tabin hip de zini in te-ala hap de hole-hlena. Zen zep sa totore
olkam emsa tawa da gwibir– em dikim te-alasa zer gwizimdin hip. Hwëna
Alap zëbe mae hap de syauknu orep mes hamal tazimki. Zen de timbwas
gun nukon molya ëheya-hya gwek, sap nen toton banakan dep?– Alap mo
nwe nakon de ëani-ning gwen naye! *
4 Sap Alap zëre mo dam taha nakore zini, zen hen Alap mo jala
hlaunkum. Zen kim ahakon orep tangan ëkarek gwek, Alap hom dekam
desa kwasang gwibiridaka. Zen hwëna hëndep de juwen zi hip de bwi
kawesïnnïk yal gul neka. Hëndep zen nama zë kama hul kawesïnnïk
iwe lowehe gwe'an– hëndep aumwa hap de klis gun hup de yaklanak de
hata'ak.
5 Hen orep de ëpba bongna Nuh kim golëgwë gweka, dekam de zini
hen ki Alap mo jala hla nuk. Dekam Nuh sap Alap hon dikim ëtal gwesïn
hïp de olkam tonbirida gweka, hwëna dekam de zini in hen hom Alapsa
daïblïblak. Zep hëndep ho namwakam karek tabirki. Hwëna Alap Nuh
zëna en naka we wal walas zem tuju enkam desa en zep ngaya tabirki.
6 Dekam etan ki hen kirekam lwak, ë yawal darena Sodomk hen
Gomorak. Desa hwëna syaukkum timbwas soka, hëndep man tangan
nahwasdek. Alap ë darena insa ol tan-tan makan tehaka– nësa dikim
anakan gubiridan hap, “Zini men zen Asa baes në gweblanan, an kirekam
sa hen zëbon mae onak jower.”
7 Dekam Alap Lot Bak ensa ngaya taka, sap zen zen en zëre mo nwenak
dam-dam enkam gwë gweka. Zen kim zëwe de zini kahalo ennak de
lowehe gwennak kara ta gwibirki, hen kirekam-kirekam karek gulin
halasen gwennak, zëno enlalana man tangan dowebla hana gweka.
8 Lot Bak zëna enna enho dawemna. Hwëna zen mwin-mwankam karek
gol gwen zi mo ngïrïnnïk gwë gweka. Zep desa de nwekam kareksa de
syal gwibinnik hlauluda gwenkam hen ikim de sane ta gwibinkim, zëno
enhona man tangan dowebla hana gweka.
9 Zen in zep man tangan dam gwesïnïn: Alap mo sosonna ki– Zënaka
de betek gweblan zisi de tïn hïp de karek nakon gwiswe sone gwen hap
denaye. Zëno sosonna hen ki– karek gol gwen zisi de bwi kawesïnnïk yal
gulne gwen hap denaye. Zen zao sa lowehe gwer– hëndep aumwa hap de
klis gunnuk de hata'ak.
10 Nonol tangan men zen zëre mae mo auhu-kama tim nikore hole-hle
san ang ta nasen gwenan, hen men zen Alapsa de betek gweblanna baes
ta gwenan, zen desa sa kirekam gweibiridala.
Yasik tabin hip de zini in zëna-zënana hen bolte-boltena. Zep zen hom
ngatan zi mo langnak de wenyaka de lamang tabin hip ëaïrï gwenan– sap
Alap Zëna, Tane zem Yesus, hen zëre mo Enhona, hen sap zëre mo dam
taha nakore zi maesa de lamang tabin niye.
11 Hwëna sap diki Alap mo dam taha nakore zini in, zen zen– soson
tangan wenyaye. Hwëna nësa in zen yasik da gwibirin, zen soson naka
hom. Alap mo dam taha nakore zini in, zen sap ki zi mo karekna Alap hap
noltrë gweblanan, hwëna zëbon mae onakon ol lamang ola hom mae wet
so gwenan.
12 Hwëna yasik tabin hip de zini in, mensa zëna tame nul srëm gwe-
gwenan, zen desa man lamang nul gwenan. Zen enlala srëm tanganna–

* **2:3 2:3** 2Kor. 2:17; Ibr. 10:31

men kiye, gwenya. Gwenya zen mae en hap ki lowehe gwenan: Zi de tahyo gwen hap hen tamera gwen hap. Yasik tabin hip de zini in hen kirekam. Zen timbwas tabin en hap ki lowehe gwenan.

13 Zëno mae mo yasik tabinni in, zen dekam hen zi dawem-dawem hap karekna nol gwizimnin. Zen in zep sa Alap sërkam de kareknak kang gulu. Zen in kwae naban! Zen man ësam gwesïk gwenan– damnak de kirekam-kirekamsa gulin hala seranna. Hwëna karekna insa de ber-ber gunkum, zen man Kristen zi dawem naban de apdekam tembane tan hap ësam gwesïk gwenan– aha zi mo nwenak dikim anakan ënwe-mase gwen hap, "Zen an hen zini dawemna."

14 Hwëna zen kahalo enlala naban ëkaratda gwenda gwenan. Zen hom kareksa de hole-hle gwe-gwibinni ëblalen gwe-gwenan. Ëtatete gwen srëm wenya, desa man karek san dep wan-wan da gwibirin. Kirekam de zini mes hen te-alasa de zëre mo boton nakon gulin gwen hap de orana dam dasïndak. Zen zep sa Alap heip gulu.

15 Yasik tabin hip de zini in mes ora dam-damna baes nëblak, zep hëndep gwa san dep ësyalhek– men kirekam hen Beyor Bak mo tanena Bileyam Bak syal hekake. Bileyam in hen man zëre mo tawa tabin karek nakon de te-alasa gulin gwen hap hole-hle gwe-gweka.

16 Hwëna zen in zep Alap damnak dei yul gubluka– zëre mo keledaina in kim oranak owas hap zi olkam jalse gweblakaye, dekam de zëre mo mamakkam de syala insa baes gwibin hip.*

17 Yasik tabin hip de zini in, zen men kiye– dobe jop dan enna. Zi de ë nakon akenna tim gunkum, "Dobena ki." Hwëna hom tol. Zini in hen o ïl tï gwen srëmnak de okawen makan. Okawensa de hla tankam dekam de anakan syal-syal gwen, "Namen sa ona ïl tïla." Hwëna hom tol. Zini in hen kirekam: Ëse hlauludannak dekam kïl tïbinkim, "Zini an dawem-dawemna." Hwëna Alap mes zëbe mae hap bwina sërkam de kawesïn tangan naka hamal gul guzimki.

18 Yasik tabin hip de zini, zen hen anakan ëgwë gwenan: Zëre mae mo boton olkam zënaka bën-jana da gwibirin. Hen men zen sap ora gwa-gwasa de hli tan hap ëalp gwe-gwe'an, hwëna yasik tabin hip de zini in zol makare naka eiyas da gwibir-zimnin– anakan de gubirida gwenkam, "Haen, nen de kirekam nëre mae mo hole-hle san ang ta gwenkam, Alap molya nësa husus gwibiridaka." Hëndep dekam zep etan auhu-kama hole-hle san hen kahalo san dep nolëlwandahal gwenan.

19 Zen anakan kïl nïl gwenan, "Nen mese Kristen zi mo kirekam de lowehen nakon ëhïl gwe hanak. Nen tahalebin srëm nike lowehe gwenan." Hwëna auhu-kama hole-hlena mes tahalebik, sap zëre mae mo hole-hlena in zen sïl tïbirhal gwenan. Sap tïngan men zen zëre mae mo hole-hle san ang ta gwenan, hwëna hole-hle enlalana in mes zëno mae mo enhona al tak.*

20 Kwasang tol! Diki ngaya tabin hip de Zini Bian Yesussu de tame tankam nen eiwa ema auhu-kama hole-hle nakon ëhïl gwe hana gwenan. Hwëna men zen Yesussu de tame tan nakon etan desan dep lwan dahal gwenan, ki zen banakan molya etan hulenna in kon wet so gwek, hen zen mes tangan zëre mae hap de karekna mam nuk.*

21 Eiwa, kwasang tol! Zen ora dam-damsa de tawa gweblan srëmkam de tïnnï maka ësam gwesïk. Dekam Alap molya sërkam karek tabi'inam.

---

* **2:16 2:16** Bil. 22:1-35 * **2:19 2:19** Yoh. 8:34; Rom. 6:16-17 * **2:20 2:20** Mat. 12:43-45; Ibr. 6:4-6

Hwëna zen mes Alap hon dikim ëtal gwesïn hïp de orana tawa nëblak, hwëna man desan en de ang tan hap baes tak.

22 Zep men kirekam zini ëgu gwenan, zen zëbe mae hap dakastïlzim'in-
anakan mensa ëgu gwenanye, "Lwana u sang-sang hap de wëk gwenkam,
zën sa etan twenblala."* Anakan hen ki ëgu gwenan, "Gwe zahona sap
esa hokam ngan tasïlï, hwëna eitinak sa etan tal hera."

3

Mae hap de ol: Yesus sa etan zi mo tame gun srëmnak lwahal zala.

1 Ano dang tïnïnak de aya-wal oso-wal, suratna ansaë ebe mae hap ale
gulzim'in, dekam mesë suratna ebe mae hap dan sozimnin. Sap ëe eno
mae mo enlalasa dikim ëse ta gwizimdin hibë dwam gwe-gwe'an- enho
kles gwesïn srëmkam ekakim lowehe gwek.

2 Zep men desa Alap mo ol ayang gul gwen zini orep nen gubirida gwek,
hen men desa nësa de ngaya tabin hip de Teipsïnnï Yesus nësa gubirida
gweka, desa bahem eititi gwibin. Yesus mo dam tasibin zini, ëe mesë
desa ebe mae hap ayang ul gwizimk, hen angkam ëe, Petrus, mesë enlala
sobiridanna emsa dan sozimnin.

3 Nonol tanganna ansa emki enlala gwe-gwibin: Aumwa hap denak zi
mo hole-hle enlalana sa tangan taman kïnï gwera. Hen dekam emsa sa
anakan swrë da gwibir,

4 "Em ema ëkïl gï'ïn, 'Yesus sa etan lwahal zala.' Hwëna nonol men zen
sap daïblïblak, zen mes nama de sap ësbla tine gwennak hëndep juwesïk.
Alap kim okamana ansa yang gulsuku hëndep angkam, kina ki banakan
mae man wet gwesï'ïn!"*

5 Hwëna zen hom ola ansa de enlala gwibin hip ëdwam gwe-gwe'an:
Nonol lone sennak Alap nglï naban okama naban am ol-gun enkam yang
sosuku- hina kim kles son hap gubirki hen otde weyana kim aha-erenak
de tagal gwesïn hïp gubirkiye. Okamana an dekam zep hatasek.*

6 Dekam zep hëndep weyakam orep de okamana insa timbwas gulku-
ho namwa yala insa kim hatan hap gubirkiye.

7 Hen kirekam sa etan Alap angkam de okama naban nglï naban ol-gun
enkam timbwas sola. Dekam hwëna syaukkum sa. Zen angkam kirekam
de hen timbwas son hap lam so'ara- aumwa hap de klis gun hup de
yaklana iwe kim de hata'akye. Zen dekam sa hen syauknu inkam Zënaka
de betek gweblan srëm wenya insa timbwas tabiri.

8 Hwëna aya-wal oso-wal, ansa bahem ëeititi gwibin: Bian Alap hom zi
mo kim yakla naban ben naban aït gwibirida. Nëno mae mo aïtbinkim
seribu tahunna, zen hwëna Bian hap san de aha-ere yaklana kiye. Bian
mo aïtbinkim yaklana aha-en, hwëna nëbe mae hap holona seribu tahun.*

9 Bian hom zëre mo gu-gubiridansa de syal gwibin hip holo gwe'ara-
men kirekam zini anakan tim nul gwenan, "Yesus ba hap hata srëm
gwe'ara?" Hwëna Zen kwasang tol hap nësa eissibirida'ara- nen dikim
sap nëre mae mo karek-karek nakon ëhalen hap. Zen hom aha mae nik
de tïn hïp dwam gwe'ara. Zen hwëna kïtak de ëhalenkam de ëngaya
gwen hap sap dwam gwe'ara.*

10 Hwëna Bian Yesus mo lwa halzan hap de yaklana, zen sowë zi mo
kim sa lwal. Dekam nglïna auku mamkam de tadre gwen naban sa jek-jak

---

* **2:22 2:22** Ams. 26:11 * **3:4 3:4** Mat. 24:48-51; 1Tim. 4:1; Yud. 18 * **3:5 3:5** Kej. 1:6-10
* **3:8 3:8** Mzm. 90:4 * **3:9 3:9** 1Tim. 2:4

nër. Hëndep dekam sa yakla nwena, keisni, hen benna ëhwasder– hëndep okamana hen zi mo syal gwibin kire-kirena kïtak. Banakare maena molya lwak.*

11 Zep kirekam insa lwa'an, nen de deban ëtimbwas gwen srëm hap, a kirekam nen ëliwehen: Dam-dam enkam nen lowehe gwen– Alap en hon de ëtal gwesïnkïm.

12 Deban salok-salokkam nen anakare enlala naban lowehe gwen, “Diki namen de Yesus hata zankam aïrïs tangan.” Aumwa hap de yaklanak nglïna an sap sa hwasdera, hen keis maena sap sa sal-sal hap ëho gwer,

13 hwëna nen okama ëse naban nglï ëse nabane kara ei gwizim'in–men kirekam Alap hamal hap nësa gu-gubirida gwekake. Zëwe dam-dam enkam de lowehe gwen en nik sa bïtï gwer.*

14 Zen in zep, aya-wal oso-wal, sap nen ema kirekam ngein sin dep dena insa kara ei gwibi'in, zep nen dawem enkam ëalp gwe-gwen– dekam de zëre mo nwenak enlala karek-karek srëmkam hen ëkun gwen srëmkam lowehe gwen hap. Kirekam de lowehe gwenkam, ki nen zëre mo taha terenak esa lowehe gwer.

15 Hen nen ki Bian Yesus mo lwa halzan hap de yakla hap anakan ëenlala gwe-gwen, “Zen sap sa holo gwera, sap ahakon zen dekam sa hen ëngaya gwer.” Alap mes nëno mae mo dang tïnïnak de ayana Paulus hup enlala blala zerblaka, zen in zep hen kire hap dena*

16 tïngare zëre mo suratnak nëbe mae hap ale gul gwizimki. Zëno suratnak hen ki– olk san de enlala nabare naye. Yesussu de taïblïblannak de ëtatete gwen srëm wenya hen tame gun srëm wenya zep desa karekkam dam nulsuk gwenan. Zen hen Alap mo aha ol ale gunnu kirekam hen totoresa srip gulsunkum namblak nul gwenan, hëndep ahakon zep hëndep syauk sun dep de ora san lwan dahal gwenan.

17 Zep ano dang tïnïnak de aya-wal oso-wal, ëe in zebë hamal hap suratkam emsa enlala sobiridal. Zen in zep salok-salokkam em lowehe gwen. Karek gol gwen zi mana emsa gwa san dep sïl dïbirhal gwenank. Sap em mese Bian onak ëtal gwesïk. Dekon ema hwëna altïlïnk.

18 Diki nësa de ngaya tabin hip de Zini Bian Kristus Yesussu de tame tankam hen kwasang-kwasang zemka de tame gunkum em ëtatete gwe zahen.

Dikire zëno bosena angkam hen hëndep denaban teip nulsuk gweblak. In eiwa.

* **3:10 3:10** Mat. 24:29; 24:35; Luk. 12:39; 1Tes. 5:2; Why. 16:15 * **3:13 3:13** Yes. 65:17; 66:22; Why. 21:1-8; 21:27; 22:14-15 * **3:15 3:15** Rom. 2:4; 1Tes. 5:4-11; 2Ptr. 3:9

Yohanis mo surat

Mae hap de ol: Alap mo Tanena Zen eiwa zi tangankam hata zaka.

1 In kim Alap okamana ansa yang gulsuku,
Zini in mes Alap han ë gweka.*
Zëno bosena “Alap onakore ëngaya gwen hap de Ol.”
Hwëna okamanak kim hata zaka,
ëe ama Desa sane la gwek,
hen ëre mae mo nwekam kara la gwek.
Ëe ama ëre mae mo tahakam hen olk la gwek.
Zebë hëndep dawemkam tangan tame lak.
2 Nësa de hëndep denaban ngaya tabin hip de Zini in kim hata zaka,
ëe ama Desa ëre mae mo nwekam hla la gwek.
In zebë angkam ebe mae hap eiwa ulzim'in,
“In eiwa Zen tangan–
nësa de ngaya tabin hip de Zi niye,
Bian zëre han men Zen ë gwekake.
Bian Desa nër hom abe mae hap damnak zertreizimki.
3 Zëno bose tanganna Kristus Yesus.”
Sap ëe insa ësane gwe-gwek hen hla kul gwek,
in kim asa golëlowehe gweka,
in zebë desa ebe mae hap eiwa ulzim'in–
Eirzi-Bia dekakim nësa aha-ere enlalakam
isrip-sri naban olëlowehe gweka.
4 Zen in zebë ebe mae hap ale gulzim'in–
aha-ere enlalakam de lowehe gwenkam dikim nëno mae mo isrip-sri taman kïnï gwen hap.

Ngatannak de lowehe gwen zi mo kim de lowehe gwen hap de ol:

5 Ëe ama emsa tawa labi'in– aena mensaë Kristus hon ësane gwe-gwekke: Alap Zen lalak enna. Zëno enhonak kawesïnnï hom tangan.

6 Zep men zen anakan ëgu gwe'an, “Ëe an Alap hanë aha-ere enlalakam zergwë gwe'an,” hwëna zen de nama kawesïnnïk de lowehe gwen zi mo kim gwënna, ki zen boton tamna hen sap de ora san gwë ha'ara.

7 Hwëna nen de ngatannak de lowehen zi mo kim enho nakon ëlalak gwe zahe gwenkam, men kirekam ngatan zini Alap Zëna enho lalak en nik gwë gwenda, nen hen esa tangan aha-ere enlalakam isrip-sri naban lowehe gwer. Dekam hwëna nen de banakare karek maenak zarankam, Alap man nëno mae mo karekna insa Tane Zem Yesus mo kalkam nëp ngan gulsuk gwizimnira.

8 Zi de anakan zabenna, “Ano karekna hom,” zen hwëna zënaka anakan boton ta gwe'ara, “Ëe an zini dawemna.” Kirekam men zen ëgu gwenan, zëbon mae onak eiwa de enlalana hom tangan.

9 Hwëna nen de Alap hon anakan ëkira gwe-gwenkam, “Ëe mesë kirekam karek gwek,” dekam sa Alap nëno mae mo karekna insa nëp tap gulsuk gwizimdi, hen nëno mae mo kareksa de gon hap de enlala dowe hananna insa sa nëp hom ta gwizimdi. Alap zëre mo gu-gubiridanna Zen

* **1:1 1:1** Yoh. 1:1

man tangan sul sone gwizimnira. Zep nen de nëre mae mo karek-kareksa zëre hon ëkira-kla gwe-gwenna, Zen bëjen nëp tap gulsuzim srëm gwen.*
10 Alap mo olak anakan lwak,
"Tïngare zini kareksa nol gwenan."*
Zep zi de anakan zabenna, "Ano karekna hom," dekam hwëna man nwe-mase gwenan– san de Alapsa de anakan gublunna, "Alap Zen boton tamna." Kire zinik Alap mo ola man jawe guk hana gwenan.

2

1 Ano walas, ëe mae habë ebe mae hap ale gulzim'in: Em ekakim kareknak altïl srëm gwek. Hwëna aha mae nik de kareknak zarankam, desa de mas gweblan hap de Zini ki. Zen Bian Alap mo alp nakon zau'ura. Zen enho kles gwesïn srëm Zini Kristus Yesus.
2 Zen Zen nëbe mae hap Zënaka zerguku– nëno mae mo karek-kareksa dikim ngan gulsuzimdin hipye. Hwëna nëno mae en moka hom. Zen hwëna kïtak de okamanak de zini nëno mae mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin hip tïlkï.
3 Nen de Alap mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam man tangan dam gwesïnïn, "Nen mese Alapsa tame lak."
4 Hwëna Alap mo ol san de ang gwe-gwen srëm nik de anakan gunnu, "Ëe mesë Alapsa tame tak," zen man boton gwe'ara. Kire zinik eiwa de enlalana hom tangan.*
5 Hwëna nen de Alap mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenkam, dekam zëre onakore kwasang-kwasangna sa nëno mae mo enhonak bïl gwe-gwer. Zep nen Kristen zini a kire nakon esa nënaka dam lasïk gwibir:
6 Men zen anakan gunnu, "Ëe mesë Kristus hun zeraha-en gwek," zen dikire zëno kim kwasang naban gwë gwek.

Kristen bose zemka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

7 Ano dang tïnïnak de wenya, ëe an ol ësesa homë ale gulzim'in. Hwëna men desae orep ësane gwe-gwekke, desaë etan ebe mae hap anakan ëse gulzim'in, "Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen."* Zep ola an angkam en home ësane gwe'an.
8 Yesus nonol nëbe mae hap de kwasang hap zëre mo timni ërak makan lonezimki– nen dikim hen kirekam nënaka kwasang gwibirida gwen hap. Zep kwasang hap de tawa ta gwibinni ansa bap nen blalen gwe-gwibin. Zen ëse en nik zen nëbe mae hap lwa gwizimdin. Sap dekam okama kawesïnnïk awe, nëno mae mo lowe henna man nwe-mase gwe-gwenan– san de Alap onakore ngatan de zïlbir anenna kiye. Dekam kawesïnnï man jek-jak gwe-gwenan.
9 Zep zi de anakan gunkum, "Ëe ngatannakë gwë'an," hwëna zen de Kristen bose zemka husus gwibirida gwenna, zen ki nama kawesïnnïk gwë'ara.
10 Diki men zen Kristen bose zemka kwasang neibirida gwenan, zen zen ngatannak lowehe gwe'an. Kire zi mo enhonak kawesïnnï hom. Zep zen molya ahasa ora srëm san dep tïtï da gwibik. Zëna hen molya desan sek gwek.
11 Hwëna men zen Kristen bose zemka husus neibirida gwenan, zen nama kawesïnnïk lowehe gwe'an, hen kawesïnnï iwe ëbute halasen

* **1:9 1:9** Mzm. 32:5; Ams. 28:13; Yes. 1:18 * **1:10 1:10** Rom. 3:9-20 * **2:4 2:4** Yoh. 14:15; 14:21-23 * **2:7 2:7** Yoh. 13:34

gwe'an. Zen hom anakan tame nu'in, “Ëe angkam ora srëm sanë sek gwe'an.” Sap kawesïnnï in mes zëno mae mo nwena tahalebir-zimk.

Okamasa de ensa lwa gwibin srëm hap de ol:

12 Kïtak de ëKristen gwen wenya, em in zen ano walaskam de gubirida gwen wenyaye. An zebë ebe mae hap ale gulzim'in, sap Bian Alap mes eno mae mo karek-karekna Yesus mo syala kon tap gulsuzimki.

13 Em in zene nonol Yesussu laïblïblak, em in zebe Kristen zi mo bi wal makan lowe he'an. In zebë ebe mae hap ale gulzim'in, sap em mese tame lak– men Zen Alap han nonol lonesen nakon ë gwekaye.

Hen em ahakon in zene angkam laïblïbla'an, em wal sei-siwirkim de gubirida gwen wenya. In zebë hen ebe mae hap ale gulzim'in, sap em mese ëtawa gwek– dowal mo kïgïsa de kirekam zauk gublu kïnï gwen naye.

14 Zep tïngare ano walaskam de gubirida gwen wenya, ëe mae habë ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em kïtak mese Bian Alapsa tame lak.

Bi walkam de gubirida gwen wenya, ëe mae habë ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em mese Yesussu tame lak– men Zen Alap han nonol lonesen nakon ë gwekaye.

Wal sei-siwirkim de gubirida gwen wenya, ëe mae habë hen ebe mae hap ale gulzim'in: Sap em mese Alap onakore sosonna ulink. Em ema Alap mo ola urensïk gwe'an. In zebe dowal mo kïgïsa yauk gublu kïnï gwe'an.

15 Zep auhu-kamana bahem etan enna lwa gwibin, hen okamanak de kire-kirena bahem enna lwabirida gwen. Men zen auhu-kamana ansa enna nola gwibirin, zen hom Biansa enna nola gweblanan.*

16 Sap kïtak men desae okamanak enna ola gwibirin, an zen:

nëre mae mo tim nikore hole-hlena,
nwekam de hlaunkum de hole-hlena,
hen bolte-bolte enlalana.

Zen kïtak Bian onakore naka hom. Zen nëre mae mo auhu-kama tim nikon wet so gwenan.*

17 Auhu-kamana an sa jek-jak gwer. Hen auhu-kama hole-hlena, zen hen sa jek-jak gwer. Hwëna men zen Alap mo dwam gwibinni syal nei gwibirin, zen hëndep denaban sa lowehe gwer.

Kristus mo jal zi de hatazan hap de ol:

18 Ano walas, nen angkam aumwa hap denake lowe he'an. Zep men kirekam aumwa hap de yaklanak dep dena emsa tawa da gwibik, zen kirekam angkam lwa'an. Zen anakan emsa tawa da gwibik, “Kristus mo jal zini sa hata zala.” Zep jal zini insa de ngeirblizan hap de zini angkam mes yaïng gwezal. Zep man tangan dam gwesï'ïn, “Nen angkam aumwa hap denake lowe he'an.”*

19 Kristus mo jal zisi de ngeirblizan zini in nonola sap nëbon mae botonkam bïtï gwe-gwezak, hwëna ki zep etan wet so gwe-gwek. Eiwakam de bïtï gwenanam, ki nama maka nëbon mae lowe he'an. Hwëna in mae hap ki lwak: Nen dikim anakan tame tabin hip, “Zen eiwakam hom bïtï gwek.”*

---

* **2:15 2:15** Mat. 6:24; Yak. 4:4 * **2:16 2:16** Kej. 3:6; Mat. 4:3-10 * **2:18 2:18** Mat. 24:5; 24:24; 2Tes. 2:3; 1Yoh. 4:3; 2Yoh. 7 * **2:19 2:19** Yoh. 10:26-28; Kis. 20:30

20 Hwëna nen kire zisi ema tame la gwibirin. Sap nëbe mae hap Alap
mes zëre mo Enhona hlë ta sonezimki. Zen in zebe eiwa de tawa tabinni
dam ulsuk gwenan.
21 Ëe kimë ebe mae hap de ale gulzimdin hip enlala gwe'ak, ëe homë
emsa anakan enlala gwibiridak, "Zen hom eiwa dena tame nu'in." Hwëna
ëe ama emsa enlala gwibiridak, "Zen man eiwa de tawa tabin niban
botonkam denaban kles noso gwe'an."
22 A kire nakon esa Kristus mo jal zini insa de ngeirblizan zini insa dam
lasïk gwibir: Yesussu men zen anakan zersïnnï, "Zen nësa de ngaya tabin
hip de Zisi hom"– zen zen. Kirekam de gunnu, zen man anakan de gun
nuban apde në'an, "Bi Zem in hom Tane zemka zer soneka." Zep kire zini
zen Eirzi-Biasa man teisyasï'ïra. *
23 Hen Yesussu de anakan zersïnnï, "Zen Alap mo Tanesa hom," dekam
man hen dam gwesïnïn, "Zini in hen Bian Alapsa hom tame ta'ara." Diki
men zen anakan gunnu, "Yesus Zen eiwa Alap mo Tane," ki zen mes eiwa
Eirzi-Biasa tame soka.*
24 Zen in zep, Kristus hup de ola men desa nonola kon emsa tawa da
gwibik, emki desa dawem enkam enhonak gwirensïk gwen. Zen diki
dekam esa Eirzi-Bia han iaha-en gwer.
25 Hen nen de kirekam ziaha-en gwenkam, dekam mese hëndep de
lowehe gwen hap dena ulink– men kirekam Yesus Zëna nësa gu-gubirida
gwekaye.*
26 An kïtak mesë ep ale gulzimnin, sap zini man emsa ora srëm san dep
tïtï da gwibirin.
27 Hwëna Kristus mensa zëre mo Enhona nëbe mae hap hlë ta sonezimki,
Zen nama eno mae mo enhonak lwa gwe'ara. Em in zebe aha zisi zen de
emsa ol ësekam tawa ta gwibin hip leibirida srëm gwe-gwe'an. Sap Alap
mo Enhona Zen eiwa denaka nësa tawa ta gwibirida– kïtak mensa Yesus
hun dikim zeraha-en gwen hap dena dwam ei gwibirinye. Zen bëjen boton
gwen. Zep Yesus en han de zeraha-en gwennak em tatem ëzauk gwen–
Alap mo Enhona men kirekam nësa tïtï ta gwibiridake.*
28 Zen in zep, ano walas, zëre han de zeraha-en gwen ennak em lowehe
gwen. Ki Zën de etan lwahal zannak de zertowenkam, aha-ere enlalakam
esa ërtower. Ki nen molye zëno nwenak saher hap ëhu-huk gwehek.
29 Sap nen tawana, "Alap Zen lalak en nik gwë gwenda." Zen in zep
tangan dam gwesïk gwenan: Men zen dam-dam enkam lowehe gwenan,
zen Alap mo wei-wik gun walas.

3

Alap mo walas de kirekam lowehe gwen hap de ol:

1 Emki ëenlala gwen: Bian Alap mes kwasangna nëbe mae hap sowehen
tangankam golzimki, zep hëndep nësa gubiridaka, "Em ano dang tïnï tabin

* **2:22 2:22** Yohanis beyakam suratnak awe Kristen zini nënaka de dam tasïk gwibin hip dena ale gulku – hen yasik tabin hip de zisi de dam tasïk gwibin hipye. Bol zaun tanganna, Yesussu de taïblïblankam, hen taïblïblanna insa de gwën nakon enlala tatete naban goltrë gwen hap. Nonol tanganna nënaka de kwasang gwibirida gwenkam de goltrën. (1Yoh. 2:3-6; 2:9-10; 2:22-23; 3:10; 3:14-15; 4:1-6; 4:13-16; 4:18; 4:20–5:5; 5:12) * **2:23 2:23** Yoh. 14:6-7 * **2:25 2:25** Yoh. 3:15; 5:24; 6:40 * **2:27 2:27** Yoh. 14:26; 16:13-14

walas.” Eiwa, wehasa hom, nen eiwa zëno walas tangan!* Hwëna auhu-kama enlala zini molya nësa anakan tame da gwibik, “An Alap mo walas,” sap zen hom Yesussu anakan tame dak, “Yesus Zen Alap mo Tane.”

2 Ano dang tïnïnak de wenya, nen an angkam eiwa zen– “Alap mo walas”kam de gubiridan wenyaye. Hwëna Zen hom nëbe mae hap golzimki– dekam de anakan tame gun hup denaye, “Alap mo walasna nen kirekam esa ëliweher.” Hwëna nen tawana: Yesus de etan lwahal zankam, zëno kim esa ëliweher. Sap dekam damkam esa kara la gwer, zep zëno kim esa ëliweher.*

3 Zep nen men zene kirekam ëenlala gwe-gwe'an, “Ëe asa Lalak Zini Yesussu zertower,” nen zebe nëre mae mo enhona lalak la gwibirin.

4 Zini men zen karekna nol gwenan, zen Alap mo olsa kim ja-ja nul gwenan. Sap kïtak de karekna mensa zini syal nei gwibirin, zëno ausuna kïtak Alap mo olsa dikim ja-ja gun hup dena.

5-6 Zep men zen Yesus hun zeraha-en gwenna, zen bëjen kareksa gol tine gwen. Sap nen tawana: Yesus Zen nëno mae mo karek-kareksa de ngan gulsuzimdin hip hata zaka. Sap Zëbon onak hom tangan– karek mae naye. Hwëna men zen karekna nol tine gwenan, zen Yesussu de tame tan srëm wenya hen taïblïblan srëm wenya.

7 Ano walas, men zen ora srëm san dep emsa tïtï da gwibirin, bahem salbirida gwen. Men zen dam-dam enkam ëzauk gwenan, zen diki zen Kristussu nërtro'an, sap Zëna dam-dam enkam zauk gwenda.

8 Hwëna men zen karekna nol tine gwenan, zen eiwa dowal mo kïgï mo bi gwibiridan walas. Sap dowal mo kïgïna in zen nonol lonesen nakon karek gonna kon gwesïk hanaka, hëndep angkam nama gol tine gwenda. In zep Alap mo Tanena in hata zaka– zëno syal karekna insa dikim dri yulsublun hap.*

9 Zep Alap mo wei-wik gun walasna, nen bëjen kareksa de gol gwen ennak lowehe tine gwen, sap Alap mo Enhona, Zen enho nakon nësa golëgwë gwenda. Nen sap kie kareknak altïl gwenan. Hwëna nen bëjen zëwe en ëdohon gwe-gwen, sap nen an Alap mo sïpnï.*

10 Zep a kire nakon esa zisi tame la gwibir, “Zen Alap mo walas,” ahaksa, “Zen dowal mo kïgï mo walas”:

Men zen dam-dam enkam ëzauk gwenan, zen Alap mo walas. Hwëna men zen kirekam ëzauk srëm gwe-gwenan, zen Alap mo walassa hom.

Hen men zen Kristen bose zemka kwasang neibirida srëm gwe-gwenan, zen hen Alap mo walassa hom.

Kristen bose zemka de kwasang gwibirida gwen hap de ol:

11 Em kime ëKristen gwek, dekam zep anakan emsa tawa da gwibik, “Kristen bose omka em kwasang gwibirida gwen.”

12 Nen bap nen Kaen Bak mo kim ëgwë gwen– men zen oso zemka zïp sokaye. Zen in dowal mo kïgï mo bi gweblan walas. Zen mae hap zïp soka: Sap oso zem in dam-dam enkam Alap mo nwenak gwë gweka. Hwëna zëna kareksa gol gweka. In zep husus gweblaka.*

13 Zep aya-wal oso-wal, bahem tenggwanbirida gwen– auhu-kama enlala zi de emsa husus gwibirida gwen naye.*

---

* **3:1 3:1** Yoh. 1:12-13; Rom. 8:14-17; Gal. 4:6-7; Ibr. 2:11-14; 12:5-10 * **3:2 3:2** 2Kor. 3:18; Plp. 3:21 * **3:8 3:8** Yoh. 8:44 * **3:9 3:9** 1Yoh. 5:18 * **3:12 3:12** Kej. 4:8 * **3:13 3:13** Yoh. 15:18-25

14 Sap menkam nen juwen ora sane sek gwe'ak, hwëna angkam mese
ëngaya gwen hap de orana dam lasïl. Nen zebe nëre mae mo Kristen bose
walya kwasang eibirida gwenan. Zen in zebe hen anakan nënaka dam
lasïk gwibirin, "Nen angkam ëngaya gwen hap de ora sane sek gwe'an."
Zep a kire nakon esa zisi tame la gwibir:
Kristen bose zemka men zen kwasang neibirida srëm gwe-gwe'an, zen
nama tïn hïp de ora san sek gwe'an.
15 Hen Kristen bose zemka de husus gwibirida gwenna, zen nwe-masena
apdenak– zi ta gwen zi nibanye. Kirekam de ëgwë gwen zini, zen
hen nama tïn hïp de ora san sek gwe'an.*
16 Yesus kim nësa dikim ngaya tabin hip Zënaka sosok taka, nen dekon
zebe anakan dam ulsuk, "Kwasangna zen kirekam." Zen in zep nen hen
diki kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen, hëndep nen hen nen
nëre mae mo timni sosok gul gwen– aha zisi dikim ngaya ta gwibin hipye.*
17 Hwëna emki ëenlala gwen: Zi de tahalha srëmkam gwë'anam, zen
de anakan tame gu'unam, "Ano Kristen bosena wakin tahalhakam gwë
gwenda," hwëna zen de mas gweblan srëmkam, dekam man tangan dam
gwesïnïn, "Alap onakore kwasangna hom tangan zëbon onakye."*
18 Ano walas, nen bap nen ëk enkam Kristen bosyansa waba hap
kwasang gwibirida gwen. Hwëna nen diki eiwakam nen kwasang
gwibirida gwen– dawemsa de goltrei gwizimdinkim.
19-20 Nen de kwasangsa kirekam goltrei gwizimdinkim, zen dekam zebe
nënaka dam lasïk gwibirin, "Nen an eiwa Bian Alap mo bi gwibiridan
walas sake." Sap eiwa kirekam, hwëna nen kime Alapsa abe la gwenan,
dekam zep hwëna tïtïk gwen enlalana enhonak anakan hata gwenda, "Ëe
ba hap de Alapsa goltïl seblan hap?" Hwëna Alap Zen kïtak zi mo enhona
tame ta gwizimnira. Zep Zen man nëno mae mo enhonak de tïtïk gwen
enlalana insa nëp tame ta gwizimnira. Hwëna Zen hom kire hap nësa
husus gwibirida gwenda. Zen in zebe Alapsa de abe ta gwenkam nëre
mae mo enlalana anakan së la sone gwibirin, "Ëe an zëre mo walas sake.
Zep ëe ba hap de tïtïk gweblan hap?"
21 Ano dang tïnïnak de wenya, nen de Alapsa abe tan nakon tïtïk gwen
srëmna, ki sap esa banakare mae hap saher srëmkam abe la gwer.*
22 Sap dekam anakane dam ulsuk gwenan, "Ëe ama zëre mo ol san hen
dwam gwibin sin ang gwe-gwe'an." Kirekam de enho nakon tïtïk gwen
srëmkam abe tanna, dekam zebe ulin gwenan.
23 An zen tangan zëre mo ola– nen de desan ang ta gwen hap denaye:
"Ano tanena Kristus Yesussu em taïblïblan, hen enaka em kwasang
gwibirida gwen."*
24 Men zen kirekam Alap zëre mo ol san enlala tatete naban ang ta gwenan,
zen mes zëre han nëraha-en gwek, hen Zen mes deban mae golëaha-en
gweka. Hen nëbe mae hap mes zëre mo Enhona ing ta sonezimki, nen
in zebe anakan dam ulsuk gwenan, "Eiwa, Zen mes tangan nëban mae
golëaha-en gweka."*

---

* **3:15 3:15** Mat. 5:22; Why. 21:8 * **3:16 3:16** Yoh. 10:17-18; 15:13 * **3:17 3:17** 1Tim. 5:8; Yak. 2:15-16 * **3:21 3:21** Ibr. 4:16 * **3:23 3:23** Im. 19:18; Mrk. 12:31; Yoh. 6:29; 13:34; 15:12; 15:17 * **3:24 3:24** Rom. 8:9

4

Mae hap de ol: Nen zëre mo tawa tabin nikon esa yasik ta gwibin hip de zini dam lasïk gwibir.

1 Ano dang tïnïnak de wenya, bahem na-en taïblïbirida gwen– zini men
zen ebon mae onak anakan ëgu gwe'an zalye, “Ëe an Alap mo Enho nakore
olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip de zi.” Sap yasik tabin hip
de zini mes beyakam yaïng gwezak. Zep emki akasibirida gwen– dekam
de anakan tame tabin hipye, “San ha zëno mae mo tawa tabinni Alap
onakorena? San ha Zëbon onakore naka hom?”*
2 Zi de damnak anakan tonbirida gwenna, “Kristus Yesus Zen eiwa zi
tangankam hata zaka,” zen dekam de dam tasïn, “Zëbon eiwa mes Alap
mo Enhona ing gwe heka.”*
3 Hwëna zen de anakan gunkum, “Yesus zen zi tangankam hom hata
zaka,” kire zini zen Alap mo olsa hom ayang gul gwe'ara. Zen hwëna
Kristus mo jal zi mo olsa ayang gul gwe'ara. Emsa mes anakan tawa da
gwibik, “Kristus mo jal zini sa hata zala.” Hwëna zëno enhona angkam
man okamanak syal gwe-gwe'ara.
4 Ano walas, nen an hwëna Alap mo wei-wik gunnu, nen zebe yasik ta
gwibin hip de zi mo tawa tabinni insa ja kul guk kïnï gwenan. Sap Alap mo
Enhona men Zen nësa ing gwe hebiridaka, Zen Zen– soson Zi niye. Dowal
mo kïgï mo enhona in zen auhu-kama enlala zinik ing gwehe gwenda, zen
soson naka hom.*
5 Yasik ta gwibin hip de zini, zen hwëna auhu-kama enlala zi. Zep zëno
mae mo ol toranna hen auhu-kama enlala en san. In zep ahakore auhu-
kama enlala zini desa i-san i-san neibirida gwenan.
6 Nen an hwëna Alap mo bi gwibiridanna. Zep nëno mae mo ol
toranna, zen Alap onakorena. Men zen Alapsa tame dak, zen en zep nësa
nasalbirida gwenan. Alap mo walaskam de gubirida gwen srëm wenya,
zen zep nësa nasalbirida srëm gwe-gwenan. Nen dekon zebe anakan kles
oso gwenan, “An eiwa Alap mo Enho nakore naka ayang gul gwe'ara,”
ahaksa, “An yasik tabin hip de zi.”

Alap mo kwasangnak de lowehe gwen hap de ol:

7 Ano dang tïnïnak de wenya, nen nënaka kwasang gwibirida gwen, sap
kwasangna zen Bian zëre onakon nëp hata gwizimninzal. Tïngan men
zen kwasang naban lowehe gwenan, zen Alap zëre mo wei-wik gun walas
hen Zënaka de tame tan wenya.
8 Men zen kwasang srëmkam lowehe gwenan, zen hom Alapsa tame
da'an. Sap Alap Zen kwasang-kwasang enna.
9 Zen in zep Alap Tane aha-ere zemka nësa dikim ngaya tabin hip zer
soneka. In zebe anakan dam ulsuk gwenan, “Eiwa, Alap mo nëbe mae
hap de kwasangna mam tanganna.”*
10 Nen home orep Alapsa enna ola gweblak. Hwëna Zen en sërkam nësa
kwasang gwibirida gweka, zep hëndep Tane aha-ere zemka nëbe mae hap
de kwasang hap zerguku– nëno mae mo kareksa dikim ngan gulsuzimdin
hipye.*
11 Ano dang tïnïnak de wenya, Alap in kirekam nësa kwasang gwibiri-
daka, zep nen hen kirekam nen nënaka kwasang gwibirida gwen.

---

* **4:1 4:1** Ul. 13:1-5; Yer. 23:9-22 * **4:2 4:2** 1Kor. 12:3 * **4:4 4:4** 1Yoh. 5:4-5 * **4:9 4:9** Yoh. 3:16 * **4:10 4:10** Rom. 5:8-10

12 Zini nen hom tangane Alapsa nwekam hla la gwenan. Hwëna nen de
nënaka kwasang gwibirida gwenkam, dekam zep nwe-mase gwe-gwenan:
Alap man nësa golëaha-en gwe'ara, hen zëno kwasangna dekam zep nëno
mae mo enhonak bïl gwe-gwenan.
13 Zen mes zëre mo Enhona nëbe mae hap zerzimki, nen in zebe anakan
dam ulsuk gwenan, "Nen mese Deban ëraha-en gwek, hen Zen nëban mae
golëaha-en gwe'ara."*
14 Ëe zëre hon de ang ta gwen wenya, ëe kië ëre mae mo nwekam
Yesussu hla la gwek. In zebë angkam anakan eiwa de gul gwizim'in, "Bian
Zen eiwa mes Tane zemka zer soneka– okamanak de zisi dikim ngaya tabin
hipye."
15 Zep men zen anakan gu gwenna, "Yesus Zen eiwa Alap mo Tane," kire
zini zen mes Alap han zeraha-en gweka, hen Alap mes deban zeraha-en
gweka.
16 Zep angkam nen mese tangan Alap mo nëbe mae hap de kwasangna
tame uk, hen nen angkam ema tangan kwasangna insa blol eibi'in. Eiwa,
Alap Zen kwasang-kwasang enna. Zep men zen kwasang naban lowehe
gwenan, Bian mes deban mae golëaha-en gweka, hen zen mes Bian han
nëraha-en gwek.
17 Kirekam de zeraha-en gwenkam, zen dekam zep zëre mo kwasangna
nëno mae mo enhonak saltïl gwenan, hëndep zen de bïl gwenkam dekam
saher srëmkam esa aumwa hap de klis gunnuk Alapsa ërtower. Nen mae
hap esa ësaher gwe srëm gwer: Sap nen kim nënaka kwasang eibirida
gwenan, nen dekam Yesus mo kime okamanak lowehe gwenan.
18 Zep bap nen Alapsa anakan aïrï gweblan, "Zen sa nësa karek tabiri."
Zi mo enhonak, Alapsa de aïrïblan naban Alap onakore kwasangna in
han bëjen siri nën. Alap onakore kwasang de nëno mae mo enhonak
bïl gwenkam, zen dekam zep Alapsa de aïrïblan hap de enlalana jek-jak
gwe-gwenda. Zep zi de nama Alapsa aïrï gweblanna, dekam man dam
gwesinïn, "Zëno enhonak de Alap onakore kwasangna hom bïl gwe'an."
19 Sap nonola Alap nësa kwasang gwibiridaka. Nen in zebe hen angkam
Zëbon onakore kwasang naban lowehe gwenan.
20 Zep zi de anakan gunnu, "Ëe ama Alapsa ensa lwa gweblanan," hwëna
zen de Kristen bose zemka husus gwibirida gwenna, zen boton tamna.
Kristen bose zemka de kwasang gweblan srëmkam, zëre mo nwekam de
hla ta gwen naka, zen ki hwëna banakan de hla ta gwen srëm Zini Alap
ensa enna lwa gweblan hap?
21 Sap Bian mes nësa gubiridaka, "Zini men zen Asa enna nola
gweblanan, zen diki Kristen bose zemka zen hen kwasang gwibirida
gwen."

5

Mae hap de ol: Nen dikim Yesussu taïblïblan hap, Alap mes nëbe mae hap ola eiwa de gulzimki.

1 Men zen Yesussu anakan daïblï gweblanan, "Zen eiwa Alap mo Tane–
nësa de ngaya tabin hip Dena," kire zini zen Alap mo wei-wik gun walas.
Kire zini hen Bi zem Alapsa man ensa nola gweblanan, hen Alap mo wei-
wik gun walas bose zemka man kwasang neibirida gwenan.

* **4:13 4:13** Rom. 8:15-16; 2Kor. 1:21-22

2 Zep nen de Alapsa ensa lwa gweblankam, hen zëno ol san de enlala
tatete naban ang ta gwenkam, dekam mes dam gwesïnïn: Nen esa hen
Bian mo tïngare wei-wik gun walasna kwasang eibirida gwer.
3 Sap men zen Alapsa enna nola gweblanan, zen sa zëno ol san ang
ta gwer. Hen zëno ol san de ang tanna hom nëbe mae hap dohon-hon
gwizim'in.*
4 Nen an Bian mo wei-wik gun walas. Zen in zebe auhu-kama hole-hlena
ja kul guk kïnï gwenan. Hwëna desa de jaul guk kïnï gwen hap de sosonna,
zen diki Yesussu de taïblïblan en nakone ulin gwenan.*
5 Men zen anakan daïblï gwebla'an, “Zen eiwa Alap mo Tane,” zen zen
auhu-kama hole-hlena insa ja nul guk kïnï gwe'an. Kire srëm wenya bëjen.
6 Kristus Yesus Zen eiwa zi tangankam hata zaka. Te-lidak son nakon
in zep zëno tim nikon ho naban kala ban wet nosok. Zen ho en hom wet
sok. Hwëna kala ban ho naban dang gulblun weina in kon wet nosok. Zep
man tangan dam gwesïnïn: Zen eiwa zi tangankam hata zaka.* Alap mo
Enhona hen kirekam nëno mae mo enhonak eiwa gul gwenda, “Zen eiwa
zi tangankam hata zaka.” Hen Bian mo Enhona Zen Bëjen boton gwen.
7 Zep Bian Alap mes dekam de nëbe mae hap eiwa guzimdin hip dena
dan-ahan goltreizimki: *
8 Ahana hona in zen hlëwe hezak.
Ahana kala in zen wet sok.
Hen ahana Alap zëre mo Enho.
Hwëna dan-ahare eiwa de gunnu in mo dam gulsunnu, zen aha-en. An
zen: “Yesus Zen eiwa zi tangankam hata zaka.”
9 Zen zep hen anakan lwa'an: Dan-ahare zi de banakare maesa eiwa
gunnu, emaka laïblïbirida'an. An hwëna angkam Bian Alap Zën dan-
aharena inkam eiwa de gu'ura– nen dikim hen anakan taïblïblan hap,
“Zen Zen eiwa– zëno Tane naye.”
10 Nen men zene Alap mo Tanena insa laïblï gwebla'an, Alap man nëno
mae mo enhonak kirekam hen eiwa de gul gwenda. Zen dekam zebe
tangan anakan dam lasïk gwenan, “An eiwa Zen tangan.” Alap Zën mes ki
kirekam nëbe mae hap eiwa de gulzimki, zep zi de kirekam Tane zemka
taïblïblan srëmkam, zen ki Alapsa gu gwebla'ara, “Zen boton tamna.”
11 Hwëna Alap sap mes anakan eiwa de gul gwizimki, “Ëre mo Tane naban
de zeraha-en gwen wenya kip, Ëe mesë hëndep de ëngaya gwen hap dena
golzimk.”
12 Men zen Tane zemka taïblïblankam nëraha-en gwe'an, zen mes hëndep
de ëngaya gwen hap dena nulin. Hwëna men zen nëraha-en gwe srëm
gwe'an, zen hom nul in'in.

Aumwa hap de ol zïm-zïm:

13 Em in zen kirekam laïblïblak, ëe in zebë kire hap denaka de ebe mae
hap ale gulzimdin hip dwam gwer– em dikim anakan ëtawa gwen hap,
“Ëe mesë hëndep de ëngaya gwen hap dena insa ulink.”*

---

* **5:3 5:3** Yoh. 14:15; 14:23-24 * **5:4 5:4** Yoh. 16:33 * **5:6 5:6** Yoh. 19:34-35 * **5:7 5:7** Yohanis mo suratna ansa kim lun Latin olkam ale nul gwek, dekam zini man lun tangan awe mas gulku, “nëbe mae hap eiwa de gulzimdin hip dena ngatan zi mo langnak goltreizimki: Zen Bian Zëna, zëre mo ola, hen zëre mo Enhona. Hen dan-ahanna in, zen aha-en. 8 Hen okamanak de nëbe mae hap eiwa de gulzimdin hip dena dan-ahan goltreizimki...” Hwëna desa Yohanis hom ale gulku. Aha mas nuk. * **5:13 5:13** Yoh. 20:31

14 Zep angkam mes tangan dam gwesïk: Bian man nëno mae mo abena
sal gwenda– nen de zëno dwam gwibin sin abe tankamye. Nen in zebe
saher srëmkam Alapsa abe la gwenan.*
15 Hen Bian de nëno mae mo banakare mae hap de abesa sal gwenkam,
dekam mes dam gwesïnïn, "Zen sa kiresa nëbe mae hap gol gwizimdi." In
zebe kirekam ulin gwenan.
16 Zep em de ere mo Kristen bosesa anakan tol hla tanna, "Zen man ora
dawem nakon syal he'ara," dekam Biansa em anakan abe tan, "Emki etan
zini ansa ora dawem san dep dam tasïk sonen." Dekam sa etan desa dam
tasïk sonera. Hwëna ahakorena sërkam tangan Kristussu de hli tankam
syauk sun de ora san dep ësyalhe gwenan. Kirekam de zi hip ëe homë
emsa gubirida'an– zëbe mae hap de kirekam Biansa abe tan hapye.
17 Tïngare kirekam-kirekamna, zen sap eiwa kïtak karek. Hwëna syauk
sun dep de karekna hen ki. Hen syauk srëm san dep dena hen ki. Syauk
srëm san dep de ëkarek gwen zi hip, em de Biansa abe ta gwenkam, Zen
sa tap gulsuk gwizimdi.
18 Nen tawana, Alap mo wei-wik gun walasna nen bëjen kareksa gol tine
gwen. Sap Alap zëre mo Tanena man nësa kara ta gwibirida, zep dowal
mo kïgï ba kon dep?– nësa golek de tabir tine gwen naye.*
19 Nëna tawana: Nen an eiwa Alap mo wei-wik gun walas. Hwëna
tïngare auhu-kama enlala wenya, zen kïtak dowal mo kïgï mo ïrïk gïnnïk
lowehe gwe'an.
20 Hen nëna tawana: Ngaya Zini Alap mo Tanena mes hata zaka, hen
Zen mes Bi zemka dikim tame tan hap dena nëbe mae hap golzimki. Nen
kime Tane Zem in han taïblïblankam ëraha-en gwek, zen dekam zebe hen
Bi zeban ëraha-en gwek. Kristus Yesus Zen hen eiwa Alap, hen Zen Zen–
ëngaya gwen hap de ausu naye.
21 Zep ano dang tïnï tabin walas, yang tabin alap-alapsa aes eisibirida
gwek.

* **5:14 5:14** Yoh. 14:13; 16:23; 1Yoh. 3:21-23; Ibr. 4:16; 10:19-20 * **5:18 5:18** 1Yoh. 3:9; 4:4; Yak. 4:7; 1Ptr. 5:8-9

Yohanis mo surat ahana

1 Suratna an, ëre mo somol hap– mensa hen Alap ngaya gwen hap dam
gulsukuke, hëndep walas zeban,
zi bogola abon onakon: *
Dawem! Ëe ama emsa kïtak kwasang gwibirida gwenan, sap nen
apdekam Alap onakore eiwa de ol sane ang ta gwenan. Hen tïngan men
zen eiwa de ol san ang ta gwenan, zen hen man emsa kwasang neibirida
gwenan.
2 Nen mae habe nënaka kwasang eibirida gwenan: Sap Alap mes eiwa
de ola nëno mae mo enhonak ing gul soneka, hen ola in molya nëbon mae
onakon jek-jak gwek.
3 Bian Alap Tane Zem Kristus Yesus hun sa dawemna hen kwasang-
kwasang zemka mamkam nëbe mae hap ol gwizimdi. Hen nen zëre
nik mo taha terenak esa lowehe gwer. Zen kirekam sa nëbon mae lwa
gwer– nen de nama kwasang-kwasang naban eiwa de ol san ang ta tine
gwenkamye.

Eiwa de ol san de ang ta gwen hap de ol:

4 Ëe ama tangan sam gwesïk eno ahakore walassa de anakan salbiri-
dankam, "Zen eiwa de ol san ang ta gwe'an"– men kirekam Bian nësa
gubiridakake.
5 Ano dang tïnïnak de wenya, nen nënaka kïtak kwasang gwibirida
gwen. Kirekam de ep ale gulzimdinkim, ëe ol ëse san dep homë emsa
tïtï tabi'in. Hwëna men desae orep nëna ësane gwe-gwekke– desaë etan
ebe mae hap ëse gulzim'in.*
6 Kwasangna in a dekam esa oltrei gwizim: Bian mo ol san de ang ta
gwenkam. Hen mam tangan wenya, mensa nonol lonesen nakon ena
ësane gwe-gwek, zen a kirekam moye: "Em enaka kwasang gwibirida
gwen."
7 Sap yasik tabin hip de zini bira! Zen beya nik ë-ë san namjanbiridanda
gwe'an. Zëno mae mo tawa tabinni, zen a kirekam moye, "Kristus Yesus
Zen zi tangankam hom okamanak hata zaka." Zep zi de kirekam emsa
gubiridanna, zen emsa de yasik tabin hip de zi hen Kristus mo jal zi. Zëno
mae mo teipsïnnï, zen sa hata zala. Hwëna zen in angkam zëno olsa ebe
mae hap hamal hap ayang nul gwizim'in. †
8 Em hwëna ora dawem sane ang ta gwe'an, zep dawem enkam enaka
kara la gwibik. Sap Alap ngatan zi mo langnak dawemna mam naka nëbe
mae hap lam gulzim'ira. Hwëna eme etan aha ora san ang ta'ak, ki em
molye dawemna insa ulink.

---

* **1:1 1:1** Yohanis "somol"kam san ha somol tangan zikhip hom yap ki ale gulbirki? San ha Kristen we hap ki "somol"kam ale gulbirki? Ahaksa san ha diki gulk sun de ol blaorankam jemat hap "somol"kam ale gulku? Kirekam de dam gulsunkum, "walas" zem zen jematna iwe de zi. Mae hap mes yap kirekam gulk sun de blaorankam ale gulku: Kristen zi mo jal zi de anakan dam gulsun srëm hap, "Zen nara hap kirekam ale gulzimki?" Yohanis hen awe zëre mo bosena man golzabeka– men kirekam hen zëre mo Ol Dawem ale gunnuk golzabe gwekake. (Yoh. 13:23; 19:26; 20:2) Yunani olkam Kristen zi mo nol-nola, "zi bogol"kam nenbirida gwek– men kirekam angkam "penetua"kam nenbirida gwenanke. * **1:5 1:5** Yoh. 13:34 † **1:7 1:7** Kristus mo jal zi mo teipsïn zi hip de ola, emki hlaun: Mat. 24:5; 24:24; 2Tes. 2:3-4; 1Yoh. 2:18-23; 1Yoh. 4:1-6

9 Anakan mana emsa yasik dabirink, “Em in namae Kristus hup de tawa
tabin ennak langanak lowe he'an. Desa baes eibik. Ëe mesë tül kïnïn
ora san hles yablak.” Hwëna kire zi mo enhonak Alap hom gwë gwenda.
Diki men zen Kristus hup de tawa tabin ennak lowehe tine gwenan, zen
diki kire zi niban Bian Alap Tane Zem Yesus hun enho nakon olëlowehe
gwenda.
10 Zep zi de ebon mae onak srë de ora san dep de tawa tabinsi golhata
zanna, bahem gola kon zer irin, hen bahem mae anakan gublun, “Dawem.”
11 Sap em de kire zisi zer irinkim, em hen dekam mese jowenda– san de
syal bose zem.
12 Ano ola sap nama beyana– desa de ebe mae hap ale gul sonezimdin
hipye. Hwëna ama enlala gwe'an, “Suratkam ba hap de.” Diki dawemna
amjanbinkim de emsa ëkkam tawa tabin hibë dwam gwe'an. Dekam nëno
mae mo isrip-srina sa tangan taman kïnïl.
13 Eno we aya mo walasna– mensa hen Alap ëngaya gwen hap dam
tasibirki, dawem ensa ebe mae hap nol sonezimk. ‡

‡ **1:13 1:13** Ayatnak awe “we aya”kam hen “walas zem”kam, san ha Yohanis etan gulk sun de ol blaorankam ale gulzimki? Kirekam de lwankam, zëno dam gulsunnu, zëwe de jemat hen jematna iwe de Kristen zi– men desa Yohanis zëna dekam golëgwë'ankake.

Yohanis mo surat dan-ahanna

1 Ëre mo dang tïnïnak de walasna Gayus Bak hap,
zi bogola abon onakon:*
Dawem! Ëe ama emsa kwasang gwe-gweblanan, sap nen apdekam Alap
onakore eiwa de ol sane ang ë gwenda.
2 Ano dang tïnïnak de walas, ëe ama Biansa abe ta gwenan– em dikim
dawemkam hen sang-sang srëmkam gwë gwen hap, men kirekam hen eno
enhona dawemkam hen tatetekam lwa gwe'arake.
3 Ëe ama tangan sam gwesïk– nër hom kim nëre nik mo Kristen bose
walya ebe hap dena asa anakan nenbla zakye, “Eno walasna Gayus Bak
eiwa dawemkam tangan eiwa de olak tal gwesï'ïra, hen desan en ang gwe-
gwe'ara.”
4 Ano isrip-sri gwibin tanganna zen in zen– ëre mo walaskam denaka
de kirekam salbirida gwen naye, “Zen nama Alap onakore eiwa de ol san
ang ta gwe'an.” †

Kristus mo nganak de syal ta gwen zisi de mas gwibirida gwen hap de ol:

5 Ano dang tïnïnak de walas, ëe ama eno syala sam gwesïk gwibirin. Zini
men zen Kristus mo ngana ë-ë san namjanblanda gwenan, ‡ eno ënak kim
yaïng gwe-gwenanzal, em ema desa dawemkam mas gwibirida gwenda
hen lup gulin gwenda– sap eno tame tabin srëm zi mae naye.
6 Zep kim etan lwan dahal gwenanzal, zen man awe de aya-wal oso-
walya tagal gwennak ebe hap dena anakan donbirida gwenanzal, “Gayus
zen dawemkam nësa kwasang gwibirida gwenda.” Em esa sam gwesïlï–
etan de sek gwezan wenya ansa de ora san dep mas gwibiridankamye.
Sap dekam Alap mo bosesae teip gulsuk gwebla'ara.
7 Zini in Yesus hup de ol dawemsa de gol haladan hap sek gwe'an. Zep
zen anakare enlala naban sek gwe'an, “Ëe homë Yesussu de tame tan srëm
zisi blol eibirida'an. Zen diki Yesussu de tame tan wenyik sa totoresa asa
mas neibirida gwer.”
8 Zep nëbe mae hap man tangan sam gwesï'ïn– kire zisi de lup gulin
gwen naye. Sap dekam nen ema zëno mae mo syal dawemna iwe mas
ta'an– Alap onakore eiwa de olsa de gol halada gwennakye.
9 Ëe kië sap suratna nonol tïngare langna iwe de Kristen zini ebe mae
hap ale gul sonezimk– em de kirekam Kristus mo nganak de syal ta gwen
zisi lup gulin gwen hap denaye. Hwëna Diotrefes Bak zë-en de mam gwen
hap dwam gwe-gwenda. Zen ano mae mo ol san bëjen ang gwen.
10 Zep aen de hata zankam dekam asa emsa damnak tonbiridazal–
zëno karekna mensa abe mae hap gol gwizimniraye, asa de totore olkam
tonsubirida gwenkam. Hwëna asa en hom ki karek ta gwibirida. Hwëna

---

* **1:1 1:1** Yohanis awe hen zëre mo bosena man golzabeka– men kirekam zëre mo Ol Dawem ale gunnuk golzabe gwekake. (Yoh. 13:23; 19:26; 20:2) Yunani olkam Kristen zi mo nol-nolkam de wenya, “zi bogol”kam nenbirida gwek– men kirekam angkam “penetua”kam nenbirida gwenanke. Mae hap mes yap bose zemka golzabeka: Kristen zi mo jal zi de anakan dam gulsun srëm hap, “Suratna an zen ale gulku.” † **1:4 1:4** “Walaskam dena” mensa Yohanis awe enlala gwibiridaka, zen tïngare zini men zen zëbon onakon Yesussu daïblïblakke. ‡ **1:5 1:5** Men zen Kristus mo nganak ë-ë san namjanbiridanda gwek, zen ahakon Yohanis mes yap lup gul sone gweka.

Kristus mo nganak de syal ta gwen zini men zen zëno ënak yaïng gwe-gwenan, zen hom mae gol zem kon lup gulin gwenda. Hwëna men zen sap lup gul irin hip ëhohle gwe-gwenan, desa hwëna man anakan jalse gwibirida gwenda, “Eme lup ul in'ik, ëe asa emsa jematna an kon golëalsa soner.”

11 Zep ano dang tïnïnak de walas, nen bap nen karek gol gwen zi mo lowehen san ang ë gwen. Diki dawemsa de gol gwen zi mo lowehen en san nen ang ë gwen. Men zen dawemna syal nei gwibirin, zen Alap mo bi gwibiridan wenya zen. Men zen karekna nol gwenan, zen hom Alapsa tame da'an.

12 Emki dawemkam Demitrius Baksa zer irin. Zen hen mes eiwa de olak tal gwesïkï, hen tïngare awe de Kristen bose wal om man tangan sam neisïk gweblanan. Ëe ëre mo wal bose walya ban zebë emsa en sonebla'an, “Zini an dawemna.” Hen ena tawana: Ano mae mo ola zen eiwa dena. §

13 Ano ola sap nama beyana– ebe hap de ale gul soneblan hap denaye. Hwëna ëe ama enlala gwe'an, “Suratkam ba hap de.”

14 Sap nabakam asa emsa duweblazal. Zen dekam esa dawemkam lora.

15 Dawem! Em Alap mo taha terenake gwë gwenda. Awe de eno aya-wal oso-walya dawem ensa ep nol sonebla'an. Ano mae mo dawem gol sonenna ansa emki iwe de aya-wal oso-wal hap aha-en aha-enkam ayang gul gwizimdin.

§ **1:12 1:12** Yohanis suratna an Demitrius Bak hon mes yap gol soneka.

Yudas mo surat

1 Suratna an tïngare Alap mo hlïl irin wenya ebe mae hap.
Em Bian Alap mo kwasang gwibiridan wenya,
hen Kristus Yesus man emsa kara ta gwibi'ira.

Kristus hon de babu gwen zini, Yakobus Bak mo osona Yudas onakon:*
2 Dawem! Diki Alap Zën sa kae-kaena hen kwasang-kwasang zemka mamkam ebe mae hap gol gwizimdi. Hen nen zëno taha terenak esa lowehe gwer.

Mae hap de ol: Emsa de yasik tabin hip de zini mes ebon mae onak sowëkam bïtï gwezal, hwëna Alap sa karek tabiri.

3 Ano dang tïnïnak de aya-wal oso-wal, ëe sap dawemkamë akasïk gwe'ak– sangankam de ebe mae hap ale gulzimdin hip. Hwëna dekon zebë sak: Emsa de yasik tabin hip de zini mes ebon mae onak bïtï gwezak. Ëe ama sap menkam kalang gwek– hëndep de lowehe gwen hap denaka de ebe mae hap ale gulzimdin hip, men desa Kristus nëbe mae hap syal gwibir-zimkike. Hwëna angkam nabakamë suratkam emsa tïtï tabi'in–dekam de nëre mae mo Kristussu de taïblïblan hap dena insa golluwe gwen hap. Sap Alap srën-srënkam hom ëngaya gwen hap de ola gol gwizimnira, hwëna Zen mes aha-en zëre mo hlïl irin zini nëbe mae hap golzimki– nen dikim karek-karek nakon wet so gwen hap denaye.
4 Hwëna emsa de yasik tabin hip de zini in mes aningkim ebon mae onak bïtï gwezak. Zëre mae mo karek-karek nakon, zep dam gwesïk gwe'an: Zen Alapsa de tame tan srëmna. Zen man anakan tïtï da gwibirin, "Alap Zen kwasang-kwasang enna, zep Zen molya nësa kahalo en hap karek tabirki." Zen ëk enkam man ëgu gwenan, "Ëe an Kristen zi," hwëna zëno mae mo tawa tabinni in, dekon zep nwe-mase gwe'an– san de nëre mae mo Teipsïn Zini Bian Yesussu de anakan gublunna kiye, "Zen aban apdenak." Zep Alap orep mes kire zini zëre mo ol ale gunnuk karek tabin hip gu-gubiridaka.
5 Em sap ansa orep mese ëtawa gwek, hwëna ëe ama etan emsa enlala sobirida'an: Bian orep mes Israel mo auyan-azana Mesir kon gwiswe soneka. Hwëna men zen Zënaka daïblïbla srëm gwek, desa hwëna man timbwas tabirki.*
6 Alap zëre mo dam taha nakore zini hen kirekam gweibiridaka: Men zen zëre mae mo syala kon de wet so gwen hap ësoson gwek, zep hëndep zëre mo lowehe gwenna hli nuk, Alap zep desa okama otdenak de bwi kawesïnnïk kang gul neka. Zen zëwe besi dokotkam de tahalebin nik lowehe gwenan. Alap mo klis gun hup de yakla yalak kim de hata'ak, Zen dekam sa desa sërkam karek tabir zira.
7 Ë yala Sodom hen Gomorak de zini, hen zëno golek de ë-ë san de zini, zen hen zëno mae mo kim ëkarek gwek. Zen man ëkahalo soson gwek hen totore-totore swisa nulin halasen gwek. Zep Alap in kim syaukkum timbwas gulku, Zen dekam tïngare zi hip de ërak hap kang gulku– dekam de anakan tame gun hup, "An kirekam sa hen karek gol gwen zini tïnsïk gwen srëm syauknuk hëndep denaban lowehe gwer."*
8 Emsa de yasik tabin hip de zini in, zen hen kirekam zëre mae mo eisirkim de hlaun sun ang ta gwenan. Zen dekam zep zëre mae mo timni

* **1:1 1:1** Mat. 13:55; Mrk. 6:3 * **1:5 1:5** Bil. 14:29-30 * **1:7 1:7** Kej. 19:1-24

ëkahalo gwe-gwenkam kun da gwibirin. Zen hen teipsïn tangan Zini Alapsa man enlala në gweblanan, “Zen soson tangan naka hom.” Hen ngatan zi mo langnak de teipsïn-teipsïn wenya man lamang da gwibirin.

9 Alap mo dam taha nakore zini Mikayel, zen sap wal bose wal zem onakon hen teipsïnnï, hwëna sap kirekam zen hwëna hom dowal mo kïgïsa lamang taka. Zen kim dowal mo kïgï naban Musa mo tokna namanman ëblaka, mae hap, “Diki ëe asa zerhal,” dekam Mikayel Bak kim jalse gweblaka, zen hom zënaka boltere taka. Hwëna zen man sap'nen gubluka, “Zen diki Bian Zën sa emsa karek tala.”

10 Hwëna yasik ta gwibin zini in, zëna mensa tame nul srëm gwegwenan, desa man lamang nul gwenan. Zëno mae mo enlalana totoretotore hole-hle en- gwe mo kim. Zep desan de ang tankam, zep sa hëndep ëtimbwas gwer.

11 Kwasang tol, kire zini zen ëngalap gwe-gwen, sap zen zen sa Alap mo sërkam de jala hla nul. Zen Kaen Bak mo gwën karek san ang ta gwenan. Men kirekam hen Bileyam Bak te-ala en hap Israel mo auyanazana kahalo san dep yasik tabirkike, zen hen zëno kim de lowehen hap mes ësam gwesïk. Yasik tabin hip de zini in hen Kora Bak han apdenak, sap zen Alap mo gubiridan nakon de wet so gwen hap golëïlman gweka. Desa hen sa Alap timbwas tabiri- men kirekam hen Kora Baksa timbwas takake. *

12 Kristen zini em kime apdekam tembane ta gwenan, dekam hwëna yasik tabin hip de zini in man tangan eban mae de ësiri gwenkam ësam gwesïk gwenan. Hwëna dekam eno mae mo tagal gwenna in molya sam gwesïk gwek, sap zen in enlala kwae naban. Zen saher srëmkam tembane ngalap-ngalap naban bïtï gwe-gwenan. Zen zëna en naka de taïzï gwibin hip ëdwam gwe-gwe'an. Zen in boton hap de o kawenna kiye. Nglïnak de hla tankam, sap de o hap ëhë'ho gwen. Hwëna asesena kim de taï'ïnka, dekam sa srën san dep ata tala, zep hëndep bëjen ïl tïn. Zen san de tën tamlenak de të gwen srëm tenya kiye. Tamle gwennak sap de eini kip duwebin, hwëna eini hom. Zen men kiye- san de te de sa naban hëndep zir gwenna. Zen toton bëjen danna tën.

13 Yasik tabin hip de zini in, zen hen men kiye- hi de sërkam ngëpngep gwenna. Dekam desyana man alpnak yaïng ta gwenanzal. Zini in hen kirekam: Totore kirekam-kirekamsa de gulin hala serankam saherak zënaka kang nul gwenan. Zen hen, keisni men zen Alap mo ïrïk gïn nïkon ëïlman gwekke, zëno mae mo kim lowehe gwenan. Keisni in zep nglïnak totoresa ora srëm san ëtë nasen gwenan. Hwëna Alap mes zëbe mae hap bwina sërkam de kawesïn tangan naka hamal gulzimki- zao de lamkam kang gulnen hap denaye. †

14 Orep de bongna Hanok Bak, Adam onakon de auyansa aïtbinni, zen tujuna zen.* Zen man ngein sin dep denaka hamal hap gu-gubiridaka-nësa de yasik ta gwibin zisi de Alap karek tabin hip denaka. Zep anakan hamal hap gu-gubiridaka,

“Bira, Bian man zëre mo dam taha nakore zi niban golëyaïng gwen hap golek de gwe'an zala. Zen beya en tangankam golëyaïng gwe'an zala-ribu-ribukam,

---

* **1:11 1:11** Kain: Kej. 4:3-8. Bileyam: Bil. 22:1–24:13; 25:1-3; 31:16. Kora: Bil. 16:1-35. † **1:13 1:13** Keisni sap bëjen ëïlman gwen. Hwëna Yudas mo olak awe kirekam. Enlalana diki kei'i de kara ta gwibin hip de Alap mo dam taha nakore zi. Zen ahakon dowal mo kïgï mo yasik tabin sin ang tak, dekon zep ëïlman gwek. * **1:14 1:14** Kej. 5:18-24

15 dekam de tïngare zisi klis gun hup. Alap Zënaka de tame tan srëm
wenya, desa sa karek tabiri. Sap zen kirekam-kirekamsa Alap mo dwam
gwibin srëm san nol gwenan, hen man donsuk gweblanan."
16 Kirekam de yasik ta gwibin zini in, zen man ëtonsuk tine gwenan,
hen aha zi en mo kareksa donbirisen gwenan. Hwëna zëna ki zëre mae
mo hole-hle san ang ta gwenan. Zen hen zëre en mo bosesa boltere nul
gwenan, hen aha zisi botonkam anakan bën-jana da gwibirin, "Em in
aïrïs"– dekam de beyakam zëbon mae osan de ang tan hap ësyal-syal
gwen hap.

Tatetekam de lowehe gwen hap de ol:

17 Hwëna ano dang tïnïnak de wenya, hamal hap de ola mensa Yesus
mo dam tasibin zini ebe mae hap ayang nul gwizimk, desa bahem tangan
eititi gwibin.
18 Zen ol tan-tanna an desa ebe mae hap nol gwizimk:
"Aumwa hap denak, dekam zini sa Kristen zisi swrë da gwibir. Zen zëre
mae mo auhu-kama hole-hle en san sa ang ta gwer– Alap mo dwam gwibin
srëm san." ‡
19 Zen in zep hëndep kire zi mo syala kon ema ëhlïwe gwenan. Zëno mae
mo enlalana auhu-kamana awe en dep dena. Sap zëbon mae onak Alap
mo Enhona hom.
20 Hwëna ano dang tïnïnak de wenya, ebe mae hap men kire enkam
Alap taïblïbin hip de ola golzimki, em zao en ëtal gwesïk, hen zao en
ëtatete gwek. Hen Alapsa em gu sonebla tine gwen— zëre mo Enho
nakore sosonkam.
21 Alap mo kwasang-kwasang ennak lowehe gwek. Dekon bahem wet
so gwe-gwen. Anakare enlala naban em Bian Yesussu ës gweblan, "Zen
aumwa hap denak sa nësa kwasang gwibiridala, hen hëndep de lowehen
hap dena dekam sa nëbe mae hap golzimdi."
22 Men zen Kristussu de taïblïblannak ëtatete gwe srëm gwe'an, desa
emki enlala kwasang-kwasang naban ëtatete gwen hap tïtï ta gwibin.
23 Men zen syauk sun dep de ora san ang ta'an, emki ora dawem san
dep alal gul gwen. Hen emki kwasangsa tïngare zi hip goltrei gwizimdin,
hwëna deban hen emki anakan ëaïrï gwen, "Zëno mae mo kwaena bap
zen abon mae onak hlimirin." Sap zëno mae mo auhu-kama en hap de
hole-hlena in, zen san de kwaena kiye.
24-25 Nësa de ngaya tabin hip de Zini Alap, Zen sosonna, hen Zen man
zëre mo taha terenak nësa kara ta gwibirida. Zen molya syauk sun de ora
san dep nësa kara ta sonebirki. Hëndep aumwa hap denak Zen sa nësa
zëre mo ngatannak dep kwang guluda hala. Nen dekam enho kles gwesïn
srëmkam esa isrip-sri tangan naban zëwe lowehe gwer. Zep nëno mae
mo Teipsïn Zini Kristus Yesus onakon dikire Alapsa boltere da gwek hen
zëno bosena teip nulsublunda gwek. Sap tïngare dawemna hen sosonna
zen Zëbon en lwa'an– sap nonol lonesen nakon, angkam, hen hëndep
denaban. In eiwa tangan.

‡ **1:18 1:18** Yudas mo alena awe, Kristen zisi de swrë ta gwibin hip dena, aha dam gulsunnu anakan, "Aumwa hap denak, dekam zini sa Alapsa swrë da gwer." (2Ptr. 2:18-20; 3:3-4; 1Yoh. 2:16-17; Ef. 4:17-19; 1Kor. 2:14)

Hamal hap de ola mensa Yesus Yohanis hip golblakake

1 Ola an mae hap dena: Alap mo ngein sin de kalang goltreizimdin
hip- mensa Kristus Yesus hup goltrëblakake, dekam de Kristussu de betek
gweblan zi hip anakan tan-tan gulzimdin hip, "A kirekam sa nabakam
jower." Dekam zep Yesus zëre mo dam taha nakore zisi abon osan dep
zer soneka- zen de abe hap ayang gulblun hap. Ano bosena Yohanis. Ëe
an hen ahana- Kristussu de betek gweblanna.
2 Ëe men desaë Alap onak kïtak kara guk, ëe dekam zebë bukunak awe
ale guk. In zebë emsa damnak anakan tonbirida gwe'an, "An eiwa Alap
mo ola- mensa Kristus Yesus hamal hap nëbe mae hap golzimkike."
3 Zini men zen de hamal hap de ola ansa aha hap baca nul gwizim'ik,
hen men zen ësane gwenkam i-san i-san nei gwibi'ik, zen hë'ho gwibin
nika sa Alap onakon hla nul. Sap molya holo gwek dekam sa ki lwal.

Yohanis mo nonol lonesen ol:

4-5 Aya-wal oso-wal men zen Asia mo langnak de tuju enkam de jematnak
lowehen da'anke, ëe an Yohanis ama ebe mae hap ale gulzim'in:
Alap in Zen gwë'ara, Zen orep mes gwëka, hen zëno gwënna molya topse
gweblak. Enho zem, Zen tuju nwe-masekam zinik syal gwe-gwenda.* Alap
Zëna, Enho zem, hen Kristus Yesus mae sa kwasang-kwasangna ebe mae
hap mamkam nol gwizim. Hen nen zëno mae mo taha terenak esa lowehe
gwer.
Sap Yesus Zen Zen- Alap hap denaka de tatetekam golluwe gwen hap de
Zi niye,
hen tïn nïkon de nonol ngaya gwen Zini.
Zen hen Zen- teipsïn tanganna,
auhu-kamanak de teipsïn-teipsïn nïkonye.
Zen nësa kwasang gwibiridaka, zep tïlkï.
Nëno mae mo karek-karekna dekam zep
zëre mo kalkam ngan gulsuku-
te-lidak son nakon kim wet soblakke.
6 Zen dekam zep nësa Bi zem Alap onak dikim lowehe gwen hap siri
gulsuku-
dekam de Alap mo golak de syal ta gwen zi mo kim hëndep denaban zëno
bosesa teip gulsuk gweblan hap.
Kristus Yesus Zen Zen- teipsïn tangan Zi niye.
Tïngare sosonna zen Zëbon sa hëndep denaban lwa gwer. In eiwa!
7 Bira! Angkam man hata'ara! Ëe, Yohanis, mesë but de zerati gwe
zannak hla ta guk. Kïtak de zi de etan ëngaya gwenkam zen kirekam sa
hen hla da gul, sap men zen hen dang nulblik. Tïngare auhu-kamanak de
zini gosa sa dablal. In eiwa kirekam tangan sa ki lwal! In eiwa tangan!
8 Alap man nësa gubirida'ara:
"In eiwa kirekam sa lwal,

---

* **1:4-5 1:4-5** Yohanis awe anakare enkam ale gulku "tujukam de enho"kam. Dam gulsunnu san ha, "tuju enkam de jematsa de kara ta gwibin hip de dam taha nakore zi." (Why. 1:16; 1:20) Ahaksa aha dam gulsunnu, "Alap mo Enhona- men zen tuju nwe-masekam zinik syal gwenda gwendake." (Yes. 11:2) Nomor tujuna, zen hen bukunak awe gulk sun de ol blaoran makan ale gul gweka. Tuju mo enlalana, "sowehen tangan."

sap Ëe an nonol lonesen nakore Zi,
hen aumwa topnak de Zi.
Ëe orep mesë gwëk, hëndep angkam gwë'an.
Ano gwënna molya topse gwek.
Kïtak de sosonna zen Abon onak."

Yohanis kim Yesus hup dena esirkim hlaulkuke:

9 Ëe an Yohanis. Nen Kristus hon de ang ta gwen wenya apdekam kareksae oltowe gwenan. Sap sa nësa kire hap karek da gwibir, sap nen anakare enlala nabane lowehe gwenan, "Nen mese Kristus mo ïrïk gïnnïk bïtï gwek, zep ki nësa neibirida gwe'an." Asa zep hëndep lang tekna Patmos san dep hiri dak, sap ëe ama Alap onakore Yesus hup de ol dawemsa gol halada gwek.

10 Nër hom de Hari Minggukam,† asa dekam Alap mo Enhona bi gweblaka. Dekam zebë ëre mo tahan san sramin auku makare ol yawalsa sak- anakan kim asa gublukaye,

11 "In desa kara gu'ura emki bukunak ale gun. Bukuna desa tujukam de jemat hap gol sonezim- men zen Asia mo langnak de tujukam de ë-ënak lowehe song gwe'anke. Ë bosem-sena: Efesus, Smirna, Pergamus, Tiatira, Sardis, Piladelpia, hen Laodikia."

12 Ki zebë tahan san mae hap lero gwek- "An nara asa tonbla'ara?" Dekam zebë tuju enkam de lampuna hlauludak- emas nakon de syal gweblandan naka.

13 Tujukam de lampuna in mo ngïrïnnïk, zao zebë Zini hla tak- Zi Tangan makan, ‡ baju blal ala son naban hëndep tana tahannak nyausubluk. Hen emas nakon de syal gwibin biti yawalsa daulku, hëndep bik dannak hatak.

14 Nol alana ngap-ngapna- men kiye, but ngap-ngapna. Nwena syauk makan nïhïtïlblï'ak.

15 Tanana man nalïlïngtïlblï'ak- men kiye, tembaga ëse ang gunnu. Hen zëno ol-gun aukuna men kiye- ho li yawal zannun aukuna.

16 Dam tahakam tuju enkam keisni teirensï'ïnka. Zëno mahala san de nëbok eihya-ngï eihya-ngï ben-benna kiye. Nwe-masena man ngatan gweblaka- men kiye, yakla nwe ngatanna kim bolak zauk gwenda.

17 Ëe kimë hla tak, ki zebë zëno nwenak zi tok makan zanzak. Hwëna ki zep zë dam tahakam asa towanbla ineka- anakare ola ban,

"Bahem aïrïn. Ëe an nonol lonesen nakore Zi, hen aumwa topnak de Zi.

18 Ëe an Zen- ngaya gwen hap de Ausuna. Ëe mesë sap tïk. Hwëna emki Asa hla tan: Ëe asa hëndep denaban gwë gwer. Tïngare sosonna Abon- dekam de zisi gubirida gwen hap denaye, 'Angkam mes zaunun- em dikim tïn hïp dena.' Hen kuncina Abon onak lwa'ara- dekam de juwen zi mo langsa gulhlu irin hip denaye.

19 "In desa ki kara gu'ura, emki bukunak ale gun. Sap in angkam dep dena, hen ngein sin dep dena.

20 Tujukam de keisni hen tujukam de lampuna insa hlauludala, zen gulk sun de ol blaoran makan. Tujukam de lampu emasna in, zen Asia

† **1:10 1:10** "Hari Minggu" desa Yohanis "Bian mo yakla"kam ale gulku. Orep de ëKristen gwen zini Hari Minggusa man nen gwibik, "Bian mo yakla"kam. Zen mae hap kirekam Minggusa nen gwibik: Sap Yesus Zen Minggukam tïn nïkon ngaya gweka. ‡ **1:13 1:13** Insa "Zi Tangan makan"kam ale gulku, Yohanis man enlala gweka- men dekam Daniel Bak hamal hap Kristussu ngatan zi mo langnak hla taka. (Dan. 7:13-14) Zao man anakan hla taka, "San de zi tangan."

mo langnak de jemat-jemat. Tujukam de keisni insa ano dam tahanak hlauludala, dam gulsunnu, Alap mo dam taha nakore zi– tujukam de Asia mo langnak de jematsa de kara ta gwibin hip dena."

2

Ëna Efesusk de Kristen zi hip de surat:

1 Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:
Efesusk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,
Yesus onakon:
Ëe an tujukam de keis nibare Zi. Dam tahakamë teirensïk gwe'an.
Hen Ëe an tujukam de lampu emas nabare Zi.

2 Ëe eno mae mo syal gwibinni kïtak tawana. Em abe hap de syala dohon-hon tangan nakae ol gwek, hen dawemkame tatem ëzauk gwek. Hen Ëe tawana: Em karek gol gwen zi niban home olësiri gwe-gwek. Hen men zen zënaka nenbirida gwek, 'Ëe an Yesus mo zer sonen zi,' hwëna em mese sap desa akasibirida gwek, hëndep dekam zebe ahakorena anakan tame la gwibik, 'An nësa de yasik tabin hip de zi.'

3 Emsa mes ano bose hap karek da gwibik, hwëna em ema ëenlala gwe-gwek, 'Sap sa ki asa zëbe hap de jal hap neibirida gwer, hwëna ëe molyë kim baes ëblak.'

4 Sap eiwa, kirekame lowehe gwek, hwëna angkam em a dekone mo ësyalhe kïnï'an: Orep eno mae mo kwasang-kwasangna mamna. Hwëna angkam mes betek gwer.

5 In zep em ere mae mo karek-karek nakon ëhalen. Sap em mese ere mae mo nonol lowehen dawem nakon ëlanga gwesïl. Men kirekame nonol lowehe gwek, kirekam em etan lowehen. Dekon de ëhalen srëmkam, ki dekam asa eno mae mo jemat hap de lampuna insa gulsul. Dekam kawesïnnïk esa etan lowehe gwer.

6 Hwëna aha-en ki dawemna ebon mae onak lwa'an: Men kirekam Nikolaus Bak yasik tabin hip de zini gwëka, kirekam de lowe henna em ema hwa kulsuk gwenan– Aena men kirekamë hen hwaulsuk gwenanke.

7 Em dwan i nibanke!
Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.

Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa zëbe mae hap golzim– dekam de hëndep de gwën hap de tetan dansa twinbin hip, Alap mo nganak denaka."

Ëna Smirnak de Kristen zi hip de surat:

8 Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:
Smirnak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,
Yesus onakon:
Ëe an nonol lonesen nakore Zi,
hen aumwa topnak de Zi.
Ëe mesë sap tïk, hwëna ama etan ngaya gwek.

9 Ëe tawana: Em tahalha zi, hen kareksa de goltowe gwen zi. Hwëna eiwa dena, eno mae mo ngatan zi mo langnak de kire-kirena beya tanganna. Ëe tawana: Yahudi zini man emsa lamang da gwibirin. Zen sap man zënaka nenbirida gwenan, 'Ëe an Alap mo hlïl irin wenya,' hwëna zen mes angkam dowal mo kïgï onak bïtï gwek.

10 Bahem ëaïrïn. Ëe ama emsa gubirida'an: Emsa sa ahakon dowal mo kïgïna bwinak yal gul nera– emsa dikim akasibiridan hap. Yaklana dare taha-tap enkam esa jalom ëk tïhïnak karekkam loweher. Hwëna tatem em anakare enlala naban ëzaun, ‘Sap sa asa dameral.’ Ki dekam asa ebe mae hap hëndep dikim lowehe gwen hap de mire sigina lop tazim.

11 Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.

Tatem men zen de ëzau'uk, zen molya noltowek–

mensa nen gwibirin, ‘Hëndep de tïn hïp dena.’ ”*

Ëna Pergamusk de Kristen zi hip de surat:

12 Yesus ki zep asa gubluka, “Ola ansa emki ale gul sonen:

Pergamusk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,

Yesus onakon:

Ëe an mahal ben-ben nabare Zi–

nëbok eihya-ngï eihya-ngï ben-ben makan.

13 Ëe tawana: Em in dowal mo kïgï mo ënake lowehe gwenan– men zao teipsïnkïm ïrïk gïl gwendake. Sap eiwa kirekam, hwëna karek yala in kim ebon mae onak hatak, em namae dawemkam ano bosena urensïk gwek. Em dekam home Asa de taïblïblanna baes tak. Hen in kim sap Antipas Baksa eno mae mo ngïrïnnïk abe hap de jal hap dak, em dekam home Asa anakan azabeblak, ‘Ëe Zëbon de ang ta gwen zisi hom.’ Hwëna em hen Antipas Bak mo kime Abon onak tatem ëzauk gwek.

14 Hwëna ano husus gwibinni hen ki— ebon mae onakye. Sap ahakon hen ema Bileyam Bak Swe mo tawa tabin sin ang ta gwenan. Sap zen orep tangan Balak Baksa tawa taka, ‘A kirekam em Israel Bak mo ausu nakore zi hip zol makan eiyas ta guzimdin,’ hëndep dekam zep zë ëkyan hezak. Zen dekon zep yang tabin boton alap hap de tembanenak ang ta gwek, hen kahalo-kahalo san ang ta gwek.

15 Hen ebon mae onakon zini ahakon kirekam hen Nikolaus Bak mo yasik tabinni nurensïk gwenan.

16 Zen in zep, em ëhalen. Sap em de ëhalen srëmkam, ki Ëe asa emsa, hëndep in zen emsa yasik da gwibirin, deban mae golëeijazal– ëre mo nëbok makare mahal ben-benkam.

17 Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.

Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa zëbe mae hap golzim– dekam de orep de tembane aning gunsu twen gweblan hap, mensa orep Israel mo ausu nakore zi hip Alap gol gwizimkike, zen kim nama sasa lang san sek

* **2:11 2:11** “Hëndep de Tïnnï,” zëno dam gulsunnu, emki Why 20:14nak hlaun.

gwe song gwe'akke.† Hen zëbe mae hap Ëe asa kaso ngap-ngapsa kae gweblazim. Ëe asa etan desa aha bosekam bosemse tabir, hen ëse bosesa asa kasona iwe ale tabir-zim. Bosem-sena in aha molya tame nuk, hwëna men zen en de deirensï'ïk, zëna enna sa anakan tame nul gwer, 'Yesus kirekam asa bose taka.' "

Ëna Tiatirak de Kristen zi hip de surat:

18 Yesus ki zep asa gubluka, "Ola ansa emki ale gul sonen:
Tiatirak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi hip,
Alap mo Tanena, Abon onakon:
Ëe an men zëno nwe nik syauk mo kim nïhïtïl gweblananke,
hen men zëno tana nik tembaga ëse ang gun makan nalïlïngtïl gweblananke.
19 Kïtak em insa syal ei gwibirin, Ëe tawana. Ëe tawana: Em ema enaka kwasang eibirida gwenan. Em Asa de taïblïblan nabane lowehe gwenan, hen abe hap de syala ema dawemkam ol gwenan, hen tateme ëzauk gwenan. Ëe tawana eno mae mo syala angkam man nonol syala kon esek gwe se'an.
20 Hwëna ebon mae onak an zen en husus gwe-gwe'an: Em ba habe wenya insa, Izebel Baksa, kara ul gwenan? In zen botonkam anakan gubirida gwenan, 'Ëe an Alap mo olsa de ebe mae hap ayang gul gwizimdin hip de we.' Hwëna zëno kirekam de yasik tabinni in kon zep Abon de ang ta gwen wenya beya nik zëbon osan ang ta gwek- ëkahalo gwe-gwenkam, hen yang tabin alap hap de tembanesa de twen gweblankamye.
21 Ëe mesë sap Izebel Baksa de karek gun hup de yaklana esek gul gwek-dekam de zëre mo swi soson nakon halen hap. Hwëna zen man halen hap baes gwe-gwek.
22 Tumna men zëwe karekna gol gwenan, Ëe asa zëwe etan hiri gulser-zao de sang-sang kareksa gollwa gwen hap. Hen men zen kahalo nei gwibik, kirekam asa gweibiridal. Zen hen karekna mam naka sa noltower-zen de karekna in kon ëhalen srëmkamye.
23 Hen zëbon de ang ta gwen wenya ahakon asa juwen tabir- dekam deka tïngare jemat-jemat Asa tame dak, 'Eiwa, Zen zi mo enlalana hen enho naban man tame ta gwizimnira.' Zep Ëe asa ere mae mo karek gon jam enkam emsa karek ta gwibir.
24 Hwëna Tiatirak de wenya, em ahakon home yasik tabin hip de wenya in mo tawa tabin sin ang tak. Mensa zëbon de ang ta gwen wenya nen gwibirin, 'Dowal mo kïgï mo enlala aning tanna', desa de tawa gweblan hap em ahakon home ang tak. Em ema zi enlala karek-karekna insa nol sang-sang eibirida gwenan, zep ëe homë ebe mae hap aha syala wei yul sonezim'in.

† **2:17 2:17** Israel mo ausu nakore zini kim sasa lang san sek gwe song gwek, dekam man mamkam ëusak gwe-gwek. Alap dekam zep tembane bosena "manna"sa jowen ta gwibir-zimki. Ki zep Alap dekam de mannana insa botolak mat tan hap Musasa gubluka- hen botola insa de Alap mo petinak ing gun hup. Hwëna Alap mo petina in hëndep botola in han orep mes jek-jak nëk, hen Alap mo ëpba olak hom anakan ale nuk, "Kirekam jek-jak nëk." Yahudi mo aha tawa tabin nikon, zao man hyanak ale nuk, "Alap mo olsa de ayang gun hup de zini Yermia peti naban botola in han kama hulak aning soka- kim Babelk de zi de Alap mo golsa dri yun hup denak golek de gwe'akke." In zep auyan-tane wal zem ëkïl gïl gwek, "Nësa de ngaya tabin hip de Zi de hata zankam, dekam sa etan tembanena insa nëbe mae hap gol gwizimdi."

25 Hwëna em in kirekame angkam Asa laïblï gwebla'an, kire ennak
tatem ëzauk gwek- hëndep ano lwahal zannak de zau'uk. Bahem Asa
de taïblïblanna insa baes gwibin.
26 Men zen de ano dwam gwibin en san lowehe gwe'ak, hen tatem
ëzau'uk, hëndep aumwa hap denak de hata'ak, zëbe mae hap Ëe asa ëre
mo sosonsa golzim- dekam de tïngare zi aususa ïrïk gïn hïp denaka.
27 Emki ëenlala gwen- men kirekam Mazmuruk Daud Bak abe hap dena
ale gulkuke, abe hap de Bian sosonsa golblan hap dena. Zen anakarekam
ale gulku,
‘Em esa tatete tangankam ïrïk gïlï.
Zini men zen de ësoson gwe'ak,
desa esa timbwas tabiri- men kiye,
besi tekkam de botolsa lwa tabinni.’*
Hwëna sosonna in desa asa hen ebe mae hap golzim- men zen de tatem
ëzau'ukye.
28 Ëe hen asa hleng gwen hap de keisni ebe mae hap zerzim. ‡
29 Em dwan i nibanke!
Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em
ësal gwen.”

3

Ëna Sardisk de Kristen zi hip de surat:

1 Yesus ki zep asa gubluka, “Ola ansa emki ale gul sonen:
Sardisk de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore
zi hip,
Yesus onakon:
Ëe an Alap mo Enho nabare Zini Zen- men zen tuju nwe-masekam zinik
syal gwe-gwendake,*
hen Ëe an tujukam de keis nibare Zini.
Ëe tawana insa em syal ei gwibi'in. Zini man emsa kïl dï gwibi'in, ‘Zen
ngayana,’ hwëna em in tok-tokna.
2 Zen in zep, em ni truwen nakon luk tan, hen eno mae mo syala in zen
tïnsïn hïp alp gwesï'ïn, emki etan bubung gun. Sap Ëe tawana: Em insa
syal ei gwibi'in, aha-en mae home su kul sone'an- ano Bian mo nwenakye.
3 In zep emki enlala gwe-gwibin- men desa orep emsa tawa da gwibikke,
hen men desae ësane gwe-gwekke. Zen kirekam em etan syal tan, deban
ëhalek. Sap em de salok-salokkam lowehe gwen srëmkam, Ëe ebon mae
onak sowë zi mo kim asa hatazal. Ki em molye hamal hap anakan ëtawa
gwe guk, ‘Yaklana dekam sa hata zala.’
4 Hwëna eno mae mo ngïrïnnïk nama hen- salok-salokkam de lowehe
gwen wenyaye, men zëno mae mo pakean ëjok-jok gwe srëm gwe'an. Ëe
asa desa pakean ngap-ngap alala tan naban golëlowehe gwer, sap zen mes
kirenak dep ëdakastïk.
5 Men zen de tatem ëzau'uk, zëbe mae hap pakean ngap-ngapsa asa alala
tazim. Hen zëno mae mo bosem-sena Ëe molyë hëndep de ëngaya gwen
hap de wenyik mo bosemse nabare buku nakon ngan gulsuzimk. Bian hon

* **2:27 2:27** Mzm. 2:8-9 ‡ **2:28 2:28** Hleng gwen hap de keis hip de ola, emki Why. 22:6nakhlaun.

* **3:1 3:1** Alap mo Enho de tuju nwe-masekam zinik syal gwendan hap de ola, emki 1:4 mo otde alenak hlaun.

hen zëre mo dam taha nakore wenyak Ëe asa anakan kira tabir, ‘An zen-
ano bi gwibiridan wenyaye.’
6 Em dwan i nibanke!
Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em
ësal gwen.”

Ëna Piladelpiak de Kristen zi hip de surat:

7 Yesus ki zep asa gubluka, “Ola ansa emki ale gul sonen:
Piladelpiak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha
nakore zi hip,
Yesus onakon:
Ëe an lalak enna hen taïblïblan tanganna.
Teipsïn zini Daud Bak mo kunci bi gweblanna Ëyë zirensï'ïn.
Ëyë dekam lïlïkïnsï talusu'uk,
nara zi molya etan gulhlu inki.
Hen Ëyë gulhlu in'ik,
nara molya talusuku.
8 Ëe tawana insa em syal ei gwibi'in. Hen Ëe tawana: Em tatete tangan
naka hom. Hwëna em mese ano tawa tabin sin ang ta gwek, hen home
ano bosena anakan azabe gwibik, ‘Ëe Zëbon de ang ta gwen zisi hom.’ In
zep ebe mae hap mesë lïlïkïnnï talusuzimk. Desa toton nara dep?- etan
gulhlu irin niye.
9 An kirekam sa ebe mae hap lwazim: Zini men zen emsa hit di gwibirin,
Ëe asa desa tik-tik tabir- ebon mae onak de yaïng gwezan hap. Zen
dekam sa bokle kom son nakon anakan ëkira gwer, ‘Ëiwa, Alap man emsa
kwasang gwibirida gwenda.’ Zen man zënaka tim di gwibirin, ‘Ëe an
Yahudi zi tangan,’ hwëna zen dowal mo kïgï mo walas.
10 Sap em mese ano ol hli yulzimdin sin ang ta gwek- dekam de kareksa
de goltowen nakon asa zabeblan srëm hap denaye. Zep Ëna hen asa emsa
golëzauk soner- karek yawala in kim de tïngare okamanak hata'akye. In
tïngare auhu-kama zisi dikim akasibiridan hap sa ki lwal.
11 Ëe nabakam asa hatazal. Men desa ki ulin gwek, dawem enkam olinik
gwek. Aha zi mana hwëna ebe mae hap de mire sigisa kap da innink.
12 Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa desa Alap mo gol ësenak gol te
makan eiyas gïl. Zen zao sa hëndep denaban lowehe gwer. Hen Ëe asa
ëre mo bose ësesa zëno mae mo timnik ale tabir-zim, hen ëre mo Bian
Alap mo bosesa, hen Alap mo ë bosesa. Zen in zen- Yerusalem ëse, men
zen sa ngatan zi mo lang nakon ati gwe zala, Alap zëre onakon.
13 Em dwan i nibanke!
Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em
ësal gwen.”

Laodikiak de Kristen zi hip de surat:

14 Yesus ki zep asa gubluka, “Ola ansa emki ale gul sonen:
Laodikiak de jematsa de kara gul gwen hap de Alap mo dam taha nakore
zi hip,
Yesus onakon:
Ano aha bosena ‘Eiwa de Zi.’ †

† **3:14 3:14** “Eiwa de Zi,” Yohanis man Yesus mo aha bosena ale gulku “Amin”kim. Amin mo aha enlalana “In eiwa,” ahaksa, “Kirekam de hëndep lwak.”

Ëe an Zen– eiwakam hen tatetekam de Alap hap denaka golluwe gwen hap de Zi niye.

Ëe an Zen– kïtak ausuna, Alap mo yang tabin nikon.

15-16 Ëe tawana em in desa syal ei gwibi'in. Zen in zebë emsa ulop gwibirida'an– san de tembane kareksa de ulop gwibin makanye. Sap em asa de kwasang gweblanna mese ëblalen gwek, hwëna home tangan asa baes ëbla'an. Zep em an men kiye– tembanena sal-salaka hom hen bot-bot naka hom. Zen in zep Ëe asa emsa kïtak wëk gwibiridal.

17 Em ema ëkïl gïl gwenan, ‘Ëe an kire-kire beyana. Basa dep?– tahalha gwibinni.’ Hwëna em home ere mae mo enhona tame la'an. Ëm in enho nakon tahalha tangan nike lowehe gwe'an– kwasap walas mo kim. Em in irkane lowe he'an hen nwe dïmïnni.

18 Zen in zebë emsa tïtï tabi'in: Em Abon onak te-alakam hëndep de emas lalaksa kablak– dekam de ano nwenak ëtahalha gwen srëm hapye. Emki hen Abon onak pakean ngap-ngapsa kap laink– desa de alala tan hap, sap angkam em irkane sahera ban lowe he'an. Hen nwe hap de obatsa emki Abon onak kap ta irin– ekakim nwesa ëkara gwek.

19 Zini mensaë kwasang gwibirida gwenan, zen desaë jalse gwibirida gwenan hen lek-lek ta gwibirin– dekam de zen dawemkam ëhalen hap. Zen in zep, em tïngare enho naban ëhalen.

20 Ëe bira! Ëe eno mae mo enhonak de lïlïkïnnïkë zauk gwe'anzal, hen ama ga'ga so gwenan. Men zen de ano ola sa'anka, hen lïlïkïnnï insa ap talusublu'anka, zëbon asa tïl, hen zini in han asa zergwë gwer. Hen Ëe deban asa ënaka itwen gwer.

21 Men zen de tatem ëzau'uk, Ëe asa desa gubiridal– ëre mo nikin gwennak de ëre mae han teipsïnkïm teinikirin hip, dekam de apdekam ïrïk gïn hïp. Aena hen tatemë zauk gwek. Zen in zebë angkam ëre mo Bian naban apdekam teipsïnkïm inikin gwe'an.

22 Em dwan i nibanke!

Zep mensa Alap mo Enhona ebe mae hap ayang gulzim'ira, zen desa em ësal gwen.”

4

Yohanis kim ngatan zi mo langnak hlauludakake– Alap mo bosesa de teip gulsuk gweblannak:

1 Ëe Yohanis ki zebë etan dekon kara gwek, hwëna ngatan zi mo langnak de lïlïkïnsï zebë kon akesek. Man dalusuhuk. Hwëna ki zebë hen ola salsek– men kirekam nonol asa tonbla'ankake, sramin auku makare olsa. Zen man asa gubluka,

“Haen, an san emki sewe sezan. Ëe asa ebe hap goltrëblal– in zen ki ngein sin jowe'akye.”

2 Dekam zep ki hëndep Alap mo Enhona asa bi gweblaka, hëndep dekam zebë eiwa de makan ngatan zi mo langnak hatak. Zao zebë teipsïn tangan zi hip de komal tumna akesek, hen Teipsïn Tangan Zini Alap Zëna zëwe nikin'inka.

3 Zëno nwe-masena man angtan-angtan gwebla'anka– kal-kalkam hen te-ala ësesekam, kaso lïlïngtïn makan. Hen boge alp te-ala ësese makare nik komal tumna in san wal-wale gwe-gwe'ak.

4 Hwëna Alap mo komal tumna insa man 24 enkam de ahakore komal tumkam wale nosok. Zëwe zini teipsïn-teipsïn nik hen teinikin'ik– 24

enkam. Zen pakean ngap-ngapsa alala dak, hen emaskam de mire sigi alala tan naban zë teinikin'ik.
5 Hwëna Alap mo komal tumna in kon nglïna man ang tasïk kïnï gwe'anka, hëndep dekon zep nglïna mam enkam ngam ta gwe'anka, hëndep aukuna man alal tahal gwe'anka. Hen zëno dang gwën nakon seip makare syauk ngatanna tuju enkam ëhïtïlsïk kïnï gwe'ak. Desa de dam gulsunnu, zen Alap mo Enhona– men Zen tujukam de nwe-masekam zinik syal gwenda-gwendake.
6 Hen Alap mo komal tum dang gwën san ki zebë hen hi yawal makarena hlauk, hwëna zen kaca lalak makarena. Hen tumna in mo alp-alp san, ngatan zi mo langnak de otweran makare zini dan-nër dan-nërkam zë lowehe gwenan. Zëno mae mo timni dang san hen tahan san nwe en naban.
7 Otweran nwe-masena in ahana men kiye– singana. Ahana zëno nwe-masena men kiye– sapi zirya. Hen ahana men kiye– zini. Hen ahana zen men kiye– mawana heir de ihe zanna.
8 Dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini in, zëno mae mo sï alana enam-enamkam. Hen zëno mae mo timni nwe enkam ësowehek– sap sï ala ïltïkïn mae san. Zen yaklam hen kam tër tanna hom ëzausuk gwenan. Zen a kirekam mo da tine gwenan:
"Bian Alap, Teipsïn Zini,
Zen lalakna, Zen lalakna, Zen lalak tanganna.
Zen orep mes gwëka,
hëndep nama gwë'ara,
hen zëno gwënna molya topse gweblak."
9 Dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini, zen kirekam zëno bosesa de teip gulsublun hap de tërya da tine gwenan– blikip gwesïk gweblan hap hen dawemsa de gol gweblan hap, Zëna in Zen komal tum dawemna in kon hëndep denaban ïrïk gï'ïrake. Hen in kim otweran makare zini in kirekam tërya da gwenan,
10 24 kam de teipsïn-teipsïn wenya in dekam zep nol ïk gïn nïban boklena kom da gweblananzal– hëndep de gwën Teipsïn Zini zëre mo nwenak. Zen dekam zëre mae mo mire sigina talwesïn nïka kang da gwenanzal– dekam de Bian mo nwenak ëbetek gwen hap. Hen dekam zëno bosesa anakan teip nulsuk gweblanan,
11 "Are Bian, ano mae mo Alap,
Em en aïrïs– tërkam de Emsa ta gweblan hapye.
Dikire tïngare sosonna Ebon lwa gwek.
Dikire ere mo bosena teip nulsublunda gwek.
Sap tïngare kire-kirena Ëme yang tabirki,
hen eno enlala gwibinkim ki tïngan ëjowenda gwek hen ëngaya gwe-gwek."

5

Yohanis kim buku lak gun nuban Alap mo domba tane naban akekake:

1 Alap mo dam tahanak, ki zebë buku lak gulsunnu hlauk. Bukuna in alekam mes eihya-san eihya-sankam sowehek, hen hulen nik lwa'ak. Dokot buknu tuju enkam.
2 Hwëna ki zebë hla tak– Alap mo dam taha nakore jana nabare zi sosonna, ol mamkam kim taken gwe'anka,
"Nara en aïrïs?– zen de tujukam de dokot buknu ansa hïl tï sonebirzin hap, hen zen de bukuna ansa kwala-kla gun hupye."

3 Hwëna aha-en mae hom tangan nadakastïk– zen de bukuna insa kwala-
kla gun hup, hen zao de alena insa de baca gun hup– sap ngatan zi mo
langnak de wenya, sap auhu-kamanak de wenya, hen juwen zi mo langnak
de wenya.
4 Ëe dekam zebë yusyustïn nïban gona gwë'ak– mae hap, “Hare zini aha-
en mae homke!– zen de bukuna insa kwala-kla gun hup, hen zëwe de alesa
baca gun hup denaye.”
5 Hwëna in zen teipsïn-teipsïn wenya 24 enkam lowe he'ak, zen zep ahanik
asa gubluka,
“Bahem gona gwën. Singana insa emki hla tan. Zen Yehuda mo auyan-
aza nakorena, * teipsïn zini Daud Bak mo Auyan-tane. Zen mes zëre mo
jal zini holenak zaubirida ineka. Zen Zen sa tujukam de dokot topna insa
hïl tï sonebiri, hen bukuna insa Zen sa kwala-kla gulu.”
6 Hwëna Domba Tanesa zebë hla tak, Alap mo komal tum golek denak
zau'unka. Dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini in zë ngïrïn da'ak,
hen tïngare 24kam de teipsïn-teipsïn wenya in. Domba tanena in hla
tankam san de Alap hap de zïp soblanna. Zen wei-wei naban zë zau'unka.
Zëno nola kore hli-hlina tuju enkam. Nwena hen tuju enkam. Tujukam de
nwena insa de dam tasibinni, Alap mo Enho mo tujukam de nwe-mase–
mensa Alap tïngare okamasa de amjan gwibin hip dam tasibirkike.
7 Hëndep ki zep Domba Tanena in song gwe zaka, ki zep hëndep bukuna
insa Alap zëre mo dam tahanak gul inki.
8 Domba tanena in kim gul in'inka, dekam zep dan-nër dan-nërkam de
otweranna in, hen 24kam de teipsïn-teipsïn wenya in boklena kom da
gwebla'anzak. Zen kïtak gitar makare naka deirensï'ïk, hen emaskam de
pancisa deirensïk. Emaskam de pancina in, zen men zao Alap hap irase
dawem nabare te kïlï ang nulsuk gweblananke. Irase dawem nabare te
kïlï in mo dam gulsunnu, Alap mo ïrïk gïnnïk de bïtï gwen wenyik mo ol
gu sone gweblan.
9 Zen dekam zep tër ësena da'ak:
“Em aïrïs– bukuna ansa de gon hap,
hen dokot topna insa de hïl tï sonebin hip.
Sap Emsa mes dak,
hen eno kalkam ema zini ngan tasibirki–
desa de Alap onak dep kap gulhan hap,
sap tïngare zi ausu nakore zi,
sap tïngare men-kore men-kore ol ton gwibin zi,
hen tïngare ïrïk gïn lang nakore zi,
hen kirekam-kirekam sop zi ausu.
10 Em mese desa tïngan Alap mo ïrïk gïnnïk dep golëbïtï gweka.
Hëndep zen sa loweher–
san de Alap mo golak de syal ta gwen zini kiye.
Zen hen sa tïngare okamana ïrïk nïl gwer.”
11 Ki zebë etan dekon kara gwek, hen Alap mo dam taha nakore zi
beyam-bya mo olsaë sak. Zëno mae mo beyana banakan dep?– aïtbinni,
hëndep ratusan jutanak man yap tamank. Zen man Alap mo komal
tumna insa wale nososuk– hëndep dan-nër dan-nërkam de otweranna hen
teipsïn-teipsïn wenya in han.
12 Zen tërya ol mamkam da'ak:
“Domba Tanena men desa Alap hap zïp nosoblakke,
Zen aïrïs– tïngare langsa de bi gwibin hipye.

* **5:5 5:5** “Yehuda,” zen Israel mo aha zi ausu. Raja Daud zen dekon saltïlkï, hëndep Yesus hen dekorena.

Dikire tïngare sosonna hen enlala blala Zëbon lwa gwek.
Dikire kïtak betek në gweblak hen boklena kom da gweblak.
Dikire kïtak zëno bosena teip nulsuk gweblak
hen boltere nul gweblak.”
13 Ki zebë etan salbiridak– tïngare zini hen tïngare otweranna–
sap nglïnak dena,
okamanak dena,
hi mwanak dena,
hen juwen zi mo langnak dena,
hëndep kïtak tangan.
Zen tërya anakan da'ak:
“Teipsïn Tangan Zini Alap hen Domba Tane zem in han
dikire tïngan zëno nik mo bosena boltere noso gwizimk,
hen blikip neisïk gwizimk.
Dikire tïngan teip nososuk gwek,
hen dikire tïngare sosonna Zëbon nebon hëndep denaban lwa gwek!”
14 Dan-nër dan-nërkam de otweran nwe-mase makare zini in ki zep ding nulzimk, “In eiwa!” 24kam de teipsïn-teipsïn wenya in dekam zep boklena kom dak, hen Eirzi-Bia mo bosena teip nulsuzim'ik.

6

Domba Tanena kim dokot buk top-topna hïl tï sonebirkike:

1 Ki zebë hwëna Domba Tanena insa hla tak– Zen kim nonol dokot topna buku lak gulsunnu in kon hïl gïl soneka. Ki zebë hen ola sak dan-nër dan-nërkam de otweranna in kim ahanik gu aneka, “Haen!” Zëno ol aukuna in men kiye– nglï glung aukuna.
2 Ki zebë hwëna hla tak– kuda ngap-ngapna kim te sokïn zï'anka. Zini men zen zersong gwe'an zaka janasa gwirenka. Gwërbonna hen man ala nosoblak, sap Alap mes zëbe hap golblaka– zen de eijannak yei-yëk gwen hap denaye. In zep eijannak dep ati gwe ine zaka.
3 Ki zep etan Domba Tanena in aha dokot topna hïl gïl soneka. Dekam zebë etan sak– aha otweran nwe-mase makare zini in kim gu aneka, “Haen!”
4 Aha kudana hen dekam zep etan te sokïn zïka. Kudana in zëno alana kal-kala. Zini in zen zersong gwe'an zaka zëbe hap hen man Alap sosonsa golblaka– dekam de auhu-kama nakon umlaesa gulsun hup denaka, zi dikim zënaka tamera gwen hap. Zëbe hap zep nëbokna sërkam de blal tangan naka nolblak.
5 Domba Tanena in ki zep etan dokot topna dan-ahanna hïl gïl soneka. Dekam zebë hen otweran nwe-mase makare zini insa ahanaka salblak–kim gu aneka, “Haen!” Dekam zebë hen etan kuda kakakna hla tak– kim te sokïn zï'anka. Zini men zen zersong gwe'an zaka zen kire-kire dohonsa dikim timbang gul gwensa gwirenka.
6 Etan ki zebë ola sak– dan-nër dan-nërkam de otweran ngïrïnnïk iwe, san de zi tangan mo ol. Zen man mamkam kuda tahannak de zini insa anakan takenblaka:
“Beras mo hargana emki gulk'nen tan: Beras dawemna angkam, aha-ere litera, aha-ere yakla blalkam de syal gwenkam de zen. Beras karekna, dan-ahare litera, zen hen aha-ere yakla blalkam de syal gwenkam de zen. *

* **6:6 6:6** “Beras dawemna” desa Yohanis “gandum dan nakore tepung”kam ale gulku. Hen “beras karekna” desa “jelai dan nakore tepung”kam ale gulku. Tepungna, zen zëno langnak de mwin-mwankam de tembanena zen– men kiye, dobena hen berasna, awe de zi hip dena.

Hen minyak goreng naban ho mamak naban, zen hen sa sërkam hargana gulk'nen nër, hëndep dekam zini bakam dep?– lop ta gwen naye."

7 Ki zep hwëna etan Domba Tanena in dokot topna dan-nër dan-nëra hïl gïl soneka. Dekam zebë etan sak– otweran dan-nër dan-nëra in kim ahanik gu aneka, "Haen!"

8 Hwëna ki zebë etan hla tak– aha kudana kim te sokïn zïka. Zen hwëna mes tangan sang-sang hap sopna lengse gweka. Zini men zen zersong gwe'an zaka bosena "zi tamera gwen hap de Zini." Lun kon hen ahanik ang gweblan da'anka. Zëno bosena "juwen zi mo langnak de Teipsïnnï." Alap dekam zep zëbe nikip golzimki– zen dikim okamanak de zisi aha hlïk en naka lamera song gwen hap. Zini dan-nër dan-nërkam de aïtbir song gwenkam, ahanik de tïn, dan-ahan de lowehen– kirekam de aïtbir song gwenkam.

Ahakon eijankam de juwen,
ahakon tembane srëm hap de juwen,
ahakon sang-sang yawala kon de juwen,
hen ahakon otweran jal-jal de gwidre gwen nakon de juwe gwen.

9 Zen kim has eisïkï, dekam zep Domba Tanena in dokot buknu aha-ere taha-tapna hïl gïl soneka. Dekam zebë zini hlauludak, Alap hap irase dawem nabare te kïl tru tasïk gweblan hap de meja ïltïkïnnïk ëzau'uk. † Zen men desa Yesus hup de ol gol halada gwen jal hap damera gwekke–zëno mae mo angna.

10 Zen ol mamkam ëgu ine gwe'ak,

"Are Bian, teipsïn tangan Zini, Em-en tangan lalakna, hen taïblïblanna Em-en. Auhu-kamanak de zisi de heip gun hup dena, etan holona banaka'en? Sap zen zen asa damera gwek."

11 In zen ki ëgu gwe'ak, zëbe mae hap pakean ngap-ngapsa alala dazimk. Hen man nenbiridak,

"Emki engka en ëeissïn. Kim de Kristen wal bose wal omka tamerankam su nul sone'ak, zen dekam sa ki lwal. Men kirekam emsa damera gwek, kirekam sa hen desa tamerankam su nul soner– men kire enkam beyana Bian Alap dam gulsun dakake."

12 Hwëna ki zebë etan Domba Tanena insa hla tak– kim dokot buknu enamna hïl gïl soneka. Dekam zep sërkam de jïngïl yawala taïlkï, hëndep yakla nwena man kakak gweka– kaen glaïng-glïng kakak makan. Hen benna man kal-kal gwek– san de kala kiye.

13 Keisni dekam zep nglï nakon kama san dep lanna hlaka– san de asese yawal de taïnkïm de tetan dan lanna hlanna kiye.

14 Nglïna man esek gweka, hëndep man jek-jak gweka. Hen tïngare kwatap-kwatapna hen kama-tek kama-tekna man langa san dep ëese-sek gwek.

15 Dekam zep tïngare zini ëani-ning gwek– kaso-hul kaso-hulak hen kwatap-kwatapnak de kaso kles-kles san.

In zen ani-ning gwek, zen sap auhu-kamanak de teipsïn-teipsïnnï,
hen nol-nolkam dena,
sap jana nabare nik mo mam-mamna,
hen kire-kire beya wenya,
hen sap soson nabare wenya,
hen sap zi mo tana ïltïkïnnïk de lowehen wenya,
hen kirenak de lowehen srëm wenya.

† **6:9 6:9** Irase dawem nabare te kïl mo gulk sun de enlalana, emki Why. 5:8nak hlaun.

16 Kwatap-kwatapna hen kaso-hul kaso-hula insa man nahërhebirida
gwe'ak, "Asa em kei-king gun! Asa em ani-ning gun– Teipsïn Zini Alap
ne Domba Tane nik mo jal hïl ïnni an kon! *
17 Sap angkam Alap mo yakla yawalak mes zaul– dekam de zëre nik mo
jalsa hïl in hip denakye. Hen nara zi molya zëno nik mo nwenak tatem
zauku?!"

7

Alap mo capkam kim 144 ribukam Israel mo zi ausu nakore zini mirenak al dasibikke:

1 Ki zebë hwëna Alap mo dam taha nakore zini dan-nër dan-nërkam
hlauludak. Ahana okama yakla hata sezan topnak zau'unka, hen ahana
yakla nikin anen topnak zau'unka. Aha darena hen eihya-lip eihya-lip top-
top san yaun daka. Zëno mae mo syala, zen asese de zëno mae mo ïrïk
gïn nïkon taïn srëm hap– sap eik sin, hi san, ahaksa te-te syan.
2 Hen Alap mes dekam zëbe mae hap sosonna golzimki– dekam de kama
naban hi naban karek son hap dena. Hwëna ki zebë Alap mo dam taha
nakore zini ahana hla tak– yakla hatase gwezan nakon kim hatase zaka.
Zen Ngaya Zini Alap onakore capsa golhatase zaka. Ki zep ol mamkam
takenbirida zaka– dan-nër dan-nërkam de wenya insa,
3 "Na-en bahem kama naban hi naban timbwas son, hen tenya. Anik
nonol Alapsa de betek gweblan zisi mirenak capkam al tasibik. Zen mana
hen ëtimbwas gwenank."
4 Dekam zep asa nenblak,
"Zini 144 ribu enkam sa mirenak al dasibir– Alap mo capkamye. Zen
kïtak dua-blas enkam de Israel mo auyan-aza nakorena.
5-8 Aha-ere auyan-aza nakore zini, 12-ribu 12-ribu enkam sa capkam al
dasibir. Israel mo auyan-aza mo bosem-sena, a zëno mae mo ausu nakore
naka moye: Yehuda, Ruben, Gat, Asyer, Naftali, Manasye, Simeon, Lewi,
Isakar, Zebulon, Yusup, hen Benyamin."

Yohanis kim sërkam de zi trana hlauludakake:

9 Hyanak ki zebë etan kara gwek. Ëe sërkam de zi tra beyam-byasaë
hlauludak. Aha-erenak tagal gwesïk. Zëno mae mo beyana aïtbinkim
toton nara dep?– sul sonenna. Zen Alap ne Domba Tane nik mo dang
nakon pakean ngap-ngap alala tan naban ëzau'uk, hen tahakam kawang
ala maum hasesa isrip-sri hap deirensï'ïk. Zen tïngare ïrïk gïn nïkorena,
tïngare zi ausu nakorena, tïngare sop zi ausu nakorena, hen tïngare ol
ton gwibin zi ausu nakorena.
10 Zen man ol mam-mamkam anakan ëtaken gwe'ak,
"Nëre mae mo Bian Alap
Zen teipsïn tangannak nikin'ira.
Nëno mae mo ëngaya gwenna an,
zen Zëbon en onakon
hen Domba Tanena in onakon."
11 Tïngare Alap mo dam taha nakore zini zen ëzaunkum man Alap mo
komal tumna insa dot nososuk. 24kam de teipsïn-teipsïnnï in hen dan-
nër dan-nërkam de otweran nwe-mase makare zini in hen zëno mae mo
ngïrïnnïk lowe he'ak. Zen dekam zep kïtak nol ïk gïn nïban boklena kom
dak, hen anakan Alapsa boltere da'ak,
12 "In eiwa! Dikire Alap en hon kïtak lwa gwek–
dawemna, ngatanna, enlala blala,

* **6:16 6:16** Hos. 10:8; Luk. 23:30

hë'ho gwibinni, bose dawemna,
hen tïngare sosonna,
hëndep denaban. In eiwa tangan."
13 Ki zep 24kam de teipsïn-teipsïn wenya in kon ahanik asa takensïblïka,
"Pakean ngap-ngap alala tan wenya an, banakare wenya? Hen enda kon yaïng gwezak?"
14 Ki zebë ding gulbluk, "Bian, ëe tawa naka hom. Diki tawana em."
Ki zep hwëna asa ding gulbluka,
"Zen an men zen sërkam de karekna insa nyaubikke–
in kim Yesus hup de jal hap zini karek da gwibikke.
Zen mes zëre mae mo pakeanna ngan dasibik–
Domba Tanena in mo kalkam.
Zen dekam zep zëno mae mo pakeanna ëngap-ngap gwek.
15 Zen in zep Alap mo komal tum alp nakon
lowehe gwenan,
hen Zëno bosena mam nul tine gwenan–
yaklam denaban kam denaban.
Desa Zën sa golëlowehe gwera,
zep zen karekna molya etan noltowek.
16 Zen dekam molya etan usak naban ho-hole naban
neiszimk.
Yakla sal-sala hen molya etan nësblak.
17 Sap Domba Tanena in Zen Alap mo alp nakon
gwë'ara,
Zen Zen sa domba zaho ta gwibin zi makan
zaho ta gwibiri.
Zen Zen sa zëbe mae hap hëndep de ëngaya gwen hap de aïlï hona zertreizimdi.
Hen Alap sa zëno mae mo nwe go-hona ngan tasibir-zimdi."

8

Domba Tanena in kim aumwa hap de dokot buknu hïl gïl sonekake:

1 Ki zep Domba Tanena in dokot buknu tujuna hïl gïl soneka. Ngatan zi mo langna dekam zep ol maena hom gweka– san ha holona stenga jam enkam.
2 Kim nama balk enkam lowe he'ak, ki zebë hwëna Alap mo dam taha nakore zini tuju enkam hlauludak. Zen men zen Alap mo dang nakon ëzauk gwenanke. * Zëbe mae hap sraminsi kap dazimk.
3 Ki zep hwëna Alap mo dam taha nakore zini ahana hata'an zaka. Zen emaskam de meja alpnak zau'un zaka– men zëwe Alap hap irase dawem nabare te kïlï tru dasïk gweblananke. † Zen panci ema'a gwirensï'ïnka. Zao zep hen te kïlï beya tangankam kap dablak. Desa zep pancinak iwe siri gulsuku– tïngare zini men zen Alapsa betek në gweblanan, zëno mae mo ol gu sonen naban. Desa zep mejana in kore syauk nuban siri gulku.
4 Dekam zep zëno tahanak de panci nakon irase dawem nabare butna Alap osan dep sewesek– hëndep zi mo ol gu sonen naban.

---

* **8:2 8:2** Tujukam de dam taha nakore zini in, san ha mensa keis mo kim hlauludakake?– pasal 1 ayat 16nak hen 20nak. Aha dam gulsunnu, tujukam de Alap mo dam taha nakore zini mensa Yahudi mo auyan-azana anakan nenbirida gwek, "Tuju enkam Alap mo dang gwën nakon ëzauk gwenan." Ahana Mikayel Bak (Dan. 10:13; 10:21), hen ahana Gabriel Bak (Luk. 1:19; Dan. 9:20-21).
† **8:3 8:3** Irase dawem nabare te kïl mo gulk sun de enlalana, emki Why. 5:8nak hlaun.

5 Zen kim hya gwesïk, dekam zep etan pancinak iwe meja nakore syauknu bwang ta seka, desa zep auhu-kama san dep hiri gul ineka. Nglïna dekam zep sërkam tadre tineka– hëndep nglï ang naban. Hen jïngïl yala dekam zep gwëka.

Tuju enkam de Alap mo dam taha nakore zini kim sramin gublun danna ëkon gwesïk hanakke:

6 In kim kirekam okamanak lwa'ak, tuju enkam de Alap mo dam taha nakore zini in zen sraminni deirensï'ïk, dekam zep ëhohle gwe'ak– sraminni insa de gublunda inen hap.

7 Nonol zen gubir aneka, dekam zep hëndep es kwa-kwakna o makan ïl tïka, hwëna zen hen kala ban syauk nuban de siri nënna– san de dïng-dïngkam de ïl tïn ona kiye. Okamana dekam zep eihya nakon‡ hwei-swis gwek, hëndep dekore tenya hen dekore tïngare so naban.

8 Hen aha zini kim gubir aneka, hwëna ëe dekam zebë kwatap yawal makare naka hla tak, hwëna syauk mo kim hï-hïtï'ïnka. Desa zep hi san hiri da inek. Hina dekam zep eihya nakon § kal hap jowek.

9 Men dekon kal hap jowek, dekore tïngare kirekam-kirekam otweranna man hëndep kïtak juwesïk, hen dekore kapal-kapala man kïtak ëtimbwas gwek.

10 Dan-ahan zini kim sramin zemka gubir aneka, keis yawala dekam zep hëndep nglï nakon ho-nwe ho-nwenak dep zan zaka. Zen seip yawal makan hï-hïtï'ïnka. Dekam zep okamanak de weyana eihya nakon * ëkarek gwek.

11 Keisni in mo bosena “Etekna.” Dekam zep hona eihya nakon ëetek gwek. Zini dekam zep beyakam juwek– ho etekna insa de otde gwibin nikon.

12 Dan-nër dan-nër zini kim gubir aneka, hëndep dekam zep yaklana, benna, hen keisni ëkarek gwek. Dekam yakla nwena aha-ere yaklana dua-blas jam enkam hom zïl gwe'anka, hwëna delapan jam enkam zïl gwe'anka, dekam zep etan okamana kawesïk gwe'ak. Benna, keisni, hen kirekam. Zen hen dekam dua-blas jamkam bëjen ëngatan gwen, hwëna delapan jam enkam. Zen kim ëngatan gwe srëm gwe-gwek, dekam sërkam tangan kawesïk gwek.

13 Zao ki zebë etan kara gwek, dekam zebë mawana heiri salblak. Zen gulk tangan en san ihe nasen'an haka, hen man taken nasen gwe'anka,
“Auhu-kamanak de zini, kareksa sa hla nul,
kareksa sa hla nul, kareksa sa hla nul!
Etan ahakore dan-ahare nik de gublun dankam, banakan wëhë ëgwë'ak?”

9

Aha-ere taha-tap zini kim sramin zemka gubir anekake:

1 Hen etan dekam zep aha-ere taha-tap zini gubir aneka. Ëe dekam zebë hëndep keisni hla tak– nglï nakon kim kama san dep zan zaka. Dekam zep keisni in hap juwen zi mo bwi kawesïnnïk dep de kuncina nërblak.*

---

‡ **8:7 8:7** Eihya nakon awe, enlalana satu pertiga. § **8:8 8:8** Eihya nakon awe, enlalana satu pertiga. * **8:10 8:10** Eihya nakon awe, enlalana satu pertiga. * **9:1 9:1** Yohanis man anakan ale gulku, “Keisni in hap nërblak.” Zen kim gwë gweka, dekam zini kei'i man enlala nëblanda gwek, “Zen san de zini kiye.” Ahaksa zini in zen kuncina zerka, san ha zen diki keisni insa de kara ta gwen hap de Alap mo dam taha nakore zi.

2 Keisni in zep kuncina inkam talusuku– kama hulak de bwi kawesïn
yala insa. Butna dekam zep kon mam enkam te sok– san de wanga trun
syauk butna kiye. Butna in hap zep nglï naban yakla naban ka neisïk.
3 Butna in kon zep hwëna lerangna okama san dep tuwehek. Zëbe mae
hap Alap sosonsa golzimki– men kirekam dare ëk hap hen golzimkike,
dekam de zisi hit ti gwibin hip.
4 Zen hom gubiridaka– sona, tenya, hen obwagasa de karek ta gwibin
hip. Zen diki zi ensa de karek ta gwibin hip gubiridaka– mensa mirenak
Alap onakore capkam al dasibir srëm gwekke.
5 Hwëna tamerankam dep hom gubiridaka. Zen diki sap'nen de karek
ta gwibin hip– holona benna aha-ere taha-tap enkam. Sosonna man hen
golzimki– sërkam tangan de karek ta gwibin hip denaka. Zëno mae mo
hit tinna men kiye– hen dare ëk mo hit tinna.
6 Aha-ere taha-tapkam de benna inkam sap sa zini juwen hap ëdwam
gwe-gwer, hwëna molya kim juwek. Zen sap sa tïn hip ëdwam gwe-gwer,
hwëna zëbon mae onakon tïn hïp dena nama langa tangannak.
7 Lerangna in mo nwe-masena, san de kudasa de eijan hap wër
tyasibinni kiye. Zëno mae mo nolak, san de emaskam de mire sigisa de
alala tanna kiye. Hen zëno mae mo nwe-masena, san de zi nwe-masena
kiye.
8 Zëno mae mo nol alana, san de kwalbasa nol alana kiye. Zëno mae mo
ëk danna, singa ëk sïl makan.
9 Zëno mae mo bik danna drak-drakna– san de eijan hap de besikam de
bitisa ala gunnu kiye. Zëno mae mo sï ala aukuna men kiye– kereta kuda
beyam-bya de eijannak dep hlu-hluk gwenna.
10 Zëno mae mo abala dare syakna– men kiye, dare ëkna. Zëno mae mo
sosonna zen zëwe– zisi dikim karek ta gwibin hip denaye, holona benna
aha-ere taha-tap enkam de karek ta gwibin hip.
11 Zëno mae mo teipsïnnï hen ki. Zen zen– hëndep de golëjuwen hap
de zi niye. Zëno bosena Ibrani olkam “Abadon,” Yunani olkam “Apolion.”
Bose darena in mo enlalana, “zisi de golëliwe gwen hap de Zini.”
12 Dan-ahare karek tabin hip dena insa heiri kira tabirki, † nonol wenya
mes tap gwenan. Zëno hyanak etan dan-dan sa naptazal.

Alap mo dam taha nakore zini enamna kim sramin zemka gubir anekake:

13 Alap mo dam taha nakore zini enamna in ki zep sramin zemka gubir
aneka. Dekam zebë ola sak– irase dawem nabare te kïlsï de tru tasïk
gweblan hap de mejana in kon kim te sok. Mejana in zen Alap mo dang
nakon nola gwenan– emaskam de syal gwizimdinni, hen dan-nër dan-
nërkam de top-top naban. Dan-nër dan-nërkam de top-topna in man gulk
sun ëteipsïksek.
14 Ola in zen kals nakon te sok, zen enamna in zen gubir aneka, desa
anakan nenblak, “Empat enkam de dowal yawal-yawala ‡ mensa weyana
Efrat mo ananak dahalebik, emki hïl tï sonebin.”
15 Dekam zep hïl tï sonebirki. Alap yaklana insa orep mes hamal
taka– dekam de hïl tï sonebin hip denaye, zen dikim yaklana dekam en
okamanak de zisi eihya hlïk naka § golëeijankam tamerasïn hïp.

† **9:12 9:12** Heiri kim nonol takenbiridaka, zen Why. 8:13nak. ‡ **9:14 9:14** Empatkam de dowal yawala in hap, Yohanis “malaikat-malaikat”kam ale gulku. Hwëna malaikatna an man yap orep Alap onakon ësoson gwek– dowal mo kïgï onak de bïtï gwen hap. In zep tahalebin nik lowe he'ak. Zep “dowal”kam Orya olkam awe li nul sonek. § **9:15 9:15** “Eihya hlïk naka” awe, enlalana satu pertiga.

16 Anakan hen ama sak, “Kudakam de eijan hap de zi mo beyana, duaratus juta enkam.”

17 Hen nwe lirisin nënna inkam ëe ama kuda beyam-byana insa hlauludak– hen in zen zëno mae mo tahannak teinikin'ikye. In zen zë teinikin'ik, zen besikam de bajusa alala dak. Ahakon sërkam de kal-kal tangan naka– san de syauk hïtinnï kiye. Ahakon nglï kaïlïm angtan-angtan makare naka– men kiye, kaso lïlïngtïnnï. Hen ahakon yong-yong angtan-angtan naka. Kudana in mo nola, san de singa nola kiye. Hen mip nakon hi nwe mo kim ëbwak ta gwe'ak– syauknu, butna, hen irase karekna.

18 Sap kudana in zen mip nakon ëbwak ta gwe'ak, zen zep okamanak sang-sang yala hatak, hëndep okamanak de zini eihya hlïkna * dekam zep juwesïk. Ahakon syauknu in hap juwek, ahakon butna in hap, hen ahakon ase karekna in hap juwek.

19 Kuda beyam-byana in mo sosonna, zen mipnak hen abalak. Zëno mae mo abala, san de wanya mo nola kiye. Abala in zen dekam zini hit di gwibik.

20 Hwëna zi mosrona men zen sang-sang yala in kon juwe srëm gwek, zen hom kim tapbla nuk– yang tabin dowal-dowalsa de betek gwibirida gwenna. Zen nama boklena kom dabirida gwek– sap emas nakon de yang tasïn dowal, perakkam dena, tembagakam dena, kaso nakorena, hen tenya korena. Dowal-dowala in sap nwe kara gwen srëmna, hen ol san srëmna, hen ëtë nasen gwen srëmna.

21 Hwëna zini in dekam hom mae zëre mae mo karek-karek nakon ëhalek– sap zisi de tamera gwenna, meiyersa de golzauk gwenna, ëkahalo gwe-gwenna, hen sowëna.

10

Yohanis kim Alap mo dam taha nakore zinik buku betekna gul inkike.

1 Ëe ki zebë Alap mo dam taha nakore zi sosonna ahanaka hla tak–ngatan zi mo lang nakon kim ati gwe'an zaka. Zen but zërati gwezak, hen boge alpna nolak lak gwe heblak. Nwe-masena hen yakla mo kim ngatan gweblaka. Zëno tanana hëndep ik danna men kiye– syauk hïtinnï.

2 Tahakam buku lak gun beteksa gwirensïkï, hwëna zen hïl gïl sonen nik lwa'ak. Dam tanana hinak zauk ineka. Irgwa tanakam kamanak zauk ineka.

3 Ki zep ol mamkam takenka– singa mo zaïrïn makan. In kim ki Alap mo dam taha nakore zini in takenka, dekam zep ngatan zi mo lang nakon ola mamkam wet sok– san de nglï glungna kiye, tuju enkam de tadrenna.

4 In kim tujukam de nglï glung makare ola in zausuk, ëe dekam zebë sap ale gun hup enlala gwe'ak. Hwëna anakanë ngatan zi mo lang nakore olsa ahanaka sak,

“Emki tujukam de nglï glung makare ola insa ere en hap aning gun. Bahem ale gun.”

5 Dekam zep Alap mo dam taha nakore zini men zen hinak zauku hen kamanak, zen ki zep dam tahana nglï san dep teisya ineka,

6 dekam zep ngaya zini Alap mo bosekam gu ineka,

“Alap men Zen kïtak yang tabirki, sap nglïna, okamana, hina, hen zëwe de kirekam-kirekamna, ëe zëno bosekamë emsa gu-gubirida'an: Zen molya etan yakla yala insa esek gulku.

* **9:18 9:18** “Eihya hlïkna” awe, enlalana satu pertiga.

7 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini tujuna in kim de sramin zemka gubir ane'anka, Zen dekam sa zëre mo kalang gwe gunnu syal gwibirimensa orep zëre mo ol ayang gul gwen zi en hap goltrei gwizimkike."
8 Dekam zebë ngatan zi mo lang nakore ola insa etan sak, anakan kim asa tonbla'anka,
"Em buku kwala so gunnu insa de gon hap song gwen- in zen zini in mo tahanak lwa'anke, men zen anakan zau'ura, aha tanakam hinak, aha tanakam kamanak."
9 Ëe dekam zebë hëndep zëbon osan dep song gwek, hëndep abe takzen dikim buku betekna insa abe hap golblan hap. Ki zep asa gubluka,
"Emki gul irin, hëndep twinbir. Mip ennak sap dërek naka esa eisbirimen kiye, sobwal hona. Hwëna ungala mwanak sa husus gwer."
10 Ëe ki zebë zëno tahanak gulink, hëndep twinbik. Mipnak sobwal ho dërek makare nakaë eisbik, hwëna kimë ala gwibik, dekam zebë husus gwibik.
11 Zao zep hen asa nenblak,
"Bukuna insa twinbiri, zëwe de ola insa em etan gol haladan. Sap zen ngein sin de kirekam jowen hap dena- tïngare zi dikim ëtawa gwen hap, sap men-kore men-kore zi ausu, sap kirekam-kirekam sop zi ausu, hen tïngare ol ton gwibin zi ausu, hëndep sap teipsïn-teipsïn wenya."

11

Zi dare de apta zan hap de ol:

1 Ki zep meter blala abe hap nolblak. Zëno blala san de dutena kiye. Ki zep Alap asa gubluka,
"Em ano gol san song gwen hen ngïrïn tekson en naka metera inkam akasïblï, hen zëwe de kalsna. Hen zini men zen ano bosesa dekon teip gulsublun hap zëwe lowe he'an emki aïtbin.
2 Hwëna alp san de teksonna bahem akasibin. Sap desan dena mesë Yahudi srëm zi hip golzimk. Zen sa Yerusalemsa, ë lalakna ansa, tanakam nyauk gweblal- holona benna 42 enkam.
3 Ëe asa zi daresa teisya soner. Zen kaen glaïng-glïngsï sa da koso gwera-dekam de goltreizimdin hip, 'Ëe ama emsa gosa labirida gwe'an.' Zen Ëre mo olsa sa 42kam de benna inkam ayang ul gwizimdi." *
4 Zi darena in, gulk sun de olkam de guzimdinni, zen tenya zaitun dare, ahaksa lampu dare. Zi darena in Teipsïn Tangan Zini Alap mo dang gwën nakon yauk gwenda. †
5 Alap sa sosonna zi darena in hap golzimdi. Dekam zi mae de karek son hap alp gwizimdinni, dekam sa zëno nik mo ëk tïhï nakon syauknu wet noso gwizim. Zen dekam sa zëre nik mo jal zini insa tru kulsuk gwera.
6 Zëno nik mo sosonna hen ki- o dikim ïl tï gwen srëm hap dena. Zen diki zëre nik mo abe ën enkam de etan ïl tï gwen. Alap mes kirekam zëbe nikip sosonna golzimki- holona in kim zëre mo ola ayang ul gwe'anka, dekam en dep. Hen zëno nik mo sosonna hen ki- tïngare weyasa dikim kal hap li kul sone gwen hap denaye. Hen okamasa de banakare maekam heip ul gwen hap de zëno nik mo sosonna hen ki- beyana men kirekam zëna dwam eibi'inkaye, kire enkam de heip gun hup.

---

* **11:3 11:3** "42 benna" awe, Yohanis man ale gulku 1.260 yaklakam. † **11:4 11:4** Zaitun te dare hen lampu dare hap de ola, emki Zakharia 4:1-14nak hlaun. Zi darena in, zëno nik mo sosonna ayat 5-6nak awe men kiye hen- Musa ne Elia nik mo sosonna.

7 Kim de Alap mo olsa de ayang ul gwenna 42kam de benna inkam su
kul sone'anka, ki sa hwëna otweran nwe-mase makare dowal yala juwen
zi mo lang nakon wet so zala. Zen hëndep dekam sa zieija zala, hëndep
sa zïlï. ‡
8 Zëno nik mo tokna molya na-en nyehanuk, hwëna isrip-sri hap sa ora
bolak kamanak nyehal- ë yala in zao zëre nik mo Bianna te-lidak sonnak
makan da inkke. Ëna in, zëno gulk sun de ol blaorankam de bosena
“Sodom,” ahaksa “Mesir.”
9 Dekam tïngare zini sa zëno nik mo tokna karatda noso gwer- yaklana
dan-ahan, ahana ngïrïn ngam sonnak. Tïngare zini, sap tïngare zi ausu
nakon, hen tïngare ïrïk gïn lang nakon, hen tïngare ol ton gwibin zi nikon,
zen sa kama hulak de zehanun hap ëjalse gwer.
10 Tïngare auhu-kama zini sa tangan ëisrip-sri gwer- zi darena in mo
tok naka de akenkamye. Zen zep sa isrip-sri hap gol-gol san twen nasen
gwer. Zen mae hap sa ëisrip-sri gwe-gwer, “Ol ayang gul gwen zi darena
men zen karekna beyakam nëbe mae hap ol gwizimki, zen mes lïlkï.”
11 Yaklana kim de dan-ahan në'ak, ahana ngïrïn ngam sonnak, dekam
sa ensasana etan ngaya ën hap dena Alap onakon ing gwe hezim zira. Zen
dekam sa etan ngaya ëra, hëndep yaulu. Tïngan men zen de kara noso'ak
sërkam tangan sa ëaïrïl.
12 Dekam sa zi darena in ola asal sera- ngatan zi mo lang nakon de
takenzim ane hanna, “Haen, em se këzan.” Zen dekam sa hëndep zëre
nik mo jal zi mo nwenak but de teisya ine hankam se kë sera- ngatan zi
mo lang san depye.
13 Zen hëndep dekam sa jïngïl yawala karekkam gwëra. Dekam sa ë
yala in eihya nakon § timbwas gwera, hen zini tuju ribu enkam sa juwer-
jïngïlï in konye. Tïngare ahakore zini dekam sa dawemkam ëaïrïl. Zen
dekam sa nglïnak de Zini Alap mo bosena teip nulsublul.
14 Dan-ahare karek tabin hip dena insa heiri kira tabirki, * dan-dan mes
tap nënan. Hwëna emki ëkara gwen, aumwa hap de karekna sa nabakam
ang gwe kïnzïl.

Alap mo dam taha nakore zini tujuna kim sramin zemka gubir anekake:

15 Alap mo dam taha nakore zini tujuna, zen kim sramin zemka gubir
aneka, dekam zep ngatan zi mo lang nakon ol mam-mamkam anakan
ëton'ak,
“Kïtak okamasa de ïrïk gïn hïp dena
angkam Eirzi-Bia mo tahanak lwa'an.
Bi zem mes Tane zikhip golblanda-
mensa Israelsa de ngaya tabin hip dam tasïkïke,
Zen de hëndep denaban ïrïk gïn hïp.”
16 Dekam zep 24kam de teipsïn-teipsïn wenya in zen Alap mo dang gwën
nakon teinikin gwenan ëïk gwe hezak, hen Alap hap dawemna anakare
ola ban nolbla'ak,
17 “Bian Alap Soson Zini,
Em in Zen orep gwëka
hëndep angkam namae gwe'ara:
Ëe ama ebe hap dawemsa olbla'an,
sap Em angkam ere mo sërkam de sosonkam ema ïrïk gïnkïm kon gwesibir
hana'ara.

---

‡ **11:7 11:7** Otweran dowal hap de ola, emki pasal 13nak hlaun. § **11:13 11:13** “Eihya nakon” awe, Yohanis man ale gulku “sepersepulu”kam. * **11:14 11:14** Heiri in hap dena, Why. 8:13nak, hen 9:12nak.

18 Tïngan men zen Emsa tame da srëm gwek,
zen man Emsa u sal-sal në gweblak.
Hwëna angkam desa de karek tabin hip denak mes zaunun.
Hen angkam mes zaunun–
Em dikim juwen wenyaka klis gun hup denakye.
Hen Em dikim dawemsa golzimdin hip de yaklanak mes zaunun–
men zen ere mo ola ayang nul gwek,
hen men zen Emsa betek në gweblak,
sap bose nabare wenya,
hen sap bose srëm wenya.
Hen zisi dikim timbwas gun hup denak
angkam mes zaunun–
men zen okamana ansa karek nul gwekye."

19 Dekam zep ngatan zi mo langnak de Alap mo gola dalusuhuk. Dekam zep hen gol mwana in kon petina teipsï'ïk– Alap mo zi niban de ol aha-en gun nubare petina, mensa Musa Bak hap goltrëblakake. Dekam zep nglï angna zausun srëmkam ayang-ayang gwe song gweka, hen nglïna sërkam tadre tineka, hen es kwa-kwakna dekam zep o makan ïl tïka, hen jïngïl yala dekam zep mam enkam gwëka.

12

Yohanis kim wenya ban jalom yala ban akekake:

1 Dekam zep nglïnak owas yawala jowek, nen dikim zë Alap mo kalangsa tame gun hup. Ëe wesyaë hlauk, yakla nwesa bajusa de ala son makan ala sok. Zen bennak zauk ane'ak, hen nolak mire sigisa ala guk– dua-blas enkam de keis nibare naka.

2 Wenya in u nuban mes tangan trï-trï gwesïk. Zen man eisbir ane'ak, zep sang-sang hap hërhe gwe'ak.

3 Dekam zep hen aha owasna etan nglïnak jowek. Zen jalom makare dowal kal-kal yawal zë joweka– bun tangan nik. Zëno nola tuju enkam, hen nola kore hli-hlina dare taha-tap enkam. Zëno mire sigina hen nol jam en. Zëno kal-kala, san de syauknu kiye.

4 Jalomna in abala kim zep nglïnak de keisni aha hlïkna * kama san dep talal soneka. Dekam zep wenya in mo dang gwën nakon zau'un zaka– in zen eisbir ane'akke. Zen man eissibi'inka– walasna insa de jaha gwennak ala gweblan hap.

5 Wenya in zi walassa zep jaha gwek– Zen de tïngare zi aususa tatete tangankam ïrïk gïn hïp. Hwëna Walasna insa ki zep Alap mo dam taha nakore zi Alap osan dep al dabik– zëre mo komal tumnak dep.

6 Wenya in dekam zep zi srëm lang san dep heya gwek– langna mensa Alap zëbe hap hamal gulbirkike. Zëwe sa Alap mo dam taha nakore zini kara nul gwer– holona benna 42 enkam. †

7 Ngatan zi mo langnak dekam zep ëeijak. Alap mo dam taha nakore zi mo teipsïnnï Mikayel Bak jalomna in han hen zëno taha trï so gweblan zi niban golëeijaka.

8 Hwëna jalomna in zep golësin gwe hanaka, dekam zep desa zëre mo taha trï so gweblan zini in han ngatan zi mo lang nakon hëndep golëalsa soneka.

9 Jalom yawala insa ki zep hëndep okama san dep hiri da inek. Zen in zen– ëpba wanyana, men zen Adam ne Hawa neka orep boton sokaye,

* **12:4 12:4** "Aha hlïkna" awe, enlalana "satu pertiga." † **12:6 12:6** "Benna 42 enkam," Yohanis man "yaklana 1.260kam" ale gulku.

hen men zen tïngare okamanak de zi mo enlalana karek san dep li ta sone gwizimniraye. Zëno bosena “Dowal mo Kïgï.” Aha bosena hen “Zi Golliwe Bak.” Desa mes auhu-kama san dep hiri da inek– hëndep zëre mo taha trï so gweblan wenya ban.

10 Ki zebë hwëna sak– ngatan zi mo lang nakore ola mam enkam kim ëgu anek,
“Hë'ho! Angkam mes zaunun–
Alap dikim zëre mo hlïl irin wenyaka ngaya tabin hip denakye.
Alap mes angkam zëre mo sosonna goltreizimdi–
dekam de teipsïnkïm ïrïk gïn hïp denaye.
Hen mes anakan goltreizimdi,
‘Ëre mo Tanena an, Mensa
Israelsa de ngaya tabin hip gu-gubirida gwekke,
Zen sa ki teipsïlï.’
Sap men zen nëno mae mo aya-wal oso-walya
Alap mo nwenak
yaklam denaban kam denaban lamang ta gwibirki,
desa mes auhu-kama san dep nëralsa sonenan.
11 Sap nëno mae mo aya-wal oso-walya
mes dowal mo kïgïsa
Domba Tanena in mo kalkam alo da sonek–
hen Alap onakore ol dawemkam.
Sap zen ol dawemna insa tatem nyaubik,
hen juwen hap hom zënaka nolëinik gwe-gwek.
12 In zep tïngare ngatan zi mo langnak de wenya,
em ëisrip-sri gwen.
Hwëna okamanak de wenya hen hinak de wenya,
em ëngalap gwen,
sap dowal mo kïgïna mes ebon mae osan dep ati gwe ine zala.
Zen angkam man sërkam jal gwe'ara,
sap zen mes anakan tawa gwera,
‘Hare, aumwa hap dena angkam langanak homke.’ ”

13 Hwëna jalomna in kim tame gulku, “O hare, asa mes-am auhu-kamanak dep hiri dak,” dekam zep wenya in zen zi walasna jaha gwek, desa lun kon goltroka.

14 Hwëna wenya in hap mawana heir mo sï ala yawalsa desyabik– dekam de ihen hap, zëbe en hap de lang hamal gulbin sin dep. Zëwe sa Alap mo dam taha nakore zini kara nul gwer, hen jalomna insa sa langa dasïk gwer–holona benna 42 enkam. ‡

15 Hwëna wenya in desan dep heya gwek, jalomna in ëk nakon zep weyasa ho namwa yawal makan wëk gwibirki– zen de sap dong gun hup.

16 Hwëna langna iwe de kamana man wenya insa mas gwibik. Zen zep ho namwana insa ala gwibik. §

17 Dekam tangan zep jalomna in wenya insa sërkam jal gwibirki, dekam zep song gweka– wenya in mo auyan-tane walsya de golëeijan hap. Zen men zen Alap onakore ol dawemna tatem nolzauk gwenanke, Yesussu de zabeblan srëmkam, desa de golëeijan hap song gweka.

18 Jalom yala in hi alpnak zep zau'un zaka.

---

‡ **12:14 12:14** “Benna 42”na awe, desa Yohanis man ale gulku “tahunna dan-ahan, ahana ngïrïn ngam sonnak.” § **12:16 12:16** Yohanis zi makan okamana ansa kara gulku. Zep anakan awe ale gulku, “Okamana ëksa nga sok, desan zep ho namwana insa ala gwibik.”

13

Yohanis kim hi mwa nakore otweran nwe-mase makare dowala hla takake:

1 Ki zebë hwëna otweran dowal yala hla tak– hi mwa nakon kim hata se'an zaka. Zëno nola tuju enkam, hen nolak de hlina dare taha-tap enkam. Tïngare zëno hli-hlina mire sigi en naban, hen zëno tïngare mirena Alapsa de lamang tan ale en naban.*

2 Otweran dowala insa hla tak, san de tutul jal-jala kiye. Zëno tana bol ongkola blal-blala– san de beruang tana bol ongkola kiye. Utrum danna san de singa utrum danna kiye. Ki zep zë hwëna jalom yala in soson zemka zëbe hap golblaka– zen de zëno bose hap kïtak teipsïnkïm ïrïk gïn hïp.

3 Otweran dowala in mo aha nolak, san de tïn hïp de nëbok wei yawala kiye. Hwëna weina in mes at gwesïk. Zen in zep tïngare okamanak de zini desa ang në gweblak, sap man denggwan gweblak.*

4 Dekam zep jalom yala in hap boklena kom da gweblak– men zen zëre mo ïrïk gïnnï otweran dowala in hap golgublukaye. Hen otweranna in mo bosena anakan teip nulsuk gweblak, "Ahana hom tangan otweran dowala an han de apde ënna. Desa toton nara dep?– zereijan naye."

5 Alap man otweran yala in hap golblaka– dekam de zen 42 ben enkam ïrïk gïn hïp. Alap Zëna dekam nwe enkam zë kara ta gweka– kim dowala in zënaka boltere ta gweka, hen Alap Zënaka kim lamang ta gwekaye.

6 Zen dekam Alapsa sërkam lamang ta gweka. Hen zëno gwë gwenna man lamang gul gweka. Hen tïngan men zen ngatan zi mo langnak lowehe gwenan, desa hen man kïtak laman ta gwibirki.

7 Otweran dowala in dekam zep Alap zëre mo ïrïk gïn wenyaka golëeija gweka, hëndep timbwas ta gwibirki. Hwëna Alap dekam nwe enkam zë kara ta gweka. Zen zao nwe enkam ki kara ta gweka– kim kïtak bi gwibirki, sap tïngare zi ausuna, tïngare ïrïk gïn langna, tïngare ol ton gwibin wenya, hen tïngare sop zi ausuna.

8 Tïngare auhu-kamanak de zini sa otweranna insa betek në gweblal. Diki ahakon men zëno mae mo bosem-sesa Domba Tanena in mo bukunak ale dabir-zimk, zen molya. Sap zëno mae mo bosem-sena orep mes hëndep de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukunak ale dabir-zimk– auhu-kamana ansa de yang gulsun srëmnak. Hwëna dekam zep Domba Tanena in zëno mae mo kareksa de ngan gulsuzimdin hip tïlkï.

9 Zen in zep, eme i niban lowe he'anam, emki ësane gwen!
10 Kristus hup de jal hap de emsa bwinak yal gulnen hap de wenya,
emsa sa ki yal nulne gwer.
Nëbokkam de tameran hap de wenya,
emsa hen nëbokkam sa damera gwer.
Zen in zep, Alap mo hlïl irin wenya, em Yesussu de taïblïblannak tatem ëzauk.

Yohanis kim kama mwa nakore otweran dowala hla takake:

11 Ki zebë etan aha otweran dowala hla tak– okama mwa nakon kim wet so'an zaka. Zëno nola kore hlina dan-dan– san de domba mo nolak de hlina kiye. Hwëna zëno zaïrïnnï, jalom yala in mo zaïrïn nïban apdenak.

12 Hi mwa nakore dowala in zëre mo soson yawala kïtak zep bohë gulbluka– kama mwa nakon de wet son dowala in hap. Dekam zep zen

* **13:1 13:1** Why. 11:7; 17:7-9 * **13:3 13:3** Why. 17:9-13

zëre mo nwenak okamanak de zini kïtak tik-tik ta gwibirki– dekam de hi mwa nakore dowala in hap boklesa kom ta gweblan hap. Hi mwa nakore otweran dowala in, zen in men zëno nolak de nëbok wei yala at gwesïblïkke.

13 Okama mwa nakon de wet son dowala in, zen hen owas-owasna tïngare zi mo nwenak mamkam syal gwe-gwibirki. Zen hen syauksu gubirki– nglï nakon de kamanak dep ati gwezan hap.

14 Sap zen owas-owasna insa hi mwa nakore dowala in mo bose hap syal gwe-gwibirki, dekam zep auhu-kamanak de zisi anakare ola ban yasik ta gwibirki, “An Zen tangan– nëno mae mo Alap naye.” Zëbe nikip de yaklana hom tap gwe'anka, zep Alap nwe enkam kara so'anka. Okama mwa nakon de dowala in hen man yang tasïn dowalsa de syal gweblan hap gubiridaka– nonol otweran dowala in mo nwe-masekam, dekam de nëbok wei nakon de dawem gwen zini insa blikip gwesïblïn hap.

15 Kim yang tasïn dowala insa syal neisïblïk, ki zep okama mwa nakore dowala in gubluka, “Em ensasa gwen.” Dekam zep hëndep ensasa gweka, hëndep ola ton'anka. Yang tasïn dowala in dekam zep hen tameran hap gubiridaka– men zen zënaka de blikip gwesïblïn hap baes ta'akke. Dekam hen Alap nama nwe enkam kara tabi'inka– dan-ahare dowala in saye.

16 Kama mwa nakore dowala in hen tïngare zisi tik-tik ta gwibirki– nomorsa de zëre mae mo dam tahanak ahaksa mirenak makan tabir-zimdin hip. Zen tïngare zisi tik-tik ta gwibirki– sap mamna, betekna, kire-kire beya wenya, hen tahalha wenya, sap zi mo tana ïltïkïnnïk lowehe gwen wenya, hen sap kirenak de lowehen srëm wenya.

17 Dekam, nomorkam de ale tabiridan srëm wenya, zen bëjen kire-kiresa tokonak gon, hen ba maena bëjen pasarak lirak gun. Nomor-nomora in, zen gulk sun de ol blaoran makan. Zëno dam gulsunnu, hi mwa nakon de wet son dowal yala in mo bose, ahaksa zëno bose hap de nomor.

18 Zen in zep, enlala blal wenya, zen en sa dowala in hap de nomora insa dam nulsuk gwer. Sap nomora in mo dam gulsunnu, zi mo bose. Nomora in, zen 666.

14

Alap mo Domba Tane hap de ol, hen zëno bi gwibiridan wenya kip dena:

1 Kimë zë nama kara gwe'ak, ki zebë hwëna Domba Tanena hla tak. Zen Yerusalemk de kwatapna Sionk zauk ane'anka, hen zi beyam-byana 144 ribu enkam zë golëzau'unka. Zëno mae mo mirenak mes Eirzi-Bia yawal mo bosena ale dabir-zimk.

2 Ki zebë hwëna nglï san aukuna salsek– san de ho li yawal mo aukuna kiye, ahaksa san de nglï de mamkam tadren aukuna kiye. Hen san de zi beyam-bya mo jublandan gitar aukuna kiye.

3 Zi trana in Teipsïn Zini Alap mo nwenak tër ësesa da'ak. Dan-nër dan-nërkam de otweranna hen 24kam de teipsïn-teipsïn zini in hen man ësane gwe'ak. Zëno mae mo tërya in aha zi hom tawa nëblak hen bëjen tan. Diki 144 ribukam de zini mensa auhu-kama nakon Domba Tanena in ngan tasibirkike, zen en tawa nëblak, hen zen en de ta gwen hap dena.

4-5 Zi trana in, zen lalak enna, sap zen hom boton alap-alapsa ang neibirida gwek hen hom ëkahalo gwe-gwek. Zep zen Alap mo nwenak san de zi nungglina kiye. Zëno mae mo mip nakon boton ola hom tangan wet sok. Zen enho kles gwesïn srëmna. Insa kirekam ëlalak gwek, in zep Eirzi-Bia yawal hon zëno mae mo bosem-sena sërkam ëdawem gwek– tïngare ahakore wenya konye. Zen zep Domba Tanena insa ang në gweblanan–

men desan ki të gwendaye. Sap zen zen– zëre mo kalkam de ngan tasibin wenyaye.

Alap mo dam taha nakore dan-ahare zini kim hlauludakake:

6 Ki zebë hwëna etan ahana Alap mo dam taha nakore zini hla tak. Zen man gulk tangan san ihe nasen'an haka. Zen Alap onakore ol dawemsa gol ha'an zaka, hen ol dawemna in hëndep denaban sa lwa gwer. Ola in tïngare okamanak de zi ausu hap dena– sap tïngare sop nwe-mase zi ausu, hen tïngare kirekam-kirekam ol ton gwibin zi, hen sap tïngare ïrïk gïn langnak de zi hip dena.

7 Zen ol mamkam gu ane gwe'anka,

"Alapsa em aïrïblan, hen zëno bose ensa em teip gulsuk gweblan, sap angkam mes zaununm– Zen dikim zisi klis gun hup denakye. Boklena kom la gweblak– men Zen nglïna, kamana, hina, hen ho nwena kïtak yang tabirkiye."

8 Etan ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini zertro kïnzïka. Zen man anakan isrip-sri gwe ine nasen gwe'anka,

"Ë yala Babel mes timbwas gwera! Mes timbwas gwera– men zen tïngare zi aususa kahalo soson enkam dikim lowehe gwen hap mamak ta gwibirkike, san de ho mamaksa de otdebinni kiye. Zen zep Alap ë yala insa kareknak drënera." *

9-10 Etan ahanik zertro kïnzïka, ki zep ol mamkam gu ane zaka,

"Zini men zen de otweran dowal yala insa blikip neisïblï'ak, hen zëno nwe-masekam de yang tasïn dowala insa, desa hen sa Alap kirekam de kareknak kang gulu. Hen kirekam, men zen dowal yala in hap de nomorsa zëre mae mo mirenak ahaksa tahanak ale dabi'ik, desa hen sa kirekam de kareknak kang gulu. Zen kïtak sa Alap onakore hëp nabare zitan hona notdebir, hëndep Alap mo jalak sa lowehe gwer– sërkam de syauk bla sal-salak. † Zao sa Domba Tanena in Alap mo dam taha nakore zi niban zikara ta gwibiri.

11 Syauknu in zen de karek ta gwibi'ik, zëno butna hëndep denaban sa sewese gwer. Ni tanna banakan dep, sap zen kam denaban gwëram denaban zausun srëmkam sa Alap mo jalak lowehe tine gwer. Sap zen otweran dowal yala hen zëno nwe-masekam de yang tasïn dowala in han blikip neisïk gwizimk, hen zëbe hap de nomorsa zëre mae hon ma-makan dabik."

12 Zen in zep, Alap mo ïrïk gïnnïk de bïtï gwen wenya, em tatem ëzauk. Alap mo ol san de ang ta gwennak hen Yesussu de taïblïblannak, zëwe en em tatem ëzaun.

13 Ki zebë hwëna ngatan zi mo lang nakore ola etan salsek– ahanik kim anakan gu aneka,

"Ansa emki ale gun: Angkam man kon gwesïk hana'an, hen hëndep kirekam sa lwa zahe gwer. Tïngan men zen Bian Yesus onak de tatem ëzaunnuk juwe gwe'ak, zen hë'ho gwibinnik sa lowehe gwer."

Ki zep hwëna Alap mo Enhona ding gulbluka,

"In eiwa! Zen sa zëre mae mo syal dohon-honna nolzausul. Zen hwëna hë'ho gwibinnik sa lowehe gwer, sap zëno mae mo syala kore eini awe sa mamkam nulin gwer."

---

* **14:8 14:8** Ë yala "Babel "kam, Yohanis ë yala Roma mo bosesa gol ëweka. Emki 1Ptr. 5:13nak baca gun, hen zao de otde ale naban. † **14:9-10 14:9-10** "Sërkam de syauk bla sal-sala" in, desa "belerang"kam Amber olkam li nul sone gwenan. Belerangna zen lau-lau kire-kire, yong-yongna, hen desa de syauknuk tul sonenkam, nabakam hïtïl gwenan hen sal-sal gwe-gwenan. Zëno asena karek tanganna.

Yohanis kim okamanak de Alap mo nganak de ei nika tarannak kara tabirkike:

14 Ki zebë etan hlauk– but ngap-ngapna kim wet so kïnzïk. But tahanna
iwe zen nikin ane'anka– san de Zi Tanganna kiye. ‡ Nolak emaskam de
mire sigisa ala gulku. Tahakam nëbok gwa ben-bensa gwirenka.
15 Ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini ngatan zi mo
langnak de Alap mo gola kon te so zaka, ki zep but tahannak de Zini insa
takenblaka,
"Nëbokna inkam emki okamanak de gandum dansa taran, sap mes bïl
gwera hen taran hap denak mes zaul."
16 Ki zep butnak de Zini nëbokna inkam okamanak de eini tanka.
17 Ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini te sokïn zïka–
ngatan zi mo langnak de Alap mo gola kon. Zen hen nëbok gwa ben-bensa
gwirensï'ïnka.
18 Ki zep hwëna etan ahanik Alap mo gol homannak de kals alp nakon
te sokïn zïka– men zen kalsnak de syauk blana kara ta gwendake. § Zen
ki zep ol mamkam nëbok gwiredan zini insa takenblaka,
"Okamanak de angguru mes bïl gwera. Emki taran."
19 Dekam zep nëbokna inkam okamanak de anggur danna tim nikon blom
tan daka, ki zep kaso hul gunnuk yal ta seka– zao de tanakam de zaublun
dankam na tan hap. Alap orep mes kaso hul gunnu insa hamal gulku–
men zen zëre mo jalak lowe he'akke, desa de zë karek tabin hip.
20 Anggur danna in ë yala in mo alpnak tanakam de zaublun dankam
na dak, dekam zep kon zi kala ho mo kim tinek– langana 300 kilometer
enkam. Olk san dep de akabinkim, tatekna dua meterak man golek de
gwek.

15

Yohanis kim Alap de aumwa hap okamasa timbwas gunnuk hlaulkuke:

1 Ki zebë hwëna etan sërkam de owasna ngatan zi mo langnak hlauk,
hëndep ama tenggwanbi'ik. Ëe Alap mo dam taha nakore zisië tuju enkam
hlauludak. Alap mo golak ëzau'uk. Zen Alap mo aumwa hap de timbwas
gunsu okama san dep kap nul ha'anzak. Aumwa hap de timbwas gunnu
in mo hyanak, zen dekam sa Alap mo zi hip de jala zausul.
2 Ki zebë hwëna hi yawal makare naka hlauk. Zëno nwe-masena san de
syauk nuban de siri nën kacana kiye. Hi alpnak iwe zini man ëzau'uk. Zen
men zen hi mwa nakore otweran dowala insa * hen zëno nwe-masekam de
yang tasïn dowala ban betek neizim srëm gwekke, hen otweran dowala
in mo bose hap de nomora insa hwa nulsukke. Zen gitar makare naka
deirensï'ïk– mensa Alap kap tazimkike.
3 Zen man Alapsa de isrip-sri gweblan hap de tërsya da'ak– men kirekam
hen Israel mo auyan-azana dakke, in kim Musa Bak gwiswe sonekake.

---

‡ **14:14 14:14** Yesus Zënaka Ibrani olkam "anak manusia"kam gu gweblaka. Desa Orya olkam "Zi Tangan"kam li nul sone gwenan, sap Ibrani olkam "walas"kam de enlalana zëwe hom. Yesus kirekam Zënaka gu gweblaka, sap Zen man enlala gweka– men dekam Daniel Bak hamal hap Zënaka ngatan zi mo langnak hla takake. Daniel man anakan (Dan. 7:13-14) ale gulbluka, "Ëe ama ngatan zi mo langnak zisi hla tak– san de zi tanganna kiye." Ahaksa, san de "anak manusia"na kiye. Zep hen kirekam, zini mensa Yohanis but tahannak hla taka, san ha totore zi tangan? San ha Yesus Zënaka mes yap? § **14:18 14:18** Kalsnak de syauksu de kara ta gwen hap de dam taha nakore zini in hap de ola hen ki– Why. 8:3-5nak. * **15:2 15:2** Why. 13:1-8

Tërya in hen Alap mo Domba Tane hap man dakastï'ïra. Zen a kirekam mo da'akye:
“Bian Alap Soson Zini,
eno syal gwibinni dawem enna hen mam tanganna.*
Em tïngare zi ausu mo Teipsïnnï.
Eno enhona dam-dam enna,
hen Em taïblïblan tanganna.*
4 Bian, Emsa nara dep?– aïrïblan srëm naye.*
Hen nara dep?–
eno bosesa de teip gulsublun srëm naye.
Sap Em en tangan lalakna.
Tïngare zi ausuna dawemsa de ebe hap gol gweblan hap sa yaïng gwe-
gwezal.
Sap angkam mes dam gwesïnïn:
Eno zisi de syal gwibinni dam-dam en tangankam.”*
5 Zen kim hya gwesïk, ki zebë hwëna akesek: Ngatan zi mo langnak de Alap mo gola talusun nik lwa'an haka– men dekon tangan Alap Zëna ïrïk gïl gwenan halake. Gol mwanak iwe hen deyolkam de gola ama zë hlaulsek– men kire naka hen orep Alap Musa Bak hap goltrëblakake.
6 Tujukam de Alap mo dam taha nakore zini in dekon zep tujukam de aumwa hap de timbwas gun nuban nolëte so gwezak. Zëno mae mo pakeanna ngap-ngapna hen angtan-angtanna. Zëno mae mo emaskam de bitina dak-dakna, hëndep bik dannak hatak.
7 Dekam zep dan-nër dan-nërkam de otweran makare zini in ahanik emaskam de pancina zëbe mae hap kap tazimki. Pancina in mes Alap mo jalkam ëbeya gwek– hëndep de gwën Zini Alap mo jalkam.
8 Alap man dekam zëre mo ngatanna hen sosonna sërkam goltreizim'inka, zen in zep dekam zëno gola in butna sërkam taïl gï'ïnka. Zep dekam zini toton banakan dep?– gola iwe de tïnnï, tujukam de timbwas gun hup dena insa de okama san dep hlei yulsuk irin srëmnakye.

16

Yohanis kim hamal hap hlaulkuke– tujukam de Alap mo aumwa hap de timbwas gunnu insa:

1 Ki zep Alap zëre mo gol mwa nakon ol mamkam gubiridaka:
“Tujukam de Abon onakore jala bare panci hona insa em okama san dep hlë-hle tasïk irin.”
2 Nonol zini ki zep hëndep gwë halka, ki zep hëndep panci ho zemka okama san hlei yulsuk inki. Dekam zep tïngare zini men zen otweran dowal yala in mo nomora mirenak ma-makan dabik ëkwae-kwae gwek, hen men zen yang tasïn dowal zem insa betek në gweblakke.
3 Zao de zini ki zep hen panci ho zemka hinak hlei yulsuk inki. Hina dekam zep kal kakak hap jowek– san de zi tok mo kala kiye. Dekam zep hinak de kirekam-kirekam otweranna kïtak juwesïk.
4 Zao de zini ki zep hen panci ho zemka weya-weya san hen ho-nwe ho-nwe san hlei-hli guludaka. Tïngare weyana dekam zep kal hap ëjowendak.
5 Ëe dekam zebë Alap mo dam taha nakore zisi ahanaka salblak– men zen tïngare weyana ïrïk gïlï dakake, zen kim gu aneka,

* **15:3 15:3** Kel. 15:1; Mzm. 111:2 * **15:3 15:3** Mzm. 145:17 * **15:4 15:4** Yer. 10:7 * **15:4 15:4** Mzm. 86:9-10; Yer. 10:7

“Hare eiwa, Alap Em in Zenke– enho dam-dam Zi niye. Em angkam gwë'ara hen orep mes gwëka. Karekna ansa tak gulzim innira man tangan dakastïlïn.
6 Zen mes ere mo hlïl irin wenyik mo kala hen ere mo olsa de ayang gul gwizimdin hip de zi mo kala hlei-hli nul gwek, zep angkam Em kalsa de otde gwibin hibe gubiridanda. Kirekam man tangan zëbe mae hap dakastïlzimnin.”
7 Ki zep hwëna zi beyam-byana men mo ola Alap mo golak de te kïl tru tasïk gweblan meja ïltïkïn nïkon anakan wet sok,*
“Bian Alap Soson Tangan Zini, eno auhu-kama zisi de karek tabinni aïrïs tangan, hen man tangan dakastïlïn!”
8 Hwëna ki zep dan-nër dan-nër zini panci ho zemka yakla nwenak hlei yul guku. Yakla nwena dekam zep sërkam tangan sal-sal gweka– zëno sal-sala in hap dikim zi sop nik ëtaîblïn-taïblïn gwen hap.
9 Dekam zep hëndep zini yakla sal-sal hap sopna ëtaïblïn-taïblïn gwek. Zen dekam zep hen Alap mo bosena lamang nul gwek, sap Zen Zen karek-karekna insa lup gul sonezimki. Zen man ki sap karekna insa noltowe gwek, hwëna hom kim zëre mae mo karek-karek nakon ëhale gwe'ak, hwëna zen dekam hen bëjen Alap mo bosena anakan teip gulsublun “Alap, Em eiwa teipsïn tanganna.”
10 Hwëna aha-ere taha-tap zini in ki zep panci ho zemka otweran dowala in mo ïrïk gïn ë yalak hiri gul inki. Dekam zep tïngare otweran dowala in mo ïrïk gïnnï kawesïk. Zëno ïrïk gïn zini dekam zep aïrïn hïp en sunu ëjak-jak gwek,
11 hen dekam zep etan ngatan zi mo langnak de Teipsïn Zini Alapsa lamang da gwe'ak, sap kawesïnnï inkam zëno mae mo kwae-kwaena sërkam ësang-sang gwek. Hwëna zen dekam hen hom tapbla nuk– zëre mae mo kirekam-kirekam jal-jal gulin hala seran naye.
12 Zao de zini ki zep hen panci ho zemka weya yawala Efrat mo ananak hlei yul guku. Weyana in dekam zep sasa gwek. Zen mae hap ki lwak: Eijannak dikim yakla hata sezan nakon teipsïn-teipsïn nik yaïng gwezan hap.
13 Hwëna dekam zebë dan-ahare dowal karekna hlauludak. Zëno mae mo nwe-masena san de blina kiye. Ahana jalom yala in mo ëk mwa nakon wet so zaka, ahana hi mwa nakore otweran dowal yala in mo ëk mwa nakon wet soka, hen ahana okama mwa nakore dowala in mo ëk mwa nakon wet soka– in zen boton gwekake, “Ëe an Alap mo olsaë ayang gul gwizim'in.”
14 Bli makare dowal-dowala in mae hap dena: Zen de owas-owassa syal gwe-gwibin hip. Zen sa tïngare langnak de teipsïn-teipsïn zi nik dep tagal gulsundan hap sek gwenda gwer– dekam de Alap mo yakla yawalak Alap zëre han zereijan hap.
15 Emki ëenlala gwen Yesus mensa hamal hap anakan gu-gubirida gwekake,
“Ëe sowë zi mo kim asa hatazal! Em in zen salok-salokkam asa kara ë gwebla'an, em hë'ho gwibinnike lowehe gwe'an. Hen kirekam– em in zen Asa de hut tu ane gun hup dawemkam kara ë gwebla'an. Ere mae mo pakeanna dawem enkam kara la gwibik. Ki hwëna mumuk ennak de Asa hut so gublunkam, ki irkan esa sahera ban ëzaul.”*

* **16:7 16:7** Why. 6:9-11; 8:3-5 * **16:15 16:15** Salok-salokkam de lowehe gwen hap dena, emki Luk. 12:35-48nak hlaun. Pakean dawem mo dam gulsunnu, emki Why. 19:8nak hlaun.

16 Bli makare dan-ahare dowala in dekam zep okamanak de teipsïn-teipsïn wenyaka eijan hap tagal nulsuk– lang bosena Ibrani olkam “Harmagedonk.”
17 Zao ki zep Alap mo dam taha nakore zini tujuna panci ho zemka okamanak de asesenak hlei-hli gulu daka. Dekam zebë etan Alap zëre mo ola sak– ol mamkam kim gu aneka,
“Ano jala angkam mes tap gwe henan.”
18 Dekam zep nglï angna zausun srëmkam ang ta tineka, hen nglïna sërkam tangan tadre tineka, hen sërkam de jïngïl yala dekam zep gwëka. Nonol zi yang tasïn nïkon, hom mae kirekam de jïngïlï gwëka. Jïngïlï in karek tangankam dena.
19 Ë yala Babel † dekam zep hlang-hlang gwenkam hëndep dan-ahan nëk, hen okamanak de tïngare langnak de ë-ëna kïtak zep ëtimbwas gwek. Sap tïngare ë-ënak de zini mes ë yala Babelk de zi mo kim karekna nulin halasen gwek. Zëno mae mo karekna man tangan taman kïnïk, in zep Alap kirekam zëre mo jala bare wiklom hona insa de otdebin hip golzimki.
20 Jïngïlï in hap zep tïngare hinak de kama-tek kama-tekna langa san dep ëese-sek gwek, hen tïngare kwatapna hen man ëjek-jak gweka.
21 Dekam zep es kwak yawal-yawala o makan ïl tïka– zisi dikim karek tabin hip. Aha-ere kwakna zëno dohonna lima-pulu kilogram enkam. Zini dekam zep Alapsa lamang dak– insa es nabare ona sërkam ïl tïkake.

17

Gulk sun de ol blaoranna an, kahalo soson we yawal hap dena:

1 Zen kim hya gwesïk, ki zep ahanik in zen tujukam de Alap mo jala bare panci hona okamanak hlei-hli dasibirink abon onak hata zaka. Ki zep zë asa gublu zaka,
“Haen. Ëe asa kahalo soson we yawalsa ebe hap goltrëblal– men desa sa Alap sërkam karek guluke.”
Hwëna eiwakam de kahalo soson wesya hom enlala gwibirki. Hwëna ë yawala Babelsa ki enlala gweblaka– in zen weya yawal alpnak lwa'arake.
2 Auhu-kamanak de teipsïn-teipsïn wenya man zëno mae mo lowehen san ang ta gwek– boton yang tasïn alap-alap osan dep de ang ta nasen gwenkam. Zep zen Alap mo nwenak man lowehek– san de kahalo soson we walya kiye. Bëjen aha-ere zi niban ën. Okamanak de zini dekam zep desan ang ta gwek, hëndep zep ëmamak gwe-gwek– san de ho mamaksa de otdebinni kiye.
3 Ki zep hëndep Alap mo Enhona asa bi gweblaka, dekam zep hëndep Alap mo dam taha nakore zini in asa zi srëm lang san dep zersong gweka. Zao zebë wenya hlauk. Otweran dowal tahan dannak nikin ane'ak. Otweranna in, zëno sopna, ok eis kal-kal makarena, hen zëno timni Alapsa de lamang tan bosemse alekam mes sowehek. Otweranna in mo nola tuju enkam, hen nolak de hli-hlina dare taha-tap enkam. *
4 Wenya in bajuna hen ok eis kal-kal makare naka ala sok– sam dan kïl makare naban de siri nën naka. Hen zen mes sërkam wër gwek– emaskam, kirekam-kirekam kaso lïlïngtïn nïban hen sasyan naban. Tahakam anggur ho nabare sondosa zirensïk– emaskam de syal gwibin nika. Hwëna zen anggur ho tangansa hom. Hwëna zëno dam gulsunnu, zëre mo kirekam-kirekam karek hen zëre mo kahalo-kahalo nakore karek.

† **16:19 16:19** Ë yala “Babel ”kam, Yohanis ë yala Roma mo bosesa gollëweka. (1Ptr. 5:13; Why. 14:8-11) * **17:3 17:3** Kirekam de dowal hap de ola emki Why. 13:1-8nak hlaun.

5 Mirenak de alena hen ki– anakare gulk sun de ol blaoran naban, “Ëe
an Babel Bak, tïngare swi soson hen kahalo soson wenyik mo ane.”
6 Ëe dekam zebë tame guk, “Zen ansa anggur hona otde gwenan, zen
anggur ho tangansa hom. Zen zi kalsa otde gwenan. Kala in Alap mo
ïrïk gïnnïk de bïtï gwen wenyik mo kal– mensa Yesus hon de tatem ëzauk
gwennak damera gwekke. Wenya in zep gwë gwenan– san de ho mamaksa
de otde gwenna kiye.”

Kimë zë wenya insa kara gu'uk, ama zë sërkam tenggwanbi'ik.

7 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in ki zep asa gubluka,

“Em basae tenggwanbi'ira! Zen in gulk sun de ol blaoran makan. Hwëna
ëe anik dawemkam ebe hap srip gulsubluk– nol beya nabare otweran
dowal yala in hap denaka, hen wenya in zen zëbon nikin ane'anke, zëbe
hap denaka.
8 Otweran dowala in orep man sap okamanak ngaya gweka, hwëna
angkam hom. Zen nabakam sa etan juwen zi mo lang nakon sewese
zala. Okamanak de zini hla tankam sa denggwanblal, sap zen jek-jak
gwen nakon sa etan jowe zala. Hwëna Alap mo Domba Tane sa nabakam
etan hëndep denaban timbwas tala. Tïngare zini molya dowala insa
denggwanblak. Hwëna diki auhu-kamana ansa de yang gulsun srëmnak
men zëno mae mo bosem-sesa ale dabir-zim srëm gwek hëndep de
ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukunak, zen zen en
sa denggwanblal.

9 “Enlala blal wenya, zen en sa otweran dowala in hap dena dam nulsuk
gwer: Tujukam de nola, zëno dam gulsunnu, zen tujukam de kwatap bete-
tek, men zëwe wenya in nikin gwenanke. † Tujukam de nola in hen, zëno
aha dam gulsunnu, tujukam de teipsïn-teipsïnnï.
10 Teipsïn-teipsïn wenya in, aha-ere taha-tap enkam mes juwe gwek.
Ahana nama ïrïk gï'ïra, hen ahana nama hom hata'ara. Zen kim de hata'an
zaka, zen hen molya holokam ïrïk gïlkï, ki sa hen tïlï.
11 Hen otweran dowala in zen de juwen zi mo lang nakon etan ngaya
gwen hap sewe se'an zaka, zen kim orep gwëka, zen tujukam de teipsïn
wenya men zen lowehe gwek, dekam hen man teipsïnkïm gwëka. Zen
zëno mae mo ahana. Zen kim de etan jowe'an zaka, zen sa etan dekam
teipsïnkïm ïrïk gïlï. Zep sa tim dir, ‘An teipsïnnï delapanna.’ Hwëna zen
hen molya holo gweka, ki sa hen timbwas gwera.
12 Nola kore hli-hlina insa dare taha-tapkam hlauludala, zen hen dare
taha-tapkam de teipsïn-teipsïnnï. Zen angkam nama hom ïrïk nï'in,
hwëna zen otweran dowala in mo alp nakon sa srën-srënkam de langnak
ïrïk nïlidal. Hwëna zen hen holokam molya ïrïk nïlidak. ‡
13 Dare taha-tapkam de teipsïn-teipsïn wenya in, zen sa enlalana aha-en
dal, hëndep zep sa zëre mae mo ïrïk gïnnï otweran dowala in hap tapbla
nulblir.
14 Otweran dowala in sa Alap mo Domba Tanena in han zereijala. Hwëna
Domba Tanena in zëre hon de ang ta gwen wenya ban sa zitimbwas tabiri.
Sap Domba Tanena in Zen– Teipsïn Zini Bian. Hen Zen tïngare teipsïn zi
mo Teipsïnnï. Men zen Desa ang nëbla'an, zen Zëna mensa hlïl inkike hen
kwang guludakake, hen men zen Zëbon onak tatem ëzaukke.”

---

† **17:9 17:9** Otweran dowala insa de dam tasïnnï, zen etan ë yala Roma, sap Romasa zen tujukam de kwatap tahannak gola daublu anek. ‡ **17:12 17:12** Yohanis man awe ale gulku, “Zen aha-ere jam enkam sa ïrïk nïl.” Zëno gulk sun de enlalana, “Zen molya holokam ïrïk nïk.”

15 Ki zep etan Alap mo dam taha nakore zini in asa ë yala Babel hap denaka gubluka,

"Weya yawala insa kahalo soson wenya in mo alp san hlaulu,* zen hen weya tangansa hom. Zëno dam gulsunnu, zen tïngare zi ausu, tïngare kirekam-kirekam sop nwe-mase zi ausu, hen tïngare kirekam-kirekam ol ton gwibin zi ausu.

16 Hwëna otweran dowala in hen nola kore hli dare taha-tap zem in han sa lamkam kahalo soson wenya insa jal neibir, hëndep zen sa zëno kire-kirena alal dabir hen sa irkare nul. Zen sa hëndep zëno ninni dwinbir, hëndep tokna syauknuk sa ang nulsul.

17 Zen Alap Zën sa kirekam de enlalana ing ta sonezimdi– zëre mo dwam gwibin sin dikim syal gwibin hip. Zen in zep sa dare taha-tapkam de teipsïn-teipsïn wenya in zëre mae mo ïrïk gïnnï otweran dowala in hap tapbla nulblir. Zen dekam otweran dowala insa sa betek nëblal, hëndep mensa Alap kirekam de syal gwibin hip hamal hap gubiridaka mes ki su nulsonek.

18 "Hen kahalo soson wenya insa hlaulu, desa de dam gulsunnu, zen ë yawala in zen langna beyakam ïrïk gï'ïnke." §

18

Yohanis kim hamal hap hlaulkuke– ë yala Babel de timbwas gwen hap dena:

1 Ki zebë hwëna etan Alap mo dam taha nakore zini hla ta guk– ngatan zi mo lang nakon kim ati gwe'an zaka. Zëno sosonna mam tanganna, hen zëno timni ngatan tanganna. Dekon okamana hëndep man tangan ngatan gwek.

2 Ol mamkam zep isrip-sri naban gu ane zaka,

"Ë yala Babel mes timbwas gwera. Zen mes timbwas gwera– men zen bolte-bolte gwe-gwekaye! Angkam kirekam-kirekam dowal-dowal karek-karek en zë lowe he'an– hen kirekam-kirekam mawa karek-karek naban, zini mensa hwa dasïk gwibirinke.

3 In aïrïs, sap tïngare zi ausuna mes ë yala in mo lowehen karek san ang ta gwek, in zep ho mamaksa de otdeblanda gwen makan ëmamak gwe-gwek. Zen zëre mae mo boton yang tasibin alap-alapsa de ang gwibirida gwen hap wan-wan da gwibik. Zep tïngare zi ausuna mes Alap mo nwenak ëkun gwek– san de kahalo soson we walya ban de swi ënna kiye. Okamanak de teipsïn-teipsïn zini, hen kire-kiresa de lirak ta gwibin hip de zini man ë yala iwe kire-kirena lirak da gwibik. Zep ë yala in mo sërkam de hole-hle nakon, zëno mae mo te-alana ëbeya gwe-gwek. Zep zen ë yala in mo lowehen karek san ang ta gwek."

4 Ki zebë etan ngatan zi mo lang nakore ola salsek kim anakan gu aneka,

"Haen, ëre mo bi gwibin wenya, em dekam ëna in kon wet so gwek! Zëno mae mo karek-karekna in mana ebon mae onak hliminnink, hen kareksa ema apdekam deban mae hla kulink!

5 Sap ëna in mo karek-karekna man tangan bwang gwenkam nglïnak de hatan hap alp gwe'an, hen Ëe ama zëno mae mo kirekam-kirekam jal-jala aïtbir-zim'in.

6 Men kirekam ëna iwe de zini ëre mo walasna karek da gwibik, dikire desa hen kirekam karek dabik, hwëna zëbe mae hap etan sërkam mas

* **17:15 17:15** Why. 17:1; 16:19 § **17:18 17:18** Yohanis kim ansa ale gulku, Roma dekam langna beyakam ïrïk gïk.

ulzimk. Zen hëp nabare wiklom hosa aha zi hip nol gwizimk, zep dikire zëna hen kiresa sërkam tangan notdebik.

7 Zen man menkam ëbolte-bolte gwe-gwek, zep angkam zëno mae mo enlalana dikire dowe hana gwek. Zen menkam tahalha srëmkam lowehe gwek, zep angkam zen dikire ngalap naban lowehe gwek. Zen man zënaka nenbirida gwek, ‘Ëe an tïngan teipsïn-teipsïn enna. Ëe molyë ëtahalha gwek, hen ëe molyë we sem mo kim gona tak.’

8 Zen in zep, sap zen kirekam ëbolte-bolte gwe-gwek, zen zep sa aha-ere yaklakam Abon onakore hëpna hla nul– enlala dowe hanan hap dena, usak yala ban de lowehen hap dena, hen juwen hap dena. Zen sa syauknuk ëhweistïl, sap Ëe an Bian Alap Soson Zi nikë kirekam karek tabi'in!”

9-10 Kim ë yala Babel hweistï'ïnka, auhu-kamanak de teipsïn-teipsïn wenya men zen ëna iwe kire-kirena lirak da gwibik, hen zëwe de zi mo lowehen san ang ta gwek, zen langa nakon butna sewennak kara nuk. Sal-sal aïrïn hïp hom zë ëgolek de gwek. Zen zep bunnu nawabik hen anakan sei gona ta'ak, “Ali tol! Kwasang! Ëna in menkam teipsïnnï hen tatete tanganna, hwëna aha-ere jamkam mes tol hwei-swis gwenda!”

11 Auhu-kamanak de kire-kire lirak ta gwibin zini hen ë yala insa gosa dablak. Sap aha ëna kirena hom– zao de etan kire-kiresa lirak ta gwibin hip denaye.

12 Sap menkam kire-kirena insa bulkum lirak ta gwibin hip kap dahal gwezak–
emas nakore kire-kirena, perakkam dena,
kaso lïlïngtïnnï, sasyan dawemna, hen kaen ngap-ngap dawem-dawemna,
ok eis makare kal-kala, hen sam dan kïl makarena, hen ahakon sin-sin tangan wenyaka.
Tenya kore kire-kire syal gwibinni hen ki lop dahal gwezak–
sap te irase dawem nabare tenya korena, hen sap sërkam de nwe awes tenya korena.
Ahakore kire-kirena zen srin makare ngap-ngap naka,
hen tembaga nakorena,
hen besi nakorena.
Hen ahakon kaso nwe-aweskam de syal gweblan dankam dena.

13 Tembanena hen menkam zëwe lirak da gwibik–
sap minyak, tepung dawem, hen gandum dan, sap kayu manis, hen tembanesa de dërek gun hup de kire-kirena.
Anggur hona hen ki.
Irase dawem nabare kire-kirena hen ki lirak da gwibik–
sap tim hip dena, hen ang gun hup dena.
Zen hen menkam otweran zahona man zë lirak da gwibik–
sap sapi hen domba.
Zen hen kudana lup nulhal gwezak– hëndep ahakon kereta zeban.
Hen zini man hen dahyohal gwezak– te-ala hap de zë lirak tabin hip, dekam de zëbon mae tana ïltïkïnnïk ëbabu gwe-gwen hap.
Hwëna angkam banak molya kirekam lirak da gwibik, sap ë yala in mes timbwas gwera.

14 Kire-kire lirak ta gwibin hip de zini in ki zep ëna insa enlwan hap nenblak,
“Sërkam de dawem kire-kirena mensa sap zini bi gweblandan hap dëblanda gwenan, zen mes tol ebon mae onakon ëjek-jak gwenda. Ali tol! Eno mae mo te-ala mamkam de lop tan kire-kirena mes tol zalta dep ëhwei-swis gwenda. Em molye etan hla landak.”

15 Zep kire-kire lirak ta gwibin zini men zen te-alana ëbeya gwe-gwek ëna
iwe de lirak ta gwibinkim, zen langa en nakon ëzauk– syauk sal-sal aïrïn
hïp. Zen man anakan gosa dabik,

16 “Ali tol! Ë yala in, kwasang tol! Zëwe de zini menkam kaen dawem-
dawem ensa alala da gwek– dawemkam de ngap-ngap naka, hen ok eis
makare kal-kalaka, hen sam dan kïl makare naka. Zëno mae mo wër gwen
hap de kire-kirena menkam dawem-dawem tanganna– sap emaskam dena,
sap kaso lïlïngtïnnï hen sasyan dawem-dawem maena.

17 Hwëna aha-ere jamkam kire-kirena in mes tol ëhwei-swis gwenda.”

Bul bina, hen golësek gwe-gwen hap de wenya, hen zëwe de syal ta gwen
wenya, hen kïtak men zen buluk ang ta gwek, zen hen kirekam langa en
nakon ëzauk.

18 Kim syauk butna insa sewe sennak hla nuk, zen hen ë yala insa gosa
dabla'ak– mae hap, “Okamanak ahana hom– kirekam de ë yawalaye.”

19 Zen dekam zep bunnu nawabik– anakare sei go naban,

“Ali tol! Ë yala in, kwasang tol! Zëwe de zini te-alana sërkam de beya
tanganna. Ëe zebë kire-kirena desan dep kap lahal gwek– lirak ta gwibin
hipye. Ëe hen dekam zebë te-alana ëbeya gwek. Hwëna zen mes tol aha-
ere jamkam hwei-swis gwenda.”

20 Hwëna Alap mo dam taha nakore zini in * kim kirekam hlaulku,
dekam zep tangan anakan isrip-sri gweka,

“Ngatan zi mo langnak de wenya, em ëisrip-sri gwen, sap Alap mes ë
yala insa timbwas tanda! Alap mo ïrïk gïnnïk de bïtï gwen wenya, hen
em in zen zëre mo ola ol halada gwek hen ayang ulida gwekke, em kïtak
ëisrip-sri gwen! Sap ëna iwe de zini man emsa karek da gwibik, zen in
zep hwëna Alap desa heip guluda.”

21 Ki zep hwëna ahanik Alap mo dam taha nakore zini soson tangan nik
kaso yawala gul ineka– sërkam de dohon-hon tangaran naka. Ki zep hinak
tak gul ineka. Zen man hen anakan gu aneka,

“Ë yala Babelsa an kirekam sa Alap zer anera, hëndep karekkam sa tak ta
inera, hëndep sa jek-jak tala.

22 Zëwe molya etan gitar maena nyublandak,
hen sulingni molya nenblandak.
Sramin aukuna hen molya etan zëwe ësane gwek.
Sap men zen kire-kire dawemna syal nëblanda gwek molya zë etan
lowehek.
Hen gandum dan maesa de ïls tï gwibin aukuna molya zë etan ësane gwek.

23 Lampu ngatanna hen molya zë etan kara dak.
We-zi daresa de oto sonnak de isrip-sri ola molya zë etan ësane gwek.
Zëwe de kire-kire lirak ta gwibin zini man tangan sap okamanak ëteipsïk
gwek,
hwëna zëno mae mo meiyerak de hlaun zini hen man boton owas-owassa
syal nei gwibik,
hëndep zep okamanak de zini kïtak gwi nulsukink.

24 Sap zen Alap mo olsa de ayang gun hup de zisi hen Alap mo hlïl irin
wenyaka tïngare lang san dameranda gwek, zep sa Alap ëna iwe de
zi hip zëno mae mo kala ngëro gulzimdi.”

* **18:20 18:20** Why. 18:1-2

19

1 Zen kim hya gwesïk, ki zebë hwëna ngatan zi mo lang nakore zi beyambya de ol mamkam ëtakeran ola anakan sak,
“Haleluya!* Nëre mae mo Alapsa nen boltere tan,
sap ëngaya gwen hap dena hen sosonna kïtak Zëbon onak.
Zen en teipsïnnï.
2 Sap zëno zisi de klis gunnu dam-dam en tangankam.
Bëjen mae tautek gun.
Zen mes ë yala Babelsa hëp tyaka,
sap zëwe de zini tïngare zisi yang tasïn alap-alapsa dikim ang gwibirida gwen hap yasik da gwibik.
Zep zini Alap mo nwenak kahalo soson we wal mo kim ënwe-mase gwegwek.
Zen hen Alap hon de syal ta gwen zisi damera gwek.
Zen in zep Alap zëno mae mo kala
zëbe mae hap ngëro gulzimnira.”
3 Etan ki zep mamkam ëgu anek,
“Haleluya! Alapsa nen boltere tan,
sap syauknu men zep ëna in hwei-swis gwe'ara,
zëno butna sa hëndep denaban sewese gwer.”
4 Alap mo alpnak de 24kam de teipsïn-teipsïn wenya hen dan-nër dannërkam de otweran makare zini in, zen dekam zep ëïk gwe hezak– Alap hap de anakan dawemsa golblan hap, “In eiwa tangan. Haleluya!”

Yohanis kim hamal hap Alap mo Domba Tane de ïrïk gïn hïp de tembane yawalak hlauludakake:

5 Ki zep Alap mo komal tum alpna in kon ola wet sok,
“Tïngare Alapsa de betek gweblan wenya,
nen boltere tan–
tïngan men zene Alapsa blikip eisïk gweblananke,
sap mam-mam wenya hen bete-tek wenya.”
6 Dekam zebë hwëna ola sak– san de sërkam de zi tra de ëtaken gwenna. Ol aukuna in san de hi de mamkam ngëp gwenna, ahaksa san de nglï de mamkam tadre song gwenna kiye. Zen man ëtaken gwe'ak,
“Haleluya! Alapsa nen boltere tan,
sap nëno mae mo Bian Alap Soson Zini
Zën angkam kïtak nësa ïrïk gï'ïra!
7 Nen tërya ban isrip-sri gweblan.
Nen boltere tan, sap Zen en teipsïnnï.
Sap Alap mo Domba Tane hap de
we oto gulblun yaklanak mes zaunun,
hen we golgublun zem in
mes zëwe dep zënaka weir gulsunun.
8 Alap mes we zem in hap deyol dawemna
sërkam de ngap-ngap angtan-angtan naka teisyabirki–
dekam de zënaka weir gulsun hupye.”
Gulk sun de ola awe, Domba Tane mo wenya, zen tïngare Alapsa de betek gweblan zi. Hen deyol dawem zem, zëno enlalana, dawemna mensa Alapsa de betek gweblan zini syal nei gwibirinke.
9 Ki zep Alap mo dam taha nakore zini men† etan asa gubluka,

---

* **19:1 19:1** “Haleluya” zen Ibrani mo ol. Zëno enlalana, “Alapsa nen boltere tan.” † **19:9 19:9** Alap mo dam taha nakore zini in, men zen nonol Why. 17nak tonblakake.

“Ansa ale gul: Zini men desa Alap dam tasibirki, zen de Domba Tane hap de we oto gulblun tembane yawalak ang tan hap, zen hë'ho gwibin tangan naka sa hla nul.”
Dekam zep etan abe hap ola mas gulbluka,
“Ola an eiwa de tanganna, Alap zëre onakorena.”

10 Ëe ki zebë Alap mo dam taha nakore zini in mo nwenak ïk gwe hezak–
dekam de desa boltere tan hap. Hwëna ki zep asa gubluka,
“Asa bahem boltere tan. Alap ensa em boltere tan. Sap ëe hen Zëbon de babu gwen zi, eban apdenak. Hen aya-wal oso-wal om men zen Yesus hup de ol dawemna nolluwe gwenan, deban mae hen apdenak. Sap tïngan men zen Yesus hup de ol dawemna nolluwe gwenan, zen kïtak Alap mo Enho naban.”

Yohanis kim hamal hap Yesus de teipsïn zi mo kim kuda tahan nakon golëeijahal zannak hlauludakake:

11 Ki zebë hwëna kara gwek– ngatan zi mo langna mes dalusunun. Zao zebë kuda ngap-ngapna hla tak. Men zen kuda tahannak nikin ane'anka, bosena “eiwakam hen tatetekam de Alap hap denaka golluwe gwen hap de Zi.” Zen mae hap ki kirekam bose dak: Sap zëno zisi de klis gunnu hen goleijanna dam-dam enkam– Alap mo dwam gwibin en san.

12 Zëno nwena syauk hï-hïtïnnï kiye. Hen nolak de mire sigina beyam-byana. Hen mirenak alena man. Zen zëre mo aha bose, hwëna bosena in aha zi bëjen tame gun. Zen diki Zë-en tame gu'ura.

13 Baju blal zem, kal bles-bles nabare naka ala soka. Zini in mo aha bosena “Alap mo ola bare Zini.”

14 Ngatan zi mo langnak de jana nabare wenya man ang në sebla halzak. Zen hen kuda ngap-ngapnak teinikin halzak. Zëno mae mo pakeanna hen ngap-ngap tanganna.

15 Zëno mahala nëbok ben-ben makare nik te so gwebla'anka. Zen dekam sa tïngare zi ausuna karek tabiri. Zen Zen sa tïngare zi aususa tatete tangankam ïrïk gïlï. Hwëna men zen Teipsïn Zini Alap mo jalak lowehe gwenan, desa sa timbwas tabiri– men kiye, anggur dansa de tanakam de zaublun dankam na tanna.

16 Zëno bajunak, ik dan jam en, a kirekam mo zë zëre mo aha bosena ale nuk, “Teipsïn Zini Bian, tïngare teipsïn zi mo Teipsïnnï.”

17 Hwëna ki zebë Alap mo dam taha nakore zini ahana hla tak– yakla nwe tahannak de zauk anennak. Ol mamkam zep kon takenka,
“Tïngare mawana em in zen gulk sun ëihe nasen'anke, haen! Em tagam gwezan– tembane yawala ansa Alap ebe mae hap tehazim'irake, zëwe de ang tan hap!

18 Tïngare mawana, haen! Teipsïn-teipsïn wenyik mo tok-tok naka eka olgwenblandak– hen jana nabare zi mo tok-tok naka, sap mam-mam wenya hen bete-tek wenya, hen sap kuda tahan nakon de ëeija gwen wenya, hëndep kuda tok-tok zeban. Haen, tïngare lang nakore zi tok-toksa eka olgwenblandak– sap zi mo tana ïltïkïnnïk de teinikirin zi mo tokna, sap zisi de bi gwibiridan zi mo tokna, sap bose nabare zi mo, sap bose srëm zi mo tok-tok naka.”

19 Ki zebë hwëna etan otweran dowal yala insa hla tak.* Auhu-kamanak de teipsïn-teipsïn wenya mes desa eijannak de mas gweblan hap tagam neisïblïk– hëndep zëre mae mo jana nabare zi niban. Zen dekam zep kuda ngap-ngap tahannak de nikirin Teipsïn Zini in han nëreijak.

20 Zen zep hwëna zëre mo jana nabare zi niban otweran dowal darena insa zibalk soka. Nonol hi mwa nakore otweran dowal yala insa zibalk

* **19:19 19:19** Why. 13:1-10

taka. Etan domba mo nola kore hli nabare dowala* insa zibalk taka– men zen boton gwekake, “Ëe an Alap mo olsa de ayang gul gwen hap de zi.” Zen in men zen owas-owasna syal gwe-gwibirkike– otweran dowala in osan dep dikim yasik ta gwibin hip. Men zen ang në gweblak, zen men zen otweran dowala in mo bose hap de nomora timnik makan dabiridak, hen men zen otweran dowala in mo nwe-masekam de yang tasïn dowala insa boklena kom da gweblakke. Hëndep dowal darena insa ki zep ngaya naka sërkam de syauk bla hï-hïtïn sal-salak hiri nososek.

21 Kuda tahannak de nikirin Zini in dekam zep zëno nik mo jana nabare zini zëre mo nëbok ben-ben makare mahalkam tamerasïkï. Mawana dekam zep zëno mae mo tok-tokna dwenblan dazak, hëndep man tangan sërkam ëïtrï gwek.

20

Yohanis kim hamal hap dowal mo kïgïna tahalen naka hla takake:

1 Ki zebë etan Alap mo dam taha nakore zini ahana hla ta guk– ngatan zi mo lang nakon de ati gwe zannak. Tahakam juwen zi mo bwi kawesïnnïk dep de kunci naban besikam de dokot hak dohon-hon naban ein ha'an zaka.

2 Zen zep jalom yala insa * balk taka– orep de wanya yala in saye, mensa nen gweblanan “dowal mo kïgï”kam ahaksa, “Zi Golliwe Bak”kam. Desa zep besikam de dokot hakna inkam tahaleka. Zen tahalen nik sa gwë gwera– holona seribu tahun enkam.

3 Ki zep hëndep juwen zi mo kama hulak de bwi kawesïnnïk dep tak ta ineka. Zëna dekam zep lïlïkïnnï insa kuncina inkam solhlasïk inki. Mae hap kirekam gwëblaka: Zen de etan zi aususa yasik ta gwibin srëm hap, seribu tahunna in de tap gwesïn srëmnak. Hwëna zëno hyanak, dekam sa etan hïl dï soner, hwëna dekam molya etan okamanak holo gweka.

4 Ki zebë hwëna teipsïn-teipsïn zi mo teinikin gwen komal tumna hla tandak. Hen zini men zen zë teinikin'ik, zen men desa Yesussu de ang gweblan jal hap hen Alap mo ol jal hap damera gwekke. Zep zen hom otweran dowala in hap boklena kom da gweblak, hen otweran dowala in mo yang tasïn dowala in hap hom kom da gweblak. Zen hen man baes tak– zëbe hap de nomorsa de mirenak ahaksa tahanak makan gunnu. Kire jal hap zep hëndep ahakon nola blom dasibir-zimk. Hwëna zen zep etan de ëngaya gwenkam teipsïnkïm teinikink, sap Alap man zëbe mae hap golzimki– zen de seribu tahunna inkam Kristus mae han apdenak ïrïk gïn hïp.

5 Zen zen sa ënonol gwer– tïn nïkon de ëngaya gwenkamye. Hwëna ahakore juwen wenya, zen seribu tahunna in mo hyanak sa ëngaya gwer.

6 Zini in zen de nonol ëngaya gwe'ak, zen hë'ho gwibin tangan naka sa hla nul gwer, hëndep zep sa Alap mo dang gwën nakon ëgwë gwer. Alap de aumwa hap zisi klis gunkum zen molya noltowek– mensa nen gwibirin, “Hëndep de tïn hïp dena.” Hwëna zen Alap ne Kristus nebon sa lowehe gwer– Alap mo golak de syal ta gwen zi mo kim. Zen Kristus mae han sa apdenak ïrïk nïl gwer– holona seribu tahun enkam.

Dowal mo kïgïsa de aumwa hap balk tan hap de ol:

7 Seribu tahunna in kim de taman'ak, etan dekam sa dowal mo kïgïna insa bwi nakon hïl dï soner.

* **19:20 19:20** Why. 13:11-17; 14:9-11; 16:2 * **20:2 20:2** Why. 12:1-9

8 Zen dekam sa etan tïngare lang san tïngare zi ausuna yasik tabir song
gwera– sap yakla hata sezan san dena, nikin anen san dena, hëndep eihya-
lip eihya-lip san dena. Zi ausuna insa man Alap mo hamal hap de olak ol
gulk sun de blaorankam bose nuk “Gog ne Magog ne.”* Zen desa sa eijan
hap tagal gulsulu, hen zëno mae mo beyana san de hinak de hisglimni
kiye. Aïtbinkim bëjen sul sonen.
9 Jana zini in sa tïngare lang nakon sek gwe song gwezal– Alap mo ïrïk
gïn wenyik mo ë yalsa de hatablazan hap, Alap mo dang tïnï tan ë yawala
insa. Hwëna syauknu dekam sa nglï nakon ati gwe zala– zao de ëhwei-
swis gwen hap.
10 Hwëna dowal mo kïgï, in zen yasik ta gwibirki, desa sa Alap mo dam
taha nakore wenyik sërkam de syauk bla hï-hïtïn sal-salak hiri daser– men
zao nonol dowal darena insa hiri noso sekke. Zen zao sa hëndep denaban
sërkam de sang-sang karek tangannak nolëlowehe gwer.

Yohanis kim hamal hap aumwa hap de zisi klis gunnuk hlaulkuke:

11 Zen kim hya gwesïk, dekam zebë Teipsïn Tangan Zini Alap mo komal
tumna akek. Zen yawal tanganna hen sërkam de ngap-ngap tanganna.
Zëna zëwe nikin'inka. Nglï naban okama naban hëndep dekam zep jek-
jak nëk– san de but de yakla sal-sal hap jek-jak gwen makan.
12 Ki zebë hwëna juwenkam men zen teingir gwe guk desa hlauludak–
sap bose nabare wenya hen bose srëm wenya. Zen Alap mo dang gwën
nakon ëzau'uk. Alap mo dam taha nakore zini dekam zep bukuna kwala-
kla dabik– men zëwe zi mo auhu-kamanak de syal gwibinni ale nul
gwekke. Aha bukuna hen man kwala nosok, zen hëndep de ëngaya gwen
hap de wenyik mo bosemse nabare bukusa.* Alap ki zep klis gu'unka. Men
kire enkam zëre mae mo syal gwibinni bukunak iwe lwak, kire enkam zep
klis gulku.
13 Hi yala dekam zep hen, men zen zëwe ëkei-king gwek, desa etan
tapblap-bla guk. Juwen zi mo langna dekam zep hen zëwe de lam tabin
zini tapblap-bla guk. Desa hen Alap man klis gulku– men kirekam zëre
mae mo syal gwibinni hen bukunak iwe lwakke.
14 Juwen zi mo langna dekam zep sërkam de syauk bla hï-hïtïn sal-salak
hiri da inek, sap zao molya etan zini bïtï gwek. Syauk blana in, desa hen
man nen gweblanan, “Hëndep de tïn hïp dena.”
15 Zini men zëno mae mo bosem-sesa ale dabir-zim srëm gwek hëndep
de ëngaya gwen hap de wenyik mo bosemse nabare bukunak, desa hen
man syauk blana iwe yal nulsek.

21

Yohanis kim okama ëse naban nglï ëse naban hamal hap akekake:

1 Dekam zebë hwëna okama ëse naban nglï ëse naban akek. Sap okama
ëpba naban nglï ëpba naban mes jek-jak nëk– hëndep hi mae naban.
2 Ki zebë hwëna ë lalak yawala insa hla tak– kim ngatan zi mo lang
nakon ati gwe ine'an zaka, Alap zëre onakon. Zen Yerusalem ëse. Desa
Alap Zën hamal taka– zao de Zën zi niban golëlowehe gwen hap. Zep
dawemkam wër tyasïkï– san de we ësesa de weir gulsunnu kiye.
3 Ki zebë hwëna ola sak– Alap mo komal tum alpna in kon kim mam
enkam ëgu anek,
“Alap angkam apdekam zi niban golëlowe he'ara.

* **20:8 20:8** “Gog ne Magog” nikip de ola, emki hlaun Yehezkiel 38-39nak. * **20:12 20:12** Why. 3:5; 13:8

Zën sa tïngare zi ausuna bi gwibiridala,
hen kïtak sa betek në gweblal.
Zën sa golëlowehe gwera.
4 Zen sa zëno mae mo nwe go-hona ngan tasibir-zimdi.
Dekam molya etan juwenna hla nuk.
Go naban enlwan naban hen sang-sangna dekam etan hom– zëbon mae onakye.
Sap ëpba lowe henna in mes jek-jak gwek.”

5 Hwëna Alap ki zep gu aneka,
“Aenë angkam kïtak ëse gu'un.”
Ki zep hen asa gubluka,
“Ola ansa ale gul, sap an eiwa de tanganna.
Taïblïbin hip man tangan dakastï'ïn.”
6 Etan ki zep gu aneka,
“Angkam mes sowe henan!
Ëe an nonol lonesen nakore Zi,
hen aumwa topnak de Zi.
Auhu-kama yang gulsun srëmnakë gwëk,
hen okama hom gwennak Ëe nama asa gwë gwer.
Men zen de ëho-hole gwe'ak, Ëe asa zëbe mae hap golzim–
dekam de hëndep de gwën hap de aïlï ho nakore hosa totoresa otdebin hip.
7 Men zen de Abon onak tatem ëzau'uk,
zen dawemna insa sa hla nul.
Ëe asa desa golëlowehe gwer,
hen zen ano walaskam sa lowehe gwer.
8 Hwëna enlala karek-karek zini, desa sërkam de syauk bla hï-hïtïn sal-salak sa yal nulser– mensa nen gwibirinke, ‘Hëndep de tïn hïp dena.’
Karek gol gwen zini, zen a kirekam de zisi moye:
Tatetekam de zaun srëm wenya,
zini men zen ëk enkam ëKristen gwek,
enlala hole-hle zini,
zi tan zini,
kahalo soson wenya,
meiyerak de hlaul gwen zini,
yang tabin dowalsa de betek gwibirida gwen wenya,
hen boton tam zini.
Zen kïtak syauk bla san de yal gulsen hap dena– mensa nen gwibirinke, ‘Hëndep de tïn hïp dena.’”

Yohanis kim Yerusalem ësesa hamal hap hla takake:

9 Dekam zep ahanik in zen tujukam de aumwa hap de jala bare panci hona okamanak hlei nulsukin gwe'ak abon onak hata zaka. Ki zep zë asa gublu zaka,
“Haen. Anik Alap mo Domba Tanena in hap de we golgublunna insa ep goltrëblak.”
Hwëna eiwakam de wesya hom enlala gwibirki. Zen hwëna Yerusalem ësesa ki enlala gweblaka.
10 Zao zep Alap mo Enhona asa etan bi gweblaka, ki zep hëndep Alap mo dam taha nakore zini in kwatap yawal san dep asa zersong gweka. Dekon zep ë lalakna Yerusalem ësesa abe hap zertrëblaka. Ëna in dekam Alap zëre onakon ati gwe ine'an zaka.

11 Ëna in ngatan tanganna hen angtan-angtanna, sap Alap Zëna Zen zëwe
gwë gwenda. In zep kirekam tangan ngatan gweka. Zëno angtan-angtan
gwenna, menkam te-ala ësesena, menkam kaca ngap-ngap makan– san
de kaso lïlïngtïn dawemna kiye.
12-13 Ëna in zëno alp-alp san de kola gulk en tanganna. Lïlïkïnnï dua-blas
enkam. Yakla hata sezan san dan-ahan, yakla nïkin anen san dekam hen
dan-ahan, eihya-lip san dan-ahan, hen eihya lip san dan-ahan. Alap mo
dam taha nakore zini aha-en aha-enkam dua-blaskam de lïlïkïnnï insa kara
da gwibirin. Lïlïkïnnï in Israel mo dua-blaskam de zi ausu mo bosemse
naban.
14 Ëna in mo kasokam de mokona dua-blas enkam. Zëwe mes Alap mo
Domba Tane mo dua-blaskam de dam tasibin zi mo bosem-sena aha-en
aha-enkam ale dabir-zim nirak.
15 Alap mo dam taha nakore zini in debanë aïsïl ë'ak, zëno emas nakore
metera ki– ëna insa dikim ukur tan hap dena, sap lïlïkïn-lïlïkïnnï hen
kasokam de kol kong ta zahenna insa.
16 Ëna in, zëno lwanna persegi empatkam. Alap mo dam taha nakore
zini in dekam zep metera inkam akasïblïka. Ëna in mo blala eihya san dep
2400 kilometer enkam.* Eihya san dep hen ki en, hen eihya-lip eihya-lip
san hen kire enkam. Zëno gulk sun de blala hen kirekam– 2400 kilometer
enkam.
17 Ki zep hwëna Alap mo dam taha nakore zini in kasokam de kol kong ta
zahenna insa meter tankam akasïblïka. Zëno gulk enna 66 meter enkam
zep lwak. † Metera in dekam meter taka, zen apdenak blala– mensa hen
auhu-kama zini ba maesa dikim akasibin hip nurensïk gwenanke.
18 Kol hap de kaso kong ta zahenna in, zen te-ala ësesekam de kaso
lïlïngtïn nïkon de syal gweblan danna. Hwëna ëna in zen emas tangankam
syal nëblak– lalak tanganna, san de kacana kiye.
19 Hwëna ëna iwe de kaso mokona, zen mes kirekam-kirekam kaso
lïlïngtïnkïm nwe-awes da zahek. Hen dua-blas enkam de kaso mokona
in, zen hen kaso lïlïngtïnkïm syal nëblandak. Nonol kasona, zen te-ala
ësesena. Zao dena nglï kaïlïm kakakna. Zao de wenya te-ala ësese ngap-
ngapna. Zao de wenya te-ala ësese naban yong-yong naban de siri nënna.
20 Zao de mokona, kaso lïlïngtïn kal-kala ban kakak naban. Zao dena,
kal-kala ban ngap-ngap naban. Zao dena, yong-yongna– san de kacana
kiye. Zao de wenya, nglï kaïlïm kakak naban te-ala ësese naban. Zao dena,
yong-yong tanganna. Ëtan zao dena, te-ala ësese naban ngap-ngap naban.
Zao dena, zen kal-kala ban yong-yong naban de siri nënna. Aumwa hap
dena, zen sam dan kïl makarena.
21 Dua-blaskam de lïlïkïnnï in kïtak kaso ngap-ngapkam de syal gweblan
danna– san de sasyan ngap-ngapna kiye, kirekam de kaso nakon. Aha-ere
lïlïkïnnï zen aha-ere kaso yawala kon de syal gwizimdinni. Ëna iwe de
ora-orana zen emas tangan nakon de syal gweblan danna. Zëno lalakna
men kiye– kaca lalak tanganna.
22 Ëe homë ëna iwe Alap mo gola hla tak. Soson Zini Bian Alap Zëna,
Domba Tane zeban Zen Zen nwe-mase ë gwe'ara– san de zëwe de gola
kiye. Sap zëwe de zini Zëbon nebon en sa lowehe gwer.

---

* **21:16** **21:16** "2400 kilometera," Yohanis man ale gulku "dua-blas ribu stadia"kam. Nomor-nomora buku Wahyunak zen gulk sun de enlala naban. 12 mo enlalana, Israel mo zi aususa de enlala gwibiridan, ahaksa Yesus mo dam tasibin zini. † **21:17** **21:17** "66 metera," desa Yohanis man ale gulku "144 ribu pekus"kum.

23 Ëna iwe yakla naban ben naban ba hap de zïn hïp? Sap zëwe Alap
Zën Domba Tane zem in han sërkam ngatan ë gwenda.
24 Tïngare langnak de zini sa ëna in mo ngatannak lowehe gwer. Hen
teipsïn-teipsïn wenya sa zëre mae mo ïrïk gïnnïk de kire-kire dawemna
ëna iwe dep kap dahal gwezal.
25 Ëna iwe de lïlïkïn-lïlïkïnnï molya nasohlasïk gwek. Talusun en nik sa
ëlwa gwera, sap zëwe kawesïnnï hom.
26 Tïngare lang nakore kire-kire dawemna hen hë'ho gwibin hip dena
sa kap dahal gwezal.
27 Hwëna enlala karek-karek zini, hen men zen kirekam-kirekam
karekna nurensïk gwenan, hen boton tam wenya, zen molya tangan ëna
iwe bïtï gwek. Diki men zëno mae mo bosem-sesa ale dabir-zimk Domba
Tane mo ëngaya gwen hap de zi mo bosemse nabare bukunak, zen zen en
sa bïtï gwer.

22

1 Ki zep hen Alap mo dam taha nakore zini in ëna iwe de weyana ap
goltrëblaka. Zen hëndep de ëgwën hap de weyasa. Weyana in lalak
tanganna– men kiye, kaca lalakna. Zen Alap zëre mo komal tum nakon
tine gwenan– men zëwe Zëna Domba Tane zem in han inikin gwendake.
2 Weyana in dekon tine gwenan ëna iwe de ora ngïrïnnïk. Hen ho alpnak
iwe ëngaya gwen hap de tenya hen ki eihya-alp eihya-alp san ëzauk sone
gwenan. Zen ben jamkam eini ëtë gwenan. Zëno ala nakon sa tïngare zi
ausuna sang-sang nakon ëdawem gwe-gwer.
3 Alap mo husus gwibinni bëjen ëna iwe etan jowen, sap Zen dekon sa
Zëna Domba Tane zem in han zerïrïk gïl gwera. Zëwe de zini Alap en hon
sa lowehe gwer.
4 Zen sa Alap mo nwe-masena kara da gweblal, hen Alap sa zëre mo
bosena zëno mae mo mirenak ale tabir-zimdi.
5 Zen molya yakla ngatan naban lampu ngatan naban dwam neizimk,
sap zëwe Bian Alap Zën sa yakla mo kim ngatan gwe-gwera. Zëwe
de lowehen wenya dekam teipsïn zi mo kim sa tïngare langna hëndep
denaban ïrïk nïl gwer.

An aumwa hap de ol zïm-zïm:

6 Hwëna ki zep Alap mo dam taha nakore zini in asa gubluka,
"Kïtak mensa namen sane gwenda, zen eiwa dena hen taïblïbin
tanganna. Zini men zen Bian Alap mo ola aha zi hip ayang nulzimnira
gwenan, zen Bian Zëna desa enho nakon golëlowehe gwenda. Zen zep
namen asa zer sonera– dekam de kïtak Zënaka de betek gweblan wenya
ebe mae hap hamal hap anakan goltreizimdin hip, 'A kirekam sa nabakam
jower.' "

7 Yesus hen dekam zep gu aneka,
"Emki ësan: Ëe asa nabakam hatazal. Men zen de bukuna an mo hamal
hap de ol tan-tan san ang ta'ak, hë'ho gwibinni zëbon mae onak lwa'an."
8 Ëe an Yohanis mesë kïtak ansa ëre mo nwekam hlauk hen ikim sane
gwek. Kim hya gwesïk, ki zebë Alap mo dam taha nakore zini in mo
nwenak ïk gwe hezak– in zen kïtak abe hap goltrëblaka, dekam de desa
boltere tan hap.
9 Hwëna ki zep asa gubluka,

“Bahem! Asa bahem boltere tan. Sap ëe hen Zëbon de babu gwen zi– in ki hen em, hen in ki hen wal bose wal om, in zen Yesus hup de ol dawemna ayang nulzimnira gwenanke. Ëe hen deban mae apdenak– tïngan men zen bukuna an mo ol san ang ta gwenanke. Diki Alap Zëna en naka em boltere tan.”
10 Ki zep etan asa gubluka,
“Bukuna an mo hamal hap de ola bahem aning gun, sap angkam mes
kirekam de kïtak jowen hap denak golek de gwer.
11 Zi jal-jala dikire jal-jal enkam lowehe gwek.
Men zen enlala karek-karek naban lowehe gwenan, dikire zëre mae mo
timsi karek nul gwek.
Men zen Alap mo dwam gwibin sin ang ta gwenan, dikire desan en ang ta
gwek.
Hen enho lalakkam de lowehe gwen wenya, dikire kire enkam lowehe
gwek.”

12 Yesus ki zep etan gu aneka,
“Emki sap ëenlala gwen: Molya holo gwek Ëe ki asa hatazal.
Dekam asa tïngare zi hip golzimzir– men kire enkam zëre mae mo syala
lwazimkye.
13 Ëe an nonol lonesen nakore Zi hen aumwa topnak de Zi.
Okama yang gulsun srëmnakë gwëk,
hen okama hom gwennak Ëe nama asa gwër.

14 “Zini men zen zëre mae mo pakeanna ano kalkam ngan dasibik hë'ho
gwibinni zëbon mae onak lwa'an.
Sap zëbe mae hap Ëe asa golzim–
dekam de ëna awe bïtï gwen hap denaye,
hen ëngaya gwen hap de tetan dansa de twenblanda gwen hap denaye.
15 Hwëna anakarekam de zini molya awe bïtï gwezak:
Enlala kawesïn zini,
meiyer hlaul gwen zini,
kahalo soson zini,
zi ta gwen zini,
yang tabin dowalsa de betek gwibirida gwen zini,
hen boton tam zini.
Kirekam de zi hip hen mes srën ëna hamal dazimk.

16 “Ëe an Yesus. Ëe mesë ëre mo dam taha nakore zini insa Yohanis hip zer soneblak– zen de hamal hap de ol tan-tanna ansa Yohanis hon tïngare Kristen zini ebe mae hap golzimdin hip. Ëe an Daud Bak mo ausu nakon de saltïn Zini– mensa nen guk gweblakke. Ëe an Zen– hleng gwen hap de zïl gwen keis niye.” *

17 Alap mo Enhona man gu'ura,
“Alap mo Domba Tanena in dikire nabakam hatak!”
Tïngan men zen ansa ësane gwenan, dikire hen anakan ëguk, “In eiwa, dikire nabakam hatak!” Domba Tanena in sa deban mae golëlowehe gwera– san de we wal zeban de golgwë gwenna kiye.

* **22:16 22:16** Israelsa de ngaya tabin hip de Zini, desa hen man enlala në gweblak, “Zen keis makan sa zïl ine zala.” (Bil. 24:17)

Sap Yesus Zën gubirida'ara,
“Men zen ëho-hole gwe'an, emki Abon onak yaïng gwezan.
Sap esa totoresa ëngaya gwen hap de hona ansa ulin–
ba maesa de syal gwibin srëmkam!”

18 Ëe, Yohanis, ëe ama jalse gwen ola ansa ebe mae hap golzim'in– tïngan
men zen bukuna awe de hamal hap de aïsïlï ansa ësane gwe-gwenanke:
Men nara zëre mo enlalakam aïsïlï an kon mas-mas nu'ik, Alap sa zëbe
mae hap karekna mas gulzimdi– men kirekam okamanak de zisi de heip
gun hup de ola bukunak awe lwakke.
19 Hen kirekam– men nara bukuna an kore aïsïlsï jek-jak gunnu. Kire
zini molya ëngaya gwen hap de tenya in mo danna dwinbik, hen molya ë
lalakna iwe bïtï gwek– men kirekam bukunak awe srip gulsukye.
20 Dekam zep Yesus, men zen tïngare bukunak de ola ansa nëbe mae
hap golzim'ira, etan gu aneka,

“Eiwa tangan, Ëe nabakam asa hatazal!”

Ëe ki zebë ding gulbluk, “In aïrïs, Bian Yesus! Emki nabakam hatazan!”
21 Aya-wal oso-wal, dikire Bian Yesus mo kwasang-kwasangna tïngan
ebon mae onak lwa gwek.